UITGELEZEN

KEURSTOFFEN
OF
LEERREDENEN

OVER

VERSCHEIDENE TEKSTEN, ZO VAN HET OUDE ALS VAN HET NIEUWE TESTAMENT, ALLE VOLLEDIG UITGEWERKT EN BIJ VERSCHILLENDE TIJDEN EN PLECHTIGE GELEGENHEDEN

GEPREDIKT

DOOR DE

WELEERWAARDE, ZEER GELEERDE EN NU ZALIGE HEER

JOANNES BEUKELMAN,

In zijn weleerwaarde leven getrouw bedienaar van het Goddelijke Woord in de gemeenten van Jezus Christus, te DRIEHUIZEN, ALBLASSERDAM, ZIERIKZEE, HOORN, ROTTERDAN en laatst in ’s GRAVENHAGE.

EERSTE DEEL

Bestaande in vijf en zestig leerredenen uit de Boeken van het Oude Testament.

Naar de uitgave van Jan Abraham Bouvink,
Boekverkoper, ’s Gravenhage 1775

Onveranderd overgezet in nieuwe druk en huidige spelling en niet hertaald, door J. van Vulpen.

© Copyright 2025

Oude Wijn
Woudenberg

Inhoud

OPDRACHT AAN DE EERWAARDE GEMEENTEN 9
EERSTE LEERREDE 10
GENESIS 19:26 10
En zijn huisvrouw zag om van achter hem; en zij werd een zoutpilaar. 10
TWEEDE LEERREDE 18
GENESIS 22:18a 18
En in uw Zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde. 18
DERDE LEERREDE 26
EXODUS 16:33,34 26
Ook zeide Mozes tot Aäron: Neemt een kruik en doe een gomer vol Man daarin; en zet die voor het aangezicht des HEEREN tot bewaring voor uw geslachten. 26
Gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had, alzo zette ze Aäron voor de getuigenis tot bewaring. 26
VIERDE LEERREDE Ter gelegenheid van het nieuwe jaar 35
NUMERI 22-26 35
De HEERE zegene u en behoede u; 35
De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig; 35
De Heere verheffe Zijn aangezicht over u en geve u vrede! 35
VIJFDE LEERREDE Op een bedestond 44
NUMERI 10:9 44
En wanneer gijlieden in uw land ten strijde zult trekken tegen den vijand die u benauwt, zult gij ook met die trompetten een gebroken geklank maken; zo zal uwer gedacht worden voor het aangezicht des HEEREN uws Gods, en gij zult van uw vijanden verlost worden. 44
ZESDE LEERREDE 49
NUMERI 23:10b 49
Mijn ziel sterve den dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne. 49
ZEVENDE LEERREDE Ter gelegenheid van de gesloten vrede, 13 oktober 1748 59
DEUTERONOMIUM 33:29 59
Welgelukzalig zijt gij, o Israël! Wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door den HEERE, het Schild uwer hulp, en Die een Zwaard is uwer hoogheid; daarom zullen zich uw vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen, en gij zult op hun hoogten treden. 59
ACHTSTE LEERREDE 69
JOZUA 24:15 69
Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen den HEERE dienen. 69
NEGENDE LEERREDE 77
1SAMUËL 21:10-15 77
En David maakte zich op en vluchtte te dien dage van het aangezicht van Saul; en hij kwam tot Achis, den koning aan Gath. 77
TIENDE LEERREDE 88
2 SAMUËL 23:5 Eerste Deel 88
Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is (daarin) al mijn heil en alle lust, hoewel Hij het (nog) niet doet uitspruiten. 88
ELFDE LEERREDE 96
2SAMUËL 23:5 Tweede deel 96

Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is (daarin) al mijn heil en alle lust, hoewel Hij het (nog) niet doet uitspruiten. 96
TWAALFDE LEERREDE Ter voorbereiding voor het Heilig Avondmaal 104
1KRONIEKEN 29:17a 104
En ik weet, mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij een welgevallen hebt aan oprechtheden. 104
DERTIENDE LEERREDE Intrede rede in de gemeente van 's Gravenhage 114
2KRONIEKEN 15:1,2 114
Toen kwam de Geest Gods op Azária den zoon van Oded. 114
En hij ging uit, Asa tegen, en hij zeide tot hem: Hoort mij Asa en gans Juda, en Benjamin; de HEERE is met ulieden, terwijl gij met Hem zijt; en zo gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden; maar zo gij Hem verlaat, Hij zal u verlaten. 114
VEERTIENDE LEERREDE 127
2KRONIEKEN 16:9a 127
Want den HEERE (aangaande), Zijn ogen doorlopen de ganse aarde om Zich sterk te bewijzen aan (degenen), welker hart volkomen is tot Hem. 127
VIJFTIENDE LEERREDE Ter voorbereiding voor de dank, vast, en bededag 136
EZRA 9:6 136
En ik zeide: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God; want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven (ons) hoofd en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel. 136
ZESTIENDE LEERREDE 144
JOB 2:10a 144
Maar hij zeide tot haar: Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? 144
ZEVENTIENDE LEERREDE Op een bedestond 153
JOB 5:8-24 153
Doch ik zou naar God zoeken, en tot God mijn aanspraak richten; 153
ACHTTIENDE LEERREDE 159
JOB 17:9 159
En de rechtvaardige zal zijn weg vasthouden, en die rein van handen is, zal in sterkte toenemen. 159
NEGENTIENDE LEERREDE 168
JOB 33:23,24 168
Is er dan bij hem een gezant, een uitlegger, één uit duizend, om den mens zijn rechten plicht te verkondigen? Zo zal Hij hem genadig zijn en zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden. 168
TWINTIGSTE LEERREDE. 177
PSALM 1:3a 177
Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd. 177
EEN EN TWINTIGSTE LEERREDE 185
PSALM 2:6 185
Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid. 185
TWEE EN TWINTIGSTE LEERREDE Ter gelegenheid van de bediening van het Heilig Avondmaal 194
PSALM 4:7b 194
Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o HEERE! 194
DRIE EN TWINTIGSTE LEERREDE.Ter nabetrachting op des Heeren Avondmaal. 203
PSALM 4:8 203

Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ten tijde als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn. 203
VIER EN TWINTIGSTE LEERREDE 211
PSALM 35:3 211
Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil. 211
VIJF EN TWINTIGSTE LEERREDE 219
PSALM 37:5 219
Wentel uw weg op den HEERE en vertrouw op Hem, Hij zal het maken. 219
ZES EN TWINTIGSTE LEERREDE Ter nabetrachting op des Heeren Heilig Avondmaal 228
PSALM 50:14 228
Offert Gode dank en betaal den Allerhoogste uw geloften. 228
ZEVEN EN TWINTIGSTE LEERREDE Intredepredikatie in de gemeente van Zierikzee 236
PSALM 51:14b,15 236
En de vrijmoedige geest ondersteune mij. 236
Zo zal ik den overtreders Uw wegen leren; en de zondaars zullen zich tot U bekeren. 236
ACHT EN TWINTIGSTE LEERREDE 252
PSALM 51:20 252
Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op. 252
NEGEN EN TWINITGIGSTE LEERREDE 261
PSALM 55:23a 261
Werp uw zorg op den HEERE, en Hij zal u onderhouden. 261
DERTIGSTE LEERREDE 271
PSALM 72:16 271
Is er een handvol koren in het land op de hoogte der bergen, de vrucht daarvan zal ruisen als de Libanon; en die van de stad zullen bloeien als het kruid der aarde. 271
EEN EN DERTIGSTE LEERREDE 280
PSALM 73:28a 280
Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen. 280
TWEE EN DERTIGSTE LEERREDE 289
PSALM 87:5b 289
En de Allerhoogste Zelf zal haar bevestigen. 289
DRIE EN DERTIGSTE LEERREDE *Ter gelegenheid van het einde van het jaar* 297
PSALM 90:12 297
Leer ons (alzo) onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen. 297
VIER EN DERTIGSTE LEERREDE 305
PSALM 92:13 305
De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op Libanon. 305
VIJF EN DERTIGSTE LEERREDE *Ter nabetrachting op des Heeren Heilig Avondmaal* 321
PSALM 100:1,2 321
Een lofpsalm. Gij ganse aarde, juicht den HEERE. Dient den HEERE met blijdschap, komt voor Zijn aanschijn met vrolijk gezang. 321
ZES EN DERTIGSTE LEERREDE 331
PSALM 100:3-5 331
Weet, dat de HEERE is God; Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide. 331
ZEVEN EN DERTIGSTE LEERREDE Ter gelegenheid van een dankdag, vastendag en bededag 340
PSALM 129:1-8 340

Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af, zegge nu Israël. 340
ACHT EN DERTIGSTE LEERREDE 354
SPREUKEN 2:7a 354
Hij legt weg voor de oprechten een bestendig wezen. 354
NEGEN EN DERTIGSTE LEERREDE 363
SPREUKEN 18:1 363
Die zich afzondert, tracht naar wat begeerlijks; hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid. 363
VEERTIGSTE LEERREDE Ter gelegenheid der bediening van des Heeren Avondmaal 374
HOOGLIED 1:2a 374
Hij kusse mij met de kussen Zijns monds. 374
EEN EN VEERTIGSTE LEERREDE 382
JESAJA 40:31a 382
Maar die den HEERE verwachten, zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden. 382
TWEE EN VEERTIGSTE LEERREDE 391
JESAJA 40:31b 391
Zij zullen lopen en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden. 391
DRIE EN VEERTIGSTE LEERREDE 399
JESAJA 42:3 399
Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken en de rokende vlaswiek, die zal Hij niet uitblussen. 399
VIER EN VEERTIGSTE LEERREDE 409
JESAJA 50:10 Eerste deel 409
Wie is er onder ulieden, die den HEERE vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort? Als hij in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des HEEREN en steune op zijn God. 409
VIJF EN VEERTIGSTE LEERREDE 419
JESAJA 50:10 Tweede deel 419
Wie is er onder ulieden, die den HEERE vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort? Als hij in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des HEEREN en steune op zijn God. 419
ZES EN VEERTIGSTE LEERREDE 429
JESAJA 57:15 429
Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, die in de eeuwigheid woont en Wiens Naam heilig is: Ik woon (in) de hoogte en (in) het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is, opdat Ik levend make den geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden. 429
ZEVEN EN VEERTIGSTE LEERREDE Ter voorbereiding voor des Heeren Avondmaal 438
JESAJA 61:8 438
Ik zal geven, dat hun werk in der waarheid zal zijn. 438
ACHT EN VEERTIGSTE LEERREDE 449
JESAJA 61:10 449
Ik ben zeer vrolijk in den HEERE, mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan; gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap. 449
NEGEN EN VEERTIGSTE LEERREDE Zijne een synodale afscheidspredikatie tot Enkhuizen 459
JESAJA 62:6b,7 459
O gij die des HEEREN doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige en totdat Hij Jeruzalem stelle (tot) een lof op aarde. 459
VIJFTIGSTE LEERREDE 473

JESAJA 63:1 473
Wie is Deze, Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra? Deze, Die versierd is in Zijn gewaad? Die voorttrekt in Zijn grote kracht? Ik ben het, Die in gerechtigheid spreek, Die machtig ben om te verlossen. 473
EEN EN VIJFTIGSTE LEERREDE 484
JESAJA 66:2b 484
Maar op dezen zal Ik zien, op den arme en verslagene van geest en die voor Mijn woord beeft. 484
TWEE EN VIJFTIGSTE LEERREDE 492
JESAJA 66:8b 492
Sion heeft weeën gekregen, en zij heeft haar zonen gebaard. 492
DRIE EN VIJFTIGSTE LEERREDE 502
JEREMIA 4:14,15 502
Was uw hart van uw boosheid, o Jeruzalem, opdat gij behouden wordt; hoe lang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten? Want een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm. 502
VIER EN VIJFTIGSTE LEERREDE 515
JEREMIA 31:19 515
Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb. 515
VIJF EN VIJFTIGSTE LEERREDE 526
EZECHIËL 30:37 526
En Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des verbonds. 526
ZES EN VIJFTIGSTE LEERREDE 534
EZECHIËL 34:31 534
Gij nu, o Mijn schapen, schapen Mijner weide, gij zijt mensen; (maar) Ik ben uw God, spreekt de Heere HEERE. 534
ZEVEN EN VIJFTIGSTE LEERREDE 542
EZECHIËL 36:31 542
Ik doe het niet om uwentwil, spreekt de Heere HEERE, het zij u bekend; schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen, gij huis Israëls. 542
ACHT EN VIJFTIGSTE LEERREDE 551
DANIËL 6:11 551
Toen nu Daniël verstond, dat dit schrift getekend was, ging hij in zijn huis (hij nu had in zijn opperzaal open vensters tegen Jeruzalem aan) en hij knielde drie tijden des daags op zijn knieën, en hij bad en deed belijdenis voor zijn God, ganselijk gelijk hij vóór dezen gedaan had. 551
NEGEN EN VIJFTIGSTE LEERREDE 561
HOSEA 6:1 561
Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden. 561
ZESTIGSTE LEERREDE 571
MICHA 2:13 571
De Doorbreker zal voor hun aangezicht optrekken; zij zullen doorbreken en door de poort gaan, en door dezelve uittrekken; en hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan, en de HEERE in hun spits. 571
EEN EN ZESTIGSTE LEERREDE 581
MICHA 7:18 581
Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid. 581
TWEE EN ZESTIGSTE LEERREDE 592

ZEFANJA 2:1 592
Doorzoekt uzelven nauw, ja, doorzoekt nauw, gij volk, dat met geen lust bevangen wordt. 592
DRIE EN ZESTIGSTE LEERREDE 602
HAGGAÏ 2:8m 602
En zij zullen komen (tot) den Wens aller heidenen. 602
VIER EN ZESTIGSTE LEERREDE 612
ZACHARIA 13:1 612
Te dien dage zal er een fontein geopend zijn voor het huis Davids, en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinheid. 612
VIJF EN ZESTIGSTE LEERREDE 622
MALEACHI 1:11 622
Maar van de opgang der zon tot haar ondergang zal Mijn Naam groot zijn onder de heidenen; en aan alle plaats zal Mijn Naam reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer; want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen, zegt de HEERE der heirscharen. 622

OPDRACHT AAN DE EERWAARDE GEMEENTEN

VAN
DRIEHUIZEN, ALBLASSERDAM, ZIRKZEE, HOORN,
ROTTERDAM EN 's GRAVENHAGE.

Alsmede aan alle tedere Godvrucht-liefhebbende en de Waarheid, die naar de Godzaligheid is hoogschattende Geloofs-genoten, en begunstigers van dit Werk.

Zeer Geëerde Vrienden!

Wederom neeme ik de vryheid aan UE. Toe te wyën een *Deel* der voortreffelyke Leerredenen van den waardigen BEUKELMAN, bevattende zyne geheel uitgwerkte Keurstoffen over uitgelezen Texten van het O. Testament, zullende dit van een ander 't welk het *Vierde Deel* van 't geheele werk uitmaakt, en uit Leerredenen over Keurstoffen des N. Testaments zal bestaan, in het aanstaande Voorjaar, zoo 't de Heere behaagt, gevolgt worden; waar agter dan een algemeen Register der Verhandelde zaken in *beide de Delen* der *Keurstoffen* voorkomende, zal gevoegt worden. Terwyl in het *Vyfde* of *laatste Deel* alle de *vervolg Stoffen,* die zyn Wel Eerwaarden, zoo uit het O. als N. Testament verhandelt heeft, zullen gevonden worden.
Dit, myne Vrienden, heb ik nodig geoordeeld by deeze gelegenheid UE. Te moeten berichten, opdat, wanneer UE. Na een of andere Stoffe, 't zy uit het O. 't zy uit het N. Testament door zyn Wel Eerw. Gepredikt, ter leezing mogt begeerig zyn, en dezelve in geen van beide deeze Deelen aantrof, UE. Voor af zoude verwittigt wezen, dat die alsdan, mits een geheel uitgewerkte Leerreden geweest zynde, in het laatste Deel of de *vervolg Stoffen*, zal te vinden zyn.
Voorts zal het, zoo de Heere na zyn hooge Wysheid en Goedheid de wensch myns harte gelieve te verleenen, my geen geringe stoffe van dankzegginge verschaffen, als 't Hem moge behage, deeze Leeredenen met zoo een ongemeene ryke mate van zynen genaderyken Zegen te bekroonen, dat ze tot de uitneemenste bevordering van eene grondige kennisse in de waarheid, en tot wezenlyke voortzetting van ongeveinsde Godzaligheid, mogen dienstbaar gemaakt worden.
Het welk de harte wensch is van hem, die, met de zuiverste gevoelens van waare hoogachting, zich noemd,
Zeer Geëerde Vrienden!

U Ed. Dw. Dienaar en Vriend,
J. A. Bouvink

EERSTE LEERREDE

GENESIS 19:26

En zijn huisvrouw zag om van achter hem; en zij werd een zoutpilaar.

INLEIDING

I. **ZO** volkomen haat God de zonde, dat Hij Zijn toorn niet alleen openbaart van de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der mensen, Rom. 1:18, maar dat Hij, de goddeloosheid oordelende, tegelijk ook richt en bezoekt, die de minste gemeenschap behouden met die zondaars. Het is niet genoeg voor een mens om zich te bevrijden van de slaande hand des Almachtigen, dat men de goddelozen en de zondaars in hun hoogste boosheid niet gelijk is. Neen, om in een veilige staat te zijn, en van de oordelen Gods bevrijd te worden, moet men zich geheel ontslaan van hun zondige gemeenschap; niet alleen niet zitten in de gestoelten der spotters, niet staan op de weg der zondaren, maar zelfs ook niet wandelen in de raad der goddelozen, Ps. 1:1. Die het anders meent gelegen te zijn, bedriegt zichzelf jammerlijk; want Hij zal in het oordeel der goddelozen met dezen omkomen, en ontvangen door hun gemeenschap ook het verderf. Hierop rust de vermaning van de apostel, Ef. 5:2: Hebt geen gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis, maar bestraft ze ook veeleer. Het moet zover daarvandaan zijn, dat men medegenoten zou zijn van de werkers der ongerechtigheid, dat men in het tegendeel die bestraft, en alzo vertoont voor God en de wereld dat men zelfs door stilzwijgen de schijn niet hebben wil van mee te werken aan de werken der duisternis. Daarop ziet de vermaning van Judas, vers 23: Haat ook den rok, die van het vlees bevlekt is, niet alleen het vlees met deszelfs begeerlijkheden, maar ook datgene dat daaraan de minste gemeenschap heeft. Zo moet men zich onthouden van alle schijn des kwaads, en zich daarvoor wachten, 1Thess. 5:22. Hierop heeft de apostel wederom het oog in zijn zielroerende aanspraak aan de Korinthiërs, 2Kor. 6:14,17, zeggende niet alleen, trekt geen ander juk aan met de ongelovigen, maar ook, daarom gaat uit het midden van hen, en scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan wat onrein is. Dit is zulk een noodzakelijke betrachting voor Gods volk, dat zij zonder deze niet kunnen bewaard zijn voor de oordelen Gods. Want die het gezelschap der goddelozen aankleeft, zal van het kwaad ook worden aangetast, dat hem op de hielen volgt. De liefde die men hun toedraagt, verkoelt de liefde Gods; en daaruit volgt, dat de pijlen des Almachtigen, waarmee Hij de goddelozen treft, ook hen raken, die zich van hun doen en werken niet geheel en al onttrekken.

II. Hoe zichtbaar komt ons dit voor in het vervaarlijk oordeel Gods over Sodom en Gomorra, Adama en Zeboïm. Want niet alleen stort God over hen uit de hitte van Zijn toorn en het vuur van Zijn verbolgenheid, zijnde hun de Heere een verterend Vuur en eeuwige Gloed geworden; maar Hij oordeelt ook Lot's huisvrouw, veranderende deze in een zoutpilaar; en dat daarom, omdat zij naar Sodom omziende, vertoonde dat zij met het hart nog bleef in de gemeenschap met Sodom. Waarvan Mozes aldus in de voorhanden zijnde woorden schrijft: En zijn huisvrouw zag om van achter hem; en zij werd een zoutpilaar.

III. De korte samenhang van deze woorden is dus: Als God door Zijn engelen Lot uit Sodom had uitgebracht, en hem aangewezen het gebergte van Engadi, alwaar hij zou behouden worden, zo had Hij hem belast zich daarheen met de zijnen te spoeden, en daarbij gedaan deze bijzondere bevelen: Staat niet op deze ganse vlakte, en ziet niet achter u om, vers 16 en 17 van dit hoofdstuk. Met dit verbod begeeft zich Lot met de zijnen op reis, verkrijgende dit nog van de Heere op zijn verzoek, dat Hij Zoar om zijnentwil spaarde, omdat het zo nabij lag en bekwamer tot zijn behoud was, vers 18 tot vers 22 ingesloten. Daar heeft het Lot nu aangebracht, vers 23. Hier nu wordt Sodom en Gomorra met die ganse vlakte door zwavel en vuur, dat van de Heere uit de hemel regende, omgekeerd, en met alles wat er in was geheel vernield, vers 24 en 25. Maar ziet wat een smartelijke slag Lot alhier opnieuw krijgt met zijn huisvrouw; die ziet om, tegen het Goddelijk bevel, als zij in het gebied van Zoar is, en wordt gesteld tot een zoutpilaar, ter gedachtenis van haar ongehoorzaamheid.
IV. Zodat deze woorden in zich behelzen: *Een alleropmerkelijkst oordeel van God, op haar omzien, aan Lot's huisvrouw gesteld, waardoor zij tot een zoutpilaar gemaakt werd.* Een stof van die aangelegenheid, dat Immanuël Jezus ze verwaardigd heeft met opmerking aan te trekken in het Nieuwe Testament, en met die opmerkelijke vermaning te leggen op onzer aller harten: Gedenkt aan de vrouw van Lot, Luk. 17:32.
O God, geef die zegen onder het verhandelen van deze stof, dat wij tot winst en voordeel aan Lot's vrouw gedenken mogen! Amen.
V. Wij zullen daarin aanmerken:

I. De zonde van Lot's huisvrouw. En zijn huisvrouw zag om van achter hem.
II. Het oordeel op die zonde gevolgd. En zij werd een zoutpilaar.

VERKLARING

I. In dat eerste hoofddeel wordt gesproken van Lot, onder het woordje *zijn.* En wel in het bijzonder van deszelfs huisvrouw; zijn huisvrouw. En dan haar zonde zo geboekt: Zij zag om van achter hem.
A. Daar hier dan van gesproken wordt, is:
1. Zijn, namelijk Lot's huisvrouw, van wie in het vorige van dit hoofdstuk, zelfs nog in vers 23, met uitdrukking van zijn naam was gehandeld.
a. Lot, de stamvader van de Ammonieten en Moabieten, volkeren in de Bijbelbladeren zeer bekend, was een zoon van Haran, een zoons-zoon van Therah, en een broeders zoon van Abraham.
b. Deze godvruchtige man was geboren in Ur der Chaldeeën, vanwaar hij verhuisd was, eerst naar het Land Kanaän, naderhand voor een korte tijd in Egypte, vanwaar hij daarna weergekeerd was in Palestina.
1. In al dit verhuizen en omtrekken woonde hij bij Abraham, zijns vaders broeder.
2. Doch als de bezitting van Lot, en de schapen, runderen en kemels van Abraham in een talrijke menigte zozeer vermenigvuldigd waren dat zij onmogelijk langer tezamen konden wonen, en de herders van Abraham en Lot onder elkander verschil kregen, werden zij daardoor genoodzaakt zich in het wonen van de ander af te scheiden. Abraham gaf de keus aan Lot, zeggende: Is niet het ganse land voor uw aangezicht? Scheid u toch van mij; zo gij de linkerhand kiest, zo zal ik ter rechterhand gaan; en zo gij de rechterhand kiest, ik zal ter linkerhand gaan. Waarop Lot een zeer nadelige keus heeft gedaan; hij hief zijn ogen

op tegen het Oosten, en zag de ganse vlakte van de Jordaan, daarheen wendde hij zich, en hij sloeg zijn tenten tot aan Sodom, Gen. 18:1-12.
a. Of Lot toen reeds geweten heeft dat de inwoners van Sodom zulke geile, onkuise en gruwelijke zondaren waren of niet, kan met geen volkomen zekerheid bepaald worden. Heeft hij het geweten, dan zou het in hem zeer te misprijzen geweest zijn, dat hij, om de aangenaamheid en vruchtbaarheid van die landstreek, zich onder zulke slechte inwoners neergezet had. Maar heeft hij het niet geweten, gelijk ons nog het meest waarschijnlijk voorkomt, dan was hij ten uiterste daarover te beklagen.
b. De inwoners van Sodom maakten ondertussen de maat van hun ongerechtigheid zo vol, dat hun ondergang ijselijk en verschrikkelijk was. Want toen deed de Heere zwavel en vuur over Sodom en over Gomorra regenen, van den Heere uit den hemel. En Hij keerde deze steden om, en die ganse vlakte, en alle inwoners dezer steden, ook het gewas des lands, vers 24 en 23 van ons teksthoofdstuk.
c. Nochtans had de Heere zorg gedragen voor Lot, en hem door twee engelen binnen Sodom bewaard, veilig daar uit geleid, en behouden reeds te Zoar binnen gebracht, vers 9-23 van ons teksthoofdstuk.
2. Doch zo voordelig ging het met zijn huisvrouw niet, die raakte niet behouden te Zoar binnen; maar haar is geheel wat anders wedervaren, daar elk die het hoort of leest, zich ten uiterste over ontzetten moet.
a. Haar naam, zeggen sommige Joodse rabbijnen, was Tithea; anderen, Aretia; en anderen noemen haar Adath.
b. Zij was gesproten, zeggen zij, uit Sodom of deszelfs landstreek. Zij menen zulks te kunnen bewijzen uit de gelegenheid van Lot's huisgezin, uit zijn verblijf binnen Sodom, uit het zwijgen van de Bijbel van Lot's huwelijk. Maar allermeest, uit haar genegenheid voor de welvaart van Sodom, alsof dit haar bewogen had om te zien, en op het wedervaren van haars vaders huis te starogen.
c. Haar kinderen, zeggen zij, dat vier dochters geweest zijn, dat twee daarvan binnen Sodom aan mannen getrouwd waren, en daarbij reeds verschillende zonen hadden; doch dat die twee dochters met hun mannen en zonen in de omkering van Sodom mede zijn vergaan; maar dat de twee anderen met Lot daaruit zijn verlost. Zij menen zulks ook te kunnen bewijzen uit vers 12 en uit vers 15 van dit hoofdstuk.
d. Haar natuur, bestaan en gedrag schilderen zij ook vrij lelijk af. Zij zeggen, dat zij altijd onvoldaan, onvergenoegd, morrende en weerbarstig tegen haar man was, dat zij nog even tevoren deze engelen met een stuurs gelaat ontvangen, en geweigerd had brood en zout voor te zetten, zodat Lot zelf in eigen persoon, wilde hij deze mannen onthalen, genoodzaakt werd de tafel toe te richten en de spijs te bereiden; en dat zij daarom te meer rechtvaardig in een zoutpilaar zou veranderd zijn. Wij willen liefst tegenwoordig dit alles nu niet toetsen, wat ongegrond en wat enigszins waarschijnlijk in dit zeggen is. Vanzelf blijkt, dat het meeste ongegrond is.
B. Mozes zegt van haar: En zijn huisvrouw zag om van achter hem.
1. Haar misdaad was dan daarin gelegen, dat zij omzag naar Sodom van achter hem; dat is te zeggen, van achter haar man Lot, die zich naar het woord van de engelen zeer haastte om behouden binnen Zoar te geraken. Uit dit verhaal van haar zonde, begaan in het achterwaarts zien, blijkt het genoegzaam hoe het zich heeft toegedragen in deze reis naar Zoar, namelijk, dat Lot met zijn dochters is vooruit getreden, met grotere haast en spoed, om de plaats te bereiken waarin hem een veilig behoud beloofd was, niet rustende voordat hij zijn voeten in Zoar zette. Maar dat zijn huisvrouw, zo niet kunnende volgen van

droefheid en ontsteltenis, haar man van achter aan heeft gehouden in het gezicht, en is getreden in zijn voetstappen, zullende hem wel vinden in de stad Zoar, waar haar het behoud was toegezegd. Lot had het nu in Zoar aangebracht; want de Heere zei Zijn oordeel niet te zullen, ja, niet te kunnen doen of beginnen, voor dat hij aldaar behouden zou zijn aangeland. En daarom terstond met zijn intrede in Zoar begint God Zijn oordeel over Sodom. De huisvrouw van Lot, nog niet de poort van Zoar zijnde ingetreden, ziet van achter haar man terug, en begaat alzo deze zonde. Hetwelk te meer blijkt, omdat deze zoutpilaar, waarin zij veranderd is, wordt gevonden buiten Zoar, tussen het gebergte Engadi en de Dode zee, naar het getuigenis van Josefus, de Joodse historieschrijver, die in zijn tijd deze zoutpilaar aldaar verklaart met eigen ogen gezien te hebben.
2. Haar misdaad bestond dan daarin, dat zij omzag. Waarschijnlijk met omdraaiing van haar hoofd en aangezicht; ja, zelfs ook met haar gehele lichaam, stilstaande op de weg. Het kan wel zijn dat zij dit meer dan tot één reize gedaan heeft. Dit was bij het uitgaan uit Sodom haar uitdrukkelijk door de Heere verboden, met bijvoeging: Behoud u om uws levens wil, zie niet achter u om, en sta niet op deze ganse vlakte, vers 17 van ons tekst-hoofdstuk. Zodat de Heere haar daarmee ook gewaarschuwd had, dat er haar leven zelfs van af hing, dat zij niet omzag noch stilstond op de weg. Evenwel zag zij om naar Sodom.
3. Wat haar daartoe aangezet en vervoerd heeft, is niet zeker.
a. Het kan wel zijn dat een verkleefdheid des harten aan haar aardse goederen en bezittingen haar daartoe vervoerd heeft; zodat haar ziel daarvan nog niet los zijnde, zij nog eens daarnaar omzag.
b. Het kan ook we1 zijn dat de gemene levenstrein, de zeden en gewoonten binnen Sodom haar zo eigen en gemeenzaam geworden waren, dat zij niet dan schoorvoetende vandaar ging, om zich elders heen te begeven, en dat haar zulks nog eens heeft doen omzien.
c. Het kan ook zijn dat de liefde en genegenheid voor haar bloedverwanten, vaderland en geboortestad haar met een innig medelijden daarover heeft aangedaan, en zo bewogen daarnaar nog eens om te zien.
d. Ook zou het kunnen zijn, dat ontsteltenis en schrik haar daartoe vervoerd hadden; dat zij, horende het ijselijk gejammer en naar gekrijt van de mensen, die het zich nu te laat beklaagden, dat zij in geilheid en onkuisheid voortgeleefd hadden, het erbarmelijk geloei van de beesten, die door die brand versmoorden, het gedreun der daken en het gedaver der gebouwen, die met een verschrikkelijk geluid instortten; daarop ziende het geflikker van zulk een vervaarlijke brand en al vernielende vlam uit de hemel neerdalende, dat dit alles haar tot het omzien zal vervoerd hebben. Doch wie zal ons zulks met volkomen zekerheid berichten?
4. Maar heeft deze arme vrouw hiermee zoveel misdaan, of was deze haar overtreding zo zwaar, dat zij om een onnozel omzien tot een eeuwige gedachtenis in een zoutpilaar moet veranderen? Wij antwoorden daarop, dat de overtreding, en dus de zwaarte van een zonde, eigenlijk niet moet geschat worden alleen naar de uiterlijke daad waarmee de overtreding geschiedt, maar ook en zelfs meer, naar het Goddelijk gebod. Ja, dat er zelfs zulke zonden zijn welker grootte en zwaarte alleen maar naar het Goddelijk gebod moeten afgemeten worden. Zo staat het omtrent alle willekeurige geboden en bevelen van God, hoedanig er hier ook een was. Wij lezen in het volgende 27ste en 28ste vers van ons teksthoofdstuk: En Abraham maakte zich deszelven morgens vroeg op naar die plaats, daar hij voor het aangezicht des Heeren gestaan had. En hij zag naar Sodom en Gomorra toe, en naar het ganse land van die vlakte. En hij zag, en ziet, daar ging een rook van het

land op, gelijk de rook eens ovens. Dat was voor Abraham geen zonde, dat hij naar Sodom zag; God had het hem niet verboden. Maar God had het haar uitdrukkelijk verboden. Daarenboven, het gedrag van deze vrouw, wel ingezien zijnde, dan ligt er een gehele reeks van zware zonden in opgewonden, als:
a. Een onverschoonlijke ongehoorzaamheid tegen des Heeren gebod, dat zeer duidelijk haar ten volle bekend, en met een zware bedreiging haar aangezegd was.
b. Een verachting en versmading van Gods hoogheid en majesteit, alsof zij in geringe omstandigheden daarop niet had te letten.
c. Een God onterend ongeloof, of omtrent des Heeren waarheid, of omtrent Zijn almacht, of omtrent de woorden van de engelen; en misschien dat al deze drie stukken tegelijk daarin opgesloten geweest zijn.
d. Een stout vertrappen van, en spotten met de vreze Gods, door het ontzag voor Hem zo te verloochenen en tegen te gaan, dat zij op de geringste zaak zelfs niet lette.
e. Een zeer grote liefde tot de wereld, de wellust en alles wat daartoe betrekking had; haar hart scheen daarnaar nog te hunkeren en doet haar daarnaar omzien.
f. Een zondige verkleefdheid van haar hart aan datgene wat zij binnen Sodom had gelaten; zij kan dat zo niet loslaten en overgeven.
g. Een snode ondankbaarheid, God verloste haar door engelen uit zulk een vreselijk verderf; en in plaats van dit te vergelden, verbitterde zij terstond de ogen van Zijn heiligheid.
h. Een buitensporige nieuwsgierigheid, om te zien hoe het oordeel Gods uitgevoerd zou worden, mitsgaders hoe het met mensen, beesten en alles zou aflopen.
i. Een onvergeeflijke achteloosheid omtrent een gebod van God dat tot tweemaal toe herhaald was, en dat aangedrongen was met deze drangreden: Behoud u om uws levens wil.
Ziedaar haar zonden.
II. De straf die haar op deze zonde overkwam, was: En zij werd een zoutpilaar.
A. Hier is in de eerste plaats de vraag, of zij de eigenlijke gedaante van een pilaar verkregen heeft, dan of het maar oneigenlijk zo genoemd wordt?
1. Het Hebreeuwse woord *Netzib*, dat hier in de grondtekst staat, zegt volgens deszelfs oorsprong, iets dat *ergens gesteld* is. De zeventig Griekse overzetters, de schrijver van het Boek der Wijsheid en anderen noemen het *stole*, een *pilaar*. De Chaldeeuwse uitbreider noemt het een beeld. Andere noemen het wederom een klomp, een gevaarte.
2. Hiervandaan vatten de uitleggers dit ook verschillend op.
a. Sommige uitleggers verklaren Mozes' woorden dus: Zij werd onbeweeglijk, gelijk een zoutpilaar.
b. Anderen zijn van gedachten, dat Mozes wil te kennen geven dat Lot's huisvrouw op staande voet is gestorven en dood bleef staan, als een pilaar.
c. Anderen beschrijven het dus: Zij bleef staan als een pilaar in dat land van zout, namelijk in het land van Sodom, zijnde een land van zout en salpeter.
d. De meeste Ouden hebben gemeend, dat Lot's huisvrouw, langzaam voortgaande, schielijk in een zoutkolom is veranderd, en dat ze de gestalte van een vrouw heeft behouden, dat er de reizigers nog dagelijks stukken afnemen, om hun nieuwsgierigheid te voldoen, zonder dat echter die zoutpilaar verminderd wordt. Irenaeus en Tertullianus voegen erbij, dat deze zoutpilaar haar gewoonlijke maandstonden heeft, naar de wijze der vrouwen.

Dicitur & vivens alio sub corbore sexus
Munificos solito dispungere sanguine menses.

Dat is:
Dit steenharde wijf (wie kan het stuk ontvouwen)
Zegt men dat ieder maand vloeit naar den aart der vrouwen.

Josefus verhaalt dat hij die zoutpilaar gezien heeft. De Chaldeeuwse uitbreiders, die van Jeruzalem en die van Jonathan, zoon van Uziël, zeggen, dat deze aldaar zal staan blijven tot aan het einde der wereld. Vele reizigers getuigen insgelijks dat zij deze gezien hebben. Sommigen verzekeren ons ook zelfs, dat deze nog op de huidige dag omtrent de Dode Zee gevonden wordt.
B. Wat de stof aanbelangt, waarin zij veranderde, daar staat in de tekst: Zij werd een zoutpilaar.
1. Verschillende uitleggers vatten dit ten aanzien van de stof ook oneigenlijk op, en willen:
a. Dat zij een pilaar van steen zou geworden zijn, doch in de uiterlijke gestalte en op het oog zout gelijk. Zeggende, dat de landstreek omtrent de Dode Zee en het steenachtig Arabië een bijzondere kracht heeft, om in steen te veranderen, en dat vaste lichamen aldaar een tijdlang blijvende, zeer licht in steen veranderd worden.
b. Anderen begrijpen, dat een zoutpilaar hier alleen maar zegt een altijd blijvende, een duurzame pilaar, zonder dat de stof daarom zout was. Dezen zeggen, dat de Egyptenaren gebalsemde lichamen hadden, zo hard als stenen beelden, die men zoutpilaren kon noemen. Mitsgaders dat Herodotus en Diodorus Siculus het balsemen der lichamen zouten noemen, sprekende van de zogenaamde mummies. Dan zou de zin van onze tekstwoorden zijn, dat Lot's huisvrouw was ter aarde gevallen, en welhaast als een gezouten of gebalsemd lijk was geworden.
c. Anderen wederom zeggen, het heet een zoutpilaar, om deszelfs verwonderenswaardigheid, of omdat ze tot een zout van voorzichtigheid behoort te verstrekken.
2. Doch de meeste uitleggers denken en houden het daarvoor, dat Lot's vrouw veranderd is in een pilaar, teken of beeld van erts of mineraalzout. Inzonderheid om deze reden: Omdat zij dan het naast en uitdrukkelijk bij de letter blijven. Omdat op verschillende plaatsen tekenen en beelden van erts of mineraalzout gevonden zijn, gelijk men deze nog op sommige gebergten van Hongarije, Polen en Moscovië ziet. Omdat verschillende schrijvers van zulk erts- of mineraalzout gewagen, als Plinius, Geltius, en anderen.
C. Zulk een zoutpilaar werd Lot's huisvrouw.
1. En zij werd een zoutpilaar, staat er uitdrukkelijk in onze tekst, Zodat het een goddeloos verdraaien van Gods Woord is, dit van de landstreek van Sodom, en niet van Lot's vrouw te willen hebben opgevat en verstaan.
2. Zo te worden, was meteen voor haar te sterven, dewijl daardoor haar ziel van haar lichaam scheidde. Zij werd een zoutpilaar. Niet door een natuurlijke verandering, maar door een bovennatuurlijk werk van God; dit blijkt uit de schielijkheid, de wonderlijke omstandigheden van dit gehele geval. Wat de manier betreft, op welke God dit uitgevoerd heeft:
a. Het kan wel zijn, dat God, zonder dat er iets van buiten bij kwam, het stoffelijke van haar lichaam in zout heeft doen veranderd worden.
b. Of, gelijk anderen denken, dat het vuur, dat op Sodom en Gomorra regende, en het ganse omliggende land in brand stak, door zijn snelle beweging de weg gebaand zal hebben voor de zoute en salpeterachtige delen in het lichaam van Lot's vrouw, hetzelve vast en dicht makende, en enigermate zijn natuur en wezen daaraan mededelende, waardoor deze gelijk als een zoutpilaar zou zijn geworden. Dergelijke veranderingen zijn niet zonder

voorbeeld. Avensinus verhaalt in zijne Annales Bojorum, dat er meer dan vijftig boeren, hun koeien melkende, bij gelegenheid van een aardbeving zo van een pestilenteuze lucht zijn bevangen, dat ze allen in dode beelden, gelijk zoutpilaren veranderd zijn. Men heeft meer dergelijke voorbeelden.
c. Of, gelijk anderen waarschijnlijk oordelen, dat er onder de zwavel, welke uit de hemel regende, ook zout geweest zal zijn, dat zij daardoor bevangen en verbrand zijnde, ook tot een harde klomp van zwavel en zout is tezamen geschroeid. Die dat dan ophelderen en als waarschijnlijk bewijzen, uit Deut. 29:23. Indien men maar vasthoudt en erkent, dat dit door een bovennatuurlijke en wonderlijke werking en bestelling van God geschied is, dan, menen wij, wordt er aan de bijzondere nadruk van dit voorval voldaan. Vraagt men, waarom zij juist. in een zoutpilaar is veranderd? Met sommige Joden te antwoorden, omdat zij de engelen of de armen zout geweigerd had, heeft niet de minste grond van bewijs. Zegt men, dat dit uit de natuur van de zwavel- en vuurregen voortvloeide, die van de hemel over Sodom neerdaalde, daar zou voor die gedachte nog al wat kunnen bijgebracht worden. Evenwel klimmen wij in dezen liefst op tot het vrijmachtig welbehagen van God, als de eigen Oorzaak en reden hiervan.
d. Deze straf van Loth's huisvrouw was zeer groot. Omdat ze zo schielijk en onverwacht haar overkwam. Omdat ze zo voorbeeldig en exemplaar was. Omdat ze onmiddellijk van God kwam. Omdat zij daardoor midden in haar zonden stierf. Eindelijk, omdat deze straf zo openbaar en duurzaam was.
Ziedaar deze gewichtige stof voor uw aandacht geopend.

TOEPASSING

I. Is dit niet een wonderlijke en allermerkwaardigste geschiedenis? Hier is een lijk begraven zonder graf, dezelfde zaak is hier het lijk en het graf; de vrouw van Lot wordt het graf van haarzelf. Wij roepen u toe met Jezus' woorden, uit Luk. 17:32: Gedenkt aan de vrouw van Lot. Op dit graf is meer dan een opschrift te lezen. Elk behoorde ontzet en aangedaan te zijn over dit voorbeeld van Lot's huisvrouw, en een grote afschrik te krijgen van al die zonden en overtredingen, welke in haar wangedrag hier opgesloten liggen. Maar, helaas! in plaats daarvan worden wij alle dagen gewaar, ja, geven de meeste mensen sprekende bewijzen dat zij in de grond nog evenzo bestaan, en in hun gedrag niet beter, maar evenzo verkeerd zijn als Lot's huisvrouw was.
A. Maakte zij zich schuldig aan opzettelijke ongehoorzaamheid omtrent het gebod Gods, in het bijzonder ook omtrent dat gebod van niet om te zien noch stil te staan op de weg, maar zich te behouden om des levens wil. Zijt gij daarin ook niet opzettelijk ongehoorzaam als zij, ziet gij niet gedurig om, en staat gij niet gedurig stil op de weg? Wat doet gij om u te behouden om uws levens wil? Immers niet met al?
B. Verachtte zij Gods hoogheid en majesteit, en werd zij daardoor een zelf- en zielemoorderes. Dat doet gij, en gij immers ook, door op de ernstige aandrang van God tot uw behoud te schoorvoeten, ja, dat geheel te weigeren, blijvende zo gij zijt, en gaande maar op uw weg uw oude gang.
C. Maakte zij zich zeer schuldig aan ongeloof omtrent het Goddelijke dreigement. Dat doet gij, en gij ook. Door uw zonden te verkleinen. Door de straf ver te stellen, en te denken, het zal op zulk een kleinigheid niet aankomen. Door hel en verdoemenis in uw hart als een bullebak te verloochenen.

D. Spotte zij met de vreze Gods. Doet gij, en gij dat ook niet, wanneer gij zelfs spot met degenen, die God vrezen?
E. Hunkerde haar hart naar de wereld, de wellust en alles wat daarop betrekking had. Dit is zo openbaar in velen van u, dat hun meeste daden daar doorslaande bewijzen van geven; gij kunt dat immers niet ontveinzen?
F. Was zij aardsgezind en verkleefd aan haar goederen. Merkt gij dat ook niet duidelijk in u?
G. Was zij zeer ondankbaar. Zijt gij, en gij dat ook niet in een hoge trap? Bijzonder tegen de aanbieding van verlossing door Christus, door het Sodom van deze wereld liever te hebben dan het Zoar van Gods gemeenschap in Christus, en zo het leven te verstoten.
H. Was zij nieuwsgierig. O! hoe groot is dit ook in velen van u, zodat zulks boven alles in hen heerst!
I. Was zij onvergeeflijk achteloos. O! in hoevelen van u wordt dit ook niet in de hoogste trap gevonden!
1. Wees gewaarschuwd mensen, God is heilig en rechtvaardig; Hij straft dikwijls de zonde zo voorbeeldig, zo onverwacht, ja, in het midden van de zonde zelf, zoals wij in Lot's vrouw gezien hebben.
2. O! God heeft u tot hiertoe nog gespaard, mocht dit uw hart raken, en u overreden om van Sodom naar Zoar te zien, en u te spoeden. Christus biedt u Zijn hand, om u daarheen te leiden.
II. Ontdekten en overtuigden, die wenst en aanhoudend veel bidt om uit Sodom uit te raken en in Zoar behouden binnen te komen. U raden en bidden wij:
A. Volgt uw leidende engelen, uw leraars, en de voorgaande Lot's, de godzaligen, die u de weg daarheen wijzen. Volgt ze niet van verre, hen maar even in het oog houdende, zoals Lot's huisvrouw. Wij vrezen dat gij dan in eeuwigheid er niet zult binnen raken; maar volgt ze meer van nabij, u dicht bij hen en u in hun gezelschap houdende, zoals Lot's dochters; en gij zult binnen komen.
B. Spoedt u, haast u om behouden te worden, staat niet stil op de weg, draalt niet te lang, ziet niet te lang om eer gij ingaat; maar gij moet volvaardig en schielijk volgen, als er overreding en overtuiging bij u is, of de gelegenheid gaat licht voorbij, en gij zoudt gevaar lopen, om nog op de weg verloren te gaan, evenals Lot's huisrouw.
C. Wij eisen u voor God en Christus op; de Heere heeft ons als Zijn engelen ook tot u gezonden, om u uit Sodom te geleiden en Zoar binnen te brengen; weigert gij u aan die raad over te geven, het blijft voor uw rekening.
D. Christus, de volle en algenoegzame Zaligmaker, is ook met ons, gelijk Hij met en bij de engelen was, die Lot uitleiden zouden. O! geeft u in het geloof maar aan Hem over, en gij zult terstond binnen raken.
III. Begenadigden, die uit het geestelijke Sodom bij aanvang uitgeleid en verlost zijt, u roepen wij toe:
A. Ziet niet om op de weg, hunkert niet naar de wereld, om daardoor niet gestuit te worden in de meerdere voortgang, die gij anders doen zoudt. Zoekt al meer en meer te vergeten wat achter is, en u uit te strekken tot wat voor is, Fil. 3:14.
B. Gij zult uw ziel behouden, en moogt verwachten dat die belofte ook aan u eens zal vervuld worden: Ik zal u maken tot een pilaar in den tempel Mijns Gods; en gij zult niet meer daaruit gaan. AMEN.

TWEEDE LEERREDE

GENESIS 22:18a

En in uw Zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde.

INLEIDING

I. **HET** Evangelie, dat is de belofte van zaligheid in de Messias, is van tijd tot tijd klaarder geopenbaard.
A. Het behaagde God deze verborgenheid ten eerste niet in haar volle glans, maar duisterder te vertonen, opdat de stralen van zulk een grote heerlijkheid de zwakke ogen van Zijn volk, nog kinderen zijnde, niet zouden verblinden; maar opdat hun geloof en hoop te meer zouden worden opgewekt, en een vurige begeerte in hen ontbranden naar de lieflijke vervulling van de toezegging van hun God.
B. Want van Adam tot Abraham toe was de openbaring van des mensen verlossing evenals de opkomende dageraad, daar het licht maar even door de duisternis breekt, en geleidelijk vermeerdert totdat de volle dag aanlicht, en de Zon opgegaan zijnde hoger en hoger klimt tot aan de middag. Zo is het gegaan met de openbaring van het Evangelie.
1. Hoe donker was de eerste belofte, Gen. 3:l5. Het wordt maar in gemene termen voorgesteld, zonder enige bijzonderheid, hoedanig een Persoon het zijn zou. Voor wie zulks stond te geschieden; en op welke wijze Hij het werk der verlossing uitvoeren zou. Hoewel wij het nu van achteren uit de vervulling zeer klaar in die belofte kunnen zien, echter was het van voren daaruit zo duidelijk in al de omstandigheden niet zichtbaar. Hierom, zodra Kaïn geboren werd, riep Eva uit: Ik heb een man van den Heere verkregen, Gen. 4:1. Sommigen denken, dat zij meende het beloofde Zaad in hem verkregen te hebben; maar als ze zich in die hoop bedrogen zag, dat ze weer moed schepte, toen Seth ter wereld kwam, Gen. 6:25.
2. En zo is het al van tijd tot tijd gegaan met de patriarchen voor en na de zondvloed; waarom de apostel ook van hun geloof meldt, Hebr. 11.
a. Lamech, de vader van Noach, als hem in het jaar 1056 na de schepping deze zoon geboren werd, zei: Deze zal ons troosten over ons werk, en over de smart onzer handen, vanwege het aardrijk dat de Heere vervloekt heeft, Gen. 5:29. Velen begrijpen, dat dit zoveel is alsof hij had gezegd, nu is die Trooster gekomen, Die beloofd was; Die wij over de duizend jaren verwacht hebben, en Die de vloek van de aarde zal wegnemen.
b. En wanneer na de zondvloed de belofte van de Messias door de afgoderij vrij wat verdonkerd was, zo verschijnt God aan Abraham, vernieuwt aan hem de belofte, en verklaart de voorgaande toezegging, wat nader specificerende, dat uit de nakomelingen van Abraham de Messias zou geboren worden. Niet alleen Gen. 12:3:
II. Maar ook met bijzondere nadruk en zeer duidelijk, Gen. 22:18. Zijnde de stof welke ons uitlokte, en tot welker behandeling wij lust gekregen hebben.
III. Twee onderscheiden zaken worden er in dit 22ste hoofdstuk van Mozes' eerste Boek vermeld. Een wonderbare beproeving van Abrahams geloof, vers 1-19. Dan de goede

tijding, welke Abraham ontvangen heeft van de nakomelingen van zijn broeder Nahor, vers 20-24.
A. Het eerste, de beproeving van Abrahams geloof, wordt ons beschreven dat er in gemeld wordt: Het bevel van God aan Abraham, om zijn zoon Izak te offeren op een van de bergen in het land Moria, vers 1 en 2. Hoe volvaardig Abraham gehoorzaamd, en zich ten uiterste gereed getoond heeft om Izak te slachten, vers 3-10. En dan, welke uitkomst en blijde zegengevolgen deze beproeving al gehad heeft, namelijk:
1. Dat Abraham zijn enige Izak, die hij liefhad, als uit de dood opgewekt en weer levend geworden, weergekregen heeft, dewijl de Heere hem verbood de jongen te slachten, vers 11,12. Maar een ram in zijn plaats bezorgde, vers 13. En dus deze plaats deed noemen, de Heere zal het voorzien, vers 14.
2. Dat daarop de belofte, voorheen aan Abraham gedaan herhaald, en van de Heere Zelf met een eed bevestigd werd.
a. Want toen riep de Engel des Heeren tot Abraham ten tweede male van de hemel, en zei: Ik zweer bij Mijzelven, spreekt de Heere: Daarom dat gij deze zaak gedaan hebt, en uw zoon, uw enige, niet onthouden hebt, vers 15 en 16.
b. Maar wat zwoer de Heere bij Zichzelven? Niet alleen hetgeen in vers 17 gemeld wordt: Voorzeker zal Ik u grotelijks zegenen, en uw zaad zeer vermenigvuldigen, als de sterren des hemels, en als het zand dat aan den oever der zee is; en uw zaad zal de poorten zijner vijanden erfelijk bezitten. Maar ook hetgeen in dit 18de vers staat: En in uw Zaad zullen gezegend worden alle volkeren der aarde, naardien gij Mijn stem gehoorzaam geweest zijt.
IV. Waarop eindelijk Abraham met zijn zoon tot de jongens keerde, die met hem zich opmaakten, zodat zij tezamen wederom naar hun woonplaats keerden, vers 19. Uit welk beloop een oplettende vanzelf kan merken, dat onze woorden in zich behelzen: *Een belofte, van de Heere Zelf met ede gestaafd, dat Abraham uit zijn zaad verkrijgen zou, in Wie alle volkeren der aarde zouden gezegend worden.*
V. In het behandelen van deze stof zullen wij acht geven:

I. Op de inhoud der woorden zelf. In uw Zaad zullen gezegend worden alle volkeren der aarde.
II. En dan op de samenbinding van deze woorden met het voorgaande, door de Hebreeuwse koppelletter, van de onzen door *en* vertaald.

VERKLARING

I. In de woorden zelf wordt aan Abraham hier beloofd: Een bijzonder zaad in het enkel getal, uw Zaad. En daarbij aan hem toegezegd, dat alle volkeren der aarde in dat Zaad zouden gezegend worden. In uw Zaad zullen gezegend worden alle volkeren der aarde.
A. Hetgeen Abraham hier dan beloofd wordt, is: *zartzacha, uw Zaad*, een bijzonder zaad in het enkel getal.
1. Abraham, met wie God hier Zijn verbond vernieuwt en wie Hij zulke grote beloften doet, was de tiende nakomeling van Noach in een rechte linie, gelijk Noach de tiende van Adam. Hij was een zoon van Terah, een afgodendienaar, wonende in een afgodisch land, Ur der Chaldeeën, uit welk land God hem geroepen had, belastende hem naar Kanaän te gaan. Zeventig jaren was hij oud als God hem deze belofte de eerste maal deed: In u zullen alle geslachten des aardrijks gezegend worden, Gen. 12:3, dat is, in Abraham om zijns Zaads wil, in zijn lendenen besloten. Hierop was hij vertrokken uit Ur Chaldeeën en

woonde te Haran, vanwaar zijn vader gestorven zijnde, hij in het vijf en zeventigste jaar van zijn ouderdom opbrak en vertrok naar Kanaän, Hand. 7:4. Gemoedigd en versterkt zijnde door de Goddelijke belofte, dat hij niet alleen hem, maar ook anderen om zijnentwil zou zegenen. Dit was Abraham.

2. Hier wordt hem een bijzonder Zaad beloofd, dewijl de Heere tot hem zegt: *Zartzacha, uw Zaad.* Het zaad is eigenlijk iets lichamelijks, waaruit de voortteling geschiedt. Oneigenlijk in de eerste overgebrachte zin, beduidt zaad, hetgeen daaruit voortgeteeld is. Zo wordt het in het gemeen voor iemands nakomelingschap menigmaal gebruikt, als Gen. 9:9, 16:10, en in andere plaatsen.

a. Menigmaal wordt dit woord zaad in het enkel getal *collective* gebruikt voor een menigte van nakomelingen, als Gen. 12:7, 13:15,16, en elders meer. Zo vatten het hier ook de voornaamste Joodse meesters, willende dat men in deze plaats het ook, gelijk elders, van Abrahams nakomelingen in het gemeen verstaan moet.

b. Doch wij stellen daartegen vast, dat men hier door Zaad in het enkel getal, een der nakomelingen van Abraham in het bijzonder moet verstaan, namelijk de Messias, Die naar het vlees hier beloofd wordt uit Abrahams lendenen te zullen voortkomen, en een Zoon of het Zaad van Abraham te zullen zijn.

1. Dit bewijzen wij tegen de Joden:

a. Uit het enkel getal daar hier het woord in voorkomt, uw Zaad. Wordt dit nu menigmaal *collective* voor een menigte van nakomelingen gebruikt, dat is zo; maar het wordt ook zeer dikwijls in de Heilige Schrift gebezigd om er één enige nakomeling in het bijzonder door aan te duiden. Zo vinden wij het, Gen. 4:25, daar moeder Eva bij de geboorte van Seth zegt: God heeft mij een ander zaad gezet voor Habel, daar ze zeker haar zoon Seth alleen door verstaat, gelijk de Chaldeeuwse parafrast ook met zijn verklaring toestemt. Ook Gen. 15:3, daar Abraham tot de Heere zegt: Ziet, mij hebt Gij geen zaad gegeven; dat is, ik heb geen één zoon. Zo ook zeer klaar, Gen. 21:13, daar God tot Abraham zo spreekt: Doch Ik zal ook den zoon dezer dienstmaagd tot een volk stellen, omdat hij uw zaad is. Opdat ik geen plaatsen meer aanhaal. Wordt het nu voor een der nakomelingen zowel gebruikt, als voor een menigte; de eerste en eigen betekenis is hier in het enkel getal een der nakomelingen van Abraham. Bijgevolg moet men dat zolang vasthouden en als de eigen mening aanmerken, totdat er getoond wordt dat het gezegde op dit onderwerp niet past, of dat het in de andere betekenis opgevat wordende, beter vleien en met Gods Woord overeen komen zou, dat nog nooit enige Joodse meester heeft kunnen aantonen of betogen. Maar integendeel; op wie past het gezegde beter, dan op de Messias? En wat kan ooit nadrukkelijker met Gods Woord overeenstemmen, dan dit van de Messias op te vatten? Die met ditzelfde woord voorheen al was beloofd als het Zaad der vrouw, Gen. 3:15. Dat al de Joodse meesters zelfs niet durven ontkennen. En daarna ook als Davids Zaad wordt voorgesteld, 2Sam. 7:12, Ps. 89:5,37. Waarom sommige Joden ook zelfs erkennen, dat de Messias onder verstaan moet worden.

b. Het blijkt ook uit hetgeen hier van dit Zaad gezegd wordt, dat alle volkeren der aarde in Hetzelve zouden gezegend worden; daar zeker allerlei geestelijke en eeuwige zegeningen onder begrepen worden, zoals wij in het vervolg nog tonen zullen.

Zou dat van Abrahams nakomelingen in het gemeen, die maar blote mensen zouden zijn, verwacht of ooit verkregen kunnen worden? Dat zij verre.

Maar door en in de Messias zouden de volkeren tot hun zaligheid zulks verkrijgen en deelachtig worden, volgens vele duidelijke voorzeggingen, Gen. 49:10, Ps. 2:8, Ps. 72:9,

Jes. 11:10,59. Hagg. 2:8. Dit staat dan vast tegen de Joden; wij hebben tegen hen niet meer dan deze twee klare bewijzen van node.
2. Ten overvloede tot bevestiging van ulieden, kunnen wij er nog bijvoegen:
a. Dat de apostel Petrus dit ook buiten alle tegenspraak stelt, wanneer hij deze belofte op de Heere Jezus toepast en thuis brengt, zeggende tot de Joden, Hand. 3:25,26: Gijlieden zijt kinderen der profeten en des verbonds, hetwelk God met onze vaderen opgericht heeft, zeggende tot Abraham: En in uw Zaad zullen alle geslachten der aarde gezegend worden. God opgewekt hebbende Zijn kind Jezus, heeft Denzelven eerst tot u gezonden, dat Hij ulieden zegenen zou, daarin dat Hij een iegelijk van u afkere van uw boosheden.
b. En zo klaar als ooit de zon op een middag scheen, bewijst dit ook de apostel Paulus, Ga1. 3:8-17. De Schrift, tevoren ziende, dat God de heidenen uit het geloof zou rechtvaardigen, heeft tevoren aan Abraham het Evangelie verkondigd, zeggende: In u zullen al de volkeren gezegend worden, zegt hij in vers 8. Maar hoe komen deze zegeningen tot de heidenen? In Christus, zegt hij, door het geloof, vers 14. Zodat er Christus de verdienende Oorzaak van is, en het geloof de hand om ze te nemen. En in vers 17 zegt hij, dat dit verbond op Christus bevestigd is, Die derhalve de Auteur is van al die geestelijke zegeningen. Dat ook de belofte op niemand anders haar betrekking hebben kan, blijkt uit het 16de vers, waar de apostel zo spreekt: Nu, zo zijn de beloftenissen tot Abraham en zijn Zaad gesproken. Hij zegt niet, en den zaden, als van velen, maar als van Één, en uw Zaad; welke is Christus. Waaruit het dan onfeilbaar blijkt, dat hier door Abrahams Zaad de Messias verstaan moet worden.
B. Hier wordt nu verder aan Abraham toegezegd, dat in zijn Zaad zullen gezegend worden alle volkeren der aarde. Wij horen hier spreken van alle volkeren der aarde. En daar wordt gezegd: Dat zij zullen gezegend worden. En dat in dit Zaad van Abraham.
1. Wij horen hier dan spreken van alle volkeren der aarde. *Col gojae haaretz,* staat er in de Hebreeuwse tekst.
a. Door de aarde moet men hier verstaan, dat gedeelte van de oppervlakte van de aardbodem hetwelk bewoond wordt.
b. Het grondwoord *gojae*, en *gojim*, hier door *volkeren* vertaald, in het meerder getal, zowel als in het enkel getal *gooj,* wordt een en andermaal ook gebruikt en toegepast op de nakomelingen van Abraham naar het vlees, als Gen. 12:2, 18:18. Nu en dan zegt het in het gemeen zonder onderscheid alle volken, van welk geslacht, taal en natie die mogen zijn, de Joden daar ingesloten, als Gen. 2:23, en elders. Maar meest beduiden deze woorden in het bijzonder in de nieuwe taal al de zodanige volkeren in de wereld, welke onder het Oude en Nieuwe Testament tegen de Joden, Gods volk, over staan, als Ps. 2:1, 115:2, Hagg. 2:8 en in vele andere plaatsen meer; waarom de onzen ze zeer dikwijls overzetten door heidenen.
1. Dat hier het woord *gojae,* in de eerste betekenis niet kan opgevat worden, is bij alle Joden en Christen-uitleggers zeker. Sommigen nemen het hier in de tweede betekenis op, en verstaan er dan door, Joden en heidenen onder het Oude en Nieuwe Testament.
2. Maar liefst vatten wij het hier met de Joodse en meeste Christen-uitleggers, in de laatste zin op, namelijk door allerlei andere volken buiten Abrahams nakomelingen.
a. Omdat dit de meest gewone betekenis van dit woord is, zoals elk wel toestemmen zal, en wij geen enkele gewichtige reden kunnen vinden, waarom wij noodzakelijk hier van de meest gewone betekenis zouden moeten afwijken.
b. Als ook, omdat Paulus het door Gods Geest Zelf zo schijnt verklaard te hebben, Gal. 3:8, zo even aangehaald, waar hij zegt: De Schrift, tevoren ziende dat God de heidenen uit

het geloof zou rechtvaardigen, heeft aan Abraham het Evangelie verkondigd, zeggende: In u zullen al de volkeren gezegend worden. Alhier is ook niet *gooj*, in het enkel getal, maar *gojae*, in het meerder getal; en dan wil het (naar de aanmerking van sommige geleerden) gewoonlijk alle volken, die geen Joden zijn, te kennen geven.
c. Er staat in onze woorden: *Col gojae haaretz, alle volkeren der aarde.*
1.) Waardoor niet verstaan moet worden alle volkeren hoofd voor hoofd; want ofschoon na de komst van de Messias in het vlees de middelmuur van onderscheid wel verbroken zou zijn, en zij die vreemd waren nabij zouden gekomen zijn, zodat God dan niet meer alleen een God der Joden zou zijn, maar ook der heidenen, Rom. 3:29; nochtans past dit niet op allen, hoofd voor hoofd. Want duizenden geslachten zouden van dit Zaad niet horen, maar in het duister zitten blijven. Duizenden, die wel van de Messias horen en Hem enigszins kennen zouden, zouden Hem echter verwerpen, en de genade Gods tot ontuchtigheid misbruiken, zodat ze verstoken zouden blijven van de beloofde zegen.
2. Maar door alle volkeren der aarde moeten hier verstaan worden:
a. Allerlei volkeren, uit welk geslacht of wiens nakomelingen het zouden mogen zijn. Jafet, dat is de heidenen, zouden wonen in Sems tenten, Gen. 9:27, dat is, toekomen tot de ware Kerk, Joh. 10:16. Dit wordt ook voorzegd Jes. 49:6. daar God de Vader tot Zijn Zoon, de Messias, sprekende wordt ingevoerd en zegt: Het is te gering dat Gij Mij een Knecht zoudt zijn om op te richten de stammen Jakobs, en om weder te brengen de bewaarden in Israël. Ik heb U ook gegeven tot een Licht der heidenen, om Mijn Heil te zijn tot aan het einde der aarde.
b. Alle gelovige volkeren der aarde; want die uit het geloof zijn, worden gezegend met de gelovige Abraham, Gal. 3:9.
3. Hier wordt nu gezegd:
a. Dat zij zullen gezegend worden; *hithbaracou*, staat er in de Hebreeuwse tekst.
1. De Joodse meesters, die alleen de sleutel der kennis menen te hebben, en ondertussen blinde leidslieden der blinden zijn, gelijk zij gewoonlijk de beloften van de Messias verdraaien, zo verduisteren zij ook deze tekst, omdat zij geen andere Messias verwachten dan een aardse met aardse zegeningen. Een voorname rabbi onder hen verklaart dit zo: Alle volkeren der aarde zullen wensen dergelijke aardse zegeningen deelachtig te zijn, als uw nakomelingen van Mij verwerven zullen. En met hem heulen de meeste Joodse schriftuurverklaarders in dit stuk.
2. Maar deze verzonnen onderstelling kan licht weerlegd worden. Daardoor, dat dan dit vers een ijdele herhaling zou zijn van het voorgaande vers, terwijl daar van tijdelijke zegeningen gesproken is. Omdat hier geen wens, maar een belofte van zegen is. Omdat er niet gezegd wordt wat de heidenen zouden wensen, maar wat zij verkrijgen zouden.
3. Maar onze vertaling heeft het recht: *Zij zullen gezegend worden.* Want dit woord wordt in het Oude Testament doorgaans gebruikt, als er van Goddelijke weldadigheid aan en over de mensenkinderen wordt gesproken, als Gen. 9:1, Exod. 20:24, Num. 6:24, en in zeer vele andere plaatsen meer. Het zegenen onder mensen, als die zulks omtrent elkander doen, wil maar zeggen: Elkander het goede wensen. Maar als de Heere zegent, is dat het goede iemand zo toewensen, dat Hij het hem ook dadelijk toebrengt; terwijl Gods spreken en willen is de zaak daar stellen, volgens Ps. 133:2: De Heere gebiedt aldaar de zegen, en het leven tot in eeuwigheid.
a. Als de Heere hier dan zegt: Alle volkeren der aarde zullen gezegend worden; zo ziet Hij daarmee: In het gemeen, op alle goederen en weldaden, die God Zijn volk uit vrije genade toezegt of belooft in het Woord, en toebrengt met de daad.

b. Als namelijk in het bijzonder: Een Koninkrijk, bereid voor de grondlegging der wereld, in de eeuwige verkiezing. Krachtdadige roeping, uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht. Het uitdelgen van hun overtredingen om Zijnentwil, en het niet gedenken van hun zonden, Jes. 43:25. Hun tot een Vader te worden, hun tot Zijn zonen en dochteren aan te nemen, hoewel Hij de Heere, de Almachtige is. Hun Zijn Geest in het hart te geven, en hen daardoor te heiligen. Tot hen als tot Zijn gunstgenoten van vrede te spreken. Hen met geestelijke blijdschap te vervullen. Hen te bewaren in Zijn kracht tot de zaligheid. En hen geleid hebbende door Zijn raad, op te nemen in heerlijkheid, Ps. 73:24.
b. Al deze zegeningen zullen de volkeren der aarde verkrijgen, *bezargnacha, in uw Zaad,* zegt God tot Abraham. Men zou deze Hebreeuwse voorzetletter, zonder de zin der woorden te krenken, kunnen overzetten:
1. Door uw Zaad; en dan zou er mee te kennen gegeven worden, dat Abrahams Zaad, de Messias, de Auteur of werkende Oorzaak zou zijn, Welke de volkeren met deze zegeningen zegenen zou.
2. Of, om uw Zaad; en dan wordt er door aangeduid, dat Hij de verdienende Oorzaak van deze zegeningen zou worden.
3. Of, uit uw Zaad; om te leren dat Hij de Heilfontein zou zijn, uit Wiens volheid zij deze genade verkrijgen zouden.
4. Allernadrukkelijkst is echter de vertaling van de onzen, in uw Zaad; dat zoveel zegt, als in Zijn gemeenschap, terwijl dit de drie voorgaande zaken ook insluit. En daarenboven nog toont wie de personen zijn, die tot deze zegeningen geraken zullen, namelijk die gemeenschap aan de Messias verkrijgen, en in Zijn gemeenschap hun leven en heil stellen. Ziedaar de belofte: In uw Zaad zullen gezegend worden alle volkeren der aarde.
II. Dit wordt nu door een *Copulativum,* een *letter van samenbinding*, van de onzen daarom terecht door *en* vertaald, aan het voorgaande vastgemaakt. Dit geschiedt:
A. Zeker ook daartoe, om ermee aan te duiden dat de Heere, zwerende bij Zichzelven, gelijk er in vers 16 staat, deze belofte zo ook bezworen en met ede gestaafd heeft. O! hoe volzeker mocht en kon Abraham:
1. Daar dan staat op maken; dat de Messias uit zijn zaad zou voortkomen. En dat alle volkeren der aarde in Hem zouden gerechtvaardigd worden, en de verbondszegeningen verkrijgen.
2. Terwijl de waarachtige en onveranderlijke God hem dit niet alleen uitdrukkelijk belooft, maar ook zelfs bezweert en met ede bevestigt. Was hem deze belofte voorheen ook al gedaan, Gen. 12:3; en van Hem herhaald, Gen. 18:18; hier geschiedt ze echter veel duidelijker en op een voortreffelijker wijze.
a. Want hetgeen voorheen hem beloofd was, was veel duisterder voorgesteld: In u zullen gezegend worden alle geslachten der aarde. Maar hier wordt die belofte zelf door de Heere verklaard, en veel duidelijker hem voorgedragen: In uw Zaad zullen gezegend worden alle volkeren der aarde.
b. Voorheen was het hem als een belofte beloofd; maar hier bezweert het de Heere nog daarenboven bij Zichzelven.
c. Voorheen had Abraham nog geen Izak, als hem dit toegezegd werd; maar nu had hij zijn Izak reeds, en die was daarbij tegenwoordig.
B. Verder dient men te begrijpen, dat door deze samenbinding van dit met het voorgaande, ook de tijd wordt aangeduid, wanneer deze belofte stond vervuld te worden. Doch het is zo klaar niet, hoe dit dan het beste op te vatten.

1. Begrijpt men dat de laatste uitdrukking van het voorgaande 17de vers, en uw zaad zal de poorten zijner vijanden erfelijk bezitten, ook onmiddellijk op de Messias ziet, dat Die door Zijn dood de poorten van Zijn vijanden in erfelijke bezitting zou nemen; dood, duivel, hel en verdoemenis afmaken, en zo deszelfs vaten voor Zich roven. En in uw Zaad zullen gezegend worden al de volkeren der aarde, het zal dan zijn, wanneer Hij het heil en verlossingswerk zal hebben volbracht.
2. Denkt men liever dat Izak hier in alles moet aangemerkt worden als een voorbeeld van de Messias, en dat het gehele voorgaande 17de vers onmiddellijk op Izak moet worden thuis gebracht, dan kan men de tijdsbepaling hier zo begrijpen, dat, wanneer de Messias, als de tegenbeeldige Izak, zou opgeofferd zijn, en uit de dood weer levend geworden was, dat Hij dan zeer zou vermenigvuldigen, dat is, een menigte van geestelijk zaad verkrijgen, de poorten van Zijn vijanden erfelijk bezitten, en dat dan alle volkeren in Hem zouden gezegend worden.
3. Maar vatten wij liever het gehele voorgaande 17de vers op, van Abrahams nakomelingen in het gemeen voorzegd en beloofd te zijn, dat zij zeer vermenigvuldigen zouden als de sterren des hemels, en als het zand dat aan de oever der zee is; en dat zij de poorten hunner vijanden erfelijk zouden bezitten; dan zal de tijdsbepaling hier zo moeten worden begrepen, dat, wanneer zulks in hen vervuld en bewaarheid zal zijn, zij de beloften tot hun voordeel gedaan zullen hebben genoten, dat dan daarna de volkeren in de Messias deze zegeningen verkrijgen zouden. En dan wordt er de tijd van het Nieuwe Testament vrij duidelijk door aangeduid. Zo zou ik het voor mij ook liefst opvatten.
a. En dat wel zo, dat met de aanvang van het Nieuwe Testament deze belofte zou beginnen vervuld te worden, en door al de volgende eeuwen ook zijn waarheid verkrijgen.
b. Maar in zijn volste kracht zal worden daar gesteld en voldaan in het laatste der dagen, wanneer de volheid der heidenen zal ingaan, en geheel Israël zalig worden.
Ziedaar de belofte hier aan Abraham gedaan!

VERVULLING

Ter bestemder tijd heeft de Heere deze ook vervuld.
I. Verwekkende uit Abrahams zaad de Messias, namelijk Jezus van Nazareth, Maria's Wonderzoon, Die geboren is uit een dochter van Abraham, als uit de geslachtregisters, Matth. 1 en Luk. 3 klaar blijkt. Toen geboren, nadat Abrahams nakomelingen zeer vermenigvuldigd waren, en een tijd lang de poorten hunner vijanden erfelijk bezeten hadden. Zodat de voorgaande belofte tot hun voordeel gedaan, reeds haar vervulling bekomen had. Toen is ook deze belofte vervuld geworden, en toen is Hij in de wereld gekomen, Wiens dag Abraham met verheuging verlangd heeft te zien, en in deze belofte gezien had, Joh. 8:56.
II. In Hem zijn ook alle volkeren der aarde gezegend geworden.
A. Dit heil werd terstond de heidenen gegund met de aanvang van het Nieuwe Testament. Tot de bekeerde Efeziërs werd gezegd, dat God hen uitverkoren had in Hem, Christus, voor de grondlegging der wereld, Ef. 1:4. Tot de Kolossenzen, dat God hen getrokken had uit de macht der duisternis, en overgezet had in het Koninkrijk des Zoons Zijner liefde, Kol. 1:13. Tot de Romeinen, dat God de voorhuid rechtvaardigt door het geloof, Rom. 3:30. Tot de Korinthiërs, dat de Heere, de Almachtige, hun tot een Vader zou zijn, en dat zij Hem tot zonen en dochteren zouden zijn, 2Kor. 6:18. Tot de Thessalonicenzen, dat zij van God verkoren waren tot zaligheid, in heiligmaking des Geestes, 2Thess. 2:13.

Tot de Galaters, dat zo zij naar de regel van het Evangelie wandelden, dat er dan vrede en barmhartigheid over hen zijn zou, Gal. 6:16. Tot Filippenzen, dat zij overvloedig mochten worden in erkentenis, en alle gevoelen, Fil. 1:9. Als ook, dat God, Die een goed werk in hen begonnen had, dat voleindigen zou tot op den dag van Jezus Christus, Fil. 1:6. Als ook tot de Romeinen, dat zij met Hem, Christus, zouden verheerlijkt worden, Rom. 8:17. Zodat Paulus tot de heidenen kon schrijven: Gezegend zij de God en de Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel in Christus, Ef. 1:3. Bijgevolg is Jezus van Nazareth de waarachtige Messias.
B. In de volgende eeuwen, en nog, worden in Hem ook volkeren gezegend.
C. En wij verwachten het nog blijkbaar in het laatste der dagen.

TOEPASSING

I. O wonderlijke getrouwheid Gods! Hij heeft beloofd dat in Abrahams Zaad alle volkeren der aarde zouden gezegend worden; Hij heeft het ook vervuld, en vervult het nog dagelijks.
A. Deze belofte raakt u, godzaligen, die uit de heidenen zijt; ziet wat grote dingen de Heere met eedzwering aan u beloofd heeft, namelijk, dat Hij tonen zal dat Hij u van eeuwigheid tot een Koninkrijk heeft uitverkoren. Dat Hij u trekken zou uit deze tegenwoordige boze wereld. Dat Hij uw zonden vergeven zou. Dat Hij u heiligen zal door de Heilige Geest. Dat Hij uw vrede zeer vermenigvuldigen zal. Dat Hij u geestelijke blijdschap geven zal. Dat Hij Zelf u bewaren zal. Dat Hij u eindelijk ook verheerlijken zal.
B. Maar deze dierbare zegeningen zijn niet voor allen, hoofd voor hoofd; maar alleen voor de zodanigen die gemeenschap aan Jezus, Abrahams Zaad, hebben. Die in Zijn gemeenschap hun leven en heil stellen. En die Hem boven alles dierbaar achten.
II. Mist gij deze dingen, dan zijt gij ook nog zonder deel te hebben aan deze zegeningen; bedriegt uzelf niet.
A. Och! werd gij er eens naar gaande gemaakt, en opgewekt om naar het deelgenootschap ervan te staan.
B. Maar gij gelovigen, dankt God dat Hij deze belofte in u waarheid gemaakt heeft. Hebt veel op met Jezus, Abrahams Zaad. Maakt veel in geloof ook gebruik van Hem. Gijlieden zult eens eeuwig bij Hem zijn. AMEN.

DERDE LEERREDE

Ter nabetrachting op het Heilig Avondmaal

EXODUS 16:33,34

Ook zeide Mozes tot Aäron: Neemt een kruik en doe een gomer vol Man daarin; en zet die voor het aangezicht des HEEREN tot bewaring voor uw geslachten.
Gelijk als de HEERE aan Mozes geboden had, alzo zette ze Aäron voor de getuigenis tot bewaring.

INLEIDING

I. **MET** veel nadruk schrijft Paulus, Hebr. 10:1: Want de wet, hebbende een schaduw der toekomende goederen, niet het beeld zelf der zaken.
A. Het woord wet heeft in de Heilige Schrift verschillende betekenissen.
1. Somtijds komt het voor in een geheel brede zin voor het ganse Woord van God, Ps. 1:2: Zijn lust is in des Heeren wet, overdenkende die dag en nacht. Ps. 19:8: De wet des Heeren is volmaakt.
2. Somtijds in een engere betekenis, en dan wordt er door verstaan, of de Schriften van het Oude Testament, gelijk Joh. 10:34; of de vijf Boeken van Mozes, als Luk. 24:44; of het Evangelie, gelijk Jes. 2:3; of de zedelijke wet, als Rom. 3:27 en 4:14; of de politieke wet, gelijk Joh. 19:7; of de wet der ceremoniën, Hebr.7:16. Van deze laatste wet spreekt Paulus hier.
B. Daarvan zeggende, dat ze had een schaduw der toekomende goederen, niet het beeld zelf der zaken.
1. De toekomende goederen aldaar, zijn bij ons niet zozeer de toekomende genaden en weldaden van het verbond door de Messias te verwerven, gelijk vergeving der zonden, verzoening met God, geestelijke vrijheid, aanneming tot kinderen, blijdschap door de Heilige Geest, en wat dies meer is. Want indien men die genaden zelf daardoor verstond, moet men zeggen dat die geheel in vorige tijden niet geweest zijn, dewijl dat toekomende is, niet geacht kan worden tegenwoordig te zijn. Het is nu gewis, dat nimmer enige rechtzinnige godgeleerde van dat oordeel geweest is. Maar door de toekomende goederen verstaan wij hier, de komst van de Messias in het vlees, zijn smadelijke kruisdood, in welke Hij Zich vernederen zou tot de allerdiepste versmaadheid, de vloek dragen, en alzo de laatste kwadrantpenning betalen. Dat Christus zou ingaan in het heiligdom zonder handen gemaakt, dat Hij van Zijn Vader, als God en Mens in één Persoon, alle macht ontvangen zou om over Zijn Kerk uit te storten alle genadegaven. Billijk genaamd toekomende goederen, met betrekking op zulk een tijd in welke dit alles nog niet was gebeurd.
2. Van dit alles had de wet der ceremoniën, niet het beeld zelf der zaken, maar nochtans een schaduw. Een schaduw heeft opzicht op een lichaam; onmogelijk kan die zijn zonder vergezelling van het lichaam. Een schaduw is een ruwe schets en een afbeelding van het lichaam; ze ontdekt hetzelve enigszins. Zo was in de wet der ceremoniën zo iets, door hetwelk Christus met Zijn komst in het vlees en Zijn offerande werden afgebeeld. De gelovigen zagen daarin het lichaam, doch als in een duistere reden; zo vertoonde de tabernakel het lichaam van Christus, en de inwoning Gods daarin, dat de Godheid in Chris-

tus' lichaam als in een tabernakel wonen zou. En zo stond het met deze ganse wet, ze had het beeld zelf der zaken niet, maar als een schilderij van die toekomende goederen.
II. Dat hiertoe ook behoort de kruik daar het manna in was, blijkt ontegenzeggelijk uit het vierde vers van Hebr. 9, daar Paulus met uitgedrukte woorden ook die kruik, daar het manna in was, telt onder die dingen, van welke hij in Hebr. 10:1 met het woordje *want*, als de grond van het vorige, het aan het voorgaande vastmakende, zegt: Want de wet, hebbende een schaduw der toekomende goederen, niet het beeld zelf de zaken. Van deze kruik met manna zullen wij met uw aandacht trachten te vertonen in deze verhandeling, waartoe wij Exod. 16:33,34 zo aanstonds voorlazen.
III. Mozes beschrijft in dit zestiende hoofdstuk van Exodus twee grote wonderwerken Gods aan Israël bewezen. Hoe de Heere hun kwakkelen in de woestijn gaf, vers 1-13. Hoe Hij hen met manna uit den hemel spijsde. Dit tweede stuk op deze wijze voordragende, dat hij:
A. De geschiedenis daarvan in het gemeen voorstelt, vers 14-31.
B. En dan in het bijzonder aantekent, hoe de Heere bevolen had een gomer van dit manna te vullen tot bewaring voor de volgende geslachten, vers 32. Hoe Hij aan Aäron gebood dit manna in een kruik te doen, en voor het aangezicht des Heeren te zetten tot bewaring, gelijk Aäron op dat bevel gedaan heeft, in onze tekstwoorden. Hoelang de kinderen Israëls dit manna aten, vers 35. En eindelijk hoeveel een gomer is, vers 36.
Zodat in onze tekstwoorden derhalve ons wordt voorgedragen: *De kruik met manna, door Aäron voor de getuigenis tot bewaring gezet, gelijk de Heere aan Mozes geboden had.* Een schaduw van zulke toekomende goederen in zich behelzende, welke na het gebruik van des Heeren Avondmaal wel dubbel waardig zijn de gelovigen tot nabetrachting voorgedragen te worden.
De Heere gunne mij licht, en ulieden zegen, opdat dit met vrucht verhandeld mag worden. Amen.
Wij moeten hier:

I. Onze tekstwoorden in hun letter voor uw aandacht openen.
II. En dan aantonen, wat hierdoor afgeschaduwd en aangeduid is.

I. In de letter van de tekstwoorden ontmoeten wij, hetgeen daarvan gesproken wordt, het is Man. Wat daaromtrent van Mozes aan Aäron belast werd, een kruik te nemen, en een gomer vol van dat Man daarin te doen, en het zetten voor het aangezicht des Heeren tot bewaring voor zijn geslachten. En hetgeen Aäron volgens dat woord verricht heeft, vers 34.
A. Hetgeen waarvan hier dan gesproken wordt, is het Man. De geschiedenis van dit wondere voedsel heeft Mozes even voor onze tekst al vrij breed opgegeven, in dit teksthoofdstuk, vers 14-31.
1. Het heet in het Grieks Manna, maar in het Hebreeuws Man. Dat niet te zeggen is, wat is dat. In dit verstand was de Chaldeeuwse parafrast, Josefus, Philo, en meer dan een uit de oude vaderen. De zeventig Griekse vertalers hebben dit daarom ook waarschijnlijk vraagsgewijze overgebracht: *Ti esti touta, wat is dat?* Evenzo de gewone Latijnse overzetting: *Quid est hoc, wat is dat?* Maar Man komt af van het wortelwoord *Manab, bereiden, voorbereiden*, dus dat Man eigenlijk zoveel zegt als een voorbereide spijze, die God voor het volk geschikt en voorbereid heeft. Dit heeft de doorgeleerde Witsius met kracht bewezen; gelijk taalkundigen in zijn *Oeconomia Foederum*, en ongeoefenden in de talen in zijn boek

Over de Verbonden, door een van uw leraren, o gemeente van Hoorn, in het Nederduits overgezet, lezen kunnen.
2. Gods Woord geeft het ook andere namen; in Ps. 78:25 wordt het genoemd het brood der machtigen, Ps. 105:40 hemels brood, Joh. 6:31 het brood uit de hemel, 1Kor. 10:3 een geestelijke spijze.
3. Dit man was miraculeus, en daarom vrij wat anders dan hetgeen nog onder de naam van manna heden bij ons bekend is en gevonden wordt. Want indien het maar natuurlijk manna was geweest, dan zou het geheel Israël niet onbekend zijn geweest, gelijk het was in Deut. 8:3. Dit manna werd gevonden op een plaats, alwaar het tevoren niet was, en regende niet alleen in maart en april, als het medicinale manna, maar het gehele jaar door. Eindelijk, om alles niet op te halen, het gewone manna is niet voedzaam, maar het Israelietische was wel degelijk tot voedsel.
4. Met dit man werd geheel Israël veertig jaar onderhouden.
B. Dit was nu zulk een heerlijke weldaad, zulk een gedenkwaardig proefstuk van de wijsheid, macht en goedheid Gods, dat dit zelfs het geheugen van het volgende geslacht moest worden ingeschreven; tot dat einde:
1. Zei ook Mozes tot Aäron: Neem een kruik, en doe een gomer vol Man daarin, en zet ze voor het aangezicht des Heeren tot bewaring voor uw geslachten.
a. De Heere had dit aan Mozes bevolen, als uit het voorgaande vers 32 blijkt. Niet juist om door hem zelf verricht te worden; maar alleen opdat hij maar zorg zou dragen, dat zulks geschieden zou. Mozes, Gods getrouwe huisknecht:
b. Zei daarom dit ook tot Aäron. Dit moest dan werkstellig gemaakt worden door Aäron, Mozes' broeder. Niet, gelijk rabbi Bechai meent, om daarmee te verbeelden dat de priesters en Levieten aldus hun kost gemakkelijk zouden krijgen zonder arbeid, gelijk de Israelieten zo het manna gekregen hadden. Maar omdat Aäron was de hogepriester, wie het toekwam de dingen van het heiligdom te verzorgen en te bedienen.
c. Het vat waarin dit manna moest worden bewaard, noemt Mozes *tzintzeneeth*. Dit woord ontmoeten wij nergens in de Bijbel dan hier, waarom wij daaruit ook niet veel licht kunnen ontvangen. De Chaldeeuwse uitbreiders vertalen het door *tzelouchith,* en de zeventig, die Paulus ook navolgt, door *stamnos,* een *kruik,* een *pul*; een *vat* dat het geen wijde buik heeft, en boven met een hals scherper toeloopt; gelijk het Hebreeuwse woord ook schijnt mee te brengen, als kunnende afkomstig zijn van *tzanan*, dat *scherpen*, of *scherp zijn* betekent. De stof, waaruit deze kruik bestond, vindt men bij Mozes niet bepaald.
1. De gissingen der Joden zijn deswege verschillend. Deze wil, dat het geweest is een aarden vat; gene weer een koperen; een ander een glazen vat, opdat men het daardoor zien zou.
2. Maar wij weten met volle zekerheid, dat het een gouden kruik geweest is, terwijl ze van Paulus uitdrukkelijk wordt genoemd de gouden kruik, daar het manna in was, Hebr. 9:4. De zeventig Griekse overzetters hebben het ook zo vertaald.
d. Deze kruik moest Aäron nemen, en een gomer vol Man daarin doen. Dat is zoveel als die maat kon bevatten. Een gomer nu was het tiende deel van een efa, zoals wij in vers 36 lezen. Een efa was een maat voor droge waren, begrijpende zoveel als heden bij ons twee schepels en vier vijf en twintigste van een schepel. Een gomer nu was het tiende deel daarvan, bijgevolg was een gomer ruim zoveel als heden bij ons het vijfde part van een schepel is. Dit was de maat, die door elk hoofd dagelijks van het manna vergaderd was, zulk een maat moest dan ook in de gouden kruik worden bewaard, opdat het navolgende

geslacht niet alleen zou zien met welke spijze de Heere hun vaderen gevoed had in de woestijn, maar ook in welke rijke mate hij hun deze had geschonken.
e. Tot dat einde beval Hij dan door Mozes aan Aäron, die kruik te zetten voor het aangezicht des Heeren tot bewaring voor hun geslachten. Het was niet genoeg dat Mozes dit wonderwerk schreef in zijn Goddelijke Boeken, die over de alverslindende tijd zouden zegepralen, en op welke, noch de list van de duivel, noch de woede van de wereld iets zou vermogen, maar dat manna zelf moest tot de volgende eeuwen worden bewaard. Het werd gezet voor het aangezicht des Heeren, dat is, voor de ark, boven welke God als op Zijn genadetroon was gezeten, en daar Hij Zijn Majesteit in een luchtige wolk deed wonen tussen de vleugels van de Cherubim. Deze kruik dan werd geplaatst in het heilige der heiligen, achter de voorhang; dat was die dierbare schat wel waardig. Aldaar werd deze kruik met manna bewaard voor hun geslachten.
1. Kwam er een ongelovig geslacht naderhand, dat dit in twijfel zou trekken, daar bleef dan een onweersprekelijk bewijs tot overtuiging van zulke ongelovigen, en tot versterking van het geloof van Gods volk. Ik vind bij Buxtorf een vertelling dienaangaande van de Joden, aldus luidende: In de dagen van Jeremia, als hij hen bestrafte, zeggende: Waarom oefent gij u niet in de wet? Zo antwoordden zij: Zullen wij ons werk verlaten, en ons in de wet oefenen? Waar zullen wij ons mee voeden? Jeremia bracht hen voor de kruik met manna, en zei: O geslacht! ziet des Heeren woord, ziet dat, waarmee uw vaders, als zij zich in de wet oefenden, gespijzigd zijn. Zo zal God u ook met brood spijzigen, als gij u in de wet oefent. Dat God deze kruik met manna juist liet bewaren in het binnenste heiligdom, daarvan kunnen de redenen zijn: Omdat die plaats de allerheiligste was in de tegenwoordigheid van God en Zijn beschutting. Om zo ook, die buiten het oog van het volk stellende, alle bijgeloof en afgoderij daardoor te voorkomen. Opdat daardoor des te nadrukkelijker de Heere Jezus zou afgebeeld worden als een verborgen Manna, Openb. 2:17. Verborgen voor de wereld, onzichtbaar zijnde, alleen in het hart der gelovigen; en die ook eens zouden ingaan in het binnenste heiligdom in de hemel.
2. Hierin deed zich nu wederom een nieuw wonderwerk en bewijs van Gods almacht op, dat dit manna, daar het anders maar een dag kon duren, en tot de morgen bewaard zijnde verrotte en stonk, aan geen verderf of wormen was onderworpen, maar in die gouden kruik ongeschonden werd bewaard.
2. Gelijk als nu de Heere aan Mozes geboden had, alzo zette ze Aäron voor de getuigenis tot bewaring. Voor de getuigenis, dat is, voor de ark des verbonds, waarin de getuigenis, bestaande in de tafelen der wet, ter bewaring was weggelegd.
a. Het is bekend, dat hier een voorverhaal is, hoedanige wij in de Heilige Schrift meer ontmoeten. Zo lezen wij, 1Sam. 17:54, dat David, Goliath overwonnen hebbende, het hoofd van de Filistijn nam, en bracht het naar Jeruzalem; daar hij die stad eerst lang daarna, in zijn koninkrijk bevestigd zijnde, het geweld der Jebusieten heeft ontrukt. Zo is dit zetten van de kruik met manna voor de getuigenis ook eerst geschied na het oprichten van de tabernakel en het bouwen van de ark. Maar Mozes verhaalt het hier, omdat het behoort tot de geschiedenis van het manna.
b. Paulus ziet hier ook op, als hij zegt: Maar achter het tweede voorhangsel was de tabernakel, genaamd het heilige der heiligen, hebbende een gouden wierookvat, en de ark des verbonds, alom met goud overdekt, in welke was de gouden kruik, waar het manna in was, en de staf van Aäron, die gebloeid had, en de tafelen des verbonds, Hebr. 9:3,4. Over welke woorden van Paulus de geleerdsten tot zwetens toe hun hoofd gebroken hebben, hoe hij zo heeft kunnen schrijven, dat geheel schijnt te strijden met 1Kon. 8:9, waar ge-

vonden wordt: Daar was niets in de ark dan alleen twee stenen tafelen, die Mozes bij Horeb daarin gelegd had. Om welke schijnstrijd op te lossen, de een dit, de ander wederom wat anders zegt. Maar allerbest voldoet mij de aanmerking van de verstandige Glasius over deze plaats. Deze merkt de ark tweezins aan, als strikt genomen voor het lichaam der ark, bedekt met het verzoendeksel; en in een bredere zin, ook voor de zijladen aan beide de zijden der ark, in welke het een en ander kon gelegd worden. Dat er zodanige laden bezijden de ark zijn geweest, bewijst hij uit Deut. 31:26. Wanneer dan 1Kon. 8:9 gelezen wordt, dat niet meer in de ark was dan de tafelen der getuigenis, neemt hij de ark op de eerste manier in een nauwere zin; en dan geeft het te kennen, dat alleen de tafelen der getuigenis in de buik der ark waren. Doch als Paulus zegt, dat ook in de ark de gouden kruik en de staf van Aäron waren, verstaat hij zulks van de ark, genomen op de laatste wijze, begrijpende de gehele omtrek der ark, zoals die bestond uit materie en vorm; weshalve mede haar zijladen, waarin de straks gemelde dingen gelegen zullen hebben.
Ziedaar vrienden, onze tekstwoorden in haar letter uw aandacht vertoond.
II. Dit is buiten alle tegenspraak een zaak geweest van hogere beduidenis. Men kan wel niet ontkennen, of het manna was de Hebreeën van God in de eerste plaats gegeven tot een spijze voor de uitwendige mens, opdat zo des volks honger mocht gestild worden. Wie onder Israël vleselijke mensen waren, en zonder geestelijke ogen, zullen daarin ook al niets hogers en geen grotere verborgenheid hebben gezien dan het lichamelijk onderhoud. Doch de Heere doelde hierin op wat voortreffelijkers. De gelovigen beschouwden door de ogen des geloofs daarin ook een uitnemender geheim. Van dit dierbare pand van Gods genade is de tweede tempel, zelfs naar de bekentenis van de Joden, ontbloot geweest. De reden daarvan is, omdat in die tweede tempel het ware Brood des levens moest verschijnen. Vele Joden bekennen dat het manna niet zonder verborgenheid is geweest, en dat de Messias in Zijn toekomst aan Israël manna zal te eten geven. Weet, zeggen zij, dat er een grote verborgenheid in het manna is opgesloten. God bedoelde hierin een afbeelding te geven van Christus Jezus. Wie kan daaraan twijfelen, als hij de Zaligmaker Zelf, Zich hoort noemen het Brood, dat uit de hemel is nedergedaald, in vergelijking en verheffing boven het manna, Joh. 6:31-33, 48-51, alsmede het Manna dat verborgen is, Openb. 2:17. Wie kan het met reden tegenspreken, die Paulus dit Manna ziet beschrijven als een geestelijke spijze, die de gelovigen van het Oude Testament hebben gegeten, zowel als de gelovigen van het Nieuwe Testament in het Heilig Avondmaal? 1Kor. 10:1-4.
A. En konden wij wel een aardiger schilderij en levendiger voorbeeld hebben van de Christus, van Zijn genoegzame en zielverkwikkende gemeenschap, dan in het manna? Let eens!
1. Gaf God het manna aan een volk, dat tegen Hem murmureerde, volgens vers 2 en 3 van ons teksthoofdstuk; aan wie heeft toch de Vader Zijn Zoon, het ware Manna, gegeven? Is het niet een zondige menigte? Zijn het geen goddelozen, die in Hem gerechtvaardigd worden? Waren het niet zulken, die opstonden tegen de Heere, niet willende, dat Hij over hen Koning zou zijn? Hij is die hemelse Gave aan de mensen geschonken, opdat murmureerders, klagers over hun staat en wederhorigen bij God wonen zouden, Ps, 68:19. En wel zo, dat het manna was een miraculeuze en wonderlijke spijze. Is Christus zo ook niet het grootste Wonder van engelen en mensen? Het is alles wonderlijk, dat aan Hem is, Jes. 9:5, 1Tim. 3:16. Dat het daalde uit de hemel; Jezus is evenzo van afkomst, Hij was geen zoon der aarde, ofschoon geboren op de wereld, maar Hij was het waarachtige Brood dat uit de hemel nederdaalde, Joh. 6:32. Dat het des nachts viel; op wat voor een tijd kwam de Christus ook in de wereld? Was het geen nacht? Zeker ja! Het was in een tijd

waarin de duisternis de aarde bedekt had, waarin het morgenlicht der genade met Zijn komst begon aan te lichten, Mal. 4:2. En dat het een gave Gods was; de Heere Jezus is inderdaad ook een vrije Gift aan de wereld; zij was Hem niet waardig, noch had het zulk een voortreffelijke weldaad verdiend, maar de Vader schonk Hem aan het mensdom, als een blijk van Zijn vrije liefde en oneindige barmhartigheid, Joh. 3:16, 4:10.
2. In welke omstandigheden moest het manna worden opgezameld? vers 12 en 16 van ons teksthoofdstuk. Zal de Heere Jezus de Spijze der ziel zijn, men heeft te weten, dat men dan ook uit moet gaan; uit zichzelf, uit zijn zondige lusten, uit zijn vleselijk gemak; uit de liefde van de wereld tot de plaats alwaar dit manna valt, dat is tot de verkondiging van het Evangelie, en Hem daar verzamelen, Ps. 45:11,12, Hebr. 13:33. Moest het manna worden gestoten, gemalen en gekookt, Num. 11:8; de Heere Jezus was ook niet eerder dat gezegende Voedsel voor de hongerige zondaar, dan nadat Hij door al Zijn lichaamslijden en zielelijden tot een geestelijke Spijze was bereid, Jes. 53:10 en Matth. 26:37,38. Moest het manna worden gegeten? De Christus, zal Hij iemand nuttig zijn, zal de ziel door Hem gespijzigd worden, zullen alle zaligmakende genaden van Hem tot deze afdalen; Hij moet dan door de hand des geloofs dadelijk worden aangenomen, door de mond des geloofs ook gegeten worden, Joh. 6:54.
3. In zeldzaamheden. Viel het manna alleen in het leger van Israël, Num. 11:9; waar is Christus, het Brood des levens, te vinden? Alleen in Zijn Kerk, de vergadering der gelovigen, en nergens elders, Matth. 18:20. Was het alleen voor Israël? De Heere Jezus is ook niet bereid van Zijn Vader voor het volk dat in de zonden verdronken liggen blijven wil; maar voor het waarachtige Israël, Gal. 3:28,29. Was het voor hen allen genoeg? Christus is ook zodanig Brood des levens, hetwelk niet alleen genoeg is om de geestelijken honger van die of gene ware Israëliet te verzadigen, maar Hij is in staat om de grote heirschaar van al de gelovigen tegelijk in hun hemelse begeerten te voldoen, Matth. 5:6.
4. In het uiterlijk aanzien. Had het manna weinig gedaante, vers 14 van ons teksthoofdstuk; wat is de Christus naar de uitwendige staat en aanzien ook gans klein en laag geschat in het oog van de wereld? Wat is Hij bij dezen veracht,? Jes. 53:3. Walgden de boze Joden van het manna, Num. 21:5; walgt de snode wereld ook niet van de Heere Jezus? Hebben ze geen walg van Zijn Persoon, van Zijn waarheid en van Zijn godsdienst? Zef. 2:1.
5. In zijn eigen aard, was het manna rond, een zinnebeeld van volmaaktheid en eeuwigheid. Christus is ook oneindig volmaakt, Zijn Godheid heeft noch begin noch einde, van eeuwigheid tot eeuwigheid is Hij God, Ps. 90:2. Wit; de Heere Jezus is zo ook, niet alleen rood wegens Zijn bloedige verdiensten, maar ook blank en zuiver in heiligheid; Hij is geheel heilig en zonder zonde, 1Petr. 2:22. Zoet; wat is nu zoeter en aangenamer voor het gelovig Israël dan de Heere Jezus in de volheid van Zijn genade te smaken? Ps. 34:9.
B. Maar dat nu een gomer vol man in een gouden kruik is gedaan, en geplaatst in het heilige der heiligen, tot gedachtenis voor het aangezicht des Heeren, verbeeldde buiten alle tegenspraak Christus, als het verborgen Manna, gelijk Hij Zichzelf zo noemt, Openb. 2:17.
1. En duidde zo aan, dat Christus uit Zijn lage en vernederde staat verheerlijkt zou worden, en in de hemel, het tegenbeeld van het binnenste heiligdom, zou ingaan, om daar aan de rechterhand der Majesteit Gods te zitten; gelijk geschied is, volgens Hebr. 9:12,24. En in het bijzonder, dat Hij daar in grote heerlijkheid zijn zou, gelijk Hij zo ook met eer en heerlijkheid gekroond is, Hebr. 1. Dat Hij daar bestendig blijven zou, gelijk Hij ook doen zal, volgens Hand. 1. Dat Hij daar ten goede voor Zijn volk zijn zou; gelijk Hij ook is,

volgens 1Joh. 2:1,2. En dat Hij vandaar Zijn volk van al het nodige verzorgen zou; gelijk Hij doet, volgens Joh. 14.
2. En dus werd hiermee aan de gelovigen ook verzekering gedaan:
a. Dat in dit leven, hier op aarde, de genieting van Christus in haar rechte volheid nog ver van hen af is, en in veel opzichten nog verborgen is, zodat het maar kleine voorproefjes zijn, die zij hier daarvan genieten, 1Kor. 13:13.
b. Maar dat de plaats van die volle genieting zijn zal het hemelse heiligdom, de hemel zelf, 2Kor. 5:1. Dewijl Christus daar onsterfelijk leeft tot in alle eeuwigheid, met Zijn eigen en hetzelfde lichaam, gelijk hetzelfde manna, dat er in gelegd was, ook zonder enig bederf in het heiligdom eertijds werd bewaard, dat zij ook in het toekomende eeuwig leven en een onmiddellijke gemeenschap met Christus eerst recht in volle nadruk dit Manna smaken zullen.
c. En wel zo, dat zij rechte zoetheid, volheid, verzadiging en eeuwige vergenoeging daarvan dan altijd proeven, smaken en genieten zullen. Gelijk dit alles klaar blijkt uit Ps. 16 en 17.
Ziedaar waarde vrienden, deze heerlijke stof voor uw aandacht geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Wie roemt nu dat volk niet gelukkig, over hetwelk de goedheid Gods zo waakte, dat Hij hen in het midden van die huilende wildernis geen gebrek liet lijden, maar ze voedde met het brood uit de hemel? Maar moeten de gelovigen de rommelende ingewanden der barmhartigheid van hun God niet nog meer prijzen, met welke hun bezocht heeft die Opgang uit de hoogte, Die, om hun een hemelse spijze te bereiden, uit de hemel is nedergedaald, Zich heeft laten vermalen door Gods strenge gerechtigheid, en braden aan het vuur van Zijn toorn? Gij waart naar de ziel in een barre wildernis, door het eten van de verboden vrucht, waardig eeuwig van honger te vergaan; zonder dat enig schepsel, in hemel of op aarde, bekwaam was uw zielsbegeerten te verzadigen. En God zendt Zijn welbeminde Zoon van de hemel, om u te worden een Spijze ten eeuwige leven. Zoveel onderscheid is tussen Christus en het manna, als het lichaam de schaduw, en het afgebeelde zijn schilderij overtreft. Het manna daalde wel uit de hemel, maar uit de benedenste lucht; daar Christus, om uw verachte mensheid aan te nemen, nedergedaald is uit de derde hemel, het paleis van Gods majesteit en heerlijkheid. Het manna was een stoffelijke spijze, geschikt tot voedsel voor het lichaam en onderhouding van dit dierlijk leven; maar Christus is een Spijze voor de ziel, waardoor gij gevoed wordt in de hoop van het eeuwige leven. Een Spijze, Die niet alleen de levenden versterkt, maar zelfs de doden levend maakt, en deze doet leven tot in alle eeuwigheid. Het manna, dat voor de tenten van Israël regende, was maar voor een dag, werd het bewaard tot de morgen, het was bedorven; maar dit Voedsel is niet het minste verderf onderworpen; ja, het doet stervelingen zelfs in een eeuwige onverderfelijkheid leven. De Joden verdichten van dit manna, dat het allerlei smaak had, en bekwaam was elks begeerte te voldoen; maar dat mogen wij terecht van Christus zeggen, dat Hij een ieders gebrek vervult, elks begeerte verzadigt, alle gelovige zielen vergenoegt; want Hij is alles en in allen, Kol. 3:2. Die van het manna at, hongerde wederom; maar door het geloof in Christus wordt de honger eeuwig verzadigd. Zo eet en smaakt gij dan door het geloof de lieflijkheid van dit Manna; gij zuigt en wordt verzadigd van de borsten der vertroosting, uw ziel wordt met smeer en vettigheid gevoed, en uw mond prijst Zijn Naam met vrolijk zingende lippen. Mogen wij hier niet wel met verruk-

king uitroepen: Welgelukzalig is hij, dien Gij verkiest, en doet naderen, dat hij wone in Uw voorhoven; zij zullen verzadigd worden met het goede van Uw huis, met het heilige van Uw paleis, Ps. 65:5. Gelijk Elia door de kracht van de spijze, welke hem van de engel werd gewezen, veertig dagen lang kon gaan, totdat hij kwam aan de berg Gods Horeb; zo gaat gij, door dit hemels Voedsel ondersteund, gestadig voort naar de berg Sion, de stad des levenden Gods! De kinderen Israëls, die het manna hebben gegeten, zijn echter niet allen ingegaan in het beloofde land; integendeel, die in Egypte geboren, en onder de getelden van twintig jaren oud en daarboven waren, zijn allen in de woestijn gestorven, uitgezonderd Jozua en Kaleb. Maar allen, die dit Manna eten door het geloof, hebben recht tot het hemels Kanaän en het Jeruzalem dat boven is. Dat voedsel is zonder enige van uw verdiensten door Gods enkele goedheid bereid voor u, die van nature zondaren waart uit de heidenen, en vijanden door het verstand des vleses in de boze werken. Dat verzegelt Hij zo dikwijls aan uw zielen in het gebruik van het Heilig Avondmaal, waar Hij tot u zegt: Doe uw mond wijd open, en Ik zal hem vervullen, Ps. 81:11. Mogen wij dan niet wel in verwondering over Gods onnaspeurlijke liefde uitroepen: Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! dies de mensenkinderen onder de schaduw Uwer vleugelen toevlucht nemen. Zij worden dronken van de vettigheid Uws huizes, en gij drenkt ze uit de beek Uwer wellusten? Want bij U is de Fontein des levens; in uw licht wij het Licht, Ps. 36:8-10.

A. Maar toehoorders, dit is niet voor alle avondmaalgangers; wij zeggen dit niet tot elk en een ieder die hedenmorgen aan het Avondmaal is geweest, o neen! Maar alleen tot dezulken onder de avondmaalgangers, een ieder onderzoeke hierin zichzelf voor de Heere:

1. Die aan hun zielsgebrek in waarheid ontdekt zijn. Israël ondervond eerst in de woestijn dat zij zeer gebrekkig en nooddruftig waren, ja, het volk scheen als van honger te zullen sterven. Hiervan die vertwijfelde taal van het volk tegen Mozes en Aäron, in het derde vers van ons teksthoofdstuk: Gijlieden hebt ons uitgeleid in deze woestijn, om deze ganse gemeente door den honger te doden. Daarop gaf hun de Heere het manna. Hebt gij uzelf ook als zeer gebrekkig naar de ziel leren kennen? Dacht gij van honger te zullen moeten sterven?

2. Die uitgegaan zijn om manna voor hun zielen te verzamelen. Israël moest uit zijn tent uitgaan, zouden zij het manna deelachtig worden. Zijt gij ook uitgegaan om dit geestelijk Manna deelachtig te worden? Zijt gij uitgegaan uit uzelf? Uit uw zondige lusten? Uit uw vleselijk gemak? Uit uw liefde tot de wereld? Ei, beziet het naar waarheid.

3. Die dit manna ooit geproefd, gesmaakt en gegeten hebben. Israël moest het manna eten, zouden zij daardoor gevoed worden. Hebt gij dit hemelse Voedsel ooit gesmaakt? Hebt gij dit hemels Brood Jezus ooit geproefd? Hebt gij de zoetheid en troost van Zijn gemeenschap ooit ondervonden? Hebt gij ooit door een levendig geloof van Hem gegeten?

B. Indien gij gans geen kennis aan deze dingen hebt. Zo gij bij eigen ondervinding daar niets van weet, moeten wij u waarschuwen, dat Christus gezworen heeft, dat alle zodanigen van Zijn avondmaal niet zullen eten. Dit manna is geen brood voor u. Ziet, Mijn knechten, zegt hij, zullen eten, doch gijlieden zult hongeren; ziet, Mijn knechten zullen drinken, doch gijlieden zult dorsten; ziet, Mijn knechten zullen blijde zijn, doch gijlieden zult beschaamd zijn; ziet, Mijn knechten zullen juichen van goeder harte, maar gijlieden zult schreeuwen van weedom des harten, en van verbreking des geestes zult gij huilen, Jes. 65:13,14. Indien gij zo blijft, verwacht dan vrij dat gij eens zult vergaan van honger.

II. Maar wat zeggen nu de gelovigen? Wellicht denkt de een of ander onder hen, ik kan niet ontkennen dat de Heere mij ontdekt heeft aan mijn zielsgebrek, dat ik meermaals ben uitgedreven buiten mijzelf, en dat ik met een levendig en werkzaam geloof de Heere Jezus weleens heb aangegrepen, en voor mij aangenomen. Maar ik ben hedenmorgen aan het Avondmaal donker geweest; ik ben er zo werkzaam niet geweest als wel in voorgaande tijden; althans, ik heb die weekheid des harten, die aandoening, die verruiming er niet ondervonden, als wel in voorgaande reizen; dat maakt mij beklemd, en doet, mij bekommerd worden of al mijn werk wel in der waarheid is.

A. Hoor! oprechten, laat ik u:

1. Eerst eens onderscheiden aantonen, wanneer een gelovige met zegen en vrucht Avondmaal houdt. Dat kan driezins zijn; wanneer de ziel onder het Avondmaal houden met stille bedaardheid gelovig wordt ingeleid in de betekende zaak van het Avondmaal, dat Christus met Zijn gerechtigheid en volle verdiensten is, en indien de gelovige daaromtrent met zijn hart werkzaam is, dan geniet hij zegen, want dan is hij werkzaam met de betekende zaak. Wanneer hij onder het Avondmaal houden met overreding des harten zien en geloven mag de wondere liefde van God en Jezus tot hem, daar week over worden, daar gevoelig onder aangedaan worden, ja, wanneer zijn hart er onder verruimd, verkwikt, vervrolijkt en verblijd wordt. Dat is ook een zegen, gewis niet klein te achten. Wanneer hij sacramenteel in het Avondmaal eten en drinken mag, dat dan geschiedt, als hij met de ogen des geloofs ziet hetzelfde wat de ogen van zijn lichaam in de tekenen aanschouwen, en dat hij met zijn hart hetzelfde in het geloof omtrent de Heere Jezus oefent, dat hij met zijn lichaam omtrent de uiterlijke tekenen verricht. Als bijvoorbeeld: Ziet hij het brood breken en de ingeschonken wijn, dat hij Christus met zijn geloofsogen dan ook aanschouwt, als voor zijn zonden Zijn lichaam verbrekende aan het hout des kruises, en Zijn bloed uitstortende. Grijpt hij brood en wijn aan, dat hij Christus in het geloof met zijn hart dan ook aanneemt. Eet hij brood en drinkt hij wijn, hetzelve zo met zijn lichaam verenigende, dat hij dan alzo Christus door het geloof ook eet en drinkt en met zich verenigt. Dat, denk ik, is de grootste zegen in het Avondmaal.
2. Ziet nu eens, of gij op deze of andere wijze niet werkzaam geweest zijt; en indien neen, weet daarenboven, dat, gelijk eens onder het Avondmaal verblijd en verheugd geworden te wezen geen bewijs van ware genade is; dat het evenzo geen bewijs is van genadeloosheid, onder het Avondmaal eens werkeloos gebleven te zijn, zo de ziel anders de geloofswerkzaamheden kent.

B. Tot opwekking moet ik u zeggen, gelovigen: Ziet gij toch niet om naar de vleespotten, naar het look en de ajuin van de wereld. Murmureert niet tegen de Heere, dan zou Hij roeden moeten gebruiken. Komt veel waar het hemels manna regent, in de Kerk en bij vromen. Leert van Aäron ook gehoorzaamheid, en bidt daar om, Ps. 119:4,5.

C. Tot uw troost moet gij weten: Dat de Heere u wel van het nodige verzorgen zal naar ziel en lichaam. Hij zal u nu en dan ook al eens een voorproefje van het verborgen Manna geven.

D. Maar in het hemels Kanaän zult gij eeuwig het verborgen Manna smaken. AMEN.

VIERDE LEERREDE Ter gelegenheid van het nieuwe jaar

NUMERI 22-26

En de HEERE sprak tot Mozes, zeggende:
Spreek tot Aäron en zijn zonen, zeggende: Alzo zult gijlieden de kinderen Israëls zegenen, zeggende tot hen:
De HEERE zegene u en behoede u;
De HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig;
De Heere verheffe Zijn aangezicht over u en geve u vrede!

INLEIDING

I. **HET** is een aloude gewoonte geweest bij vele welgemanierde en bezadigde volkeren, dat ze niet alleen de beginselen van hun jaren, die de vlugheid van de tijd, de kortheid van des mensen leven en de ongestadigheid van alle ondermaanse dingen het levendigst vertonen, hun goden toegewijd en tot hun dienst geheiligd hebben. Maar dat ze ook in het begin van het jaar elkander ontmoeten met een vernieuwing van vriendschap en liefdeplichten, welke niet alleen in uiterlijke zegenwensen, maar ook in dadelijke geschenken bestonden.
A. Volgens het getuigenis van Herodianus hielden de Romeinen op het nieuwjaar een feest ter ere van de oudste god van Italië; en zodra het morgenrood van deze eerste dag van het jaar de hemel geverfd had, moesten de Romeinse burgers met hun offeranden zich in hun tempels vertonen, om deze aan Janus op te offeren. Daarenboven ging het ganse volk met witte klederen gesierd op deze dag met hun nieuw gekozen burgemeesters naar het Capitolium, offerden aldaar witte stieren, die nooit een juk gedragen of enig werk gedaan hadden, en gaven aan de nieuwe burgemeesters lauriertakken, wensten elkander een nieuwjaar, en zonden elkander nieuwjaarsgeschenken, welke ze Strenas noemden.
B. Die maar enigszins in de Heilige Bijbelschriften ervaren is, kan ook niet onbekend zijn, dat de Joden, volgens Gods uitgedrukt bevel, verplicht waren, om het begin van hun burgerjaar Gode te heiligen, en Hem op de eerste dag van de maand Tisri, door godsdienstige samenkomsten, het geklank der bazuinen en verschillende offeranden, te vereren, Lev. 23:23-25. Maar daarbenevens was het ook de gewoonte bij de Hebreeën van vele eeuwen her, dat de man zei tot zijn vriend: Wordt in een goed jaar opgeschreven; en die vriend antwoorde: En gij insgelijks. Ook pleegden zij in die gelegenheid elkander met enige giften te beschenken, tot verzekering van vriendschap en trouw.
C. Dit is door de meeste Christenen overgenomen, dat ze zich niet alleen op een begin van een nieuwjaar op een statelijke wijze verledigen tot godsdienst, om een zegen van de hemel af te smeken, maar ook dat ze elkander het goede toewensen. Welke zegenwensen nochtans niet uit gewoonte, veel minder uit superstitie, en allerminst uit geveinsdheid, maar op een geestelijke wijze moesten geschieden. Het is toch der Christenen plicht elkander uit een rein hart het goede toe te wensen, en zoveel mogelijk is toe te zenden.
II. Dewijl het God dan door Zijn aanbiddelijke voorzienigheid behaagd heeft, mij wederom in deze ure op deze plaats te brengen, om Zijn mond tot u te zijn, zo kan ik u ook betuigen, dat gijlieden, o gemeente van 's Gravenhage! niet nauw zijt in mijn ingewanden, en dat mijn ingewanden rommelen over u. Ten opzichte van lichamelijke geschenken aan u uit te delen, moet ik zeggen hetgeen Petrus eertijds tot die kreupel geborene zei: Zilver

of goud heb ik niet, doch ik wil daar ook bij doen: Hetgeen ik heb, dat geef ik u. O! indien het in mijn vermogen was, allen zoudt gij nu vervuld worden met de gaven des Heiligen Geestes, en niet één enige van u zou zonder deze ledig heengaan. Doch dit staat alleen aan God. Ik kan het, onder de bijstand des Allerhoogsten, alleen maar voor u bidden, en mijn mond in hartelijke zegenwensen tot u allen open doen. En ofschoon ik voldoen kon met maar Amen te zeggen op al die nadrukkelijke zegenwensen, welke mijn waarde ambtgenoten in de voormiddagpredikatiën van deze dag over u uitgeboezemd hebben, gelijk ik daar Amen op zeg; echter dwingt mij de liefde tot u, om in dit namiddaguur elk uwer in het bijzonder ook te zegenen. Daartoe heb ik u voorgelezen de hogepriesterlijke zegen, met welke Aäron en zijn zonen Israël moesten zegenen, zeggende tot hen: De Heere zegene u, en behoede u; de Heere doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig; de Heere verheffe Zijn aangezicht over u, en geve u vrede.
Dit zesde hoofdstuk van Numeri behelst twee zaken: De wetten van het nazireeërschap, in de een en twintig eerste verzen. En de priesterlijke zegen in de zes laatste verzen. Alwaar de priesterlijke zegen belast en voorgeschreven wordt in onze tekst. En dan in deszelfs vrucht wordt vertoond, in vers 27.
Zodat deze onze tekst derhalve eigenlijk in zich behelst: *De priesterlijke zegen, belast en voorgeschreven.* Deze hogepriesterlijke zegen zullen wij ook gebruiken omtrent ulieden, die wij als het Israël Gods aanmerken en beminnen. Wij zullen ze maar zeer kort schetsgewijze zoeken te verklaren, om ook enige tijd te hebben om u te zegenen.
Zegenrijke God, zegen toch die woorden, welke wij in dit uur zullen spreken, en laten ze van dat gevolg zijn, dat Uw zegen, die wij U zullen afsmeken, ruste op deze gemeente, en op hun zaad tot in der eeuwigheid! Amen.
Twee hoofdzaken komen ons voor in de woorden van mijn tekst:

I. Spreekt God tot Mozes, en belast hem, Aäron en zijn zonen te gebieden dat zij de kinderen Israëls zullen zegenen, vers 22 en 23.
II. Schrijft Hij voor dat formulier van zegening, dat zij zouden gebruiken, vers 24,25 en 26.

VERKLARING

I. Wie hier spreekt is God Zelf, Wie het ook alleen toekomt bevelen aan Zijn dienaren te geven. En de Heere sprak tot Mozes, zeggende, luidt vers 22. Hier komt dan een bevel van de Heere tot de priesters, om het volk te zegenen.
A. Gelijk Hij is de Bronader van alle zegeningen, en deze mededeelt aan wie Hij wil, zo is het ook Zijn werk te bepalen aan wie Hij wil dat deze in Zijn Naam zullen worden toegediend; en wie, zo in Zijn plaats, als uit Zijn Naam, anderen zullen zegenen. De goddeloze Bileam kan ons hier tot een voorbeeld verstrekken, wanneer die met heerlijke gaven en geschenken was omgekocht door Balak, de koning van Moab, om het leger van Israël te vloeken, dat God uit de hoge hemel zo zichtbaar gezegend, zo wonderlijk verlost en beschermd had; wanneer hij ook, door een aardse geldgierigheid verblind, zich op weg begeven had en gereed stond om zijn vloek in het werk te stellen. Zo bestuurde God door Zijn aanbiddelijke voorzienigheid de zaak geheel anders, legde hem in plaats van de vloek de zegen over Israël in de mond, en deed van zijn lippen niet anders dan heil en zegenwensen vloeien. Hoe goed, roept hij onder andere uit, zijn uw tenten, Jakob! uw woningen, Israël! Gelijk de beken breiden zij zich uit, als de hoven aan de rivieren, Num. 24:5.

O, God had hem een zegen in de mond gelegd; daarom zegt hij ook tot Balak, Num. 24:8: Wat zal ik vloeken, wie God niet vloekt; en wat zal ik schelden, waar de Heere niet scheldt? En vers 20: Ziet, ik heb ontvangen te zegenen, dewijl Hij zegent, zo zal ik het niet keren. Zo is het God alleen, Die gelast Zijn volk te zegenen, en Die daartoe gebruikt diegene, welke Hij wil. Zodanig een bevel geeft God hier ook aan Aäron en zijn zonen.
B. Alhoewel Hij dit bevel niet Zelf onmiddellijk aan de priesters gaf, maar middellijk door Mozes. Hij spreekt dan tot Israëls grote staatsregeerder Mozes, die getrouwe knecht in Gods gehele huis, met wie Hij van mond tot mond sprak, Num. 12:8.
C. Deze zendt Hij volgens vers 23 tot Aäron en zijn zonen, die Hij verwaardigd had met de eer van het priesterdom; dezen belast Hij te zegenen, en wel de kinderen Israëls.
1. Niet dat de priesters de zegen in hun macht en in hun handen zouden hebben, en die zelf zouden kunnen geven, in het minste niet; want hier geldt hetgeen er staat, Ps. 3:9: Het heil is des Heeren, Uw zegen is over Uw volk. Derhalve om daarvan een klare bevatting te maken, zo moet men weten, dat de Heilige Schrift van meer dan enerlei zegenen gewaagt. Somtijds wordt het God, somtijds wordt het de mensen omtrent God, somtijds wordt het mensen omtrent mensen toegeschreven.
a. God wordt gezegd te zegenen, wanneer Hij tijdelijke of geestelijke weldaden aan de mensen mededeelt, en het kwaad van hen afkeert. Zo staat er Ps. 5:13: Gij Heere, zult de rechtvaardige zegenen, Gij zult hem met goedgunstigheid kronen als met een rondas. Zo gebiedt Hij de zegen en het leven tot in der eeuwigheid, Ps. 133:3. En deze zegen van God is een werkende zegen: *Dei benedicere est beneficere, Gods zegenen is weldoen,* dewijl Zijn zeggen Zijn doen is; want Hij spreekt en het is er, Hij gebiedt en het staat er, Ps. 33:9.
b. De mens wordt gezegd God te zegenen, als hij Hem looft en dankt voor Zijn bewezen weldaden.
c. De mens wordt gezegd zijn evenmens te zegenen, wanneer hij met gezag en zekerheid over iemand zegen voorspelt, gelijk de aartsvaders hun kinderen zegenden, door een profetische geest. Of ook als de mens iemand zegen, heil en Gods weldaden toewenst, en die van God afbidt. Zo worden de priesters hier gelast te zegenen, namelijk bedienender wijze, daarin bestaande, dat ze God moesten bidden om de zegen over de gemeente, en hun deze uit Gods Naam toewensen. Zo zegende Mozes Israël voor zijn dood, Deut. 33:1. En Melchizédek Abraham, als hij weerkeerde van het slaan der koningen, Gen. 14:19 en Hebr. 7:1. Zo moesten dan ook de priesters zegenen.
2. En dat wel de kinderen Israëls. Dat volk, dat uit loutere gunst door God Zelf verkoren was tot Zijn eigendom en tot het voorwerp van Zijn liefde, om het door de blakendste stralen van Zijn genade onovertreffelijk te koesteren. Dat volk, hetwelk Hij uit Egyptes droevig diensthuis verlost had door een machtige arm en door een uitgestrekte hand, waardoor de ganse natuur, alles medewerkende ten goede voor Israël, wijken moest. Dat volk, hetwelk God boven alle andere volkeren tot Zijn volk had afgezonderd, welks God Hij wilde zijn, welke was de aanneming tot kinderen, de heerlijkheid der verbonden, de wetgeving, de dienst Gods en de beloftenissen, Rom. 9:4. Dat volk is het, hetwelk God hier door Mozes de priesters gelast te zegenen.
a. Trouwens, dit was ook een gedeelte van hun bediening; zo leest men, Deut. 20:5: Dan zullen de priesters, de kinderen van Levi, toetreden, want de Heere uw God heeft ze uitverkoren, om Hem te dienen, en in den Naam des Heeren te zegenen.
b. En de manier, op welke zij dit deden, bestond hierin: Zij stonden op, om in des Heeren Naam te zegenen. Ook hieven zij hun handen op over het volk. Rabbi Maimonides verhaalt ons dat het daarmee aldus toeging: De priester, nadat hij de dagelijkse morgendienst

geëindigd had, klom op een hoge stoel, en verhief zijn handen boven het volk, en sprak met een luide verheven stem, met uitdrukking van de Naam Jehovah; evenals God aan Mozes hier belast had het in te zetten; welke zegen uitgesproken zijnde, zo antwoordde al het volk: Gezegend en geloofd zij de Heere God, de God Israëls, van eeuwigheid tot in eeuwigheid. Bijna gelijk ten tijde van Nehemia, toen Ezra stond op een hoge houten stoel, en het wetboek las, en de Heere loofde. Toen stond al het volk, en antwoordde: Amen, Amen; met opheffing der handen, en neigden zich, en aanbaden de Heere met het aangezicht ter aarde, Neh. 8:5-7. Ziedaar toehoorders, uw aandacht dus kort geopend de inhoud van vers 22 en 23. Hoe de Heere sprak tot Mozes, zeggende: Spreek tot Aäron en zijn zonen, zeggende: Alzo zult gijlieden de kinderen Israëls zegenen.

II. Doch of dit nog niet genoeg was, dat de Heere hun belastte, dat ze het volk zouden zegenen, zo schrijft de Heere hun vervolgens voor, hoe ze het volk moeten zegenen, als Hij hun vervolgens aldus beveelt tot hen te zeggen: De Heere zegene u, en behoede u; de Heere doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig; de Heere verheffe Zijn aangezicht over u, en geve u vrede.

A. Alle goede gave, zegt de apostel Jakobus, Jak. 1:17, en alle volmaakte gift is van boven, van den Vader der lichten afkomende, bij Wien geen verandering is, noch schaduw van omkering.

1. Daarom moesten de zonen van Aäron Israël de zegen en het goede toewensen, niet van enige engel of mens, maar van de alleen zalige en algenoegzame God, Die hier voorkomt met die grote en heerlijke Naam Jehovah:

a. Een Naam, die ofschoon de Joden deze uit bijgelovigheid niet wilden uitspreken, zelfs zover, dat hun rabbijnen onder bedreiging van de dood de gemene man de uitspraak van die verboden, en hun daarbij dreigden dat ze van het deel in de toekomende eeuw zouden verstoken blijven; nochtans te allen tijde van de gelovigen is uitgesproken. Gelijk dan ook de priesters belast wordt, ze in hun zegeningen over het volk uit te spreken.

b. Een Naam, die des Heeren Gedenknaam is, Hos. 12:6, die God aan geen schepsel wil medegedeeld hebben; waarom de Heere Zelf dus sprekende wordt ingevoerd, Jes. 42:8. Ik ben de HEERE, dat is Mijn Naam, en Mijn eer zal Ik aan geen ander geven, noch Mijn lof den gesneden beelden. Hier geldt hetgeen wij David horen zingen, Ps. 83:19: Opdat ze weten, dat Gij alleen met Uw Naam zijt de Heere, de Allerhoogste over de ganse aarde.

c. Geen wonder; dewijl die Naam ons ook opleidt tot de beschouwing van Gods aanbiddelijke deugden en volmaaktheden, en uitdrukt dat Wezen aller wezens, dat alle bedenkelijke en onbedenkelijke volmaaktheden op de allervolmaaktste wijze in Zichzelven bezit.

2. Het is opmerkelijk, dat deze Naam hier tot driemaal toe herhaald wordt. Voortreffelijke godgeleerden hebben hieruit, mijns bedunkens, niet kwalijk gedacht dat daardoor de aanbiddelijke verborgenheid van de heilige Drie-eenheid wordt aangewezen, Die, ofschoon klaarder geleerd wordt onder de dag van het Nieuwe Testament, wel de oude Joden ook niet onbekend is geweest. Jehovah is de Vader, Jehovah is de Zoon, Jehovah is de Heilige Geest. Trouwens, de Drie-enige God is ook de enige Bronader van allerlei zegeningen; bij Wie alleen al het ware en wezenlijk goede te vinden is, dat het schepsel kan gelukkig en zalig maken; bij Wie niet alleen de macht, maar ook een genegen wil is, om het gebrekkige schepsel met Zijn zegeningen te verrijken. De Vader deelt de zondaar het goede toe, maar in en om Zijn Zoon, de Messias, zonder Wie de zondaar de zegeningen niet zou kunnen deelachtig worden. Die zou het heil voor de zondaar verdienen en teweeg brengen. De Heilige Geest past het de zondaar toe, en verzekert hem daarvan aan

zijn geweten. Van deze Drie-enige God dan moesten Aäron en zijn zonen Israël het goede toewensen.
B. Maar laat ons de woorden der zegening zelf ook wat nader beschouwen. Zij moesten zeggen: De Heere zegene u en behoede u; de Heere doe Zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig; de Heere verheffe Zijn aangezicht over u en geve u vrede.
1. Zij wensen dan in de eerste plaats het volk de Goddelijke zegen toe, zeggende: De Heere zegene u. Wanneer het woord zegenen van God gebruikt wordt, gelijk hier ter plaatse, dan wordt daardoor te kennen gegeven een dadelijke mededeling van allerlei goederen, zo lichamelijke als geestelijke, zo tijdelijke als eeuwige, die waarlijk een mens hier en hiernamaals naar ziel en lichaam beide gelukkig en zalig kunnen maken. Al deze zegeningen smeken de priesters met dit woord over Israël van de Heere af; zij wensen, dat Israël mag gezegend zijn naar het lichaam en naar de ziel, hier, en ook na dit leven.
a. Dat het gezondheid en welvaren geniete; dat gezegend zij de vrucht van hun land, en de vrucht hunner beesten, de voortzetting hunner koeien, en de kudde van hun kleinvee, hun korf en hun baktrog, Deut. 28:4,5. Dat hun kudden bij duizenden werpen, ja, bij tienduizenden op hun hoeven vermenigvuldigen, Ps. 144:13. Dat hun huisvrouwen mogen zijn als een vruchtbare wijnstok aan de zijde van hun huis, hun kinderen als olijfplanten rondom hun tafel, Ps. 128:3. Dat zij gezegend en voorspoedig mochten zijn op hun reis naar het beloofde land, dat God hun vaderen te geven gezworen had; dat zij daar de heidenen mochten verdreven zien voor hun aangezicht, en zij daarentegen geplant; de volkeren geplaagd, zij daarentegen mochten voortschieten, Ps. 44:3. En dat zij lang en voorspoedig mochten leven op aarde.
b. Naar de ziel. Dat de Heere hun door Zijn genade het hart wilde veranderen, en hun een nieuw hart geven. Dat Hij degenen onder hen die daartoe reeds verwaardigd waren, met allerlei geestelijke zegeningen ook rijkelijk wilde beschenken, dat Hij hun hier op deze wereld wilde leiden door Zijn raad, en daarna opnemen in heerlijkheid, Ps. 73:24.
2. Maar zou Israël al dit goede in een zoete rust genieten, dan was ook nodig dat de Heere hen beveiligde en bewaarde tegen alle vijanden; hierom wordt erbij gedaan: En behoede u.
a. Behoeden zegt iemand te beveiligen tegen alle listen en lagen, die hem gespannen worden; tegen alle kwade en vijandige mensen, die op zijn verderf loeren, om derzelver opzet en voornemen te verijdelen.
b. Als dan de zonen van Aäron bidden, dat de Heere Israël wil behoeden, zo wensen zij, dat Hij het wil beveiligen tegen alle onheil. Als ze door het water zouden gaan, dat Hij dan bij hen wilde zijn; en door de rivieren, dat die hen niet overstroomden; als ze door het vuur gingen, dat ze dan niet mochten verbranden, en dat de vlammen hen niet aanstaken, Jes. 43:2. Dat Hij hen wilde leiden des daags met een wolk, en des nachts met een vuurkolom; dat Hij hen wilde dekken met Zijn vlerken, en met Zijn vleugelen overschaduwen, zodat ze niet behoefden te vrezen voor de schrik des nachts, voor de pijl die des daags vliegt, voor de pestilentie die in de donkerheid wandelt, en voor het verderf dat op de middag verwoest, Ps. 91:4. Dat Hij hen wilde beschutten en beschermen tegen alle listen en lagen, tegen het geweld van al hun vijanden, dat Hij derzelver raadslagen wilde verijdelen en tot zotheid maken; ja, dat Hij al hun vijanden wilde vernietigen, zodat ze zonder vrees in een zoete rust mochten wonen in Kanaän. In het kort, zij wensen dat de Herder Israëls, Die nooit slaapt noch sluimert, de wacht houdt, Zijn kudde gadeslaat, Zijn erfdeel bewaart, en niet overgeeft tot een prooi van hun vijanden.

3. Doch zou de Heere Israël zo behoeden, het was nodig dat Hij daartoe het licht van Zijn aangezicht over hen deed schijnen. Daarom voegen er de zonen van Aäron ook bij: De Heere doe Zijn aangezicht over u lichten.
a. Wie uwer weet niet dat God een geestelijk, en geen lichamelijk of stoffelijk Wezen is, en eigenlijk geen aangezicht heeft? God toch is een Geest, Joh. 4:24. Met recht vroeg daarom Job ook eens, Job. 10:4: Hebt Gij vleselijke ogen? Ziet Gij gelijk een mens ziet? Dewijl evenwel ditmaal in de Heilige Schriften de Heere een aangezicht toegeschreven wordt, zo moet zulks Gode betamelijk opgevat worden.
1. Veelmaals wordt God Zelf daardoor uitgedrukt; zo horen wij God Zelf zeggen, Exod. 33:22: Mijn aangezicht zal niet gezien worden. In diezelfde zin horen we Saul ook zeggen, 1Sam. 13:12: Nu zullen de Filistijnen tot mij afkomen te Gilgal, en ik heb het aangezicht des Heeren niet ernstig gebeden.
2. Door Gods aangezicht wordt dikwijls ook te kennen gegeven Gods tegenwoordigheid. Waar zou ik heengaan voor Uw Geest, en waar zou ik heenvlieden voor Uw aangezicht? Ps. 139:7.
3. Bijzonder ook Zijn gunstige en genaderijke tegenwoordigheid. Zo hoort men de Kerk uitroepen, Ps. 13:2: Hoelang, Heere, zult Gij mijner steeds vergeten? Hoelang zult Gij Uw aangezicht voor mij verbergen?
4. Doch in de meeste plaatsen van het Oude Testament wordt door het aangezicht des Heeren verstaan, Gods zaligmakende gunst in de Messias, Die ook wel meermaals genoemd wordt de Engel van Gods aangezicht, dewijl de Heere Zich door Hem aan de zondaar ondekt, en Zijn aangezicht in gunst zien laat.
b. Dit aangezicht nu van de Heere kan gezegd worden te lichten, wanneer het de duistere ogen des verstands verlicht tot kennis van God en de eeuwige zaligheid. Derhalve als de zonen van Aäron tot de vergadering van Israël zeggen: De Heere doe Zijn aangezicht over u lichten, zo wensen zij daarmee, dat God hen wilde begenadigen met een klare kennis van de Messias, dat ze in Hem Gods zaligmakende gunst mochten smaken, en dat ze door Zijn Geest mochten getrokken, geheiligd en met Hem verenigd worden.
4. Wanneer nu de Heere zo Zijn aangezicht over een volk laat lichten, wat heeft dat dan niet allerlei genade te verwachten? Daarom smeken de zonen van Aäron ook: En zij u genadig. Hiermee wensen zij dat de Heere op Israël niet meer wil toornen noch schelden; maar hen met grote ontferming vergaderen, en met eeuwige goedertierenheden Zich over hen ontfermen, Jes. 54:7. Dat Hij alle blijken van grimmigheid wil wegnemen, en tot Zijn volk alleen van genade spreken; ja, dat Hij voortaan hun genegen mocht zijn. Het is in de grond hetzelfde wat er gezongen wordt, Ps. 67:2: God zij ons genadig, en zegene ons; Hij doe Zijn aanschijn over ons lichten. Zo wensen hier ook de zonen van Aäron; de Heere doe Zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig.
5. Doch ook dit is het nog niet alles, maar zij moesten daar nog bij doen: De Heere verheffe Zijn aangezicht over u. Er is niet aan te twijfelen, of wij moeten dit met onderscheiding van het voorgaande (de Heere doe Zijn aangezicht over u lichten) opvatten. Wij hebben daardoor het aangezicht des Heeren verstaan, Gods zaligmakende gunst in de Messias. Doch wij hebben toen ook gezegd, dat door die spreekwijze ook wel werd te kennen gegeven Gods gunstige en genaderijke tegenwoordigheid. Zo bad de Kerk, Ps. 4:7: Velen zeggen, wie zal ons het goede doen zien? Maar verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o Heere! In deze betekenis nemen het ook hier de uitleggers. Derhalve, als de zonen van Aäron zeggen, de Heere verheffe Zijn aangezicht over u, zo wensen zij

daarmee dat Gods gunstige en genaderijke tegenwoordigheid gedurig met hen zij, hen verkwikke en vervrolijke.
6. Waarbij zij dan nog voegen: En geve u vrede.
a. Door de zonden is er een droevige oorlog ontstaan, tussen God en de mens, tussen de mens en zijn consciëntie. En tussen mensen en mensen, tussen Israël en de andere volken.
b. Derhalve als de zonen van Aäron zeggen, en geve u vrede, zo wensen zij daarmee: Dat Israël, die door de zonden Gods vijand waren geworden, door het bloed van de Messias mochten verzoend en bevredigd worden met God. Dat de Heere hun harten wilde bevredigen, en hun consciëntie gerust stellen, in de verzekering van de vergeving van hun zonden. En eindelijk ook, dat Hij Israël met de volken der aarde, welke Hij gans en al van Zijn volk had afgescheiden, en die hun vijanden waren, wilde bevredigen; zodat ze als broeders met elkander mochten opgaan tot het huis des Heeren, om Hem te dienen met een eenparige schouder.
Ziedaar toehoorders, het woord der zegening, dat Aäron en zijn zonen naar Gods bevel over Israël moest uitspreken, voor uw aandacht zo kort mij mogelijk was, geopend en voorgedragen.

TOEPASSING

I. Gelukkig Israël, dat zo gezegend wordt! Gelukkig dat volk, op hetwelk Gods Naam zo gelegd wordt! Denk niet toehoorders, dewijl Aäron en zijn zonen nu niet meer zijn, en derhalve ook niet meer kunnen zegenen, dat er nu niemand is die ons kan zegenen. Want ofschoon het Aäronitische priesterdom met het Oude Testament heeft uitgediend, zo hebben wij nochtans ook een Hogepriester, en wel een veel betere Hogepriester. Een Hogepriester naar de ordening van Melchizédek, de Zoon van de gezegende God, Die gekomen is in de Naam des Heeren, en overvloedige zegeningen heeft aangebracht, Ef. 1:3. Doch of dit nog niet genoeg ware, zo geeft God ons ook Zijn dienaren, door welke Hij Zijn volk gedurig laat zegenen; nooit laten ze de menigte heengaan, zonder hen alvorens gezegend te hebben.
Maar bijzonder roept ons nu de tijd daartoe, en deze dag eist het van ons, dat wij onze mond in zegenwensen over u allen open doen. De algenoegzame God zegene Zijn Kerk overal; waar ze vertrapt en vertreden wordt van haar haters, brenge Hij haar eens in de ruimte; waar ze vrede heeft, bevestige Hij haar. En inzonderheid geve Hij ook Zijn Kerk in Nederland eens een zuivere eensgezindheid in de leer der waarheid. Hij geve Zijn Kerk hier in deze plaats licht, Geest en leven.
God Almachtig vernieuwe ook Zijn zegen over ons lieve vaderland, bijzonder in deze kommervolle en donker uitziende dagen. Hij make te schande al de listen en lagen van onze vijanden. Hij verdrijve alle duistere wolken die ons dreigen; Hij behoede nog lang ons vaderland, en make het tot in lengte van dagen tot een toneel van Zijn goedheid, tot een toevlucht voor de verdrevenen, en tot een verblijfplaats voor de godsdienst!
De Heere, Die goed is, zegene ook deze plaats met allerlei zegeningen!
De Heere zegene ook onze hoge en geduchte overheden, de Staten van Holland en West-Friesland, wie Hij het bewind van deze machtige provincie heeft toevertrouwd; Hij verrijke hen met de Geest der wijsheid en des verstands, met de Geest des raads en der sterkte, met de Geest der kennis en der vreze des Heeren!

Hij zegene ook de Staten van de andere provincies, opdat zij met de onze, als zeven verenigde pijlen wel en onverbreekbaar tezamen verbonden blijven. Hij zegene daartoe ook de vergaderingen van de Staten Generaal, Raad van State, en Generaliteits Rekenkamer.
Zijn Hoogheid, de Prins van Oranje en Nassau, onze jongen erfstadhouder, Willem V, overstorte God almachtig allerrijkelijkst met alle vorstelijke deugden, met genade en zeer veel verstand; Hij vernieuwe hem al vroeg naar Zijn beeld, Hij make hem tot een beveiliger van waarheid en godsvrucht, mitsgaders tot een zuil en bevestiger van onze staat.
God geve Hare Koninklijke Hoogheid, de Prinses Royaal van Groot-Brittanië, Vrouwe Regentes en Voogdes van voorgemelde Prins, haar zoon, veel wijsheid en kloekmoedigheid, om de herstelling van Nederlands burgerstaat te bevorderen, allerlei genade om waarheid en godsvrucht te handhaven, om onze jongen Prins Erfstadhouder in de vreze Gods recht vorstelijk op te brengen; en Hij doe Hare Koninklijke Hoogheid niet alleen die jonge prins zelf volwassen, maar ook zelfs nog jonge prinsen uit hem, tot haar blijdschap aanschouwen!
De algenoegzame God geve Mevrouw de Prinses Carolina, waar God zoveel sierlijke en vorstelijke hoedanigheden reeds zo vroeg al ingelegd heeft, genade, voorspoed en al wat recht dierbaar is, Hij make haar tot een zuil en zegen voor de Kerk, en Hij ondersteune door haar het Hoogvorstelijk Huis van Oranje!
Zijn zegen ruste ook in een rijke mate op de Heeren Gecommitteerde Raden, en deszelfs eerste ambtenaren!
De Hoven van justitie wil Hij ook veel zegen geven, om recht en gerechtigheid te handhaven!
In het bijzonder voel ik mijn hart uitgebreid, en mijn gemoed bewogen, om uit de overvloed des harten met zegenwensen mij ook te wenden tot u, Wel Ed. Achtb. Magistraat, de Baljuw, de Heeren Burgemeesters en Schepenen, en de Vroedschappen van deze stad, met derzelver secretarissen.
II. De zegenrijke God beware u Ed. Achtb. personen; Hij doe uw Ed. Achtb. huisvrouwen steeds aan uw zijde staan, Hij geve u Wel. Ed. Achtb. nevens haar, langheid van dagen, de zielzaligende heilgoederen van het genadeverbond, en allerlei vrede. Hij doe ook nevens haar de lust uwer ogen aan uw kinderen in alles aanschouwen; Hij zegene uw regeering! En als gij Gods raad hier uitgediend zult hebben, neme Hij u Ed. Achtb. op in Zijn zalige heerlijkheid!
Hierop wend ik mij tot u, mijn waarde ambtgenoten. O! de Heere doe ons in zoete vrede nog lang tezamen wonen! Hij zegene u Eerw. met Zijn allerdierbaarste zegeningen in een allerovervloedigste mate. De ouden van dagen vernieuwe Hij de krachten, Hij doe hun Eerw. in de grijze ouderdom nog vele vruchten dragen, en steeds vet en groen zijn, om te verkondigen dat de Heere recht is; Hij herstelle hun verzwakte, en vermeerdere hun tot nog toe bewaarde krachten! De jongeren van jaren geve Hij Zijn hulp en bijstand ook rijkelijk te ervaren! Hij zegene het werk onzer bediening rijkelijk tot opbouwing van Jezus' Genaderijk, en doe ons namaals loon en kroon van trouwe dienaars des Lams eeuwig genieten voor de troon!
De Heere zegene ook u, eerw. ouderlingen en diakenen; God doe u wel regeren, en het hart der armen en de ingewanden van arme weduwen en wezen verkwikken! De Heere geve u allen dubbele eer; Hij verbinde uw harten door heilige eendracht. Deze gemeente verheuge zich in u als hun voorgangers, uw zorg zij hun tot veiligheid, uw godvruchtig-

heid hun voorschrift, opdat, als de Aartsherder zal gekomen zijn, gij de onverwelkelijke kroon der eeuwige glorie moogt ontvangen!
Eindelijk wend ik mij tot u, mijn roem in Christus, mijn brief, mijn blijdschap en mijn kroon. O gemeente van 's Gravenhage! u wens ik toe uit het innigste en binnenste van mijn hart, met de tederste bewegingen van mijn ziel, allerlei lichamelijke en geestelijke zegeningen. Het moet u eeuwig welgaan, leef gerust, leef vrolijk, leef voorspoedig, leef gelukzalig!
En gij rijken, de Heere make u ook rijk in het geloof en in milddadigheid!
Praktizijns, advocaten en procureurs, en allen die verder daartoe behoren: God doe u recht en gerechtigheid verdedigen en voorspreken, en bouwe uw huizen met voorspoed!
Kooplieden, God richte op uw koopmanschappen!
Renteniers, de Heere zegene uw inkomsten, en doe u van het uw in rust leven!
Winkeliers, de Heere doe uw neringen verwakkeren en toenemen!
Ambachtslieden, de Heere zegene het werk uwer handen, opdat gij zonder kommer uw eigen brood moogt eten, en nog wat hebben om de armen mede te delen!
Krijgsknechten, de Vorst van het heir des Heeren zij uw Vorst!
Die over de jeugd gesteld is, meesters en vrouwen, de Heere zegene de onderwijzing die gij hun geeft, en make u tot voorbeelden der kinderen!
Armen en nooddruftigen, de Heere verzadige u met brood, en make u tot erfgenamen van Zijn Kroninkrijk!
Vaders en moeders, de Heere make uw zonen als planten, die groot geworden zijn in hun jeugd, en uw dochters als hoekstenen, uitgehouwen naar de gelijkenis van een paleis!
Kinderen, God geve u dat gij uw ouders moogt gehoorzaam zijn in de Heere, dan zal het u welgaan!
Heren en vrouwen, de hoge God geve u dat gij uw dienstboden tot het goede steeds opwekt, en daarin voorgaat!
Dienstboden, de Heere van ons allen schenke u de Geest der nederigheid en van trouw, om wel te dienen!
Weduwen, God zij uw Man en Beschermer!
Wezen, God zij uw Voogd en Vader!
Ouden van dagen, de Heere krone uw grijze haren met zeer veel heerlijkheid!
Jongelingen en jongedochters, de Heere geve u, dat gij de bloem van uw leven met Obadja doorbrengt in de vreze des Heeren!
Onbekeerden, de Heere bekere u in dit jaar, en geve u een nieuw hart!
Overtuigden en bekommerden, de Heere doe u in dit jaar doorbreken, en tot wezenlijk licht komen!
Zwakgelovigen, de Allerhoogste Zelf wil u bevestigen!
Godvruchtigen, allen wie gij zijt, God geve dat er met dit nieuwe jaar nieuwe en zalige zielsgestalten in u verwekt worden, en dat gij opnieuw moogt verwakkeren op de weg van heiligmaking.
Ik sluit dan voor u allen met de woorden van mijn tekst zelf: De HEERE zegene u en behoede u; de HEERE doe Zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig; de HEERE verheffe Zijn aangezicht over u, en geve u vrede. AMEN.

VIJFDE LEERREDE Op een bedestond

NUMERI 10:9

En wanneer gijlieden in uw land ten strijde zult trekken tegen den vijand die u benauwt, zult gij ook met die trompetten een gebroken geklank maken; zo zal uwer gedacht worden voor het aangezicht des HEEREN uws Gods, en gij zult van uw vijanden verlost worden.

INHOUD VAN DE STOF

I. **DE** voorgelezen woorden behelzen eigenlijk in zich: *Een gebod van God aan Mozes, waarin Hij voorschrijft hoe de zilveren trompetten gebruikt moesten worden, wanneer de kinderen Israëls in hun land ten strijde zouden trekken tegen de vijand, die hen benauwde; met bijvoeging van de gezegende uitkomst, welke zij daarop wedervaren zouden; de Heere hun God zou dan ten goede aan hen gedenken, en zij zouden van hun vijanden verlost worden.*
O God, doe ons dit recht verstaan, en nu ook, volgens het voorschrift van het Nieuwe Testament betrachten!

II. Wij zullen eerst die woorden zelf voor uw aandacht een weinig verklaren.
II. En dan ten tweede naspeuren, wat hiermee verder aangeduid en te kennen gegeven wordt.

I. In de woorden zelf ontmoeten wij: Een gebod. En een heerlijk vruchtgevolg daaraan vastgemaakt.
A. In het gebod wordt gesproken van trompetten. Van die trompetten. En wel, van met die trompetten een gebroken geklank te maken. Het gebod zelf is: Wanneer gijlieden in uw land ten strijde zult trekken tegen de vijand die u benauwt, dan zult gij dat ook doen.
1. Hier wordt dan gesproken:
a. Van trompetten. Onder de Ouden waren verschillende soorten van trompetten, in gedaante zeer verschillend. Men vindt wel van een zesderlei soort bij de een en ander gewag gemaakt. Onder de Egyptenaren, als zij het volk tot offeranden tezamen riepen, gebruikten zij trompetten, die als een ramshoorn rond opgedraaid waren. Maar de trompetten die Mozes, naar Gods bevel, heeft laten maken, waren langwerpig, evenals die hedendaags in gebruik zijn; zij waren omtrent een el lang, en zo nauw als een pijp, doch onderaan wijder, schrijft Josefus.
b. Hier wordt bepaald van die trompetten gesproken, welke God belastte te maken, in het tweede vers van ons teksthoofdstuk. Zij waren van zilver, van dicht werk, uit één stuk gemaakt. God belastte Mozes twee zulke trompetten te maken. De Joden zeggen, dat er naderhand meer zilveren trompetten gemaakt zijn; wat sommige grote uitleggers ook vaststellen, omdat wij in 2Kron. 5:2 lezen, van honderd twintig priesters die met trompetten getrompet hebben.
c. Hier wordt in het bijzonder gesproken van met die trompetten een gebroken klank te maken. Dat is alarm te blazen, niet met een aanhoudend, gelijkmatig en klaar geblaas; maar met een afgebroken en brekend geluid. Of dit nu geschiedde, eerst met een klare, en dan met een gebroken slepende toon, zoals de Joden zeggen; of met een slepende toon voor en achter, en met een klare in het midden, zoals Lightfoot wil. Of met een ongelijk-

matig, schielijk en kort geluid, als Hottinger stelt, laat ik anderen betwisten. Wie er een gebroken geklank mee moesten maken, waren de priesters, als uit het voorgaande achtste vers blijkt.
2. Het gebod zelf nu is: En wanneer gijlieden in uw land ten strijde zult trekken tegen den vijand die u benauwt, dan zult gij dat ook doen.
a. Deze woorden zijn op zichzelf vrij klaar.
1. God spreekt daarin tot Mozes, en door hem tot gans Israël, ook in al de volgende geslachten, gevende hun hier een eeuwige inzetting, volgens het voorgaande achtste vers; daarom zegt Hij, gijlieden.
2. Hij schrijft hun hier een land toe, zeggende: Uw land. Waar zeker Kanaän mee bedoeld wordt. Dit was hun land; niet reeds in bezitting, want zij zwierven nog in de woestijn van Arabië toen God dit bevel gaf. Maar het was hun land, in de belofte; de Heere had Zelf gezworen het hun te zullen geven. Zij waren reeds uit Egypte uitgeleid om dat te erven, en waren nu op weg om er bezit van te gaan nemen. Zij stonden voorzeker daarin overgebracht te worden.
3. Hij spreekt hier ook van de vijand, als zij in dat land zouden zijn, daardoor onbepaald alle en allerlei vijanden verstaande.
4. Hij stelt vast, dat zij in dat land zijnde, van de vijand wel benauwd zouden worden; dat is, aangevallen, tot engte en benauwdheid gebracht.
5. Wanneer zij nu in hun land ten strijde zouden trekken tegen de vijand die hen benauwde, om tegen hem te krijgen en te oorlogen.
6. En alsdan moesten zij ook met die trompetten een gebroken geklank maken, en zo alarm blazen, zoals bij het optrekken in de woestijn, vers 5 en 6.
b. Dit houden sommigen voor een derde gebruik, dat men van die trompetten moest maken; namelijk, als Israël tegen zijn vijanden ten strijde toog; dat ook bevestigd kan worden uit Num. 31:6 en 2Kron. 13:12. Met dit alarmgeblaas werd Israël, zegt Maimonides, gewaarschuwd dat er nood of gevaar was. Ook werden zij hierdoor tot vasten vermaand, en aangespoord om afstand van hun zonden te doen, alsmede aangezet om zich met ongeveinsde boetvaardigheid tot de Heere te bekeren. Samengeroepen tot het heiligdom, om voordat ze ten oorlog trokken, met gebeden de Heere daar aan te roepen; en verplicht om op God alleen te zien, en zich in Zijn hand over te geven; opgewekt om op de Heere te vertrouwen, en op Zijn hulp te wachten.
B. Hieraan wordt nu dit heerlijk vruchtgevolg vast gemaakt:
1. Zo zal uwer gedacht worden voor het aangezicht des Heeren uws Gods. Dat Jehovah de eeuwige, onafhankelijke, zelfwezige, alleenwezige, onveranderlijke en getrouwe God, Israëls God was, en dat niet alleen uit kracht van het verbond met Abraham en zijn zaad opgericht, Gen. 17:7; en doordien Hij ze nu reeds metterdaad tot Zijn volk verkozen en afgezonderd had, volgens Deut. 7:6; maar ook met opzicht op de gelovigen onder Israël in het bijzonder, is bekend. Zijner gedacht te worden voor het aangezicht des Heeren zegt, dat de Heere hem gunstig is, zijn gebed verhoort, en hem zijn verzoek geeft, verg. 1Kon. 9:3 en Gen. 8:1.
2. Hierom wordt er ook bijgedaan: En gij zult van uw vijanden verlost worden. Dat is te zeggen, bevrijd, dat zij u niet meer aanvallen, tot engte en benauwdheid brengen.
3. Dit vruchtgevolg wordt nu aan dat gebod vastgemaakt met het woordje *zo*. Wanneer gij dan met die trompetten een gebroken geklank zult maken, zo zal uwer gedacht worden voor het aangezicht des Heeren uws Gods, en gij zult van uw vijanden verlost worden. Onze kanttekenaars schrijven hier terecht: Versta niet dat de verlossing en het welvaren

van het volk aan het blazen der trompetten hing. Maar men moet dit zo begrijpen, indien zij daardoor tot vasten, bidden, afstand van zonden, bekering, een zien op God alleen en vertrouwen op Hem en Zijn hulp gebracht werden, dan zou hun dit heil wedervaren.
II. Dat hiermee ook nog wat meer werd aangeduid en te kennen gegeven, stellen genoegzaam alle Christen uitleggers, en zelfs ook verschillende Joodse schriftverklaarders vast. Doch de Joden schermen hier bijster in het wild. Maimonides, die wellicht nog het meest nabij van hen komt, zegt, dat met dit bevel hier geestelijk wordt beoogd hetzelfde wat er in Ps. 50:15 staat: Roept Mij aan in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen. Voorname Christen uitleggers begrijpen, en wij met hen:
1. Dat door de zilveren trompetten werd afgeschaduwd en vertoond het Woord des Evangelies, dat rein en zuiver zou zijn als zilver, Ps. 12:7. En een geluid zou geven als een trompet, verg. Rom. 10:18.
2. Dat door het blazen op die trompetten werd voorbeduid, de prediking en verkondiging van het Evangelie, makende zo dat geklank, waarvan in Ps. 89:16 gesproken wordt.
3. Dat de priesters, die op deze trompetten moesten blazen, afbeelden de getrouwe leraars, wie God de bediening der verzoening gegeven heeft, en in wie Hij het Woord der verzoening gelegd heeft, 2 Kor. 5:18,19.
4. Dat Israëls vijanden een gepaste schilderij zijn van de lichamelijke en geestelijke vijanden van Gods Kerk en volk onder het Nieuwe Testament, verg. Gal 4:29.
5. Dat Israëls benauwen in hun land door de vijand ons wel mag doen denken aan de verdrukkingen en vervolgingen, welke Gods Kerk en volk onder het Nieuwe Testament ook van hun lichamelijke en geestelijke vijanden zouden ontmoeten; van Christus hun zo dikwijls voorzegd, Joh. 15:19,20, Joh. 16:33.
6. Dat Israëls trekken ten strijde tegen de vijand die hen benauwt, ons onder het oog brengt de velerlei strijd, die Gods Kerk en volk onder het Nieuwe Testament zou hebben, tegen geestelijke en lichamelijke vijanden, verg. 2Kor. 7:5 en Ef. 6:12.
7. Dat de priesters dan met die trompetten een gebroken geklank moesten maken; wat kan dat nu anders aanduiden dan dat de leraars ook in tijden van benauwdheid en strijd, alarm moeten blazen, en elk van het gevaar, waarin zij zijn, waarschuwen? In die zin lezen wij van het blazen der bazuinen, Amos 3:6. Dat zij een ieder dan ook moeten vermanen tot vasten en bidden, om zich tot vasten en bidden te verledigen, 1Kor. 7:5. In die zin lezen wij van het blazen van trompet of bazuin, Joël 2:15. Dat zij elk moeten aansporen om afstand van zijn zonden te doen, ja, zichzelf te onthouden van alle schijn des kwaads, 1Thes. 5:22. Daartoe moet men zijn stem verheffen als een bazuin, Jes. 58:1. Dat zij een ieder dan ook moeten aanzetten om zich oprecht en in waarheid tot de Heere te bekeren, als het eigenlijke oogmerk, nevens het vorige, van het vasten en bidden, Jes. 58:6,7. Dat zij allen ook tezamen roepen, om eenparig de Heere met gebeden en smekingen aan te lopen; daartoe werd ook op de trompet of bazuin geblazen, Joël 2:16. Dat zij een ieder moeten zoeken te bewegen en te overreden om alleen maar op God te zien, en zich in het geloof aan Hem in Christus over te geven; daartoe zou er met een grote bazuin geblazen worden, Jes. 27:12. Dat zij elk ook moeten opwekken om op de Heere te vertrouwen, en om op Zijn hulp te wachten; hiertoe strekten ook de trompetten, en het alarmgeklank dat de priesters daarmee maakten, volgens 2Kron. 13:12.
8. Dat hunner dan gedacht zou worden voor het aangezicht des Heeren huns Gods, en dat zij dan van hun vijanden verlost zouden worden. Dit mag men zich onder het Nieuwe Testament dan ook wel voorstellen, dat de Heere het gebed van Zijn Kerk en volk dan zal verhoren, en hen van hun vijanden verlossen. Niet wanneer de leraars dit maar voordra-

gen en aandringen. Maar dan, wanneer op hun voorstel dit door het volk betracht wordt, en zij daardoor tot indruk, vasten, bidden, afstand van zonden, bekering, een zien op God alleen, en vertrouwen op Hem en Zijn hulp gebracht worden, dan zal hun dit heil ook wedervaren.
Ziedaar toehoorders, breder durf ik nu niet uitbreiden.

TOEPASSING

I. Dat wij, nu zelfs ook naar buiten, in dit land vijanden hebben, opdat ik van de geestelijke vijanden nu niet spreek, althans dat de Fransen, ofschoon zonder verklaring van oorlog, zich zeer vijandig tegen ons in dit land gedragen, weet elk uwer.
II. Dat zij ons in dit land thans zeer benauwen, gevoelt elke inwoner van dit land, die niet geheel zonder alle gevoel is. O! hoe worden zij dat gewaar, die in Staatsvlaanderen, het land van Cadzant, en al de andere door de Fransen ingenomen steden en plaatsen wonen. Hoe klaar blijkt het ook, dat de benauwdheid zeer groot moet zijn in de daaromtrent liggende steden en plaatsen, dewijl een menigte van de inwoners, de een zijn beste meubelen en goederen, de ander zijn vrouw en kinderen, naar elders in veiligheid brengt en verzorgt. Ja, benauwt het ons hier ook niet, dewijl hard drukkende lasten daarom door ons moeten worden gedragen en opgebracht? En o! laten wij dat gewillig doen, of het de Heere nog beliefde te zegenen, en de Fransman te stuiten; het is toch beter veel te geven, dan door de Fransen van alles beroofd te worden.
III. Wij trekken ook in dit land ten strijde tegen de vijand die ons benauwt, doch met welk een gevolg? Is de Heere ons in dezen gunstig? Verhoort Hij ons gebed? Geeft Hij ons, ons verzoek? Bevrijdt Hij ons van de aanvallen, benauwingen en beangstigingen der Fransen? Verlost Hij ons van onze vijanden? O! het is er zover vandaan, dat de Fransen integendeel nog voordeel op voordeel tegen ons bekomen. Na het innemen van Bergen op Zoom, heeft hij al wederom het fort Frederik Hendrik en Lillo bemachtigd. Of hij de Kruisschans reeds bemachtigd heeft, weet ik met geen volkomen zekerheid; doch dat die het daar alleen niet zal houden, wordt genoegzaam door allen vastgesteld. Die hebbende, is hij meester van de Schelde, en o! wat zijn wij in een groot gevaar! Dat hij langs die weg nog het een of ander tegen ons ondernemen zal, zodat wij hoe langer hoe meer van hem benauwd worden.
IV. Waar komt het nu vandaan, dat onzer niet gedacht wordt voor het aangezicht des Heeren, en dat wij van onze vijanden niet verlost worden? God is onveranderlijk Dezelfde, Hem kan men niet beschuldigen.
A. Hapert het aan uw leraars, dat zij met de evangelietrompetten geen gebroken geklank maken, geen alarm blazen? Wij stellen u in dezen zelf tot rechters. Kunt gij hen voor God beschuldigen, dat zij u het gevaar niet onder het oog brengen, dat zij u niet waarschuwen, dat zij u niet tot vasten en bidden, tot afstand van zonden; en bekering, tot geloof en vertrouwen, vermanen en opwekken? Zegt ge neen?
B. Dan hapert het zeker aan uzelf, en dat zal ook wel zo zijn; hierdoor komt het, dat de Fransen zo sterk tegen ons zijn; en wij in ons land hoe langer hoe meer door hen benauwd worden. Dat er zo weinig rechte indruk en gevoel onder Nederlands inwoners is, dat er zo weinig werk van vasten en bidden wordt gemaakt. Dat er zo weinig afstand van zonden wordt gedaan, en er nauwelijks één is die zich in waarheid bekeert. Dat de openbare godsdienst, en het tezamen bidden, zo schandelijk wordt verzuimd en veracht. Dat men zijn ogen nog op wat anders slaat, en men nog elders hulp en redding zoekt, en men

de Heere en het vertrouwen op Hem versmaadt en verloochent. Gaat het zo voort, dan vrees ik dat ons een haastig verderf zal overkomen, en dat wij het geenszins zullen ontvlieden.
V. Er moet verandering komen, of alles raakt verloren. Men moet daar indruk van krijgen. Er moet werk gemaakt worden van vasten en bidden. Er moet afstand van zonden gedaan worden. Er moet bekering komen. De openbare godsdienst moet in achting komen. Men moet alleen de redding bij de Heere leren zoeken, en op geen schepselen, maar op Hem alleen leren vertrouwen. Dit is de enige weg om van onze vijanden verlost te worden.
VI. Kinderen van God, zoekt gij toch anderen in dit alles voor te gaan. Bidden wij tezamen de Heere, dat Hij dit Zelf in ons werke, en ons verlosse. AMEN.

ZESDE LEERREDE

NUMERI 23:10b

Mijn ziel sterve den dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne.

INLEIDING

I. **OPMERKELIJK** is de slotrede, waarmede Jehovah's getrouwe knecht Mozes zijn zegenwensen over Israël besloot, zeggende: Welgelukzalig zijt gij, o Israël! wie is u gelijk? Deut. 33:29. Waardoor hij een onvergelijkelijke gelukzaligheid dat volk toekende. Geen wonder! want:
A. In het gemeen behoorden tot dat volk al die heerlijke privilegiën en grote voorrechten, die Paulus optelt, Rom. 9:4: De aanneming tot kinderen, de heerlijkheid, de verbonden, de wetgeving, de dienst Gods en de beloftenissen.
B. En in het bijzonder had God nu, of van nu af aan, aan en onder dat volk alleen Zijn genademiddelen en heilmiddelen gegeven; want Hij maakte Jakob Zijn woorden bekend, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten. Alzo heeft Hij geen volk gedaan, Ps. 147:19,20. En inzonderheid ook de grote en eeuwige zaligheid zelf, van welke hoop alle heidenen uitgesloten waren tot op de dag van het Nieuwe Testament, volgens Ef. 2:12.
II. Deze wonderbare gelukzaligheid van Israël is het ook, welke een goddeloze Bileam, door de Goddelijke aanblazing bewrocht, met deze zijn wens en betuiging, genoodzaakt was te erkennen als een allerdierbaarst voorrecht, wanneer hij uitroept in onze tekst: Mijn ziel sterve den dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne. De gelukkige voortgang van Gods oude volk door de woestijn, had alle naburige volken vrees aangejaagd. Sihon, de koning der Amorieten, had de geweigerde doortocht door een bloedige nederlaag met het verlies van zijn beste steden moeten boeten. Niet beter was het Og, de koning van Basan, gegaan, als Gods volk, hetwelk door de sterke arm van de almachtige God te zegepralen gewend was, Kanaäns grenzen naderde, en in de vlakke velden van Moab zijn leger opgeslagen had. Deze voortreffelijke en verschrikkelijke heirkracht van zulk een vreemd en machtig volk, was Balak, de koning der Moabieten, een doorn in het oog, en een steen des aanstoots op de weg, en bewoog hem om met zijn bondgenoten, de Midianieten te rade te gaan, om te beramen hoe men zulke onaangename gasten bejegenen zou. Ten laatste werd besloten dit volk, dat zij gewapender hand bevreesd waren te keer gaan, door hulp van hun goden van hun landpalen te verdrijven, en tot dat einde zich te bedienen van een befaamde heidense waarzegger, Bileam, die dat volk vloeken, en door zijn toverij op de vlucht jagen zou. Men zendt dan boden tot Bileam, die zich door beloofde geschenken bewegen liet om mee te reizen en des konings begeerte te volbrengen. Maar wat gebeurt er verder? Wanneer nu Balak Bileam op de hoogte van Baäl had gebracht, en zeven altaren had laten oprichten, en daarop zeven varren en zeven rammen geslacht had, vleide hij zich, staande met de vorsten der Moabieten bij die altaren. Nu zou het hem gelukken, dat onoverwinnelijk volk, door Bileams vloek overwinnelijk te maken. Maar ziet, in plaats van vloek, kwam er door Gods ingeving zegen, en Bileam verontschuldigde zich, zeggende: Wat zal ik vloeken, wie God niet vloekt? En wat zal ik schelden, waar de Heere niet scheldt? vers 8 van ons teksthoofdstuk, waarop hij een drieledig geluk of een drieledige zegen over Israël uitsprak:

A. Dat het een volk was, dat onder de heidenen niet zou gerekend worden, maar alleen zou wonen, vers 9.
B. Voorzegde hij de vermeerdering van het volk, zeggende: Wie zal het stof van Jakob tellen? En het getal, ja, het vierde deel van Israël? in het eerste deel van ons tekstvers. En:
III. Overwegende de gelukzaligheid van het volk, hetwelk God zo lief was, dat Hij het aan aardse en hemelse, tijdelijke en eeuwige zegeningen niet zou ontbreken laten, zo roept hij wensende uit in onze tekst: Mijn ziel sterve den dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne. Hiermee niet vooronderstellende, dat al het volk van Israël oprechten waren, maar dat er alleen onder dit volk, en nergens anders oprechten te vinden waren, die door een zalige dood naar de eeuwigheid verhuizen zouden.
IV. Zodat deze onze tekst derhalve in zich behelst: *Bileams grote wens, ofschoon hij niet bestond en leefde als de oprechten onder Israël, om nochtans met dezen en als de zodanigen te mogen sterven.* Woorden mijn vrienden, die onze overweging dubbel waardig zijn; aan de ene kant, om het zalig geluk van Gods keur- en bondsvolk gade te slaan; en aan de andere kant, om Bileams nageslacht, dat onder ons nog zeer talrijk is, van Gods wege te waarschuwen, en uit Bileams voorbeeld te tonen dat het wensen om de dood der oprechten, en dat zijn uiterste zij gelijk het zijne, niet genoeg is voor een onsterfelijke ziel, maar dat zij als Bileam verloren zullen gaan, die niet anders hebben en bezitten.
O God, mocht er onder dit woord in dit morgenuur slechts één enkele zondaar in het hart worden gegrepen, en Uw begenadigd volk, de oprechten, meer bevestigd worden, en een bijzondere zegen ontvangen. Amen.
V. Onze tekst splitst zich in twee hoofddelen, dewijl wij er een tweeledige wens in ontmoeten.

I. Wenst Bileam om de dood der oprechten.
II. Om in zijn uiterste te zijn als het zijne.

VERKLARING

I. Dat Bileam hier spreekt, is klaar uit de samenhang. Hier personen te beschrijven, die uit de Bijbel vrij wel bekend zijn, zou buiten het bestek van deze tekst zijn. Hij spreekt hier in het eerste deel van de dood der oprechten. Zijn wens zelf is, dat zijn ziel die mag sterven.
A. Waar hij dan naar wenst, is de dood der oprechten.
2. Hij spreekt hier van oprechten. In de grondtaal staat *Jescharim, de rechtheden*. Wij moeten door deze rechtheden hier verstaan rechte mensen, mensen die oprecht zijn, zodat onze Nederlandse overzetters het zeer wel naar de mening hebben vertaald door oprechten.
a. Dat dezen hier nu in de grondtaal de rechtheden worden genoemd is, omdat zij door het geloof de gerechtigheid van de Messias hebben aangenomen, waarop hun Zijn volmaakte gerechtigheid is toegerekend, zodat zij in Hem volmaakt zijn, Kol. 2:10. En omdat door de herstelling van des Heeren beeld in hen de verloren rechtheid is hersteld; wel niet tot de volmaaktheid toe, maar nochtans zo, dat hun in al hun delen een vernieuwde rechtheid gekomen is, naar het beeld van God, Ef. 4:24. Om ook aan te tonen de algemene uitgebreidheid der oprechtheid in de oprechten, in hun gedachten, woorden, daden en gestalten; zodat zij in alles oprechten genoemd mogen worden.
b. Zo behoort ertoe om een oprechte te zijn:

1. Dat men van God geroepen, en zijn hart door genade veranderd en bewrocht wordende, zich ook in waarheid tot God bekeert, en in Hem gelooft tot rechtvaardigheid; zoals Abraham, volgens des Heeren eis, Gen. 17:1, een oprechte was, Rom. 4.
2. Dat men zich geheel, met lichaam en ziel beide, en niet maar één van beide, aan de Heere geeft, 1Kor. 6:20.
3. Dat men in al de vermogens van zijn ziel oprechtheid heeft; want ofschoon een oprechte maar ten dele heilig is, zo is hij nochtans oprecht in alle delen; want zulkeen kent de ware hoedanigheden van de oprechtheid, waar de Heere lust in heeft, met een verlicht verstand. Die stemt hij toe met een volkomen overgehaald oordeel, houdende al des Heeren geboden in alles voor recht, Ps. 119:128. Die schat met zijn hart de oprechtheid zeer hoog; zijnde zo de vreze des Heeren zijn schat, Jes. 33:6. Die heeft hij ook hartelijk en met veel tedere genegenheid lief, zeggende: Zie aan, dat ik Uw bevelen liefheb, Ps. 119:159. Daarin vindt hij ook een innig vermaak, en zegt: Ik ben vrolijker in den weg Uwer getuigenissen, dan over allen rijkdom, Ps. 119:14.
4. Dat men uitwendig en inwendig zichzelf gelijk is, zo voor de Heere als voor de mensen; want oprecht te zijn is, dat er waarheid is tussen het uitwendige en inwendige in de mens, verg. Joz. 24:14.
5. Dat men zich schikt naar alle, en niet maar naar enige geboden Gods. Kan men tot de dadelijke volmaaktheid toe hier in de tijd niet komen, een oprechte zoekt en jaagt daar echter naar, met Paulus, Fil. 3:12.
6. Dat men overal en te allen tijde dezelfde is; gelijk de oprechtheid van de apostel Paulus was, Hand. 24:16.
7. Dat men zich in alles aan de Heere zoekt te gewennen, Joh 22:21; want een oprechte onderzoekt de verborgenheden van Gods wegen en verbond, Ps. 25:4, en stort zijn hart wederom voor God uit, dat Hij het proeve, Ps. 139:23,24. Hij spreekt tot God in de gebeden, en hoort wat God de Heere spreekt, Ps. 85:9. Hij komt tot de Heere om raad, en neemt Zijn raad ook aan, Spr. 1:25, en vindt zijn lust in het genieten van Gods nabijheid. Het is hem, met Asaf goed nabij God te wezen, Ps. 73:28.
8. Dat hetgeen men doet in de dienst van God, men met het hart doet. God proeft toch het hart, en heeft een welgevallen aan oprechtheden, 1Kron. 29:17.
9. Dat men alles doet met een goede mening en oogmerk, gelijk David zijn oprechtheid verklaart, Ps. 66:18.
10. Dat men klein, nederig en laag van hart in zijn doen is, tot een bewijs van zijn oprechtheid, 2Kor. 1:12.
Zulke oprechten veronderstelt Bileam, dat er onder Israël waren; en ofschoon hieronder niet alle Israëlieten verstaan konden worden, volgens Exod. 33:19 en Rom. 9:6, nochtans waren er toendertijd op aarde zulke oprechten niet te vinden dan onder dat volk.
2. Hij spreekt hier in het bijzonder van de dood der oprechten.
a. Door de dood der oprechten wil hij echter niet uitdrukken het doden, hetwelk door oprechten aan anderen wordt gedaan, en dat hem zelf ook zou wedervaren; want dat de kinderen Israëls Bileam, de zoon van Beor, met het zwaard gedood hebben, lezen wij in Num. 31:8.
b. Maar hij verstaat erdoor de dood die de oprechten zelf ondergaan moeten, verg. Ps. 116:15 en Hebr. 9:27, om de zonden geheel af te sterven, en het lichaam der zonden zodanig uit te trekken, dat zij te enen male van al wat zondig is ontdaan worden. Om hun Hoofd Christus gelijkvormig te worden, zowel in de daarop volgende heerlijkheid, als ook in de dood, welke ook Christus vooraf ondergaan zou. Om zo toonbeelden van Gods

heerlijkheid te worden, waarin Hij op een wonderbare wijze zal worden verheerlijkt, wanneer Hij ze uit de dood wederom zal doen opstaan, Joh. 9:3 en 9:4.
B. Bileam, naar zulk een sterven verlangende, wenst ook zulk een dood te ondergaan, zeggende: Mijn ziel sterve den dood der oprechten. Hij zegt niet bij wijze van een voorzegging, dat ook hij zulk een dood ook sterven zal; maar wensender wijze, dat hij ook zulk een dood sterven mocht. Gelijk de uitdrukkingen in de toekomende tijd zeer dikwijls in een wensende zin bij de Hebreeën genomen worden.
1. Het Hebreeuwse woord *Naephaez,* dat hier in de grondtekst staat, betekent somtijds de *redelijke ziel*, die onsterfelijk is, dewijl ze ook onstoffelijk is; nochtans kan de ziel gezegd worden dat zij sterft, voor zover zij, wanneer het lichaam sterft en in het stof neergeworpen wordt, dan ook ophoudt in dat lichaam meer te werken. Maar het is beter, dat wij door de ziel van Bileam, zoals het onze geëerde overzetters hier vertalen, bij vervanging, zijn persoon zelf verstaan, gelijk dat woord zeer dikwijls in de Bijbel in die betekenis gebruikt wordt; als bijvoorbeeld, Gen. 46:26. Al de zielen, dat is, personen die met Jakob in Egypten kwamen, uit zijn heup gesproten, uitgenomen de vrouwen der zonen van Jakob, waren zes en zestig zielen. Richt. 16:30. En Simson zeide: Mijn ziel, dat is mijn persoon, of ik, sterve met de Filistijnen. Zelfs wordt het Griekse woord *Psuchae, ziel,* in het Nieuwe Testament ook in die betekenis gebruikt, Rom. 13:1. Alle ziel, dat is alle personen, zij den machten over hen gesteld onderworpen.
2. Zodat de zin hier is: Ik sterve de dood der oprechten.
a. Waarmee Bileam veronderstelt, dat hij zekerlijk ook eens sterven zou, gelijk alle andere mensen. Hij wist wel, dat zijn waarzeggerijen en toverijen hem van het sterven niet zouden bevrijden; dewijl door de zonde de dood in de wereld gekomen is, en die tot alle mensen doorgaat. Zo veronderstelt hij dan ook hiermee, dat de dood der oprechten verkiesbaarder en veel wenselijker is dan de dood der onoprechten.
b. Zozeer niet, omdat zij, volgens de belofte aan de vromen gedaan, Gen. 3:15, Exod. 20:12, altijd een zachte en stille, en nooit een gewelddadige of ontijdige dood zouden sterven; die belofte is in het bijzonder slechts aan Abraham gedaan; en de andere belofte in de wet is onder beding, en wordt daarom aan alle oprechten niet altijd vervuld; gelijk wij in het brede uw aandacht weleens getoond hebben, wanneer wij het vijfde gebod van de wet, waar deze belofte bijgevoegd wordt, hebben verklaard; dat hier te herhalen zou buiten het bestek van onze tekst zijn.
1. Maar, omdat de dood der oprechten, geen eigenlijk gezegde straf van de zonden zijnde, zonder angel en verdoemenis is, volgens Rom. 8:1 en 1Kor. 15:55,56 en 57. Maar integendeel, ofschoon wel een bittere, nochtans een lieflijke, en tegelijk een heilbeker; waarom de dood ook onder de goederen van de gelovigen geteld wordt, 1Kor. 3:22. Want:
a. Het is een uitschudding en aflegging van alle zonden; daardoor wordt een oprechte verlost uit het lichaam des doods, Rom. 7: 24, en volmaakt gerechtvaardigd, Hebr. 12:22.
b. Het is een einde van alle ellenden. Let op den vrome, en zie naar den oprechte; want het einde van dien man zal vrede zijn, Ps. 37:37. Hij zal ingaan in den vrede; zij zullen rusten op hun slaapsteden, een iegelijk die in zijn oprechtheid gewandeld heeft, Jes. 57:2.
c. Het is een beginsel van het ware leven en een overgang tot de hoogste gelukzaligheid in de hemel; daar, in heerlijkheid opgenomen, zal men gedurig bij de Heere zijn, Ps. 73:23 en 24. De Heere heeft daar weggelegd voor de oprechten een bestendig wezen, Spr. 2:7. Als het aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, dan zullen de gelovigen een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig, in den hemel, 2Kor. 5:1.

2. Begeerlijk en wenselijk is de dood der oprechten, dewijl hij eindigen zal in de dag der wederopstanding, wanneer de oprechten weer zullen opstaan, niet tot versmaadheid en eeuwige afgrijzing, noch tot verschrikkingen en vreselijke pijnigingen; maar om naar ziel en lichaam het eeuwige leven te genieten, en met Christus te heersen over alles, ook over de goddelozen; want de oprechten zullen over hen heersen in die morgenstond, Ps. 49:5. Wanneer zij uit het stof der aarde zullen ontwaken ten eeuwige leven, Dan. 12:2, zullen zij opgewekt worden in onverderfelijkheid, in heerlijkheid en in kracht, 1Kor. 15:42,43.

II. Waarom Bileam er deze tweede wens bijdoet, als hij wenst dat hem in het einde van dit leven datzelfde uiterste mocht geschonken worden; diezelfde zaligheid en heerlijkheid welke deze oprechten dan zouden wedervaren, wanneer hij zegt: En mijn uiterste zij gelijk het zijne.

A. Door het woord zijne, verstaat hij, of de patriarch Jakob, of het Israëlietische volk, of liefst iedere oprechte onder hen. Daarbij spreekt hij van zijn uiterste. Daardoor verstaande, niet zijn nakomelingschap; in welke zin de zo genoemde zeventig overzetters dit hier opgevat hebben, alsof Bileam hiermee gewenst had, dat zijn zaad en nakomelingen zo talrijk, zo gezegend en zo groot in de wereld mochten worden als het zaad van Jakob worden zou.

1. Maar door zijn uiterste verstaat hij hier: Of zijn loon na dit leven, in welke zin dit woord gebruikt wordt, dat wij hier in de grondtekst vinden, Spr. 23:18. Want zeker, er is een beloning, en uw verwachting zal niet afgesneden worden. Daar onze overzetters het ook door beloning vertalen. Gelijk zij het zo ook doen, Spr. 24:14,20, waar wij lezen: Zodanig is de kennis der wijsheid voor uw ziel; als gij ze vindt, zo zal er beloning wezen, en uw verwachting zal niet afgesneden worden. De kwade zal geen beloning hebben.

2. Of hij verstaat erdoor zijn dood zelf, zo aanstonds genoemd; in deze betekenis wordt dit Hebreeuwse woord ook gebruikt, Ps. 37:37 en 23:17. In welke twee plaatsen onze overzetters het door einde vertalen.

3. Of, gelijk wij naast denken, zijn overig uiterste, of laatste wedervaren, dat hem zelfs na de dood stond te overkomen; zo heeft het de gemene Latijnse overzetting opgevat, die het vertaalt: *Et fiant novissima nea borum similia.*

a. Zulk een uiterste en laatste wedervaren na zijn dood had hij nog in verschillende opzichten te verwachten, namelijk: De wederopstanding uit de dood, welke ook de goddelozen en heidenen wedervaren zal, Hand. 24:15. Daarop het laatste oordeel, dat over allen gaan zal, Openb. 20:12,13. En eindelijk een altoos durend en nimmer eindigend leven, hetwelk ook in de goddelozen plaats hebben zal, die ook geenszins zullen vernietigd worden, of ooit ophouden te zijn, Mark. 9:44.

b. Al deze uitersten schrijft Bileam zich hier ook toe, als hij zegt, mijn uiterste, namelijk: Dat hij uit de dood weer opstaan zou. Dat hij voor het oordeel zou moeten verschijnen. En dat hij in een eindeloze eeuwigheid leven zou.

B. Maar hij wenst hier: Mijn uiterste zij gelijk het zijne; dat is, dat die uitersten voor hem zodanig zijn mochten, als zij zijn zullen voor al de oprechten en voor een ieder van hen.

1. Zodat hij hiermee wederom veronderstelt (en dat terecht, daar hij hier als door Gods Geest spreekt in zoverre het deze veronderstelde zaken betreft) dat de uitersten van deze oprechten allerzaligst zijn zullen, want:

a. Zij zullen ten jongste dage wederom opstaan tot een zalig en heerlijk leven; want zij weten dat hun Verlosser leeft; en dat Hij de laatste over het stof zal opstaan. En als zij na hun huid dit doorknaagd zullen hebben, dat zij dan uit hun vlees God aanschouwen zullen; Denwelken zij voor zich aanschouwen zullen, en hun ogen zien zullen, en niet een

vreemde, Job 19:25,26,27. Wanneer zij dus opwaken zullen, zullen zij Gods aangezicht in gerechtigheid aanschouwen, en met Zijn beeld verzadigd worden, Ps. 17:15.
b. In het laatste oordeel zullen zij openlijk vrijgesproken worden, ja, dan zullen zij ook in een zeker opzicht tot rechters gesteld worden; want de oprechten zullen over de goddelozen heersen in die morgenstond, Ps. 49:15. Zij zullen dan met Hem zitten op de troon, oordelende de twaalf geslachten Israëls, Matth. 19:28. Zij zullen zelfs ook de wereld oordelen, 1Kor. 6:2. Ja, zij zullen dan beërven dat Koninkrijk, hetwelk hun bereid is van de grondlegging der wereld, Matth. 25:34. En:
c. Na dat oordeel zullen zij volmaakt heilig en verheerlijkt, in de hemel bij de Heere zijn, daar alle zaligheid genieten, en het eeuwige leven hebben, Dan. 12:2 en Joh. 5:29.
2. Bileam voorzegt niet, maar wenst hiermee ook, dat zijn uiterste, hetgeen hem ten gene dage van de Heere, de Rechter van levenden en doden, gegeven zal worden, ook zodanig zijn mocht. Deze wens op zichzelf aangemerkt, was geenszins kwaad. Maar in Bileam was ze in geen enkel opzicht te prijzen, en nog veel minder tot zaligheid; want:
a. Voor zover het een wens was naar de eeuwige zaligheid, zo was het louter iets natuurlijks, uit een begeerte naar een eeuwige gelukzaligheid, van nature alle mensen ingeschapen, voortspruitende.
b. Voor zover het een wens was, om de zaligheid deelachtig te worden met de oprechten onder Israël, was het een gedwongen en afgeperste wens; want Bileam haatte Israël in de grond; maar God had deze woorden gelegd in de mond van deze goddeloze en allervijandigste voorzegger, zoals uit de vergelijking blijk, vers 5 en 12 van ons teksthoofdstuk.
c. Deze wens was daarenboven geveinsd en onoprecht, omdat hij wel wenste en begeerde zalig te sterven, maar niet heilig te leven met de oprechten onder Israël; zodat hij derhalve van elkander afscheidde wat God met een onverbreekbare band aan elkander vastgemaakt en tezamen had gevoegd; namelijk: Dat diegene zal verkeren in Zijn tent, en zal wonen op de berg Zijner heiligheid, die oprecht wandelt, en gerechtigheid werkt; en die met zijn hart de waarheid spreekt, Ps. 15:1,2. Dat diegene zal klimmen op de berg des Heeren, en zal staan in de plaats Zijner heiligheid; die rein van handen en zuiver van hart is, die zijn ziel niet opheft tot ijdelheid, en niet bedrieglijk zweert, Ps. 24:3,4. Dat de reinen van hart God zullen zien, Matth. 5:8. Maar dat zonder heiligmaking niemand de Heere zien zal, Hebr. 12:l4. Waarom Bileam deze zijn wens ook geenszins is deelachtig geworden. Hij heeft het loon der ongerechtigheid liefgehad, maar heeft ook de bestraffing van zijn ongerechtigheden moeten dragen, 2Petr. 2:15,16, en Jud. vers 11.
Ziedaar deze woorden voor uw aandacht geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Leert en merkt uit deze verhandelde stof op: Dat er een leven na dit zijn zal, en dat de ziel onsterfelijk is. Dat de oprechten terstond na de dood gelukzalig zijn. Dat zij ook andere uitersten met zekerheid te verwachten hebben, de wederopstanding van hun vlees, en een algemeen oordeel. Dat het eeuwige leven ook aan de oude gelovigen is beloofd, en van hen in hoop is verwacht; want Abraham verwachtte de stad die fundamenten heeft, welker Kunstenaar en Bouwmeester God is, Hebr. 11:10. Een stervende Jakob zei: Op Uw zaligheid wacht ik, Heere, Gen. 49:18. Asaf riep uit: Gij zult mij leiden door Uw raad; en daarna zult Gij mij in heerlijkheid opnemen, Ps. 73:24. Gelijk dat eeuwige leven ook aan hen geschonken is. Welke dingen Bileam ook in deze tekst leert, die, als een profeet, gelijk hij genoemd wordt, 2Petr. 11:16, Gods onfeilbare woorden, in zijn mond gelegd,

heeft uitgesproken, of onwetende, of gelijk wij liefst denken, tegen wil en dank, ertoe gedwongen.
A. Dat de Socinianen hier dan beschaamd worden, die durven ontkennen dat de gelovige vaderen onder het Oude Testament hemelse beloften zouden gehad hebben, terwijl zij hier door Bileam in deze onze tekstwoorden zeer klaar en onweerspreekbaar weerlegd worden.
B. Indien de dood der oprechten zo wenselijk en begeerlijk is, zelfs ook voor geveinsden en onoprechten, en deszelfs uitersten zo verkiesbaar en voortreffelijk zijn, dat goddelozen het loon der ongerechtigheid liefhebbende, echter daarnaar uitzien en om roepen; dat dan de oprechten zich toch hierover verblijden.
1. Dewijl zij hieruit een overvloedige vertroosting ontvangen tegen de dood, die de menselijke natuur wel vrees aanjaagt, zodat hij, als een vijand van het menselijk geslacht en koning der verschrikking, de menselijke natuur daarvoor doet sidderen en beven.
2. De gronden van vertroostingen, die hierin liggen opgesloten, zijn:
a. Niet, dat de dood der oprechten altijd een zachte en stille, een gemakkelijke en lichte dood zal zijn, o neen! want vele oprechten hebben ook de marteldood moeten ondergaan, zware pijnigingen uitgestaan, en zijn op een vreselijke wijze ter dood gebracht geworden. Anderen worden als Elia in een zwaar onweer ten hemel opgenomen. Vele oprechten moeten voor de haven van hun eeuwige behoud, op hun krank- en doodbed, nog zeer zware stormen ondergaan.
b. Maar deze vertroosting ligt hierin opgesloten, en waar elke oprechte volzeker staat op maken kan en mag:
1. Dat hij gewis een zalige dood sterven zal, dewijl die laatste vijand door Christus voor hem reeds overwonnen en verslagen is, 1Kor. 15:54-57. Zalig zijn toch de doden die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid, en hun werken volgen met hen, Openb. 14:13. Dat zult gij, oprechten; en wat dunkt u, is dat niet wat groots? Geheel en al van alle zonden en al wat zondig is ontslagen worden; uw zondig hart, dat u nu nog zo dikwijls zoveel smart en droefheid veroorzaakt, zult gij dan geheel kwijt raken, en van die tijd af in het geheel nooit meer zondigen. Dan zult gij van alle ellenden, rampen en zwarigheden ten ene male verlost worden, de Heere zal dan alle tranen van uw ogen afwissen. Dan zult gij ingaan in de vrede, dan zal er eeuwige blijdschap op uw hoofd zijn, dan zult gij tot de onuitsprekelijke wellusten van het hemelse paradijs overgebracht, in de onmiddellijke gemeenschap van God en Christus u verlustigen en daarin eeuwig baden.
2. De dood van uw lichaam zal zelfs ook niet eeuwig duren, maar gij zult eens weer uit de dood opstaan, Joh. 9:34. En in het laatste oordeel openlijk van Christus voor aller ogen en oren vrijgesproken worden, op Zijn verdiensten. Dan zult gij tot een eindeloze en eeuwige heerlijkheid, met ziel en lichaam overgebracht, altijd bij de Heere zijn. O! dat zal wat te zeggen zijn, dan met ziel en lichaam beide het heerlijke lichaam van Christus gelijkvormig gemaakt, en eeuwig in de hemel voor de troon Gods en van het Lam te mogen zijn.
II. Doch dit heil en deze troost is niet voor allen, elk uwer mag zich deze troost niet toeeigenen, want dit heil is alleen maar voor de oprechten. Het is niet genoeg met Bileam te wensen, mijn ziel sterve de dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne; want vele mensen die deze wens en begeerte, zonder iets meer te kennen of te bezitten, te oefenen en te betrachten, veel in hun hart en mond hebben, gaan ellendig verloren. Och! dat de Heere velen uwer eens de ogen opende, om te zien dat het zo met u gesteld is, en dat gij eens moogt zien dat gij uzelf dit niet mag toeëigenen.

A. Die zonder verandering van uw staat, zonder bekeerd te zijn, zonder genadewerk in uw hart te ondervinden, en zonder in het geloof met Christus meermaals werkzaam te zijn, daar maar zo heengaat. Al uw begeerten zijn holle en ledige begeerten, die niet dan de dood der onoprechte teweeg brengen.
1. Ook gij niet, die uw lichaam aan en tot de zonde overgeeft, en nochtans zegt dat uw hart goed is; of die uitwendig zeer zedig en godsdienstig leeft, en nochtans uw hart in de zonde en zondige lusten volle ruimte geeft. Dat is een doorslaand bewijs dat gij onoprecht voor God zijt.
2. Ook gij niet, wiens vermogens zo geheel van alle oprechtheid ontbloot zijn. Uw verstand omvat wel het een en ander, maar gij bezit de rechte hoedanigheden van de oprechtheid niet, daarvoor zijt gij blind en onkundig. Uw oordeel kan wel heel schrander zijn in natuurlijke dingen, maar omtrent het werk Gods is het bot en geheel stomp. Gij schat de gunst van mensen en het vermaak van de wereld immers veel hoger, dan als een arme en ellendige bedelaar tot de Heere komen. Gij hebt veel meer liefde tot degenen die u prijzen dan tot degenen die uw zieleheil en eeuwig oordeel u gedurig voorstellen en onder het oog brengen. Gij hebt meer vermaak in uitspanningen en wereldse vrolijkheid, dan in het betrachten van Gods getuigenissen.
3. Ook gij niet, die u naar buiten geheel anders voor de mensen vertoont, dan gij inwendig en in uw hart zijt.
4. Ook gij niet, die uzelf wel naar enige geboden Gods schikt, die zo wat met uw natuur, zin en genoegen overeenkomen; maar geheel niet naar die, welke daartegen strijden.
5. Ook gij niet, die bij de vromen ook mede vroom wilt zijn, en dan spreekt en doet als zij; maar die bij de wereld zijnde ook met hen meedoen kunt.
6. Ook gij niet, die u in alles niet zoekt aan de Heere te gewennen; die geheel geen werk maakt om Zijn verbond en wegen te onderzoeken, en om uw hart ter beproeving voor Hem te brengen. Om tot Hem in de gebeden gedurig te spreken, en daarop te horen wat God de Heere tot u spreken zal. Om tot Hem om raad te komen, en Zijn raad voor u aan te nemen; of om Zijn nabijheid te mogen ondervinden.
7. Ook gij niet, die in alles welmenend voorkomt, al is het dat er uw hart niet bij is.
8. Ook gij niet, die nooit bekommerd en verlegen zijt, hoe gij tot eer van de Heere leven zult.
11. Ook gij niet, die grote gedachten van uzelf hebt, al vrij wat denkt te zijn, en meent dat anderen heel wat minder zijn dan gij. Gij allen toont hiermee zeer klaar onoprecht te zijn, en als onoprechten te leven; daar men noodzakelijk een oprechte moet zijn, en als een oprechte moet leven, zal men de dood der oprechten sterven, en zijn uiterste zijn gelijk het zijne. Al wenst gij gedurig, zelfs met veel tranen, bidden, zuchten en kermen, om de dood der oprechten te mogen sterven, het zal niet met al baten, zolang gij van hart en weg niet veranderd wordt.
B. Hoe hatelijk ook die naam is, gij kunt niet anders geteld worden dan onder de geveinsden. Al zijt gij met geen volslagen toeleg onoprecht, gij zijt het echter metterdaad. En wat is dat een schrikkelijke en verfoeilijke staat voor God, en voor uzelf de allerrampzaligste. Al de weeën, die de Heere Jezus tegen de geveinsden uitgesproken heeft, Matth. 23, liggen op u, en die zullen u ook volgen; en indien gij zo blijft, dan zal bij uw sterven uw deel zijn, in plaats van het hemels gelukzalig leven, de eeuwige rampzaligheid.
C. O beklaaglijke zaak! O nare toestand! Och of dat dodelijk gevaar eens met indruk op uw hart kwam! Dat gij er, eer het te laat zal zijn, eens door aangespoord werd, om uw hart op uw wegen te zetten, en dat gij, tot ontdekking van zelfbedrog, eens in stilheid bij uzelf

mocht gaan neerzitten, om tussen de Heere en uw ziel uzelf eens te oordelen, eer gij geoordeeld wordt! Is er een zaak van gewicht, zo is het deze, omdat het hart nergens meer arglistig in is, dan hierin; en nergens meer dodelijker om het te kennen. Indien gij dan uw eigen onoprechtheid ziet, ach! rust dan niet voordat gij van die dodelijke ziekte genezen zijt.

D. Ach of gij daar eens lust toe mocht krijgen! Gij moet levendig overreed worden van de diepe bedrieglijkheid en geveinsde onoprechtheid van uw hart in de natuur, zolang het niet door genade veranderd is. Gij moet het leren veroordelen als een onoprecht hart, om zo van uw eigen hart, dat u tot hiertoe nog zo goed toescheen, eens een afgrijzen te krijgen. Gij moet uw hart de Heere aanbieden, zo bedrieglijk en onoprecht als het is, Hem met tranen smekende of Hij er Zijn hand wil aan leggen, en het uit genade van die boze voorhuid der verborgen zonden wil besnijden, niet aflatende, totdat uw hart veranderd is.

III. Onoprechten, vliegt dit woord der ontdekking de meeste tijd over hoofd en hart heen, die hebben daar veeltijds geen werk mee, beelden zich veeltijds in dat zij oprechten zijn, en gedurig van het een op het ander springende, kunnen zij overal overheen. Maar oprechten worden dikwijls door zulke of dergelijke stof wel geschud en geslingerd, bekommerd en verlegen, denkende bij zichzelf, zou ik wel in waarheid een oprechte zijn? Hoort tot uw vertroosting in dezen, oprechten:

A. Leeft gij niet onder een heilige bekommering, om u in dit grote stuk voor God niet te bedriegen? Die hier het allerruimste zijn, zijn niet altijd de oprechtsten. Maar bekommering over de bedrieglijkheid van uw hart, over uw aangeboren geveinsdheid, beduchtheid over en arbeid om oprecht te zijn, dat is al een bewijs van oprechtheid. Zoekt en dient gij God, meer met de ziel, dan met het lichaam? En zijt gij daar ook in al uw plichten bijzonder op gezet, zodat gij er uw lust in vindt? Dat zijn ze, die God in de geest dienen, Fil. 3:3. Zo deed koning David, als hij zegt tot de Heere: Ik zoek U met mijn gehele hart, Ps. 119:10. Zijt gij, wanneer gij in het verborgen en alleen zijt, zoveel te meer godsdienstig en godzalig werkzaam, en doorgaans met meer ernst en sterker aandoening, dan in het openbaar en onder het oog van mensen? Daardoor wilde Jezus, dat men zich van geveinsde farizeeën onderscheiden zou, Matth. 6:6-18. Durft gij uw hart, ten opzichte van deszelfs oprechtheid, open leggen voor Hem Die het hart kent? Zo deed David, Ps. 139:23,24. Dan behoort gij immers onder het getal der oprechten.

B. U, o oprechten, die het geestelijk Israël zijt, roepen wij toe:

1. Dankt Christus, Die de oprechtheid voor u verdiend, en door Zijn dood verworven, Zijn Geest in u gewrocht, en teweeg gebracht heeft, dat u de dood niet schaden kan, maar tot uw zaligheid moet meewerken, 1Kor. 15:56,57.

2. Wees niet haastende om uw dood voor zijn tijd. Maar vrees ook voor de dood niet.

3. Toont u in alles en altijd oprecht te zijn. Alles moet u daartoe opwekken. Daar heeft de Heere zeer veel lust in. De oprechten van wegen zijn Zijn welgevallen, Spr. 11:20. Oprechtheid is de volmaking van al uw deugden; al ontbreekt er wat aan de volmaaktheid, de oprechtheid maakt het goed, ze is de volmaaktheid van het Evangelie. Zij maakt u ook zeer beminnelijk en aangenaam bij de mensen, niet alleen bij de godzaligen, maar dikwijls ook bij onbekeerden; als zij in de godzaligen oprechtheid zien doorstralen, dat zal zelfs de wereld nog liefhebben, en zo brengt gij door oprechtheid, glans en een goede naam op uw godsvrucht, daar ze anders om uw onoprechtheid gelasterd wordt. Zegt gij, langs welke weg moet ik dit zoeken? Langs deze: Door gedurig kleine gedachten van uzelf te hebben. Door de Heere veel onder het oog te hebben als de Hartenkenner. Door gedurig ook een

oog op uw hart te houden, om bij het opkomen van onoprechtheid in uw hart terstond tot de Heere de toevlucht te nemen, en Christus als Koning over uw hart in te roepen.
4. Leeft ook blijde in de hoop der heerlijkheid, die in en na de dood aan u zal geopenbaard worden.
5. Wees niet nijdig over de voorspoed der goddelozen hier op aarde, want dat is alles wat zij hebben; na hun dood hebben zij niets dan rampzaligheid en verdoemenis te verwachten.
6. Draagt de tegenspoeden van dit leven geduldig en lijdzaam.
C. Wees verzekerd, en daar sluit ik mee, uit Ps. 73:24: De Heere zal u leiden door Zijn raad, en daarna zal Hij u in heerlijkheid opnemen. AMEN.

ZEVENDE LEERREDE Ter gelegenheid van de gesloten vrede, 13 oktober 1748

DEUTERONOMIUM 33:29

Welgelukzalig zijt gij, o Israël! Wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door den HEERE, het Schild uwer hulp, en Die een Zwaard is uwer hoogheid; daarom zullen zich uw vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen, en gij zult op hun hoogten treden.

INLEIDING

I. **MOZES** zegt van en tot Gods oude volk, Israël: Wat groot volk is er, hetwelk de goden zo nabij zijn, als de Heere onze God, zo dikwijls wij Hem aanroepen? Deut. 4:7. Waarmee hij Israël onder het oog brengt:
A. Dat zij van de Heere met allerlei lichamelijke en geestelijke, tijdelijke en eeuwige zegeningen, rijkelijk bevoorrecht en begenadigd waren. Want des Heeren deel is Zijn volk; Jakob is het snoer Zijner erve. Hij vond hem in een land der woestijn, en in een woeste, huilende wildernis. Hij voerde hem rondom, Hij onderwees hem, Hij bewaarde hem als Zijn oogappel. Gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, neemt ze en draagt ze op zijn vlerken; zo leidde hem de Heere alleen, en er was geen vreemd god met hem. Hij deed hem rijden op de hoogten der aarde, dat hij at de inkomsten des velds; en Hij deed hem honing zuigen uit de steenrots, en olie uit de kei der rots. Boter van koeien, en melk van kleinvee, met het vette der lammeren en der rammen, die in Basan weiden, en der bokken, met het vette der nieren, van tarwe en het druivenbloed, reine wijn hebt gij gedronken, Deut. 32:9-14.
B. Dat zij van de Heere boven alle andere volkeren grotelijks verhoogd en verheven waren. U heeft de Heere uw God verkoren, dat gij Hem tot een volk des eigendoms zoudt zijn, uit alle volken die op den aardbodem zijn, zegt hij daar ook zelf, Deut. 7:6.
C. Dat de Heere zeer grote dingen aan hen en voor hen gedaan had. Want het zijn uw ogen die gezien hebben al dit grote werk des Heeren, dat Hij gedaan heeft, zegt hij daarom ook tot hen, Deut. 11:7.
II. Alle drie stukken, die overal in de Bijbel erkend worden, dat ze de Heere aan Zijn volk Israël gedaan heeft; lees maar Ps. 78:1-55, Ps. 105 geheel, Ps. 135:8-12. Alle stukken, die Mozes ook wilde dat Israël erkennen zou; waarom hij ze, als in een bundel bij elkander tezamen voegende, wanneer hij sterven zou, als zijn allerlaatste woord hun ook voorstelde en op het hart bond, in onze voorgelezen tekstwoorden, zeggende: Welgelukzalig zijt gij, o Israël! Wie is u gelijk? Gij zijt een volk, verlost door den HEERE, het Schild uwer hulp, en Die een Zwaard is uwer hoogheid; daarom zullen zich uw vijanden geveinsdelijk aan u onderwerpen, en gij zult op hun hoogten treden.
III. De Joden verdelen in hun rollen, en in hun daarna gedrukte Hebreeuwse exemplaren, de Wet, of de vijf Boeken van Mozes, welke zij de Wet noemen, in vier en vijftig delen, beginnende het vier en vijftigste of laatste deel met dit drie en dertigste hoofdstuk van Deuteronomium. Dit drie en dertigste hoofdstuk, dat onder Joden altijd gelezen moest worden op dat feest, waarop zij met blijdschap de gedachtenis vierden van de wetgeving, behelst in zich: De zegen en de voorzeggingen, welke Mozes even voor zijn dood over de stammen van Israël heeft uitgesproken. Op deze wijze van hem beschreven en ingericht, dat hij:
A. Vooraan een opschrift aan het hoofd van dit hoofdstuk stelt, in het eerste vers.

B. Waarop hij zijn zegen zelf voordraagt, welke als met een inleiding begon, vers 2-5. Hierop meldt hij de zegeningen en voorzeggingen over de stammen van Israël zelf, vers 6-25. En eindelijk het heerlijk en nadrukkelijk slot, waarmee hij deze zijn zegen heeft besloten. Waarin hij over gans Israël:
1. Nog een heerlijke zegen uitsprekende, en vermeldt van de God Israëls, hoedanig Die Zich tot hun voordeel vertonen en bewijzen zou, vers 26 en 27. En daarop van Israël, wat zij verkrijgen en bezitten zouden, vers 28.
2. Waarop hij dan eindelijk, hun allen voor het laatst nog eens aansprekende, hun uitnemend en heerlijk geluk roemende verheft, zijnde dit het allerlaatste woord dat hij tot hen gesproken heeft, en dat vervat is in onze voorgelezen tekstwoorden.
IV. Zodat deze tekst derhalve eigenlijk in zich behelst: *Het allerlaatste woord dat Mozes tot Israël gesproken heeft, waarin hij hen over hun groot en heerlijk geluk roemende verheft, dat in zijn kracht uitbreidende, ten aanzien van Israël, en ten aanzien van hun vijanden.* Toehoorders, zijn er woorden in de Bijbel, die zeer bemoedigend en troostrijk voor Gods volk zijn, zo zijn het vooral ook deze, als zij wel ingezien en recht verstaan worden.
De Heere schenke ons licht, om deze woorden recht in te mogen zien, en Hij gunne ons er deze zegen op, dat Zijn ware Israël erdoor bemoedigd en vertroost mag worden! Amen.
V. Twee hoofdzaken ontmoeten wij in deze woorden:

I. Een gelukzalig spreking van Israël, tweeledig voorgesteld: Welgelukzalig zijt gij, o Israël! Wie is u gelijk?
II. Deze in het bijzonder uitgebreid. Ten aanzien van Israël: Gij zijt een volk, verlost door den Heere, het Schild uwer hulp en Die een Zwaard is uwer hoogheid. En ten aanzien van hun vijanden: Daarom zullen zich uw vijanden u geveinsdelijk onderwerpen, en gij zult op hun hoogten treden.

VERKLARING

I. Mozes, doorziende dat al zijn zegenwensen, die hij tevoren reeds uitgesproken had, van de Heere zouden vervuld worden, aan en over het volk van Israël, welk volk hij reeds zo uitnemend bevoorrecht en begenadigd had, en hen daarmee willende gelukwensen, roept uit: Welgelukzalig zijt gij, o Israël! Wie is u gelijk? Waarin wij moeten opmerken: Wie hij hier aanspreekt. En dan ten tweede, de gelukzalig spreking van dat volk tweeledig voorgesteld.
A. Die hij hier aanspreekt, is Israël. O Israël, zegt hij.
1. Wie door Israël verstaan worden, is bekend, namelijk de nakomelingen van de patriarch Jakob; die, omdat hij zich vorstelijk met God en met de mensen gedragen, en overmocht had, de naam van Israël verkregen had, Gen. 32:28. Waarom ook al zijn nakomelingen Israël werden genoemd. Zo wordt meermals door Israël verstaan de ganse Joodse natie, als Ps. 25:22 en in zeer veel andere plaatsen. Gans Israël, en ook wel anders genoemd de kinderen Israëls, Deut. 1:1,3.
2. Dit volk spreekt hij zo nadrukkelijk aan. Om ze in te boezemen dat hij wat groots van hen zal zeggen. En dat zij daarover gevoelig behoren aangedaan te zijn. En dat wel met die bekende en allerroemwaardigste naam van Israël; welke naam een onderpand was van de Goddelijke zegen; en een krachtige aansporing om de godzalige voetstappen van hun voorvader Israël na te wandelen.

B. Het geluk van dit volk verheft en roemt hij in het gemeen; eerst stellender wijze, en dan vraagsgewijze.
1. Stellender wijze zegt hij tot hen: *Aschraecha, uw gelukzaligheden*, of gelijk de onzen het zeer wel naar de mening vertalen: Welgelukzalig zijt gij.
a. Dit kan tweezins van een volk gezegd worden:
1. Of vanwege de genieting van geestelijke en eeuwige zegeningen; zo worden welgelukzalig genoemd en geroemd, wiens overtredingen vergeven, wiens zonden bedekt zijn, Ps. 32:1. Die, welke God tot hun God hebben, Ps. 33:12. Degenen die God vrezen en dienen, Ps. 112:1. Zij die de hoedanigheden en eigenschappen van Gods begenadigd volk bezitten, Matth. 5:3-11. Als ook die in de Heere sterven, Openb. 14:13.
2. Of vanwege de genieting van tijdelijke zegeningen, die God een volk in dit leven deelachtig maakt. Zo staat er Ps 41:2,3: Welgelukzalig is hij, die zich verstandiglijk gedraagt jegens een ellendige; de Heere zal hem bevrijden ten dage des kwaads. De Heere zal hem bewaren, en zal hem bij het leven behouden; hij zal op aarde gelukzalig gemaakt worden, dat is, gezegend zijn. Zo wordt het grondwoord *Aschar* ook genomen en verklaard, Ps. 128:2: Welgelukzalig zult gij zijn, en het zal u welgaan. En zo worden ook welgelukzalig geroemd welke God helpt, Ps. 146:5.
a. Het ganse Israël naar het vlees was nu gelukkig vanwege veel uiterlijke voorrechten in de wereld.
b. Het geestelijke Israël vanwege beide, zo geestelijke als lichamelijke, zo tijdelijke als eeuwige zegeningen. En daarom, hoe wij hen hier ook aanmerken, met recht mocht Mozes hen gelukzalig noemen.
b. En dus wil Mozes hier dan mee zeggen: Dat zij welgelukzalig waren, niet alleen benevens anderen, maar zelfs boven alle andere volkeren. Ja! dat zij welgelukzalig waren in de hoogste trap, niet door één, maar door vele en velerlei, ja door alle en allerlei zegeningen, lichamelijke en geestelijke, tijdelijke en eeuwige. Want ofschoon alle Israëlieten hoofd voor hoofd de geestelijke en eeuwige zegeningen niet deelachtig waren, nochtans waren de ware en geestelijke Israëlieten onder hen die ook deelachtig, en ten aanzien daarvan kon zulks van dit volk gezegd worden, in tegenstelling van alle andere volkeren, die toen van God verlaten en afgescheiden waren.
2. En opdat zulks des te klaarder blijken mocht, zo maakt hij vraagsgewijs een vergelijking, waardoor hij Israëls geluk en zegen vergroot, zeggende: *Ki kamocha gnam*.
a. Dit wordt vertaald: Wie is u gelijk? Gij zijt een volk, van onze overzetters. De overzetting van de zeventig Griekse, en de gemene Latijnse hebben: Wie is u gelijk, volk? Wij vertalen het liefst met de Prof. Mark: Wie is als gij, volk?
b. Tegenstellingen doen ons de uitnemendheid van een zaak dikwijls klaarder zien, en zo blijkt ons hier Israëls geluk en zegen, die de Joodse natie had boven alle andere volkeren van de aardbodem, uit hun vergelijking met deze. De apostel stelt, Rom. 9:4, zesderlei voortreffelijkheid der Israëlieten boven alle andere volkeren van de aardbodem:
1. Zij hadden, zegt hij, de aanneming tot kinderen. Dat is, naar de verklaring van onze Nederduitse overzetters op de kant, dat zij boven andere volkeren tot een volk Gods waren aangenomen. In deze zin staat er, Exod. 4:22: Mijn zoon is Israël; want gelijk er in Deut. 7:6 staat, de Heere had hen uitverkoren, dat zij Hem tot een volk van eigendom zouden zijn uit alle volken die op de aardbodem zijn. Zodat Bileam met recht van hen uitriep: Ziet, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden, Num. 23:9.

2. Hunner was de heerlijkheid. Dat is, in het midden van hen betoonde God Zijn heerlijke tegenwoordigheid, zittende op de genadestoel boven de ark, tussen de Cherubim. Hierom werd Hij ook gezegd Zijn woning onder hen te hebben, Ps. 76:3. Eerst in de tabernakel van Mozes, daarna in de tempel van Salomo; welk huis Hij ook vervulde met Zijn heerlijkheid, 1Kon. 8:2.
3. De apostel voegt er nog bij, de verbonden. Want God heeft het genadeverbond, met Abraham en zijn zaad opgericht, Gen. 17:7, menigmaal herhaald en vernieuwd, en daarom spreekt de apostel in het getal van vele. Aan Izak, Gen. 26:24, aan Jakob, Gen. 28:13-15, aan Israël, Deut. 8:18, aan David, 2Sam. 23:5, Ps. 89:4. Waarlijk een uitnemend voorrecht, waardoor hun God zo menigmaal verzekerde dat Hij hun God, en zij Zijn volk waren, en dat alle zaligheid in de Messias voor die tijd alleen tot hen behoorde.
4. Daarenboven, hunner was ook de wetgeving. God had hun op niet minder heerlijke dan vreselijke wijze van Sinaï met eigen mond Zijn wet toegeroepen, en boven alle andere volken hun Zijn wil bekend gemaakt; waarop de dichter ziende, zegt: Hij maakt Jakob Zijn woorden bekend, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten. Alzo heeft Hij geen volk gedaan; en Zijn rechten kennen zij niet, Ps. 147:19,20.
5. De apostel voegt erbij de dienst Gods. Al de ceremoniën waren niet anders dan een scheidsmuur, Ef. 11:14. Wat werden er al plechtigheden in de offeranden, in de wassingen en reinigingen van hen vereist; zodat zij hierin ook andere volkeren ver te boven gingen.
6. Eindelijk doet er de apostel ook bij de beloftenissen. Dat zijn de toezeggingen; niet alleen van aardse zegeningen in het land Kanaän, Deut. 21:1-14; welk land God aan Mozes toonde, zeggende: Dit is het land, dat Ik Abraham, Izak en Jakob gezworen heb, zeggende: Uw zaad zal Ik het geven; Ik heb het u met uw ogen doen zien, Deut. 34:4. Maar bijzonder ook al die geestelijke zegeningen in de Messias, welke God door de profeten zo menigmaal Zijn volk heeft laten voorstellen. Hier gingen zij zover de heidenen te boven, dat die worden gezegd in die tijd zonder God en Christus in de wereld geweest te zijn, en zo buiten alle hoop van zaligheid, Ef. 2:12. Daarom mocht Mozes met recht zeggen: Wie is u gelijk, of, wie is als gij, volk?
c. Dewijl dit nu zo klaar en kenbaar was, dat zij het allen noodzakelijk moesten toestemmen en erkennen, stelt hij dit vraagsgewijze voor, om het daardoor des te sterker te bevestigen, zeggende: Wie is u gelijk, of, wie is als gij, volk?
II. Dit tweeledig gemene voorstel van Israëls geluk gaat Mozes nu vervolgens bewijzen en in het bijzonder uitbreiden. Ten aanzien van hetgeen wat de Heere voor Israël was, en aan hen deed. En ten aanzien van hun vijanden, door te tonen welk een uitwerking zulks daarop had.
A. Het eerste wordt zo van hem uitgesproken: Gij zijt, of gelijk de onzen het hebben, die het woord volk hier bij voegen: Gij zijt een volk, verlost door de Heere, het Schild uwer hulp, en Die een Zwaard is uwer hoogheid. Die hier beschreven wordt is de Heere. Welke hier genoemd wordt, het Schild uwer hulp, en dat Hij een Zwaard is hunner hoogheid. Door welke zij gezegd worden verlost te zijn.
1. Die hier dan beschreven wordt:
a. Is de Heere, de Jehovah, Die Zelf en alleen is de waarachtige, algenoegzame en onveranderlijke God. Deze wordt hier genoemd:
1. Het Schild hunner hulp.
a. Het is bekend, dat in oude tijden de schilden in de oorlog gebruikelijk waren, toen men meer met pijl en zwaard vocht, dan met kanon en musket. Hun gebruik en nut was groot;

doch hetgeen het schild bij anderen was en deed, dat was en deed de Heere bij en aan Zijn volk.
*. Beschermde en bevrijdde een schild het lichaam voor beschadiging, als zijnde tussen beide, dat doet de Heere ook omtrent Zijn volk; gelijk bleek, toen Farao Israël vervolgde, en de Heere met Zijn wolk- en vuurkolom tussen het leger der Egyptenaren, en tussen het leger van Israël kwam. Zodat de een tot de ander niet naderde de ganse nacht, Exod. 14:19,20. Die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen. Die mag tot de Heere zeggen: Mijn Toevlucht en mijn Burcht; mijn God, op Welke ik vertrouw, Ps. 91:1,2.
**. Beschut een schild voor de pijlen en maakt het deze krachteloos; zo doet ook de Heere omtrent al het geweld der vijanden. Komt Ezau Jakob tegen, en vervolgt hem Laban, beider kracht zal God verbreken, en hun het hart veranderen, zodat al hun raad vernietigd wordt, omdat God met de Zijnen is, Jes. 8:10.
***. Springen van een goed schild de pijlen dikwijls zo af, dat ze die treffen die ze afschieten; evenzo laat ook God het kwaad, dat de goddelozen brouwen voor Gods volk, dikwijls komen op hun eigen kop, en maakt dat zij zelf vallen in de kuil, die zij voor anderen gemaakt hebben, Ps. 7:16. Ziet dat in Farao, hij vervolgde Israël in de Rode Zee, maar de wateren hebben hem overdekt. Hij zonk onder als lood in de geweldige wateren, Exod. 15:10. Met recht noemt dan Mozes de Heere een Schild.
b. En wel, hunner hulp, Die Zijn Israël tegen alle geweld en overmacht van hun vijanden hulp verleende en beschermde. Want er is geen betere hulp en bescherming dan de Zijne.
*. Dat is een almachtige hulp en bescherming; zodat het Hem nooit ontbreekt aan kracht om hulp in de grootste noden te bewijzen. In Zijn hand is kracht en sterkte, zodat niemand zich tegen Hem stellen kan, 2Kron. 20:6. Hoe trots en machtig Farao, Sanherib en Nebukadnezar ook waren, zij hebben dit echter ondervonden. Hierom zegt de dichter ook: God is krachtiglijk bevonden een Hulp in benauwdheden, Ps. 46:2.
**. Dat is een getrouwe hulp en bescherming, daar Gods volk beter door beschermd is dan Saul door zijn veldheer Abner, 1Sam. 26:7-16. Want de Bewaarder Israëls zal niet sluimeren noch slapen, Ps. 121:4.
***. Dat is ook een gedurige hulp en bescherming. Een schild is menigmaal niet bij de hand als het van node is; maar God belooft de Zijnen overal te behoeden, Gen. 28:15, hen niet te begeven noch te verlaten, Deut. 31: 6.
2. Voorwaar een groot geluk, Jehovah, de almachtige, getrouwe en overal tegenwoordige God tot een Schild zijner hulp te hebben. Dat was Hij echter niet voor alle volken; waarom er van de vijanden van Israël staat, Deut. 32:30, dat hunlieder Rotssteen hen verkocht, en de Heere hen overgeleverd had. Zo gaat het als dit Schild tot hulp is.
b. Mozes voegt erbij: En Die een Zwaard is uwer hoogheid.
1. Niet alleen beschermde Hij hen tegen, maar Hij verhoogde hen ook boven de vijanden, door hun zwaard, dat is hun wapenen, daartoe te zegenen. Hij beschermt Zijn volk zodanig als een schild, dat Hij tegelijk hun vijanden verslaat als met een zwaard.
a. Dat een zwaard tot het oorlogstuig behoort, en een wapen is, waarmee men zowel op de vijand aanvalt als zich tegen hem verdedigt, is bekend. Hetgeen men met een zwaard bij anderen deed, dat deed de Heere ook bij Zijn volk. Tast men met een zwaard de vijand aan; de Heere tast ook diegenen aan, die tegen Zijn volk opstaan; zoals Sihon en Og ondervonden hebben, Num. 21:23,24 en 34,35. Velt men met het zwaard de vijand neer; de Heere velt ook neer die Zijn volk vijandig zijn, verg. Ps. 17:13. Worden door het zwaard de vijanden overwonnen; daartoe zegent ook de Heere de wapenen van de Zijnen,

gelijk gebleken is aan Abraham, Gen. 14:11,13. En aan Debora en Barak, Richt. 5. Dat bekende ook David, Ps. 144:10. Want zomin een zwaard zonder hand kan vechten, zomin kunnen de middelen en de wapenen een gezegende uitslag hebben zonder God.
b. Zegt David eens, dat God hem verhoogde boven degenen die tegen hem opstonden, Ps. 18: 49; zo zegt Mozes hier van Israël, dat Hij een Zwaard is hunner hoogheid. Hij vernedert en verhoogt, geeft de nederlaag en de overwinning. Mozes wil hiermee tot Israël zeggen: Die hoogheid, heerlijkheid, veiligheid en voorspoed, welke gij boven alle andere volkeren geniet, die hebt gij niet verworven door uw eigen kracht, wijsheid of deugdzaamheid, maar de Heere is daarvan de Gever en Bewaarder, als een Zwaard uwer hoogheid.
2. Wederom geen klein geluk voor Israël; want het is een groot onderscheid, de Heere als een Zwaard, met en voor zich, of tegen zich te hebben; het eerste verhoogt en verheerlijkt een volk; het tweede vernedert en verderft een volk. Israël had het beproefd en ondervonden in hun strijden tegen Amalek, Exod. 17: 8-13.
2. Zij waren nu een volk dat door de Heere, het Schild hunner hulp, en Die een Zwaard was hunner hoogheid, verlost was.
a. Deze Heere en Zijn gemeenschap:
1. Op de rechte wijze zoekende, en daarop Hem en Zijn gunst vindende:
a. Wordt dit volk van Israël gezegd door Hem verlost te zijn. *Noschang,* staat er in de Hebreeuwse tekst. Zij waren door Hem *verlost*, van alle drukkende en dreigende kwaden; zo in het geestelijke, als in het lichamelijke, en met de daar tegenover staande goederen begunstigd.
b. Hier van alle Israëls verlossingen een register uw aandacht voor ogen te stellen, was te lang voor deze ure, want God heeft ze naar Zijn barmhartigheden tot vele tijden uitgerukt, Neh. 9:28. Mozes heeft echter inzonderheid het oog op die grote verlossing uit Egypte, daar ze als in een ijzeren oven waren, Deut. 4:20, en het niet mogelijk scheen om er ook uit verlost te worden. Maar wat bij de mensen onmogelijk was, dat kon God doen, door een sterke hand en door een uitgestrekte arm, Deut. 4:34. Waarom Mozes en Israël God ook de eer geven, zeggende: O Heere, Uw rechterhand is verheerlijkt geworden in macht; Uw rechterhand, o Heere, heeft den vijand verbroken, Exod. 15:6. Zoals dit ook gebleken was onder hun leiding door die grote en vreselijke woestijn, en niet minder nog verder stond openbaar te worden, door hun inleiding en woning in het land Kanaän, en de bijzondere zegeningen, in het vorige van dit hoofdstuk voorzegd.
2. Daarom schrijft hij hun verlossing hier aan de Heere toe; want hun arm had hun geen heil gegeven; maar Zijn rechterhand en Zijn arm, en het licht Zijns aangezichts, Ps. 44:4. Dit had Israël meermaals ondervonden, ook wanneer zij streden in Rafidim; waarom Mozes na de overwinning zijn dankaltaar noemde: De Heere is mijn Banier, Exod. 17:15. Hoewel God echter dikwijls middelen gebruikte, door welke Hij ze verloste uit de hand der wederpartijders, Ps. 107:2; nochtans merkt Hem Mozes hier aan als de Opperoorzaak, door Wie de werktuigen krachtig zijn, en de middelen gezegend worden, Deut. 32:31.
b. Daarin stelt Mozes ook geen klein deel van Israëls geluk, dat zij die machtige God zo op hun zijde hadden, rukkende hen uit de hand der bozen, en hen verlossende uit de handpalmen der tirannen, Jer. 15:21. Waarom de dichter ook zei: Welgelukzalig is hij, die den God Jakobs tot zijn hulp heeft, wiens verwachting op den Heere zijn God is, Ps. 146:5.
B. Het andere, ten aanzien van hun vijanden zegt hij: Daarom zullen zich uw vijanden u geveinsdelijk onderwerpen, en gij zult op hun hoogten treden.

1. Hierin ontmoeten wij een tweeledige belofte aan Israël. Dat hun vijanden zich geveinsdelijk aan hen onderwerpen zouden. En dat zij op hun hoogten zouden treden. De grondreden daarvan geeft hij te kennen met het woord *daarom*. Dat hier ook als een stuk van Israëls gelukzaligheid wordt aangemerkt.
a. In het eerste gedeelte, namelijk de belofte:
1. Daarin:
a. Wordt het welgelukzalig Israël door Mozes aangesproken met het woordje *u.* Hij wil daarmee zeggen, voor u, tot uw voordeel, welgelukzalig Israël!
b. Sprekende daarbenevens van hun vijanden, die zij reeds in een grote menigte hadden, en die zij in het vervolg ook altijd in een groot aantal hebben zouden. Van deze hun vijanden:
c. Zegt hij, dat die zich geveinsdelijk aan hen onderwerpen zullen. *Jikkachaschou* staat er in de Hebreeuwse tekst. Dit Hebreeuwse woord sluit in zich en zegt, en dus wordt hiermede aan Gods volk beloofd: Dat hun *vijanden vermageren zullen*; gelijk dat woord in die betekenis ook zo voorkomt, Ps. 109:24. Dat hun vijanden *verbijsterd en verdwaasd* zullen worden; gelijk het ook zo voorkomt, Job 31:28. Dat hun vijanden *leugenachtig bevonden*, zullen worden; gelijk het ook voorkomt, Jos. 7:11. Dat hun vijanden zich in hun *verwachting en toeleg bedrogen* en teleurgesteld zullen vinden; gelijk het ook voorkomt, Hos. 9:2. Dat hun vijanden daarom zullen *aflaten, wijken en hun liegen*; dat is te zeggen:
*. Dat hun vijanden zich vermagerende, verdwaasd en leugenachtig, en in al hun hoop zich bedrogen bevindende.
**. Voor Gods volk zo bevreesd zullen worden, dat zij hun haat daartegen zullen ontveinzen, hun naar de mond spreken, en deszelfs vriendschap op allerlei wijze, zelfs ook met verdichte verhalen, pogen te verkrijgen, gelijk de Gibeonieten gedaan hebben, Jos. 9:4.
***. En zich zo ook aan hen onderwerpen zullen, doch niet van harte, maar slechts geveinsd en gedwongen. Zo wordt deze spreekwijze gebruikt, Ps. 66:3. Zo getuigt David ook meermaals van zijn vijanden: Vreemden hebben zich mij geveinsdelijk onderworpen, 2Sam. 22:43, Ps. 18:45. En God belooft ook aan Zijn gehoorzaam volk, dat wie de Heere haten, zich geveinsdelijk aan hen zullen onderwerpen, Ps. 81:16. Want ofschoon de vijanden van Gods volk en Kerk, onmachtig zijnde om hun plannen uit te voeren, de vrede aanbieden, zo is het maar geveinsd, omdat zij in hun hart deszelfs ondergang wensen. Zo zullen hun vijanden zich geveinsd aan hen onderwerpen. En hier voegt Mozes nu nog bij:
2. En gij zult op hun hoogten treden.
a. En gij, o Israël! wordende dit laatste met een zonderlinge nadruk aan het eerste vastgemaakt.
b. Met het woordje hun wordt hier gezien op hun vijanden, die zich geveinsd aan hen onderwerpen zullen. En misschien ook op alle andere vijanden, wie zij ook mogen zijn.
c. Sprekende Mozes hier van hun hoogten die zij bezaten:
*. *Bamóthaemô,* staat hier in de Hebreeuwse tekst.
/. Hierdoor verstaan sommigen, de *halzen* of *nekken* der vijanden. Anderen zinnebeeldig, *de halzen hunner koningen*; die deze woorden vertalen: En gij zult op de halzen hunner koningen treden. Gelijk men leest dat Jozua gedaan heeft, Joz. 10:24.
//. Maar *Bamôth* betekent gewoonlijk *hoge plaatsen*, plaatsen van afgodendienst, of sterke vestingen. En daarom denken wij, hierdoor verstaan te worden: Of afgodische tempels en altaren, die gewoonlijk op hoge plaatsen gebouwd waren, Deut. 7:5. Of hoge en vruchtbare bergen en heuvels, waar de vijanden dachten allerveiligst te zijn. Of steden en sterke vestingen, op hoge plaatsen gebouwd. Of nog allerliefst deze dingen tegelijk, benevens

alles, wat het ook zijn mag, waardoor de vijanden op de ene of andere wijze zich kunnen verheffen en beroemen, of Gods volk mee benadelen, Amos 4:13 en Micha 1:3. Want:
**. Mozes spreekt hier niet van deze of die hoogten der vijanden alleen, maar in het veelvuldige, van hun hoogten, waarschijnlijk om alle hoogten daaronder te begrijpen, en door hem Deut. 32:13 de hoogten der aarde genoemd. Op deze hun hoogten:
***. Zegt hij tot Gods Israël, zult gij treden; *Tidrôch* staat er in het Hebreeuws, dat is te zeggen: Die zult gij *innemen*, *overmeesteren* en hun *ontweldigen*. Daar zult gij naar uw goeddunken mee handelen, ze verdervende of voor u behoudende, zo het u behaagt. En gij zult ze zo ten onder brengen. Ziet, zo zouden zij op hun hoogten treden.
b. De grondreden en oorzaak daarvan was, omdat de Heere, het Schild hunner hulp, en een Zwaard hunner hoogheid was, Die ze verloste. Daarom zouden hun vijanden, zowel geestelijk als lichamelijk, zich niet anders kunnen gedragen.
2. Was dan dat volk niet welgelukzalig, en boven alle andere volken uitmuntende, door dit heil des Heeren? Hetgeen wel verdiende door Mozes zo roemende verheven te worden. Uiterlijk zijn deze woorden ten volle door de uitkomst bevestigd aan en in Gods oude volk Israël, terwijl zij het land Kanaän innamen en daarin woonden. En in een geestelijke zin maakt de Heere deze woorden ook waar in en aan de ware gelovigen, het ware Israël Gods naar de Geest, oudtijds door het volk van Israël afgebeeld.
Ziedaar deze stof voor uw aandacht geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Hetgeen Mozes hier van Israël getuigt, dat mag ik tegenwoordig ook zeggen van ons Nederlands Israël: Welgelukzalig zijt gij, o Israël! Wie is u gelijk? Gij zijt een volk verlost door den Heere, het Schild uwer hulp, en Die een Zwaard is uwer hoogheid; daarom zullen zich uw vijanden u geveinsdelijk onderwerpen, en gij zult op hun hoogten treden.
A. Zo ellendig als de staat van het oude Israël was voor hun verlossing uit Egypte, zo ellendig was ook weleer die van Nederland.
1. Deze landen waren door de koning van Spanje, in het jaar 1568, veroordeeld en verklaard *Crimem laesae Majestetis*, een misdaad van gekwetste majesteit, begaan te hebben; en men zocht door de inquisitie deszelfs inwoners van goed en bloed te beroven. Zij werden ook zeer gedrukt door de onmenselijke tirannie van Duc d'Alva, zodat geen tirannen ter wereld, geen Nero of Domitianus, ooit wreder gewoed hebben. Hij beroemde zich achttien duizend mensen door beulshanden daarin te hebben omgebracht, en nog durfde Vergas, president van de Bloedraad zeggen, dat Holland door malle barmhartigheid verloren ging. Zij waren, als Israël in Egypte, onmachtig om zichzelf te redden, zijnde in die tijd het land radeloos, brodeloos, hulpeloos en geldloos; waarom ze ook penningen lieten slaan waarop geknielde mannen, met dit omschrift: Holland in last. Ja, zij waren zo veracht in het oog van de wereld, dat koningin Elizabeth de gezanten van deze Staat geen gehoor durfde geven anders dan bij nacht, en dat de koning van Frankrijk, in het jaar 1585, als ze kwamen om hem de heerschappij der landen aan te bieden, hen geen audiëntie wilde verlenen. Zij mochten te Parijs niet komen, maar hij liet hun antwoorden door zijn secretaris. Ja, de ganse Staat was als verworpen, zodat niemand ze begeerde. Doch geloofd zij de Heere, die ons toen in hun handen niet heeft overgegeven tot een roof, Ps. 124:6. Het heeft zelfs voor omtrent drie jaren nog maar weinig gescheeld, of de stoute wateren zouden over onze ziel gegaan zijn, gelijk wij allen weten. Doch onze ziel is ontkomen als een vogel uit de strik des vogelvangers.

2. Niet minder wonderlijk had God:
a. Ons tevoren grote verlossers gegeven, die ons uit de hand der benauwers verloste; namelijk, de nooit genoeg geprezen prinsen van Oranje, de voorvaders van onze tegenwoordige erfstadhouder.
1. Toen maakte de Heere onze herdershut tot een troon. In wrede oorlogen stond Hij ons bij. Hij verloste ons daar uit. Hij kroonde onze jaren met goedertierenheid.
2. Zodat men ons welgelukzalig mocht noemen in vergelijking van andere volken, want wie is Nederland gelijk geweest? In godsdienst; nergens viel het hemels manna overvloediger. In vrijheid, die een rechte zoetheid geeft aan het leven. In koophandel, waar ons vaderland ook zonderling in heeft uitgemunt. En in alle overvloed, waarvan Nederland als het ware een pakhuis was.
b. Maar in het bijzonder mogen wij ons vaderland gelukkig noemen:
1. Vanwege de erfstadhouder, die de Heere ons als een andere Mozes heeft gegeven. Des Heeren wonderbare bescherming, dat de Fransen niet dieper zijn doorgedrongen. Des Heeren verlossingen aan ons bewezen. De vrede, welke wij nu weer mogen beleven.
2. Heeft de Heere hierdoor ook niet bewezen te zijn: Een Schild onzer hulp, dat ons beschermde toen wij ongewapend waren. Een Zwaard onzer hoogheid, toen Hij de Fransen met gebrek aantastte. Heeft Hij ons niet verlost, door de Fransen te verdwazen? Doet Hij die vijanden zich niet geveinsd onderwerpen? Zodat zij in hun oogmerk bedrogen zijnde, op 13 oktober 1748 de vrede getekend hebben.
B. Schrijft toch de eer van dit alles niet toe aan tweede oorzaken, want dan zoudt gij God onteren. Maar aan de Heere, Wie er alleen de eer van toekomt, Ps 115:1. Dit moeten zelfs onze vijanden bekennen. Veelmeer past het ons dit te doen, die zo wonderlijk en onverwacht van de Heere gezegend zijn geworden.
C. Och! dat het zodanige uitwerking en kracht op ons had:
1. Dat wij God in waarheid mochten danken voor deze en alle andere weldaden. Dat wij ons voor Hem mochten vernederen en verootmoedigen. Dat wij onze zonden veroordeelden, en deze niet langer vast hielden. O! dat er ware en oprechte bekering onder ons komen mocht. Dat er met het hart naar Jezus mocht worden gevraagd, en zo God worden gediend, met oprichting van trage handen en slappe knieën.
2. Deze uitwerking had de vrede bij onze voorvaders in het jaar 1648, en God zegende ze werkelijk; mocht het nu ook zo worden! Zullen andere gemeenten geroerd en opgewekt worden, gelijk wij horen; en zult gij, o geliefde gemeente, even ongevoelig blijven? Als dit niet anders wordt, is het te duchten dat God ons nog zwaarder oordelen zal toezenden.
II. Kinderen van God, ware begenadigden, gij zijt naar ziel en lichaam beide een welgelukzalig volk, het geestelijke Israel, niemand is u gelijk. O! dat gij toch anderen mocht zoeken voor te gaan, en uit te lokken. Geeft toch niemand enige aanstoot of ergernis, waarin het ook zijn mag.
A. Gij zijt welgelukzalig, o geestelijk Israël! Want:
1. Gij zijt een volk, verlost door de Heere, voor tijd en eeuwigheid. De Heere is het Schild uwer hulp, Die u tegen alle kwaad beschermt. Hij is een Zwaard uwer hoogheid, Die u groot maakt en eer geeft.
2. Uw vijanden zullen zich u geveinsd onderwerpen, hun haat tegen u verbergende, en uw vriendschap zoekende. En gij zult op hun hoogten treden, hen overmogen, en eindelijk over al uw vijanden zegepralen.

B. Dit zult gij volkomen doen in de ure des doods en der opstanding, wanneer gij in de hemel overgebracht, uw gelukzaligheid eerst recht en ten volle zult kunnen bevatten, en daarin volmaaktheid zult genieten. AMEN.

ACHTSTE LEERREDE

JOZUA 24:15

Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen den HEERE dienen.

INLEIDING

I. **WAAR** weldaden zijn, daar moet ook dankbaarheid wezen. *Beneficium postulat officium, want een weldaad maakt een verbintenis.*
A. Hierom noemt de Heere Zijn weldaden, mensenzelen en touwen der liefde, Hos. 11:4. Omdat deze de mensen behoren op te binden van het plegen der zonden, en nader aan Hem in gehoorzaamheid te verbinden.
B. Dit is ook het einde waarop de Heere het oog heeft in het verlenen van Zijn gunstbewijzen, opdat de mensen daardoor geleid zouden worden tot bekering, tot gehoorzaamheid en dankbaarheid.
C. Dit moet echter niet alleen bestaan in woorden, dat men slechts zegt: God zij dank, of geloofd zij de Heere, en geprezen zij Zijn naam, of iets dergelijks, zonder iets meer daartoe te doen; want de mond alleen maar dankende, is niet veel meer dan geveinsdheid, en minder dan een druppel lof voor een zee vol barmhartigheden. Dat is God maar te eren met de lippen, daar het hart ver van Hem is. Met zijn mond God te loven, en door zijn gedrag Zijn Naam te onteren, is een gruwelijke ondankbaarheid. Men is schuldig door Gods goedheid ook zelf goed te worden. En daar de Heere Zich in Zijn goedertierenheden openbaart, moeten wij ook trachten Hem dankbaarheid te bewijzen.
II. Zo verstond het ook Jozua, want na al de stammen Israëls te Sichem verzameld te hebben, gelijk wij in het eerste vers van ons teksthoofdstuk lezen, verhaalde hij hun Gods menigvuldige weldadigheden aan hun vaderen en aan hen bewezen, van vers 2 tot vers 13 ingesloten. Waarop hij ze vermaande, om in dankerkentenis die God getrouw te dienen, vers 14. Doch indien het kwaad was in hun ogen de Heere te dienen, en zij voor zich kozen de goden, welke hun vaders aan de andere zijde der rivier gediend hadden, of de goden der Amorieten, in wier land zij woonden, zo protesteerde hij daartegen, zeggende: Maar aangaande mij, en mijn huis, wij zullen den Heere dienen.
III. Zodat onze tekstwoorden derhalve in zich behelzen: *Een protesterende betuiging van Jozua, waarin hij, tot dankerkentenis, zichzelf en zijn huis verklaart voor de dienst des Heeren te zijn, en die te verkiezen.* O zalige keus! Mochten wij deze zegen op dit woord van de Heere erlangen, dat velen uwer met hun ganse hart in waarheid dit ook eens betuigen mochten. God, Die rijk is in zegeningen, schenke daartoe Zijn genade. Amen.
IV. Merk met mij in de afgelezen woorden deze twee hoofdzaken aan:

I. Jozua's dankplicht. De Heere te dienen.
II. Van wie en op welke wijze hij zulks hier betuigt. Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen dat doen.

VERKLARING

I. Belangende de dankplicht, deze was, de Heere te dienen. Daarin staan ons twee dingen te overwegen: 1. Het Voorwerp, de Heere. 2. De plicht, Hem te dienen.

A. Het Voorwerp waarvan hier gemeld wordt is, Jehovah, de Heere. Geen ander dan Hem alleen mag men met een gehele onderwerping van zijn hart een Goddelijke dienst bewijzen; want zo eist de Heere: Gij zult de Heere uw God vrezen en Hem alleen dienen; gij zult geen andere goden navolgen, Deut. 6:13,14. Hij is alleen de algenoegzame en almachtige God, Gen. 17:1. Wat zouden de mensen met meer andere goden doen? Hij alleen is de waarachtige God, andere goden zijn maar *Elibim, ijdelheden*. En daarom is Hij alleen waardig dat men Hem diene.
B. De plicht, waarvan hier gewag wordt gemaakt, is dienen. Er is verscheidenheid van dienst:
1. Een natuurlijke, die kinderen aan hun ouders schuldig zijn, geëist in het vijfde gebod, Exod. 20:12.
2. Een burgerlijke, die onderdanen moeten bewijzen aan hun overheden, dienstboden aan hun heren en vrouwen, en elk aan hen die over ze gesteld zijn; want zo zegt Petrus, 1Petr. 2:17,18: Eert den koning. Gij huisknechten, zijt met alle vreze onderdanig den heren, niet alleen den goeden en bescheidenen, maar ook den harden.
3. Een godsdienstige, die wij God alleen schuldig zijn. Waarvan Jezus zei, Matth. 4:10: Den Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen. Van deze laatste wordt hier alleen gesproken, want het Voorwerp onderscheidt de dienst.
a. Het grondwoord, hier door dienen overgezet, betekent eigenlijk een schuldige dienstbaarheid en gehoorzaamheid, als die welke een knecht zijn meester schuldig is; mitsgaders daarin werkzaam te zijn en iets te doen, gelijk er van de Levieten staat, dat ze de dienst van de tent der samenkomst bedienden, Num. 18:6. Het betekent ook iemand te eren; zo wordt het genomen, Deut. 28:47: Omdat gij den Heere uw God niet gediend, dat is te zeggen, niet geëerd hebt, zult gij uw vijanden dienen. Het kan in beide betekenissen tegelijk hier opgevat worden, omdat alles wat wij kunnen uitwerken tot Gods eer van ons gevorderd wordt in Zijn dienst.
b. Derhalve de dienst waar hiervan dus gesproken wordt, is geen natuurlijke daad, waarin alles, wat er vereist wordt, alleen maar uiterlijk werk zou zijn. Maar het is een werk van godsdienst, waarin de manier van doen de voornaamste helft van de plicht is, die de dienst Gode tot een lieflijk reukwerk maakt.
1. Welke in het gemeen daarin bestaat, dat men de Heere altijd en in alles zoekt welbehaaglijk te zijn. Paulus noemt het: Welbehaaglijk Gode te dienen, met eerbied en godvruchtigheid, Hebr. 12:28. Het is een regel in de natuur, dat iedere meester naar zijn eigen voorschrift en wil gediend moet worden. Daarom werd een dienstknecht naar de burgerlijke wet onder de Grieken voor geen persoon gerekend, maar als een aanhangsel van zijn meester geacht, naar wiens wil hij zich moest voegen. Het was daarom voortreffelijk gezegd van Socrates: Indien er een God is, Hij moet gediend worden; en zal Hij gediend worden, het moet geschieden naar Zijn eigen wil, of anders dienen wij Hem geheel niet. Dat is al vrij nadrukkelijk gesproken, en dat van een heiden. Want een eigenwillige godsdienst mag een schijnreden van wijsheid en nederigheid hebben, en in het lichaam niet te sparen; doch is niet van enige waarde, maar tot verzadiging van het vlees, Kol. 11:23. Want zulken dienen meer zichzelf dan God. Mozes bouwde de tabernakel naar het voorschrift, dat hem de Heere Zelf getoond had, Exod. 25:40. Salomo bouwde de tempel naar het model, dat God David voorgeschreven had, 1Kron. 22:12. Zodat de dienst des Heeren in het gemeen moet zijn naar Zijn eigen wil, in het gehoorzamen van Zijn bevelen, die Hij in Zijn Woord voorschrijft; op andere wijzen kan men de Heere niet dienen.

2. In het bijzonder echter bestaat het dienen, waarvan hier gesproken wordt, niet alleen in een uitwendige betrachting van Gods bevelen naar Zijn eigen wil, maar ook voornamelijk in inwendige gemoedsgestalten, daarmee overeenkomende, en waarin de grond van gehoorzaamheid levendig en werkzaam wordt vertoond. Want de mens ziet aan dat voor ogen is, maar de Heere ziet het hart aan, 1Sam. 16:7. God een Geest zijnde, wil ook in geest en waarheid gediend en aangebeden zijn, Joh. 4:24. De lichamelijke godsdienst, mag men wel zeggen, is maar het lichaam in de dienst Gods, maar de inwendige gestalte des harten geeft als het ware leven aan de godsdienst. Het eerste alleen is maar een dood geraamte, waar het andere de ziel van is.
3. Maar wat wel aan te merken staat, is, dat dit dienen van de Heere geen bijzondere deugd alleen, maar een bundel en samenvoeging van verschillende deugden en plichten is, welke alle tezamen diensten zijn, die goede knechten gaarne hun heren bewijzen, en die alle begrepen zijn in de uitdrukking, de Heere te dienen. Zodat van dezulken alleen maar kan gezegd worden God recht te dienen:
a. Die Hem kennen als een rechtvaardig, heilig, waarachtig, algenoegzaam en genaderijk God in de Messias, en zich met diep ontzag en eerbied voor Hem buigen en verootmoedigen. O! de vreze Gods is hun zo kostelijk, en daartoe hebben zij zoveel lust, en ondervinden nochtans zo blijkbaar hun tekortkoming. Dit doet ze gedurig naar de Zone Gods vluchten, bij Hem verzoening zoeken, en uit Hem genade begeren, opdat zij God maar recht en in waarheid vrezen en dienen mogen Dit bedoelt de dichter, als hij zegt: Dient den Heere met vreze, en verheugt u met beving. Kust den Zoon, opdat Hij niet toorne, Ps. 2:11,12.
b. Die een oprechte toeleg hebben om de Heeren te eren, zij zijn in hun gemoed overreed dat Hem alleen de hoogste eer toekomt, en daarom wensen en bidden zij, dat zij maar in staat gesteld mogen worden om Hem Zijn eer te geven. Hiervan spreekt David, Ps. 29:2: Geeft den Heere de eer Zijns Naams; aanbidt den Heere in de heerlijkheid van het heiligdom.
c. Die een innige liefde en toegenegenheid des harten tot Hem hebben. O, zij zien en zijn ten volle overtuigd, dat de Heere hun hart en liefde dubbel waardig is; en daarom wensen zij Hem hun eer maar alleen te geven, dikwijls tot Hem roepende en voor Hem betuigende: Ik zal U hartelijk liefhebben, Heere, mijn Sterkte, Ps. 18:2. Och Heere, zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht, een zoon Uwer dienstmaagd. Gij hebt mijn banden losgemaakt, Ps. 116:16.
d. Die Hem wensen en zoeken te gehoorzamen; zij hebben Hem met hun hart voor hun Heere gekozen en aangenomen; die keus berouwt ze niet, daarom zoeken zij Zijn geboden te bewaren, en daarin te tonen, dat zij Hem liefhebben. Zij hebben de Heere doen zeggen, dat Hij hun tot een God zal zijn, en dat zij zullen wandelen in Zijn wegen, en houden Zijn inzettingen en Zijn rechten, en dat zij Zijn stem gehoorzaam zijn, Deut. 26:17.
e. Die zich in alles aan Hem trachten te onderwerpen; omdat Hij hun Koning en hun Heere is, en Hem ook de volle regering over hen toekomt; hoe Hij het dan ook met hen maakt, zij zoeken zich daaraan te onderwerpen.
f. Eindelijk, die aanhoudend en volstandig in Zijn dienst bevonden worden, en die niet kunnen laten varen, maar zijn standvastig, onbeweeglijk en altijd overvloedig in het werk des Heeren, 1Kor. 15:5l.
4. Dit dienen van de Heere is in de zodanigen vergezeld van een indruk en hartelijke erkentenis van eigen onwaardigheid; zoals in de hoofdman over honderd bleek, Matth.

8:8. Met een allerhoogste achting voor de Heere, Jes. 8:13. Met vlijt en naarstigheid, om daarin getrouw te zijn. Met gedurig werk van bidden te maken, Matth. 4:10. Met gedurig de vergadering der heiligen bij te wonen, 2Kron. 30:8. Met alles bij, uit en om Gods Zoon te zoeken, Ps. 80:16. Van zulk een dienen van de Heere spreekt hier Jozua. Hem zo te dienen, is niet alleen noodzakelijk, betamelijk en nuttig, maar het is ook zelfs het allergrootste voorrecht.

II. Opmerkelijk is het van wie en op welke wijze hij zulks hier betuigt, zeggende: Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen de Heere dienen. Zes merkwaardige omstandigheden hebben wij hier in Jozua's betuiging op te merken:

A. Die betuigde dit te willen doen was Jozua. Aangaande mij, is immers hier zijn taal. Jozua was de overste en voornaamste regent van gans Israël. Het is opmerkelijk, dat zulk een groot heer dit wilde doen. Trouwens de groten zijn zowel schuldig God te dienen als de allergeringsten; want:

1. Zij zijn al zowel schepselen van de Heere als de allergeringsten en de allerarmsten onder de mensen.
2. Zij zijn niet groter bij God dan een druppel van een emmer, en als een stofje van de weegschaal, Jes. 40:15.
3. Hoe groter in de wereld iemand is, hoe meer verplichting hij aan de Heere heeft.
4. Zij vermogen veel door hun voorbeeld, omdat vele anderen zich daarnaar schikken.

B. De uitbreiding van zijn keuze verklaart hij aldus: Aangaande mij en mijn huis. Niet alleen hij, maar ook zijn ganse huis; zijn huisvrouw, zijn kinderen en al zijn dienstboden zouden alleen de Heere dienen.

1. Hij zou het zijn kinderen en zijn huis na hem bevelen, dat zij de weg des Heeren moesten houden. Zodat hij er opzettelijk en aanhoudend zijn werk van maken zou, gelijk er van Abraham staat, Gen. 18:19.
2. Wellicht spreekt Jozua ook met deze ruimte, omdat hij gegronde reden had te geloven, dat er in zijn huis door Gods genade benevens hem ook nog meer anderen waren, die reeds de Heere in waarheid vreesden, wat het grootste voorrecht is dat een godzalige genieten kan.

C. Hij toonde hierin ook zijn welberadenheid en vast voornemen des harten; hij wenste het niet alleen te doen, maar was er ook vast toe besloten, het kostte wat het wilde, en daarom zei hij: Wij zullen de Heere dienen.

1. Wilden zij hem daarom haten, bespotten, verguizen en beschimpen; ja, zelfs benadelen en tegenstaan. Hij had er dat alles daarvoor over en gaf dat daar aan.
2. Hij roemde niet op eigen krachten, maar was in afhanging van Gods genade, na overrekening van de kosten, hartelijk en oprecht daartoe besloten, vermogende alle dingen door Christus, Die hem kracht gaf, gelijk Paulus daarvan betuigt, Fil. 4:13.

D. Hij doet daarvan hier in het openbaar een betuiging; hij wilde het niet alleen doen met zijn hart, maar betuigt het ook openlijk voor al de stammen Israëls, zodat hij zelfs ook uitwendig en naar buiten in dezen wilde voorgaan. Trouwens, daar de Heere en Zijn dienst hartelijk en in waarheid verkoren wordt, een zodanige moet daar ook in het openbaar voor uitkomen. Nog te meer, indien hij een voorganger onder het volk is, gelijk dit beide bij Jozua blijkt.

E. Hij verklaart hiermee, dat hij zulks spoedig wilde uitvoeren en werkstellig maken. Had hij in het vorige van ons tekstvers tegen de stammen Israëls gezegd, kiest u heden, wie gij dienen zult. Heden verklaart hij zichzelf bereid voor de dienst des Heeren, en wil hun van nu af daarin voorgaan.

F. Eindelijk doet hij dit met een tegenstelling, zeggende: Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen de Heere dienen. Ofschoon al de stammen van Israël verkiezen mochten de afgoden te dienen, echter wilde hij en zijn huis onveranderlijk de Heere aankleven. En geen wonder, want:
1. Behalve dat God zulks eist, Deut. 6:13,14.
2. Is Hij de opperste Soeverein, Die hemel en aarde beheerst; daarom zei Jezus tot de satan: Er staat geschreven, den Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen, Matth. 4:10.
3. En gelijk Hij Één is, zo wil Hij geen schepselen of andere goden nevens Hem in Zijn dienst toelaten, Ps. 81:10.
4. Vooral daar Hij de Verbondsgod van Zijn volk is. Hij is alleen algenoegzaam, wat zouden zij dan met meer andere goden doen? Het zou ook onrechtvaardig zijn; ja, het is zelfs onmogelijk, Matth. 6:24 en 1Kon. 18:2l.
Ziedaar Jozua's betuiging, waarin hij zichzelf en zijn huis verklaart voor de dienst des Heeren te zijn.

TOEPASSING

I. Deze keus en betuiging van Jozua behoorde tegenwoordig ook oprecht en openlijk de onze te zijn.
A. Hier kon veel tot weerlegging van het pausdom gezegd worden, die niet alleen de Heere, maar ook anderen die van nature geen goden zijn, namelijk de heiligen, dienen en die eer opdragen, Gal 4:8. God wil Zijn eer aan geen anderen geven, noch Zijn lof den gesneden beelden, Jes. 42:8. Het is vruchteloos en tevergeefs. Tevergeefs eren zij Mij, lerende leringen, die geboden van mensen zijn, Matth, 15:9. God eist in Zijn dienst de mens geheel, niet half; Dagon en de ark kunnen niet tegelijk in één huis wonen. Dit is thans genoeg tot weerspreking van het pausdom.
B. Tot overtuiging van velen onder ons moeten wij wat meer zeggen.
1. Velen zijn er onder ons, die gans anders bestaan dan Jozua, die de Heere niet willen dienen, maar die met Achab zichzelf overgeven om alle onreinheid gierig te bedrijven, die de duivel, de wereld of hun buik als hun god stellen, en deze het meest dienen; alle dagen is zulks in u openbaar geworden, uw ganse gedrag heeft dat luidkeels uitgeroepen; denk maar eens, hoe gij uw dagen besteed en doorgebracht hebt. Maar ook welke vrucht gij toen van die dingen had, waarover gij u nu schaamt? Moet ik u vragen met Paulus, Rom. 6:21.
a. Het is de meest verachte heer die gij dient. Cato's leuze was: Dient de beste heer; maar gij dient de allerslechtste.
b. Het is voorwaar een harde en moeilijke dienst, een slaaf van zijn begeerlijkheden en van de zonde te zijn.
c. Het is ook de allerschandelijkste dienst. Want de bezoldiging der zonde is de dood, Rom. 6:23.
2. Anderen willen God wel dienen, maar niet Hem alleen; zij willen God en de wereld tezamen voegen, en hinken dus op twee gedachten, 1Kon. 18:21. Maar zulke twijfelaars behagen God niet, God is een jaloers God, en duldt geen medegenoten in Zijn dienst. Wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat samenstemming heeft Christus met Belial? 2Kor. 15:15. Hiertoe behoren ook de zodanigen, die dienstknechten der

mensen genoemd worden, 1Kor. 7:23. Die de tijden dienen, en zichzelf geheel daarnaar schikken. Die zichzelf dienen, doende wat goed is in hun ogen.
3. Anderen willen wel de Heere alleen dienen; doch hun dienen van God is maar:
a. Of uitwendig, bestaande in horen, bidden, ten Avondmaal gaan en wat dies meer is. Of zij zijn in het dienen van God lauw, zo niet geheel koud. Of het is met zoveel bepalingen, met een indien. Dat willen ze doen, maar dat niet. Op zijn tijd zullen zij dat doen, als het met hun gemak het best overeen komt.
b. Of zij zijn ongestadig, zodat hun gerechtigheid is als een morgenwolk, die haast voorbijgaat. Van dezen moet men zeggen: Het ware hun beter dat zij de weg der gerechtigheid niet gekend hadden, dan dat zij die gekend hebbende, weer afkeren van het heilig gebod, dat hun overgegeven was, 2Petr. 2:21.
4. Daar zijn er ook die voorgeven dat zij anderen in het dienen van de Heere wel willen voorgaan, ja, die stout durven zeggen dat zij zulks met de daad doen; uit welker gedrag nochtans tastbaar openbaar wordt dat zij in de grond haters en vijanden zijn van de rechte dienst des Heeren. Want een krachtdadig overtuigde, die overreed is dat hij de Heere alleen moet dienen, en daarvoor begint uit te komen, die durven zij stout:
a. Of daarover aan te spreken, om hem daarvan terug te roepen, en was het mogelijk weer af te trekken.
b. Of zij zoeken hem listig op deze of gene grond of klip neer te zetten en in slaap te wiegen.
c. Dat niet lukkende, dan beginnen zij hem te haten en vijandig te worden.
d. Ja, daar zij van tevoren niets dan lof van hem spraken, spreken zij met verachting van hem. Hetgeen alleen daaruit voortkomt, dat zij uit God niet zijn, 1Joh. 4:6.
5. Eindelijk zijn er ook zodanigen, die zichzelf inbeelden dat zij de Heere recht en in waarheid alleen dienen, rustende op deze of dergelijke valse gronden:
a. De een, omdat hij zeer naarstig de uitwendige godsdienst waarneemt, en duidelijk vertoont daar veel prijs op te stellen.
b. Een ander, omdat hij al de geboden en bevelen des Heeren zoekt te gehoorzamen en te betrachten, ja, zich daartoe benaarstigt.
c. Een derde, omdat hij merkelijk ten goede in dezen veranderd is; zonder acht te geven of zijn hart wel in waarheid bij aanvang naar Gods beeld vernieuwd is, en hij het beginsel van het geestelijke leven verkregen heeft, dat hij maar los vooronderstelt.
d. Een vierde, omdat er eens, toen hij zeer bedrukt en benauwd was, een of ander bijzonder tekstwoord is voorgekomen, waardoor hij verruimd en verblijd is geworden; zonder dat het hem in Christus waarachtig overgebracht, met Hem verenigd, en in Hem met God verzoend heeft.
C. Mensen, die zo gesteld zijt, wij moeten u uit des Heeren Naam waarschuwen, wat gij uzelf ook inbeeldt, dat uw hart niet recht is voor de Heere, en dat gij in de grond nog tot de vijanden van de Heere en Zijn dienst behoort. Indien gij in die staat blijft, hebt gij niet anders te verwachten dan dat Christus u zal verpletteren met een ijzeren scepter, en in stukken slaan als een pottenbakkersvat, Ps. 2:9.
D. Och! dat het eens op uw hart zonk, eer het te laat zal zijn! Nog staat de dienst van de Heere open, nog werft Hij dienstknechten en dienstmaagden. O! mocht Jozua's keus ook nog eens in waarheid de uwe worden! Dit geldt zowel de grote als de kleine, zowel de rijke als de arme. De groten behoorden hierin voor te gaan Ps. 29:2. De geringen hebben daartoe ook de tijd, middelen en verbintenis.

E. Overweegt eens, mensen, of het uw hart eens roeren en overreden mocht, en de Heere het daartoe nog beliefde te zegenen.
1. Het is een zeer slechte keus, de dienst der zonde, der wereld en van zichzelf te kiezen, en zo in dezelfde grondkeus te staan met alle goddelozen en kinderen der verdoemenis. Daar Jozua's keus, hetgeen alle vromen en kinderen Gods ook verkiezen, de uitstekendste is; want: *Deo servire regnare est; God te dienen is te heersen.*
2. De dienst der zonde maakt de mens verachtelijk. Maar God te dienen voegt hem eer en heerlijkheid toe, Spr. 8:18.
3. De dienst van de wereld is schadelijk en nadelig. Maar de Heere te dienen is nuttig en profijtelijk, Mal. 1:10, Ps. 31:20.
4. Zichzelf te dienen is in de grond geheel troosteloos. Maar de Heere te dienen is vol vertroostingen, Ps. 84:11, 119:14.
5. De dienst der wereld is ongemakkelijk. Maar des Heeren juk is zacht, en Zijn last is licht, Matth. 11:30.
6. De dienst der zonde is rampzalig en brengt de mens in de eeuwige verdoemenis. Maar de Heere te dienen is zalig, Ps. 119:1. En brengt de mens in de eeuwige heerlijkheid, Joh. 17:24. Och! dat uw gemoed eens geraakt en overreed werd en tot deze keus van Jozua overgebogen en bewrocht werd!
II. Zijn hier ontdekten en overtuigden:
A. Die denken en zeggen, mijn hart heeft ook die grondkeus gedaan? De zodanigen vragen wij, of zij wel in waarheid aan zichzelf ontdekt en overtuigd zijn? Of zij wel ooit recht hun eigen onwilligheid gezien hebben? Of hun eigen onwilligheid hun wel ooit recht op het hart gewogen heeft?
B. Maar zeggen zij, ik heb een tegengekant en onbuigzaam hart, dat is mij het zwaarste waarmee ik te worstelen heb, hoe raak ik mijn verhard hart nog kwijt, en krijg ik dat veranderd? De zodanigen roepen wij toe: Gaat ermee naar Christus, Die moet het veranderen, Hij wacht al op u, opdat Hij u genadig zij, Jes. 30:18.
III. Ware begenadigden, hoe staat het in dezen met u?
A. Dat gij elk voor uzelf met Jozua in deze keus staat en zijt, daarvan zijn wij overreed; want:
1. Gij hebt niet gerust voordat Christus uw hart nam, dat overboog en veranderde, en Zichzelf aan u geschonken had.
2. Gij hebt de Heere en Zijn dienst met uw ganse hart gekozen, en die keus berouwt u niet.
3. En gij zoekt nog alle dagen in en uit Christus te ontvangen alles wat gij nodig hebt om in de dienst en de gemeenschap van de Heere te leven. Is dat niet zo? Moet gij zulks niet erkennen?
B. Doch kunt gij ook met Jozua zeggen: Maar aangaande mij en mijn huis, wij zullen de Heere dienen?
1. Hebt gij ook een man, vrouw, kinderen en huisgenoten, die met u de Heere dienen en in deze grondkeus staan? Dan is uw huis zaligheid geschied. Dan geniet gij het grootste voorrecht dat een vrome hier op aarde genieten kan. Daartoe moet gij alle dagen elkander meer opwekken en aansporen.
2. Zegt gij, neen, ik ben alleen in mijn huis, die de Heere dien? Erken dan Gods vrije en soevereine genade in dezen. Zoek opzettelijk en aanhoudende uw kinderen en uw huisgezin de dienst des Heeren aan te prijzen en smakelijk te maken. Tracht inzonderheid ook door een godzalig gedrag hen voor de Heere te winnen.

C. Ware begenadigden, u allen roepen wij nog toe: Toon dagelijks meer en meer dat gij alles voor de dienst des Heeren over hebt, en daaraan geven wilt. Kom openlijk en overal voor de dienst des Heeren uit. Wees niet traag in het benaarstigen, maar vurig van geest, Rom. 12:11. Blijf aan de zijde des Heeren staan, al zoudt gij maar alleen staan.
D. Weet dit tot uw bemoediging en vertroosting, begenadigden, uw zonden worden door Christus' bloed afgewassen, 1Joh. 1:7. Al hebt gij maar twee talenten, die neemt de Heere ook aan, Matth. 25:23. De Heere zal u niet begeven, noch verlaten, Hebr. 13:5. Maar ten laatste eens tot u zeggen: Gaat in, in de vreugde uws Heeren. AMEN.

NEGENDE LEERREDE

1SAMUËL 21:10-15

En David maakte zich op en vluchtte te dien dage van het aangezicht van Saul; en hij kwam tot Achis, den koning aan Gath.
Doch de knechten van Achis zeiden tot hem: Is deze niet David, de koning des lands? Zong men niet van dezen in de reien, zeggende: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden?
En David legde deze woorden in zijn hart en hij was zeer bevreesd voor het aangezicht van Achis, den koning van Gath.
Daarom veranderde hij zijn gelaat voor hun ogen, en hij maakte zichzelven gek onder hun handen; en hij bekrabbelde de deuren der poort, en hij liet zijn zever in zijn baard aflopen.
Toen zeide Achis tot zijn knechten: Zie, gij ziet, dat de man razende is, waarom hebt gij hem tot mij gebracht?
Heb ik razenden gebrek, dat gij dezen gebracht hebt om voor mij te razen? Zal deze in mijn huis komen?

INLEIDING

I. **VELE** zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen; maar uit alle die redt hem de Heere, is het woord van David, Ps. 34:20.
A. Door de rechtvaardige aldaar verstaan sommigen ook Davids Zoon en Heere, de Messias. Wij liefst allen, die, om die Rechtvaardige en Zijn gerechtigheid uit genade gerechtvaardigd, en ook rechtvaardigheid doen, gelijk Hij rechtvaardig is, 1Joh. 3:7.
B. Vele zijn de tegenspoeden der zodanige, maar uit alle die redt hem de Heere.
1. Sedert de eerste vijandschap gesteld is geworden in het paradijs tussen de vrouw en de slang en beider zaad, is de haat van de slang met zijn zaad en der vrouw gedurig geweest, of zij mogelijk door list en geweld zouden kunnen beletten dat het Zaad der vrouw hem en zijn zaad de kop zou vermorzelen.
a. Dit bleek terstond in het huisgezin van Adam, waarin de rechtvaardige Abel vermoord is geworden door Kaïn, de eerste die gezegd wordt uit de boze, 1Joh. 3:12, dat is uit de vader de duivel, te zijn, Joh. 8:44.
b. Niet anders is het gegaan bij vervolg van tijd met alle gelovige kinderen van de moeder aller levenden; hetzij ze in bijzondere huisgezinnen zijn besloten geweest, hetzij ze tot een volksgemeente zijn uitgebreid geworden. Zo werd Izak, de zoon der belofte en der vrije Sara, vervolgd en bespot van Ismaël, de zoon der dienstmaagd, in het huis van Abraham, Gal. 4:28,29,30. Zo zwoer Ezau, de onheilige, een onverzoenlijke haat en de dood aan zijn broeder Jakob, in het huis van Izak. En dit is ook doorgaans het lot van Gods lievelingen; zij eten het brood der bedrukten, zij zwemmen in tranen, telkens gaan ze in het zwart, en zij moeten opklimmen tegen bergen van verdrukkingen. Gelijk nu hierin blijkt, dat de tegenspoeden die de rechtvaardigen van hun vijanden bejegenen, vele zijn.
2. Zo is het ook waar, dat de Heere hen uit die alle redt. Izak bevrijdde Hij van de bespotting en vervolging van Ismaël, door het uitwerpen van Sara's dienstmaagd Hagar en haar zoon, naar Sara's rechtvaardig bevel, Gen. 21:10, Gal. 4:31. Jakob beveiligde Hij voor de hittige gramschap van zijn broeder Ezau, door de vlucht en zijn geleide naar Laban, zijn moeders broeder. En zo is des Heeren oog over degenen die Hem vrezen, op degenen die op Zijn goedertierenheid hopen; om hun ziel van de dood te redden, Ps. 33:18,19. Wel

terecht mocht David dan zeggen: Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen; maar uit alle die redt hem de Heere.
II. Ja, David zelf is daarvan een doorluchtig voorbeeld, en heeft dit in zijn eigen persoon ondervonden.
A. In zijn jonkheid, toen hij zijns vaders schapen hoedde, was hij in angst en gevaar van leeuwen en beren, rovers van zijn kudde en vijanden van zijn leven; maar van welker hand en macht de Heere, op Wie hij betrouwde, hem gered heeft.
B. Naderhand, tot koning en opvolger van Saul gezalfd, geraakte hij in gevaar van de Filistijnse reus Goliath, een krijgsman van zijn jeugd af, en voor wie de slagorden van Israël, toen hij ze uitdagend hoonde, vreesden en vloden. Maar ook uit zijn hand heeft de Heere der heirscharen hem gered.
C. Aan het hof van Saul, dat door argwaan en nijd tegen David was ingenomen, begonnen velerlei benauwdheden en vervolgingen, die hem naderhand zoveel jaren oefenden. Als Saul, nu en dan in zijn zinnen geslagen, David, die zijn droefgeestigheid door de muziek dag op dag placht te verdrijven, in zijn krankzinnigheid door zijn spies hem poogde aan de wand te spitten, men ziet dit telkens mislukken, gelijk ook de andere raadslagen van Saul, waardoor hij David, nu onder schijn van eer, dan door misbruik van de heiligste banden van maagschap en huwelijk, dan door openbaar geweld, poogde om te brengen. Wordt hem het hof te bang gemaakt, wordt hij genoodzaakt te vluchten, en bevindt hij zich, vluchtende, ingewikkeld in het grootste gevaar; ook daaruit redt hem de Heere telkens. Immers een staaltje mogen wij daarvan beschouwen deze tekst.
III. In dit hoofdstuk, hetwelk in zich behelst een gevolg van de vervolging van David door Saul. Nadat hij van Jonathan gescheiden was, wordt ons verhaald een tweeërlei vluchten van David. Het eerste is geweest naar Nob tot Achimélech de priester, vers 1-9. Het tweede naar Gath tot Achis de koning van Gath, in deze onze tekst.
IV. Welke eigenlijk deze geschiedenis in zich behelst: *Wanneer David van Nob heenvlood naar Achis, de koning van Gath, geraakt hij in de uiterste ongelegenheid en in het grootste gevaar wat men kan bedenken, dewijl hij geraakt in des vijands hand, en ontdekt wordende zeker de dood te verwachten had; dermate dat hij, geen uitkomst anders ziende, genoodzaakt wordt zich razende te vertonen, hopende door dit middel de dood nog te ontgaan. En ziet eens, hoe de Heere hem redt uit dat gevaar! David zich zo razende vertonende, was dit de uitkomst, dat Achis tot zijn knechten zei: Ziet, gij ziet dat de man razende is, en zo vervolgens.*
De zeldzaamheid van deze stof heeft ons uitgelokt om ze ook eens met uw aandacht te verhandelen. Dat niemand daar een verkeerd, maar wij daarvan een recht gebruik maken mochten.
O Heere, zegen de verhandeling van deze stof blijkbaar, om Uws Naams wil! Amen.
V. Drie onderscheiden zaken worden er in de voorgelezen woorden aangetekend:

I. De komst van David tot Achis, de koning van Gath, vers 10.
II. Het misnoegen dat de knechten van Achis daarover hebben opgevat, vers 11.
III. Het middel dat David in het werk stelde om te ontkomen, met de uitkomst daarvan, vers 12-15.

VERKLARING

I. Belangende het eerste, daarvan gewaagt de heilige tekst aldus: En David maakte zich op, en vluchtte te dien dage van het aangezicht van Saul, en hij kwam tot Achis de koning van Gath.

A. Wie David was, beschrijf ik u niet, elk uwer behoort dat uit de Bijbel te weten. Wie Saul was, kan u ook niet onbekend zijn, die ooit de Bijbel gelezen heeft. David maakte zich op, en vluchtte van zijn aangezicht.

1. Uit het voorgaande blijkt, dat de oorzaak van Davids vlucht was dat Saul onrechtvaardig zijn ziel zocht. Cicero mocht wel zeggen: Dat de nijd de deugd vergezelschapt en de goeden doorgaans vervolgt. Zo was het met David. Als Saul gezien had de grote voorspoed van David, en in welke hoogachting hij was bij het ganse volk, was hij ook met nijdigheid tegen David ingenomen, doende naar de aard van boosaardige prinsen, die niet lijden mogen dat iemand aangenaam is bij het volk. Dat schrikkelijk gedrocht, de nijd, broedde en had reeds een heilloos slag van vervloekte jongen in het hol van Sauls hart geworpen. Saul, met zulk een boze argwaan tegen David ingenomen, zoekt hem nu ook van kant te helpen.

2. Waarom David, zijn leven niet zeker zijnde, heil in de vlucht zoekt. Salomo zegt, Spr. 22:3: Een kloekzinnig mens ziet het kwaad, en verbergt zich; maar de slechten gaan henen door, en worden gestraft. David handelt dus voorzichtig, als hij zich opmaakt, en vlucht van het aangezicht van Saul.

B. De tijd, wanneer deze vlucht geschied is, wordt uitgedrukt met deze woorden: En te dien dage.

1. Te dien dage, toen hij vluchtende voor Saul, hoewel als een bode des konings, tot de priester Achimélech te Nob gekomen was.

2. Te dien dage, toen hij op zijn verzoek van de priester Achimélech ontvangen had de uitgediende toonbroden, en het zwaard van Goliath, hetgeen naderhand door het aanbrengen van Doëg de Edomiet, niet alleen David, maar ook die priester van rijksweerspannigheid en majesteitsschennis verdacht maakte, en daarenboven al het priesterlijke geslacht tot vijf en tachtig personen, een enige Abjathar uitgezonderd, het leven kostte.

3. De Joden geven voor, dat deze vlucht van David op een sabbatdag geschied is; wat ook niet ongelooflijk is. Want zulks is af te nemen uit het ontvangen van de toonbroden, die lagen een week lang op de tafel ten toon, en werden op elke sabbat van de priesters verwisseld, en door hen op de sabbat gegeten. Dewijl nu de toonbroden nog voorhanden waren, als David tot Achimélech kwam, blijkt daaruit vrij klaar, dat dit ook op een sabbatdag geschied is. Althans het was geoorloofd op de sabbat te vluchten. Men leest van sommige Joden dat zij, op de sabbat aangevallen van hun vijanden, het leven niet wilden verdedigen, noch de holen in welke zij waren, stoppen; maar zich liever als weerloze schapen met vrouwen en kinderen lieten doodslaan; waarop Matthatias de anderen overreed heeft, dat men op de sabbat zou strijden, de noodzakelijkheid zulks vereiste, zonder dat men echter de vijand zou aangrijpen, de sterkten die hij opwierp, verbreken. De Joden zeggen in hun overleveringen: Alle werk wordt op de sabbat verboden, doch het leven en het gevaar van het leven verdrijft de sabbat. Dat het geoorloofd was op de sabbat te vluchten, geeft Jezus Zelf te kennen, als hij zegt: Bid, dat uw vlucht niet geschiede des winters, noch op een sabbat, Matth. 24:20. Ten dien dage dan maakte David zich op, en vluchtte van Sauls aangezicht.

C. Doch waar naartoe vluchtte hij? Hij kwam tot Achis, de koning van Gath.

1. Achis is de eigennaam van deze koning geweest, anders wordt hij genoemd Achimélech, Ps. 34:1. Dat dit de algemene eernaam van de koningen geweest is, zoals blijkt uit Gen. 21:26 en 26:1; een naam die zoveel zegt als, mijn vader is koning, welke alzo de koningen hun plicht te binnen bracht, namelijk, dat zij als vaders van het volk en vaders van het vaderland moesten zijn.
2. Gath was een koninklijke residentiestad, liggende op een berg, niet ver van de zee, omtrent vier mijl ten westen van Joppe. Daarheen waren de kinderen van Enak gevlucht, Joz. 11:22. Hetgeen echter tegenwoordig verwoest is, veranderd zijnde in enige kleine hutjes, genoemd *Ibdin*, gelegen zijnde op een heuvel. Trouwens, zo is alles hier vergankelijk en veranderlijk met de tijd.
3. Maar was dit wel voorzichtig van David, dat hij vluchtte naar Achis, de koning van Gath? Integendeel, was het zelfs niet roekeloos, te vlieden naar de Filistijnen, die zijn grootste vijanden waren, en die hij zo zwaar beledigd had? Was het in het bijzonder ook niet ten hoogste gevaarlijk te vlieden tot die van Gath, de stad van Goliath, die hij gedood had, en daar dan nog te komen met het zwaard van Goliath zelf; moest dat niet een verkeerde uitslag hebben? Hoe komt David er echter toe, dat hij vliedt tot Achis, de koning van Gath?
a. Mogelijk dat de nood hem hiertoe gedwongen heeft, want dewijl hij wist dat zijn dood bij Saul vast besloten was, en hij ook in andere koninkrijken niet veilig wezen kon, omdat die met Saul vrede hadden, en hem daarom ook lichtelijk zouden overleveren, zo wil hij zich liever overgeven aan de vijanden van Saul, hopende dat de Filistijnen hem niet zouden kennen, dewijl zij hem misschien anders niet gezien hadden dan in de strijd, waarin men elkander zo nauwkeurig niet aanschouwen kan, en dan zo onbekend zijnde bij hen, door Saul niet licht zou kunnen opgespoord worden. Het is wel waar dat het zwaard van Goliath bij die van Gath wellicht bekend was, maar dat heeft hij kunnen verbergen, opdat zij dit niet ziende hem ook niet kennen mochten.
b. Misschien dat hij ook gevlucht is naar Achis, op hoop van de gunst van Achis te verwerven, zoals van overlopers wel pleegt te geschieden; gelijk ook zulke overlopers, als David er een was, de vijanden doorgaans voordelig en aangenaam zijn. Indien hem dit gelukt was, zo was hij door zijn eigen beleid gemakkelijk uit al zijn zwarigheden gered geweest. Doch het behaagde God hem op een andere wijze nog te vernederen. Zo kan men dit vluchten van David verschonen en van onvoorzichtigheid vrijspreken.
c. Doch anderen willen, dat dit vluchten van David tot de Filistijnen uit menselijke zwakheid, vrees en wantrouwen op de Goddelijke belofte geschied is, zonder dat hij God om raad hierin gevraagd had, of zonder dat God hem daarop geantwoord had.
II. Doch welk een uitslag had dit vluchten van David tot Achis?
A. Hij werd bekend bij de knechten van Achis. Zo gebeurt het wel meer; dat Gods kinderen het ene gevaar ternauwernood ontweken zijnde, wederom geraken in een ander. Zo voegt God menigmaal slag op slag, en plaag op plaag. Op de schade die Job leed aan al zijn goederen, liet hij nog volgen die van zijn kinderen en gezondheid. Op de ballingschap en slavernij van een onschuldige Jozef, voegde hij een lange en afgrijselijke gevangenis. Evenals David het ene gevaar nog nauwelijks ontworsteld zijnde, bij Achis komende en bekend wordende aan de hovelingen, weer in een ander neerstort. Doch de knechten van Achis, zegt de tekst, vers 11, zeiden tot hem: Is deze niet David, de koning des lands? enz.
B. Zij beschrijven dan David als de koning van het land, namelijk van het Joodse land. Maar in welk een zin toch noemen de Filistijnen David de koning van het land, dewijl Saul nog praalde met de koninklijke kroon en over Israël de rijksstaf zwaaide?

1. Daar zijn er, die menen dat David van de Filistijnen de koning van het land genoemd wordt, omdat het gerucht overal verspreid was, dat David van de profeet Samuël tot koning over Israël gezalfd was. Doch dit schijnt toen ter tijd Saul en de Israëlieten zelfs nog onbekend te zijn geweest, hoeveel temeer moeten dan de Filistijnen daarvan onkundig geweest zijn?
2. Anderen menen, dat David genoemd wordt de koning van het land, om de overwinning welke hij behaald had op Goliath, namelijk de koning van dit ons land; op die voorwaarde toch was het tweegevecht tussen David en Goliath aangegaan, dat de overwinnaar het rijk van de overwonnene bezitten zou, 1Sam. 17:9. Alsof zij wilden zeggen, dewijl dit die man is, heer koning, die over ons zou moeten heersen, hoe is het mogelijk dat gij hem onder uw ogen en in uw land kunt dulden; hoe is het mogelijk, dewijl gij hem in uw macht hebt, dat gij hem niet van het leven berooft?
3. Doch ons behaagt meer het gevoelen van die geleerden, die het woord koning oneigenlijk opnemen voor een gouverneur of regent, gelijk het zo wel meer in de Schrift genomen wordt, onder andere Gen. 36:31. Dit zijn de koningen, dat is, dit zijn de vorsten, de regenten, die geregeerd hebben in het land van Edom. Zo willen dan de Filistijnen zeggen, is dit niet die David, de koning, de gouverneur van het land, die met de dochter des konings gehuwd is, die van een ieder de kroon wordt toegezegd, en die na Saul wel koning zal worden? Die als een andere koning van de zijnen zegepralende wordt ingehaald en verwelkomd, die in alle veldslagen als overwinnaar terug trekt, en om zijn heldendaden van de Israëlieten tot de Kroon bestemd wordt?
C. Doch of dit nog niet genoeg was, zo verhalen zij ook het gezang, hetwelk de vrouwen hem tegemoet zongen, als hij weerkeerde van het verslaan van Goliath. Zong men niet van deze in de reien, zeggende: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden? Het is vanouds gewoonte geweest, Gods weldaden, der voorouderen oorlogsdaden, en ander dapper bedrijf door dicht en zangkunst te vereren en te vereeuwigen, niet alleen van verschillende Europese en Oosterse volkeren, maar ook van de oude Hebreeen; van het begin van hun republiek af, gegrondvest in de uittocht uit Egypte en de doortocht der Rode Zee, heeft men een doorluchtig bewijs in het triomflied van Mozes en de kinderen Israëls aan het strand gezongen, over Farao's en der Egyptenaren ondergang, beantwoord van Mirjam en haar trommelende reien met dit gezang: Ik zal den Heere zingen, want Hij is hooglijk verheven, het paard en zijn ruiter heeft Hij in de zee geworpen, Exod. 15:1-21. In latere dagen zongen Debora, en Barak de zoon van Abinoam, de Heere een lof- en zegezang toe, welke onder alle vrouwelijke schriften de voorrang heeft, Richt. 5:l-31. Sindsdien hadden de vrouwen en de maagden in openbare en algemene vreugde de gewoonte dat zij een vreugdegezang ophieven in de reien, dat zij al spelende beantwoordden, en in reien elkander met beurten toezongen.
1. Zo hadden zij David ter ere als overwinnaar over het slaan van de Filistijn Goliath, of zo sommigen willen van andere veldslagen weerkerende, dit vreugdegezang aangeheven: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden. Die toejuiching was oorzaak geweest van al de vervolgingen, die hem sindsdien door Saul aangedaan waren, dewijl de meeste prinsen van die aard zijn, van welke Filippus de koning der Macedoniërs was, die de naam wilde hebben dat alle voortreffelijke daden de zijne waren, en meer vergrimde over zijn veldoversten, die met lof en voorspoed iets hadden uitgevoerd, dan die tegenspoed gehad hadden. Als Saul dit gezang der vrouwen van Israël, dat David boven hem verhief, vernomen had, had hij ook, vervuld met jaloezie en nijdigheid, sindsdien gelegenheid gezocht om David op allerlei wijze van kant te helpen. Was dus dit

gezang het begin geweest van zijn tegenspoed, datzelfde gezang scheen hem nu ook, in des vijands macht geraakt, niet veel goeds te voorspellen.
2. Trouwens, zo behaagt het ook de Goddelijke voorzienigheid haar weldaden te vermengen. Zij vergezelt menigmaal, zoals in Paulus bleek, haar heilzame openbaringen met een doorn; haar vertroostingen en haar zegeningen met een lastig aanhangsel, haar zoetheden met enige smart, opdat de mens zich niet bovenmate verheft, en door het vergeten van zijn staat in het verderf neerstort. Elke gelovige ervaart dit in het bijzonder; zij allen ontvangen van de Hemel verschillende zegeningen, doch zij zijn als de schapen en lammeren, die Jakob voor zijn loon kreeg, geplekte en gespikkelde, daar is zwart en wit onder, stof van vreugde en reden van droefheid. Brengt de overwinning, die David bekwam over de Filistijnse reus, hem een triomflied en lofzang aan; het brengt hem ook in gevaar, niet alleen bij Saul, maar ook bij de Filistijnen.
III. Als de knechten van Achis dan zeiden, is deze niet David, de koning van het land, zong men niet van hem in de reien, zeggende: Saul heeft zijn duizenden verslagen, maar David zijn tienduizenden? Dan staat er:
A. David legde deze woorden in zijn hart, en hij was zeer bevreesd voor het aangezicht van Achis, de koning van Gath, vers 12.
1. David legde deze woorden in zijn hart, hij overwoog deze; want hij bemerkte dat hij onder zijn vijanden, in wier geweld hij nu was, ontdekt was; hij kon wel besluiten dat hij niets dan nadeel van hen te wachten had. Ja, de Filistijnen grepen hem, gelijk hij getuigt, Ps. 56:1. De Joden zeggen, dat dit de broeders van Goliath waren, zodat hij in het midden der bloedvrienden van Goliath zijnde, in het uiterste gevaar was. Hij kon zich lichtelijk verbeelden, dat de vrienden van Goliath zich van deze gelegenheid bedienen zouden om zich aan hem te wreken; en wat had hij toch te verwachten? Waar zet de wraakzucht de mens toch al niet toe aan? De Romeinse geschiedschrijvers verhalen van de huisvrouw van Marcus Antonius, dat zij om aan haar wraakzucht te voldoen, die zij tegen de welsprekende Cicero had opgevat, die de fielterijen van Antonius zo menigmaal in de Raad had besproken, niet alleen met vermaak en genoegen hem naderhand, als er andere personen aan de regering gekomen waren, zag onthalzen, maar ook zijn tong hebbende doen uitsnijden, deze met scherpe naalden ging doorsteken. Om nu van vele andere voorbeelden van wraakzucht te zwijgen. Het is bekend hoe de heidenen zich hierin te buiten gingen, die geloofden dat de geesten van hun verongelukte vrienden door het bloed van hun vijanden te verzoenen waren. Wat kon David dan ook anders van deze Filistijnen verwachten, dan dat zij de dood van Goliath op het schrikkelijkste aan hem zouden wreken? Dit alles overdenkende, en hun woorden in zijn hart overleggende:
3. Werd hij dan ook zeer bevreesd voor het aangezicht van Achis de koning van Gath. Echter was deze vrees zo groot niet, dat zij hem wanhopig maakte, geen al te grote angst bekruipt zijn edelmoedig bloed, geen laffe doodschrik doet zijn ziel vertragen; neen, in het minste niet, alhoewel hij het gevaar, waarin hij was beseffende, ook billijk bevreesd is.
4. Twee hartstochten zijn er in een mens, die, hoewel ze tegen elkander strijden, beide echter moeten plaats hebben in zijn ziel om enig merkelijk gevaar te ontgaan, te weten vrees en hoop.
a. De vrees ontstaat hieruit, dat hij enig kwaad voorziet, hetgeen hij vreest hem te zullen overvallen. Hieruit wordt de voorzichtigheid geboren, die zich tegen het gevaar wapent. Heeft men geen gedachte van gevaar, daar volgt noodzakelijk zorgeloosheid uit. Doch is de vrees te groot, dan verandert ze in wanhoop, die het verstand verblindt en handen en

voeten breidelt, zonder enig middel te aanvaarden, waardoor men zijn verderf ontgaan kan.
b. Hierom moet bij de vrees de hoop komen als haar gezellin, die de mens op wegen en middelen doet denken om enig goed te erlangen of schade te vermijden. Deze ontbrak er in Israël, toen zij hoorden dat de steden van Kanaän met vestingen versterkt waren, dat de kinderen Enaks daarin woonden, en het bezwaarlijk zou zijn ze te bemachtigen; zij werden moedeloos.
B. Doch geheel anders was het met David. Hij was wel bevreesd voor Achis, doch zo, dat hij hopende op God, Die hem zo menigmaal uit gevaren verlost had, op middelen bedacht is om zich uit dit gevaar te redden; echter geen ander middel van ontkoming wetende, veinst hij zich waanzinnig te zijn; want zo vervolgt de geschiedenis, vers 13:
1. Daarom veranderde hij zijn gelaat voor hun ogen, en hij maakte zichzelven gek onder hun handen; en hij bekrabbelde de deuren der poort, en hij liet zijn zever in zijn baard lopen.
a. Hij veranderde zijn gelaat voor hun ogen; eigenlijk staat er in het Hebreeuws, zijn smaak, omdat gelijk men aan de smaak verneemt of de spijs goed of kwaad, zuur of zoet is, alzo verneemt men ook aan het gelaat en de gebaren, of iemand wijs of dwaas, goed of kwaad is. Hij veranderde zijn gelaat voor hun ogen. Wellicht heeft hij een belachelijk gewaad aangedaan, en heeft hij zijn spraak veranderd, opdat niemand hem mocht houden voor een Jood, en ook zijn uiterlijk gewaad, zich alzo als gek vertonende.
b. Daarom wordt erbij gedaan: Dat hij zichzelven gek maakte onder hun handen; dat is, terwijl hij in hun geweld was.
c. En hij bekrabbelde de deuren der poort, met zijn nagels daar aan krabbende, of hij schreef en tekende daarop, naar de manier der gekken, met krijt of kool ijdele dingen en zotte figuren op.
d. En opdat er niets aan ontbreken mocht om zijn rol wel te spelen, zo liet hij ook de zever in zijn baard aflopen, gelijk simpele en razende mensen gewoon zijn; zich aldus volkomen gek vertonende.
2. Doch David was niet waanzinnig; deze veinzing is van hem geschied uit voorzichtigheid, want terwijl hij zijn wijsheid als aflegt, zo leggen de knechten van Achis hun nijd en haat tegen hem af; en terwijl hij zijn gelaat verandert voor hun ogen, zo veranderen zij tegen hem van hart. Zo wordt ook in nood en ongelegenheid door wijzen zelfs somtijds dwaasheid geveinsd. Bekend is de veinzerij van Ulysses, die geheerst heeft over het eiland Ithaca, gelegen in het Griekse meer, van wie Homerus een groot werk gedicht heeft, waarin wij beschreven vinden, dat wanneer de Trojaanse krijg, die ontstond door het schaken van Helena, welke Paris roofde en in Troje bracht, zijn aanvang nemen zou, al de helden van Griekenland zich voornamen Troje te belegeren. Ook Ulysses werd gedwongen, mee te trekken; maar omdat hij liever bij zijn huisvrouw, de schone en kuise Penelope thuis wilde blijven, heeft hij zich aangesteld alsof hij dol en van zijn zinnen beroofd was; welke veinzerij ontdekt werd, doordat men, als hij zijn bezaaide akker, daar het koren al opgewassen was, met twee verschillende dieren omploegde, zijn enige en kleine zoon Telemachus voor zijn ploeg legde om te zien, of hij ook daar overheen ploegen zou. Doch Ulysses stond met zijn ploeg stil en verschoonde zijn zoon; waaruit men bemerkte dat hij niet dol maar kloek genoeg was, en dus moest hij met de andere vorsten voorttrekken naar Troje. Een zeer grote naam van wijsheid en voorzichtigheid verkreeg ook de Romein Junius Brutus door zijn veinzing van zotheid. En hoewel Livius anders geen reden daarvan uitdrukt dan dat hij zulks zou gedaan hebben om zijn leven en vaderlijke

erfenis te bergen; nochtans is het ook geloofwaardig dat hij dit momaangezicht aannam, opdat hij, terwijl men op zijn manier van leven geen acht sloeg, des te grotere gelegenheid zou hebben om de koningen te onderdrukken, en het vaderland te verlossen, wanneer hij daartoe maar bekwame gelegenheid mocht hebben. Dat dit alzo was, kan men oordelen uit de uitlegging, welke hij deed van het Delfische orakel; want hebbende het orakel horen zeggen, dat die thuis komende het eerst zijn moeder kuste, de heerschappij in handen zou krijgen; in plaats dat zijn metgezellen te Rome komende elk naar hun moeders liepen, viel hij met zijn aangezicht op de aarde, en kuste die als zijn moeder; dit bleek ook daarenboven, als hij daarna op het lichaam van Lucretia tussen de vader, de man en verdere bloedvrienden, de eerste was die het mes uit de wonde trok, en de omstanders zweren deed, dat zij voortaan geen koning meer te Rome zouden dulden. Opdat ik nu van de Atheense wetgever Solon, van Meton de sterrenkijker, en van anderen niet spreke.

3. Dit komt nu hier in bedenking, of David zich dus gek veinzende, wel of kwalijk gedaan heeft?

a. Daar zijn er, die menen dat David kwalijk zou gedaan hebben, en dat deze zijn veinzing streed tegen zijn achtbaarheid en deftigheid.

b. Anderen wederom houden het er voor, dat hij niet kwalijk gedaan heeft, omdat hij niet veinsde omtrent de eer van God of de belijdenis der waarheid, maar slechts omtrent de uiterlijke vertoning van zijn verstand en rede. Bijvoorbeeld, mag een goedaardig mens zich niet weleens aanstellen alsof hij boos was? Gelijk Salomo deed, toen hij een zwaard nam, alsof hij dat arm onnozel kind wilde doorsnijden, 1Kon. 3. Maar indien een goddeloze veinst vroom te zijn, dat is enkel bedrog. Is het een zachtzinnig mens niet geoorloofd, zich weleens te gedragen alsof hij streng was? Gelijk Jozef zich toonde aan zijn broeders. Er is echter niets verfoeilijker dan een wreed mens, die zich zachtmoedig en goedertieren veinst te zijn. Zo is het ook een wijs man toe te geven, dat hij zich houdt alsof hij onwijs was; maar indien een zot de wijze man wil spelen, dat is een overtollige dwaasheid.

c. Wat ons betreft, wij maken dit onderscheid:

1. Dat de veinzing van Davids zotheid kwaad is geweest, indien deze is voortgevloeid uit vrees en wantrouwen op Gods voorzienigheid.

2. Maar dat hij niet te berispen is, indien hij onder het aanroepen van Gods Naam en een vast vertrouwen op Gods goedheid deze veinzing gebruikt heeft als een middel om uit zijn gevaar verlost te worden. En dat David zulk een vast vertrouwen op God gehad heeft, is af te nemen uit Ps. 34 en 56, die hij bij deze gelegenheid gemaakt heeft, waarin hij, bevonden hebbende Gods verlossing uit dat grote gevaar, toont hoe het degenen welgaat die op God betrouwen.

a. Zo kunnen zich van Davids voorbeeld de huichelaars niet bedienen, die een onheilig hart met de schijn van uiterlijke godsdienstigheid bedekken; die hun naasten honing om de mond smeren, en ondertussen er zich op toeleggen ze te kwetsen of te doorsteken, waar zij maar kunnen en vermogen.

b. Zo mogen wij ons ook van dit voorbeeld niet bedienen in het stuk van de godsdienst, maar dan hebben wij veeleer te volgen het doorluchtig voorbeeld van de oude Eleazar, welke noch belofte van leven, noch schrik voor de dood bewegen kon tot veinzerij, 2 Machab. 4:18.

C. Welke was nu de uitkomst van Davids veinzing? David zich als onwijs vertonende, was dit de uitslag: Dat Achis tot zijn knechten zei: Ziet, gij ziet dat de man razende is, waarom hebt gij hem tot mij gebracht? Heb ik razenden gebrek, dat gij deze gebracht hebt om

voor mij te razen? Zal deze in mijn huis komen? vers 14 en 15. Bij de Ouden waren niet alleen de woorden, maar ook de werken en gebaren tolken van het gemoed. Als Achis de uiterlijke gebaren van David zag, zoals hij zijn gelaat veranderde, en zich onwijs aanstelde, krabbelde aan de deuren der poorten, en de zever in zijn baard liet lopen, zo hield hij hem ook voor een razende, en wordt gemelijk op zijn knechten, dat zij zulk een razende tot hem brachten. Hij begaat een grote misslag, dat hij zich aan de uitwendige schijn vergapende, een wijs man voor dwaas houdt zonder hem verder te onderzoeken. Die de gerechtigheid hebben afgebeeld, hebben deze als blind geschilderd, om te tonen dat bij een rechter geen aanneming des persoons moet zijn, of zich niet aan het uiterlijke vergapen moet. Maar de koning Achis zich aan het uiterlijke vergapende, zegt tot zijn knechten: Ziet, gij ziet dat de man razende is; zou dat die David, de koning van het land zijn'? Zou dat die held zijn, van welke zo heerlijk wordt gezongen? Zou die Goliath verslagen hebben? Wel, de man is zot, ziet gij zelf niet dat hij razende is? Waarom hebt gij hem dan tot mij gebracht? Heb ik dan aan razenden gebrek aan mijn hof, dat gij deze tot mij gebracht hebt om voor mij te razen? Zal deze in mijn huis komen? Zoo heerst God zelfs over de koningen, zo heeft hij het hart der koningen in Zijn hand als waterbeken, en neigt het tot al wat Hij wil, zo buigt Hij hier ook het hart van Achis, opdat David zou ontkomen.

TOEPASSING

I. Veel schone en leerzame bedenkingen waren ons te binnen gekomen over deze stof. Doch dewijl wij die alle onmogelijk kunnen voordragen, zullen wij er maar enige als met de vinger aanroeren, en ze verder aan uw bedenking overgeven.

A. Als wij dan hier horen hoe David vluchtende was voor het aangezicht van Saul, die onrechtvaardig zijn ziel zocht, zien wij daarin wat het lot is zelfs van de braafste dienaars der koningen, dat, als zij de grootste diensten gedaan hebben, eindelijk vergeten, kwalijk beloond en weggedreven worden. Wat had David niet grote diensten bewezen aan Saul; hij had Goliath verslagen, en bovendien nog zoveel andere overwinningen behaald; doch juist dat alles was oorzaak dat Saul met nijdigheid vervuld zijn ziel zocht, zodat hij zijn leven willende behouden, vluchten moest.

1. Laat ons hieruit leren, nooit ons geluk te vestigen op de genegenheid van een mens, maar alleen op de genade van de onveranderlijke God, Die de Zijnen toeroept: Ik de Heere, word niet veranderd, daarom zijt gij, kinderen Jakobs, niet verteerd. Die rechtvaardig is en daarom uw werk niet zal vergeten, Die geen dienst zonder vergelding laat, zelfs niet van een dronk koud water tot liefde van Hem aan een behoeftig discipel in Christus' Naam gegeven.

2. Zo trouweloos als Saul handelde omtrent David, zo trouweloos is ook de wereld en de satan in het belonen van hun dienaars. O! hoort dit arme wereldlingen, o! hoort dit gij hardnekkige zondaars, die uzelf zo afslooft in de dienst der wereld en des satans; zingt en springt vrij, loopt vrij in het renperk van deze aarde, dat het stof u om de oren stuift; maar hoe bitter zal u dit naderhand opbreken.

B. Als wij horen dat David zich opmaakte om Saul te ontwijken, en hij naar Achis de koning van Gath vluchtte, zo moeten wij weten, dat het in tijden van vervolging geoorloofd is te vluchten. Dit te ontkennen zou niet alleen David, die hier Saul, Mozes die Farao, Jakob die Ezau, en Elia die Achab ontvlucht is, veroordelen zijn, tegelijk ook de Christenen, die na de dood van Stefanus Jeruzalem, en Paulus, die de gevangenis van Damascus met de vlucht verlaten hebben; maar ook Jezus Christus Zelf, Die niet alleen

Zijn leerlingen en apostelen uitdrukkelijk beveelt, wanneer zij hen in de ene stad zouden vervolgen, te vlieden in de andere, Matth. 10:3; maar ook Zelf in het begin van Zijn leven, de woedende en bloeddorstige razernij van Herodes, die naar Zijn leven stond en dat zocht in de kinderen en zuigelingen van Bethlehem door hem vermoord, ontvluchtte naar Egypte. Zo mag en moet ook een Christen het lijden ontgaan, zolang hij het met een goed geweten ontvluchten kan, en God hem Zelf daartoe niet roept, gelijk David hier gedaan heeft.

C. Dit hebben wij hier eindelijk ook te leren, als wij horen hoe de Heere David voor de woede en wraakzucht der Filistijnen bewaart, en door middel van zijn veinzing van uitzinnig te zijn redt uit het gevaar dat hem dreigde bij Achis, de koning van Gath.

1. Laat de bozen woelen zoveel zij willen, laten zij Gods dienstknechten haten, vervolgen, belagen, en van kant zoeken te helpen; zonder de wil van de allerhoogste God zullen zij niets vermogen, en Die zal de zaken zo besturen, dat de vromen geen leed geschiedt tot die tijd toe, die God Zelf bestemd heeft, om alsdan en niet eerder de bozen hun moedwil te laten koelen.

2. Hoe menigmaal had Farao, de koning van Egypte, Mozes en Aäron niet als met de tanden vaneen willen scheuren, omdat zij zich niet ontzien hadden hem aan te zeggen dat hij Israël zou laten trekken; en waarom deed hij het niet? God weerhield zijn handen en belette hem door menigerlei middelen het uitvoeren van zijn verwoedheid. Kan men wel dodelijker haat bedenken dan die Saul tegen David had opgevat, die hij zo gedurig vervolgde en najoeg om hem te vangen en te doden? Tweemaal kreeg hij hem genoegzaam in zijn handen; en waarom greep en doodde hij hem toen niet? Omdat God hem dit telkens belette. Waarom offerden de Filistijnen hier David, toen zij hem ontdekt hadden, niet op aan hun boze wraakzucht? Het was omdat God zijn Bewaarder was, Die hem uit de macht der Filistijnen wilde redden door middel dat hij zich dwaas veinsde. En zo heeft de Goddelijke voorzienigheid duizend middelen om de Zijnen te bewaren en te redden. Men ziet somtijds geheel de natuur veranderen op de wenk van de Allerhoogste, als zulks het heil van de Zijnen vereist. Moet Lot gered worden uit Sodom, God leidt er hem door Zijn engelen uit. Is het vijandige hart van Ezau Jakob in de weg, in één ogenblik veranderen zijn wrede dreigementen in een broederlijk omhelzen. Moet de kleine Mozes op het water drijven, hij is in een biezen kistje op het water ruim zo veilig als een ander in de wieg. Wordt Gods volk van machtige vijanden omringd en bestreden, God laat de wind en de natuur voor hen strijden. Eén hagelsteen van de hemel is dan meer dan een krijgsknecht onder Israël. En wie zou al de middelen kunnen ophalen, welke God in het werk stelt, of waardoor Hij de Zijnen behoudt? Somtijds behoudt Hij ze door wijsheid, somtijds door dwaasheid, zoals hier in David te zien is.

a. Begenadigden, geeft u dan nooit toe in moedeloosheid, hoe groot uw gevaar ook zijn mag, want dat onteert God en maakt u tot alles onbekwaam; maar zoekt te doen als David en moed te scheppen.

b. Daartoe moet gij in uw noden en gevaren de middelen gebruiken, waaraan gij gebonden zijt, gelijk David hier ook deed.

c. Verwondert u niet, begenadigden, dat u gedurig tegenspoeden, verdrukkingen en gevaren omringen; dit is altijd het lot der godzaligen geweest, zelfs ook van die man naar Gods hart, David.

d. Bij al het zoet dat gij geniet, gelovigen, is nog wat bitters, dat dient om u klein te houden, en hier de rust voor uw ziel niet te zoeken.

e. Op de Goddelijke voorzienigheid, Die duizend middelen heeft om de Zijnen te beschermen, hebben de vromen zich gerust te stellen en te verlaten; elk van hen mag met David zeggen uit Ps. 23:4: Al ging ik ook in een dal der schaduwen des doods, ik zou geen kwaad vrezen; want Gij zijt met mij, Uw stok en Uw staf vertroosten mij.
f. Legt uw hoofd, o gelovige zielen die God vreest, in het vertrouwen op deze voorzienigheid gerust neer. Gelooft dat God voor u zijnde, niemand tegen u kan zijn, of u uit Zijn handen, uit Zijn bijzondere bescherming, rukken zal. Gij moogt met David uitroepen: De Heere is mijn Licht en mijn Heil; voor wien zou ik vrezen ? De Heere is mijn Levenskracht, voor wien zou ik vervaard zijn? Ofschoon mij een leger belegerde, mijn hart zou niet vrezen; ofschoon een oorlog tegen mij opstond, zo vertrouw ik hier op. Want Hij versteekt mij in Zijn hut ten dage des kwaads, Hij verbergt mij in het verborgen Zijner tent. Ook nu zal mijn hoofd verhoogd worden boven mijn vijanden, Ps. 27.
Eindelijk zal de Heere u eens van alle gevaar, boosheid en vijanden geheel verlossen, en u doen genieten het einde uws geloofs, de zaligheid uwer zielen. AMEN.

TIENDE LEERREDE

2 SAMUËL 23:5 Eerste Deel

Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is (daarin) al mijn heil en alle lust, hoewel Hij het (nog) niet doet uitspruiten.

INLEIDING

I. **OFSCHOON** alle inwoners van Jericho verschrikt waren voor de Israëlieten, toen zij de stad belegerd hadden, was Rachab nochtans gerust.
A. Niet dat Rachab of haar huisgenoten zoveel in waardigheid uitstak boven haar medeburgers, want zij was wellicht onder dezen de geringste, immers in afkomst was zij niet meer dun de anderen, een heidin, een Kanaänietische; en in haar staat was zij van de minste en verachtste, een slechte en lichte vrouw.
B. Evenwel had zij reden om haar heil te stellen in hetgeen anderen aanzagen als hun nakend verderf. De verspieders hadden met haar een verbond gemaakt, en dat wel met een eed en waarteken bekrachtigd, dat zij aan haar en haar huis weldadigheid doen zouden. Daarin stelde zij zich gerust, zonder de onwaardigheid van zichzelf aan te zien; en haar verwachting miste niet, zij werd niet alleen met alles wat zij had verschoond, maar ook zeer in staat verheven, toen zij naderhand tot vrouw werd genomen van Salmon, zoon van Nahesson, vorst van de stam van Juda, uit welk huwelijk in het vierde geslacht David voortkwam. Zo werd Rachab de moeder van de koninklijke stam in Israël; en wat het allergrootste was, van de Messias Zelf, Die uit Davids geslacht is gesproten.
II. Haar nakomeling David volgde haar geloof, hem was een verbond gesteld, niet minder vast dan het verbond met Rachab, in alles wel geordineerd en bewaard; een verbond, hem niet gesteld door Kanaäns verspieders in Gods Naam, maar door God Zelf. En al was zijn huis zo niet voor God, hij had daarin evenwel al zijn lust, en verwachtte daarvan al zijn heil, gelijkerwijs David zelf verklaart in onze voorgelezen tekstwoorden; zeggende: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is (daarin) al mijn heil en alle lust, hoewel Hij het (nog) niet doet uitspruiten.
III. Na een voorzegging van de komst van het Koninkrijk van de Messias, in het derde en vierde vers van ons teksthoofdstuk, volgt de zekerheid van die komst, welke niet belet zou worden door zwarigheden, die hinderlijk mochten schijnen, welke zijn zouden de onwaardigheid van Davids huis, in onze voorgelezen tekstwoorden, en de menigvuldige tegenstanders, in het zesde en zevende vers.
IV. Het eerste, *dat de onwaardigheid van Davids huis niet beletten zou, dat de Messias te zijner tijd zou komen, en Zijn Rijk aanvaarden,* is de inhoud van dit vijfde vers.
O Heere, laat het ons met een bijzondere zegen verhandelen! Amen.
V. Twee hoofddelen ontmoeten wij in dit vijfde vers.

I. De ongeschiktheid van Davids huis, om die rechtvaardige Heerser onder de mensen voort te brengen, in die woorden: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God.

II. Zijn verwachting niettemin, gegrond op Gods verbond met Hem gemaakt in die woorden: Nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, en vervolgens.

VERKLARING

I. Eer wij het eerste openen, moeten wij uw aandacht met een enkel woord zeggen, dat al de delen van dit vers in de Hebreeuwse tekst samenhangen met het voorgaande, en daarom met recht kunnen aangemerkt worden als zoveel gronden van Davids verwachting op de Messias. Daar zal zulk een Heerser komen, overmits Hij nog niet in mijn huis is; omdat mij evenwel zulk een verbond gesteld is, zo zal het zeker geschieden; waarom daarin dan ook al mijn heil en mijn lust is, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten.
A. Doch het zal op hetzelfde uitkomen met de gewone vertaling, die wij daarom volgen zullen.
1. *Hajith*, een *huis,* betekent in de Bijbel:
a. Somtijds iemands huisgezin of geslacht. Zo vinden wij het in Gen. 7:1, waar de Heere tot Noach zei: Gaat gij en uw ganse huis in de ark. Zo ook Num. 18:31, Deut. 6:22.
b. Somtijds betekent het iemand met zijn huisgezin en kinderen tegelijk; zo vinden wij het in Gen. 30:30, waar Jakob zegt: Wanneer zal ik ook werken voor mijn huis, dat is voor mijzelf en voor mijn kinderen? Zo ook Gen. 46:27: Al de zielen van het huis Jakobs, die in Egypte kwamen, waren zeventig, daar Jakob zelf zowel als zijn kinderen en kindskinderen onder geteld wordt. Zo moeten wij het hier ook opvatten, en er David zelf door verstaan in zijn persoon en zijn kinderen.
2. Met Davids huis moet dan hier David zelf met zijn koninklijk geslacht verstaan worden. Hij spreekt echter niet van zichzelf alleen, dat was niet genoeg, was hij zulk een heerser niet, daar mocht een ander daartoe bekwaan zijn in zijn geslacht, dat nu het aanzienlijkste was in Israël.
B. Maar hij zegt: Dat zijn huis alzo niet is.
1. Alzo niet, zegt in het gemeen, dat een persoon of zaak zo niet gesteld is, als ze wel behoorde gesteld te zijn. Waarin David nu de onwaardigheid van zijn huis stelt, moet noodzakelijk zien op het derde en vierde vers van ons teksthoofdstuk.
2. Doch David voegt er bij: *Gnim El. bij God*; zeggende: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God.
a. Want bij de mensen was Davids huis, zowel hij als zijn kinderen, wel degelijk vorstelijk, zijnde gesproten uit Salmon, Nahesson en al de voorgaande vorsten van Juda. Hij was zeer aanzienlijk. Want David was koning en zijn zonen waren prinsen, gelijk er uitdrukkelijk in 2Sam. 8:18 staat. Hij was ook zeer waardig, want David was een godvruchtig en dapper man, en bracht zelf, naar de mens, glans en heerlijkheid over zijn kinderen.
b. Maar zijn huis was alzo niet bij God, als het wel behoorde gesteld te zijn. Zo naar het inwendige, als naar het uitwendige.
1. Naar het inwendige was zijn huis alzo niet bij God, gelijk het wel behoorde gesteld te zijn; want:
a. David had een hart dat tot hinken gereed was, Ps. 38:l8. En dat de harten van zijn huisgenoten ook zo gesteld waren, blijkt eensdeels daaruit, dat het gedichtsel van des mensen hart te allen dage alleenlijk boos is, Gen. 6:5 en 8:21. Anderdeels uit de daden, die zij bedreven hebben.
b. David zelf had een hart dat hem tot hoogmoed zocht te vervoeren; een bewijs daarvan ontmoeten wij in het eerste gedeelte van 2Sam. 24. Daarom bad hij zo ernstig tot de Hee-

re: Geen grotere genade kunt Gij mij geven, dan dat gij mij nederig maakt. En dat Davids zonen ook zulke harten hadden, blijkt klaar in Absalom en Adonia, wier harten in hoogmoed zelfs zo opzwollen, dat zij het in trotsheid waagden of zij de kroon van Israël niet machtig konden worden.

c. David zelf had veel zonden en ongerechtigheden, waarom hij er over uitriep: Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, Ps. 38:5. En dat zijn huisgenoten ook vele ongerechtigheden hadden, is blijkbaar uit hun daden; zodat de allerwijste uit zijn zonen heeft moeten uitroepen: Geen mens is er die niet zondigt, 1Kon. 8:46.

d. David had zulke grote en zware zonden bedreven, als er ooit bedreven kunnen worden, want hij had overspel begaan met Bathséba; daarenboven had bij zich ook schuldig gemaakt aan doodslag, want hij had Uria de Hethiet met het zwaard gedood. Men kan dit in het brede lezen, 2Sam. 11. En zijn zonen hadden zich nog al gruwelijker gedragen, want Amnon had zijn eigen zuster Thamar verkracht, en Absalom had zijn broeder Amnon doodgeslagen, en zijn eigen vader van de koninklijke troon zoeken te verstoten.

e. David was tijden achtereen daar heen gegaan, zonder over zijn zonden, zelfs over die zware zonden van overspel en doodslag, in de schuld voor God te komen; hoelang het geduurd heeft, durven wij niet te bepalen, maar dat het wel over de negen maanden geweest is, kunnen wij met zeer veel waarschijnlijkheid bewijzen. Zo ging hij zonder zijn zonden te belijden tijden daar heen; waarop hij wellicht het oog heeft als hij in Ps. 32:3 zegt: Toen ik zweeg, werden mijn beenderen verouderd. En hoe zijn zonen hun zonden zochten te bemantelen, en niet in de schuld daarover voor God wilden komen, zien wij in Amnon, 2Sam. 8, en in Adonia, 1Kon. 2.

f. David was dikwijls ook al vrij ongelovig; niet dat hij in de grond toen geen geloof had, maar dat hij zeer door ongeloof geschud en geslingerd werd, en daarom zeer bekommerd en achterdochtig was, als bijvoorbeeld: Toen hij in zijn hart zei, nu zal ik nog een der dagen door Sauls hand omkomen, 1Sam. 28:1, en het begin van Ps. 13. En wat zijn zonen aanbelangt, sommigen van hen hebben waarschijnlijk nooit het zaligmakende geloof gehad; alleen van Salomo lezen wij dit; maar waar lezen wij zulks van Absalom, van Amnon of van Adonia? Immers nergens.

g. Om alles verder bijeen te voegen, David zelf was naar het inwendige ellendig en noodruftig, zoals hij belijdt, Ps. 70:6. Dat is, in alles zeer gebrekkig. En dat zijn huisgenoten ook zodanig waren, blijkt uit 2Kron. 1.

h. Uit dit alles volgt derhalve dat David en zijn huisgenoten in zichzelf zeer onwaardig waren; zodat David daarvan overtuigd uitriep: Wie ben ik, Heere, HEERE, en wat is mijn huis, dat Gij mij tot hiertoe gebracht hebt? 2Sam. 7:18. Mocht dan David met opzicht van zijn inwendig bestaan niet betuigen, dat zijn huis alzo niet was bij God?

2. Ja, zelfs ook naar het uitwendige was dit waarachtig bij God; want:

a. Rechtvaardigheid ontbrak er ook in vele delen in zijn huis; laat ik niet ophalen van Davids kinderen, Amnon, Absalom en Adonia; maar ook David zelf had zijn regering bezoedeld, en wel voornamelijk in de zaak van Uria en Bathséba.

b. Was zijn huis nu wel in aanzien door zijn koninklijke regering, volgens 2Sam. 7:9; en door Salmon, maar gedaald op Rachab en op Ruth, was het dan wel zo aanzienlijk? Was het dan wel alzo bij God?

c. Opdat wij niet zeggen dat zijn gezag ook zo uitgestrekt niet was, noch zijn regering zo in bloei, als vanouds, als in vers 4 vertoond was. Ziedaar, hoe David met een vol recht betuigen kon en moest, dat zijn huis alzo niet was bij God, als het wel behoorde te zijn, maar dat het onwaardig in zichzelf was.

*. Hierbij zouden wij het nu kunnen laten, en denken daarmee aan die spreekwijze volkomen voldaan te hebben, indien David hier niet met zulk een bijzondere nadruk gezegd had: Hoewel mijn huis alzo niet is bij *gnim El, bij God*, of eigenlijk, *met God*.
**. Daarom geven wij hier in bedenking, of het ook zo zou kunnen zijn, dat David hier wilde zeggen: Hoewel mijn huis nog niet zo met God verenigd is, als eerst geschieden moet; naardien God de Zoon, de menselijke natuur uit iemand van Davids huis moest aannemen, om Die tot zulk een Heerser te doen worden onder de mensen.
/. Daarheen helt de spreekwijze, *gnim El, met God,* vergeleken met de naam *Immanuël,* die uit Davids huis zou voortkomen, Jes. 7: 14. *El gibboor, sterke God*, zou de naam zijn van dat Kind, Jes. 9:5.
//. Dan zou de zin meteen zijn: Hoewel de Heerser nog niet gevonden wordt onder mijn zonen; daar David met recht op denkt in zijn laatste woorden. Hij zou nu sterven, maar de Messias, uit zijn zaad beloofd, was er nog niet, om in zijn plaats op zijn troon te zitten. Hoewel nu mijn huis nog alzo niet was bij God en met God.
II. Evenwel wankelt zijn vertrouwen niet, hetwelk gegrond is op Gods verbond, want hij voegt erbij: Nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld. Hij brengt in deze woorden de grond van zijn vertrouwen bij, het is een onfeilbaar, een eeuwig verbond, zeggende: Hij heeft mij een eeuwig verbond gesteld.
A. Wij horen hem hier dan spreken van een verbond.
1. Het Hebreeuwse woord *Berith*, dat wij hier in de grondtekst vinden:
a. Leiden wij niet af:
1. Met sommigen van het Hebreeuwse woord *Bara*; of zoals dat de betekenis heeft van *scheppen,* of zoals dat *in Pihel* de betekenis heeft van in *stukken houwen, doorsnijden* of van *verkiezen*.
2. Ook niet met anderen van *Barar*, of voor zover dat ook de betekenis heeft van verkiezen, of voor zover het *ophelderen, verklaren* aanduidt.
b. Maar wij leiden met voorname taalkundigen dat af:
1. Niet voor zover als dat woord ook *eten* te kennen geeft; alsof een verbond zo genoemd zou zijn omdat oudtijds de verbonden veel gemaakt werden met het houden van maaltijden.
2. Maar voor zover dat woord ook *verkiezen, uitkiezen* betekent; wordende volgens onze gedachten, een verbond eigenlijk zo genoemd omdat in het maken en oprichten van alle verbonden een verkiezen, een uitkiezen van personen, zaken en bepalingen duidelijk plaats heeft. Wij denken dat dit genoeg van dat woord is.
2. David spreekt hier nu van een verbond, dat God hem gesteld had.
a. Buiten tegenspraak ziet hij op het verbond der genade, zijnde dat genadeverdrag tussen Jehovah God, als beledigd, en nochtans als algenoegzaam en genadig; en tussen de schuldige, machteloze, verdoemelijke, doch evenwel ook uitverkoren en verloste zondaar; waarin God aan de zondaar in de Middelaar en Borg alle zaligmakende genade hier bij aanvang, en alle gelukzaligheid hiernamaals toezegt. De Heere God Zelf op Zich nemende en als met ede bezwerende, dat Hij Zelf in de zondaar zal werken alles wat hij nodig heeft, om in de Middelaar en Borg gevonden te worden, en Zijn gerechtigheid te hebben; en zo niet alleen genoegzame verbreking en verbrijzeling des harten over de zonden, gepaste ontblootheid in en bij zichzelf, bekering en geloof, maar ook zelfs de heiligmaking en de heiligheid des levens daaruit voortvloeiende. Dit verbond is ten aanzien van zijn wezen door alle tijden hetzelfde.

b. Evenwel ten aanzien van David was daar nog een bijzondere vaststelling bijgevoegd, welke God in Zijn belofte dienaangaande Hem gedaan had, namelijk, dat Hij uit zijn zaad, uit zijn nakomelingen, de Middelaar en Borg van dat verbond zou doen geboren worden, dat Die dus zijn Zoon zou zijn, dat Hij Hem tot een eeuwige Koning op Zijn troon verheffen zou, en dat Hij dus in Hem, de Messias, Davids troon en Koninkrijk eeuwig zou doen zijn. Dit beloofde God Hem met uitgedrukte woorden, 2Sam. 7:16. Waarom de Heere ook gezegd heeft: Ik heb een verbond gemaakt met Mijn uitverkorene. Ik heb Mijn knecht David gezworen, Ps. 89:4. Zo moeten wij hier in het bijzonder dit verbond begrijpen.

B. Dit is een eeuwig verbond.

1. Het woord *gnôlam* staat hier in de Hebreeuwse tekst. Het is waar, dat woord wordt dikwijls ook wel gebruikt om er maar een *lange tijd* door uit te drukken. Zo komt het voor, Gen. 17:13, 1Sam. 2:22, 2Sam. 12:10, en in zeer vele andere plaatsen. Doch wanneer het betrekkelijk gemaakt wordt op zaken, daar die betekenis in kan vallen, dan drukt het doorgaans de *eeuwigheid* van die zaak uit. Somtijds een onbepaalde eeuwigheid van voren en van achteren, als Ps. 25:6 en 103:17. Somtijds alleen van voren, als Ps, 93:2. Somtijds alleen van achteren, als Dan. 12:3.

2. Dit verbond der genade:

a. Zou ook een eeuwig verbond genoemd kunnen worden; voor zover het al van eeuwigheid bij de Heere bepaald was, dat verbond in de tijd op te richten. Zo zegt de Heere: Ik heb u lief gehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid, Jer. 31:3. Voor zover het ook al een zeer lange tijd, van het begin der wereld af, en zo door al de verlopen eeuwen heen, metterdaad bestaan had en opgericht is geweest, zijnde het al aan Adam in de moederbelofte geopenbaard.

b. Evenwel denken wij dat David het hier noemt een eeuwig verbond, inzonderheid:

1. Omdat dit verbond eeuwigdurend zou zijn; er zou geen tijd zijn waarin het zou hebben uitgediend of zijn kracht zou hebben verloren. Want het behelsde in het bijzonder met betrekking op Hem, de eeuwigheid van Davids Rijk in de Messias, volgens Gods bijzondere belofte aan hem gedaan, Ps. 89:30. En dat zolang de wereld staan zou, vers 37 van deze Psalm.

a. Het zou dan geen einde nemen eer de Messias zou gekomen zijn, hoe het ook gaan mocht met Davids geslacht, Ps. 133:2.

b. En de Messias gekomen zijnde, zou dat verbond bestaan blijven tot het einde der wereld, 2Sam. 7:16. Met en na de komst van de Messias zou er wel een nieuwere en betere huishouding van dat verbond opgericht worden; doch het verbond zelf zou in zijn wezen onveranderlijk blijven tot aan het einde der wereld toe, en die nieuwe huishouding dan nooit weer voor een ander zou behoeven te wijken. Daarop ziet hetgeen er gezegd wordt, Jer. 50:5: Zij zullen naar Sion vragen, op den weg herwaarts zullen hun aangezichten zijn. Zij zullen komen, en den Heere toegevoegd worden met een eeuwig verbond, dat niet zal worden vergeten. Ook Ezech. 16:60,62: Evenwel zal Ik gedachtig wezen Mijn verbond met u in de dagen uwer jonkheid, en Ik zal met u een eeuwig verbond oprichten.

2. Omdat het ten opzichte van zijn persoon in het bijzonder een onveranderlijk en onverbreekbaar verbond was, dat zijn kracht zou houden tot in de eindeloze eeuwigheid; gelijk het zo ook is ten opzichte van iedere ware begenadigde. In dat opzicht wordt dat verbond, waarbij de Heere Zich aan Abraham, als de vader aller gelovigen, en aan al zijn gelovig zaad, verplichtte tot een God te zijn, ook een eeuwig verbond genoemd, Gen. 17:7.

C. Gelukkige David! God had hem dit eeuwig verbond gesteld. Het was Gods goeddunken en verkiezing Zelf, Ps. 89:21,22. God had het hem voorgedragen en zijn hart daartoe overgebogen. God Zelf had het vastgesteld, bevestigd en hem daarvan verzekerd.
Hier zullen wij ditmaal halt houden, om het vervolg van dit vers in een volgende zondagspredikbeurt uw aandacht te openen.

TOEPASSING

I. Om de thans verhandelde stof nu ook toe te passen. O! hoe wenselijk zou het zijn, dat elk van ulieden in waarheid met David nu ook kon zeggen: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God; nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld. Maar, helaas! hoevelen zijn er onder u, die onder de bediening van dit genadeverbond leven, van wie dit niet kan gezegd en in waarheid betuigd kan worden.
A. Zeer velen zijn er onder u, die nog nooit zelfs onderscheiden hebben begrepen dat het grote einde, waartoe hun het Evangelie en de Heere Jezus gedurig gepredikt wordt, is, om door het Evangelie uitgelokt te worden, en om Jezus voor zich in het geloof te gebruiken tot een Middelaar, en zo ook als een middel van verbondsoprichting tussen God en hun ziel. Is er een stof, waar een diepe onkunde omtrent heerst in het midden van ons, het is de stof van de verbondsonderhandeling met God in Christus; bij de meeste uiterlijke belijders is daar noch beschouwende, noch ondervindende kennis van.
B. Anderen die nog al wat kennis en bevatting hebben, maken echter met hun hart in het geloof geen gebruik van dit verbond. O! dat dadelijke verbond maken, dat uitgaan als een verlorene buiten zichzelf, dat schuilen en overgaan in Christus, dat onderhandelen met God op de verdiensten van de Heere Jezus, daar blijven de meesten buiten.
1. Wij weten wel, dat zeer velen van u zich het anders voorstellen.
a. De meeste uitwendige belijders beelden zich in ook in het verbond te zijn: Omdat zij uiterlijk tot dat volk behoren, daar het verbond onder wordt voorgedragen en bediend. Omdat zij door de Doop, als het teken des verbonds, de Kerk zijn ingelijfd, en als kinderen van bondgenoten ook zelf rekenen bondgenoten door de Doop te zijn geworden. Omdat zij, als avondmaalgangers, (zo zij het noemen) in het verbond zijn, en zich zo rekenen ook zeker tot het verbond te behoren.
b. Anderen beelden zich dat in, omdat zij een klare en onderscheiden bevatting hebben van het verbond, en van de verbondsonderhandeling met God in Christus, dat op een beschouwende wijze toestemmen, somtijds met vrij wat aandoeningen, hartstochten en bewegingen, waarmee zij hun geweten tevreden stellen, en daarop zulks van zichzelf denken, en maar los veronderstellen.
c. Een derde soort zegt en betuigt alles te oefenen wat tot de verbondsonderhandeling met God behoort, het spreekt uitdrukkelijk van het toestemmen, inwilligen, in onderhandeling met God inlaten, overgeven, verbinden, en onderschrijven van het verbond met God; doch Christus de Middelaar is en blijft aan hun gemoed onbekend, en dus is al dit werk buiten Christus, en maar louter bedrog.
d. Een vierde soort spreekt in alles overeenkomstig met het rechte werk van het verbond, al wat het er van uitdrukt is overeenkomstig de natuur van de zaak; maar het eigent het zich bedrieglijk toe, dewijl zij buiten Christus, en Christus buiten hun hart blijft.
2. Gijlieden allen zijt in de grond nog buiten het verbond. Bewijzen daarvan zijn, wat gij u ook inbeelden moogt: Dat gij uw verbond met de wereld, met de zonden, en met uw vlees nog nooit in waarheid verbroken hebt. Dat uw verloren staat nog nooit zo onder een

levendige overtuiging op uw hart is gezonken, dat gij buiten uzelf gedreven raakte. Dat de Borg van dit verbond nog nooit recht in Zijn dierbaarheid aan uw gemoed ontdekt en bekend geworden is. Dat gij nog nooit in enige personele onderhandeling voor uzelf met de Heere Jezus, noch in Hem met God geweest zijt.
3. Arme mensen, die zo gesteld zijt, bedriegt toch uzelf niet. Gij staat zeker nog buiten het verbond. En Paulus merkt het aan als een merkteken van een allerellendigste staat; hij noemt u vreemdelingen van de verbonden der beloften, als die geen hoop hebben, en zonder God in de wereld zijn, Ef. 11:12. En voorzeker, uw staat is ook de allerellendigste; Christus is u onnut geworden, gij zijt nog onverzoend en in vijandschap met God. Gij ligt nog onder een verbond, namelijk het verbond der werken, dat niet dan vloek en verdoemenis tegen u uitdondert.
4. O! mocht gij nog eens wakker worden, en lust tot dit verbond krijgen! Want daar moet het toe komen, of gij gaat eeuwig verloren. Dit verbond is in zichzelf ten uiterste aannemelijk. De aanbieding van dit verbond geschiedt nu nog; nu wordt gij daartoe nog gelokt en genodigd; het is nu nog de welaangename tijd, het is nu nog de dag der zaligheid.
II. Hoe staat het met u, ontdekte en overtuigde zielen, waarom blijft gij achter? En komt gij in dit verbond niet over?
A. Zegt gij: De Persoon is mij te groot, daar zie ik tegen op. Zou ik, zulk een dode hond, zulk een verdoemelijk monster, met zulk een hoge Koning in onderhandeling en in een verbond treden'? Of, ik ben zondig, te vuil en te goddeloos; hoe zou een heilig God met mij in een verbond willen komen? Of ik ben niet verbrijzeld genoeg, ik moet eerst zo en zo vermoeid en belast zijn? Of, ik heb te lang gewacht, ik heb mij de Heere te lang en tevergeefs mij laten nalopen; ik heb tegen zoveel genade, zoveel overtuigingen, zoveel nodigingen in gezondigd, en nu is bet voor mij te laat?
B. Sta, sta overtuigde en ontdekte zielen! Kan de Persoon u te groot zijn? Indien Hij kleiner was, dan zou het Verbond met Hem voor u niet genoegzaam zijn. God Zelf wil u redden en uit het verderf rukken, Zijn almachtige kracht is daartoe nodig, Hij moet dit Zelf doen. Omdat gij vuil zijt, moet gij daar juist naartoe; of zijt gij te vuil om gereinigd te worden? Een mindere trap van verbrijzeling kan u buiten het verbond niet houden; meerdere of mindere trap verandert de zaak niet, niets moet in u, maar alles waarop gij in het verbond overgaat, moet in Christus gezocht worden. Lang uitstel moet u te meer doen haasten eer het te laat wordt; God heeft immers geen tijd bepaald.
III. Maar wat u belangt, ware begenadigden.
A. Spiegelt u ook vrij in het voorbeeld van David; hoe is dan uw geloof toch zo zwak, en uw vertrouwen zo klein? God heeft immers ook u een verbond gesteld; dat is insgelijks een eeuwig verbond. Moet gij dan in twijfelmoedigheid nog gedurig zoveel toegeven?
1. David gaat u anders voor; zult gij hem dan niet trachten in dezen na te volgen? Lees maar eens Ps. 23:1-4.
2. Hebt gij reden om te twijfelen of God Zijn verbond zal houden? Daar gij het verbond, dat God met David gemaakt had, in Jezus Christus zo stipt vervuld ziet?
3. Gij zult mogelijk denken, mijn huis is alzo nog niet met en bij God, als het wel betaamde. Doch wanneer David dit overdacht, zocht hij steun voor zijn vertrouwen en troost in Gods verbond; wat staat u dan nog tegen? Uw zonden en zondig bestaan? Keert u in het geloof tot Christus en Zijn bloed; daarop wordt de vergeving in het verbond beloofd. Volkomen gerechtigheid wordt u in Christus ook aangeboden, en is voor u in Hem te bekomen.

B. In Hem dat hebbende, dat gij niet had in uw huis, en met vrijmoedigheid kunnende zeggen: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God; nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld. Erken dan met dankbaarheid Gods genade, acht ze nooit klein. Houd vast aan Gods verbond, werp de vrijmoedigheid van uw geloof niet weg.
C. Gij zult meer en meer opwassen in de genade, en eenmaal genieten de volheid van alles, hetgeen gij verwacht. AMEN.

ELFDE LEERREDE

2SAMUËL 23:5 Tweede deel

Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is (daarin) al mijn heil en alle lust, hoewel Hij het (nog) niet doet uitspruiten.

INLEIDING

I. **HET** is opmerkelijk, dat het verbond dat God David gesteld had, genoemd wordt een zoutverbond, 2Kron. 13:5. Wat eigenlijk zout is, zal elk van mijn toehoorders wel weten, dit behoeft dus geen verklaring.
Het is ook bekend, dat zout gebruikt wordt. om aan de spijs zijn rechte eis te geven, om de spijs daarmee te bewaren voor het verderf, en om de spijs daardoor recht smakelijk en aangenaam te maken.
Dat dit verbond dus een zoutverbond genoemd wordt, zal derhalve dan te kennen geven: Dat dit verbond zijn rechte eis heeft, en dat het wel en wijs in alles is geschikt. Dat het een vast en bestendig verbond is, dat duurzaam en onveranderlijk zou worden bevonden. En dat in dit verbond alles vol heil en zegen is, en daarom ten uiterste aangenaam.
II. Alle drie zaken, mijn waarde toehoorders, die David ook erkent van dit verbond, in dat gedeelte van de voorgelezen woorden dat ons in dit morgenuur nog te verhandelen staat; in welke hij betuigt: Dat in dit verbond alles wel geordineerd en bewaard is, en dat daarin voorzeker al zijn heil en al zijn lust is, hoewel de Heere het toen nog niet deed uitspruiten.
III. Heden voor acht dagen hebben wij uw aandacht ook hier in de Grote Kerk de samenhang, waar deze tekstwoorden in voorkomen, aangetoond.
IV. Alsmede hoe dit vijfde vers eigenlijk in zich behelst en vertoont: *Dat de grond van Davids geloof en vertrouwen, niettegenstaande de onwaardigheid van zijn huis, was het eeuwig verbond dat God hem gesteld had, dat in alles wel geordineerd en bewaard was; zodat daarin voorzeker al zijn heil en lust was, hoewel de Heere het toen nog niet deed uitspruiten*. Toen hebben wij ook de eerste woorden uit dit voorgelezen vers voor uw aandacht geopend, namelijk deze: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld.
V. Zodat wij in dit morgenuur nog verklaren en verhandelen moeten deze volgende woorden:

I. Hetgeen hij nog van dat eeuwig verbond getuigt, zeggende: Dat in alles wel geordineerd en bewaard is.
II. Dan hetgeen hij daaromtrent betuigt van zichzelf: Voorzeker is daarin al mijn heil en al mijn lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten.

VERKLARING

I. In dit eerste deel getuigt David van dit eeuwig verbond: Dat het in alles wel geordineerd is. En dat het in alles wel bewaard is.
A. Het was dan, gelijk David zegt, in alles wel geordineerd. *Gnaroucha Baccol* staat hier in de grondtekst.

1. Het eerste woord *gnaroucha*, hetgeen afstamt van het wortelwoord *gnarach*, betekent de *schikking van een leger*, daar alles in rang en orde staat om slag te leveren, 1Sam.17:27. Het betekent ook het overleg, dat de mens maakt over zijn eigen zaken, Spr. 16:1. Het ziet derhalve op de schikking van dat verbond. Het was niet verward en daardoor onzeker, maar het was klaar, krachtig en wel ingesteld.
2. Ja, het was *gnaroucha Baccol, in alles wel geordineerd.*
a. Waarlijk, zo is het verbond der genade, dat is in alles wel geordineerd; want:
1. Daarin wordt Gods wonderbaarlijke mensenliefde op het allerklaarste en krachtigste vertoond en geopenbaard; hoe Hij zondige mensen liefgehad heeft met een eeuwige liefde, die Hij daarom ook trekt met goedertierenheid, volgens Jer. 31:3. Hoe dat zij God niet liefgehad hebben, maar dat Hij hen lief heeft gehad, volgens 1Joh. 15:10. Zodat des Heeren bondgenoten daarover wel met verwondering mogen uitroepen: Ziet hoe grote liefde ons de Vader gegeven heeft! met Johannes, 1Joh. 3:1.
2. Daarin wordt een weg voorgedragen, waardoor twee, niet alleen tegen elkander overstaande, maar ook tot zolang toe als de laatste tegen de eerste het maar kan uithouden in strijd geweest zijnde partijen, met elkander kunnen en zullen bevredigd en verzoend worden. Want God was in Christus de wereld met Zichzelven verzoenende, 2Kor. 5:19. Dat is de weg in dit verbond ontdekt.
3. O! hoe wel is alles daarin verordineerd! De Heere zou eerst de zondaar Zelf opzoeken en voorkomen: Ik ben gevonden van die, die naar Mij niet vraagden, Ik ben gevonden van degenen, die Mij niet zochten. Tot het volk dat naar Mijn Naam niet genoemd was, heb Ik gezegd: Ziet hier ben Ik, ziet hier ben Ik. Dat is de verbondsbelofte, Jes. 65:1.
4. God zou eerst de zondaar genade en krachten geven tot nakoming van de eis van het verbond, en hem daarna tot de werkelijke bezitting der zaligheid invoeren; volgens Zijn belofte, Jer. 31:33,34: Dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de Heere: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn. En zij zullen niet meer een iegelijk zijn naaste, en een iegelijk zijn broeder leren, zeggende: Kent den Heere, want zij zullen Mij allen kennen, van hun kleinste tot hun grootste toe, spreekt de Heere; want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven, en hun zonden niet meer gedenken. De Heere voegt daar nog bij, Jer. 32:39,40,41: En Ik zal hun enerlei hart en enerlei weg geven, om Mij te vrezen al de dagen, hun ten goede, mitsgaders hun kinderen na hen. En Ik zal een eeuwig verbond met hen maken, dat Ik van achter hen niet zal afkeren, opdat Ik hun weldoe; en Ik zal Mijn vreze in hun hart geven, dat ze niet van Mij afwijken. En ik zal Mij over hen verblijden, dat Ik hun weldoe.
5. Al is de zondaar geheel machteloos, God zou hem nochtans door Zijn Geest bekwaam maken, om een hartelijke en vrijwillige toestemming aan Gods voorslag in dit verbond te geven, dat in te willigen, en zich zo met de Heere in dit verbond in te laten; als de Heere tot hen zou zeggen: Keer weder, gij afkerige kinderen, Ik zal uw afkeringen genezen. Dan zouden zij tot Hem zeggen: Ziet hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de Heere, onze God, Jer. 3:22.
6. Alles zou ondertussen door de Middelaar des verbonds worden uitgevoerd. Die Gezant, die Uitlegger, die Één uit duizend, zou de zondaar genadig zijn, en tot God zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening voor hem gevonden, Job 33:23,24. Dus zou die Heerlijke en Heerser tot de Heere naderen, en tot Hem genaken, en zo met Zijn hart Borg worden, Jer. 30:21.

7. Trapsgewijs zou de Heere de zondaar al de weldaden van dit verbond geven; want die Hij tevoren verordineerd heeft, deze zou Hij ook roepen; en die Hij geroepen had, deze zou Hij ook rechtvaardigen; en die Hij gerechtvaardigd had, deze zou Hij ook verheerlijken, Rom. 8:30.
8. Daarenboven was alles betamelijk wat in dit verbond begrepen was, het was overeenkomstig Gods heiligheid, rechtvaardigheid en hoogheid; het was overeenkomstig Gods eeuwige raad, en de belofte aan de vaderen gedaan. Aan Abraham bijvoorbeeld, wie God beloofd had, Gen. 17:7: Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond; om u te zijn tot een God, en uw zaad na u. Uit dien hoofde kon er geen zwarigheid zijn.
9. Alles was ook klaar en verstaanbaar van de Heere in dat verbond uitgedrukt; hetgeen uit Gen. 15 en 17 ook blijkt.
10. Eindelijk was alles ook bepaald, niets aan twijfelachtige gevallen overgelaten; gelijk de Heere dat ook uitdrukkelijk betuigt, Jer. 31:35,36,37.
b. En wat het bijzondere aanbelangt; aangaande de Middelaar van dat verbond, de Messias, Die uit Davids zaad zou voortkomen, en op Davids troon zitten op een tegenbeeldige wijze; wat wij hier ook in bet bijzonder moeten aanmerken, gelijk wij dit vroeger bewezen hebben; want ook daarin was alles in dat verbond ook wel geordineerd. Want:
1. Dat zou geschieden na Davids tijd, volgens 2Sam. 7:12. Daar de Heere tot David zei: Wanneer uw dagen zullen vervuld zijn, en gij met uw vaderen zult ontslapen zijn, zo zal Ik uw zaad na u doen opstaan, dat uit uw lijf voortkomen zal, en Ik zal Zijn Koninkrijk bevestigen.
2. Davids zonen zouden intussen op de troon van Israël zitten, zolang zij Gods verbond hielden, zie Ps. 132:12, waar de Heere tot David zegt: Indien uw zonen Mijn verbond zullen houden, en Mijn getuigenissen die Ik hun leren zal; zo zullen ook hun zonen tot in eeuwigheid op uw troon zitten.
3. Misdroegen zij zich, dan zou God ze vernederen, met een mensenroede, en hen met plagen der mensenkinderen straffen; doch Zijn goedertierenheid van hen niet wegnemen, noch de hoop van het Koninkrijk in de Messias te herstellen doen uitsterven; gelijk Saul in eeuwigheid van het Koninkrijk verstoten en uitgesloten was, volgens Gods uitdrukkelijke belofte, 2Sam. 7:15.
4. Daarop zou dan eindelijk de Messias Zelf uit zijn zaad en nakomelingen voortkomen.
B. Geen wonder dan, dat hij er ook bijvoegt, dat dit verbond ook in alles wel bewaard is. *Ouschemurab*, staat hier in de grondtekst, van het wortelwoord *schamar*, dat *bewaken*, *nauwkeurig bewaren*, *bij zich te bewaren* betekent. Dus zegt het dan, dat God dit verbond tot die tijd toe wel en nauwkeurig bewaard had, en voortaan ook wel zeer nauwkeurig bewaren zou.
1. God had dit genadeverbond tot die tijd toe nauwkeurig in alles wel bewaard.
a. Zowel in het gemeen, door het over te brengen, van Adam op Seth. En van Seth langs een grote reeks van aartsvaders op Noach. Van Noach op Sem. Daarna uit Sems geslacht op Abraham. Van Abraham op Izak, en daarna op Jakob. Vervolgens had Hij dat verbond met Jakobs nakomelingen op een allerplechtigste wijze aan Horeb vernieuwd en bevestigd, Exod. 19. En daarna ook David zelf in dat verbond op- en aangenomen.
b. Als in het bijzonder ten aanzien van iedere persoon die hij met Zich in het verbond ingelaten en opgenomen heeft, het bij Zich zo wel bewarende, dat hun ontrouw, veranderlijkheid of zondig wangedrag dit Zijn verbond niet verbraken of te niet deden. Hiervan

waren niet alleen Noach en Lot getuigen, maar ook Abraham, Jakob en Mozes. En geen wonder:
1. Want dit verbond begint niet van de zijde van de mens, maar van de zijde Gods. Hierin komt God Zelf de zondaar voor; zo afkerig, vijandig en walgelijk als hij is, trekt Hij hem Zelf over in dit verbond! Wil Hij hem nu hebben in al zijn walgelijkheid, waarom zou Hij hem dan weer verlaten om enig gebrek?
2. Te meer, zo haast de Heere iemand in het verbond op- en aanneemt, dan verbindt Hij Zich als met een eed, dat Hij de God van zodanig een zal zijn en blijven tot in der eeuwigheid, Hebr. 13:17,18. Dewijl nu God geen man is dat Hij liegen zou, noch een mensenkind dat het Hem berouwen zou, Num. 23:19, zo is het onmogelijk dat Zijn verbond niet in alles wel bewaard zou worden.
3. Te meer nog, omdat Hij bij de aanbieding van dat verbond ook de belofte voegt, dat Hij Zijn bondgenoot in dat verbond ook getrouw zal maken, en alles wat daartoe nodig is, Zelf in hem zal werken, en dit Zijn werk in hem zal bewaren tot het einde toe, en Hem nooit meer verlaten; Jes. 61:8: Ik zal geven, dat hun werk in der waarheid zal zijn; en Ik zal een eeuwig verbond met hen maken. Zodat het wel bewaren van dat verbond niet afhangt van de trouw of ontrouw van het schepsel, maar van de trouw en onveranderlijkheid van God.
2. Zo zou Hij dat verbond ook voortaan in alles wel bewaren; daar mocht David zeker van zijn en ten volle staat op maken; want:
a. God had hem in het bijzonder dat ook met een eed gezworen, Ps. 89:4.
b. Dat verbond was niet alleen opgetekend in de dagregisters van Israël, of in de rol van het rijk, die door een geweldenaar kon worden weggevoerd; maar dat verbond was ook opgeschreven en geboekt, door het ingeven van Gods Geest, in de altijd durende Goddelijke Schriften, en aan iedere Israëliet ter hand gesteld om bewaard te worden, ja, zelfs ook in de tempelgezangen ingelijfd.
c. Daarenboven was die God, Die hem dat verbond gesteld had, de onveranderlijke God, de Jehovah, de Waarmaker van Zijn toezeggingen. Wat dunkt u, toehoorders, had David dan geen genoegzame grond om op dat verbond zijn vertrouwen te stellen? Kon zulk een verbond wel missen? Zeker neen.
II. Op zulk een grond nu stelt David zijn verwachting, en betuigt van zichzelf: Voorzeker is daarin al mijn heil, en al mijn lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten. Eerst:
A. Betuigt hij, dat daarin al zijn heil, en al zijn lust is. En dan voegt hij er een bedenking bij, zeggende: Hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten.
1. Eerst betuigt dan David hier: Voorzeker is daarin al mijn heil en al mijn lust.
a. David betuigt dan hier, dat in dit verbond al zijn:
1. Heil of welzijn, hier in genade en namaals in heerlijkheid, is. Het Hebreeuwse woord, dat hier door *heil* vertaald wordt, komt van een woord dat behouden, verlossen, zaligmaken betekent; het wordt daarom ook somtijds door verlossing, behoudenis, zaligheid, maar meest door heil vertaald. Somtijds betekent het ook tijdelijk heil, of lichamelijke zegen, verlossing en voorspoed, Exod. 16:13. Somtijds geeft het geestelijk heil te kennen, zowel Gods genade en weldaden, Jes. 45:8 en 47:11, somtijds het eeuwig heil, of eeuwige gelukzaligheid, Gen. 49:18.
a. Als nu David hier betuigt, dat in Gods verbond al zijn heil is:
*. Dan behoeft men hier alle uiterlijk en lichamelijk heil niet uit te sluiten, dewijl God als zijn Verbondsgod David ook uit vele uiterlijke noden gered had, hem tegen zijn vijanden

beveiligd, en vele uitwendige zegeningen en weldaden geschonken had. Evenwel schijnt dit het voornaamste niet te zijn, waar David hier op oogt. Maar voornamelijk ziet hij hier:
**. Op zijn geestelijk en eeuwig heil. Dat heil, dat in het verbond der genade wordt voorgedragen, aangeboden, en met het verbond tegelijk aan een zondaar geschonken wordt.
b. Als David hier dan zegt, dat in Gods verbond al zijn heil was, dan wil hij daarmee te kennen geven:
*. Dat hij zich door het geloof met God in dat verbond had ingelaten, dat ontelbare reizen met Hem had vernieuwd, en daaraan nog vasthield.
**. Dat hij volgens dat verbond, en volgens de weg daarin voorgesteld en geopenbaard, van de Heere verwachtte genade, licht, leven, zegen en alle heil.
***. Dat hij volgens dat verbond ook zijn eeuwig heil en zaligheid tegemoet zag. Geen wonder dan ook, dat hij in dit verbond zijn heil zag, ja, dat hij dit verbond zelfs ook als zijn heil aanmerkte; want het woordje *daarin* staat in de grondtekst niet, en is daarom van onze overzetters tussen twee haakjes gezet; zodat men ook lezen kan: Dat is mijn heil. Want op dat verbond rustte de zekerheid van de komst van de Messias, in Wie hij geloofde. En waarvan zijn zaligheid afhing, Jes. 25:9.
2. Daarbij betuigt David, dat in Gods verbond, ja, dat dit verbond zelf ook zijn lust was.
a. Chaephetz, staat hier in de Hebreeuwse tekst, hetwelk beduidt niet alleen *ergens genoegen, lust* en *vermaak* in te scheppen, maar ook een *volkomen welbehagen* daarin te vinden en te hebben.
b. Zodat David hiermee verklaart en betuigt, dat hij dit verbond en deszelfs inhoud kende. Dat hij het zo bepeinsde, overdacht en bemediteerde, dat het hem gedurig als nabij was, en onder het oog bleef. Dat zijn hart daardoor telkens wederom als opnieuw geraakt, geroerd, zoet aangedaan, en in het geloof uitgelokt werd tot de Messias en tot zijn Bondsgod. Dat Hij daarin zijn genoegen, lust en vermaak schepte. Ja, dat hij daarin zijn volkomen welbehagen had.
b. Ja, hij betuigt, dat daarin al zijn heil en al zijn lust was. Buiten dat was er voor hem geen heil, alle andere dingen hadden voor hem geen heil noch wezen in zich; daarom had hij daarin ook geen lust, maar was al zijn lust en al zijn heil alleen in Gods verbond, in de Verbondsmiddelaar en in zijn Verbondsgod; evenals Asaf betuigde, Ps. 73:25,26.
2. Dit maakt hij met het woordje *ki*, als een reden van zijn verwachting en vertrouwen, aan het voorgaande vast. De onzen vatten dit woord hier op als een woord van bevestiging en verzekering, gelijk het ook opgenomen kan worden, en zetten het dan over: Voorzeker is daarin al mijn heil, en al mijn lust. Dit stelt hij dan vast:
B. Hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten. *Ki-lo-jatzmiach* staat er in de Hebreeuwse tekst.
1. Dat brengen de uitleggers gewoonlijk op de komst van den Messias, Die uitspruiten zou in Zijn menswording; daarmee dan vergelijkende Jes. 4:2, Jer. 23:5 en Zach. 6:12. En dan zou Davids zin en mening in deze woorden zijn: *Hoewel de Messias nog geen Mens geworden was, en als zodanig nog niet was geopenbaard, dat evenwel in Gods verbond al zijn heil, en al zijn lust was.* Wij hebben wel niet veel tegen deze verklaring; de zaak op zichzelf aangemerkt, was toch ook waarlijk zo.
2. Evenwel komt het bij ons zeer in bedenking, of het niet eerder zou zien op het Rijk van de Messias, zoals dat verder zou worden uitgebreid en met een menigte van onderdanen, die als grasscheutjes uit de aarde zouden voortkomen, bloeien, groeien en versierd.
a. Deze redenen geven ons daartoe aanleiding:

1. De samenbinding van dit vers met het laatste gedeelte van het voorgaande vierde vers, waar van Zijn Koninkrijk en onderdanen gesproken was.
2. Omdat in vers 4 van de Messias gezegd was: Hij zal zijn gelijk het licht des morgens, wanneer de zon opgaat; des morgens zonder wolken, voortbrengende grasscheutjes; dat Zijn onderdanen zijn. Tegen welke verbeelding het schijnt te strijden, nu de Messias Zelf als de Spruite aan te merken.
3. Omdat in het volgende zesde vers de vijanden van Zijn Rijk ook voorkomen als veldgewas, in tegenstelling van Messias' onderdanen; doch als een schadelijk onkruid, als doornen, die weggeworpen worden.
4. Omdat er in het Hebreeuws niet staat, hoewel hij nog niet uitspruit, maar: Hoewel hij het nog niet doet uitspruiten.
b. Dan is de zin aldus: Hoewel Hij, de Messias, het, of Zijn Rijk, nog zo niet doet uitspruiten, terwijl Zijn Rijk daar nog zo niet is, noch de vermenigvuldiging van onderdanen, zoals hetzelve daaronder verwacht wordt. David wil dus zeggen, hoewel dat nu nog zo niet is, evenwel is al mijn heil, en al mijn lust in Gods verbond, dat geloof ik, daar vertrouw ik op, en alles wat daarin opgesloten is, dat verwacht ik.

VERVULLING

I. Davids verwachting miste ook niet. Dat verbond is staande gebleven en vervuld in Jezus' Rijk; want God de Heere heeft Hem de troon van Zijn vader David gegeven. Opdat Hij over het huis Jakobs Koning zou zijn in der eeuwigheid, en Zijn Koninkrijk geen einde zou zijn, Luk. 1:32,33. Toen heeft God een Hoorn der zaligheid opgericht, in het huis Davids, Zijn knecht. Gelijk Hij gesproken heeft door den mond van Zijn heilige profeten, die van het begin der wereld geweest zijn. Namelijk een verlossing van onze vijanden, en van de hand van al degenen die ons haten. Opdat Hij barmhartigheid deed aan onze vaderen, en gedachtig ware Zijn verbond, Luk. 1:69-72.
II. Zijn huis is toen zo ook met God geworden, als daartoe nodig was, Matth. 1:18-25.

TOEPASSING

I. Hoe werkzaam was het geloof in David, toen hij de Christus nog niet zag uit zijn zaad geworden naar het vlees, noch de welaangename tijd beleefde, in welke de grasscheutjes voortspruiten zouden, en de vruchtbaarheid alom bespeurd worden; hij vertrouwde op Gods verbond, daarin stelde hij al zijn heil, dat was al zijn lust.
A. O! wat moest dat nu ook onze lust niet zijn, en hoe volkomen moesten ook wij nu al ons heil daarin zoeken? Maar helaas! hoever is het daar vandaan.
1. Velen zijn er onder u, die geen heil in Gods verbond, of in de Middelaar van dit verbond Christus zoeken.
a. Het is waar, allen zoeken wel heil, maar stellen door hun dwaasheid heil in hetgeen geen heil in is.
1. De een zoekt heil in uiterlijke voorspoed, of in wellustig leven. De ander in een beschouwende kennis, in een bevatting van dit verbond, van de Verbondsmiddelaar, en van de Verbondsgod. Een derde in de inbeelding, in een zichzelf opdringen dat hij tot dit verbond behoort, en dat daarin ook zijn heil is.
2. Wat een dwaasheid! David vond alleen heil daarin, dat God hem dit verbond gesteld had; er is derhalve geen ander heil, of David moest gemist hebben. Wat heil steekt daar

toch ook in alles wat maar voor een tijd is, en daarbij nog maar loutere inbeelding? Die zich daarmee ophoudt, mist er het ware heil door. Gij kunt toch langs zulk een weg geen vergeving van zonden, geen gemeenschap met God, ja zelfs het beginsel van de heiligmaking in der eeuwigheid niet deelachtig worden.
b. Anderen onder u schijnen nog al enig heil in Gods verbond, en in de Verbondsmiddelaar Jezus te stellen. Als zij aan hun zaligheid denken, valt hun dat in het oog; doch zij hebben intussen in dat verbond en in Jezus geen lust.
1. Onderzoekt daarom uzelf, of het in waarheid met u zo niet gesteld is. En mocht het u, ware begenadigden, die alle hun lust in dit verbond hebben, meteen tot bevestiging en vaststelling daarin strekken! Die al hun lust in dit verbond hebben:
a. Die kennen dit verbond, deszelfs inhoud en de Verbondsmiddelaar. Maar, helaas! hoevelen daartegenover, die dit alles niet kennen, noch ook zoeken te kennen.
b. Die bepeinzen, overdenken en bemediteren dit zo, dat hun dit gedurig als onder het oog, in het hart en in de zin blijft. Maar hoevelen zijn er niet onder u, die dit noch in het oog, noch in het hart hebben?
c. Die voelen en vinden telkens hun hart daardoor wederom als opnieuw wordt geraakt, geroerd, verwarmd, zoetelijk aangedaan, en in het geloof uitgelokt tot de Verbondsmiddelaar Christus en tot hun Bondsgod; daar blijft immers uw hart zonder beweging, warmte en geloofskracht.
d. Die vinden hun meeste genoegen, lust en vermaak in Gods verbond, Christus en hun Bondsgod, ja, in alles wat daartoe betrekking heeft; daar vindt gij immers in geheel wat anders uw meeste vermaak, lust en genoegen.
e. Die hebben een vol en volkomen welbehagen in Gods verbond, in Jezus en hun Verbondsgod, als zij in het geloof daaromtrent mogen werkzaam zijn. Daar begeert gij immers ook nog andere dingen bij, welke gij zoekt en met uw hart vasthoudt.
2. Gijlieden, die zo niet recht bestaat, gij bedriegt gewis uzelf. Lust en heil gaan tezamen, die het ene niet heeft, mist ook het ander. De lust kan ook niet gedeeld worden, het moet alle lust zijn, of men is onoprecht.
2. Wees gewaarschuwd, gijlieden zijt nog buiten het verbond, wat gij u ook inbeeldt; en zo stervende zult gij gewis eeuwig verloren gaan; en dat zal wat te zeggen zijn, onder de bediening en aanbieding van het verbond eeuwig verloren te moeten gaan!
B. Gij die dan het ware heil tot nog toe niet zocht, och! mocht gij dit nu nog trachten te doen, het is in Jezus en Gods verbond nog te bekomen, het wordt u nog aangeboden, om ertoe te geraken.
1. O! zette gij uw hart eens op uw huis en op uzelf, of het wel zo bij God staat, als gij u wijsmaakt; och! zag en erkende gij het uzelf eens in oprechtheid onwaardig te zijn, dat zou er u juist naar doen vragen en zoeken.
2. Zag gij eens recht in, dat het in Jezus en Gods verbond moet gezocht worden! Och! dat maar uw ogen geopend werden om het te zien!
II. En gij die dit ziet, en daarvan ontdekt en overtuigd zijt; o! blijft toch niet achter om uw zondigheid, onwaardigheid, vuilheid of walgelijkheid; want de zodanigen alleen wil God in Christus in dit verbond op- en aannemen; werp u maar zo ellendig als gij zijt in de armen van Jezus. Och! mocht gij met uw ganse hart eens Amen zeggen op Jezus' offerande in de aanbieding van dit verbond! God zou u zeker in dit verbond op- en aannemen.
III. Gij begenadigden, dat al uw heil en al uw lust in dit verbond is, dat weet ik; gij moet op de zo even voorgestelde zaken met uw ganse hart Amen zeggen; is dat niet zo? Ja, gij

hebt dat voor de Heere zelfs ook reeds dikwijls betuigd. Maar vanwaar dan nog die menigvuldige slingering, dat toegeven in het ongeloof, en moedeloosheden?
A. Is het verbond niet in alles wel geordineerd? Is het niet in alles wel bewaard? Behelst het niet alle heil voor u, zo voor de tijd als voor de eeuwigheid? Lust u nog iets anders daar benevens? Of durft gij God op Zijn onveranderlijk woord niet in alles geloven en ten volle vertrouwen?
B. De toestand van onze tijd eist zelfs van u iets voortreffelijks, gij behoorde in dezen niet minder door het geloof en vertrouwen op God te leven dan David. David zag van verre heen; gij van nabij in de vervulling. David had het gestelde, gij het vervulde verbond. Het is nu de tijd, dat de Messias Zijn Koninkrijk zou doen uitspruiten, die Zon schijnt nu, de glans van het Evangelie blinkt, en de regen van de Geest valt.
C. Gij die daar lust in hebt, ziet veel op Gods verbond, tracht dat meer en meer te kennen, in zijn volledigheid, alle heil belovende. In zijn zekerheid en onherroepelijke gronden. In zijn vastheid, wordende van God Zelf in alles wel bewaard. Daarop moogt gij staat maken, godzaligen; en daar sluit ik mee, Ps. 111: De Heere gedenkt in der eeuwigheid aan Zijn verbond. AMEN

TWAALFDE LEERREDE Ter voorbereiding voor het Heilig Avondmaal

1KRONIEKEN 29:17a

En ik weet, mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij een welgevallen hebt aan oprechtheden.

INLEIDING

I. **HET** is een zeer aanmerkenswaardige geschiedenis, die wij opgetekend vinden, 2Kon. 10, inzonderheid vers 15. Wanneer Jehu tot koning gezalfd was over Israël, en heenging om de wraak Gods over het huis van Achab uit te voeren, dat hij onderweg Jonadab, de zoon van Rechab ontmoette, die hem groette. En Jehu tot hem zei: Is uw hart recht met mij, gelijk als mijn hart met uw hart is? En Jonadab zei: Het is, ja het is. Waarop Jehu zei: Geef uw hand. En hij gaf aan de koning zijn hand, en Jehu deed hem tot zich op de wagen klimmen. Het is niet ongemakkelijk deze dingen over te brengen tot de handelingen Gods met onze zielen. Morgen, en morgen over acht en veertien dagen, zullen wij, zo de Heere wil en wij leven, geroepen worden, om Hem tegemoet te gaan, om het verbond op een statelijke wijze met God te vernieuwen; Hij zal ons daar de tekenen en zegelen van Zijn genadeverbond laten toekomen, en ons trouw en gehoorzaamheid aan Hem doen zweren.

A. Wij hebben er niet aan te twijfelen, of aan de zijde Gods zullen deze dingen zuiver en oprecht geschieden: Want al de beloften Gods zijn in Jezus Christus ja, en zijn in Hem Amen. Daar zal niet één van deze ledig op de aarde neervallen. Hij is niet alleen de God der waarheid, maar Hij is ook de Waarheid Zelf, zoals Jeremia van Hem getuigt, Jer. 10:10. En gelijk Hij de Waarheid Zelf is, zo heeft Hij ook lust tot waarheid in het binnenste; en gelijk Hij oprecht in Zichzelf is, zo heeft Hij ook genoegen in allerlei oprechtheden.

B. Doch billijk zou de Heere ons mogen vragen, nu voor de bediening van het Heilig Avondmaal: Is uw hart oprecht met Mij, gelijk het Mijne met het uwe is? Gelukkig zouden wij zijn, indien wij met Jonadab konden antwoorden: Ja Heere, mijn hart is oprecht met U; en zo wij Hem daarop de hand konden geven, dan zou de Heere ons vatten met Zijn rechterhand, en ons tot Hem doen opklimmen op Zijn triomfwagen, om ons over te voeren in een zalige heerlijkheid.

1. Doch wij moeten zulk een antwoord niet roekeloos aan de Heere geven; want dat dient op goede gronden gevestigd te zijn, alzo Hij Zelf harten en nieren beproeft.

2. En daarom is het dan ook nodig dat wij onszelf recht onderzoeken, of ons hart wel oprecht met de Heere is. Wij zullen daar in die statelijke godsdienst-pleging voor Gods aangezicht neerzitten, en Zijn ogen zullen op ons hart zijn.

II. Hiertoe zullen ons een bekwame aanleiding geven de woorden uw aandacht zo even uit 1Kron. 29:17 voorgelezen; waar David tot de Heere zegt: En ik weet mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij een welgevallen hebt aan oprechtheden.

III. In dit hoofdstuk van het eerste Boek der Kronieken in de negen eerste verzen:

A. Wordt de vrijwillige gift van David en van de gemeente Israëls tot de bouw van de tempel beschreven. Mitsgaders op welke wijze David de Heere daarover loofde, en:

1. Waarin hij God dankte.

a. Bekennende dat deze macht van hem en zijn volk, om zo vrijwillig te geven, niet van hen, maar van God was, dewijl alles wat zij gaven van Hem was, en zij het Hem weder

gaven als uit Zijn hand; belijdende ook, dat zij vreemdelingen en bijwoners waren voor Gods aangezicht, gelijk al hun vaders. Zodat zij geen eigendom van goederen, of macht daarover hadden, dan van Hem; en die alzo niet beter dan aan God weer te geven besteed konden worden, vers 10-16.
b. Hierop belijdt David voor de Heere zijn God, Zijn alwetendheid in het hart te kennen, en Zijn heiligheid, waardoor Hij alleen genoegen schept in oprechtheden, in onze tekst.
c. Betuigende dat hij in oprechtheid zijns harten al deze dingen vrijwillig gegeven had; mitsgaders dat hij verblijd was over het volk, dat zich ook jegens de Heere zo vrijwillig gedragen had.
2. Daarop bidt hij God: Voor het volk, dat Hij hun dit in de zin der gedachten des harten wilde bewaren, en hun hart tot Hem richten, vers 18. Ook bidt David voor Salomo, dat God hem een volkomen hart wilde geven om Zijn geboden te houden, en zijn paleis te bouwen, vers 19.
3. Waarna het volk: Op Davids vermaning de Heere looft, en zich neerbuigt voor de Heere, en voor de koning, vers 20. Gelijk zij des anderen daags allerlei offeranden slachtten, en voorts aten en dronken voor het aangezicht des Heeren met grote vreugde, vers 21 en 22, het eerste gedeelte. Hierop wordt:
B. Beschreven hoe Salomo andermaal tot koning gezalfd werd, vers 22 tot 25. En:
C. Wordt daarop Davids einde, en zijn sterven in goede ouderdom, beschreven, vers 26-30.
IV. Uit dit alles merkt een oplettende onder mijn toehoorders, dat onze voorgelezen tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen: *Een belijdenis die David deed voor de Heere zijn God, waarin hij erkent Gods alwetendheid in het hart te kennen, en Zijn heiligheid, waardoor Hij alleen genoegen schept in oprechtheden.* Het zijn gans aanmerkenswaardige woorden, onze overdenking te allen tijde dubbel waardig, doch inzonderheid nu, tot beproeving en voorbereiding voor het Heilig Avondmaal.
O! de Heere schenke zoveel licht, onder het verhandelen van deze woorden, dat hij zien mag waar zijn hart staat! Amen.
V. Om een rechte bevatting van deze woorden te maken, zullen wij deze twee dingen met uw aandacht wat nader overwegen:

I. Enige omstandigheden van dit gesprek en deze belijdenis, die ons deze des te aanmerkelijker zullen maken. En dan:
II. De inhoud van deze belijdenis zelf.

VERKLARING

I. De omstandigheden van dit gesprek en van deze belijdenis zijn deze vier: Wie deze taal hier voerde. De plaats waar hij die voerde. De tijd wanneer hij die voerde. Tot wie hij ze voerde.
A. De persoon die dit sprak en deze belijdenis deed, was David. Om hier echter in het brede zijn persoon en ganse leven te beschrijven, zou van al te grote omslag, en ook buiten het eigenlijk oogmerk van onze tekst zijn. Wie David was, is aan degenen die maar een weinig in de Bijbel belezen zijn vrij wel bekend. Alleen, als hier ter zake dienende, merken wij thans maar van hem aan:
1. Dat hij een man naar Gods hart was; een oprecht, vroom en godvruchtig mens, die menigmaal van God tot een voorbeeld van godvruchtigheid is voorgesteld geweest.

2. Hij was ook een wijs en verstandig man, tot welke de vrouw van Tekoa niet zonder reden zei, hoewel haar manier van spreken al zeer hoffelijk was: Mijn heer de koning is wijs, naar de wijsheid van een engel Gods, om te merken alles wat er op de aarde is, 2Sam. 14:20. En nog was David meer.
3. David was ook een profeet Gods, die vertrouwelijk met God verkeerde en omging, en uit Gods mond zeer veel kostelijke lessen ontving om die aan het volk mede te delen.
4. David was echter nog meer; hij was ook koning over Israël, de gezalfde des Heeren; en daarin was hij een voorbeeld van de Messias, die grote Koning. Al deze dingen tezamen genomen zijnde, dat David een vroom en verstandig man was, dat hij profeet en koning was, leert ons dat David een gans aanzienlijk en merkwaardig persoon was, en dat daarom zijn belijdenis ook gans aanmerkelijk moet zijn. Hier mogen wij denken, wat diezelfde David eens zei, Ps. 49:2,3,4: Hoort dit, al gij volken; neemt ter ore, alle inwoners der wereld. Zowel slechten als aanzienlijken, tezamen rijk en arm. Mijn mond zal enkel wijsheid spreken, en de overdenking mijns harten zal vol verstand zijn.
B. Maar deze zijn reden en belijdenis zal ons nog te aanmerkelijker voorkomen, als wij merken op de plaats waar die koning deze woorden uitgesproken heeft; namelijk, in tegenwoordigheid van het ganse volk, van de oudsten en oversten des volks, en ook van de krijgsoversten; derhalve voor de grootste en aanzienlijkste vergadering die er zou kunnen zijn. Verstandige lieden zullen altijd wel letten op de redenen die uit hun mond voortkomen, want daaraan is hun verstand te kennen; doch dat zullen zij bijzonder doen, als zij voor een aanzienlijke vergadering te spreken hebben. Men leest dikwijls in de geschriften der Romeinen, dat wanneer de Romeinse keizers tot de Raad of tot het volk van Rome spreken zouden, zij dan niet alleen eerst hun gesprek zorgvuldig overdachten, maar ook in geschrift stelden, en zo hun redenen de Romeinse Raad of het volk voorlazen, opdat hun somtijds niet enig woord mocht ontvallen, dat beneden de waardigheid van een keizer was. David had echter niet van node om met schone en uitgezochte woorden de oren van zijn volk te strelen, gelijk de keizers van Rome deden. Hij had genoeg aan de inwendige onderrichtingen en bestralingen des Heiligen Geestes. Evenwel, dewijl hij deze rede uitsprak in tegenwoordigheid van zulke aanzienlijken van het koninkrijk, zo mogen wij wel aannemen dat het een zeer deftige toespraak zal geweest zijn.
C. Te meer, als wij in aanmerking nemen de tijd wanneer hij zulks gedaan heeft; namelijk, als David merkte dat het einde van zijn leven genaakte, zullende een aards en tijdelijk koninkrijk, dat hij nu aan zijn zoon Salomo overgaf, haast verwisselen met een eeuwig zalig Koninkrijk. Op zulk een tijd wil de mens al zijn krachten bijeen voegen en bijzonder zij, die zo vertrouwelijk met God omgingen, en door Zijn Geest geleid worden. Dan is de hemel somtijds al in de ziel, eer de ziel nog in de hemel is. Zo bevinden wij het in de man Gods Mozes, en ook in onze David, die beide zulke liefelijke zwanenzangen hebben gezongen, dat er de Goddelijkheid en hemelsgezindheid aan alle kanten is uitgeblonken.
D. Doet hier nu nog bij, tot wie David deze betuiging geuit heeft; namelijk, tot God.
1. Voor Wie hij zelf, gelijk hij die raad aan zijn zoon Salomo gegeven had, ook wel niet dan voorbedachte dingen gesproken zal hebben. Met dit zijn gesprek tot God had hij reeds een aanvang gemaakt in het tiende vers van ons teksthoofdstuk, waarin ook onze tekstwoorden gevonden worden.
2. Verschillende benamingen waren er waarmee hij God in het vorige van deze zijn betuigingen aangesproken had: Jehovah, God van onze vader Israël, noemde hij Hem, vers 10. In vers 16 noemde hij Hem, Heere onze God. En hier in onze tekst zegt hij: Mijn God.

a. God was waarlijk de God van David. En voor zoveel hij een lid was van het Joodse volk, dewijl God hen uit alle volkeren van de aardbodem tot Zijn volk had afgezonderd. En voor zoveel David een uitverkorene, en een ware begenadigde was, onder de Israëlieten, staande in het genadeverbond Gods. Ook was God zijn God, voor zoveel hij koning was, en van God Zelf gezet op de troon van Israël, en Die hem zoveel koninklijke weldaden geschonken had, en hem dikwijls toonde dat Hij wat groots met hem voor had.
b. Doch als David hier met zulk een bijzondere nadruk God zijn God noemt, dan erkent hij daardoor al deze dingen in waarheid zo te zijn, en dat hij daar bewustheid van had. Dan geeft hij er ook door te kennen zijn verplichting aan God, welke op hem lag, om Hem te dienen, te eren, te gehoorzamen, en alle ijdele en kwade lusten af te zweren. Hij toont er ook mee, dat hij het zich tot een groot geluk rekende, de eer te mogen genieten om een dienstknecht van de grote Hemelkoning te zijn, gelijk hij dit ook betuigde, Ps. 116:16, zeggende: Och Heere, zekerlijk ik ben Uw knecht, ik ben Uw knecht, een zoon Uwer dienstmaagd; Gij hebt mijn banden losgemaakt.
II. Voor deze God nu, en in tegenwoordigheid van zulk een aanzienlijke vergadering, doet David deze schone belijdenis en kostelijke betuiging: En ik weet, mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij een welgevallen hebt aan oprechtheden. In welke belijdenis ons deze twee dingen voorkomen. De zaak zelf, daar hij verklaring van doet. Zijn verzekerd zijn omtrent die zaak.
A. De zaak zelf is tweeërlei. Het eerste heeft zijn betrekking op de alwetendheid Gods, en drukt David in deze woorden uit: Gij proeft het hart. Het tweede ziet op de heiligheid Gods, en wordt van hem in deze woorden uitgedrukt: Gij hebt een welgevallen aan oprechtheden.
1. Het eerste drukt David dan zo uit tot de Heere: Gij, mijn God, proeft het hart.
a. Door het hart moeten wij hier verstaan, de inwendige gemoedsgestalte van een mens, die menigmaal in Gods Woord het hart genoemd wordt. Hier staat onbepaald het hart, omdat van een ieders hart zulks even waar is, alsof er stond elks hart, het hart van ieder mens, hoofd voor hoofd.
b. Dit proeft Gij, zegt nu David tot God. Dit woord, hier door proeven vertaald, is ontleend van de goudsmid, die het goud beproeft, hetzij door het te toetsen aan de toetssteen, hetzij door het te smelten in een smeltkroes, om zo het goede goud van alle andere metalen af te zonderen. Als nu David hier tot God zegt: Gij proeft het hart, zo wil hij daarmee zeggen:
1. In het gemeen: God, Gij weet al wat in het hart is en wat er in omgaat; en hoe ieders hart voor U gesteld is, daar zijn Uw ogen voornamelijk op, daar weegt en schat Gij al de daden en verrichtingen van de mensen naar; dit weet Gij nog veel beter, dan een goede goudsmid de natuur van het goud kan beproeven.
2. En zo belijdt en betuigt hij hier in het bijzonder mee:
a. Dat God alwetend is; want de ogen des Heeren zijn in alle plaatsen, beschouwende den kwade, en den goede, Spr. 15:3. In welk opzicht Hem daar ook oneigenlijk ogen worden toegeschreven, evenals hier het proeven; niet dat Hij als de mensen met Zijn ogen zou zien wat Hij tevoren niet wist, of in de tijd door beproeving te weten komen waar Hij te voren geen kennis van had, en dan daarna ervan oordeelde. O neen! Hij kent alles in Zichzelf met een eeuwige daad; Gode zijn toch al Zijn werken van eeuwigheid bekend, Hand. 15:18. Daarom wordt de Heere van Job gevraagd: Hebt Gij vleselijke ogen, ziet Gij gelijk een mens ziet? Job 10:4. Neen; er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem, maar alle

dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen met Welken wij te doen hebben, Hebr. 4:13.
b. Dat Hij ook in het bijzonder het binnenste van de mens kent en weet, zelfs de verborgenheden des harten, Ps. 44:22. Hij verstaat van verre al hun gedachten, en de duisternis verdonkert voor Hem niet, Ps. 139:2. Daarom zei Salomo tot de Heere: Gij alleen kent het hart van alle kinderen der mensen, 1Kon. 8:39. Een eer, welke niemand dan God alleen toekomt.
c. Belijdt hij hiermee, dat God bijzonder ook het hart van de mens eist; het is: Zoon, geef Mij uw hart, Spr. 23:26. Mensen zijn tevreden als hun iemand de dienst van zijn lichaam geeft; maar God, Die een Geest is, eist ook wel het lichaam, Rom. 12:1; doch stelt Zich met het uiterlijke alleen niet tevreden, maar Hij wil in geest en waarheid gediend zijn, Joh. 4:24. Al diende men Hem nog zo uitwendig, en al gaf men al het zijne tot de dienst van God, het zou te enen male vergeefs zijn, als het hart er niet bij was, zoals blijkt, Jes. 29:13,14, waar God uitdrukkelijk zegt: Daarom dat dit volk tot Mij nadert met hun mond, en zij Mij met hun lippen eren, doch hun hart verre van Mij doen; en hun vreze waarmede zij Mij vrezen, mensengeboden zijn, die hun geleerd zijn. Daarom, ziet, Ik zal voorts wonderlijk handelen met dit volk, wonderlijk en wonderbaarlijk, want God heeft toch slechts lust tot waarheid in het binnenste, Ps. 51:8.
d. En dat Hij naar de inwendige gestalte van het hart al de uiterlijke daden en verrichtingen acht en waardeert. De mensen moeten doorgaans het hart beoordelen uit de daden, omdat zij in het hart zelf niet zien kunnen, en worden dan ook wel eens bedrogen door de vleierijen der mensen. Maar God proeft het hart, en oordeelt de daden naar het hart; dat oprecht zijnde, zo acht Hij het andere ook zo. Daarom zei Samuël: Vreest slechts den Heere, en dient Hem trouwelijk met uw ganse hart, 1Sam. 12:24. Alsof hij zeggen wilde, dan zal God uw zwakheden in genade verschonen, en in liefde er over zwijgen.
2. David belijdt daarom hier ook verder voor zijn God, en zegt, dat God een welgevallen heeft aan oprechtheden.
a. In de grondtaal staat hier eigenlijk, *jescharim, de rechtheden*.
1. Wij kunnen door deze rechtheden hier verstaan:
a. Rechte mensen, dat is mensen, die oprecht zijn. En dan kunnen wij onze tekstwoorden zo overzetten en lezen: En ik weet, mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij een welgevallen hebt aan de oprechten. Onze overzetters vertalen ons grondwoord alzo, Spr. 2:7: Hij legt weg voor de oprechten een bestendig wezen; daar ook *jescharim* in de grondtekst staat.
b. Echter kunnen wij ook voegzaam onze overzetting behouden, dewijl er eigenlijk in de grondtekst staat, *rechtheden*, dat is oprechtheden, zoals onze overzetters hebben. Waardoor wij dan verstaan moeten, de rechtheden of oprechtheden, die er gevonden worden in de gedachten, woorden, daden, gestalten, werkzaamheden, en in de staat en het bestaan van de oprechten ook zelf.
2. Dat deze hier nu in de grondtaal de rechtheden worden genoemd, zal zijn:
a. Omdat de gerechtigheden van de Messias door het geloof aangenomen, de grond moet zijn waarop de oprechtheden moeten gebouwd en gegrond worden, en waaruit ze moeten voortkomen; opdat de volmaakte rechtheid van de Messias het zondige in elke daad toedekke, en elke verrichting en werkzaamheid volmake; om zo in Hem volmaakt te zijn, Kol. 2:10.
b. Omdat er de herstelling van de verloren rechtheid, door de herstelling van des Heeren beeld in de mens toe vereist wordt; wel niet tot volmaaktheid toe, maar nochtans zo, dat

er in zijn verstand, wil, hartstochten, wandel, en zo over de gehele mens in al zijne delen, een vernieuwde rechtheid gekomen is, die wezenlijk het beeld van God is, Ef. 4:24.
c. En om ook aan te tonen de algemene uitgebreidheid der oprechtheid in de oprechten; in hun gedachten, woorden, daden, gestalten, werkzaamheden, staat en bestaan; alsof het zoveel verschillende oprechtheden waren, of takken van die.
3. En zo behoort dan tot deze oprechtheden:
a. Dat men, van God geroepen, en zijn hart door genade veranderd en bewrocht is geworden, zich ook in waarheid tot God heeft bekeerd, en in Hem gelooft tot rechtvaardigheid. Dat Abraham, volgens des Heeren eis, Gen. 17:1, zo oprecht voor God was, toont Paulus zeer krachtig, Rom. 4.
b. Dat men zichzelf geheel en in alles wat men is, met lichaam en ziel beide, en niet maar één van beide, aan de Heere geeft. Paulus noemt dat, Hem te verheerlijken in lichaam en in geest, welke Godes zijn, 1Kor. 6:20.
c. Dat men in al de vermogens van zijn ziel oprechtheid heeft, in verstand, oordeel en wil; waardoor de vreze des Heeren zijn schat is, Jes. 33:6. Men Zijn bevelen liefheeft, Ps. 119:159. En men vrolijker is in de weg Zijner getuigenissen, dan over alle rijkdom, Ps. 119:14.
d. Dat men uit- en inwendig zichzelf gelijk is; dat is te zeggen, dat uiterlijk de tong, gebaren en daden, hetgeen men spreekt, vertoont en doet, een volle overeenkomst heeft met de inwendige gedachten, het begrip, de beoging, genegenheid en consciëntie, zo voor de Heere, als voor de mensen. Daarom wordt oprechtheid en waarheid zo dikwijls bij elkander gevoegd, dewijl er oprechtheid is, als er ook waarheid is tussen het uit- en het inwendige in de mens. Zo zei Jozua:
Dient den Heere in oprechtheid en waarheid, Joz. 24:14.
e. Dat men zich schikt naar alle, en niet maar naar enige geboden Gods. Het is waar, tot de volkomen volmaaktheid kan een oprechte hier in de tijd niet komen; dat is echter in de natuur van zijn oprechtheid ingesloten, zo te doen alsof hij volmaakt kon zijn, en naar volmaaktheid te staan, te zoeken, en te jagen; gelijk Paulus van zichzelf getuigt, Fil. 3:12: Niet dat ik het alrede verkregen heb, of alrede volmaakt ben, maar ik jaag daarnaar, of ik het ook grijpen mocht.
f. Dat men overal en te allen tijd dezelfde is, ongeveinsd en eenvoudig; zo was de oprechtheid van Paulus, Hand. 24:16.
g. Dat men zich in alles aan de Heere zoekt te gewennen, Job 22: 21.
h. Dat het hart is bij hetgeen men doet in de dienst van God, want de Heere ziet het hart aan, 1Sam. 16:7.
i. Dat men alles doet met een goede mening en oogmerk; zoals David zijn oprechtheid verklaart: Ps. 66:18: Had ik naar ongerechtigheid met mijn hart gezien, de Heere zou niet gehoord hebben.
j. Dat men klein is en nederig in zijn doen, onder alles zichzelf uit het oog verliest, en laag van hart is; dat stelt Paulus tot een bewijs van zijn oprechtheid. Hij had de getuigenis van zijn consciëntie, dat hij in eenvoudigheid en oprechtheid Gods, niet in vleselijke wijsheid, maar in de genade Gods in de wereld had verkeerd, 2Kor. 1:12.
k. Dat men in hetgeen men doet, de Heere, en dat Hem alleen doet; de gehoorzaamheid aan Hem en Zijn eer in het oog heeft; het doende als onder het oog van God, en met een oog op God, met liefde tot God, met vreze voor God, in gehoorzaamheid aan God, en met het oogmerk om Hem te verheerlijken. Dat toont Paulus ook aan de oprechtheid eigen te zijn, zeggende: Niet met ogendienst als mensenbehagers, maar met eenvoudig-

heid des harten, vrezende God. En al wat gij doet, dat doet van harte, als den Heere, Kol. 3:22,23. Ziedaar enige van die oprechtheden.
b. Aan zulke oprechtheden nu heeft God een welgevallen. Dat is in het gemeen te zeggen, dat Hij daar lust en vermaak in heeft, en dat Hij de zodanigen die deze oprechtheden hebben, bemint. Doch in het bijzonder sluit dit in zich:
1. De nauwe opmerking en kennisneming Gods, welke Hij van alle mensen, en van al hun gestalten en daden neemt, of er oprechtheid in is of niet; want dat is het waar de Heere naar ziet, in alles wat van de mens voorkomt, niet hoe het van buiten zich vertoont, maar of er oprechtheid in het binnenste is of niet; daarom zei Jeremia: Gij o Heere, kent mij, Gij ziet mij, en proeft mijn hart, dat het met u is, Jer. 12:3.
2. Het drukt uit zijn heilige begeerte daarnaar; waaraan men een welgevallen heeft, wil men ook wel hebben; en zo vertoont dit dan ook, als men zo menselijk van God mag spreken, Gods liefde tot de oprechtheden; hoeveel achting Hij daarvoor heeft, hoe gaarne Hij ze ziet in mensen, en Zijn wens en Zijn verlangen als het ware daarnaar; als ook dat Hij die vereist, dat Hij ze in de mens wil hebben, als iets dat er zijn moet; daarom zei Jeremia: O Heere, zien Uw ogen niet naar waarheid? Jer. 5:3.
3. Het drukt uit Zijn vermaak en heilige vreugde daarin. Voorwerpen waarin men veel genoegen vindt, daar heeft men ook een welgevallen aan; en zo drukt het dan ook hier uit, dat God de oprechtheden hoog schat, dat Hij een heilig genoegen, vermaak en blijdschap daarin heeft, zoals dat wordt uitgedrukt Ps. 51:8: Gij hebt lust tot waarheid in het binnenste. En in Ps. 16:3: Tot de heiligen, die op de aarde zijn, en de heerlijken, in welke al Mijn lust is.
4. Het drukt uit Zijn bijzondere genade, gunst en welwillendheid tot zulken, daar Hij oprechtheden in vindt; Zijn bezorgend opzicht ten goede, dat Hij over zulken op een bijzondere wijze boven anderen heeft; Zijns harten innige genegenheid om dezulken op alle wijzen te begunstigen, wel te doen, te zegenen, te helpen, en in verlegenheden te verlossen. In die zin zegt de Heere, Jes. 57:18: Ik zie hun wegen, en Ik zal ze genezen; en Ik zal ze geleiden, en hun vertroostingen wedergeven, namelijk hun treurigen. En Jes. 66:2: Op dezen zal Ik zien, op den arme en verslagene van geest, en die voor Mijn woord beeft. Ziedaar hoe God een welgevallen heeft aan oprechtheden.
B. Dit alles nu belijdt David niet alleen, maar hij betuigt ook, dat hij daarvan verzekerd was, zeggende: Ik weet, mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij een welgevallen hebt aan oprechtheden. David wist dit op allerlei wijze waardoor een zaak kan geweten, en waardoor een zaak als zeker en waarachtig kan bewezen worden.
1. Uit heilige redenkaveling van Gods deugden en volmaaktheden.
a. Hij wist dat God het hart proeft, als hij de Heere zijn God aanmerkte als die allerzuiverste en allervolmaaktste Geest; de wetenschap nu is een volmaaktheid van Zijn Wezen; en hoe groter de wetenschap is, hoe volmaakter het wezen is. Dewijl nu God een oneindig Wezen heeft, zo moet Hij ook een oneindige wetenschap hebben, en dientengevolge ook het hart van de mens kennen. Zo leerde die redenering David, dat God het hart kende en proefde.
b. Door zulk een redenkaveling wist de koning ook, dat God een welgevallen had aan oprechtheden; want de natuur zelfs leert dat ieder geschapen wezen, zin en genoegen heeft in zijns gelijke. God nu is het allereenvoudigste, het allerheiligste, het alleroprechtste Wezen dat niet feilen en niet liegen kan. Dit leerde dan ook aan David, dat, waar enige oprechtheid gevonden wordt, God dat aanmerkt als een uitdrukking, een zweem, een straal van Zijn oprechtheid; en dewijl God Zichzelf bemint, zo kan het niet anders zijn, of

Hij moet ook dat beminnen, dat een uitdrukking van Zijn volmaaktheden is, en dus ook een welgevallen hebben aan oprechtheden.
2. Daarenboven wist David dit ook door het geloof, gegrond zijnde op de onfeilbare openbaring Gods.
a. Want zo had God Zich aan hem geopenbaard, dat Hij het hart kende; dat was te pas gekomen in de zalving van David, 1Sam. 16. Als de profeet Samuël, op het bevel Gods, heenging naar Bethlehem tot het huis van Isaï, om een zijner zonen tot koning te zalven, en als hij in het huis komende, de oudste zoon aanzag, schoon van gedaante, zo dacht de man Gods, zeker is deze de gezalfde des Heeren. Maar welhaast kreeg hij tot antwoord, in vers 7: Ziet zijn gestalte niet aan, noch de hoogte zijner statuur, want Ik heb hem verworpen; want het is niet gelijk de mens ziet, want de mens ziet aan dat voor ogen is, maar de Heere ziet het hart aan. Daar leerde God deze zaak aan Samuël, en Samuël zal zulks buiten twijfel ook aan David geleerd hebben.
b. Ook was door dat voorval aan David geopenbaard, dat God een welgevallen had aan oprechtheden; want dit was de reden waarom David van God verkoren was tot koning boven zijn broeder Eliab, vermits in Davids hart meer oprechtheid gevonden werd, dan in het hart van een zijner broederen. En dewijl nu deze dingen rustten op de Goddelijke openbaring, zo kon David door het geloof daarvan ten volle verzekerd zijn; vermits de redenen des Heeren reine redenen zijn, Ps. 12:7.
3. En eindelijk wist David het ook door eigen ondervinding.
a. Hijzelf had ondervonden dat God het hart proeft; daarom zei hij, Ps. 17:3. Gij hebt mijn hart beproefd, des nachts bezocht, Gij hebt mij getoetst. En Ps. 139:1-4 zegt hij: Heere, Gij doorgrondt en kent mij. Gij weet mijn zitten, en mijn opstaan; Gij verstaat van verre mijn gedachten. Gij omringt mijn gaan, en mijn liggen, en Gij zijt mijn wegen gewend. Als er nog geen woord op mijn tong is, zie Heere, Gij weet het alles. En dewijl God door deze ondervinding toonde dat Hij zijn gedachten kende, en dat Hij David daarnaar geoordeeld had, zo mocht hij, en zo kon hij ook niet twijfelen, maar moest met verzekering geloven dat God het hart proeft.
b. Ook had hij ondervonden dat God lust en welgevallen had aan oprechtheden; want de Heere had hem vergolden naar zijn oprechtheid, Ps. 18:24,25. Terwijl dan deze zaak aan David bekend was, en door heilige overdenking, en door een waarachtig geloof aan de Goddelijke openbaring, en door eigen ondervinding, zo kon hij dan ook met het grootste recht zeggen: Ik weet mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij een welgevallen hebt aan oprechtheden. Dit maakt hij nu met het woordje *en* aan het vorige vast. Hoe wij dat hier ook willen opvatten, of bij wijze van tegenstelling, of bij wijze van bijzondering, of bij wijze van samenbinding, David wil hiermee eigenlijk te kennen geven dat, welk een schone en heerlijke zaak het ook zijn mag, vrijwillige offeranden aan de Heere te geven, en van het zijne al vrij veel tot de dienst van God op te offeren, dat het echter op het hart en op de oprechtheid allermeest aankomt; daarom laat hij op onze tekstwoorden terstond volgen: Ik heb in oprechtheid mijns harten al deze dingen vrijwillig gegeven, en ik heb nu met vreugde Uw volk, dat hier bevonden wordt, gezien, dat het zich jegens U vrijwillig gedragen heeft.
Ziedaar toehoorders, deze gewichtige stof voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Hetgeen David hier met zulk een welgegronde verzekerdheid van God betuigde, dat heeft Gods Geest door de pen van Zijn dienstknechten laten beschrijven, om te blijven tot in der eeuwigheid. Zo moeten wij het dan ook onze zielen tot nut zoeken te maken; en gelijk het voor David zeker was, zo moest het ook voor ons zeker zijn, dat God het hart proeft, en een welgevallen heeft aan oprechtheden. Op deze waarheid wordt overal op de allerkrachtigste wijze in de Heilige Schriftuur aangedrongen.

A. Dat God het hart proeft, zie daarover, 1Kon. 8:39, Jer. 17:9,10, 1Joh. 3:20, Openb. 2:19. En dat Hij een welgevallen heeft aan oprechtheden, 2Kron. 16:9, Jer. 5:3, Matth. 22:37,38, 1Kor. 5:8.

1. Is dit nu zo, gelijk het waarachtig is, en zullen wij morgen, of over acht of veertien dagen, aan des Heeren Tafel gaan, om daar de Heere te ontmoeten? Hij vraagt u nu in de voorbereiding, even gelijk Jehu Jonadab vroeg, of uw hart al recht met Hem is? Denkt het is God, Die het u vraagt, het is die God Die uw hart proeft, en Die een welgevallen heeft aan oprechtheden. Derhalve hebben wij het eerst en allermeest op ons hart te letten, daar ligt ons zonderling veel aan gelegen.

a. Hierom eist Paulus ook dat een ieder zichzelf beproeve, voor hij deel neemt aan het Avondmaal, zeggende: De mens beproeve zichzelven, en ete alzo van het brood, en drinke van den drinkbeker, 1Kor. 11:28.

b. De Heere wil, dat men voor Hem oprecht zal zijn, en daarom eist Hij het hart, Ezech. 18:31.

c. Hij wil, dat men het hart voor Hem zal opruimen, en openen; en dan belooft Hij tot zulk een ziel in te komen, en Avondmaal met haar te houden, Openb. 3:20. En die hierin oprecht is, wil Hij goed zijn, Ps. 73:1.

2. Onderzoekt derhalve uzelf zeer nauw, want proeft God het hart; beproeft en onderzoekt gij dan zelf ook uw hart, want niemand weet wat des mensen is, dan de geest des mensen, die in hem is, 1Kor. 2:11. Welke grond en bewijzen hebt gij voor uzelf, waarop gij ten Avondmaal zoudt gaan?

a. Zegt gij:

1. Ik hoor naarstig Gods Woord? Dat deden de Joden ook, en bleven evenwel zonder waarheid des harten, Ezech. 33:31.

2. Of zegt gij, ik verblijd mij daar wel eens in? Dat doet een tijdgelovige ook, Matth. 13:20. Kan dat u zalig maken?

3. Of zegt gij, ik bid nog al veel? Dat deden de farizeeën ook, Matth. 6:5; en echter roept Christus het wee op wee over hen uit, Matth. 23.

4. Of zegt gij, ik vast wel eens? Dat deed die geveinsde ook, ja, wel tweemaal per week, en echter ging hij ongerechtvaardigd naar zijn huis, Luk. 18:12.

5. Of zegt gij, ik heb belijdenis gedaan? Denk wat Christus Zelf zegt: Niet een iegelijk die daar zegt: Heere, Heere, zal ingaan in het Koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil Mijns Vaders, Die in de hemelen is, Matth. 7:21.

6. Of zegt gij, ik heb al zolang ten Avondmaal gegaan? Die geen bruilofskleed aan heeft, zal eens verstommen, en buiten geworpen worden, Matth. 22:11.

7. Of zegt gij, ik heb kennis van de Goddelijke waarheden? Indien gij deze dingen weet, en dezelve doet, dan zijt gij eerst zalig, zegt Christus, Joh. 20.

8. Of zegt gij, ik belijd mijn zonden? Dat deed Saul ook, 1Sam. 24:21. En echter was hij niet oprecht.

9. Of zegt gij, ik rechtvaardig God? Dat deed Farao ook, en echter verstokte hij zijn hart tegen de Heere, Exod. 10:27.
10. Of zegt gij, ik verneder mij, ik schrei en ween? Dat deed Ezau ook, Hebr. 12:17. En echter moest hij zonder de verbondszegen heengaan.
11. Of zegt gij, ik onderhoud de geboden? Dat deed die jongeling ook, Matth. 19. En evenwel bleef hij zonder Christus.
12. Of zegt gij, ik ben ijverig? Dat was Jehu ook, 2Kon. 10. En echter zocht hij de Heere niet in waarheid.
13. Of zegt gij, ik geloof? Weet gij wel, dat er ook een historisch en een tijdgeloof is, welke niet zaligmakend zijn? 1Kor. 13.
b. Wees dus gewaarschuwd, mensen, God laat Zich niet bespotten, Gal. 6. Gaat gij op deze gronden en bewijzen aan; dan zijt gij alzo onbeschaamd en stout, als Haman en Judas waren. Dan veracht gij Gods verbond, Ps. 50:16. Dan doet gij God en Jezus smaadheid aan. En o! wat hebt gij dan al niet te vrezen. De Heere drukke dit Zelf met kracht op uw hart!
B. Wil ik u eens zekerder bewijzen in dezen aan de hand geven, die bestaan zullen als God het hart proeft, en waarin ook de oprechtheden liggen, daar God een welgevallen aan heeft? Tot dat einde vraag ik u:
1. Zijt gij in al uw plichten er bijzonder op gezet, dat gij er uw hart bij vindt? Dat zijn dezulken die God in de geest dienen, Fil 3:3.
2. Zijt gij in het verborgen, wanneer gij alleen zijt, met meer godzaligheid en doorgaans met sterkere ernst aangedaan, dan in het openbaar en onder het oog van mensen? Daardoor wilde Jezus dat men zich van geveinsde farizeeën zal onderscheiden doordat men in het verborgen zou bidden en vasten, Matth. 6:6,18.
3. Durft gij uw hart, ten opzicht van deszelfs oprechtheid open leggen voor Hem Die het hart proeft? Zo deed David, Ps. 79:23,24.
4. Leeft gij onder een heilige bekommering, om u in dit grote stuk voor God niet te bedriegen? Die hierin het ruimste zijn, zijn niet altijd de oprechtste; maar bekommering over de bedrieglijkheid van het hart, over aangeboren geveinsdheid, beduchtheid en arbeid over en om oprecht te zijn, Jezus daartoe ook in het geloof aan te nemen, zijn hart daartoe gedurig in Zijn hand te geven, opdat Hij het oprecht make, dat zijn betere en zekerder bewijzen.
II. Allen die zodanig gesteld zijn, nodigen en roepen wij tot des Heeren Avondmaal, hetzij ze meer of minder licht over hun staat hebben, hetzij ze sterker of zwakker in het geloof zijn. Wij raden u, oprechten:
A. Belijd uw zonden en afwijkingen in het verborgen voor de Heere. Zoekt in het verborgen het verbond met God te vernieuwen. En komt dan maar op Zijn woord tot het Avondmaal. Zoekt genade om gelovig en sacramenteel ermee te werken. En vernieuw daar aan het Avondmaal dan ook plechtig het verbond.
B. De Heere zal u daar ontmoeten, oprechten. Hij wacht al om uw ziel genadig te zijn, Hij zal u daar zegenen; en namaals zal Hij u met Abraham, Izak en Jakob, ook eens doen aanzitten in het Koninkrijk der hemelen. AMEN.

DERTIENDE LEERREDE Intrede rede in de gemeente van 's Gravenhage

2KRONIEKEN 15:1,2

Toen kwam de Geest Gods op Azária den zoon van Oded.
En hij ging uit, Asa tegen, en hij zeide tot hem: Hoort mij Asa en gans Juda, en Benjamin; de HEERE is met ulieden, terwijl gij met Hem zijt; en zo gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden; maar zo gij Hem verlaat, Hij zal u verlaten.

INLEIDING

I. **ER** is te allen tijde onder de heidense wijsgeren over de oorzaken der wisselvalligheden der wereld getwist, vanwaar de op- en ondergang der koninkrijken, landen, staten en steden komt, vanwaar alle dingen af- en toenemen, hun gezette tijden en bepalingen van voor- en tegenspoed hebben, wat geluk en ongeluk veroorzaakt.
A. De epicuristen schreven alles toe aan de besturing van een blind fortuin. De Stoïsche filosofen aan hun versierd Fatum, of dringend noodlot, welks gewicht al de raderen der wereldse zaken om deed gaan, komen en weerkeren. Plato en Pythagoras wilden het vinden in de oprekening van hun getal. Aristoteles zocht het in de ongelijkheid der zaken. Een ander meende het te vinden in de beweging van het middelpunt in zijn versierde omdraai. Anderen wederom hebben het vastgemaakt aan de loop der sterren en planeten. Maar zij hebben het allen gezocht waar het niet te vinden was, als blinden hebben zij naar de wand getast, en zijn verijdeld in hun overleggingen; want God heeft de wijsheid van deze wereldwijzen dwaas gemaakt, 1Kor.1:20.
B. Alle dingen, leert ons de Bijbel, hangen af:
1. Van het wijs beleid van de Albestuurder. Het verhogen komt niet uit het oosten, noch uit het westen, noch uit de woestijn. Maar God is Rechter; Hij vernedert dezen, en verhoogt genen, Ps. 75:7,8. Dat doet Hij, opdat de levenden zouden bekennen, dat de Allerhoogste heerschappij heeft over de koninkrijken der mensen, en ze geeft aan wie Hij wil, Dan. 4:17.
a. Als de Heere Sion troosten, Jeruzalem nog verkiezen, en het richtsnoer der genade over hen uitstrekken wil, dan worden haar steden uitgebreid vanwege het goede, Zach. 1:16,17. Dan maakt Hij de grendelen hunner poorten sterk; zegent hun kinderen binnen in haar. Stelt haar landpalen in vrede en verzadigt haar met het vette der tarwe, Ps. 147:13,14.
b. Maar als Hij voorgenomen heeft een volk te verlaten, dan doet Hij Zijn zegen verhuizen, hun luister dalen, en de zon van voorspoed op de middag ondergaan, dan zendt Hij onder hen de vloek, en een vuur in Juda, dat de paleizen van Jeruzalem verteert, Amos 2:5. Zodat uit de mond des Allerhoogsten gaat het kwade en het goede, Klaagl. 3:38.
2. Doch waarom handelt God nu aldus, en dan alzo met een volk? De oorzaak daarvan is te vinden in dat volk zelf. Hoor God Zelf spreken, Jer. 18:7-10. In een ogenblik, zegt Hij, zal Ik spreken over een volk, en over een koninkrijk; dat Ik het zal uitrukken, en afbreken, en verdoen. Maar indien datzelve volk, over hetwelk Ik zulks gesproken heb, zich van zijn boosheid bekeert, zo zal Ik berouw hebben over het kwaad dat Ik hetzelve gedacht te doen. Ook zal Ik in een ogenblik spreken over een volk, en over een Koninkrijk; dat Ik het zal bouwen en planten; maar indien het doet dat kwaad is in Mijn ogen, dat het naar Mijn stem niet hoort, zo zal Ik berouw hebben over het goede, met hetwelk Ik gezegd had hetzelve te zullen weldoen. De zonde is de baarmoeder van de ellende, die een volk,

land, staat of stad drukken. Daarom als er van het verwoesten van Jeruzalem en van de tempel zou worden gevraagd: Waarom heeft de Heere dit land en dit huis alzo gedaan? Dan zou men zeggen, zegt God: Omdat zij den Heere hunner vaderen God verlaten hebben, ... daarom heeft Hij al dat kwaad over hen gebracht, 2Kron. 7:21,22. En doorgaans vinden wij in de Bijbel aangetekend, dat God een volk zegent of straft, naar dat het zich wel of kwalijk gedraagt, en dat Hij een iegelijk vergeldt naar de vrucht zijner handelingen.

II. Hebt gij lust, toehoorders, om dit alles op het klaarste in het volk van Israël bewaarheid te zien, zo slaat uw ogen op de voorgelezen tekst, in derzelver samenhang aangemerkt. Israël was reeds lang in een droevige toestand geweest, zonder de ware God, zonder een lerend priester en zonder de wet; er was geen vrede van rondom, noch ook van binnen; want zij hadden God niet gezocht, anderszins zouden zij Hem gevonden hebben. Maar als zij zich in hun nood bekeerden tot de Heere, de God Israëls, en Hem zochten, zo werd Hij van hen gevonden, volgens vers 3-6 van ons teksthoofdstuk. Was toen Zerah de Moor met een heirleger van duizendmaal duizend man tegen Asa en Juda opgekomen; de Heere had hen verlost, en het leger der Moren met verschillende steden in hun hand gegeven, gelijk wij lezen in het negende vers tot aan het einde van het voorgaande hoofdstuk. Deze gelegenheid neemt de profeet Azaria waar, de Geest Gods kwam daartoe op hem. En hij ging uit, Asa tegen, en hij zei tot hem, hoort mij Asa, en gans Juda en Benjamin. De Heere is met ulieden, terwijl gij met Hem zijt. En zo gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden, maar zo gij Hem verlaat, Hij zal u verlaten. Is daar niet duidelijk al het gezegde in opgesloten?

III. Op het verhaal van Asa's grote overwinning tegen Zerah den Moor, in het voorgaande hoofdstuk vermeld, volgt in dit hoofdstuk:

A. Een vermaning aan hem en gans Juda, van Gods wege, bij die gelegenheid gedaan. Waarin de man Gods Azaria vertoont, dat de Heere met henlieden was, terwijl zij met Hem waren. en hoe zij die zegen konden behouden of verliezen, in onze voorgelezen tekstwoorden. Hetgeen Hij door voorbeelden bevestigt, vers 3-6. Waaruit hij dan een opwekking trekt, vers 7.

B. Daarop tekent de kroniekenschrijver aan de vrucht van die vermaning bij de koning en het volk, vers 8-19.

IV. Zodat de voorgelezen tekst eigenlijk in zich behelst: *Een boodschap van Azaria aan Asa, de vorst van Juda, aan al de groten, aan al de hoofden van het krijgsvolk, en aan al het volk des lands, uit Gods Naam hun boodschappende dat de Heere met hen zal wezen, zolang als zij met Hem zijn.*

A. Met deze zelfde boodschap ben ik ook van de Heere tot u allen gezonden; daarom heb ik deze tekst tot een intrederede uitgekozen. Meer zal ik in de aanvang hiervan niet zeggen.

O Heere, geef zegen, geef genade, opdat deze boodschap ook zulk een gezegende uitwerking hebben mag, als Azaria's boodschap eertijds gehad heeft! Amen.

Wij ontmoeten in onze tekstwoorden:

I. De persoon, die deze boodschap deed, benevens enige omstandigheden, in die woorden: Toen kwam de Geest Gods op Azaria, de zoon van Oded. En hij ging uit, Asa tegen, en zeide tot hem.

II. Een aanspraak, met de inhoud van zijn boodschap, in die woorden: Hoort mij Asa, en gans Juda en Benjamin: De Heere is met ulieden, en zo vervolgens.

VERKLARING

I. In het eerste: Wordt de bode des Heeren beschreven, met zijn eigen naam, Azaria. En van zijns vaders naam, de zoon van Oded. En wordt gezegd, dat de Geest Gods op hem kwam. En dat het die uitwerking in hem had, dat hij uitging, Asa tegen. En dat hij iets tot hem zei.

A. De naam van de man Gods, die de Heere hier gebruikt was:

1. Azaria. Deze naam overgezet zijnde zegt, *Auxilium Dei, de hulp des Heeren.*

a. Sommigen denken, dat deze profeet ook Oded heette, uit vers 8 van ons teksthoofdstuk. Doch dat hem de naam van Azaria is gegeven, om hem van zijn vader te onderscheiden. Een zeker voornaam uitlegger zegt, dat hij een goed man was, dat stellen wij met hem vast. Maar dat hij een bekend en zeer geacht profeet was, en dat hij bij de koning zeer aangenaam en gemeenzaam was, kan wel waar zijn, maar wordt ons van de Heilige Geest in de Bijbel niet aangetekend.

b. Daar zijn er meer geweest, die oudtijds de naam Azaria gedragen hebben, zoals een koning van Juda, 2Kon. 14:21. Een hogepriester, 2Kron. 31:10. Een van Daniëls metgezellen, Dan. 1:7, en verschillende anderen.

2. Deze Azaria was de zoon van Oded.

a. Naar de gedachten van de meeste uitleggers was deze Oded oudtijds een voornaam en beroemd profeet, welke in 2Kron. 9:29 Jedi, en 2Kron. 12:15 ook Iddo genoemd wordt. Deze moet men onderscheiden van een andere profeet Oded, welke ten tijde van koning Achaz geleefd heeft, volgens 2Kron. 28:9.

b. Van de eerstgenoemde profeet Oded was onze Azaria een zoon. Had hij zulk een voornaam man tot een vader, de Heere wil hem ook tot wat groots gebruiken.

B. Want:

1. De Geest Gods kwam op hem.

a. De Geest Gods is de Derde Persoon in het Drie-enig Goddelijk Opperwezen. Welke:

1. De Geest genoemd wordt.

a. Niet wegens Zijn geestelijk Wezen, dat Hij bezit met de Vader en de Zoon. Veel minder omdat Hij meer dan de Vader of de Zoon in Zijn wezen Geest is; want Hij is met de Vader en de Zoon eenwezig. Ook niet, om Zijn geestelijke huishouding en genadewerking, zoals sommigen menen.

b. Maar Hij wordt Geest genoemd, alleen om Zijn personele en geestelijke uitgang van de Vader en de Zoon; hetgeen zonneklaar blijkt uit Jezus' eigen woorden, daar Hij de uitgang des Geestes van de Vader, met duidelijke onderscheiding van Zijn huishoudelijke zending voorstelt, zeggende: Wanneer de Trooster zal gekomen zijn, Dien Ik u zenden zal van den Vader, namelijk de Geest der waarheid, Die van den Vader uitgaat, Joh. 15:26.

2. Hij wordt de Geest Gods genoemd, omdat Hij is een waarachtig Persoon, gelijk ook uit Joh. 16:13,14 blijkt. Een onderscheiden Persoon van de Vader en de Zoon, Joh. 14:16. Een enig Persoon, 1Kor. 12:11. En een Goddelijk Persoon, Die Zelf ook de waarachtige God is, 2Sam. 23:2,3 en Hand. 5:3,4.

b. Deze Geest Gods kwam op hem, volgens onze overzetters. Eigenlijk staat er in het Hebreeuws, de Geest Gods was op hem, dat is te zeggen, dat de Heilige Geest hem krachtdadig bewrocht, dat Hij hem buitengewone ambtgaven, om een profeet te zijn, mededeelde. En dat Hij hem opwekte, bepaalde en vrijmoedigheid gaf, om deze grote boodschap aan Asa, mitsgaders aan gans Juda en Benjamin, te doen.

2. Toen kwam de Geest Gods op hem, hebben onze overzetters. Eigenlijk staat er in het Hebreeuws: En Azaria, de zoon van Oded, de Geest Gods was op hem.
a. Dat is niet te zeggen, dat hij toen eerst de buitengewone gaven van de Heilige Geest deelachtig en tot een profeet gemaakt werd. Hij kan zulks al lang tevoren geweest zijn.
b. Maar het zegt, dat hij toen, na Asa's verhoging boven zijn vijanden en het slaan van de Moren door hem, dat hij toen door de Geest Gods tot deze boodschap afgezonderd, bewrocht en bepaald werd.
C. Hierom volgt er terstond:
1. En hij ging uit, Asa tegen.
a. Die hij tegen of tegemoet ging, of voor wiens aangezicht hij ging, gelijk er eigenlijk in het Hebreeuws staat, was Asa. Deze was koning over Juda en Benjamin Dit was een vroom en godzalig koning. Deze wordt hier slechts alleen genoemd, dewijl het gehele volk bedoeld wordt. Hem sprak hij het eerst aan.
b. Daartoe ging hij van Jeruzalem uit Asa tegemoet, die wederkeerde van het slaan der Moren.
c. Dit nu wordt aan het voorgaande vastgemaakt, om te kennen te geven dat hij dit terstond uitvoerde, zodra hij door de Geest Gods tot deze boodschap bewrocht was. Zo toonde hij zijn volvaardigheid in de dienst en het werk des Heeren. Zijn hoogachting voor de koning. En zijn oplettendheid omtrent deze gewichtige boodschap, terwijl al de groten van het land, al de hoofden en oversten van het krijgsvolk, en het ganse leger nog bij de koning tegenwoordig was.
2. Daarom wordt er ook bijgevoegd: En hij zeide tot hem. Te weten, tot de koning Asa. Doch niet alleen tot hem, maar ook aan het ganse volk zijn boodschap, gelijk uit de volgende woorden blijken zal, die hij met veel vrijmoedigheid aansprak.
II. Nu volgt zijn aanspraak, in deze woorden: Hoort mij Asa, en gans Juda en Benjamin. En de inhoud van zijn boodschap, in deze woorden: De Heere is met u, terwijl gij met Hem zijt, en zo vervolgens.
A. In zijn aanspraak.
1. Richt hij zijn taal:
a. Eerst tot Asa. Die kwam dat toe, als in aanzien de voornaamste zijnde. Zo die dit Woord Gods ter harte nam en zich daarnaar schikte, was er veel goeds, ja een gezegende reformatie te verwachten, dewijl zich doorgaans het ganse volk schikt naar het voorbeeld des konings.
1. Hij zegt niet, mijn heer koning, of uwe majesteit of iets dergelijks, maar hij zegt alleen Asa. Echter niet uit onbescheidenheid of onbeleefdheid.
2. Maar omdat men in die dagen zulks niet gewoon was, zoals heden ten dage het geval is. Wellicht doet hij dat uit een heilige ijver in de boodschap des Heeren of om Hem des te meerder eerbied te bewijzen, omdat hij met zijn eigen naam Asa zo berucht, vermaard en ontzaglijk was dat het alle andere benamingen ver te boven ging. Wij zouden dit uit de geschiedenissen met verschillende voorbeelden kunnen staven; doch dewijl ook onze vaderlandse historiën vol van bewijzen daarvan zijn, gaan wij dat voorbij. Doch nevens Asa:
b. Spreekt hij ook gans Juda en Benjamin aan, de twee stammen daar Asa koning over was, welker aanzienlijkste krijgsoversten, ja het ganse heir, bij de koning tegenwoordig waren. Alsof hij zei, gij gans Juda en Benjamin, gij vorsten en groten, gij krijgsoversten, en al het volk des lands.

2. Hoort mij. Ik heb uit Gods Naam een allergewichtigste boodschap aan u allen. Let er toch op, en neemt dit Woord Gods toch ter harte.
B. De inhoud van zijn boodschap was: De Heere is met ulieden, dewijl gij met Hem zijt. Daar benevens toont Hij hun, hoe zij die zegen konden behouden, met deze woorden: En zo gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden. Doch toont hun ook aan hoe zij zulks zouden verliezen, in die woorden: Maar zo gij Hem verlaat, dan zal Hij ook u verlaten.
1. Het eerste lid van zijn boodschap is dan: De Heere is met ulieden. Daarna wijst hij hun de reden aan, met deze woorden: Terwijl gij met Hem zijt.
a. Het eerste gedeelte luidt: De Heere is met ulieden, Azaria spreekt hier met het woord ulieden, Asa, benevens gans Juda en Benjamin aan, en zegt tot hen: De Heere is met ulieden.
1. Door Jehovah, de Heere, wordt hier als door hem de allerhoogste, onafhankelijke, zelfmachtige, algenoegzame, onveranderlijke en getrouwe God aan Asa en het volk voorgesteld. De Joodse Targum breidt deze woorden zo uit: Het Woord des Heeren is uw helper, terwijl gij wandelt in Zijn wegen. Hetzij men het opvat van de Drie-enige God in het gemeen, hetzij van de Zone Gods in het bijzonder, Die het Woord des Heeren is, en door Wie God aan Zijn volk Zijn hulp schenkt; de zaak komt hier, naar onze gedachten, op hetzelfde neer. Deze Heere:
2. Zegt de profeet: Is met ulieden. God is wel overal tegenwoordig, Ps. 139:7-10. Nochtans niet overal op dezelfde wijze.
a. Ten aanzien van Zijn Wezen en werking is God met en bij alle schepselen, Jer. 23:23,24, Hand. 17:28.
b. Maar ten aanzien van Zijn zaligmakende genade is Hij alleen bij en met Zijn volk.
*. Hij is met de Zijnen inwendig als uitwendig, zodat Hij hen in alles begunstigt en helpt, Gen. 21:22.
**. Deze tegenwoordigheid des Heeren bij en met de Zijnen kan of onbewust, of ook met klare bewustheid voor hen zijn. Want somtijds is de Heere met de Zijnen zoals Hij met Jakob was, zodat zij van achteren moeten zeggen: Gewis is de Heere aan deze plaats; en ik heb het niet geweten, Gen. 28:16. Somtijds genieten zij het met bewustheid, met Jozua, van wie er staat, Joz. 1:9, dat de Heere zijn God met hem was overal waar hij heenging.
***. De Heere is met de Zijnen en met een volk op verschillende wijzen, als: Door het kwaad, dat hun overkomen zal, te schikken en te bepalen hoever, hoe zwaar en hoe lang het zijn zal, Matth. 10:29,30. Door hen daarin te ondersteunen en te sterken, Jes. 41:10. Door het kwaad dat hen bejegent te stuiten, 2Kon. 6:18 en 2Kron. 32:21. Door hen in benauwdheid te verlossen, hetzij met hen een volkomen overwinning te geven, of hun op een andere wijze te redden, Hand. 7:9,10. Door ze te zegenen en wel te doen, met ze alle goed toe te brengen, en hun zonderling wel te doen, Gen. 39:21.
/. Zo was de Heere met Asa, Juda en Benjamin. In de Hebreeuwse tekst staat alleen: De Heere met ulieden. Dat echter aangevuld moet worden. Sommigen vullen het aan in de verleden tijd, de Heere is met ulieden geweest. Anderen in de toekomende tijd, de Heere zal met ulieden zijn.
//. Onze overzetters hebben het in de tegenwoordige tijd, de Heere is met ulieden. Omdat zij dat onder de regering van Asa metterdaad ook ondervonden hadden, en het ook tegenwoordig nog genoten. Anders kan men hier de twee laatste overzettingen ook wel samenvoegen, in de tegenwoordige en in de toekomende tijd: De Heere is nu met ulieden, en zal ook verder met ulieden zijn.

b. Maar hoe lang? Terwijl gij met Hem zijt, zegt de profeet.
1. Een volk is met de Heere, als zij Hem eren, dienen, vrezen en trachten te gehoorzamen. Doch in het bijzonder betekent met iemand te zijn:
a. Met Hem om te gaan en te verkeren, Joh. 15:27. Een volk is dus met den Heere, als zij veel met Hem omgaan, gelijk Henoch en Noach zo met God wandelden, Gen. 5:24 en 6:9.
b. Of iemand aan te hangen en zijn partij te kiezen, 2Sam. 16:18. Een volk is met de Heere, als het in alles het met God houdt, Hem aanhangt, en voor Zijn waarheid, Zijn Naam en voor Zijn zaak uitkomt; zo staat er Hos. 9:8: De wachter van Efraïm is met mijn God.
c. Het betekent ook iemand te dienen en te gehoorzamen; gelijk knechten gedurig met hun heren zijn. Een volk is dus met de Heere, als het de Heere dient en zoekt te gehoorzamen, Hem dient met een volkomen hart, en met een willige ziel, gelijk het David noemt, 1Kron. 28:9.
d. Aan iemand verbonden te zijn, of in verbintenis met hem te staan, een verbond met hem gemaakt te hebben, 2Sam. 18:3. Een volk is dus met de Heere, als zij dadelijk met God in het verbond getreden zijn; gelijk Mozes zulks beschrijft van Israël, Deut. 29:10-13.
e. Eindelijk, met iemand te zijn, betekent ook iemand zijn genoegen te geven, en de lust van zijn ziel tot zijn blijdschap te volbrengen, 1Sam. 20:4. Een volk is dus met den Heere, als zij de ware en zuivere godsdienst oprecht en Gode behaaglijk vasthouden en betrachten; dat wordt genoemd met God te zijn, Deut. 18:13.
2. Hier komt nu echter in bedenking, hoe dit vast gemaakt wordt aan het voorgaande. Onze overzetters vatten het op in de tegenwoordige tijd; dewijl in Asa's dagen er bij de koning en onder het volk beide een grote reformatie was geschied; hij als koning ging voor, en het volk volgde hem, om aldus met de Heere te zijn. Hierop zien onze overzetters; en niet buiten reden, en vullen het in de tegenwoordige tijd zo aan: De Heere is met ulieden, terwijl gij met Hem zijt.
a. Niet, alsof de besluiten Gods afhingen en geschikt werden naar het gedrag van een volk. Ook niet alsof men het eerste door het laatste verdiende. Ook niet alsof in Asa's tijd al het volk, hoofd voor hoofd, zo in waarheid met de Heere was, Hem zo vreesde en diende. Neen, dat is nooit gezien. Maar men moet hier een zeker gedeelte voor het geheel nemen, en het zegt dat er in die tijd al een merkelijk aantal van dezulken waren.
b. Maar de spreekwijze, terwijl gij met Hem zijt, geeft te kennen dat het laatste de weg is tot het eerste. Echter kunnen wij niet ontkennen dat de grondletter, in zulk een samenstel van woorden als hier is, meest de duurzaamheid van de tijd te kennen geeft; en dan zegt het, de Heere zij met ulieden, terwijl, dat is, zolang als gij met Hem zijt; tonende dat zij nu niet moesten zondigen en zorgeloos worden, omdat de Heere zo met hen geweest was. Neen, zo zij Hem weer verlieten, dan zou Hij hen ook verlaten.
2. Hierom wijst Azaria daar benevens ook aan, hoe zij die zegen konden behouden, met deze woorden: En zo gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden. Doch voegt daar ook bij: Maar zo gij Hem verlaat, dan zal Hij ook u verlaten.
a. Het eerste behelst de plicht, zo gij Hem zoekt. Waaraan de belofte wordt vast gemaakt, Hij zal van u gevonden worden.
1. De plicht luidt hier, zo gij Hem zoekt, gij Asa, mitsgaders gans Juda en Benjamin. Zo gij Hem zoekt. Hem, de Jehovah, de Heere, uw getrouwe God.

a. Zo gij Hem zoekt. Het is bekend, dat door zoeken wordt verstaan die naarstigheid, welke men aanwendt om een verloren zaak weer te vinden, of om iets te verkrijgen dat men nodig heeft.
b. Dit zoeken van de Heere:
*. Vooronderstelt derhalve dat men de Heere, Zijn gunst, gemeenschap en nabijheid door de zonde verloren heeft, Jes. 59:2; en ten tweede, dat men de Heere, Zijn gunst en hulp nodig heeft, en zonder het grootste gevaar niet kan missen; terwijl de gunst en bijstand van de Heere een uitnemende zaak is, en boven alles te waarderen.
**. Het zoeken van de Heere sluit ook in zich: Liefde en begeerte tot de Heere, Zijn gunst, hulp en bijstand te hebben, Ps. 27:4. Met zorg en bekommering daarover aangedaan te zijn. De Heere, Zijn gunst, hulp en bijstand met alle vlijt en naarstigheid te zoeken. Sommige taalkundigen denken, dat dit inzonderheid de nadruk van het Hebreeuwse woord *Darasch*, dat hier in de grondtekst staat, Ps. 119:10.
***. Maar andere taalkenners willen, dat het woord *Darasch* eigenlijk betekent, *langs alle wegen en op allerlei wijzen iets of iemand te zoeken*. Men zoekt althans de Heere, door een waarachtige en oprechte bekering, Ps. 119:2. Door een gelovige toekering tot Hem in Christus, Jes. 45:12. Door recht de godsdienst waar te nemen, en de heilige bondzegelen te gebruiken, Ps. 27:8. Door ernstige en aanhoudende gebeden, Ps. 34:5. Dus is de Heere te zoeken, niet alleen noodzakelijk en betamelijk, maar ook nuttig; want wanneer men de Heere zo zoekt:
2. Dan zal men Hem vinden, gelijk Azaria uit Gods Naam hier belooft, zeggende: En zo gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden. De Heere wordt van een volk gevonden, wanneer Hij hun gebeden genadig verhoort, en hun Zijn nabijheid bewijst, Deut. 4:7,8 en Jes. 58:9. Doch in het bijzonder wordt de Heere van een volk gevonden:
a. Wanneer Hij onder Zijn dienst, als zij Zijn Woord horen, Zich van hen laat vinden, Ps. 27:4.
b. Wanneer Hij onder zwarigheden hun de ogen opent, dat zij een weg en middel zien om gered te worden, Gen. 21:19.
c. Wanneer Hij Zijn genade in hen doet overvloediger worden, en Zijn Heilige Geest hun in een ruime mate mededeelt, Zach. 12:10.
d. Wanneer Hij hun kracht geeft, om al hun vijanden het hoofd te bieden en te weerstaan, Ps. 18:33.
e. Wanneer Hij hen voor het verdervend en vernielend kwaad bewaart en beveiligt, Ps. 91:9,10.
f. Wanneer Hij hun in al hun gebreken en zwakheden, te hulp komt en vertroost, Ps. 34:19,20,23.
g. Wanneer Hij hen van alle kwaad verlost, gelijk er van Gods oude volk gezongen wordt in Ps. 107:13,14. O onwaardeerbaar geluk! O weergaloze toezegging! Dat de grote, heerlijke en heilige God, Zich wil laten vinden van nietige, zondige en onwaardige mensen, indien zij Hem maar in waarheid zoeken. Dit kan ook trouwens niet anders zijn, want:
*. Dit zoeken naar God is een vrucht van Zijn genade, die Hij Zelf in het hart van de mens werkt, Fil. 2:13.
**. De rechte zoekers grijpen door een oprecht en levend geloof de Zoon Zijner liefde aan, waardoor Zijn verdiensten hun worden toegerekend, en Zijn rechtvaardigheid hen tot rechtvaardigen stelt, welke God nabij is, Ps. 15:5.
***. Zij zijn het, die in het geloof God aanhoudend in de gebeden zoeken, welke alle God ook nabij is, Ps. 145:18.

***. Daarom wordt deze belofte overal in de Heilige Schrift toegezegd aan degenen die de Heere in waarheid en recht zoeken, Deut. 4:29, Jer. 29:13 en Spr. 8:17. Gelijk de koning Asa met gans Juda en Benjamin dat ook bevonden hebben, volgens vers 15 van ons teksthoofdstuk. Als er dan een merkelijk aantal van zodanigen onder een volk zijn, dan zal de Heere ook zo van hen gevonden worden.
b. Maar, voegt er de knecht des Heeren bij, zo gij Hem verlaat, Hij zal ook u verlaten. Ziet hier dan wat de gevaarlijkste weg voor een volk is, en het schadelijke dat daaruit voortvloeit.
1. De gevaarlijkste weg voor een volk is, den Heere te verlaten. Zo gij Asa, zegt de profeet, mitsgaders gans Juda en Benjamin, Hem, de Heere, de Jehovah, uwer vaderen God verlaat.
a. Het Hebreeuwse woord, hier tweemaal door verlaten vertaald, zegt eigenlijk, iemand daar men van tevoren enige gemeenschap mee gehad heeft, en aan wiens zijde men gestaan heeft, wederom af te gaan, die wederom te laten vallen, zich die te onttrekken. Zo staat er van een overspeelster: Dat zij de leidsman harer jonkheid verlaat, Spr. 2:7.
b. Derhalve de Heere te verlaten:
*. Vooronderstelt dat zulk een volk van tevoren enige gemeenschap met Hem gehad heeft; en aan Zijn zijde heeft gestaan. Zo was het met Asa, Juda en Benjamin gesteld; zij hadden zich geschikt, om de Heere te zoeken, te dienen en te gehoorzamen, 2Kron. 14:4. Zij hadden Zijn zijde gekozen, om Hem aan te hangen, vers 5. Zij hadden zich in Zijn hand overgegeven, vers 11.
**. De zodanigen verlaten de Heere:
/. Als zij God niet meer zoeken, die er geen werk meer van maken om Hem en Zijn wil te leren kennen, Job 21:14. Alle gemeenschap met Hem als afbreken, naar Hem, naar Zijn huis en Zijn dienst niet meer omzien, Jer. 2:31. Zich moedwillig aan alle zonden en ongerechtigheden schuldig maken, Jer. 2:6,8. Die ongevoelig en verstokt worden, en van geen bekering willen horen, Jer. 2:32. Ziet, dan verlaat een volk de Heere.
//. Zo de Heere te verlaten, is eerloos en schaamteloos omtrent God te handelen. Hem alle bitterheid en smaad aan te doen. Hem te verbitteren, en Zijn toorn te doen ontbranden. Des Heeren knechten hebben in last de zodanigen uit des Heeren Naam aan te zeggen, dat Hij hen ook verlaten zal, Jer. 23:33.
2. Trouwens, dit betuigt ook Azaria tegen Asa, en gans Juda en Benjamin, zeggende: Maar zo gij Hem verlaat, Hij zal u verlaten.
a. De Heere verlaat een volk:
*. Als Hij met Zijn gunst en liefde van hen wijkt, en ze aan allerlei ellenden en rampen overgeeft, 2Kon. 21:14,15. Als Hij de genademiddelen uit het midden van hen wegneemt. Als Hij hun Zijn Woord, deszelfs prediking onthoudt, Amos. 5:2,11,12. Als Hij de werking van Zijn Geest uit het midden van hen wegneemt, Jer. 12:7. Als Hij hun Zijn weerhoudende genade onttrekt, en ze als overgeeft aan zichzelf, Ps. 81:13. Als Hij hun de voorrechten en die zegeningen ontneemt, welke zij tot nog toe genoten hebben, Jer. 16:5. Eindelijk, als Hij hun Zijn bewaring, bijstand en verlossing weigert, en zelfs Zijn oren voor hun bidden sluit, Jes. 1:15. Ziet, dan verlaat de Heere een volk.
**. Nooit kan er naarder toestand voor een volk zijn, want zulk een volk heeft dan ook al zijn heerlijkheid verloren, Jer. 6:30. Is dan ook al zijn sterkte kwijt, Ezech. 24:25. Staat dan ook bloot voor alle kwaden, Deut. 31:17. Ja, wordt dan ook tot een prooi van hun vijanden, Richt. 6:13.

b. Dit wordt nu vastgemaakt aan het verlaten van de Heere, op deze wijze: Zo gij Hem verlaat, Hij zal u verlaten. Trouwens dit vloeit als vanzelf uit Gods heiligheid en rechtvaardigheid, en is Hem ten hoogste betamelijk. Dat als zij die God verachten, van Hem ook veracht worden. Dat zij, die Hem versmaden, van Hem ook versmaad worden. Dat zij, die hun hart tegen Hem verharden, ook geen vrede hebben. Dat zij, die Hem verwerpen, van Hem ook verworpen worden. Dat zij, die Hem haten, van Hem ook gehaat en verlaten worden.
c. Dit alles wordt nu aan het vorige vastgemaakt met het woordje *maar*, op deze manier: De Heere is met ulieden, terwijl gij met Hem zijt; en zo gij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden, maar zo gij Hem verlaat, Hij zal u verlaten. Als wilde Hij bij wijze van tegenstelling zeggen, weest verzekerd, dat ofschoon de Heere ulieden nu zo blijkbaar geholpen heeft, zo gij Hem verlaat, Hij u echter ook zal verlaten; en daarom zo gijlieden het recht overweegt, moet gij tot het besluit komen om Hem niet te verlaten, maar om Hem te zoeken. God zegende daartoe ook dit woord van de profeet, zoals uit het vervolg van ons teksthoofdstuk blijkt, en van een ieder uwer daar kan gelezen worden.

TOEPASSING

I. Ziedaar mijn vrienden, de persoon die deze boodschap deed, nevens de personen en het volk dat Hij aansprak, en de grote inhoud van zijn boodschap zelf. Met deze zelfde boodschap heeft mij de Heere ook tot u gezonden, o gemeente van 's Gravenhage!
A. Ik sta hier nu voor het eerst op deze predikstoel als uw wettige leraar, om van het werk, waartoe ik onder u geroepen ben, heden op deze dag en ure, een begin te maken. Dat ik op wettige wijze van uw kerkenraad alhier geroepen ben, weet gij allen. Dat de edelmogende heren van den Hove van Holland, en de weledele achtbare magistraat van 's Gravenhage deze mijn roeping gunstig hebben goedgekeurd, kan niemand uwer onbekend zijn. Op deze wettige roeping ben ik tot u overgekomen.
1. Vraagt gij mij, wie ik ben?
a. Geen Azaria, noch een zoon van Oded.
1. Mijn naam is tot drie reizen van de predikstoelen afgelezen.
2. Mijn geslacht woonde in dit vaderland en reeds over honderden van jaren in deze provincie.
3. Te Hoorn, op 11 maart 1704 ben ik geboren.
4. Omtrent 10 jaren oud zijnde werd ik naar de Latijnse school gezonden, deze in vijf en een half jaar doorgegaan zijnde, heb ik eerst aan de hogeschool te Utrecht verschillende beroemde hoogleraren mogen horen, en inzonderheid de doorgeleerde Johannes Luits, die mij in de filosofie, en de wijd beroemde David Mill, die mij in de Oosterse talen en Joodse oudheden, hebben onderwezen; vandaar tot de academie van Leiden overgegaan zijnde, heb ik niet alleen de voortreffelijke hoogleraren, die toen in de hogeschool van Leiden bloeiden, mogen horen, maar ook die twee grote mannen, Johannes à Mark en Johannes Wesselius.
5. Nog geen twee en twintig jaren ten volle bereikt hebbende, werd ik proponent te Hoorn, en zeer kort daarna in de gemeente Blokker beroepen, doch geen dispensatie van jaren kunnende verkrijgen, moest ik van die beroeping afzien.
6. De ouderdom van twee en twintig jaren bereikt hebbende, werd ik beroepen te Driehuizen, waar ik twee jaren; daarna te Alblasserdam, waar ik een jaar; toen te Zierikzee waar ik zeven jaren en vijf maanden; vervolgens te Hoorn, waar ik elf jaren en acht maan-

den; en daarna te Rotterdam, waar ik een jaar en zes maanden in des Heeren akkerwerk heb mogen bezig zijn. Gemene, bijzondere, bekende en onbekende voorvallen en ontmoetingen die mij gedurende de loop mijner bediening bejegend hebben, zal ik thans niet vermelden.

a. Nu ben ik van Rotterdam tot ulieden uitgegaan, gelijk gij ziet.

1. Niet, om uw paleizen en voortreffelijke gebouwen te aanschouwen, de Alwetende is in dezen mijn getuige! Ofschoon deszelfs welstand mij altijd tot blijdschap zal zijn. Ook niet om mij met burgerlijke zaken onder u op te houden. Of om bij deze en die in het bijzonder mijn hof te maken. Of om meer tijdelijke inkomsten te hebben; want daaraan heb ik tot heden genoeg gehad, en ik dank God dat Hij mij met mijn bescheiden deel vergenoegd gemaakt heeft. Ook niet om meer achting en aanzien te hebben, want dat heb ik te Rotterdam in zulk een grote trap en mate genoten, dat ik menigmaal daarover beschaamd werd; het zou voor mij zelfs gevaarlijk zijn zulks in grotere trap te ontmoeten. Ook niet omdat ik aldaar geen goedkeuring Gods, en zegen op mijn dienst had; want nederig moet ik, geringe en onwaardige die ik ben, erkennen, dat God in die korte tijd grote dingen onder mijn gebrekkige dienst gedaan heeft.

2. Maar ik ben tot u overgekomen, omdat God mij herwaarts geroepen en mijn gemoed krachtdadig daarvan overreed heeft. Om te staan voor het aangezicht van onze Asa, onze dierbaren Erfstadhouder, welken God thans boven zijn vijanden verhoogd, en door wie God ons gered en verlost heeft. En om tot de groten en al het volk des lands hier te spreken. Om des Heeren boodschap, welke Hij, uit Zijn heilig Woord, door Zijn Geest in mijn hart en mond gelegd heeft, te boodschappen en voor u aller oren luidkeels uit te roepen.

2. Ik ben dan van God gezonden met een boodschap aan onze gewenste Asa, Willem IV, op wie de ogen van gans Nederland zien. En aan de vorsten van ons Juda en Benjamin. Aan de groten en aanzienlijken van ons land. Aan de hoofden en krijgsoversten van ons heir. En aan ons gans Juda en Benjamin, en al het volk des lands. Zelfs ook aan alle de krijgsknechten en soldaten. En daarom, hoort mij allen. Ik heb uit Gods Naam een allergewichtigste boodschap aan u. Let en merkt er toch op, en neemt dit Woord Gods toch ter harte.

a. De inhoud van mijn boodschap is:

1. Aan u.

a. Die met de Heere zijt, die met Hem en Christus gedurig zoekt om te gaan. Die het met God houdt, Hem aanhangt, en daarvoor uitkomt. Die Hem tracht te dienen, en in alles te gehoorzamen. Die met Hem op de offerande van Christus in het verbond zijt getreden. Die als armen en ellendigen in uzelf al uw heil en lust in Christus en in Gods verbond vindt. Dat zijn de rechte vromen, de ware begenadigden.

*. Lieve mensen, wilt de zodanigen toch nooit verguizen, bespotten, lasteren, of enig nadeel doen, want zij zijn Gods eigen volk.

**. Wat mij echter aangaat, mijn hart en huis staat voor de zodanigen open, met die zoek ik dagelijks te verkeren en om te gaan, zelfs met de armsten en geringsten onder hen; met Mozes verkies ik liever met dat volk kwalijk gehandeld te worden, dan voor een tijd de genieting der zonden te hebben; haar zaak is mijn zaak.

b. En tot u begenadigden, heb ik deze boodschap: De Heere is met ulieden, terwijl gij met Hem zijt. Hij is in- en uitwendig met u, en al is het soms duister, daarna is het wederom licht. Om uwentwil heeft Hij het land tot hiertoe behouden en gered. Zoekt maar meer en meer door te breken, om in alles met de Heere te zijn. Bidt veel voor land en Kerk, voor

de Stadhouder en zijn vorstelijk huis. Dan zal de Heere met ons zijn, en eens ten goede verandering geven.
2. Mijn boodschap aan u allen, die hier verder vergaderd zijt, van wat staat en rang gij ook zijn moogt, is:
a. Zo gij de Heere zoekt, Hij zal van u gevonden worden.
*. Och! dat God mij als een middel in Zijn hand hiertoe geliefde te gebruiken, en mijn dienst te zegenen!
/. Om diegenen onder u, die door de zonde Gods gunst en gemeenschap verloren hebben, en van God en Christus vervreemd geraakt zijn, te overreden van de volstrekte noodzakelijkheid, dat zij Christus, en in Hem Gods gunst, hier moeten deelachtig worden, of eeuwig verloren zullen gaan. En hen te doen verlieven op Gods genade en gunst, als de uitnemendste zaak boven alles te waarderen.
//. Och! dat God langs die weg in velen van u een rusteloze en werkzame begeerte naar Christus, en naar Gods genade in Hem mocht werken. Gepaard met een heilige bekommering, om toch op geen droggronden en ziel vermoordende klippen te blijven rusten, waarop duizenden voor eeuwig schipbreuk hebben geleden, of zich op iets anders dan Christus Zelf neer te zetten. Onder een gedurig gebruik van de middelen, die de Heere daartoe gesteld heeft.
///. O! dat velen van u met dit in het oog en hart naarstig en getrouw de godsdienst dagelijks mochten waarnemen! En ernstig en aanhoudend aan het bidden raakten en bleven! En zich zo in het geloof tot Christus mochten wenden! Ja, waarachtig en oprecht tot God bekeerd mochten worden!
**. Lieve mensen, kunt gij daar iets tegen hebben? Dan zou de Heere Zich ook van u laten vinden. Dan zou Hij u de ogen openen, en de rechte weg aanwijzen. Dan zou Hij u Zijn genade en Geest deelachtig maken. Dan zou Hij u niet alleen levend maken, maar u ook levenskracht geven. Dan zou Hij u voor alle kwaad beveiligen. Dan zou Hij u in al uw gebreken en zwakheden te hulp komen. Ja, dan zou Hij ook land en Kerk, om uwentwil zegenen. Och! dat er vele zulken door Gods genade hier verwekt werden!
b. Maar mijn boodschap aan u behelst ook in zich: Zo gij de Heere verlaat, dat Hij u dan ook zal verlaten.
*. Ik weet het wel:
/. Dat vele uwer gereformeerden heten en voorwenden; de Heere te zoeken en te dienen; die zeggen, Zijn kant gekozen te hebben; en voorgeven, zich in Zijn hand te hebben overgegeven.
//. Maar gij verlaat de Heere immers, die gans geen werk meer maakt om de Heere, Zijn wil en waarheden verder te leren kennen. Die naar Zijn huis en dienst, ja, naar de Heere Zelf nauwelijks meer omziet of vraagt. Die zich gedurig, zo moedwillig aan alle zonden en ongerechtigheden schuldig maakt. Die ongevoelig en verstokt wordt, en van geen bekering meer wilt horen.
**. Wees uit Gods Naam gewaarschuwd, indien gij zo voortgaat, dan zal de Heere u ook verlaten.
/. Dan zal Hij Zijn goedertierenheid meer en meer van u aftrekken, en u aan allerlei ellende en rampen overgeven. Dan zal Hij Zijn weerhoudende genade u ook ontnemen, en u aan uzelf overgeven. Dan zal Hij u die voorrechten en die zegeningen, welke gij tot nog toe genoten hebt, ontrukken. Dan zal Hij u ook Zijn bijstand en hulp weigeren, en zelfs Zijn oren voor uw bidden sluiten. Dan zal Hij Zijn Geest uit het midden van u wegne-

men, ja, ook de waarheid zal van u wijken. Dan raakt zelfs ons vaderland en onze ganse Staat in het alleruiterste gevaar.
//. Och! gave God dan, dat mijn boodschap alhier diezelfde uitwerking had, welke de boodschap van Azaria op Asa en gans Juda en Benjamin gehad heeft; die in een verbond traden, dat zij de Heere, de God hunner vaderen zoeken zouden met hun ganse hart, en met hun ganse ziel. Dan zou mijn komst hier tot een zegen zijn.
B. Maar de tijd roept mij om af te breken; ik kan echter niet eindigen:
1. Zonder in het bijzonder te melden:
a. Mijn diep gevoelde hoogachting en liefde, en de schuldige erkentenis, welke ik in mijn gemoed gevoel voor zijne allerdoorluchtigste Hoogheid, onze gewenste Erfstadhouder uit te spreken. Als ook voor hare koninklijke Hoogheid zijn teder geliefde gemalin, zijn twee vorstelijke spruiten, en zijn gans aanzienlijk vorstelijk Huis. Dit is geen liefde en hoogachting van enkele jaren, maar daar ik alle dagen van mijn leven zulke klare en sprekende bewijzen van heb gegeven, dat het reeds over een grote reeks van jaren hier en elders geklonken heeft. En hoewel de persoon van zijne doorluchtige Hoogheid mij op zichzelf ook zeer dierbaar en alle hoogachting dubbel waardig is, zo ben ik daarenboven in mijn gemoed ten volle overreed, dat de welstand van onze Nederlandse Kerk, en van ons ganse vaderland, op het allernauwst verknocht is aan de welstand van zijn doorluchtig vorstelijk Huis, zodat elke rechtgeaarde patriot daar zijn uiterste belang in stellen en alles voor over hebben moet. Dewijl ik echter het geluk niet heb hun doorluchte en koninklijke Hoogheden hier te ontmoeten, maar toch de eer heb sommige van hun aanzienlijksten en eerste edellieden voor mijn aangezicht te hebben, neem ik de vrijheid, nederig en ootmoedig, mijn dankbetuiging en erkentenis van mijn diepe verplichting aan hun doorluchte en koninklijke Hoogheid in de schoot van u, aanzienlijke heren, neer te leggen; gelijk ik mij ook aan u ten hoogste verplicht erken, dat ik mede een plaats in uw achting en gunst heb mogen vinden. De grote God geve aan de vorst, zijn koninklijke gemalin en de vorstelijke kinderen, Zijn genade, zo ruim en onbeperkt, als Hij oudtijds aan David en Salomo heeft gegeven; met langheid van dagen en allerlei heil, dat hun haters beschaamd, en hun vijanden te schande worden! Hij doe u met hen Nederlands Kerk en burgerstaat nog eens zien bloeien als in vorige dagen.
b. Nu wend ik mij tot u, edelmogende Heren van het Hof van Holland, president en raden, als ook tot u, burgermeesters en verdere magistraat van 's Gravenhage. Na betuiging van mijn hartelijke dankzegging, voor het begunstigen van mijn beroeping met een spoedige approbatie, ben ik nu hier gekomen, en bied mijzelf u aan als een dienaar en leraar, die niet geleerd heeft de heerschappijen te lasteren, te benadelen, of zich te bemoeien met zaken die van zijn beroeping niet zijn; maar die zich verbindt, gelijk zijn plicht dit meebrengt, anderen te zullen leren de machten over hen gesteld als Gods ordonnantiën te gehoorzamen, God te vrezen en overheden te eren. Ontvang mij, en neem mij en mijn dienst dan ook in uw bescherming en bewaring. Ik verzoek nederig om uw ed. en wel ed. achtbaarheden gunst. Als ik u ed. en weledele achtbaarheden, benevens de ware weg, welke de verstandige naar boven leidt, ook de wegen zal aantonen die van God afdwalen, naar mijn hoge last, en zo ik hoop met die bescheidenheid, welke Nathan omtrent David gebruikte; zo wacht ik ook met reden, dat u ed. en weledele achtbaarheden, mij dragen zult als David Nathan deed. Mochten wij, de ark dragende, u ed. en weledele achtbaarheden als andere Davids zien vooraan huppelen. De Heere make uw regering voorspoedig, bevestige u op de stoel der eer, zegene u met zaligmakende genade, alle voorspoed en langheid der dagen. Hij bouwe uw aanzienlijke huizen, bekrone en over-

storte uw echtgenoten, kinderen en zeer geëerde families met allerlei heil; en als u ed. en weled. achtbaarheden hier Gods raad zult hebben uitgediend, zette Hij uw zonen in de plaats van hun vaderen op de stoel der ere, en neme u op in Zijn zalige heerlijkheid.
c. Nu wend ik mij tot u, weleerwaarde heren, vaders en broeders, welke de dienst van het Evangelie in deze gemeente is toevertrouwd. Ik dank u, weleerwaarden voor al de liefdeblijken mij bewezen, en voor de ernstige gebeden voor mij ten hemel opgezonden. Hetzelfde ambt dat op uw schouders rust, ligt nu ook op mij; wilt mij toch daartoe onderrichten, opwekken en door uw loffelijk voorgaan tot een rechte navolging noodzaken. Ik verzoek uw vriendschap, en reik u de hand van broederschap van deze plaats toe, en beloof u met alle hoogachting, bescheidenheid en vriendelijkheid met u te zullen verkeren. De Heere doe u hier nog vele zielen voor Hem winnen, en namaals het loon en de kroon van getrouwe dienaars van het Lam eeuwig genieten voor Zijn troon.
d. En eerwaarde vader, Godofredus van Utrecht, u moet ik in het bijzonder aanspreken, gij hebt mij overreed hier eens te prediken, gij hebt mij voor de eerste maal op deze predikstoel gebracht, en nu sta ik hier als wettige leraar in uw plaats. Gij, die uw krachten hier in des Heeren dienst hebt besteed, en nu uw overige dagen in rust moogt doorbrengen; de Heere doe u de eerstelingen van de hemelrust in ruime mate smaken, om stervende in het volle genot daarvan overgebracht te worden.
e. Nu wend ik mij tot u, weleerwaarde en zeer geachte heer, van wie ik verleden Zondag met een zeer geleerde en doorwrochte redevoering alhier in de heilige dienst ben ingezegend; ik dank u, weleerwaarde, voor de eer mij in dezen aangedaan. Hetgeen gij mij zo ernstig en nadrukkelijk voorgedragen hebt, wens ik in afhanging van de Heere te behartigen. Hij make ook uw ziel met vettigheid dronken, en doe u met Zijn goed verzadigd worden, om met zegen en vrucht nog lang hier te arbeiden, Christus' Koninkrijk uit te breiden, en namaals eeuwig aan des Konings rechterhand in heerlijkheid te staan.
f. Eerwaarde broeders ouderlingen en diakenen, ik erken met dankzegging uw liefde; neem mij ook in liefde tot uw medebroeder aan; ik tracht naar geen heerschappij over, maar alleen naar een broederlijke omgang met u. God geve dat gij als ouderlingen die wel regeren, en diakenen die getrouw en barmhartig zijn in het uitdelen, die eer en dat genadeloon moogt wegdragen, die de zodanigen zijn toegezegd en voor eeuwig in de hemel weggelegd!
2. Eindelijk, gemeente van 's Gravenhage! Ik weet dat gij mij liefhebt, en daarom mij hebt beroepen, ja, mij van de Heere hebt afgebeden. Ontvangt mij nu als uw leraar. Bidt veel voor mij en strijdt met mij tot God in de gebeden.
II. O! Heere, zegen mijn persoon en dienst in deze gemeente. AMEN.

VEERTIENDE LEERREDE

2KRONIEKEN 16:9a

Want den HEERE (aangaande), Zijn ogen doorlopen de ganse aarde om Zich sterk te bewijzen aan (degenen), welker hart volkomen is tot Hem.

INLEIDING

I. **GEEN** betere steun in de nood dan God. Des mensen heil is ijdelheid, maar die op de Heere vertrouwen, zijn als de berg Sion, die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid, Ps. 125:1. Des mensen macht is als een gebroken rietstaf, die de hand doorboort van degene die er op leunt; maar welgelukzalig, staat er in Ps. 84:6, is de mens wiens sterkte in U is. Daarom zei David: Dezen vermelden van wagens, en die van paarden; maar wij zullen vermelden van den Naam des Heeren onzes Gods, Ps. 20: 8. En de Kerk bij Jeremia betuigt: Wij komen tot U, want Gij zijt de Heere onze God. Waarlijk, tevergeefs verwacht men het van de heuvelen, en de menigte der bergen; waarlijk, in den Heere onze God, is Israëls heil, Jer. 3:22,23. Want:

A. Hij weet onze nood. Ik heb, zegt Hij, zeer wel gezien de verdrukking van Mijn volk, hetwelk in Egypte is; en Ik heb hun geschrei gehoord vanwege hun drijvers; want Ik heb hun smarten bekend. Daarom ben Ik neder gekomen, dat Ik hen verlosse uit de hand der Egyptenaren, Ex, 3:7,8. Daarom noemde Hagar Hem een God des aanziens; want, zeide zij, heb ik ook hier gezien naar Dien, Die mij aanziet? Gen. 16:13. Indien Hij onwetend was van onze ellende, wij hadden reden om bevreesd te zijn; maar nu weten wij dat des Heeren oog is over degenen die Hem vrezen, op degenen die op Zijne goedertierenheid hopen; om hun ziel van de dood te redden, en om hen bij het leven te houden in den honger, Ps. 33:18,19.

B. Hij is ook medelijdend met Zijn volk, Jes. 63:9. In al hun benauwdheid was Hij benauwd. Hoewel Hij menigmaal zware verdrukkingen over hen laat komen, nochtans plaagt, noch bedroeft Hij de mensenkinderen niet van harte, Klaagl. 3:33. Maar als Hij bedroefd heeft, zo zal Hij Zich ontfermen naar de grootheid Zijner goedertierenheden, Klaagl. 3:32. Zijn volk is Hem zo lief als Zijn oogappel, daarom rekent Hij het ongelijk en vervolgingen van Zijn Kerk en volk als Hem aangedaan, zeggende: Saul, Saul, wat vervolgt gij Mij? Hand. 9:4. Hierom bad David, Ps. 25:18,19,29: Aanzie mijn ellende en mijn moeite, en neem weg al mijn zonden. Aanzie mijn vijanden, want zij vermenigvuldigen, en zij haten mij met een wrevelige haat. Bewaar mijn ziel, en red mij; laat mij niet beschaamd worden, want ik betrouw op U. David, wetende Gods medelijdendheid, legt hier zijn nood open voor de Heere, en rust in vertrouwen op Hem.

C. Te meer nog omdat Hij zo machtig is, dat in Zijn hand is kracht en sterkte, zodat niemand zich tegen Hem stellen kan, 2Kron. 20:6. Zijn de vijanden sterk, nog sterker is hun Verlosser, Jer. 50:34. Met het omwenden van Zijn hand, Ps. 81:15. Met een woord, Ps. 2:5. Met Zijn adem, Jes. 30:28. En met Zijn gezicht kan Hij de vijanden dempen, Exod. 14:24. En daarom: Welgelukzalig is hij, die den God Jakobs tot zijn hulp heeft; wiens verwachting op den Heere zijn God is, Ps. 146:5. Op mensen mag men zich niet verlaten, die macht dient ons menigmaal tot schaamte; maar op God te steunen maakt dat men niet beschaamd wordt in de kwade tijd, Ps. 37:19.

D. Doet hier nog bij Zijn beloften van hulp en bijstand: Ik ben met u, spreekt de Heere, om u te verlossen, Jer. 30:11. In de benauwdheid zal Ik bij hem zijn, Ik zal er hem uittrekken, en zal hem verheerlijken, Ps. 91:15. Dit heeft David doen zeggen: Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen, Ps. 9:11. Zo deed hij daarom zelfs in zijn nood. Hij sterkte zich, staat er, in den Heere zijn God, 1Sam. 30:6.
II. Zo had, om niet verder te gaan, ook Asa tevoren gedaan, 2Kron. 14:11. En hij bevond er zich wel bij; ja, veel beter dan toen hij in benauwdheid ging tot Benhadad, de koning van Syrië, volgens de vorige verzen van ons teksthoofdstuk. Want daar hij tevoren sterk was geweest, daar bevond hij zich nu zwak. Hierom zond de Heere de ziener Hanani tot hem, om hem te bestraffen, vers 7 en 8 van ons teksthoofdstuk. En hij toont in onze tekst, dat Asa in het minst geen reden had om nu af te wijken van de Heere, en dat dit de reden was waarom God nu zo niet met hem was als tevoren: Want, zegt hij, den Heere (aangaande), Zijn ogen doorlopen de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen aan (degenen) welker hart volkomen is tot Hem.
III. In dit zestiende hoofdstuk van het tweede Boek der Kronieken wordt ons getoond:
A. Hoe Asa, nadat hij lang godvruchtig en voorspoedig geleefd had, in zijn vertrouwen op God is bezweken. Waaromtrent het geval, en Asa's wangedrag vermeld wordt, vers 1-6. En dan: De bestraffing daarover door Hanani de profeet.
1. In welke bestraffing aan Asa wordt voorgehouden de zonde en dwaasheid die hij had gedaan, vers 7. Tot overtuiging, Gods voorgaande hulp van Hem ondervonden, toen hij op de Heere steunde, vers 8. Tot nadere aandrang, Gods gewone verdraagzaamheid omtrent de mensen, in onze tekst.
2. Waarop het met gedurige oorlogen worden bedreigd, in het laatste deel van ons tekstvers. Waarop aangetekend wordt des konings slechte beantwoording aan die bestraffing, vers 10.
B. In het andere deel van dit hoofdstuk wordt beschreven, het besluit van zijn regering, zijn dood en begrafenis, vers 11-13.
IV. De voorgelezen tekst behelst derhalve in zich: *Des Heeren gewoon gedrag omtrent de mensen, hoe Zijn ogen zijn op degenen welker hart volkomen is tot Hem, om Zich aan hem sterk te bewijzen.* Wat behoorden deze woorden niet ter harte genomen, en met bedaardheid overwogen te worden!
O! Heere, geef ontdekkend licht, en doet ze met veel indruk op verschillende harten wegen en klemmen! Amen.
V. Wij moeten uit de voorgelezen woorden met uw aandacht overwegen:

I. Hetgeen Hanani hier van God getuigt, zeggende: De Heere aangaande, Zijn ogen doorlopen de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen.
II. Wie het voordeel daarvan genieten, en aan wie God Zich aldus bewijst; het zijn degenen welker hart volkomen is tot Hem. Waarop wij aantonen zullen met welk oogmerk en waartoe Hanani deze woorden aan Asa voorstelt.

VERKLARING

I. De ziener Hanani spreekt hier van de Heere. De Heere aangaande, en beschrijft dan twee zeer heerlijke eigenschappen die Hem eigen zijn, tot voordeel van de Zijnen, namelijk, ten aanzien van Zijn alwetenheid, en ten aanzien van Zijn macht.
A. Hanani spreekt hier dan van de Heere: De Heere aangaande.

1. In de Hebreeuwse tekst staat alleen de Naam Jehovah, zijnde het woordje *aangaande* door onze overzetters er bijgedaan, en daarom ook tussen twee haakjes gesteld. De ziener spreekt hier dan van Jehovah, de Heere, de Zelfwezige, onveranderlijke en onafhankelijke God, Die alleen met Zijn Naam is de Jehovah, de Heere, de Allerhoogste over de ganse aarde, Ps. 83:19.
2. Met een bijzondere nadruk stelt hij hier de Heere voor, als wilde hij zeggen, het is met de Heere geheel anders gesteld dan met de mensen, of met de koningen der aarde. En om dit te kennen te geven, hebben onze overzetters gezet: De Heere *aangaande*.
B. Hij beschrijft hier twee zeer heerlijke eigenschappen, die in de Heere zijn, tot voordeel van de Zijnen, namelijk ten aanzien van Zijn alwetendheid, en ten aanzien van Zijn macht.
1. Ten aanzien van Zijn alwetendheid zegt hij: Zijn ogen doorlopen de ganse aarde.
a. De Heere worden hier dan ogen toegeschreven; want de ziener Hanani spreekt hier van Zijn ogen. Doch niet eigenlijk, maar oneigenlijk; want God Die een Geest is, heeft geen werktuigen of delen van een lichaam. Hierom zei Job tot de Heere: Hebt Gij vleselijke ogen; ziet Gij gelijk een mens ziet? Job 10:4. Daarom moet al wat van God lichamelijk en menselijkerwijze gesproken wordt, niet letterlijk, maar figuurlijk, en Gode betamelijk verstaan worden; als voorstellende enige van Zijn uitnemendheden en eigenschappen. Hij spreekt tot de mensen (zeggen de Hebreeuwse leraars) met tongen van de kinderen der mensen, opdat ze de werkingen der natuurlijke dingen begrijpende, des te beter mochten komen tot de kennis van Hem Die onbegrijpelijk is. De beelden hebben ogen, maar zien niet, Ps. 115:5. God heeft integendeel geen ogen, maar nochtans ziet Hij. Want gelijk men door de ogen kennis neemt van de uiterlijke dingen die men ziet, zo wordt daardoor ook verstaan de kennis die God heeft van alle dingen, die geweest zijn, tegenwoordig nog zijn, en nog wezen zullen. Inzonderheid meldt de Schrift van drieërlei ogen Gods:
1. Van ogen van Zijn goedgunstigheid, waarmee Mozes zei, dat Hij Kanaän aanzag, Deut. 11:12, zeggende: De ogen des Heeren uws Gods zijn gedurig daarop, van het begin des jaars, tot het einde des jaars. Zo zei God ook tot Salomo, 1Kon. 9:3: Mijn ogen en Mijn hart zullen daar zijn te allen dage. En zo zijn ook de ogen des Heeren op de rechtvaardigen, Ps. 34:16. Dat wil zeggen, de Heere heeft een zonderlinge genegenheid tot hen.
2. Zij schrijft God ook toe ogen van verbolgenheid: Ziet, de ogen des Heeren HEEREN zijn tegen dit zondig koninkrijk, dat ik het van den aardbodem verdelge, Amos. 9:8. De Romeinse historiën verhalen van Augustus, dat zijn majesteit van zijn ogen afstraalde, en dat ze het gezicht verdonkerde van zijn aanschouwers. Maar wat is een mens bij God? Zijn ogen zijn zo vol heerlijkheid, dat de aarde beeft, als Hij ze maar aanschouwt, Ps. 104:32.
3. Heeft Hij ook ogen van alwetendheid; waarvan Paulus spreekt, Hebr. 4:13, zeggende: Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem; maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen met Welken wij te doen hebben.
a. Met Zijn Wezen is God overal: Boven in de hemel en onder op de aarde, Deut. 4:39. Men kan nergens heengaan, of Hij is daar ook. Waar zou ik heengaan voor Uw Geest, en waar zou ik heenvlieden voor Uw aangezicht? Zo ik opvoer ten hemel, Gij zijt daar; of bedde ik mij in de hel, ziet, Gij zijt daar. Nam ik vleugelen des dageraads, woonde ik aan het uiterste der zee, ook daar zou Uw hand mij geleiden, en Uw rechterhand zou mij houden, Ps. 139:7-10.
b. En met Zijn overaltegenwoordige kennis doorziet Hij alles, alle plaatsen en alle dingen die er in de wereld zijn; gelijk Hij nergens in, en nergens uitgesloten is, vervullende de

hemel en de aarde, Jer. 23:23. Zo weet Hij ook alles; de ogen des Heeren zijn aan alle plaatsen, beschouwende de kwaden, en de goeden, Spr. 15:3. En zo zegt Hanani ook in onze tekst tegen Asa: De Heere aangaande, Zijn ogen:

b. Doorlopen de ganse aarde. Gelijk David van de zon, dat lichtend oog der wereld zegt, Ps. 19:7: Haar uitgang is van het einde des hemels, en haar omloop tot aan de einden deszelven; en niets is verborgen voor haar hitte. Dat mogen wij ook veel meer zeggen van het alziende oog Gods. Er is geen schuilhoek op aarde of God ziet er in, ja, door en door, Ps. 139:2-8. Zijn ogen doorlopen de ganse aarde. Want Zijn ogen zijn op ieders wegen, en Hij ziet al zijn treden, Job 34:21. De Heere schouwt toch uit den hemel, en ziet alle mensenkinderen; Hij ziet uit van Zijn vaste woonplaats op alle inwoners der aarde; Hij formeert hun aller hart, Hij let op al hun werken, Ps. 33:13-15. En indien wij deze kennis Gods wat nader willen overwegen, het zal in veel bijzonderheden blijken.

1. De Heere kent ieder mens die ooit geweest is, nog is en ook wezen zal, zelfs eer hij geboren is. Mijn gebeente was voor U niet verholen, als ik in het verborgen gemaakt ben, en als een borduursel gewrocht ben in de nederste delen der aarde. Uw ogen hebben mijn ongeformeerde klomp gezien, Ps. 139:15,16.

2. Ook al de wegen der mensen; daarom zegt Jeremia: Uw ogen zijn open over alle wegen der mensenkinderen, om een iegelijk te geven naar zijn wegen, en naar de vrucht zijner handelingen, Jer. 32:19.

3. Alle woorden der mensen; zelfs als er nog geen woord op mijn tong is, zie Heere, Gij weet het alles, Ps. 139:4. Hoe vlug onze gedachten ook zijn, om in een ogenblik de wereld door te wandelen, zo weet God ze al van verre; ja, eer wij ze verstaan, en men kan geen enkel woord spreken tegen God, tegen Zijn volk of tegen iemand van Zijn knechten, of God ziet en hoort het, en zal er te genen dage rekenschap van eisen, Matth. 12:36.

4. Zelfs weet Hij de verborgenheden des harten, Ps. 44:22. Geen Ezau's voornemens, geen Achitofels overleggingen, geen arglistige raadslagen des harten zijn voor Hem verborgen; Hij kent het hart van alle kinderen der mensen, 1Kon. 8:39.

5. Hij weet ook al de werken der mensen, niet alleen de tegenwoordige, maar zelfs ook de verledene. De mensen mogen hun daden vergeten; de Heere heeft gezworen bij Jakobs heerlijkheid: Zo Ik al hun werken in eeuwigheid zal vergeten, Amos 8:7. Een vrome Job betuigt zelfs voor God: Mijn overtreding is in een bundelken verzegeld, en Gij pakt mijn ongerechtigheid opeen, Job. 14:16. Kortom, voor God is niets verborgen, noch de mensen, noch hun daden; waarom Jezus Syrach zei, in zijn boek, hoofdst. 23:25: De ogen des Allerhoogsten zijn tienduizend maal klaarder dan de zonnestralen, welke zien op alle wegen der mensen, eer alle dingen geschapen waren was Hem reeds alles bekend, alzo ook nadat ze zijn voleind, doorziet Hij ze alle. Ziet, zo doorlopen de ogen des Heeren de ganse aarde.

2. Doch God is geen ledig en werkeloos aanschouwer, maar in Hem is kracht om te helpen, en om te doen vallen, 2Kron. 25:8. En daarom als Hij Zijn volk in nood ziet, terwijl hun hart volkomen met Hem is, dan stelt Hij ook Zijn hand te werk, althans Zijn ogen doorlopen de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen voor de Zijnen.

a. Gods sterkte is een eigenschap in God, waardoor Hij machtig is te doen al wat Hem belieft. Onze God is toch in den hemel, Hij doet al wat Hem behaagt, zegt de dichter, Ps. 115:3. En daarom, als Hij ziet dat het tijd is om de Zijnen te helpen, dan betoont Hij Zich aan hen als een Toevlucht en Sterkte; dan wordt Hij krachtiglijk bevonden een Hulp in benauwdheden, Ps. 46:2. Dan blijkt het, dat Hij sterk en geweldig is, Ps. 24:8. Hij laat echter weleens toe, dat een godzalige, gelijk de Messias, zinkt in grondeloze modder, daar

hij niet kan staan, dat hij komt in de diepten der wateren, en dat de vloed hem overstroomt, Ps. 69:3. Maar als het zover begint te gaan, dan zegt de Heere: Nu zal Ik opstaan, nu zal Ik verhoogd en verheven worden, Jes. 33:10. In de mens is menigmaal geen kracht, 2Kron. 20:12. Maar God is de *El gibbór*, *in Zijn hand is kracht en sterkte*, vers 6 van dat even genoemde hoofdstuk.

b. De Heere bewijst Zich inzonderheid dan sterk voor de Zijnen:

1. Als de nood het hoogst, en alle menselijke hulp niet baten kan. Toen Saul aan deze zijde van de berg, en David en zijn mannen aan gene zijde van de berg waren, en Saul en zijn mannen David en de zijnen omsingelden, om die te grijpen; in dat ogenblik toen de nood zo op het hoogst was, toen redde de Heere hem uit Sauls hand, 1Sam. 23-28. Daarom staat er, Jes. 25:4: Gij zijt den arme een Sterkte geweest, een Sterkte den nooddruftige, als het hem bang was.

2. Toen Farao niets dan moord dreigde, en ten uiterste vergramd tot Mozes zei: Ga van mij, wacht u dat gij mijn aangezicht niet meer ziet; want ten dage dat gij mijn aangezicht zult zien, zult gij sterven, Exod. 10:28. Toen verloste de Heere de kinderen Israëls, en Hij voerde ze op uit Egypte door Zijn sterke hand.

3. Als Gods volk verlaten schijnt, dan zal Zijn arm hun heil beschikken, Jes. 63:5. Als ze zeggen: Het is Sion, niemand vraagt naar haar, Jer. 30:17.

4. Als Gods volk zich voor de Heere schuldig verklaart, zich verootmoedigt, belijdenis van hun zonden doet, en met hun hart tot Hem roepen en bidden. Toen Daniël zich zo voor de Heere stelde, toen maakte God Zich op om hen te verlossen, Dan. 9: 23.

c. Hiertoe nu doorlopen de ogen des Heeren de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen aan de Zijnen. Hij let op een iegelijks daden, wat en hoe die worden verricht. Hij geeft er acht op en weet de woorden, die elk spreekt. Hij ziet en kent ieders hart, om Zich sterk te bewijzen.

II. Dezen zullen het voordeel van Gods sterkte genieten; welker hart volkomen tot God is.

A. Door het hart moeten wij hier verstaan, de inwendige gemoedsgestalte van de mens, die menigmaal in Gods Woord het hart genoemd wordt. Hier staat welker hart, om elk en een ieder in te sluiten, wie hij ook zijn mag, wiens hart dus maar in waarheid tot Hem gesteld is. Onze overzetters zetten het daarom tussen twee haakjes, (degene) welker hart volkomen is tot Hem. De Heere wil Zich dan in Zijn gunst sterk bewijzen aan elk en een ieder, wiens hart:

B. Volkomen is tot Hem.

1. Hier staat in de Hebreeuwse tekst het woord *schalem*, dat *geheel, volmaakt, volkomen* betekent, afstammende van het wortelwoord *schalam*, dat *voltooien, volmaken* zegt.

2. Wel is waar, niemands hart is volmaakt en volkomen tot de Heere; maar nochtans zijn er oprechten van hart, en de oprechtheid is de volmaaktheid van het Evangelie. In dat opzicht zei Hiskia ook: Och Heere, gedenkt toch, dat ik voor Uw aangezicht in waarheid, en met een volkomen hart gewandeld, en wat goed in Uw ogen is gedaan heb, Jes. 38:3. Om nu van David, Zacharias, Elizabeth, en andere godzaligen hier niet te spreken.

3. Iemands hart kan dus volkomen tot de Heere zijn: Of ten opzichte van de grondstaat, of ten opzichte van zijn gewoon bestaan en gedrag, of ook in vergelijking van anderen.

a. Ten opzichte van de grondstaat, is het hart volkomen tot de Heere van zulkeen:

1. Die de Messias met Zijn gerechtigheid door het geloof aanneemt tot zijn enige Grond, om daarop alleen alles te bouwen en te gronden, en om uit en in de vereniging met Hem het leven voor zijn ziel, en alle werkzaam makende genade en kracht te zoeken en te

ontvangen; en opdat de volmaakte gerechtigheid van de Messias het zondige in elke daad die hij verricht, toedekke, en elke verrichting en werkzaamheid volmake; om zo in Hem volmaakt te zijn, Kol. 2:10.
2. In wie het beeld van God door des Heeren genade in waarheid hersteld is; wel niet tot volmaaktheid toe, maar nochtans zo, dat er in zijn verstand, wil, hartstochten, wandel, en zo in al zijn delen een vernieuwde rechtheid gekomen is, welke wezenlijk het beeld van God is, Ef. 4:24.
3. Die zichzelf geheel en in alles wat hij is, met lichaam en ziel beide aan de Heere overgeeft. Paulus noemt dat: Hem te verheerlijken in lichaam en in geest, welke Godes zijn, 1Kor. 13:20. Ziet, zo is het hart van zulkeen volkomen tot Hem ten opzichte van zijn grondstaat.
b. Met wie het nu zo ten aanzien van zijn grondstaat niet gesteld is, en hij mist dat, dan kan zijn hart ook niet volkomen tot de Heere zijn ten opzichte van zijn bestaan en gedrag. Ten opzichte van zijn bestaan en gedrag is het hart van zulkeen volkomen tot Hem:
1. Wiens hart ten volle en volkomen zo tot de Heere overgebogen is, dat de vreze des Heeren zijn schat is, Jes. 33:16. Die Zijn bevelen liefheeft, Ps. 119:159. En die vrolijker is in de weg van Zijn getuigenissen, dan over alle rijkdom, Ps. 119:14.
2. Die zich schikt naar alle, en niet maar naar enige geboden Gods. Het is waar, tot de dadelijke volmaaktheid toe kan men hier in de tijd niet komen; maar degene wiens hart volkomen tot de Heere is, die staat, zoekt en jaagt naar de volmaaktheid, Fil. 3:12.
3. Die zich in alles aan de Heere zoekt te gewennen, zich daartoe gedurig voor Hem afzonderende, Job 22:21.
4. Die klein en nederig is in zijn doen, in alles zichzelf uit het oog verliest, en laag van hart is, 2Kor. 1:12. Ziet, het hart van zulkeen is volkomen tot Hem met opzicht op zijn bestaan en gedrag.
c. In vergelijking met anderen, die zelfs ook met opzicht op de grondstaat recht staan, en een volkomen hart tot de Heere hebben, tot welke opvatting Paulus ons aanleiding geeft, Fil. 3:15. Daar hij van volmaakt te zijn in vergelijking van andere gelovigen spreekt. De volheid van de uitdrukking in onze tekst leidt ons daar ook toe, zowel als de persoon en de omstandigheid van zaken, tot wie en waarin dit voorgesteld is. In vergelijking met anderen is het hart van zulkeen volkomen tot Hem:
1. Die dagelijks en aanhoudend, zonder vertragen of verslappen, maar eerder met toenemen en verwakkeren in ernst, de Heere dient met een volkomen hart, en met een willige ziel; waartoe David Salomo vermaande, 1Kron. 28:9.
2. Die in alles van de Heere meer en meer afhangt, en gedurig tot Hem opziet om het nodige; gelijk de jonge Samuël, telkens zeggende tot de Heere: Spreek, want Uw knecht hoort, 1Sam. 3:10.
3. Die in alles het vertrouwen van zijn hart op de Heere stelt, en zo op de Heere vertrouwt, dat zijn Vertrouwen zelf de Heere is, Jer. 17:7.
4. Die in hetgeen hij doet, de Heere, en Hem alleen op het oog heeft, de gehoorzaamheid aan Hem, en Zijn eer alleen zoekt; alles doende als onder het oog van God, en met een oog van liefde op God, met vreze voor God, in gehoorzaamheid aan God, en met het oogmerk om Hem te verheerlijken. Niet met ogendienst als mensenbehagers, maar met eenvoudigheid des harten, vrezende God; zodat hij, al wat hij doet, van harte doet, als den Heere, Kol. 3:22,23. Ziet, het hart van zulkeen is volkomen tot Hem in vergelijking van anderen.

a. Ofschoon nu de ziener Hanani de volkomenheid des harten tot de Heere ten opzichte van de grondstaat, en ten opzichte van het bestaan en gedrag ook insluit, echter ziet hij hier voornamelijk op het laatste; dewijl hij deze woorden tegen de godvruchtige Asa gebruikt, om zijn bestraffing en overtuiging op zijn gemoed te drukken; welke anders daartoe van geen kracht en nadruk zou zijn. Des Heeren ogen doorlopen de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen aan degenen welker hart zo volkomen is tot Hem. En geen wonder, want:
*. Hij is de God der waarheid, ja, de Waarheid Zelf; zouden Zijn ogen dan ook niet zien naar waarheid? Jer. 5:3. Zou Hij dan geen lust hebben tot waarheid in het binnenste? Ps. 51:3.
**. De Heere stelt de meeste prijs op het hart; als dat volkomen tot Hem is, dan ziet Hij al vrij wat andere dingen in liefde voorbij. Wat was de Heere niet bijzonder met Josafat, dewijl zijn hart geheel en al voor de Heere was? 2Kron. 17:6.
***. Het hart gebiedt over al de daden der mensen, en daar de wet Gods in het hart is, zullen zijn gangen niet slibberen, zegt de dichter, Ps. 37:31.
b. Dit stelt nu de ziener Hanani Asa voor, tot nadere aandrang van zijn bestraffing en overtuiging, welke hij zo even hem voorgedragen had; waarom hij ook dit zeggen met het woordje *want* aan het voorgaande hecht, zeggende: Want de Heere aangaande, en zo vervolgens. Als wilde hij zeggen, toen gij op de Heere steunde en vertrouwde, toen waart gij sterk, en hebt gij uw vijanden overwonnen, maar nu gij op de koning van Syrië steunt, en niet meer op de Heere vertrouwt zoals voorheen, nu zijt gij zwak. Want de Heere aangaande, Zijn ogen doorlopen de ganse aarde, om Zich sterk te bewijzen aan degene wiens hart volkomen tot Hem is. Maar gij zijt in uw vertrouwen op de Heere verzwakt, en hebt gesteund op de koning van Syrië; zodat uw hart niet volkomen tot Hem gebleven is; daarom bewijst de Heere Zich ook niet meer sterk aan u.
c. Doch hier valt dan een grote zwarigheid te beantwoorden, namelijk, dat wij het tegendeel van Asa uitdrukkelijk lezen, 2Kron. 15:17 en 1Kon. 15:14. In welke laatste plaats uitdrukkelijk staat: Dat het hart van Asa volkomen met de Heere was, al zijn dagen.
*. Welke zwarigheid onze geëerde kanttekenaars ook aanmerken; en in hun kanttekening op 1Kon. 15:14 aldus trachten uit de weg te ruimen, dat zij aldaar schrijven: Verstaat deze volkomenheid en gerechtigheid des konings eigenlijk ten aanzien van zijn genegenheid, betrachting en ijver in en voor de zuivere godsdienst, hoewel hij in zijn volgend leven verscheidene gebreken gehad heeft. Doch behoudens de achting voor de kanttekenaars, twijfelen wij zeer of zij het in dezen wel recht verstaan hebben, want waren dat blijken en bewijzen van zijn genegenheid, betrachting en ijver in en voor de zuivere godsdienst al zijn dagen?
/. Dat hij toornig werd op de ziener Hanani, toen die hem uit Gods Naam bestrafte over zijn afwijken van de Heere, en het steunen op de koning van Syrië?
//. Dat hij zo toornig daarom tegen hem werd, dat hij hem in het gevangenhuis leidde?
///. Dat hij ook enigen uit het volk, waarschijnlijk enige weinigen die het met Hanani hielden, en aan de zijde Gods staan bleven, ter zelver tijd onderdrukte? Welke alle drie stukken duidelijk van hem aangetekend zijn in vers 10 van ons teksthoofdstuk.
**. Doch begrijpen wij maar, dat Asa in de grond godvruchtig was, en de Heere in waarheid vreesde, als blijkt uit 2Kron. 14:2-4, 11 en 15:9, 12-16 en elders, dan is die zwarigheid zeer gemakkelijk aldus te beantwoorden en uit de weg te ruimen: Dat het hart van Asa volkomen met de Heere was al zijn dagen, ten opzichte van zijn grondstaat, blijvende in

de grond godvruchtig en God vrezende. Maar dat hij ten opzichte van zijn gedrag en in vergelijking van vroeger zwaar afweek, en dat zo zijn hart nu niet volkomen was tot Hem. Ziedaar deze stof voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Merk uit deze verhandelde stof in het voorbijgaan op, toehoorders: Dat God alle daden der mensen weet en ziet. Dat God Zich sterk bewijst aan Zijn volk, maar inzonderheid dan, als zij in het dienen van Hem niet verslappen, maar met alle ernst aanhouden; als zij maar in alles van Hem leren afhangen; als hun vertrouwen op Hem meer wordt, en als zij Hem meer in alles beginnen onder het oog te hebben.

A. Doch hoe droevig is het in onze dagen met de meeste mensen hieromtrent gesteld? Het is alsof de meesten niet geloven, zelfs met geen historisch geloof, dat God alwetende is. Het is alsof velen zeggen: De Heere ziet het niet, en de God Jakobs merkt het niet, Ps. 94:7. Zij belijden dat ze God kennen, maar zij verloochenen Hem met de werken, Tit. 1:16. Naardien ze leven, alsof er geen God is, Ps. 14:1. Zulks blijkt immers klaar:

1. Uit het toegeven van zichzelf in verborgen zonden, Ezech. 8:12. Men doet maar wat men wil, al gaat het duidelijk tegen Gods wet aan, en men spreekt maar dat men denkt, al benadeelt men er zijn naaste op het schrikkelijkste mee, in het verborgen; en het is alsof men zegt: Wat weet er God van? Zal Hij door de donkerheid oordelen? De wolken zijn Hem een verberging, dat Hij niet ziet; en Hij bewandelt den omgang der hemelen, Job 22:13,14.
2. Uit het verzuimen van alle plichten. De goddeloze, gelijk hij zijn neus omhoog steekt, onderzoekt niet; al zijn gedachten zijn, dat er geen God is, Ps. 10:4. Men denkt niet aan God, en daarom zoekt men niet te doen wat Hem behaagt.
3. Men ziet zo op mensen en middelen, dat men God als geheel laat varen, en zich tot des mensen hulp alleen keert.

B. Wees daarom gewaarschuwd, mensen, dat is God te versmaden, te tergen en Zijn verdervende roede zich op de hals te halen. Hij slaat reeds hard met de sterfte onder het rundvee. Hij dreigt ons fel met de oorlog overal in Europa te ontsteken. Hij zal toeslaan en ons verderven, indien men zo voortgaat.

C. Ware bekering is nog het enige middel tot ons behoud.

II. Wat u belangt, gelovigen, uw harten zijn immers in de grond volkomen tot de Heere ten opzichte uw grondstaat, is dat niet zo?

A. Hebt gij Jezus met Zijn gerechtigheid niet in het geloof tot uw enige grond aangenomen, om daar alleen in alles uzelf op te gronden, en in alles daarop te bouwen; verenigende uw harten met Hem, om uit Hem leven en levenskracht deelachtig te worden, en opdat Hij u alles in allen zijn mag?

B. Is uw hart niet bij aanvang veranderd, en zo vernieuwd, dat het beeld van God in deszelfs beginselen in u hersteld is, en ondervindt gij niet een omzetting naar en tot de Heere in uw verstand, wil, hartstochten en wandel? De een van u mag hier meer ruimte over hebben dan de ander; doch minder of meer ruimte over een zaak te hebben, verandert de natuur van de zaak niet.

C. Hebt gij uzelf niet geheel in en met alles aan de Heere overgegeven, en herhaalt gij dat nog niet wel eens, om uzelf nog maar hoe langer hoe meer aan de Heere over te geven? Gelijk ons avondmaalsformulier het uitdrukt. Dan is uw hart volkomen tot de Heere ten opzichte van uw grondstaat.

1. Doch hoe maakt gij het tegenwoordig, kinderen van God:
a. Ten opzichte van uw gedrag in de trein van uw leven? Is des Heeren vreze uw grootste schat, daar gij het meest naar staat? Schikt gij u in alles en altijd naar al de geboden Gods? Gewent gij u in alles aan de Heere, u voor Hem afzonderende? Wordt gij hoe langer hoe nederiger en kleiner bij uzelf?
b. Hoe maakt gij het omtrent de stukken die tot het welwezen van uw geloof behoren? Wordt gij hoe langer hoe ernstiger in des Heeren dienst? Handelt gij in alles hoe langer hoe afhankelijker van de Heere? Vertrouwt gij in alles hoe langer hoe meer op de Heere? Is de Heere u thans veelmeer in het oog dan voorheen? Wij denken dat het in deze droevige en geesteloze dagen met Gods volk omtrent deze stukken maar zeer slecht gesteld is. Daarom veroordelen wij u echter niet; en wij kunnen u niet hard slaan, om niet ontrouw te zijn tegen Gods gunstelingen. Evenwel kunnen wij u in dezen ook niet prijzen.
2. Wilt gij echter weldoen, kinderen van God, dan is dit het veiligste. Zoekt ontdekking van uw wangedrag in dezen te erlangen. Valt in voor de Heere, en belijdt schuld, met verootmoediging. Zoekt genade om uw trage handen en slappe knieën op te richten.
3. De Heere zal Zich dan medelijdend aan u betonen, en u gewis behouden. AMEN.

VIJFTIENDE LEERREDE Ter voorbereiding voor de dank, vast, en bededag

EZRA 9:6

En ik zeide: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God; want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven (ons) hoofd en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel.

INLEIDING

I. **HET** is een schone, zinrijke en zeer aanmerkenswaardige les, die Petrus ons heeft nagelaten, 1Petr. 5:5, zeggende: Zijt met ootmoedigheid bekleed; want God wederstaat den hovaardige, maar den nederige geeft Hij genade.

A. Het is alle mensen bijna als ingeschapen, dat zij lust hebben tot sieraad, en dat ze zichzelf met schone klederen versieren, als zij tot een groot en aanzienlijk persoon zullen naderen. Een gewoonte, die ik ook niet veel zou durven tegenspreken, als ze maar wel gereguleerd is.

1. Doch daar hapert het de meeste mensen aan, zij blijven hangen aan het uiterlijke, zij vergapen zich aan ijdelheden, en zetten hun hart op dingen die ijdel zijn. Zij versieren zichzelf met goud, zilver, edele gesteenten en met sierlijke klederen; en hoe meer die naar de zwier en mode gemaakt zijn, hoeveel schoner zij in hun eigen ogen zijn, en hoe schoner zij ook menen te zijn in de ogen van anderen. Doch het kan gebeuren, dat zij zo kostelijk versierd en prachtig uitgedost, nochtans walgelijk zijn in de ogen Gods.

2. Gods kinderen hebben echter ook lust tot sieraden, doch tot geen uitwendige, maar tot inwendige sieraden, bestaande in ootmoed, in een nederige en zachtmoedige geest, die kostelijk is voor God, 1Petr. 3:4. Het sieraad waarmee zij zich trachten te versieren is de heiligheid, waarvan David zong, Ps. 93:5: De heiligheid is Uwen huize sierlijk, Heere, tot in lange dagen. Daarmee versieren zij zich als zij ter monstering zullen gaan; dit is het wat gezongen wordt, Ps. 110:3: Uw volk zal zeer gewillig zijn, op den dag Uwer heirkracht, in heilige sieradiën. Die sieraden moeten zij ook aantrekken, wanneer zij tot de grote en hoge God, Die de Alleraanzienlijkste en Ontzaglijkste is, zullen naderen; opdat de bruid, als des Konings dochter, dan staat aan des Konings rechterhand in het fijnste goud van Ofir, geheel verheerlijkt inwendig, met kleding van gouden borduursel, en zij zo in gestikte klederen tot de Koning mag geleid worden, Ps. 45:10,14,15.

B. Ziet eens hoe wonderlijk Gods gedachten van der mensen gedachten verschillen, en Gods wegen van hun wegen! De mensen oordelen dat zij dan het best versierd zijn, wanneer zij met de grootste pompeusheid voor de Heere verschijnen. Doch God oordeelt dezulken het best versierd, die met ootmoedigheid bekleed zijn, die in nederigheid voor Zijn voeten wegsmelten, die belijden dat zij hun gestikte klederen van Jezus ter leen ontvangen hebben, en dat zij die menigmaal verontreinigd hebben door hun overtredingen, die vervolgens afhangen van Gods genade; en wanneer zij op hun best zijn, nog evenwel bij zichzelf verlegen en beschaamd zijn. Daar God zulk een nederigheid en verlegenheid vindt, daar schept Hij ook genoegen in; doch waar God zulks niet vindt, van die heeft Hij ook een afgrijzen en een gruwel. Want God wederstaat de hovaardige, maar de nederige geeft Hij genade. Wij vinden daarvan een nadrukkelijk voorbeeld in die farizeeër en tollenaar, die beide in de tempel opgingen om te bidden, Luk. 18. De farizeeër was daar gekomen met trotse hoogmoed, en dankte God dat hij niet was als andere mensen, geen

rover, geen onrechtvaardige, geen overspeler, of ook gelijk die tollenaar, zeggende: Ik vast tweemaal per week, en ik geef tienden van alles wat ik bezit. De tollenaar integendeel was met ootmoed bekleed, hij durft niet naderen, hij blijft van verre staan. Hij durft zijn ogen nauwelijks opheffen naar de hemel, hij klopt op zijn borst, en roept in deemoedigheid: O God! zijt mij arme zondaar genadig! En wat was het oordeel dat Jezus daarover velde? Dat vinden wij in vers 14 van datzelfde hoofdstuk. Ik zeg ulieden: Deze ging af gerechtvaardigd naar zijn huis, meer dan de eerste. Want een ieder die zichzelven verhoogt, zal vernederd worden, en die zichzelven vernedert, die zal verhoogd worden.

II. Zulk een voorbeeld van ootmoed geeft ons ook de man Gods Ezra, in onze voorgelezen tekst; die tot de Heere in de gebeden naderende, met ootmoedigheid bekleed is, en zijn smeking tot Hem richt, zeggende: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God. Want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel.

III. Dit hoofdstuk van Ezra begrijpt in zich twee hoofdzaken. Een verhaal hoe het volk zich verlopen had in heidense huwelijken, in de twee eerste verzen. De droefheid van Ezra daarover, en het gebed dat hij bij die gelegenheid aan des Heeren voeten uitstort. Waaromtrent vermeld wordt:

A. Ezra's hooggaande droefheid, in vers 13.

B. Hoe dat zich ook tot hem verzamelden allen, die voor de woorden van de God Israëls beefden, in vers. 4.

C. De uitwendige gebaren van het lichaam, waarmee hij zich tot de Heere schikte, in vers 5.

D. Dan volgt het gebed zelf, waarvan de inleiding en aanspraak voorkomt in onze voorgelezen tekstwoorden. En de inhoud verder beschreven wordt, van vers 7-15. Zodat onze voorgelezen tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen: *De inleiding en aanspraak van Ezra's gebed, waarin de man Gods een betuiging doet van zijn heilige verlegenheid en beschaamdheid voor de Heere zijn God, over en vanwege de menigvuldige overtredingen en grote schuld, waarin het volk voor de Heere zich bevond.*

Nadat wij in de voorgaande week de inhoud van de uitgeschreven biddagbrief gelezen hadden, kwam ons voor, zo er ooit een tijd geweest was, om op een plechtige wijze zich tegen een aanstaande biddag te bereiden, dan was het nu, dewijl het er rondom zo duister en slecht gesteld uitziet. Daar er nu tot zulk een voorbereiding vereist wordt, kennis te hebben van zijn eigen onwaardigheid, wegens de menigvuldige zonden, waaraan wij ons hebben schuldig gemaakt; mitsgaders zich voor de Heere te schamen, te verootmoedigen, en te vernederen; want aan de zodanigen wil God genade bewijzen. Of het dan God behagen mocht ons daartoe te bewerken, hebben wij deze woorden uitgekozen. O, de Heere zegene ze daartoe merkelijk! Amen.

V. In het openen van deze woorden, dat wij met bekorting en maar schetsgewijze zullen trachten te doen, moeten wij overwegen:

I. Ezra’s betuiging. En ik zeide: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God.

II. De oorzaak van deze betuiging. Want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan den hemel.

VERKLARING

I. In de betuiging komen ons deze drie zaken voor. De persoon die deze belijdenis deed, en de gelegenheid, waarbij hij deze belijdenis deed. Degene, voor Wie hij verlegen en beschaamd was. De betuiging van zijn verlegenheid en beschaamdheid zelf.

A. De persoon die deze belijdenis deed hier in onze tekst schrijvende. En ik zeide. Dat was de man Gods Ezra, van afkomst een Leviet, uit het geslacht van Aäron. In waardigheid en bediening was hij een priester des Allerhoogsten, in geoefendheid een groot schriftgeleerde, van ijver brandende voor de eer Gods, van deugden blinkende, een trouwe patriot en liefhebber van zijn natie, op allerhande wijze hun heil zoekende. Die ook aangenaam was in de ogen Gods, Wiens hand over hem ten goede was. Zodanig een uitbeelding maakt God Zelf van deze man in dit Boek. Deze man was gelegenheid gegeven om zijn ijver te tonen voor Gods eer; de Koning Arthasastha, die niet gewoon was hem iets te weigeren, had hem vrijheid gegeven om heen te reizen naar Jeruzalem, stelde hem enige troepen volk ter hand, en voorzag hem van gouden en zilveren vaten. Met die troepen en geschenken kwam Ezra te Jeruzalem aan, heiligde deze, deed offeranden voor het volk, en was wonderlijk in zijn schik over de Goddelijke gunst. Doch als hij zijn godsdienst verrichtte, zo kwamen er tot hem enige mannen die hem boodschapten, dat Israël zijn weg verdorven had, dat zij de dochteren van de heidenen voor hun zonen tot vrouwen genomen hadden, dat zij zich vermengd hadden met de volkeren van die landen, en dat de oversten de eersten geweest waren in die overtreding. Dat hoorde de man Gods met de grootste verlegenheid, ging daarover neerzitten in verbaasdheid, scheurde zijn klederen, en trok het haar uit zijn hoofd en uit zijn baard. En als hij een tijd lang in verbaasdheid neergezeten had, zo stelde hij zich omtrent de tijd van het avondoffer voor de Heere, boog voor Hem zijn knieën, en zei: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God! Zo ziet gij, wie deze man is, en bij welke gelegenheid hij deze belijdenis deed.

B. Degene voor Wie hij verlegen en beschaamd was, was God. Mijn God, zegt hij, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God!

1. Dat is de rechte beschaamdheid, dat men niet zozeer beschaamd is voor de mensen, omdat die ons onze gruwelen kunnen verwijten; maar dat men beschaamd is voor God, voor Gods alwetendheid, vlekkeloze heiligheid, en voor Gods onkreukbare rechtvaardigheid.

2. Zo ook gedroeg zich Ezra; hij vaart niet heftig uit tegen het volk, maar hij is bedaard, hij schikt zich tot God, voor Die wil hij zich vernederen, voor Die wil hij belijdenis doen, en Die wil hij bidden om vergeving.

3. Daarenboven merkt hij God ook aan, als Degene Wiens volmaaktheden deze beschaamdheid verwekken moet; dat is toch de rechte beschaamdheid, die oprijst vanwege Gods alwetendheid, heiligheid, rechtvaardigheid, en meer andere volmaaktheden Gods.

4. Die God nu noemt hij zijn God; mijn God, zegt hij. Dat mocht hij doen, voor zoveel hij een lid was van het Joodse volk, dewijl God hen uit al de volkeren van de aardbodem tot Zijn volk had afgezonderd. Dat mocht hij doen voor zoveel hij een priester was, en uit het geslacht van Levi, want die had God bijzonder tot Zijn eigendom verkoren. Ook mocht hij dat doen, voor zoveel hij een uitverkorene en een ware begenadigde was, uit kracht van het genadeverbond.

5. Als hij nu God zijn God noemt, zo brengt hij het volk te binnen: Gods goedheid, waarmee zij overladen waren. Hun plicht, dat zij nevens hem die God moesten zoeken.

En hun snode ondankbaarheid, welk een onverantwoordelijke zaak het is, dat een volk, zozeer verplicht, evenwel zo was afgeweken.
6. Het is ook aanmerkelijk dat, gelijk de man Gods begint, mijn God, ook wederom zo eindigt, en nog eens zegt, mijn God. En waarlijk, gelijk de beschaamdheid haar beginsel uit God moet hebben, zo moet ze ook wederom eindigen in God; zij moet de ziel tot God heendrijven, om voor Hem belijdenis te doen, doch vergezeld met het geloof in God en Zijn Zoon, langs welke weg men vergeving bij God verkrijgen kan, willende God niemand wegstoten die in oprechtheid langs deze weg tot Hem komt.
C. De betuiging van zijn verlegenheid en beschaamdheid zelf is: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God! Hij betuigt hier, dat hij beschaamd en schaamrood is. Zelfs zo, dat hij geen vrijmoedigheid heeft om zijn aangezicht tot God op te heffen.
1. De beschaamdheid in het gemeen, is een verlegenheid van de ziel over enige onbetamelijkheid haar of de haren aanklevende, gevestigd op een liefde tot zichzelf, doch voortkomende uit vrees van smaad en verachting. Zodat ook de schaamte zelf van kwaad te doen doet afschrikken, en die misdaden, die anders schijnen te vermaken, hatelijk doet zijn. Waarom ook de schaamte de bewaarster van de deugd pleegt bijgenaamd te worden, lerende de schande te vermijden, en niet te doen wat deze veroorzaken kan. Deze beschaamdheid ondertussen is een dochter van de zonden. Zolang de mens nog met God in vriendschap leefde, was er geen reden van beschaming; maar toen zij Gods gebod overtraden, werden zij beroofd van Gods beeld, toen werden zij ontbloot van hun sieraad, en verborg zich Adam, en zijn vrouw, Gen. 3:8, en werden ze beschaamd.
a. Er is ook een boze schaamte, die niet alleen een dochter, maar die ook een straf is van de zonde, die een wroeging teweeg brengt in de consciëntie, en de blijken vertoont van Gods toorn en ongenade. Dat is de schaamte van de goddelozen; dat is die schaamte, welke David zijn vijanden toewenst, Ps. 35:4: Laat ze beschaamd en te schande worden, die mijn ziel zoeken; laat ze achterwaarts gedreven en schaamrood worden, die kwaad tegen mij bedenken. Dat is ook die schaamte, welke God de goddelozen gedreigd heeft, Jes. 65:13: Daarom zegt de Heere alzo: Ziet, Mijn knechten zullen eten, doch gijlieden zult hongeren; ziet, Mijn knechten zullen drinken, doch gijlieden zult dorsten; ziet, Mijn knechten zullen blijde zijn, doch gijlieden zult beschaamd zijn. Dat is een schaamte, welke in de kinderen Gods geen plaats hebben kan; zij zullen niet beschaamd worden die de Heere verwachten; maar die trouweloslijk handelen zonder oorzaak, die zullen beschaamd worden, Ps. 25:3.
b. Doch er is ook nog een andere schaamte, die ofschoon ze een gevolg is van de zonden, nochtans loffelijk en prijzenswaardig is, die haar beginsel heeft uit de eerbaarheid, voortkomende uit liefde tot de deugd, en die de ziel afhoudt van het kwaad. Dat is die schaamte die in de goddelozen niet gevonden wordt, gelijk God zulks getuigt van de boze Joden, Zef. 3:11: Ten dien dage zult gijlieden niet beschaamd wezen vanwege al uw handelingen, waarmede gij tegen Mij overtreden hebt. En als God Israël zijn hardnekkigheid en wederspannigheid verwijten wilde, zei Hij: Zijn zij beschaamd omdat zij gruwel bedreven hebben? Ja, zij schamen zich in het minste niet, en weten ook niet van schaamrood te worden; daarom zullen zij vallen onder de vallenden; ter tijd als Ik ze bezoeken zal, zullen zij struikelen, zegt de Heere, Jer. 6:15. Dat is die schaamte, welke God Zijn volk aanprijst, Ezech. 36:32: Schaamt u, en wordt schaamrood van uw wegen, o huis Israëls! Dat is die schaamte, welke de Kerk bijbracht als een bewijs van haar boetvaardigheid, zeggende: Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, zo heb ik berouw gehad, en nadat ik aan mijzelven ben

bekend geworden, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, Jer. 31:19. Van deze schaamte spreekt Ezra ook hier, bestaande in die verlegenheid van zijn hart over de zonde van zijn volk, spruitende uit de liefde die hij zijn volk toedroeg, vrezende dat hun om die zonden nog meer kwaad zou overkomen.
2. Als deze schaamte haar zitplaats in het hart genomen heeft, zo vertoont ze haar ook in uiterlijke daden. Daarom zegt Ezra hier ook: Ik ben beschaamd en schaamrood. Als de inwendige schaamte ernstig doordringt, dan vertoont ze zich ook veeltijds in het aangezicht; en zo wijst het aangezicht zelf door haar blozende roodheid uit, dat zulk een ziel beschaamd is. Die rode, blozende wangen zijn dan een bewijs van eerbied en schaamte voor God. Daarom worden deze twee woorden ook zo dikwijls samengevoegd in de Heilige Schrift: Ik ben beschaamd en schaamrood. Doch naar onze gedachten, is hier ook geenszins te verwerpen het gevoelen van sommige taalgeleerden, die willen dat het Hebreeuwse woord, dat hier in de grondtekst gevonden wordt, ook betekent, zich te verschuilen, te verbergen en te versteken; en dit komt bijzonder ook hier te pas. Ezra was dan ook zo verlegen, alsof hij zich had willen verschuilen en verbergen.
3. Waarom hij er ook bijvoegt: Om mijn aangezicht tot U op te heffen.
a. Het hoofd en het aangezicht tot de Heere op te heffen, is een teken van vrijmoedigheid, en van een geruste consciëntie. In die zin zei David, Ps. 3:4: Doch Gij Heere, zijt mijn Schild, Die mijn hoofd opheft.
b. Terwijl neergeslagen van ogen te zijn zich niet te laten zien, beschaamd en schaamrood te zijn, om zijn aangezicht tot de Heere op te heffen, een teken is van verlegenheid. Zo zei de Kerk, Jer. 3:25: Wij liggen in onze schaamte, en schande overdekt ons; dat wil zeggen, wij zijn zodanig verlegen, dat wij niet durven opzien, dat wij ons aangezicht niet durven opheffen. Zo verlegen toont zich Ezra ook hier, hij wenste zich te verschuilen, hij durfde zijn aangezicht niet opheffen, noch zijn gewone vrijmoedigheid tot de Heere te gebruiken. En zo toont hij, gevoelig beklemd en aangedaan te wezen, onder veel bekommering en verlegenheid te zijn, met zelfverfoeiing en veroordeling hier te worstelen, en met een heilige walging bezet te zijn.
II. De oorzaak van deze betuiging was: Want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel. Eerst moeten wij deze woorden kort verklaren. En dan bezien, hoe ze een oorzaak waren van deze betuiging, die de man Gods Ezra hier deed.
A. In deze woorden:
1. Wordt gesproken van ongerechtigheden en van schuld. En daar wordt getuigd: Van de ongerechtigheden, dat ze vermenigvuldigd zijn tot boven ons hoofd. En van de schuld, dat ze groot geworden is tot aan de hemel.
a. Hier wordt dan gesproken:
1. Van ongerechtigheden.
a. Het Hebreeuwse woord *tzavan*, dat afstamt van het wortelwoord *tzavah*, en hier door *ongerechtigheid* is vertaald, zegt eigenlijk verkeerdheid, dat men geheel anders is en doet, dan men behoorde te zijn en te doen. Zo wordt het van de Amorieten gebruikt, Gen. 15:16. Van de Sodomieten, Gen.19:15. En zo gebruiken het Jozefs broeders ook van zichzelf met opzicht op hun gedrag jegens hem, Gen. 44:16. Hier staat dit woord in het meerder getal, ongerechtigheden, verkeerdheden.
b. Daarbenevens wordt hier ook gesproken van schuld. Het Hebreeuwse woord *Aschah,* dat afstamt van het wortelwoord *Ascham,* en hier door *schuld* is vertaald, zegt eigenlijk strafschuld, waardoor men zich strafwaardig, strafschuldig maakt, ja, Gods rechtvaardige

straf op de hals haalt. Men vind dit woord ook gebruikt, 2Kron. 21:8:. Toen was er grote toornigheid over Juda en Jeruzalem, om deze hun schuld. En 2Kron. 28:10: Bij ulieden zijn schulden tegen den Heere uw God. Hier staat dit woord in het enkel getal, om elke strafschuld in te sluiten.
2. Met het woordje *onze* eigent Ezra deze ongerechtigheden en deze schuld zichzelf en het Joodse volk toe, zeggende: Onze ongerechtigheden en onze schuld.
b. En hij betuigt:
1. Van de ongerechtigheden, dat ze vermenigvuldigd waren tot boven hun hoofd. Het Hebreeuwse woord *Rabah*, hier door *vermenigvuldigen* vertaald, zegt, veel te zijn, te vermenigvuldigen, te vermeerderen, te wassen, groot te zijn. Zodat Ezra hier dan belijdt, dat hun ongerechtigheden zovele en zo groot, zo vermenigvuldigd, en zo vermeerderd waren geworden, ja, zo wiesen en toenamen, dat ze tot boven hun hoofd vermenigvuldigd waren, dat zij meerder waren dan zij beseffen konden.
2. En van de schuld betuigt hij, dat ze groot geworden was tot aan de hemel. Het Hebreeuwse woord, hier door groot worden vertaald, zegt eigenlijk hoe langer hoe groter worden. Zodat Ezra hiermee belijdt, dat hun schuld hoe langer hoe groter werd, zelfs tot aan de hemel, zodat ze allergrootst was geworden, en als tot God in de hemel om wraak riep; gelijk er van Sodoms geroep staat, Gen. 19:13, daar wij hetzelfde grondwoord vinden.
2. Vraagt gij, hoe de Joden dan gesteld waren, en wat zij deden, dat hun ongerechtigheden zo vermenigvuldigden tot boven hun hoofd, en dat hun schuld was geklommen tot aan de hemel? Dat meldt ons Ezechiël, die ten tijde van hun gevangenis in Babel geschreven heeft, aldus:
a. Dat zij hard van aangezicht en stijf van hart waren, Ezech. 2:4. Zodat zij weigerden met een schaamrood aangezicht zich voor de voeten van de Heere neer te werpen.
b. Zij wilden naar des Heeren knechten, ja, naar de Heere Zelf ook niet horen, Ezech. 3:7. Alles wat tot hen gezegd werd, maar in de wind slaande.
c. Zij hadden des Heeren rechten veranderd in goddeloosheid, meer dan de heidenen, en Zijn inzettingen, meer dan de landen die rondom hen waren; want zij hadden Zijn rechten verworpen, en in Zijn inzettingen niet gewandeld, Ezech. 5:6.
d. Zij hadden zich schuldig gemaakt aan afgoderij, Ezech. 6:3-7.
e. Zij spotten met de oordelen Gods, Ezech. 11.
f. Zij hoorden naar de valse profeten, en hun loze pleisteringen, en leunden zacht op hun armkussens, Ezech. 13.
g. Zij waren vol geveinsdheid, en onder schijn van God aan te roepen, spotten zij met God, Ezech. 14.
h. Zij waren vol snode ondankbaarheid, en gans trouweloos jegens God, Ezech. 16.
i. Zij beschuldigden de Heere van onrechtvaardigheid en wreedheid, Ezech. 18.
j. Zij waren meinedigen, Ezech. 2l.
k. Zij bedreven gruwelijke zonden tegen de eerste en tweede tafel van Gods wet, Ezech. 22.
l. Boven dat hadden zij nu ook nog heidense vrouwen getrouwd, vers 1 en 2 van ons teksthoofdstuk. Zo waren hun ongerechtigheden vermenigvuldigd tot boven hun hoofd, en was hun schuld groot geworden tot aan de hemel.
B. Dit merkt Ezra hier aan met het woordje *want*, als de oorzaak van zijn betuiging; daarom was hij beschaamd en schaamrood, om zijn aangezicht tot God op te heffen, omdat het zo ellendig en zo slecht met hen gesteld was, zeggende: Mijn God, ik ben beschaamd

en schaamrood om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God. Want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel. Iemand zou hier nog kunnen vragen, of zich dan ook Ezra aan die gruwelen had schuldig gemaakt, dewijl hij zichzelf hiermee insluit door het woordje ons? Neen toehoorders, zoals het hier eigenlijk voorkomt, geenszins. Misschien zult ge dan denken, wel, is dat dan zulk een reden, om daarover zo beschaamd en verlegen te zijn, als de man Gods zich daaraan niet schuldig gemaakt had? Ja toehoorders, zo teder is het hart van Gods kinderen, dat zij verlegen en beschaamd zijn over de zonden van hun evenmensen. Hoor wat David deswege getuigt, Ps. 119:136: Waterbeken vlieten af uit mijn ogen, omdat zij Uw wet niet onderhouden. Doch behalve dat:

1. Was Ezra mede een aanzienlijk deel van de Joden, die als één geheel aangemerkt werden, waarom dan ook hetgeen van sommigen in het bijzonder bedreven werd, de gehele menigte aangerekend werd. Lees eens Daniël 9, en ziet hoe die profeet het zich aantrok de gruwelijke afgoderij, waaraan zich het volk bezondigd had. Daniël deed er belijdenis over, even alsof hij zichzelf ook daaraan had schuldig gemaakt. Wij, zegt hij, hebben gezondigd en goddelooslijk gehandeld, wij hebben niet gehoord naar de mond Uwer knechten. Bij ons is de beschaamdheid der aangezichten. Op zodanige wijze deed Ezra hier ook belijdenis van de zonden van zijn volk, en trok zich die aan, voor zoveel hij een deel was van het volk.

2. Ezra was echter ook een priester, en daarom was hij ook verplicht voor het volk bij God in te staan. De Heere had gewild, dat de priesters de zonden van het volk op zich nemen zouden. Dewijl hij dan een priester was, zo had hij ook de zonden van het volk te dragen, en merkte hij die als zijn eigen aan; daarom was hij ook zo verlegen, dat hij zei: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God. Want onze ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel.

Ziedaar toehoorders, deze woorden voor uw aandacht een weinig geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Toehoorders, zonder omwegen te maken, zullen wij dit schone voorbeeld op onszelf trachten toe te passen, en wel zoals het te pas komt in zulk een gelegenheid als het nu is. Onze hoog gebiedende overheden hebben om allergewichtigste redenen de zestiende februari een algemenen dank- vast- en bededag uitgeschreven. Is er ooit een tijd voor Nederlands inwoners geweest, om met schaamte en verlegenheid zich voor Gods voeten te vernederen, zo is het nu ook.

A. Wij beleven grote duurte van de levensmiddelen, en dat met zulk een strenge winter. De runderen worden door de pest in ontelbare menigten van de stallen gescheurd, en duizenden van mensen in de uiterste ellende en armoede gedompeld, niet alleen in andere gewesten van Europa, maar ook in ons Nederland, in de andere provincies; ja, in ons Holland zelf. Hierbij komen de geruchten van oorlogen, die ons hoe langer hoe nader schijnen te komen; en wat dit alles nog meer bezwaart, is de hooggaande indrukkeloosheid, en hardnekkige onbekeerlijkheid van de inwoners van ons land. Het is dan tijd, ja over tijd, dat elk met schaamte en diepe ootmoed zich tracht te vernederen voor de Heere.

1. Hoeveel voortreffelijker Ezra geweest is, hoeveel te meer hij ons ook verstrekken moet tot een voorbeeld, om hem na te volgen. Beschouw eens deze man, en vergelijk er uzelf

eens bij, en overleg dan eens, of gij zelfs niet meer reden hebt om in verlegenheid uit te roepen: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God!
a. Ezra was een man die uitmuntte in de kennis van de Goddelijke verborgenheden. Maar mag ik tot ulieden niet wel zeggen, wat Paulus tot de Korinthiërs zei, 1Kor. 15:34: Sommigen van u hebben de kennis Gods niet; ik zeg het u tot schaamte.
b. Ezra was een man, die in heiligheid uitblonk. Maar hoe zijn wij? Bij wie van ons is een glans van heiligheid te vinden?
c. Ezra was een man, die van ijver voor de eer Gods brandde. Maar wat een flauwheid is er niet in het midden van ons?
2. Onze ongerechtigheden zijn ook vermenigvuldigd tot boven ons hoofd, en onze schuld is ook groot geworden tot aan de hemel. Velen onder ons zijn ook hard van aangezicht en stijf van hart. Velen willen ook naar des Heeren knechten, ja, naar de Heere Zelf niet horen. Velen veranderen ook des Heeren rechten in goddeloosheid. Velen in ons land maken zich ook aan afgoderij schuldig. Velen spotten ook met de oordelen Gods. Velen horen ook naar loze pleisteringen, en leunen op zachte armkussens. Velen zijn vol geveinsdheid en spotten met God. Hoevelen die zich ook schuldig maken aan snode ondankbaarheid? Beschuldigen sommigen de Heere ook niet van wreedheid? Zijn er ook geen meinedigen onder ons? Wat wordt de eerste en tweede tafel van Gods wet ook niet overtreden? En eindelijk, trouwen velen wel beter dan heidense vrouwen?
B. Mensen, werd ook gij eens beschaamd en schaamrood voor de Heere, opdat het u tot een waarachtige bekering mocht uitdrijven, en gij nog bekeerd mocht worden, eer het te laat zal zijn.
II. Wat u belangt, gelovigen, och! dat gijlieden ook eens tot de Heere kwam, met zulk een nederigheid en verlegen schaamte, als Ezra hier deed! Wie weet wat God nog doen zou!
De Heere bereide u allen daartoe, Hij geve u nederige harten, Hij doe u in schaamte en ootmoed voor Zijn voeten komen, en Hij bekrone u met Zijn gunst, hier en hiernamaals voor eeuwig. AMEN.

ZESTIENDE LEERREDE

JOB 2:10a

Maar hij zeide tot haar: Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?

INLEIDING

I. **DE** hemel ziet de aarde niet altijd met enerlei gelaat aan; dan hebben wij eens een heldere, dan een donkere, dan een stille, dan een winderige, dan een koude, dan een hete dag; zodat dikwijls de helderste dag op de donkerste, en de stilste op de winderigste volgt. Evenzo gaat het ook met de mensen die onder de hemel wonen, die zijn aan even zo grote veranderingen onderworpen. Dan is het eens een dag van lachen, en dan van wenen; nu van voorspoed, en morgen van tegenspoed; en dat dikwijls zo dicht op elkander, dat de een nauwelijks geëindigd is, of de ander treedt in zijn plaats. Hierom was weleer de taal van Salomo: Geniet het goede ten dage des voorspoeds; maar ten dage des tegenspoeds ziet toe, want God maakt den een tegenover den ander, Pred. 6:14. Hij wil zeggen, des mensen leven is nooit in één en dezelfde staat; want gelijk de maan, zo zijn ook alle ondermaanse dingen aan verandering onderworpen, en de mens heeft in de verwisseling van Gods voorzienigheid over hem wel toe te zien in welke staat hij zich dan stelt. De voorspoed brengt de mens dikwijls tot misbruik van de Goddelijke zegeningen, en doet hem achteruit slaan. In de tegenspoed is hij geneigd te murmureren tegen God en wil hij Zijn doen beknibbelen.

A. Een misdaad waaraan de mens zich licht schuldig maakt, hetzij dat hij zichzelf, hetzij dat hij anderen in tegenspoed ziet. De grote God van hemel en aarde kan het in dezen de schepselen niet van pas maken. Dikwijls doet God het niet goed in de ogen der mensen, omdat Hij Zijn goederen en zegeningen dikwijls geeft aan diegenen die ze onwaardig zijn; dan eens misdoet de Almachtige met Zijn bezoekingen en kastijdingen, wanneer diegene het kwade overkomt, wie de mens het goede had toegewenst, en wanneer de godvrezenden onder rampen en tegenheden zijn. Dit is een harde zaak voor het vlees, dat de kwade het goede en de goeden het kwade overkomt, dat kan geen natuurlijke wijsheid verduwen. De mens meent, stond het in zijn macht, hij zou dat wel anders beschikken. Doch zulke gedachten behoorden in het hart van Gods kinderen nooit op te rijzen; zulk een taal moest nooit van hen gehoord worden; noch van hun lippen voortkomen; hetzij dan dat ze zelf in verdrukking zijn, hetzij ook dat ze anderen in verdrukkingen zien; nooit moet de Heere van hen beschuldigd worden, van hard te zijn.

B. En wanneer het zelfs gebeurt, dat ze zulk een ongezouten taal horen uit de mond van een ander, zo moeten ze deze ernstig bestraffen en weerleggen, hij zij ook wie hij zij, om zo Gods doen te verdedigen, en Zijn oordeel over hen te rechtvaardigen.

II. Toehoorders, een schoon voorbeeld hiervan mogen wij beschouwen in de man Gods Job, die in het hevigste van zijn verdrukkingen zijn murmurerende vrouw deze taal tegemoet voert in de u voorgelezen tekstwoorden: Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?

III. In hoofdstuk 1 van dit Boek dat Jobs naam tot opschrift draagt lezen wij, dat de ene kwade bode op de andere tot Job gekomen was, welke hij met zulk een heldenmoed ontvangen had, dat hij op al die tijdingen had gezegd: Naakt ben ik uit mijn moeders buik

gekomen, en naakt zal ik daarheen wederkeren; de Heere heeft gegeven, en de Heere heeft genomen; de Naam des Heeren zij geloofd, vers 21. Maar nog was hij niet ten einde gekomen.
A. De duivel, die al het voorgaande berokkend had, was nog bezig. Hij meende, zo Job in zijn lichaam werd aangetast, dat hij dan niet langer bij zijn oprechtheid zou blijven, in de vijf eerste verzen van ons teksthoofdstuk..
B. God laat dit de satan toe dat hij hem slaat met boze zweren van het hoofd af tot de voetzolen toe, zodat hij een potscherf neemt om zich te krabben, en zo neerzit in de as, vers 6-8.
C. Dit nu scheen onbegrijpelijk voor zijn huisvrouw, dit kon in haar oordeel niet bestaan met de vroomheid van Job; en daarom barst zij uit in deze woorden: Houdt gij nog vast aan uw oprechtheid? Zegen God en sterf. Maar hoor daarop de moedige taal van deze lijdzame ziel; hij verdraagt die taal niet in de mond van zijn huisvrouw, maar bestraft haar ernstig, en weerlegt ze krachtig, in de woorden van onze tekst. Tot haar zeggende: Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? In dit alles zondigde Job met zijn lippen niet, wordt er in het slot van ons tekstvers bijgevoegd.
D. Waarop ook zijn drie vrienden tot hem kwamen, vers11-13.
IV. Deze onze tekst behelst dan eigenlijk in zich: *Zulke woorden, waarmee Job, God in Zijn handelwijze omtrent hem billijkte, en ook zonderling zijn godvruchtige lijdzaamheid vertoonde, tot bestraffing en beschaamd making van zijn huisvrouw*. Woorden derhalve dubbel waardig om met aandacht in deze tijdsomstandigheid behandeld en aangehoord te worden. De Heere geve ons er een merkelijke zegen bij! Amen.
V. Twee hoofdzaken komen ons in deze tekst voor:

I. Een ernstige bestraffing, welke Job zijn vrouw tegemoet voert. Maar hij zeide tot haar: Gij spreekt als een der zottinnen spreekt.
II. Een krachtige weerlegging van haar voorgaand zeggen daarbij gevoegd, in deze woorden: Ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?

VERKLARING

I. In het eerste dienen wij acht te geven: Op de persoon, die hier spreekt. Maar hij zeide, namelijk Job. Op de persoon, tot wie hij spreekt; tot haar, dat is tot zijn vrouw. Op hetgeen hij zegt. Gij spreekt als een der zottinnen spreekt.
A. De persoon, die hier deze voortreffelijke taal voert is Job. Een man, die in oude dagen heeft gebloeid, die naar alle schijn geleefd heeft in Arabië, en wel in die tijden, toen de kinderen Israëls in Egypte woonden, gelijk voortreffelijke godgeleerden willen. Een man, die wel buiten de gemeenschap van Israël, doch evenwel een van Abrahams nakomelingen was, hetzij dat hij een kleinzoon geweest is van Ezau, Jakobs broeder, of gelijk het waarschijnlijker is, dat hij afstamde uit de kinderen van Ketura, de vrouw van Abraham. Een man van grote rijkdom, die van God geliefd, en van de mensen geëerd was. Een man machtig in de wereld, en bloeiende in zijn huisgezin, en de rijkste van het ganse Oosten. Ja een man, oprecht en vroom, godvrezende en wijkende van het kwaad, en dat wel zo naar Gods eigen getuigenis, dat er niemand op aarde was gelijk hij, Job 1:3. Doch ook een man, wie vele grote rampen overkwamen; en die op één dag van al zijn bezittingen werd

beroofd, zelfs ook van al zijn kinderen, zijn zonen en dochters. En die bovendien ook nog met boze zweren werd geslagen van het hoofd tot de voetzool toe.
B. Hij zei tot haar, namelijk tot zijn huisvrouw. Zijn huisvrouw oordeelde, dat het tevergeefs was dat hij zo ijverig was in God te dienen, daar het hem toch zo kwalijk ging, en daarom tot hem zei: Houdt gij nog vast aan uw oprechtheid? Zegen God, en sterf. Waardoor zij in plaats van hem te vertroosten in zijn lijden, hetzelve nog vermeerderde, bespottende zijn vertrouwen op God, hem aflokkende van zijn oprechtheid, en hem aanporrende om God te vloeken. Zegen God, dat naar de opvatting van sommigen is, vloek God, en sterf. Doch er zijn ook anderen die deze woorden wat zachter opnemen, menende dat ze hem niet heeft aangepord om God te lasteren, maar dat zij heeft willen zeggen, gelijk het ook zeer wel vertaald kan worden: Hoe blijft gij nog even godvruchtig? Zegent, of dankt, gij God nog? Gij sterft. Alsof zij had willen zeggen: Bereid u tot de dood, God is onbeweeglijk, uw einde is gekomen, houdt gij dan nog vast aan uw oprechtheid? Zegent gij nog God, daar gij sterft door Zijn kastijding?
C. Maar hij zei tot haar: Gij spreekt als een der zottinnen spreekt. Alsof hij gezegd had, zulk een taal is de taal van een zottin.
1. Het grondwoord dat wij hier vinden, betekent ook wel iemand die in zijn oordeel dwaalt, die dwaas en onverstandig is; maar het betekent ook nog wat erger, want het wordt ook gebruikt om profane dwazen en onheilige zotten aan te duiden, welker zin en ziel geheel en al verdorven is, zonder wedergeboorte of vernieuwing des harten te bezitten. Het stamt af van een wortelwoord, dat sterven en afvallen betekent. Het wordt gebruikt van de planten, die verwelken, sterven en vergaan. En daarom drukt dit woord zulke lieden uit, die dood zijn in zonden en misdaden, zonder het minste geestelijk leven, verduisterd in het verstand en vervreemd van het leven Gods, door de onwetendheid die in hen is, en door de verharding van hun hart, Ef. 4:18. Zij zijn als bomen in het afgaan van de herfst, onvruchtbaar, tweemaal verstorven en ontworteld, Jud. vers 12. Het is een dwaasheid, waarvan die dwaze Nabal zijn naam voerde, van welke de wijze Abigaïl zei, 1Sam. 25:2: Mijn heer stelle toch zijn hart niet aan deze belialsman; want zo zijn naam is, zo is hij, Nabal is zijn naam, en dwaasheid is bij hem.
2. Als zulkeen nu, zegt Job, dat hier zijn huisvrouw spreekt. Gij spreekt als een der zottinnen spreekt.
a. Hij zegt niet dat zij zulkeen is, en dat zij nog onbegenadigd en onwedergeboren is, hoewel zulks wel kan waar geweest zijn.
b. Hij zegt echter hier slechts dat zij spreekt als zulkeen. Het is of hij wilde zeggen: O! mijn huisvrouw, hoe kunt gij zulk een taal voeren, gij voert de taal van een goddeloze zottin, gij maakt uzelf de onheilige dwazen gelijk in uw woorden; zulk een rede past u niet; zo zijn de zottinnen gewoon te spreken. Gij spreekt als een der zottinnen spreekt.
1. Inderdaad een berisping, die zeer wel voegde op de taal die Jobs vrouw gevoerd had. Wel doet hij daarom, dat hij haar ernstig bestraft. Zo moet men toch zijn naaste doen, wanneer hij zondigt en kwalijk van God spreekt. Er wordt immers geboden, Lev. 19:17: Gij zult uw naaste naarstig berispen, en de zonde in hem niet verdragen. Hier geldt hetgeen Salomo zei, Spr. 27:5,6: Openbare bestraffing is beter dan verborgen liefde. De wonden des liefhebbers zijn getrouw, maar de kussingen des haters zijn af te bidden. Die bestraffing mag ook wel ernstig zijn, dat strijdt niet tegen de liefde, maar is er een krachtig bewijs van.
2. Waarom het er ook zo ver vandaan is, dat men die bestraffing kwalijk behoorde te nemen, dat men integendeel met David betuigen moest, Ps. 141:5: De rechtvaardige sla

mij, en het zal weldadigheid zijn, hij bestraffe mij, en het zal olie op het hoofd zijn, ook zal het mijn hoofd niet breken; ja, ook nog zal mijn gebed voor hem wezen in tegenspoed. En elk moet zich niet alleen zo gedragen omtrent anderen, maar ook omtrent diegenen die hem het liefste en naast zijn. Even gelijk Job hier doet omtrent zijn eigen huisvrouw, als hij tot haar zegt: Gij spreekt als een der zottinnen spreekt.

II. Maar zal een bestraffing van kracht en nadruk zijn, zal ze ingang vinden op het gemoed, zo dient ze ook op goede redenen te steunen. Hiervandaan is het ook, dat Job zodra niet gezegd had, gij spreekt als een der zottinnen spreekt, of hij doet er aanstonds bij: Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? Hij spreekt hier van het goede en van het kwade. Hij merkt beide aan als komende van God. Hij wil dat men het ene zowel als het andere ontvangen zal, bijzonder ook het kwade, omdat men het goede ontvangen heeft. Hetwelk hij alles vraagsgewijs voorstelt: Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?

A. Job spreekt hier van het goede en van het kwade.

1.Door het goede:

a. Wordt dikwijls verstaan, geestelijke en eeuwige zegeningen. In deze zin wordt er gezongen, Ps. 27:13: Zo ik niet had geloofd dat ik het goede des Heeren zou zien in het land der levenden, ik ware vergaan. Ps. 31:20. O! hoe groot is Uw goed, dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen, dat Gij gewrocht hebt voor degenen die op U betrouwen. En Ps. 65:5: Welgelukzalig is hij, dien Gij verkiest, en doet naderen, dat hij wone in Uw voorhoven. Wij zullen verzadigd worden met het goede van Uw huis, met het heilige van Uw paleis.

b. Doch onder het goede worden ook dikwijls verstaan lichamelijke en tijdelijke zegeningen. In deze zin staat er in Ps. 4:7,8: Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Maar verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o Heere! En zo staat er van de goddelozen, Job 21:13: In het goede verslijten zij hun dagen.

1. Ofschoon nu Job voor zichzelf wel zeggen mocht en betuigen kon, dat hij benevens de aardse zegeningen ook geestelijk goed, om zijns Goëls wil van God ontvangen had, en zo voor zijn persoon op geestelijk en lichamelijk goed tegelijk kan zien.

2. Nochtans met betrekking op zijn huisvrouw, waar men nergens van leest dat zij godvrezende geweest zou zijn, maar waarvan het tegendeel uit het voorgaande wel als vrij waarschijnlijk te besluiten valt, die hij nochtans door het woordje *wij* hier mede insluit, zeggende: Zouden wij het goede van God ontvangen; zo schijnt het mij voor het naaste toe, dat Job hier door het goede, tijdelijke zegeningen en tijdelijke voorspoed verstaat. Althans daarin bestond het goede, dat Job en zijn huisvrouw tezamen nog maar een korte tijd tevoren bezeten hadden. Zij waren naar het uitwendige zeer gezegend geweest, gelijk ons beschreven wordt, Job 1:1-3. Wanneer van hem gezegd was, dat hij oprecht was en vroom, godvrezende en wijkende van het kwaad; dat kon zijn huisvrouw niet zaligen, noch tot geestelijk voordeel gedijen, zolang zij onbegenadigd bleef. Zo doet er Gods Geest ook bij, en daar had zijn vrouw al mede deel aan: En hem werden zeven zonen en drie dochteren geboren. Daartoe was zijn vee, zevenduizend schapen, en drieduizend kemels, en vijfhonderd ossen. Ook was zijn dienstvolk gans veel, en die man was groter dan allen van het Oosten. Ziet, dit is hier het goede, de vrucht des buiks, have, bezitting, en voorts in allerlei welstand gezegend te zijn.

2. Doch niet alleen spreekt Job hier van het goede, maar ook van het kwade, dat tegen het even genoemde goede over staat; en daardoor verstaat hij dan hier allerlei lichamelijke verdrukkingen en tijdelijke tegenspoeden; gelijk het kwaad meermaals ook in die zin in de

Heilige Schrift genomen wordt. In deze betekenis horen wij Job zelfs ook zeggen, Job 30:26: Toen ik het goede verwachtte, kwam het kwade; toen ik hoopte op licht, kwam er donkerheid. En zo wordt er ook van de rechtvaardigen gezegd, welke God weleens wegrukt vóór de verdrukking, dat ze worden weggeraapt voor het kwade, Jes. 7:1. En in deze zin moeten wij hier dit woord ook nemen. Althans dit was het kwade voor Job, waar zijn huisvrouw mede deel in had, dat hij beroofd werd van zijn goederen, dat hij ontbloot werd van zijn kinderen, en dat hij over zijn ganse lichaam met boze zweren geslagen werd. Ziet, dit is hier het goede en het kwade, waar Job van spreken kan met betrekking op zichzelf en zijn huisvrouw.

B. Maar vanwaar kwam nu dit beide'? Job merkt dit beide aan als komende van God.

1. Het is hier dan geen toeval of fortuin, gelijk het verdichtsel van de Epicureeën, die de wereld aanzagen als een schip zonder stuurman, en zonder roer, dat op de baren der zee, op genade en ongenade der stormwinden daarheen drijft. Zij meenden de Godheid was al te hoog gezeten, dan dat Hij Zich met de lage dingen van deze wereld bemoeien zou. Zo redeneerden die dwaze wijzen, en verscheurden door zulke snode redenen de banden van alle godsdienst. En is hier ook geen *Fatum stoïcum*, geen *noodlot* van de *Stoïsche* filosofen, waardoor alle dingen uit een samenschakeling van tweede oorzaken zouden geschieden?

2. Neen, Job klimt hier hoger op in zijn overdenking, namelijk tot God in de hemel, van Wie hij zegt beide het goede en het kwade te ontvangen. En inderdaad, God is ook de Uitdeler van zegeningen en roeden, voorspoed en tegenspoed komen beide van Hem voor.

a. De heidenen zelfs hebben dit door het schemerlicht der natuur kunnen zien, verdichtende dat de oppergod in de intrede van zijn koninklijk paleis twee grote flessen geplaatst had, de ene gevuld met zoet, en de andere met bitter nat, om daarvan naar eis aan de mensenkinderen uit te delen.

b. Doch vooral stelt de Heilige Schrift dit buiten tegenspraak en leert ons:

1. Dat gelijkerwijs God de vensteren des hemels openende Zijn zegeningen uitgiet op het hoofd der mensen, Mal. 3:30; dat ook alzo het kwade van Hem komt. Dit is het wat de Heere Zelf te kennen geeft, Jes. 45:7, zeggende: Ik formeer het licht, en schep de duisternis, Ik maak den vrede, en schep het kwaad, Ik de Heere doe al deze dingen. Gaat niet uit den mond des Allerhoogsten het kwade en het goede? Klaagl. 3:38. Zo bedreigt ook Jozua de kinderen Israëls: Indien gij den Heere verlaat, en vreemde goden dienen zult, zo zal Hij Zich omkeren, en Hij zal u kwaad doen, en u verdoen, naar dat Hij u goed zal gedaan hebben, Joz. 24:20. Zo verwisselt God de beurten, en geeft aan de mensen nu het goede, dan het kwade.

a. Immers is dit buiten alle twijfel, dat God de Fontein is van alle goed, de Oorsprong van alle zegeningen, en de Vader der lichten, van Wie alle goede en volmaakte gaven nederdalen, Jak. 1:17. Zelfs het minste tijdelijk heil is van de Heere.

b. Maar evenzo is het ook met het kwaad der straffen. Zou er een kwaad in de stad zijn, dat de Heere niet doet? Amos 3:6. Een kwaad is van den Heere afgedaald tot aan de poorten van Jeruzalem, Micha 1:12. Zo is dan het goede en het kwade beide van de Heere.

2. Zelfs ook dan wanneer er mensen tussenbeide komen. Zijn het mensen die ons weldoen, God nochtans geeft dat goede, en bewerkt hen daartoe. Gebeurt het ook dat wij van mensen beschadigd worden, en ons leed aandoen, het is God wederom die hen als Zijn instrumenten gebruikt. Zo merkte ook David immers Simeï aan, als die God belast had, vloek David, 2Sam. 16:10. En wat behoeven wij meer in te brengen? Job zelf leert ons dit met zijn voorbeeld. Ofschoon de Chaldeeën en Sabeeërs hem beroofd hadden,

ofschoon een vuur zijn vee verteerd had, ofschoon de winden zijn huis hadden omver geworpen, en zijn kinderen gedood, nochtans merkt hij in dat alles de vinger des Heeren aan, zeggende: De Heere heeft gegeven, de Heere heeft genomen, de Naam des Heeren zij geloofd, Job 1:21.

C. Ondertussen, terwijl echter beide het goede en het kwade van de Heere afkomstig is, en de Heere dat geeft, zo wil Hij het ook ontvangen hebben, zeggende: Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? Hij oordeelt, dat men het voor lief moet nemen wat de Heere geeft, en dat men het een zowel als het ander ontvangen moet. Het woord ontvangen is hier van een bijzondere nadruk, het betekent niet alleen iets te krijgen en te dragen, want het kan ook tegen onze wil geschieden; maar het zegt in het bijzonder ook iets gewillig en gaarne aan te nemen. Het heeft zijn oorsprong van een wortelwoord, hetwelk betekent *van voren*, in tegenwoordigheid; en zo zal het zoveel zeggen, als het kwade, zowel als het goede tegemoet te gaan en zo te ontvangen. Het drukt derhalve uit de gestalte van de ziel, die heilige onderwerping van zichzelf onder de wil Gods, en daarnevens iets te ontvangen met zulk een gestalte der ziel; als daar is, nederigheid, eerbied en een zwijgend toevertrouwen in de handelingen van Gods voorzienigheid. Met een woord, het zegt iets als een gift te ontvangen en als een geschenk aan te nemen. Zoo vindt men het gebruikt, Spr. 19:20: Hoort raad, en ontvangt tucht, opdat gij in uw laatste wijs zijt. En zo wil Job daarmee te kennen geven:

1. Dat het een grote dwaasheid zou zijn, vergezeld met grote hovaardij, altijd te willen voorspoedig zijn, en geen tegenspoed te willen aannemen. Het is alsof hij zei: Zijt gij zo dwaas, dat gij meent dat het u in alles moet voor de wind gaan? Zoudt gij altijd gezegend willen worden? Zouden wij het goede van God ontvangen en niet het kwade ontvangen? En zeker, niemand is op die conditie in de wereld gekomen, noch is iemand zulks toegezegd; en daarom is hij dwaas en laatdunkende, die altijd voorspoed wil hebben, en geen tegenspoed ontvangen wil. Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?

2. Doch, als Job zo spreekt, geeft hij ook in het bijzonder daarmee te kennen, dat er gelijkmatigheid zijn moet onder voor- en tegenspoed, en dat men even gewillig, met dankbaarheid en gemoedigdheid, voor- en tegenspoed moest tegemoet zien en ontvangen. En zo stelt hij zich tegen zijn vrouw, die meende dat het ontijdig was, dat Job de Naam des Heeren prees in tegenspoed, en zich op dezelfde wijze aanstelde als in voorspoed. Maar daartegen stelt hij, dat het goede en kwade al eveneens moet ontvangen worden. Zou men blijde zijn, als men van God gezegend wordt, en straks het hoofd laten hangen, als ons het kwade overkomt? Neen, men moet zich eerbiedig en met onderwerping aan Zijn wil onder de Heere gedragen, zowel in de ene als in de andere toestand. En zo wil Job hier, dat men zowel Gods slaande hand kussen, en de roede even welkom zal laten zijn, als de zegeningen, en dat men ook het kwade als een gift ontvangen zal. Derhalve bestaat dit ontvangen van het kwade:

a. In een volvaardigheid van het gemoed, waardoor men zich niet wrevelmoedig aanstelt tegen het kwade; maar gewillig is om zulks te ondergaan, wanneer het Gods welbehagen is; en zo met Job ook te zeggen: Ik ben te gering, wat zou ik antwoorden? Ik leg mijn hand op den mond, Job 39:37.

b. Daarenboven vertoont het ontvangen van het kwade zich ook in een betamelijk gedrag onder het kwade, als:

1. In een onderworpen stilzwijgen, zonder tegenstreving, onder de slaande hand van God; waardoor men niet tot toorn, morren of onmatig klagen over het kwade vervoerd wordt; gelijk Aäron, Lev. 10:3.
2. In een goedkeuring van Gods weg met hem, hoe hard en onaangenaam deze ook zijn mag voor het vlees; gelijk Eli deed, 1Sam. 3:18.
3. In een gezette keus des harten, om zich het kwade niet te onttrekken, hoe zwaar en langdurig dat ook vallen mocht, gelijk David, 2Sam. 16:11.
4. Ja, zelfs blijde te zijn, dat hem het kwade overkomt, evenals men het goede met blijdschap ontvangt; hierom staat er van te roemen in de verdrukking, Rom. 5:3. Zo zegt ook Jakobus, Jak. 1:2 Acht het voor grote vreugde, mijne broeders, wanneer gij in velerlei verzoeking valt. Zo ook waren de apostelen verblijd, dat zij waardig geacht waren, om de Naam van Christus smaadheid te lijden, Hand. 5:41. Gelijk ook zovele martelaars en bloedgetuigen met blijdschap het lijden tegemoet gingen, zelfs zwakke vrouwen en tedere maagden, de zwakheid van haar sekse vergetende. Ziet, zo wil Job dat men het kwade ontvangen zal, en dat wel te meer, omdat men tevoren het goede ook ontvangen heeft.
D. Ook oordeelde Job dat het kennelijk is, dat men zo doen moet; daarom stelt hij dit vraagsgewijze voor: Ja, zouden wij het goede ontvangen, en het kwade niet ontvangen? Hoe spreekt gij zo dwaas, vrouw? Bedenk zelf maar, gij weet immers wel beter? Hoe kunt gij dan zulk een taal voeren? Voorzeker, gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?
Ziedaar toehoorders, deze woorden voor uw aandacht geopend.

TOEPASSING

I. Tot nog toe hebben wij uw aandacht vertoond hoe manhaftig Job zich gedragen heeft in zijn verzoeking, zich geheel buigende onder de soevereine wil van God, en zeggende tot zijn vrouw:
Gij spreekt als een der zottinnen spreekt; ja, zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen? Inderdaad een schoon voorbeeld, hetwelk ons ook moet leren, dat het onze plicht is onszelf in alles te onderwerpen onder Gods aanbiddelijk albestuur, daarin te berusten, onszelf tevreden te houden met hetgeen God ons gelieft toe te zenden, en het kwade zowel als het goede van God te ontvangen. En zeker, dit leert ook de zaak vanzelf, hetzij wij God, hetzij wij onszelf aanmerken, hetzij wij ook het kwade aanmerken.
A. Beschouwen wij God; immers Hij is die soevereine Opperheer van hemel en aarde, Die doodt en ook levend maakt, Die vernedert en ook verhoogt, Die ter helle doet nederdalen en wederom doet opkomen, 1Sam. 2:6,7. Die naar Zijn wil doet met het heir des hemels, en met de inwoners der aarde; zodat niemand Zijn hand kan afslaan, of tot Hem zeggen: Wat doet gij? Dan. 4:35.
B. Beschouwen wij daarenboven onszelf, wie zijn wij toch? Bij God vergeleken zijnde, zijn wij minder dan een druppel aan een emmer, en dan een stofje aan de weegschaal; ja, minder dan niet en ijdelheid, Jes. 40:15,17.
C. Zien wij het kwade zelf aan, dat de Heere ons toezendt, ook dan zijn er wederom gewichtige redenen om het kwade niet alleen stil en onderworpen, maar ook blijde en met dankbaarheid als een gift te ontvangen. Omdat wij daardoor:
1. Worden opgeleid tot kennis en erkennen van Gods deugden; want hieruit leert men Gods heiligheid en rechtvaardigheid kennen, waarom God in het oefenen van Zijn oordelen gezegd wordt geheiligd te worden, Lev. 10:3. Hij toont u erdoor, dat Hij zo rein van

ogen is, dat Hij het kwade niet ongestraft aanschouwen kan, zelfs in Zijn eigen kinderen; en daarom, ofschoon Hij hun een vergevend God is, nochtans doet Hij wraak over hun daden, Ps. 89:33. Bijzonder blinkt er ook de Goddelijke wijsheid in uit, Die het kwade zeer wijs weet te gebruiken tot nuttige en betamelijke:

2. Einden. Want daardoor worden wij meer en meer aan onszelf bekend. Daarenboven, het kwade en de verdrukkingen drijven de mens meer naar God toe, om Hem te zoeken, en naar Hem te vragen door ernstige gebeden en smekingen, Ps. 78:34: Als God hen doodde, vraagden zij naar Hem, en keerden weder, en zochten God vroeg. De verdrukkingen zijn ook bekwaam om ons af te schrikken van het kwaad der zonde. Ook leert men daardoor zijn hart losser te maken van de wereld, in welke zoveel ijdelheid, verdriet en tegenspoed ons ontmoet; en het doet een godvruchtige meer verlangen naar een zalige ontbinding. Vermits dan het kwade zelfs strekt tot zulke goede einden, behoorden wij dan hetzelve niet met dankbaarheid te ontvangen?

3. Doet er nog bij, dat het kwade en de verdrukkingen, wanneer ze ons hart breken, ons verootmoedigen, en door het geloof tot Christus drijven, dat ze ons dan verzekeren dat wij Gods kinderen zijn; want God kastijdt zo een iegelijk die Hij liefheeft, en geselt zo een iegelijke zoon die Hij aanneemt, Hebr. 12:6. Dan heeft Hij wat goeds met ons voor, dan beproeft Hij ons geloof, en vertoont Hij Zijn werk in ons. Ja, wat zeg ik, de verdrukking werkt zo een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht van heerlijkheid, 2Kor. 4:17. En zou men dan niet met dankbaarheid ontvangen, wat zoveel goeds met zich brengt? Het is waar, de verdrukking, zolang zij tegenwoordig is, is geen oorzaak van vreugde, maar van droefheid; nochtans geeft ze daarna een vreedzame vrucht der gerechtigheid, dengenen die er door geoefend worden, Hebr. 12:11. Wanneer wij dit dan alles tezamen nemen, moet ons dit dan niet met Job doen besluiten: Zouden wij het goede van God ontvangen, en het kwade niet ontvangen?

II. Hoe wenselijk was het nu, dat dit nu ook onze betrachting was in deze droevige dagen, in welke de Vorst door de dood ons ontrukt is?

A. Maar helaas! waar zijn ze, die in dezen het voorbeeld van Job navolgen? Waar vindt men volvaardigheid des harten, om ook het kwade als een gift te ontvangen? Waar is die stilheid des geestes en der tong, zodat het hart niets onbetamelijks tegen God en Zijn wegen denkt, en de lippen niets ontevredens voortbrengen? Hoevelen die, in plaats van zich tevreden te houden, gans onlijdzaam en ongeduldig zijn? Hoevelen die met God twisten, alsof Hij hun onrecht deed?

1. En waar komt dit toch vandaan? Het komt omdat velen God niet kennen en erkennen als een soeverein, heilig en rechtvaardig God. Omdat zij zichzelf niet kennen in hun geringheid, zondigheid en strafwaardigheid. Omdat de vleselijke begeerlijkheden nog teveel kracht in hen hebben, die zich met alle macht tegen de verdrukkingen aankanten.

2. Trouwens, zal een mens in dezen Job kunnen navolgen, dan moet hij indruk op het hart hebben van zijn eigen zondigheid en onwaardigheid. Dan moet hij zichzelf geheel en al, met al het zijne, en al de zijnen, aan God en Christus opgedragen en overgegeven hebben. Dan moet zijn grootste lust zijn, om zich in alles aan de Heere te onderwerpen; en zijn gedurige smeking, om door des Heeren genade een ware volger des Heeren gemaakt te worden.

3. Hebt gij voor uzelf geen kennis aan deze stukken? Och! dat gij daaraan en daarmee dan eens recht beginnen mocht! Men moet daaraan en daarmee beginnen, of het deugt niet.

B. Wat u belangt, gelovigen, die daar immers voor uzelf kennis aan hebt. O! zoekt toch onder Gods roeden:

1. De volvaardigheid van uw gemoed te vertonen om ze te dragen, met stilzwijgende onderworpenheid goedkeurende zonder tegenstreven. Uw goedkeuring van Gods wegen, al valt ze wat hard voor het vlees. Vernedert er u onder, opdat Hij u verhoge te Zijner tijd.
2. Het mag dan gaan zo het wil, gij zult uw ziel tot een buit hebben in alle plaatsen, en eens eindelijk ook uw ziel tot een buit er uitdragen. AMEN.

ZEVENTIENDE LEERREDE Op een bedestond

JOB 5:8-24

Doch ik zou naar God zoeken, en tot God mijn aanspraak richten;
Die grote dingen doet die men niet doorzoeken kan, wonderen, die men niet tellen kan;
Die den regen geeft op de aarde, en water zendt op de straten;
Om de vernederde te stellen in het hoge; dat de rouwdragenden door heil verheven worden.
Hij maakt teniet de gedachten der arglistigen; dat hun handen niet één ding uitrichten.
Hij vangt de wijzen in hun arglistigheid; dat de raad der verdraaiden gestort wordt.
Des daags ontmoeten zij de duisternis, en gelijk des nachts, tasten zij in den middag.
Maar Hij verlost den behoeftige van het zwaard, van hun mond, en van de hand des sterken.
Zo is voor den arme verwachting; en de boosheid stopt haar mond toe.
Zie, gelukzalig is de mens, denwelken God straft; daarom, verwerp de kastijding des Almachtigen niet.
Want Hij doet smart aan en Hij verbindt; Hij doorwondt, en Zijn handen helen.
In zes benauwdheden zal Hij u verlossen, en in de zevende zal u het kwaad niet aanroeren.
In den honger zal Hij u verlossen van den dood, en in den oorlog van het geweld des zwaards.
Tegen den gesel der tong zult gij verborgen wezen, en gij zult niet vrezen voor de verwoesting, als zij komt.
Tegen de verwoesting en tegen den honger zult gij lachen, en voor het gedierte der aarde zult gij niet vrezen.
Want met de stenen des velds zal uw verbond zijn, en het gedierte des velds zal met u bevredigd zijn.
En gij zult bevinden, dat uw tent in vrede is; en gij zult uw woning verzorgen, en zult niet feilen.

VOORBEREIDING

I. **DE** voorgelezen woorden behelzen eigenlijk in zich: *De beste weg, om Gods hand voor zich ten goede veranderd te krijgen;* dewijl Elifaz Job daarin vermaant tot bekering, als het zekerste middel om barmhartigheid bij God te vinden, en niet alleen hersteld te worden tot de vorige staat van geluk, maar ook vrij te zijn van de aanval van woeste volkeren, van wild gedierte, en van al de onheilen die hem getroffen hadden.
II. Deze vermaning is tweeledig, behelzende:

I. Een raad om God te zoeken, vers 8-16.
II. Om de verdrukking niet te versmaden, vers 17-24.

VERKLARING

I. De eerste raad:
A. Geeft Elifaz, vers 8, zeggende: Doch ik zou naar God zoeken, en tot God mijn aanspraak richten.
1. Hij noemt de Allerhoogste hier *El, de Sterke*, en *Elohim, de Verbondsgod.*
2. Hij raadt Job:
a. Naar die God te zoeken. Met een woord dat zegt, naar Hem te zoeken, met een oprechte vernedering van zichzelf voor Hem. Met een gehele onderwerping aan Hem, om zo onder een belijden van zijn zonden, en aangrijpen van Zijn sterkte in het geloof, vooral eerst vrede met Hem te maken, vergelijk Jes. 27:5.

b. Daarbij wil Hij ook, dat hij tot Hem zijn aanspraak zal richten. Dat is, zijn zaak en toestand Hem aanbevelen in ernstige gebeden, en zichzelf met alles aan Hem overgeven, vergelijk Ps. 37:5.
2. Zeggende: Doch ik zou dat doen. Dat is te zeggen, als ik in uw staat was, dan zou ik deze weg inslaan, en hierom raad ik u dat ook.
B. De reden, waarmee hij dit aandringt, is genomen van Gods grootheid.
1. Wordende aldus beschreven, vers 9: Die grote dingen doet, die men niet doorzoeken kan; wonderen die men niet tellen kan. Door deze grote dingen die men niet doorzoeken kan, en wonderen die men niet tellen kan, verstaat hij Gods grote werken, in de natuur en in de genade, Ps. 36:7 en 136:4. Dewijl God nu zulke grote dingen en wonderen doet, dan eens op gewone, dan ook wel eens op ongewone wijze, tot betoning van Zijn grootheid, almacht en goedertierenheid; daarom moest hij langs die weg God zoeken, en zijn zaak Hem aanbevelen.
2. Daarop bevestigt hij dit door verschillende bijzonderheden.
a. Eerst meer gemeen, zeggende:
1. Vers 10: Die den regen geeft op de aarde, en water zendt op de straten. Dat God de regen geeft op de aarde, wordt onder de grote werken van God geteld, Joh 28:26, Jer. 10:13, Amos 5:8. Zendende dat regenwater, gelijk ook wel stromen en rivieren op de straten. Eigenlijk staat er in het Hebreeuws, op alle plaatsen die buiten zijn. Namelijk, om die vruchtbaar te maken.
2. Voegende in vers 11 daarbij:
a. Om de vernederde te stellen in het hoge. Door vernederden moet men hier verstaan zodanigen die uit gebrek aan Gods zegen, door armoede en allerlei ellende, verkleind zijn, 1Sam. 2:7. Om die te stellen in het hoge, dat wil hier zeggen, door het vruchtbaar maken van hun landerijen wederom rijkdom te geven.
b. Dat de rouwdragenden door heil verheven worden. Hier staat in het Hebreeuws de zwarten. Hetzij van aangezicht, door droefheid, Jer. 4:28, Klaagl. 4:8. Of van klederen, door droefheid rouw dragende, Ez. 31:15. Dat die door heil verheven worden. Dat is te zeggen, dat die door Gods zegen verhoogd en groot gemaakt worden. Dit moest Job ook aanmoedigen tot het zoeken van God, vermits Hij hem ook uit zijn vernedering kon opbeuren.
b. In het bijzonder toont hij hier aan:
1. Hoe God de goddelozen vernedert, zeggende, vers 22:
a. Hij maakt te niet de gedachten der arglistigen, dat hun handen niet één ding uitrichten. Arglistigen zijn zulken, die hun verstand misbruiken tot benadeling van anderen, Gen. 3:1, Ps. 83:4. Der zodanigen gedachten, dat is kunstige uitvindingen en listige aanslagen, maakt Hij te niet en stelt Hij teleur. Dat hun handen niet één ding uitrichten. Namelijk, van hetgeen zij verstandig overlegd, en listig voorgenomen hebben.
b. Vers 13: Erbij voegende: Hij vangt de wijzen in hun arglistigheid, dat de raad der verdraaiden gestort wordt. Wijzen zijn hier zulken die wijs zijn om kwaad te doen. Dezen vangt God in hun arglistigheid, als een jager het wild in de netten, doende hun listen op hun eigen kop weerkeren, zoals in Achitofel, Haman en anderen gebleken is. Zodat de raad der verdraaiden, dat zijn de raadslagen van hen die zich in alle bochten wringen, gestort, dat is, neergeworpen wordt.
c. Vers 14, er deze reden van meldende: Des daags ontmoeten zij de duisternis. Dat is te zeggen, in klare zaken begaan zij grove misslagen door onkunde, Job 12:25. En gelijk des

nachts tasten zij in de middag. Dat is te zeggen, in het midden en het hoogste van hun voorspoed, ontmoeten zij tegenspoed, dat zij als naar de wand tasten, Deut. 28:20.
2. Maar dat God de behoeftigen verheft, zeggende:
a. Maar Hij verlost de behoeftige van het zwaard van hun mond, en van de hand des sterken, vers 15.
*. Door behoeftigen, moet men naar de kracht van het grondwoord hier verstaan, armen, ellendigen, gebrekkigen, hulpelozen, die als zodanig tot de Heere hun toevlucht nemen.
**. Dezen verlost God daarentegen van het zwaard van hun mond, dat is, van de woorden, lasteringen en bedreigingen der goddelozen tegen de vromen, die als zwaarden uit hun mond voortkomen, Ps. 57:5. En van de hand des sterken. Dat is van de geweldige aanslagen der goddeloze verdrukkers.
b. Er deze vrucht bijvoegende:
*. Zo is voor de arme verwachting, vers 16. Dat is te zeggen, zulke armen mogen veilig hun hoop op God stellen, die ze zeker ter rechter tijd redden, helpen en verlossen zal.
**. En de boosheid stopt haar mond toe. De boosheid, dat zijn hier de bozen, in het afgetrokkene zo genoemd. Dezen wordt de mond toegestopt, dewijl ze beschaamd en te schande worden. Nodig was het daarom, naar die God te zoeken, en zijn aanspraak tot Hem te richten.
II. De tweede raad, om de verdrukking niet te versmaden:
A. Geeft Elifaz, vers 17, zeggende: Zie, gelukzalig is de mens welke God straft; daarom verwerp de kastijding des Almachtigen niet. Zie, dat is, merk op deze wonderspreuk, die nochtans waarachtig is. De mens, welke God straft. Te weten met kastijdingen, Job 33:16-19. Die is gelukkig. Niet door de straffen op zichzelf, maar in haar einde en gevolgen aangemerkt, Hebr. 12:6,11.
1. Daarom verwerp de kastijding des Almachtigen niet. God noemt hij hier *Schaddai*, de *Almachtige*, zo ook genoemd Gen. 17:1. Zijn straffen noemt hij hier ten aanzien van haar einde kastijdingen.
2. Daarom moet men die niet verwerpen; door er gemelijk en onlijdzaam onder te worden, Spr. 3:11. Door te weigeren zich daaronder te verootmoedigen, Exod. 10:3. Door er onverbeterd onder te blijven, Spr. 1:29,30.
B. De voordeligheid daarvan toont hij aan:
1. Door een algemeen voorstel, vers 18, zeggende: Want Hij doet smart aan, en Hij verbindt; Hij doorwondt, en Zijn handen helen. Het wil zeggen, dat God door smart aan te doen en te doorwonden het voordeel en het beste voor de Zijnen zoekt, en daaruit altijd weer uitkomst en redding geeft, 1Sam. 2:6, Ps. 147:3. Is hij dan niet gelukzalig, wie God straft? Mag men dan des Heeren kastijdingen wel verwerpen, daar er genezing en uitkomst bij is?
2. Dit bewijst hij nader:
a. Uit het kwade waarvan God verlost, zeggende, vers 19:
1. In zes benauwdheden, dat is, in vele benauwdheden, een zeker voor een onzeker getal genomen zijnde, Spr. 6:16, 24:16. Hij zal u verlossen, als gij Hem zoekt met boetvaardigheid en in de gebeden. En in de zevende zal u het kwaad niet aanroeren, namelijk zo niet, dat het u verdelgt of vernielt; gelijk het woord aanraken zo wordt gebruikt, Jes. 9:19, vergeleken met Hebr. 11:28.
2. Vers 20: In de honger, dat is een smartelijk oordeel, Jer. 24:10, Ez. 6:11. Zal Hij u verlossen van de dood, vers 20; namelijk, van die dood welke de honger veroorzaakt, door u met spijze te verzorgen, als Jakob door Jozef, of door de hongersnood weg te nemen,

2Kon. 7. En in de oorlog, welke veeltijds met de honger samen gaat, Jes. 18:21 Van het geweld des zwaards, dat gij daardoor niet omkomt.
3. Vers 21: Tegen de gesel der tong, dat is tegen valse beschuldigingen en boosaardige lasteringen, zult gij verborgen wezen, dat is, beschermd. En gij zult niet vrezen voor de verwoesting, als zij komt, namelijk over anderen, dewijl God u zal veilig stellen en bewaren.
4. Vers 22: Tegen de verwoesting, en tegen de honger zult gij lachen vs. 22. Hiermee wordt getoond een grotere bevrijding van vrees daarvoor, als er in het vorige gemeld was; zijnde dit geen lachen van spot en versmading, maar van vreugde en gerustheid, spruitende uit een volkomen vertrouwen op Gods goede voorzorg. En voor het gedierte der aarde zult gij niet vrezen. Dat is te zeggen, gij zult niet bekommerd zijn voor de wilde beesten, welke in die gewesten talrijk en schadelijk waren. Deut. 28:26, 1Sam. 17:34, Jer. 7:33.
5. Vers 23: Want met de stenen des velds zal uw verbond zijn. Dat is te zeggen, de stenen des velds zullen u niet schadelijk, maar voordelig zijn, alsof zij een verbond met u gemaakt hadden, Jes. 28:15, Hos. 2:17. En het gedierte des velds, de tamme beesten, die gewoonlijk in de velden grazen, en u geen nadeel toebrengen.
b. Als ook uit het goede dat God schenkt, zeggende, vers 24:
1. En gij zult bevinden, door een gedurige ervaring, dat uw tent, dat is uw woning, gelijk er volgt, daaronder begrepen de bewoners daarvan, kinderen, vrienden en dienstboden, in vrede is, dat is, in veiligheid voor alle vijanden; eendracht en alle voorspoed genietende.
2. En gij zult uw woning verzorgen. Dat is, uw huis, huiselijke zaken en tijdelijke belangen verzorgen en besturen. En zult niet feilen. Dat is, daarin niet missen, noch in uw hoop teleurgesteld worden; maar gij zult daarin voorspoedig zijn.
Al deze dingen belooft hier nu Elifaz aan degenen die zich door des Heeren kastijdingen lieten tuchtigen; en hij gebruikt het billijk, ofschoon hij in het oordeel over Jobs staat zeer dwaalde, als een beweegreden om die dan niet te verwerpen; ja, ook als een bewijsreden dat zij juist niet ongelukzalig zijn welke God straft.
Ziedaar toehoorders, breder durf ik dit nu niet uitbreiden.

TOEPASSING

I. Dit woord van Elifaz:
A. Hebben onze vaderen in dit ons gezegend vaderland ook zo ondervonden.
1. Toen zij door een nare, zware en langdurige oorlog, waar nog de pest onder mensen en beesten bijkwam, en hongersnoden gesmaakt hebben, en zij als vernederden en rouwdragenden geworden waren, ja, als met smart doorwond, en vanwege de bitterheid der ziel het als het ware uitschreeuwden.
2. Wanneer zij, zo van God gestraft, de kastijding des Almachtigen niet verwierpen, maar naar God zochten, en hun aanspraken tot Hem richtten.
3. Hoe toonde God toen ook aan onze vaderen en aan ons Nederland, dat Hij grote dingen doet, die men niet doorzoeken kan; wonderen, die men niet tellen kan; wanneer Hij ook Zijn winden en zeeën gebruikte, om hun te stellen in het hoge, en door heil te doen verheven worden; makende te niet de gedachten der arglistigen, dat hun handen niets konden uitrichten, vangende de wijzen in hun arglistigheid, zodat de raad der verdraaiden verstoord werd; dewijl zij des daags de duisternis ontmoetten, en gelijk des nachts, in de middag tastten. Doende God op dat alles die wonderbare Munsterse vrede volgen, in welke de Spaanse kroon hun alle eigendom, recht en pretenties op onze zeven Nederland-

se provinciën op een allerplechtigste wijze voor eeuwig afstond, verklarende ons voor een onafhankelijk, vrij en soeverein volk; welke Munsterse vrede juist op deze dag, heden voor honderd jaar, 15 Mei 1648 is getekend. De Heere zij daarvoor gedankt van ons en van het late nageslacht, zolang er de wereld zijn zal! Toen werden de behoeftigen verlost van het zwaard, van hun mond, en van de hand des sterken. Toen bevonden zij, dat hun tenten in vrede waren, toen hebben zij hun woningen verzorgd, en niet gefeild; zijnde Nederland sedert die tijd tot een verbazende hoogheid, grootheid en heerlijkheid opgeklommen.

4. Hoe menigmaal heeft God naderhand wederom Nederland verbonden, en met Zijn handen geheeld, in benauwdheid, honger, oorlog, verwoesting en van ongedierte gered en verlost! En zo werkelijk en blijkbaar in alles en met alles gezegend, alsof de zegeningen een verbond met Nederland hadden, alsof alles met haar bevredigd was, en het tegen alle verderf en verwoesting kon lachen.

B. Maar:

1. Hoe jammerlijk is alles naderhand omgekeerd! Laat ik niet beginnen van het jaar 1713, toen de voorgaande sterfte onder het rundvee begon, wat een onheilen zijn daarbij niet al gevolgd! Denk aan het jaar 1740, toen op 20 oktober keizer Karel VI is overleden, opdat ik niet spreke van die harde winter, die velen zo getroffen heeft, dat zij nog kwijnen en uitdrogen; sindsdien is het oorlogsvuur in Europa aan het branden geraakt, en het heeft onze Staat, ofschoon maar hulptroepen leverende volgens de traktaten, niet alleen zijn voormuur, maar ook reeds verschillende landen, steden en hun voornaamste sterkten gekost, zijnde Maastricht wederom opnieuw aan de Fransen overgegaan; opdat ik niet spreke van de sterfte onder het rundvee.

2. Hierop worden nu zo wonderbaar, zeer schielijk en bij de meesten onverwacht de artikelen tot een algemene vrede te Aken vastgesteld, en van onze, de Engelse en Franse ministers getekend, gepaard met een stilstand van wapenen. Doch van welker inhoud voor het overige in gewone nieuwspapieren wel het een en ander wordt gemeld, maar aan welker echtheid van velen nog zeer wordt getwijfeld, waarom wij er liefst niets van willen zeggen.

3. Wij zijn verplicht, mijn vrienden, God hiervoor hartelijk te danken, dat Hij het reeds zover heeft doen komen, dat er artikelen tot een algemene vrede zijn beraamd en vastgesteld, en wij zeggen met Elifaz uit onze tekst: Zo is er voor de armen verwachting, en de boosheid stopt hun mond toe.

4. Evenwel willen wij niet ontveinzen dat onze bekommering in dezen nog zeer groot is.

a. Omdat twee ministers van de in oorlog zijnde mogendheden die artikelen niet getekend hebben; hetwelk wat lang achter blijvende, de Fransen weer oorzaak zou kunnen geven om daardoor wederom wat aan te vangen.

b. Maar allervoornaamst omdat het Nederlandse volk, en gij inwoners van Hoorn:

1. Onder die straffen en kastijdingen des Almachtigen niet gevoelig zijt geworden, maar u hebt verhard. Dat gij niet verootmoedigd zijt, maar eerder in hoogmoed zijt opgestoken. Dat gij niet zijt verbeterd, maar eerder verergerd, zelfs in uitwendige godsdienstplicht.

2. Wie is er ook onder u, die in dezen God zodanig heeft gezocht, en zijn aanspraak tot God gericht, dat hij opnieuw vrede met Hem gemaakt heeft, en in Christus door het geloof met Hem verzoend is? Wat is er nu te verwachten voor de zodanigen? Indien God al de vrede schonk, zou Hij wellicht terstond wederom andere roeden en gesels voor de dag halen, als in de voorgaande vrede ondervonden is.

C. Mijn lieve vrienden! Verwerpt dan niet langer de kastijding des Almachtigen. Zoekt naar God, om eerst en vooral vrede met Hem te maken, daar moet het beginnen, of alles zal niet baten. Zulks doende, richt dan ook uw aanspraak tot God om in ernstige gebeden aan te houden.
Bidden wij tezamen de Heere, dat Hij dit door genade in ons werke. AMEN

ACHTTIENDE LEERREDE

JOB 17:9

En de rechtvaardige zal zijn weg vasthouden, en die rein van handen is, zal in sterkte toenemen.

INLEIDING

I. **ZEER** zoet is de belofte die wij vinden, Ps. 92:13-16: De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op de Libanon; die in het huis des Heeren geplant zijn, dien zal gegeven worden te groeien in de voorhoven onzes Gods. In den grijzen ouderdom zullen zij nog vrucht dragen. Zij zullen vet en groen zijn, om te verkondigen dat de Heere recht is, dat Hij is een Rotssteen, waarin geen onrecht is. Waarlijk een heerlijke belofte! Dubbel waardig dat elke rechtvaardige er gedurig op staroogt.
A. Deze belofte vervult de Heere, dewijl Hij de waarachtige en getrouwe God is in het uitvoeren van al Zijn beloften, ja, de wezenlijke Waarheid Zelf. Zoekt in het Boek des Heeren, en leest; niet één van deze zal er feilen, het een noch het ander zal men missen; want Zijn mond heeft het geboden, en Zijn Geest zal ze tezamen brengen, Jes. 34:10.
B. De rechtvaardigen mogen daarom ook deze belofte verwachten, en daar wel staat op maken; niet alleen in tijden van voorspoed, maar ook in tijden van tegenspoed; niet alleen in tijden van vreugde, wanneer zij hun gangen in boter wassen, waarin Gods lamp boven hun tenten licht, en waarin God hun als met stromen van honing komt bevochtigen, maar ook in tijden van duisterheid, wanneer God tegen hen schijnt te zijn, het licht van Zijn Goddelijke gunst intrekt, en de fontein van Zijn genade als het ware toestopt; als de vrienden onvriendelijk worden, en zeggen, vloek de Heere; ja, zelfs als God Zijn aangezicht zo voor hen verbergt, dat Hij in tegenheid met hen schijnt te wandelen; dan nog mogen zij vertrouwen op deze belofte, en dan wil God ze wel eens waarheid maken en bevestigen.
II. Althans van dat begrip was ook het voorbeeld der lijdzaamheid, van de godvruchtige Job, wanneer hij klaagde: Mijn dagen worden uitgeblust, de graven zijn voor mij. Hij heeft mij tot een spreekwoord der volken gesteld, zodat ik een trommelslag ben voor ieders aangezicht. Daarom is mijn oog door verdriet verdonkerd, vers 1,6,7 van ons teksthoofdstuk. Geen wonder dat de oprechten hierover verbaasd zijn; en dat de onschuldigen zich tegen de huichelaar opmaken, volgens vers 8. Evenwel, zegt Job, zullen de rechtvaardigen zeggen, dat God waarachtig is, en de onschuldigen zullen het de huichelaars niet gewonnen geven; want, gelijk hij er in onze voorgelezen tekstwoorden bijdoet: De rechtvaardige zal zijn weg vasthouden, en die rein van handen is, zal in sterkte toenemen.
III. De vrome Job, in deze tijd zeer ellendig, en zeer zwaar bezocht:
A. Hij was in hoofdstuk 15 van Elifaz de Themaniet, een van zijn drie vrienden, beschuldigd van ijdelheid, goddeloosheid en vermetelheid.
B. Waarop Job hem en zijn andere twee vrienden verwijt dat zij onvriendelijke vrienden en moeilijke vertroosters waren; dat hij hun ook bewijst, van het begin van hoofdstuk 16 tot het vijfde vers van ons teksthoofdstuk ingesloten.
1. Hierop draagt hij zijn grote ellende en tegenheden voor, vers 6 en 7.
2. En toont wat met zulke grote ellenden en tegenheden gewoonlijk gepaard gaat; het is: De oprechten zullen hierover verbaasd zijn en de onschuldige zal zich tegen de huichelaar

opmaken, vers 8. En de rechtvaardige zal zijn weg vast houden, en die rein van handen is, zal in sterkte toenemen, in onze tekstwoorden.
3. Waarop hij zijn vrienden vermaant, beter te oordelen, vers 10.
4. En eindelijk toont, dat hij geen hoop heeft om op te komen van deze zijn ziekte, van vers 11 tot vers 16 ingesloten.
IV. Zodat uit deze samenhang middagklaar blijkt, dat Job in onze tekstwoorden eigenlijk toont: *Hoe een rechtvaardige en die rein van handen is, onder zware tegenspoeden en hard drukkende ellenden, weleens zijn weg vasthoudt, en dan ook in sterkte toeneemt*. Een stof, waarde vrienden, die dubbel waardig is om van elke godvruchtige recht verstaan, en gedurig onder het oog gehouden te worden. De Heere schenke de oprechten er Zijn genade bij, opdat zij er ook voor zichzelf gedurig een recht gebruik van leren maken, opdat zij mogen groeien als palmbomen, en wassen als cederbomen op de Libanon! Amen.
V. In het verklaren van deze woorden zullen wij letten:

I. Op de persoon waarvan Job hier spreekt, het is: De rechtvaardige, die rein van handen is.
II. Op hetgeen hij van zulk een getuigt, wanneer hij onder zware tegenspoeden en hard drukkende ellende is, het is: Dat hij zijn weg zal vast houden, en in sterkte zal toenemen.

VERKLARING

I. Hier wordt dan gesproken van een rechtvaardige, die rein van handen is.
A. Hier wordt dan gesproken van een rechtvaardige.
1. Het Hebreeuwse woord dat wij hier in de grondtekst vinden, heeft verschillende betekenissen in de Heilige Schrift.
a. Somtijds betekent het een volmaakt rechtvaardige, die zonder enige zonde is; in die zin gebruikt het de dichter Ps. 143:2; alwaar hij voor God betuigt, dat niemand die leeft, voor Zijn aangezicht rechtvaardig is.
b. Somtijds wordt iemand met dit woord omschreven, die de gerechtigheid zoekt, die in de Messias te vinden is.
c. Somtijds wordt iemand met dit woord ook omschreven als een rechtvaardige, van een inhangende of ingestorte rechtvaardigheid. Dit is genoeg van het woord zelf.
2. Door de rechtvaardige:
a. Moeten wij hier niet verstaan een volmaakt rechtvaardige, die zonder enige zonde is. Deze gerechtigheid is verbeurd en verloren door de eerste zonde, en daarom schieten alle nakomelingen van Adam veelszins daarin te kort. Paulus zegt in dit opzicht: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één, Rom. 2:10.
b. Maar Job heeft hier zijn oog op zulk een rechtvaardige, die door toerekening van Christus' rechtvaardigheid, en door een inklevende gerechtigheid, een rechtvaardige is.
1. Wilt gij weten wie door toerekening van Christus' rechtvaardigheid, een rechtvaardige is?
a. Die weet waar die gerechtigheid in bestaat, en wat daartoe al behoort, en dat met een verlicht verstand, Ef. 1:15.
b. Die de gerechtigheid van Christus met een vernieuwd oordeel, en met een levende toestemming ook erkent, met afzien van alle eigen gerechtigheid, voor de enige volstrekt noodzakelijke weg van zijn rechtvaardiging voor God.

c. Die dan ook dadelijk die gerechtigheid met een honger en dorst daarnaar zoekt, gebruikt en door het geloof aanneemt, en zo door dat gelovig aannemen die metterdaad deelachtig geworden is, Jes. 53:11, Matth. 5: 6, Joh. 1:12.
2. Zo ras iemand nu daartoe verwaardigd wordt door Gods vrije genade:
a. Dan leert hij ook terstond de ware hoedanigheden van de inklevende gerechtigheid, daar de Heere lust in heeft, enigszins kennen.
b. Dan stemt hij die rechtvaardigheid toe, en schat ze ook zeer hoog met zijn hart, als het allerkostelijkste, waar hij alles voor zou kunnen overgeven, gelijk de dichter, Ps. 119:128: Ik heb al Uw geboden in alles voor recht gehouden. Zij zijn mij beter dan duizenden van goud of zilver, vers 72.
c. Dan heeft hij deze ook met veel tedere genegenheid lief, Ps. 119:159: Ziet aan dat ik Uw bevelen liefheb.
d. En dan vindt hij daarin ook een innig vermaak, Ps. 119:14: Ik ben vrolijker in de weg Uwer getuigenis, dan over alle rijkdom.
e. Eindelijk toont hij dan ook in gedrag, handel en wandel, hoe vast de rechtvaardigheid aan hem, en hoe hij aan de gerechtigheid verkleefd is.
B. Hierom beschrijft Job zulk een rechtvaardige dan ook als een die rein van handen is.
1. Wat de letter van deze uitdrukking belangt, dat behoeft juist geen brede verklaring. Wat de handen zijn, weten wij allen, namelijk die delen van des mensen lichaam, welke de alwijze Schepper met zeer buigzame leden en met sterke zenuwen voorzien heeft, opdat de mens daarmee zou kunnen werken. Rein van handen te zijn, zegt eigenlijk, onbezoedelde handen te hebben, die niet bevuild nog bemorst zijn.
2. Dewijl nu de handen zeer dikwijls in Gods Heilig Woord gebruikt worden als zinnebeelden van des mensen uitwendige daden en verrichtingen, zo wordt door een die rein van handen is oneigenlijk zulk een aangeduid, die zich in zijn uitwendige daden, in zijn handel en wandel, betoont een rechtvaardige te zijn. Het is zo, God heeft lust tot waarheid in het binnenste, maar Hij wil ook dat degene die waarheid in het binnenste heeft, zijn lichaam en ziel tezamen, vrijgemaakt zijnde door Christus' bloed en Geest, Hem ten dienste zal stellen, tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, Rom. 12:1. Zodat deze spreekwijze te kennen geeft, dat gelijk zulk een in zijn hart is, ook zo in zijn handel en wandel is. David drukte het daarom zo uit: Die rein van handen en zuiver van hart is, Ps. 24:4. Derhalve is dan een die rein van handen is:
a. Een die met zijn handel en wandel bewijs geeft dat hij een heilige en rechtvaardige God kent, gelijk Abraham daarover van de Heere geroemd wordt, Gen. 18:19.
b. Die ook met zijn gedrag toont, dat hij lust heeft aan de gerechtigheid van de Heilborg Christus, en Hem in alles tot zijn Grondsteen legt, naar inhoud van de Godspraak, Jes. 28:16.
c. Die er ook voor uitkomt, dat hij de Heere wil dienen, gelijk Jozua deed, Joz. 24:15.
d. Die ook in al zijn doen en laten toont, dat hij het er op gezet heeft, om God in waarheid te vrezen, en in al Zijn geboden te wandelen, gelijk de dichter zo voorkomt in geheel Ps. 119.
e. Die naarstig en getrouw zijn beroeping zoekt waar te nemen, hoe zwaar en vol moeite dit ook mocht zijn.
f. Die zijn naasten niet verdrukt, en zijn broeder niet vertreedt.
g. Die niemand met verkeerde handelingen bedriegt.
h. Eindelijk, om alles ineen te sluiten, die een ander zoekt te behandelen, zoals hij wenst dat hem zelf zal geschieden.

1. Van zulk een rechtvaardige, die rein van handen is, spreekt nu Job hier in het enkel getal, zeggende: De rechtvaardige, die rein van handen is; buiten twijfel om daarmee ook een ieder der zodanigen in te sluiten, wie het ook mag zijn, daar het maar in waarheid zo mee gesteld is. Omdat elk voor zich in het bijzonder maar gebruik kan maken van hetgeen hij zeggen zal, en daar dan dat voordeel genieten, dat hij ons zal vermelden; en opdat hij zichzelf ook als zulk een in het bijzonder aan zijn vriendeloze vrienden zou betonen in waarheid te zijn, en zich als zulk een te gedragen.
2. Dat hij nu deze twee uitdrukkingen met en aan elkander vast knoopt, is, omdat het laatste uit het eerste vloeit. En omdat het laatste ook een bewijs van het eerste is.
II. Maar hoe gedraagt zich nu een zodanige, als hij eens in een duistere vallei, en onder een schaduw des doods geraakt? Of als hem zware tegenspoeden en hard drukkende ellenden beknellen? Job geeft er dit tweeledig getuigenis van: Dat hij zijn weg zal vasthouden. Dat hij in sterkte zal toenemen.
A. In het eerste schrijft hij hier de rechtvaardige en reine van handen een weg toe, zeggende, zijn weg; en hij getuigt daaromtrent, dat de rechtvaardige die zal vasthouden.
Wij horen hier dan spreken:
a. Van een weg.
1. Wat eigenlijk een weg is, behoef ik niemand uwer te zeggen, elk uwer weet dat zo wel als ik.
2. Maar gelijk het woord weg, in de Goddelijke Schriften tot velerlei gebruik wordt overgebracht, zo is er ook niets gemener dan dat de levensstaat van een mens, met al zijn bedrijven en handelingen, deszelfs belangen en noodzakelijkheden, ook wel zijn weg genoemd wordt, Spr. 3:6, Job 22:28, Ps. 119:26. En de reden van die benaming is, omdat er in de levensloop van een mens, evenals met en op een weg, een begin en een einde is, en er een gedurige actie en beweging is. Omdat er zeer vele ontmoetingen in zijn. Omdat er een openbaarheid en zichtbaarheid in is, en men er ook een zeker oogmerk in voor heeft.
b. Gelijk nu alle mensen zo hun weg hebben, zo heeft ook in het bijzonder een rechtvaardige de zijne, en in die betrekking spreekt Job hier ook van zijn weg.
1. De weg van een rechtvaardige is geheel onderscheiden van de weg van een goddeloze; het is een verheven baan, Jes. 34:8. Een goede weg, Spr. 2:9. Waarop de goddelozen niet kunnen gaan, maar vallen, Hos. 14:10. Maar de rechtvaardigen gaan er op met vreugde, en zullen er zelfs niet op dwalen, Jes. 34:8. Want God Zelf ondersteunt ze, leert ze daarop gaan; en als zij struikelen, beurt Hij hen weer op, en stelt hun knieën vast. Dat is de weg van geloof en godsvrucht, uitdrukkelijk de weg der rechtvaardigen genoemd, Ps. 1:6.
2. Deze weg noemt Job hier zijn weg.
a. Niet omdat een rechtvaardige die zelf verzonnen en uitgevonden heeft; neen, alle eigenwillige godsdienst is van God gehaat, Kol. 2:23. Ook niet, omdat een rechtvaardige door zijn eigen krachten die weg bewandelt; neen, zij erkennen met Paulus in zichzelf machteloos te zijn, 2Kor. 3:5.
b. Maar het is zijn weg, omdat God de rechtvaardigen beloofd heeft dat zij er op wandelen zullen. Omdat de rechtvaardige metterdaad ook reeds al op die weg overgebracht is, en daarop staat. Omdat zijn hart op die weg ook zeer verliefd is, daaraan vast kleeft, en deze niet loslaten kan.
2. Immers dit getuigt hier Job van de rechtvaardige uitdrukkelijk, dat hij zijn weg zal vasthouden.

a. Het grondwoord hier door vasthouden vertaald, wordt ook dikwijls gebruikt voor iets in het gemeen te vatten, te grijpen, of aan te grijpen, Deut. 32:41, 2Sam. 20:9, Jes. 5:29. Aldus kan het hier ook gepast vertaald worden; en dan zal het te kennen geven, hoe een rechtvaardige, als hij in duisternis en donkerheid geraakt is, of als hij onder zware ellenden en drukkende tegenspoeden zich bevindt:
1. Met zeer ontroerende bewegingen van zijn gemoed wederom grijpt naar zijn weg, de weg des geloofs, en naar Christus, Die de grote Inhoud van zijn geloofsweg is, gelijk de Sunamitische ook eens Elisa vatte, 2Kon. 4:27.
2. Dat hij ook een driftig verlangen heeft, om weer de weg van geloof en godsvrucht opnieuw met zijn hart aan te grijpen, om daarop wederom in het licht te geraken.
3. Dat hij dadelijk en werkzaam zijn weg ook wederom aanvat, en met blijdschap en veel genoegen wederom op die weg gaat, om langs deze geloofswerkzaamheden rust, vrede, vreugde en blijdschap voor zijn ziel te zoeken. Vandaar die spreekwijze, vreugde en blijdschap zullen zij aangrijpen, Jes. 51:11.
4. Dat hij dan ook opnieuw zijn weg wederom aangrijpt, door zich nog nader en nauwer met de weg van geloof en godsvrucht te verenigen. Het grondwoord wordt daarom ook wel vertaald door ergens iets aan vast te voegen, 1Kon. 6:10.
b. Doch gelijk het grondwoord in zijn eerste betekenis vatten, grijpen of aangrijpen beduidt; zo drukt het echter ook in een tweede betekenis uit, het vasthouden van iets of iemand. Zo vinden wij het, Gen. 25:26, Ruth 3:15, Job 23:11, Pred. 7:18. En zo hebben de onzen het hier ook vertaald: De rechtvaardige zal zijn weg vasthouden. En dat toont dan verder:
1. De hoge achting die een rechtvaardige voor zijn weg, voor de weg van geloof en godsvrucht heeft, zelfs ook onder donkerheid en drukkende ellenden, zodat hij dan nog vasthoudt aan zijn oprechtheid, Job 2:3.
2. Zijn begeerte, om gedurig op die weg te blijven, en nimmer ervan af te stappen, hoe het hem ook gaan mag, en wat er hem op zijn weg ook mag tegenkomen, al werd hij met Heman als doodbrakende, Ps. 88:16.
3. Zijn heilige en werkzame zorgvuldigheid, om toch van zijn weg, de weg van geloof en godsvrucht niet af te raken. Hoor eens wat Job dienaangaande van zichzelf betuigt: Aan Zijn gang heeft mijn voet vastgehouden; Zijn weg heb ik bewaard, en ik ben niet afgeweken, Job 23:11.
4. Het heilige geweld dat een rechtvaardige doet om zijn weg voor zichzelf met klaarheid en bewustheid ook vast te houden. Hoort Jobs taal dienaangaande eens tot zijn vrienden: Aan mijn gerechtigheid zal ik vasthouden, en zal ze niet laten varen; mijn hart zal die niet versmaden van mijn dagen, Job 27:6. Dit heilig geweld, om zijn weg vast te houden, doet een rechtvaardige met tranen en gebeden tot God, met vurige liefdebegeerten van zijn hart tot die weg, en met de handen van zijn aanklevend geloof.
B. En zou een rechtvaardige geen prijs er op stellen om zijn weg zo vast te houden'? Dan zal hij in sterkte toenemen, voegt er Job in onze tekst bij.
1. Wij mensen schuwen hier het kruis, en de kastijdingen Gods vallen ons zwaar. Doch wanneer God iets goeds met Zijn kinderen en gunstgenoten voor heeft, zo zal Hij ze beproeven en in een smeltkroes brengen; evenwel ook op een zeldzame wijze hun sterkte gevende om het te doorstaan. De kastijdingen Gods schijnen Gods kinderen in het eerste geval bitter, maar daarna, als zij hun vruchten, die ze voortbrengen, gewaar worden, zo zijn ze hun zoet en lieflijk, ja, als een kostelijk medicijn voor hun ziel. Hij Zelf onder-

steunt ze, dat zij volstandig blijven; als zij denken dat zij het zullen moeten opgeven, geeft Hij hun weer moed, en zegt tot hen, als tot Paulus, Hand. 23:11: Hebt goede moed.
a. Die het ware zaad des geloofs niet hebben, vallen af; zij zijn als de vliegen, die des zomers in een schone zonneschijn in een grote menigte gevonden worden; maar wanneer er schielijk een koude vlaag komt, vindt men ze niet meer, zij zijn weggevlogen; zo zijn dat ook maar gelovigen voor een korte tijd.
b. Maar zo is het met de ware rechtvaardigen niet, die volharden tot het einde toe. Ofschoon hun uitwendige mens verdorven wordt, zo wordt nochtans de inwendige vernieuwd van dag tot dag, 2Kor. 4:16. De Heere zegt tot hen: Wie is er onder ulieden die den Heere vreest, die naar de stem Zijns knechts hoort? Als hij in de duisternis wandelt, en geen licht heeft; dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op zijn God, Jes. 50:10. Daar staan zij naar, en wat een bloodaard doet afwijken, dat versterkt hen, en doet hen met meerdere ijver daarnaar staan en grijpen.
2. Op deze wijze neemt dan zulk een in sterkte toe:
a. De worstelingen Gods in de gebeden met God worstelende, vergezeld met een aanhoudend smeken, dat Hij hem wil ondersteunen, doet hem God te Zijner tijd ondervinden dat Hij zijn struikelende en waggelende knieën wederom genadig vastmaakt.
b. Met zijn hart in de schuld voor de Heere rakende, en zich zo naar Christus en Zijn bloed wendende, krijgt hij meer en meer kracht om aan te houden, en neemt zo in sterkte toe; ja, gaat van kracht tot kracht, Ps. 84:8.
c. Met zijn hart laag voor de Heere bukkende, en onder een ootmoedig bestaan gebracht wordende, begint hij sterker, levendiger en werkzamer te worden, zodat hij de kracht vernieuwt, Jes. 11:31.
d. Christus in het geloof wederom opnieuw aangrijpende, en zich opnieuw met Hem verenigende, ontvangt hij nieuw leven en nieuwe sterkte uit Hem, waardoor zijn dagen als vanouds vernieuwd worden, Klaagl. 5:21.
e. Christus verder over hem lichtende, en hij daardoor meer in het licht rakende, wordt hij met Abraham gesterkt in het geloof, gevende God de eer, Rom. 4:20.
f. Zich daarbij geheel aan de Heere onderwerpende, zichzelf en al het zijne met toevertrouwen in Zijn hand loslatende, ondervindt hij dat de verdrukking lijdzaamheid werkt, en de lijdzaamheid bevinding, en de bevinding hoop. En dat de hoop niet beschaamt, Rom. 5:3-5.
g. Eindelijk, een goede uitkomst verkrijgende op zijn weg; zo neemt hij ook in sterkte toe. Zo is het pad der rechtvaardigen gelijk een schijnend licht; voortgaande, en lichtende tot de volle dag toe, Spr. 4:18. Ziedaar, hoe de rechtvaardige, die rein van handen is, in sterkte toeneemt.
1. Dit wordt nu als een vruchtgevolg vastgemaakt aan het vasthouden van zijn weg: De rechtvaardige zal zijn weg vasthouden; en die rein van handen is, zal in sterkte toenemen. En geen wonder! Want zo handelende, zoekt hij alles buiten zichzelf in Christus alleen, vertrouwt hij niet op zichzelf, maar op de waarachtige en getrouwe God; kleeft zijn ziel de Heere achteraan, en ondersteunt hem Zijn rechterhand, Ps. 63:9.
2. Het kan ook niet anders, of zulk een moet in sterkte toenemen.
a. Want hij woont tussen de schouderen Gods, dus zullen hem de poorten der hel niet overweldigen, Matth. 16:18.
b. God heeft zijn zaken op Zich genomen, om die tot het einde toe uit te voeren, en is daarom bij hem in het vuur en in het water, Jes. 43:2.

c. Ja, de Heere Zelf is zijn Sterkte, Jes. 12:2; waarom hij ook in sterkte moet toenemen. Deze woorden maakt Job nu met *en* aan de voorgaande vast, om daarmee aan zijn vrienden te tonen dat zich zo de onschuldige tegen de huichelaar opmaakt, gelijk hij even tevoren in vers 8 gezegd had. Om hen te overtuigen, dat zij beter moesten oordelen, gelijk hij er dit gevolg uit trekt, in het volgende tiende vers. En om hen zo te tonen hoe hij ook in waarheid gesteld was; dat hij eigenlijk hier te betogen voor had.
Ziedaar toehoorders, deze stof voor uw aandacht geopend.

TOEPASSING

I. Dit is nog wel eens de ongestalte van ware rechtvaardigen, die rein van handen zijn, dat zij onder zware ellenden en drukkende tegenspoeden zich bevinden, of dat zij in duisternis en donkerheid geraken, ja, dat zij zelfs beide tegelijk moeten ondergaan.
A. Menige oprechte is dit met Job overkomen, en overkomt dit nog voor kortere of langere tijd; voor de zodanigen is dit woord als een dronk kond water voor een vermoeide ziel, tot een zonderlinge bemoediging en opbeuring.
B. Daarenboven niemand van de ware godzaligen staat zo vast, of hem kunnen nog wel eens zware tegenspoeden en hart drukkende ellenden beknellen, of hij kan ook nog wel eens door sterke stormen zo geschud en geslingerd worden, dat hij al vrij duister raakt; hierom heeft elk van Gods kinderen, welke nu in voorspoed en in het licht wandelt, te gedenken dat hij ook alras wederom onder tegenspoeden en in vrij veel duisternis geraken kan. Paulus zegt daarom: Zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle, 1Kor. 10:12. Hoor hier een beproefde raad uit Jobs mond, welke hij bij eigen bevinding voor zich zeer voordelig en gezegend gevonden had, voor u, begenadigde, die onder zware tegenspoeden of in veel donkerheid thans sukkelt en moet heengaan; alles overhoop te werpen, alles te ontkennen wat de Heere ooit in genade aan u gedaan heeft, alles op te zoeken wat u op uw weg schijnt tegen te zijn, dat is u nadelig, slaat u neer, en doet u gans verkeerd handelen. De duivel en uw arglistig hart zoeken niet anders, dan om u daartoe maar te krijgen, wel wetende dat zij zo het geloof meest ten onder houden, en het ongeloof het meest in u stijven en voedsel geven kunnen. Job handelde geheel anders, en geeft u deze trouwe raad: De rechtvaardige zal zijn weg vasthouden, en die rein van handen is, zal in sterkte toenemen. O! zalige raad voor een neergedrukte en donkere ziel van een ware begenadigde!
1. Doch is er een woord in de Bijbel, dat ook misbruikt en van duizenden zonder grond zich toegeëigend wordt, tot nadeel en schade van hun eigen ziel, zo is het dit ons tekstwoord. Elk mens is genegen zichzelf te paaien; hier komt het vandaan, dat velen zich ook al onder de vromen en rechtvaardigen tellen, en zich strelen en vleien met dit goede woord, dat zij hun weg maar moeten vasthouden, en dan in sterkte zullen toenemen; daar ondertussen hun gehele werk maar bedrog is. Dat zijn zodanige mensen, die menen, dat zij op de rechte weg zijn en onder de rechtvaardigen behoren.
a. De een omdat hij enige kennis heeft van God en van zijn ellendestaat, dat hij een verdoemelijk zondaar voor God is, dat hij erkent en toestemt, en daarbij rein van handen is, zo hij zich inbeeldt, om zijn ingetogen gedrag.
b. Een ander, omdat hij weleens met al vrij wat aandoening van zijn hart onder het oog heeft gekregen, dat hij nog onbekeerd en zonder zaligmakende genade was; maar nu als een rechtvaardige zoekt te leven.

c. Een derde, omdat hij die en die zonden verfoeit, zichzelf veroordeelt, gedurig, ja aanhoudende om genade roept, en niet begeert; begeren is immers genade en het rechte werk, maakt bij zichzelf wijs.
d. Een vierde, omdat hij weleens heeft moeten uitschreeuwen, ik ga verloren, ik ga naar de hel, en dat zelfs met tranen, ontsteltenis en zeer veel aandoening; maar nu ernstig is, en gans anders leeft.
e. Een vijfde, omdat hij zeer naar en verlegen geworden is, zodat hij zelfs naar die en die moest gaan, het niet langer kon inhouden, maar bij de rechtvaardigen zich moest voegen, en dezelfde weg met hen moest opgaan.
f. Een zesde, omdat hij veel werk van bidden en schreien maakt, daarin al lang aangehouden heeft; en zich nu gedraagt als een rechtvaardige, en die rein van handen is. Dit, denken zij, bewijst dat zij rechtvaardig en rein van handen zijn. Wie weet hoeveel duizenden dat er op deze en dergelijke klippen vastzitten, en er een onherroepelijke eeuwigheid op inwachten!
2. Maar, arme mens, ging dit door, dan waren Ezau, Saul, Achab en Judas ook zodanigen geweest. Zegt gij, die meenden het niet, die deden het maar uitwendig; maar ik meen het, het gaat mij ter harte. Ei! zou Ezau het niet gemeend hebben, als hij met tranen een plaats des berouws zocht? Hebr. 12:17. En Saul, als hij zijn stem verhief en weende? 1Sam. 24:17. En Judas, als hij van naarheid niet langer leven kon? Matth. 27:5.
3. Wees gewaarschuwd mensen, waar het zo mee gesteld is. Uw weg is niet goed, gij zijt nog in een onverzoende staat met God. Gij zijt geen rechtvaardige, noch reine van handen, wat gij u ook inbeeldt. Zo voortgaande, zal de duivel u eens in de hel voor eeuwig bij zich halen.
4. Och! werd gij nog eens zo verschrikt en bevende, dat u alles ontviel! Gij moet uw weg loslaten, en van weg veranderen, of gij kunt nooit terecht komen. Als een ontblote van alle sterkte, moet gij voor Christus vallen, of alles blijft mis. En dat voor eeuwig, misschien ook onverwacht en zeer spoedig. O! wee uwer!
5. Vlei u niet, o mens! dat een begenadigde ook zeer duister zijn kan. Wie weet hoevelen er ook zijn, die zich daarmee vleiende, zoetvoerig naar het eeuwig verderf gaan? Het is zo, dat kan een begenadigde ook overkomen, echter is er dan nog een groot onderscheid tussen een begenadigde en u. Och nam gij dit ter harte!
a. Een begenadigde, als hij duister is, trekt zich dit aan als iets dat hem tegen is, is daarover treurig, en wordt daardoor weleens over zijn staat geschud en geslingerd; maar gij merkt dit aan als iets dat voor u is, en zijt er niet treurig over, en vooronderstelt uw staat maar even stout en onbeschaamd.
b. Een begenadigde kan dan zo niet voort, hij moet gedurig staan blijven; maar gij kunt evenwel wel voort, gij bekreunt u daar niet over.
c. Een begenadigde blijft ongerust, zolang hij niet in sterkte toeneemt; maar gij zijt en blijft even gerust.
d. In een begenadigde is ondertussen nog enig werk omtrent en met Christus, daar gaat nog wat tussen Christus en zijn ziel om, dat merkt en gevoelt hij wel, al is hij daaromtrent donker; maar in u is dat niet. Och! dat gij eens overreed werd, dat gij alles in dezen nog mist!
II. Gij, die daarover gevoelig geraakt, benauwd en verlegen zijt, Christus biedt Zich aan, om u op de rechte weg te brengen, u tot rechtvaardigen en reinen van handen door Zijn bloed en Geest te maken.

A. Zegt gij, Christus is voor mij te groot, ik ben voor Hem veel te onwaardig? Wij verzekeren u, gans onwaardigen wil Hij alleen maar hebben en helpen.
B. Of denkt gij, ik ben veel te zondig en te vuil om tot Jezus te gaan? Al waart gij een moordenaar, Hij zou u echter niet afwijzen.
C. Of denkt gij, ik ben nog niet genoeg verbrijzeld? Is de verbrijzeling dan nog niet groot genoeg, als ze u belet naar Jezus te gaan?
D. Of zegt gij, ik weet niet hoe tot Jezus te komen, en waar ik Hem vinden zal? Werp u als een goddeloze en verlorene voor Hem neer, en Hij zal zeggen: Hier ben Ik.
E. Zegt gij, maar Hij moet mij met Goddelijke en almachtige kracht daartoe bewerken? Dat zal Hij dan doen, door uw banden los te maken, en u op de rechte weg over te zetten.
F. Zegt gij, hoe zal ik mijn hart aan Christus kwijt worden en Hem voor mij verkrijgen? Hij zal Zelf uw hart nemen, Zich aan U geven, en zo zult gij Hem mogen omhelzen. Och! dat zelfs deze dag daar eeuwig een getuige van zijn mocht.
III. Gij begenadigden, die thans donker en in een treurige toestand zijt, dit voor u:
A. Gij moogt uzelf met grond en vol recht daarom toch wel onder degenen tellen aan wie Christus Zich voorheen meermaals met licht ontdekt heeft; die voorheen meermaals met Christus in geloofsonderhandeling waart; die ooit van de Allerhoogste Zelf op de een of andere wijze bevestigd zijt, in wie het geestelijk leven zelfs nog werkzaam is onder de donkerheid.
1. Dat wat u nu bejegent, is anderen, en zelfs grote godzaligen vóór u, ook wel overkomen! Het is zo, des Heeren soevereinheid in dezen moet gij erkennen. Maar noodzaakte gij de Heere ook niet om aldus met u te handelen door uw geestelijke slaperigheid, lusteloosheid en traagheid, of door al teveel met de wereld op te hebben, en u daarmee op te houden? Of door grote gedachten van uzelf te krijgen, of hoog gevoelend te worden? Gaat dat eens na, en valt daarover in de schuld bij de Heere, godzaligen.
2. Maar nu gij in het donker en in een nare toestand zijt:
a. Nu alles overhoop te werpen? Daarmee wordt gij nog donkerder en moedeloos daarbij. Of zoudt gij aan het ongeloof toegeven? Dan neemt gij in sterkte nog meer af. Of uw weg maar loslaten? O! dan raakt gij hoe langer hoe meer verbijsterd.
b. Godzaligen, hoor Jobs taal, die geeft u een betere raad: De rechtvaardige zal zijn weg vasthouden. Zegt gij, hoe moet ik dat beginnen? Aldus: Vat en grijpt wederom naar Christus, de grote Inhoud van uw geloofsweg, zoekt langs deze geloofswerkzaamheden als voorheen weer tot Hem te geraken.
3. Dan zult gij in sterkte wederom toenemen, meer en meer krachten krijgen, levendiger werkzaam worden, en op Zijn tijd wel wederom in de ruimte geraken.
B. Weet tot uw troost, begenadigden, hetzij gij in de ruimte staat, of in het donker er nu nog heengaat, daar wij thans ook mee sluiten, uit Fil. 1:6: Dat Hij Die in u een goed werk begonnen heeft, dat ook voleindigen zal. AMEN.

NEGENTIENDE LEERREDE

JOB 33:23,24

Is er dan bij hem een gezant, een uitlegger, één uit duizend, om den mens zijn rechten plicht te verkondigen? Zo zal Hij hem genadig zijn en zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.

INLEIDING

I. **DE** man, die deze zinrijke woorden, welke ik uw aandacht zo aanstonds heb voorgelezen, gesproken heeft, is Elihu, de zoon van Baracheël, de Buziet, Job 32:2.
A. Zijn naam is Elihu, hetwelk betekent: Deze is onze God; een naam naar alle schijn hem door zijn ouders gegeven, om door de overdenking daarvan zijn hart af te trekken van alle afgoderij, en zich alleen toe te wijden aan de dienst van de waarachtige God.
B. Zijn vader was Baracheël hetwelk betekent: Hij zegent.
C. Ten opzichte van zijn afkomst, was hij een Buziet van het geslacht van Ram, en dus gesproten uit Nahor, de broeder van Abraham, een naneef van Noach.
D. Hij was mede een der vrienden van Job, die gekomen was om hem te bezoeken in zijn ongelegenheid, en ook naar zijn vermogen te troosten.
E. Een persoon, wel jonger in jaren dan de anderen, maar die niet minder was dan de anderen in kennis en welsprekendheid; die uitnemend onderwezen was in de verborgenheden des geloofs, en die zeer veel licht vertoont te hebben in zijn gesprek tot Job, ten opzichte van Gods handelingen omtrent Job, en ten opzichte van Jobs onderwerping aan de Goddelijke Majesteit, zo zelfs, dat het niet genoeg te verwonderen is, dat Elihu toentertijd al zoveel kennis gehad heeft.
F. Hij was niet in de Kerk, waarin Abraham met zijn nakomelingen waren; maar evenwel had God de heidenen toen nog niet te enen male een afscheidbrief gegeven, zij hadden toen nog enige overleveringen van hun vaderen, en er waren nog in hen enige vonkjes van geestelijk licht, waarin Elihu zeer voortreffelijk uitmuntte.
II. Het blijkt ook uit onze tekstwoorden, en uit de voorgaande en volgende, dat Elihu ook kennis gehad heeft van de Goddelijke verborgenheden des Evangelies, en dat hij daarop zijn vertrouwen had gesteld.
III. Immers in dit hoofdstuk komen ons deze drie hoofdstukken voor van onze godsdienst.
A. In het voorgaande van dit hoofdstuk heeft hij de ellende beschreven van de mens, die zich niet willende laten geleiden van God, geworpen wordt op het ziekbed, daarbij met zoveel smarten omringd wordt, dat hij walging krijgt van het brood, en zijn ziel zelfs de begeerlijke spijze verfoeit; dat zijn vlees verdwijnt, en zijn beenderen beginnen uit te steken. Wanneer hij zo de ellende van de mens beschreven heeft:
B. Zo spreekt hij van een trooster, die hij beschrijft als een gezant, als een uitlegger, als één uit duizend, als een genoegdoener, die verzoening gevonden heeft. En wanneer hij dit voorgesteld heeft:
C. Zo leert hij ons ook de dankbaarheid, die de mensen daarvoor schuldig zijn, welke hij wil, dat niet alleen haar zitplaats hebben zal in het hart, maar dat men die ook zal uiten met de mond; en dat niet alleen aan God, maar ook aan de mensen, willende dat zulk een

zal zeggen: Ik heb gezondigd, en het recht verkeerd, hetwelk mij niet heeft gebaat. Maar God heeft mijn ziel verlost, dat ze niet voer in het verderf, vers 27,28.
IV. De woorden welke wij uit dit gesprek uitverkoren hebben, om de stof te zijn van onze overdenking in dit uur, behelzen: *Een schone les van de enige Trooster en vertroosting voor een godvruchtige op zijn ziekbed.* In het voorgaande had Elihu een mens beschreven, die geworpen was op het ziekbed, wiens bevalligheid en krachten door de ziekte verloren gingen; zulk een heeft bovenal een trooster van node. Indien Elihu iets van de Messias wist, zo kwam het nu te pas daarvan te gewagen; zo doet hij ook, en op zulk een wijze, dat het niet genoeg te verwonderen is. En zo vertonen dan deze woorden ons: *De Messias, met Zijn allerlieflijkste vertroosting aan een zieke.* Wij hopen de woorden zo te verklaren, dat elk overtuigd zal staan van de wijsheid, die daarin opgesloten is.
O Heere, zegen zodanig deze woorden, dat velen onder ons de Messias, Jezus, in waarheid mogen vinden, en Hij Zich aan hun gemoed ontdekke! Amen.
V. Twee hoofdzaken dienen wij uit de voorgelezen woorden uw aandacht te openen:

I. Enige eretitels, die aan de Messias Jezus hier worden toegeschreven, wordende genoemd een Gezant, een Uitlegger, Één uit duizend.
II. Een beschrijving van de werkzaamheid van Zijn liefde aan een kranke, bij wie en aan wie Hij Zich dan ontdekken wil, om de mens zijn rechte plicht te verkondigen, en zo vervolgens.

VERKLARING

I. Het is zo:
A. Door deze Gezant, deze Uitlegger, die Één uit duizend, wordt bij allen dezelfde persoon niet verstaan.
1. Daar zijn er, die hierdoor verstaan een leraar, of een profeet, die zich op verzoek, bij een ellendige voor zijn legerstede laat vinden.
a. Ofschoon echter een profeet en leraar wel wordt genoemd een gezant of engel, Mal. 2:7, Op. 2:1,8, en zij ook uitdelers en uitleggers van de verborgenheden Gods zijn, 1Kor. 14:27,28, en men een getrouwe profeet en leraar, om het kleine getal daarvan, misschien één uit duizend zou mogen noemen, Pred. 7:28.
b. Nochtans kan het volgende niet op een bloot mens, profeet of leraar thuis gebracht worden, als bijvoorbeeld: Dat hij hem genadig zal zijn. Dat hij in zijn voorbede tot God zegt: Ik heb de verzoening gevonden.
2. Anderen verstaan hierdoor een van de goede engelen, en denken dat hier wordt voorgesteld de dienstvaardigheid der engelen, tot behoud der mensen, Hebr. 1:14.
a. Doch ofschoon een engel en een gezant één en dezelfde naam is, en de engelen ook menigmaal verschenen zijn tot onderwijs der mensen, om die hun rechte plicht te leren, en zij ook wel de verzoening van de Messias aan de mensen hebben gepredikt.
b. Nochtans kunnen al die dingen die ons hier voorkomen, van een engel niet gezegd worden, als: Dat hij een kranke zal genadig zijn. Dat hij zal zeggen, verlost hem, dat hij in het verderf niet nederdale, ik heb de verzoening gevonden.
3. Wij voegen ons dan bij die uitleggers, die hier de Messias door verstaan, om reden dat Hij het alleen is, Die God heeft voorgesteld tot een Verzoening door het geloof in Zijn bloed, Rom. 3:25. Omdat God in Christus de wereld met Zichzelven verzoend heeft; en

Hij verzoening gevonden heeft, 2Kor. 5:19. Omdat alles wat alhier van deze Persoon gezegd wordt, alleen in volle kracht op Messias Jezus slaat. Dit dan vaststaande:
B. Komt ons de Messias hier voor onder drie erenamen: Onder de naam van een Gezant, van een Uitlegger, van Één uit duizend.
1. De Messias komt ons dan hier voor onder de Naam van een Gezant. Het Hebreeuwse woord, dat hier gevonden wordt, komt zeer wel overeen met het Griekse woord, *angelos*, dat gelijk is aan een *gezant*, of *engel*, of *bode*. Dit woord:
a. Wordt gewoonlijk de engelen toegeschreven, die zalige geesten, welke Gods troon omringen, om volvaardig Zijn bevelen uit te voeren aan de mensen, en die in Zijn dienst worden uitgezonden, Hebr. 1:14.
b. Dat woord wordt ook de profeten toegeschreven, die van God uitgezonden werden om Zijn wil bekend te maken aan Zijn volk; zo wordt de profeet Haggaï de bode des Heeren genoemd, Hag. 1:13. En de priesters, dat vinden wij in Mal. 2:7; waar van de priester staat, dat hij is een engel des Heeren der heirscharen.
c. Doch bijzonder wordt het op de Messias toegepast, Die onder die Naam in die tijd ook zeer bekend was. Zo zei Jakob van Hem, Gen. 48:16: Die Engel Die mij verlost heeft van alle kwaad, zegene deze jongens. Hij is die Engel, Die aan Mozes verscheen in het midden van de brandende braambos, Ex. 3:2. Hij is die Engel, Die van God gezonden werd voor het aangezicht van de kinderen Israëls, Die hun de weg wijzen zou, en in het land brengen dat de Heere voor hen besteld had, Wiens gebiedende stem zij moesten gehoorzamen, en in Wiens binnenste Gods Naam was, Ex. 23: 20,21. Zo noemt Hem Elihu hier ook een Gezant.
1. Want hoewel de Messias in die tijd nog niet op aarde gezonden was, om het werk der verlossing uit te voeren:
2. Werd de Zone Gods toen al een Engel of Gezant genoemd; omdat Hij van God van eeuwigheid verordineerd is, om in de tijd in de wereld gezonden te worden, om de mensen de raad Gods bekend te maken, en het werk der verlossing uit te voeren; waarom Hij ook dikwijls verschenen is onder het Oude Testament, eer Hij uit Maria Zijn menselijke natuur had aangenomen, tot een voorbeduiding dat Hij eens zo komen zou in de wereld. Dit is ook inderdaad een grote zaak, dat de Zone Gods dat gezantschap op Zich heeft willen nemen, om alzo de mens met God wederom te bevredigen. Zodat Hij dan terecht den Naam van een Gezant verdient. Als een Gezant zou Hij insgelijks de raad Gods uitleggen.
2. Doch daarom wordt Hij in de tweede plaats ook een Uitlegger genoemd.
a. Een uitlegger betekent zoveel als zulk een, die een klaar bericht geeft van zaken, die anders duister zouden zijn. Daarom wordt ook zulk een uitlegging gesteld tegen een raadsel, Spr. 1:6. Raadsels nu zijn zulke duistere redenen, die zonder uitlegging verborgen zouden blijven.
b. Die naam dragen ook de leraars; want zo lezen wij, Jes. 40:27: Uw uitleggers hebben tegen Mij overtreden. En wie waren die uitleggers? Dat verklaart hij in het volgende vers, hen noemende de oversten des heiligdoms. Doch met vol recht draagt de Zone Gods ook die Naam:
1. Dewijl de Messias een Uitlegger zou zijn, Die de redenen van de profeten in een helder licht zou stellen, en de Zijnen de sleutel zou geven om al die raadselen te openen, zodat dit een Naam is, welke wel met Zijn ambt overeen komt.
2. Daarenboven is Hij een Uitlegger:

a. Van de zijde Gods, omdat Hij de wil Gods, en in het bijzonder Zijn verborgen raad heeft overgebracht en geopenbaard aan de mensen. Hij is die opperste Wijsheid, Die van eeuwigheid daartoe gezalfd en verordineerd is; Die van eeuwigheid een Voedsterling bij Hem is geweest, dagelijks zijnde Zijn vermaking; waarom ook Zijn vermakingen zijn met de mensenkinderen, Spr. 8:23,30,31. Zo is Hij dan die Tolk Gods, Die in de schoot des Vaders zijnde, de raad Gods aan de mensen verklaard heeft, Joh. 1:8.
b. Ook is Hij een Uitlegger van de zijde der mensen, Hij is de Engel Die aan het altaar stond, hebbende een gouden wierookvat, en Wie veel reukwerk gegeven werd, opdat Hij het met de gebeden aller heiligen zou leggen op het gouden altaar, dat voor de troon is, zodat de rook met de gebeden der heiligen zou opgaan van de hand des Engels voor God, Op. 8:3,4. In die zin wordt Hij ook genoemd de Advocaat en Voorspraak bij de Vader, 1Joh. 1:1. Op alle wijzen is dan Messias Jezus een Uitlegger.
3. En Deze is zo voortreffelijk in Zijn Persoon en in Zijn werken, dat Hij daarom ook genoemd wordt: Één uit duizend. Dat is, Die Zijns gelijke niet heeft, al waren er duizend, al waren er tweeduizend, al werden ze verdubbeld tot twintigduizend, ja duizend maal duizend, en nog meer, nochtans zou daaronder niet één gevonden worden, die Hem gelijk is.
a. Er mogen gezanten zijn, maar Hij is Één uit duizend; Hij draagt de banier boven tienduizend, Hoog1. 5:10.
b. Er mogen duizenden van engelen, en duizenden van uitleggers zijn, maar niet één van hen kan of mag zulk een vertroosting als Hij bijbrengen.
c. Hij bezit alle uitnemendheden, en Hij overtreft alle gezanten en uitleggers, zowel ten opzichte van Zijn Persoon, als ten opzichte van het waarnemen van Zijn ambt. Er is maar één zodanige Gezant, maar één zodanige Uitlegger, maar één zodanige Middelaar, gelijk er ook maar één God is, 1Tim. 2:5. Daartoe wordt van sommigen ook bijgebracht, Pred. 7:28. Welke die plaats dan zo opvatten, dat Salomo daarmee wil leren, dat Hij met alle wijsheid had omgezien naar een mens die vrij was van zonden, dat er zulk een niet was onder de vrouwen, maar dat hij er Een gevonden had onder de mannen, Die zo zijn zou, dat Zaad der vrouw, dat alle gerechtigheid vervullen zou. In alle geval dit leert ons hier Elihu, dat Hij Zijns gelijke niet heeft.
Ziedaar de drie erenamen van de Messias.
II. Het werk dat de Messias verrichten zou, is tweeërlei. Ten aanzien van de mens, daarin bestaande, dat Hij tot hem komen, en bij hem zijn zou. Dat Hij hem zijn rechte plicht zou verkondigen. Dat Hij hem zou genadig zijn. Ten aanzien van God, dat Hij voor hem bij God bidden zou, en zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden.
A. Het werk dat de Messias dan ten aanzien van de mens verrichten zou, bestaat hierin:
1. Dat Hij tot hem komen, en bij hem zijn zou.
a. Wanneer iemand krank is, zo is men gewoon zijn naast bestaande en vrienden te ontbieden, om aan de zieke hun mededogen te vertonen. Uit te zien naar een medicijnmeester, of er ook nog hulpmiddelen waren, waardoor de pijnen mochten worden verminderd, de kracht van de ziekte gebroken, en de kranke in gezondheid hersteld worde. Men is ook gewoon een leraar te halen, om de kranke te onderwijzen van zijn zielenstaat.
b. Doch hoe troostvol deze dingen ook zijn mogen, zij kunnen de kranke niet helpen, noch zijn leven verlengen. Maar als men deze Gezant en hemelse Samaritaan verkrijgt, dan is er hulp voor een geestelijk zieke. En ziet hier de grote goedheid van de Heiland,

hoe gering en hoe walgelijk de zieke ook zijn mag, zo verwaardigt Hij Zich evenwel om tot hem te komen, en Zijn werkzaamheid hem aan te bieden.
c. Want zo kunnen wij deze woorden, van de onzen vertaald, is er dan bij Hem, voegzaam ook vertalen, dan komt tot Hem, dan ontdekt zich aan Hem, dan is bij Hem. Want het eerste dat in de liefde van deze Gezant, van deze Uitlegger, van deze Één uit duizend voorkomt, bestaat daarin, dat Hij bij hem komt, Zich aan hem ontdekt, bij hem is.
1. Dit kan niet verstaan worden van des Messias' lichamelijke tegenwoordigheid, dewijl Hij toen nog geen menselijk lichaam aangenomen had.
2. Maar het moet worden verstaan van een geestelijke tegenwoordigheid door de mededeling van Zijn genade. Gelijk God zo dikwijls bij een volk gezegd wordt tegenwoordig te zijn, bij hen, omtrent hen, onder hen te zijn, namelijk door Zijn hulp en genadige mededeling van Zijn gunst, zo zou de Messias bij een kranke in de geest komen, Zich aan hem ontdekken, en toeroepen: Zie hier ben Ik; Zijn hart door genade bewerken, en van alles losmaken; hem gezelschap houden in zijn eenzaamheid, hem troosten in zijn benauwdheid, en Zich aan zijn ziel doen ondervinden dat Hij bij hem is.
2. Doch wat zou Hij doen als Hij in hem gekomen was? Hij zou de mens Zijn rechtheid verkondigen, staat er eigenlijk in de Hebreeuwse tekst.
a. Rechtheid zegt hier de ware deugdzaamheid. Deze is bij God alleen; waarom Mozes zei, Deut. 32:4, dat de Heere een Rotssteen is, Wiens werk volkomen is. Ook is er bij de Messias Jezus, als Middelaar, de rechtheid van een zuivere heiligheid; daarom wordt er ook van Hem gezegd, Hebr. 7:26, dat Hij is heilig, onnozel, onbesmet, afgescheiden van de zondaren, en hoger dan de hemelen geworden, hoedanige Hogepriester ons betaamde. Er moet ook een rechtheid bij de mens zijn, bestaande in een verbetering van zijn kromheid.
b. Als wij dan hier horen dat Hij de mens zijn rechte plicht zou verkondigen, zo is de vraag, of dit nu te verstaan is van de rechtheid Gods, dan van de rechtheid van Hem de Messias, of van de rechtheid en plicht die de mens te betrachten heeft? Doch vermits deze drie betekenissen gepaard kunnen gaan, zo vinden wij geen reden waarom wij ze niet alle drie tezamen zouden nemen; temeer daar ze alle drie te pas komen aan een kranke.
1. De rechtheid of gerechtigheid Gods; want licht gebeurt het, dat de mens, overladen met pijn en ongemakken, tot murmureren overslaat, en dat hij denkt dat God al te hard met hem handelt; gelijk Job in zijn ongelegenheid deed. Dan komt het te pas, Gods gerechtigheid te verkondigen; dat zijn zonden er de oorzaak van zijn, dat God de mens teveel oplegt, dat hij zijn hand op de mond moet leggen, Gods roede moet kussen, en zichzelf moet beschuldigen.
2. Dat is ook het werk van deze Gezant, dat Hij Zijn Middelaars rechtheid of gerechtigheid verkondigt, welke Hij verworven heeft door Zijn gehoorzaamheid en lijden, waardoor alleen de mens voor het gericht Gods bestaan kan. Dat is de hoofdsom van het Evangelie, waar Paulus het meeste mee op had, Fil. 3:9. En zal een mens enige vertroosting hebben, hem moet geleerd zijn, en hij moet weten, dat zijn gerechtigheid bij en in de Messias gevonden wordt.
3. Ook is het Messias' werk, de mens zijn rechtheid en zijn plicht bekend te maken, hem te leren hoe hij recht werkzaam moet zijn omtrent God, en hoe omtrent de Middelaar, hoe omtrent zichzelf, en hoe omtrent zijn naasten, en hem in te scherpen dat bekering en geloof volstrekt noodzakelijk is, vermits men door geen andere weg komt in het hemelse Koninkrijk.
c. Dat allemaal verkondigt en leert Hij een kranke als Hij bij hem komt, dat is op een geestelijke wijze. Zegt ge hoe? Zo vrienden: Dat Hij deze dingen aan zijn verstand brengt,

en dat daardoor opent. Dat Hij hem overtuigt en overreedt van derzelver aanbelang. Dat Hij zijn hart daarnaar begerig, uitgaande en werkzaam maakt. Dat Hij de banden van het hart doet los worden. Dat Hij hem invloed en licht des Heiligen Geestes schenkt, en in zich doet ontwaren of bevinden.
3. Indien iemand dit Zijn onderwijs plaats geeft, en zich zo van Hem bewerken laat, zo zal Hij hem genadig zijn.
a. Genade is onverdiende gunst, die Hij bewijst. En waarlijk, hier is alles loutere genade. Deze genade komt niet voort dan uit liefde, en heeft geen opzicht op verdiensten; de kranke is in alles ellendig, de liefde die Hij hem bewijst is enkele liefde, die de oorsprong is van al dat goed. Genade is hier het begin, genade is hier de voortgang, genade is hier ook de voltrekking, en het een en het ander is loutere genade; het was genade dat deze Gezant tot hem kwam, genade was het ook dat Hij hem onderrichtte van zijn plicht.
b. En Hij zal zulk een ook verder genadig zijn, door hem Zijn gunst in alles te doen genieten, door hem uit Zijn volheid genade voor genade te schenken, en hem tot het einde toe te bewaren.
B. Doch dewijl dit van God moet afkomen, zo wendt Hij Zich naar God toe, en bidt voor zulk een, zeggende: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden. Waarin wij hebben aan te merken: De voorbede van deze Gezant voor de kranke bij God. De stof waaruit die voorbede bestaat. De reden waarmee die voorbede wordt aangedrongen.
1. Billijk was het inderdaad dat de zondaar voor zichzelf tot God bad, maar zijn gebeden, op zichzelf aangemerkt, zijn God niet aangenaam; daarom is er een andere Voorspraak nodig, Die voor hem bidt; en dewijl een kranke niet bekwaam is om zijn nood God in de gebeden voor te stellen, en ze God in zichzelf onaangenaam zijn, zo is deze Gezant zo goed, dat Hij dat op Zich neemt, en voor hem intreedt bij de Vader, zeggende:
2. Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale.
a. Hij bidt dan voor hem, dat God hem wil bevrijden van het verderf, namelijk van het lichaam, dat hem zou overkomen door de dood. En vermits de hel ook voor de zondaar open staat, wanneer er geen verzoening voor hem gedaan is, zo wordt in de tweede plaats door dit verderf ook verstaan de hel.
b. Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale; dat is, bevrijd hem daarvan door Uw macht. Dat is het werk van de Vader, om de verdiensten van Christus de uitverkoren zondaar toe te kennen; en dat is het werk van de Zoon, te begeren dat zulks geschiede; gelijk Hij zo begeerde, daar Hij was, dat daar ook bij Hem zijn zouden, die de Vader Hem gegeven had, opdat zij Zijn heerlijkheid zouden aanschouwen, Joh. 17:24. De Heiland verzoekt dan hiermee, dat Hij hem van het eeuwig verderf bevrijdt. En indien zijn leven nog niet ten einde is, dat Hij hem dan zijn gezondheid wil weergeven, opdat hij daarin zijn mag tot eer van God.
3. Hij bidt dit niet alleen voor hem, maar Hij dringt het ook zo aan: Ik heb verzoening gevonden.
a. Deze woorden stellen voor vast, dat God de zondaar geen gunst kan bewijzen zonder voldoening, maar dat er een genoegdoening moet geschieden, waardoor aan de Goddelijke rechtvaardigheid voldaan wordt, zoals over Zondag 5 van de Catechismus jaarlijks getoond wordt.
b. Dat rantsoen nu is voor de mens te kostelijk, hij zou het in eeuwigheid niet kunnen opbrengen.

c. Maar de Messias komt Zich aanbieden, en zegt: Verlos hem, Ik heb verzoening gevonden. Het is nadrukkelijk dat Hij zegt: Ik heb ze gevonden. Hij wil zeggen:
1. Ze is niet bij de zondaar. Hij heeft ze ook niet van iemand te leen ontvangen, maar bij Hem gevonden. Toen had Hij nog niet betaald, want Hij was nog niet gekomen in de wereld; daarom zegt Hij: Ik heb ze gevonden; de prijs, wil Hij zeggen, is bij de hand, en Ik ben bereid, wanneer het uur dat Gij in Uw raad bestemd hebt, gekomen zal zijn, dadelijk te voldoen. Met die spreekwijze komt zeer wel overeen Hebr. 9:12: Een eeuwige verlossing teweeg gebracht hebbende; in het Grieks staat eigenlijk, gevonden hebbende.
2. Zo dringt Hij Zijn verzoek aan, en daarop bouwt de Heiland Zijn voorbede om de verlossing van de zieke. Wordende daarin altijd van God de Vader verhoord, dewijl Zijn verzoening, die Hij gevonden heeft, zulks heeft verdiend.

VERVULLING

Gelijk nu Elihu hier de Messias beschrijft en voordraagt, evenzo is Jezus Christus in de volheid des tijds openbaar geworden, en bewezen de ware Messias te zijn, dewijl dit alles zijn vervulling alleen in Hem bekomen heeft.
I. Hij is bewezen waarlijk die Gezant te zijn, Die van de Vader ter bestemder tijd op de aarde gezonden is, om het werk der verlossing uit te voeren. Dat heeft Hij betuigd met Zijn leer, en met Zijn werken onweersprekelijk bewezen; daarom zei Hij: De werken die Mij de Vader gegeven heeft om te volbrengen, deze getuigen van Mij, dat de Vader Mij gezonden heeft, Joh. 5:36.
II. Hij heeft Zich ook die Uitlegger betoond te zijn; wie heeft de verborgenheden zo uitgelegd als Hij? Wiens redenen zijn zo klaar geweest als de Zijne? Hij heeft ons God en Zijn verborgenheden verklaard, Joh. 1:18.
III. Hij betoonde Zich inderdaad ook als Één uit duizend, die Zijns gelijke niet heeft. Één uit duizend, ten opzichte van Zijn Persoon, zijnde de eniggeboren Zoon des Vaders, Joh. 3:16. Één uit duizend ten opzichte van Zijn ambt, zijnde de enige Heiland, de enige Naam onder de hemel gegeven, waarin we moeten zalig worden, Hand. 4:12.
IV. Hij is ook gekomen tot kranken, Matth. 8:5-16. En al hebben weinigen dat geluk gehad van Christus' lichamelijke tegenwoordigheid te mogen ondervinden, het voornaamste is, dat Hij in de Geest komt; en zo komt Hij nog bij Zijn lievelingen, zulks heeft Hij hun toegezegd, Joh. 14:21,23.
V. Hij heeft ook de mens zijn rechtheid verkondigd; zo de gerechtigheid Gods, Matth. 5:20-48, Zijn Middelaars gerechtigheid, Joh. 6: 25-65, als ook des mensen eigen plicht, Matth. 32:37-40.
VI. Is Hij het ook niet Die genadig is? Al het heil van de mens spruit uit Zijn genade voort, dat is, die genade, die genoemd wordt de goedertierenheid Gods van onze Zaligmaker, Tit. 3:4.
VII. Hij is ook de enige Voorspraak bij de Vader, Die voor de Zijnen bidt, 1Joh. 2:1.
Dit alles nu met onze tekstwoorden vergeleken zijnde, moeten wij dan niet uitroepen, Joh. 1:42: Wij hebben gevonden den Messias, van Welken de Profeten geschreven hebben, namelijk Jezus van Nazareth?

TOEPASSING

I. Zijn deze dingen nu zo, gelijk ze zijn; o! bekommerde zielen, die over uw lichaam, doch nog veel meer over uw zielenstaat verlegen zijt, hoort wat Elihu zegt: Is er dan bij Hem een Gezant, een Uitlegger, Één uit duizend, om de mens zijn rechte plicht te verkondigen? Zo zal Hij hem genadig zijn, en zeggen: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden. O onbegrijpelijke genade, voor zodanigen die de eeuwige dood verdiend hebben!

A. Het verwondert ons niet, dat zeer velen van u zo weinig hiermee op hebben.

1. Leeft gij niet maar zorgeloos en onbekommerd daarheen; welke aandoeningen en gevoel hebt gij van uw zonden en van uw ellendige zondenstaat?

2. Hebt gij geen goede gedachten van uzelf, inbeeldende dat het met u zeker vrij wel staat?

3. Denkt gij niet alreeds bekeerd te zijn, omdat gij deze en die zonden nalaat, die gij voorheen bedreven hebt, en deze en die deugden betracht?

4. Meent gij met God niet al verzoend te zijn, omdat gij van deze en die dingen ook al wat praten kunt?

5. Vooronderstelt gij niet hier al deel aan te hebben, omdat gij niet ziek, maar gezond, voorspoedig en van de Heere merkelijk gezegend zijt? O! mochten uw ogen eens opengaan, gij zoudt met ontzetting zien dat gij uzelf tot hiertoe jammerlijk misleid en bedrogen hebt!

a. Zegt gij, waar komt dit vandaan, dat de meeste mensen zulk een verkeerde inbeelding van zichzelf hebben? Dat inzonderheid uit de hovaardij, welke de mens natuurlijk eigen is, uit de stille gerustheid, daar ieder van nature genoegen in heeft. Uit de ontrouwe behandeling, dat de een de ander wat in de hand stopt. Uit de valse regels, waarnaar de meesten over hun staat oordelen.

b. De een vraagt alleen of hij vrij is van ergerlijke zonden, zo ja, dan is het wel. Een ander naar hetgeen hij spreekt en waar hij voor uitkomt, alsof daar alles van afhing. Een derde oordeelt naar het uitwendige, alsof dat bewijst hoe zijn staat is. Een vierde naar het oordeel dat anderen over hem vellen, alsof dat onfeilbaar was. Een vijfde vergelijkt zichzelf met anderen, die erger zijn dan hij, zo hij meent. Een zesde oordeelt over zijn staat naar de kennis, die hij van Goddelijke dingen heeft. Geen wonder dan, dat de meesten zo verkeerd van zichzelf en van hun staat oordelen.

B. Wees gewaarschuwd mensen, die zo bestaat, zo stervende, zult gij in het eeuwige verderf neerdalen, en uw ogen eens onverwacht in de hel open doen.

1. O! dat gij dan nog heden, eer het te laat zal zijn, naar deze Gezant, deze Uitlegger, Één uit duizend in waarheid mocht omzien en horen. Hij verkondigt u nog heden uw rechte plicht, wat de enige weg is om behouden te worden. Door Hem kunt gij nog van het verderf worden verlost, dewijl Hij verzoening gevonden heeft.

2. Niemand uwer zegge, ik ben te grote zondaar, ik heb te lang gewacht, mijn zonden zijn te zwaar. In Zijn omwandeling hier op aarde ging deze Gezant de schriftgeleerden en farizeeën voorbij, maar voegde Zich bij de tollenaren en zondaren, tot bewijs dat Hij de allergrootste zondaren wil genadig zijn. O! laten uw zonden u dan niet terug houden, maar des te meer aanzetten en roepende maken, Hij heeft verzoening gevonden.

II. Overrede van uw zondenstaat, in meerdere of mindere trap.

A. Wat houdt u toch terug, dat gij uzelf in Zijn hand niet overgeeft en toevertrouwt?

1. Zegt gij, mijn hart is zo vijandig en inwendig gekant tegen die weg, en daarenboven heb ik zeer veel ontdekkingen, overtuigingen en indrukken verzondigd. O! laat u dat niet terug

houden; Christus heeft verzoening gevonden; al had gij het nog zo tegen Hem verdorven, Hij zal u daarom niet afwijzen.
2. Of zegt gij, ik twijfel niet aan Zijn macht, maar allermeest of Hij voor mij in het bijzonder wel gewillig is? O! hoe kunt gij aan Zijn gewilligheid nog twijfelen?
a. Daar Hij door het komen in de wereld, om te zoeken en zalig te maken wat verloren was, Luk. 19:10, zulk een sprekend bewijs van Zijn gewilligheid aan elk heeft gegeven? Of zijt gij geen verlorene in uzelf?
b. En daar Hij zo klaar nu nog toont dat Hij voor u in het bijzonder ook gewillig is, door het kloppen aan de deur van uw hart, Op. 3:20.
B. Wilt gij nog meer bewijs, overtuigde, dat Hij voor u in het bijzonder gewillig is? Daarom dringt Hij deze dingen aan uw verstand, en opent dat daardoor. Daarom overtuigt en overreedt Hij u van derzelver aanbelang. Daarom maakt Hij uw hart daarnaar begerig, uitgaande en werkzaam. Daarom laat Hij de banden van uw hart nu en dan al eens los raken en los worden.
C. Ziet, daar staat nu Christus, zo komt Hij tot u, ontdekt Hij Zich aan u, en roept u toe: Hier ben Ik, om u genadig te zijn, en voor u te zeggen tot God Zijn Vader: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden. Och! geloofde gij dit, en wierp gij uzelf eens in Zijn armen; er zou vandaag tussen Christus en uw ziel nog wat omgaan, dat u eeuwig heugen zou. Gij moogt geen langer uitstel zoeken, overtuigde, gij kunt deze week nog sterven, en het zou wat te zeggen zijn, met open ogen buiten Christus zo heen te gaan.
III. Begenadigden, wat houdt sommigen van u terug, dat gij deze Één uit duizend niet meer roemt, en dat gij niet meer met Hem op hebt?
A. Zegt gij: Ik voel en ondervind niet dat Hij nog gedurig genadig is, en verlost uit het verderf. Maakt gij wel genoeg onderscheid tussen rechtvaardigmaking en heiligmaking? De rechtvaardigmaking geschiedt door Zijn bloed, als men het geloof oefent. Maar de heiligmaking door Zijn Geest trapsgewijze, en is maar ten dele.
B. Zegt gij nu hierop, waaruit kan ik dan weten, of ik bij aanvang door Hem al verlost ben? Dit zijn onder andere bewijzen daarvan: Zo Hij Zich aan uw gemoed bij Zijn licht ontdekt en bekend gemaakt heeft; zo Hij meer dan eens in genade aan uw hart ooit wat gedaan heeft; zo gij Hem dag bij dag nog al meer nodig hebt, en zoekt te gebruiken.
1. Tot alle ware begenadigden zeggen wij uit deze stof: Roemt deze Gezant, en Zijn genade, onophoudelijk. Acht deze Uitlegger hoog, en hangt gedurig in alles van Hem af. Prijst deze Één uit duizend ook anderen aan, om de verlossing bij Hem te zoeken. Zoekt uw rechte plicht van Hem te leren, en op die weg al voort te gaan.
2. Weet tot uw bemoediging en troost, begenadigden: Deze Gezant zal in de Geest gedurig wederom tot u komen. Deze Uitlegger zal in alle ongelegenheden u toeroepen: Ziet, hier ben Ik. Deze Één uit duizend zal u gezelschap houden in uw eenzaamheid. Hij zal op het ziekbed Zich ook aan u ontdekken en bij u zijn. Hij zal op uw doodbed u troosten, invloed en licht des Heiligen Geestes schenken.
C. En stervende, zult gij ten volle gewaar worden en volkomen ondervinden, dat gij op Zijn voorspraak, dewijl Hij verzoening gevonden heeft, in het verderf niet neerdaalt, maar verlost zijt met een eeuwige verlossing; daar gij Hem dan eeuwig er lof, prijs, eer en dankbaarheid voor zult toebrengen onder de gezaligden voor Zijn troon. AMEN.

TWINTIGSTE LEERREDE.

PSALM 1:3a

Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd.

INLEIDING

I. **DE** godzalige wordt dikwijls vergeleken bij een wijnstok en vijgenboom. Nu en dan lezen wij maar dat de Kerk of een levend lid daarvan bij enige andere bomen, dan die van een vruchtbare aard zijn vergeleken worden. En het heeft zijn reden, want:
A. Iemand mag als een olmboom hoog, als een eik sterk, of als een wilg snelgroeiende zijn in de velden en bossen der wereld, indien hij evenwel onvruchtbaar is, zo is hij geen planting des Heeren, Jes. 61:3. Want in Zijn hof wassen geen andere bomen, dan wijnstokken, vijgenbomen, olijven, granaten, mitsgaders zulke eiken, wilgen en palmbomen, die ook vruchtdragende zijn.
B. Daarenboven neemt de Heere slechts vermaak in bomen die vrucht dragen. Mensen mogen sommige bomen beminnen om haar schaduw, gelijk Jona zijn wonderboom; maar God bemint alleen de vruchtdragende bomen, die alleen zijn Hem aangenaam, daar Hij de onvruchtbare vervloekt, Matth. 21:19, en dreigt uit te roeien, Joh. 15:2.
C. Hierom wordt de Heere menigmaal in het Oude en Nieuwe Testament ingevoerd als bezoekende de hof van Zijn Kerk, om te zien naar hun vruchtbaarheid, en Zich te vermaken in de vruchten die zij voortbrengen, Hoogl. 6:11, Luk. 13:8,7. En hierom wordt elke godzalige in de Heilige Schrift ook afgebeeld als een boom die vrucht draagt.
II. Wij behoeven om dit te bevestigen geen bewijzen van elders bij te brengen; zeer duidelijk en klaar wordt dit immers in onze tekst van elke godzalige getuigd, daar de dichter van de man die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters; maar wiens lust is in des Heeren wet; zodat hij Zijn wet overdenkt dag en nacht, dit getuigenis geeft: Want hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd.
III. Deze eerste Psalm komt voor zonder zijn dichters naam of opschrift. Het eerste woord van deze Psalm, in het Hebreeuws, begint met de eerste letter van het A. B. C. in die taal, en het laatste woord van deze Psalm begint met de laatste letter van het A. B. C.; doch daaruit te besluiten dat in deze Psalm alles begrepen is dat met al de letters van het a. b. c. kan uitgesproken worden, wordt slechts voor een speculatie van ons gehouden.
1. En dat deze eerste Psalm een zekere overeenstemming heeft met de staat van onze eerste voorouders Adam en Eva, naardien het eerste woord van deze Psalm is welgelukzalig, en het laatste woord is vergaan; dewijl hun staat en toestand zodanig geweest is, als die in gelukzaligheid aanving, maar in vergankelijkheid eindigde; zij begonnen toch te leven in gelukzaligheid, gesteld zijnde in het paradijs, daar zij de Boom des levens hadden, doch zij eindigden in vergankelijkheid, geworpen zijnde uit het paradijs, waar zij de dood sterven. Doch wij denken, dat de dichter dit laatste misschien alzo min als het even voorgaande in zijn gedachten zal gehad hebben. Maar dit dichtkundig beleid zal hij gebruiken om elk opmerkend te maken.
2. De inhoud van deze Psalm is: Een vertoog van der mensen geluk, die de wet des Heeren, dat is hier Zijn Heilig Woord, tot richtsnoer van hun geloof en leven, handel en wan-

del verkoren hebben; met verwerping van alles wat daar buiten aangeprezen wordt; bewijzende, dat die weg alleen zijn ware betrachter tot het leven leidt.
3. En zo kan dan deze Psalm voegzaam tot een bekwame inleiding dienen op al de volgende Psalmen. Want begrijpen wij eens, dat al deze heerlijke Psalmen, in dit zangboek begrepen, vruchten zijn van een geheiligde overdenking van des Heeren wet, uit een beschouwing van haar geestelijk einde gesproten (welker ziel voedende kracht elk ondervinden zal, die door Gods vrije genade leren mag hoe God alhier in Zijn wegen om zondaren te zaligen verheerlijkt wordt) zo kan het niemand onvoegzaam voorkomen, dat die oefening in Gods wet, die zulke vruchten verschaft, alhier bij manier van een inleiding zozeer aangeprezen wordt, mitsdien hier bij de stukken blijkt hoe voordelig zij is, om de mens Gods te volmaken, en tot alle goed werk volmaakt toe te rusten.
B. Men ziet hier in deze Psalm een beschrijving van een gelukzalig mens. In zijn godvruchtige betrachting, vers 1 en 2. In zijn heil en geluk; en dat wel:
1. In dit leven, hetwelk beschreven wordt onder een aangename gelijkenis van een welgeplante en vruchtbare boom. Hij is toch als een boom, geplant aan waterbeken, gevende zijn vrucht op zijn tijd. Welks blad niet af valt. En al wat hij doet, zal wel gelukken. En zodanig een is hij in tegenstelling van de goddelozen, die maar als kaf zijn, vers 4.
2. En ook na dit leven, vers 5,6. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve in zich behelzen:
IV. *Zowel een vertoning van de godzaligen, als van een vruchtbare boom, hier bijgebracht tot een bewijs dat hij welgelukzalig is.*
V. Om tot het rechte verstand van deze tekst te geraken, moeten wij:

I. De inhoud van de tekstwoorden voor uw aandacht openen.
II. En dan tonen hoe en waarom ze van de dichter met het woordje want, aan het voorgaande vastgemaakt zijn.

VERKLARING

I. In de inhoud van de tekstwoorden dienen wij te letten, op degene waarvan hier gesproken wordt, met het woordje *hij* uitgedrukt. En dan op hetgeen hier van zulk een wordt getuigd: Hij zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft in zijn tijd.
A. Degene waarvan hier gesproken wordt, met het woordje *hij,* is een ieder godzalige, iedere vrome, elk die God in waarheid vreest; want het is de man die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters. Maar zijn lust is in des Heeren wet, en hij overdenkt Zijn wet dag en nacht, als uit vers 1 en 2 van onze tekstpsalm blijkt.
B. In hetgeen hier van zulk een wordt getuigd, wordt een godzalige in het gemeen bij een boom vergeleken; want daar staat: Hij zal zijn als een boom. En dan nader in het bijzonder beschreven: Als een boom geplant. Als een boom geplant aan waterbeken. Als een boom die zijn vrucht geeft in zijn tijd.
1. De Schriften van het Oude en Nieuwe Testament zijn vol van gelijkenissen, die de profeten, Christus en de apostelen gebruikt hebben, om hun toehoorders te onderwijzen. Want geen manier van leren brengt de waarheid met meer vermaak in het verstand, noch buigt de wil en werkt krachtiger op de genegenheden, dan een gelijkenis. Al is het dat ze mogen genoemd worden heilige voorhangsels, nochtans opgeschoven zijnde, vertonen zij

de waarheid klaarder, en doen een zaak tweemaal zien, eens in haarzelf, en dan in de gelijkenis, die er een spiegel van is.
a. Zij worden bijgebracht:
1. Somtijds van een zaak; gelijk wij lezen als de Sichemieten Abimelech tot koning verkoren hadden, dat Jotham hun een gelijkenis voorstelde van de bomen des wouds, die de doornbos tot koning over zich verkoren, om te bewijzen hoe kwalijk zij het onder zijn regering hebben zouden, Richt. 9:7-21. Zo bewijst ook de parabel van de verloren zoon, dat God de boetvaardige niet zal verstoten, Luk. 15:12-33.
2. Somtijds worden de gelijkenissen bijgebracht tot overtuiging; gelijk zo Nathan David zijn zonde van overspel en doodslag voor ogen stelde onder de gelijkenis van een rijke en arme man, 2Sam. 12:1-14. Zo overtuigde de Zaligmaker de Joodse oversten, door de gelijkenis van een landman, Matth. 21:33-46.
3. Somtijds worden ze gebruikt tot verklaring van een zaak; want genomen van dingen die bekend zijn, stellen ze door overeenkomst een zaak naakt voor ogen. Zo gebruikte de Zaligmaker, om de natuur van Zijn Koninkrijk nader te verklaren en aan te prijzen, de gelijkenissen, van het zaad en de zaaier, van het net en de vissen, en van een koopman die schone parels zocht, Matth. 13:3-23 en vers 45-50.
b. In onze tekst wordt de gelijkenis ontleend aan een boom; maar wat voor een boom wordt niet uitgedrukt. Misschien heeft hij het oog op een olijfboom, waarbij David zichzelf vergeleek, Ps. 52:10, zeggende: Maar ik zal zijn als een groene olijfboom in Gods huis. Dit heeft enige waarschijnlijkheid, omdat zijn blad niet afvalt. Doch dit zij zo het wil, de dichter spreekt hier van een vruchtbare boom, en daarbij vergelijkt hij hier iedere godzalige.
1. Ik zal nu niet ophalen hoe een mens in het gemeen bij een boom mag vergeleken worden; zo ten aanzien van zijn gestalte, zijnde, gelijk hem Plato noemde, *Arbor inversa,* een *omgekeerde boom*. Als ten opzichte van zijn wasdom, zijnde eerst teder in de telg, daarna stijver in de stam, maar verwelkende door ouderdom. Als ten aanzien van zijn verschillende soort, zijnde alle niet van dezelfde soort, noch grootte, noch van hetzelfde nut.
2. De dichter spreekt hier niet in het algemeen, maar in het bijzonder van een vrome, en die vergelijkt hij hier bij een boom, zeggende: Hij zal zijn als een boom. Elk die God in waarheid vreest is toch als een boom, want:
a. Gelijk een boom een wortel heeft, uit welke hij sap en voedsel trekt, zo zijn de gelovigen geworteld in de Heere Christus Jezus, uit Welke zij sap en voedsel voor hun geestelijk leven trekken, Kol. 2:7.
b. Gelijk een boom zijn vastheid heeft, en niet als een riet is dat van de wind heen en weer geslingerd wordt, zo hebben de godzaligen ook hun sterkte en vastheid, en een iegelijk van hen wordt vergeleken bij een voorzichtig man, die zijn huis op een steenrots gebouwd heeft, Matth. 7:24.
c. Gelijk een boom zijn besnoeiing nodig heeft, opdat hij niet verwildert, maar beter groeit, zo heeft een vrome ook besnoeiing nodig; en God besnoeit de Zijnen door het kruis, Ps. 119:67.
d. Gelijk een boom zijn bemesting en bevochtiging nodig heeft, zo moeten ook de gelovigen bemest, bedauwd en bearbeid worden, Jes. 5:2.
e. Gelijk een boom dan opkweekt en vrucht voortbrengt, zo ook de gelovigen, 2Petr. 3:18. Dan brengen zij vruchten der gerechtigheid voort, Fil. 1:11.

f. Gelijk een boom zijn grond heeft, waarop hij staat, zo hebben ook de godvrezenden hun grond, waar zij op en in staan; dit is in de genade en in de Kerk; welke de hof is en de grond waar zij op en in groeien, het huis des Heeren genoemd, Ps. 92:14.
g. Gelijk een boom zijn stam heeft, die het lichaam van de boom uitmaakt, zo hebben ook de godzaligen hun stam, dat is hier de geestelijke mens, de vernieuwde gestalte in ziel en lichaam, de nieuwe mens genoemd, Ef. 4:24.
h. Gelijk een boom zijn levenssappen heeft, zo hebben ook de vromen hun levenssappen, dat is het geloof, en de gedurige invloeiende werking van de Heilige Geest, Gal. 2:20.
i. Gelijk een boom al naar boven en naar de hoogte opschiet, zo is het hart van de godzaligen en hun zoeken ook naar boven, Gal. 3:1,2, Fil. 3:20.
j. Gelijk een boom zijn harde bast en schors heeft, daar hij mee tegen de beledigingen van buiten gedekt is, zo hebben ook de gelovigen hun harde bast en schors, waarmee zij tegen de beledigingen van buiten gedekt zijn; dit is in de gelovigen de lijdzaamheid der heiligen, Op. 14:12; gepaard met een almachtige bewaring in de kracht van God, 1Petr. 1:5.
k. Gelijk een boom zijn takken heeft, zo hebben ook de godzaligen hun geestelijke takken, de velerlei genaden, gaven, hebbelijkheden en bekwaamheden, welke zich door deze verspreiden, 2Petr. 1:5-7.
l. Eindelijk, gelijk een boom zijn planting heeft, zo hebben ook degenen die God vrezen hun planting; de dichter zegt, dat zij in het huis des Heeren geplant zijn, Ps. 92:14.
2. En daarom beschrijft hij hier ook een godzalige in het bijzonder:
a. Ten aanzien van zijn oorsprong als een geplante boom.
1. De dichter zegt dan hier, dat een godzalige is een geplante boom. Van nature zijn wij allen wild, staande in de woestijn van deze wereld, zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld, Ef. 2:12. Maar door de genade der wedergeboorte worden de uitverkorenen verplant in een betere grond; zij worden van de wilde olijfboom afgehouwen, en de rechte olijfboom ingeënt, en zo van de wortels en de vettigheid des olijfbooms mede deelachtig, Rom. 11:17. En zo worden zij spruiten van des Heeren planting, een werk Zijner handen, opdat Hij verheerlijkt worde, Jes. 60:21.
2. Het Hebreeuwse woord, *schatoul,* dat wij hier in de grondtekst vinden, betekent eigenlijk, *iets van de ene plaats nemen, en het op een andere plaats stellen*, als ontegenzeggelijk blijkt uit Ez. 17:22,23, waar wij lezen: Alzo zegt de Heere HEERE: Ik zal ook van den oppersten tak des hogen ceders nemen, dat Ik zetten zal; van het opperste zijner jonge takjes zal Ik een tederen afplukken, denwelken ik op een hoge en verheven berg planten zal. Op den berg der hoogte Israëls zal Ik hem planten. Want alzo min als wilde bomen zichzelf kunnen goed maken en verplanten, alzo min kunnen natuurlijke mensen, die toch maar als wilde bomen in zichzelf zijn, zichzelf ook goedmaken, om ware vruchten der gerechtigheid voort te brengen, en zichzelf verplanten en overenten in de vette Olijfboom Christus.
3. Derhalve, gelijk in een overplanting twee dingen zijn; een uittrekking en een inplanting:
a. Zo worden de uitverkorenen door de genade Gods ook afgezonderd en uitgetrokken uit de oude grond van de verdorven natuurstaat; meest op deze wijze:
*. Dat eerst de takken vrij wat worden afgekort en afgehouwen, dat is te zeggen, dat de grove zonden en ongerechtigheden, waar zij in de natuurstaat aan vast zijn, van hen beginnen verfoeid, veroordeeld en vermeden te worden.
**. Daarop wordt de grond, daar zij vast in staan, omgespit en omgestoken, dat is te zeggen, zij worden van God ontdekt aan zichzelf, en door de Heilige Geest in waarheid

overtuigd van zonde, van gerechtigheid en van oordeel, Joh. 16:8. En daardoor worden zij dan ten volle overreed, dat zij nog niet recht in Christus geloven, maar nog in een verloren staat zijn.
***. Dan worden zij vervolgens los gewrikt en los gerukt, dat is te zeggen, dat al hetgeen daar zij met hun hart nog aan kleven, en nog teveel op steunen, buiten God en Christus, hun dan ook ontvalt en ontnomen wordt, en dat zo hun banden worden losgemaakt, Ps. 116:16.
****. Waarop zij dan uit de oude grond uitgetrokken worden, dat is, uit de natuurstaat worden overgebracht; Paulus noemt dat een trekken uit de macht der duisternis, Kol. 1:13.
b. En daarop worden zij dan ingeplant of overgezet in het Koninkrijk des Zoons van Gods liefde, gelijk Paulus erbij voegt. Op deze wijze, zij worden door het geloof Christus ingeënt, en ingeplant, Rom. 11:17. En daarop om te groeien, bewaterd en bevochtigd.
b. Hierom vergelijkt de dichter de godzalige ook bij een boom, geplant aan waterbeken.
1. Gnal palgae majim, staat hier in de Hebreeuwse tekst. Dit woord betekent eigenlijk *verdelingen.* En zo worden kleine beken en vlieten genoemd, die uit grotere rivieren of bronnen tot bewatering der velden worden afgeleid, Ez. 31:3,4, Pred. 2:6, Jer. 17:8. Mitsgaders stromen van wateren, hetzij ze groter of kleiner zijn; waarom onze overzetters het zelfs door stromen hebben vertaald, Joh. 20:17. Aan zulke waterbeken schiet een boom vanwege een genoegzaam sap welig op, en draagt vrucht, bijaldien het zijn aard is.
2. Door deze waterbeken, in het meerder getal hier uitgedrukt, kunnen wij voegzaam verstaan:
a. De bewerkingen des Heiligen Geestes, die stromen op het droge, Jes. 44:3. Dat zijn die stromen van levend water, Joh. 7:38.
b. De beken van Gods Woord, van de leer der genade, van het Evangelie der zaligheid, welker leer en Goddelijk onderwijs is als het water dat aan het geestelijk leven voedsel verschaft, Deut. 32:2. Althans dat zijn zeker die levende wateren, welke uit Jeruzalem vlieten zouden, Zach. 14:8. En die beek van onder de dorpel van het huis, die uit Jeruzalem zou vlieten, Ez. 47:1,8.
c. De stromen van al de geestelijke genade, weldaden, zegeningen, en genadegoederen, waar de Heere de gelovigen mee bedeelt en vervult; die beekjes der rivier, welke de stad Gods verblijden, Ps. 46:5. En die, door de vruchtbaar makende kracht, ook recht de hoedanigheid van watervlieten voor de gelovigen hebben.
3. Dat een godzalige nu als een boom, geplant is aan deze waterbeken, duidt aan: Dat, even gelijk waterbeken de bomen bevochtigen en vruchtbaar maken, dat alzo de Heilige Geest met Zijn bewerkingen ook elke godzalige bevochtigt en vruchtbaar maakt, Gal. 5:22. Dat Gods Woord en het Evangelie der zaligheid hen ook als een waterbeek is, om hun ziel te verkwikken, Ps. 26:2,3. En dat Gods genadeweldaden en genadezegeningen hun geschonken worden, om hun ziel te maken als een bewaterde hof, Jer. 31:12. Opdat zij veel vruchten zouden dragen, Joh, 15:5.
c. Geen wonder dan ook, dat een godzalige is als een boom die zijn vrucht geeft in zijn tijd. Hier wordt getuigd dat een godzalige als een boom zijn vrucht geeft. Dat hij die geeft op zijn tijd. En dit wordt hier als een gevolg van zijn geplant zijn aan de waterbeken opgegeven.
1. Het eerste nut dat de nabijheid der waterbeken aan een vruchtdragende boom geeft, is, dat ze vruchten voorbrengt. Zo is het ook met een gelovige.
a. Hij is als een boom die zijn vrucht geeft.

*. Door deze vrucht, die een gelovige geeft, moeten wij hier verstaan alle goede gestalten en daden, die uit het beginsel der genade van een gelovige voortvloeien. Paulus noemt dat, in alle goede werken vrucht te dragen, Kol. 1:10. Die vruchten worden genoemd, vruchten der gerechtigheid, die door Jezus Christus zijn tot heerlijkheid en prijs Gods, Fil. 1:11. Goede vruchten, en vruchten der bekering waardig, Matth. 3:10,8. Somtijds maar enkel vrucht of vruchten, zonder enige bijvoeging, Joh. 15:16, Matth. 21:33, en hier in onze tekst. Een godvruchtige geeft derhalve als een boom vrucht, onder andere:
/. Als hij nederig zijn onwaardigheid, en machteloosheid ten goede erkent, en daaronder verootmoedigd, zich schamend en schaamrood voor de Heere vernedert. Dit eist de Heere als een vrucht van het genadewerk, Ez. 36:32.
//. Als hij met zijn hart erkent, en de Heere die eer geeft, dat Hij alleen helpen kan, dat in Hem alleen gerechtigheden en sterkten zijn, Jes. 45:24.
///. Als hij aan anderen vertelt zijn sukkelingen, en de wegen langs welke de Heere hem weleens gered heeft, en als hij anderen voordraagt en verhaalt hoe het al met hem gegaan is, en langs welke wegen de Heere hem al geleid heeft. Dit was een vrucht van het genadewerk in de dichter, uitroepende: Komt, hoort mij, o allen gij die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft, Ps. 66:16. En het is niet te zeggen toehoorders, wat vrucht die al aan een donkere en sukkelende ziel geven kan, als die hoort dat anderen ook zijn zoals zij, ook zo gesukkeld hebben, en ook langs die wegen geleid zijn.
////. Als hij zijn liefde tot de Heere naar buiten werkzaam uitlaat, en door liefdeplichten maakt, dat men het aan hem zien kan, dat de Heere hem lief geworden is; zoals er staat: Allen die haar zien zullen, zullen ze kennen, Jes. 61:9.
/////. Als hij goede werken betracht, die uit het geloof geboren worden; dan laat Hij Zijn licht schijnen voor de mensen, opdat die zijn goede werken zouden zien, en Zijn Vader, Die in de hemelen is, verheerlijken, Matth. 5:16.
**. Dit nu wordt hier zijn vrucht, dat is, de vrucht van elke godzalige genoemd. Omdat zij er verplichting toe hebben, en ze schuldig zijn. Omdat ze aan hem, als de boom, groeien. Omdat zij er ook zelf veel vermaak, voordeel en smaak in hebben. Omdat elk van hen zijn vrucht geeft naar zijn aard; want gelijk de wijnstok druiven, de palmboom dadels, en de vijgenboom vijgen geeft, zo geven ook de geheiligden elk naar hun gaven, en de verscheidenheid van hun roeping, hun bijzondere vruchten.
b. Deze zijn vrucht geeft elke godzalige in zijn tijd.
*. *Begnittô*, staat hier in de Hebreeuwse tekst, dat is, *op zijn bekwame en gepaste tijd*, naar de tijden van het jaar. Zo merken de taalkundigen aan, dat dit grondwoord niet allerlei tijd, maar een bekwame tijd betekent, Ps. 104:27, 145:15, Lev. 26:4. Zo hebben de vruchtbomen, elk naar hun aard, ook hun eigen jaargetijden, waarin zij hun vrucht geven; hetgeen wel somtijds bij ontstentenis van regen wat verachtert, maar daaraan zijn die bomen die aan waterbeken geplant zijn, zo niet onderworpen.
**. Dat een rechtvaardige zijn vrucht geeft op zijn tijd, zal derhalve hier dan zeggen, dat hij van zijn vrucht geeft, wanneer zijn hart door de Heilige Geest warm en vruchtbaar gemaakt wordt, dan is het zijn tijd. Ook dan als de Zon der gerechtigheid hem bestraalt, is het zijn tijd. Ook dan als het zomer voor hem naar de ziel is, al komt er eens ondertussen een donkere vlaag.
2. Dit wordt hier nu opgegeven als een gevolg van zijn geplant zijn aan de waterbeken. En dat is het ook in waarheid; want komen er kwade tijden, dat de leraars zijn als waterloze wolken, of dat zij de godzaligen onttrokken worden; dewijl zij aan de waterbeken geplant zijn, zo hebben zij dan nog echter de bewerkingen des Heiligen Geestes, waar hun harten

door bewrocht worden. Het Woord van God, waaruit zij geleerd hebben door geestelijke overdenkingen hun voedsel te trekken. En de genadeweldaden, die hun groei en sap toebrengen.
II. Dit wordt nu, naar onze overzetting, met het woordje *want* aan het voorgaande vastgemaakt.
A. In de grondtekst staat een letter, die meest *en* in de Bijbel betekent. Doch dewijl deze Hebreeuwse koppelletter van bredere betekenis is, en om allerlei reden te hechten gebruikt wordt, zo vertaalt men die letter naar de aard en eis van de samenhang der redenering. Dewijl zij uit de verklaarde zaken een bewijs verschaffen waarmee de gelukzaligheid van de betrachters van des Heeren wet wordt bevestigd, zo hebben onze vertalers die letter hier recht overgezet door het redengevend woordje, *want*.
B. En blijkt het niet zonneklaar, als de betrachter van des Heeren wet zo is als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft op zijn tijd, gelijk wij nu verklaard hebben, dat dan elk der zodanigen zeker welgelukzalig is. En behoorde dit niet ieder aan te zetten, om des Heeren wet te betrachten, dat eigenlijk het oogmerk van de dichter in deze Psalm is.

TOEPASSING

I. Welgelukzalig is dan de man, die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaren, noch zit in het gestoelte der spotters. Maar wiens lust is in des Heeren wet, zodat hij Zijn wet overdenkt dag en nacht. Want zulk een is:
A. Als een schone boom, waar geestelijke glans en heerlijkheid op is. Als een verplante boom, die uit de oude natuurgrond, waar niets dan vervloekt heestergewas aan groeide, is overgeplant in de zalige genadestaat, en in de vette Olijfboom Christus. Hij is als een boom geplant aan waterbeken, genietende de bewerkingen van de Heilige Geest tot zijn zalig heil, het Woord van God tot zijn zielverruimende troost. En Gods genadeweldaden tot zijn bemesting en vruchtbaar making; opdat hij zijn vrucht geeft in zijn tijd, als het zomer voor hem naar de ziel is; en daartoe wordt hij ook van de Zon der gerechtigheid beschenen.
1. Wat behoorde dan dit tot overtuiging van velen te dienen, waar het in waarheid aldus niet mee gesteld is. Want wat zijn er al onvruchtbaren in onze Gereformeerde Kerk, die nooit enige vrucht geven. Zij mogen bladen van uiterlijke belijdenis dragen, daar zijn echter niet de minste vruchten bij. Wat zijn er ook velen onder ons die stinkende vruchten van allerlei goddeloosheid geven. En indien sommigen nog al enige vrucht schijnen te geven, het is wellicht van het rechte slag niet, zo het alleen maar daarin bestaat dat de uiterlijke takken van ongerechtigheid wat worden afgekapt, en zij worden echter niet overgeplant; dan kunnen zij ook de rechte vrucht niet geven.
2. Hoort mensen, daar het zo mee gesteld is, u moeten wij aanzeggen en uit Gods Naam waarschuwen! Gij beslaat tot nog toe onnut uw plaats. Gij zijt geen planting des Heeren, maar staat nog in uw oude grond. Indien gij zo blijft, dan zal God u eens uithouwen en in het vuur werpen.
B. Maar wellicht zullen er ook anderen onder u zijn, die weleens van tevoren enige knoppen vertoonden, die schenen uit te botten, ja, die bloesem in de mond schenen te hebben. Doch indien het niet verder gegaan is, zo daar geen vrucht van is gekomen, dan moeten wij dezulken met een voornaam godzalig man toeroepen: Bloesemchristenen, het is maar bloem. Dat is geen bewijs van waarheid, en zo iemand van u daarop vastgeraakt is, dan is

hij in een allerellendigste toestand, en heeft te verwachten dat hij met een ingebeelde hemel naar de hel zal gaan. O nare toestand!
II. Maar dit zijn in waarheid gelukzaligen, in wie de oude grond, waar zij vast in stonden, omgespit is, dat is, die in waarheid van God ontdekt, en door de Heilige Geest overtuigd geworden zijn. Die los gewrikt en los gescheurd zijn uit die oude grond, dat is, wiens banden de Heere heeft losgemaakt. Die uit de oude grond gelicht, en in Christus overgeplant zijn geworden, en nu in Hem staan en leven. Dat zijn in waarheid zulke welgelukzaligen.
1. Maar wellicht zouden vele zwakken in het geloof, en sukkelende zielen mij tegemoet voeren, zo zij gelegenheid hadden: Die voorgestelde stukken kunnen wij niet ontkennen, wij kunnen niet tegenspreken dat die dingen in ons omgegaan zijn, die tot het overplanten behoren; maar wij geven geen vrucht, en dat doet ons dikwijls vrezen dat wij op het einde nog bedrogen zullen uitkomen. Hoort! oprechten van hart:
a. Indien gij gans geen vrucht gaf, dan zou uw bekommering in dezen billijk zijn, dan zou ik met u moeten toestemmen, dat gij reden had om achterdochtig te zijn, of uw werk wel oprecht was.
b. Maar durft gij zeggen, dat gij gans geen vrucht geeft? Kunt gij ontkennen dat gij niet weleens vernederd en schaamrood voor des Heeren voeten u verootmoedigt? Dat is vrucht geven. Kunt gij ontkennen, dat gij niet weleens met uw hart overreed, de Heere die eer geeft dat in Hem alleen gerechtigheden en sterkten zijn? Kunt gij altijd zwijgen wat er in u omgaat? Ik weet, neen. Ziedaar, draagt gij dan geen vrucht? Behalve, dat dit de zomer van uw genadestaat wordt toegekend. En daarom niet altijd evenzeer tot een waar bewijs zijn kan.
2. Zoekt maar gedurig gebruik te maken van de waterbeken, daar gij aan geplant zijt, dan zult gij uw vrucht geven op uw tijd.
B. De Heere Zelf vervulle u met alle vruchten der gerechtigheid. AMEN.

EEN EN TWINTIGSTE LEERREDE

PSALM 2:6

Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid.

INLEIDING

I. **DE** heerlijkheid van de Messias werd in het Oude Testament aan Gods volk vertoond, niet alleen door die eretitels welke Hem van de profeten gegeven werden, maar ook door heerlijke voorbeelden die Zijn uitnemendheid te kennen gaven.
A. Somtijds wordt Hij genoemd, om de voortreffelijkheid van Zijn Persoon te openbaren, de Arm des Heeren, Jes. 53:1; de Engel des verbonds, Mal. 3:1; de Herder van Zijn volk Israël, Ps. 80:1; een Licht der heidenen, Jes. 42:6; de Zon der gerechtigheid, Mal. 4:1; de Heerser, Wiens uitgangen zijn vanouds, van de dagen der eeuwigheid, Micha 5:1.
B. Ook is Hij in het Oude Testament voorgebeeld door verschillende zaken en personen.
1. Voorbeeldende zaken waren: De ark des verbonds, Ex. 25:10; het reukaltaar, Ex. 37:25; de offeranden, Lev. 1:6 en 6:9; de verhoging van de koperen slang, Num. 21:8; het manna dat uit de hemel regende, Ex. 16; en het water dat uit de steenrots kwam, Ex. 17 en 1Kor. 10. Welke dingen alle een uitnemende verbeelding gaven van Christus en Zijn weldaden.
2. Voorbeeldende personen waren er ook veel in het Oude Testament. Onder andere waren geen van de minsten: Abel en zijn offerande, Gen. 4:2; Mozes in zijn getrouwheid, Hebr. 3; David in veel opzichten, Jer. 30:9; de profeten in hun bediening, Deut. 18:15; de hogepriesters, en bijzonder Melchizédek, Gen. 14, Hebr. 7. En inzonderheid ook de koningen over Sion.
II. Althans, God de Vader toont dit laatste duidelijk, wanneer Hij hier in onze afgelezen tekstwoorden aangaande de Vorst Messias, Zijn Zoon, uitroept: Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid.
III. Niettegenstaande deze Psalm geen opschrift heeft, nochtans is deze van David zelf gemaakt, gelijk dit blijkt uit Hand. 4:25, daar de twee eerste verzen van deze Psalm worden aangetrokken, en gezegd van David voortgebracht te zijn.
A. Op wat voor een persoon deze Psalm thuisgebracht moet worden, daarover is men het niet eens.
1. De hedendaagse Joden, en de volslagen vijanden van de Zaligmaker, de Socinianen, verstaan die alleen van David; doch een gevoelen dat door de inhoud van deze Psalm dan zelf genoeg weerlegd wordt.
2. Andere geleerden brengen die ten dele thuis op David, ten dele op Christus. Van dit gevoelen zijn de grote kerkhervormer van Genève, Calvijn, de vermaarde Grotius, de geleerde Rivet, Paereus, en anderen meer.
3. Anderen wederom willen dat deze Psalm alleen op de Messias moet worden thuisgebracht. Met welke laatste ik ten volle instem, omdat er zulke dingen in deze Psalm zijn, die geenszins op David kunnen gepast worden. Immers, hoe slaat op David, vers 7: De Heere heeft tot Mij gezegd: Gij zijt Mijn Zoon, heden heb Ik u gegenereerd? Waar is David beloofd de heidenen tot zijn erfdeel, en de einden der aarde tot zijn bezitting? Hoe past

op David die godsdienstige dienst, in vers 10 en 11 vermeld? Waar blijkt het dat heidenen en Joden David zouden kussen, en hem als hun koning eer aandoen, op straffe van eeuwige ongenade, gelijk geboden wordt in het begin van vers 12? Hoe voegt het slot van deze Psalm op David, dat allen welgelukzalig zijn die op Hem vertrouwen? Vervloekt is immers die op mensen vertrouwt, en het vlees tot zijn arm stelt, Jer. 17. Eindelijk, Petrus brengt ook deze Psalm thuis op de Messias, Hand. 4:25; en Paulus, Hebr. 1:5.
B. De voorname inhoud van deze Psalm blijkt uit de gewone profetische stijl en uit Hand. 13:33 te zijn: Een heerlijk en uitdrukkelijk vertoog van de eeuwige duurzaamheid van Vorst Messias' Genaderijk, tegen al de belagende en bestrijdende aanvallen van al Zijn vijanden.
C. Het oogmerk van de Psalm, die mede een van de beurt-sprakige Psalmen is, is om elk te vermanen tot onderwerping aan het Rijk van de Christus. En daarin ontmoeten wij een viervoudige spreekbeurt, hetgeen als de vier hoofddelen van deze Psalm zijn. Eerst wordt de Kerk sprekende ingevoerd, als belachende al het weerstreven van haar vijanden, vers 1-5. Daarop spreekt de Vader, vers 6. Dan volgt de spreekbeurt van de Zoon, vers 7-9. Die gesproken hebbende, dan vangt de Kerk wederom aan te spreken, vermanende elk om in plaats van zich tegen deze Koning aan te kanten, veel liever zich Zijn regering te onderwerpen.
IV. Onze tekst behelst dan in zich de spreekbeurt van de Vader, getuigende van Zijn Zoon: *Dat Hij Hem gezalfd had over Sion, de berg Zijner heiligheid.*
V. Om tot het rechte verstand van deze tekst te geraken, moeten wij overwegen:

I. De zalving van de Messias tot Koning, van God de Vader zo uitgedrukt: Ik toch heb Mijn Koning gezalfd.
II. Zijn Koninkrijk waarover Hij gezalfd was, het is: Sion, de berg van Gods heiligheid.

VERKLARING

I. In het eerste, noemt God de Vader Zijn Zoon de Messias, Koning. En wel Zijn Koning. Er omtrent getuigende: Ik toch heb Hem gezalfd.
A. God de Vader noemt dan hier Zijn Zoon, de Messias:
1. Koning. Een koning is eigenlijk een zodanig persoon, bij welke het opperste gezag berust, en welke alle onderdanen volgens zekere wetten gehoorzaamheid moeten bewijzen. In deze zin is de Messias Koning:
a. Als de waarachtige God. Dan is Hij ook die Koning, van Welke gezegd wordt: Omdat niemand U gelijk is, daarom zijt Gij groot, en groot is Uw Naam in mogendheid; wie zou U niet vrezen, en Uw Naam groot maken, o Gij Koning der heidenen? Want het komt U toe, Jer. 10.
b. Doch behalve dat de Messias zo Koning is als de waarachtige God, zo is Hij ook Koning als Middelaar. God zou Hem de troon van Zijn vader David geven, en Hij zou over het huis Jakobs Koning zijn tot in der eeuwigheid, Luk. 1:32,33. Zo is Hij Koning over het Koninkrijk der genade en der heerlijkheid, waarin Hij Zijn gunstgenoten regeert door Zijn Woord en Geest, bewaart in het geloof, tegen al hun vijanden beschermt, en eindelijk opvoert tot een volzalige vreugde. Dit is dat Koninkrijk waarvan gezongen wordt, Ps. 45: Uw troon, o God! Is eeuwig en altoos; den scepter van Uw Koninkrijk is een scepter der rechtmatigheid. Als nu de Vader hier van Zijn Zoon spreekt als van een Koning, zo spreekt Hij niet van Hem voor zoveel Hij Koning is als de waarachtige God, maar voor

zoveel Hij een Koning is als Middelaar, Koning van Zijn Kerk, dat volk hetwelk Hij door de arbeid Zijner ziel tot Zijn zaad ontvangen zou. En in der daad als zodanig is de Messias ook een Koning, gelijk dan hier ook in de Messias op veel doorluchtiger wijze gevonden wordt alles wat zich in aardse koningen vertoont.

1. Zijn koningen gewoonlijk van oude en aanzienlijke geslachten voortgesproten; Christus is een Koning Die de Zone Gods is, Wiens uitgangen zijn vanouds, van de dagen der eeuwigheid, Micha 5:1.

2. Zijn koningen voorzien met grote heerlijkheid, zitten zij in hun gewelfde zalen, gekroond met een gouden kroon, versierd met een beparelde scepter, aangedaan met een vorstelijk statiekleed en omhangen met een purperen gewaad? Christus is ook gekroond met een kroon, waarmede Hem Zijn moeder kroonde op den dag Zijner bruiloft, en op den dag der vreugde Zijns harten, Hoogl. 3:11. Voorzien met de scepter Zijner sterkte, Ps. 110:2; aangedaan met klederen van mirre en aloë, uit de elpenbenen paleizen, waarvan zij Hem verblijden, Ps. 45:9; en rood in Zijn gewaad, Jes. 63:1.

3. Zijn koningen omringd met een lijfwacht, die te allen tijde, bijzonder in de oorlog, de persoon des konings bewaren? David had daartoe de Krethi en de Pleti, 2Sam. 8:18. Want alhoewel de geleerden niet overeenkomen wie hierdoor verstaan werden, zo dunkt mij echter het gevoeglijkste te zijn dat daardoor verstaan worden de lijfwachten van David, bestaande ten dele uit ervaren schutters, die de Krethi genoemd werden, wegens hun wetenschap in het boogschieten; ten dele uit ervaren slingeraars, die de Pleti genoemd werden, wegens hun wetenschap in het slingeren. Christus is ook altijd omringd met de heilige engelen, die als koninklijke trawanten die bij tienduizend maal tienduizenden, de duizenden verdubbeld, voor het aangezicht van Hem staan, Dan. 7:9.

4. Schrijven koningen hun onderdanen wetten voor, naar welke zij zich hebben te gedragen? Christus is ook een Koning, Die Zijn volk wetten voorschrijft. Hiervandaan draagt Hij bij uitnemendheid de Naam van Wetgever, Jes. 33.

5. Bewaren koningen hun volk, en beschermen zij het tegen alle vijanden? Christus is ook een Koning Die de Zijnen bewaart in de kracht Gods tot de zaligheid, 1Petr. 1:5. Zodat niemand ze uit Zijn hand zal rukken, Joh. 10.

6. Trachten koningen altijd de palen van hun gebied uit te breiden? Christus is een Koning Die van Zijn Vader verhoogd is tot een Vorst over de ganse aarde. Ziet, Ik heb Hem tot een Getuige der volkeren gegeven, tot een Vorst en Gebieder der volkeren, zegt de Vader, Jes. 55. Blijkt niet uit dit alles dat Messias een Koning is?

2. God de Vader noemt Hem hier Zijn Koning, zeggende: Mijn Koning. Om de uitnemendheid van deze Koning boven alle aardse koningen te vertonen; een Koning Die de Vader gelijk was, Die met de Vader de waarachtige God was, en Die het Beeld Gods op aarde zijn zou. Mijn Koning, dat is, Die Mij betamelijk is, Die waardig is om in Mijn Naam te regeren, en aan Wie het betaamt dat de heidenen worden gegeven tot Zijn erfdeel, en de einden der aarde tot Zijn bezitting. Mijn Koning, Die Ik zeer liefheb, Die Mijn Voedsterling, Mijn Vermaking is, waarin Ik lust heb, en Wiens Koninkrijk Ik zal doen voorspoedig zijn. Mijn Koning, Die in het oprichten van Zijn Koninkrijk niet zozeer Zijn als Mijn eer en heerlijkheid zal zoeken. Ja, Mijn Koning, Die Ik tot die waardigheid gesteld heb, Die Ik van eeuwigheid verordineerd heb en in de wereld zenden zal, om als Koning over een geestelijk Koninkrijk te heersen.

B. Trouwens, hiervandaan zegt de Vader ook dat Hij Hem tot Koning gezalfd had: Ik toch heb Mijn Koning gezalfd.

1. Het zalven had bij de Hebreeën plaats:

a. In prachtige maaltijden, daar toespeling op gemaakt wordt, Ps. 23:5, Hoogl. 1:13. Bij het begraven van doden, Gen. 50:2. Als zij iets tot gedachtenis, gebruik of van een een gemeen tot een heilig gebruik wilden afzonderen, Gen. 28, Jes. 21:5, Lev. 8.
b. Doch vooral werd bij de oude Hebreeën de zalving gebruikt, wanneer enig aanzienlijk ambtenaar in zijn bediening werd ingehuldigd. En zo werden niet alleen de profeten en priesters, maar ook de koningen gezalfd; gelijk wij lezen van Saul, 1Sam. 10; van David, 1Sam. 16; en van een reeks van andere koningen, die daarom ook gezalfden des Heeren genoemd werden, Jes. 45:14, en elders meer.
1. Welke zalving der koningen, volgens het voorgeven der Joden aldus geschiedde. Dat de olie in de gedaante van een ronde O of kroonsgewijze op hun hoofd gesmeerd werd; om zo, naar het zeggen der Joden, de zalving der koningen van die der priesters te onderscheiden, op welker voorhoofd tussen de wenkbrauwen de olie gesmeerd werd in de gedaante van een dwars kruis.
2. Verder tekenen de Joodse meesters in hun schriften aan, dat niet alle koningen in Israël gezalfd werden, maar alleen een tweeërlei soort:
a. Of dezulken welke de eersten in hun geslacht de troon beklommen, als Saul en David. Of ook dezulken welker recht tot de kroon door enige medestanders beslist werd; zo werd Salomo gezalfd wegens de twist, hem door zijn broeder Adonia aangedaan.
b. Welke zalving de gezalfden twee zaken verzegelden: Dat hij zeker van God tot dat ambt geroepen was. Dat hij de nodige gaven tot uitvoering van dat ambt van de algenoegzame Gever alles goeds ontvangen zou. Op deze zalving van de koningen wordt hier gezien.
2. Niemand ondertussen denke, alsof de Messias van enig mens door enige uiterlijke olie tot Koning gezalfd was; neen, toch niet; dewijl Zijn Persoon veel waardiger was, zo is Hij van God Zelf gezalfd. Ik, zegt de Vader, heb Mijn Koning gezalfd. Des Vaders zalving van Hem tot Koning geeft te kennen:
a. Dat Hij van eeuwigheid geschikt en verordineerd is tot een eeuwige Koning van het uitverkoren volk. Welke voorverordinering de Messias ook Zelf een zalving noemt, zeggende, Spr. 8:23: Ik ben van eeuwigheid af gezalfd.
b. Dat Hij in de tijd een overvloedige mededeling van de gaven des Heiligen Geestes ontvangen zou, waarmee Zijn menselijke natuur vervuld zou worden, ten einde Hij bekwaam mocht zijn om zulk een grote bediening in alle standvastigheid te kunnen waarnemen.
3. Dit wordt nu in de grondtekst aan het vorige vastgemaakt met een letter, welke hier buiten alle tegenspraak tegenstellig is, en daarom terecht van de onzen vertaald door *toch*: Ik toch heb Mijn Koning gezalfd. Dewijl de Vader dit doen zou in spijt van al des Konings vijanden, alsof de Vader de koningen, vorsten en het gewone volk aansprekende, zeggen wilde: Gij aardse koningen en vorsten der wereld, gij nietige volkeren van Joden en heidenen, wat raast en woelt gij zo tegen Mijn Zoon en Zijn Rijk? Wat beraadslaagt gij tezamen om door uw macht en geweld deze Koning en de komst van Zijn Koninkrijk in de wereld te beletten? Het zal alles ijdel zijn, gij zult vergeefse arbeid doen. Ik toch heb Mijn Koning gezalfd. En zo is de zalving van Christus tot Koning door Davids zalving aardig afgebeeld, die ook eerst vele tegenspoeden moest doorworstelen, eer hij tot koning werd verklaard. Zo zou het de Messias ook gaan, eer Hij voor Koning erkend werd.
II. Doch waarover had God de Vader Zijn Zoon tot Koning gezalfd? Het was over Sion, de berg Zijner heiligheid. Wij moeten dit eerst in de letter ophelderen, en dan naspeuren wat hierdoor aangeduid wordt.

A. Naar de letter:
1. Was Sion een berg in de omtrek van Jeruzalem gelegen, op welke gebouwd was een sterke burcht of kasteel, hetwelk de koning David in het achtste jaar van zijn regering heeft belegerd en op de Jebusieten veroverd, nemende daar voorts zijn woonplaats, en die noemende de stad Davids, 2Sam. 5. Een berg waarop niet alleen van David de ark des Heeren in een gespannen tent geplaatst, maar ook naderhand van Salomo op een heuvel daarvan voor de Allerhoogste de tempel gebouwd was. Die berg die God, na het verwerpen van de tenten van Jozef en de stammen van Efraïm, boven al de steden van Palestina verkoren had, en begeerd tot Zijn woonplaats, zeggende: Dit is Mijn rust tot in der eeuwigheid; hier zal Ik wonen, Ps. 132. Daarheen moesten de stammen des Heeren driemaal des jaars opgaan, om op de drie hoge feesten met hun gaven en offeranden te verschijnen voor het aangezicht Gods. Daarheen brachten ook de Jodengenoten der gerechtigheid, nevens hun paaslammetjes, nevens hun brand- en slachtoffers, ook hun geloften en vrijwillige offeranden tot een lieflijke reuk de Heere. Hier woonde de Heere boven de Cherubim op het verzoendeksel. Hier zegende God een ieder die er Zijn aangezicht in het geloof zocht, door het genadig aannemen der offeranden, door het verhoren der gebeden, en door het vergeven der zonden op de grote Verzoendag.
2. Hiervandaan was Sion ook de berg Zijner heiligheid, gelijk ze zo menigmaal in de Heilige Schriften de berg van Gods heiligheid genoemd wordt. Een berg Zijner heiligheid:
a. Omdat ze op een bijzondere wijze onder al de bergen aan Zijn heiligheid en aan Zijn dienst was toegewijd en daartoe afgezonderd.
b. De berg Zijner heiligheid daarenboven, omdat alles daar op een bijzondere wijze heilig was; omdat alles hetgeen naar de Levitische bediening van die tijd heilig was, daarop gevonden werd; omdat de Heere Zelf daar met Zijn heiligheid woonde; omdat Hij ook op een bijzondere wijze van Israël geheiligd werd. Zo was Sion de berg Zijner heiligheid.
B. Wanneer nu de Vader getuigt, dat Hij Zijn Zoon gezalfd heeft tot Koning:
1. Over Sion, de berg Zijner heiligheid:
a. Zo zou men dit in de eerste plaats naar de letter kunnen opvatten, en dan zou daardoor te verstaan gegeven worden dat Hij te Sion als Koning zou worden ingehuldigd. Gelijk de Messias ook als Koning op een ezelin Jeruzalem is binnengereden, terwijl het Joodse volk Hem met zoveel zegenzangen verwelkomde, dat ze de wolken schenen door te dringen. Zo is Hij ook te Sion als Koning ingehuldigd door het plechtig uitstorten van de Heilige Geest op de pinksterdag over de apostelen. Te Sion heeft Hij ook allereerst de zetel van Zijn heerschappij gevestigd, en vandaar Zijn herauten en rijksgezanten uitgezonden, om alom Zijn koninklijke banier op te richten. Trouwens, zo moest naar de voorzegging der oude orakels het Woord van het Evangelie allereerst uitgaan uit Sion en Jeruzalem, Ps. 110, Jes. 2, en elders meer.

b. Doch daarenboven is er niets gemener in de Heilige Schrift, dan dat de bergen ook een zinnebeeld zijn van volkeren, koninkrijken en landen. Zo wordt het volk van Israël en het volk van Babel dikwijls bij bergen en bij grote bergen vergeleken. Zo wordt ook de Kerk van Christus, dewijl die als een berg verheven is en uitsteekt boven andere, bij een berg vergeleken, gelijk onder andere in Dan. 2 en elders. In het bijzonder was de berg Sion een zinnebeeld van de Kerk van het Nieuwe Testament, die niet alleen uit Joden, maar ook uit heidenen bestaan zou. Van Sion, dat is van de Kerk van het Nieuwe Testament, zou gezegd worden: Die, en die is aldaar geboren, Ps. 87. De maan zou schaamrood worden, en de zon zal beschaamd worden, als de Heere der heirscharen op de berg Sion, dat is de Kerk van het Nieuwe Testament, regeren zal, Jes. 24. Hoe lieflijk zijn op de

bergen de voeten desgenen die tot Sion zegt: Uw God is Koning, Jes. 52. En wat dergelijke plaatsen meer zijn. En zo verstaan wij dan ook in onze tekst door Sion in het bijzonder de ganse Kerk, inzonderheid onder de dagen van het Nieuwe Testament; wanneer ook waar zou wezen: Eis van Mij, en Ik zal U geven de heidenen tot Uw erfdeel, en de einden der aarde tot Uw bezitting. Gelijk dan ook de Kerk terecht onder die benaming wordt voorgesteld:

1. Wegens haar sterkte. Was Sion een sterke burcht, zo is ook de Kerk. De poorten der hel zullen dezelve niet overweldigen, Matth. 16.

2. Was Sion de voortreffelijkste van alle steden, een sieraad der ganse aarde; zo is ook de Kerk vol van alle sieraad en voortreffelijkheid; dewijl de Heere Zijn heerlijkheid op haar gelegd heeft, Ez. 16.

3. Was het Sion, daar God Zich openbaarde aan Zijn volk, en daar Hij Zijn tegenwoordigheid in het heiligdom vertoonde; zo is het ook de Kerk daar God Zich vermaakt, daar Hij Zijn Geest doet wonen, en daar Hij tegenwoordig is, Ps. 46.

2. Eindelijk, om niet alles bij te brengen:

1. Sion was een bijzondere heilige berg, de berg Zijner heiligheid. Maar zo is ook de Kerk. Zij is alleen Gode heilig en afgezonderd tot Zijn dienst, als een heilig volk, 1Petr. 2:9. Zij alleen is ook geheiligd van God en afgewassen, 1Kor. 6:11. Gods heiligheid wordt op een bijzondere wijze in haar geopenbaard, in het zaligen van zondaren door de Middelaar.

2. Dit nu eigent de Vader hun in het bijzonder toe, zeggende: Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg Mijner heiligheid. De Vader noemt dit Sion, de berg Zijner heiligheid. Omdat Hij het van eeuwigheid aan de Zoon gegeven had. Omdat Hij dit Sion bijzonder verwekt had tot Zijn lof. Dit volk, zegt Hij daarom, heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Mijn lof vertellen, Jes. 43. Omdat de Vader daarin, als in Zijn tempel en heiligdom zou wonen. Omdat Hij het ook teder beminnen, en tegen alle list en geweld zou beschermen.

1. Dit Sion nu, de berg Zijner heiligheid, dat is de Kerk van het Nieuwe Testament, was het waarover de Vader Zijn Zoon tot Koning gezalfd had.

a. Niet alsof de Messias geen Koning geweest was in het Oude Testament. Immers vertoonde Hij Zich daar als Koning, toen Hij Zijn koninklijke wet van Sinaï aan Israël heeft afgekondigd; toen Hij het kerkbestuur heeft ingesteld onder Israël; en door het volk van Israël tegen alle vijanden te beschermen, en uit alle zwarigheden te verlossen.

b. Maar onder het Nieuwe Testament zou Hij een heerlijker en luisterrijker Koning zijn. Zijn Koninkrijk zou meer algemeen zijn. Onder de Oude dag was het alleen over de Joden, maar met het Nieuwe Testament zou het zijn over Joden en heidenen. De goederen van Zijn Koninkrijk zouden dan ook klaarder geopenbaard worden, gerechtigheid, vrede en blijdschap te zijn.

2. Hij zou dan ook onder deze werkzaamheden en gestalten van de Sionieten voor hun Koning erkend worden.

a. Dat zij naar Hem zeer begerig zouden worden, dat zij zuchten en roepen zouden om Hem toch tot hun Koning te erlangen.

b. Dat zij zich naar Hem als hun Koning wenden zouden, en tot Hem toevlucht zouden nemen, verzekerd zijnde dat in Hem gerechtigheden en sterkte waren, Jes. 45:24.

c. Zij zouden Hem ook met hart en mond voor hun Koning erkennen en uitroepen, zeggende met David tot de Christus: Gij Zelf zijt mijn Koning, o God! Ps. 44.

d. Zij zouden al worstelende de vrijmoedigheid nemen om zichzelf aan deze Koning tot onderdanen over te geven.

e. Zij zouden deze Koning als Gods Sterkte aangrijpen, Jes. 27:5; en ook met Hem de goederen van Zijn Koninkrijk aannemen.
f. Zij zouden bij deze Koning alleen hun veiligheid, bescherming en bewaring zoeken, en Hem zichzelf toevertrouwen.
Ziedaar hetgeen hier in deze tekst voorzegd is.

VERVULLING

En gelijk dit alles hier van deze Messias voorzegd is, zo is het ook in Hem vervuld met de dagen van het Nieuwe Testament.
I. God de Vader Hem van eeuwigheid in de vrederaad al tot Koning over Zijn Sion verordineerd en aangesteld hebbende, heeft Hem verder tot Zijn Koning gezalfd:
A. Bij Zijn ontvangenis en geboorte, wanneer de Goddelijke natuur in Zijn menselijk lichaam ging wonen, Kol. 2:9. Gewis, toen is Hij al gezalfd, want van die tijd af heeft de Heilige Geest de menselijke natuur van de Zoon bewerkt en met nodige gaven verrijkt, waarvan Hij twaalf jaren oud zijnde al bewijs gaf, Luk. 2.
B. Vervolgens is de Messias gezalfd in Zijn Doop, wanneer Hij door water, zoals eertijds de Ouden door zalfolie, is ingehuldigd, om van die tijd af het aangenomen middelaarsambt in het openbaar uit te voeren. Toen immers daalde de Geest op Hem neer als een duif, tot bewijs dat die Geest Hem van nu af zou bewerken en tot Zijn ambt bekwaam maken, terwijl de Vader Hem ondertussen uit de hemel in het openbaar met deze woorden inhuldigde: Deze is Mijn Zoon, Mijn geliefde Zoon, in Denwelke Ik Mijn welbehagen heb, Matth. 3:17.
C. Maar bijzonder heeft de Vader Hem gezalfd, wanneer Hij Hem na Zijn opstanding en hemelvaart tot de hoogste trap van eer en heerlijkheid verheven, aan Zijn rechterhand geplaatst, en Hem een Naam gegeven heeft boven alle namen, en in Zijn Naam de Geest uitgestort heeft. Toen heeft God Hem gemaakt tot een Heere en Christus, Hand. 2.
II. En als zulk een gezalfde Koning werd Hij bij Zijn geboorte al gegroet van de engelen, van de wijzen uit het Oosten. In de loop van Zijn leven heeft Hij al verschillende blijken gegeven van Zijn koninklijke heerlijkheid. Zodanig beleed Hij Zich voor Pilatus, Joh. 18. En in Zijn vernedering werd Hij daarvoor erkend van de moordenaar, Luk. 23. Doch bijzonder heeft Hij Zich als Koning over Sion betoond na Zijn verhoging en hemelvaart. Wanneer Hij op de pinksterdag Zijn Geest uitstortte over de apostelen, en hen als rijksherauten heeft uitgezonden, om alom onder Joden en heidenen Zijn Koninkrijk op te richten. Toen Hij wraak kwam oefenen over de Joden, die Hem voor geen Koning erkennen wilden, met de verwoesting van Jeruzalem. In de onderwerping van de koninkrijken der aarde onder Zijn regering, ten tijde van keizer Constantijn de Grote begonnen. In de verstoring van de antichrist, ten tijde van Luther en Calvijn, in de gezegende Reformatie. Doch wij verwachten dat Christus Zich nog eens op een doorluchtiger wijze als Koning over Sion zal vertonen in het laatste der dagen, wanneer de volheid der heidenen zal ingaan, en geheel Israël zal zalig worden.

TOEPASSING

I. Ziedaar toehoorders, hoe de Vader Zijn Zoon tot Koning gezalfd heeft over Sion, de berg Zijner heiligheid. Wat een zalig geluk is dit voor de Kerk Gods, dat zij zulk een Koning heeft, van God de Vader gezalfd? Al het woelen en woeden der vijanden tegen haar

is dan ijdel; en het zal dezen in eeuwigheid niet gelukken de Kerk te verwoesten of te verdelgen.
A. Elk onzer heeft nu het meeste belang daarin, of hij weet of hij waarlijk een rechte Sioniet is, en of de Zone Gods ook zijn Koning is. Dezen alleen zijn daartoe verwaardigd:
1. Die zeer begerig naar Hem zijn geworden, die roepen en zuchten om Hem maar tot hun Koning te hebben. Die zich met hun hart tot Hem wenden, en tot Hem toevlucht nemen. Die met hart en mond Hem voor hun Koning erkennen en uitroepen. Die zichzelf aan deze Koning tot onderdanen overgeven. Die Hem en de goederen van Zijn Koninkrijk in het geloof aannemen. Die bij deze Koning alleen hun veiligheid en bewaring zoeken. Zijt gij zo gesteld, dan is Gods Zoon ook uw Koning.
2. Maar helaas! Wij vrezen dat de meesten geheel anders gesteld zijn. Wordt dat niet openbaar uit de geringe gedachten die velen van Hem hebben? Hoevelen die zich Zijn wetten niet willen onderwerpen? En hoevelen ook die twee heren, Hem en de wereld tegelijk willen dienen?
3. Arme mensen, die nog geen onderdanen van deze Koning zijn:
a. Gij zijt nog lijfeigen slaven van de duivel. Dat is een hard woord, zult gij zeggen. Dat is waar, en ik schrik bijna wanneer ik het spreek; evenwel de zaak ligt in der waarheid zo; want er zijn in de grond maar twee koningen en koninkrijken. Jezus met Zijn Koninkrijk en de satan met het zijne; behoort gij dan niet tot het Koninkrijk van Jezus, zo behoort gij nog tot het koninkrijk van de satan. O nare toestand!
b. Gij zijt ook vreemdelingen van al de goederen van Jezus' Koninkrijk. En zo blijvende, zult gij ten laatste in de hel voor eeuwig geworpen worden.
B. Och! dat de schrik des Heeren u eens bewoog tot bekering, en geloof in deze Koning, volgens 2Kor. 5:11. En dat gij uzelf in waarheid eens tot een onderdaan van Hem aanbood, en Hem met uw hart tot uw Koning aannam, u Zijn koninklijke regering onderwerpende.
1. O! het is een onbegrijpelijke zoetheid Jezus tot zijn Koning te hebben. Zijn juk is zacht, en Zijn last is licht, Matth. 11:30. God de Vader heeft Hem Zelf tot Koning gezalfd; zoudt gij dan weigeren durven die Koning aan te nemen?
2. Indien gij het niet doet, wat zal u al overtuigen? Het onredelijke schepsel zal u beschamen, ieder schepseltje, zelfs een wormpje zoekt zijn behoud; en zult gij dan niet trachten naar het behoud van uw onsterfelijke zielen? Nu, zonder de Koning en zonder tot Zijn Koninkrijk te behoren, kunt gij in eeuwigheid niet behouden worden. Dat is alleen de weg om aan Zijn koninklijke heil- en genadegoederen deel te krijgen. O! de Heere doe het u ondervinden.
I. Maar gij kinderen van Sion, inwoners van de berg van Gods heiligheid.
A. Acht het uw gelukzaligheid dat gij zulk een Koning hebt. Geeft uzelf volkomen aan Hem over. Zoekt Zijn koninklijke wetten in alles te gehoorzamen. Wandelt als ware burgers van Sion, als rechte Sionieten. Zoekt ook de landpalen van Jezus' Koninkrijk uit te breiden. En laat Hem als uw Koning uw hart geheel beheersen.
B. O! wat ligt hier ook een grote troost in opgesloten. Voor de Kerk in het gemeen, deszelfs vijanden mogen woelen en woeden; de Kerk heeft een Koning Die hen wel staande zal houden. En voor elk van u, gelovigen, in het bijzonder: Zijt gij onmachtig om het tegen de vijanden uit te houden? O! Gij hebt een machtige Koning, Die de sterke God Zelf is. Zijt gij onwijs om uzelf te regeren? Gij hebt ook een wijze Koning. Hij maakt u Zelf tot prinsen en koningen Gode Zijn Vader.

C. Gijlieden zult gewis eens verwaardigd worden Hem eeuwig toe te zenden: Hem Die op den troon zit, en het Lam, dat ons heeft liefgehad en van al onze zonden gewassen in Zijn bloed, Hem zij de eer en heerlijkheid, tot in der eeuwigheid. AMEN.

TWEE EN TWINTIGSTE LEERREDE Ter gelegenheid van de bediening van het Heilig Avondmaal

PSALM 4:7b

Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o HEERE!

INLEIDING

I. **GELIJK** er geen groter zonde is dan met een boos en ongelovig hart af te wijken van de levende God, Hebr. 3:12; dewijl Hij niet alleen het hoogste en opperste Goed is, maar elk ook zo weldoende, dat Hij niemand reden daartoe geeft. Zodat Hij diensvolgens over een iegelijk die van Hem afwijkt klagen mag, als eertijds over de Joden: Wat voor onrecht hebben uw vaders aan Mij gevonden, dat zij verre van Mij afgeweken zijn? Jer. 2:5.
A. Alzo is er ook geen grotere straf noch ellende, dan wanneer God iemand wederom verlaat, en met Zijn genade en gunstige tegenwoordigheid van hem wijkt. Wee hen, als Ik van hen zal geweken zijn, staat er, Hos. 9:12. Schrikkelijk was de staat van Saul, toen de Heere van hem geweken was, 1Sam. 18:12. Hoe klaagde Sion toen de Heere voor een kleine tijd Zijn aangezicht verborg: De Heere heeft mij verlaten, en de Heere heeft mijner vergeten, Jes. 49:14. Hoe de zon verder wijkt, hoe het kortere dagen en verdrietiger nachten maakt. Evenzo gaat het daar de zon van Gods gunst daalt en ondergaat, daar moeten Egyptische duisternissen komen, en nachten als die van Seïr hadden, welke duren moeten tot in alle eeuwigheid. Het ene kwaad volgt op het andere, het tweede op het eerste. Zo gij de Heere verlaat, Hij zal u verlaten, 2Kron. 15:2.
B. Maar wenst men Gods gunst bij aanvang te erlangen, of tot Hem te behouden, of wederom bij vernieuwing tot zich te trekken, dan moet men Jakobus' vermaning behartigen, Jak. 4:8: Naakt tot God, en Hij zal tot u naken. Het is de raad die God Zelf gaf aan Zijn ellendig volk, zeggende: Keer weder tot Mij, en Ik zal tot u wederkeren, Mal. 3:7. Niemands staat is geheel en al hopeloos, maar er is integendeel nog kans en mogelijkheid, mag ik zeggen, om behouden te worden; om in plaats van eeuwige ellende, met het aangename licht van Gods gunst en genade omschenen te worden, indien men zulks maar zelf niet verhindert of er tegen is. Doch zal de dageraad van verlossing aanbreken, en de zon van Gods gunst voor iemand opgaan, zo moet hij:
1. Indien hij nog een onbegenadigde en onbekeerde is, eerst recht tot zichzelf raken, en beroerd worden. Daarop ook waarachtig worden bekeerd; en eindelijk offeranden der gerechtigheid offeren, en op de Heere vertrouwen; en zo tonen dat hij gelooft.
2. Doch is iemand reeds een begenadigde en bekeerd, dan is er niets nodiger dan dat hij zich verootmoedigt en vernedert voor de Heere, en tevens daarom in de gebeden bij Hem aanhoudt, met Mozes biddende: Keer weder Heere, tot hoe lange? En het berouwe U over Uw knechten, Ps. 90:13. En met de dichter: O God, wees niet verre van mij; mijn God, haast U tot mijn hulp, Ps. 71:12. Meest begerende en biddende om de gunst en genade Gods, Die de Fontein is van alle zegeningen.
II. Althans, zo was het gedrag en de handelwijze van die man naar Gods hart, David, zoals uit onze tekstwoorden blijkt, daar hij bidt: Verhef Gij over ons het licht Uws aan-

schijns, o Heere! En dat hij er die zegen ook op ondervond, blijkt uit het volgende achtste vers.
III. De dichter van deze vierde Psalm is David.
A. In het opschrift, vers 1, ontmoeten wij: Een opdracht aan de opperzangmeester, opdat ze zo door zijn bezorging in het heiligdom zou worden gezongen en gespeeld. En dat op Neginoth, dat is bij mij, volgens de meest volslagen en welluidende melodie.
B. De inhoud van deze Psalm houden wij met onze overzetters, in hun opschrift boven deze Psalm te lezen, deze te zijn: Dat David daarin om genadige verhoring bidt, zijn vijanden bestraft, en tot bekering vermaant; verheugd, getroost en gerust zijnde in Gods genade.
C. Drieledig is derhalve de inhoud van deze Psalm. Eerst bidt hij God om een genadige verhoring, vers 2. Daarop bestraft hij zijn vijanden, en vermaant ze tot bekering, vers 3-6. Waarop hij eindelijk:
1. Het gedrag van de meeste mensen voorgedragen hebbende, in het eerste gedeelte van ons tekstvers.
2. Daarop voor hem en zijn medegelovigen bidt, om de ondervinding van de gunst en genade Gods, in onze tekstwoorden. Betuigende voor zichzelf verheugd en getroost te zijn door de ondervinding van des Heeren genade, vers 8; en daarom er ook gerust op te zijn, in het negende vers.
IV. Zodat deze onze tekst derhalve eigenlijk in zich behelst: *Een gebed van David, voor zichzelf en zijn medegelovigen, om de ondervinding van de gunst en genade Gods*. Kinderen van God, die aan deze plaats thans zijt opgekomen om ten Avondmaal te gaan, is het u daarom ook niet te doen? Om er Gods gunst en genade te ondervinden? Konden wij dan wel gepaster stof dan deze thans uitkiezen?
O, de Heere doe ze u ondervinden; Hij verheffe over u het licht van Zijn aanschijn! Amen.
V. Wij ontmoeten hier:

I. Het Voorwerp dat de dichter hier aanspreekt, zeggende: O Heere.
II. De inhoud van zijn smeking; het is: Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns.

VERKLARING

I. Het Voorwerp dat David hier aanspreekt, is de Jehovah, de Heere. Hier is een wonderlijke, aardige en zeer zoete spraakwending tot God. In de vier voorgaande verzen had hij zijn vijanden bestraft en tot bekering vermaand. Daarop had hij in het eerste gedeelte van ons tekstvers het gedrag van de meeste mensen voorgedragen, hoe velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Maar daarop wendt hij zich nu voor zichzelf en zijn medegelovigen tot de Heere; tonende daarmee dat hij zulks alleen bij de Heere zocht.
A. David spreekt God hier aan met de Naam Jehovah, HEERE. Dat is Gods Gedenknaam, Hos. 12:6, die Zijn onafhankelijkheid, eenvoudigheid, eeuwigheid en onveranderlijke standvastigheid uitdrukt.
1. Een Wezen dat volstrekt volmaakt is, dat enkel Wezen is, dat alle volmaaktheid op het allervolkomenste in Zichzelf, en tegelijk onafhankelijk bezit, op en door Wiens bevel alles wat buiten Hem is, is dat het is.
2. Een Wezen dat in Zichzelf, in Zijn deugden, raadslagen en wegen van eeuwigheid tot eeuwigheid onveranderlijk Hetzelfde is.

3. Een Wezen dat Zijn verbond houdt, en Zijn beloften zonder de minste verandering of vermindering vervult, als een God van onkreukbare waarheid en onwankelbare trouw.
B. Doch het schijnt niet zonder nadruk dat David God met zulk een gulle gemoedsbeweging hier zo aanspreekt, Jehovah, of gelijk het de onzen hier overzetten, om die gulheid meteen te kennen gevende, o Heere!
1. Hij drukt hiermee uit zijn grote vergenoeging en blijdschap over zijn keus. Zochten anderen het goede bij wat anders; de keus van zijn hart was om het bij de Heere alleen te zoeken. Dit komt hem als zulk een groot voorrecht voor, dat hij er over verwonderd, vergenoegd, verblijd, ja als van overstelpt is. Hij is der woorden vol; de geest zijns buiks benauwt hem. Hij moet spreken, opdat hij zoor zich lucht krijge, Job 32:18,20. En daarom is hier zijn uitroep en aanspraak: O Heere!
2. Hij geeft God hiermee de eer van Zijn goedertierenheid. Hij keert zich tot de Heere, tot bewijs dat alleen in Zijn gemeenschap het goede te vinden is, dewijl Hij de Oorsprong en Gever is van alle goede gaven en volmaakte giften, Jak. 1:17.
3. Hij vertoont hiermee ook zijn vrijmoedigheid. Niet alleen durft hij God bidden, dat Hij het licht van Zijn aanschijn over hem en zijn medegelovigen verheffe; maar hij durft dit zelfs ook te doen met deze aanspraak: O Heere! Tonende zo zijn vrijmoedigheid tot God.
4. Hij betuigt hiermee ook zijn onwankelbaar vertrouwen op God; hij noemt Hem Jehovah. Het is alsof hij de Heere Zijn voornemen der genade, Zijn verbond, beloften en eden herinnert; alsof hij Hem Zijn algenoegzaamheid, onveranderlijkheid en waarheid voorhoudt, om alzo zonder schaamrood te worden het goede van Hem te verwachten. Ziedaar de aanspraak van de dichter.
II. Op die vaste en onwrikbare grond bidt hij nu tot de Heere: Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns. Waarin twee dingen voorkomen, om aan te merken waarvan David hier spreekt. Het is van het licht van des Heeren aanschijn. Hetgeen hij daaromtrent verzoekt en bidt, het is: Dat de Heere het verheffe over hem en zijn medegelovigen.
A. David spreekt hier van het licht van des Heeren aanschijn.
1. God een Geest zijnde, Joh. 4:24:
a. Heeft eigenlijk geen zichtbare gedaante; daarom noemt Hem Paulus de onzienlijke God, 1Tim. 1:17; en zegt, dat Hij een ontoegankelijk licht bewoont; Denwelke geen mens gezien heeft, noch zien kan, 1Tim. 6:16. Ja, de Heere zegt Zelf tot Mozes: Gij zoudt Mijn aangezicht niet kunnen zien; want Mij zal geen mens zien en leven, Ex. 32:20. Een aangezicht te hebben is de mensen eigen.
b. Maar oneigenlijk wordt zulks ook verschillende dingen toegeschreven, en zo ook God, betekenende Zijn tegenwoordigheid, als blijkt uit Ex. 20:3: Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben; dat is, in Mijn tegenwoordigheid, nergens. En uit Ps. 90: 8: Gij stelt onze ongerechtigheden voor U, onze heimelijke zonden in het licht Uws aanschijns; dat is, in Uw tegenwoordigheid. Zo neemt het ook David, Ps. 139:7: Waar zou ik heengaan voor Uw Geest? En waar zou ik heenvlieden voor Uw aangezicht? Gelijk het oog van Zijn alwetendheid alle dingen ziet, zo is ook het aangezicht van Zijn overaltegenwoordigheid nergens in-, nergens uitgesloten. Nochtans is Hij op gelijke wijze niet bij alle mensen, gelijk het aangezicht der koningen niet altijd even wel staat, maar naar het gedrag van hun onderdanen hun tegenwoordigheid of wenselijk of vreselijk is; zo ook van God, Hij vertoont inzonderheid een drieërlei aanschijn. Somtijds van majesteit en heerlijkheid; somtijds van toorn en verbolgenheid, somtijds van genade en goedgunstigheid. Ik zeg:

1. De tegenwoordigheid Gods is menigmaal heerlijk en majestueus, gelijk van aardse koningen die hun luister en majesteit somtijds vertonen. Zodanig was immers Salomo's vertoning en voorkoming, 1Kon. 10. Maar nog veel uitnemender is de majesteit van de Koning der koningen; Zijn achterste delen, dat is, een klein glimpje van Zijn heerlijkheid, is meer dan al de luister van alle koningen der aarde, Ex. 33:23. Wat moet Zijn aangezicht, dat is, Zijn heerlijkheid in haar volmaaktheid dan wel niet zijn? Was Mozes' aangezicht van de weerslag zo glinsterende, dat het, volgens de kracht van de Hebreeuwse grondwoorden, als zonnestralen glinsterde, zodat de Israëlieten het niet konden aanschouwen, Ex. 34:29; hoe majestueus en glinsterende moet dan de tegenwoordigheid van God Zelf niet zijn, Die, gelijk de zon aan de maan haar licht ontleent, alle dingen hun luister en heerlijkheid geeft. O! deze glans is te sterk voor onze lichaamsogen. Zijn aangezicht en tegenwoordigheid is zo ontzaglijk voor alle schepselen, dat de bergen smelten als was voor het aanschijn des Heeren, Ps. 97:5.
2. Is er een aangezicht en tegenwoordigheid van Gods toorn, hiervoor verborg zich Adam, Gen. 3:8, vluchtte Kaïn, Gen. 4:14, en worden verdreven en verstrooid al Zijn vijanden, Num. 10:35. Want voor deze tegenwoordigheid kan niemand bestaan; en daarom, wee de zondaars die God daarmee aanschouwt. Het aangezicht des Heeren is tegen degenen die kwaad doen, om hun gedachtenis van de aarde uit te roeien, Ps. 34:17.
3. Er is ook een aangezicht van Gods gunst. Zou, vraagt God aan Mozes, Ex. 33:14,15, Mijn aangezicht moeten mede gaan om u gerust te stellen? Dat is te zeggen, de bewijzen van de genadige tegenwoordigheid van uw God? Zo staat er ook in Ps. 44:4: Uw rechterhand en het licht Uws aangezichts heeft hun heil gegeven, omdat Gij een welgevallen in hen had. En Ps. 89:15: Goedertierenheid en waarheid gaan voor Uw aangezicht.
4. Hierom worden ook die dingen waarin en waardoor God Zijn genadige tegenwoordigheid vertoont, Zijn aangezicht genoemd. Gelijk de ark des verbonds, vanwaar God een klaar getuigenis gaf van Zijn gunst en toegenegenheid tot Zijn volk. Daarop ziet David, als hij in Ps. 105:4 zegt: Vraagt naar den Heere en Zijn sterkte; zoekt Zijn aangezicht geduriglijk; dat is, Zijn genadige tegenwoordigheid in Zijn dienst. Hierom had hij zulk een brandende begeerte om voor Gods aangezicht te verschijnen, Ps. 42:3. En om al de dagen van zijn leven in het huis des Heeren te wonen, Ps. 27:4. Zo noemde ook Jakob de plaats omtrent het veer Jabbok, daar hij vorstelijk met de Engel des Heeren geworsteld, en Hem overwonnen had, Pniël, dat is, Gods aangezicht, of het aanzien Gods; deze reden daarvan gevende: Want (zei hij) ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht, en mijn ziel is gered geweest, dat is, God is mij gunstig en genadig geweest, Gen. 32:30. En deze betekenis heeft het veelszins, als Ps. 11:7, 21:7, 31:17. En hier ook in onze tekst.
2. Hier wordt nu in het bijzonder gesproken van het licht van des Heeren aanschijn. Het gebeurt wel, gelijk als Labans aangezicht jegens Jakob niet was als gisteren en eergisteren, Gen. 31:2; dat het aangezicht van de Vader der lichten op Zijn kinderen ook eens donker en straf ziet, en dat Hij voor een tijd de zoete stralen van Zijn gunst inhoudt en verbergt. Hetwelk hen dan doet klagen met Job: Waarom verbergt Gij Uw aangezicht, en houdt mij voor Uw vijand? Job 13:24. En zeggen met David: Hoe lange Heere, zult Gij mijner steeds vergeten? Hoe lange zult Gij Uw aangezicht voor mij verbergen? Ps. 13:2; en bidden, Ps. 27:9: Verberg Uw aangezicht niet voor mij, en keer Uw knecht niet af in toorn. Want er is niets droeviger noch smartelijker voor Gods kinderen, dan het missen van Gods vriendelijke tegenwoordigheid, als zij door hun zonden en om hun zonden Zijn gelaat veranderd zien; maar integendeel is er niets verkwikkelijker en aangenamer voor

hen, dan wanneer zij het licht van Zijn aanschijn over hen mogen zien lichten, en de blijken en bewijzen van Zijn gunst mogen smaken en ondervinden.
a. Deze gelijkenis is ontleend, of van de mensen, die met een stuurs en donker aangezicht zien op degenen die ze niet mogen lijden, of op wie ze wat verstoord zijn. Maar integendeel, welke zij goedgunstig zijn, en die zij gunst willen bewijzen, die tonen zij een ongerimpeld voorhoofd en vrolijke ogen. Zodat men uit hun uiterlijk gelaat de genegenheid en gesteldheid van hun gemoed omtrent iemand kan kennen. Zo gaat het ook met het uiterlijk gedrag Gods omtrent Zijn volk, daaruit kan men Zijn toegenegenheid of ongenoegen tot en omtrent hen ook dikwijls afnemen.
b. Of de gelijkenis kan genomen zijn van de zon, welke somtijds schuilt achter donkere en zware wolken, waardoor de aarde een treurig en donker wezen draagt; maar daarna haar licht wederom doorbrekende, zo is haar licht zeer troostvol en verkwikkende voor de mens, en alle schepselen nemen als een nieuw vermaak daarin. Evenzo is het ook gelegen met God en de ware gelovigen, ten opzichte van de werking van Zijn gunst. Als Hij Zich verbergt achter de wolken, en duisternis zet tot Zijn verberging, Ps. 18:12, dan worden zij verschrikt, Ps. 30:8. Maar integendeel, wanneer deze hun Heilzon wederom doorbreekt, dat hun licht komt, en de heerlijkheid des Heeren over hen opgaat, Jes. 60:1. Dat God hun een Zon en Schild is, en genade en eer geeft, en het goede niet onthoudt, Ps. 84:12. Het is niet te zeggen, toehoorders, welk een troost er dan in de ziel van een gelovige komt, en wat een genezing, Mal. 4:2. Dan wordt hun weeklage veranderd in een rei, hun zak ontbonden, en zij met blijdschap omgord, Ps. 30:12.
B. Nu, dit licht van Zijn aanschijn, dat is van Zijn gunst, verzoekt en bidt hier David dat de Heere over hen wilde verheffen, zeggende: Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns.
1. In het gemeen is het zoveel alsof hij zei: Betoon, o Heere, metterdaad dat Gij ons goedgunstig zijt, neem ons op in genade, en verheug ons door Uw troostvolle tegenwoordigheid. De goddelozen mogen aardse goederen zoeken, en zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? In het vorige gedeelte van ons tekstvers. Geef Gij ons maar Uw gunst te ondervinden; dan zal ik zingen:

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er waar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit in bitt're smart,
Of bange nood, mijn vlees en hart,
Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed
Mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig Goed.

Wie ver van U de weelde zoekt,
Vergaat eerlang, en wordt vervloekt.
Gij roeit hen uit die afhoereren,
En U den trotsen nek toekeren.
Maar 't is mij goed, mijn zalig lot,
Nabij te wezen bij mijn God.
'k Vertrouw op Hem geheel en al,
Den Heer', Wiens werk ik roemen zal.

Het dertiende en veertiende vers uit de rijm van Psalm 73.
2. In het bijzonder:
a. Verheft de Heere over een gelovige het licht van Zijn aanschijn dan:
1. Als Hij hem blijken en bewijzen van zijn verzoening met God in Christus doet ondervinden en genieten, en daardoor een volle en vrijmoedige toegang tot Hem en Zijn genadetroon geeft; om God zo als met hem bevredigd, en in Christus voor hem voldaan, te aanschouwen. Dat dit een voorrecht der gelovigen is, toont Paulus, Rom. 5:1,2. Daar hij tot de gelovigen zegt: Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Heere Jezus Christus. Door Welke wij ook de toeleiding hebben door het geloof tot deze genade, in Welke wij staan en roemen.
a. Als de Heere hem gunt gemeenschap met Hem te oefenen, en Zijn vriendschap te ondervinden; dat dit een voorrecht der gelovigen is, toont Johannes, 1Joh. 1:3.
b. Als de Heere hem doet gevoelen de kracht en de vruchten van Zijn gunst, door de liefde Gods in zijn hart uit te storten door de Heilige Geest, waarvan Paulus spreekt, Rom. 5:5.
c. Als de Heere toont, niet alleen in zijn godsdienstverrichtingen, maar ook in hemzelf een lust en welbehagen te hebben, zeggende tot hem: Hefziba, Mijn lust is aan haar, als er staat, Jes. 62:4.
d. Als de Heere hem zegent, en met Zijn gunst omringt, Ps. 5:13. In al zijn noden en strijd hem beschut en bewaart, Ps. 31:21. Ja, geeft dat zijn werk in der waarheid is, Jes. 61:8; en een eeuwig verbond met hem maakt, Jes. 32:17,18.
2. De gevolgen voor een gelovige, als de Heere zo het licht van Zijn aanschijn over hem verheft, zijn hem ook zoet en dierbaar. Deze en dergelijke werkzaamheden en gestalten worden daarop van hem ondervonden:
a. Al was hij van tevoren nog zo donker, dor en dodig, hij raakt dan levendig en werkzaam met zijn gehele hart.
b. Al was zijn hart van tevoren nog zo vadsig en lusteloos omtrent de dienst des Heeren, dan krijgt hij daarin weer recht vermaak, en een lust en welgevallen.
c. Al was hij van tevoren nog zo verkleefd aan deze en gene dingen, en zijn ziel aan het stof klevende, die banden raken dan los, en zijn hart wordt dan gul en vlot.
d. Al was hij van tevoren wat lui en traag geworden in het benaarstigen, daardoor wordt hij terstond wederom vurig van geest gemaakt.
e. Al was hij van tevoren flauw, onmachtig en zeer zwak, daardoor wordt hij wederom gesterkt naar de inwendige mens, en daaruit krijgt hij als weer nieuwe krachten.
f. Al bevond hij zich van tevoren onder veel schuddingen en twijfel naar en over zijn staat, daardoor wordt hij van de Allerhoogste Zelf bevestigd, Ps. 87:5, en hij krijgt zo enige ruimte over zichzelf.
g. Eindelijk, al bevindt hij zich onder veel woelende kracht der verdorvenheid zeer zuchtende, en met deze of gene koningszonde gedurig zo strijdende, dat hij er zelfs telkens door gevangen genomen en weggesleept wordt, die scherpe doorn in het vlees, die engel des satans die hem met vuisten slaat; echter ondervindt hij dan dat Gods genade hem genoeg is, en dat Zijn kracht in zwakheid volbracht wordt, gelijk Paulus van zichzelf schrijft, 2Kor. 12:7-9.
b. Dit bidt nu David hier voor zichzelf en zijn medegelovigen, zeggende: Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o Heere! Hij verenigt hier zijn hart al biddende met des Heeren volk, en brengt hen met hem voor de troon.

1. Voor zichzelf was hij daar wonder veel op gezet, en hij had daar zeer veel mee op, dat de Heere het licht van Zijn aanschijn over hem verheft.
2. Doch hij gunde het ook van harte al des Heeren volk, elke gelovige; en daarom bidt hij het zowel voor hen als zoor zichzelf. Trouwens, dat is de aard en het rechte bestaan van de ware gelovigen. Gelijk zij zich elkanders noden aantrekken, en elkander de lasten helpen dragen; dat zij elkander ook zo van harte het goede toewensen en voor elkander bidden. Velen mochten dan zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? David zocht voor zichzelf en zijn medegelovigen, dat de Heere het licht van Zijn aanschijn maar over hem verheft; daar hadden zij het meest mee op.
Ziedaar deze stof voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Er is derhalve niets wenselijker, noch ergens meer om te bidden, dan om de gunst Gods tot ons te ondervinden. Daarom bad David hier in onze tekst, en dat behoren zij ook boven alles te begeren, en daarom boven alles te bidden. Dat bad David ook, Ps. 67:2: God zij ons genadig, en zegene ons, Hij doe Zijn aanschijn aan ons lichten. En in Ps. 89:16 roemt hij ze welgelukzalig, die in het licht van Zijn aanschijn wandelen, dat is, Zijn gunst bij zich hebben en die te ondervinden. Zij zullen, zegt hij, zich de ganse dag verheugen in Zijn Naam. Hij is de Heerlijkheid hunner sterkte, en door Zijn welbehagen zal hun hoorn verhoogd worden. Dit wist ook Daniël, en daarom bad hij: Doe Uw aangezicht lichten over Uw heiligdom, Dan. 9:17. En wat wonder? Want het licht van Gods aangezicht, Zijn gunst, is de fontein van alle genade en zegeningen, zo geestelijke als lichamelijke. Vandaar vloeien tot de mensen alle geestelijke zegeningen, waarmee Hij hen zegent in Christus Jezus, Ef. 1:3; de rechtvaardigmaking, de vrede met God, en wat dies meer is; daaruit spruit de vrede der consciëntie, en ontelbare andere heilvruchten; en insgelijks ook alle lichamelijke weldaden. Zijn ogen zijn op de rechtvaardigen, Zijn oren tot hun geroep; Hij hoort en redt ze uit al hun benauwdheden, Ps. 34:16,18. Ziet, al dit goede, alle tijdelijk en geestelijk, ja eeuwig heil vloeit uit de gunst Gods, wanneer Hij Zijn aanschijn over ons laat lichten.
A. Diensvolgens behoorde dit te zijn de wens van onze ziel, en gedurig ons gebed: Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o Heere! Want indien ons Zijn gunst niet ontbreekt, kan ons ook geen zegen ontbreken naar ziel noch naar lichaam; want dit is de moederzegen. Als gij die hebt, hebt gij het alles; maar als gij die mist, dan kan u niets zalig en gelukkig maken.
1. Dit bestraft dan de dwaasheid der meeste mensen, die hun geluk stellen in het aardse, en bij de mensen zoeken. Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Zij kennen geen hogere goederen dan de aarde; zij achten klein, ja verachten met Ezau de geestelijke zegeningen, liever hebbende het rode moes van de wereldse voordelen.
a. De ene jaagt naar rijkdommen en schatten, die hem niet gelukkig, maar ellendig maken.
b. Een ander loert, met Haman, op eer; en het is hem leed dat alle man hem niet even hoog acht en eerbied bewijst, dat zijn stoel niet boven alle andere staat; hij zoekt de gunst der mensen. Doch hoe haast kan die veranderen? Wat is er veranderlijker dan mensen?
c. Anderen wederom zien op de prinsen en de groten dezer aarde, Ps. 146:3.
O! hoe weinigen die zich bekommeren om de gunst Gods?

1. Daar nochtans de staat van die allen over welke God Zijn aanschijn niet in gunst laat lichten zeer ellendig is. Zij liggen onder Gods toorn, Jes. 33:14, Op. 6:6. De zegeningen zijn hun tot vloeken; er is niets dat hen kan troosten.
B. Mensen, daar het zo mee gesteld is, wat zult gijlieden aan des Heeren Tafel doen? Was het niet veiliger voor u daar af te blijven? En eerst des Heeren gunst te zoeken? Althans, wij raden u zulks van harte.
II. Tot U gelovigen, zeggen wij, dat gij de gunst Gods toch boven alle dingen steeds acht. Zoudt gij u grote dingen zoeken? Zoekt ze niet, Jer. 45:5. Immers die zijn zinnen heeft, schat goud boven slijk, diamanten boven straatstenen, een springader van levend water boven een gebroken bak. Daar uw schat is, zal ook uw hart zijn. Nu, waar is het? Hijgt gij naar het stof der aarde, dat dit op het hoofd der armen zij? Amos 2:7. Of is de begeerte van uw ziel tot de Naam des Heeren? Jes. 26:8. Is de gehele stem van uw hart: Verhef Gij over ons het licht van Uw aanschijn, o Heere? Kunt gij met waarheid zeggen, dat gij niemand nevens God in de hemel, dat u nevens Hem ook niets lust op de aarde? Ps. 73:25. Is Hij het hoogste van uw blijdschap? Ps. 137:6. Beminden, dat is ook het allerhoogste te achten, ja, uw ziel moet geen rust hebben voor en aleer gij verzekerd zijt dat Zijn aangezicht in gunst tot u is. Gelijk Absalom, die geen rust had voor en aleer hij des konings aangezicht zag? 2Sam. 14:23,33. Ofschoon de Heere u gaf vele uiterlijke zegeningen, het moet u ook niet vergenoegen of voldoen kunnen voordat gij Zijn aangezicht aanschouwt, en Hij u blijken en bewijzen van Zijn gunst geeft. Want er is:
A. Niets noodwendiger voor u dan Zijn gunst. Het is nodig voor u de schepselen te genieten, maar het is absoluut nodig God te genieten. God is genoeg voor u zonder enig schepsel; maar alle schepselen zijn niet genoeg voor u zonder God. God is het hoogste Goed, zonder Welke niets goed is; in Zijn licht zien wij het Licht. Wanneer de zon boven onze horizon is opgegaan, zo zeggen wij, het is dag, ofschoon er nog al vele donkere wolken in de lucht hangen. Zo ook als God onze God is, en wij blijken en bewijzen van Zijn gunst tot ons ondervinden, dan mogen wij ons verzekeren dat alle vloek van ons is weggenomen, al hingen er nog zovele duistere wolken rondom ons. Zolang wij geen blijken en bewijzen van Zijn gunst hebben, kunnen wij niet anders dan vrezen; maar die hebbende, mogen wij ons verzekeren dat wij Zijn vrienden zijn. Men mag hierop toepassen hetgeen Salomo zei, Spr. 16:15: In het licht des konings aangezicht is leven, en zijn welgevallen is als een wolk des spaden regens. Aan Gods gunst hangt de gunst van alle schepselen, want de Heere bestuurt ze; zo Hij voor ons is, wie zal dan tegen ons zijn? Ja, daaraan hangt onze gehele en eeuwige behoudenis.
B. Er is ook niets profijtelijker; want vandaar komen alle voordelen, zo lichamelijke als geestelijke. Die de fontein heeft, die heeft de stroom; die de mijn heeft, heeft het goud. Zo ook die gemeenschap heeft met God, mag zeggen: Mij zal niets ontbreken, Ps. 23:1. In nood is hem de Naam des Heeren een sterke Toren, de rechtvaardige zal daarheen lopen, en in een hoog Vertrek gesteld worden, Spr. 18:10. Hoe veilig kan hij in de schuilplaats des Allerhoogsten neerzitten, en vernachten in de schaduw des Almachtigen? Ps. 91:1,2. Hij is de Bewaarder Israëls, Die nimmer slaapt noch sluimert, Ps. 121:3. Als men Zijn gunst heeft, dan heeft men de geestelijke vrede, en dan zal de lichamelijke te zijner tijd ook volgen, dat Hij onze landpalen in vrede stelt, Ps. 147:14. Ja, de gunst Gods in Christus is de grondsteen van alle genade, Rom. 3:24.
C. Er is ook niets troostvoller; want dat gevoelen baart een onuitsprekelijke vreugde. Een Romeins keizer was zo beminnelijk van wezen, dat hij werd genoemd het vermaak van het menselijke geslacht; maar zo is God voor u, gelovigen; Hij vervrolijkt u door vreugde

met Zijn aangezicht, Ps. 21:7. Dit deed David uitroepen: De Heere is mijn Licht en mijn Heil, voor wien zou ik vrezen? De Heere is mijn Levenskracht, voor wien zou ik vervaard zijn? Ps. 27:1. Men mag genade hebben, ofschoon God Zijn aangezicht voor hem verbergt; maar men kan dan evenwel geen ware vreugde hebben. En daarom acht dit Licht hoog, Zijn goedertierenheid is beter dan het leven, Ps. 63:4. Maar Zijn gunst ondervindende, kan men geloven dat de zonde verzoend is, de toorn gestild, en de dood van haar prikkel beroofd is. En daarom wordt er met recht gezegd: De rechtvaardige zal zich verblijden; zij zullen van vreugde opspringen voor Gods aangezicht, Ps. 68:4.

1. Ik beken, God verheft niet altijd evenzeer het licht van Zijn aanschijn over een gelovige, noch laat hem altijd Zijn gunst gewaar worden; maar Hij toont somtijds ook al eens een toornig gezicht.

a. Dit doet Hij, wanneer een gelovige zijn aangezicht teveel naar de wereld keert. Hij doet het ook wel eens om hem te beproeven.

b. Maar in zulk een geval moet een gelovige zich voor de Heere vernederen, 2Kron. 7:14; en Hem bidden, dat Hij Zijn aanschijn wederom laat lichten, Ps. 80:4.

2. Komt tot Zijn Tafel in geloof, en Hij zal het licht van Zijn aanschijn over u verheffen. AMEN.

DRIE EN TWINTIGSTE LEERREDE.Ter nabetrachting op des Heeren Avondmaal.

PSALM 4:8

Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ten tijde als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.

INLEIDING

I. **ER** is een groot onderscheid tussen een vleselijk en een geestelijk mens. Niet alleen ten aanzien van hun uitwendige verwachtingen, maar ook ten opzichte van hun inwendige gestalte. Want die naar het vlees zijn, bedenken dat des vleses is; maar die naar den Geest zijn, bedenken dat des Geestes is, Rom. 8:5. Zij verschillen veel:
A**.** In oordeel. De hoogachting of verachting der dingen openbaart de gestalten van hun gemoed.
1. Een werelds mens acht de wereldse dingen hoog, en de geestelijke dingen klein; gelijk Ezau, de vleselijke Israëlieten en Gadarenen. Want hun verstand blind zijnde, begrijpen zij niet de dingen die des Geestes Gods zijn; want zij zijn hun een dwaasheid, en zij kunnen ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden, 1Kor. 2:14. De begeerlijkheid des vleses, en de begeerlijkheid der ogen, en de grootsheid des levens, welke niet uit de Vader, maar uit de wereld zijn, 1Joh. 2:16, hebben ver de voorrang in hun achting. Zij keuren zich gelukkig als zij met de rijke man in het Evangelie die dingen maar bezitten, Luk. 12:19.
2. Maar heel anders is het met een geestelijk mens, dewijl hij geopende ogen heeft, kan hij beter van de waardij der zaken oordelen. Daarom acht hij met de hoog verlichte apostel alle dingen schade en drek te zijn, om de uitnemendheid der kennis van Jezus Christus zijn Heere; om Wiens wil hij alle dingen schade gerekend heeft, en acht die drek te zijn, Fil. 3:8. Wetende dat de wereld maar een schema, maar een gedaante is, die voorbijgaat, zo verheft hij de geestelijke dingen, die een bestendig en duurachtig goed zijn, Spr. 8:18, boven al het vergankelijke.
B. De wil en begeerte van de een en ander is ook zeer verschillend.
1. Een vleselijk mens begeert de aarde, hongert en dorst naar de wereld, zeggende: Wie zal ons het goede doen zien? Vers 7 van onze tekstpsalm. Hij wil tot Christus niet komen, noch zich Zijn regering als Koning onderwerpen, Luk. 19:14. Maar hij wil de wil des vleses en der gedachten doen, Ef. 2:3.
2. Maar een geestelijk mens, gelijk hij veranderd is, zo wil hij het kwade nu niet meer; hij hongert en dorst naar gerechtigheid. En hebbende een goede consciëntie, wil hij in alles eerlijk wandelen, Hebr. 13:18.
C. Niet minder verschil is er in de hartstochten en genegenheden; want:
1. Goddelozen verheugen zich in de verkeerdheden van de kwaden, Spr. 2:14. Maar de vromen zeggen met David: Waterbeken vlieten af uit mijn ogen, omdat zij Uw wet niet onderhouden, Ps. 119:136.

2. Daarenboven, vleselijke mensen hebben geen lust aan de kennis van Gods wegen, Job 21:14. Geestelijke mensen daarentegen zeggen met David: Ik zal mij vermaken in Uw geboden, die ik liefheb, Ps. 119:47.
3. Eindelijk, een werelds mens verheugt zich in uiterlijke voordelen. Maar een kind van God heeft andere voorwerpen van zijn blijdschap.
II. Ziet dit, om niet te ver te gaan, in David. Hij betuigt uitdrukkelijk over de gunst Gods en deszelfs ondervinding, in onze voorgelezen tekstwoorden: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.
III. De dichter van deze Psalm is David.
A. In het opschrift, vers 1, ontmoeten wij een opdracht aan de opperzangmeester, opdat deze zo door zijn bezorging in het heiligdom zou worden gezongen en gespeeld. En dat op Neginoth, dat is bij mij, volgens de meest volslagen en welluidende melodie.
B. De inhoud van deze Psalm houden wij met onze overzetters, in hun opschrift boven deze Psalm te lezen, deze te zijn: Dat David daarin om een genadige verhoring bidt, zijn vijanden bestraft en tot bekering vermaant; verheugd, getroost en gerust zijnde in Gods genade.
C. Drieledig is derhalve de inhoud van deze Psalm. Eerst bidt hij God om een genadige verhoring, vers 2. Daarop bestraft hij zijn vijanden, en vermaant ze tot bekering, vers 3-6. Waarop hij eindelijk, het gedrag van de meeste mensen voorgedragen hebbende, in het eerste gedeelte van het zevende vers, daarop:
1. Voor zich en zijn medegelovigen bidt, om de ondervinding van de gunst en genade Gods, in het tweede gedeelte van het zevende vers.
2. Betuigende voor zichzelf, verheugd en getroost te zijn door de ondervinding van des Heeren gunst en genade, in onze tekstwoorden. En daarom er ook gerust op te zijn, in het negende vers.
IV. Zodat deze onze tekst derhalve eigenlijk in zich behelst: *Een betuiging van David, waarmee hij verklaart meerder vreugde in zijn hart gevoeld en ondervonden te hebben over en onder het bevinden van de gunst en genade Gods, dan alle wereldse mensen hebben, wanneer hun koren en hun most vermenigvuldigd wordt.* Kinderen van God, die hedenmorgen aan het Avondmaal geweest zijt, hebt gij daar een blijk en bewijs van Gods gunst en genade mogen bevinden? Voelde en ondervond gij daaronder en daarover ook geen meerdere vreugde in uw hart, dan de wereldse mensen hebben wanneer hun koren en most vermenigvuldigd wordt? Wel, betuig en erken dat dan ook met David. De rechte nabetrachting en ware dankbaarheid, die de Heere van Zijn kinderen vordert, is dat zij in de ondervinding van Gods gunst en genade hun grootste vreugde en blijdschap stellen, daarvoor uitkomen, en zulks openlijk erkennen en betuigen, gelijk David hier doet in onze tekstwoorden.
O! de Heere gunne u daartoe veel zegen en genade! Amen.
V. Merkt in de voorgelezen woorden met mij twee dingen aan:

I. De weldaad waarover David de Heere roemt. Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven.
II. De grootheid van die vreugde. Meer dan ter tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.

VERKLARING

I. Wat aangaat de weldaad, daarin komen ons drie dingen voor. De zaak waarover David roemt: Vreugde. De oorzaak daarvan: Gij hebt die gegeven, zegt hij tot de Heere. De zitplaats daarvan: In mijn hart.

A. Vreugde is het tegendeel van droefheid. Droefheid maakt de mens een hartenleed, vreugde daarentegen een hartenlust. De oude leraars beschrijven de vreugde in het gemeen aldus: Dat zij is een beweging en roering van het gemoed tot vermaak, ontstaande uit het gevoelen van enig goed, dat tegenwoordig of toekomende is. Zodat er drie dingen tot de vreugde vereist worden, namelijk: Een vermakelijk goed. Een bezitting van, en vereniging met dat goed. Een kennis, ondervinding of gevoelen van die vereniging.

1. Nu, gelijk de goederen niet enerlei zijn in de wereld, waarin de mensen vermaak nemen, zo is ook de vreugde onderscheiden.

a. Er is een natuurlijke vreugde, welke ontstaat uit het genieten van natuurlijke en tijdelijke goederen, als daar zijn gezondheid, schoonheid, rijkdommen, eer en wat dies meer is. De krijgsman verheugt zich in een goede buit, de koopman in zijn winsten en voordelen, de landman in een rijke oogst.

b. Er is een wereldse en vleselijke blijdschap, als men blijde is in het kwaad doen, en zich verheugt in de verkeerdheden van de kwade, Spr. 2:14. In zondige lusten, zijnde meer liefhebbers der wellusten, dan liefhebbers Gods, 2Tim. 3:4. In onmatige rijkdommen, in overmatige eer van de wereld, en wat dies meer is. Dit is een bedrieglijke vreugde, die menigmaal maar voor een ogenblik duurt. Het hart zal ook in het lachen smart hebben; en het laatste van die blijdschap is droefheid, Spr. 14:13.

c. Er is ook een geestelijke blijdschap, ontstaande uit de genieting van geestelijke en hemelse goederen, als daar zijn, de gunst Gods in Christus, de vergeving der zonden, de vernieuwing des levens en de verwachting van de eeuwige heerlijkheid.

d. De eerste vreugde is middelmatig. De tweede vreugde is kwaad. De derde is waarlijk en altijd goed.

1. David verstaat hier de laatste, welke het geestelijke goed tot haar voorwerp heeft. Van welke de Kerk ook eens zei: Ik ben zeer vrolijk in den Heere; mijn ziel verheugt zich in mijn God. Want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan, Jes. 61:10.

a. Wel is waar, dat men zich over tijdelijke zegeningen ook verheugen mag; als de Heere hem verhoort, en die de aarde verhoort, en de aarde het koren verhoort, mitsgaders den most, en de olie; en die Israël verhoren, Hos. 2:20,21.

b. Doch op een geheel andere wijze verheugen zich Gods kinderen in het geestelijke. Hun lust is in des Heeren wet, en zij overdenken Zijn wet dag en nacht, Ps. 1:2. Zij zijn vrolijker in den weg Zijner getuigenissen, dan over allen rijkdom, Ps. 119:14. En zij verheugen zich den gansen dag in Zijn Naam, Ps. 89:17.

2. Dat hier van de geestelijke vreugde, en wel in het bijzonder zoals zij onder en over het ondervinden van de gunst en genade Gods tot hem en de gelovigen bevonden wordt, wordt gesproken, blijkt ontegenzeggelijk klaar uit de samenhang van onze tekstwoorden met de even voorgaande, in het laatste gedeelte van het zevende vers.

2. Als David hier dan zegt, dat hem vreugde gegeven was, zo erkent hij hiermee, niet alleen dat hij genade in des Heeren ogen gevonden had, en dat de Heere in gunst op hem zag, hebbende hem, hoewel zijn huis alzo niet was bij God, namelijk als het wel had behoren te zijn, nochtans een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard

was; waarin voorzeker al zijn heil en al zijn lust was, hoewel Hij het nog niet deed uitspruiten, gelijk die man naar Gods hart uitdrukkelijk betuigde, 2Sam, 22:5.
3. Maar hij erkent hiermee ook, dat hij verschillende blijken en bewijzen van Gods genade en gunst tot hem in het geestelijke ondervonden had. Dat de Heere weleens het licht van Zijn aanschijn over hem verheven had; en dat Hij hem de zoete en dierbare gevolgen daarvan weleens had doen smaken en ondervinden.
a. De Heere verheft dan over een gelovige het licht van Zijn aanschijn:
1. Als Hij hem de blijken en bewijzen van zijn verzoening met God in Christus doet ondervinden en genieten, en daardoor een volle en vrijmoedige toegang tot Hem en Zijn genadetroon heeft; om zo als met Hem bevredigd, en in Christus voor hem voldaan te aanschouwen. Dat dit een voorrecht der gelovigen is, toont Paulus, Rom. 5:1,2, daar hij tot hen zegt: Wij dan gerechtvaardigd zijnde uit het geloof, hebben vrede bij God, door onze Heere Jezus Christus. Door Welke wij ook de toeleiding hebben door het geloof tot deze genade, in welke wij staan, en roemen. Dat David daar ook kennis aan, en ondervinding van had, blijkt uit Ps. 32:1,2,5,6.
2. Als de Heere hem gunt gemeenschap met Hem te oefenen, en Zijn vriendschap te ondervinden. Dat dit een voorrecht der gelovigen is, toont Johannes, 1Joh. 1:3; en dat David daar ook kennis aan had, blijkt uit Ps. 36:8-10.
3. Als de Heere hem doet gevoelen de kracht en de vruchten van Zijn gunst, door de liefde Gods in zijn hart uit te storten door de Heilige Geest, daar Paulus van spreekt, Rom. 5:5. Door tot hem van vrede te spreken, gelijk de dichter dat kende, Ps. 85:9; of door tot zijn ziel te zeggen: Ik ben uw Heil, daar David om bad, Ps. 35:3.
4. Als de Heere hem zegent, en met Zijn gunst omringt, Ps. 5:13; in al zijn noden en strijden hem beschut en bewaart, Ps. 31:21; en als zijn Herder, hem niets doet ontbreken, maar in grazige weiden doet neerliggen, gelijk David dit ook bij ondervinding kende, Ps. 23:1,2.
b. De gevolgen voor een gelovige, als de Heere zo het licht van Zijn aanschijn over hem verheft, zijn hem ook zoet en dierbaar. Deze en dergelijke werkzaamheden en gestalten worden dan daarop van hem ondervonden:
1. Al was hij van tevoren nog zo donker, dor en dodig; hij raakt dan levendig en werkzaam met zijn gehele hart, als de Heere zo zijn hart verwijd heeft, Ps. 119:32.
2. Al was zijn hart van tevoren nog zo verkleefd aan deze en gene dingen, en zijn ziel aan het stof klevende, met David, Ps. 119:25; die banden raken dan los, en zijn hart wordt dan gul en vlot, gelijk David ondervond en erkende, Ps. 116:16.
3. Al was hij van tevoren nog zo vadsig en lusteloos omtrent de dienst des Heeren; dan krijgt hij daar weer recht vermaak, een lust en welgevallen in, gelijk David betuigt, Ps. 119:170-172.
4. Al was hij van tevoren wat lui en traag geworden in het benaarstigen; daardoor wordt hij terstond wederom vurig van geest gemaakt, gelijk David erkent, Ps. 119:117.
5. Al was hij van tevoren flauw, onmachtig en zeer zwak; daardoor wordt hij wederom gesterkt naar de inwendige mens, en daaruit krijgt hij als weer nieuwe krachten, gelijk David ook niet duister te kennen geeft, Ps. 119:88.
6. Al bevond hij zich van tevoren onder veel schuddingen en twijfelingen over zijn staat; daardoor wordt hij van de Allerhoogste Zelf bevestigd, Ps. 87:5; en hij krijgt zo enige ruimte over zichzelf, gelijk David ondervond en erkende, Ps. 13:6.
7. Eindelijk, al bevindt hij zich onder veel woelende kracht der verdorvenheid zeer zuchtende, en met deze of gene koningszonde gedurig zo strijdende, dat hij er zelfs telkens

door gevangen genomen en weggesleept wordt; die scherpe doorn in het vlees mag blijven, echter ondervindt hij dan dat Gods genade hem genoeg is, en dat Zijn kracht in zwakheid volbracht wordt, met Paulus, 2Kor. 12:7-9. En dat de Heere zijn handen leert te strijden, met David, Ps. 18:35.
3. Dewijl David deze en dergelijke bevindingen meer had, geen wonder dat hij daarover vreugde had. Doch door daarover vreugde te hebben, daarvoor uit te komen, en dat te erkennen, vertoont hij ook klaar.
a. Zijn volkomen hoge waardering van deze bevindingen van Gods gunst, dat hij daarmee geheel was ingenomen. Alle vreugde ergens over, sluit een zonderlinge achting, een levendig begrip van de zaak in haar dierbaarheid. En zo toont David hiermee dan: Dat hij een zeer levendige en klare bevatting, en een opgehelderd gezicht gekregen had aangaande de ondervindingen van de gunst Gods, in hun dierbaarheid, door zelf te smaken en te zien dat de Heere goed is, Ps. 34:9. En dat hij daardoor deze zeer hoog waardeerde, zodat hij het als met verwondering moest uitschreeuwen: Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! Ps. 36;8.
b. Hij vertoont hiermee ook de gehele verwijding van zijn hart over die ondervindingen. Want dat is eerst rechte vreugde, wanneer het hart in een stil gejuich, zo vrolijk en zo vreugdevol wordt ontsloten, dat het wel van vreugde op zou springen voor Gods aangezicht, en van blijdschap vrolijk zijn, Ps. 68:4.
c. Hij vertoont hiermee ook zijn grote vergenoeging en die ondervindingen dat hij daardoor is opgebeurd, bemoedigd, vertroost en zeer gesterkt werd. Zodat hij zeggen kon: Al ging ik ook in een dal der schaduwen des doods, ik zou geen kwaad vrezen; want Gij zijt met mij; Uw stok en uw staf vertroosten mij, Ps. 23:4.
d. Hij geeft hiermee ook te kennen dat zijn wezenlijke, bestendige en grootste vreugde alleen daarin bestond, dat hij zo Gods genade en gunst tot hem ondervindende, de Heere op zijn weg mocht ontmoeten, als de God der blijdschap zijner verheuging, Ps. 43:4. O zalig voorrecht, zulk een vreugde te hebben!
B. Maar waar kwam voor David deze vreugde vandaan? De Fontein en Oorsprong wijst hij aan, zeggende tot de Heere, tot Wie hij in het laatste van het voorgaande zevende vers gebeden had: Verhef Gij over ons het licht van Uw aanschijn, o Heere! Gij hebt vreugde aan mij gegeven. God is de Vader der lichten, van Wie alle goede gaven en alle volmaakte giften afkomen, Jak. 1:17. Welke:
1. Door Zijn Geest deze vreugde werkt, Gal. 5:22. Waarom zij een blijdschap des Geestes genoemd wordt, 1Thess. 1:6; en een blijdschap door de Heilige Geest, Rom. 14:17.
2. Zo nochtans, dat de Vader, en Christus Zijn Zoon, niet worden uitgesloten. De God der hope vervulle u met alle blijdschap, zegt daarom Paulus ook van God de Vader, Rom. 15:13. En Christus de verdienende Oorzaak daarvan zijnde, zo wordt zij ook Zijn blijdschap genoemd, Joh. 15:11.
3. Eigenlijk wil de dichter hiermee uitdrukken en te kennen geven, dat de Heere, zijn Verbondsgod, hem Zelf deze ondervindingen van Zijn genade en gunst verleend had, en Zelf hem daartoe bewrocht en werkzaam gemaakt had. Dat Hij hem ook Zelf deze vreugde daarover had ingestort, en ze in zijn hart verwekt. Dat Hij hem dit als een gift of gave gegeven had, gans onverdiend, uit loutere vrije genade.
C. En dat wel in zijn hart, zeggende: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven.
1. De onderwerpen van deze vreugde zijn in het gemeen de gelovigen, gelijk David hier in de tekst. De wereld kent de geestelijke goederen niet, Joh. 14:17. Ware vreugde is alleen voor de rechtvaardigen gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart, Ps. 97:11. God

spreekt alleen tot Zijn volk en Zijn gunstgenoten van vrede, Ps. 85:9. En een vreemde zal zich met deszelfs blijdschap niet vermengen, Spr. 14:10.
2. Doch in het bijzonder is de zitplaats van deze vreugde zijn hart. Zij wordt niet in de mond geboren, maar zij is een vreugde en blijdschap des harten, Jer. 15:16. Mijn geest verheugt zich, zei de moeder des Heeren, Luk. 1:47. Het hart wordt daardoor opgetrokken en uitgebreid, hetwelk een kind Gods beter gevoelen dan uitdrukken kan. De Schrift toont dat deze vreugde onuitsprekelijk is, 1Petr. 1:8. En dat het gevoelen van de gunst Gods, Gods kinderen weleens zo vervullen kan, dat er als niets anders in kan, Ps. 73:25,26. En vergelijkt het bij een geestelijke dronkenschap, Ps. 36:9, en bij een verzadiging met smeer en vettigheid, Ps. 63:6.
II. De grootheid van deze zijn vreugde vertoont David door een aardige vergelijking, zeggende: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn. Hij stelt hiermee zijn geestelijke vreugde tegen de lichamelijke.
A. Judea was een land overvloeiende van koren en most, en vele vleselijke Israëlieten verheugden zich daarin, en inzonderheid ook dan in de tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd werden. En het is niet ongeoorloofd zich daarin te vermaken; God Zelf gebiedt het, Deut. 16:11, zeggende: Gij zult vrolijk zijn voor het aangezicht des Heeren uws Gods, over al het goede dat de Heere u en uw huizen gegeven heeft. Hierom waren zij verheugd als God een rijke oogst placht te geven, zo zelfs, dat een grote blijdschap werd genoemd een blijdschap als in de oogst, Jes. 9:2. Daarentegen dreigt God somtijds ook de blijdschap en vrolijkheid weg te nemen van het vruchtbare veld, Jes. 16:10. Zodat het niet onbillijk is, dat wereldse mensen dan in de tijd vreugde hebben als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.
B. Echter had David nu meer vreugde in zijn hart over de ondervindingen van Gods genade en gunst tot hem. Zijn vreugde was niet uiterlijk of lichamelijk, maar inwendig en geestelijk. Daarom, zover de genade alle aardse zegeningen overtreft, zover gaat deze vreugde van David die van wereldse mensen te boven.
1. Dezen, gelijk zij van de aarde zijn, kennen geen hogere goederen dan de aardse; en daarom verblijden zij zich daarin en daarover het meest, en stellen met Nebukadnezar, Beltsazar en de evengeliedwaas daarin hun gelukzaligheid.
2. Maar een kind Gods, welke van een hogere geest is, schat de hemelse dingen waardiger, en verheugt zich meer in de genieting daarvan. En met reden, want de uiterlijke dingen zijn niet voor de ziel, maar slechts alleen voor het lichaam. Zij zijn tijdelijk en kort van duur, maar voor een ogenblik. Zij kunnen niemand gelukkig en zalig maken. De geestelijke vreugde overtreft dan terecht alle wereldse blijdschap. Gods kinderen hebben meer vreugde in het ondervinden van Gods genade en gunst, dan een werelds mens in alle aardse dingen hebben kan.
a. Zo was het niet alleen met David, in onze tekst en Ps. 119:14, maar ook met Mozes, volgens Hebr. 11:25,26. Met de bruid, Hoogl. 1:4; met de discipelen in het gemeen, Hand. 2:46; met Paulus in het bijzonder, 2Kor. 1:6.
b. En waarlijk, die vreugde is ook beter.
1. Ten opzichte van haar oorsprong; want zij komt van God, en is een vrucht van de Heilige Geest, Gal. 5:22, Die de Trooster is, Joh. 14:16; daar de andere komt van aardse oorzaken.
2. Ten opzichte van haar natuur, zij is inwendig en hartelijk, Ps. 97:11; groot en onuitsprekelijk, 1Petr. 1:8; bestendig, hoewel met tussenpozen, Joh. 16:22.

3. Ten opzichte van haar fundament; het is een welgegronde vreugde; want zij die ze ondervinden zijn verzoend en bevredigd met God, Rom. 5:1; hebben vrede in hun consciëntie, Fil. 4:7. En Christus is voor hen de Hope der heerlijkheid, Kol. 1:27.
4. Ten opzichte van haar einde. De vreugde der goddelozen is kort, ja, maar voor een ogenblik, Job 20:5; en dat nog vermengd met bitterheid, Spr. 14:12. Maar de vreugde der vromen is in het einde zalig, Ps. 126:5; en verandert of verwisselt dan in een eeuwige blijdschap, Jes. 51:11. Geen wonder dan, dat David uitriep en betuigde: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.
Ziedaar dus, deze stof voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. En zie daarin het gelukkig en zalig voorrecht van des Heeren volk. Hun, en hun alleen, verwaardigt de Heere met de bevindingen van de blijken en bewijzen van Zijn genade en gunst, gevende hun daardoor een ware en wezenlijke vreugde in hun harten. Zodat de weg der vromen geen melancholieke weg is, vol naargeestigheid en sufferij, gelijk de wereldse mensen elkander wijsmaken. O neen! Als zij maar blijken en bewijzen van Gods genade en gunst tot hen mogen ondervinden, dan is het een vrolijke weg, op welke hun harten vol vreugde zijn; dan hebben zij meer vreugde in hun harten, dan wereldse mensen hebben in de tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.
A. Doch hoevelen zijn er in het midden van ons, die van deze dingen niet met al weten.
1. Aan de ene kant, wat zijn er al mensen die geheel geen kennis, ja, zelfs geen begrip en bevatting hebben van de bevindingen, zelfs niet eens wetende wat bevindingen zijn? Wat staan zij bij velen in hun achting op een lage prijs? Hoe weinigen hebben ooit blijken en bewijzen van Gods genade en gunst ondervonden? Het is zeker, dat de zodanigen ook niets weten van een gans vrolijke verwijding van het hart daarover te hebben. En al zo min van daarin hun grootste vreugde te stellen.
2. Maar aan de andere kant, zeer vele mensen stellen hun grootste vreugde: Of in een wereldse, ijdele, dartele en zondige blijdschap. Of in een vleselijke gerustheid van een zondige zorgeloosheid. Of, indien het nog een weinig nader komt, in enige flikkeringen der tijdgelovigen, in enige vluchtige en onbestendige opkomende bewegingen van vreugde in de ziel, die weer aanstonds verdwijnen. Even gelijk diegenen daar Jezus van zegt, dat zij het Woord met vreugde ontvangen, doch het heeft geen wortel in zichzelven, maar is voor een tijd, Matth. 13:20,21.
B. Een zelfbedrog, dat wel vereist dat wij het een weinig nader ontdekken, door het onderscheid aan te tonen dat er is tussen een ware en een valse vreugde. Aan de ene kant tot vaststelling van ware gelovigen in die vreugde die zij ondervinden, en aan de andere zijde tot ontdekking van de zodanigen die zichzelf met een valse vreugde kittelen.
1. Ware vreugde volgt gewoonlijk op ware droefheid. Dat toont Jezus, Matth. 5:4, zeggende: Zalig zijn die treuren, want zij zullen vertroost worden. Maar de valse vreugde wordt gemakkelijk verkregen.
2. Ware vreugde maakt nederig; de ziel is dan recht ootmoedig en klein bij zichzelf. Ziet dat in David, toen hij van vreugde huppelde en opsprong voor des Heeren aangezicht; hij zegt: Ik zal mij nog geringer houden dan alzo, en ik zal nederig zijn in mijn ogen, 2Sam. 6:22. Maar valse vreugde maakt iemand hoger van inbeelding.
3. Ware vreugde gaat gepaard met zelfkennis; zoals blijkt in de Kerk, Jes. 61:10. Maar valse vreugde gaat gepaard met een onkunde van zichzelf.

4. Ware vreugde heeft tot een onafscheidelijk gevolg verwakkering in liefde tot de Heere, gelijk blijkt uit Ps. 18:2,3. Maar onder de valse vreugde blijft men koel en koud in liefdesuitgangen.
5. Ware vreugde maakt de ziel werkzaam, volgens Ps. 119:32. Maar valse vreugde doet de ziel werkeloos blijven.
6. Eindelijk, ware vreugde rust op rechte en wezenlijke gronden, als op de bewustheid van wezenlijke geloofshandeling, volgens 1Petr. 1:8. Of op bevindelijke gewaarwording van des Heeren genadewerk en gunst aan de ziel, of op enige gevoelige ontdekkingen van des Heeren gunst aan het hart, zoals in David, volgens onze tekst. Maar een waanvreugde rust alleen op deze of gene goede beweging, of op andere valse gronden.
C. Wees gewaarschuwd mensen, die niet anders dan zulk een waanvreugde kent, al zijt gij ten Avondmaal geweest, al hebt gij u daar al vrij wat ingebeeld. Dat gij alle ware vreugde en blijdschap nog mist. Dat al die dingen, daar gij nu uw vreugde in hebt, u eens zullen begeven, en dat daarmee al uw vreugde ook weg zal zijn; want de vreugde des huichelaars is voor een ogenblik, Job 20:5. En dat eindelijk uw vreugde eens zal veranderen in een allernaarste droefheid; misschien hier nog weleens in de tijd; althans zeker als gij met de dood uw ogen zult open doen in de hel.
D. Och! dat dit uw harten eens zo mocht treffen en u overreden, om uw vooroordeel tegen de staat der genade af te leggen. Om uw dwaze inbeelding te verbeteren, dat het wel met u is. Om het treuren over uw verloren staat te beginnen; en om niet te rusten voordat gij Gods genade ook ondervonden hebt.
II. Wat u belangt, gelovigen, die immers blijken en bewijzen van Gods genade en gunst ondervonden hebt, waardoor de Heere u ook vreugde in uw hart heeft gegeven, misschien heden morgen nog aan het Avondmaal. O! komt er ook voor uit, gelijk David hier doet.
A. Zegt gij, het is bij mij zo klaar niet, ik heb daar zoveel licht niet in, ik weet niet of mijn bevindingen wel recht wezenlijk zijn?
B. Ik beken, dat de Heere de ene daar meer licht in geeft dan de andere; en dat de ene ook veelmeer ondervindingen heeft dan de andere. Nochtans denk ik, en ik stel het vast, dat er geen één oprechte van hart is, of hij weet er wel iets van. Heeft hij geen klaarheid en onderscheiden licht om de gestalten en voorkomingen zelf in te zien en te onderscheiden, de gevolgen zullen hem echter niet geheel onbekend zijn. Bijvoorbeeld, weet gij daar niet van, dat gij donker, dor en dodig waart, dat u iets voorkwam, en dat gij daarop levendig en werkzaam raakte? Dat uw hart aan deze of gene dingen verkleefd was, dat er een roering in uw hart kwam, en dat gij daarop daar los van werd? Dat gij u vadsig en lusteloos bevond, dat er een beweging in uw hart kwam, waarop gij wederom lust en vermaak en welgevallen vond in des Heeren dienst?
Ziedaar bij de stukken dat gij er immers enige kennis van hebt.
1. Tot opwekking roepen wij u toe, gelovigen: Erken hetgeen de Heere aan u gedaan heeft, en dat Hij u gegund heeft, ook aan het Avondmaal hedenmorgen. Laat het ondervinden van Zijn genade en gunst u ook meer vreugde in uw harten geven, dan de wereldse mensen hebben, in de tijd als hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn. Maar kom er vooral ook voor uit, zoals David in onze tekst.
2. Uw vreugde mag hier gedurig met tussenpozen van droefheid zijn; wees nochtans verzekerd, en daarmee sluit ik, het is Jezus' eigen woord, Joh. 16:22: Niemand zal uw blijdschap van u wegnemen. AMEN.

VIER EN TWINTIGSTE LEERREDE

PSALM 35:3

Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil.

INLEIDING

I. **HETGEEN** de Heere Jezus tot de zorgvuldige Martha zei, als Hij haar meer bezig zag in de zaken van het huis dan van de ziel: Martha, Martha, gij bekommert en ontrust u over vele dingen. Maar één ding is nodig; doch Maria heeft het goede deel uitgekozen, Luk. 10:41,42. Dat past op ons allen. Aan de welstand van de ziel is meer gelegen dan aan het lichaam; indien wij die behouden, al verloren wij de wereld, het is een voordelige schade. Maar indien wij de ziel verliezen, al wonnen wij de wereld, het is een schadelijke winst, naar het woord van onze Zaligmaker, Matth. 16:26. Die zijn ziel behoudt, behoudt alles; maar die deze verliest, behoudt niets. Daarom moet de meeste zorg zijn voor onze kostelijke ziel, welker enig behoud bestaat in de gemeenschap met God door Christus. Want gelijk de ziel het leven is van het lichaam, zo is God het Leven van de ziel; waarom Asaf alleen zijn geluk stelde in de gemeenschap met God, Ps. 73:25. En de weg om daartoe te geraken is maar Één, namelijk Christus, Die de Weg, de Waarheid en het Leven is. Niemand komt tot de Vader, dan door Hem, Joh. 14:6. Het is niet nodig dat wij ons hart op vele dingen zetten; die Hem heeft, heeft het alles; en die Hem mist, heeft niet met al. Als de ziel Hem bezit, zo kan het haar aan geen heil ontbreken; welgelukzalig is het volk wiens God de Heere is, Ps. 33:12. Want God is:

A. Het hoogste Goed. Gelijk Christus tot de jongeling zei. Matth. 19:17: Niemand is goed dan Een, namelijk God. Het beste dat de mens heeft is zijn leven; men geeft er alles voor; maar nog beter is Gods goedertierenheid, Ps. 63:4. De wereld en al wat er in is, heeft een schema, een gedaante, zonder waar wezen; maar God en Zijn gemeenschap is een bestendig Wezen, Spr. 2:7.

B. Een algenoegzaam Goed, Gen. 17:1; Die al het gebrek van de ziel vervullen kan; waarom Hij genoemd wordt de God aller vertroosting, 2Kor. 1:3. Gelijk alle licht in de zon is, zo alle vertroosting in God. Hij is een Zon en Schild, Ps. 84:12. De wereld is een cirkel, en des mensen hart een driehoek; nu, geen cirkel kan een driehoek vullen, maar in God is alle volheid, er is niets dat gewenst of begeerd kan worden, of het is in Hem; Hij is *bonum in quo omnia bona, het Goed daar alle goederen in opgesloten zijn.*

C. Hij is een bestendig en duurachtig Goed. Daar alle ondermaanse dingen veranderlijk zijn, 1Joh. 2:17, blijft Hij Dezelfde, Ps. 102:28. Waarom Hem Asaf noemde de Rotssteen van zijn hart, Ps. 73:26. Deze eeuwige God was het goede Deel dat Maria uitgekozen had, hetwelk van haar niet zou weggenomen worden. Die dat heeft, mag zeggen, dat de snoeren hem in een lieflijke plaats gevallen zijn, en dat een schone erfenis hem is geworden, Ps. 16:6.

II. Derhalve hebben wij niets nodiger te wensen, noch te begeren, dan dat wij daarvan mochten verzekerd zijn, en dat God zulks aan onze ziel betuigen en verzegelen wil. Indien tot ons gezegd wordt, gelijk tot Salomo, 1Kon. 3:5: Begeer wat Ik u geven zal? Ons ant-

woord moest zijn: Och Heere, geef ons Uzelven, en de verzekering daarvan! Of met David in onze tekst: Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil.
III. De maker van dit zangstuk is David, gelijk er aan het hoofd van deze Psalm staat.
A. Het onderwerp van deze Psalm, denken sommigen, dat Christus is, in Zijn lijden aangemerkt. Anderen willen dat koning David in deze Psalm van zichzelf spreekt; hetzij onder vervolgingen van Saul, of onder de opstand van Absalom, of onder zijn huis-kruis, sedert Amnon Thamar geschonden had. Anderen wederom denken dat David hier van zichzelf spreekt als een voorbeeld van de Christus. Één van de twee laatste gedachten zijn bij ons ook het meest waarschijnlijk.
B. Althans, David bevond zichzelf hier in grote gevaren, dus roept hij niet alleen vurig om bijstand aan zijn God, maar bovenal is hij ook bekommerd over zijn ziel, en wenst om de verzekering van de gunst van zijn God.
C. Tweeledig is deze vijf en dertigste Psalm, behelzende: Een kort voorstel van Davids begeerte voor de Heere, vers 1-3. En dan een bredere uitbreiding daarover, vers 4-28. In het korte voorstel van Davids begeerte, waartoe onze tekstwoorden behoren, bidt hij:
1. In het gemeen: Twist, Heere, met mijn twisters; strijd met mijn bestrijders, vers 1.
2. In het bijzonder: Om beschutting en beveiliging, zeggende: Grijp het schild en de rondas, en sta op tot mijn hulp; en breng de spies voort, en sluit de weg toe, mijn vervolgers tegemoet, vers 2, en in het eerste deel van het derde vers. Om verzekering van Gods gunst, in onze tekstwoorden erbij voegende: Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil.
IV. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen: *Een gebed van David om de verzekering van Gods gunst.* Als ik daar maar van verzekerd ben, (wil hij zeggen) het mag dan gaan zo het wil, ik zal echter behouden worden.
Toehoorders, dit is in deze omstandigheid van tijd voor de gelovigen ook het meest wenselijk; en in het bijzonder mogen en moeten zij dit begeren. Aan deze lieflijke toe- en inspraak in hun ziel, hangt ook mede de troost die zij wensen te vinden. Zegt eens de dichter: Ik zal horen wat God de Heere spreken zal; want Hij tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken, Ps. 85:9; gelovigen, bid zo ook: Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil. En hoort dan wat God de Heere spreken zal.
De Heere doe u ondervinden dat Hij tot uw ziel zegt: Ik ben uw Heil! Amen.
V. Tot verklaring van deze woorden moeten wij onderzoeken:

I. Waarin het heil van Davids ziel bestond. En dan ten:
II. Welke verzekering hij daarvan verzoekt.

VERKLARING

I. David erkent alhier dat God de Zaligheid en het Heil was van zijn ziel.
A. De ziel is het kostelijkste dat de mens heeft, het is een juweel dat meer waard is dan de gehele wereld. Aan het kabinet van het lichaam, zegt iemand der Ouden niet onaardig, is weinig gelegen, als maar het juweel dat er in opgesloten is, dat is de onsterfelijke ziel, wel bewaard is. Verwonderde zich David over het kunstwerk van zijn lichaam, Ps. 139:13, veelmeer moeten wij ons verwonderen over onze onsterfelijke ziel; want is het kabinet zo kunstig en kostelijk gewrocht; wat moet dan het juweel zelf, dat er in opgesloten is, niet onwaardeerbaar zijn? Deszelfs uitnemendheid bestaat:
1. Eensdeels in haar geestelijkheid. Geestelijk is ze in haar wezen, afkomstig van de Vader der geesten, Die de adem des levens in de mens inblies, Gen. 2:7. Haar Voorwerp is ook

geestelijk, want niets dan God kan een verhemelde ziel vervullen. Hij is haar Rust, Ps. 116:7. En haar werkingen hangen niet af van het lichaam, maar werkt zelfs al is ze daarvan afgescheiden, al is het lichaam dood, Op. 6:10.
2. Haar gedaante doet nog grotere dingen zien, zij vertoont de gelijkenis Gods, zijnde de mens geschapen naar Gods beeld, Gen. 1:26. Zodat hetgeen Job van de wijsheid zegt, men bekwaam op de ziel mag toepassen: De mens weet haar waarde niet, het gesloten goud kan voor haar niet gegeven worden, en met zilver kan haar prijs niet opgewogen worden. Zij kan niet geschat worden tegen fijn goud van Ofir, tegen de kostelijke schoham of de saffier, Job 38:13; zijnde de ziel als een beeld Gods, en gemaakt naar de gelijkenis Gods.
3. Ook sterft ze niet, maar is zodanig van God geschapen, dat ze altijd blijft, en van niemand kan vernietigd worden, Matth. 10:28; ze heeft een begin, maar geen einde. Daarom is de mens aan haar welstand allermeest gelegen, en hij behoorde zich daarover het meest te bekommeren. Want:
a. Men heeft er maar één. De noodzakelijke leden van het lichaam zijn meestal dubbel, als ogen, oren, handen, opdat wanneer één komt te ontbreken, het andere blijft. Maar wij hebben maar één ziel!
b. Vele uiterlijke dingen verloren zijnde, als goederen, gezondheid en dergelijke, kunnen weergekregen worden, ja, dat leven zelfs, zoals in Lazarus en anderen bleek. Maar als de ziel verloren is, dan is ze voor eeuwig verloren.
c. De ziel heeft vele vijanden; de satan, de wereld en de zondige lusten doen krachtige aanvallen op dat kasteel. Moet men zich dat dan niet het meeste aantrekken?
d. Niemand kan ze behouden dan Christus, Die ze met de prijs van Zijn bloed kan kopen, nadat ze door de zonde dodelijk is verwond, 1Petr. 1:19, Hand. 20:28. Niemand kan haar met God verzoenen, dan de Middelaar Gods en der mensen, de Mens Christus Jezus, 1Tim. 2:5. Deze is de grote Verlosser, Die vijanden met God verzoent, gevangenen verlost, geestelijke doden levend maakt.
B. David spreekt hier nu van het Heil van zijn ziel; *jeschugnataech* staat hier in de grondtekst. Dit woord komt van het wortelwoord *jaschang,* dat *behouden, verlossen, zaligmaken* betekent. Het wordt daarom ook somtijds door verlossing, behoud, zaligheid, maar meest gelijk hier, door *heil* vertaald.
1. De Goddelijke Bladeren zijn gewoon onder dit woord meer dan enerlei heil te verstaan.
a. Somtijds een tijdelijk heil, lichamelijke en uitwendige verlossing, zegen en voorspoed. Zo zei Mozes van die verlossing die Israël uit Farao's hand aan de Rode Zee erlangen zou: Ziet het heil des Heeren, dat Hij heden aan u doen zal, Ex. 14:13.
b. Somtijds een geestelijk heil; en dan wordt onder dit woord begrepen die gehele verlossing en het behoud dat een zondaar in Christus deelachtig wordt, met al de weldaden, goederen en voorrechten der genade, die de gelovigen in Christus hier in dit leven genieten. Zo zou er met de tijden van het Nieuwe Testament gehoord worden: Ziet, uw heil komt, Jes. 62:11. En zo luidt die belofte: Dat allerlei heil uitwasse, en gerechtigheid tezamen uitspruiten, Jes. 45:8.
c. Somtijds een eeuwig heil, de eeuwige gelukzaligheid hiernamaals; gelijk daarom dit woord ook wel door zaligheid vertaald wordt, Gen. 49:18: Op Uw Zaligheid wacht ik, Heere. Job 13:16: Ook zal Hij mij tot Zaligheid zijn; maar een huichelaar zal voor Zijn aangezicht niet komen.
2. Als David hier de Heere nu aanmerkt als het Heil van zijn ziel, zo kan men dit al in enige ruimte opvatten.

a. Men behoeft hier het lichamelijke en uiterlijke heil niet geheel uit te sluiten; want immers is dat ook de verwachting van, en de toezegging aan iedere gelovige in het bijzonder, en aan de gehele Kerk in het gemeen, dat de Heere hun ook tot een lichamelijk Heil zal zijn, hun in hun uiterlijke noden redden, tegen vijanden beschermen, en ook met uiterlijke zegeningen en welvaren begunstigen. Zo luidt immers die grote toezegging, Jes. 4:5,6: De Heere zal over alle woningen van de berg Sion en haar vergadering scheppen een wolk des daags. En over alles dat heerlijk is, zal een beschutting zijn. En daar zal een hut zijn tot een schaduw des daags tegen de hitte, en tot een toevlucht, en tot een verberging tegen de vloed, en tegen de regen. De Heere heeft Zich ook door alle tijden betoond zo het Heil van de Zijnen te zijn; gelijk David in het bijzonder ook tastbaar ondervonden had. Evenwel schijnt dit het naaste en voornaamste niet te zijn, daar David hier op oogt.
b. Maar hij ziet hier bijzonder op een geestelijk heil, en, dat daarvan ook een onafscheidelijk gevolg is, op een eeuwig heil. Dat heil dat de Heere aan Zijn gunstgenoten hier en eeuwig toebrengt in de Middelaar van het genadeverbond. Dit heil van de ziel bestaat nu hierin:
1. Dat ze bevrijd wordt van het kwaad dat haar drukt, namelijk de zonde en de straffen der zonde; want die scheiden haar van God en Zijn volzalige gemeenschap, Jes. 59:2. Maar indien wij vijanden zijnde met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veelmeer zullen wij verzoend zijnde behouden worden door Zijn leven, Rom. 5:10. Dan kan niemand haar beschuldigen; want wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het Die rechtvaardig maakt. Wie is het die verdoemt? Christus is het Die gestorven is, ja dat meer is, Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt, Rom. 8:33,34.
2. Dat ze veel heeft aan de Middelaar en aan Zijn weldaden. Dat Die hun van God geworden is tot wijsheid, rechtvaardigmaking, heiligmaking en verlossing, 1Kor. 1:30. Want gerechtvaardigd zijnde door het geloof, heeft zij vrede bij God, Rom. 5:1. En dan is zij hersteld geworden in de zalige gemeenschap met God. In welk opzicht David besloot, dat de Heere zijn Herder zijnde, hem niets zou ontbreken, Ps. 23:1.
3. Dat ze recht heeft tot de eeuwige zaligheid, waarvan Christus de verdienende Oorzaak is, zijnde de genadegift Gods, het eeuwige leven, Rom. 6:20. Dit grote Goed heeft God weggelegd voor degenen die Hem vrezen; dit heeft Hij gewrocht voor degenen die op Hem vertrouwen, Ps. 31:20. En in dit alles is God Zelf de Zaligheid en het Heil van een gelovige ziel.
II. Doch al dit heil kan niet troosten zolang men daarvan geen kennis heeft. Daarom verzoekt David, dat God hem daarvan verzekeren wilde, biddende: Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil. Verzeker mij, wil hij zeggen, dat wat mij ook mag overkomen, Gij mijn ziel behouden zult, verzeker mij in het midden van al mijn uiterlijke gevaren van deze genade.
A. Deze verzekering is de rust der ziel; want gelijk het met een misdadige is, die kennis heeft van zijn vonnis, maar niet van zijn pardon, hij is vol schrik en vrees. Zo is het ook met diegene die leeft zonder enige verzekering van Gods gunst; hij kan niet anders dan zeer ongerust zijn. Indien het anders is, staat het geheel niet wel met hem, althans dan is hij niet zonder zorgeloosheid. Maar de verzekering van de gunst Gods en Zijn zaligheid is de troost van het leven. Ziet dit in David, die ze gezocht en gevonden heeft, Ps. 4:7-9. Deze verzekering maakte, dat Paulus in de verdrukkingen roemde, Rom. 5:1-5.
B. Troosteloos is de leer van het pausdom, die deze verzekering onmogelijk stelt, menende dat men altijd moet twijfelen. O, wat een nare pijnbank zou dat altijd in het gemoed van een Christen zijn. Deze dwaling der papisten wordt bij andere gelegenheden wel

weerlegd, uit het voorbeeld van Job, hoofdst. 19:25; van Paulus, 2Tim. 1:12; en uit verschillende bewijsredenen.
1. Ik beken wel dat niet alle verzekerdheid goed is. Gelijk bijvoorbeeld:
a. Wanneer men het op een losse hoop laat afrollen; gelijk er duizenden mensen zijn die van de wezenlijke werkzaamheden des geloofs bij eigen bevinding niets weten, die van geloofsonderhandelingen tussen Christus en hun eigen ziel geheel onkundig zijn; en nochtans, even alsof zij verzekerd waren, het daarop laten aankomen, dat zij hopen dat God hun genadig zal zijn. Kan dezulken wel anders dan een haastig verderf overkomen?
b. Wanneer men op zijn eigen deugdzaamheid, goedaardigheid, zedigheid, naarstigheid en godsdienstigheid zich verzekert dat men wel zalig worden zal. Met zeer vele mensen is het zo ook gesteld. Zij geven elk het zijne, zij zijn hoer noch dief, zij zijn goedaardig tegen elk, zedig in hun ganse gedrag, naarstig in hun beroep om met eer voor zichzelf en hun huisgezin de kost te winnen; boven dat hebben zij nog al vrij wat op met de godsdienst, nemen deze veel naarstiger waar dan die en die. Wat zou men meer van hen kunnen eisen? Zij verzekeren zichzelf wel degelijk dat zij wel zalig zullen worden. Doch dezen zullen vanwege hun zonden onverwachts ter helle dalen.
c. Wanneer men op het oordeel en de goede gedachten van andere mensen, die zij omtrent ons hebben, zich verzekert van de gunst Gods. Is het zo ook niet met menig mens gesteld? Wat zij van hun eigen zelf oordelen moeten, weten zij niet; maar die en die denkt het goede van hen, dat is een vroom man, en die heeft zeer veel licht, en hij gelooft van hen dat zij genade hebben; zouden zijzelf het dan ook niet geloven? Die en die predikant verzekert hun daarvan, dan moeten zij immers zichzelf daarvan ook verzekerd houden? En zo zijn zij in gevaar dat de ene blinde de andere leidt, en dat zij beiden in de gracht zullen vallen, naar Jezus' waarschuwing, Matth. 15:14.
d. Wanneer men met een terzijde stelling van wezenlijke en tedere godzaligheid, ja, zonder daarnaar eens met ernst en aanhoudendheid te staan, roemt op de verzekering van zijn zaligheid. Zulken bedriegen zichzelf, gelijk de Heiland toont, Matth. 7:21. Beter was een twijfelachtige vrees, dan zulk een verzekerdheid; want die zou hen nog middelen doen gebruiken, daar dezen hen doet verslappen.
2. Men heeft deze verzekering niet van zichzelf, God moet ze ons geven. Zo staat er, Ps. 87:5: De Allerhoogste Zelf zal ze bevestigen. En daarom bidt ook David tot de Heere in onze tekst: Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil.
a. Niet dat God eigenlijk een mond heeft, en zo met een hoorbare stem tot elk die Hij verzekeren wil zou zeggen: Ik ben uw Heil. O neen! Zo moet men het niet opvatten.
b. Maar gelijk de Heere oneigenlijk, met een spreekwijze van mensen ontleend, wel een mond wordt toegekend in de Heilige Schrift, zo moet men dit zeggen hier ook opvatten:
1. In het gemeen, voor klare en zekere bewijzen te geven, dat Hij het Heil van de ziel is. Want hetgeen iemand zelf zegt, dat wordt bij de mensen voor klaar en zeker bewezen gehouden.
2. God zegt dan in het bijzonder tot de ziel, Ik ben uw Heil:
a. Wanneer Hij een gelovige Zelf verwaardigt met Zijn inspraken in het hart; tot hem bijvoorbeeld zeggende: Vrees niet; Ik ben uw Schild en Loon zeer groot, als tot Abram, Gen. 15:1. Of: Ik God ben uw God, volgens Ps. 50:7. En dat dit een inspraak Gods in zijn hart is, weet een gelovige met zekerheid hieruit: Aan de ene kant, omdat deze inspraak een volle gemoedsoverredende kracht bij zich heeft, dat deszelfs Goddelijkheid onfeilbaar bewijst. Aan de andere kant, omdat deze inspraak zijn hart week maakt, en onder zelfverontwaardiging brengt; zodat hij met Job wel uit zou roepen: Met het gehoor

der oren heb ik U gehoord; maar nu ziet U mijn oog. Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as, Job 42:5,6.
b. Wanneer Hij Zichzelf aan het hart van een gelovige komt te openbaren, woning bij hem te maken, volgens Joh. 14:21,23. Dat dit een openbaring des Heeren aan zijn hart is, weet een gelovige hieruit: Aan de ene kant, omdat het zijn hart nog werkzamer met de Heere maakt. Aan de andere kant, omdat het zijn hart aan de Heere ook nog meer verbindt.
c. Wanneer Hij Zelf de sluitrede in de ziel opmaakt, dat zij genade heeft; en zij dus zeggen kan: De Heere is mijn Licht en mijn Heil, Ps. 27:1. Dat dit Gods werk Zelf is, weet een gelovige hieruit: Aan de ene kant, omdat dit op geloofswerkzaamheden in zijn ziel volgt; aan de andere kant, omdat deze sluitrede met geestelijk licht vergezeld is.
d. Wanneer Hij door Zijn Woord tot de ziel spreekt, en haar verzekert, haar deze of gene schriftuurplaats Zelf op het hart brengende; als bijvoorbeeld: Gij hebt genade gevonden in Mijn ogen, Ex. 33:12. Of: Zoon, zijt welgemoed, uw zonden zijn u vergeven, Matth. 9:2; of dergelijke. Of dit Gods werk Zelf is, kan een gelovige hieruit weten. Aan de ene kant, omdat het dan een hart bewerkende kracht bij zich heeft; aan de andere kant, omdat het hem dan ook met meer bewustheid zal doen werkzaam zijn.
e. Wanneer Hij door Zijn gezanten een gelovige naar het hart spreekt, de leraar een gepast woord voor hem in de mond leggende; en zo Zijn bode tot hem zendt. Gelijk Nathan zo tot David met dit woord kwam, 2Sam. 12:13: De Heere heeft uw zonde weggenomen, gij zult niet sterven. Als God Zelf daartoe dit woord in de mond van de leraar legt, dan zet Hij er ook Zelf Zijn zegel op in het hart; en dan geeft Hij er kracht des geloofs bij om het aan te nemen.
f. Wanneer Hij door Zijn Geest getuigt met onze geest, dat wij kinderen Gods zijn, volgens Rom. 8:16. Dit kan een gelovige hieruit onderkennen of het een getuigenis van Gods Geest is: Aan de ene kant, omdat Heiland Jezus altijd bij het getuigenis des Geestes de ziel voorkomt; aan de andere kant, omdat het getuigenis des Geestes altijd de ziel verwakkert.
g. Eindelijk, wanneer Hij onder het gebruiken der Sacramenten een gelovige van Zijn heil verzekert. Zodat het Sacrament hem is tot een zegel der rechtvaardigheid des geloofs; zoals Abraham was, volgens Rom. 4:11. Dat dan geschiedt, aan de ene kant, als Hij het Sacrament recht gelovig gebruikt, en in het geloof als een zegel van Gods genade aanmerkt. Aan de andere kant, als God hem onder het gebruiken van het Sacrament bevestigende, versterkende en verruimende genade geeft. Ziedaar, toehoorders, dan zegt God tot de ziel: Ik ben uw Heil.
David getuigt hier niet, dat hij nu tegenwoordig in een van deze gestalten was, ofschoon hij ze anders voor zichzelf alle zeven ook wel bij bevinding kende. Maar hier bidt en wenst hij eigenlijk, om daartoe van de Heere verwaardigd te worden. Hij bidt en wenst dit hier, niet zozeer voor een ander, gelijk hij op andere plaatsen evenwel ook weleens doet. Maar voor zichzelf, uitroepende: Zeg tot mijn ziel: Ik ben uw Heil.
David bidt hier dus om de verzekering. Doch hij zegt niet tot de Heere:
Zegt op deze of op die wijze tot mijn ziel: Ik ben uw Heil. Maar hij laat de wijze hoe ten volle aan de Heere over; dat was hem evenveel, als hij er maar toe verwaardigd mocht worden.
Ook bidt hij niet, dat God dan of dan tot zijn ziel zal zeggen: Ik ben uw Heil. Maar de tijd wanneer laat hij aan des Heeren vrijheid ook ten volle over.
Eindelijk, hij bepaalt ook de trap en mate niet. Maar wetende dat de Heere wijzer is dan hij, geeft hij zulks ook aan Hem over. Als hij maar verzekerd mag worden van zijn zalig-

heid en Gods gunst door de Heere Zelf, dan zal het hem genoeg zijn. Het mag dan gaan zo het wil, zijn ziel zal dan echter behouden worden.
Ziedaar toehoorders, deze woorden voor uw aandacht geopend.

TOEPASSING

I. Hoe wenselijk zou het ook voor u zijn, gelovigen, dat de Heere u beliefde te verzekeren van uw zaligheid en Zijn gunst. Dat Hij tot u zei: Ik God ben uw God, uit Ps. 50:7. Opdat gij ook zeggen kon: O God! Gij zijt mijn God, uit Ps. 63:2.
A. Dit heeft de Heere beloofd, Jes. 60:16: Gij zult weten dat Ik de Heere ben, uw Heiland. Dit is ook het eigen werk des Geestes, zijnde een pand en zegel, Ef. 4:30. Daartoe is ook de prediking van het Evangelie en het Avondmaal ingesteld, om ons te verzekeren dat het brood dat wij breken, is de gemeenschap van Christus' lichaam, en de wijn die wij drinken, is de gemeenschap van Christus' bloed, 1Kor. 10:16.
B. Deze verzekering is ook zeer voordelig; want daaraan hangt de grootste troost van onze ziel. Daarin bestaat de meeste sterkte van ons vertrouwen; en dat geeft de grootste blijdschap in de ziel.
1. Doch hoever zijn de natuurlijke mensen van deze gestalten.
a. Zij hebben God nog nooit gekozen tot hun Heil, nooit gelovige onderhandeling met Hem gehad, om Hem daarvoor uit te kiezen. Ja, zij hadden nog nooit oprechte lust in Zijn heil, zij zagen daar nooit de absolute noodzakelijkheid van; en daarom werden zij nooit uit zichzelf gedreven, om naar dat Heil te vlieden; maar men moet ervan zeggen, dat zij de God huns heils vergeten hebben, en niet gedacht hebben aan de Rotssteen hunner sterkte, gelijk er staat, Jes. 18:10.
b. Maar in plaats van God, stellen zij geheel iets anders tot hun heil. De een zoekt zijn heil nog in zichzelf, in eigen verbeelding en in dwaze gronden. De ander stelt al zijn heil alleen in de voordelen, het aanzien, de vermakelijkheden en de dingen van deze wereld. De aarde is hun hemel, en zij zouden God al Zijn heil wel laten, liet Hij hun de vreugde van de wereld maar. Een derde is geheel zorgeloos. De wijze vreest, maar de zot is zorgeloos, zegt Salomo, Spr. 14:16. Een vierde roemt vol verwaandheid op geloof en zaligheid.
2. Maar o rampzalige! Ziet, ziet het eens, God is uw Heil niet, en Hij zal u ook tot geen Heil zijn. Het heil is verre van de goddelozen, Ps. 119:155.
II. Maar misschien zal de een of ander van de gelovigen thans denken, of bij zichzelf zeggen: Kon ik mij verzekeren dat God mijn Heil was, dan zou ik mij in God zeer verblijden; maar mijn verzekering is zo klein. Wilde Christus mij nu toespreken, als Zacheüs, Luk. 19:9; of als die zondares, Luk. 7:48; of had ik een teken, als Hiskia, dan zou ik van vreugde in de Heere opspringen. Maar nu wordt mijn ziel door vele twijfelingen geschud.
A. Ik beken, gelovigen, dat verzekering te hebben:
1. Een zware zaak is. Het is zulk een genade:
a. Die alle ware gelovigen niet altijd hebben; hier is eb en vloed. David, die de ene tijd kon zeggen: De Heere is mijn Licht en mijn Heil, Ps. 27:1, moest op een andere tijd daar om bidden, als in onze tekst. God heeft Zijn reden daartoe: Om u nederig te houden, en opdat gij de genade des te hoger zoudt achten. De satan doet ook wat hij kan om u te ontrusten. De schuld is ook dikwijls bij uzelf, omdat gij niet ernstiger zijt.
b. Alle gelovigen hebben dit ook niet in dezelfde mate, gelijk andere genadegaven.
c. Nooit moet ook deze verzekering zonder een heilige achterdocht zijn.
2. Nochtans is het u mogelijk deze te verkrijgen; God heeft het u Zelf beloofd, Jes. 60:16.

3. Vraagt gij nu, waaruit kan ik weten of mijn verzekering recht is? Hoor! De ware verzekering maakt nederig, Job 42:5,6, doet de ziel in en op Christus rusten, Matth. 11:28, en maakt de ziel te ernstiger voor de Heere, 2Petr. 1:10.
B. Ik sluit ditmaal met deze taal, uit Ps. 85:9: Hoort gelovigen, wat God de Heere spreken zal. Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken. Amen. Het zij zo. AMEN.

VIJF EN TWINTIGSTE LEERREDE

PSALM 37:5

Wentel uw weg op den HEERE en vertrouw op Hem, Hij zal het maken.

INLEIDING

I. **IN** stilheid en in vertrouwen zou uw sterkte zijn, zegt de Heere, de Heilige Israëls, Jes. 30:15.

A. Door stilheid moeten wij hier verstaan, niet een vleselijke zorgeloosheid, maar een bezitten van zijn ziel in lijdzaamheid, en een betamelijk onderwerpen van zichzelf aan de wegen Gods. Zo zweeg Aäron stil, wanneer zijn twee zonen Nadab en Abihu door hemels vuur verslonden waren, Lev. 10:3. En in dat opzicht zegt David van zichzelf: Zo ik mijn ziel niet heb gezet en stil gehouden, gelijk een gespeend kind bij zijn moeder; mijn ziel is als een gespeend kind in mij, Ps. 131:2.

B. Door vertrouwen moeten wij hier verstaan: Het geloofsvertrouwen, dat de beloften Gods in Christus aanneemt. En het vertrouwen in een welgegronde hoop, met een werkzame inwachting naar het heil des Heeren. En het vertrouwen van een volkomen berusting, waardoor men zichzelf en al het zijne aan de Heere overgeeft en toevertrouwt, zich wel verzekerende van een goede en gewenste uitslag.

C. In zulk een stilheid en in zulk een vertrouwen beide is voor Gods volk sterkte, waardoor zij alles zouden te boven komen, zo de gemene oordelen Gods over het land en over de Kerk, als bijzondere rampspoeden en tegenheden naar ziel en naar lichaam. O! de taal van Paulus past recht in de mond van een ware gelovige: In dit alles zijn wij meer dan overwinnaars, door Hem, Die ons liefgehad heeft. Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch enig ander schepsel ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onze Heere, Rom. 8:37-39.

D. Omdat nu beide deze stukken hiertoe vereist worden, zullen ze ook al veelmaals onafscheidbaar in de praktijk van des Heeren volk tezamen gepaard gaan. Er kan immers geen heilige stilheid van het hart zijn, of het vertrouwen moet ook min of meer werkelijk in de ziel gevonden worden. Hierom voegt het de Heere tezamen.

II. En evenals de Heere, zal David het ook aaneen hechten en samenvoegen, meteen vertonende hoe er ware sterkte voor Gods volk in is, in de woorden van onze tekst, alwaar hij een gelovige vermaant en opwekt: Wentel uw weg op de Heere, en vertrouw op Hem; erbij voegende tot betoning dat er sterkte voor hem in zijn zal: Hij zal het maken.

III. Het opschrift van dit lied toont ons deszelfs dichter, het is een Psalm van David, vers 1.

A. De inhoud van deze Psalm is een onderwijzing en aanmoediging voor de vromen, tonende hoe zij zich tussen de voorspoed der onbekeerden, en hun menigvuldige tegenspoeden hier in de wereld moeten gedragen, en welke verwachting zij zich in een volkomen vertrouwen op de Goddelijke hulp onwankelbaar moeten voor ogen stellen. Onder-

tussen alle zwarigheden wegnemende, die de gedachten des vleses tussen beiden gewoon zijn voor te werpen.
B. De bijzondere aardigheid van deze Psalm ten aanzien van de dichtkunst is daarin gelegen, dat de zaken tot versterking van het geheugen zijn gericht naar het Hebreeuwse A. B. C., gelijk ook Ps. 25, 34, 119, en andere Psalmen. Maar dit is hier wat bijzonders, dat onder de meeste letters van het a. b. c. twee verzen zijn geschikt; alleen onder de *Samech* drie, te weten vers 27, 28 en 29. En onder drie andere, de *Daleth, Caph* en *Koph,* elk één; maar dat de letter *Ain* wordt voorbijgegaan. Dit voor de taalkundigen.
C. Het liefst ontleden wij deze Psalm in drie hoofddelen. Eerst worden de vromen onderwezen in hun plicht, vers 1-11. Ten andere worden zij versterkt tegen verschillende zwarigheden, die alle worden opgelost, als: Tegen de list der goddelozen, vers 12, 13. Tegen de vreselijke wapenrusting daarvan, vers 14,15. Tegen het onvermogen om voor de macht der goddelozen te bestaan, vers 16, 17. Tegen de dag van kwaad en van honger, vers 18, 19, 20. Tegen de uitzuigende en geweldige ongerechtigheid der goddelozen, vers 21, 22. Tegen de bewustheid van eigen onmacht, vers 23, 24. Tegen verlating in nood, vers 25-33. Ten derde worden zij bemoedigd tot een volstandige verwachting, vers 34-40.
D. In het eerste hoofddeel van deze Psalm, waartoe onze tekstwoorden behoren, worden de vromen onderwezen in hun plicht. En dat:
1. Door een afmaning van kwade driften. Ontsteek u niet over de boosdoeners, en benijd ze niet die onrecht doen. Want als gras zullen zij haast worden afgesneden, en als de groene grasscheutjes zullen zij afvallen, vers 1 en 2.
2. Door een aanmaning tot betrachting van hetgeen nodig was:
a. In het gemeen: Vertrouw op den Heere, en doe het goede, bewoon de aarde en voed u met getrouwheid. En verlustig u in den Heere, zo zal Hij u geven de begeerte uws harten, vers 3 en 4.
b. In het bijzonder: Om het op de Heere te wentelen, en op Hem te vertrouwen, in onze tekst. Wentel uw weg op den Heere, en vertrouw op Hem; Hij zal het maken. Dat met nog een belofte nader aangedrongen wordt, in vers 6. Om den Heere te zwijgen en Hem te verbeiden, in vers 7. Om van toorn en grimmigheid af te laten, in vers 8. Dat nader aangedrongen wordt in de verzen 10-11.
IV. Zodat onze tegenwoordige tekst behelst: *Een opwekkende vermaning aan de vromen om hun weg en de uitkomst van hun zaken de Heere in de hand te geven, en van Hem met lijdzaamheid en stille onderwerping de uitkomst af te wachten, gepaard met een bijgevoegde belofte, dat de uitkomst voor hen dan voordelig zal zijn.*
Een stof van zeer veel belang en aangelegenheid voor een gelovige. De Heere schenke hun er genade bij, om er een recht gebruik van te maken, en zegene daartoe dit woord der prediking! Amen.
V. Twee hoofdzaken dienen wij ter behandeling in die woorden te onderscheiden.

I. De opwekkende vermaning. Wentel uw weg op de Heere, en vertrouw op Hem.
II. De daarbij gevoegde belofte. Hij zal het maken.

VERKLARING

I. De opwekkende vermaning is tweeledig. Wentel uw weg op de Heere, en vertrouw op Hem.

A. In het eerste dienen wij acht te geven op de persoon die hier spreekt. Op de personen tot wie hij spreekt. En dan op hetgeen hij zegt: Wentel uw weg op de Heere.
1. De persoon die hier spreekt, is David, de maker en dichter van dit zangstuk.
2. De personen tot wie hij spreekt, zijn de godzaligen, en een ieder van hen. Want die staan tegenover de boosdoeners, gelijk uit vers 1 blijkt, dat het andere personen dan boosdoeners zijn, welke hij hier aanspreekt. Die kunnen alleen op de Heere vertrouwen, het goede doen, en zich voeden met getrouwheid; hetgeen David van degenen vordert welke hij hier aanspreekt, vers 3. Die is het ook alleen eigen, zich in de Heere te verlustigen, zoals er in vers 4 geëist wordt. Tot elke godzalige zegt dan David:
3. Wentel uw weg op de Heere. Het Voorwerp dat de dichter een godvruchtige hier voorstelt, is de Heere. En hij vermaant hem dat hij zijn weg op Hem wentelen zal; wentel uw weg op de Heere.
a. Het is dan de Jehovah, de Heere, daar David hier als het Voorwerp van spreekt. Geen afgod naar het heidense, geen engel of heilige naar het paapse gebruikt; geen Abraham, Izak, Jakob, noch iemand der vanouds befaamde aartsvaders. Maar de Heere alleen, aan Wie elke godvruchtige deze eer, van zijn weg op Hem te wentelen, en op Hem te vertrouwen, alleen schuldig is. Jehovah wordt dus geëerd, de ontzaglijke Naam hier voerende, Zijn bijzondere Gedenknaam, Hos. 12:6; Die Hij zomin als Zijn eer, een ander wil geven, gelijk wij lezen, Jes. 42:8. Een Naam, Die met Zijn oorsprong *zijn*, of *Wezen*, het oneindige Wezen meldt; de ongeschapen Schepper, Die van Zichzelf zijnde, bij en door Zichzelf alleen bestaande, van niemand Zijn Wezen of iets ontvangende, nooit ophoudende te zijn, en nooit begonnen, al wat buiten Hem is zover overtreft, dat men lichter zeggen kan wat Hij niet is, dan wat Hij is. Dit is het Wezen, dat alles wezen geeft; wat is, en was en worden zal; oneindig meer vermogende dan alle schepselen, die in waardij en goedheid meer of minder verschillen, naar dat zij schaars of ruimer van Hem ontvangen naar Zijn behagen. Dit is de Heere, Die al Zijn genadebeloften hun wezen en uitkomst wil geven in de Messias; en hierom geen heil noch zegen aan Zijn volk weigeren. Het woord Jehovah geeft dit te kennen.
b. Op deze Heere wil David dat een godzalige zijn weg zal wentelen, zeggende: Wentel uw weg op de Heere. Wij horen hier dan spreken van een weg. Die nader bepaald wordt ten opzichte van een vrome, als zijn weg; uw weg. En waaromtrent geëist wordt, dat hij hem op de Heere zal wentelen. Wentel uw weg op de Heere.
1. Aangaande het eerste.
a. Wat eigenlijk een weg is, behoef ik niemand van u te zeggen, dewijl gijlieden allen zulks weet. Doch hier wordt niet van een eigenlijke, maar op een zinnebeeldige wijze van een weg gesproken.
b. Dat de Heilige Bladeren het leven van de mensen hier op aarde, al hun doen en laten, hetzij ze vroom, hetzij ze onbekeerd zijn, hun weg noemt, vinden wij in Ps. 1:6: De Heere kent de weg der rechtvaardigen, maar de weg der goddelozen zal vergaan. En elders meer. Dewijl het leven en hun doen en laten daarin hun als een weg dient, tot de eeuwige zaligheid, of tot de eeuwige rampzaligheid.
c. Dat men hier ook in onze tekst door een weg, het leven en de werken der godzaligen moet verstaan, leert ons Salomo ontegenzeggelijk in deze gelijk luidende plaats, Spr. 16:3, alwaar hij het zo uitdrukt: Wentel uw werken op de Heere, en uw gedachten zullen bevestigd worden.
2. Hier zegt David tot iedere godzalige, uw weg. En leert zo:
a. Dat elke godzalige zijn bijzondere weg heeft:

Zo in het gemeen, in het huishoudelijke, als in zijn stijl, beroep, huisgezin. In de burgerstaat, als overheid of onderdaan. In de kerk, als leraar of lidmaat. In de militie, of waar het ook zijn mag.
Als ook in het bijzonder op het pad naar de hemel; wordende dit genoemd het pad der rechtvaardigen, Spr. 4:18. De heilige weg, Jes. 35:8, Een eeuwige weg, Ps. 139:24. Op welke weg verschillende sporen zijn, wordende de ene in deze, de andere meer in dat spoor geleid.
b. Hij leert hier ook mee dat elke gelovige op zijn weg zijn bijzondere noodzakelijkheden heeft, welke hij vindt van node te hebben, zo naar het lichaam als naar de ziel, ten opzichte van zijn natuurlijke, en ten opzichte van zijn geestelijke toestand; waarom een gelovige zich ook wel nooddruftig mag noemen, met de dichter uit Ps. 70:6.
c. Hij leert hiermee ook, dat elke godzalige op zijn weg zijn bijzondere werkzaamheden, aandoeningen, malingen, overleggingen en bezorgdheden heeft, welke hem gedurig aanhangen en vergezellen; als in David, Hiskia, Jozua en anderen gebleken is. Elke gelovige zo hierin zijn onderscheiden weg hebbende, wil de dichter nu, dat elk van hen zijn weg:
3. Op de Heere zal wentelen, zeggende: Wentel uw weg op de Heere. Dit is een *Catachraesis, sive durior tropice loquendi modus*, gelijk men in de scholen spreekt. Elk uwer ziet ook wel dat dit een oneigenlijke overgebrachte spreekwijze is; want op een weg kan men wel iets wentelen, maar men kan de weg zelf niet op wat anders wentelen, veel minder kan men een weg wentelen op de Heere. Nochtans gebruikt de Heilige Geest zeer dikwijls zulke harde spreekwijzen in het Bijbelwoord. De geleerde Glassius heeft een geheel register van zulke spreekwijzen uit het Woord opgezameld, in zijn *Rhetorica Sacra*, daar de taalkundige ze lezen kan. Deze spreekwijze is hier ontleend van iets dat zeer groot of zwaar is, en dat iemand op de schouder hebbende, daarvan afwentelt tot zijn verlichting en ontlasting; of dat op een weg of elders iemand zeer tot verhindering in de weg zijnde, daarvandaan gemakkelijker gewenteld, dan vertild of verdragen wordt, om zo uit de weg en minder tot belemmering te zijn. Het Hebreeuwse woord *Tallal,* dat wij hier in de grondtekst vinden, wordt gebruikt van het *wentelen* van *zware stenen*, Gen. 29:10, Joz. 10:18. Met deze uitdrukking:
a. Vooronderstelt de dichter dan:
*. Aan de ene kant, dat de weg van een godzalige lastig en zwaar is, vol allerlei bittere bejegeningen en hard drukkende tegenspoeden, vol allerlei kwellingen en zwarigheden. En inderdaad, de weg van een godzalige is zodanig. Door het zondige vlees, dat hem gedurig bij blijft, en altijd begeert tegen de geest, Gal. 5:17. Door de gedurige verzoekingen van zijn tegenpartij, de duivel, die omgaat als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden; waarom hij al zijn bekommering op God moet werpen, gelijk dit zo aan elkander gemaakt wordt, 1Petr. 5:7,8. Doordien de wereld, die in het boze ligt, hem gedurig verleidt, of bitter scheldt en vervolgt, 1Kor. 4:13. Doordien God Zelf hem ook dikwijls kastijdt, Hebr. 12:6. Hierom wordt dit ook een nauwe weg genoemd, Matth. 7:6; uit welke nauwheid de zorg geboren wordt, die een gelovige op de Heere moet werpen, Ps. 55:23.
**. Aan de andere kant vooronderstelt de dichter met deze uitdrukking, dat tevens vereist wordt in iemand die zijn weg op de Heere wentelen zal, dat een gelovige smartelijke aandoeningen en innige droefheid heeft onder en over de bittere bejegeningen en hard drukkende tegenspoeden die hem beknellen met Job, hoofdst. 6:2, 17:7. En dat hij kennis en indruk heeft van zijn eigen diepe onkunde, om zich recht er onder te gedragen, en er zich door te redden. Dat hij ook kennis en indruk heeft van zijn diepgaande verdorvenheid in

alles en tot alles. Dat hij ook kennis en indruk heeft van zijn grote machteloosheid, zodat hij geheel buiten staat is om zichzelf te redden. En dat hij zichzelf geheel, aan God en Zijn Zoon, in het geloof opdraagt en verbindt.
b. Zulkeen maant de dichter met deze uitdrukking af, van alle moedeloosheid, en van al het opgeven; hij wil niet dat hij met slappe handen erbij staan en zo tussen de pakken zitten zal blijven. Maar hij wil dat hij goede moed zal hebben, Joh. 16:33. En dat hij zijn vrijmoedigheid niet zal wegwerpen, welke een grote vergelding des loons heeft, Hebr. 10:35.
c. Maar hij maant hem met deze uitdrukking aan, dat hij zijn weg op de Heere zal wentelen, gelijk men een zware steen al wentelende op zijn rechte plaats brengt. Men wentelt dus zijn weg op de Heere: Wanneer men zijn gehele weg, en al de ontmoetingen daarop, aan de Heere voordraagt, die voor Hem neerlegt, en ze als in zijn schoot neerstort. Zo handelt David, Ps. 43:1. Wanneer men zich in zijn ganse weg en in al de ontmoetingen daarop aan des Heeren voeten verootmoedigt en vernedert. Dat is dat rechte naken tot God, dat men zich gedraagt als een ellendige, treurt en weent; en zich zo vernedert voor de Heere, Jak. 4:8-10. Wanneer men het goede, zelfs het allerminste dat hem op zijn weg ontmoet, ook weleens midden onder de tegenheden, dankbaar erkent, en wederom met erkentenis tot de Heere brengt. Want gelijk uit Hem en door Hem alle dingen zijn, moeten ze ook wederom tot Hem gebracht worden, Rom. 11:36. Wanneer men in zijn ganse weg, en in alles wat hem bejegent, het maar aan de zijde van de Heere zoekt te houden, en eenvoudig op Zijn woord zoekt aan te gaan; en zo voor Zijn aangezicht wandelt en oprecht is, Gen. 17:1. Wanneer men zijn ganse weg, en alles wat hem daarop bejegent, aan de Heere opdraagt, Hem aanbeveelt, en tot Zijn bezorging Hem in de hand geeft; zo zijn ziel Hem als de getrouwe Schepper bevelende, 1Petr. 4:19. Wanneer men dan zichzelf daardoor ook ontdoet van de last, de zorg en de bekommering welke men over zijn weg had, ze op de Heere werpende, volgens Ps. 55:23. Wanneer men zijn ganse weg aan de Heere toebetrouwt, en Hem maar in alles zoekt te volgen.
B. Hierom voegt er de dichter zelfs tot nadere verklaring bij: En vertrouw op Hem. Dat gaat noodzakelijk ook samen, daar men zijn weg op de Heere wentelt, daar vertrouwt men ook op Hem. En daar het vertrouwen plaats heeft, daar wentelt men zijn weg ook op de Heere.
1. Het Voorwerp van het vertrouwen drukt de dichter hier uit door het woordje *Hem*. Hetgeen uit het verband met de even voorgaande woorden in onze tekst blijkt niemand anders te zijn dan die God en Heere, daar hij in het vorige van gesproken had.
2. Het vertrouwen op Hem is als de voortgang, de vordering en de voltooiing van het wentelen van zijn weg op de Heere. Dit geschiedt trapsgewijze; een gelovige gaat hier doorgaans voort van trap tot trap; dan kan hij maar eens tot die, dan maar eens tot deze trap van het vertrouwen geraken, naar dat hij geloofskracht heeft. Laat het ons daarom eens in zijn trappen voordragen, om dit vertrouwen op de Heere toch recht te begrijpen.
a. Bestaat, of liever begint dit vertrouwen van het geloof; het geloof is als de moeder en de bronader van het vertrouwen; en het vertrouwen de volmaking van het geloof. Welker natuur daarom gewoonlijk gesteld wordt in die drie dingen, kennis, toestemmen en vertrouwen. Het wordt daarom ook zo dikwijls bij elkander gevoegd, en het een als de springbron van het ander aangemerkt, als Ps. 78:22, Ef. 3:12, 2Tim. 1:12, en elders.
b. De tweede trap van dit vertrouwen op Hem, bestaat in een stille verlating van zijn ziel op de Heere in alles, met die gerustheid dat Hij het maken zal. Zodat men, verzekerd zijnde van Gods macht om te kunnen, van Zijn bestendige goedheid om te willen en van

Zijn wijsheid om het beste te kennen, alles zo stilletjes in des Heeren hand geeft; zichzelf en al zijn welstand aan Hem toevertrouwt, de ganse bedeling daaromtrent aan Hem overgeeft, en zo gelovig in Hem berust als zijn Heil en Sterkte. Dat is die gestalte waartoe Petrus een gelovige opwekt, zeggende: Werp al uw bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u, 1Petr. 5:7.

c. De derde trap van dit vertrouwen bestaat in een verzekerde verwachting van hulp, van bewaring en van verlossing op zijn weg, onder tegenheden en ongevallen. Zodat men niet alleen, gelijk wij even zeiden, in het gemeen berust in des Heeren welbehagen, maar ook in het bijzonder bewaring en verlossing onder geestelijke en onder lichamelijke tegenspoeden verwacht, dat hem de Heere nog eens daaruit zal redden, of immers daaronder ondersteunen. Dat was Davids gestalte, Ps. 27:13: Zo ik niet had geloofd dat ik het goede des Heeren zou zien in het land der levenden, ik was vergaan. Van dat vertrouwen spreekt hij ook, Ps. 28:7: De Heere is mijn Sterkte, en mijn Schild, op Hem heeft mijn hart vertrouwd, en ik ben geholpen. In Ps. 42:6 noemt hij het zijn hoop: Hoopt op God, want ik zal Hem nog loven voor de verlossing Zijns aangezichts.

d. De vierde trap bestaat in kloekmoedig te zijn onder de ongevallen op zijn weg, zolang als zij duren; zodat men daaronder de moed niet opgeeft. De rechtvaardige is toch moedig als een jonge leeuw, Spr. 28:1. In die gestalte was Job, toen hij zei: Ziet, zo Hij mij doodde, zou ik niet hopen? Job 13:15. Salomo drukt dat zo uit: De rechtvaardige betrouwt zelfs in zijn dood, Spr. 14:32.

e. De vijfde trap van dit vertrouwen bestaat in een vreugdevolle en vredige gestalte des harten te hebben op zijn weg, onder ongevallen en tegenheden. Een kwade consciëntie is vol van vrees, Jes. 57:20,21. Maar dat is weleens eigen aan een gelovige, die op de Heere vast staat, een blij gemoed, een vredig hart en een vrolijke consciëntie te hebben onder ongevallen, Ps. 23:4.

f. Maar ook eindelijk, als men het vertrouwen op Hem in zijn hoogste trap aanmerkt, zo sluit het ook in een volle verzekerdheid van zijn staat, van zijn aandeel en van zijn gemeenschap aan de Goddelijke genade. De Geest van God heeft daar dat getuigenis gegeven met zijn geest dat hij een kind van God is; en indien hij een kind is, dat hij een erfgenaam is, een erfgenaam Gods, en een mede-erfgenaam met Christus Jezus, Rom. 8:16,17.

h. Ziedaar waarde vrienden, wat in dit vertrouwen al is opgesloten. Waarlijk, zo zijn weg op de Heere te wentelen, en op Hem te vertrouwen, is voor een gelovige recht betamelijk, dewijl de Heere machtig, wijs, goed en onveranderlijk is, om hem te helpen en te redden. Het is ook zeer nuttig voor hem, dewijl hier grote beloften aan vastgemaakt zijn, Ps. 55:23. De dichter voegt er hier ook bij:

II. Hij zal het maken.

A. Dat hier in deze uitdrukking een uitlating is, zodat ze ergens mee moet aangevuld worden, stemmen alle uitleggers genoegzaam eenparig toe. Maar waarmee en op welke wijze ze moet worden aangevuld, daarin verschillen ze al vrij wat van elkaar.

1. Sommige uitleggers vullen ze aan met hetgeen dat er in het volgende zesde vers staat, en vatten het dan zo op: Zo gij uw weg op de Heere wentelt, en op Hem vertrouwt; Hij zal dan maken dat uw gerechtigheid voortkomt als het licht, en uw recht als de middag.

2. Anderen willen dat hier onder verstaan moet worden uw werk; en vatten het zo op: Hij zal dan uw werk maken, schikken, voltooien en voor u volbrengen.

3. Anderen wederom brengen het tot de gebeden, die God dan verhoren zal; en vatten het zo op: Hij zal dan maken en geven al hetgeen dat gij van Hem bidt.

4. Maar wij menen, met andere grote uitleggers, dat dit gebracht moet worden tot de weg van een godzalige, en tot alles dat hij op de Heere wentelt, en waaromtrent hij op Hem vertrouwt; zodat dit de mening is: Wentel uw weg op de Heere, en vertrouw op Hem; Hij zal dan uw weg, alles wat gij op Hem wentelt en waarin gij op Hem vertrouwt, wel en goed maken.

B. Hij zal het maken.

1. Het zegt dan hier:

a. De Heere Zelf zal het maken, en niet gij. En Hij zal al de uitkomsten van uw zaken op uw weg zo besturen, dat gij er de hand des Heeren in zult kunnen opmerken en moeten erkennen; naardien Hij bij de uitkomst het zo maken zal, als gij het begeert, en toebetrouwende van Hem verwacht hebt; gelijk dat in het derde en vierde vers van onze tekstpsalm op vertrouwen beloofd wordt. Zo zal Hij u geven de begeerte van uw hart.

b. Hij zal het goed maken; maakt Hij het niet juist zoals gij het gaarne had, Hij zal het echter maken, dat het voor u goed zal zijn, en zoals gij het nodig hebt, dat mist nooit. Want die op de Heere vertrouwt, die zal de goedertierenheid omringen, Ps. 32:10.

c. Hij zal het zeker maken, gij moogt daar wel ten volle staat op maken; alles staat toch in Zijn hand, en er is niemand die Zijn hand kan afslaan, of tot Hem zeggen kan: Wat doet Gij? Dan. 4:35.

2. Echter is het ook zeer opmerkelijk:

a. Dat er niet bepaald wordt wanneer Hij het maken zal. De tijd wanneer houdt de Heere in Zijn vrijmacht; Hij wil daarin geen paal of perk van de mens gesteld zijn, Hij zal alle dingen schoon maken op Zijn tijd, vroeg of laat, dat mag een gelovige wel vertrouwen.

b. De manier wordt ook niet bepaald op welke Hij het maken zal, of met deze, dan of het met gene omstandigheden zal vergezeld zijn, en alles wat daartoe behoort.

c. Eindelijk worden de middelen ook niet bepaald die de Heere daartoe gebruiken en zegenen zal. Een gelovige denkt menigmaal dat iets een allergepast middel is voor hem in zulk een toestaand, dat hij gebruikt, doch daar de Heere geen zegen op geeft. Maar dikwijls wordt een geheel ander middel of een gering middel van de Heere daartoe gebruikt en gezegend; opdat het zo des te meer en tastelijker blijkt, dat het Gods werk Zelf is. Ziet, zo zal Hij het maken.

d. Dit wordt hier nu tot een drangreden gebruikt om zijn weg op de Heere te wentelen, en op Hem te vertrouwen. En waarlijk, deze drangreden is van zeer veel klem; want:

1. Moet de Heere het maken dat de uitkomsten der zaken op onze weg, naar onze begeerten zijn; wat kan er dan noodzakelijker zijn dan zijn weg op de Heere te wentelen, en op Hem te vertrouwen?

2. Moet de Heere het goed maken, zoals men het nodig heeft; wat betamelijker wederom dan het op Hem te wentelen, en op Hem te vertrouwen?

3. Zal Hij het zeker maken, hoe veilig kan een gelovige het dan ook op Hem wentelen, en op Hem vertrouwen.

Ziedaar deze stof voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Er is voor de gelovigen geen stuk van meer belang, geen werk van meer aangelegenheid, en geen betrachting van meer gewicht, dan juist dit, om hun weg op de Heere te wentelen, en op Hem te vertrouwen, als Die het dan voor hen wel maken zal.

A. Maar hier zijn zeer te beklagen, te bestraffen en met ernst te waarschuwen:

1. Zodanige mensen in het midden van u, die wensen, en zelfs zeggen, dat zij hopen dat zij ook zalig zullen worden. Doch die:
a. Met al hun woorden welke zij spreken, met al hun daden welke zij verrichten, ja, met al hun doen en laten, sprekende bewijzen geven dat zij die nauwe weg, die tot het leven leidt, niet beminnen en verkiezen, maar haten en daartegen vijandig gekant zijn.
b. Ja! Zelfs velen van u, die nader komen, zich bij de vromen voegen, dat van zichzelf denken, en zich daarvoor uitgeven; zo zelfs, dat zij ook al van zichzelf spreken en vrij wat weten uit te drukken, en zijn met hun hart echter heimelijk en innig vijandig en gekant tegen die nauwe weg. Althans, dat zij in waarheid nog op die weg niet zijn, wordt hier openbaar: Omdat zij overal raad toe weten, over alles heen kunnen, zichzelf in alles kunnen helpen, en niets op de Heere hebben te wentelen. Omdat zij werkeloos bij en in zichzelf blijven, en zo maar op hun weg voort treden. Omdat er niet gedurig bij herhaling tussen Christus en hun ziel wat omgaat, maar zij met wat anders dat menen te vergoeden.
2. Ook zodanigen onder u, die de rechte weg niet eens onder het oog hebben.
a. Althans, die daarmee weinig te doen hebben, zich daarover weinig of niet bekommeren, zich dat niet aantrekken; daar is dat tastbaar in openbaar.
b. Maar van u is dat ook waar mensen, die wel het tegendeel van uzelf denkt en zegt. Doch die in en bij uzelf dagelijks niet armer en ellendiger wordt. Die zonder bidden en zonder daar wat in te raken, het kunt stellen. Die met Christus en het vertrouwen op Hem niet meer en meer begint op te hebben.
3. Ook zodanigen onder u, die hun vertrouwen op wat anders dan op de Heere zetten.
a. Die op hun eigen vermogens en krachten steunen, verloochenen de Heere en het vertrouwen op Hem uitdrukkelijk.
b. Maar gij mensen, doet het subtieler en meer bedekt, en zelfs wellicht zo, dat gij het niet ziet, maar meent nog al wel te hebben. Die op deze en gene werkzaamheden en betrachtingen uw staat bouwt. Die op iets dat eenmaal of tweemaal gebeurd is onwrikbaar vast zit. Die op ontvangen gaven, welke gij genade noemt, u grondt en vertrouwt.
4. Ook zodanigen onder u, die met het wentelen van hun weg op de Heere, en het vertrouwen op Hem tonen gans weinig op te hebben. Die gedurig de Heere in alles wantrouwen, doen dat openlijk. Maar gij doet dat subtieler en meer bedekt, of gij het ziet of niet. Welker hart en wil nooit door een almachtige kracht van de Heere Zelf overgebogen is, om zich aan Zijn wil te onderwerpen. Die over hun murmureren tegen de Heere noch werk, noch ooit smart hebben. Die maar buiten en zonder de Heere op uw weg al voortgaat.
B. Mensen, daar het zo mee gesteld is, die in de grond zo bestaat:
1. Weet gij wel wat er in uw gedrag, doen en laten, ja in uw bestaan en weg ligt? Och, dat uw ogen eens mochten open gaan! Gij verloochent zo in de grond en met de daad Gods oppermacht, alwetendheid, waarheid, wijsheid en rechtvaardigheid. Gij doet de Heere de allergrootste oneer en smaadheid aan. Ja, gij tergt Hem gedurig met de allergrootste terging.
2. Kan dat anders dan een deerlijke en nare uitslag hebben? O! mens, bedenk dit toch eer het te laat zal zijn. Moet God u zo voortgaande, niet voor eeuwig in de hel doen neerstorten? Wie weet hoe weinig weken of dagen gij en gij nog maar leven zult?
C. Och! Zonk het dan eens met kracht op uw hart, en werd gij daarbij bepaald dat gij van hart, staat en weg moet veranderd worden.
II. Ontdekten en overtuigden, wat zegt gij? Hoe staat het in dezen met u? Zegt gij, ik zie en voel hoe langer hoe meer de innige gekantheid van mijn hart tegen die nauwe weg, en

dat het mij op wat anders zoekt vast te zetten. Die ontdekking is een trekking van God; ziedaar Christus, Hij wil Zich aan u schenken.
III. Begenadigden, u roepen wij met David toe: Wentel uw weg op de Heere, en vertrouw op Hem. Zoekt tot dat einde:
A. In uw huiselijke, burgerlijke, kerkelijke betrekkingen, maar vooral ook omtrent de weg des geloofs en de heiligmaking, getrouw alle verordineerde middelen met alle naarstigheid te gebruiken, daar aanhoudende en met alle ernst werkzaam in te zijn en te blijven. Maar al uw zorg, bekommeringen, zwarigheden en benauwdheden, tracht die met vertrouwen op de Heere te wentelen en aan Hem over te geven. Zoekt met geduld en lijdzaamheid de uitkomst van Hem te verwachten. Staat vooral ook daarnaar, om in alles uw wil aan des Heeren wil te onderwerpen, met aanbidding en goedkeuring daarvan.
1. Begenadigden, Hij is immers Jehovah, de Heere; erkent gij Hem daar niet voor? Gij hebt immers Zijn goedheid meermaals ondervonden en daarvan blijken ontmoet, is dat niet zo?
2. Wel, hoe komt het dan, begenadigden, dat gij menigmaal zo moedeloos tussen de pakken zitten blijft, en niet meer gebruik van deze raad van David maakt, dat ook uw voorrecht is?
a. Zegt gij, kon ik mij verzekeren dat ik in waarheid op de rechte weg ben, dan zou ik daar vrijmoediger gebruik van maken; maar mijn verzekering is zo klein, ik ben zo duister over mijn staat? Ik word dikwijls door vele twijfelingen geschud? Ik beken:
1. Dat verzekering te hebben zulk een genade is die alle ware gelovigen niet altijd hebben; hier is eb en vloed. David, die de ene tijd kon zeggen: De Heere is mijn Licht en mijn Heil, Ps. 27:1, moest op een andere tijd daar weer om bidden, Ps. 35:3.
2. God heeft Zijn reden daartoe. Om u klein en nederig te houden. En opdat gij de genade des te hoger zoudt achten. De satan doet ook wat hij kan om u te ontrusten. De schuld is ook dikwijls bij uzelf, omdat gij niet ernstiger zijt. Alle gelovigen hebben dit ook niet in dezelfde mate. Het is nochtans mogelijk te verkrijgen, God heeft het beloofd, Jes. 60:16.
b. Maar hapert het u daar wel allervoornaamst? Hebt gij niet iets in uw bevatting dat gij eerst denkt te moeten hebben? O! dat is zo schadelijk voor een godzalige. Wilt gij niet de hoogste trap eerst hebben? Daar men van onder op, met het geloof te oefenen, moet beginnen. Zoekt gij het niet te bepaald juist langs die weg of door die middelen? Daar men dat aan de Heere moest overgeven. Begin eenvoudig volgens uw bestaan, en gij zult er in raken.
B. Weet dit tot uw bemoediging, begenadigden, God zal uw gebeden verhoren, uw begeerten vervullen, uw pakken u af en op Zich nemen; en alles wat u bejegent, als het Zijne Zich aantrekken. Hij zal u niet vergeten, maar u steeds wel indachtig zijn. Hij zal u al het nodige op Zijn tijd wel verzorgen en geven. En ten volle zal Hij u eens van alles bevrijden, wanneer Hij u eens in Zijn heerlijkheid voor eeuwig tot Zich zal nemen. AMEN.

ZES EN TWINTIGSTE LEERREDE Ter nabetrachting op des Heeren Heilig Avondmaal

PSALM 50:14

Offert Gode dank en betaal den Allerhoogste uw geloften.

INLEIDING

I. **ALS** gij dan zult gegeten hebben, en verzadigd zijn, zo zult gij den Heere uw God loven, belastte Mozes de kinderen Israëls, Deut. 8:10. En het is niet meer dan billijk dat men de Gever der weldaden erkent en aan Hem dankbaar is; ja, naar de grootte der weldaden moet ook de dankbaarheid geschikt worden. Moet men dankbaar wezen voor de spijze van het lichaam; veel meer dan ook voor de spijze van de ziel. Want zover de ziel het lichaam overtreft, zoveel groter is ook de weldaad die aan de ziel, dan die aan het lichaam bewezen wordt. God eist en verwacht dit ook van de mensen, dat zij voor beide Hem dankbaarheid zullen toebrengen. Dit eist Hij, en niet anders; zodat Hij zonder deze offerande, (wat men ook anders in Zijn dienst doen mocht) niet is te vergenoegen.
II. En waartoe zou ik dit hier breder uitbreiden? Wij zien immers zulks duidelijk in deze onze tekst. Want tevoren getuigd hebbende dat Hij met veel offeranden van ossen, bokken of ander gedierte niet vermaakt was, zo zegt Hij in onze voorgelezen tekstwoorden: Offert Gode dank en betaalt den Allerhoogste geloften.
III. Deze vijftigste Psalm draagt tot een opschrift in het eerste vers: Een Psalm van Asaf. Om daarmee te kennen te geven dat Asaf, die een profeet, een Hebreeuwse dichter en het hoofd van een zangorde onder de Levieten was, de maker en dichter van dit zangstuk is. En het wordt een Psalm van Asaf genoemd, omdat het beide met mensenkelen gezongen, en met snaartuigen gespeeld kon worden.
A. De inhoud van deze vijftigste Psalm is, dat God Zelf hier vertoond wordt, als sterk betuigende in welke oefeningen de ware en Gode behaaglijke godsdienst niet gezocht moet worden, en integendeel waarin zij immers bestaat. Met bijvoeging van een ernstige en overtuigende bestraffing der goddelozen en huichelaars, die Hij het verderf dreigt, indien zij zich niet bekeren. Maar die Hij integendeel heil belooft, indien zij van weg veranderden en die wel naar Zijn voorschrift aanstelden.
1. En zo stellen alle rechtzinnige uitleggers eenparig vast, dat de Heere tot dat einde hier bezig is de offerwetten te toetsen, en hun onmacht, om een offeraar Gode aangenaam te maken, te ontdekken. Maar daarin zijn het de uitleggers niet eens, of hier maar alleen de dwaling dergenen die de offerdiensten van de inwendige geloofsbetrachtingen en geestelijke oefeningen der godzaligheid scheiden, wordt bestraft? Dan of de offerdiensten ook worden aangemerkt als uitgediend en afgeschaft? Gelijk zulks in de dagen van het Nieuwe Testament zou stand grijpen.
2. Wat ons belangt toehoorders, wij begrijpen het liefst zo; dewijl deze Psalm gedicht is tot nut en tot gebruik onder het Oude en het Nieuwe Testament:

a. Dat men onder het Oude Testament daaruit kon leren, dat al de offerdiensten zonder inwendige geloofsbetrachtingen en geestelijke oefeningen der godzaligheid, niet met al, ja Gode hatelijk waren.
b. En dat men nu onder het Nieuwe Testament, dewijl al de offerdiensten thans zijn afgeschaft, daaruit leren kan hoe men, zonder offeranden, de Heere thans in geest en waarheid dienen moet.
B. Deze Psalm heeft twee voorname hoofddelen.
1. In het eerste deel komt voor een dagvaarding tot Gods gericht, welke de mens verwittigt en verzekert dat God eens komen zal, om de goddelozen te straffen, en om Zijn gunstgenoten tot Zich te verzamelen, begrepen in de eerste zes verzen van deze Psalm.
2. In het tweede deel spreekt God Zelf:
a. Eerst Zijn volk aan, met deze voorrede: Hoor, Mijn volk, en Ik zal spreken; Israël, en Ik zal onder u betuigen. Ik God, ben uw God, in vers 7; tonende hun:
1. De ongenoegzaamheid en onmacht van die offerdiensten, van vers 8-13.
2. Meteen hun aanwijzende wat de ware, geestelijke en Gode behaaglijke was, namelijk: Offer Gode dank, en betaal den Allerhoogste uw geloften, in onze tekst. En roep Mij aan in den dag der benauwdheid; Ik zal er u uithelpen, en gij zult Mij eren, vers 15.
b. Waarop Hij met een ernstige en overtuigende bestraffing de goddelozen en huichelaars aanspreekt, die Hij het verderf dreigt, indien zij zich niet bekeren; maar die Hij integendeel belooft, indien zij van weg veranderden, en die wel en naar Zijn voorschrift aanstelden, vers 16-23.
IV. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen en vertonen: *Hoe de Heere het offeren van dank en het betalen van zijn geloften eist, als de ware, geestelijke en Gode behaaglijke godsdienst.*
Dat dit een gepaste stof tot nabetrachting op het Avondmaal is, ziet elk. De Heere zegene maar dit woord, en drukke het op het hart van Zijn volk. Amen.
V. Twee stukken eist dan hier de Heere van Zijn volk, zouden zij Hem welbehaaglijk dienen.

I. Offert Gode dank.
II. En betaal den Allerhoogste uw geloften.

VERKLARING

I. Het eerste is een vermaning tot dankbaarheid, en is begrepen in deze woorden: Offer Gode dank. Waarin wij deze twee dingen wat nader zullen inzien. Het Voorwerp waaromtrent zij werkzaam moesten zijn, het is God. De geestelijke daad omtrent Hem, het is, offer Hem dank.
A. Het Voorwerp waaromtrent des Heeren volk werkzaam zijn moet, is *God.*
1. Hier in de grondtekst *Elohim* genoemd.
a. Welk woord afstamt, of van *El*, dat *Sterke* betekent. Of van het Arabische woord *Alab,* dat *iemand te dienen* te kennen geeft. Of liever van het Hebreeuwse woord *Alab*, dat *zweren* zegt. Zodat *Elohim* dan te kennen geeft Degene Die de Zijnen in Zijn verbond bezweert, en bij Wie de mensen alleen maar mogen zweren.
b. Buiten twijfel noemt de Heere Zich hier met deze Naam, omdat Hij als de Verbondsgod van Zijn volk wil aangemerkt worden in de godsdienst.

2. De Verbondsgod is toch alleen de Gever van alle weldaden en genaden, en daarom naardien Zijn volk alles wat zij hebben, van Hem hebben; zo moet Hij alleen daarvoor geloofd en gedankt worden. Zodat zij moeten zeggen: Niet ons, o Heere, niet ons, maar Uw Naam zij de eer, Ps. 115:1. En met David, Ps. 34:2: Ik zal den Heere loven te allen tijd. Zijn lof zal gedurig in mijn mond zijn. En opdat zij weten mochten hoe zij God recht verheerlijken konden, zegt Hij:

B. Offer Gode dank. God, Die een Geest is, heeft geen behagen in een uiterlijke dienst alleen, maar Hij wil inwendig met het hart in geest en in waarheid ook gediend zijn, Joh. 4:24. De offeranden waren onder het Oude Testament van Hem wel ingesteld en verordineerd, maar nochtans eiste God in die dagen ook al van Zijn volk een geestelijke dienst, zeggende: Offer Gode dank.

1. Naardien Hij de uiterlijke offeranden verachtte, gelijk Hij in het voorgaande duidelijk getoond had, van vers 8-13, zo noemt Hij hier de inwendige dienst ook, offeren. Het offeren is eigenlijk gelegen in een opdracht van iets aan God, hetgeen men acht Hem aangenaam te zullen zijn, en bekwaam te zullen wezen om de vriendschap met Hem te onderhouden of te vernieuwen. Hiertoe keurt God nu de slachting der dieren machteloos en onnut; want al was het dat Hij voor die tijd de uiterlijke ceremoniën niet geheel verwierp, zo wilde Hij nochtans in die tijd ook al inzonderheid inwendig, in het geloof en met het hart, gediend zijn. Alzo dat door dit offeren:

a. In het gemeen te verstaan wordt gegeven de gehele inwendige godsdienst. Zo zegt Petrus ook van de gelovigen, dat zij zijn een geestelijk priesterdom, om geestelijke offeranden op te offeren, die Gode aangenaam zijn door Jezus Christus, 1Petr. 2:5. Zo zegt ook Jesaja, ziende op de godsdienst onder het Evangelie, Jes. 56:7: Allen die den sabbatdag houden, die zal Ik verheugen in Mijn bedehuis; hun brandoffers en hun slachtoffers zullen aangenaam wezen op Mijn altaar; want Mijn huis zal een bedehuis genaamd worden voor alle volkeren. Zo worden de goede werken ook genoemd offeranden der gerechtigheid, Ps. 4:6. En zo wordt er ook gezegd dat de offeranden Gods zijn een gebroken geest, een gebroken en verslagen hart, Ps. 51:18.

b. In het bijzonder wordt er door verstaan God te loven en te danken, voor de weldaden die men van Hem ontvangen heeft, hetwelk al een voornaam deel is van de godsdienst. Zo bidt de dichter ook, Ps. 119:108: Laat U welgevallig zijn de vrijwillige offeranden van mijn mond. En Ps. 54:8 zegt hij: Ik zal U met vrijwilligheid offeren. Ik zal Uw Naam, o Heere, loven; want Hij is goed. En in die zin gebruikt het de Heere ook in onze tekst. Offer, zegt Hij; en Hij voegt er ook bij:

2. Wat, namelijk dank.

a. Het Hebreeuwse woord *Todah,* door *dank* vertaald, betekent eigenlijk dat werk der lippen, waardoor men belijdt en in belijdenis zijn erkentenis betuigt. Het wordt van de Heilige Geest in de Bijbel gebruikt:

1. Dan eens voor een belijdenis der zonden, Joz. 7:9.

2. Dan eens voor de toestemming of bewilliging des geloofs, die in de verbondsluiting met God gevorderd wordt, Ezr. 10:11, 1Kon. 8:33, Spr. 28:13.

3. Dan wederom voor lof- en dankzegging; zoals die met hart, mond en daden geschieden, Lev. 7:12,15, Ps. 107:22, 116:17.

b. Zodat men, volgens het gebruik van dat Hebreeuwse woord in de Heilige Schrift, hier zou kunnen lezen: Offer Gode belijdenis der zonden. Offer Gode de toestemming des geloofs; dat is te zeggen, sluit het verbond met God. En, offer Gode dank, gelijk de Onzen het vertaald hebben. Wij denken toehoorders, dat de belijdenis der zonden, en de

toestemming des geloofs, die in de eerste verbondssluiting van een zondaar geschiedt, hier voorondersteld worden.
3. En dat de Heere hier eigenlijk van Zijn volk eist lof en dankzeggingen met hart, mond en daden.
a. Men moet God dank offeren met het hart, want de Heere ziet op het hart, 1Sam. 16:7. Men kan daarom de Heere nooit recht danken, zo zijn hart niet dankbaar is. Mijn zoon, zegt de Heere, geef Mij uw hart, Spr. 23:26. Al konden wij met tongen der engelen dank spreken en Gode lof zingen, het zou maar wezen, om zo te spreken, als een klinkende bel in Gods oren, indien het niet uit het hart kwam. Men kan ook niet dankbaar zijn met daden, tenzij de handen te werk gesteld worden van een dankbaar hart. Dit maakt dat de twee tortelduiven, die Maria offerde, Luk, 2, al even zo dierbaar en aangenaam waren in Gods ogen, als een lam of os, die hoornen en klauwen heeft. Men offert zo Gode dank met het hart:
1. Als men Hem met zijn hart erkent als een vol algenoegzame, alvermogende, genaderijke en zeer barmhartige God; zodat men Hem met zijn hart erkent voor de Vader der lichten, van Wie alle goede gaven en volmaakte giften zijn, Jak. 1:17.
2. Ook als men de genadeweldaden, die men van Hem ontvangen heeft, zelf erkent; zodat men er in zijn hart gevoelig over aangedaan is, dat de Heere aan zulke onwaardige en alles verbeurd hebbende aardwormen nog zulke grote en onverdiende weldaden uit vrije genade schenkt, met de dichter betuigende: Hij doet ons niet naar onze zonden, en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden. Want zo hoog de hemel is boven de aarde, is Zijn goedertierenheid geweldig over degenen die Hem vrezen, Ps. 103:10,11.
3. Als men met vergenoeging en vrolijkheid van het hart in die weldaden berust. Zo gelijk David: Het is goed dat men den Heere love; want Gij hebt mij verblijd, Heere, met Uw daden, Ps. 92:2,5.
4. Als met een wederkerende genegenheid van wedervergelding aan God het hart als smelt in vriendelijkheid tot Hem, en in verlegenheid over haar onvermogen. Gelijk David, Ps. 116:12: Wat zal ik den Heere vergelden voor Zijn weldaden aan mij bewezen?
b. Met mond en tong moet men God ook dan offeren, Zijn eer verbreiden en Zijn deugden verkondigen. Dit eist de Zaligmaker bij wege van dankbaarheid ook van diegenen die Hij genezen had, Mark. 5:19: Gaat heen naar uw huis, boodschapt hun wat grote dingen u de Heere gedaan heeft, en hoe Hij Zich uwer ontfermd heeft. Men offert zo Gode dank met de mond:
1. Als men de Heere en Zijn weldaden roemend verheft, en Hem daarover verheerlijkt; zeggende met de dichter, Ps. 103:1-5: Looft den Heere, mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden. Die al uw ongerechtigheid vergeeft, Die al uw krankheden geneest. Die uw leven verlost van het verderf, Die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden. Die uw mond verzadigt met het goede, uw jeugd vernieuwt als eens arends.
2. Als men des Heeren goedheid en weldaden ook aan anderen vertelt; zeggende met de dichter: Komt, hoort toe, o allen gij die God vreest, en ik zal vertellen wat Hij aan mijn ziel gedaan heeft, Ps. 66:16.
3. Als men anderen opwekt om nevens hem ook God te danken, zo gelijk als David zo dikwijls doet in zijn Psalmen, bijzonder ook in Ps. 148.
c. Men moet God ook dankofferen met zijn daden en met zijn ganse leven, hetwelk hierin bestaat:
1. Dat men op al de geboden Gods acht geeft; zo namelijk: Dat men zoekt te vermijden al wat God mishaagt, anders kan men Hem niet recht dankbaar zijn. Want wat baat het

Israël, dat zij beesten bonden aan de hoornen van het altaar wegens dankbaarheid, zolang ze hun eigen boze lusten ongebonden lieten? Gij ziet dat er God in het minste geen welgevallen in had, in het vorige van deze tekstpsalm. Zo staat er ook dat die de lof des Heeren verkondigen, die het recht onderhouden, Ps. 16:2,3. En dat men alles tracht te doen dat de Heere behaagt. Zo eist de Heere van ons, recht te doen, weldadigheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met de Heere onze God, Micha 6:8.
2. En dat men zich geheel en al aan de Heere tot een dankofferande overgeeft, gelijk Paulus ook eist, Rom. 12:1.
II. Die zo God dank offert, zal ook de Allerhoogste zijn geloften betalen. Dit is het tweede dat de Heere hier van Zijn volk eist: Betaal den Allerhoogste uw geloften. En hij bindt dit met het woordje *en* aan het voorgaande.
A. In dit tweede noemt God Zich de Allerhoogste. En Hij eist dat Zijn volk hun geloften Hem betalen.
1. God noemt Zich hier dan ook *Tzeljoôn,* de *Allerhoogste.* Welk woord afstamt van *tzalab,* dat *hoog* en *verhoogd* te zijn betekent. *Tzeljoôn,* de *Allerhoogste* is God. Dewijl Hij de Allerhoogste is in woning, hebbende de hemel als tot zijn paleis en troon. Dewijl Hij de Allerhoogste is in volmaaktheden, overtreffende daarin oneindig alle schepselen. En dewijl Hij de Allerhoogste is in macht en gezag, gelijk er gezongen wordt, Ps. 97:9.
1. Hij eist hier van Zijn volk dat zij hun geloften Hem betalen.
a. De geloften zijn ook godsdienstige betrachtingen, waarbij men iets Gode heiligt, om Hem ter ere te zijn, in geval Hij onze begeerte met verhoring begunstigt. Onder deze waren er ook offers van geloften, Lev. 7:6. Buiten twijfel zinspeelt de Heere hier op de ceremoniële gelofte-offers. Want wanneer iemand of zijn lichaam, of akker, of zijn vee, beloofd had tot gehoorzaamheid, of tot de dienst van de tempel, zo werd hij verplicht zulks te betalen, Num. 30, Deut. 23. Daarom werd de gelofte van de Joodse meesters genoemd een band over de ziel; want zij verbonden zich in hun geloften:
1. Dat zij zichzelf van zulks of zulks zouden onthouden, waartoe zij anders vrijheid hadden, Num. 6. Of dat zij dit of dat de Heere wilden opofferen, daar zij anders niet aan gehouden waren, Lev. 7:16. De geloften werden ook wel gebruikt om de zielen nog meer en vaster te verbinden aan hetgeen daar zij reeds toe verbonden waren.
2. Deze geloften werden gedaan bij verschillende gelegenheden:
a. Wanneer men van de Heere gaarne enige weldaad wilde ontvangen. Zo zei David, Ps. 66;14: Ik zal met brandoffers in Uw huis gaan. Ik zal U mijn geloften betalen, die mijn lippen hebben geuit, en mijn mond heeft uitgesproken, ten dage als mij bange was. Zo lezen wij ook, Gen. 28:20, dat Jakob een gelofte beloofde, zeggende: Wanneer God met mij geweest zal zijn, zo zal de Heere mij tot een God zijn. Hij beloofde zijn gelofte eer hij iets ontvangen had, opdat hij mocht verkrijgen dat hij gaarne had, zeggende daarom: Zo wanneer God met mij zal geweest zijn.
b. Ook wanneer men enige weldaad reeds verkregen heeft; als Ps. 116:12,13: Wat zal ik den Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan mij bewezen? vraagt daar de dichter in verlegenheid. En hij antwoordt, doende een gelofte: Ik zal den beker der verlossingen opnemen, en den Naam des Heeren aanroepen.
c. Inzonderheid ook, als een ziel genade begeert, zich met de Heere in verbondsonderhandelingen inlaat, zichzelf aan God en Christus in het geloof overgeeft, en zo des Heeren verbondsaanbieding inwilligt. Gelijk hij de Heere dan doet zeggen, dat Hij hem tot een God zal zijn; zo doet de Heere hem dan ook zeggen, dat hij Hem tot een eigendom

zal wezen, Deut. 4 en 29. Hier ziet de Heere buiten twijfel op die geloften des verbonds, toen de ziel genade begeerde, en zichzelf aan God en Christus overgaf.
*. Dat eist de Heere: Wandelt voor Mijn aangezicht en zijt oprecht, Gen. 17:1. Of dat zij ootmoediglijk zullen wandelen met de Heere hun God, Micha 6:8.
**. Deze zegt dan: Ik ben des Heeren, en noemt zich met de naam van Jakob. En gene schrijft met zijn hand: Ik ben des Heeren, en noemt zich met de naam van Israël, Jes. 44:5.
b. Deze hun geloften eist nu de Heere dat zij Hem betalen zullen, zeggende: Betaal den Allerhoogste uw geloften.
1. Men betaalt de Allerhoogste zijn geloften in het gemeen, wanneer men in alles vertoont des Heeren te zijn; in al zijn werkzaamheden, gedachten, woorden, handel en wandel dat laat doorstralen, dat men niet meer zichzelf, maar des Heeren eigen is. Dan betaalt men hetgeen men beloofd heeft.
2. In het bijzonder betaalt men de Allerhoogste zijn geloften:
a. Wanneer men leeft met een overgegeven hart voor de Heere, aan Zijn zijde staande, het aan Zijn zijde houdende, en Hem navolgende, dewijl Hij God is, gelijk Elia van Israël eiste, 1Kon. 18:21. Want dan vertoont men des Heeren te zijn, gelijk zijn gelofte was.
b. Wanneer men met ijver de verborgenheden van Zijn verbond onderzoekt, dewijl God degenen die Hem vrezen, Zijn wegen bekend maakt, Ps. 25:4. En zo vertoont dat voorzeker al zijn heil en al zijn lust in dat verbond is, met David, 2Sam. 23:5. En wanneer men ook wederom zijn hart gedurig voor God uitstort, dat Hij het proeve en zijn gedachten kenne, en zien zou of bij hem een schadelijke weg was, om hem te leiden op de eeuwige weg, Ps. 139:23,24. Want daarmee vertoont men ook des Heeren te zijn, gelijk zijn gelofte was.
c. Wanneer men gedurig tot de Allerhoogste spreekt in de gebeden, en met aandacht luistert of de Heere Zichzelf aan hem niet openbaart; zodat men zegt: Ik zal horen wat God de Heere spreken zal, Ps. 85:9. Daarmee vertoont men ook des Heeren te zijn, gelijk zijn gelofte was.
d. Wanneer men gedurig in verlegenheid en duisterheid tot de Allerhoogste om raad komt, toetredende tot de troon der genade, Hebr. 4:16; en voor goed keurt de raad van Hem, Die Raad, sterke God en Vader der eeuwigheid genoemd wordt, Jes. 9:5. Want daarmee vertoont men ook des Heeren te zijn, gelijk zijn gelofte was.
e. Wanneer men zijn lust vindt in het beschouwen van Gods aanschijn, en het gevoelen van de blijken van Zijn gunstige nabijheid, zodat het hem goed is nabij God te wezen, met Asaf, Ps. 73:28. Daarmee vertoont men ook des Heeren te zijn, gelijk zijn gelofte was.
f. Wanneer men blank staat voor Gods eer, en pal staat voor Zijn Naam en zaak; zodat het hem als een doodsteek in zijn beenderen is, wanneer het goddeloze geslacht van Kaïn harde woorden tegen God spreekt, Jud. Vers 15. Evenals het David was, wanneer de goddelozen van zijn dagen zeiden: Waar is nu uw God? Ps. 42:4. Dan vertoont men ook des Heeren te zijn, gelijk zijn gelofte was.
g. Wanneer men die weg inslaat, die God hem gedurig in Zijn Woord aanwijst. Gelijk Mozes van Israël eiste, begerende dat zij in des Heeren wegen wandelden, Deut. 19:9; en zo loopt op het pad van Gods geboden met een verwijd hart, Ps. 119:32. En zich ook met ernst voor ogen stelt hetzelfde einde dat God in al Zijn wegen beoogt. God beoogt in al Zijn wegen eerst Zijn eigen eer, daarna het behoud van Zijn gunstgenoten; want Hij heeft alles gewrocht om Zijns Zelfs wil, Spr. 16:4. En Hij doet degenen die Hem liefhebben alles medewerken ten goede, Rom. 8:28. Als men zich met ernst dan ook eerst en vooral

Gods eer voor ogen stelt; verkondigende de deugden Desgenen Die hem geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht, 1Petr. 2:9. En zijn eigen zaligheid uitwerkt in vrezen en beven, Fil. 3:12. En ook dezelfde streek, die God in Zijn wegen met hem houdt, zoekt te volgen, en daarnaar zijn gangen, zonder ertegen te morren, zoekt te schikken. Dan toont men ook des Heeren te zijn, volgens zijn geloften.

b. Eindelijk, wanneer men gedurig en bij allen des Heeren livrei zoekt te dragen, en telkens te vertonen dat men des Heeren knecht is. Evenals de dichter betuigde: Och Heere, ik ben Uw knecht, zekerlijk, ik ben Uw knecht, Ps. 116:16. Daarmee vertoont men ook des Heeren te zijn, gelijk zijn gelofte was. Ziedaar toehoorders, dan betaalt men de Allerhoogste zijn geloften.

B. Dit wordt nu door de letter *en* vertaald, aan het vorige vastgemaakt; want zo luidt onze tekst: Offer Gode dank, en betaal den Allerhoogste uw geloften. Dit geschiedt:

1. Om daarmee aan te tonen dat deze twee stukken altijd tezamen gaan. Want men kan Gode in waarheid geen dank offeren, of men zal ook de Allerhoogste zijn geloften betalen; men kan ook de Allerhoogste zijn geloften niet betalen, of men zal ook Gode dank offeren.

2. Om daarmee ook aan te duiden dat het tweede uit het eerste voortvloeit; want als men Gode recht dank offert, dan vloeit daar vanzelf uit dat men dan zijn geloften, bij wijze van dankbaarheid, Hem ook zoekt te betalen.

3. En zou het daarom niet kunnen zijn, om zich zowel in de ene als in de andere plicht op hun *Elohim,* op hun *Bondsgod* te wijzen?

a. Zij zijn toch in zichzelf geheel machteloos, en te verdorven om dit te betrachten.

b. Maar hun Bondsgod had hun beloofd daartoe Zijn Geest te geven, Ez. 36:27. Zij hadden dan uit Hem daartoe genade te zoeken. En Hij zou hun daartoe ook wel Zijn genade schenken.

TOEPASSING

I. Uit deze verhandelde stof blijkt nu middagklaar dat het Gods volk betaamt de Heere een oprechte dankbaarheid te bewijzen. En door dankbaarheid hun verbongdsgeloften aan de Allerhoogste te betalen. Hiertoe worden zij ook doorgaans in Gods Woord vermaand, en inzonderheid gaat David met zijn eigen voorbeeld hun daarin ook voor in de Psalmen. Ik zal den Heere loven, zegt hij, met mijn ganse hart, Ps. 9:2. Zo ook Ps. 103, 116 en in zeer veel andere Psalmen. Tonende dat hij daartoe ook de Heere zijn geloften wilde betalen, Ps. 116:14.

A. Maar toehoorders, zal men de Heere in waarheid kunnen dank offeren, en de Allerhoogste zijn geloften kunnen betalen, dan moeten die twee stukken die hier voorondersteld worden in de tekst, gelijk wij in de verklaring zo aanstonds toonden, reeds waarheid in iemand zijn. Ei! onderzoek in dezen elk uzelf.

1. Zijt gij ooit met belijdenis van uw zonden aan de voeten des Heeren neergevallen? Was er uw hart geraakt, gewond, bloedende en als verbroken over?

2. Zijt gij ooit werkzaam geweest in verbondsonderhandelingen tussen de Heere en uw ziel? Hebt gij in waarheid het verbond met Hem gesloten? En zo met uw hand geschreven: Ik ben des Heeren? Jes. 44:5.

B. Zegt ge neen, ik ken die dingen voor mijzelf niet; wel mensen, zijt gij dan nog aan des Heeren Avondmaal geweest? Ik schrik ervan, gij hebt uzelf dan een oordeel gegeten en

gedronken, is dat niet naar? Gij behoort dan ook tot Gods volk niet, en kunt Gode niet dank offeren; gij hebt Hem dan de verbondsgelofte ook nooit gedaan.
C. Och! Trekt het u nu nog aan, en viel het eens op uw hart met indruk, opdat gij zonden belijden en u met God in het verbond inlaten mocht.
II. Maar u, bondgenoten des Heeren, die meermaals met een gebroken hart in belijdenis van uw zonden aan des Heeren voeten zijt neergevallen, en die het verbond met God op de offerande van Zijn zoon gesloten hebt, ja, die hedenmorgen het nog vernieuwd hebt aan des Heeren Heilig Avondmaal, ulieden roepen wij toe: Offer Gode dank, en betaal den Allerhoogste uw geloften.
A. Offer Gode dank:
1. Met uw hart; Hem gedurig erkennende als de algenoegzame en heerlijke God. Met indruk van uw eigen onwaardigheid voor Hem; en een waarderen van de weldaden die Hij u bewijst. Verlegen zijnde over uw onvermogen, om ze betamelijk te beantwoorden.
2. Met uw mond; door gedurig Zijn weldaden roemende te verheffen. Aan anderen, die God vrezen, te vertellen wat Hij aan uw ziel gedaan heeft. En door anderen ook aan te sporen om met u God te danken.
3. Met uw daden; door al Gods geboden in het oog te houden. En door uzelf geheel met ziel en lichaam aan Hem tot een dankoffer op te offeren.
B. En betaal de Allerhoogste uw geloften; door maar in alles het aan Zijn zijde te houden. Door gedurig Zijn verborgenheden te onderzoeken, en uw hart voor Hem blank en bloot te leggen. Door gedurig tot Hem in de gebeden te spreken, en te horen wat Hij tot uw ziel spreken zal. Door Hem in alles raad te vragen, en van Zijn raad af te hangen. Door gedurig Zijn nabijheid te zoeken en daar prijs op te zetten. Door in alles voor Zijn eer, Naam en zaak pal te staan. Door Hem te volgen in al Zijn wegen die Hij met u houdt. En eindelijk, door gedurig bij allen Zijn livrei te vertonen.
1. Kinderen van God, is de Heere uw Bondsgod niet, Die u tot een God is? Moet gij Hem dan niet dank offeren? Is Hij de Allerhoogste niet? Past het u dan niet uw geloften aan Hem te betalen? Is er wel lieflijker, zoeter en verkwikkelijker werk voor u, dan de Heere zo met hart, mond en daden dank te offeren? Is dat het leven van uw zielen niet, Hem uw geloften te betalen? Zijn Gods weldaden aan u bewezen, niet wel zo groot dat gij er Hem altijd voor behoorde te danken? Hebt gij uzelf daartoe ook niet aan God verbonden? Zelfs nog hedenmorgen aan het Avondmaal?
2. Langs deze weg, kinderen van God, zoudt gij ondervinden dat de Heere u telkens ontmoette op de weg, en Zich openbaarde aan uw harten. Althans gijlieden, die hier de Heere dank offert, en Hem uw geloften betaalt, zult eens altijd bij de Allerhoogste zijn, in Zijn hoge hemelzaal. AMEN.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LEERREDE Intredepredikatie in de gemeente van Zierikzee

PSALM 51:14b,15

En de vrijmoedige geest ondersteune mij.

Zo zal ik den overtreders Uw wegen leren; en de zondaars zullen zich tot U bekeren.

INLEIDING

I. **WIE** is tot deze dingen bekwaam? Was weleer de uitroep van de grote apostel der heidenen, Paulus, wanneer hem de zwaarwichtigheid van het werk, dat een dienstknecht en leraar, die van de Heere uitgezonden is om Zijn Woord te prediken en zielen tot bekering te roepen, te verrichten heeft, met veel nadruk op het hart kwam, 2Kor. 2:16.
A. Hij verstaat door deze dingen, het werk van een afgezant en dienstknecht van Jezus, en de vrucht op het zielenvoordeel van zijn prediking; waardoor hij zegepraalt in Christus over de gemoederen der mensen. Waardoor hij de reuk der kennis van Jezus openbaar maakt in alle plaatsen daar het de Heere behaagt hem te zenden, en zijn dienst te gebruiken. Waardoor hij Gode een goede reuk van Christus is, zo in degenen die verloren gaan, als in degenen die zalig worden. Genen wel een reuke des doods ten dode, maar dezen een reuke des levens ten leven.
B. En daarop laat hij hier volgen die uitroepende vraag: Wie is tot deze dingen bekwaam? Het grondwoord *bikanos* betekent somtijds *genoegzaam,* als in Luk. 22:38, 2Kor. 2:6; somtijds *waardig*, als Matth. 3:11, 1Kor. 15:9, somtijds *bekwaam,* als Luk. 23:8, 2Tim. 2:2. En zo is het hier ook vertaald. Zodat het zoveel is alsof de apostel zei, dat niemand uit zichzelf en door zichzelf tot het werk van de heilige dienst, en wel tot alle delen daarvan genoegzaam, waardig en bekwaam is. Het is dan geen wonder, dewijl hij hiervan ten volle overtuigd was, dat hij ook zegt: Niet dat wij van onszelven bekwaam zijn iets te denken als uit onszelven, maar onze bekwaamheid is uit God; Die ons ook bekwaam gemaakt heeft om te zijn dienaars des Nieuwen Testaments, 2Kor. 3:5,6. En wil ik u, o toehoorders, ook eens zeggen waarom Paulus met zoveel nadruk zo rondborstig van zichzelf en zijn mededienstknechten betuigt dat zij daartoe geheel onbekwaam waren van en uit zichzelf? Het is, opdat hij alle roem van zich en zijn medearbeiders zou afschrijven, en alleen des Heeren kracht en vrije genade toeschrijven, Die door Zijn medewerkende genade en Geest zovele zielen onder hun prediking van het Evangelie bekeerd had; en Die ze verwaardigd had door Zijn ondersteunende en bekrachtigende Geest tot werktuigen daartoe in Zijn hand te gebruiken.
II. Geen wonder derhalve dat velen van Gods getrouwe knechten met Paulus hun eigen onbekwaamheid beleden hebben, erkennende dat de Heere door Zijn Geest alleen hen kon en moest bekwaam maken, zouden zij Zijn werk met vrucht verrichten. Ziet dit van Mozes, Ex. 4:10,13, van Jeremia, Jer. 1:6. En (om geen andere voorbeelden meer bij te halen) ook zeer nadrukkelijk van David, in de woorden uw aandacht zo even voorgelezen,

daar hij al zuchtende tot de Heere zegt: En de vrijmoedige geest ondersteune mij. Zo zal ik de overtreders Uw wegen leren, en de zondaars zullen zich tot U bekeren.
III. De gelegenheid die David aanleiding gaf om deze Psalm te dichten, zegt hij:
A. Dat in het gemeen was, zijn ingaan tot Bathséba, vers 2. Ach! Ziet hier een zondigende David, zich verlopende in grove en stoute zonden voor de Heere. Hij misbruikt Bathséba, de huisvrouw van zijn getrouwe dienaar Uria, een vorst en moedige held in de legertochten van Israël, en dat, terwijl deze held strijdt tegen de vijanden van de koning en van Gods volk. En daarenboven tracht hij zijn overspel met bedrog te bedekken, ontbiedende Uria uit het leger, en willende dat hij zal liggen bij zijn huisvrouw, dat deze vrome man weigert. Doch het blijft hier nog niet bij, want tot zijn oogmerk niet komende om zijn schande met de onteerde eer van Uria te bedekken, zo geeft hij Uria een brief aan Joab mee, daar zijn doodvonnis in geschreven staat, en hij laat hem slaan door het zwaard van de kinderen Ammons, plengende zo het bloed van een rechtvaardige, en voegende bloedschuld bij zijn overspel.
B. Doch in het bijzonder gaf hem daartoe aanleiding het komen van de profeet Nathan tot hem, vers 2; welke geschiedenis wij in 2Sam. 12 geboekt vinden. Daar Nathan aan David zijn zonden voorstelt door het zinnebeeld van een rijke man, die vele schapen hebbende, een wandelaar overkomt, welke hij willende onthalen, neemt een enig ooilammetje, dat zijn arme nabuur had. Hij slacht het en bereidt het voor die man die tot hem overgekomen was. Hierover ontsteekt de toorn van de koning, oordelende dat die rijke man des doods schuldig was. Doch daarop zegt de profeet tot David: Gij zijt die man, daarin dat gij genomen hebt de huisvrouw van Uria, en hem gedood hebt; en zo dondert Nathan verder Gods oordelen over hem uit. Waardoor David tot inkeer wordt gebracht en uitroept: Ik heb gezondigd tegen de Heere. Maar Nathan zegt uit Gods Naam daarop: De Heere heeft ook uw zonden weggenomen. En zo bekeert zich David op Nathans prediking, en het blijkt dat de prediking van het Woord des Heeren de weg tot bekering is.
1. Maar al is David bekeerd tot de Heere, hij wil daarom zijn zonden niet verbergen, noch vergeten, maar dicht een lied tot gedachtenis daaraan, en geeft dat tot een zang in de Kerk, zoals uit het opschrift blijkt: Een Psalm Davids voor de opperzangmeester, vers 1. En zo wil hij, die in het openbaar gezondigd en Gods Naam had doen lasteren, dat er ook alzo in het openbaar een getuigenis zijn zou van zijn berouw en boetvaardigheid.
2. Biddende om vergeving van zonden, vers 3-11. Om de heiligmaking en vernieuwing, vers 12-19. En dan bidt hij om de welstand van Sion, en de opbouw van de muren van Jeruzalem, vers 20,21. In het bidden om heiligmaking en vernieuwing schikt David het zo, dat hij om de heiligmaking zelf bidt, vers 12-14, dat hij daarop verschillende krachtige drangredenen en beweegredenen laat volgen, vers 15-19.
3. Zodat onze tekstwoorden in zich behelzen: *Eerst Davids bede om heiligmaking, en ten tweede zijn eerste beweegreden, waardoor hij zijn gebed aandringt voor de genadetroon.*
IV. Wanneer ik, zeer waarde en aandachtige toehoorders, voor drie jaar geroepen werd tot de dienst van het Heilig Evangelie in mijn eerste gemeente van Driehuizen, was het de overweging van de gewichtigheid van het predikambt aan de ene, en van mijn jonkheid en onbekwaamheid aan de andere zijde, welke mij tot een stof van mijn intree-rede deed verkiezen het verzoek van Paulus aan de Kolossenzen, Kol. 4:3. Daar die apostel tot hen zegt: Biddende meteen ook voor ons, dat God ons de deur des Woords opene, om te spreken de verborgenheid van Christus. En ik heb ook, in het vervolg van mijn bediening aldaar en elders ondervonden dat al mijn bekwaamheid uit God is, Die mij uit vrije genade verwaardigd heeft de deur van het Woord te openen, dat ik de verborgenheid van

Christus heb mogen spreken, doende mij bevinden dat Zijn genade mij genoeg is. En dat Zijn kracht in mijn zwakheid volbracht wordt.
A. Nadat de Heere op die plaats twee jaren mijn geringe dienst gebruikt had, heeft het Zijn aanbiddelijke voorzienigheid behaagd mij over te brengen in die aangename en lieftallige gemeente van Alblasserdam. En ik, ziende mijn volvaardige genegenheid en zielsbegeerte om daar tot zielenheil ook de verborgenheid van Christus te prediken, nam aldaar tot een intredestof het zeggen van Paulus tot die van Rome: Alzo hetgeen in mij is, dat is volvaardig om u ook die te Rome zijt, het Evangelie te verkondigen. Want ik schaam mij het Evangelie van Christus niet; want het is een kracht Gods tot zaligheid, een iegelijk die gelooft, Rom. 1:15,16. Daar heb ik de tijd van een jaar met de uiterste vergenoeging gewoond en gearbeid, zo met prediken als met catechiseren. En het heeft de Heere behaagd mij niet alleen veel gunst te geven bij de gemeente, maar ook wezenlijke vruchten te doen plukken van mijn arbeid, tot bekering van velen, en tot volmaking en verkwikking dergenen die reeds in de genade stonden, en roemen konden in de Hope der heerlijkheid Gods.
B. Nu is het Gods welgevallen geweest de harten te neigen, zo van de Ed. groot achtbare regering van deze stad, als van de eerwaarde kerkenraad, samen uitmakende het hoog eerwaardig *Collegium Qualificatum* van deze gemeente, om mij te beroepen en te begeren tot een voorganger en leraar van deze gemeente. Ik kan u verzekeren mijn waarde toehoorders, dat de bekommeringen van hart hierover vele waren. Doch de Heere heeft ze door Zijn goedheid doen verdwijnen, en mij volle ruimte gegeven om in Zijn Naam en in Zijn vrees de roepende stem van Hem, en van deze gemeente, op te volgen. Met volle zielsbegeerte en wens mij nu bezet en aangedaan bevindende, om toch van de Heere uit vrije genade verwaardigd te worden tot een werktuig in Zijn hand te zijn, om zondaars tot de Heere te bekeren, en om de overtreders Gods wegen te leren. En overtuigd zijnde van mijn eigen onbekwaamheid en onvermogen, doch tegelijk uit voorgaande bevindingen ook verzekerd zijnde dat de Heere door Zijn Geest en medewerkende genade mij daartoe kan verwaardigen, kon ik mijns oordeels, met geen betere stof mijn dienst hier aanvangen dan met de Heere te bidden om Zijn vrijmoedige Geest tot ondersteuning, opdat Die mij mocht bekwaam maken om de overtreders des Heeren wegen te leren, en dat Die mocht werken in de zondaars tot bekering.
C. Welaan mijn vrienden, laat ons deze woorden van onze psalmist zo kort als ons mogelijk zijn zal tot verklaring beschouwen, en dan zal ik die ook nader trachten toe te passen op dit tegenwoordig geval en de omstandigheid van zaken, waarin ik mij door Gods aanbiddelijke voorzienigheid thans bevind.
Het behage U, volzalige en alleen machtige Heere, mijn dienst in deze gemeente te zegenen. Uw dienstknecht zal, door de prediking van Uw Woord, hier in Zierikzee op Uw woord het net uitwerpen, om te zien of er in deze zee wat te vangen is. Ach! Dat zijn geestelijke visvangst wel gelukke! Och dat hij mensen mocht vangen! Opdat er aan deze plaats vele zielen, die nog buiten Uw gemeenschap, in een gevaarlijke zee van hun onzalige natuurstaat omzwerven, U gewonnen; en anderen die reeds daaruit opgevangen zijn, in Uw wegen verder onderwezen en daarop bevestigd worden. Het zij zo. Amen.
Twee hoofdzaken doen zich op in deze tekstwoorden.

I. Een bede. En de vrijmoedige geest ondersteune mij, vers 14.
II. Een beweegreden, waardoor die bede wordt aangedrongen. Zo zal ik de overtreders Uw wegen leren, en ze zondaars zullen zich tot U bekeren, vers 15.

VERKLARING

I. David spreekt hier van de vrijmoedige geest. Om welker ondersteuning hij bidt.
A. Zodat hij melding maakt: Van de geest. Die hij nader noemt een vrijmoedige geest.
1. Het Hebreeuwse woord *Rouach*, dat allermeest van de onzen door *geest* vertaald, en eigenlijk een adem, *wind* of *geblaas* betekent:
a. Moet men vooraf in het gemeen weten, dat wel:
1. Somtijds in des Heeren Woord voor des mensen geest of ziel gebruikt wordt; gelijk het ook hier alzo genomen zijnde, geen ongepaste zin zal opgeven. Dewijl des mensen geest verschillende bewegingen, ook die van vrijmoedigheid onderhevig is; en zulk een zielsgestalte, onder allerlei wederwaardigheden, al zeer tot ondersteuning als ook tot onderwijs en bekering van zondaren zonderling dient. Behalve dat David ook in die zin, vers 12 en 19, van een vaste en gebroken geest melding maakt.
2. Doch evenwel denken wij, dat ons deze benaming hier tot de Derde Persoon in de aanbiddelijke Drie-eenheid, en alzo tot Deze, Die in het vorige vers wel uitdrukkelijk de Heilige Geest genoemd was, opleidt. Temeer, dewijl David daar deszelfs wegneming afgesmeekt hebbende, hier nu zeer gepast om ondersteuning door deze Geest biddende voorkomt. Gelijk het ook eigenlijk de Heilige Geest is, waardoor men met een geheiligde vrijmoedigheid begunstigd, en tot onderwijzing en bekering van zondaren bekwaam gemaakt wordt.
b. En om er nog met een woord in het bijzonder van te spreken, wanneer wij zeggen dat ons deze benaming van Geest, hier tot de Derde Persoon in de Heilige Drie-eenheid opleidt, is aan te merken dat die Naam dan wel:
1. Somtijds ziet op de Persoon des Geestes Zelf; voor zoveel Hij, bij wijze van geblaas gezegd wordt uit te gaan, van de Vader en de Zoon; en op een geestelijke wijze werkzaam zijnde, ook al wat geestelijk is in de Zijnen veroorzaakt. In welke betrekking deze Naam hier wel kan worden opgevat, voor zoveel de Geest een geestelijke geloofsvrijmoedigheid in de Zijnen werkt.
2. Doch somtijds ziet ook deze Naam op de gaven des Geestes, op al die werkingen die Hij in de Zijnen teweeg brengt; welke zin hier ook niet ongepast is. Doch de eerste behaagt ons allerbest; terwijl wij zien dat de Geest en de gestalten die Hij werkt, hier onderscheiden voorkomt.
2. Immers horen wij hier spreken van een vrijmoedige Geest, of de Geest der vrijmoedigheid, gelijk men het anders ook lezen kan.
a. Het woord dat wij hier in de grondtaal vinden, *Nedibah*, komt af van het grondwoord *Nadab*, dat eigenlijk zeggen wil *iets vrijwillig* en buiten dwang te verrichten. Het wordt van de onzen maar eens door vrijmoedige, en buiten deze vertaling verschillend overgezet. Somtijds door milddadig, Jes. 32:8: Maar een milddadige beraadslaagt milddadigheden. Somtijds door vrijwillig, Hoogl. 6:12: Eer Ik het wist, zette zich Mijn ziel op de wagens van Mijn vrijwillig volk. Somtijds door vorst of prins, Ps. 118:9: Het is beter tot den Heere toevlucht te nemen, dan op prinsen te vertrouwen.
B. Het is buiten tegenspraak, om van het woord tot de zaak zelf te komen:
1. Dat dit altezamen betekenissen zijn welke een zeer goede zin opgeven. Want:
a. De Geest mag terecht als een milddadige Geest worden aangemerkt. En voor zoveel Hij Zelf, in het uitdelen van Zijn genadegaven, milddadig is. In die zin wordt er gezongen, Ps. 68:10: Gij hebt zeer milde regen doen druipen, o God! Gelijk er ook in dat opzicht van vloeiende stromen van levend water gesproken wordt, Joh. 7:38. En voor zoveel Hij

ook de Zijnen tot milddadigheid omtrent anderen aanspoort, namelijk hun gaven. (zo lichamelijke als geestelijke) tot nut en zaligheid van andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te leggen. Want God heeft de blijmoedige gever lief, 2Kor. 9:7.
b. De Geest mag ook wel als een vrijwillige Geest beschreven worden. Niet alleen in tegenstelling van die geest der dienstbaarheid die in alle onwedergeborenen huisvest, Rom. 8:15; maar ook, omdat Hij in de uitdeling van Zijn gaven volkomen vrij is, delende een iegelijk in het bijzonder, gelijkerwijs Hij wil, 1Kor. 12:11. En omdat Hij ook de Zijnen tot des Heeren dienst van harte gewillig en bereid maakt; gelijk er zo gezongen wordt, Ps. 110:3: Uw volk zal zeer gewillig zijn op den dag Uwer heirkracht, in heilige sieradiën. Immers Hij maakt ze volvaardig, om de Heere op te dragen de vrijwillige offeranden van hun mond, Ps. 119:108; ja, zichzelf tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, Rom. 12:1.
c. En ook mag de Geest terecht, als een Geest Die vorstelijk en prinselijk is, bestempeld worden:
*. En met betrekking op Zichzelf, dewijl Hij als een Vorst of Prins, een Heere, en wel een Heere der heirscharen genoemd wordt, Jes. 6:3; aan Wie prinselijke hoedanigheden worden toegeschreven, Jes. 11:2; gelijk Hij ook een menigte van onderdanen heeft, die van Hem met prinselijke gaven beschonken worden.
**. En met betrekking op anderen. Niet alleen ten aanzien van de Heere Jezus, die grote Prins en Vorst van het heir des Heeren, Wiens Geest Hij uitdrukkelijk genoemd wordt, en Die ze ook voor de Zijnen verdiend heeft, en aan hen belooft en schenkt. Maar ook ten aanzien van de gelovigen, welke door deze Geest tot prinsen gemaakt en zich als zodanigen vertonen. Zodat ervan getuigd wordt, Hoogl. 7:1: Hoe schoon zijn uw gangen in de schoenen, gij prinsendochter. Wij noemen nu de zaken maar om in onze verklaring niet te lang te zijn.
2. Doch hoe zoet en zinrijk deze bedenkingen ook zijn mogen, die ons de verschillende vertalingen van dit Hebreeuwse woord opgeeft, dunkt ons echter dat het van de onzen hier ter plaatse zeer gepast door vrijmoedige is overgezet, dat met het oogmerk van de profeet overeenstemt. Er is:
a. In het gemeen een tweeërlei soort van vrijmoedigheid, die aan Gods kinderen geëigend wordt.
*. Een vrijmoedigheid omtrent God, zonderling in de uitstorting van hun gebeden voor Hem. Zo zegt Johannes: Dit is de vrijmoedigheid die wij tot Hem hebben, dat zo wij iets bidden naar Zijn wil, Hij ons verhoort, 1Joh. 5:14. En een vrijmoedigheid omtrent de naasten, buiten mensenvrees, de waarheid van het Evangelie voor hen vrij uit te spreken. Zo was de bede van Petrus en Johannes: Geef Uw dienstknechten met alle vrijmoedigheid Uw Woord te spreken, Hand. 4:29.
**. En in het bijzonder is aan te merken dat ze beide:
/. Uit het ware zaligmakende geloof oorspronkelijk zijn. Zo zegt Paulus, ten aanzien van de vrijmoedigheid omtrent God: In Denwelke wij hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen, door het geloof aan Hem, Ef. 3:12. En ten aanzien van de vrijmoedigheid omtrent de naasten: Dewijl wij nu dezelfden Geest des geloofs hebben, gelijk er geschreven is: Ik heb geloofd, daarom heb ik gesproken; zo geloven wij ook, daarom spreken wij ook, 2Kor. 4:13.
//. Doch evenwel, ofschoon uit het geloof oorspronkelijk, echter niet altijd met het geloof dadelijk vergezeld. Dewijl door gebrek aan licht, voornamelijk door zware struikelingen en vallen in zonden, wanneer het hart zichzelf begint te veroordelen, zulk een vrij-

moedigheid weleens kan worden weggenomen. Waarom Johannes wel uitdrukkelijk zegt: Indien ons hart ons niet veroordeelt, zo hebben wij vrijmoedigheid tot God, 1Joh. 3:21.
b. Hier ter plaatse kan men nu de vrijmoedigheid wel in zijn volle ruimte opvatten; hoewel de laatstgenoemde soort wel het allernaast met het oogmerk van de psalmist overeenstemt. Dat nu de Geest, een Geest der vrijmoedigheid, of een vrijmoedige Geest genoemd wordt, zal mijns bedunkens, niet alleen omdat Hij de Werkmeester en alzo de Geest des geloofs is, waaruit deze vrijmoedigheid zijn oorsprong neemt; maar ook, omdat Hij alle verkeerde schroom en vrees wegnemende, de Zijnen vrijmoedig maakt.
*. Wel in het gemeen langs de weg van heiligmaking, waardoor hun harten verwijd zijnde, zo met veel vrijmoedigheid in hun loopbaan voortgaan, Ps. 119:32.
**. Doch in het bijzonder door inwendige verzekering of gevoelige vertroostingen; de Geest getuigende met hun geest, dat zij kinderen Gods zijn. Want dat maakt ze vrijmoedig. En omtrent God Zelf, dewijl het hen doet roepen: Abba, Vader, Rom. 8:15,16. En ook omtrent de naasten. Want dit koren en deze most, moet men zeggen, dat de jongelingen en de jonkvrouwen sprekende maakt, Zach. 9:17.
B. Het is hierom ook dat de psalmist, begerig zijnde met vrijmoedigheid overtreders Gods wegen te leren, om ondersteuning met die vrijmoedige geest biddende is: De vrijmoedige geest ondersteune mij.
1. Het woord dat wij hier in de grondtaal vinden, zegt eigenlijk iets te stutten en te onderschragen, dat het onder de last niet bezwijkt. In die zin komt het voor, Jes. 59:16, 63:5. Ook wordt het wel gebruikt van iemand die, gevallen zijnde, weer wordt opgericht. De Heere ondersteunt allen die vallen; en Hij richt op alle gebogenen, Ps. 145:14. Behalve dat het ook wel van iemand die in slaap gevallen zijnde, wakker gemaakt wordt, gebruikt wordt: Ik lag neder en sliep, ik ontwaakte; want de Heere ondersteunde mij, Ps. 3:6.
2. Derhalve zal de dichter, om tot de zaak zelf te komen, met deze bede:
a. Alvorens iets vooronderstellen. Niet alleen dat hij in een diepe slaap, Hoogl. 5:2, tot een grote val, Jer. 8:4, en onder een zware last, Ps. 38:5, gekomen was. Maar ook dat hij zichzelf zwak en machteloos bevond, en uit dien hoofde gevaar liep om, op zichzelf gelaten zijnde, te bezwijken. Bijna gelijk hij zo voorkomt, Ps. 38:9: Ik ben verzwakt en uitermate zeer verbrijzeld; ik brul van het geruis mijns harten. En tegelijk zal hij ook met deze bede vooronderstellen, dat hem alleen tot zijn ondersteuning benodigd was:
1. Niet alleen de Geest, Die nu voor een tijd van hem geweken was; en Die wel uitdrukkelijk een Geest der sterkte genoemd wordt, Jes. 11:2.
2. Maar ook met nadruk de vrijmoedige Geest; dewijl hij nu, wegens zijn grote overtredingen, moest uitroepen: Mijn schande is de ganse dag voor mij, en de schaamte mijns aangezichts bedekt mij, Ps. 44:16. En deze Geest alleen, tot wegneming van zijn onvrijmoedigheid, was daartoe bekwaam.
b. En willen wij eens wat nader zien wat deze zijn zielsbegeerte eigenlijk insluit; mij dunkt dat het zeer gepast tot twee hoofden, te weten tot een smeking en bede te brengen is.
1. Tot een smeking, of afbidding van iets kwaads. Als namelijk, een afbidding van een zware zondenlast, waaronder hij gebukt ging, en waardoor zijn hart hem steeds veroordeelde; en bijgevolg ook zijn vrijmoedigheid werd weggenomen; gelijk hij reeds in het voorgaande al zeer ernstig en aanhoudende daarom gesmeekt had, vers 3,4,9. En ook een afbidding van Gods vreselijke toorn, die last der gedreigde oordelen, die hem boven het hoofd hingen, en met schrik en vrees zeker bezetten moesten; gelijk hij in het vervolg, terstond na onze tekstwoorden, deze smeekbede wel uitdrukkelijk opheft: Verlos mij van bloedschulden, o God! Gij God mijns heils, vers 16.

2. Maar voornamelijk evenwel is in dit zijn gebed een bede, of begeerte van het goede opgesloten, te weten: Wel in het gemeen dat de Heere hem Zijn Geest wilde schenken; die Geest, Die hem reinigen, vernieuwen en vervrolijken kon, vers 12,14. Maar in het bijzonder, dat Hij hem ook door deze Zijn Geest:
a. Ondersteunen wilde; opdat derzelver kracht in zijn zwakheid volbracht werd; en hij alzo voortaan mocht krachtig zijn in de Heere, en in de sterkte Zijner macht. Om met deszelfs ganse wapenrusting aangedaan zijnde, manmoedig te kunnen staan tegen al de listige omleidingen van zijn geestelijke vijanden. Zonderling ook tegen die vleselijke begeerlijkheden, welke krijg voeren tegen de ziel.
b. En nog nader zal zijn zielsbegeerte zijn om door die Geest wederom vrijmoedigheid te erlangen; dewijl hij daarmee onderschraagd zijnde, niet alleen met vrijmoedigheid zou mogen toegang nemen tot de troon der genade, opdat hij barmhartigheid mocht verkrijgen, en genade vinden om geholpen te worden ter bekwamer tijd, Hebr. 4:16; maar ook een bekwaam middel zou kunnen zijn, in des Heeren hand, om zondaren tot verstand van Gods wegen, en zo dadelijk tot bekering te brengen.
II. Immers dit is de drangreden waarmee hij deze zijn innige zielenzucht aandringt, zeggende: Zo zal ik de overtreders Uw wegen leren, en de zondaars zullen zich tot U bekeren.
A. Wanneer wij de woorden vooraf op zichzelf beschouwen, zien wij dat de drangreden van de dichter voorkomt in het gemeen, en daarna nog wat meer bijzonder.
1. In het algemeen, zo zal ik de overtreders Uw wegen leren.
a. Overtreders zegt, volgens de betekenis van het woord, zulken die het afgeperkte overstappen, en zo van de gebaande weg afwijken. Behalve dat het ook niet ongepast van de onzen door afvalligen vertaald is, Dan. 8:23. Het is openbaar dat:
1. Door deze benaming allerlei soorten van zondaars, onder welke naam zij in het vervolg voorkomen, bedoeld worden. En derhalve zulken die, gelijk het woord opgeeft:
a. Wel alvorens hun voeten op de levensweg gezet hadden. Hetzij dan in de eerste Adam, uit kracht van schepping, voor zoveel het ganse mensdom in hem als het hoofd van het verbond wordt aangemerkt. Hetzij dan in de Tweede Adam, uit kracht van herschepping; voor zoveel zulken die met Hem in het verbond staan, die schadelijke weg van hun onzalige natuurstaat verlaten, en zich volvaardig en gewillig aan die eeuwige weg, dat pad dat de verstandigen naar boven leidt, overgegeven hebben.
b. Doch die van deze afgeperkte wegen weer terzijde afgetreden zijn. Gelijk zo alle mensen in Adam gezondigd hebben, Rom. 5:12, en zijn nakomelingen. Ten aanzien van allen nog onbegenadigden, steeds op het spoor der zonden blijmoedig voorttredende; en ten aanzien van de reeds begenadigden, nog dagelijks in vele struikelen.
2. Immers de veeltallige naam van overtreders mag men denken dat ons tot die ruimte van betekenis opleidt, terwijl ze ons meteen niet duister doet zien dat alle mensen, niemand uitgezonderd, overtreders zijn. En dat David met zijn lessen omtrent die allen zou werkzaam wezen.
b. Zo namelijk, dat hij hun Gods wegen leren zou; de overtreders zal ik Uw wegen leren.
1. Door de wegen Gods, waarvan de psalmist melding maakt:
a. Wordt somtijds in des Heeren Woord verstaan:
*. Of die wegen die Hij Zichzelf voorstelt; Zijn handelwijze in al Zijn werken.
/. Zo ten aanzien van Zijn werken van alle eeuwigheid, die onnaspeurlijk genoemd worden, Rom. 11:33; als ten aanzien van Zijn werken in de tijd. Niet alleen in de natuur, in de schepping en voorzienigheid; die wegen welke alle gerichte zijn, Deut. 32:4. Maar ook die

der genade; die algemene wegen van des zondaars verlossing en zaliging door Zijn Zoon, nevens zoveel bijzondere, die het Hem behaagt om wijze redenen met de Zijnen weleens in te slaan.
//. Of die wegen die Hij de mensen voorschrijft, waarlangs zij tot Zijn volzalige gemeenschap hierna in de heerlijkheid worden ingeleid. De weg van Zijn geboden in het gemeen, Ps. 119:32; en Jezus, zoals Hij toenmaals was, en bij uitstek in de evengelietijd de Weg, de Waarheid en het Leven, dadelijk worden zou in het bijzonder.
**. Het is haast te zien dat hier geen van die genoemde wegen behoeven uitgesloten te worden, dewijl de overtreders in deze alle wel onderwijs nodig hebben. Hoewel wij echter denken dat de psalmist nog wel allermeest op Gods bijzondere handelingen omtrent Zijn kinderen het oog heeft; voornamelijk met betrekking op een zware zondeval, en de wederoprichting daaruit. Dewijl het gehele oogmerk van deze Boetpsalm ons daarheen leidt.
b. Terecht worden deze nu Uw, te weten Gods wegen genoemd. Niet alleen in tegenstelling van die wegen die de satan, de wereld en het bedorven vlees opgeeft. Maar ook omdat vlees en bloed deze niet openbaart, maar alleen die Vader Die in de hemelen is, Matth. 11:25,26. Behalve dat ook deze wegen wijs, heilig, rechtvaardig en goed, en alzo met Gods natuur overeenkomstig zijn, en door Zijn vrije genade alleen kunnen bewandeld worden. Gelijk ze ook strekken tot Zijn eer, en leiden tot Zijn gemeenschap.
2. Uitmuntende wegen waarlijk! Wie zou niet lustig zijn langs deze zijn loop naar een gelukkige eeuwigheid voleinden? Trouwens, daartoe was onderwijs nodig; het is hierom dat David getuigt, dat hij de overtreders Gods wegen leren wilde. Dat dan, om ons nu met de betekenis van het grondwoord niet op te houden, wel zal vooronderstellen: Aan de zijde van deze overtreders, dat zij nog veelszins in des Heeren wegen onkundig, en derhalve om deze en meer andere redenen, wel onderwijs nodig hadden; en aan de zijde van David, zijn bereidwilligheid, ervaring en bekwaamheid om hun hierin tot een leermeester te zijn. Doch voornamelijk is dit leren te brengen:
a. Allereerst tot een mondeling onderwijs; zo namelijk, dat hij:
*. Aan de ene zijde hun deze wegen, in hun eigen natuur, steeds zou trachten voor te stellen, opdat ze een recht begrip daarvan maken mochten. Waartoe dan nodig was, niet alleen op het klaarste en duidelijkste met en tot hen te spreken, dewijl anders zijn lessen belangende zulk een groot leerstuk, voor minder ervarenen van weinig vrucht zou zijn. Maar ook aanhoudende, tijdig en ontijdig, bij allerlei gelegenheden. Opdat zij zo, de ene les op de andere volgende, des te beter aan zijn lessen gewennen, en ervaren in des Heeren wegen mochten worden.
**. En aan de andere zijde zou hij hen dan ook meteen ernstig opwekken om, des Heeren wegen kennende, van die alle ook tot oefening van ware godsvrucht, een recht gebruik te maken.
/. Zo van de wegen die God Zelf inslaat, hetzij dan in de natuur, om daardoor tot verheerlijking van Hem te worden opgeleid, gelijk Hij zo Zelf voorkomt, Ps. 8:2, 19:2. Hetzij dan in de genade, erkennende die altezamen heilig, rechtvaardig en goed; en uit dien hoofde betamelijk en heilzaam, om gelovig omhelsd te worden. Bijna gelijk Hij wederom zo voorkomt: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God, nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is; voorzeker is daarin al mijn heil en al mijn lust, 2Sam. 22:5.
//. Als ook van die wegen die de Heere wil dat wij bewandelen zullen. Een ieder tot een gelovige omhelzing van Jezus in het gemeen, en een wandel naar Zijn wil in het bijzonder

opwekkende. Gelijk Hij onder andere zo voorkomt, Ps. 37:34: Wacht op den Heere, en houd Zijn weg.
b. Maar dit mondeling onderwijs zou dan ook met een dadelijk onderwijs vergezeld zijn.
*. Wel in die voege, voor zoveel hij hun van allerlei middelen, tot hun lering nodig, voorzien zou. Gelijk daartoe zijn psalmgedichten, voorbereiding van de tempelbouw en dergelijke dingen nodig waren.
**. Doch voornamelijk ook voor zoveel hij hun met zijn eigen voorbeeld zou trachten voor te gaan; om zich niet alleen hoe langer hoe meer in de kennis van Gods wegen te oefenen, maar ook die dadelijk te bewandelen; opdat anderen zijn voetspoor zouden mogen navolgen. Trouwens, welke ingang zouden ook anders zijn lessen kunnen maken, indien zij door zijn leven weersproken zouden worden? Zeker, al zijn vermaningen zouden dan met dat verwijt weerom stuiten: Medicijnmeester genees uzelven. Neen, heilige dingen te leren, en zelf te doen, dat maakt eerst een goede leraar, zei Hieronymus terecht; want leringen mogen wekken, maar voorbeelden trekken. Gods wegen dan anderen aan te wijzen, en zelf te bewandelen, dat denken wij beoogt hier David, als hij zegt dat hij de overtreders Gods wegen leren zou.
2. En zulk een onderwijs zou dan ook zeker geenszins zonder vrucht zijn; want zondaars zouden zich daarop tot God bekeren.
a. Wij horen hier, om de zaak vooraf op zichzelf te beschouwen:
1. Spreken van zondaars. Het woord dat wij in de grondtaal vinden, komt af van een woord dat eigenlijk zegt een afwijking, een omdoling, een missen van het wit dat men zich had voorgesteld. Derhalve zal hier gezien worden op zulken die van des Heeren wegen afdwalende, het rechte doelwit, Zijn eer, missen.
a. Hetzij dan dat hier daarop die terstond met de naam van overtreders benoemd waren; dewijl toch die woorden van overtreders en zondaars dikwijls onderling verwisseld worden.
b. Hetzij dan dat hier nog op een bijzondere soort gedoeld wordt, zondaars bij uitstek, die op de paden der hel en des doods omzwervende, gedurig hun werk van het zondigen maken, en in welke de zonden heersen, gelijk onze geleerde kanttekenaars deze benaming opnemen, Ps. 1:1.
2. Van dezen getuigt David dat zij zich tot de Heere bekeren zouden.
a. Verwacht niet, dat wij nu van dat grote stuk, de waarachtige bekering van de zondaar, in het brede zullen spreken; dat geschiedt bij andere gelegenheden. Het is genoeg, nu maar met een woord te zeggen:
*. Dat er is een eerste of algemene bekering, dat hart veranderend genadewerk, waardoor men allereerst afwijkt van zijn onzalige natuurstaat, zondenweg, en alles daar men zijn hart tevoren met een vol genoegen op gezet had, en wederom tot God en Zijn zalige verbondsweg, die Hij in Jezus voor een uitverkoren zondaar gebaand heeft; daarom genoemd een bekering van de duisternis tot het licht, en van de macht des satans tot God, Hand. 26:18. En dan is er ook een vernieuwde of tweede bekering, waardoor een eens bekeerde, tot een zware en droevige zondenval gekomen zijnde, wederom daaruit met berouw en leedwezen opstaat; zoals in David, Petrus en meer anderen te zien is.
**. Hier mag men het weer in zijn volle ruimte opvatten, dewijl de algemene benaming van overtreders en zondaars, ons genoegzaam tot die ruimte opleidt.
b. Dat hier nu nog met nadruk van een bekering tot U gesproken wordt, zal zijn om uit te drukken: Dat de mens, door de zonde van God vervreemd en afgeweken zijnde, integendeel door de bekering zich weer naar Hem wendt. Als ook dat het hem in zijn bekering

vooral om de Heere moet te doen zijn; om weer door die weg tot Zijn gelukzalige gemeenschap, waarvan hij door de zonden gescheiden was, gebracht te worden. Behalve dat hiermee ook niet duister een oprechte en ongeveinsde bekering, waardoor een zondaar tot God komt, zich geenszins bedrogen vinden zou, geëist wordt. Een bekering met zijn ganse hart, Joël 2:1.

b. Dit zien wij dat nu met het koppelwoordje *en* aan het leren van Gods wegen wordt vastgehecht. Niet in die zin alsof er altijd op het onderwijs hierin een waarachtige bekering volgen zou; dewijl het dikwijls blijkt dat zulk een onderwijs voor velen van weinig vrucht is, Jes. 53:1, Matth. 23:37. Maar het wil alleen zeggen:

1. Dat dit het middel tot bekering van zondaars was; dewijl het God behaagt door de dwaasheid der prediking zalig te maken die geloven.

2. En dat dit derhalve ook Davids verwachting was, dat de Heere zijn arbeid in dezen zegenen zou.

3. Immers dat het zijn voornaam oogmerk in al zijn onderwijs wezen zou; gelijk men ook in die zin de woorden zou kunnen lezen: Zo zal ik overtreders Uw wegen leren, opdat de zondaars zich tot U bekeren.

B. Dit alles zou nu alleen een vrucht zijn van de ondersteuning met de vrijmoedige Geest. Want zo hangen de woorden tezamen; de vrijmoedige Geest ondersteune mij, zo zal ik de overtreders Uw wegen leren, enz.

1. Zondaars Gods wegen te leren, kan niet zijn zonder ondersteuning.

a. Van de Geest in het gemeen, dewijl men alvorens door Zijn verlichting onderwijs erlangen moet, zal men bekwaam zijn om anderen te leren. Immers de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn. Maar de geestelijke mens onderscheidt wel alle dingen, 1Kor. 2:14,15.

b. Ook niet zonder ondersteuning met de vrijmoedige Geest in het bijzonder; dewijl tot onderwijs van zondaren niet alleen een vrije toegang tot Gods genadetroon om genoegzame bekwaamheden, maar ook een vrijmoedige stemverheffing, om zonder aanneming des persoons niet alleen het leven en de zegen, maar ook de dood en de vloek voor te stellen, benodigd is. Volgens het Goddelijk bevel: Roept uit de keel, en houdt niet in, verheft uw stem als een bazuin, en verkondigt Mijn volk hun overtredingen, en het huis Jakobs hun zonden, Jes. 58:1.

2. En gelijk dit tot onderwijs nodig is, niet minder ook tot bekering van zondaars. Want daar het Woord der prediking, buiten des Geestes bewerking, maar een dode letter is, en diensvolgens geen nut doet; daar moet men integendeel zeggen dat men met de Geest van boven gesterkt, en vrijmoedig gemaakt zijnde, spreekt woorden van Geest en leven. Woorden, die als een gescherpt tweesnijdend zwaard doordringen tot in de binnenste verdeling der zielen; woorden, die als een vuur en hamer zijn, om zelfs de steenrotsen te morzel te slaan. Het is daarom ook dat de Heere, belofte doende van een Verlosser te zullen zenden voor diegenen die zich bekeren zouden van hun overtredingen in Jakob, terstond daarop belooft Zijn Woord met Zijn Geest te doen vergezeld gaan. Mijn Geest, Die op u is, en Mijn woorden, die Ik in uw mond gelegd heb, die zullen van uw mond niet wijken, noch van de mond uws zaad, noch van de mond des zaads van uw zaad, zegt de Heere, van nu aan tot in eeuwigheid toe, Jes. 59:20,21.

TOEPASSING

I. Ziedaar mijn vrienden, hoe David bidt om ondersteuning met de vrijmoedige Geest, opdat hij de overtreders des Heeren wegen mocht leren, en de zondaren zich tot God bekeren. Voorwaar een heerlijke schets, een uitnemend schilderij van de plicht van een leraar, en van de genade en zegen die de Opperhemelkoning hem moet deelachtig maken, zal dit werk zijn gewenste en een gezegende uitslag en vrucht erlangen, mitsgaders ook ingewikkeld van de plicht der mensen omtrent en over het werk van Jezus' heilgezanten. Wel toehoorders! Kon ik dan betere woorden uitkippen dan deze, die zo duidelijk mijn plicht aanzeggen, mijn Ondersteuner voorstellen, en u leren wat gij omtrent mijn dienst te betrachten hebt.

A. Ik sta hier nu voor de eerste reis op deze predikstoel, om van het werk van mijn dienst, waartoe ik onder u geroepen ben, heden op deze dag en ure een begin te maken. Zeker aan mijn zijde, om allereerst een woord met betrekking op mijzelf te spreken, niet zonder veel reden van bekommering, voornamelijk uit overweging van zulk een gewichtig werk waartoe ik nu weer opnieuw geroepen wordt om, volgens Davids voetspoor, overtreders Gods wegen te leren, opdat zondaars zich mochten bekeren.

1. Wat het werk derhalve belangt, dat ik hier onder ulieden door des Heeren ondersteunende Geest wens te verrichten, dat ligt genoegzaam in die weinige woorden opgewonden: Overtreders Gods wegen te leren. Want daaruit blijkt:

a. In de eerste plaats, wat het onderwerp, of de voorname inhoud van al mijn onderwijs wezen moet; te weten, de wegen Gods, de gangen van mijn Koning in Zijn heiligdom; en derhalve:

1. Wij wensen u aan te wijzen die wegen, die de Heere Zelf inslaat. En tot dat einde zullen wij hier moeten opklimmen:

a. Tot die onnaspeurlijke wegen Gods, die Hij al van eeuwigheid gehouden heeft; voor zoveel Hij het verborgene van Zijn raad in Zijn Woord aan ons ontdekt heeft. Hier zullen wij spreken moeten van die hooggeduchte vrederaad, tussen Hem en die Man, Wiens Naam is Spruite, Zach. 6:3. En van dat vrijwillig, onveranderlijk, wijs en aanbiddelijk besluit, waardoor Hij, Die een vrijmachtig Heere is, sommigen heeft gesteld tot vaten des toorns, doch anderen tot vaten der barmhartigheid.

b. Van de eeuwigheid zullen wij moeten neerdalen tot die wegen Gods, die Hij in de tijd houdt. Waartoe behoren wel Zijn wegen in de natuur; terwijl wij van dat grote en wijze wonderwerk der schepping en voorzienigheid, al mede spreken moeten. Maar voornamelijk evenwel Zijn wegen in de genade.

*. En hier zullen wij dan moeten handelen van Gods wegen met het uitverkoren mensdom in het gemeen. Niet alleen voor de val, in de oprichting van het verbond der werken, maar ook na de val, in de oprichting van het verbond der genade.

/. Tonende op welke wijze Hij onder het Oude Testament Zijn volk geleid heeft.

//. En met de volheid des tijds, dadelijk Zijn Zoon, tot volbrenging van het op Zich genomen lossingswerk, in de wereld zendende, door Deze volbracht heeft alles wat tot des zondaars volle lossing benodigd was.

**. Wij zullen hier ook moeten spreken van Gods wegen of handelwijze, in het zaligen van zondaars in het bijzonder.

/. Niet alleen van die gemene wegen die Hij tot dat einde met allen inslaat; voor zoveel wij u dikwijls zullen moeten toeroepen, dat gij moet der hemelse roeping deelachtig worden, en daardoor getrokken zijn uit de macht der duisternis, en overgezet in het Koninк-

rijk des Zoons Zijner liefde. Dat gij moet wedergeboren zijn uit water en Geest, zult gij in het Koninkrijk Gods kunnen ingaan. Dat gij om niet moet gerechtvaardigd worden, uit Zijn genade, zult gij aandeel hebben aan de vrede Gods, door de Heere Jezus Christus. Dat gij moet tot kinderen Gods aangenomen worden, zult gij zijn erfgenamen Gods, en mede-erfgenamen van Jezus Christus. En dat gij ook de ware heiligmaking zeker moet deelachtig zijn, dewijl zonder dat, niemand de Heere zien zal.
//. Maar nevens deze, zullen wij ook moeten spreken van die bijzondere wegen die Hij wel gewoon is met de Zijnen in te slaan, voor zoveel Hij hun dan door voorspoed, dan door tegenspoed, dan door blijdschap, dan door droefheid, dan door licht, dan door duisternis, dan door kleinmoedigheid, dan door kloekmoedigheid leidt; en zo, met vallen en opstaan, eindelijk ten hemel brengt. Ziedaar, dat zal de voorname inhoud van al ons onderwijs moeten wezen.
2. Doch dit is er nog maar een deel van, dewijl wij niet alleen Gods wegen die Hij Zelf inslaat omtrent ons, maar ook die welke Hij wil dat wij omtrent Hem houden zullen, u moesten aanwijzen. Zeker, het zal hier met mij moeten zijn, gelijk het was met David, Ps. 32:8: Ik zal u onderwijzen, en u leren van den weg die gij gaan zult; ik zal u raad geven, mijn oog zal op u zijn.
a. En tot dat einde zal ik aan de ene zijde u moeten waarschuwen voor zoveel dwaalwegen, die bezijden het rechte pad afwijken, en op welker einde gij u zeker bedrogen zoudt vinden. Niet alleen in het stuk van de leer, gelijk er zijn zoveel dwalende gevoelens en valse godsdiensten. Maar ook om het ieder maar met een woord te noemen in het stuk der praktijk; gelijk er is:
*. Die weg der goddelozen die vergaan zal, anders genoemd, een wandelen in de wegen zijns harten, en in de aanschouwing zijner ogen.
**. Inzonderheid ook die bedrieglijke weg van zoveel burgerlijke naamchristenen, die langs de weg van een zedig gedrag en waarneming van uitwendige godsdienstplichten wandelende, zichzelf wijsmaken dat ze wel zullen behouden worden. Deze en dergelijke wegen die, of wegens hun schijnvermakelijkheid en gemak voor het vlees, of wegens hun bedrieglijkheid, een grote menigte recht schijnt, zal ik een ieder tot hun waarschuwing wel dienen voor te stellen, om er ook tevens zulken, die er reeds gerust op voortgaan, van terug te roepen; hun aankondigende dat het laatste daarvan zijn wegen des doods.
b. Maar aan de andere zijde zal ik een ieder ook dienen aan te wijzen wat de rechte weg is, waarin men wandelende, rust vindt voor zijn ziel. En in dezen zal ik u alleen met de vinger naar de Heere Jezus, als de enige Levensweg, wijzen; terwijl men door een levendig geloof en oprechte bekering het naar Hem wendende, zeker zal behouden worden. Want zo getuigt Hij Zelf: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven; niemand komt tot den Vader, dan door Mij, Joh. 14:6.
b. En wil ik u ook eens zeggen toehoorders, wat mijn grote toeleg in dit alles zijn zal? Alleen om een werktuig in des Heeren hand te zijn tot bekering van zondaars. O ja dat! Dat is het grote, dat is genoegzaam het enige waartoe ik wens uit vrije genade van de Heere verwaardigd te worden.
1. Om zulken die nog onbekeerd zijn, te doen ontwaken uit de strikken des duivels, waarmee zij nog als gevangen gehouden worden tot zijn wil; door hun overtuigende te doen zien hun ellendige gevaarstaat waarin zij zijn, en dat hun nu nog een gerede weg tot het ontvlieden van het eeuwig verderf wordt aangewezen; of zij nu nog wijs waren, en op zulk een rampzalig einde merkten.

2. Om zulken die reeds bekeerd zijn, doch echter wederom tot verval gekomen zijn, met alle ernst aan te sporen om weer op te richten trage handen en slappe knieën, en voortaan zichzelf te reinigen van alle besmettingen van vlees en geest, hun heiligmaking voleindigende in de vreze Gods.
2. En om deze mijn plicht te betrachten, op hoop en in afwachting van door des Heeren zegen, de dierbare vrucht ervan te zullen aanschouwen, wens ik verwaardigd te worden, en zal ik trachten in afhanging van de Heere:
a. Gods heilig en onfeilbaar Woord uw aandacht duidelijk, klaar en onderscheiden voor te dragen en open te leggen. Niet in het wilde schermende of door menselijke geleerdheid de waarheden verdonkerende, maar trachtende door openbaring en opheldering en verklaring der waarheid mijzelf aangenaam te maken aan de consciënties der mensen, als in Gods tegenwoordigheid. Ongehoorde nieuwigheden en twistgierige redevoeringen ten hoogste vliedende, schuwende en mijdende, zal ik de enige Weg Jezus alleen u gedurig trachten voor te houden.
b. Ik zal u de Goddelijke waarheden trachten te leren, tonende wat het Christendom is, waarin het bestaat en wat het werk van een Christen moet zijn.
c. Ik zal dit alles ook door toepassing op uw gemoederen trachten thuis te brengen, niet door schelden, razen en tieren, maar door zachte en zoete ontdekkingen, door onwrikbare kentekenen, waaraan een ieder zich kan en moet toetsen, en zien wat hij van zichzelf zal oordelen. Och dat God, door Zijn vrije invloed van genade en medewerking gaf, dat daardoor nog vele afdwalenden alzo van hun rampzalige natuurziekte bewust en eigen doemwaardigheid en dodelijke onmacht overtuigd, met hartenleed en zielenwee aangedaan werden over hun overtredingen, die met een ware en oprechte boete voor de Heere belijdende en bekennende, starogende op de Heilvorst Jezus, als de enige en waarachtige Genadeweg, zij in bekering en geloof toevlucht namen, en door Wie ze dan ook barmhartigheid en vergeving van zonden erlangen zouden, en smaken hoe goed en zoet des Heeren genade en goedertierenheid is. En opdat de ware begenadigden daardoor van hun staat bewust, des te sterker mochten aangespoord en aangeprikkeld worden, om waarachtige werken van dankbaarheid met gedachten, woorden en werken op het enige Reukaltaar Jezus, God de Vader op te offeren.
d. Doch doordien sommige zondaren gewoonlijk halsstarrig in hun goddeloosheid volharden, en als met dik gewapende schilden zich tegen de Goddelijke ontdekkingen aankanten, zo zal ik ook trachten hun duidelijk hun zonden voor ogen te stellen. Ik zal ze zoeken in hun verfoeilijkheid, gruwelijkheid, afgrijselijkheid en doemwaardigheid hun voor te dragen, opdat, door Gods zegen, dat prikkelen mochten zijn om Jezus als de dierbare Genadeweg te zoeken, en de ongerechtigheid te verzaken.
e. Ja, daarom zal ik ook somtijds op Ebal moeten klimmen, en als een Boanerges, een zoon des donders, de donderslagen en bliksemstralen van Gods wet in uw oren en ogen doen klinken en schitteren, om was het mogelijk, de gerusten te Sion, die goddelozen te Jeruzalem, die of aan hun eigen netten roken, menende door hun burgerlijke geschiktheid goede Christenen te zijn, of die de werken des satans nog nawandelen, te beroeren en te ontrusten, ja, hun eigen consciëntie gaande te maken, dat die hun in het aangezicht tegen staan en veroordelen mocht. Och! dat de schrik des Heeren hen bewoog, och! dat de vloek en toorn Gods ze mocht afschrikken!
f. Ik zal ook trachten met beminnelijke en vriendelijke vermaningen u te ontmoeten. Indien ik harde woorden moet gebruiken, het zal geenszins tot mijn vermaak zijn, maar de nood zal er mij toe moeten dringen. Ik wil veel liever in zoetheid en aangenaamheid u tot

bekering en geloof zoeken op te leiden en dat aan te kweken. Och, gave God maar, dat gij Zijn vriendelijke uitnodiging kwam in te willigen!
g. Ik zal ook vooral arbeiden om door zielroerende en hartbewegende overtuigingen u overreden tot bekering en geloof. Ik zal de meest hartelijke, ernstige en overtuigende beweegmiddelen aanwenden en gebruiken tot touwen en zelen, om u, o mensen! daarmee tot God te trekken. Ik zal door het nut, voordeel, heerlijkheid, voortreffelijkheid, roemwaardigheid en dierbaarheid van het zielengoed, Gods zegenrijke genade, u trachten uit te lokken tot Zijn gemeenschap, om met volvaardigheid u Zijn stem te onderwerpen. De Heere wens ik dat, uit vrije genade, velen zal verwaardigen daardoor tot Hem bekeerd te worden!
h. Ik wens ook van de Heere verwaardigd te worden om aan Gods volk, wanneer zij in duisternis wandelen en geen licht zien, besturingen voor te schrijven, die zij onder de zegenrijke invloeden van Gods genade en Geest, in afhanging van Hem, de Springbron en Gever van alle goede gaven en volmaakte giften, moeten trachten waar te nemen; besturingen die hen zullen opleiden tot het geloof en Jezus' zoete zielsgemeenschap, die hun de weg zullen wijzen waarlangs zij de Verlosser en Behouder van hun kostelijke zielen gewis zullen weervinden, die hun zullen leren hoe zij door Gods vrije genade in Sion moeten verkeren. Ja, besturingen, die onder Gods zegen, hun aanleiding zullen geven om uit ongestalten in de nabijheid van de Heere te geraken.
i. Deze dierbare en uitverkoren vaten der barmhartigheid, de ware gelovigen, zal ik als een Barnabas, een zoon der vertroosting, trachten te ontmoeten; ik zal ze Gods zegenrijke genadegaven en nooit volprezen weldaden voorstellen, en tonen dat zij ware deelgenoten zijn van dat heil en die zegen. Ik zal hun door kentekenen en ontdekkingen trachten te overtuigen dat de eeuwige hemelheerlijkheid het lot en het deel van hun beker zal zijn, en dat zij hier op aarde ook bij de Heere welgevallig zijn; en zo zal ik ze trachten op te beuren en te vertroosten tegen rampen en tegenspoeden, ja, tegen de dood zelf.
j. Eindelijk, ik zal de ware geestelijke Israëlieten door opwekkingen zoeken aan te sporen en aan te prikkelen, om meer en meer in oprechte godsvrucht en ware godzaligheid toe te nemen, om voort te gaan van kracht tot kracht en van deugd tot deugd. Dit alles, waarde vrienden! wens ik onder en door de ondersteuning van de vrijmoedige Geest te behartigen en met ijver en ernst voort te zetten, zo in mijn openbare predikaties en catechisaties, als in mijn bijzondere huisoefeningen en broederlijke omgang.
B. De Heere ondersteune mij daartoe met Zijn vrijmoedige Geest! Dat is volstrekt noodzakelijk, zoals wij in de verklaring zagen.
1. Het is waar, ten dele heeft God door Zijn Geest mij hier reden gegeven om vrijmoedig de overtreders Zijn wegen te leren, opdat zondaars zich tot Hem bekeren, wanneer ik door een wettige en Goddelijke beroeping met eenparigheid van stemmen onder u, o gemeente van Zierikzee! tot een herder en leraar verkoren ben. Het is waarachtig, gelijk God de Heere en gijlieden wel weet, dat ik in deze gemeente niet onwettig van iemand ingedrongen, maar door wettige en van God geordineerde middelen beroepen ben. Ik ben dan niet door de verkeerde weg, maar door de rechte deur ingegaan in deze schaapstal, en ik kom met de Naam en de belijdenis van Jezus, Die de Deur der schapen is, alhier tot ulieden. Immers heb ik ulieden nooit van aangezicht gekend, noch gij mij. Nochtans heeft God uw zielen en harten met grote eenparigheid tot mij getrokken, en dat niet alleen van uw kerkelijke, maar zelfs van uw magistraatspersonen, de weledele groot achtbare magistraat van deze stad, ja, van meest het gros van uw gemeente. In dit werkhuis wil ik gaarne mijn ledige uren doorbrengen, en in mijzelf door de ijver van Gods huis laten verteren alle

driften die nog mochten hellen naar mijn volk en vaderland. Dit zal mijn troost zijn, in alle noden en benauwdheden die mij zouden kunnen bejegenen, in alle moeilijkheden die mijn dienst aankleven; en in alles dat mij, behoudens een goede consciëntie, zou kunnen overkomen, dat ik hier van Jezus, door Zijn gemeente, wettig beroepen ben.

a. Gedankt en geloofd zij dan de Opperhemelkoning, dat Hij mij tot zulk een heerlijke en voortreffelijke, (hoewel ook zwaarwichtige) bediening uitverkoren heeft. Hij versterke en ondersteune mij maar met Zijn vrijmoedige Geest, met Zijn genade en met Zijn Goddelijke kracht; Hij geve mij wijsheid en verstand, veel invloed en ontdekkend licht; zo zal ik als een getrouwe herder de overtreders des Heeren wegen leren, en door mijn eigen voorbeeld daarop voorlichten. Zo zal ik als een getrouwe wachter op Sions muren steeds waken voor het behoud en de welstand van Sion, ja, al de delen der bediening zoeken te vervullen.

b. Ik dank u, weledele groot achtbare magistraat en Raad van deze zee- en koopstad, dat gij mijn beroeping hebt gelieven te begunstigen, naar de macht van God u toevertrouwd, en ik bied mij aan als een dienaar en leraar, die niet geleerd heeft de heerschappijen te lasteren en te benadelen, of zijn vinger zelfs te steken in zaken die van zijn beroeping niet zijn. Maar die zich verbindt, gelijk zijn plicht meebrengt, anderen te zullen leren, de machten over hem gesteld als Gods ordonnantie te gehoorzamen, God te vrezen en de overheden te eren; naar het bevel van Ex. 22:29: De goden zult gij niet vloeken, en de overheden van uw volk zult gij niet lasteren. Ontvang mij dan ook, en vooral mijn dienst in uw bescherming, beschutting en bewaring. Als ik u, benevens de ware weg, welke de verstandige naar boven leidt, ook de bijwegen zal aantonen, naar mijn hoge last. Het zal zijn (hoop ik) met die bescheidenheid als Nathan omtrent David, en Jezus omtrent Pilatus gebruikt; zo doende, wacht ik ook met reden dat gij mij dragen zult als David. Ach! werd gij, weledele groot achtbare heren verwaardigd, dat gij de naam van een Christen boven alles schatte, dat zij de ark dragende, u groot achtbaarheden als andere Davids mochten zien vooruit huppelen.

c. Nu wend ik mij tot u, eerwaarde en geachte heer, door wiens geleerde en doorwrochte redevoering ik in de heilige dienst ingezegend ben. Ik dank u voor de eer en het geluk dat mij hierin heeft mogen gebeuren. De plichten die gij mij voorgedragen hebt, wens ik in afhanging van de Heere te behartigen. God storte maar de zegen, die gij toegewenst hebt, over mijn persoon en dienst uit. En Hij bekrone met Zijn zegen ook uw persoon en dienst. Hij gunne en geve u die wijsheid en dat verstand, waarmee Hij u reeds beschonken heeft, met Zijn Goddelijke Geest en genade te paren, opdat zondaars daardoor bekeerd, en afdwalenden mogen behouden worden.

d. Tot wie zal ik mijn aanspraak nader wenden, dan tot ulieden, hoogwaarde heren, welke de dienst van het Evangelie in deze gemeente is toevertrouwd. Hetzelfde ambt en juk dat op uw schouders rust, ligt nu ook op mij. Wil mij toch daartoe onderrichten, vermanen, opwekken en door uw loffelijk voorgaan tot een voortreffelijke navolging nopen. Ik beloof met alle hoogachting, bescheidenheid, beleefdheid en vriendelijkheid met ulieden te verkeren. Ik wens uw eerwaardigheden, dat de Heere u allen rijkelijk besproeie met een overvloedige mate van Zijn Geest, dat Hij ulieden en mij gezondheid en krachten geve om ons zwaarwichtig ambt met voorspoed te bedienen.

e. Nu keer ik mij tot u, eerwaarde broeders ouderlingen en diakenen. Ik erken met dankzegging uw liefde en toegenegenheid. Neem mij ook aan als uw medebroeder met alle toegenegenheid en liefde. Dient ons van uw raad en hulp tot het behandelen van deze gemeente, in het openbaar en in het bijzonder, en in hetgeen tot bestuur daarvan vereist

wordt. Ik tracht naar geen heerschappij over u, maar alleen naar een broederlijke omgang met ulieden. God geve dat gijlieden als ouderlingen die wel regeren, en diakenen, die getrouw, voorzichtig en barmhartig zijn in het uitdelen, die eer en dat genadeloon moogt wegdragen, die de zodanigen is toegelegd.
f. Eindelijk keert mijn rede wederom tot u allen, o gemeente van Zierikzee. Ontvangt mij als uw medeburger, als uw broeder en als uw leraar. Och, dat gij mijn dienst ulieden aangenaam en van ingang in uw harten was!
2. Doch daartoe heb ik nodig de ondersteuning met de vrijmoedige Geest. Die Geest moet mij licht, genade en vrijmoedigheid geven. Die Geest moet mij ondersteunen en sterk in de Heere maken, zal ik verwaardigd worden een werktuig in Gods hand te zijn, om u Zijn wegen te leren, en om zondaren tot de Heere te bekeren.
C. Maar waarde vrienden! Als wij onszelf nu daartoe zo volvaardig tonen, en deze genade van de Heere ons zo volstrekt nodig is, hebben wij immers ook reden om daarop van u te verzoeken dat gij voor ons bidt.
1. Zend uw zuchtingen menigmaal tot God voor ons, ten einde Hij ons bekwaam make om Zijn wegen in betoning van Geest en kracht met alle vrijmoedigheid te kunnen leren. Daarop hebben de apostelen doorgaans bij de gemeenten aangehouden, bij uitnemendheid Paulus. En zo zeggen wij dan ook nu met hem uit Rom. 15:30: Ik bid u dan broeders, door onze Heere Jezus Christus, en door de liefde des Geestes, dat gij met mij strijdt in de gebeden tot God voor mij. En uit 2Kor. 1:11: Arbeid voor ons door de gebeden.
2. Maar bij deze voorbiddingen verzoeken wij dat gij ook uzelf wel bedient, en een goed gebruik maakt van het leren van Gods wegen. Waartoe behoort:
a. Dat gij naarstig opkomt tot deszelfs predikaties en catechisaties. Laat u toch steeds in het huis des Heeren vinden, betreed veel Zijn kostelijke voorhoven, en toon ook in het openbaar en in het bijzonder dat gij daar lust in hebt. Gij ouders, wie de Heere met kinderen beschonken heeft, zet uw kinderen aan om in het huis des Heeren steeds te gaan en te wonen; wilt ze aanzetten ook steeds ook de catechisaties bij te wonen, wilt toch vooral ze ook met uw eigen voorbeeld voorlichten. Tracht allen u meer en meer in de kennis des Heeren te oefenen; en kan het zijn, wilt altijd, als er maar iets geleerd wordt, steeds mede uw ernst en ijver tonen. Gij jongelingen en jongendochters, wilt u benaarstigen om de eerstelingen van uw jeugd de Heere op te offeren, tracht uw Schepper te eren in de dagen van uw jongelingschap, wilt steeds Gods wegen trachten te leren.
b. Gezeten zijnde onder het leren van Gods wegen of andere heilige oefeningen, zoekt toch aandachtig daarop te letten, geeft naarstig acht op alles wat daarvan voorgesteld wordt.
c. De natuurlijke mensen wensen wij dat onder deze middelen door Gods vrije genade zullen bekeerd worden.
II. Heere, geef daartoe genade, en verwaardig mij, Uw geringe en onwaardige dienstknecht, dat ik daartoe een werktuig in Uw hand mag zijn, om Jezus' wil. AMEN.

ACHT EN TWINTIGSTE LEERREDE

PSALM 51:20

Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op.

INLEIDING

I. **HET** is een algemene stokregel in de burgerstaat: *Salus populi suprema lex esto; dat het gemene welvaren de hoogste wet moet zijn.*
A. Gelijk de leden in het lichaam alle elk hun dienst, behulpzaamheid en wat ze kunnen, aanleggen tot welstand van het gehele lichaam, zo moet in het burgerlijk lichaam van de Staat iedere onderdaan al het zijne trachten toe te brengen. Want de Staat is als een schip waarin wij allen varen, aan welker behoud een ieder ten hoogste gelegen is, en door wier schipbreuk de grootste schade zou geleden worden.
B. Ik zal het hier niet betwisten:
1. Hoe, of het best door een stille zee van vrede, of een onstuimige zee van oorlog kan worden gebracht.
2. Of het dienstig is dat een opperstuurman het hoogste gezag heeft te gebruiken, dan of het beter is dat enige voormanen het bewind hebben. En of het gemene bootsvolk ook raad behoort gevraagd te worden. Dat laat ik ervaren stuurlieden beoordelen.
C. Maar dit moet ik zeggen: *Nemo sibi solum natus; niemand is voor zichzelf alleen geboren.* In de grote wereld brengen alle schepselen hun macht toe tot handhaving van het gemeen, gene werkt er voor zichzelf alleen, het schaap en de bij geven hun schatting aan de mensen; zo brengt ieder het zijne op, en legt het als in een algemene schatkist. Hoeveel te meer behoren dan de ledematen in het verborgen lichaam van de Kerk, en de burgers in een burgerlijk lichaam van de Staat voor het gemeen te zorgen. Het ware ten hoogste onbetamelijk alleen voor onszelf te leven.
D. Elk wenst immers deel te hebben aan het algemene goed van vrede, vrijheid, wetten en godsdienst. Nu, hoe kan men dat verwachten, als men het zijne niet toebrengt?
E. Maar, zult gij misschien denken en zeggen, ik heb geen hoge bediening, ik zit niet in de Raad, ik kan niets doen tot heil van het land. Ja vrienden, al is het zo, nochtans kan ik u zeggen dat gij veel kunt doen tot voordeel van het gemene best. Indien gij u in waarheid bekeerde, zo zoudt gij het land helpen behouden. Goddeloze mensen zijn pesten daar zij leven; één enig zondaar verderft veel goeds, Pred. 9:18. Één Achan kan geheel Israël beroeren.
1. Maar vrome mensen brengen heil en zegen over een land en volk. In boze dagen is het heilige zaad nog het steunsel van de Staat, Jes. 6:13, zo lijdelijk als dadelijk. God zegent nog een land om hunnentwil. Hij spaarde Zoar om Lot's wil, zegende Israël om Mozes' wil, en Potifars huis om Jozefs wil.
2. Ja, door hun gebeden weerhouden ze als het wraakzwaard, en binden ze, met Mozes, als God handen, Ex. 32:31,35. En wanneer wij nu ook zo doen, dan zullen wij ons betonen rechte liefhebbers des vaderlands te zijn. Het wordt gezegd tot lof van Mordechaï, dat hij was een man aangenaam bij de menigte zijner broederen, zoekende het beste voor zijn

volk, en sprekende voor de welstand van zijn ganse zaad, Esth. 10:3. Want hij sprak ten beste van zijn volk bij Esther, en Esther wederom bij de koning. Nu, niet minder moeten wij doen bij de God des hemels; en wie weet of Hij ons de scepter niet gunstig zal toereiken.

II. David, om niet ver te gaan, gaat ons ook in dezen voor in de woorden uw aandacht zo aanstonds voorgelezen, biddende voor de welstand van Sion en Jeruzalem met deze woorden: Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Sion op.

III. De gelegenheid die David aanleiding gaf om deze Psalm te dichten, zegt hij:

A. Dat in het gemeen was zijn ingaan tot Bathséba, vers 2. Ach! Ziet hier een zondigende David, zich verlopende in grove en stoute zonden voor de Heere. Hij misbruikt Bathséba, de huisvrouw van zijn getrouwe dienaar Uria, een vorst en moedige held in de legertochten van Israël; en dit, terwijl deze held strijdt tegen de vijanden van de koning en van Gods volk. En daarenboven tracht hij zijn overspel met bedrog te bedekken, ontbiedende Uria uit het leger, en willende dat hij zal liggen bij zijn huisvrouw; dat deze vrome man weigert. Doch het blijft hier nog niet bij, want tot zijn oogmerk niet komende om zijn schande met de onteerde eer van Uria te bedekken, zo geeft hij Uria een brief aan Joab mee, waarin zijn doodvonnis geschreven staat; en hij laat hem slaan door het zwaard van de kinderen Ammons, plengende zo het bloed van een rechtvaardige, en voegende bloedschuld bij overspel.

B. Doch in het bijzonder gaf hem daartoe aanleiding het komen van de profeet Nathan tot hem, vers 2. Welke geschiedenis wij in 2Sam. 12 geboekt vinden. Daar Nathan aan David zijn zonden voorstelt door het zinnebeeld van een rijke man, die vele schapen hebbende, een wandelaar overkomt, welke hij willende onthalen, neemt een enig ooilammetje dat zijn arme nabuur had; hij slacht het en bereidt het voor die man die tot hem overgekomen was. Hierover ontsteekt de toorn van de koning, oordelende dat die rijke man des doods schuldig was. Doch daarop zegt de profeet tot David: Gij zijt die man, daarin, dat gij genomen hebt de huisvrouw van Uria, en hem gedood hebt. En zo dondert Nathan verder Gods oordelen over hem uit. Waardoor David tot inkeer wordt gebracht, en uitroept: Ik heb gezondigd tegen den Heere. Maar Nathan zegt uit Gods Naam daarop: De Heere heeft ook uw zonden weggenomen. En zo bekeert zich David op Nathans prediking.

1. Maar al is David bekeerd tot de Heere, hij wil daarom zijn zonden niet verbergen, noch vergeten, maar hij dicht een lied tot gedachtenis daarvan, en geeft dat tot een gezang in de Kerk, zoals uit het opschrift blijkt: Een Psalm Davids, voor den opperzangmeester, vers 1. En zo wil hij, die in het openbaar gezondigd had, dat er ook alzo in het openbaar een getuigenis zou zijn van zijn berouw en boetvaardigheid.

2. Biddende om vergeving der zonden, vers 3-11; om de heiligmaking en vernieuwing, vers 12-19. Verder om de welstand van Sion, en de opbouw van de muren van Jeruzalem. En deze bede stelt hij voor in onze tekstwoorden, en dringt ze aan met twee krachtige beweegredenen, in vers 21.

IV. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen: *Een gebed van David tot God om de welstand van Sion, en de opbouw van de muren van Jeruzalem.* Er zijn wel veel dingen die wij van God in deze tijd hebben te begeren, als de vergeving der zonden, die de zegen weren; Gods hulp en bijstand, opdat wij en gans Europa een goede vrede mogen behouden, en dergelijke. Maar voornamelijk heeft men nu ook te bidden om de welstand van de Kerk en van de burgerstaat. O! dat wij velen uwer daartoe mochten opwekken!

De Heere zegene daartoe dit woord, en drukke het op het hart van Zijn volk. Amen.

V. Drie dingen komen ons in de voorgelezen woorden voor.

I. Voor wie David hier bidt; het is voor Sion en Jeruzalem.
II. Wat hij daarvoor verzoekt en bidt; het is: Doe wel bij Sion, bouw de muren van Jeruzalem op.
III. De wijze waarnaar hij zulks begeert, zeggende tot God, dat Hij dit beliefde te doen naar Zijn welbehagen.

VERKLARING

I. David bidt hier voor Sion en Jeruzalem.
A. De psalmist en godzalige koning dan, tot nog toe hebbende gebeden voor zichzelf, die doet het nu ook voor Sion en Jeruzalem.
1. Sion is geweest een zeer hoge berg binnen Jeruzalem. En zo genoemd, omdat men vandaar wijd en zijd kon zien. Want Sion is zoveel te zeggen als een hoge wachtplaats, zijnde deze berg hoger dan al de andere in Jeruzalem; hebbende twee spitsen of hoogten, een waarop was gebouwd de stad Davids, zijnde een sterk kasteel, alwaar David zijn woning en hof had, 2Sam. 5:7. Op de andere hoogte van deze berg was de tabernakel ten tijde van David, in welker plaats daarna door Salomo die heerlijke tempel gebouwd is. Op deze berg was gelegen de opperstad, makende uit het derde gedeelte van Jeruzalem, gelegen in het zuiden van deze stad; en men ging langs een trap van zevenhonderd en tachtig voet naar beneden door een poort, welke de poort Sions genoemd werd, Ps. 87:2: De Heere bemint de poorten Sions boven alle woningen Jakobs. Want de ark was van het zevende jaar van Jozua's regering, nadat Israël Kanaän had ingenomen, geplaatst geweest te Silo, Joz. 18:1, tot in de dagen van de hogepriester Eli, wanneer ze van de Filistijnen genomen werd, 1Sam. 4:11. Maar na zeven maanden zonden zij deze wederom, en toen werd ze geplaatst te Kirjath-Jearim, in het huis van Abinadab, 1Sam. 7:1. Vanwaar ze David ophaalde en bracht op de berg Sion, 2Sam. 6:1-17. Waarop gezien wordt, Ps. 78:60,68: Dies verliet Hij den tabernakel te Silo. Maar Hij verkoos den stam van Juda, den berg Sion, dien Hij liefhad. En Ps. 76:3: In Salem is Zijn hut, en Zijn woning in Sion.
2. Doch niet alleen gewaagt David hier van Sion, maar ook van Jeruzalem. Jeruzalem betekent eigenlijk een gezicht des vredes; of, zoals anderen het vertalen, vreest Salem, om de sterkte en vastheid van deze stad te kennen te geven. Voormaals was zij ook genoemd Jebus, vanwege haar inwoners de Jebusieten; en vanouds werd ze ook geheten Salem, dat is, vrede. Een stad, zoals sommigen uit Gen. 14:18 afnemen, eerst van Melchizédek gebouwd. Deze stad, gelegen in het hart van het land Kanaän, is in de uitdeling van het land aan de kinderen Israëls, ten tijde van Jozua, ten dele gevallen tot een erfdeel aan Juda en Benjamin, die beide deze bewoond hebben. En nadat David de Jebusieten vandaar verdreven had, heeft hij aldaar overgebracht de koninklijke zetel en luister, de macht, de regering, de troon van Israël; hetwelk deze stad verheven heeft boven alle woningen van Jakob en de steden van Israël, zijnde geworden, niet alleen de hoofdstad van Juda en Benjamin, maar ook van al de stammen van Israël; gelijk ze altijd is gebleven onder de koningen van Juda; en na de Babylonische gevangenis, tot op de dag dat zij met het gemenebest der Joden en al het volk door de Romeinen is verdelgd en omgekeerd.
B. Dikwijls wordt nu in de Heilige Schrift:

1. Door Sion aangeduid en te kennen gegeven de Kerk Gods, als Ps. 2:6: Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg mijner heiligheid. Ps. 69:36: God zal Sion verlossen. En Ps. 129:5: Laat ze beschaamd en achterwaarts gedreven worden, allen die Sion haten.
a. En in het Nieuwe Testament wordt de Kerk ook menigmaal Sion genoemd, en dit woord van de Kerk gebruikt; onder andere Hebr. 12:22, 1Petr. 2:6. Met recht mag de Kerk ook Sion genoemd worden:
1. Vanwege de majesteit van de Inwoner; want gelijk de Heere zei tot Sion, Ps. 132:13,14, dat Hij Sion had begeerd tot Zijn woonplaats, zeggende: Dit is Mijn rust tot in eeuwigheid, hier zal Ik wonen. Zo vertoont God Zijn heerlijkheid ook in Zijn Kerk; God is in het midden van haar, Ps. 46:6.
2. Vanwege de aangenaamheid van de plaats, wordende Sion genoemd: De volkomenheid der schoonheid, Ps. 50:2. En zo is waarlijk de Kerk, waarover David uitroept: Hoe lieflijk zijn uw woningen, o Heere der heirscharen! Ps. 84:1.
3. Vanwege haar onbeweeglijke vastheid; want gelijk de berg Sion niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid, Ps. 125:1; zo ook de Kerk, zij zal niet wankelen, Ps. 46:6.
b. Zo wordt door Jeruzalem ook dikwijls aangeduid en te kennen gegeven de regering en burgerstaat der Joden, als Jer. 17:19,20, Ez. 21:2, Zef. 1:12. En dat ook terecht, dewijl Jeruzalem de hoofdstad was van het ganse koninkrijk. Dewijl daar de stoelen des gerichts waren gezet, de stoelen van het huis Davids; en dewijl daarheen de stammen opgingen, Ps. 122:4,5.
2. Door Sion en Jeruzalem bij elkander gevoegd, wordt daarom ook dikwijls aangeduid en te kennen gegeven de Kerk en burgerstaat, als in Jes. 10:12, Jes. 64:10, Micha 3:10. En zo vatten wij het hier ook liefst op, dat David biddende voor Sion en Jeruzalem, het oog heeft op de Kerk en burgerstaat. Temeer, dewijl hij hier in het bijzonder bijvoegt en spreekt van de muren van Jeruzalem. Waardoor in de Heilige Schrift dikwijls verstaan worden:
a. Of de inwoners, als Klaagl. 2:18: O gij muur der dochter Sions, laat dag en nacht tranen afvlieten als een beek, en geef uzelf geen rust, uw oogappel houd niet op.
b. Of ook wel de gehele regering der Joden, als Jes. 60:10: Vreemden zullen uw muren bouwen, en hun koningen zullen u dienen. Hetwelk verschillende uitleggers begrijpen naar de letter vervuld te zijn, als Cyrus en Darius de Joden hulp bewezen bij de herbouw van de stad Jeruzalem en de herstelling van de Joodse regering. En of er nu en dan door Sion en Jeruzalem beide, de Kerk alleen weleens wordt aangeduid, echter zien wij geen enkele reden waarom er hier de Kerk en burgerstaat beide niet door verstaan worden.
II. Dit zal ons nog klaarder blijken, indien wij Davids gebed nader overwegen. Hij is nog bezig met tot zijn God te spreken; Die smeekt hij nu hier: Doe wel bij Sion, bouw de muren van Jeruzalem op. Biddende zo voor de welstand van de Kerk en burgerstaat.
A. Het:
1. Eerste waarom hij hier smeekt, is om des Heeren weldadigheid bij, aan en over Sion. Het grondwoord *Jabab*, in *hiphil Haebib*, betekent in die buiging in het gemeen *wel te doen,* en dat met alle weldadigheid en zegeningen over de mensen uit ter storten, zo lichamelijke als geestelijke, zo tot wegneming van het kwade, als tot mededeling van het goede. Zo lezen wij in het gemeen van mensen tot mensen, Gen. 12:6: En Farao deed Abram goed om Sara's wil. Maar van God zegt Mozes in Gods Naam tot Israël, Deut. 30:5: De Heere zal u weldoen. En zo breed neemt het ook hier de man Gods David, als hij smeekt om Gods weldadigheid, om Gods weldoen bij en aan Sion. Verzoekende daarmee alle weldadigheden, aardse en hemelse, dat God Sion wil zegenen en bewaren, door alle kwaad van

haar af te weren, door alle goed aan haar mede te delen, door haar te beschermen en te vermeerderen.
2. Doch het is hem niet genoeg dit aldus te smeken, en om zo het goede voor Sion te zoeken; maar hij bidt ook in het bijzonder om de afwending van het kwade, en om de voorkoming van alle rampen, als hij erbij voegt: Bouw de muren van Jeruzalem op. Waardoor hij niet alleen eigenlijk verstaat het gebouw van hun vesting, maar ook de bescherming tegen alle geweld en woede der vijanden. Waren alle mensen vreedzame lieden, en met het gedeelte hun van God toegedeeld in de bezittingen van de wereld vergenoegd, daar waren dan geen oorlogen, en de gehele wereld kon dorpsgewijs bewoond worden. Maar de begeerlijkheid der mensen, hun boze twistgierigheid, gelijk ook hun vervloekte eigenliefde, noodzaakt nu de mensen, niet alleen om bijeen te wonen, maar ook zo nauw en eng tezamen, dat ze met muren, poorten en grendels hun goederen, leven en alles genoodzaakt worden te verdedigen. En hiervandaan de opbouw van steden, muren en sterkten, tot de gemene bescherming en alle bewaring tegen allerlei vijanden, zoals wij zien in Jes. 5:2,5, 26:2, 49:16. Dit bidt nu de man Gods David voor Jeruzalem, dat God haar muren wil opbouwen, en zo verhogen, dat ze bekwaam mogen zijn om Jeruzalem te beschermen. Dit alles brengt hij tot God als de Werkmeester, als de Weldoener en opperste Bouwmeester, volgens Ps. 127:1, zeggende en biddende tot God: Doe wel bij Sion, bouw de muren van Jeruzalem op.
B. Uit dit alles kan nu blijken de kracht van dit gebed, en wat David hiermee al van God verzoekt.
1. Nemen wij het op met betrekking op het eigenlijke Sion en Jeruzalem, zo begeert en verzoekt David hiermee dat God die berg en die stad wil zegenen en verder opbouwen, dat Hij haar paleizen en haar vestingen met het goede wil vervullen en voltooien; dat de inwoners daar allerlei zegen mogen hebben, mitsgaders bewaard en veilig zijn tegen alle geweld van de wrevelige naburen en alle vijanden. Want hoewel Jeruzalem in Davids tijd een vaste stad was, bijzonder de bovenstad, de berg Sion, 2Sam. 5:6; of ze ook al wel bebouwd was met kostelijke woningen en trotse paleizen, roemende David zelfs dat hij woonde in een cederen huis, 2Sam. 7:2; of David Jeruzalem ook al gesterkt had van Millo af rondom en ook zelfs naar binnen; nochtans was er nog veel van node tot voltooiing van het werk. Dat grote en kostelijke gebouw van de tempel, uitmakende een groot gedeelte van Sion, moest door Salomo zijn zoon zo prachtig opgebouwd worden. Ook schijnt Jeruzalem toen nog niet geheel met een muur rondom zijn geweest, dewijl wij in 1Kon. 3:1 lezen, dat Salomo rondom Jeruzalem een muur bouwde. Zo bidt dan David voor Sion en voor deze stad, dat God haar wilde zegenen met allerlei welvaart, opbouwen, en tegen alle geweld sterken; makende de grendelen van haar poorten sterk, en zegenende haar kinderen binnen in haar, zoals hij zingt in Ps. 147:13.
2. Gaan wij met David een stap verder, verstaande hier door Sion en Jeruzalem de Kerk en burgerstaat, gelijk wij denken dat dit door David er ook mee bedoeld is, zijn verzoek is wederom wel te verstaan.
a. Hij bidt hiermee in het bijzonder voor de Kerk, dat God haar wilde weldoen:
1. Door het volk profeten en priesters naar Zijn hart te geven, die ze weiden met wetenschap en verstand, en die hun in de vreze Gods voortreden.
2. Door alle ketterij en alle valse leer te verstoren, opdat eenvoudige en onvaste mensen, die nog geen geoefende zinnen hebben, niet bewogen en ongevoerd worden.

3. Door het volk voor afgoderij te bewaren; en bij de ingezette godsdienst, opdat zij met blijdschap mogen wonen in de lieflijke woning van de Heere der heirscharen; en hun handen wassende, steeds rondom Gods altaar gaan.
4. Door wederhorigen bij Hem te doen wonen, zondaren en zondaressen in het hart grijpende, bekerende, en in Sion doende geboren worden.
5. Door uit de mond der kinderen en der zuigelingen sterkte te grondvesten, Ps. 8:3.
6. Door de ware Sionieten te verzadigen met het goed van Zijn huis, met het heilige van Zijn paleis, Ps. 65:5; opdat zij gedrenkt wordende uit de beek van Zijn wellusten, Ps. 36:9, zich in Hem mogen verlustigen.
7. Eindelijk, door de Kerk te beschermen tegen het geweld der bestrijders en tegen de list der benauwers, gevende hun hulp in alle benauwdheid. Zie, dan doet God wel bij Sion.
b. Voor de burgerstaat en al het volk begeert hij hiermee ook van God deze zegen.
1. Dat de landpalen in vrede mogen blijven, en dat zij verzadigd mogen worden met het vette der tarwe, Ps. 147:15.
2. Dat God alleszins Zijn voetstappen over hen wil laten druipen van vettigheid, en elk in zijn staat, toestand, nering en hantering zegenen.
3. Dat God een ieder onder zijn wijnstok en onder zijn vijgenboom gerust wil doen neerzitten.
4. Dat Hij hun vijanden wil te schande maken, en de raad der arglistigen verbreken; dat hun handen niet één ding uitrichten; en zo het volk en de burgerstaat in alles bewaren en beveiligen. Dan doet God wel bij Sion, en bouwt Hij de muren van Jeruzalem op.
c. David had ook reden om dit alles juist nu hier van God te begeren, en zo ernstig te smeken. Want:
1. Hij wist de verdiensten van zijn zonden, dat hij deswege niet alleen waardig was dat God hem doodde, en als een gruwelijke scheut verwierp; maar dat God ook Sion en Jeruzalem om zijnentwil rechtvaardig zou kunnen verstoten en verwoesten, gelijk Hij met Silo gehandeld had.
2. Hij had zichzelf nu onder het oog als een wrede koning, die gewoed had tegen zijn meest getrouwe onderdanen en helden, in de moord van Uria en de zijnen, en in het overspel met zijn huisvrouw; wat kon hij anders denken, of God zou dit bloed en deze ontucht van hem en zijn Rijk zoeken, en Zijn zegen weigeren; althans, Hij had er rechtvaardige reden toe.
3. Dacht hij aan zijn dwaasheid, daar hij een profeet was, en dat hij daardoor de godsdienst zo schrikkelijk in verachting had gebracht, en Gods Naam had doen lasteren; wat kon anders in hem vallen dan vrees dat God, of in zijn dagen hem zelf, of in de volgende geslachten van zijn kinderen na hem zou onwaardig keuren het goede van Jeruzalem te aanschouwen, en Sions vrede zien? Had David dan geen bijzondere reden om hier nu juist dit zo ernstig van God te smeken?
III. Doch niemand denke dat David dit begeerde naar zijn eigen goeddunken, of naar de drift van zijn bewegingen. O neen! Hij onderwierp zichzelf in alles aan God, en Zijn welbehaaglijke en goeddadige wil, begerende dit alles alleen naar Gods welbehagen, zeggende: Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op.
A. Het grondwoord *Ratzah*, betekent eigenlijk een *goede wil te hebben tot iemand*, iemand genegen te zijn, en daaruit iemand, als iets aangenaams, wel te doen en aan te nemen; gelijk ook enigszins uit Jes. 42:1 blijkt. En zo betekent dan het woord *Ratzoon*, dat wij hier vinden, zoveel als *goedgunstigheid en welbehagen*; gelijk het zo ook voorkomt in Jes. 49:8, Spr. 8:35, Ps. 5:13.

B. David geeft hiermee te kennen dat hij dit begeerde, niet om zijnentwil, niet om de verdiensten en waardigheid van Sion of Jeruzalem, maar enkel en alleen naar, om en in Gods welbehagen, goede wil en goeddadigheden.
1. Het steunt dan niet op iets dat in hem was, maar alleen op de goede wil van God, waarvan David zich door de beloften nog verzekerde; en zo bidt hij in het geloof, rustende op de toezeggingen Gods.
2. Gij hebt, wil hij zeggen, Sion verkoren en Jeruzalem tot Uw stad aangenomen; wel, laat dan mijn ontrouw Uw getrouwheid niet vernietigen; maar doe Kerk en land nog wel om Uws Naams wil. Zo bad ook Asaf, Ps. 79:9: Help ons, o God onzes heils, ter oorzake van de eer Uws Naams; en red ons, en doe verzoening over onze zonden, om Uws Naams wil.
3. Gij zijt de Heere, Die doen mag naar Uw welgevallen; wij hebben niets te zeggen, maar wij moeten Uw oordelen rechtvaardigen, en onszelf beschuldigen. Doch al ons vertrouwen is nog op Uw genaderijke beloften, aan Uw Kerk en volk gedaan.
4. Gij hebt mij gunstig verlost van de Jebusieten; mijn staat nu enige vastigheid gegeven, en Uw Kerk beveiligd tegen haar vijanden. Heere, laat dit alles niet door mijn zonden afgebroken worden; maar volhardt in Uw voorgaande goedgunstigheid over Kerk en volk.
5. Zodat David in deze Psalm bidt, niet alleen voor zichzelf om de vergeving van zijn zonden, het gevoelen van Gods gunst en heiligmaking, zoals uit het voorgaande blijkt; maar hij verzoekt en bidt hier in onze tekst ook om de welstand van de Kerk en van de burgerstaat.

TOEPASSING

I. Dit is nu ook onze plicht. Wij zijn schuldig aanhoudend bij God om de welstand van Kerk en burgerstaat te bidden, dat Hij ze beide wil genadig zijn, en met welvaren zegenen. Zo deed David hier in onze tekst. Dit is ook de oprechte begeerte en hartelijke lust van allen die God in waarheid vrezen; en inzonderheid is de voorspoed van Kerk en land ook de inhoud van al hun begeerten.
A. Er zijn ook redenen die deze plicht in deze dagen billijken.
1. Er is ons allen zeer veel aan gelegen dat het Sion welgaat en dat de muren van Jeruzalem opgebouwd worden. God belastte zelfs aan Israël door de mond van Jeremia, Jer. 29:7, de vrede van die stad te zoeken, waarheen zij gevankelijk zouden weggevoerd worden, en voor haar de Heere te bidden; als reden daarvan gevende: Want in haar vrede zult gij vrede hebben. Hoeveel te meer moeten wij dan zulks voor ons lieve vaderland betrachten en behartigen? Julius Caesar zei eens tot zijn oversten: Niemand onzer kan zo voorspoedig zijn, dat hij niet tegelijk, als het de Republiek kwalijk ging, ook zou verloren gaan. Maar wanneer het de Republiek welgaat, dat kan de ellende van een rechte liefhebber van het vaderland verzoeten.
2. Het gevaar waarin Sion en Jeruzalem nog tegenwoordig zijn, vereist zulks ook. Wat heeft de Kerk niet al openbare en heimelijke vijanden? De duivel rust nooit om meer openbaar of meer heimelijk water als een rivier achter de Kerk uit te werpen, Op. 12:15. En aangaande onze burgerstaat zeggen velen van ons, dat wij geen heil bij God hebben, om te spreken uit Ps. 3:3. Zijn er dan geen overvloedige redenen om aanhoudend God voor Kerk en burgerstaat te bidden?
3. Wat hangt alles aan Gods zegen! Als Hij maar Zijn aangezicht laat lichten, zo zullen wij verlost worden, Ps. 80:8. Middelen zijn wel goed, maar vermogen niets zonder des Heeren

zegen. Zo de Heere het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden deszelfs bouwlieden daaraan. Zo de Heere de stad niet bewaart, tevergeefs waakt de wachter, Ps. 127:1. Als de Heere een Muur van vuur rondom is, volgens Zach. 2:5; als Hij gelijk een arend zijn nest opwekt, over zijn jongen zweeft, zijn vleugelen uitbreidt, neemt ze en draagt ze op zijn vlerken; als Hij ons zo leidt, Deut. 32:11,12; dan zal het met onze vijanden gaan als in de tijd van Nehemia. Zij vreesden zeer, merkende dat God met Zijn volk was, Neh. 6:16. Maar indien daarentegen God ons niet gunstig is, al onze vastigheden zullen zijn als vijgenbomen met de eerste vruchten; indien zij geschud worden, zo vallen ze die op de mond die ze eten wil, gelijk er staat in Nah. 3:12; omdat onze schaduw dan van ons zal geweken zijn.

4. De heiligen zijn ons te allen tijde hierin zo ook voorgegaan.

a. Zo David, niet alleen in onze tekst, maar ook Ps. 25:22: O God, verlos Israël uit al zijn benauwdheden. Ps. 28:9: Verlos Uw volk, en zegen Uw erve, en weid ze, en verhef ze tot in der eeuwigheid. En in zeer veel andere plaatsen. Ja, van dit alles verzekerde hij elk uit kracht van Gods getrouwheid, Ps. 102:14, zeggende tot de Heere: Gij zult opstaan, Gij zult U ontfermen over Sion; want de tijd om haar genadig te zijn, want de bestemde tijd is gekomen.

b. Maar zo hebben ook andere heiligen gedaan; Mozes, Ex. 32, Samuël is er ook van beroemd geweest, Jer. 14:1. Insgelijks Noach, Daniël en Job, Ez. 14:14. O Heere, zegt hij, hoor, o Heere vergeef, o Heere merk op, en doe het en vertrek het niet, om Uws Zelfs wil, o mijn God; want Uw stad en Uw volk is naar Uw Naam genoemd.

5. Het is ons ook uitdrukkelijk belast zo te bidden, Ps. 122:6: Bid om de vrede van Jeruzalem. Er moeten al zowel voorbiddingen als gebeden worden gedaan, 1Tim. 2:1. En de Zaligmaker leert ons in het volmaakte gebed bidden: Uw Koninkrijk kome, Matth. 6:10. Dat is te zeggen, dat het Zijn Kerk wel mag gaan, en dat deze in een goede burgerstaat wel mag worden beschermd.

B. Maar helaas! Wat heeft David weinig navolgers in deze dagen!

1. Velen bidden wel ijverig voor zichzelf, maar weinig of niet voor land en Kerk. De minste gaat voor de verbreking van Jozef ter harte. Als zij een goed huis hebben, al lag Gods huis woest, zij zouden het zich niet aantrekken, met de Joden, Hagg. 1:4. Het is een goddeloos spreekwoord: Elk voor zichzelf, God voor ons allen. Die dat gebruiken, betonen te zijn van Kaïns geslacht. Zulken noemt Paulus liefhebbers van zichzelven, 2Tim. 3:2. Zij zijn farizeeën gebroedsel, die gedurig zeggen: Wat gaat ons dat aan? Zulken betonen dat zij vijanden Gods zijn. Dat zij bastaarden en geen zonen van de Kerk en het vaderland zijn. Ja, dat zij zelfs zijn zonder natuurlijke liefde.

2. Wat zijn er ook niet al, die zoveel in hen is, het verderf over Sion en Jeruzalem brengen. David erkent en belijdt in deze Psalm zijn zonden, en bidt voor Sion en Jeruzalem. Maar velen tergen gedurig de Heere met hun zonden, pleiten daarvoor en verschonen ze. De grootste zonden, de zwaarste ongerechtigheden, ja alle ongebondenheid, wulpsheid en dartelheid heeft thans onder ons voorsprekers en verdedigers, tot een bewijs dat onder ons thans heerst een algemene zorgeloosheid, onbekommerdheid en wereldsgezindheid.

3. Onder diegenen die nog al bidden, hoe weinigen zijn daaronder die recht op de Heere zien, en die op de Goddelijke beloften vertrouwen? De een ziet op de allianties met andere mogendheden, de ander op de sterkte van de vestingen, een derde op de menigte van krijgsvolk; maar de minsten zien op Gods welbehagen.

C. Is het zo met de meesten onder ons gesteld, niemand verwondere zich dan:

1. Over de nare toestand van de Kerk in onze dagen; ja, al nam God Zijn kandelaar en Kerk uit het midden van ons land weg, zouden wij Hem niet moeten rechtvaardigen, en daarover tegen elk verdedigen? Wat zal er van uw kinderen en nageslacht dan worden, als God met Zijn gunst en genade vanhier verhuist, en tot een ander volk overgegaan is?
2. Niemand verwondere zich dan ook over de slechte toestand van onze burgerstaat, dat de grauwheid over ons uitgespreid is, dat wij van alle kanten afgekort worden; en wie weet wat er in het jaar 1756 nog gebeuren zal? God beware ons voor een oorlog, die onze burgerstaat in het uiterste gevaar zou brengen.
D. Op, op dan, inwoners van het land, en lidmaten van de Kerk; zoekt elk voor Gods aangezicht in de bres te staan voor de Kerk en voor het land, of gij de muur nog mocht toemuren, en de Heere het land niet mocht verderven, volgens Ez. 22:30.
2. Wend u tot Christus, zoek in Zijn bloed alleen de vergeving van uw zonden, en rust niet voordat gij Hem in het geloof aangenomen hebt, en rust voor uw ziel in Hem vindt.
a. Dit alles ligt ten laste van de leraars, die anderen daarin moeten voorgaan, volgens Joël 2:17, Jes. 62:6,7. Ten laste van de magistraten en overheden, die Mozes' en Davids voorbeeld daarin moeten navolgen. Ja, dit ligt ten laste van allen, niemand uitgezonderd. Samuël vergaderde daartoe gans Israël te Mizpa, 1Sam. 7.
b. Dit ligt ook in het bijzonder ten laste van de gelovigen. Scherp was het woord van Mordechaï tot Esther: Indien gij enigszins zwijgen zult te dezer tijd, zo zal der Joden verkwikking en verlossing uit een andere plaats ontstaan; maar gij en uws vaders huis zult omkomen, Esth. 4:14.
II. Tot bemoediging en vertroosting roepen wij u toe, ware begenadigden, die zoveel in u is bekommerd zijt voor Sion en Jeruzalem, voor onze Kerk en voor ons land, die uw God met onuitsprekelijke zuchtingen daarvoor smeekt. Misschien zal God nog, om uwentwil, Sion en Jeruzalem, onze Kerk en ons land, van alle onheilen en rampen verlossen, of het immers nog een tijd lang bewaren. Althans, daar moogt gij staat op maken en van verzekerd zijn, dat gij er uw zielen tot een buit zult uitdragen. AMEN.

NEGEN EN TWINITGIGSTE LEERREDE

PSALM 55:23a

Werp uw zorg op den HEERE, en Hij zal u onderhouden.

INLEIDING

I. **WELKE** verschillende gedachten de heidense wijzen van de ware gelukzaligheid hadden, in welke gevoelens zij gestijfd waren aangaande het hoogste goed; dat van deze in wereldse voordelen, in eer, rijkdom en weelde, van een ander in kennis en verstand, en van een derde in de deugd of in het vermaak daarvan gesteld werd, zo zijn nochtans, mijns bedunkens, die wijsgeren de waarheid het allernaast gekomen, die het wezen van de opperste gelukzaligheid (voor zoveel die hier te verkrijgen was) in de rust van het gemoed stelden.

A. Zeker is een stil, effen en bedaard gemoed zeer hoog te schatten. Het is een heerlijke zaak zich van het geweld der hevigste hartstochten ontslagen te zien, die anders het gemoed, evenals de onstuimige winden de zee ontroeren. Die bezadigdheid en vrede des harten overtreft zeer ver de meest bloeiende vrede van aardse rijken. Het is een paradijs op aarde, Gods Koninkrijk in de ziel opgericht, en een veilige schuilplaats, waarin men gerust ontduiken kan de stormen van deze onrustige wereld. Buiten deze gestalte van het gemoed leeft een mens in een gestadige oorlog met zichzelf. Geen lichamelijke gezondheid, geen overvloed aan goederen, geen menigte van vrienden, geen hoogheid van staat, hoe aangenaam anderszins, kan hem vreugde geven. Zomin het een zieke door jicht helpt dat hij een gouden ring aan de handen draagt, en zomin het een zieke helpt dat hij onder een fluwelen deken ligt begraven op een bed dat met rozen bespreid is, of in een ledikant dat van goud en zilver blinkt; zomin kan het bezit van uitwendige sieraden de ziel vergenoegen, die van binnen ongerust en krank is door kwelling van het hart.

B. Hiervandaan:

1. Was ook naar het oordeel van de heidense wijzen, onder de voornaamste kunsten en wetenschappen daar zij zoveel werk van maakten, geen zo edel als de zedenkunst, die de mens verschillende redenen ter hand stelden om tot die gerustheid van het gemoed te komen, en hem leerde dat het zijn plicht was zelfs in de grootste stormbuien zorg te dragen dat hij zich het roer der ware rede niet liet ontglippen, maar zoveel mogelijk gerust stelde, om zo de zwarigheden van dit leven met bezadigdheid te dragen.

2. Edoch, hetgeen de menselijke wijsheid enigszins dat leert, de Goddelijke wijsheid leert dat een godvrezende het allermeest. Gans zorgelijk is de staat van een gelovige, en ten opzichte van het geestelijke en ten opzichte van het lichamelijke. Hij heeft veel wederpartijders naar de ziel, en naar het tijdelijke is hij ook dikwijls beladen met een zwaar pak van ellenden; menigmaal zucht hij onder de last van hard drukkende zwarigheden, waaronder zijn schouders schijnen te willen bezwijken, en hem de moed te willen begeven. Evenwel is er kans om in het midden van die zorg onbezorgd te zijn, en in het midden van alle bekommeringen een zekere gerustheid te hebben. Hiertoe stelt de Heilige Schrift hem de schoonste middelen ter hand, het geloof aan Gods genadige beloften, het vertrouwen dat

Hij de ganse wereld regeert en inzonderheid Zijn gunstgenoten bezorgt, en alle voorvallen van deze wereld tot hun heil besturen kan. Dit zal hem niet langer op de aarde aan de schepselen doen hangen, maar op God zijn vertrouwen doen stellen, en in Zijn schoot al zijn bekommeringen en zorgen uitstorten.

II. Immers is dit de raad die Gods Geest de gelovigen ter hand stelt, en met dat overleg zocht de koning David zichzelf en alle ware gelovigen te sterken, en een riem als onder het hart te steken, in deze onze tekst, zeggende: Werp uw zorg op den Heere, en Hij zal u onderhouden.

III. Deze Psalm draagt tot een opschrift:

A. Een onderwijzing van David; waarmee deszelfs dichter en het gebruik van deze Psalm wordt aangewezen, namelijk om een lezer of hoorder van deze Psalm te onderrichten hoe hij zich gedragen moet, wanneer hij in een dergelijk geval geraakt als de dichter thans was, toen hij deze Psalm dichtte.

B. Voor de opperzangmeester, op Neginôth. Het komt ons het meest waarschijnlijk voor, dat Neginôth een bijzondere speel- en zangtoon was, aan bijzondere maten gebonden, welke voor een van de meest welluidende bij de oude Hebreeën gehouden werd. Op deze toon moest deze Psalm ook door de opperzangmeester in het heiligdom gespeeld en gezongen worden.

1. De inhoud van deze Psalm is een gebed tot God om hulp en verlossing, en om een oordeel tot verijdeling van der vijanden raadslagen; eindigende met een opwekkende vermaning tot moedgrijping om alle zorg en kommer op de Heere te werpen, Die de zodanigen zeker wel onderhouden zal.

2. De persoon die in deze Psalm het woord voert, is koning David, een man naar Gods hart, die de ene storm voor en de andere na moest doorstaan. Die, toen hij deze Psalm schreef, naar alle waarschijnlijkheid, gelijk de geleerden willen, voor Saul moest vluchten, en nergens enige veilige schuilplaats erlangen (zelfs niet in de stad Kehila, daar hij heil meende te vinden) zich in het uiterste gevaar gebracht zag; waarom hij in vers 7 en 8 wenste: Och dat mij iemand vleugelen als ener duive gave! Ik zou heenvliegen, waar ik blijven mocht. Ziet, ik zou verre wegzwerven; ik zou vernachten in de woestijn. In deze dringende nood:

a. Na het opschrift in vers 1, keert hij zich van de aarde hemelwaarts. Hij klaagt God zijn nood, en hij ontdekt Hem zijn gevaren, vers 2-16.

b. En dit gedaan hebbende, geeft hij zich moed, en beurt zich op door de hoop van een zalige verlossing, vers 17-21. En daarop vermaant hij zichzelf, en allen die in dergelijke noden mochten geraken, om hun zorg op de Heere te werpen, in het eerste gedeelte van onze tekstwoorden. Dat hij met twee drangredenen aandringt. De eerste is vervat in het andere gedeelte van mijn voorgelezen woorden. De tweede in de overige woorden van ons tekstvers.

IV. Waarop hij eindelijk op een nadrukkelijke wijze deze Psalm besluit, vers 24. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen: *Een opwekkende vermaning aan de gelovigen, om hun zorg op de Heere te werpen, gepaard met een bijgevoegde belofte dat Hij hen onderhouden zal. Woorden, onze opmerking wel waardig.* Deze stof is te allen tijde van zeer veel belang en aangelegenheid voor een gelovige.

De Heere schenke ons er genade bij, om er een recht gebruik van te maken, en zegene daartoe dit woord! Amen.

V. Twee hoofdzaken dienen wij in deze woorden te onderscheiden.

I. De vermaning. Werp uw zorg op de Heere.
II. De beweegreden of belofte, waarmee deze wordt aangedrongen. En Hij zal u onderhouden.

VERKLARING

I. Belangende het eerste:
A. De dichter spreekt hier van zorg. En wel van de zorg van elke gelovige in het bijzonder, uw zorg. Willende dat elk hunner deze op de Heere zal werpen.
1. De zaak dan waarvan hier gesproken wordt, is de zorg.
a. Het grondwoord dat wij hier vinden, lijdt meer dan één overzetting, en daaruit ontstaan dan ook verschillende betekenissen.
1. Het wordt somtijds door gave vertolkt, afkomende van een wortelwoord dat geven betekent. En dan is de zin aldus: Werp uw gaven, dat is al wat gij gaarne had, dat u gegeven werd, op de Heere. Alle zegeningen en weldaden, zoveel goederen als de mens bezit, zoveel jaren als hij bereikt, zoveel maanden als hij voleindigt, zoveel ogenblikken als hij adem haalt, al de gunstbewijzen die hij ontvangen, zijn alle goede giften en gaven, die hij ontvangen moet van de Vader der lichten, van Welke die alleen neerdalen, Jak. 1:17.
2. Zeer wel wordt het ook overgezet door een last of een pak; werp uw pak of uw last op de Heere. Het zwaarste pak dat de mens kan opgelegd worden, zijn de zonden. Hiervandaan worden die ook onder deze benaming voorgesteld. Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, en als een zware last zijn ze mij te zwaar geworden, Ps. 38:5. Bijzonder wanneer die gevolgd worden van Gods roeden; als God om deze Zijn aangezicht voor Zijn kinderen verbergt, als Hij hun niet laat ondervinden Zijn tedere zorg en liefde, gelijk wel voorheen; als Hij voor een tijd hun onttrekt het gevoel van Zijn genadige tegenwoordigheid, ze niet dadelijk Zijn hulp bewijzende, maar latende worstelen met allerlei verdrukkingen, Zich houdende alsof het Hem niet eens ter harte ging, ja, alsof Hij Zelf tegen hen aangaat als een vijand en gewapend man. Dan wordt die last op een uitnemende wijze verzwaard, dan wordt de geest bedroefd, het hart zucht, de ziel is benauwd, de ingewanden brullen; dan roept men weleens met Job uit: Heb ik gezondigd, wat zal ik U doen, o Mensenhoeder? Waarom hebt Gij U mij tot een tegenloop gesteld, dat ik mijzelven tot een last ben? Job 7:20.
3. Bijzonder zijn ook de zorgen die de mensen aangrijpen in tijden van benauwdheid een last en een pak. De zorgen zijn een last voor de ziel, die houden zij onder, die maken dat de zielen zich neerbuigen, ze bedwelmen het verstand, benevelen het oordeel, overdwarsen de wil en ontstellen de hartstochten. Zij zijn ook een ondraaglijk pak voor het lichaam, en maken dat het noch groeien noch bloeien kan; dat dan menigmaal blijkt aan een kwijnend lichaam, bleke en magere wangen en een vervallen aangezicht. Hiervandaan vergelijkt de Heiland de zorgvuldigheden van dit leven bij distelen en doornen, die het goede zaad verstikken, de mens kwetsen, en zijn ziel verwonden, Luk. 8:14. En daarom hebben de zeventig Griekse taalmannen en de onzen ook zeer wel dit woord door zorg vertaald; dat ook van Petrus gevolgd is, 1Petr. 5:7.
b. Doch om de kracht van deze vermaning wel te begrijpen, zal het niet ondienstig zijn de natuur van de zorg een weinig nader te beschouwen. Het is bekend dat alle zorg niet van enerlei natuur is, er zijn geoorloofde, er zijn ook ongeoorloofde zorgen; er zijn zorgen waarvan men zich ontlasten moet, er zijn ook zorgen die men vrij hebben mag.
1. Immers geoorloofd en prijzenswaardig is:

a. De zorg voor de welstand van de ziel, en de bekommering voor deszelfs behoud. Gelijk daarin bestaat de grootste ellende van de zondaar, dat hij door de zonde neergestort is in een diepe draaikolk van ellende, meteen onbekommerd in die rampzalige staat, gerust te slapen liggende op de droesem van zijn zonden, en ongenegen om zijn eigen zielsbehoud te bevorderen. Zo is dat het geluk van de ziel, dat ze bezorgd is voor haar welzijn, dat ze daarover verlegen en bekommerd is, dat ze God zoekt te vrezen, als ze in zonden zich vergrepen heeft tegen de Goddelijke Majesteit, dat ze dan wederom zorgvuldig met Hem tracht te bevredigen, en dat zij altijd nauw acht geeft op haarzelf en al die genegenheden die ze ten goede behoorde te gebruiken. Dit is een zorg, die ons door zoveel benamingen en betuigingen wordt aangeprezen, zo menigmaal ons belast wordt: Te waken en te bidden om in geen verzoeking te komen, Matth. 26:41. Te strijden om in te gaan door de enge poort, Luk. 13:24. Om onze zaligheid te werken met vrezen en beven, Fil. 2:12. En om te zien hoe men voorzichtig wandelt, Ef. 5:15.
b. Daarenboven is er ook een redelijke zorg die men voor zichzelf en voor de zijnen dragen moet tot onderhoud van dit lichamelijk leven. Het is behoorlijk dat men zorg draagt om zichzelf en de zijnen van nodige spijs en drank, deksel en voedsel te voorzien; hoewel zulks geschieden moet zonder merkelijke beknelling van het gemoed, en door een matig gebruik van die middelen en wegen die God Zelf daartoe verordineerd heeft. Hiervan zegt Paulus, 1Tim. 5:8: Zo iemand de zijnen, en voornamelijk zijn huisgenoten niet verzorgt, die heeft het geloof verloochend, en is erger dan een ongelovige.
c. Niet minder is het ook geoorloofd bekommering te hebben over enige zonderlinge voorvallen van het menselijk leven, en de uitkomst van verschillende zaken waaraan ons veel gelegen is. Dat men bekommerd is voor vaderland en Kerk. Men heeft doorgaans gezien hoe staten, republieken en koninkrijken, als zij het meest gerust ten aanzien van uiterlijke vijanden van buiten waren, het meeste gevaar liepen om, of door muiterij van binnen ontrust, of door vijandelijke lagen van buiten schielijk te worden aangetast. Het meeste gevaar heeft een staat te vrezen die geen kwaad vreest. Men leest van Scipio, een van de beroemdste veldheren der Romeinen, dat als de Romeinse Raad hem met blijdschap te kennen gaf hoe wel verzekerd toen de Romeinse republiek was, naardien Carthago, haar voornaamste vijandin, nu verwoest was, en de Griekse monarchie voor haar moest zwichten, dat hij uitriep: Ach, in welk een gevaarlijke en zorgelijke stand zie ik nu onze staat, nu ze niets meer heeft waarvoor ze vrezen kan! Van de Amalekieten wordt verhaald, dat ze Ziklag geplunderd, en een grote buit gekregen hebbende, onderweg pleisterden, aten, dronken, rondom de buit huppelden en sprongen; en hoe ze toen allen van David schielijk verstrooid werden, 1Sam. 30. Men kan niet twijfelen of deze en dergelijke zorgen zijn geoorloofd, als ze blijven binnen de palen van behoorlijke matigheid.
2. Maar die zorgen die anders geoorloofd en prijzenswaardig zijn, kunnen laakbaar en ongeoorloofd worden, ja, pakken waarvan met zich te ontlasten heeft; namelijk dan:
a. Als men zijn zorg binnen de natuurlijke nooddruft niet bepaalt, maar zich van een onmatige begeerte laat regeren, en om het overtollige bezorgd is. Zulk een zorg is ongeoorloofd, en die zoekt Paulus in te tomen, als hij verbiedt te staan naar hoge dingen, Rom. 12:16; en te zoeken de dingen die op de aarde zijn, Kol. 3:2.
b. Daarenboven is de zorg ongeoorloofd, wanneer ze de maat te buiten gaat, ofschoon ze al gaat omtrent het nodige onderhoud van het menselijke leven en die voorvallen waarover wij wel beducht mogen zijn; en vergezeld is met een al te grote angst en kwelling van het hart, en met mistrouwen op Gods Vaderlijke voorzienigheid. Op zulk een zorg kan men ook zeggen dat Petrus ziet, 1Petr. 5:7. Gebruikende daar zowel als de Zaligmaker,

Matth. 6, een woord dat zoveel als een verdeling van het hart betekent, voor zoveel hij van een zorg spreekt die het hart tussen beide doet hangen, en tussen God en die dingen verdeelt. Daarom gebiedt de Heere ook, Luk. 12:29, dat wij niet vragen zullen wat wij eten of drinken zullen, en niet wankelmoedig zullen zijn. Het Griekse woord dat wij daar vinden, betekent een zeer bekommerlijke twijfelmoedigheid, waardoor men niet weet wat men doen of besluiten zal, afkomstig van een ander woord dat zoveel als een hoog vertrek of wachttoren betekent, daar men op klimt om overal heen te zien of er geen onraad is, tot een teken dat het hart met een overgrote vrees beklemd is.
c. Ongeoorloofd is ook de zorg, wanneer die een gelovige uit wankelmoedigheid en klein vertrouwen op de Goddelijke voorzienigheid, om van de gevreesde onheilen die hem dreigen te treffen of reeds treffen, verlost te blijven of verlost te worden, al te veel in de schepselen doet voelen; als ze zich aanstellen gelijk zulken die geen Goddelijke voorzienigheid geloven; hetwelk hun dan onrechtvaardige middelen doet in het werk stellen. Ziet, dit zijn alle onnutte en ongeoorloofde zorgen, die de gelovigen niet koesteren moeten, maar als zware lasten veel liever van zich moeten werpen. Indien er zaken zijn waartegen zij gewaarschuwd worden en die verboden zijn, het zijn de zorgvuldigheden en bekommeringen van dit leven. Zijt niet bezorgd, zegt de Heiland, Matth. 6:25. Wees in geen ding bezorgd, zegt Paulus ook, Fil. 4:6.
2. Uw zorg, zegt de dichter tot elk en iedere gelovige.
a. Dat het elk en een iedere gelovige is die hij hier aanspreekt, blijkt eensdeels omdat zij het zijn die tegenover de mannen des bloeds en des bedrogs staan; anderdeels, omdat hij het zelf zo verklaart door de rechtvaardigen, in het volgende van ons tekstvers.
b. Hij zegt hier tot elke gelovige, uw zorg. En leert zo:
1. Dat elke godzalige ook nog al zijn bijzondere zorg heeft.
a. Zo in het gemeen; in het huishoudelijke, als in zijn stijl, beroep en huisgezin. In de burgerstaat, als overheid of onderdaan. In de Kerk, als leraar of lidmaat. In de militie, of waar het ook zijn mag.
b. Als in het bijzonder ook op de weg naar de hemel, op welke weg verschillende sporen zijn, wordende de ene in deze, de andere meer in een ander spoor geleid, Ps. 23:3.
2. Hij leert hiermee ook, dat elke gelovige ook zijn bijzondere noodzakelijkheden heeft, welke hij vindt nodig te hebben, zo naar het lichaam als naar de ziel, ten opzichte van zijn natuurlijke en ten opzichte van zijn geestelijke toestand; waarom een gelovige zich ook wel nooddruftig noemen mag, Ps. 70:6.
3. Hij leert hiermee ook, dat elke godzalige ook zijn bijzondere werkzaamheden, aandoeningen, malingen en overleggingen heeft, welke hem gedurig aanhangen en vergezellen, als in David, Hiskia, Josia, Jeremia en anderen gebleken is. Dewijl nu de bekommeringen en zorgen ondertussen al dikwijls het hart innemen, bijzonder in tijden van tegenspoed; hoe zullen de gelovigen zich daarvan bevrijden? Waarmee zullen zij er blijven? Dit wijst hun de dichter aan, als hij wil dat ze die zorg:
B. Op de Heere zullen werpen, zeggende: Werp uw zorg op de Heere.
1. Hij geeft God hier de Naam van Jehovah, die grote, vreselijke en gans wonderlijke Naam; des Heeren Gedenknaam, die alleen de ware God toekomt. Die Heere, Die de wereld met de hoogste wijsheid, mogendheid en goedertierenheid regeert, Die altijd Dezelfde blijft en nooit verandert, Die getrouw is in Zijn beloften, en Zijn verbond nooit vernietigt. Die Heere is het op Wie hij wil dat zij:
1. Hun zorg zullen werpen. Niet dat de dichter hiermee wil dat zij alle zorg zouden laten drijven, en blotelijk zich van alle bekommering ontslaande, de zegen maar van God af-

wachten, zonder dat zij enige middelen gebruiken om de gevreesde onheilen te voorkomen. Maar hij wil hiermee:
a. In het gemeen, dat zij die wegen inslaan die God hun Zelf voorschrijft om van het kwaad verlost te worden, en voor het overige de zegen van God zullen afwachten, zonder enige angstvalligheid. Evenals men met een merkelijke last bezwaard zijnde, die het lichaam en de schouders teveel drukt, zich gewoonlijk daarvan zoekt te ontlasten, en deze te leggen op de schouders van een ander die ons in sterkte overtreft. Zo wil ook de dichter dat de gelovigen, zich met enige hartzorgen beladen vindende die te ver gaan, deze van zich zullen werpen, ze uitstorten in de schoot des Heeren, en ze op Zijn schouders zullen laten rusten. Dat zij daaronder niet gebukt moeten gaan, dat zij hun ziel daarmee niet moeten kwellen, dat zij niet mistroostig of wanhopende moeten worden, dat zij hun lichaam daardoor niet moeten laten onderdrukken, dat zij de moed niet moeten verloren geven; maar de gehele last aan de Heere overgeven, Hem toevertrouwen, en Hem de zaak aanbevelen.
b. In het bijzonder:
1. Vooronderstelt dit werpen van zijn zorg op de Heere:
a. Aan de ene kant dat de weg van een godzalige lastig en zwaar is, vol allerlei bittere bejegeningen en hard drukkende tegenspoeden, vol allerlei kwellingen en zwarigheden, dewijl toch de tegenspoeden des rechtvaardigen vele zijn, Ps. 34:20.
b. Aan de andere kant vooronderstelt de dichter met deze uitdrukking, dat een gelovige smartelijke aandoening en innige droefheid heeft onder en over de bittere bejegeningen en hard drukkende tegenspoeden die hem beknellen, met job, hoofdst. 6:2, 16:7. Dat hij kennis en indruk heeft van zijn eigen diepe onkunde om zich recht er onder te gedragen, en er zich door te redden. Dat hij ook kennis en indruk heeft van zijn grote machteloosheid, zodat hij geheel buiten staat is om zichzelf te redden. En dat hij zichzelf geheel aan God en Zijn Zoon in het geloof opdraagt en zich verbindt.
2. En in het bijzonder bestaat dan dit werpen van zijn zorg op de Heere:
a. Dat men met enige zorg gedrukt en met enige angst bekneld, aanstonds zijn noden en klachten de Heere bekend maakt, en dat men die in Zijn schoot uitgiet, dat men met ootmoedige gebeden Hem om hulp verzoekt, daarmee de Hemel als bestormt, en alzo op het ernstigste verzoekt door Hem uit die noden gered te worden. Zo vat het Paulus, Fil. 4:6, zeggende: Zijt in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten in alles door bidden en smeken met dankzeggingen bekend worden bij God. Uit dien hoofde prijzen de kerkelijke geschiedenissen het zeggen van de vreedzame Melanchton: *Curae ad plaeces adigunt, & praecibus pello curas;* dat is*, zorgen drijven mij tot gebeden, en door de gebeden verdrijf ik de zorgen.*
b. Dat men, dat gedaan hebbende, voorts gerust zoekt te zijn in het bestel van Gods aanbiddelijke voorzienigheid, aan deszelfs bestuur alles overgeeft, zichzelf daarop verlaat, zodat men zich rekent ontlast te zijn en dat pak niet meer op zijn, maar op Gods schouders te rusten. Uit dien hoofde leert Jezus de Zijnen dat zij moeten denken, dat hun hemelse Vader weet wat zij van node hebben, Matth. 6:8. Hij weet dat zij in de wereld zijn, Hij weet wat hun van node is, Hij kan hun gebrek vervullen, Hij is ook zo goed dat Hij dat gebrek vervullen wil. Tot dat einde laat Hij Zijn oog over Zijn kinderen gaan; zij moeten dat aan Hem overlaten.
c. En daaruit vloeit dan eindelijk ook, dat tot het werpen van zijn zorg op de Heere ook behoort, dat men zichzelf met die uitslag der zaken, die de Goddelijke voorzienigheid hem laat ontmoeten, volkomen tevreden houdt, en het zich laat welgevallen hoe God de zaken in deze wereld ook belieft te schikken, gelovende dat God alles wel regeert, en zich

die regering met een stille gelatenheid onderwerpende, ja, zeggende bij zichzelf met een voornaam godzalig man: Waarom zou ik mij bekommeren? Waarom zou ik mij zo angstvallig maken? Waarom zou de vrees mijn ziel beklemmen? Is het niet de Heere, mijn God, mijn Koning, Die het zo beschikt? Weet Die niet wat het beste ia voor land en Kerk? Weet Die niet wat het beste is voor mijn ziel in het bijzonder? Kon Hij het ook niet anders gedaan hebben? Maar nu Hij het zo heeft goed gevonden, het moet dan ook best, het moet dan zo dienstig zijn. Ik zal mij dan niet meer, ik wil mij dan niet meer bekommeren voor het toekomende. Hij moet voortaan werken, Zijn wil geschiede. Of met Eli, ofschoon de boodschap die hem gebracht werd verschrikkelijk was: Hij is de Heere, Hij doe wat goed is in Zijn ogen, 1Sam. 3:18.

Ziet, dit is zijn zorg op de Heere te werpen.

II. Het kan ook niet anders zijn, of die zo hun zorg op de Heere werpen, zullen ook onder de Goddelijke voorzorg veilig en gerust zijn. Daarom is het ook dat de dichter, om zichzelf en anderen nog des te meer tot die plicht aan te moedigen, daar nog bijvoegt: En Hij zal u onderhouden.

A. Het woord dat David hier gebruikt, is van een bijzondere nadruk, en heeft gewoonlijk tweeërlei betekenis, die beide hier te pas komen. Somtijds betekent het iemand op te houden en te ondersteunen, somtijds betekent het ook iemand te voeden en te onderhouden. Zo zetten het de zeventig Griekse taalmannen en de gemene Latijnse overzetting over, en dat hebben ook onze overzetters nagevolgd.

1. Nemen wij het in de eerste betekenis, dan wil de dichter zeggen dat de Heere de Zijnen, die hun zorg op Hem werpen, kracht en sterkte geven zal om onder die last niet te bezwijken, maar dat Hij hen het hoofd in alle zwarigheden zal ophouden, ze vertroosten in het midden van de bekommeringen, en redden uit de benauwdheid.

2. Volgen wij de laatste betekenis van dit woord, dan wil hij zeggen dat de Heere het de Zijnen nooit aan voedsel naar het lichaam en onderhoud naar de ziel zal laten ontbreken, maar dat Hij ze overvloedig zal verzorgen.

B. Het ene en het andere voegt Petrus tezamen, als hij de woorden van David de zijne makende, zegt: Werp al uw bekommernissen op Hem, want Hij zorgt voor u, 1Petr. 5:7.

1. Zij zouden niet zichzelf, maar Hij, de Heere, zal u onderhouden, zegt de dichter tot elke gelovige. Stond het in hun hand, dan was het ten uiterste gevaarlijk; maar nu staat het in des Heeren hand, Die zal ze onderhouden. Hij is die Herder, die de Zijnen naar ziel en lichaam voedt; en daarom zal hun ook niets ontbreken, Ps. 23:1.

2. De wijze wordt niet bepaald op welke Hij hen onderhouden zal, of het met deze, dan of het met gene omstandigheden zal vergezeld zijn. Of hij hun naar de ziel veel licht zal geven, dan of Hij ze meer onder donkerheden zal laten sukkelen. Of Hij hun naar het lichaam een ruimer of schraler portie geven zal. Dit zal Hij naar Zijn vrijmacht en wijsheid zo schikken, als Hij weet dat voor ieder gelovige het beste is.

3. Echter zal Hij hen, en een ieder hunner, zeker onderhouden. Hij is toch een Behouder van alle mensen, maar meest der gelovigen, 1Tim. 4:10. Deze zijn het daar Hij allerbijzonderst zorg voor draagt; Hij bemint ze met een onuitdrukkelijke liefde, Hij weet hun toestand, Hij kent hun noden, Hij weet in welke zwarigheden zij zijn, Hij kent ook hun krachten en wat maaksel zij zijn, Hij ziet dan ook op hen die in ongelegenheden met ogen van genade, Hij geeft ze raad, Hij onderwijst ze hoe zich te gedragen hebben, Hij versterkt ze door Zijn Geest, Hij laat ze zelfs niet verlegen naar het lichaam, Hij voorziet ze van voedsel en nooddruft, en eindelijk Hij verlost ze ook uit hun gevaren; gelijk David, die dit spreekt, ondervonden had.

a. Denkt gij, onderhoudt God zo de Zijnen; hoe komt het dan dat somtijds ook godzaligen in een erbarmelijke toestand geraken, in het gevaar omkomen, en tot de uiterste armoede vervallen? Om deze zwarigheid op te lossen moet men weten:
1. Dat David hier niet op het een of ander voorval in het menselijke leven, maar op de gewone trein van Gods voorzienigheid ziet, volgens welke dat zeer zelden gebeurt, vergelijk Ps. 37:25.
2. Dikwijls zijn het onvromen die wij voor vroom hebben gehouden. Somtijds doet de Heere dat, om ze, met Job, voor een tijd op de proef te stellen. Somtijds laat Hij ze naar het lichaam ellendig zijn, en geeft hun zoveel te meer genade naar binnen te smaken en te ondervinden.
3. En ofschoon God somtijds ze laat omkomen met Naboth en Johannes de Doper; dan wordt Gods heerlijkheid daardoor meer bevorderd. Dan wordt dit kort ellendig leven vergolden met eeuwige heerlijkheid. Dan heeft God ze ook onderhouden tot aan hun dood toe. Dit blijft dan een loutere waarheid, dat God de Zijnen onderhoudt.
b. De Heilige Geest leert zulks ook zeer klaar in Ps. 84, 91 en 103.
c. Ontelbare voorbeelden beide onder het Oude en Nieuwe Testament bevestigen dit ook; Noach, Lot, Abraham, Daniël, Izak, Jakob, Jozef, Mozes, Elia, de weduwe te Sarepta, David, Sadrach, Mesag en Abed-Nego, Paulus en zeer veel anderen.
d. En hoe zou God de Zijnen niet onderhouden? Daar Hij veel mindere schepselen onderhoudt, als de vogels, de lelies en de jonge raven, Luk. 12:24,27.
e. Het kan ook niet anders, want:
1. God wil niet dat iemand op Hem betrouwende bedrogen wordt of Hem tevergeefs zoekt; maar dit zou geschieden indien Hij degenen niet onderhield die hun zorg niet op Hem werpen.
2. Daarenboven is Hij die Jehovah, Die niet verandert; indien Hij de Zijnen niet onderhield, dan zou Hij veranderen, en dan zou Zijn verbond wankelen, dat onmogelijk is, Jes. 54:10.
3. Hij bemint hen meer dan een vader zijn kind, en als een moeder haar zuigeling; zo kan Hij ze niet vergeten noch verlaten, de teerhartige moeders daarin overtreffende, Jes. 49:15.
f. Ziet, zo zeker is het dat God de Zijnen onderhoudt.
1. Wie zou ook niet gaarne zijn zorg op de Heere werpen? Wat behoeven wij dan meer te zorgen; als God Zelf zorg draagt, zal Hij het niet wel beschikken? Is het ook niet beter dat wij onze zorg God overgeven, en Hij ze overneemt, dan dat wij zelf zorgen en bekommerd zijn? Is er ook wel reden om te zorgen? Er is toch geen gevaar, dewijl wij God met Zijn ondersteunende kracht bij ons hebben, Die ons onderhouden zal.
2. Zo is dit dan een krachtige beweegreden om de zorg op de Heere te werpen, daar Hij de Zijnen onderhoudt. Terecht mocht David zich dan daarmee versterken, en zeggen: Werp uw zorg op de Heere, en Hij zal u onderhouden.

TOEPASSING

I. Er is voor de gelovigen geen stuk van meer belang, geen werk van meer aangelegenheid, en geen betrachting van meer gewicht, dan juist dit, om hun zorg op de Heere te werpen, Die hen dan onderhouden zal.
A. Maar helaas! Hoe schandelijk worden deze woorden misbruikt van de zodanigen:
1. Die niet naarstig, maar lui zijn in hun beroep, dat zij daardoor verwaarlozen, en echter durven zeggen: God zal mij wel onderhouden, want ik werp mijn zorg op Hem.

2. Niet beter maakt gij het, die zich in veel dingen buiten noodzaak steekt, en daardoor zelfs uw zorg moedwillig vermenigvuldigt; welke ruimte kunt gij hebben om die zorg op de Heere te werpen?
3. Nog erger maakt gij het, die het niet ter harte neemt dat gij geestelijk levend gemaakt moet worden; en nochtans uzelf wijsmaakt dat God u wel zal onderhouden, dat gij uw zorg maar op Hem moet werpen.
4. Er zijn er ook die nog al gevaar zien, en weleens beklemdheid aan hun hart voelen, doch die geen aanhoudend werk van bidden maken, zich vleiende dat God ze wel onderhouden zal, en dat zij hun zorg maar op Hem hebben te werpen.
B. Hier zijn ook zeer te bestraffen en met ernst te waarschuwen:
1. Zodanigen die zeggen, dat zij hopen dat God hen onderhouden zal; doch die:
a. Met al hun doen en laten sprekende bewijzen geven dat zij zich vijandig aankanten tegen God en tegen de weg, langs welke Hij hen onderhouden zal; die is hun al te nauw, daar hebben zij zeer veel tegen.
b. Zelfs velen van u die zich voor vromen uitgeven, tonen zulks ook metterdaad, dat hun hart innig vijandig tegen die weg is. Zij weten overal raad toe, kunnen zichzelf in alles helpen, kunnen over alles heen, en hebben niets op de Heere te werpen. Zij blijven werkeloos in en bij zichzelf maar voortsukkelen op hun weg. Er gaat niets tussen Christus en hun ziel om, maar denken wat anders te hebben.
2. Ook zodanigen, die de weg waarlangs God de Zijnen onderhoudt, niet onder het oog hebben. Althans van u die daar weinig mee te doen hebt, is dat tastbaar openbaar. Maar van u is dat ook waar, die wel het tegendeel van uzelf denkt; doch die in en bij uzelf dagelijks groter wordt en uzelf meer kunt helpen. Die zonder bidden en zonder daarin te raken het kunt stellen; die met God en Christus niet meer en meer begint op te hebben.
3. Ook zodanigen, die hun zorg op wat anders dan de Heere werpen; die op hun eigen vermogens en krachten steunen, vertonen dat uitdrukkelijk. Maar gij doet het meer subtiel, en zelfs wellicht zo, dat gij het meent wel te hebben. Die op deze en gene werkzaamheden en betrachtingen uw zorg werpt. Die op iets dat een of tweemaal gebeurd is onwrikbaar vast zit. Die op ontvangen gaven, welke gij genade noemt, u grondt en uw zorg werpt.
4. Ook zodanigen, die met hun zorg op de Heere te werpen tonen weinig op te hebben. Die gedurig de Heere in alles wantrouwen, doen dat openlijk. Maar gij doet dat meer subtiel, of gij het ziet of niet. Welker hart nooit van de Heere Zelf overgebogen is. Die over het murmureren tegen de Heere noch werk noch ooit smart hebben. Die maar zonder de Heere op uw weg al voortgaat.
a. Mensen, daar het zo mee gesteld is, die in de grond zo bestaat:
1. Weet gij wel wat er in uw gedrag ligt? O, dat uw ogen eens open mochten gaan! Gij verloochent zo in de grond Gods oppermacht, waarheid en rechtvaardigheid. Gij doet de Heere de allergrootste oneer en smaadheid aan. Ja, gij tergt Hem gedurig met de allergrootste terging.
2. Kan dat anders dan een deerlijke en nare uitslag hebben? O mens! Bedenkt dit toch eer het te laat zal zijn. Moet God u, zo voortgaande, niet voor eeuwig in de hel doen neerstorten? Wie weet hoe weinig tijd gij nog maar hebt.
b. Och! zonk het dan eens met kracht op uw hart, en werd gij daarbij bepaald, dat gij van hart, staat en weg moet veranderd worden, en dat zonder langer uitstel, of dat gij in een eeuwig gevaar zijt!
II. Ontdekten en overtuigden, wat zegt gij? Hoe staat het in dezen met u?

A. Zegt gij, ik zie en gevoel hoe langer hoe meer de innige gekantheid van mijn hart, tegen het werpen van mijn zorg op de Heere, en dat het mij op wat anders zoekt vast te zetten.
B. Die ontdekking is een trekking van God; ziedaar, Christus wil het u schenken.
III. Hoe staat het thans in deze dagen met u, begenadigden? Zegt gij, och! ik ben vol angstvallige zorg over mijzelf, de Kerk en het land. Of zegt gij, ik ben veel moedeloos en zit werkeloos als tussen de pakken. Of zegt gij, mijn hart is menigmaal zo beklemd, dat ik niet los kan raken.
A. Zou dit in u niet meest daar vandaan komen, begenadigden, dat gij de Heere veeltijds niet recht onder het oog hebt? Dat gij uw zorg op Hem te mogen werpen niet als uw voorrecht aanmerkt; dat gij zo weinig gelooft dat Hij u onderhoudt?
1. Weet gij wel, begenadigden, dat gij door zo te handelen de Heere de uiterste oneer aandoet, uzelf in een zee van onrust en ziel pijnigende zorg werpt? Dat gij u zo geheel onbruikbaar maakt om iets te kunnen uitrichten?
2. Begenadigden, u roepen wij met David toe: Werp uw zorg op de Heere. Zoek tot dat einde in alles getrouw, alle verordineerde middelen met alle naarstigheid te gebruiken, daarin aanhoudend te blijven. Maar al uw zorg, werp die op de Heere, en geef die aan Hem over. Zoek met geduld en lijdzaamheid de uitkomst van Hem te verwachten. Sta ook daarnaar, om in alles uw wil aan des Heeren wil te onderwerpen.
B. Weet dit tot uw bemoediging, begenadigden: God zal uw gebeden verhoren, uw begeerten vervullen, uw pakken u af- en op zich nemen, en alles wat u bejegent als het Zijne Zich aantrekken. Hij zal u niet vergeten, maar u steeds wel indachtig zijn. Hij zal u al het nodige op zijn tijd wel verzorgen en u onderhouden. En ten volle zal Hij u eens van alles bevrijden, wanneer Hij u in Zijn heerlijkheid voor eeuwig tot Zich zal nemen. AMEN.

DERTIGSTE LEERREDE

PSALM 72:16

Is er een handvol koren in het land op de hoogte der bergen, de vrucht daarvan zal ruisen als de Libanon; en die van de stad zullen bloeien als het kruid der aarde.

INLEIDING

I. **TWEE** dingen doen inzonderheid de staat van een koninkrijk recht bloeien en welvarend zijn, de overvloed van leeftocht en de veelheid van onderdanen.
A. Daar dat eerste ontbreekt, vindt men veeltijds slapheid van harten en handen, en gemoederen tot tweespalt en oploop geneigd, ja, zelfs schelden en vloeken van het volk, Spr. 11:26. Maar daar overvloed van leeftocht is, bespeurt me ook gewoonlijk onder het volk sterkte, wakkerheid en veel vaardigheid.
B. Insgelijks is ook dat tweede van veel aanbelang, namelijk de veelheid van onderdanen, hetwelk niet alleen des konings eer en heerlijkheid vergroot, want in de menigte des volks is der konings heerlijkheid; daar in het gebrek van volk eens vorsten verstoring is, Spr. 14:28. Maar daarenboven brengt dat ook veel toe tot verdediging tegen de vijand, en tot allerlei welvaren, zo van de koning als van het koninkrijk.
II. Beide deze stukken zouden op een geestelijke wijze in het Koninkrijk van de Messias gevonden worden, inzonderheid onder het Nieuwe Testament, gelijk er hier in onze tekst voorzegd wordt; alwaar de dichter dat zo uitdrukt: Is er een handvol koren in het land op de hoogte der bergen; de vrucht daarvan zal ruisen als de Libanon; en die van de stad zullen bloeien als het kruid der aarde.
III. De dichter van dit zangstuk is David, volgens vers 20 van deze Psalm.
A. Het opschrift zegt, voor Salomo. Waaruit men met reden besluit, dat de dichter hetzelve tot een gebruik van zijn zoon Salomo heeft opgesteld, ten einde hij zich daarvan in zijn godvruchtige oefeningen zou bedienen.
B. De inhoud van deze Psalm is, Vorst Messias en Zijn Genaderijk, waarvan een geringe schaduw in Salomo's rijk en rijksbestuur was te vinden. Wilt ge het bewezen hebben toehoorders, dat er in deze Psalm van Vorst Messias en Zijn Genaderijk gesproken wordt? Het blijkt onweersprekelijk uit de eeuwigheid die dit Rijk wordt toegeschreven, vers 7,15. Hetgeen immers alleen Vorst Messias Zijn Rijk toekomt. En uit de wijd uitgebreidheid daarvan, volgens vers 8-11. Dat ook alleen op het Rijk van de Messias past. Uit de beschrijving van de onderdanen daarvan, die allen, en dat wel altijd, godvrezenden zouden zijn, volgens vers 5,7, dat ook alleen op het Rijk van Heilvorst Messias kan worden thuisgebracht. Uit de zegen die de heidenen in en onder dat Rijk zouden genieten, volgens vers 17, alleen ook in het Rijk van de Heiland bewaarheid.
C. Dit dichtstuk behelst in zich, behalve het op- en onderschrift, deze drie delen. Een gebed van David voor Vorst Messias, vers 1. Een voorzegging van de Levensvorst, en Zijn rijksbestuur, vers 2-17. Een God roemend en lovend besluit, vers 18,19.
D. In het tweede deel van deze Psalm, waartoe onze tekstwoorden behoren, dat uitdrukkelijk profetisch is, wordt onderscheiden voorzegd:

1. De gerechtigheid die in en onder Vorst Messias Zijn regering gehandhaafd zou worden, vers 2-4. Zijn onwederstandelijke kracht op de gemoederen van Zijn onderdanen, vers 5. Zijn wonder gunstige goedertierenheid omtrent hen, vers 6,7. De wijd uitgestrektheid van Zijn Rijk, vers 8-11.
2. De dierbare uitwerking van Zijn regering voor Zijn onderdanen, te weten, niet alleen een verlossing en bevrijding van alle kwaad, vers 12-15; maar ook een toebrenging van alle goed. Hetwelk zou bestaan, zowel in een overvloed van geestelijke leeftocht, namelijk van genademiddelen en zaligmakende genadegaven, als in een zeer wel bloeiende veelheid van ware onderdanen, volgens onze tekstwoorden. Welke stukken dan verder uitgebreid worden in vers 17.
IV. Zodat onze voorgelezen tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen: *Een voorzegging, zo van de overvloed van geestelijke leeftocht, van genademiddelen en van zaligmakende genadegaven, als van de veelheid der zeer wel bloeiende onderdanen, welke gevonden zou worden in het Koninkrijk van de Messias onder het Nieuwe Testament*. Een stof, onze aandacht dubbel waardig.
De Heere zegene dit woord, en make het tot een middel om des Heilands Rijk en onderdanen zo voorspoedig te doen zijn. Amen.
V. Twee hoofddelen zijn er onderscheiden in deze woorden op te merken.

I. De overvloed aan leeftocht, welke er in het Rijk van de Messias zou gevonden worden, in deze woorden: Is er een handvol koren in het land op de hoogte der bergen, de vrucht daarvan zal ruisen als de Libanon.
II. De veelheid van onderdanen, welke daarin insgelijks zou worden bespeurd, in die woorden: En die van de stad zullen bloeien als het kruid der aarde.

VERKLARING

I. Om het eerste met goede orde te overwegen, zal het niet ondienstig zijn dat wij de letter van die uitdrukkingen een weinig voor uw aandacht openen; en dan deszelfs zakelijke inhoud met u ook overwegen.
A. Dat eerste wordt hier uitgedrukt onder twee verschillende en van elkander onderscheiden uitspraken. Welke eerste het geringe middel vermeldt, en welke andere te kennen geeft de voortreffelijke en rijke vrucht, die niettegenstaande dat geringe middel, daarvan echter voortkomen zou.
1. De eerste uitdrukking, welke het geringe middel vermeldt, luidt aldus: Is er een handvol koren in het land op de hoogte der bergen.
a. Vrij duister vertalen de zeventig Griekse overzetters deze woorden; en de gemene Latijnse overzetting, welke hier heeft: *Erit firmamentum in terra in summis monteum*. Wellicht verstaan de Grieken door het woord *Staerigma,* en de Latijnen *door Firmamentum* aldaar *brood,* gelijk Jes. 3:1; en dan zetten zij het zo over: *Daar zal brood op aarde zijn op de toppen der bergen*.
b. Gans kwalijk worden deze woorden ook vertaald van sommige paapse uitleggers, die ze overzetten: *Erit placenta frumenti in capitibus monteum; daar zal gebak van koren zijn op de hoofden der bergen.* En nog veel erger is hun verklaring over deze woorden, dewijl zij door dat gebak van koren hier verstaan Christus lichamelijk onder de gedaante van een mis-ouwel; of van het brood in de mis tegenwoordig, willende dat zulks hier voorzegd zou zijn. En door de hoofden der bergen verstaan zij hier de hoofden der mis-priesters, boven welke de hostie of ouwel in de mis moet opgeheven worden, zoals ze in de roomse kerk leren.

Willende zo, dat hier een duidelijke voorzegging is van de transsubstantiatie, en van de manier op welke de paapse mis moet bediend worden. Doch hier wordt niet gesproken van zulk koren, dat door enig werktuig gebroken of geplet, en van de bakker met water of enig ander vocht gemengd, gekneed, bearbeid, en zo op de een of andere wijze stijf gemaakt, gekookt of gebakken is. Maar van zulk koren, hetgeen bekwaam is om gezaaid te worden, en gezaaid zijnde vrucht voort te brengen, welke vrucht daarna bereid kan worden tot spijs voor allerlei gebruik.

c. Die uitleggers vatten deze woorden ook verkeerd op, welke ze overzetten: Daar zal een uitbreiding, of uitgieting, of overvloed van koren in het land zijn op de hoogte der bergen. Leidende het Hebreeuwse woord *Pissath* af van een Chaldeeuws woord dat *uitbreiden* of *uitgieten* betekent; of van het Hebreeuwse wortelwoord *Pousch, overvloedig zijn*; vanwaar het woord *Pasch* komt, dat *overvloed, veelheid* betekent, Job 35:15. Want deze afleiding past niet zeer op het woord *Pissath;* en die uitlegging stemt niet overeen met de aard van de zaak; want het koren dat men zaait, wordt dan als het gezaaid wordt, in zulk een overvloed niet uitgegoten of uitgestort.

d. Het is derhalve beter dat wij ze met onze Nederlanders overzetten: Daar zal een handvol of een weinig koren zijn in het land op de hoogte der bergen. Het wordt in de Hebreeuwse tekst niet vraagsgewijze, maar vaststellender wijze uitgedrukt. Zo komt het woord *Pas,* van *Pasa*, voor een *deel,* Dan. 5:5. *Pissath* wordt in deze betekenis van de Chaldeeuwse uitbreider gebruikt in 1Kon. 18:44. En gedurig gebruikt deze het, om er een kleiner deel mee aan te duiden. De zin van deze eerste uitdrukking is derhalve naar de letter deze: Er zal maar een handvol koren, om te zaaien in het land, op de velden, of op elke akker zijn, ja, op de toppen of op de hoogte der bergen, die of voor minder vruchtbaar gehouden worden, en zulks inderdaad zijn in tegenstelling van de dalen. Dat in Ps. 65:14 ook schijnt vastgesteld te worden. Of die tenminste maar een weinig plaats en ruimte hebben. En nochtans niettegenstaande dit, zal echter deze handvol koren, op zulke onvruchtbare en enge plaatsen gezaaid, zeer veel en zeer overvloedige vruchten voortbrengen. Daarom wordt er bijgedaan:

2. Deze andere uitdrukking, de vrucht daarvan zal ruisen als de Libanon. De vrucht daarvan, dat is, of de vrucht van de hoogte der bergen, of liever de vrucht van die gezaaide handvol koren zou zo overvloedig zijn, dat ze een groot geluid en geruis van zich geven zou, en wel zulk een groot geruis als de Libanon; dat is, als de Libanon gaf en horen liet, wanneer de hoge cederbomen daarvan door de wind plachten geschud en bewogen te worden. Zodat hiermee wordt aangeduid de rijke oogst en honderdvoudige vruchten, welke die handvol koren op de hoogte der bergen zou voortbrengen, waarmee de schuren zouden opgevuld worden tot overvloedige leeftocht. Ziedaar de letter van die eerste twee uitdrukkingen.

B. Deze twee uitdrukkingen moeten hier:

1. Niet letterlijk worden opgevat en verstaan. Of van Salomo's Rijk, van welke in deze Psalm niet voornamelijk gehandeld wordt, ofschoon er misschien enige spreekwijzen in gebruikt worden welke met enige toespeling zien op de voorspoed van Salomo's tijd. Of ook letterlijk van het Koninkrijk van de Messias, gelijk sommige vleselijke Joden gewild hebben. Want het Koninkrijk van de Messias is geestelijk, en het zijn geestelijke heilgoederen welke Christus de Zijnen aanbiedt en deelachtig maakt, Jes. 55:1-3.

2. Alles moet hier derhalve dan geestelijk verstaan worden.

a. Of van de Messias Zelf, Die als koren gezaaid zou worden op de hoogte der bergen; gelijk geschied is op de bergen van Moria en Golgotha, zullende de beginselen van Zijn

Koninkrijk zeer gering zijn, doch nochtans grotelijks toenemen, en boven alles verhoogd en vergroot worden. Zodat dit dan de zin der woorden zou zijn: Hij, de Messias namelijk, zal zijn als een handvol koren in het land op de hoogte der bergen, welker vrucht zal ruisen als de Libanon. Dat dus de beginselen van het Koninkrijk van de Messias zeer gering zouden zijn, doch met een wonderbare gezegende voortgang tot ontzetting van elk zeer uitgebreid en vergroot worden, hebben de profeten duidelijk voorzegd, Jes. 11:1, 54:1, Ez. 17:22-24.

b. Of van de gelovigen, de ware onderdanen van de Messias, die in het begin van het Nieuwe Testament weinig in getal zouden zijn, die voor een groot gedeelte tot martelaars zouden worden gemaakt, welker bloed het zaad der Kerk zou worden, en die zo oorzaken of middelen zouden zijn van de bekering van velen, die een alleraangenaamst geruis van zich zouden geven door hun geloofsbelijdenis en vruchten der bekering. Want:

1. Het kan niet ontkend worden dat de gelovigen ook in het Woord als koren en tarwe voorgedragen worden, Matth. 3:12. Inzonderheid de martelaars; hierom zei Ignatius tegen Eupius, toen hij te Rome voor de beesten zou geworpen worden, dat hij Gods koren was, en door de tanden der beesten moest gemalen worden, opdat hij een rein brood voor de Heere bevonden werd.

2. De gewelddadige dood der martelaren kan ook voegzaam vergeleken worden met het zaaien van het koren in de aarde.

3. Derzelver bloed is in waarheid het zaad der Kerk geweest; sommigen brengen daar toe, 1Kor. 15:29.

4. Men kan ook niet zeggen dat dit geheel van de samenhang van de tekstwoorden afwijkt, zie maar vers 14 van onze tekstpsalm.

c. Liefst evenwel verstaan wij het van de genademiddelen, die door Gods genade zeer krachtig zouden zijn tot zaligheid, in het bekeren van vele mensen; inzonderheid van het Woord Gods en van het Evangelie. Want:

1. Dat wordt elders duidelijk koren genoemd en daarmee vergeleken, Jer. 23:28. En dat wordt voorgesteld als het koren dat gezaaid wordt, Matth. 13:19. En:

2. Terecht kan dat ook daarmee vergeleken en voorgedragen worden als een handvol koren in het land op de hoogte der bergen, welker vrucht zou ruisen als de Libanon.

a. Om derzelver uitwendige geringheid in de ogen en achting van de wereldlingen, welke het Woord Gods en het Evangelie niet veel hoger achten dan een handvol koren. Het Woord des kruises is toch dengenen die verloren gaan maar dwaasheid, en het behaagt God door de dwaasheid der prediking zalig te maken die geloven, zegt Paulus, 1Kor. 1:18,21.

b. Om derzelver volkomen reinheid en volmaakte zuiverheid. Koren dat men zaaien zal, al is het nog zo weinig, al is het maar een handvol, is nochtans zuiver koren. Zo zijn de redenen des Heeren ook reine redenen, zilver, gelouterd in een aarden smeltkroes, gezuiverd zevenmaal, Ps. 12:7.

c. Om derzelver kracht op de gemoederen der mensen. Want het Evangelie van Christus is een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk die gelooft, eerst den Jood, en ook den Griek, Rom. 2:16. Het koren spruit met kracht uit, niet als het in de schuur bewaard wordt, maar als het in het land gezaaid wordt. Zo ook het Woord des Evangelies, als het gelezen, gehoord en gepredikt wordt; want hoe zullen zij in Christus geloven, van Welke zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen zonder die hun prediken? Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods, zegt Paulus, Rom. 10:14,17.

d. Omdat in het begin van het Koninkrijk van de Messias dat Woord des Evangelies spaarzamelijker gezaaid zou worden door de Messias en weinige apostelen, alleen maar op de bergen van Galilea en Judea. Naftali zou dan zijn als een losgelaten hinde, die schone woorden geeft, Gen. 49:21. Het volk dat in duisternis wandelde, zou dan een groot Licht zien; degenen die woonden in het land van de schaduw des doods, over dezelve zou dan een Licht schijnen, Jes. 9:1. Uit Sion zou dan de wet uitgaan, en des Heeren Woord uit Jeruzalem, Jes. 2:3.
e. Omdat nochtans dat Woord overvloedige en veelvoudige vrucht van geloof, bekering en ware godzaligheid zou voortbrengen, inzonderheid onder de heidenen. De Heere zou de scepter van Messias' sterkte dan zenden uit Sion, zeggende: Heers in het midden Uwer vijanden. Zijn volk zou dan zeer gewillig zijn op de dag Zijner heirkracht in heilige sieradiën; uit de baarmoeder der dageraad zou dan de dauw zijner jeugd zijn, Ps. 110:2,3. De berg van het huis des Heeren zal dan vastgesteld zijn op de top der bergen, en verheven worden boven de heuvelen, en tot dezelve zullen alle heidenen toevloeien. En vele volken zullen gaan, en zeggen: Komt, laat ons opgaan tot den berg des Heeren, tot het huis van de God Jakobs, opdat Hij ons lere van Zijn wegen, en dat wij wandelen in Zijn paden. Want uit Sion zal de wet uitgaan, en des Heeren Woord uit Jeruzalem. En Hij zal richten onder de heidenen, en bestraffen vele volkeren. En zij zullen hun zwaarden slaan tot spaden, en hun spiesen tot sikkels; het ene volk zal tegen het andere volk geen zwaard opheffen, en zij zullen geen oorlogen meer leren, Jes. 2:2,3. Zing vrolijk, gij onvruchtbare, die niet gebaard hebt, maak geschal met vrolijk gezang, en juich, die geen barensnood gehad heeft; want de kinderen der eenzame zijn meer dan de kinderen der getrouwde, zegt de Heere. Maak de plaats uwer tent wijd, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide, en verhindert het niet; maakt uw koorden lang, en steekt uw pinnen vast in. Want gij zult uitbreken ter rechter- en ter linkerhand; en uw zaad zal de heidenen erven, en zij zullen de verwoeste steden doen bewonen. Vreest niet, want gij zult niet beschaamd worden; wordt niet schaamrood, want gij zult niet te schande worden. Maar gij zult de schaamte uwer jonkheid vergeten, en de smaad uwer weduwschap zult gij niet meer gedenken. Want uw Maker is uw Man, Heere der heirscharen is Zijn Naam; en de Heilige Israëls is uw Verlosser; Hij zal de God des gansen aardbodems genaamd worden, werd er daarom met betrekking op die tijd in voorzegging al uitgeroepen, Jes. 45:1-5. Het zal te dien dage geschieden dat de bergen van zoete wijn zullen druipen, en de hemelen van melk vlieten, en alle stromen van Juda vol water gaan, is er voorzegd, Joël 3:18; Welke vrucht ruisen zou als de Libanon. Lofverheffingen Godes, dankzeggingen, gebeden, het belijden van Zijn Naam en een heilig juichen in Hem zouden daaruit voortkomen. Dat koren zou de jongelingen sprekende maken, Zach. 9:17. Van het uiterste einde der aarde zou men dan Psalmen horen, tot verheerlijking des rechtvaardigen, Jes. 24:16. De vrijgekochten des Heeren zouden dan wederkeren, en tot Sion komen met gejuich, en eeuwige blijdschap zou op hun hoofd wezen, Jes. 35:10. Dies zullen zij komen, en op de hoogte van Sion juichen, en toevloeien tot des Heeren goed, tot het koren en tot de most en tot de olie en tot de jonge schapen en runderen; en hun ziel zal zijn als een gewaterde hof, en zij zullen voortaan niet meer treurig zijn. Dan zal haar de jonkvrouw verblijden in de rei, daartoe de jongelingen en de ouden tezamen; want Ik zal hunlieder rouw in vrolijkheid veranderen, Jer. 31:12,13. Maar gelijk de overvloed van leeftocht veel toebrengt om een Rijk voorspoedig te maken, zo strekt de veelheid der onderdanen ook zonderling tot heerlijkheid van de koning; hierom wordt dit beide ook van het Koninkrijk van de Messias voorzegd:

II. Als er wordt bijgevoegd, en die van de stad zullen bloeien als het kruid der aarde. Alwaar de onderwerpen zijn, die van de stad. En hetgeen dat hier daarvan getuigd wordt is, dat zij zullen bloeien als het kruid der aarde.
A. Die van de stad, is hier een beschrijving van de onderwerpen.
1. Deze onderwerpen nu zijn niet:
a. De goddelozen, alsof die genoemd worden, die van de stad: Omdat zij de goddeloze voetstappen van Kaïn, de eerste bouwer van een stad, opvolgen en nawandelen. En omdat zij dikwijls boven de gelovigen zelf in deze wereld en in de stad bloeien en groot worden. Want deze reden van benaming zou al te duister zijn. Dat hangt ook niet samen met de inhoud van deze tekst, maar strijdt daar zelfs tegen.
b. Deze onderwerpen zijn ook niet de vleselijke Israëlieten of inwoners van het aardse Jeruzalem, noch ten tijde van Salomo, noch ten tijde van Christus. Dewijl overal in de Bijbel voorzegd is dat de meesten daarvan het tegendeel zou wedervaren.
2. Maar hierdoor worden aangeduid de ware gelovigen, die ten tijde van de Messias en daarna zouden leven. Dezen worden genoemd die van de stad:
a. Of, omdat zij uit de stad zouden uitgegaan zijn, dat is uit het aardse en diensbare Jeruzalem, Hebr. 13:13,14, daar Paulus zegt: Zo laat ons dan tot Hem uitgaan buiten de legerplaats, Zijn smaadheid dragende. Want wij hebben hier geen blijvende stad, maar wij zoeken de toekomende.
b. Of, omdat zij hun oorsprong zouden hebben uit de stad, namelijk uit het hemelse Jeruzalem dat boven is, dat vrij is, welke is hun aller moeder, Gal. 4:26,27. Of, omdat zij van de stad zijn, dat is van Christus' ware Kerk, welke die stad in waarheid beminnen en daarin wonen; gelijk wereldse mensen zo ook gezegd worden van de wereld te zijn, Joh. 15:19. Of eindelijk, omdat zij echte onderdanen van de Messias en de ware burgers van Zijn Koninkrijk zijn.
1. Dan worden zij in het bijzonder omschreven als die van de stad:
a. Met tegenstelling tegen de woeste bergen, zo aanstonds genoemd, op welker hoogte in het begin maar een handvol koren was.
b. En dan wordt de stad hier *collectieve*, verzamelender wijze, genomen voor iedere grotere of kleinere stad, die betrekking op het Koninkrijk van de Messias heeft.
c. Wordende zo dan eindelijk de stad hier genomen *Metonimice*, bij vervanging, voor de burgers en inwoners van de stad, Matth. 8:34. Zodat het Hebreeuwse woord hier gebruikt, naar de letter zegt de stedelingen, de burgers en inwoners van de steden en vlekken, om ermee aan te duiden de ware en echte onderdanen van het Koninkrijk van de Messias.
2. Wij geven deze verklaring de voorrang. Eensdeels, omdat hier in de tekst staat, niet die van de stad Gods of iets dergelijks, maar zonder enige bepaling alleen die van de stad. Anderdeels, omdat de vruchtbaarheid der bergen zo aanstonds voorzegd was van het Koninkrijk van de Messias, op welke nu allergepast volgt de gezegende staat der burgers in de steden en in de vlekken.
B. Van deze burgers of van die stad wordt hier nu gezegd: En zij zullen bloeien als het kruid der aarde. Somtijds wordt met een dergelijke gelijkenis de kortstondige voorspoed der goddelozen afgebeeld, als in Ps. 37:2, 92:8. Maar hier wordt deze zinnebeeldige uitdrukking gebruikt van Christus' ware onderdanen, die elders vergeleken worden bij bomen, als in Ps. 1:3, 82:13, Jes. 60:13, 61:3. En bij bloemen, als in Hoogl. 2:12, Hos. 14:6. Maar hier bij het kruid der aarde. En zo wordt met deze uitdrukking, dat zij zullen bloeien als het kruid der aarde, hier voorzegd en te kennen gegeven:

1. Dat Christus' onderdanen onder het Nieuwe Testament zeer vermenigvuldigen en in een onnoemelijk aantal vermeerderen en uitbreken zouden; gelijk het kruid der aarde, wanneer het bloeit, zo menigvuldig en ontelbaar is. Dat is ook voorzegd, Ps. 110:3, Jes. 54:1-3.
2. Dat zij zeer snel groenen, opgroeien en bloeien zouden, nadat die kostelijke regen uit de hemel op hen zou neergedaald zijn, van welke in vers 6 en 7 van onze tekstpsalm voorzegd is; gelijk het kruid der aarde zo zeer snel groent en opgroeit en bloeit nadat het regen ontvangen heeft. Dat is ook voorzegd, Jes. 66:8, met deze nadrukkelijke taal: Wie heeft ooit zulks gehoord? Wie heeft dergelijke gezien? Zou een land kunnen geboren worden op één enige dag? Zou een volk kunnen geboren worden op één enige reize? Maar Sion heeft weeën gekregen, en zij heeft haar zonen gebaard.
3. Dat zij naar hun geestelijke staat en toestand in kracht des geloofs en in doorbrekende liefdeblijken groeien en bloeien zouden. En dat wel in en onder hun nederig en ootmoedig bestaan, onder gedurige vernedering dan hierover dan daarover, in het midden van vele, ja zelfs allerlei gevaren, en onder een uitwendige geringheid en zwakheid naar de wereld. Gelijk het zo ook met het bloeiend kruid der aarde is. Dat is ook voorzegd, Jes. 35:1,2.
4. Dat de oorzaak van deze hun zalige staat en voorspoedig toenemen Goddelijk zou zijn; want gelijk God alleen, en geen mens, door hemelse dauw en regen het kruid der aarde doet bloeien, alzo zou God ook alleen Zijn Kerk en volk zo uitbreiden, levend maken, verdedigen en doen groeien en bloeien. Dat is ook voorzegd, Micha 5:6, met deze nadrukkelijke taal: Jakobs overblijfsel zal zijn in het midden van vele volken, als een dauw van den Heere, als druppelen op het kruid, dat naar geen man wacht, noch mensenkinderen verbeidt. En Zach. 4:6 aldus: Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, zegt de Heere der heirscharen.
5. Dat de toekomende staat van Christus' onderdanen zeer heerlijk zal zijn door en na de opstanding uit de doden, wanneer zij gelijk groen kruid blijde en met een eeuwige heerlijkheid versierd, wederom zullen tevoorschijn komen, en zo dan eeuwig bloeien. Dat is ook voorzegd, Jes. 26:19.
Ziedaar deze stof en het voorzegde daarin u voorgedragen.

VERVULLING

Dit alles is vervuld in het Koninkrijk van Jezus de Nazarener.
I. Het Evangelie is, als een handvol koren in het land, van Hem Zelf en de apostelen eerst alleen gepredikt en zo gezaaid, op de bergen, ja op de hoogte der bergen, van Galilea en Judea; voorwaar maar een zeer kleine streek lands, wanneer de Samaritanen en heidenen nog ontbloot en uitgesloten bleven.
II. Doch uit Sion is ditzelfde Woord daarna nochtans uitgegaan en uitgezonden onder de heidenen, onder welke het veel vruchten van geloof heeft voortgebracht, zelfs zo, dat de vrucht daarvan ruiste als de Libanon. Hoor maar eens wat Paulus van dat Woord der waarheid, namelijk het Evangelie, aan de Kolossenzen schrijft. Dit is zijn taal: Hetwelk tot u gekomen is, gelijk ook in de gehele wereld; en het brengt vruchten voort, gelijk ook onder u, van dien dag af dat gij het gehoord hebt, en de genade Gods in waarheid bekend hebt, Kol. 1:6. Opdat ik andere getuigenissen hier nu niet ophaal.
III. De onderdanen van Christus zijn ook tot een zeer grote menigte aangegroeid, vervullende de steden, heiligdommen, openbare plaatsen en vlekken der heidenen. Deze stede-

lingen, of die van de stad, bloeiden toen als het kruid der aarde; zodat de gehele wereld ontzet en verbaasd stond, dat zonder menselijke hulp of wapenen, alleen Gods hand dit krachtdadig werkende, er zulk een schielijke en blijkbare omkering onder zovele heidenen kwam, zoals Tertullianus schrijft.
IV. Wij verwachten nog dat ook eens de volheid der heidenen zal ingaan, en geheel Israël zal zalig worden, naar Paulus' woord, Rom. 11:25,26.

TOEPASSING

I. Evangelisch koren wordt er ook in menigte en zeer overvloedig gezaaid op onze bergen. Och! Dat het ook zuiver bij allen geschiedde! Ja, alle genademiddelen zijn er onder ons in overvloed, zelfs des Heeren Heilig Avondmaal wordt onder ons reis op reis uitgedeeld.
A. Maar helaas! Hoe weinig ware vruchten brengt het onder ons voort; namelijk zulke vruchten die de zielen in waarheid tot een zalig voedsel zijn, vruchten die ruisen als de Libanon, en overvloedig zijn in Christus! Moet men niet zeggen, dat de meesten van u onder dit alles:
1. Onbekeerd blijven en in hun onbekeerde staat maar voortgaan. Dat men nauwelijks hier en daar maar een enkel mens ontmoet, die zich verklaart en betuigt een onderdaan van Christus geworden te zijn, en zich daartoe aan Hem overgegeven hebben. In wie van u bespeurt men het werk Gods, en het bloeien als het kruid der aarde?
a. De oorzaak van deze onvruchtbaarheid is niet de onvruchtbaarheid van het land of van de plaats die wij bewonen; o neen! Want zelfs op de bergen, ja op de hoogte der bergen, wordt een vruchtbare oogst geboren, als het de Heere belieft, en Die het zegent.
b. Maar het is een rechtvaardig oordeel van God dat Hij over ons brengt. Om de versmading, verachting en klein achting van Zijn Woord. Omdat men het bidden en het aanhouden in de gebeden verzuimt. Omdat men in wereldse bezigheden zich teveel verslaaft en toegeeft. Omdat men voldaan is zonder met zijn hart te verstaan wat de Heere in Zijn Woord voorstelt en al aanbiedt, Matth. 13:19-22. Omdat het Heilig Avondmaal onder ons zo schandelijk ontheiligd, en van velen zo jammerlijk misbruikt wordt, 1Kor. 11:27-31.
1. Mensen die ten Avondmaal gaat, weet gij wel wat gij door het gebruiken van het Heilig Avondmaal voor de alwetende God betuigt? Dat gij waarachtig een mishagen in uzelf hebt. Dat gij uw leven waarlijk buiten uzelf in Christus zoekt. Dat gij bekeerd zijt en in Christus gelooft. Daarom wordt gij in het avondmaalformulier reis op reis gewaarschuwd dat Christus het alleen Zijn gelovigen verordineerd heeft.
2. Wat zegt gij nu, hebt gij dit ooit wel recht overwogen? Zijt gij zodanig een? Kunt gij zulks in waarheid voor de alwetende God betuigen? Zegt gij neen, dat kan ik niet doen? Wel mens! Zijt gij dan telkens met een leugen in uw rechterhand voor God gekomen? Is dat dan wel anders dan met de alwetende God te spotten? Ziet gij dan niet mens, dat gij het Avondmaal misbruikt hebt?
2. Wij vrezen voor u dat dit een nare en deerlijke uitslag zal hebben. Hoor wat Paulus zegt, Hebr. 6:7,8: De aarde die de regen menigmaal op haar komende indrinkt, en bekwaam kruid voortbrengt voor degene door welke zij ook gebouwd wordt, die ontvangt zegen van God. Maar die doornen en distelen draagt, die is verwerpelijk, en nabij de vervloeking, welker einde is tot verbranding.

B. Och! Trekt u dit dan aan, avondmaalgangers; oordeelt uzelf, om daarna niet voor eeuwig veroordeeld te worden, volgens 1Kor. 11:31. Er is nu nog evangeliekoren in ons land, om nog bezaaid te worden. God kon dat nu nog zegenen.
II. Maar nu wenden wij ons tot u, begenadigden.
A. Gij zijt de echte en rechte onderdanen van Christus' Koninkrijk. Want het evangelische koren is in uw harten gezaaid, en heeft daar kracht gedaan. Het is daar vruchtbaar geworden, en heeft daar een geruis veroorzaakt. Gij zijt ware stedelingen en burgers van Christus' stad geworden.
B. Dat blijkt uit het waarachtig mishagen dat gij in uzelf hebt; uit het zoeken van uw leven buiten uzelf in Christus alleen, uit uw reis op reis komen in het geloof tot Christus om alles. Hebt gij dat hedenmorgen nog niet gedaan? Wij zijn wel verzekerd dat geen enkele oprechte deze stukken ontkennen kan, hetzij hij hedenmorgen een bijzondere zegen genoten heeft of niet.
1. Tot opwekking roepen wij u toe, begenadigden:
a. O! zoekt toch overvloedige vruchten van geloof en godzaligheid te dragen en voort te brengen; zulke vruchten die ook anderen tot zielenvoedsel zijn, en die ruisen als de Libanon; opdat gij moogt zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft in zijn tijd, Ps. 1:3. En vervuld met vruchten der gerechtigheid, die door Jezus Christus zijn tot heerlijkheid en prijs Gods, Fil. 1:11.
b. O! tracht te bloeien als het kruid der aarde, in ware ootmoed en nederigheid u meer openbaar makende. In een levendig geloof gedurig en aanhoudend werkzaam blijvende. In oprechte en ongeveinsde liefde elk voorkomende en ontmoetende. Trachtende anderen ook mede tot Christus en Zijn Rijk over te brengen.
c. Smeek God gedurig en aanhoudend om vermeerdering van genade in uzelf en in anderen, en dat Hij door een oprechte bekering de onderdanen van Christus toch meer en meer vermeerdere.
c. Verwacht en verlang in het geloof naar uw zalige bloeistaat, wanneer gij uit het stof des doods eens zalig en blij zult opstaan.
2. Begenadigden, neem deze dingen toch ter harte; want zij zijn duidelijk van u voorzegd in onze verhandelde tekstwoorden. Gij hebt daartoe aan de Heere het woord gegeven en u verbonden. De Heere heeft u van Zijn zijde beloofd daartoe genade en zegen te geven.
3. Weet tot uw bemoediging en troost, begenadigden:
a. Al wordt het Evangelie nu nog maar op weinig plaatsen zuiver gezaaid, het brengt evenwel nog enige vrucht voort, en de Heere zal het eerlang te Zijner tijd over de ganse aarde uitspreiden.
b. Al vindt de Kerk geen menselijke hulp, geef daarom toch de moed niet op, ze zal bewaard en voortgeplant worden als het kruid der aarde, alleen door de hand Gods.
c. Al zijt gij in uzelf zeer zwak, naar buiten gering en ongeacht, veel gevaren onderworpen als het kruid der aarde, ja zelfs vernederd; gij zijt nochtans onderdanen van Christus; en bewijs dat, indien gij in het geloof maar bloeit.
d. Al zult gij sterven en onder de aarde begraven worden, gij zult nochtans zalig blij en verheerlijkt uit het graf eens wederom opstaan tot het eeuwige leven, en daar dan bloeien in een eindeloze eeuwigheid. AMEN

EEN EN DERTIGSTE LEERREDE

PSALM 73:28a

Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen.

INLEIDING

I**. OFSCHOON** de uiterlijke zwarigheden der gelovigen dikwijls groot en vele zijn, echter vinden zij altijd de meeste troost in God, zelfs in en onder de zwarigheden.
A. Dikwijls zijn de uiterlijke zwarigheden der gelovigen groot en vele, en zij mogen in dit opzicht vergeleken worden bij de discipelen van de Zaligmaker, die met Hem in het schip gegaan waren, waarvan wij lezen, Matth. 8:23-26. Want:
1. Gelijk zij met dat schip in de zee waren, zo zijn Gods kinderen in de wereld als in een onstuimige zee, waarin zij door vele baren en stormwinden van tegenspoed heen en weer geslingerd worden, zodat zij met David weleens moeten klagen: Al Uw baren en Uw golven zijn over mij heengegaan, Ps. 42:8.
2. Gelijk er een grote onstuimigheid in de zee ontstond, zo ontstaat er ook dikwijls voor de gelovigen geen kleine onstuimigheid. Het behaagt God menigmaal Zijn liefste kinderen op aarde het meeste te bezoeken. Vele zijn toch de tegenspoeden des rechtvaardigen, Ps. 34:20.
3. Gelijk de discipelen vreesachtig en kleingelovig waren, Matth. 8:26, zo vrezen de gelovigen ook dikwijls, met Josafat, en moeten zij met hem ook betuigen, dat in hen geen kracht is, en dat zij niet weten wat zij doen zullen, 2Kron. 20:3,12.
4. Gelijk Christus sliep, zo staat God ook somtijds als van verre, en verbergt Zich in tijden van benauwdheid, Ps. 10:1.
5. Gelijk de discipelen tot Jezus de toevlucht namen, zo is God ook een Toevlucht, Ps. 46:2.
6. Gelijk Jezus opstond, de winden en de zee bestrafte, en er zo een grote stilte werd, zo twijfelen zij ook niet of de Heere is machtig het bruisen de zeeën, het bruisen van haar golven en het rumoer der volkeren te stillen, Ps. 65:8.
B. Daarom vinden zij altijd de meeste troost in God, zelfs in en onder de zwarigheden. God is hun als een Ark, wanneer er een zonvloed van ellende komt. Als een Zoar, in de brand van gemene zwarigheden. Als een *tabula post naufragium, een plank na schipbreuk*, om er op te drijven. God is de Zijnen tot een Burcht; en die in de schuilplaats des Allerhoogsten is gezeten, die zal vernachten in de schaduw des Almachtigen, Ps. 91:1. Ja, wat er ontbreekt, dat vinden zij in de gemeenschap met God.
II. Daar zocht en vond Asaf het ook, en daarom betuigt hij in onze voorgelezen tekstwoorden, het is mij goed nabij God te wezen. Asaf had ondervonden dat zijn uiterlijke zwarigheden groot en vele waren; hij was als op zee door een storm belopen geweest, en vreesachtig geworden; de Heere had Zich voor een tijd verborgen gehouden. Doch hij had zijn toevlucht tot God genomen, en ondervonden dat Hij hem als een Ark, Zoar, behoudplaats, Burcht en genoegzame Verzorger geweest was, gelijk hij dit alles in het vorige van deze Psalm uitdrukkelijk vermeldt. Nu besluit hij daaruit, terwijl zij alle onheil

te wachten hebben die buiten de Heere omzwerven, vers 27, dat het hem integendeel goed is nabij God te wezen, in onze tekstwoorden.
III. Deze Psalm draagt tot een opschrift in het eerste vers, een Psalm van Asaf. Om daarmee te kennen te geven dat Asaf de dichter ervan is. En dat het beide gezongen en gespeeld kon worden.
A. De inhoud van deze Psalm is, dat hij met en in zijn eigen voorbeeld de wijze ontdekt hoe men de aanvechting over der vromen kruis, en der goddelozen voorspoed kan te boven komen. Tot welk einde hij beweert dat God, ofschoon de vromen onder de voorspoed der goddelozen gedrukt worden, echter Israël goed is, degenen die rein van hart zijn. Wel toestaande, dat dit niet te merken is, als men met vlees en bloed te rade gaat. Maar ondertussen ook in zijn eigen voorbeeld tonende, hoe men zulk een zelfstrijd kan overwinnen, en op welke wijze hij zich in dat stuk heeft kunnen gerust stellen.
B. In deze Psalm zendt hij vooraf de hoofdsom van hetgeen hij hier beweren zal, vers 1. Daarop betoogt hij dat stuk zeer uitvoerig:
1. Door een belijdenis van zijn vorige worsteling met het oordeel van zijn vlees, en met de gedachten van zijn hart daarover, vers 2-14.
2. Door een weerlegging, onder een nadere verklaring van zijn worsteling, bij wege van een betuiging voor God. Betuigende:
a. Zijn afkerigheid van de taal der wankelende, vers 15. De wijze hoe hem dit ontdekt is, vers 16,17. Hetgeen hij opgemerkt heeft als een tegengift tegen de ergernis, vers 18-20. Zijn verfoeiing van zijn vorige onachtzaamheid, vers 21,22.
b. Waarop hij ook zijn keus, om standvastig bij God te blijven, betuigt. Dit stelt hij voor in het eerste deel van vers 23. En hij geeft reden van die keus, uit zijn vorige ondervinding, in het andere gedeelte van vers 23, en uit zijn verwachting, vers 24. Betuigende de grond van die keus te zijn, zijn achting voor, lust tot, en betrouwen op God, vers 25,26.
c. Tonende tenslotte wat al onheil zij te wachten hebben die buiten de Heere omzwerven, vers 27. Maar dat het hem integendeel goed, en een onwaardeerbaar heil was nabij God te wezen, en Zijn gemeenschap te ondervinden, in onze tekst. Waarom hij ook zijn betrouwen op Hem zette, om al Zijn werken te vertellen, in de laatste woorden van ons tekstvers.
IV. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen*: Een betuiging van dat onwaardeerbaar heil dat er voor een gelovige ziel in Gods gemeenschap en nabijheid te vinden is. In tegenstelling van al dat onheil dat zij, die buiten de Heere omzwerven, te wachten hebben. Hier van Asaf tot een bewijs bijgebracht dat God immers Israël goed is, degenen die rein van hart zijn.*
Een allerwaardigste en nadrukkelijkste stof, mijn vrienden.
O Heere, zegen dit woord, en doe Uw volk deszelfs inhoud genieten en ondervinden. Amen.
V. Twee hoofdzaken komen ons in deze woorden voor:

I. De zaak waarvan Asaf hier spreekt. Het is, nabij God te wezen.
II. Het getuigenis dat hij dienaangaande, met betrekking op zichzelf geeft, zeggende: Maar mij aangaande, het is mij goed.

VERKLARING

I. In dat eerste hoofddeel horen wij spreken van God, en wel van nabij Hem te wezen.

A. Denk niet toehoorders, dat ik mij thans in het brede, met een beschrijving van God, en in het bijzonder zoals Hij hier met de Naam van *Elohim* voorkomt, zal ophouden. Het is genoeg, hier maar met een woord aan te merken dat deze Naam ons opleidt tot de Drieenige God, Die de Verbondsgod van Zijn volk is, en het allerwaardigste Voorwerp van hun zoeken, hoogachting en liefde is. Dewijl toch in Zijn gemeenschap en nabijheid alles ligt opgesloten dat een arme en gebrekkige zondaar voor de tijd en voor de eeuwigheid kan gelukkig maken.
B. Asaf hier melding makende van iets dat hem bij uitnemendheid goed was, spreekt van nabij God te wezen.
1. Vooraf moet ik uw aandacht zeggen:
a. Dat het Hebreeuwse woord in de grondtekst, gelijk onze kanttekenaars ook opmerken, eigenlijk betekent de nabijheid of nadering van God; gelijk het van onze overzetters zo ook door naderen is vertaald, Jes. 58:2.
b. Waaruit het vanzelf volgt, dat deze uitdrukking tweezins kan worden opgevat. Of voor de nadering van God tot Zijn volk, of voor de nadering van Zijn volk tot Hem.
c. Welke beide soorten van nadering Gods hier zeer gepast tezamen gevoegd kunnen worden. Dewijl God eerst in gunst en genade tot een ziel moet naderen, zal ze in staat zijn om tot Hem te genaken. En men, zowel van de ene als andere soort van deze nadering Gods in de allervolste nadruk moet zeggen, dat ze voor een ziel goed is.
2. Om dan van het woord tot de zaak over te stappen.
a. God is, ten aanzien van Zijn Wezen, overal, en niet dichter bij de een dan bij de ander. Hij is niet verre van een iegelijk van ons, zegt Paulus in dit opzicht tot de heidenen, Hand. 17:27. In dit opzicht zijn de goddelozen even dichtbij Hem als de vromen, volgens Ps. 139:7-10.
b. Maar er is ook een genadige tegenwoordigheid Gods; en daarmee is God ver van de goddelozen, Spr. 15:29; en dichtbij de vromen, zijnde Zijn heil nabij degenen die Hem vrezen, Ps. 85:10.
1. Door de zonde is ieder mens ver van God geweken, Jes. 59:2. En hoe meer men daarin voortgaat, hoe verder men ook van Hem afwijkt, Jes. 1:4. Zal men behouden worden, dan moet men wederom nabij worden gebracht, en Gods genadige tegenwoordigheid genieten; want daarin bestaat des mensen gelukzaligheid.
2. Gelijk er nu in dit opzicht:
a. Een tweeërlei verafheid van God is. Een verafheid van vijandschap, en een verafheid van vreemdelingschap. Gelijk de apostel zo tot de gelovigen zegt, dat zij eertijds vervreemd waren, en vijanden door het verstand, in de boze werken, Kol. 1:21.
b. Zo is er ook een tweeërlei nabijheid Gods. Door verzoening, die de vijandschap wegneemt. En door gemeenschap, die de vreemdelingschap verandert in vriendschap. Want daartoe heeft Christus geleden, opdat Hij ons tot God zou brengen, zegt Petrus, 1Petr. 3:18.
*. Men komt en is nabij God door de verzoening met Hem. Zo zegt de apostel: Gij die verre waart, zijt nabij geworden door het bloed van Christus, Ef. 2:13. Want zij die vijanden waren, zijn met God verzoend door de dood Zijns Zoons, Rom. 5:10. Groot was de vriendschap die de mens voor de zonde met God had. Geen vriend heeft zulk een gemeenzame omgang met zijn vriend, geen kind met zijn ouders, als God met de eerste mens, en hij met God had. Gedurig had hij rondom zich de blijken en bewijzen van de liefde en gunstige tegenwoordigheid van zijn Schepper, en in zijn hart gevoelde hij de betuiging van Zijn liefde; waar hem de Boom des levens ook een Sacrament van was, om

hem de duurzaamheid daarvan te verzegelen. Maar helaas! Met die staat was de mens niet tevreden; daarom bracht hem zijn begeerte naar meer gelijkheid met God, tot de val, en maakte dat God hem in een vijand verkeerde. Waarvan hij terstond na de val, en al zijn nakomelingen nu nog met smart gevoelen, en eeuwig gevoelen zouden, ten ware God uit grondeloze liefde een middel gevonden had om voor zondaren wederom vrede te maken, en ze met Hem te verzoenen. Wanneer men nu die weldaad deelachtig wordt, mag men gezegd worden nabij God te komen, omdat Hij door de verzoening bevredigd wordt, en er datgene door wordt weggenomen hetgeen een scheidsmuur tussen Hem en de zondaar was.

**. Een zondaar komt ook nabij God, als God hem met Zich verenigt en in Zijn gemeenschap weer inlaat. Van nature zijn alle mensen door de zonde van God vervreemd. Maar God is getrouw, Die zondaars roept tot de gemeenschap van Zijn Zoon, 1Kor. 1:9, en door Hem wederom maakt tot Zijn dienstknechten en dienstmaagden, ja, tot Zijn vrienden en kinderen.

Maar hoe kan, zult gij misschien denken, een schepsel nabij God zijn? Want merken wij de mens aan in zijn stand, zo is God in de hemel en hij op aarde; en wat gemeenschap kan het eindige met het Oneindige hebben? Merken wij hem aan in zijn zedelijke afwezigheid als een zondaar, wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? Kan gerechtigheid en ongerechtigheid tezamen verenigen? God is in dat opzicht immers een verterend Vuur voor de zondaar; wie kan er bij Hem wonen?

Om dit wel te verstaan, zo moet gij weten dat een mens geen gemeenschap met God kan hebben zolang hij in de natuurstaat buiten de wedergeboorte is. Want hij heeft dan gemeenschap met de onvruchtbare werken der duisternis; en de vriendschap der wereld is een vijandschap Gods, Jak. 4:4. En daarom, gelijk onboetvaardige onwedergeboren zondaars geen gemeenschap hebben met God, zo kunnen zij ook de nabijheid Gods niet genieten; God is ver van hen, en zij zijn ver van God. Maar:

/. God nadert tot een zondaar:

. Bij aanvang, in zijn bekering. Wanneer Hij, de tijd om hem genadig te zijn, de tijd der minne, gekomen zijnde hem het verstand verlicht. Zodat hij aan de ene zijde overtuigende ziet zijn jammerlijke ellendestaat, wegens zijn diepe verdorvenheid, vloekwaardigheid en onmacht waarin hij gezonken ligt. En aan de andere zijde, de algenoegzaamheid van God in Christus, door de Heilige Geest, om zondaren, die bij zichzelf als radelozen, het alleen naar Hem toewenden, te kunnen en te willen zaligen. Waarop dan ook zijn wil gebogen wordt om van zijn eigen grond daar hij tot zolang op gerust had, en van alles dat buiten Jezus is, af te gaan; en het alleen naar Hem te wenden, hartelijk begerig en in het geloof werkzaam zijnde om maar in Hem gevonden te worden; in zoverre, dat hij alles buiten Jezus' gemeenschap, al was het de ganse wereld, voor schade en drek zou rekenen, met Paulus, Fil. 3:8. Ziet, zo nadert God bij aanvang tot een zondaar.

.. Bij voortgang en in het vervolg nadert God tot een begenadigde zondaar, en doet hem Zijn nabijheid ondervinden. Wanneer hij onder beroeringen van hartstochten, en onder twijfelmoedigheid hem weer tot een aangename rust en stilte brengt, zodat hij zeggen kan: Mijn ziel, keer weder tot uw rust, want de Heere heeft u welgedaan, Ps. 116:7. Wanneer Hij onder treurige gebogenheden over zonden hem weer lieflijk opbeurt en tevreden stelt, doet hem in Christus rust vinden voor zijn ziel, volgens Matth. 11:29. Wanneer Hij van onder enige ontdekking van toorn en ontzetting voor des Heeren verbolgenheid hem wederom uitvoert in het licht van Zijn aangezicht; zodat hij zeggen moet: Uw toorn is afgekeerd, en gij vertroost mij, Jes. 12:1. Wanneer Hij na een droevige zondeval, na een

vadsige zielenstaat, na een tijd lang als van verre gestaan te hebben, zich weer in gunst en genade aan hem komt te ontdekken, hem toeroepende: Ziet hier ben Ik, ziet hier ben Ik, om te spreken uit Jes. 65:1. Wanneer Hij hem veel gevoel en ondervinding van Zijn gunst, veel genieting van Zijn nabijheid, veel vertroosting, vrede en blijdschap door de Heilige Geest doet proeven en smaken; zodat hij dronken wordt van de vettigheid van Gods huis, en gedrenkt wordt uit de beken van Zijn wellusten, Ps. 36:9.

… Maar in de zalige heerlijkheid hierna, dan zullen Gods gunstgenoten altijd met de Heere wezen, 1Thess. 4:17. Ziet, zo nadert God van Zijn zijde tot de ziel.

//. Maar nu is er nog een tweede soort van nadering van God, die van een ziel omtrent de Heere geoefend wordt, daar wij denken dat Asaf hier allervoornaamst op ziet. Een gelovige nadert van zijn zijde tot God:

. Wanneer hij met zijn overdenkingen tot de Heere opklimt, en zijn begeerten en genegenheden omtrent en met Hem gaande worden en werkzaam zijn. Wanneer zijn gedachten en overleggingen met God en al wat Goddelijk is vervuld zijn; zodat de Heere, met al Zijn deugden en volmaaktheden, de voorname stof van zijn overdenking is. Gelijk er David van zingt, Ps. 139:17,18: Hoe kostelijk zijn mij, o God! Uw gedachten; hoe machtig vele zijn haar sommen. Word ik wakker, zo ben ik nog bij U.

.. Wanneer hij in het geloof omtrent God en met God werkzaam is. Dan komt hij tot God en Christus, Hebr. 11:6, Joh. 6:35; kleeft de Heere met zijn ziel achteraan, Ps. 63:9, en ziet de Koning in Zijn schoonheid, Jes. 33:17; zijnde zo nabij God.

… Wanneer hij gelovig door gebeden met de Heere in gesprek is, dan is hij ook op een bijzondere wijze bij de Heere; want de Heere is nabij allen die Hem aanroepen, allen die Hem aanroepen in der waarheid, Ps. 145:18.

…. Wanneer hij zich met God in verbondsonderhandeling inlaat, dan oefent hij gemeenschap en een nauwe vriendschap met God, en is zo nabij God; want dat verbond is ook zelfs een huwelijksverbond, Hos. 2:18,19.

….. Wanneer zijn hart in liefde tot God uitgaat; want door de liefde nadert men het geliefde Voorwerp; terwijl toch, naar het bekende spreekwoord, de ziel meer is daar zij lieft, dan daar zij leeft. Trouwens, daar de geliefde schat is, daar zal ook het hart zijn, Matth. 6:21.

…… Wanneer hij in het oefenen van de heiligmaking werkzaam is. Hoe meer een gelovige daarin voortgaat en toeneemt, hoe nader hij tot God komt, en hoe meer hij naar Zijn beeld in gedaante veranderd en vernieuwd wordt, 2Kor. 3:18. Ziedaar vrienden, wat het al insluit nabij God te wezen.

II. Schone zaken! Wie zou er niet op moeten verlieven? De man Gods Asaf had er zoveel mee op, dat hij rondborstig betuigt: Maar mij aangaande, het is mij goed nabij God te wezen. In het gemeen getuigt Asaf hier, dat het goed is nabij God te wezen. In het bijzonder, met toepassing op zichzelf, er ook bijvoegende: Maar mij aangaande, het is mij goed.

A. God is goed in Zichzelf, ja, de wezenlijke Goedheid Zelf, en de Fontein van alle goed; en daarom moet het noodzakelijk goed zijn nabij God te wezen. Men mag met Augustinus hier uitroepen*: Quid hoc bono melius? Wat is er beter dan dit goed?* God is het centrum, het middelpunt voor de ziel, nooit kan er ware rust zijn zolang het hart op aarde wandelt; het moet dan beven, evenals de naald van het kompas, zolang, totdat het rust in God, in Zijn gemeenschap en nabijheid vindt. Even gelijk het ook met Noachs duif was, die buiten de ark geen rust vond voor het hol van haar voet, Gen. 8:9. God is alles voor de ziel, en

buiten Hem is alles niet met al, dat het de ziel zou kunnen goed, profijtelijk en heilzaam zijn. Daarom zingt een gelovige, in vers 13 van deze rijmpsalm:

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er daar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit, in bitt're smart,
Of bange nood, mijn vlees en hart,
Zo zult Gij zijn voor mijn gemoed,
Mijn Rots, mijn Deel, mijn eeuwig Goed.

Maar laat ons deze goedheid van nabij God te wezen in het bijzonder wat nader inzien, en de voordelen eens aanmerken die de gelovigen van deze nabijheid Gods toekomen.
1. Hieruit vloeit alle genade tot hen; de zielen der gelovigen zijn in zichzelf hol en ledig; buiten Gods gemeenschap en nabijheid omzwervende, worden zij dag bij dag magerder en dorder; maar wanneer God tot hen, en zij tot Hem naderen, dan ontvangen zij uit Zijn volheid ook genade voor genade, Joh. 1:16.
2. Dit houdt ze terug van het zondigen. De gelovigen zijn, evenals David, tot hinken gereed, Ps. 38:18. De wereld en al dat er in de wereld is, tracht ze gedurig daartoe te verlokken en te verleiden. Hoe verder een gelovige van God is, hoe kouder zijn liefde tot God is, en hoe eerder hij tot zonde en ongerechtigheid vervoerd wordt. Maar mag hij nabij God zijn, dat zal hem inteugelen en terug houden, gelijk in Jozef gebleken is, Gen. 39:9. Hierom zei God ook tot Abraham: Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht, en zijt oprecht, Gen. 17:1.
3. Dit troost hen in alle ellende en zwarigheden. Welke rampen of smarten de gelovigen ook bejegenen, mogen zij nabij God wezen, dan is de Naam des Heeren een sterke Toren; de rechtvaardige zal daarheen lopen, en in een hoog Vertrek gesteld worden, Spr. 18:10. Als alle dingen hen begeven, dan vinden zij in nabij God te zijn nog een volle troost. Hoor de profeet: Alhoewel de vijgenboom niet bloeien zal, en geen vrucht aan de wijnstok zijn zal, dat het werk des olijfbooms liegen zal, en de velden geen spijs voortbrengen; dat men de kudde uit de kooi afscheuren zal, en dat er geen rund in de stallingen wezen zal; zo zal ik nochtans in den Heere van vreugde opspringen; ik zal mij verheugen in den God mijns heils, Hab. 3:17,18. Ja, al moeten zij met David gaan in een dal der schaduw des doods, zij zullen dan geen kwaad vrezen, als God met en bij heb is, Ps. 23:4.
4. Als de gelovigen nabij God zijn, dan is God ook nabij en met hen. Opmerkelijk zijn de woorden van Azaria, die hij de koning Asa, gans Juda en Benjamin tegemoet voerde, zeggende: De Heere is met ulieden, dewijl gij met Hem zijt; en zo hij Hem zoekt, Hij zal van u gevonden worden, 2Kron. 15:2. De apostel Jakobus leert dat ook duidelijk, zeggende: Naakt tot God, en Hij zal tot u naken, Jak. 4:8. Als zij nabij God zijn, dan is God bij hen:
a. Met Zijn lerende tegenwoordigheid, makende hun Zijn wegen bekend, lerende hun Zijn paden, Ps. 25:4.
b. Met Zijn leidende tegenwoordigheid; want dan heeft Hij hun rechterhand gevat. Hij zal ze leiden door Zijn raad, en daarna in heerlijkheid opnemen, volgens vers 23,24 van onze tekstpsalm.

c. Met Zijn versterkende tegenwoordigheid, om ze te ondersteunen. Want dat is Zijn eigen belofte tot Zijn volk: Vreest niet, want Ik ben met u, zijt niet verbaasd, want Ik God ben uw God; Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met de rechterhand Mijner gerechtigheid, Jes. 41:10.
d. Met Zijn medelijdende tegenwoordigheid. Iedere slag die de gelovigen gegeven wordt, daar draagt God als een gedeelte van, en het doet Hem als wee; want die ze aanraakt, die raakt Zijn oogappel aan, Zach. 2:8.
e. Met Zijn bepalende tegenwoordigheid. Zeggende tot alles wat hun bejegent, en tot al hun vijanden: Tot hiertoe zult gij komen, en niet verder, als er staat, Job 28:11.
f. Met Zijn bewarende tegenwoordigheid. God is in het midden van haar, zij zullen niet wankelen; God zal ze helpen bij het aanbreken van de morgenstond, Ps. 46:6.
g. Met Zijn verlossende tegenwoordigheid; want hoever de verdrukkingen ook gaan, God zal ze uithelpen, en op een hoogte stellen, Ps. 91:14.
h. Eindelijk ook met Zijn verhogende tegenwoordigheid; want Hij verheft de geringen uit het stof, en de nooddruftigen verhoogt Hij uit den drek, om te doen zitten bij de vorsten, dat Hij ze den stoel der eer doet beërven, 1Sam. 2:8. Wat dunkt u vrienden, is het dan niet goed nabij God te zijn?
B. Doch het verdient zijn bijzondere aandacht ook, dat Asaf met toepassing op zichzelf hier zegt: Maar mij aangaande, het is mij goed. Woorden, die wij zien dat in tegenstelling van het even voorgaande vers worden ingebracht. Daar had Asaf gezegd: Want ziet, die verre van u zijn, zullen vergaan; Gij roeit uit allen die van U afhoereren. Doch geheel anders wijst hij nu aan dat het met hem stond.
1. Wilden anderen van God wijken en afhoereren; wat hem belangde, hij hield het bij God. Waren anderen zelfs ver van God wijkende; hij daarentegen was nabij Hem. Was het dezulken kwaad, die zo van God afweken en afhoereerden, dewijl zij zouden vergaan en uitgeroeid worden; wat hem aanging, het was integendeel voor hem ten hoogste goed nabij God te wezen.
2. Blijkt uit dit alles nu niet zeer klaar dat God immers Israël goed is dengenen die rein van hart zijn?
a. Zij mogen onder kruis, tegenheden en verdrukkingen raken, dat kan weleens gebeuren, gelijk dat Asaf ook wedervaren was.
b. Maar echter, nadert God tot hun zielen met Zijn gunst en genade; Hij doet ze wederom tot Hem naderen en komen. Hij doet ze dus nabij Hem zijn, en Zijn nabijheid genieten. Dan doet Hij hun goed zijn, en daaruit laat Hij alle heil, troost en zegen tot hen voortvloeien, gelijk Asaf van zichzelf ook in het bijzonder getuigt. Hij is dan zeker Israël goed degenen die rein van hart zijn; en zo betoogt Asaf hiermee op het allerklaarste hetgeen hij eigenlijk te betogen op zich genomen had.
Ziedaar toehoorders, deze stof voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Er is niets heerlijker noch beter dan met God gemeenschap te hebben, en nabij God te wezen. Welgelukzalig is het volk, dien het alzo gaat. Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is, Ps. 144:5. Want het is een volk dat nabij Hem is, Ps. 148:15. Het is een heerlijke zaak gemeenschap te hebben met zulk een God, en nabij Hem te wezen. Werden Salomo's knechten daarom welgelukzalig geacht, omdat zij gedurig voor zijn aangezicht

stonden, 1Kon. 10:8; veelmeer is dan dat volk welgelukzalig, dat God verkiest, en dat Hij tot Hem doet naderen, om gedurig voor Zijn aangezicht te staan.
A. Zodat hier dan te bestraffen zijn:
1. In het gemeen, alle openbare werkers der ongerechtigheid. O! gij zijt ver van God! Want wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? 2Kor. 6:14. En alle geveinsden, die wel tot God naderen met hun mond, en Hem met hun lippen eren, doch die hun hart ver van Hem doen, volgens Jes. 29:13. God schenkt Zijn nabijheid alleen aan de oprechten.
2. In het bijzonder, al die zoetvoerigen en zorgelozen, die niet trachten nabij God te zijn, als daar zijn:
a. Zovele mensen in het midden van ons, die allerliefst bij de wereld zijn, daar men wandelt in de raad der goddelozen, staat op de weg der zondaren, en zit in het gestoelte der spotters, om te spreken uit Ps. 1:1. Zij hebben geen lust in heilige oefeningen, en daarom is het voor hen nergens verdrietiger dan in de kerk.
b. Die, ofschoon ze een uiterlijke nabijheid met God oefenen in en onder de middelen der genade, welker harten nochtans werkeloos omtrent God blijven, Ez. 33, bedenkende aardse dingen.
c. Die zich tevreden houden met de gemene weldaden Gods, zo lichamelijke als geestelijke; zonder te arbeiden om deel te krijgen aan de Gever, en om nabij God te geraken; wat kan dat baten?
d. Zulken, die daar niet naar staan om gemeenzaam met God te verkeren, door gebruik te maken van afzonderingen voor God, en andere nodige oefeningen. Van hoevelen zouden wij, met David, mogen zeggen, dat God niet in hun gedachten is? Hoe weinig spreken is er met God in de gebeden? Hoe weinig vragen naar God en naar Zijn gemeenschap?
e. En die nog al iets meer vertoont dan anderen, die nog schijnt enige prijs op de nabijheid Gods te stellen; hoevelen zijn er nog al onder de zodanigen die het langs de verkeerde weg zoeken? De eendoor zichzelf alleen met het te willen verbeteren. Een ander zoekt het bij de schepselen en middelen alleen. Een derde vraagt niet naar de geloofsweg, maar wil het van elders hebben.
B. Ziet vrienden, hier komt het in de grond geheel en al op aan: Of de Heere wel ooit, door de krachtdadige bewerking van Zijn Geest, wel zo tot uw ziel genaderd is, dat Hij u aan uzelf, als in uzelf verloren, geheel verdorven en te enen male onmachtig om uzelf te redden, ontdekt heeft? Of Hij u de weg des geloofs daarop onder het oog gebracht heeft, en u daarvan overreed, dat gij met loslating van alles buiten God en Christus, alleen u naar Hem en Jezus wenden moest? Zijt gij daarop van uw eigen grond afgeraakt, daar gij voorheen op gerust had, en in het geloof tot de gemeenschap met God en Jezus overgekomen? Zoekt gij boven alles maar in Hem gevonden te worden? Wat zegt gij? Indien gij daar voor uzelf geen kennis aan hebt, dan zijt gij nog ver van God.
1. En ellendig is de staat dergenen die ver van God zijn. Asaf zegt ervan: Die ver van U zijn, zullen vergaan. Ellendig zult gij zijn, indien gij zo blijft, beide in dit en in het toekomende leven.
a. In dit leven, zowel ten opzichte van uw uitwendige als inwendige staat. Uitwendig zijt gij ongelukkig, die ver van God zijt. Uw tafel zelfs voor uw aangezicht is tot een strik, Ps. 69:23. Al uw zegeningen zonder God zijn u tot een vloek, Mal. 2:2. Inwendig zijt gij nog ellendiger. De goddelozen, zegt mijn God, hebben geen vrede, Jes. 57:21. Want zij zijn vervreemd van God, Ef. 2:12. Zonder God en gevoel van Zijn gunst. Zien zij op naar de hemel, daar hebben zij geen gunst. Zien ze naar beneden, de aarde kan ze niet troosten.

Binnen in hen verschrikt hun de consciëntie, Rom. 2. Van buiten dreigt hun de dood en verdoemenis.
b. Na dit leven zullen die ver van God zijn, allerellendigst wezen. Zij zullen van God moeten weggaan; en helaas! Waar naartoe? Zij zullen moeten gaan in het eeuwige vuur, Matth. 25. Daar de wanhoop hun de tong zal doen kauwen.
2. Och! Mocht gij dan nu nog op de aanbieding van God met uw hart eens acht geven! God Die goed is, biedt u nu nog de verzoening met Hem in het bloed van Christus aan. Ei! Versmaadt zulks niet langer.
II. Gelovigen, tot wie God Zelf eerst genaderd is, en die in de grond overgebracht zijt tot de gemeenschap van God en Zijn Zoon, u roepen wij toe:
A. Staat gedurig naar de nabijheid Gods, toont er uw hoogachtig voor, en zoekt veel nabij God te wezen.
1. Dat is immers goed, ja alleen goed. Hij is dan algenoegzaam voor u in alles en tot alles. Nabij God te leven, is immers het vrolijkste leven, Rom. 14. Ja, dat is het begin van de hemel.
2. Ik beken, het gebeurt somtijds dat de liefste kinderen Gods klagen moeten, dat de Heere ver van hen is. Maar dat komt al veelmaals door hun eigen afwijkingen van Hem. Evenwel ook somtijds uit Gods wijsheid en soevereinheid. Om Zijn genade in hen meer te doen verheffen. En om ze klein en nederig te houden.
3. Geniet gij Gods nabijheid, bewaart ze toch zorgvuldig; ze wordt wel niet geheel, maar in het gevoel licht weer verloren. Toont deze nabijheid in een gedurig wandelen voor God, Gen. 17:1.
B. Wees verzekerd, kinderen van God, God bemint u. Hij zal u zegenen. En eindelijk ook ten volle eens zaligen. Dan zult gij altijd met de Heere wezen. AMEN.

TWEE EN DERTIGSTE LEERREDE

PSALM 87:5b

En de Allerhoogste Zelf zal haar bevestigen.

INLEIDING

I. **EEN** begenadigde moet zowel letten op de vermeerdering van genade in hem, als op de waarheid van die. Want daar geen vermeerdering in de genade komt, ontbreekt doorgaans de oprechtheid, Ps. 92:14,15. Dit onderscheidt een ware vrome van een geschilderde, en levend kind van een stenen beeld. En zo onderscheidt toenemen in genade, de ware van geconterfijte schijngenade.
A. De Schrift stelt verschillende trappen van ouderdom in het geestelijke leven van een oprechte.
1. Hij heeft zijn ontvangenis, wanneer Christus door de wedergeboorte een gestalte in hem krijgt, Gal, 4:19.
2. Hij krijgt zijn geboorte, wanneer hij zijn ellende en gebrek zo ziet en voelt, dat hij daaronder getrokken wordt uit de macht der duisternis, en overgezet in het Koninkrijk des Zoons van Gods liefde, Kol. 1:13.
3. Zijn kindsheid is zo zwak en teer als van een jong kind, 1Kor. 3:1. Nochtans is hij dan zeer begerig naar de redelijke en onvervalste melk, opdat hij door dezelve mag opwassen, 1Petr. 2:1.
4. Zijn jongelingschap daarin begint hij meer kracht te krijgen tot onderscheiding, en om de boze te overwinnen, 1Joh. 2:14.
5. Zijn mannelijke staat is, wanneer hij vaste spijs van hoge verborgenheden kan verdragen, Hebr. 5 en 6. En wanneer hij meer staat in het geloof, 1Kor. 16:13.
6. Zijn volle ouderdom is, wanneer hij een grote trap van kennis, geloof en heiligmaking bekomen heeft, naast aan de volmaaktheid is, aan de mate der grootte der volheid van Christus, Ef. 4:13.
B. Doch dewijl een begenadigde in dit leven de volmaaktheid nooit bereikt, zo moet de genade in hem geleidelijk vermeerderd, en hij daarin bevestigd worden. Het is niet genoeg dat hij een nieuwe geboorte uit God deelachtig geworden zijnde, zo in Sion geboren is. Maar de genade moet ook in hem vermeerderd worden, en hij zo van de Allerhoogste bevestigd worden.
II. Trouwens dit heeft de onveranderlijke God ook Zelf aan de Evangeliekerk laten beloven, dat elk dergenen die door de wedergeboorte in Sion zou geboren worden, zo ook door Hem Zelf zou vermeerderd en bevestigd worden. Want als er in het vorige van ons tekstvers neergesteld was: En van Sion zal gezegd worden, die en die is daarin geboren; zo wordt er in onze voorgelezen woorden uitdrukkelijk bijgevoegd, als een stuk van het allergrootste belang: En de Allerhoogste Zelf zal ze bevestigen.
III. Deze Psalm draagt tot een opschrift in het eerste vers:
A. Een Psalm, een lied, omdat het mensenkelen gezongen, en ook met speeltuigen en zangstemmen tezamen kon gezongen worden. De opdracht van dit lied is, voor de kin-

deren van Korach, aan wie de bewaring daarvan schijnt toevertrouwd te zijn. Dewijl de naam van de dichter verzwegen wordt, zo blijft hij ons onbekend. Een voorname uitlegger denkt, dat Heman wellicht de maker van deze Psalm is, willende dat Heman de dichter zou zijn van al die Psalmen die zonder naam aan de kinderen van Korach worden opgedragen. Doch of dit doorgaat, zullen wij thans niet onderzoeken.

B. Aangaande tijd op welke deze Psalm past:

1. Sommigen willen, dat ze op die tijd past waarin men de voorbereiding maakte tot de tempelbouw, en bij provisie een tent voor de verbondskist in de stad Davids spande, om die heilige bewaarkoffer zolang huisvesting op de berg Sion te geven, totdat de tempelbouw zou voltooid zijn. Zij trachten dit te bewijzen uit het eerste vers, daar staat: Zijn grondslag is op de bergen der heiligheid. Willende dat hier op Sion, de stad Davids, en op Moria gezien wordt; waarvan de eerste berg de plaats behelsde van de tabernakel, en de tweede die van Salomo's tempel. Doch dit vindt bij mij weinig ingang.

2. Er zijn ook uitleggers, die deze Psalm toepassen op de grondvesting van de tweede tempel, waarover de belofte was gedaan dat de heerlijkheid van dat tweede huis groter zou zijn, dan de heerlijkheid van het eerste huis. En dewijl hier van zulk een uitnemender heerlijkheid wordt gesproken, zo besluiten zij dat hier op die tijd van het tweede huis gezien wordt. Doch dit daarom tot de tijd van Zerubbabel en Jozua te bepalen, die de grondslag legden van het tweede huis, vinden wij van geen noodwendig gevolg.

3. Wij denken met grote mannen, dat deze profetische Psalm ziet op de tijd van het Nieuwe Testament. Dat is bij mij uit deszelfs inhoud vrij klaar. Want:

C. De inhoud van deze Psalm vervat in zich een verheerlijking van Sion, als van God bemind, en met Zijn allerdoorluchtigste openbaring bezocht; en vervolgens tot die waardigheid verhoogd, van een moederstad geworden te zijn voor alle gelovigen, waarin door het tussenkomen van de roeping der heidenen, de allerafkerigsten zouden wedergeboren worden, die de Allerhoogste Zelf in genade vermeerderen en bevestigen zou, ja, die Hij monsteren en als de Zijnen opschrijven zou.

D. Drieledig is de inhoud van deze Psalm, behelzende:

1. Een roemende verheffing van Sions heerlijkheid, met veel verwondering zo uitgebracht: Zijn grondslag is op de bergen der heiligheid. De Heere bemint de poorten Sions boven alle woningen Jakobs. Zeer heerlijke dingen worden van u gesproken, o stad Gods. Sela! In de drie eerste verzen.

2. Een ontdekking van die stukken waarin de heerlijkheid van Sion, dat is van de Evangeliekerk, inzonderheid ook betoond zou worden. Daartoe wordt gebracht:

a. De wedergeboorte, zelfs van de bitterste vijanden, en de vereniging van de geroepen heidenen tot de gemeenschap van Sion. Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen die Mij kennen. Ziet, de Filistijn, en de Tyriër, met den Moor, deze is aldaar geboren. En van Sion zal gezegd worden, die en die is daarin geboren, in vers 4 en het eerste gedeelte van vers 5.

b. De vermeerdering en bevestiging van hen die in Sion zouden geboren zijn. En de Allerhoogste Zelf zal ze bevestigen, in onze tekstwoorden.

c. De monstering van dat volk, en hoe zij bij hun Monsterheer zouden staan aangetekend, in vers 6.

3. Waarna dan eindelijk deze Psalm op een nadrukkelijke wijze wordt besloten, in vers 7.

IV. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen: *Een belofte voor hen die in Sion geboren zijn, dat de Allerhoogste Zelf ze zal vermeerderen in genade, en vermeerderende beves-*

tigen en verzekeren. Mag ik niet wel zeggen, gelovigen, dat dit voor u een van de meest troostrijke en alleraangenaamste stoffen is?
De Heere gunne u er die zegen bij, dat gij onder dit woord, bij Zijn licht, uw vermeerdering in de genade moogt zien, en daardoor van de Allerhoogste Zelf bevestigd worden! Amen.
V. In het openen van deze woorden moeten wij letten:

I. Op de onderwerpen daar hiervan gesproken wordt. En dan:
II. Op hetgeen dat hier aan hen wordt beloofd.

VERKLARING

I. Belangende de onderwerpen daar hier van gesproken wordt, deze worden in onze tekstwoorden wel niet uitdrukkelijk genoemd; nochtans menen wij dat ze uit de samenbinding van onze tekstwoorden met de even voorgaande zeer klaar en vrij tastbaar te onderkennen zijn.
A. Desniettegenstaande hebben evenwel sommige uitleggers, of uit onoplettendheid zulks over het hoofd ziende, of om andere redenen, niet nodig dat ik die hier ophaal, gewild dat Sion, de Evangeliekerk, de Kerk van het Nieuwe Testament, in het gemeen hier het onderwerp zou zijn.
1. Die dan willen dat door onze tekstwoorden zou aangeduid en voorzegd zijn:
a. De allereerste oprichting en grondlegging van de Kerk van het Nieuwe Testament, zoals zij allereerst zou plaats grijpen in de wereld, en de gehele aarde over, onder Joden en heidenen, gevestigd, gesticht en opgericht worden. Daarop ziet Jes. 9:6: De grootheid dezer heerschappij en des vredes zal geen einde zijn op den troon Davids, en Zijn Koninkrijk, om dat te bevestigen, en dat te sterken met gericht en met gerechtigheid.
b. De versterking en vermeerdering van die Kerk, dat dan geschieden zou:
1. Wanneer Hij er meer en meer uit de volkeren bekeren zou, die zich tot de gemeenschap van de Evangeliekerk begeven en zich daarmee verenigen zouden tot hun versterking. Daarop ziet de voorzegging, Jes. 2:2: En het zal geschieden in het laatste der dagen, dat den berg des huizes des Heeren zal vastgesteld zijn op den top der bergen, en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen; en tot denzelve zullen alle heidenen toevloeien.
2. Als ook, wanneer Hij die Kerk van binnen door Woord en Geest, in waarheid, in godsvrucht en in genade meer en meer opsieren en vastheid geven zou. Zo zou ze bevestigd worden in goedertierenheid, Jes. 16:5.
c. Dat Hij die Kerk verder ook in haar welstand bevestigen, vast en bestendig maken zou; dat dan geschieden zou:
1. Wanneer Hij die Kerk van binnen nog al meer en meer genaden tot verzegeling schenken zou.
2. En als Hij ze van buiten ook enige staat en vastheid zou geven in de wereld; door koningen haar tot voedsterheren te schenken, door haar met vrede en zegeningen te kronen, door haar in enige staat te brengen om haarzelf te verweren tegen vervolgingen en vijanden; en door haar zo een bestendig bestaan in de wereld te geven. Zo wordt er van Messias' Kerk gezegd, Jer. 30:20: Zijn gemeente zal voor Mijn aangezicht bevestigd worden.
2. Zo heeft de Allerhoogste Zelf Sion ook bevestigd; dat is:

a. Een Kerk onder de heidenen opgericht, die er tevoren niet was, zoals uit de Brieven van Paulus aan verschillende gemeenten blijkt. Die door de tijd ook merkelijk versterkt en vermeerderd is.
b. En die bevestigd is geworden met de tijden van Constantijn, toen keizers en vorsten haar tot voedsterheren werden, en ze tegen haar vijanden enig vermogen kreeg. Zodat wij op zichzelf tegen die zaken niets hebben, maar ze voor waarachtige waarheden houden, die elders in de profetische Schriften vrij duidelijk voorzegd, en onder het Nieuwe Testament ook bewaarheid en vervuld geworden zijn. Evenwel menen wij dat deze onze tekstwoorden zo niet opgevat en verklaard moeten worden.
B. Maar dat de onderwerpen daar hier van gesproken wordt, vrij tastbaar en zeer klaar diegenen zijn, die in Sion zijn geboren, dat is, elk en een ieder waar gelovige, die in de evangeliekerk door de wederbarende Geest Gods, hetzij uit de Joden, hetzij uit de heidenen, herboren is.
1. Dit bewijzen wij:
a. Uit het gehele beloop van deze Psalm. Dewijl de roemende verheffing van Sions heerlijkheid, in de drie eerste verzen voorgedragen, in de volgende verzen zo met bijzondering wordt voorgesteld ten opzichte van Sions kinderen, dat er trapsgewijs met betrekking op hen te kennen gegeven wordt waarin die heerlijkheid ook zou worden betoond. Bijgevolg zijn de ware gelovigen hier dan zeker de onderwerpen.
b. Omdat de grondlegging van de Kerk van het Nieuwe Testament in het eerste vers, de bekering der heidenen en wat daartoe behoort in het vierde vers van deze Psalm, reeds voorzegd waren. Nu is het immers niet te denken dat in deze korte Psalm diezelfde zaken nog eens met meer duistere woorden voorzegd geworden zijn. Maar het is veeleer te geloven dat nu die bekeerden zelf nader in hun voorrechten beschreven worden.
c. Doch dat bij mij alle bedenkelijkheid wegneemt, en het geschil hierin ten volle beslist, is de samenbinding van onze tekstwoorden met de even voorgaande woorden in ons tekstvers. Daar was uitdrukkelijk gezegd: En van Sion zal gezegd worden, die en die is daarin geboren. Hieraan worden nu onze tekstwoorden zeer duidelijk vastgemaakt: En de Allerhoogste Zelf zal ze bevestigen. Bijgevolg die en die in Sion geboren, zijn hier de onderwerpen.
2. Zodat het bij ons dan ook vast staat:
a. Dat niet alle mensen hoofd voor hoofd, die door een natuurlijke geboorte, of door een uitwendige belijdenis in de Kerk zijn, hier bedoeld worden.
b. Maar alleen de oprechte Sionieten, de ware gelovigen, die door de Geest Gods in Sion wedergeboren zijn. Ja, zelfs ook elk en een ieder van hen wordt hier gemeld, hetzij hij min of meer in genade gevorderd is, hetzij hij korter of langer in Sion is geboren geweest, hetzij hij uit Rahab of Babel, uit de Filistijnen, de Tyriërs of de Moren, en zo uit de allerbitterste vijanden, of uit anderen in Sion is geboren. Ziedaar toehoorders, de onderwerpen waarvan hier gesproken wordt.
II. Hetgeen dat hier aan hen wordt beloofd, is: Dat de Allerhoogste Zelf ze zal bevestigen. En dit wordt met *en* aan het vorige vastgemaakt.
A. *Vebou jeconenebba gneljôn*, staat hier in de Hebreeuwse tekst. Zodat hier eigenlijk aan elk en ieder gelovige wordt beloofd, *dat hij zal bevestigd worden*. En dat van de *Allerhoogste Zelf*.
1. Hier wordt dan aan elke gelovige beloofd, dat hij zal bevestigd worden.
a. Het woord *jeconenebba*, dat hier in de grondtekst staat, en afstamt van het wortelwoord *coun*:
1. Heeft verschillende betekenissen in de Heilige Bladeren.

a. Somtijds wordt het gebruikt voor *iets of iemand ergens toe bereiden*. En in die betekenis vinden wij het, Gen. 43:25, Ex. 16:5, Num. 13:1,29, en op verschillende andere plaatsen.
b. Somtijds zegt het, *de genade te vermeerderen*, en daardoor iemand te *sterken*. In deze betekenis ontmoeten wij het, Ps. 10:17, 68:10.
c. Zeer vele malen duidt het ook aan iets *of iemand te bevestigen, vast te stellen en te verzekeren.* In deze betekenis ontmoeten wij het, Deut. 32:6, 1Sam. 13:13, 1Sam. 20:31, en in verschillende andere plaatsen.
2. Uit deze verschillende betekenissen waarin dit grondwoord van de Heilige Geest Zelf gebruikt wordt, blijkt het een taalkundige vrij klaar, dat dit grondwoord eigenlijk betekent iemand door vermeerdering van genade tot vaststelling te bereiden, en hem daardoor ook zelf te bevestigen en te verzekeren.
b. Zodat derhalve hierdoor aan een gelovige beloofd wordt, in het gemeen, dat hij door vermeerdering van genade tot vaststelling zal bereid, en daarop ook zelf bevestigd en verzekerd worden. In het bijzonder wordt een geborene in Sion, achtereenvolgens deze belofte:
1. Door vermeerdering van genade tot vaststelling bereid, en zo aanvankelijk trapsgewijze bevestigd:
a. Wanneer hij meer inzien krijgt in zijn hart, in Christus en de vrije genadeweg, en in zijn geloofswerkzaamheden die hij oefent. Zodat hij nu meer particulier en bij de stukken ziet hoedanig zijn hart van binnen gesteld is; al wat hem in dezen ontdekt, is licht. Wat Christus en de vrije genadeweg vorderen; om toch maar als een melaatse en onreine telkens tot Hem langs die weg te komen. En hoedanig de werkzaamheden des geloofs zijn die hij oefent; dat hij bovenal maar zoekt in Christus gevonden te worden, en Zijn gerechtigheid te hebben. Dat, dat is de grondkeuze van zijn hart, en zijn grote toeleg. Gelijk het met Paulus gesteld was, Fil. 3:9.
b. Wanneer hij meer vernederd en verootmoedigd wordt, zodat hij er kleiner bij zichzelf door gemaakt wordt.
*. Het is wel zo, dat een ziel, wanneer zij eerst op de weg des levens komt, al veeltijds meer gevoelige smart en verlegenheid makende droefheid over de zonde heeft, dan wel vervolgens op de weg. Maar daar is gewoonlijk al wat drift en slaafse vrees bij, zodat zij daardoor juist niet kleiner bij haarzelf wordt.
**. Maar als hij vermeerdering van genade krijgt, dan begint hij meer een evangelische schaamte daarover in zich te bevinden. Hij heeft berouw, hij verfoeit zich over zijn verkeerdheden, hij wordt er bij zichzelf kleiner door. Wij zien dat duidelijk in Job, toen hij beproefd uit de verdrukking kwam, en vermeerdering van genade ontvangen had. Toen was immers zijn taal: Maar nu ziet U mijn oog; daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as, Job 42:5,6.
c. Wanneer hij meer gezette en bedaarde lust en genegenheid vindt tot de Heere en Zijn vreze.
*. In het eerst, toen hij eerst op de weg kwam, had hij ook wel een oprechte lust tot de Heere en om Hem te vrezen; maar het was alles zo gezet en bedaard niet. Dan maakt hij eens de wonderlijkste bevattingen van de Heere en Zijn vreze. Dan moest hij de hoogste trap van heiligheid hebben, of ging anders alles ontkennen. Dan zat hij eens moedeloos en werkeloos, alsof hij alles zou opgeven. Dan zocht hij de vreze Gods in uitwendige dingen, en ook wel eens bij de schepselen.
**. Maar vermeerdering van genade krijgende, begint de lust en geneigdheid tot de Heere en Zijn vreze meer bedaard en gezet op zijn hart te wegen. Het is hem meer aanhoudende

daar om te doen; zodat hij het nu voor des Heeren voeten brengt, daar bidt en betuigt: Doe mij treden op het pad Uwer geboden; want daarin heb ik lust, Ps. 119:35.
d. Wanneer hij meer gebruik van de Heere Jezus maakt in alles waartoe Hij van God geworden, 1Kor. 1:30. Christus als zijn Sterkte gedurig opnieuw door het geloof aangrijpt, en maar zoekt in Hem te blijven, om door Hem veel vrucht te dragen; dewijl hij hoe langer hoe meer ondervindt dat hij zonder Hem niets kan doen, Joh. 15:5. Zoekende daarom Christus als een kracht gevend Voorbeeld gedurig onder het oog te hebben, en Hem te volgen als zijn overste Leidsman, gelijk Hij genoemd wordt, Hebr. 12:2.
e. Wanneer hij een zuiverder vermaak, vergenoeging en blijdschap vindt in en over de oefening en betrachting van de godzaligheid.
*. In het eerst was het veeltijds zo bij hem, dat hij ernst zocht uit droefheid, en waande niets van de godzaligheid te kunnen oefenen, tenzij hij eerst beklemd en verlegen gemaakt was; dat hij daarom ook op velerlei wijze als het eerste zocht.
**. Maar nu vermeerdering van genade krijgende, vindt hij zijn hart meer en meer van dat verkeerde afgezet, en terstond meer vervrolijkt, als hij maar in de godzaligheid mag werkzaam zijn. O! hij bemerkt daaruit toch, dat de Heere een welgevallen heeft aan hem, en dat hij als een zachtmoedige versierd wordt met Zijn heil; dies hij als Zijn gunstgenoot ook van vreugde opspringt om die eer, Ps. 149:4,5.
f. Wanneer hij meer strijd voert, en daarin meer geoefend wordt. Die vermeerdering van genade krijgt, wordt juist van verdorvenheden en zware posten niet bevrijd, zoals veeltijds de eerst beginnenden zich verbeelden. Neen, maar al veelmaals raken er grote verdorvenheden dan in zijn hart aan het woelen, en worden in zwaardere posten gebracht dan wel voorheen. Maar dan krijgt hij vermeerdering van genade, wanneer hij door dat alles geoefend wordt, Hebr. 12:11.
g. Wanneer hij in geestelijk licht toeneemt, meer leert beproeven welke de goede, heilige en volmaakte wil Gods is, en hoe langer hoe meer zich daarnaar begint te schikken in alles, en zo opwast in de genade en kennis, 2Petr. 3:18.
h. Wanneer hij naar het beeld van God dagelijks meer en meer in gedaante veranderd wordt, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als er staat, 2Kor. 3:18.
2. Een oprechte Sioniet wordt onder, nevens en op de vermeerdering van genade ook wel eens merkelijk bevestigd en verzekerd; op deze wijze onder andere:
a. Wanneer God zijn ziel Zijn troetelingen van liefde op een bijzondere wijze doet ondervinden, en zo de liefde Gods in zijn hart wordt uitgestort door de Heilige Geest, Rom. 5:5.
b. Wanneer Hij Zich gans heerlijk aan hem openbaart, door hem als op een ander Thabor te voeren, of door hem te brengen in Zijn binnenkameren, met de bruid, Hoogl. 1:4.
c. Wanneer God zijn hart merkelijk vervrolijkt en verwijdt, zodat hij uitroepen kan, Ps. 4:8: Gij hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd als hun koren en most vermenigvuldigd zijn.
d. Wanneer God op de uitgangen van het hart naar Hem om genade en vergeving, stilte in de ziel geeft, waardoor de benarde vrees en vorige beklemdheid wijkt. Zo spreekt Hij tot Zijn volk en gunstgenoten van vrede, Ps. 85:9.
e. Wanneer God tot zijn ziel zegt: Ik ben uw Heil; en daartoe het een of ander Bijbelwoord met nadruk op zijn hart doet vallen, Ps. 35:3.
f. Eindelijk, wanneer God de ziel redelijk en bedaard inleidt in de wezenlijke kenmerken en bewijzen van genade, in het Woord voorgedragen; en haar daar benevens bij Zijn licht

doet zien dat die zaken in haar zijn; en zo in en met haar het slot opmaakt, dat zij aandeel aan de genade heeft.
2. Ziet, zo zal elke ware Sioniet van de Allerhoogste Zelf bevestigd worden.
a. *Gneljôn,* de *Allerhoogste*, wordt de Heere genoemd, omdat Hij de Hoogste en boven alle schepselen verheven is: 1. In volmaaktheid. 2. In woning. 3. In gebied. 4. In kracht. 5. En in goedertierenheid en weldadigheid.
b. Deze Allerhoogste Zelf zal ze bevestigen.
1. Bijgevolg, zij zouden zichzelf niet bevestigen. Mensen, ja leraars zouden ze ook niet kunnen bevestigen, dat zou ze niet kunnen voldoen.
2. Maar de Allerhoogste Zelf zou dat doen. Dit wordt hun hier beloofd. Volzeker mogen zij dan ook staat maken op deze belofte; want hun gebrek kan de Allerhoogste niet beletten, hun laagheid Zijn werk niet terug houden, hun zonden Zijn handen niet binden, hun machteloosheid Hem Zijn kracht niet ontnemen, en hun verkeerdheid Zijn genadewerk niet stremmen. Hij zal het dan gewis in hen volbrengen.
B. En dit wordt met *en* aan het vorige zo vastgemaakt, dat het ook in het enkel getal wordt uitgedrukt, om zo aan te duiden: Aan de ene kant dat elke geborene in Sion dit als een genadegevolg van zijn wedergeboorte van de Heere verkrijgen zal. En aan de andere kant, om te kennen te geven dat dit in elke Sioniet juist niet in even grote trap zou gevonden worden, maar dat de ene het in deze, de andere in een mindere trap zou ondervinden.
Ziedaar toehoorders, deze woorden voor uw aandacht geopend.

TOEPASSING

I. Mochten wij u allen als geborenen in Sion met grond aanmerken en maar toeroepen, de allerhoogste Zelf zal u bevestigen. Wat zou ons dat tot blijdschap zijn. Maar wij hebben gewichtige redenen om het tegendeel van velen uwer te denken.
A. Ei! Beziet welke gronden gij hebt waarop gij denkt in Sion geboren te zijn.
1. De ene mijdt alle grove zonden; is hij dan geen Sioniet? En zo bestaat hij evenals die farizeeën, Luk. 18:11.
2. Een ander doet veel goede dingen; is hij dan niet wedergeboren? Maar was het met Herodes ook zo niet?
3. Een derde is zeer medelijdend, en geeft aalmoezen aan de armen. Maar deden de farizeeën dat ook niet? Matth. 6.
4. Een ander wederom heeft berouw over zijn zonden; maar had Judas ook geen berouw? Matth. 27.
5. Een ander wederom heeft het historisch geloof, en al vrij wat kennis. Maar was het met Simon de tovenaar ook zo niet? Hand. 8.
6. Een ander wederom werd wel eens onder het Woord verruimd en verkwikt. Maar ging het niet al zover met diegenen waarvan Paulus zegt, dat zij kunnen afvallen? Hebr. 6:4-6. Bijgevolg zijn dit geen goede gronden, noch rechte bewijzen dat men in Sion geboren is.
B. Veel zekerder gaat dit bewijs door, wanneer iemand van de Allerhoogste Zelf in genade vermeerderd en bevestigd wordt. Dit bewijs is ontwijfelbaar en kan niet feilen; en daarom behoorde elk daarnaar te staan.
II. Maar wellicht denkt een oprechte onder u, ik heb al zolang daarnaar gestaan om van de Allerhoogste Zelf bevestigd te worden, en ik vind dat nog niet; wat dan? Oprechte:
A. Staat gij er wel langs de rechte weg naar? Zodat gij vermeerdering van genade zoekt, en langs die weg de bevestiging? Geeft gij de wijze hoe de Heere u wil bevestigen wel onbe-

paald aan Hem over, of wilt gij juist dus en niet zo bevestigd worden? Vermeerdert de Heere u niet in genade? Wel, daar ligt zelfs al enige bevestiging in.
B. Wellicht denkt een ander onder u, ik vind geen vermeerdering. Niet gelovigen? Hebt gij niet meer inzien in uw hart en werkzaamheden dan voorheen? Zijt gij nu niet kleiner bij uzelf dan in vorige dagen? Maakt gij nu niet meer gebruik van Christus dan eertijds?
C. Zijt gij in dezen zo donker, zo maant de Heere op Zijn beloften; Hij wil wel van een gelovige op Zijn beloften gemaand zijn.
D. Hij Die de Allerhoogste Zelf is, en een onveranderlijke God, zal op Zijn tijd Zijn belofte ook aan u vervullen, u in genade vermeerderen, en u eindelijk bevestigen, hier, of bij uw overgang in de heerlijkheid. AMEN.

DRIE EN DERTIGSTE LEERREDE *Ter gelegenheid van het einde van het jaar*

PSALM 90:12

Leer ons (alzo) onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.

INLEIDING

I. **GOD** heeft thans voor elk mens drie verschillende woonplaatsen toebereid, moetende ieder mensenkind uit zijn eerste woning zeker verhuizen naar de tweede en derde. De wereld waarin zij leven, het graf waarin zij verrotten, de hemel waarin zij gekroond, of de hel waarin zij gepijnigd worden.

A. Het gezelschap in de wereld is de ijdelheid, in het graf de wormen, in de hemel de engelen en in de hel de duivelen. Nochtans is de dwaasheid van de meeste mensen zo groot, dat ze als een gedurige woonplaats en hun gelukzaligheid in deze wereld zoeken. Daar de wereld toch niet anders is dan een schouwtoneel van allerlei ellenden, en des mensen leven maar een wind, een schaduw, damp en rook, die maar voor een weinig tijd gezien wordt, en daarna verdwijnt, Jak. 4:14. Ja, minder dan alles, niet met al. Onze dagen, naar het getuigenis van David, die zijn maar een handbreed, onze leeftijd is voor God als niet, en een ieder mens, hoe vast hij staat, is ijdelheid, Ps. 39:6.

B. Wat is de reden waarom de meeste mensen niet meer aan de dood, die een ingang tot de hemel of de hel is, gedenken, en waarom zij niet trachten te leven, gelijk zij zullen wensen gedaan te hebben, als zij moeten sterven? Het is omdat zij niet denken zo haast te sterven, maar zich nog vele dagen en jaren van leven voorstellen, ofschoon er dikwijls nog maar een dag over is; ja, wat zeg ik, een dag, wij leven, en terwijl wij dit of een ander woord spreken, sterven wij misschien daarheen. Waar wij zijn, wij staan als in de poort des doods, wandelen in de schaduw des doods, wonen in een lichaam des doods. En dewijl wij dit allen weten, dat wij sterven moeten, overmits wij het leven maar te leen hebben, en dit vonnis zesduizend jaar geleden al uitgesproken is in de hof van Eden, door ervaring bevestigd, en aan de gehele wereld bekend gemaakt; waarvandaan komt dan deze domheid en dwaasheid, dat de meesten niet voorzichtiger leven, dan omdat zij niet denkende aan de dood, altijd denken te leven, immers nog een geruime tijd? Hetwelk dikwijls velen bedriegt, en altijd een kwade rekening maakt. Het jaar van 1750 is haast ten einde, en buiten twijfel zijn velen die deze dag onder hun dagen ook hadden geteld, in hun rekening bedrogen en weggerukt zijnde uit het land der levenden, eer zij er zelfs aan dachten. Zo eindigen onze dagen, die haast voortvaren; en hun snelheid behoorde elk en een ieder te vermanen dat hij zijn rekening tijdig leerde maken, opdat hij godzalig leven en zalig sterven mocht.

II. Immers hiertoe geven aanleiding de woorden die wij uw aandacht zo even tot een tekst voorlazen, in welke de man Gods Mozes bidt: Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.

III. Deze Psalm draagt tot een opschrift in het eerste vers: Een gebed van Mozes, de man Gods.

A. Waaruit velen besluiten dat dit lied van Mozes gedicht is. Zo schrijft de Chaldeeuwse taalman: Een gebed, hetwelk Mozes, de profeet des Heeren gebeden heeft als het volk van Israël in de woestijn gezondigd had. Althans, ik zou ook liefst met de oudvader Hieronymus mij aan het opschrift houden, dat Mozes als dichter van deze Psalm noemt. Evenwel zijn er ook anderen die David voor de opsteller houden, alsof hij bij wege van persoonsverwisseling Mozes maar biddende had ingevoerd, doch dat heeft bij mij geheel geen ingang.
B. De voorname inhoud van deze Psalm is, een beschrijving van de zwakheid, ellende en kortheid van des mensen leven.
C. Men kan voegzaam deze gehele Psalm, na het opschrift, in twee delen onderscheiden.
1. Behelzende het eerste, en beklag over de algemene onachtzaamheid omtrent de korte levenstijd die de mens maar gegund wordt, vers 1-11.
2. En behelzende het andere deel, een gebed tot God, om de kortheid van het leven met indruk recht te leren kennen, en om Zijn zegeningen te mogen genieten, van vers 12 tot aan het einde van deze Psalm.
IV. Zodat onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen*: Een gebed van Mozes tot God, dat Hij hem en een ieder van het volk, de kortheid van hun leven met indruk recht wilde leren kennen, om zo een wijs hart te bekomen.*
Dit zal thans de laatste kerkrede op een na zijn, die in dit jaar, hetgeen na vier dagen staat te eindigen, tot u, o gemeente van 's Gravenhage, zal gesproken worden. De laatste zal een belijdenispredikatie zijn. Dit jaar is in het midden en einde wonderlijk voor u geweest. Aanstaande vrijdag zal er een ander jaar begonnen worden. Wij haasten elk naar ons einde en naar ons graf. Dit jaar, dat nu haast verlopen is, kort wederom een jaar van ons leven af, dat nu reeds voorbij is. Hoevelen beleefden het einde van het voorleden jaar, die het einde van dit jaar niet beleven zullen, maar reeds door de dood zijn weggerukt? Evenzo zijn er hier buiten twijfel thans verschillenden tegenwoordig, die de laatste predikatie in het andere jaar ook niet zullen horen, maar dan reeds ook de weg van alle vlees zullen gegaan zijn; en niemand weet wie van ons de eerste zal zijn.
Dit behoorde ons onder indruk te brengen, en ons onze dagen te doen tellen, opdat wij een wijs hart mochten bekomen.
O, de Heere lere het ons Zelf, geve ons een indruk op het hart, en bewerke ons hiertoe door Zijn Geest!

I. Hetgeen daar hier om gebeden wordt; het is, alzo onze dagen te tellen, dat wij een wijs hart bekomen.
II. Daar wordt verzocht en gebeden dat God hun zulks leren wilde. Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.

VERKLARING

I. Wat het eerste aangaat, daarin wordt gesproken van dagen, daar onze overzetters tussen twee haakjes het woordje *onze* bijvoegen, onze dagen. En van het tellen der dagen, van ze alzo te tellen, dat wij een wijs hart bekomen.
A. Om dan met het eerste te beginnen. Die hier in onze tekst voorbiddende voorkomt, is Mozes.
1. Degene tot Wie hij bidt is de Heere, Die van eeuwigheid tot eeuwigheid God is, volgens het eerste vers van onze tekstpsalm.

2. De personen voor wie hij bad, waren hijzelf, Gods knechten, vers 13, hun kinderen, vers 16. En men moet er in zijn ruimte al het volk zelfs onder begrijpen, dewijl hij om iets bad daar zij allen een overgroot belang bij hadden.
3. En zo spreekt hij biddende van dagen.
a. Wat eigenlijk een dag is en dagen zijn, zal ik thans niet melden aan ulieden, die allen verschillende dagen beleefd, en van dit lopende jaar er reeds driehonderd een en zestig gezien hebt, zodat het nog maar vier dagen zal uitleveren en dan geëindigd zijn.
b. Maar door dagen wordt ook zeer dikwijls in de Heilige Schrift de tijd van des mensen leven te kennen gegeven, welke door jaren en dagen afgemeten wordt. Ouderdom is maar een jaar, schreef eens een oud en eerwaardig man. Hierom worden de Boeken der Kronieken, welke het leven van vele mensen beschrijven, in het Hebreeuws genoemd, de woorden der dagen. Zo lezen wij in het Oude Testament doorgaans dat het leven gerekend werd door de dagen. De patriarch Jakob, als hij van Farao gevraagd werd, hoeveel zijn de dagen der jaren van uw leven? Hij antwoordde: De dagen der jaren mijner vreemdelingschap zijn honderd en dertig jaren. Weinig en kwaad zijn de dagen der jaren mijns levens geweest, en hebben niet bereikt de dagen van de jaren des levens mijner vaderen in de dagen hunner vreemdelingschappen, Gen. 47:8,9. Zo staat er ook van Job, Job 42:17, en van David, 1Kron. 23:1, dat zij stierven, oud en zat van dagen. Mijn leven, zei een van de Ouden, heeft maar drie dagen; de dag van mijn bekering, de dag van mijn dood, en de dag der wederopstanding. Een ander zei: Ons leven op het langste genomen, heeft maar vier dagen; de lente van het onkruid, het stof van de zomer, de zorg van de herfst en de winter van ellende. En terecht, want:
1. Zo haast de mens de eerste dag van zijn leven in het lichaam van zijn moeder zelfs begint, begint hij met zonden en ellende; zo ras ademt het kind niet, of het zuigt het vergif der zonden van zijn ouders. Waarom David zei, Ps. 51:7: Ziet, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen. In Adam hebben wij allen gezondigd, en zijn sindsdien door de zonde allen besmet, volgens de leer van Paulus, Rom. 5:12. Gelijk de mens volgens de regel der natuur zijns gelijke voortbrengt, zo brengt hij volgens Gods regel, nu zondig zijnde, een zondaar voort. Want hoe kan een zoute fontein zoet water opgeven, en een reine voortkomen van een onreine? Het is onmogelijk; dat uit vlees geboren is, dat is vlees, Joh. 3:6.
2. Is dit de lente, hoe zal de zomer zijn? De tijd van onze jeugd, die licht doorgebracht wordt door wellust en vermakelijkheden; zodat men dikwijls met vermaak dan behaalt, dat met bitterheid in de oude dag beweend wordt. Gedenk niet de zonden mijner jonkheid, bad David, Ps. 25:7. Waarom anders, dan omdat derzelver gedachtenis hem bitter was? Gij schrijft bittere dingen tegen mij, zei Job, en Gij doet mij erven de misdaden mijner jonkheid, Job 13:26. Bijaldien de vreugde der jonkheid nooit een einde nam, dan zouden het sommigen misschien een gelukkig leven noemen. Maar hoor nu eens: Verblijd u, o jongeling in uw jeugd, en laat uw hart zich vermaken in de dagen uwer jongelingschap, en wandel in de wegen uws harten, en in de aanschouwing uwer ogen. Maar weet dat God u om al deze dingen zal doen komen voor het gericht, Pred. 11:9. De wijze man, die in zijn jeugd ruime wegen insloeg, wat roept hij in het einde daarvan anders uit, dan dat het alles ijdelheid der ijdelheden was, Pred. 12:8. Wat was de wijsheid van Achifofel, de sterkte van Goliath, de vermaken van Belsazar, de eer van Haman en de schoonheid van Absalom anders dan ijdelheid? Zodat, als men de vruchten der zonden beschouwt, zo mag men vrijmoedig zeggen tot het lachen, gij zijt uitzinnig; en tot de vreugde, wat maakt gij? Pred. 2:2.

3. Is dit ook de zomer, wat wil het worden met de herfst? Dat is de tijd der mannelijke jaren. Voorwaar, daar vindt men maar een uur van vreugde en een wereld van droefheid. Er is in de wereld geen plaats, geen staat, geen beroeping zonder zorg. Bekommeringen zijn er in het huis, moeite op het veld, partijschappen in de stad, verdeeldheden in de Kerk, nijdigheid aan het hof; ja, waar vindt men vergenoeging? In iedere staat wordt men van de stormen der wereldse ongestadigheid als in een onstuimige zee heen en weer geslingerd; de armen worden veracht, de rijken benijd, de wijzen mistrouwd, de dwazen bespot. Dit is de herfst.
4. Hoedanig is nu de winter? Dat is de dag des ouderdoms. Voorwaar niet anders dan een last; de zon begint laag te gaan, en men sterft als alle dagen door ontelbare kwalen en pijnen, die deze staat doorgaans vergezelschappen tot het graf. De ouderdom, zei Bion, is een haven voor alle kwalen; de mensen vlieden daarheen, hopende naar het einde der ellenden. Deze dagen noemt Salomo kwade dagen, in welke men zeggen zal, ik heb geen lust in dezelve, Pred. 12:1. En hij beschrijft ons de oude dag daar vervolgens zeer aardig door verschillende gelijkenissen. Dan zullen de wachters van het huis beven, dat zijn de armen en handen die het lichaam, daar de ziel als in een huis woont, bewaren, het kwaad afwerende; die zullen dan trillen, schudden en beven. En de sterke mannen zullen zichzelf krommen, dat zijn de benen en schenkels, die het lichaam als sterke mannen dragen, die zullen dan verzwakken. En de maalsters zullen stil staan, omdat ze minder geworden zijn; dat zijn de tanden die de spijs vermalen, die zullen dan uitvallen, en zo gauw niet zijn om de spijs te kauwen. En die door de vensters zien, dat zijn de ogen, zullen verduisterd worden; de twee deuren naar de straten zullen gesloten worden; dat zijn de lippen, omdat met de ouderdom de spraak veeltijds enigszins belemmerd wordt. En zo komt de oude dag met vele gebreken aan; een oud mens wordt somtijds zelfs tweemaal een kind, eens in zijn ingang in de wereld, en eens in zijn uitgang. Het leven van de mens is dan kort, de lengte zijn maar dagen. Die het allerlangst op aarde leefde, was Methusalem; evenwel zijn jaren mochten tot geen duizend reiken, negenhonderd negen en zestig jaren waren al de dagen van zijn leven, Gen. 5:27. Na de zondvloed is het bijkans op de helft bekort; Sem leefde maar vijfhonderd jaar, Jakob maar honderd zeven en veertig. En van tijd tot zijd zijn ze korter geworden, zodat in de dagen van Mozes, de eerste schrijver der Goddelijke Schriften, de dagen onzer jaren gekomen waren op zeventig, of ten hoogste zo wij sterk zijn tachtig jaar. Met een woord, des mensen leven, dat zijn maar dagen; en zijn dagen zijn maar een schaduw. Wij zijn van gisteren, en weten niet, dewijl onze dagen op aarde een schaduw zijn, Job 8:9.
B. Nu, deze dagen wil Mozes dat wij ze tellen zullen.
1. Dagen tellen betekent niet alleen naar de wijze van rekenaars de dagen te rekenen; maar het zegt ook de kortheid van het leven en de ellenden van dit leven alzo te overdenken, dat men meteen op de oorzaken daarvan denkt, en daaruit besluit dat er een ander leven na dit leven overig is, en zo voorzichtig leert zijn in al zijn doen, en dat men al zijn tijd wel zoekt te besteden, denkende alle avonden dat er een dag van het getal verlopen is, en alle morgen dat er een dag van ellende is nakende.
2. In het bijzonder moet men zijn dagen tellen:
a. Door bijdoen van de ene dag bij de andere; en dan zal men bevinden dat zijn dagen weinig zijn, en moeten bekennen dat het de goedertierenheden des Heeren zijn dat wij niet vernield zijn, en dat Zijn barmhartigheden geen einde hebben, Klaagl. 3:22.

b. Door af te trekken, hoeveel van onze tijd verspild is; met slapen en niets doen, met ijdele vermakelijkheden en vergeefse arbeid, met kwaad doen en het betrachten van zonden. Waaruit blijken zal de korte tijd tot het ene nodige besteed.
c. Door te rekenen wat deze dagen zijn bij de eeuwigheid die te volgen staat.
C. Doch het is niet evenveel hoe men zijn dagen telt. Velen tellen hun dagen kwalijk, en maken een verkeerde rekening. Mozes spreekt daarom hier in onze tekst van zijn dagen alzo te tellen, dat wij een wijs hart bekomen.
1. Het grondwoord *keen*, hier door *alzo* overgezet:
a. Betekent eigenlijk *recht*. Zo wordt het vertaald, Num. 27:7: De dochteren van Zelafeat spreken recht. En 2Kon. 7:9: Toen zeide de een tot de ander: Wij doen niet recht. Derhalve staat hier eigenlijk in onze tekst, naar de kracht der grondwoorden: Laar ons recht onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.
b. Doch onze overzetters vatten het ook geheel niet kwalijk, wanneer zij het hier door alzo vertalen. Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen. Want behalve dat dit Hebreeuwse woord ook meermaals voor alzo wordt gebruikt, zo is het uit de gehele samenhang van deze Psalm, en in het bijzonder uit de samenbinding van onze tekst ook vrij klaar, dat Mozes hier in onze tekst met dit woordje voornamelijk ziet op het rechte einde waartoe elk zijn dagen moet tellen, namelijk om daardoor een wijs hart te bekomen. Zodat de onzen het dan ook zeer wel en recht naar de mening zo vertalen: Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.
2. Deze rekenkunst is dan noodzakelijk tot dat einde:
a. Opdat wij een wijs hart bekomen. Door het hart moeten wij hier verstaan de geest van de mens, zijn redelijke ziel met deszelfs vermogens van verstand, oordeel en wil; meermaals in de Bijbel het hart genoemd, als Gen. 6:5, Deut. 5:29, en in zeer veel andere plaatsen. Hier wordt in het bijzonder gesproken van een wijs hart.
1. Wijs van hart te zijn, is altijd hoog geacht en gewaardeerd geweest; en wie is er die daar niet gaarne voor gehouden wil zijn? Doch het is te beklagen dat de meesten het liever willen schijnen en daarvoor gehouden worden, dan het in de daad te zijn. De naam van wijs van hart te zijn is licht, maar de daad zeer zwaar; en daarom is het eerste bij velen, doch het laatste bij weinigen. Want de verstandigsten in de wereld zijn menigmaal de meest botten, blinden en onkundigen in de geestelijke en hemelse dingen.
a. Velen in Israël waren wel wijs om kwaad te doen, maar goed te doen wisten zij niet, Jer. 4:22. Zij waren verstandig genoeg in natuurlijke dingen, maar in geestelijke dingen waren zij onwijs. Ja, zij waren in het Goddelijke wijzer dan de heidenen, nochtans was het hart, de praktijk en betrachting van velen onder hen al zo erg als van de heidenen.
b. Maar de wijsheid die hier gevorderd wordt, is een Goddelijke en hemelse wijsheid, die van Boven is, Jak. 3:17; die ons kan wijs maken tot zaligheid, 2Tim. 3:15. Waarvan Mozes zei, Deut. 4:5,6: Ziet, ik heb u geleerd de inzettingen en rechten, gelijk als de Heere mijn God mij geboden heeft. Opdat gij alzo doet in het midden des lands, daar gij naartoe gaat, om dat te erven. Behoudt ze dan en doet ze; want dat zal uw wijsheid en uw verstand zijn voor de ogen der volkeren; die al deze inzettingen horen zullen, en zeggen: Ditzelve grote volk alleen is een wijs en verstandig volk. Een wijsheid derhalve, niet alleen maar om daarover te spreken, maar inzonderheid ook om ze te doen.
2. Die bekomt nu, naar de taal Kanaäns, dus een wijs hart:
a. Die de Heilige Israëls recht leert kennen, als een heilig en rechtvaardig, en tegelijk als een genadig en barmhartig God, en zo verstaat, en Mij kent, dat Ik de Heere ben, doende weldadigheid, recht en gerechtigheid op de aarde, spreekt de Heere, Jer. 9:24.

b. Die zichzelf ook in de waarheid onder het oog krijgt, en zijn ongerechtigheid leert kennen waarmee hij tegen de Heere zijn God heeft overtreden; ziende zo dat hij het geduurig en hooggaande tegen de Heere verdorven heeft, en het nog dagelijks verderft. Deze wijsheid wordt bovenal ook vereist, Jer. 3:13.
c. Die ook recht leert kennen en onderscheiden wat kwaad en wat goed is. Wie is wijs? Die versta deze dingen. Wie is verstandig? Die bekenne ze. Want des Heeren wegen zijn recht, en de rechtvaardigen zullen daarin wandelen, maar de overtreders zullen daarin vallen, Hos. 14:10.
d. Die met zijn hart kiest, wil en omhelst wat nuttig en voordelig is, hebbende die grondkeus en vast voornemen des harten om de vreze des Heeren in alles en boven alles te verkiezen en vast te houden. En zo is de vreze des Heeren het beginsel der wetenschap, Spr. 1:7.
e. Die met ernst en ijver de verborgenheden der godzaligheid navorst en onderzoekt. Daarom hadden de Joden oudtijds dit spreekwoord: Gezegend is de wijze die verborgenheden onderzoekt. Salomo heeft hierop ook het oog, als hij zegt: Mijn zoon, zo gij mijn redenen aanneemt, en mijn geboden bij u weglegt, om uw oren naar wijsheid te doen opmerken; zo gij uw hart tot de verstandigheid neigt, ja, zo gij tot het verstand roept, uw stem verheft tot de verstandigheid; zo gij ze zoekt als zilver en naspeurt als verborgen schatten; dan zult gij de vreze das Heeren verstaan, en zult de kennis Gods vinden, Spr. 2:1-5.
f. Die leerzaam is, en zich gaarne gezeggen en onderwijzen laat. Die heeft een wijs hart bekomen, zeggen de rabbijnen, welke weet dat hij nog niet alles weet, en niet laatdunkend is. Hierom zegt Salomo ook: Zijt niet wijs in uw ogen, Spr. 3:7.
g. Die denkt aan het voorledene, en zo zijn wegen overdenkende, zijn voeten keert tot Gods getuigenissen, met de dichter, Ps. 119:59.
h. Die let op het heden, en acht geeft op Gods stem, wetende dat zulks zonder de hoogste schade van de ziel niet kan verzuimd worden, Ps. 95:7,8.
i. Die ten opzichte van het toekomende als een kloekzinnig mens het kwaad ziet, en zich verbergt, Spr. 22:3.
j. En eindelijk, die alzo de ellenden van dit leven bedenkt. Dat hij zich verootmoedigt voor de Heere. Dat hij door een oprechte bekering zijn zonden afbreekt, dat hij zijn hart in het geloof aan God en Zijn Zoon geeft, en dat hij in waarheid en oprechtheid voor Hem wandelt.
b. Die nu recht zijn dagen telt, dat is, de kortheid, ijdelheid en ellendigheid van zijn leven recht overweegt, zal daartoe opgewekt worden om zo voorzichtig te wandelen, niet als een onwijze, maar als een wijze, Ef. 5:15.
II. Doch dewijl een mens gans traag is in dit nodige werk, zo bidt de man Gods Mozes, dat God hem, Zijn knechten, hun kinderen en het volk, zulks Zelf leren wilde, zeggende tot de Heere: Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.
A. Waanwijze en opgeblazen wereldlingen zullen dit wellicht als een slecht gebed aanzien, denkende bij zichzelf: Wel, wie zou zo weinig dagen niet licht kunnen optellen? De kinderen, zo haast ze kunnen spreken, leren dit getal. Maar dit maakt onze onwetendheid en dwaasheid des te beklaaglijker, dat men zo weinig dagen niet recht telt. Wat baat het of gij alles uitrekenen en optellen kunt? Als gij de rekening van uw dagen kwalijk optelt, en niet kunt zien de kwaadheid die er in het voorgaande geweest is, en hoe gij de volgende behoort te besteden?

B. Mozes bidt hier, dat de Heere Zelf dit wilde leren aan hem, Zijn knechten, hun kinderen en het volk, zeggende tot God: Leer ons alzo onze dagen tellen.
1. En derhalve erkent en belijdt hij hiermee voor de Heere:
a. Dat hijzelf en zij allen van nature in zichzelf zo onwijs en kwaad waren, dat zij hun eigen dagen niet recht tellen konden.
b. Dat de traagheid van hun hart van nature zo groot was, dat zij tegen dat werk zo opzagen, dat zij er niet recht aan beginnen konden, noch beginnen zouden, tenzij er ze de Heere Zelf toe bepaalde.
c. Dat de verkeerde en zondige eigenliefde van nature zo diep in aller hart zit, dat zij daardoor ook geheel buiten staat zijn om hun dagen recht te tellen. En eindelijk:
d. Dat de aardsgezindheid en het gedurig kleven van hun ziel aan het stof ze ook gedurig vervoerde met dingen van de tijd, en ze nog teveel aan de schepselen deed verkleefd zijn, om hun dagen recht te tellen.
2. Echter stelt hij met zulks te bidden ook vast, dat alzo zijn dagen te tellen, zeer noodzakelijk is, als zijnde de rechte weg om aan zichzelf recht bekend te worden. Dat het zeer betamelijk is, dewijl men daardoor gedurig tot zichzelf komt; en dat het zeer nuttig is, omdat men door die weg een wijs hart erlangt.
3. En eigenlijk bidt hij hiermee:
a. Dat de Heere hem, Zijn knechten, hun kinderen en het volk, Zelf daartoe bepalen wil, dat zij er niet van tussen kunnen, maar opzettelijk en gezet aan dat werk moeten, om hun dagen te tellen.
b. Dat Hij ze ook Zelf met Zijn licht bestrale, opdat zij verlichte ogen des verstands erlangen mogen, om daardoor de kortheid, ijdelheid, zondigheid en ellendigheid van hun dagen in de grond te leren kennen en recht te tellen.
c. Dat Hij hun oordeel ook Zelf wil heiligen, opdat zij de rekening recht opmaken, en hun dagen alzo tellen mogen dat zij een wijs hart bekomen.
d. En eindelijk, dat Hij door genade ook Zelf hun wil en hart overbuige, om alzo hun dagen te tellen, en zulk een wijs hart te bekomen.
1. Dat zij zich verootmoedigen voor de Heere. Dat zij door een oprechte bekering hun zonden afbreken. Dat zij hun harten in het geloof aan God en Zijn Zoon geven.
2. En dat zij voortaan al de dagen van hun leven in waarheid en oprechtheid voor Hem wandelen. Gelijk dit de verbondseis is, die de Heere aan Abraham al voorstelde, Gen. 17:1, zeggende: Ik ben God de Almachtige, wandel voor Mijn aangezicht en zijt oprecht.
Ziedaar toehoorders, deze nadrukkelijke stof voor uw aandacht geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Leer hier nu uit in het voorbijgaan, vrienden, dat zijn dagen recht te leren tellen, zodat men deszelfs kortheide, ijdelheid, zondigheid en ellendigheid recht bedenkt en overweegt, een wijs hart doet bekomen. Salomo had dit onder andere ook in het oog, als hij in Pred. 2:14 zegt: De ogen des wijzen staan in zijn hoofd, maar een zot wandelt in de duisternis. Dat is, een wijze telt zijn dagen recht, en bekomt daardoor een wijs hart; maar een zot ziet alleen op het tegenwoordige. Trouwens, niets is er voor een mens noodzakelijker dan zijn dagen alzo te tellen dat hij een wijs hart bekomt. Overweeg maar eens:
A. De verdorvenheid van de wereld, die in het boze ligt; deze neemt gelijk de zonden van Sodom hand over hand toe. Uw eigen verdorvenheid, waardoor gij licht tot zonden te verleiden zijt, indien gij uw dagen niet recht leert tellen. Wat kan een mens meer aanzetten

tot ware boetvaardigheid en tot een ongeveinsde bekering, dan dat hij al zijn dagen leert tellen, en denkt, ik zal eerlang voor de vierschaar van God moeten verschijnen, en daar rekenschap van al mijn doen en laten moeten geven. Het verlopen van tijden en jaren roept immers als luidkeels elk ook toe: Leer alzo uw dagen tellen, dat gij een wijs hart bekomt; uw levensdraad is al wederom een jaar verkort.

1. Zijn dagen alzo te leren tellen, mogen wij met recht noemen de grootste wijsheid. Wat zou het iemand helpen, dat hij alle oude geschiedenisboeken doorbladert, en alle staatsveranderingen en beurtwisselingen in de vorstendommen in zijn geheugen had? Dat hij de levens en sterfgevallen van keizers, koningen en vorsten nauwkeurig wist; indien men ondertussen zijn eigen dagen niet recht leerde tellen, en daardoor een wijs hart bekwam? Gewis, dan moet men sterven als een dwaas, en door zijn dwaasheid verloren gaan.

2. Ernstig zijn dan hier te bestraffen:

a. Die zichzelf vrede, vrede zonder gevaar beloven, en nooit eens de rekening van hun dagen opmaken; daar wellicht een haastig verderf hun zal overkomen; en die zo denken dat zij wel vrede hebben zullen, ofschoon zij naar het goeddunken van hun hart wandelen.

c. Die, ofschoon zij schijnen hun dagen te tellen, echter geen wijs hart bekomen, omdat zij hun dagen niet recht tellen, noch zich voor de Heere verootmoedigen, maar even zorgeloos blijven voortleven.

d. Die een tellen van hun dagen voorgeven, doch die in dat hun gedrag schijnen te spotten met de dood, hel, oordeel en God.

3. Mensen! hoe het met ons land en Kerk aflopen zal, weet de Heere. Maar indien gij zo blijft en zo voortgaat, o! hoe naar zal het u vallen. In de dood, in de opstanding der doden, in het laatste oordeel, en in de eindeloze eeuwigheid!

B. Leer dan nog uw dagen tellen, opdat gij een wijs hart moogt bekomen, eer het te laat is en er geen herdoen meer aan zal zijn. Uw leven is ijdel en bros, als een blad en een riet. Uw leven is ook vol van ellende en onrust. Uw dagen zijn ook onzeker, morgen kunt gij sterven. De genademiddelen kunnen u ook ontnomen worden, en dan is er geen kans meer voor u om een wijs hart te bekomen.

II. Wat u belangt gelovigen, leer gij toch alzo uw dagen tellen, dat gij een wijs hart moogt bekomen. Wil daartoe gedurig onder het oog houden:

A. De zekerheid van uw dood, en de onzekerheid van de tijd wanneer. Zoek de zonde en de wereld hoe langer hoe meer af te sterven, om zo te leren sterven, eer gij moet sterven.

1. Vooral maak de band des geloofs tussen Jezus en uw ziel hoe langer hoe vaster; dat zal u veel ruimte geven. Tel zo uw dagen, dat gij dag bij dag opnieuw in Christus' bloed uw verzoening met God zoekt. Omdat gij dagelijks in veel struikelt, Jak. 3:2, hebt gij ook nodig om alle dagen weer opnieuw deze weg met uw hart in te gaan.

2. Eindelijk, bid ook veel met Mozes tot God: Leer ons alzo onze dagen tellen, dat wij een wijs hart bekomen.

B. En wees verzekerd gelovigen, gij zult gelukkig en zalig zijn; in de dood, na de dood, in de opstanding, in het laatste oordeel; en in de eindeloze eeuwigheid. AMEN.

VIER EN DERTIGSTE LEERREDE

PSALM 92:13

De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op Libanon.

INLEIDING

I. **OVERSNOOD** was de taal en het werk van de mannen onder de twaalven, op Goddelijk bevel van Mozes uitgezonden om Kanaän te bespieden, toen zij met kwaad gerucht van dat land in het leger van Israël terug keerden: Het land was wel goed, zo zij zeiden, Num. 13 en 14, en vloeide van melk en honing; zijn vrucht was schoon, en prees zichzelf; maar het land verteerde zijn ingezetenen. Zij hadden daar vreselijke reuzen gezien, daar zij sprinkhanen bij schenen; en het volk met de steden veel te sterk gevonden om ooit met hun krijgsmacht dat meester te worden. Zeer veel kwaad deden tien zulke tongen. (door maar twee van hun reisgenoten weersproken, doch tevergeefs) Hierop bezweek de moed van Gods volk; al wat Zijn mond beloofd had, en Zijn hand kon volbrengen, los vergetende, en zonder gevecht zo overwonnen. Zij durfden de optocht naar Kanaän niet te wagen, maar waren eerder gezind naar Egypte weer te keren. Ja, zij waren noch door Jozua en Kaleb, noch door Mozes en Aäron te stillen, maar integendeel wrevelig tegen hen, en tegen God Zelf, en zich zo tegen hun eigen geluk aankantende, verbeurden zij het gezicht en bezit van dat overschone land, en werden door een ontijdige dood in de woestijnen overrompeld. Niemand zal licht dit horen of lezen, zonder de ongelovige kleinhartigheid van die verspieders, zelfs groten in Israël, met recht te misprijzen. Maar vele mensen zijn aan dezelfde misdaad die zij in anderen laken, of aan dergelijke, niet weinig schuldig. Het is of er een kwaad gerucht in de wereld was gekomen en al te licht aangenomen van de hemel, ons beloofde land hierboven, of van de weg en het middel om daarop te raken. Men verbeeldt zich dat het leven van een vrome Christen vol ramp en verdriet is, en godvruchtigheid een overzware last. Ja, men meent dat een godvruchtig leven niet bekwaam is dan droefheid, zwaarmoedigheid en mistroostigheid te baren. Men roept van alle deugden en plichten, daar geëist, gelijk vele onleerzame leerlingen van Christus' leer: Deze rede is hard, wie kan ze horen? Joh. 6:60. Men haat en versmaadt hierom getrouwe leraars, alsof ze de schattingmeesters van Egypte geleken, die het volk des Heeren verdrukten met ondraaglijke lasten, gelijk wij lezen in Ex. 1:11. En er scheelt weinig aan, of men zou, indien men durfde, God Zelf beschuldigen van een harde Heere te zijn, Die veel te straf en streng is, zodat geen mens in Zijn dienst het wel kon harden. Dit kwaad is niet gering, doordien het veel goeds belet.

A. Vele mensen die het Christendom belijden, wordt de lust en moed om dat wel te beleven, hierdoor benomen. Zij schrikken voor de dienst van de Almachtige, als hun veel te verdrietig voorkomende; en blijven aan de wereld, dat boze Egypte, als het ware veel gemakkelijker, met hun hart steeds vast, en onwillig tot de optocht, van God bevolen, beroven zij zichzelf van het hemels Kanaän, alsof dat de moeite en arbeid niet genoeg vergoeden zou.

B. Maar laat ons hier het vlees, dat zich daartegen bedenkt en al te node aan Gods wil onderworpen is, uitdoen; en daarentegen de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is in gerechtigheid en heiligheid, opdat wij zo gerechtvaardigd zijnde, mogen groeien als een palmboom en wassen als een cederboom op Libanon. Dit verschilt zeer veel van de taal en het oordeel der blinde wereld. Welaan, geef gehoor, die hier zijn verschenen, terwijl wij dit stuk u wat breder ontvouwen en uit Gods Woord bevestigen zullen. Ik onderneem niet iets dat u lastig valt, maar dat tot uw voorspoed dient, u aan te prijzen en te verkondigen. Voorspoed is in Gods Woord niet verboden, noch tot Zijn dienst schadelijk; maar toegestemd, goedgekeurd en dikwijls beloofd, de meest gewenste voorspoed die bekwaam is veel droevige dampen die het hart benauwen, te verdrijven; ja, die reeds een voorsmaak verleent van de alleredelste vruchten van een beter Kanaän, dan Israël innam. Wie moet hier niet de verkeerdheid van de wereld wijs en vroom weerspreken? Wie niet aangemoedigd worden om met Jozua en Kaleb niet te schrikken voor de ganse hoop van de licht verbaasde, noch voor het ingebeeld gevaar van Enaks kinderen, ja, zelfs van boze geesten; maar om elk en zichzelf veeleer met dat brave paar helden aldus een hart in te spreken: Want wij zullen het gewis overweldigen, en de Heere is met ons. Of met de dichter in onze tekst, tegen de wereldlingen: De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op Libanon.

II. Deze Psalm pronkt met het opschrift van een Psalm, een lied op de sabbatdag; zonder enige melding van de naam van de dichter te maken. De Joden zeggen, en de Chaldeeuwse taalman noemt ze een Psalm, een lied, welke de eerste mens Adam gesproken heeft op de sabbatdag. Doch dat dit zonder enige grond gezegd wordt, blijkt, doordien de inhoud zelf dit weerspreekt.

A. Want waar vond men ten tijde van de eerste mens al die speeltuigen, als een tiensnarig instrument, een luit en een harp, waarvan de dichter in vers 4 van gewaagt. Maar integendeel, zo vindt men in Gen. 4:21 daar allereerst van enig muzikaal instrument gesproken wordt, dat Jubal de vader was van allen die harpen en orgelen handelden.

1. Ja, dat hun als in het aangezicht tegenspreekt, is dat de dichter, van de cederboom op Libanon in ons tekstvers, en van het huis des Heeren met deszelfs voorhoven, in het volgende vers spreekt. Welke ten tijde van Adam, gelijk allen bewust is, niet gevonden werden. Maar deze dingen schijnen veelmeer met Davids tijd en stijl overeen te stemmen; doch de Geest zwijgende, zullen wij ons niet onderwinden te spreken. Doordien het dan van geen zeer groot belang is of men de dichter kent of niet, en indien het nodig geweest was, zo zou de Geest hem geopenbaard hebben.

2. Het is echter zeker dat, ofschoon Adam deze niet gesproken heeft op de sabbatdag, dat het nochtans of tot de sabbatdag verordineerd is geweest, of daarop voortgebracht is. Want het is een Psalm, een lied op de sabbatdag. Een zekere godgeleerde tekent uit de Joodse Talmud aan, dat iedere dag der weken zijn verordineerde Psalmen had, en dat de Levieten in het heiligdom op de eerste dag der weken, Ps. 24, op de tweede Ps. 48, op de derde Ps. 82, op de vierde Ps. 104, op de vijfde Ps. 81, op de zesde Ps. 93, en op de zevende of sabbat deze Psalm zouden gezongen hebben; en dat hij daarom met deze titel zou begiftigd zijn; doch wij zullen dit voor rekening van de rabbijnen overlaten.

B. Doch dit is wederom waarheid, dat dit lied een gans voegzame stof van overdenking in zich bevat, welke met het einde van die dagrust overeenkomt. Want in deze Psalm maakt de dichter een tegenstelling tussen de rechtvaardigen en onrechtvaardigen, mitsgaders tussen hun wederzijdse zegen; zodat hij eigenlijk aantoont de voortreffelijkheid van de zegen der rechtvaardigen, boven de zegen der onrechtvaardigen. Het is waar, hij schrijft

hun beide wel een groeien toe, doch met dit groot onderscheid: De goddelozen groeien als het kruid, en al de werkers der ongerechtigheid bloeien, opdat zij tot in eeuwigheid verdelgd worden; zij zullen vergaan en verstrooid worden, gelijk men in vers 8 en 10 leest. Maar zo is het met de rechtvaardigen en hun zegeningen niet. Van hen zegt de psalmist in onze tekst en twee volgende verzen: De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op Libanon. Die in het huis des Heeren geplant zijn, dien zal gegeven worden te groeien in de voorhoven onzes Gods. In den grijzen ouderdom zullen zij nog vruchten dragen; zij zullen vet en groen zijn.
III. Van deze *gezegende staat der rechtvaardigen*, zoals ze ons in ons tekstvers wordt beschreven, zullen wij nu onder de zegen des Heeren in zegeningen (zo wij hopen en wensen) spreken, tot een betoog *van de vruchtbaarheid der gerechtvaardigden*.
IV. Laat ons dan met opmerking:

I. Beschouwen wie hier het voorwerp is van de woorden van de dichter, of van wie de psalmist hier spreekt.
II. Waarin de gezegende staat van die gezegende personen bestaat.

VERKLARING

I. Het is de rechtvaardige, van welke de dichter hier spreekt. In het andere volgende vers worden zij beschreven als die in het huis des Heeren geplant zijn. Zij komen ook voor onder de benaming van eikenbomen der gerechtigheid, huisgenoten Gods, een planting des Heeren. Doch deze titel van rechtvaardige geeft alleen genoeg te kennen dat het zijn de heiligen der aarde, de heerlijken in den lande, die voortreffelijker zijn dan hun naasten. En zo worden zij wel met deze eernaam van de goddelozen onderscheiden. Zo zegt de Heere, Jes. 3:10,11: Zegt den rechtvaardigen dat het hem wel zal gaan, dat hij de vrucht zijner werken zal eten. Wee den goddelozen, het zal hem kwalijk gaan; want de vergelding zijner handen zal hem geschieden. Dit is de eernaam van al de heiligen, welke het ook in der daad en waarheid zijn; doch niet door de eigen krachten, naar de eis van de wet, of volkomen, zonder smet van zonde. Zo is geen mens op aarde rechtvaardig, gelijk de wijze koning zegt, Pred. 7:20. Dit is een voorrecht der zalige engelen, die geen bekering behoeven, gelijk men leest, Luk. 15:7; naardien ze, als de oudste broeder van de verloren zoon, hun Vaders huis nooit verlieten, noch zijn gebod overtraden. Even zomin is het een rechtvaardige in schijn of inbeelding, die zich rechtvaardig droomt, of voor rechtvaardig slechts uitgeeft. De Zaligmaker beschaamde reis op reis die op zijn farizees bij zichzelf betrouwden dat zij rechtvaardig waren en anderen niets achtten; waarvan men leest, Luk. 18:9. Maar het is een rechtvaardige, die met God door de Middelaar Christus verzoend, en door des Zaligmakers gerechtigheid uit genade gerechtvaardigd, ook rechtvaardigheid doet, gelijk Hij rechtvaardig is, naar de beschrijving van Johannes, 1Joh. 3:7; die al wat rechtvaardig is, en met Gods rechtvaardige natuur overeenkomt, behartigt en beoefent; die zijn leven naar de eis van Gods wet, die regel van alle gerechtigheid, zorgvuldig schikt, ja, die dagelijks met lust hierin poogt te vorderen, en met ijver voortstreeft naar de volmaaktheid der gerechtigheid, in de hemel eindelijk te bekomen. Zodat hieruit blijkt dat ze om deze tweeërlei rechtvaardigheid, rechtvaardigen genoemd worden; namelijk een toegerekende en inklevende rechtvaardigheid; een rechtvaardigheid die voor hen, en een rechtvaardigheid die in hen gewrocht is; de eerste door het geloof aangenomen, en de andere uit goede werken vloeiende.

A. Op inklevende en eigen gerechtigheid zal niemand zich verlaten, die ooit begunstigd is om God en zichzelf, genade en zonde, hemel en hel te kunnen onderscheiden. Want indien wij ons zo rechtvaardigen, onze mond zou ons verdoemen, gelijk gezegd wordt, Job 9:20. De ganse Schriftuur roept hiertegen, gelijk de consciëntie van iedere godvruchtige, terwijl ze gedurig uitroept zowel de onzuiverheid van onze schoonste werken, als de eeuwige doodwaardige aard van onze minste zonden. Aangeboren boosheid, helaas! de beste herborenen nooit geheel verlatende zolang zij hier leven, slacht dikwijls de Filistijnen, die de waterstromen met slijk bederven, die van Izak gegraven zijn. Paulus schatte zijn eigen rechtvaardigheid, die uit de wet was, niet hoger dan drek en schade, Fil. 3:9. Jakobus schrijft uit aller naam in zijn Brief, Jak. 3:1: Wij struikelen allen in vele. En de allerheiligsten zelfs moeten dagelijks bidden: Vergeef ons onze schulden. Maar opdat de rechtvaardige zich echter gerust vindt, en vrijmoedig voor God mag verschijnen, zo stelt de Heilige Schrift, en verheft tegen dit alles de volmaakte gehoorzaamheid van de Middelaar van het nieuwe verbond, de genadige toeëigening van die gehoorzaamheid, de zoete troost van die toeëigening, de onfeilbare zekerheid van die troost, en de zalige gerustheid van de rechtvaardige in die zekerheid. Zo is dezelfde Christus, Die wijsheid wordt voor dwazen, heiliging voor onreinen en verlossing voor ellendigen, ook rechtvaardigheid voor zondaren geworden, volgens 1Kor. 1:30. En Paulus toont in Rom. 5:16,19, de Tweede Adam Christus, de eerste gelijk en ongelijk; en de gehoorzaamheid van de Tweede Adam ruim zo krachtig en rechtvaardig, als van de eerste om ons verdoemelijk te maken. Daarom zegt hij: De schuld is wel uit één misdaad ter verdoemenis, maar de genadegift uit vele misdaden tot rechtvaardiging. Want gelijk door de ongehoorzaamheid van die ene mens velen tot zondaars gesteld zijn, zo zullen ook door de gehoorzaamheid van Eén velen gesteld worden tot rechtvaardiging. Anders kon de dichter niet oordelen, dit schrijvende, wie voor Christus' tijden geen vergeving der zonden anders stond te bekomen, dan door gelovig betrouwen op de Verlosser, Die na de eerste zonde zo vroeg in het paradijs beloofd, en door ontelbare voorzeggingen en schaduwen verkondigd en afgebeeld, de ongerechtigheid moest komen verzoenen, en met Zijn bloed voor hen boetende, een eeuwige gerechtigheid aanbrengen, volgens Dan. 9:24. Wij vinden in Gods Woord niet meer dan één rechtvaardiging van alle uitverkorenen, zo van het Oude als van het Nieuwe Testament, (al is die klaarder en overvloediger aan de laatste geopenbaard) en geen reden noch schijn van reden voor het verdichtsel van Pelagius en Socinus, tot smaad van Christus en Zijn genade verstrekkende, dat de eersten door de werken, en de anderen door het geloof, als een werk van nieuwe gehoorzaamheid aangemerkt, zijn gerechtvaardigd. Want Jezus Christus is gisteren, en heden, en in der eeuwigheid Dezelfde, als het Lam dat geslacht is voor de grondlegging der wereld, gelijk wij lezen, Hebr. 13:8, Op. 13:8. Zo verstond het ook de eerste synode van Jeruzalem, Hand. 15:11, namelijk: Dat de gelovige vaders voorheen op dezelfde wijze als wij zijn zalig geworden. Zodat hier ook middagklaar blijkt dat zij ook en volkomen gerechtvaardigd zijn, geheel ontslagen van de schuld, waarmee Gods Zoon, als hun Borg bezwaard was; de troost ook van deze genade en al het hemelse goed, waartoe ze hun recht gaf, zo in als na dit leven gewis genieten. Ja, de wet der ceremoniën zelfs was ook voor henlieden, hun geloof volle zekerheid gevende, dat die schuld hun nooit afgeëist zou worden, maar dat ze zeker door de Messias te Zijner tijd zou betaald worden. En hoe kan iemand begrijpen dat Abrahams rechtvaardiging van de onze verschilt, of dat David de vergeving der zonden anders bekomen heeft, dan de gelovigen van het Nieuwe Testament, indien men Paulus' leer gelooft? Rom. 4. Daar de apostel de aard

en de zekerheid van onze rechtvaardiging bewijst, en vertoont die in beide die voorbeelden van Abraham en David.
B. Ondertussen, dewijl er geen genade is zonder dankbaarheid, geen geloof zonder werken, en geen band ons zo krachtig bindt om God te vrezen, als de vergeving der zonden, noch om Hem te beminnen als Zijn liefde, noch om Hem te dienen als onze verlossing. Zo draagt de gerechtvaardigde zondaar ook zorg om te tonen, hoe hij niet alleen door Christus' bloed met God verzoend is, maar hoe hij ook door Zijn Geest vernieuwd is, als gereinigd van dode werken, om de levende God te dienen, zoals de apostel spreekt, Hebr. 9:14; door de wet der wet gestorven, maar om Gode te leven, Gal. 2:19. En vrijgemaakt van zonde, tot een dienstknecht der gerechtigheid, gelijk Paulus ons leert, Rom. 6:18. Het voorbeeld van Jezus' leven dan volgende, om zalig te worden door de verdiensten van Christus' dood, ijvert hij ook gestadig om alle gerechtigheid met zijn Heere te vervullen, en vindt blijdschap in het recht doen, gelijk de wijze koning zegt, Spr. 21:16; en houdt standvastig de paden des rechts, Spr. 2:8. Ja, wandelt op de weg der gerechtigheid, gelijk wij lezen, Spr. 8:20. En dat wel naar het voorschrift der opperste Wijsheid, zodat hij behartigt en beijvert al wat God in de wet voorschrijft, naar de eis van Zijn rechtvaardige en volmaakte natuur, onder het waarnemen van allerhande plichten, zo van de eerste als van de tweede tafel. Zo is het een rechtvaardige, die God verheerlijkt in al zijn bedrijf, zijn naasten met een goed leven voorlicht en sticht, en zijn eigen zaligheid werkt met vrezen en beven, volgens Fil. 2:12. Zulk een rechtvaardige is standvastig in de godsdienst, vlijtig in zijn beroep, ijverig in gebeden, mild in aalmoezen, waarachtig in woorden, oprecht in handel en wandel, nederig in voorspoed, geduldig in tegenspoed, kuis voor zichzelf, rechtvaardig zonder ongelijk jegens zijn naasten, en zowel schuw voor de zonden als voor de dwalingen van deze eeuw. Hij bezit het goed van deze wereld als voor een korte tijd slechts van God hem vergund, is ruim zo vervaard voor de gunst der wereld als voor haar ongunst, strijdt om in te gaan door de enge poort, en maakt van zijn huisgezin een kleine kerk. Hij spreekt van God niet zonder ontzag, en denkt er zelden aan zonder vrees, volgt Gods Woord, als een regel van zijn leven, en ontziet Gods oog en oordeel, als met elkander vergezelschapt gaande over al zijn werken, woorden en gedachten. Hij let zozeer niet wat hij doen kan, als wat hij behoort te doen, en kiest liever valse smaadwoorden te verdragen dan waarachtige te verdienen. Hij luistert scherp naar Gods bevel, en waardeert Gods gunst boven alles; hij zoekt Gods genade vlijtig, omhelst ze vaardig, en bewijst zorgvuldig dat hij ze niet vergeefs heeft ontvangen. Hij bemint God boven de mammon, en boven zijn wellust, boven de wereld en boven zichzelf. Hij bemint God om Zichzelven, in Zijn weldaden, zijn vrienden in God, en zijn vijanden om Gods wil. Hij bemint zijn broeder, doch haat zijn gebreken; hoewel tegen niemand zo straf als tegen zichzelf. Zijn eigen zwakheden overwint hij allerbest, terwijl hij ze meest verfoeit; houdt geen ding zo verdacht als zijn eigen gemoed, en verkleint de deugden in zichzelf, daar hij in anderen zich over verwondert.
1. Zo leeft hij gestadig, gelijk hij gaarne sterven zou, als vreemdeling op aarde en burger hierboven; hij haat de zonden altijd meer om hun snoodheid dan om het gevaar; en hij zou godvruchtig leven, al was er geen zaligheid, noch hemel mee te winnen. Zo neemt hij de schijnstrijd in zichzelf weg van de apostel Paulus en Jakobus; de ene lerende, Rom. 3:28, dat de mens door het geloof gerechtvaardigd wordt zonder de werken der wet; de andere bewijzende, Jak. 2:24, dat een mens uit de werken gerechtvaardigd wordt, en niet alleen uit het geloof. Terwijl Paulus de oorzaak, en Jakobus het teken der rechtvaardiging aanwijst. Paulus de rechtvaardiging der goddelozen, Jakobus der rechtvaardigen; Paulus

spreekt van toegerekende rechtvaardigheid, Jakobus vereist inwendige heiligheid. De eerste meldt hoe wij voor God, de ander hoe wij voor mensen gerechtvaardig worden. Zo is Abraham, onze vader, uit de werken gerechtvaardigd, toen hij Izak, zijn zoon, op het altaar offerde, gelijk de apostel zegt, Rom. 4:11; geenszins die genade door zijn offerande verdienende, (want hij had het teken en zegel van de rechtvaardigheid des geloofs voor Izaks geboorte ontvangen, gelijk wij lezen, Gen. 15:6; ja, voor Ismaëls ontvangenis was hem zijn geloof al tot gerechtigheid gerekend, naar de taal van Paulus, Gal. 3:6) maar een heerlijk getuigenis ontvangende van zijn rechtvaardiging en rechtvaardigend geloof, als waardoor, naar Paulus' leer, Hebr. 11:17, Izak van hem is geofferd. Aldus gewaagt Gods Woord gerechtigheid haar lezer overal aanprijzende, doorgaans van rechtvaardigen met lof tegen goddelozen en zondaren gesteld; en al de vromen worden met die eernaam gekroond, die oprecht voor Gods aangezicht wandelen, en met een goed geweten. Want zo wordt de wandel van de rechtvaardige op het spoor der gerechtigheid door gestadige wandel in oprechtheid van de meest wijze koning uitgedrukt, Spr. 10:9, 20:7. En God in Zijn verbond met Abraham dit eisende, is gewoon naar het beste te oordelen, als Hij van zodanigen spreekt, en niet te zien op de grootheid van hun deugden, maar op de hoedanigheid. Niet op het werk zozeer, als wel op de wil; niet zozeer op de goedheid van de gang, gemengd met vele struikelingen, als op de weg, daar gekozen; niet op de overblijfselen der oude zonde, die dagelijks afnemen, maar op de beginselen der nieuwe genade, die meer en meer aangroeien. Hier toont het Evangelie zijn minzame aard, en vervult het gebrek der wet. Gods wet vervloekt alle mensen niet alleen die haar openlijk verachten, maar ook die in het minste haar overtreden. Maar het Evangelie brengt de gelovigen voor God, als op een troon van genade gezeten, verbeeldende daar geen strenge rechter, maar een goedertieren Vader. Ja, het levert hun goede werken daar, als getuigen van het geloof, en overzulks alrede verworven rechtvaardiging; en brengt teweeg dat God die werken niet alleen voor goed keurt, maar ook kroont en beloont. Geenszins om hun inwendige waardigheid, maar omdat die Vader der barmhartigheden de werken der gerechtvaardigden aanschouwt, gelijk hun personen, te weten in de Zoon Zijner liefde, en alle aanklevende smetten met het kleed van die eerstgeboren Broeder bedekt, en met Zijn bloed uitwist. De groten van deze wereld mogen met hun eretitels gediend zijn, en gaarne overwinnaars, gelukkigen, triomfeerders, rijksvermeerderaars genoemd worden; Pompejus op de toenaam van Grote, en Fabius van de allergrootste moed dragen; maar Gods kinderen dragen met recht de allervoortreffelijkste eretitel van rechtvaardigen, ofschoon zij de eerstelingen maar bezitten, en in hun beste staat nog vele gebreken onderworpen zijn, die geenszins met de volmaakte rechtvaardigheid, die de wet eist, overeenkomen. Zulke rechtvaardigen waren onder het Oude Testament Abel, Noach, Lot, Job en anderen; en onder het Nieuwe Simeon, twee Jozefs, Maria's kuise bruidegom en die vrome Joodse raadsheer, Zacharias en Elisabeth; zodanig is dan ook deze rechtvaardige, van welke de dichter hier spreekt.

2. Gij ziet dan toehoorders, hoe het vrij wat in heeft, zal het leven der rechtvaardigen met die schone en heerlijke naam overeenstemmen. En zeker als de psalmist hier de rechtvaardige voorbrengt, zo geeft hij niet alleen te kennen wie zo voortreffelijk is.

II. Maar hij brengt ook bewijs bij van zijn voortreffelijkheid, erbij voegende: Hij zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op Libanon. Deze woorden kunnen opgenomen worden, of als een gebod, of als een verklaring, of als een belofte. Gebiedenderwijs vertonen zij de verplichting der rechtvaardigen. Verklarenderwijs vertonen zij de gestalte en goede hoedanigheden daarvan. Belonenderwijs geven zij te kennen de

rijkdom der genade, die de Heere onder het beleid van Zijn genadige en Vaderlijke voorzienigheid aan hen bewijzen zou.
A. De dichter zegt dan van de rechtvaardige dat hij zal groeien en wassen, hetgeen een taal is die van de bomen ontleend wordt, welke, als zij wel tieren, in grootheid en sterkte aangroeien en toenemen, daarmee een bewijs gevende van hun zeer vermogende levenskracht. Doch opdat wij geestelijke dingen met geestelijke samenvoegen, zo moeten wij dit gehele voorstel opnemen en opvatten in een geestelijke zin, die vervat is onder de geestelijke gelijkenis van het groeien en wassen van de palmboom en cederboom op Libanon.
1. Het groeien en wassen dan daar hier van gesproken wordt, is geen natuurlijke, maar een bovennatuurlijke wasdom, die niet ziet op het natuurlijke, maar op het geestelijke leven van deze rechtvaardigen; op hun wasdom in genade, bij uitnemendheid genoemd een Goddelijke wasdom, 2Petr. 3:18, Kol. 2:19. Niet alleen in het toenemen van uiterlijke gaven en bekwaamheden, maar inzonderheid in inwendige genadegiften en goede hoedanigheden, die in hen gelegd zijn door de genade der rechtvaardigmaking. Want hoewel het aanwassen in uiterlijke gaven vergezelschapt gaande met het toenemen van de vernieuwde hoedanigheden deze wasdom des te uitnemender maakt, en een iedere rechtvaardige moet ijveren naar de beste gaven, volgens het bevel van Paulus, 1Kor. 12:31, en met Timotheüs de gaven die in hem zijn niet moet verzuimen, maar opwekken, opdat zijn toenemen openbaar zij aan allen, 1Tim. 4:14,15; zo bestaat nochtans de ware wasdom niet in het groeien en aanwassen van de uiterlijke gaven, nademaal velen zulk een aanwas kunnen bezitten. Ja, zelfs zover, dat zij de meest groeizame Christenen in genade met hun grote uitwendige gaven overtreffen, verstaande niet alleen de verborgenheden der zaligheid, maar daarvan ook weten te spreken, ja zelfs te prediken met een tong der geleerden, alsof zij engelen waren; en nochtans geen rechtvaardigen zijn, en niet hebben de wasdom gelijk de apostel ons vertoont, 1Kor. 13:1,2. En aan de andere kant, velen kunnen, ja hebben de ware wasdom zelf, zonder dat zij de wasdom van uiterlijke gaven deelachtig zijn. Hierom moet dit groeien en wassen in iets anders en wat beters bestaan. Zeer nadrukkelijk vertoont ons dit de apostel in het laatste van hoofdst. 12 en het begin van hoofdst. 13 van zijn eerste brief aan die van Korinthe. Gezegd hebbende dat zij moesten ijveren naar de beste gaven, zo voegt hij onmiddellijk deze woorden daarbij: En ik wijs u een weg die nog uitnemender is; welke is: De aanwas in geloof, hoop en liefde, zijnde die inwendige genadegiften die ver uitnemender zijn dan de meest uitstekende gaven, die zonder de inwendige goede hoedanigheden niets zijn, ten beste genomen niet meer dan een klinkend metaal of luidende schel.
3. Het is dan zodanig een wasdom die bestaat en ontstaat in en uit de invloed van de Heilige Geest en in de vermenigvuldiging van Zijn inwendige genadegiften, tot opwekking en aanwakkering van de ingelegde goede hoedanigheden, waardoor de rechtvaardigen bekwaam gemaakt worden tot voortbrenging en uitwerking van al de goede werken. Deze wasdom der rechtvaardigen gaat voor hun vruchtbaarheid, die nochtans altijd daarmee vergezelschapt gaat, en nooit tevoorschijn komen kan zonder nog buiten de inwendige wasdom in genade en deszelfs genadegiften. Zij zijn gelijke genadegiften; het eerste is het begin van het laatste, en het laatste is een gevolg en bewijs van het eerste. Ja, zij zijn elkander zo na, dat ze dikwijls voor en door elkander in de Heilige Schrift voorkomen.
4. Onderscheiden spreekt de apostel Petrus van deze geestelijke wasdom, zeggende, 2Petr. 3:18: Maar wast op in de genade en kennis van onze Heere en Zaligmaker Jezus Christus; hetwelk geschiedt als men onder de invloed en hulp van Gods Geest en de middelen der genade toeneemt in de genade, en die wel aanlegt tot verdere bevordering. Dit wassen

wordt in de aangetrokken plaats genoemd vermenigvuldigen, toenemen. Paulus noemt het wassen de wasdom Gods, of, gelijk onze Nederlanders het overzetten, opwassende met Goddelijke wasdom. Hij noemt het zelfs zeer wassen en overvloedig worden, 2Thess. 1:3: Wij moeten God altijd danken voor u, broeders, gelijk billijk is, omdat uw geloof zeer wast, en dat de liefde van een iegelijk van u jegens elkander overvloedig wordt. Onze psalmist noemt dit groeien en wassen een voortgaan van kracht tot kracht, Ps. 84:8. En het is waarlijk een verborgenheid die meer door het geloof dan door het gevoelen kan en moet begrepen worden, waarin deze wasdom bestaat, en op welke wijze dit groeien geschiedt.

5. Uit het gezegde is nu klaar af te nemen dat de genade die in het hart wordt uitgestort, niet is gelijk die dingen die bij hun voortbrenging hun gezette grootheid en kracht terstond bezitten; maar gelijk die dingen die gedurig wassen en groeien; waarom ze hier bij de palm- en cederbomen terecht vergeleken wordt.

a. Want gelijk een hovenier, wanneer hij voor heeft een telg of rijsje op een andere tronk in te enten of te planten, zal alvorens het nog aan zijn wortel of tronk vastgehecht zijnde, bekwaam maken om daarvan afgescheiden en op een andere of in de aarde gezet te kunnen worden. Zo gaat het ook met de genade. Om niet meer dan één plaats aan te halen, Paulus zegt to die van de Galaten, hoofdst. 4:19, in zijn brief aan hen geschreven, dat hij wederom arbeidde om hen te baren, opdat Christus een gestalte in hen mocht krijgen. Dit is immers niet anders dan dat hij ze wilde voorbereiden om de genade te ontvangen.

b. Ziet men op de planting zelf, Petrus zal spreken van nieuw geboren kinderkens, 1Petr. 2:2.

c. Of wil men het oog slaan op de beginnende en toenemende wasdom; Johannes schreef aan kinderkens, aan kinderen, aan jongelingen en aan vaders, 1Joh. 2:12-14.

d. En eindelijk, wanneer men de volle grootte der bomen, ten aanzien van hun alleruiterste toppunt waarin zij berusten, en boven welke zij nooit gaan, beschouwt. Zo hoort de apostel van het werk der bediening eens spreken, waardoor deze wasdom bevorderd wordt, en de volmaking der heiligen en opbouwing van het lichaam van Jezus Christus geschiedt. Daar gewaagt hij van een volkomen man, die gekomen is tot de mate der grootheid der volheid van Christus; en hij wil dat de gelovigen daarnaar trachten, alleszins opwassende in Hem Die het Hoofd is, namelijk Christus, opdat zij niet meer kinderen zouden zijn, Ef. 4:11-15. Welke mate der grootheid der volheid van Christus wel enigszins in het Rijk der genade gevonden wordt in die gerechtvaardigden, die in vergelijking van anderen volmaakten genoemd worden, Hebr. 4:14. Doch in hun volle grootheid en volmaaktheid wordt ze alleen gevonden in het Rijk der heerlijkheid, wanneer hetgeen ten dele is, te niet gedaan is, en het volmaakte gekomen is, 1Kor. 13:10. Daar alleen zijn, en zullen zijn, de geesten der volmaakte rechtvaardigen, gelijk Paulus leert, Hebr. 12:23. Daar is het toppunt van het leven, boven hetwelk niemand wassen of groeien zal.

e. Doch gelijk de natuurlijke wasdom der bomen, als allen bewust is, niet altijd even voorspoedig voortgaat, en sommige wel in het midden van hun groeien, de een wat vroeger, de ander wat later, sterven en verdorren; zo is het ook met de geestelijke wasdom. Sommigen wassen rasser, anderen langzamer; sommigen wil de Heere vroeg uit de wereld halen, nadat Hij hen door Zijn genade in gedaante veranderd heeft, ze schielijk latende opwassen. Zo stierf Dorcas, die vol was van goede werken, gelijk wij lezen, Hand. 9:36; en Stefanus stierf vol van de Heilige Geest, Hand. 7:55. Anderen wil de Heere dat ze langer zullen verkeren in Zijn voorhoven, die Hij dan somtijds trager en langzamer laat groeien en toenemen in de genade. Sommigen wassen ook zonder ophouden gedurig aan, gelijk

Paulus schrijft aan de Kolossenzen, welke van de eerste dag af dat zij van het Evangelie hoorden, vruchten voortbrachten, gelijk wij lezen, Kol. 1:6. Anderen staan voor een tijd stil, en men kan nauwelijks enige wasdom zien. Zo doen sommigen even na hun eerste bekering, gelijk de Kerk van Efeze, welke hun eerste liefde verlieten, volgens Op. 2:4. Anderen hebben dikwijls tussenpozen, waarin geen toenemen zich openbaart. Anderen schijnen voor een tijd af te nemen en te verachteren in de genade, gelijk de Hebreeën, die daar zij leraars behoorden te zijn vanwege de tijd, van node hadden dat men hun de eerste beginselen weer zou leren, Hebr. 5:12, 12:15. Het is buiten twijfel de beste wasdom, die gedurig toeneemt en tot een brave hoogte opschiet. Van zodanig een wasdom spreekt de dichter in onze tekst. Want hij zegt:

B. De rechtvaardige zal groeien als een palmboom, hij zal wassen als een cederboom op Libanon. Door deze verbeelding van de grote wasdom der rechtvaardigen te vertonen. Zij wordt niet vergeleken bij planten of kruiden die schielijk opkomen en haast hun volle wasdom hebben, gelijk *de flores noctis, nachtbloemen*, die maar één nacht wassen en groeien, als de wonderboom van Jona; die de Heere in één nacht deed opschieten zulk een hoogte en grootte, dat Jona met blijdschap onder zijn schaduw kon verschuilen, zoals men leest, Jona 4:6. Maar zij wordt bij het groeien en wassen van de vaste, hoogste en voortreffelijkste bomen vergeleken, die langzaam en vele jaren opgroeien, bij de wasdom van de palmboom en de cederboom op Libanon. Hetwelk ons te kennen geeft de langdurige wasdom der rechtvaardigen bij graden en trappen. Doch laat ons deze gelijkenis wat nader open leggen en overwegen. Zeer aardig en krachtig heeft het de geleerde Beza onder deze navolgende Latijnse verzen uitgedrukt:

At susti ad usque nubila
Veu palma tollent verticem
Et Celsa tanquam Libani
Cedrus gravarot bacoumina.

Welke verzen wij met de rijm van een Nederlandse dichter vertolken:

't Zal wel gaan voor de vromen,
Die zullen hunne kop
Ten hemel steken op
Als schone cederbomen;
Die op des Libans bergen,
Als in Gods huis gegroeid,
Daar 't eeuwig groent en bloeit,
De hoge wolken tergen.

De palm- en cederbomen zijn van de voornaamste bomen van het woud, die ook meest geroemd worden in Gods Woord; en waarbij veelszins Gods kinderen vergeleken worden, inzonderheid om hun groeiende en altijd durende wasdom en vruchtbaarheid. Beide zeer recht, en tot een bijzondere dikte en hoogte opwassende, zeer sierlijk met hun verheven toppen en groenende kruinen uitmunten boven vele andere bomen.

1. De palmboom draagt in de Hebreeuwse taal de naam van *Tamar*, hetwelk sommigen willen dat ze zou beduiden, *hij heeft vruchten voortgebracht*. Zij is ongemeen vruchtbaar, altijd groen en jeugdig staande. Sommigen willen dat er een soort van palmbomen zou zijn, die

voortspruiten uit de verbrande as van de oude palmboom; doch wij zullen dit voor rekening van die het verhalen overlaten. Er zijn schrijvers die verhalen dat de Babyloniërs de gewoonte hadden een lofdicht ter ere van de palmboom te zingen, en dat zij daarin verheffen de driehonderd en zestig nuttigheden, welke met het getal der dagen van een jaar overeen kwamen. Waarom ook de Egyptenaars onder *hun heëroglyfica* of *heilige zinnebeelden* de palmboom tot een zinnebeeld van het lopende jaar stelden, omdat hij iedere maand een tak voortbrengt. Inzonderheid is zeer vruchtbaar de palmboom uit Indië, nu doorgaans kokosboom genoemd, van welke de reisbeschrijvers verhalen dat hij niet alleen groent, maar ook overvloedige vrucht geeft; ja, dat een mens daarvan bijna alles wat hij tot het tijdelijke leven nodig heeft, ontvangt; kost, drank, en klederen om aan te trekken; waarom ze ook van sommigen genoemd *wordt arbor vitae, de boom des levens*. Het is zeer aanmerkelijk dat van de palmboom getuigd wordt dat ze te meer zou groeien, hoe er meer zwaarte aanhangt, en dat ze weer uitspruit, ofschoon ze tot de wortel toe is afgekapt. Zeer menigvuldig werden deze palmbomen gevonden te Elim, volgens Ex. 15:27 en Num. 33:6, en om en bij Jericho, dat daarom ook de palmstad genoemd is geweest, gelijk wij lezen, Deut. 24:3, richt. 1:6. Onder de sieraden van Salomo's tempel waren ook de palmbomen, die sierlijk naast de Cherubim en de open bloemen waren uitgehouwen op de muren en deuren van het huis des Heeren, gelijk wij lezen, 1Kon. 6:29, 7:39. En onder de heerlijke vertoningen die Ezechiël zag in het gezicht van de nieuwe tempel, waren ook de palmbomen, Ez. 40 en 41. De palmboom is ook vanouds een zinnebeeld van overwinning en zegepraal geweest. Zo zou Theseus, naar het verhaal van Plutarchus allereerst in Griekenland de palmtakken gegeven hebben aan de overwinnaars, tot een zegeteken van overwinning, als zij zegepralende werden ingehaald en verwelkomd. Als de Koning Jezus naar Jeruzalem kwam, haalde de schare Hem in en verwelkomde Hem met takken van palmbomen, die zij op de weg spreidden, en waarmee zij Hem tegemoet gingen, roepende: Hosanna de Zone Davids, gezegend is Hij, Die komt in de Naam des Heeren. Hij is de Koning Israëls, hosanna in de hoogste hemelen, gelijk wij lezen, Matth. 21:8,9, Joh. 12:13. Ja, zelfs in het feest der loofhutten werden ook palmtakken gebruikt, volgens hetgeen verhaald wordt, Lev. 23:40,41, Neh. 8:16. En terecht vergelijkt de dichter het groeien en aanwassen der rechtvaardigen bij de palmboom, omdat er vele gelijkheden tussen de gelovigen of rechtvaardigen gevonden worden. Zo zagen wij:

a. De verscheidenheid der palmbomen, in hun soorten, de ene minder en de ander meer vruchten voortbrengen. Zo zijn ook de rechtvaardigen onderscheiden in hun soorten; de ene honderd-, de ander zestig-, en de andere dertigvoud voortbrengende, gelijk de Heere Jezus zegt, Matth. 23:23.

b. Wij hebben ook aangemerkt de overgrote vruchtbaarheid van de palmbomen. En zo zijn ook de rechtvaardigen zeer vruchtbaar in goede werken. Hoor de Kerkbruidegom, Zijn kerkbruid op de vruchtbare berg Libanon, op de top van Anama, op de top van Senir en Hermon geplaatst hebbende, deze vruchtbaarheid zeer aardig met de meest verheven uitdrukkingen op deze navolgende wijze beschrijven, Hoogl. 4: Hoe schoon is uw uitnemende liefde, Mijn zuster, o bruid! Hoeveel beter is uw uitnemende liefde dan wijn, en de reuk uwer oliën dan alle specerijen! Uw lippen, o bruid, druppen van honingzeem, honing en melk is onder uw tong, en de reuk uwer klederen is als de reuk van Libanon. Mijn zuster, o bruid, gij zijt een besloten hof, een besloten wel, een verzegelde fontein. Uw scheuten zijn een paradijs van granaatappelen met edele vruchten, cypres met nardus, nardus en saffraan, kalmus en kaneel, met allerlei bomen van wierook, mirre en aloë, mitsgaders alle voornaamste specerijen. Zo zegt ook Paulus, Kol. 2:7, dat zij overvloedig

zijn met dankzegging, in alles rijk, in alle reden en kennis, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren. En Jakobus zegt in zijn Brief, hoofdst. 3:17, dat zij begiftigd zijn met wijsheid die van Boven is, die vol barmhartigheid en van goede vruchten is.
c. Ja, de vruchten van de palmbomen zijn ook zeer aangenaam en zoet van smaak. Zo zijn ook de werken der rechtvaardigen; waarom zij bij vijgen en druiven vergeleken worden, Hoogl. 2:3, en bij goede vruchten, Matth. 3.
d. Ook zijn de palmbomen gedurig groen en vruchtdragend, de ene vrucht al na de andere. Zo ook de rechtvaardigen, die voegen bij hun geloof deugd, en bij de deugd kennis, en bij de kennis matigheid, en bij de matigheid lijdzaamheid, en bij de lijdzaamheid godzaligheid, en bij de godzaligheid broederlijke liefde, en bij de broederlijke liefde, liefde jegens allen, 2Petr. 1:5.
e. Daarenboven verschaffen de palmbomen een aangename schaduw; insgelijks de rechtvaardigen. Dit zegt Jehovah Zelf, wanneer Hij aldus spreekt, Hos. 14:6,7: Ik zal Israël zijn als de dauw, hij zal bloeien als de lelie, en hij zal zijn wortelen uitslaan als de Libanon. Zijn scheuten zullen zich uitspreiden, en zijn heerlijkheid zal zijn als van de olijfboom; en hij zal zijn reuk hebben als de Libanon. Zij zullen wederkeren, zittende onder zijn schaduw.
f. Daarbij beminnen de palmbomen ook een wel bewaterde grond of vochtigheid. Dit zegt en belooft de Heere van en aan de rechtvaardigen door de psalmist, Ps. 84:5-7: Welgelukzalig zijn zij die in Uw huis wonen; zij prijzen u gestadiglijk. Sela! Welgelukzalig is de mens wiens sterkte in U is, in welker hart de gebaande wegen zijn. Als zij door het dal der moerbeziebomen doorgaan, stellen zij Hem tot een Fontein; ook zal de regen hen gans rijkelijk overdekken. Ja, de dauw van Zijn Woord valt des daags en des nachts op hun takken, en daalt neer tot hun wortel, en is voor hen als een vruchtbaar makende regen, als een stofregen op de grasscheutjes, en als druppels op het kruid, Jes. 5:1.
g. Ja, de palmboom wast en tiert het best onder de warme zon. Zo ook de rechtvaardigen, wanneer de Zon der gerechtigheid ze beschijnt, onder Welker vleugelen genezing is. Zo nemen zij toe als mestkalveren, gelijk wij lezen, Mal. 4:2. Hij Die gezegd heeft dat het licht in de duisternis zou schijnen, is Degene Die in hun harten schijnt, om te geven verlichting der kennis der heerlijkheid Gods, in het aangezicht van Jezus Christus, om ze in gedaante te veranderen van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest, 1Kor. 4:6, 3:16.
h. En dat meer is, wij hebben ook gezien dat de palmboom, wanneer hij gedrukt wordt door enige zwaarte, dan evenwel groeit; en wanneer hij tot aan de wortel toe afgekapt is, al evenwel wederom uitspruit. Eveneens gaat het ook met de rechtvaardigen. Vader Jakob zei in de zegen over Jozef, Gen. 49:22,23: Jozef is een vruchtbare tak, een vruchtbare tak aan een fontein. Elkeen der takken loopt over de muur. De schutters hebben hem wel bitterheid aangedaan en beschoten, en hem gehaat; maar zijn boog is in stijvigheid gebleven, en de armen zijner handen zijn gesterkt geworden door de handen der Machtige Jakobs. En van de wortel der rechtvaardigen zegt Salomo, dat ze zal uitgeven, Spr. 12:12.
i. En eindelijk, gelijk de palmtakken vreugde en overwinning verbeelden; zo mogen ze met het grootste recht de gelovigen ook worden toegeschreven, volgens Lev. 23:40,41 en Op. 7:9. Wij zullen hun grootheid, hardheid en nut op de rechtvaardigen passende, nu niet overwegen, doordien ze of met meer nadruk of zowel op de cederboom passen als op de palmboom, waarvan wij aanstonds zullen spreken. Doch het is niet alleen de palmboom waarbij de rechtvaardige hier vergeleken wordt; maar ook:
2. Bij de cederboom op Libanon. Zeer vermaard is ook deze boom in de Heilige Schrift, en voornamelijk die ook op de Libanon wast, dat geurige gebergte van boven tot beneden, en rondom een zeer aangenaam woud en bos zijnde, welke het Heilige Land scheid-

de van Syrië aan de noordzijde, hebbende even boven zich het landschap van Fenicië en Iturea. Zij bestond uit verschillende bergen en wildernissen, die aan elkander vastgehecht, een scheidsmuur maakte tussen het ene land en het andere. Daarvandaan wordt de Libanon de poort of deur genoemd, Zach. 11:1, namelijk van Judea, omdat het daardoor als door een gesloten deur en vast bolwerk beschermd en gedekt was. Deze bergen in de woestijn van Libanon waren zeer beroemd, niet alleen wegens de aangename welriekende specerijen die daar werden voortgebracht, maar ook wegens het zware geboomte dat daar wies, waaronder de hoge en verheven cederen de voornaamste waren. Op de reuk van Libanons geurige specerijen speelt de Kerkbruidegom, wanneer Hij tot lof van Zijn kerkbruid zegt: De reuk uwer klederen is als de reuk van Libanon, Hoogl. 4:11. De bomen van deze berg worden bij uitnemendheid wegens hun hoogte genoemd de cederbomen Gods, Ps. 80:11. Van de hoogte der cederen wordt verhaald, dat er sommige honderd en dertig voet hoog zouden opgewassen zijn, en zo dik, dat ze van vijf mannen eerst konden omvat worden. Hoedanige sommigen willen dat er nu niet meer zouden gevonden worden, omdat, naar hun voorgeven, de Heere naderhand de cederbomen zou vervloekt hebben; doch wij zullen dit voor rekening laten voor die het voor waarheid verhalen. Dit weten wij, dat deze bomen zeer hoog en sierlijk in de top opgroeien, hun hout is als het hout van de palmboom zeer hard en duurachtig, geen verrotting of opetend gewormte onderworpen, het sap van deze bomen zou zeer goed zijn om iets tegen de verderving en verrotting te bewaren. Hiervandaan is oorspronkelijk het aloude spreekwoord *Digna Cedro*, hetwelk gezegd wordt van zulk een reden, of iets anders dat de *onvergankelijkheid* waardig is, en voor altijd diende bewaard en opgetekend te worden. O! met hoeveel recht vergelijkt hier de dichter de rechtvaardigen ook bij een cederboom op Libanon. Vele gelijkenissen zouden zich hier opdoen, en waardig zijn voor de dag gebracht te worden. Doch wij zullen diegene die wij zo even bij de palmboom opgehaald hebben, en hun beide eigen zijn, en deze drie navolgende maar eens kort beschouwen.

a. Zo zeggen wij vooreerst, de hoge en sierlijke verhevenheid en grootheid der cederbomen, die met hun toppen boven de andere bomen van de Libanon uitmunten; zo munten ook de rechtvaardigen met hun goede werken als met hun toppen uit boven de andere bomen die in de Kerk, dat geestelijk Libanon geplant zijn. En zo zijn ze gelijk het mosterdzaad, welke is het minste onder de zaden; en nochtans gezaaid zijnde, het grootste wordt van de kruiden als het opgewassen is, gelijk wij lezen, Matth. 13:31.

b. Ook zagen wij ten andere de hardheid en duurzaamheid van het hout der cederen. Zo ook de rechtvaardigen, zij zullen bloeien, totdat de maan niet meer zij, naar de taal van de dichter, Ps. 72:16. Ja, zij zullen zijn een boom, geplant aan waterbeken, die zijn vrucht geeft in zijn tijd, en welker blad niet afvalt, volgens Ps. 1:3; en daarom zegt de Vorst des levens, dat hun vrucht blijft, Joh. 15:16.

c. En eindelijk, van zeer groot nut is de cederboom. Zo ook de rechtvaardigmaking; daarom zingt er de dichter van, Ps. Ps. 84:5-7: Welgelukzalig zijn ze die in Uw huis wonen, zij prijzen u gestadiglijk. Sela! Welgelukzalig is de mens, wiens sterkte in U is, in welker hart de gebaande wegen zijn. Als zij door het dal der moerbeziebomen doorgaan, stellen zij Hem tot een Fontein, ook zal de regen hen gans rijkelijk bedekken. Zij gaan van kracht tot kracht, een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion.

TOEPASSING

I. Ziedaar dan, o toehoorders, de gezegende staat van deze gezegende personen, zoals zij ons hier in de tekst voorkomen. Wij zouden nu, indien de tijd niet was voorbij gegaan, een geheel register van zulke palm- en cederbomen uitleveren en aldus betonen, dat te allen tijde deze godsspraak is bekrachtigd geweest; zo onder het Oude als onder het Nieuwe Testament, met de voorbeelden van Abel, Henoch, Noach, Zacharias, Johannes de Doper, Simeon en anderen; doch wij zullen er liever een woord van toepassing aanhechten.

A. Ja, deze groeiende wasdom is ook het einde waartoe de Hemelkoning Zijn eigen verkregen onderdanen gerechtvaardigd heeft. En dit was ook onder andere het einde van Christus' komst in de wereld, en het is de vrucht van Zijn lijden, dat de Zijnen vervuld worden met vruchten der gerechtigheid, met zulke vruchten die Hij door Zijn gerechtigheid verdiend heeft, Fil. 1:11. Als Hij Zijn ziel tot een schuldoffer zou gesteld hebben, zo zou Hij zaad zien. eikenbomen der gerechtigheid, een planting des Heeren, die de Heere hun Planter zouden verheerlijken, volgens Jes. 53:13, 63:3. Dit kan nooit missen, en moet noodwendig zijn waarheid hebben, want de Mond der waarheid heeft het gesproken.

1. Het is waar, onder ons worden nog door des Heeren genade, zulke rechtvaardigen gevonden, die gegeven wordt te groeien als palmbomen en cederbomen; doch helaas! hoe klein is het getal.

a. Niet onaardig is de aanmerking van Aben Ezra, dat van de rechtvaardigen hier gesproken wordt in het enkelvoudig getal, in tegenstelling van de goddelozen en werkers der ongerechtigheid, van welke de dichter in vers 8 spreekt in het meervoudig getal, omdat de rechtvaardigen zo weinig, en de goddelozen zoveel zijn. Zij zijn een ontelbare menigte in vergelijking van het kleine hoopje der rechtvaardigen. Hoe klein is hun getal altijd geweest, en hoe dun zijn ze ook onder ons gezaaid die deze proeve vertonen. Wij hebben reden om met de dichter van Ps. 12:2 uit te roepen: Behoud o Heere, want de goedertierene (ik zeg de rechtvaardige) ontbreekt; want de getrouwen zijn weinig geworden onder de mensenkinderen. Want waar zijn die groeiende palmbomen en wassende cederen op Libanon, die eikenbomen der gerechtigheid, dat rechtvaardige volk? Zij zijn voorwaar zo zeldzaam als een witte raaf, die men zelden ziet. Hier en daar vindt men nog wel een groene palmboom, versierd met het groene sieraad van heiligheid, of een hoge cederboom, een heilige der hoge plaatsen, die in het midden van de voorhoven des Heeren zijn hoge top tot verheffing van Gods genade op- en uitsteekt, wiens groeiende wasdom en vette vruchtbaarheid zich vertoont door de edele vruchten van een onkreukbare en ongeveinsde godzaligheid. Maar hij is als één uit duizend, en zulke vruchten zijn als de nalezing na de wijnoogst, waarna zeer weinig druiven aan de wijnstok gevonden worden. Twee of drie beziën in de top van de opperste twijg, en vier of vijf aan zijn vruchtbare takken, gelijk de profeet spreekt van de nalezing in de afschudding van een olijfboom, Jes. 17:6.

b. En moet men niet al schreiende zeggen, dat de wereld met onrechtvaardige werkers der ongerechtigheid vervuld en opgepropt is, ja, ze is alom beplant met kwade, dode en onvruchtbare bomen, die niet ten goede, maar ten kwade groeien en opwassen. Zij is, mag men met recht met Jeremia zeggen, hoofdst. 17:6, als een heide in de wildernis, als dorre plaatsen in de woestijn, in een zout en onbewoond land. En met Paulus, Hebr. 6:2, als die onvruchtbare en verwerpelijke aarde, die doornen en distelen draagt, welke is nabij de vervloeking, welker einde is tot verbranding.

c. Wat is er een groeiende wasdom ten kwade in het midden van de boze wereld? Hoe weelderig groeien de goddelozen en de kinderen der aarde in het boze, welker toenemen in de zonde zich hoe langer hoe meer openbaart. De goddelozen vervullen dagelijks de maat van hun goddeloosheid, ja, schijnen deze te boven te gaan; daar ze kinderen in de boosheid behoorden te zijn, betonen zij zichzelf in de boosheid volwassen; in velen, in plaats van alle vuilheid en overvloed van boosheid af te leggen, vermenigvuldigen deze, verzorgende het vlees tot begeerlijkheden, en gaan gedurig van kwaad tot erger voort. Zodat Asaf gedwongen is van hen te zeggen, Ps. 73:7,8, dat hun ogen uitpuilen van vet, dat zij de inbeeldingen des harten te boven gaan; dat zij hun mond tegen de Hemel zetten, en hun tong op de aarde wandelt. In Ps. 37:35 verbeeldt ze de dichter zichzelf als een groene inlandse boom, die zich uitbreidt; doch het is alles maar om die groeiende wasdom te misbruiken, en aan te leggen tot voortbrenging van de onvruchtbare werken der duisternis.
2. Maar ei! hoor de dichter in deze tekstpsalm, vers 8 en 10, uw vonnis ook beschrijven. Hij zegt u aan, dat gij tot in der eeuwigheid zult verdelgd worden, en dat gij vergaan en verstrooid zult worden.
B. Ei, laat u dan van mij raden, mijn toehoorders! Opdat gij daarvan moogt verlost worden.
1. Ei, wacht u toch vooreerst en vooral voor een hoogmoedig en zorgeloos hart, hoogmoed en geestelijke hovaardij, mitsgaders vleselijke zorgeloosheid, zijn klippen en stranden, en zulke grote beletselen, waardoor de geestelijke wasdom belet en verhinderd wordt. Deze zijn een boos onkruid, dat dikwijls niet dan al teveel opslaat, en van de duivel begoten en natgemaakt wordt, om te stikken het goede zaad dat in de akker des harten geworpen is. Ja, de hovaardij en zorgeloosheid brengen een korst en hardheid over en in het hart, dat het goede zaad daarin geen wortelen kan schieten, veel minder in een groeiende wasdom toenemen. En Petrus zegt uitdrukkelijk, 1Petr. 5:5: God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij Zijn genade.
2. Ten tweede, wacht u naar de raad van Petrus voor alle kwaadheid en alle bedrog en geveinsdheid, en alle achterklap. Dit onkruid moet uitgewied en te enen male ontworteld worden zoveel het mogelijk is. De genade wil niet groeien in zulk een zondig hart, daar men dat onkruid laat wassen. Deze kwalen zijn als vergiftige schaduwen, die de stralen van de Zon der gerechtigheid weren van de boom van ons hart, en bederven de zoete lucht waaronder zij geplant staan. Inzonderheid wacht u voor die kwaadheid van nijd, tweedracht en geveinsdheid, die het alles bederft. Die van Korinthe bleven nog zo vleselijk, omdat zij waren vol nijd, twist en tweedracht, zoals Paulus schrijft, 1Kor. 3:1-3. Het lichaam van Christus wordt in liefde gebouwd, leert dezelfde apostel, Ef. 6:16. Bovenmate schadelijk is hier ook de geveinsdheid, dat stinkend onkruid, hetwelk gelijk de kolekwinten al de potten bitter maakt, 2Kon. 4:40. Oprechtheid en waarheid vorderen het werk der genade; de Heere zal genade en eer geven, hij zal het goede niet onthouden dengenen die in oprechtheid wandelen, zegt de dichter, Ps. 84:12. Bomen die in het hart en in de wortel niet goed zijn, kunnen niet wassen noch vruchtbaar zijn. De geveinsdheid is waarlijk de plaag van het hart, die de wortel ondeugende maakt; daarom die groeien en wassen wil, moet zich zonderling voor dit schadelijk kwaad wachten.
3. Wacht u ook ten derde, voor de zorgvuldigheden van deze wereld, en al te grote aardse bekommeringen, en inzonderheid ook voor de liefde der wereld. De Heere Jezus noemt deze dingen doornen en distelen, die de genade van het goede zaad van Gods Woord verstikken, Matth. 12:22. Deze dingen wil Paulus dat wij zullen vlieden, en zo jagen naar

gerechtigheid, godzaligheid, geloof, liefde, lijdzaamheid en zachtmoedigheid. En hij toont dat sommigen die met de lust van deze dingen, inzonderheid met die dwaze en schadelijke begeerlijkheden van de geldgierigheid, de wortel van alle kwaad, en van de liefde tot de wereld zijn bevangen geworden, afgedwaald zijn van het geloof, en dat zij zichzelf met vele smarten doorstoken hebben, 1Tim. 6:9-11. De wereldse bekommeringen en de liefde tot de wereld laten de mensen weinig tijd over om het goede waar te nemen, en zichzelf te oefenen in dingen waardoor de wasdom voortgezet wordt. Wilt gij dan wassen en groeien, zo vliedt deze dingen, en wacht uzelf naar de les van de Zaligmaker, dat uw harten niet te eniger tijd bezwaard worden met de zorgvuldigheden van dit leven, Luk. 21:34.

4. Doch schuw dan niet alleen zorgvuldig al deze kwaden die de wasdom verhinderen, maar neem ook godvruchtig waar alle dingen waardoor gij uw aanwas in de genade kunt bevorderen.

a. Vooreerst. Houdt u in de voorhoven des Heeren, in het huis van uw God; want buiten die schone voorhoven is er geen wasdom. Dit middel wordt ons allereerst in het volgende vers na ons tekstvers voorgesteld. Daar de dichter zegt, dat die geplant zijn in de voorhoven des Heeren, zullen groeien, en dat hun aldaar die genade zal gegeven worden. In Zijn huis en door Zijn woord maakt ons de Heere tot wassende Christenen. Zijn huis is de fontein der hoven, daarin is die Put van levende wateren, ja, daar zijn die waterbeken; die daar aangeplant zijn, zullen zijn als een boom die zijn wortelen uitschiet aan een rivier, welks loof groen blijft, en niet ophoudt vruchten te dragen, Jer. 17:18. Dit zal een zeer gewenst en gezegend middel zijn waardoor gij zult groeien en wassen; want welgelukzalig is de mens, die naar Mij hoort, dagelijks wakende aan Mijn poorten, waarnemende de posten Mijner deuren. Want die Mij vindt, vindt het leven, en trekt een welgevallen van den Heere, zegt de opperste Wijsheid, Spr. 8:34,35. Welaan dan gij allen die hier vergaderd zijt, en gaarne zoudt opwassen en groeien, houdt u in Gods voorhoven.

b. Ten tweede, zoekt niet alleen geplant te zijn in Gods zichtbare voorhof, maar inzonderheid in Christus Jezus, de Boom des levens, Die is tegelijk een Spruit, een Stam en Wortel en een Wonderboom, waaruit al de bomen en planten in de voorhoven des Heeren hun wasdom trekken en zuigen moeten. Hij is die rechtvaardige Spruite, de Heere onze gerechtigheid, Die maakt dat Zijn enten uitspruiten, volgens Jer. 23:5,6, Jes. 55:13. Men moet alleszins opwassen in Jezus Die het Hoofd is, met alle Goddelijke wasdom, en in Hem geplant zijn, zoals Paulus ons leert, Ef. 4:15, Kol. 2:7-19. In Jezus nu worden wij geplant door het geloof; bijgevolg moeten wij deze wasdom zoeken te bevorderen door het ware zaligmakende geloof, onszelf door die band zeer nauw met Christus verenigende, en onder de hulp van de Heilige Geest zuigende uit Christus, Die ons Hoofd is, de invloeden van Zijn genade, onder het gebruik van de middelen der genade, welke voornamelijk zijn, Zijn Woord en de heilige Sacramenten, waardoor deze wasdom in zegening kan bevorderd worden.

c. Ten derde. Bevochtig en bewater uzelf menigmaal, niet alleen door de dauw en de regen van Gods Woord en het dierbaar bloed van de Zaligmaker, maar ook door tranen van berouw over uw zonden en over uw onvruchtbaarheid in het geestelijke. Het tranenwater, gestort uit een verslagen hart en boetvaardig oog, is wonder krachtig tot geestelijke wasdom. De dichter zong eens: Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien; die het zaad draagt dat men zaaien zal, gaande al wendende; voorzeker zal hij met gejuich wederkomen, dragende zijn schoven, Ps. 126:5,6.

d. En eindelijk, verander deze beloften Gods die hier in de tekst voorkomen, in een gebed. Bid de Heere, en bid Hem zonder ophouden.

C. Hiertoe moet u immers aanzetten uw grote verplichting tot de heiliging en verheerlijking van Gods Naam. Gij bidt dagelijks, Vader, Uw Naam worde geheiligd; en nergens wordt de Naam Gods geheiligd op aarde, dan daar men in genade groeit en bloeit.
1. Dit zal ook uw eigen heerlijkheid zijn, indien gij als zodanige palm- en cederbomen uzelf vertoont, en bijgevolg moet u hiertoe bewegen uw eigen eer; het is immers de eer van een boom, in wasdom toe te nemen.
2. Uw wasdom en vruchtbaarheid zal ook niet ijdel wezen in de Heere. Het voordeel en de zegen daarvan moet u hiertoe ook bewegen en aanzetten.
II. En gij, o rechtvaardigen des Heeren, wast op in de genade en kennis van de Heere Jezus Christus, naar de vermaning van Petrus, 2Petr. 2:18. Tracht van kinderen jongelingen, van jongelingen vaders, en van vaders volkomen mannen te worden.
En weet dit tot uw vertroosting, dat ofschoon uw beginsel nog gering is, uw laatste zal zeer vermeerderd worden, Job 8:7. Zijn genade zal u maken tot een palmboom en tot een cederboom op de Libanon, op de berg Zijner heiligheid, in het midden van Zijn schone voorhoven. En zo zult gij voortgaan van kracht tot kracht, en uw verheven top als een cederboom tot de hemel verheffen. Bij de verbreking van het aardse huis van uw tabernakel, en uw verplaatsing van de Libanon, uit de voorhoven des Heeren van Zijn strijdende en lijdende Kerk, zult gij overgebracht worden in het huis, niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen, en geplant worden in de hemeltuin daarboven, in het midden van de triomferende en verheerlijkte Kerk, en volgens Op. 7:9 bij die grote schare die niemand tellen kan, staande voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, hebbende palmtakken in hun handen. Gun en geef ons dit, o! rechtvaardige Vader, om Uw rechtvaardige Zoons Christus' Jezus wil. AMEN.

VIJF EN DERTIGSTE LEERREDE *Ter nabetrachting op des Heeren Heilig Avondmaal*

PSALM 100:1,2

Een lofpsalm. Gij ganse aarde, juicht den HEERE. Dient den HEERE met blijdschap, komt voor Zijn aanschijn met vrolijk gezang.

INLEIDING

I. **ONDER** de schaduwachtige omslag der heilige dingen in Mozes' wet, leest men onder andere ook van twee zilveren trompetten, op welke de heilige priesterschare moest blazen, niet alleen tot een samenroeping van de vergadering van het volk, en tot de optocht der krijgsbenden onder het oude Israël; maar ook ten dage van hun vrolijkheid en in hun gezette hoogtijden, over hun brandoffers en over hun dankoffers, volgens hetgeen men leest, Num. 10:2-10. De Joodse historieschrijver Josefus, die zelf een priester is geweest, en deze trompetten, immers zoals ze stonden in de tweede tempel, menigmaal heeft gezien, beschrijft ons de lengte daarvan een weinig minder dan een el, en de pijp een weinig dikker dan een fluit. Deze moesten gehoord worden op heuglijke feestdagen, bij en over de dankoffers, terwijl deze op het altaar smeulden. Niemand die maar enigszins weet dat de wet van Mozes een schaduw was van toekomende goederen kan twijfelen, of:

A. Hun gezette hoogtijden zijn afbeeldingen geweest van die statelijke hoogtijd, de tijd van het Nieuwe Testament; wanneer de vervulling zou gezien worden van alles dat door die oude feesttijden was voorgebeeld. Immers van de tijd van het Nieuwe Testament spreekt Jesaja zo: Dat men van de ene nieuwe maan tot de andere zou komen, om aan te bidden voor des Heeren aangezicht, Jes. 66:23. En Zacharia, dat men dan vieren zou het feest der loofhutten, Zach. 14:16.

B. De offeranden, en bijzonder de dankoffers die op Israëls statelijke feesten de Heere werden toegebracht, wat vertoonden die anders dan de grote dankplichten, de geestelijke offeranden van lof, die de verlosten de Heere zouden toebrengen? Dat zou dat spijsoffer zijn dat men aan alle plaatsen de Heere zou toebrengen, Mal. 1:11. Dat feestoffer, dat men dan binden zou tot aan de hoornen van het altaar, Ps. 118:27.

C. Wat kan nu dat geblaas van die trompetten over die dankoffers ons nader vertonen, dan dat geestelijk gejuich, die vrolijke verheffing, zo met de mond als met het hart, die de gelovigen in hun dankbaarheid vertonen zouden, en waardoor zij de grootheid van des Heeren weldaden onder het Evangelie, als met een trompet, aan alle kanten zouden zoeken uit te blazen? Immers dat dit trompetgeklank onder Israël zulk een betuiging was van hun vrolijke verheffing in de Heere, tekent David aan, Ps. 81:2,4, wanneer hij dat zo samenvoegt: Zingt vrolijk Gode onze Sterkte, juicht den God Jakobs, blaast de bazuin in de nieuwe maan, ter bestemder tijd op onzen feestdag. Maar zo zou het hier ook geestelijkerwijze toegaan; de dankbaarheid van het verloste volk zou ook maken dat de verheffingen Gods in hun keel zouden zijn; men zou dan horen: Juicht den Heere, gij ganse aarde, roept uit van vreugde, zingt vrolijk en psalmzingt. Psalmzingt den Heere met de

harp, met de harp en met de stem des gezangs, met trompetten en bazuingeklank, juicht voor het aangezicht des Konings, des Heeren, Ps. 148:4-6.
II. Dit is ook, toehoorders, waartoe de gelovigen opgewekt worden in die lofpsalm die ik uw aandacht zo even heb voorgelezen. Hoe wel past deze ook op de lippen der gelovigen in deze ure? Heeft niet de Heere hedenmorgen, of over acht dagen, Zijn wonderen en gedachtenissen aan u vele gemaakt? Heeft Hij u niet als in een bundel al Zijn goedertierenheden voor ogen gesteld, en de gedachtenis vernieuwd van al die geestelijke zegeningen, waarmee Hij u gezegend heeft in de hemel in Christus? Kan Hij ook Zijn aangezicht helderder over u laten lichten, dan wanneer Hij u Zijn Zoon, en met Hem alle dingen schenkt? O! wie uwer moet dan ook niet met een verwijd hart uitbersten in een vrolijke lof en roem van de Goddelijke majesteit, tot betoning van zijn dankbaar hart? Immers is dit ook de zaak waarvan wij in deze namiddag tot uw aandacht te spreken hebben. Tot dat einde heb ik u voorgelezen de honderdste Psalm. Met dat oogmerk, om heden deszelfs eerste twee verzen voor uw aandacht te openen; en om, zo de Heere wil en wij leven, heden over acht dagen de drie andere verzen de gemeente ook voor te dragen.
O! de Heere lere het ons Zelf hoe wij Hem danken moeten; Hij geve ons bijblijvende indruk des harten, en bewerke ons daartoe door Zijn Geest! Amen.
III. Tot opening van die twee eerste verzen zullen wij heden met uw aandacht overwegen:

I. Het opschrift van deze Psalm, en wat verder in het gemeen tot deszelfs recht verstand dient geweten te worden.
II. De verdere inhoud van die verzen: Gij ganse aarde, juicht den HEERE. Dient den HEERE met blijdschap, komt voor Zijn aanschijn met vrolijk gezang.

VERKLARING

I. Het opschrift van deze Psalm luidt: Een lofpsalm.
A. Wie de dichter is van deze Psalm, en bij welke gelegenheid deze gedicht is, kan niemand met enige zekerheid zeggen, overmits wij daarvan geheel geen bericht vinden.
B. Dat het een lofpsalm is, blijkt uit deszelfs opschrift. Dit gedicht draagt dan de naam van een Psalm, en wel van een lofpsalm.
1. In de taal van Gods Geest vinden wij het woord *mismôr,* hetwelk naar het gevoelen van de geleerden betekent zulk een gezang, waarin de stem van mensen en het geluid van speeltuigen tezamen komen. Doch niet alleen draagt dit gedicht de naam van een Psalm.
2. Maar ook van een lofpsalm; welke daarheen gericht is om de gelovigen te onderwijzen hoe zij God hebben te loven over Zijn goedheid, en hoe zij roem hebben uit te brallen. Want:
C. De inhoud van deze Psalm is *eigenlijk een onderwijzing voor de gelovigen, waarin zij onderricht worden hoe zij God te danken en te loven hebben wegens Zijn genade, goedertierenheid en trouw.*
D. Drie hoofdplichten worden hun tot dat einde in deze Psalm voorgedragen.
1. Dat zij de Heere juichen moeten, vers 1. Hetwelk zij moeten werkstellig maken, door de Heere te dienen met blijdschap, en voor Zijn aanschijn te komen met vrolijk gezang, vers 2.
2. Dat zij Zijn waardigheid, en de rijkdom van Zijn genade aan hen bewezen, erkennen moeten, vers 3.
3. Dat zij met ernst Zijn Naam groot maken en prijzen moeten, dewijl hij toch goed, Zijn goedertierenheid in der eeuwigheid van geslacht tot geslacht is, vers 4,5. Ziedaar toehoor-

ders, u maar zeer kort het opschrift van deze Psalm, en wat verder in het gemeen tot deszelfs verstand dient geweten te worden, voorgedragen.
II. In onze tekstwoorden wordt hier nu verder voorgedragen de eerste hoofdplicht die de gelovigen te betrachten hebben tot dankbaarheid. Zij wordt zo voorgesteld in het eerste vers: Gij ganse aarde, juicht den Heere. Doch in het tweede vers wordt ze nader verklaard, alwaar getoond wordt dat de gelovigen dit moeten werkstelling maken, door de Heere te dienen met blijdschap, en door voor Zijn aangezicht te komen met vrolijk gezang.
A. De eerste hoofdplicht die de gelovigen te betrachten hebben tot dankbaarheid, wordt zo in het eerste vers voorgesteld: Gij ganse aarde, juicht den Heere. Het Voorwerp is hier de Heere. Hetgeen betracht moet worden is Hem te juichen. Die daartoe opgewekt worden, worden hier zo aangesproken: Gij ganse aarde.
1. Het Voorwerp Die men juichen moet, is de Heere, de Jehovah, dat Wezen aller wezens, dat van Zichzelf en uit Zichzelf is al wat Hij is; dat Wezen, dat alle denkbare en ondenkbare volmaaktheden in Zichzelf bezit; dat Wezen dat ook de Oorzaak is van al hetgeen dat buiten Hem het wezen ontvangt, dat al Zijn woorden bestendig maakt, en bijzonder ook die grote belofte dat God eens worden zou de Zaligheid van een verdoemeniswaardige ellendeling, en dat Hij eens wonderbaar en verheerlijkt zou worden in de zaligheid van een rampzalige zondaar. Deze Jehovah, wil de psalmist dat het Voorwerp van der gelovigen vreugde en dankbaarheid zijn zal. Zeggende:
2. Juicht den Heere. Dit juichen omschrijft de dichter al vrij opmerkelijk, Ps. 47:2, als hij daar zegt: Al gij volken, klapt in de handen, juicht Gode met een stem van vreugdegezang.
a. Juichen is eigenlijk te zeggen dat men ruimte, vreugde en blijdschap in zijn hart vindende en voelende, zulks op allerlei wijze bekend en openbaar maakt.
1. De ruimte en vreugde die in het gemeen tot het juichen vereist wordt, in zichzelf aangemerkt, is niet anders dan een aangename beweging van de ziel, ontstaande uit de beschouwing van enig goed dat ze als het hare aanmerkt, welke zich dan openbaart in beminnelijke ogen, in aangename trekken van het aangezicht en in een lachende mond.
2. Maar de geestelijke ruimte en vreugde, die in het bijzonder tot het godvruchtig juichen vereist wordt, bestaat in een geestelijke beweging van de ziel, uit de beschouwing van enig geestelijk goed, dat zij in het geloof als het hare aanmerkt, waarover haar hart dan verwijd en gevoelig verruimt wordt.
b. Om zo dan de Heere te juichen, dat sluit in, en daartoe wordt vereist:
1. Een vrolijk gevoel en besef van de gunst Gods, dat Die tot hen van vrede spreekt, en tot hun ziel zegt: Ik ben uw Heil, Ps. 35:3.
2. Zulk een vrolijk gevoelen, waardoor de ziel zo vervuld wordt, dat er geen plaats meer voor de wereld over is, welker glans bij de luister van de hemelse goederen te enen male verdoofd wordt; en dat ze op een geestelijke wijze van blijdschap dronken wordt, en in verrukking met David uitroept uit Ps. 36:8,9: Hoe dierbaar is Uw goedertierenheid, o God! Dies de mensenkinderen onder de schaduw Uwer vleugelen toevlucht nemen! Zij worden dronken van de vettigheid van Uw huis, en Gij drenkt ze uit de beken Uwer wellusten.
3. Een verrukking zo groot, dat het hart verwijd wordt, dat het zo vrolijk ontsloten wordt dat het wel van vreugde op zou springen voor Gods aangezicht, en van blijdschap zou vrolijk zijn, Ps. 68:4.
4. Een verwijding zo groot, dat het hart heet wordt in het binnenste, dat er een vuur ontbrandt in hun overdenking, dermate, dat een gelovige zich niet langer kan inhouden, dat

hij zijn lippen niet langer bedwingen kan, dat hij zijn vreugde niet langer verbergen kan, maar de inwendige ruimte van het hart openbaart en bekend maakt met woorden. Dit is het dat er in Ps. 63:6 staat: Mijn ziel zou als met smeer en vettigheid verzadigd worden; en mijn mond zou roemen met vrolijk zingende lippen.
c. Dit is dat juichen daar de dichter hier van spreekt, en dat hij niet minder zoet uitbreidt en omschrijft, Ps. 95:1, zeggende: Komt, laat ons den Heere vrolijk zingen, laat ons juichen den Rotssteen onzes heils. Laat ons Zijn aangezicht tegemoet gaan met lof, laat ons Hem juichen met Psalmen. Zo wil de dichter hier ook, dat het hart vol zijnde van die vreugde, daarvan op allerlei wijze betuiging doen zal, als hij zegt: Juicht den Heere.
3. Dit is niet alleen de plicht van dit of dat geslacht der mensen, of van de Joden in het bijzonder, maar van elk en een ieder die gelooft, uit alle geslachten, talen, volken en natiën. Dit geeft de dichter te kennen, als hij zegt: Gij ganse aarde, juicht den Heere. Dat is:
a. Gij allen, elk en een ieder uwer die gelooft, uit al de mensen die op de ganse aardbodem wonen. Deze spreekwijze vinden wij ook in Ps. 96:1; want dat hiermee in onze tekst niet alle mensen hoofd voor hoofd op de ganse aarde worden aangesproken, maar in het bijzonder de gelovigen onder allerlei mensen, dat blijkt:
1. Zelfs uit die dingen die er tot dit juichen vereist worden, welke in geen anderen dan in ware gelovigen kunnen gevonden worden, dat ontegenzeggelijk is.
2. Uit de verklaring, hoe zij dit juichen moeten werkstellig maken, in het tweede vers. Zij moeten dat doen, door de Heere te dienen met blijdschap, en door voor Zijn aanschijn te komen met vrolijk gezang; dat immers ook geen anderen dan de gelovigen doen kunnen.
3. Uit hetgeen zij volgens het derde vers weten en erkennen moeten, namelijk dat zij des Heeren volk en de schapen Zijner weide zijn. Dat zijn immers de gelovigen alleen; is dat niet klaar?
b. Vraagt gij, waarom zegt dan de dichter, gij ganse aarde, juicht den Heere? Dit doet hij om daarmee te kennen te geven dat hij hier het oog heeft, niet alleen op de dagen van het Oude Testament, maar ook inzonderheid op de dagen van het Nieuwe Testament, in welke alle volkeren zouden genodigd worden tot de gemeenschap van God in Christus.
1. Tevoren was God maar bij het volk van Israël bekend; die had Hij boven al de volkeren uitverkoren en tot Zijn volk aangenomen; de overige heidenen liet God wandelen in hun wegen.
2. Doch er zou eens een tijd komen dat de middelmuur des afscheidsels zou worden weggenomen, wanneer de Messias in het vlees zou gekomen zijn, de smadelijke kruisdood zou hebben uitgestaan, en wederom opgenomen zou zijn in heerlijkheid. Dan zouden de apostelen last krijgen om aan alle volkeren, zonder onderscheid van Joden en heidenen, het Evangelie te verkondigen. Dan zouden zij allen van de Heere geleerd zijn, van de kleinste tot de grootste toe; dan zou vervuld worden hetgeen er gevonden wordt, Ps. 67:3,4: Opdat men op de aarde Uw weg kenne, onder al de heidenen Uw heil De volken zullen U, o God, loven, de volken altemaal zullen U loven. Dan zou de gehele aarde vol zijn van des Heeren lof. Dit is het dat de dichter ook wil, als hij hier zegt: Gij ganse aarde, juicht den Heere. De profeten hebben in oude tijden al voorzien in de geest die dingen, die in latere tijden zouden gebeuren, en desgelijks ook het geluk van de Kerk van het Nieuwe Testament. Maar wel ver was het daar vandaan, dat zij dit de Kerk van het Nieuwe Testament misgunnen zouden, dat zij integendeel met verwijding en vrolijkheid des harten het volk des Heeren tot lof van dankzegging hebben opgewekt. Hoe zoet zong Jesaja daarvan, Jes. 42:10-12: Zingt den Heere een nieuw lied, Zijn lof van het einde der aarde; gij die ter zee vaart, en alles wat daarin is, gij eilanden en haar inwoners. Laat de

woestijnen en haar steden de stem verheffen, met de dorpen die Kedar bewoont. Laat ze juichen die in de rotsstenen wonen, en van den top der bergen afschreeuwen. Laat ze den Heere de eer geven, en Zijn lof in de eilanden verkondigen. Zo zingt de dichter hier ook: Gij ganse aarde, juicht den Heere.

B. Doch indien men de Heere recht juichen zal, zo moet men Hem ook dienen, en Hem erkennen als onze Soeverein, tot Welker dienst wij veerbonden zijn. Daarom verklaart de dichter dit juichen nader in het tweede vers, en toont daar dat de gelovigen dit moeten werkstellig maken, door de Heere te dienen met blijdschap. En door voor Zijn aanschijn te komen met vrolijk gezang.

1. Om dit juichen werkstellig te maken, eist hier dan de dichter: Dient den Heere met blijdschap.

a. De Heere, omdat Hij de Jehovah, de Heere is, zo is Hij ook de Soeverein van alles. En er is geen schepsel, hoe hoog en verheven het ook wezen mocht, dat zich niet buigen moet onder Zijn heerschappij. De Heere toch is een groot God, ja een groot Koning boven alle goden, staat er, Ps. 95:3. Hem komt het toe te gebieden, en ons is alleen de eer overgelaten om Hem te gehoorzamen.

b. Daarom eist de dichter hier ook: Dient den Heere met blijdschap.

1. Er is verschillende dienst. Een natuurlijke, die kinderen aan hun ouders schuldig zijn, geëist in het vijfde gebod, Ex. 20:12. Een burgerlijke, die de onderdanen moeten bewijzen aan hun overheden. Dienstboden aan hun heren en vrouwen, en elk aan die over hem gesteld zijn, volgens 1Petr. 2:17,18. En een godsdienstige, die wij God alleen schuldig zijn; waarvan de Zaligmaker Jezus zei, Matth. 4:10: Den Heere uw God zult gij aanbidden, en Hem alleen dienen. Van deze laatste wordt hier alleen gesproken, want het voorwerp onderscheidt de dienst.

a. Het grondwoord, hier door dienen overgezet, betekent eigenlijk een schuldige dienstbaarheid en gehoorzaamheid, zoals die een knecht zijn meester schuldig is; mitsgaders daarin werkzaam te zijn en iets te doen. Gelijk er van de Levieten staat, dat zij de dienst van de tent der samenkomst bedienden, Num. 18:6. Het betekent ook iemand te eren; zo wordt het genomen, Deut. 28:47: Omdat gij den Heere uw God niet gediend, dat is daar te zeggen, niet geëerd hebt, zult gij uw vijanden dienen. Het kan bekwaam in beide deze betekenissen tegelijk hier opgevat worden, omdat alles wat wij kunnen uitwerken tot des Heeren eer, van ons gevorderd wordt in Zijn dienst.

b. Derhalve de dienst waarvan hier gesproken wordt, is geen natuurlijke handeling, waarin alles wat er vereist wordt alleen maar uiterlijk werk zou wezen. Maar het is een werk van Gods dienst, waarin de manier van doen de voornaamste helft van de plicht is, die de dienst voor de Heere tot een lieflijk reukwerk maakt. Welke:

*. In het gemeen daarin bestaat, dat men de Heere altijd en in alles zoekt behaaglijk te zijn. Paulus noemt het, welbehaaglijk God te dienen, met eerbied en godvruchtigheid, Hebr. 12:28.

**. In het bijzonder bestaat het dienen waarvan hier gesproken wordt, niet alleen in een uitwendige betrachting van Gods bevelen naar Zijn eigen wil, maar ook voornamelijk in inwendige gemoedsgestalten, daarmee overeenkomende, en waarin de grond van gehoorzaamheid levendig en werkzaam vertoond wordt. Want God proeft het hart, en heeft een welgevallen aan oprechtheden, 1Kron. 29:17. God een Geest zijnde, wil ook in geest en in waarheid gediend en aangebeden zijn, Joh. 4:24. De lichamelijke godsdienst, mag men wel zeggen, is maar het lichaam in de dienst Gods; maar de inwendige gestalte des harten

geeft als het leven aan de godsdienst. Het eerste alleen is maar een dood geraamte, daar het andere de ziel van is.
***. Maar dat ook wel aan te merken staat, dit dienen van de Heere is geen bijzondere deugd alleen, maar een bundel en samenvoeging van verschillende deugden en plichten, welke alle tezamen diensten zijn die goede knechten gaarne hun heren bewijzen, en die alle begrepen zijn in deze uitdrukking: Dient de Heere. Zodat dezulken deze Heere alleen maar recht dienen:
/. Die Hem kennende als de waarachtige, algenoegzame en genaderijke God in de Messias, met hun harten zich buigen en voor Hem verootmoedigen. Jakobus noemt dat, zich voor de Heere te vernederen, Jak. 4:10.
//. Die een oprechte toeleg hebben om deze Heere te eren. Dit draagt David zo voor: Geeft den Heere de eer Zijns Naams, aanbidt den Heere in de heerlijkheid des heiligdoms, Ps. 29:2.
///. Die ook een innige liefde en toegenegenheid des harten tot Hem hebben; voor Hem weleens betuigende: Ik zal U hartelijk liefhebben, Heere mijn Sterkte, Ps. 18:2.
////. Die Hem ook wensen en zoeken te gehoorzamen, en daarin ook betonen dat zij Hem liefhebben, Joh. 14:21.
/////. Die zich in alles aan Hem trachten te onderwerpen; evenals Eli deed, zeggende: Hij is de Heere, Hij doe wat goed is in Zijn ogen, 1Sam. 3:18.
//////. Eindelijk, die aanhoudend en volstandig in Zijn dienst bevonden worden, en die daarom ook standvastig, onbeweeglijk en altijd overvloedig zijn in het werk des Heeren, volgens de vermaning van Paulus, 1Kor. 15:5,8.
2. Met blijdschap; want zo luidt hier de vermaning: Dient den Heere met blijdschap. *Beschumcha*, staat hier in de grondtekst.
a. Dit Hebreeuwse woord, dat afstamt van het wortelwoord *Schamach*, en hier door *blijdschap* is vertaald, betekent zoveel als op de innigste en uitnemendste wijze zich zo over een persoon of zaak te vermaken en te verblijden, dat het binnenste van ons hart goed doet.
b. In het gemeen is de blijdschap niet anders dan in enige persoon of zaak een zonderling behagen en vergenoeging te hebben, en daarin zich te vermaken en te vervrolijken.
c. *Beschimcha*, staat hier in de grondtekst*, met blijdschap*; welke blijdschap derhalve zijn moet over die Heere, Welke men moet dienen. En over de dienst zelf, welke men Hem toebrengt.
d. Het is openbaar, dewijl deze blijdschap hier zo betrokken wordt tot deze Heere en tot Zijn dienst, dat wij hier om geen lichamelijke en natuurlijke, maar om een geestelijke en bovennatuurlijke blijdschap te denken hebben.
e. Het zal dan nu nodig zijn dat wij een weinig nader met bijzondering aantonen, waarin het dienen van de Heere met blijdschap bestaat.
*. Het bestaat aan de ene kant in blijdschap te hebben over deze Heere. Dat in zich begrijpt:
/. Een opgeklaarde bewustheid te hebben dat deze Heere de onze is. Daar ziet Petrus ook op als hij zegt: Gelovigen, verheugt u in Hem met een onuitsprekelijke en heerlijke vreugde, 1Petr. 1:8.
//. Een zeer hoge waardering van dat geluk; zodat de Almachtige zijn overvloedig Goud en krachtig Zilver is, Job 12:25,26.
///. Een zeer vermakelijke en vrolijke verwijding van het hart over dat zijn gadeloos Deel; zodat men zich in de Heere verlustigt, Ps. 37:4.

////. Een vermakelijke berusting en stille vergenoeging van het hart in dat zijn geluk; want is de Heere zijn Herder, hem zal dan ook niets ontbreken, Ps. 23:1.
**. Aan de andere kant bestaat het ook, in met blijdschap Hem te dienen. Dat geschiedt:
/. Als men met blijdschap aan en van de Heere denkt. Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn, ik zal mij in den Heere verblijden, zegt de dichter, Ps. 104:34.
//. Als men met blijdschap de werkzaamheden des geloofs nevens Hem oefent. Daar past het ook op: In Denwelken gij nu gelovende, u verheugt, 1Petr. 1:8.
///. Als men met blijdschap in het verborgen gemeenschap met Hem oefent en gemeenzaam omgaat. Wat had Asaf daar al niet mee op? Ps. 73:28.
////. Als men met blijdschap aangedaan is wanneer men van de Heere, van Zijn genadewerk en van Zijn dienst, met kennis hoort spreken en preken, uitroepende: Bij deze dingen leeft men, gelijk Hiskia eens deed, Jes. 38:16.
/////. Als men met blijdschap ook al de andere delen van Zijn dienst, al Zijn ordonnantiën en instellingen waarneemt, gelijk David van zichzelf getuigt, Ps. 119:14.
//////. Eindelijk, als men zelfs ook met blijdschap van de Heere spreekt, en met vrolijke gezangen Hem looft en prijst. Paulus dringt daar op aan, en zegt: Leert en vermaant elkander met Psalmen en lofzangen en geestelijke liedekens, zingende den Heere met aangenaamheid in uw hart, Kol. 3:16.
2. Trouwens, de dichter voegt er daarom zelf hier ook bij: Komt voor Zijn aangezicht met vrolijk gezang.
a. Gods aanschijn, toehoorders:
1. Is overal. Er is geen hoogte zo hoog, of God is daar; geen diepte zo diep, of Hij peilt ze; en geen breedte zo breed, of Hij overziet ze. Er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem, maar alle dingen zijn naakt en geopend voor de ogen Desgenen met Welke wij te doen hebben, Hebr. 4:13. Zijn ogen doorlopen de ganse aarde, en er is niets dat zich de Goddelijke tegenwoordigheid onttrekken kan, Jer. 23:23,24.
2. Doch op een bijzondere wijze was God eertijds tegenwoordig in het oude heiligdom, de vermaarde tabernakel van Mozes, of Salomo's prachtige tempel, daar Hij Zijn ontzaglijke tegenwoordigheid op een luisterrijke wijze vertoonde boven de ark des verbonds tussen de twee Cherubim, daar Hij blijken gaf van Zijn tegenwoordigheid, en vanwaar Hij Zijn godsspraken deed klinken. En daarom werden de oude gelovigen, wanneer zij in de tabernakel of tempel opgingen, gezegd te verschijnen voor Gods aangezicht. Hoor eens hoe David verlangde zo voor Gods aangezicht te verschijnen, Ps. 42:2,3: Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God. Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God; wanneer zal ik ingaan, en voor Zijn aangezicht verschijnen? Hierom was David zo met het heiligdom opgenomen, omdat hij er Gods aanschijn zag. Daarom zei hij, Ps. 63:3: Voorwaar mijn God, ik heb U in het heiligdom aanschouwd, ziende Uw sterkte en Uw eer.
b. Wordt hier nu gezegd, komt voor Zijn aanschijn, dan drukt dan derhalve uit:
1. In het gemeen, dat men zich voor de Heere vertegenwoordigen moet, dat men zich voor Hem stellen en ook afzonderen moet, dewijl Zijn aanschijn in het gemeen overal is.
2. Maar in het bijzonder geeft dit dan ook te kennen dat men zich begeven moet tot een statelijker godsdienstverrichting, en dat men zich daar ook moet laten vinden daar Hij Zijn aanschijn gewoon is te laten lichten, in en onder de openbare godsdienst.
c. En dat met vrolijk gezang, zegt de dichter.
1. Dit had plaats onder het Oude Testament. God had toen Zijn volk belast driemaal des jaars op te komen tot Zijn heiligdom, op de drie grote feesten, op het paasfeest, pinksterf-

eest en Loofhuttenfeest. Dan begaven zij zich van het uiterste van het Joodse land tot in het midden, daar het heiligdom stond, en zij gingen daarheen met vrolijk gezang, spelende op citers, op harpen, op fluiten en op allerlei instrumenten der muziek; en zo vervrolijkten zij elkander onderweg. Daarop heeft David het oog, Ps. 42:55, als hij daar zegt: Ik gedenk daaraan, en stort mijn ziel uit in mij, omdat ik placht heen te gaan onder de schare, en met hen te treden naar Gods huis, met een stem van vreugdegezang en lof onder de feesthoudende menigte. En daarop schijnt Jesaja ook te spelen, Jes. 30:29: Er zal een lofzang bij ulieden zijn, gelijk in de nacht, wanneer het feest geheiligd wordt; en blijdschap des harten, gelijk van een die met pijpen handelt, om te komen tot den berg des Heeren, en tot den Rotssteen Israëls. En gelijk zij met vrolijk gezang heengingen, zo vonden zij ook vrolijkheid wanneer zij in de tabernakel of in de tempel kwamen; want de Levieten en zangmeesters waren gereed om te spelen op de citers, cimbalen en allerlei muziekinstrumenten, en om aangename lofzangen op te zingen ter ere van Israëls Koning, 2Kron. 30:21.

2. Die uiterlijke vrolijkheid onder het Oude Testament verbeeldde de geestelijke vrolijkheid die er onder de dagen van het Nieuwe Testament zijn zou, welke voltrokken zou worden door een eeuwige vrolijkheid in de hemel zelf. En derhalve wil de dichter hiermee dan zeggen dat men komen moet in de statelijke godsdienst met vrolijk gezang, om daarmee zijn genoegen en vermaak in de Heere en in Zijn dienst te vertonen. Breder zal ik dit nu niet uitbreiden.

Ziedaar toehoorders, de eerste hoofdplicht die de gelovigen tot dankbaarheid aan de Heere verschuldigd zijn. De twee andere, vers 3-5 van deze Psalm, sparen wij tot over acht dagen. En zo hebben wij dan nu de twee eerste verzen van deze Psalm voor uw aandacht kort geopend.

TOEPASSING

I. Toehoorders, dewijl het thans een ongewone tijdsomstandigheid is, zal ik ook de vrijheid gebruiken om voor ditmaal mijn toepassing ook op een ongewone wijze in te richten.

A. In de eerste plaats hier aanmerkende, dat door onze thans verhandelde woorden en zaken op het allerkrachtigst weerlegd en tegengesproken wordt die dwaze verbeelding en vuile godslasterlijke gedachte, alsof God te dienen de mensen melancholiek en zwaarmoedig zou maken; even alsof die God recht zocht te dienen alle vreugde en blijdschap vaarwel moest zeggen, en niet één vrolijk uur kon hebben. Neen, er zijn geen vrolijker mensen, dan die de Heere juichen en dienen.

1. Het is waar, dat de dienst van God geen vuile, geen ongebonden, geen ongeregelde blijdschap lijden kan.

2. Maar daaruit volgt niet, dat ze alle blijdschap doodt. Integendeel, er is geen rechte noch bestendige blijdschap te vinden dan alleen in het dienen van God; toont dat de dichter ook niet klaar en ontegenzeglijk? Ps. 4:7,8.

B. In de tweede plaats merk ik hier aan, dat de goddelozen de Heere niet juichen, noch met blijdschap dienen kunnen.

1. Het is waar, een tijdgelovige kan ook met vreugde het Woord ontvangen, Luk. 8:13.

2. Maar dat is geen rechte blijdschap; ze komt niet uit het hart, maar is van boven af. Het is ook geen gestadige en blijvende blijdschap, maar ze is als een morgenwolk en vroeg komende dauw, die haast voorbijgaat, Hos. 8. Er mag hier of daardoor eens zulk een

beweging komen, maar het wordt door een ander zondig vermaak weggenomen en gesmoord. Maar de blijdschap der gelovigen is van harte, en is daarom ook geduriger.
C. In de derde plaats merk ik hier aan, en dat zal ik wat breder uitbreiden, dat echter de blijdschap in de ware gelovigen altijd niet even groot is, dat zij menigmaal ook zeer treurig voor Gods aangezicht komen, en dat zij dikwijls veel droeviger zijn dan de goddelozen.
1. Dat dit waarlijk zo is, blijkt klaar uit Ps. 13, 77, 88; daar David, Asaf en Heman, ontwijfelbaar ware gelovigen, alle drie zodanig voorkomen. En de ondervinding bewijst het de gelovigen ook nog dagelijks tot hun smart maar al teveel. Dit wordt in de gelovigen veroorzaakt:
a. Somtijds door geestelijke flauwten, waardoor zij dor en dodig worden. Maar dan zullen zij er nog over klagen, en bidden dat de Heere ze voorkomen en opwekken wil.
b. Somtijds door zware zondenvallen, daar weleens een grote afzakking of een geestelijk kwijnende toestand of een staat van geestelijke verlating op volgt; en wie zal durven bepalen hoever het hierin met een gelovige al gaan kan?
c. Somtijds door een bui van zwaarmoedige gedachten; dat kan zover gaan dat zij in droefheid schijnen te smelten. Doch zulk een storm gaat gewoonlijk over, en dan worden zij daarna weleens des te vrolijker.
d. Somtijds door onkunde, of een verkeerd gevoelen van hun staat, of door vooroordeel tegen een blijde en vrolijke weg. Doch in de zodanigen groeit gewoonlijk de troost, wanneer zij in genade versterkt, vermeerderd, bevestigd en opgebouwd worden.
e. Somtijds speelt er de duivel ook wel onder, en zoekt ze ervan te beroven door strijd en aanvechting.
f. Eindelijk kan de kracht der verdorvenheid en van inwonende zonden ze ook hierin beletten, of ze er zeer in verhinderen.
2. Dit alles neemt echter niet weg, dat God te dienen een recht vrolijk leven en gans vermakelijk is. Want de Heere redt ze telkens weer op Zijn tijd uit die zwarigheden, komt ze gedurig weer vroeger of later met Zijn genade en het licht van Zijn aanschijn voor, en omringt ze weer opnieuw met allerlei geestelijke zegeningen en weldaden. Dit ondervond David; lees maar de Psalmen. Ja, er is nooit een ware gelovige geweest, of hij heeft dit ook vroeg of laat ondervonden.
D. In de vierde plaats merk ik hier aan, dat echter de Heere te juichen, Hem met blijdschap te dienen, en voor Zijn aanschijn te komen met vrolijk gezang, zeer noodzakelijk is voor een gelovige, zal hij de Heere recht dienen. Het is geboden, Deut. 12: Gij zult komen voor het aangezicht des Heeren met vreugde. Insgelijks Deut. 16:15, en in vele andere plaatsen meer.
E. En ten laatste roep ik u hier toe, gunstgenoten en bondgenoten des Heeren, die hedenmorgen of over acht dagen op een plechtige wijze uw verbond met uw Verbondsgod aan Zijn Bondstafel vernieuwd hebt; dit is de rechte nabetrachting, dit is de rechte dankbaarheid:
1. De Heere te juichen van ganser harte, Hem te dienen met blijdschap, ziel en lichaam daartoe aan Hem te verbinden en over te geven. Voor Zijn aanschijn te komen met vrolijk gezang, Hem gedurig de eer van Zijn Naam te geven, te loven en te prijzen. Gedurig daar uw hoogachting voor te vertonen. Daar alleen uw genoegen en vermaak in te stellen. Dit telkens wederom te vernieuwen, wanneer het door het een of ander gestremd en afgebroken geworden is. Daartoe aanhoudende genade en kracht uit de Heere te zoeken, en nergens meer naar te staan.

2. Dit alles wordt u uitdrukkelijk geboden, zoals wij even uit Deut. 12 en 16 gehoord hebben. Het is de eerste hoofdplicht van de ware dankbaarheid, zoals wij uit onze verhandelde tekstwoorden vernomen hebben. Gij hebt hedenmorgen of over acht dagen in het Avondmaal de Heere daarop de hand gegeven, dat gij er naar staan zoudt. De Heere verwacht dat daarom ook van u. Wat is er uitnemender en voortreffelijker? Wat is er genoeglijker en vermakelijker? Niets is er ook profijtelijker en nuttiger.

II. Wordt ondertussen hier uw blijdschap nu en dan eens gestoord, en gij verhinderd om met vrolijk gezang voor Gods aanschijn te komen; denkt gelovigen, hier is alles nog maar ten dele en onvolmaakt. Doch de tijd zal eens komen, wanneer alles dat ten dele is, te niet zal gedaan worden. Dan zult gij overgebracht worden in een staat, waarin gij de Heere eeuwig juichen, met blijdschap dienen en met vrolijk gezang loven zult voor Zijn troon in de hemel. AMEN.

ZES EN DERTIGSTE LEERREDE

PSALM 100:3-5

Weet, dat de HEERE is God; Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide.

Gaat in tot Zijn poorten met lof, in Zijn voorhoven met lofzang; looft Hem, prijst Zijn Naam.
Want de HEERE is goed, Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid, en Zijn getrouwheid van geslacht tot geslacht.

INLEIDING

I. **ALTIJD** is er oorzaak voor een gelovige ziel om zich te verheugen en te verblijden.
A. Nooit tijden, in welke zij, wel toeziende, en de zaken in de rechte weegschaal wegende, geen genoegzame stof hebben van vreugde, en dringende reden van een hartelijke blijdschap. Hiertoe strekte die vermaning van Paulus: Verblijd u in den Heere alle tijd; wederom zeg ik, verblijd u, Fil. 4:4. Nooit is een gelovige ziel onvoorzien van Gods zegeningen, altijd is ze beladen met Gods weldaden. Geen tijd, dat God hun niet weldoet boven hun verdiensten; derhalve ook geen tijd of zij heeft altijd oorzaak om zich te verblijden. Zoveel goederen als zij bezit, zoveel jaren als zij voleindigt, zoveel ogenblikken als zij adem haalt, zoveel gelegenheden om verheugd te zijn worden hun verschaft.
1. Zij mag zich verheugen in het midden van Gods kastijdingen, en het met Jakobus voor grote vreugde achten, wanneer zij in velerlei verzoekingen valt, Jak. 1:2. Terwijl zij daarin Gods vinger verneemt, Zijn goedertierenheid die beter is dan het leven smaakt, en Zijn Vaderlijke voorzorg gewaar wordt.
2. Zelfs mag zij zich ook verblijden in het midden van haar droefheid, als zij treurt wegens haar zonden, terwijl zij met Paulus weet, dat die droefheid in haar gewrocht wordt door Gods Geest, en in haar werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid, 2Kor. 7:10
B. Nochtans zijn er ook bijzondere stonden van blijdschap, in welke de reden van blijdschap vermeerderd, en de stof van vreugde groter wordt. De Heere doet Zijn volk weleens juichen, en vrolijk zingen, ja, van vreugde opspringen in de God huns heils; wanneer Hij Zijn troostrijke beloften vervult, en het aangename licht van Zijn aanschijn helder laat doorstralen. Dan wordt hun hart verwijd, dan ontbrandt er een vuur in hun boezen, hetwelk niet kan binnen gehouden worden, maar met hevige bewegingen de lippen uitberst. Dan is het: Mijn overdenking van Hem zal zoet zijn; ik zal mij in den Heere verblijden, Ps. 104:34. Ja, wie is er onder de vromen, die dan niet met David losbreekt? En zegt, uit Ps. 57:8-11: Mijn hart is bereid, o God! Mijn hart is bereid. Ik zal zingen, en psalmzingen. Waak op mijn eer, waak op gij luiten en harpen; ik zal in den dageraad opwaken. Ik zal U loven onder de volken, o Heere! Ik zal U psalmzingen onder de natiën. Want Uw goedertierenheid is groot tot aan de hemelen, en Uw waarheid tot aan de bovenste wolken.
II. Dit is het ook, toehoorders, waartoe de gelovigen opgewekt worden in die lofpsalm, welke drie laatste verzen ik uw aandacht zo even heb voorgelezen. Over drie weken hebben wij de twee eerste verzen van deze Psalm voor de gemeente geopend, en toen over de dichter en het opschrift van deze Psalm gesproken.

A. De inhoud van deze Psalm toonden wij toen ook eigenlijk te zijn: Een onderwijzing voor de gelovigen, waarin zij onderricht worden hoe zij God te danken en te loven hebben, wegens Zijn genade, goedertierenheden en trouw.
B. Mitsgaders dat hun tot dat einde in deze drie hoofdplichten worden voorgedragen:
1. Dat zij de Heere juichen moeten, vers 1. Hetwelk zij moeten werkstellig maken door de Heere te dienen met blijdschap. En door voor Zijn aanschijn te komen met vrolijk gezang, vers 2.
2. En de rijkdom van Zijn genade aan hen bewezen, erkennen moeten, vers 3.
3. Dat zij met ernst Zijn Naam groot maken en prijzen moeten, dewijl Hij toch goed, Zijn goedertierenheid in der eeuwigheid, en Zijn getrouwheid van geslacht tot geslacht is, vers 4,5. De eerste hoofdplicht, begrepen in vers 1,2, hebben wij over drie weken de gemeente voorgedragen.
III. Onze thans voorgelezen worden behelzen eigenlijk in zich: *De twee andere grote dankplichten, waarin de gelovigen onderricht worden, hoe zij des Heeren waardigheid en de rijkdom van Zijn genade erkennen, en Zijn Naam groot maken en prijzen moeten.*
O, de Heere lere het Zijn volk Zelf, hoe zij Hem danken moeten. Hij geve hun een bijblijvende indruk des harten, en bewerke ze daartoe door Zijn Geest! Amen.
IV. Tot opening van die drie verzen moeten wij met uw aandacht overwegen:

I. Hoe de gelovigen des Heeren waardigheid, en de rijkdom van Zijn genade aan hen bewezen, erkennen moeten, uit vers 3.
II. Hoe zij met ernst Zijn Naam groot maken en prijzen moeten, dewijl Hij toch goed, Zijn goedertierenheid in der eeuwigheid, en Zijn getrouwheid van geslacht tot geslacht is, vers 4,5.

VERRKLARING

I. Zouden de gelovigen de Heere dienen met blijdschap, en voor Zijn aanschijn komen met vrolijk gezang, dat moest met verstand geschieden, zodat zij God kennen als de enige en ware God, als hun Schepper en Herschepper, die hen gemaakt heeft tot Zijn volk en tot schapen Zijner weide. Hetgeen zij erkennen moeten is, dat de Heere is God; Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide. Dit moeten zij weten; het is: Weet dat.
A. Hetgeen zij erkennen moeten, is tweeledig. Dat de Heere is God. En Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide.
1. Het eerste dat zij dan erkennen moeten, is: Dat de Heere is God.
a. De Jehovah is de waarachtige en levende God, en de indrukken van Zijn Godheid zijn zo diep gegraveerd in het hart van de mens, dat hoe boos en verkeerd hij ook mag geworden zijn door de zonde, hij nochtans veel liever hout en steen, het werk zijner handen voor een god zal houden en goddelijke eer bewijzen, dan dat hij geen Godheid zou erkennen.
1. Derhalve hapert het de mens daaraan, dat hij de Godheid niet recht toepast op Diegene Die de ware God is. De heidenen waren zo verduisterd in het verstand, dat zij wel over de duizend goden verzonnen hebben, en zij hebben de heerlijkheid van de onverderfelijke God veranderd in de gelijkenis van een beeld van een verderfelijk mens, en van gevogelte, en van viervoetige en kruipende dieren; gelijk ze Paulus dat verwijt, Rom. 1:23.

2. Maar Gods volk behoort dat te weten, dat de Heere, de Jehovah, de enige en waarachtige God is. Jehovah is die God, Welke moeder Eva al kende, wanneer zij een zoon barende zei: Ik heb een man van den Heere verkregen, Gen. 4:1. Hij is diezelfde God Die tot Abraham zei, Gen. 18:14: Zou iets voor den Heere te wonderlijk zijn? Die Jehovah alleen is God.

b. Maar dewijl hier met zulk een bijzondere nadruk staat, dat de Heere is God, zo sluit dat in zich:

1. Dat Hij zulk een God is, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel van Zijn erfenis voorbij gaat, Die Zijn toorn niet houdt in eeuwigheid, maar Die lust heeft aan goedertierenheid, gelijk er staat, Micha7:18.

2. Dat Hij zulk een God is, Die niet veranderd wordt, en waarom Jakobs kinderen ook niet verteerd worden, gelijk Hij Zelf zegt, Mal. 3:6.

3. Dat Hij zulk een God is, Die zelfs zondaren wil heiligen, gelijk Hij beloofd heeft, Jer. 32:38,40, Ez. 36:26,28.

4. Dat Hij zulk een God is, Die Zijn volk sterkt, helpt, en ook ondersteunt met de rechterhand Zijner gerechtigheid, gelijk Hij hun ook belooft, Jes. 41:10.

5. Eindelijk, dat Hij zulk een God is, Die Zijn volk als hun Verbondsgod ook zaligen wil, zodat men wel mag uitroepen: Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is; het volk, dat Hij Zich ten erve heeft verkoren, Ps. 33:12.

2. Indien de Heere is God, zo is Hij meteen hun Maker en Schepper; want deze twee dingen voegt de natuur zelfs samen, dat Diegene Welke God is, ook meteen onze Formeerder is. Zo horen wij God Zelf zeggen, Jes. 42:5: Alzo zegt God de Heere, Die de hemelen geschapen heeft, en dezelve uitgebreid, Die de aarde uitgespannen heeft, en al wat daaruit voortkomt; Die het volk dat daarop is de adem geeft, en de geest dengenen die daarop wandelen. Daarom is dit ook het andere dat de gelovigen erkennen moeten: Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide.

a. Daar wij moeten letten, op hetgeen dat de Heere aan hen gedaan heeft, en dan op hetgeen waartoe Hij hun verwaardigd heeft. Hetgeen dat de Heere aan hen gedaan heeft, wordt hier zo uitgedrukt: Hij heeft ons gemaakt (en niet wij).

1. God is het Die de mens gemaakt heeft, Die het lichaam geformeerd heeft uit het stof der aarde, zo schoon van gedaante, dat het luisterrijke van de kunst van de Schepper getuigt, Die in zijn neusgaten de adem des levens heeft ingeblazen, en hem alzo tot een levende ziel gemaakt heeft. Ja, het is de Heere, Die nog de Schepper is van alle mensen, Die het lichaam als een borduursel op een kunstige wijze bewerkt in deze benedenste delen der aarde, Die de geest in het binnenste formeert, Die de ziel zo nauw met het lichaam verenigt, dat de ziel op het lichaam werkt, en dat het lichaam weer op de ziel werkt, zonder wat wij weten hoe. Zo is God alleen onze Schepper, Hij heeft ons gemaakt (en niet wij).

2. Doch niet alleen de Heere der gelovigen Schepper voor zoveel zij mensen zijn, dat hebben zij met alle andere mensen gemeen; maar ook voor zoveel zij gelovigen zijn. Dat zij mensen zijn, dat hebben zij door de schepping verkregen; maar dat zij gelovigen en heiligen zijn, dat hebben zij door de herschepping verkregen. Dit leert hun Paulus, tot de gelovigen zeggende, Ef. 2:10: Want wij zijn Zijn Maaksel, van God geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen. Zo weinig als zij toegebracht hebben tot hun schepping, al zomin hebben zij ook toegebracht tot hun herschepping.

b. En waartoe heeft God ze geschapen? Hij heeft ze herschapen tot Zijn volk, en tot schapen Zijner weide.
1. Tot Zijn volk.
a. Versta hierdoor niet het oude Israël in het gemeen, hoewel die ook het volk van de Heere wel gezegd worden te zijn, Ex. 19:6, Ps. 81:9. Maar de menigte der gelovigen uit Joden en heidenen, inzonderheid nu onder de dagen van het Nieuwe Testament, die op andere plaatsen genoemd worden het volk, dat geboren wordt, Ps. 22:32. Het volk dat geschapen zal worden, Ps. 102:19. Een heilig volk, 1Petr. 3:9. Dat dezen hier aangesproken worden, en dat wij het derhalve hier zo verstaan moeten, hebben wij over drie weken over het eerste vers met drie bewijsredenen, zo wij menen, ontegenzeggelijk gestaafd.
*. Trouwens, doorgaans staat de menigte der gelovigen (gelijk ook hier in onze tekst) onder die benaming van een volk bij uitstek bekend in des Heeren Woord. En niet zonder reden, want:
/. Een volk is zulk een gemeenschap van mensen, die van anderen afgezonderd, als tot een lichaam en in een samenwoning zijn vergaderd. Zodanig nu zijn ook de gelovigen; zij zijn een volk dat van de wereld niet is, maar uit de wereld uitverkoren, Joh. 15:19. En die zovelen één lichaam worden, Rom. 12:5.
//. Een volk heeft zijn bijzondere wetten waardoor het bestuurd wordt. Zo ook de gelovigen, zij hebben die wet die uit Sion uitgaat, en des Heeren Woord uit Jeruzalem, Jes. 2:3.
///. Een volk heeft zijn bijzondere voorrechten. Zo ook de gelovigen hebben hun voorrechten, rechtvaardigheid, vrede en blijdschap door de Heilige Geest, Rom. 14:17.
////. Een volk heeft zijn bijzondere spraak; zo ook de gelovigen, hun taal is de taal Kanaäns, Jes. 19:18.
/////. Een volk bestaat uit een merkelijke menigte. De gelovigen, ofschoon zij in vergelijking met de wereld maar een klein kuddeke zijn, Luk. 12:32, zijn echter op zichzelf ook een grote schare die niemand tellen kan, Op. 7:9.
//////. Een volk heeft een bijzonder hoofd, dat over hen regeert. Evenzo ook de gelovigen; God heeft Zijn Zoon de gemeente gegeven tot een Hoofd boven alle dingen, Ef. 1:22.
**. Doch niet alleen zijn de gelovigen een volk, maar zij zijn verheven tot Zijn, tot des Heeren volk.
/. Hij heeft ze al van eeuwigheid Zich tot een volk door verkiezing afgezonderd; hiervandaan worden zij genoemd een uitverkoren geslacht, een heilig volk, 1Petr. 2:9.
//. Hij heeft ze al in de eeuwige vrederaad als Zijn volk Zijn Zoon voorgesteld, en ze aan Hem gegeven, Joh. 17:8.
///. Hij zou hen ter bestemder tijd door Zijn Zoon, de Messias, ook laten vrijkopen, uit het geweld van de duivel verlossen, en zo Zich eigen maken als een verkregen volk, 1Petr. 2:9.
////. Hij heeft ze op een krachtdadige wijze, door Zijn Geest, uit de wereld tot Zich overgebracht, trekkende hen uit de macht der duisternis, en ze overzettende in het Koninkrijk des Zoons Zijner liefde, Kol. 1:13.
/////. Hij staat met hen in een bijzondere verbondsvereniging, waardoor zij, Hem tot hun Heere uitgekozen hebbende, ook zichzelf aan Hem tot een volk hebben overgegeven. Zodat het in kracht van hen waar is: Ik kwam met u in een verbond, en gij werd Mijne, zoals er staat, Ez. 16:8.
//////. Hij gebruikt, beheerst, behandelt en bezit ze geheel als de Zijnen, door Zijn Geest regeert en bestuurt, en in Zijn dienst gebruikt Hij hen, daar en zo, als het Hem

welgevalt. Zodat Hij als een vrijmachtig Heere over hen heerst, en zij ook van hun zijde zich gewillig van Hem laten beheersen, en geheel tot Zijn dienst zijn overgegeven, als van de Heere bereid tot een toegerust volk, Luk. 1:17.
b. Zodanig nu hebben de gelovigen zichzelf niet gemaakt, maar de Heere heeft ze zo gemaakt door de herschepping. Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk. Daarin zijn zij ook inzonderheid Zijn maaksel. Hoor de Heere Zelf; hij zegt van hen, Jes. 43:23: Dit volk heb Ik Mij geformeerd, zij zullen Zijn lof vertellen. En indien zij Gods volk zijn:
2. Zo behoren zij ook mede tot de schapen Zijner weide.
a. De Heere wordt menigmaal in de Heilige Schriften vergeleken bij een Herder, en de gelovigen bij schapen, welke Hij zachtkens heenleidt, welker kranken Hij geneest, en welker dwalenden Hij weer terecht brengt. Zo zei David: De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken, Ps. 23:1. En de Heere Zelf, Ez. 36:30,31: Maar zij zullen weten dat Ik, de Heere hun God, met hen ben, en dat zij Mijn volk zijn, het huis Israëls, spreekt de Heere, HEERE. Gij nu o Mijn schapen, schapen Mijner weide, gij zijt mensen; maar Ik ben uw God, spreekt de Heere HEERE. De gelovigen komen ook onder de verbeelding van schapen voor, Ps. 95:7, Jer. 23:3, en in vele andere plaatsen.
*. Het Hebreeuwse woord hier door schapen vertaald, wordt altijd in het meervoud genomen, en betekent nooit een schaap in het enkel getal, maar altijd schapen in het meerder getal; zodat de onzen het hier recht hebben overgezet door schapen. En met recht kunnen de gelovigen zo ook genoemd worden.
/. Eensdeels, om hun zondige onvolmaaktheden, welke in hen nog overig blijven in de staat der genade, waardoor zij als schapen zeer geneigd zijn tot het afdwalen, en dikwijls afdwalende en omzwervende worden bevonden, Ps. 119:176, Jes. 53:6. Dewijl zij als de schapen ook bot, dom en onleerzaam voor hun grote Herder zijn, Ps. 95:10. Dewijl zij als schapen ook zeer onvoorzichtig zijn, en zich in gevaar begeven, met Petrus, Matth. 26.
//. Anderdeels, om de velerlei ellende en menigvuldige zwarigheden welke zij onderhevig zijn. Dan worden de gelovigen eens evenals schapen zwak, krank, gebroken, weggedreven en verloren, Ez. 34:4. Dan worden zij eens als schapen verstrooid, Ez. 34:5. Dan moeten zij ook weleens als schapen dolen op alle bergen en op alle hoge heuvel, Ez. 34:6. Daarenboven gaat de duivel gedurig om hen als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden, 1Petr. 5:8. Zij zijn dikwijls ook in groot gevaar door de valse profeten, welke in schaapskleederen tot hen komen, maar van binnen grijpende wolven zijn, Matth. 7:15. En eindelijk, wat staan zij als schapen gedurig bloot voor de wolf, dat die hen grijpt, Joh. 10:12.
///. Doch inzonderheid mogen de gelovigen ook schapen genoemd worden om hun prijzenswaardige hoedanigheden, welke zij bezitten. De gelovigen zijn toch evenals schapen van een zachtmoedige aard; daarom zachtmoedigen genoemd, Matth. 5:5. Zij zijn ook als schapen geduldig, stil en lijdzaam onder mishandelingen, dewijl zij hun zielen zoeken te bezitten in lijdzaamheid, Luk. 21:19. Zij zijn ook als schapen oprecht, eenvoudig en onbedrieglijk. Daarom worden zij ook oprechten genoemd in des Heeren Woord, Job 4:7, en elders. Zij kennen ook als de schapen onderscheiden de stem van hun Herder, Joh. 10:27. Zij zijn ook als schapen nuttig en profijtelijk, makende zichzelf allen zeer gaarne dienstbaar, met de apostel, 1Kor. 9:19. Eindelijk, om alles niet op te halen, zij zijn ook als de schapen vruchtbaar, vervuld met vruchten der gerechtigheid, Fil. 1:11. En met opzicht op deze prijzenswaardige hoedanigheden worden zij hier voornamelijk schapen genoemd.
**. Zij worden hier ook genoemd de schapen Zijner weide. En dat onder andere om deze redenen.

/. Omdat zij leden zijn van de ware Kerk, welke des Heeren weide genoemd wordt, Ez. 34:14,18.
//. Omdat zij met elkander ook verenigd zijn door de banden van liefde en vrede, zodat zij tezamen als schapen in één weide vreedzaam grazen, althans als het wel met hen is, dan benaarstigen zij zich te behouden de enigheid des Geestes door de band des vredes, Ef. 4:3.
///. Inzonderheid worden zij de schapen Zijner weide genoemd, omdat zij de allerbijzonderste voorwerpen zijn van des Heeren Goddelijke en herderlijke zorg. Want in en door de Messias:
. Weidt God ze als de schapen Zijner weide, doende hen nederliggen in de grazige weiden van Zijn Heilig Woord. Hij voert ze zachtkens aan zeer stille wateren onder het gebruiken der heilige Sacramenten. Hij verkwikt hun zielen door de invloeden van Zijn Heilige Geest, Ps. 23:2,3.
.. Insgelijks bezorgt de Heere ze alles hetgeen zij tot de zaligheid nodig hebben, zodat elke gelovige mag zingen: De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken, Ps. 23:1.
… Daarenboven verdedigt en beveiligt Hij ze tegen alle vijanden, Joh. 10:28,29.
…. Eindelijk komt Hij ze ook te hulp in al hun noden; als zij verloren zijn, zoekt Hij ze weer op; als zij weggedreven zijn, brengt Hij ze weer terug; als zij gebroken zijn, verbindt Hij ze; en als zij krank zijn, sterkt Hij ze, Ez. 34:16.
b. Dat de gelovigen zo de schapen Zijner weide zijn, dat zijn ze ook niet van zichzelf, maar van God gemaakt. Want tevoren waren zij stotende bokken, die niet anders te verwachten gehad hebben dan om eens als bokken te staan aan Gods linkerhand in die laatste dag des oordeels, indien God ze met Zijn genade niet was voorgekomen; en van zulke stotende bokken gemaakt had tot schapen Zijner weide. Het is bijkans hetzelfde dat de psalmist getuigt, Ps. 95:7: Want Hij is onze God, en zij zijn het volk Zijner weide, en de schapen zijner hand.
B. Dat behoren u de gelovigen te weten. Weet dat de Heere is God. Hij heeft ons gemaakt (en niet wij), Zijn volk en de schapen Zijner weide. Zodat zij met Asaf moeten zeggen, Ps. 83:19, dat de Heere met Zijn Naam alleen de Allerhoogste is over de ganse aarde.
1. Dit moet niet alleen een blote kennis zijn, die maar zweeft in de hersenen; maar het moet ook een practicale kennis zijn, zodat het zijn vrucht doet in al hun handelingen. Het is dan, dit zo te weten: Dat men kent Gods majesteit, om daarvoor te vrezen. Zijn heiligheid, om die na te volgen. Zijn waarheided, om daarop zijn vertrouwen te stellen. Zijn alwetendheid en overaltegenwoordigheid, om met voorzichtigheid te wandelen. Zijn rechtvaardigheid, om daarvoor te schrikken. Zijn goedheid, om daartoe de toevlucht te nemen. Zijn getrouwheid, om daarop zich te verlaten. En Zijn algenoegzaamheid, waardoor Hij zijn God geworden is.
2. Een gelovige moet dit alles ook zo weten, dat hij daarvan een onderscheiden kennis heeft; dat hij het gelooft, dat hij het erkent, en dat hij God de eer daarvan zoekt te geven.
3. Uit dit alles te weten volgt dan in een gelovige, dat de Heere wordt de Lust van zijn ogen, het Vermaak van zijn geest, de Blijdschap van zijn hart, het Verlangen van zijn nieren; zijn Troost, zijn Genoegen, zijn Heil; ja, zijn alles in allen. Indien zij dit zo weten:
II. Dan zullen zij Zijn Naam ook grootmaken en prijzen. Dit wordt daarom hier ook als de derde hoofdplicht van de ware dankbaarheid erbij gevoegd, vers 4,5: Gaat in tot Zijn poorten met lof; in Zijn voorhoven met gezang. Looft Hem, prijst Zijn Naam. Want de Heere is goed, Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid, en Zijn getrouwheid van ge-

slacht tot geslacht. Toehoorders, indien ik dit alles ook zou bijzonderen, en in deszelfs bijzonderheden uitbreiden, dan moest ik nog wel twee predikaties over deze twee verzen doen. Maar dewijl deszelfs inhoud gemener is, en meermaals voorkomt, zal ik thans in het gemeen tot deszelfs opheldering maar het een en ander zeggen. Wij ontmoeten hier een opwekking tot des Heeren lof in het gemeen, vers 4; en de stof waarover de gelovigen Hem moeten loven, vers 5.

A. De opwekking tot des Heeren lof, vers 4, luidt aldus: Gaat in tot Zijn poorten met lof; in Zijn voorhoven met lofzang; looft Hem, prijst Zijn Naam.

1. Door de poorten wordt hier in de letter gezinspeeld op de poorten of van de tabernakel, of van de tempel. Want dat in de tabernakel eerst in het klein was, dat is daar in de tempel in het groot geweest. Daar was het heilige der heiligen, daar was het heilige, daar was het voorhof der priesters, daar was het voorhof van het volk. Aan de voorhoven waren deuren en poorten, en daardoor wil de spreker dat des Heeren volk zou ingaan tot verrichting van de statelijke godsdienst, om de Heere te roemen en te loven. Gaat in, zegt hij, tot Zijn poorten met lof; in Zijn voorhoven met lofzang. Looft Hem, prijst Zijn Naam.

2. En daardoor wil hij dan eigenlijk zeggen, volgens de grond die wij voor drie weken gelegd hebben: Dat de gelovigen moeten opgaan tot het huis des Heeren, tot de plaats daar de gemeente tezamen komt. Dat zij daarheen moeten gaan met lof, dat hun harten indruk behoren te hebben van de Heere, en hun monden tot lof van Hem moeten spreken. Dat zij de statelijke en openbare godsdienst daar moeten bijwonen en verrichten. Dat zij daar ook de Heere lofzangen moeten zingen. Dat zij Hem ook moeten loven en boven alles verheffen. Dat zij Zijn Naam ook moeten prijzen, door Hem eer te geven, en al Zijn deugden te verbreiden.

B. Maar is er wel stof voor het volk Gods, om de Heere zo te roemen en te loven? Ja, wel terdege toehoorders; daarom volgt er in vers 5: Weet dat de Heere goed is, Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid, en Zijn getrouwheid van geslacht tot geslacht.

1. De Heere is goed:

a. In het gemeen over alle mensen. De Heere is aan allen goed, zegt David, Ps. 145:9. In het bijzonder was Hij goed over Israël, dat Hij boven alle andere natiën tot Zijn volk uitverkoren had. Maar bij uitnemendheid is de Heere goed over Zijn uitverkoren gunstgenoten. God is wel Israël goed, maar bijzonder voor degenen die rein van hart zijn, Ps. 73:1.

b. Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid.

1. De Heere wordt hier ook goedertierenheid toegeschreven. Het Hebreeuwse woord hier door goedertierenheid vertaald, betekent eigenlijk: Een ernstige liefde en genegenheid van iemand ergens toe; zoals uit Spr. 19:22 ook af te nemen is. Hier wordt dit de Heere toegeschreven; gelijk ook Num. 14:19, en in vele andere plaatsen. In God betekent het Zijn krachtige wil en ernstige liefde om de mens wel te doen. Dit wordt in en door de Messias betoond en uitgevoerd; want deze genade, of goedertierenheid, is door Jezus Christus geworden, Joh. 1:17. Deze goedertierenheid Gods heeft tot voorwerpen onwaardigen, aan wie God Zijn gunst bewijst en oefent.

2. Deze goedertierenheid is in der eeuwigheid.

a. God heeft deze liefde al van eeuwigheid gehad tot de uitverkorenen. Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid, zegt Hij Zelf tot hen, Jer. 31:1.

b. In de tijd openbaart Hij die bij aanvang aan hen, als Hij hun het beginsel van het geestelijke leven schenkt.
c. En zij duurt tot in der eeuwigheid. Want bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen, maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, hun Ontfermer Zelf tot hen, Jes. 54:10. En gelijk Zijn goedertierenheid in der eeuwigheid is:
c. Zo is Zijn getrouwheid insgelijks van geslacht tot geslacht.
1. Door Zijn getrouwheid moeten wij hier verstaan Gods onveranderlijke trouw, waardoor Hij Zijn Woord en beloften aan de Zijnen gestand doet.
2. Deze Zijn getrouwheid is ook een eeuwige trouw, en zij duurt van geslacht tot geslacht; dat is, van het ene geslacht tot het andere geslacht. Waarin God, willende de erfgenamen der beloftenis overvloediger bewijzen de onveranderlijkheid van Zijn raad, met een eed daar tussen gekomen is; opdat wij door twee onveranderlijke dingen, in welke het onmogelijk is dat God liege, een sterke vertroosting zouden hebben, wij namelijk, die de toevlucht genomen hebben, om de voorgesteld hoop vast te houden, zegt er Paulus van, Hebr. 6:17,18.
2. Dit is de stof van die roem; waarom de gelovigen opgewekt worden om te komen in Gods poorten met lof, in Zijn voorhoven met lofzang, Hem te loven, en Zijn Naam te prijzen.
Ziedaar toehoorders, deze honderdste Psalm voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Hebben wij voor drie weken bij wijze van toepassing over de eerste twee verzen van deze Psalm aangemerkt, dat God te dienen de mensen niet melancholiek en zwaarmoedig maakt; maar dat er integendeel geen vrolijker mensen zijn dan die de Heere recht dienen. Dat de goddelozen de Heere niet juichen, noch recht met blijdschap dienen kunnen. Dat de godzaligen echter ook weleens treurig en bedroefd worden, en wat de oorzaken daarvan zijn. Dat het echter noodzakelijk is dat elke gelovige daarnaar staat, om de Heere recht met blijdschap en vrolijk gezang te dienen en te verheerlijken. Dit nu vooruit vast stellende, en voor betoogd houdende:
A. Vraag ik nu elk uwer of gij tot des Heeren volk en de schapen Zijner weide behoort. Daar komt het in deze Psalm voornamelijk op aan, dat is de grond van de gehele toepassing in deze Psalm. Behoort gij waarlijk tot des Heeren volk en de schapen Zijner weide, dan hebt gij grote redenen om u te verheugen en te verblijden. Maar zo niet, dan moogt gij u wel bedroeven. Elk onderzoeke dan zichzelf eens in dezen voor de Heere, of hij in waarheid tot des Heeren volk en de schapen Zijner weide behoort. De Heere, wens ik, zal u Zelf ontdekking en licht geven, opdat gij zien moogt waar uw hart staat, en hoe het in dezen tussen de Heere en uzelf gesteld is. Dit zijn er bewijzen van; en daarom vraag ik u:
1. Bevindt gij gedurig tot uw verootmoediging: Dat gij tot afdwalen en tot hinken geneigd zijt? Dat gij dom en onleerzaam voor uw grote Herder zijt? En dat gij dikwijls zeer onvoorzichtig zijt? Niet zodanig een te zijn, maar zichzelf als zodanig te kennen, en zich daarover voor de Heere te verootmoedigen, dat maakt het bewijs op.
2. Daarbenevens, voelt gij weleens uw zwakheid? En raakt uw hart weleens gebroken en gekneusd?
3. Bevindt gij werkzaam deze toeleg in u, om toch zachtmoedig, lijdzaam, oprecht, profijtelijk en vruchtbaar te zijn? En kent gij onderscheiden de stem van uw Herder?

4. Allerbijzonderst vraag ik elk uwer: Kent gij voor uzelf een inwendige roeping, daar uw hart onder veranderd is? En is dat uw grootste lust en het leven van uw ziel, dat de Heere u als de Zijnen maar beheerst, bezit, gebruikt, daar en waartoe het Hem behaagt? Draagt gij uzelf daartoe gedurig aan Hem op? Geeft gij u daartoe telkens weer opnieuw aan Hem over?

B. Hebt gij geen kennis aan deze stukken, zijn die u vreemd? Dan behoort gij zeker nog niet tot des Heeren volk en de schapen Zijner weide.

C. Echter roepen wij u toe: De Heere biedt u nog Zijn goedertierenheid aan in Christus. Ja, Hij strekt Zijn handen als tot u uit, om u ook tot Zijn volk en schapen Zijner weide te maken. Och! kwam gij dan in waarheid nog maar terstond u voor Zijn voeten neer te werpen, en uzelf aan Hem op te dragen. De Heere geve u daartoe Zijn genade, en Hij make u Zelf zo eens werkzaam.

II. Wat u belangt, gelovigen, die des Heeren volk en de schapen Zijner weide zijt, die voor uzelf wel degelijk kennis hebt aan die bewijzen. Hebt gij nu of dan niet weleens van de Heere wat ondervonden, gezien, met uw geloofsogen gevoeld en geproefd? Ik weet van ja; ofschoon de ene van ulieden misschien nu en dan weleens meer zegen genoten zal hebben dan de andere, en de ene veeltijds geloviger werkzaam geweest zal zijn dan de andere.

A. Dit zijn nu de grote dankplichten die gij, nevens de andere, welke wij voor drie weken u voorgedragen hebben, betrachten moet:

1. Weet dat de Heere God is. Zoek daar een onderscheiden kennis van te hebben. Geloof dat, erken dat, toon in uw handel en wandel blijkbaar dat gij dat weet.

2. Weet ook dat Hij ons gemaakt heeft tot Zijn volk en tot schapen Zijner weide. Geef Hem daar alleen de eer van. En zoek u te gedragen als Zijn volk, en als de schapen Zijner weide.

3. Gaat in tot Zijn poorten met lof, in Zijn voorhoven met lofzang, loof Hem, prijs Zijn Naam. Kom gedurig in de vergaderingen der heiligen; zoek met indrukken Gods op uw hart daar te komen. Neem ook vooral de openbare godsdienst waar. Loof en prijs ook Zijn Naam met lofzangen.

4. Laar dit ook gedurig de betuiging en uitroeping van uw hart, mond en daden zijn: De Heere is goed, Zijn goedertierenheid is in der eeuwigheid, en Zijn getrouwheid van gels-acht tot geslacht.

B. Gelovigen, dit zal ook eeuwig uw werk in de hemel zijn, daar zult gij eeuwig en altijd de Heere loven, en Zijn Naam prijzen. AMEN.

ZEVEN EN DERTIGSTE LEERREDE Ter gelegenheid van een dankdag, vastendag en bededag

PSALM 129:1-8

Een lied Hammaäloth.

Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af, zegge nu Israël.

Zij hebben mij dikwijls van mijn jeugd af benauwd; evenwel hebben zij mij niet overmocht.
Ploegers hebben op mijn rug geploegd, zij hebben hun voren lang getogen.
De HEERE, Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen.
Laat hen beschaamd en achterwaarts gedreven worden, allen die Sion haten.
Laat hen worden als gras op de daken, hetwelk verdort, eer men het uittrekt.
Waarmede de maaier zijn hand niet vult, noch de garvenbinder zijn arm.
En die voorbijgaan, niet zeggen: De zegen des HEEREN zij bij u; wij zegenen ulieden in den Naam des HEEREN.

INLEIDING

I. **DE** gebeden gaan niet gaarne zonder dankzeggingen, noch de dankzeggingen zonder gebeden. De Hallelujah's, looft den Heere, en de hosanna's, behoud ons, houden elkander zeer gevoeglijk gezelschap. Altijd is er reden tot het een en het ander, zolang wij in dit rijk der onvolmaaktheid zijn, en nog niet overgebracht zijn tot die plaats waar de Hosanna's zullen ophouden en in Hallelujah's veranderen.

A. En voornamelijk, omdat Gods goedheid onze gebeden voorkomt, zijn wij verplicht met dankzeggingen te beginnen, opdat wij erkennen dat al het goed dat wij bezitten, hetzij in de natuur, hetzij in de genade, Gods gave is, waarop wij onszelf niet mogen verhovaardigen. Een plicht waartoe een ieder verplicht is, hetzij als een mens, hetzij als een Christen aangemerkt, gelijk wij ook daarvan bijzondere voorbeelden hebben. Van Plato wordt verhaald dat hij God placht te danken, dat Hij hem tot een mens gemaakt had; dewijl het in Zijn vrijheid had gestaan om hem tot een ander schepsel gemaakt te hebben. En Petrus looft de God en Vader van de Heere Jezus Christus, dat Hij hem en zijn medegelovigen naar Zijn grote barmhartigheid heeft wedergeboren tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, 1Petr. 1:3. Omdat het in Zijn macht alleen stond, hem en andere Joden, die alleen kinderen des toorns waren van nature, gelijk ook de andere heidenen, en dood door de misdaden, levend of niet levend te maken met Christus, Ef. 2:L3,5.

B. Maar gelijk er plaats is om altijd te beginnen met dankzeggingen, zo is er ook altijd reden om voort te gaan met gebeden om de volharding der Goddelijke gunst. Hoedanig het ook zijn mag, gebeden en dankzeggingen gaan niet gaarne zonder elkander, volgens hetgeen Paulus wil: Dat in alles onze begeerten door bidden en smeken met dankzeggingen bekend moeten worden bij God, Fil. 4:6. Gelijk ook al de gelovigen te allen tijde op zulk een wijze zich gekweten hebben.

II. Een zaak toehoorders, waartoe wij ook verbonden zijn, niet alleen voor zoveel wij onszelf in het bijzonder, maar ook voor zoveel wij ons vaderland in het gemeen be-

schouwen. Immers gelijk de Goddelijke weldaden met recht de menselijke dankzeggingen vorderen, zo vinden wij onszelf ook verplicht om God te danken, vermits het Zijn Goddelijke goedheid behaagd heeft ons nog steeds meer en meer zondigend Nederland met zovele zegeningen te bekronen, hetzelve door Zijn voorzienigheid tot nog toe staande te houden, en uit vele gevaren en tegenspoeden nog onlangs te redden. Maar indien er benevens dit ook ooit een tijd was om de hemel met gebeden aan te lopen, en zich te bekeren, zo is het tegenwoordig ook; daar God van tijd tot tijd aan het lieve vaderland Zijn slaande hand zo smartelijk heeft laten gevoelen, tot een bewijs van Zijn toorn over 's lands hooggaande en aanwassende zonden. Daartoe deden de Hoge Machten ons zo plechtig samenkomen, niet alleen om de grote God te danken voor Zijn zegeningen tot nog toe aan ons land bewezen; maar dewijl God Zelf toont tegen ons te strijden, om ons op het allerdiepst voor God te vernederen, met diepe boetvaardigheid en ongeveinsde bekering, en Hem ernstig te bidden, voor Kerk, land, onze overheden, zijn hoogheid en vorstelijk huis. Hiertoe zullen ons een bekwame aanleiding geven de voorgelezen woorden van deze Psalm.

II. Welke Psalm eigenlijk in zich *behelst een dankbare erkentenis van Gods volk, wegens de verijdeling van de raadslagen der vijanden, van wie het al dikwijls was geplaagd geweest; gepaard met een bede om de ondergang der goddelozen, tot triomf voor de zaak des Heeren.*

Wij zullen deze Psalm maar kort schetsgewijze voor uw aandacht trachten te openen, dat wij menen op zulk een dag als deze te moeten geschieden.

O Heere, zegen het Woord, en laat het de harten raken! Amen.

IV. In deze Psalm ontmoeten wij:

I. Een opschrift.

II. De inhoud van deze Psalm.

VERKLARING

I. Deze Psalm draagt de naam van een lied. En wel van een lied Hammaäloth.

A. Het is bekend dat verschillende gedichten van David de naam van een lied dragen; sommige zonder, sommige met enig bijvoegsel. Hoewel dit woord in het gemeen een gezang betekent, zo wordt echter bij de geleerden *sobîr, een lied*, van *Mizmôr, een Psalm* onderscheiden. De Psalm oordelen zij gezongen te zijn onder de overeenstemming van snaar- en speeltuigen; een lied met een blote mensenstem. Niet alleen wordt deze Psalm een lied genoemd.

B. Maar ook, benevens nog veertien andere, een lied Hammaäloth, of der trappen.

1. Er zijn sommigen, die de betekenis van dit grondwoord zo twijfelachtig en de gevoelens zo onzeker vinden, dat zij ronduit belijden dat zij hun papier om die alle op te halen niet willen spillen.

2. Sommige Joodse meesters (waarmee het Calvijn schijnt te houden) geven deze liederen die naam, omdat ze met verheven stem en muziektonen, anders dan andere gezangen plachten gezongen te worden.

3. Anderen leiden die benaming af van de plaats daar ze werden gezongen, vijftien trappen in de tempel, als een halve maan in het rond lopende, waarmee men uit der vrouwenvoorhof tot de mannenvoorhof opging.

4. Sommigen wederom, wetende dat er noch tempel noch tempeltrappen ten tijde van David, de dichter van dit lied, (zoals het die geleerden waarschijnlijk voorkomt) geweest

zijn, geven voor, dat dit lied nevens die andere een trap-gezang genoemd wordt, omdat het gezongen werd op de trappen die van Davids stad afgingen.
C. Bij welke gelegenheid dit lied gemaakt is, daarin zijn het de geleerden ook niet eens.
1. De beroemde Calvijn is van oordeel dat deze Psalm zou gedicht zijn ten tijde van Antiochus Epifanes.
2. Een ander meent in dit gezang te vinden de woorden van het Joodse volk, wanneer het van de naburige volkeren bestreden werd onder de herbouw van de tempel en de heilige stad.
3. Sommige godgeleerden zijn van gevoelen dat de Heilige Geest hier alleen het oog heeft op dat volk, dat uit de heidenen is ingeënt in de afgebroken stam der Joodse natie.
4. Naar onze gedachten hebben die geleerden de zaak het best getroffen, welke menen dat hier een erkentenis gevonden wordt van de Goddelijke hulp, aan Israël in een grote nood bewezen, ook bewezen in een betere tijd, wanneer de nood aanhield, hetwelk afgenomen wordt uit dat tweevoudig verhaal van dingen die voorheen gebeurd zijn. In het eerste verhaal, gelijk wij met voortreffelijke geleerden menen, wordt geoogd op de gedenkwaardigste verdrukking en verlossing die ooit aan Israël geschied is, namelijk in en uit Egypte; en in het tweede wordt gezien op de oordelen en verlossingen die Israël in latere dagen zijn bejegend; gelijk wij dit in het vervolg nog nader hopen te vertonen.
II. Om dan tot de inhoud van dit lied zelf over te stappen; daarin komt ons voor: Een dankbare erkentenis van Gods volk wegens de verijdeling van de raadslagen der vijanden, van wie het al dikwijls was geplaagd geweest, in de vier eerste verzen. En een bede om de ondergang der goddelozen, tot triomf van de zaak des Heeren, in de vier laatste verzen.
A. In dat eerste zien wij wederom onderscheiden: Het bedrijf der vijanden. En de verlossing, mitsgaders de plicht om die weldaad te erkennen.
1. Het bedrijf der vijanden wordt uitgedrukt in deze woorden: Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af, zegge nu Israël. Zij hebben mij dikwijls van mijn jeugd af benauwd; evenwel hebben zij mij niet overmocht. Ploegers hebben op mijn rug geploegd, zij hebben hun voren lang getogen.
a. Hier wordt dan Israël aangesproken.
1. Kennelijk is het dat die naam eerst aan vader Jakob is gegeven, ter gedachtenis aan zijn vorstelijk gedrag onder de worsteling met de Heere, Gen. 32:28. Na hem is die naam overgegaan tot al zijn nakroost. Na de dood van Salomo, bij gelegenheid van de scheuring der stammen onder Rehabeam, is die naam in het bijzonder aan de tien stammen, in onderscheiding van Juda, eigen geworden. Doch na de Babylonische gevangenis is dat onderscheid weer met de tijd gesleten. En vooral wanneer door de uitroeiing van de Joodse republiek door de Romeinen, al de geslachtsregisters met de tempel verbrand zijnde, al de Joden zonder onderscheid met de naam van Joden of Israëlieten zijn genaamd.
2. Derhalve is de vraag, wie men hier door Israël verstaan moet? Toehoorders, door Israël verstaan wij niemand anders dan dat volk, dat in Davids tijd de naam van Israël droeg, namelijk de twaalf stammen.
b. Dit volk nu, Israël, in rust uit voorgaande onrusten gebracht, wordt belast met vermaak aan de voorgaande onheilen te gedenken, om de Goddelijke verlossingen te vereeuwigen.
c. Want hun wordt belast te zeggen:
1. Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af. Zij hebben mij dikwijls van mijner jeugd af benauwd, zegge nu Israël.
a. Gelijk een ieder mens de jongelingschap, mannelijke jaren, ouderdom en de dood onderworpen is, zo hebben ook alle staatsregeringen, die bij mensen plegen vergeleken te

worden, hun vierderlei ouderdom. Dit is ook de reden dat Israël hier spreekt van zijn jeugd. Deze jeugd is:
*. Niet die tijd die Abraham, Izak en Jakob in het land Kanaän doorgebracht hebben; want die tijd kan eigenlijk Israël niet worden toegeschreven. Gelijk ook de nakomelingen doorgaans van die als hun vaderen met onderscheid spreken. Behalve dat die aartsvaders ook zozeer niet zijn benauwd geworden.
**. Dewijl Israël dan zichzelf hier een jeugd toeschrijft, moeten wij er hierdoor verstaan die tijd wanneer God deze nakomelingen der aartsvaders tot een volk gemaakt heeft, en tot Zijn volk uit alle volkeren der ganse aarde aangenomen heeft, Ex. 19:5. Immers zo wordt die tijd meermaals beschreven in de Heilige Schriften. Zo leest men, Hos. 11:1: Als Israël een kind was, toen heb Ik hem liefgehad. Zo zegt God ook van diezelfde Kerk, die Hij uit Egypte geroepen en voor Zijn vrouw getrouwd had, dat zij in het dal van Achor zal zingen, als in de dagen harer jeugd, en als ten dage als zij optoog uit Egypteland, Hos. 2:14. Door hun jeugd verstaan wij dan de tijd van Israëls laatste woning in Egypte, van Israëls verlossing uit Egypte, en van Israëls omleiding in de woestijn, tot zijn intocht in Kanaän.
b. Van deze jeugd af nu is Israël benauwd geworden, dikwijls, en dat, hoewel ze hier niet worden uitgedrukt, van vele vijanden. Zij hebben mij benauwd, klaagt Israël, dat is te zeggen, zij hebben mij vijandig behandeld, als door een belegering beangstigd, en alle ademtocht en ruimte afgesneden; gelijk het woord al deze betekenissen lijden kan. De vijanden die dit gedaan hebben, worden niet genoemd; hoewel het verzwijgen hier ter plaatse ruim zo krachtig is als het noemen bij name. Want dat geen bijzonder volk wordt uitgedrukt, geeft te kennen dat er al veel vijanden zijn geweest die Israël benauwd hebben. Gelijk het dan ook blijkt uit de geschiedenissen, dat Gods volk niet met weinig vijanden, noch voor een weinig tijd heeft moeten worstelen.
*. Opdat wij nu niet spreken van die benauwdheid waarmee zij benauwd werden in Egypte, die meer dan tachtig jaar, ja bijkans een gehele eeuw geduurd heeft.
**. Hoe is Israël beangstigd en vijandig behandeld geworden terstond naar hun uittocht? Aanstonds stonden Farao en zijn volk tegen Israël op om ze te benauwen, meenemende zeshonderd uitgelezen wagens, ja alle wagens van Egypte, en de hoofdlieden daarover, voornemens zijnde Israël te verdelgen. Gelijk dan ook Israël van de vervolgende vijand achterhaald werd te Pihachiroth, daar zij zich in de grootste nood bevonden, hebbende van voren een onverzadigbare zee die niet te overzwemmen is, bezijden zich onklimbare bergen, en van achteren de woedende vijand, gereed staande om met volle mond opgegeten en levend verslonden te worden.
***. Maar het is deze reis alleen niet, het zijn ook de Egyptenaars alleen niet geweest voor wie Israël is benauwd geworden. Zijn gehele omzwerving in de woestijn is niet anders geweest dan een gehele reeks van dergelijke benauwdheden, hun bejegend van de Amalekieten, de Kanaänieten, de Amorieten, de Midianieten.
c. En daarom met recht verdienende dat Israël tot tweemaal toe zegge: Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af. Zij hebben mij dikwijls van mijn jeugd af benauwd. Dat is omtrent die tijd, dat mijn staatsregering door de uittocht uit Egypte een begin nam.
2. Doch hierbij was het nog niet gebleven; nog al meer is hun overkomen. Daarom wordt Israël ook vervolgens gelast te zeggen, vers 3: Ploegers hebben op mijn rug geploegd; zij hebben hun voren lang getrokken. Met het toenemen van Israëls vermogen, na de inneming van Kanaän, is ook de hand van zijn vijanden aangegroeid. Bijzonder wanneer Israels zonden door zorgeloosheid aangroeiden, zo wies ook de geweldige dwingelandij der

vijanden over Israël tot een straf van hun ongehoorzaamheid. Dit blijkt wederom uit de historie van dat volk onder de richters, omtrent vierhonderd jaar lang. De Heere had Israël belast de zeven volkeren geheel te verbannen, zonder een verbond met hen te maken, of ze genadig te zijn, Deut. 7:2. Met een dreigement, dat de toorn des Heeren tegen hen ontsteken zou, en dat die volkeren die zij zouden laten overblijven, doornen zouden zijn in hun ogen, gesels in hun zijden, en hun benauwen zouden in het land waarin zij zouden wonen. Maar helaas! Hoe weinig werd dit van Israël opgevolgd. Wat wonder dan ook dat die volkeren, die onder hen en rondom hen waren, de wraak van het verbond voor de Heere wreekten, door het ten onder brengen van Israël?

a. Men leze slechts het Boek der Richteren; alom zal daar voorkomen dat de Heere Israël gaf in de hand der rovers die het beroofden, dat Hij het verkocht in de hand van zijn vijanden rondom, en dat Israël niet bestaan kon voor het aangezicht van zijn vijanden. Reis op reis is Israël dienstbaar, en van deze driehonderd vijf en zestig jaar die Israël, naar de tijdrekening van Capellus, van de intocht in Kanaän, tot het begin van Samuëls regering heeft gesleten, heeft het ruim negenig jaar in slavernij geploegd en doorgezaagd geweest.

b. Ploegers heet het daarom bij gelijkenis, hebben op mijn rug geploegd. Zij hebben hun voren lang getogen. Om een smartelijke en ongelooflijke verdrukking te kennen te geven. En zeker worden de ruggen der akkers diep doorsneden van het ploegijzer als de ploegers ploegen, en inzonderheid als zij de voren lang en diep maken. Israël is ook door velerlei dienstbaarheid de rug zonder mededogen doorploegd.

*. Sisera, Jabins veldoverste, onderdrukte ze met negenhonderd ijzeren wagens, twintig jaar lang, Richt. 4:3.

**. De Midianieten, een volk met zijn vee en tenten, gelijk de sprinkhanen in menigte, zodat men noch het volk noch hun kemels tellen kon, lieten geen leeftocht over in Israël, noch kleinvee, noch os, noch ezel; zodat Israël zeer verarmd werd wegens de Midianieten, Richt. 6:4-6.

***. Hoelang is ook de voren getogen op de rug van Israël in de laatste Filistijnse dienstbaarheid, toen er zelfs ten tijde van Samuël en Saul geen smid gevonden werd in het ganse land van Israël, opdat de Hebreeën geen zwaard noch spies maakten, maar gans Israël tot de Filistijnen aftrok om zijn ploegijzer, of spade, of bijl, of houweel te laten scherpen, 1Sam. 13:19,20.

2. Maar hoe heerlijk is dit alles veranderd! Immers dit voegt er de Kerk bij: Evenwel hebben zij mij niet overmocht. De Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen.

a. Al de geweldige pogingen der eerste vijanden, die Israëls tocht in het land Kanaän beletten wilden, zijn van God in hun voornemen verijdeld geworden. Farao's wagens en zijn heir zijn in de zee geworpen, en de keur van zijn hoofdlieden zijn verdronken in de Schelfzee, Ex. 15:4. Amalek is gekrenkt door de scherpte van het zwaard, Ex. 17:13. De koning Harad, Sihon en Og, koningen der Amorieten, te Hesbon en Basan, zijn of verbannen of zonder enig overblijfsel verslagen, Num. 21.

b. Wat ook de ploegers aangaat die Israëls rug hebben beploegd en hun voren lang getogen, gedurende de inwoning in Kanaän onder de Richteren en onder Saul; de Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen, knopen en nagels, en alles wat tot onderdrukking van Israël was vaardig gemaakt, losgemaakt en al hun raadslagen, tot verderf van Gods volk gesmeed, verstoord. Een zaak die openbaar is in het ten onder brengen van alle buitenlandse vijanden, die voorheen zo deerlijk binnenslands gewoed

hadden, Filistijnen, Syriërs, Moabieten en Edomieten, allen door David ten onder gebracht. Zo is dan de moedwil der geweldenaren eindelijk gefnuikt geworden. En vermits dit geschied was van de Heere, Die rechtvaardig is, bij Wie het alleszins recht is verdrukking te vergelden degenen die verdrukken, naar het woord van Paulus, 2Thess. 1:6, zo erkent de Kerk dit ook, en geeft er God alleen de eer van.

1. Zij schrijven het niet toe aan hun geluk of het goed fortuin. Zij schrijven het ook niet toe aan hun krachten of wijs beleid; want behalve dat een held niet gered wordt door grote kracht, Ps. 33:16, en de schranderste staatkunde meest bedrogen uitkomt, en menigmaal haar eigen vinder verstrikt, zo was Israël door hun vijanden ook zeer verzwakt geworden, gelijk uit het tevoren gezegde genoeg blijken kan.

2. Met recht dan schrijven zij deze verlossing God alleen toe. De Heere, zeggen zij, Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddeloosheid afgehouwen.

B. Maar dewijl de Kerk, zolang zij op aarde vertoeft een strijdende Kerk is, die hier steeds in een gedurig tweegevecht is met de satan en de wereld, en geen rust te verwachten heeft voor en aleer Hij, Die de eerste aanval geblazen heeft toen Hij een eeuwige vijandschap zette tussen het Zaad der vrouw en de slang met haar zaad, de aftocht wederom blazen zou en haar eindeloos doen triomferen. Dewijl de vijanden ook altijd hun wrevel tegen de Kerk behouden, welker toeleg altijd is Gods volk van de aarde uit te roeien, ja, Sion tot de grondvesten te ontbloten; zo wordt hier nu vervolgens de Kerk een gebed in de mond gelegd tegen al hun vijanden; gelijk zij ook zo vervolgt: Laat hen worden als gras op de daken, hetwelk verdort, eer men het uittrekt. Waarmede de maaier zijn hand niet vult, noch de garvenbinder zijn arm. En die voorbijgaan, niet zeggen: De zegen des HEEREN zij bij u; wij zegenen ulieden in den Naam des HEEREN.

1. Sion was eigenlijk de naam van een berg, in de omtrek van Jeruzalem gelegen, op welke gebouwd was een sterke burcht of kasteel, welke koning David in het achtste jaar van zijn regering van de Jebusieten heeft veroverd, nemende daar voorts zijn woonplaats, en die noemende de stad Davids, 2Sam. 5:7,9. Daar werd ook gebracht de ark des verbonds, alwaar die geweest is totdat Salomo, op de troon van zijn vader David geklommen zijnde, op een heuvel van deze berg die doorluchtige tempel bouwde. Vermits het nu Sion was daar de plaats van de godsdienst was, daar God Zich aan Zijn volk openbaarde, en daar Hij Zijn ontzaglijke tegenwoordigheid in het heiligdom op een luisterrijke wijze vertoonde, zo is Sion een zinnebeeld van de ganse Kerk. Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, de berg Mijner heiligheid, Ps. 2:6. Een zaak daar wij nu niet op staan.

2. Vermits nu Sion een zinnebeeld was van de Kerk, zo worden door allen die Sion haten figuurlijker wijze verstaan al de vijanden van God en van Zijn volk. Een zaak ook zo bekend, dat wij die niet verder zullen ophelderen.

3. Deze vijanden nu, bidt de Kerk:

a. Dat zij beschaamd en achterwaarts mogen gedreven worden, gelijk zo sommigen deze woorden wensender wijze met onze overzetters hebben verklaard; alhoewel die ook van anderen, met onze geleerde kanttekenaars, in een toekomende tijd en al verzekerende worden overgezet. Doch hetzij deze woorden, of als een verzekering, of als een wens uitgedrukt worden, zulks heeft weinig zwarigheid, dewijl deze wens niet onverhoord kan blijven, en de gelovigen zelfs daarvan verzekering hebben, door de openbaring van Gods Woord, door de beschouwing der Goddelijke rechtvaardigheid en door de dagelijkse ondervinding. Deze worden beschaamd, wanneer hun voorspoed gestremd wordt, zij in het openbaar gedwongen worden achterwaarts te wijken en in hun schelpen te kruipen.

Daarom staat er niet alleen, laat ze beschaamd, maar ook, en achterwaarts gedreven worden, allen die Sion haten.
1. Zo werden de Joden beschaamd en achterwaarts gedreven, toen hun bouwlieden moesten zien dat de Steen Die zij verworpen hadden, werd tot een hoofd des hoeks, Ps. 118:22. Dat de leer die zij meenden uit te roeien, overal doorbrak, en dat eindelijk het versmaden van de Rotssteen van hun heil gestraft werd met de algemene ondergang van hun staatsregering.
2. Zo werden ook de heidenen beschaamd en achterwaarts gedreven, toen zij moesten zien, ondanks hun zware vervolgingen, dat hun goden, door de predikaties van het Evangelie en van de Naam van Jezus, alom in verachting kwamen en met hun majesteit onder gingen; dat ook in plaats van al de Christenen uitgeroeid te hebben, gelijk de kerkvervolger Diocletianus zich liet voorstaan, de wereld in een ogenblik onder Constantijn geheel Christelijk was, en de grenzen van het Evangelie zich zo wijd uitstrekten als de Romeinse heerschappij. Dat is het dat de Kerk hier bidt: Laat ze beschaamd en achterwaarts gedreven worden, allen die Sion haten. Het is hetzelfde dat de Kerk ook haar vijanden toewenste, Ps. 35:4: Laat ze beschaamd en te schande worden die mijn ziel zoeken, laat ze achterwaarts gedreven en schaamrood worden, die kwaad tegen mij bedenken.
b. Ja, vervolgt de Kerk, laat ze worden als gras op de daken, dat verdort eer men het uittrekt. Wensende alzo, dat zij hoe langer hoe meer in kracht mogen verminderen en afnemen; dat zij derhalve niet mochten wezen zoals rustig levende planten, die hun wortel diep geschoten hebbende, de landman met een milde overvloed van vruchten verrijken; maar als gras, dat op de daken der huizen, die in de oosterse landen plat gebouwd waren, wast, dat om de hitte der zon, om het gebrek aan grond, vocht en wortel, onverwacht verdort.
c. Welk gras en hoop der daken Israël nog verder beschrijft: Waarmede de maaier zijn hand niet vult, noch de garvenbinder zijn arm. Te weten, zo schraal van groei is dit gras, dat er geen hand vol aan is om van de maaier gegrepen en met een sikkel afgesneden kan worden. Dat hij ook, die garven bindt, geen schoof daarvan kan opnemen in zijn schoot om die samen te binden. Het is onkruid, zonder vrucht, zonder overvloed, dat de akkerman beschamen zou indien hij er zijn sikkel aan wagen wilde. Nergens nuttig toe, dan om in de oven geworpen te worden. Laat ze zo worden als gras op de daken, hetwelk verdort eer men het uittrekt. Waarmee de maaier zijn hand niet vult, noch de garvenbinder zijn arm.
d. Een gras, hetwelk omdat het zonder vrucht is, en geen voordeel aan het gemeen nalaat, daarom ook geen zegen verdient, die anders over het koren placht uitgesproken te worden. Daarom zegt Israël voor het laatst: Noch die voorbijgaan, niet zeggen, de zegen des Heeren zij bij u. Wij zegenen ulieden in de Naam des Heeren. Zinspelende op die oude gewoonte onder Gods volk, waardoor men de landlieden, in het koren arbeidende, de zegen des Heeren toeriep, die dan wederom werd beantwoord. Zo leest men in Ruth 2:4, dat Boaz, van Bethlehem komende, tot de maaiers zei: De Heere zij met ulieden. En zij zeiden tot hem: De Heere zegene u. Zulk een zegen mocht over het gras der daken, dat van zulk een geringe waardij is, niet uitgesproken worden. En gelijk er geen zegen is, die de vijanden, welke hun naam de uitverkorenen tot een vervloeking laten, Jes. 65:15, uit Gods Naam kan toegeroepen worden, zo wenst de Kerk in deze woorden dat het nooit geschieden mocht, of verzekert zich dat het nooit geschieden zal.
Ziedaar deze Psalm u schetsgewijze een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Laat ons nu deze Psalm op ons, op ons land en op onze tegenwoordige toestand een weinig nader toepassen.

A. Zeker, als wij ons land eens in het bijzonder beschouwen, zullen wij dan ook geen reden vinden om met Israël te zeggen: Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af, zegge nu ook Nederlands Israël. Zij hebben mij dikwijls van mijn jeugd af benauwd. Evenwel hebben zij niet overmocht. Ploegers hebben op mijn rug geploegd, zij hebben hun voren lang getogen. De Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen. Immers heeft het ons ook in onze eerste jeugd niet ontbroken aan ploegers, die op onze rug geploegd en hun voren lang getogen hebben. Sedert de opdracht van keizer Karel V aan zijn zoon Filips, heeft men gedachten genomen om deze landen van hun vrijheid te beroven, en aan de Spaanse mogendheid te onderwerpen. Daartoe bleven in Nederland de Spaanse soldaten, nadat de oorlog met Frankrijk geëindigd was.

1. Een schone gelegenheid meenden zij daartoe gevonden te hebben, wanneer de gereformeerde godsdienst hier het hoofd opstak, de edelen samenspanden, een verzoekschrift ingaven, en het volk door een grote ijver de beelden door het gehele land neerwierp. Tot dat einde werd op aandringen van de paus te Bajonna dat gruwelstuk gebrouwen tussen de koning van Spanje, die daar zijn vrouw Isabella bij zich had, en de koning van Frankrijk met de koningin-moeder Catharina de Medici, dat elk in zijn land de ketters zou uitroeien. Daartoe strekten zovele bloedplakkaten, daartoe strekten de nieuwe bisschoppen, en door hem die gruwelijke inquisitie. Nu scheen ook de tijd geboren om dit alles met de wapenen uit te voeren. Zo kwam dan ook die wrede bloedhond Duc d' Alva in het land met een machtig leger, en stelde aanstonds die gruwelijke Bloedraad in. Hoe ging men toen aan het woeden en moorden, hoe stond toen het goed van een ieder voor de gierigheid, vrouwen en dochters voor de onkuisheid, en het leven voor de bloeddorst van de Spanjaard bloot? Toen werden de graven van Egmond en Hoorn, nevens vele andere heren, op het moordschavot onthalst. Duizenden werden toen door beulshanden van het leven beroofd. Hoe scheen toen de ondergang van het land geboren? Hoe zieltogende de Kerk? Hoe waren de gelovigen amechtig geworden? Ja, meende Alva de zaak niet al meester geworden te zijn? Wanneer hij met dat trotse gruwelbeeld, te Antwerpen opgericht, zich verwaand beroemde dat hij het oproer, zo noemde hij de voorstanders van het Evangelie, gedempt, de rebellen, dat waren de belijders der hervormde waarheid, verjaagd, en de godsdienst, daardoor verstond hij het paapse bijgeloof, nu wel bezorgd had. Ziet, zo hebben zij het Nederlands Israël ook van zijn jeugd af benauwd; ploegers hebben op hun ruggen geploegd, deze voren met geweld zonder mededogen lang getrokken. Evenwel hebben zij ons niet overmocht; ja, de Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen van die goddelozen ook afgehouwen. Het is de Heere geweest, Die in de dringendste noden en grootste verlegenheden, als het schip van de Staat door die buien van wind en onweer onophoudelijk geslingerd werd, en reeds tot de ondergang helde, door de wonderlijke uitwerkingen van Zijn almacht ons Nederlands Israël geholpen heeft; Die vervolgens de touwen der goddelozen heeft afgehouwen, en al de ontwerpen van de Spanjaard, tot ons verderf gesmeed, verijdeld heeft. Zodat Duc d' Alva met schande, en niet dan met schade voor zijn koning hebbende teweeg gebracht, in het jaar 1573 uit het land vertrok; zich daarin op zijn aftocht tegen de graaf Lodewijk van Koningstein beroemende, dat hij in minder dan acht jaar meer dan achttien duizend mensen door beulshanden om het leven

had gebracht; zonder nog te rekenen die door het oorlogszwaard gesneuveld waren. Hier scheen Nederland nu adem te scheppen.
2. Maar hoe haast werd het wederom benauwd en in het uiterste gevaar gebracht in het jaar 1576. Wanneer de stadhouder Requesens, na Haarlem overweldigd te hebben, ook de stad Zierikzee na negen maanden belegering had ingenomen. Toen scheen wederom het uiterste onheil de Staat beschoren. Holland was van elkander gescheiden door het verlies van Haarlem; nu werd ook Holland en Zeeland door het verlies van Zierikzee de toegang tot elkander benomen. Hoe na was het toen met ons aan de verslinding zelfs; ja, zo groot was de nood, dat men deze wanhopige voorslag deed, dat men dijken en dammen zou doorsteken, molens, huizen en alles in vlam zetten, met vrouw en kinderen zich inschepen, de beste tilbare goederen meenemen, en zo op Gods genade daarheen te varen waar de Goddelijke voorzienigheid hen brengen zou. Evenwel hebben zij ons niet overmocht; de Heere Die rechtvaardig is, heeft wederom de touwen van die goddelozen afgehouwen, en dat op het onvoorzienst. Na de dood van Requesens, die aan de pest gestorven was, sloegen de Spanjaarden aan het muiten en trokken Brabant in, overal plunderende en rovende daar zij maar bij komen konden; die dan vervolgens voor vijand verklaard werden. Kort hierop werd de vrede van Gent gesloten. Dat God in dat alles de prins van Oranje, Willen I tot het allervoornaamste werktuig gebruikt heeft, om Nederlands Staat te onderschragen, als ze zonk wederom op te beuren, ze in al die noden en gevaren staande te houden, en eindelijk op haar grondvesten neer te zetten, behoort geen rechtgeaard Nederlander onbekend te zijn. Die vorst Willen I heeft met de allergrootste wijsheid en voorzichtigheid, met een weergaloze lijdzaamheid en getrouwheid, met een allermoedigste dapperheid en onversaagdheid zichzelf en zijn broeders, zijn en hun lijf en leven, zelfs ook zijn eigen goederen, de inkomsten van eigen erflanden ervoor overgegeven, ja, alles wat hij bezat er voor in de waagschaal gesteld, om Nederland als een vrije staat op haar grondvesten neer te zetten, dat God hem ook heeft doen gelukken. Zodat Nederland aan hem en aan zijn nageslacht, naast God, de allermeeste verplichting daar aan heeft.
3. Maar hoe haast werd Nederland weer benauwd? Ja, tot de dood toe beangstigd, zelfs zo, wanneer Don Johan van Oostenrijk de Staten aantastte, dat de soevereiniteit van dit land aan vreemde vorsten werd opgedragen, zonder dat het iemand te geef wilde hebben. Hierop werd prins Willen I in het jaar 1584 te Delft omgebracht door een vervloekte moordenaar, daartoe omgekocht door de koning van Spanje, en door het heilloos Jezuitisch gebroedsel opgestookt. De Spaanse koning meende toen ook de zaak gewonnen te hebben, zich inbeeldende dat hij nu licht het roerloze schip van onze Staat zou in de grond helpen. Hoe groot ook de verlegenheid was, bleek wanneer wederom de opperheerschappij werd opgedragen eerst aan de koning van Frankrijk, die daartoe wel genegen was, maar door de inlandse beroerte, door die van Guise en hun aanhangsels het huis genoeg te doen hebbende, deze heus afsloeg; daarna aan de koning van Engeland, doch ook met geen beter succes dan bij de voorgaande. Evenwel hebben zij ons niet overmocht; de Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen. De Heere wilde alleen de eer hebben, en ons niet al te zeer op mensen doen vertrouwen. Hij zegende toen zeer de kleine macht van onze Staat, wrocht daardoor zeer veel heil; en sindsdien heeft deze Staat beginnen op te bloeien en krachten te krijgen.
4. Zo evenwel, dat zij ons nog al dikwijls benauwd hebben. Om, nog maar een staaltje van die oude dagen bij te brengen: Wat hebben zij ons niet wederom benauwd in het jaar 1588, toen zich opdeed die vervaarlijke Spaanse vloot, die door de Spaanse hoogmoed de Onwrikbare werd genoemd, om tegelijk Engeland en ons in te slokken, sterk honderd vijf

en veertig schepen, op welke in geld waren zestien miljoen dukaten, twintigduizend uitgelezen Spaanse soldaten, tienduizend matrozen, en voorzien met alle nodige voorraad. Bij welke vloot Parma zich nog dacht te voegen, zich tot dat einde met veel vaartuigen in Vlaanderen gereed houdende. De paus met zijn bullen voorzien, en Engeland reeds geschonken aan de Spaanse koning, mits hij het te leen van de roomse stoel bezitten zou. Hoe werden ons toen wederom de strikken gespannen om op onze rug te ploegen, en hun voren lang te trekken. Gelijk men daarom ook even tevoren van vrede gesproken had, om de landen des te beter in slaap te wiegen; scheen het toen niet dat onze vijanden ons levens zouden verslonden hebben? Evenwel hebben zij ons niet overmocht; de Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen. God Zelf heeft die fiere vloot vernederd, die bliksemende schepen met een bliksem geslagen, en door Zijn stormwinden verstrooid, dat van al die schepen maar drie en vijftig thuis gekomen zijn, zijnde duizenden mensen daardoor gesneuveld. Mag dan Nederlands Israël ook niet wel bij en met herhaling zeggen: Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af. Zij hebben mij dikwijls van mijn jeugd af benauwd. Evenwel hebben zij mij niet overmocht. Ploegers hebben op mijn rug geploegd, zij hebben hun voren lang getogen. De Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen. Zodat God eindelijk de Spanjaard gedwongen heeft om zelfs de vrede aan te bieden, en ons voor een vrij volk te erkennen. Gelijk God ook vervolgens ons land met duizend zegeningen bekroond heeft, zodat ons land werd een voogdes der koninkrijken, de scheidster der verschillen, de teugel der dwingelanden, de schrik der vijanden, de toevlucht der verdrukten, de nieuwsgierigheid der vreemden en het magazijn van de gehele wereld.

5. Maar gelijk met het aangroeien van Israëls vermogen ook het geweld van hun vijanden aangroeide, is ook zo niet met het aangroeien van ons vermogen de haat en toorn van onze vijanden tegen ons aangegroeid, bijzonder wanneer ook onze zonden, evenals die van Iaraël, aangroeiden door zorgeloosheid? Zag men dat niet in het jaar 1672? Toen de aanhangers van de roomse stoel, Frankrijk, geholpen door de bisschop van Keulen, die door de gouden Lodewijk verblind, en door de schone Franse beloften verlokt, al zijn steden aan Frankrijk liet inruimen, en door die dolle en verwoestende bisschop van Munster, mede door Frankrijk gehuurd, nevens zijn plunderaars en helse trawanten te velde trekkende, een groot gedeelte in Nederland achterhaalde, terwijl ook de zee tegen ons gewapend scheen met meer dan één vijandige vloot; namelijk met de Engelse en Franse vloten. Hoe waren toen van voren als de Filistijnen en van achteren de Syriërs, die Nederland meenden te verslinden? Gelijk ze ook al doorbraken tot in het hart van ons vaderland. Toen zag men Gelderland, Overijssel en Utrecht zich vleien onder het Franse juk. Toen zag men een groot gedeelte van Nederlands gevreesde staat, weleer zo hoog beroemd door krijgskunde, die de tirannie van Spanje en wrede bloeddorst een reeks van tachtig jaren verduurde om hun godsdienst en vrijheid te beschermen, in weinig dagen door de vijand neerbukken. O! hoe hebben ook toen ploegers op onze rug geploegd, en hun voren lang getogen! Hoe zag men toen onze godshuizen voor de afgod ingeruimd; hoe werden onze dorpen geplunderd, de velden verwoest, de kastelen afgebrand en de omtuiningen neergeworpen? Hoe werden toen gehoord het wapengekletter en de krijgstrompetten? Hoe schitterde de bliksem der veldkartouwen in onze ogen? Hoe zag men alom de oorlogsvlaggen waaien? Hoe woedde het verbolgen oorlogszwaard in onze ingewanden, en beroofde Nederland van zijn edelste kinderen? Hoe vervulden de donderende moord-kloten de lucht alom met een naar gedreun? Hoe werd overal gehoord de bazuin en het krijgsgeschrei? Wiens hart moest niet krimpen, als men zich te binnen brengt de

onmenselijke wreedheid van die woedende barbaren? Hoe werd het bloed als water vergoten? Hoe woedde men met vuur en staal? Hoe werden tedere maagden naakt uitgeschud, geschoffeerd, en nadat zij de beestachtige lusten van die wrede wolven hadden moeten voldoen, op een onmenselijke wijze omgebracht? Hoeveel vrouwen omhelsden het lijk van hun man, en stortten een zee van tranen in hun wonden, terwijl zij al mede de snede van het zwaard beproeven moesten? Hoeveel tedere zuigelingen werden van de borsten afgescheurd, aan de pieken en degens geregen, tegen de wand verpletterd, of door het vuur verteerd? Maar hoezeer onze vijanden toen ons benauwden, hoezeer die ploegers op onze rug ploegden, en hun voren geweldig lang trokken; evenwel hebben zij niet overmocht. Ja, het is er zover vandaan geweest dat zij ons zouden overmocht hebben, dat de Heere integendeel de touwen van die goddelozen heeft afgehouwen. Onze ouders hebben ons menigmaal verhaald al die wonderen die God toen heeft uitgevoerd, hetzij tot weder inneming van onze steden, hetzij om met verbaasdheid te slaan die ons eerst verschrikt hadden; waarom zij het hier niet hebben kunnen houden, maar onze provincies en steden zo ras verlaten hebben als zij die hadden ingenomen.

6. En ofschoon die vijanden naderhand al wederom ons hebben zoeken te benauwen, en als ploegers op onze ruggen te ploegen, ja, de ketters in Nederland uit te roeien:

a. Laat ik niet ophalen wat van 25 november van het jaar 1688, wanneer Frankrijk de oorlog declareerde tegen onze Staat, tot 20 september van het jaar 1697, wanneer de vrede te Rijswijk gesloten werd, al voorgevallen is. Noch wat er al is gebeurd van 15 mei van het jaar 1700, wanneer onze Staat met Engeland de oorlog declareerde tegen de koningen van Frankrijk en Spanje, tot 11 april van het jaar 1713, wanneer binnen Utrecht de vrede gesloten werd tussen Frankrijk en onze Staat, en 26 april van het volgende jaar 1714 de vrede tussen Spanje en onze Republiek.

b. Evenwel hebben zij ons niet overmocht; maar de Heere Die rechtvaardig is, heeft steeds de touwen der goddelozen afgehouwen. Dat wij dit alles erkennen, er de Heere de eer van geven, en Hem daarvoor danken, met Israël zeggende: Zij hebben mij dikwijls benauwd van mijn jeugd af. Zij hebben mij dikwijls van mijn jeugd af benauwd. Evenwel hebben zij mij niet overmocht. Ploegers hebben op mijn rug geploegd; zij hebben hun voren lang getogen. De Heere Die rechtvaardig is, heeft de touwen der goddelozen afgehouwen.

B. Wanneer Nederlands zonden en ongerechtigheden echter van tijd tot tijd aanwiesen, en eenvoud en oprechtheid, bekering en godsvrucht uit Nederland meer en meer begon te wijken, zo heeft de Heere Die rechtvaardig is, Zich ook al menigmaal met Zijn slaande roeden en zware tuchtigingen in en aan ons land vertoond, en zelfs het daarmee ook zeer benauwd. Het aantastende:

1. Dan eens met pestilentie, of ook door een grote sterfte onder de mensen, als nog laatst van 1 september 1727 tot 1 mei 1728 is geschied, waardoor zeer veel mensen werden weggenomen.

2. Dan eens met onvruchtbare jaren, welke dure tijden veroorzaken. Wie onzer heugt niet hoe duur alles met de harde winter van het jaar 1740 geworden was?

3. Dan met hoge watervloeden. Mijn hart trilt nog in mij als ik aan de kersttijd van het jaar 1717 denk; en wie uwer is al vergeten het nare gekerm en bitter geschrei dat wij in het jaar 1741 uit Gelderland en de uiterste delen van Zuid-Holland deswege gehoord hebben?

4. Dan met onrein gedierte, dat alles bedierf. Wat had de onreine en het gewas des velds verslindende veldmuis in het jaar 1742 niet het meeste voedsel van het veld verslonden?

C. Doch hoe staat het tegenwoordig met ons land, en met ons die daarin wonen? Wat is na de dood van keizer Karel VI voorgevallen op 20 oktober 1740; Europa is in rep en roer geraakt. Wie weet hoeveel duizenden van mensen er sindsdien vernield zijn door het vuur, zwaard, de koude en het gebrek? Hoe fel brandde de oorlog toen in verschillende gewesten van Europa? Zelfs zag men in het jaar 1742 de beweging van vreemde troepen omtrent onze frontieren al, dat ons toen al veel bekommering kwam te geven, en noodzaakte, uit zorg voor onze veiligheid, ons buitengewoon te wapenen. De vervloekte ontwerpen die er toen al gezegd werden aan het Franse hof, inzonderheid door kardinaal de Fleury, tegen ons vaderland gesmeed te zijn, vreesden velen dat toen al werkstellig zouden gemaakt en ten uitvoer gebracht zijn geworden. Doch hoe staat het tegenwoordig?

1. Ofschoon de Staat tegenwoordig een gewenste vrede geniet; nochtans zien wij dat door de nog aanhoudende en op sommige plaatsen opnieuw meer en meer toenemende ziekte en sterfte onder het rundvee, de vermagering van des lands inkomsten dagelijks toeneemt.

2. Maar dat onze toestand nog het allergevaarlijkst maakt, is dat wij door des lands hooggaande en dagelijks aanwassende zonden en ongerechtigheden met God Zelf in oorlog zijn, en Hij Zijn toorn daarover zeer blijkbaar aan ons bewijst. Hij moet blinder zijn dan de Egyptische tovenaars, die hierin Gods vinger en hand, als tegen ons zijnde, niet ziet en opmerkt.

II. Bidden wij u met de Kerk: Laat ze beschaamd en achterwaarts gedreven worden, allen die Sion haten. Laat ze worden als gras op de daken, hetwelk verdort eer men het uittrekt. Waarmede de maaier zijn hand niet vult, noch de garvenbinder zijn arm. Noch die voorbijgaan niet zeggen: De zegen des Heeren zij bij u. Wij zegenen ulieden in de Naam des Heeren! Dan is de vraag, of wij ook grond hebben om zulks te verwachten van de Heere, Wiens liefde onveranderlijk, en Wiens arm nog niet verkort is, om beschaamd te maken en achterwaarts te drijven allen die Sion haten? Dit bad en verwachtte de Kerk in deze Psalm, zo deden onze vaderen ook in vorige dagen. Indien het met ons zo gesteld was als met onze vaderen in die dagen, toen zulks zo in hen doorstraalde, dan zouden wij wel volmondig ja durven antwoorden. Toen blonk onder onze voorvaderen uit, en straalde af van hen liefde voor Sion, de Kerk Gods. Zij zetten alles daarbij op, elk zocht de Kerk te planten en haar voorrechten te handhaven, toen blonk de waarheid in haar kracht, toen was er Geest en leven in de Kerk, toen vond men in Nederland godsdienstigheid, een ernstige lust tot de kennis der waarheid, eerbied voor Gods Naam, een hoogachting omtrent de sabbatdag, weekheid en verbreking des harten over hun zonden, een veel ophebben met de Heere Jezus Christus, een bekeren tot God, een gebruik maken van de weg des geloofs, nederigheid, liefde tot de naasten, eerbaarheid, matigheid en trouw. De godzaligen blonken toen uit in ootmoed, in liefde tot elkander, in ernst en in afgetrokkenheid van de wereld. Maar waar worden deze dingen nu onder ons, hun kinderen en nakomelingen gevonden? Zou men niet wel mogen vragen: Is het hun nageslacht wel? Zijn het wel hun kinderen?

A. Is er onder ons thans wel liefde voor Sion, de Kerk Gods; is niet elk bijkans onverschillig? Wie durft daarbij wat opzetten, en het zijne daarbij wagen? Wie stelt zich nu voor de Kerk, voor Sion in de bres, om ze te planten, te handhaven, te verdedigen en te beschermen? Schijnt de waarheid thans niet haar meeste kracht verloren te hebben? Schijnt Geest en leven niet bijkans geheel uit de Kerk geweken?

B. Is onder ons de godsdienst niet tegenwoordig in zeer veel kleinachting? Is de onkunde niet verbazend groot, zonder dat men het zich aantrekt? Is de oneerbiedigheid voor God en Zijn Naam geen roepende zonde van ons land geworden? Daar zovele valse eden als

bannen op liggen? Is het verachten, versmaden en misbruiken van de sabbat in deze dagen niet gemeen onder groten en kleinen geworden? Wie van u heeft weekheid en verbreking des harten over zijn zonden? Bij wie is een veel ophebben met de Heere Jezus Christus? Hoort men nu van bekering van mensen? Is dat nu niet bijkans een onbekend werk geworden? Althans bij verre de meesten! Weet men nu wel iets van het gebruik maken van de weg des geloofs? Duizenden weten daar niet eens iets van te zeggen, laat staan dat zij er veel mee zouden ophebben. Hoogmoed en verwaandheid, is dat er niet in plaats van nederigheid? Schijnt de liefde tot de naasten thans in deze dagen niet veranderd te zijn in haat, nijd, wraakgierigheid en liefdeloze handel? Hoort men thans niet veel van overspel, hoererij en onkuisheid? Waar moet men de matigheid in deze dagen zoeken en vinden? Eindelijk, waar is de trouw? Schijnt ze niet verbannen te zijn?

1. Indien wij deze dingen recht en naar waarheid overwegen, kan het dan wel anders zijn, of de vrees moet ons beklemd maken? En wij moeten bekennen dat er meer vrees dan hoop voor ons is. God is toch rechtvaardig, en daarom is het zeer te duchten dat Hij, in plaats van de touwen van onze vijanden af te houwen, rechtvaardig onze eigen touwen eens afhouwen zal. Wat dunkt u? oordeel zelf. Is het niet te vrezen dat God des ontfermens eens moede zal worden? Dat Zijn lankmoedigheid eens ten einde zal raken? Dat Hij ons Zelf zal laten beschaamd staan en achterwaarts gedreven worden. O! wat is het te duchten dat God Zijn hand eens van ons zal aftrekken, onze Kerk en ons land zal laten varen? En wat kan er dan anders dan een verwoesting te verwachten zijn?

2. De enige weg die nog tot behoud overig is, om nog het verderf van Kerk en land te ontgaan, is deze:

a. Zich zijn zonden en overtredingen tegen de Heere aan te trekken en ter harte te nemen.

b. Zich daarover in hete tranen en berouw voor de Heere te vernederen en te verootmoedigen, met belijdenis daarvan.

c. Zich in waarheid tot God te bekeren, en door het geloof tot de Heere Jezus Christus met zijn hart te wenden. Er moet bekering komen, of ons land is verloren. Maar indien er bekering kwam, dan zouden wij hoop mogen hebben dat de Heere beschaamd maken en achterwaarts drijven zou, allen die Sion haten; dat zij zouden worden als gras op de daken, en dat de sterfte onder het rundvee ophouden zou.

C. Doch heeft Israël alleen maar gezondigd, of is Juda ook schuldig geworden? Het heilige zaad, dat het steunsel van het land is, Jes. 6:13. De kinderen Gods, de ware gelovigen, gedragen die zich zodanig dat zij een volkomen en een genoegzame grond hebben om te hopen dat de Heere, Die rechtvaardig is, beschaamd maken en achterwaarts drijven zal allen die Sion haten?

1. Zijn zij recht met de ootmoedigheid bekleed, achtende door ootmoedigheid de een de ander uitnemender dan zichzelf? Niet twistende wie van hen de meeste is in het Koninkrijk der hemelen?

2. Is het merk van ware Christenen in deze dagen recht levendig in hen en bij hen, dat zij elkander liefhebben? 1Joh. 3:14. Of is de liefde bij verschillenden al vrij wat verkoud?

3. Straalt er alleszins ernst en ijver in hen door? Of zouden verschillenden van hen, met de gemeente van Efeze, Op. 2:4, hun eerste liefde in dezen ook verlaten hebben?

4. Zijn er geen kostelijke kinderen Sions onder u, die de aarden flessen ook al te zeer gelijk worden? In teveel gelijkvormigheid met de wereld leven? Daarvoor pleiten, en dat een glimp weten te geven tot bewijs dat ze ver van de Heere en van hun hart leven?

a. Indien nu God derzulker overtreding met de roede bezoekt, en hun ongerechtigheid met plagen; ofschoon Hij Zijn goedertierenheid van hen niet zal wegnemen, noch in Zijn

getrouwheid feilen, Ps. 89:33,34; indien Hij de zodanigen bedreigt hun kandelaar van hun plaats te weren, indien zij zich niet bekeren, Op. 1:5; indien Hij, ofschoon er zodanigen waren, echter Staat, stad en tempel der Joden oudtijds door de Chaldeeën liet verwoesten?
b. Is het dan niet nodig, kinderen van God, zult gijlieden het steunsel van het land zijn, dat gijlieden ook:
1. Dat als zondig erkent, belijdt, betreurt, Jezus ter verzoening daarover aangrijpt, daarvan afstaat, en dat ook in Zijn kracht tegen gaat.
2. Dankt God daarvoor, dat Sions haters tot nog toe ons niet overmocht hebben, maar dat de Heere telkens de touwen van die goddelozen heeft afgehouwen.
3. Bid gij Hem ook aanhoudende: Laat ze beschaamd en achterwaarts gedreven worden, allen die Sion haten. Laat ze worden als gras op de daken, hetwelk verdort eer men het uittrekt. Waarmede de maaier zijn hand niet vult, noch de garvenbinder zijn arm. En die voorbijgaan niet zeggen: De zegen des Heeren zij bij u; wij zegenen ulieden in de Naam des Heeren.
c. Gelovigen, misschien zal God op uw boetvaardigheid en gebed het land nog sparen. Of Sion, Zijn Kerk, van deszelfs haters meer ontdoen, en eens uitzuiveren. Dat is zeker, het mag gaan zo het wil, gij zult er uw ziel tot een buit uitdragen. AMEN.

ACHT EN DERTIGSTE LEERREDE

SPREUKEN 2:7a

Hij legt weg voor de oprechten een bestendig wezen.

INLEIDING

I. HEERLIJK en voor Gods gunstgenoten vol van heilzame vertroostingen zijn Paulus' woorden, wanneer hij, 1Tim. 4:8 zegt: De godzaligheid is tot alle dingen nut, hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomenden levens. De Hemelkoning heeft dit als een onfeilbare waarheid in Zijn Heilig Woord steeds bekrachtigd.
A. Want dat de godzaligheid nut is tot alle dingen, als daar zijn:
1. Tijdelijk en lichamelijk welvaren wordt van de opperste Wijsheid Zelf zeer duidelijk voorgedragen, als Hij zegt: Mijn zoon, vergeet Mijn wet niet, maar uw hart beware Mijn geboden. Want langheid van dagen en jaren van leven en vrede zullen zij u vermeerderen, Spr. 3:1,2.
2. Evenzo is het ook met het zielengoed, Gods genadegaven en geestelijke weldaden. Daar zegt Hij ook Zelf van: Wast u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor Mijn ogen weg, laat af van kwaad te doen. Leert goed doen, zoekt het recht, helpt den verdrukten; doet de wezen recht, handelt de twistzaak der weduwen. Komt dan, en laat ons tezamen richten, zegt de Heere. Al waren uw zonde als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw, al waren zij rood als karmozijn, zij zullen worden als witte wol, Jes. 1:16-18.
3. Ja, de godzaligheid is ook zelfs nut tot het eeuwige leven, zodat de apostel betuigt: Dengenen wel die met volharding in goed doen heerlijkheid, en eer, en onverderfelijkheid zoeken, het eeuwige leven, Rom. 2:7.
B. Er wordt bijgedaan: Hebbende de belofte des tegenwoordigen en des toekomenden levens. En waarlijk, de godzaligheid heeft deze dubbele belofte, zo in het Nieuwe als in het Oude Testament.
1. In het Nieuwe Testament, Matth. 5:3: Zalig zijn de armen van geest; want hunner is het Koninkrijk der hemelen. En Matth. 6:33: Zoekt eerst het Koninkrijk Gods, en Zijn gerechtigheid, en al deze dingen zullen u toegeworpen worden.
2. En in het Oude Testament, Ps. 34:130-15: Wie is de man die lust heeft ten leven? Die dagen liefheeft om het goede te zien? Bewaart uw tong van het kwade, en uw lippen van bedrog te spreken. Wijkt af van het kwade, en doet het goede, zoekt de vrede en jaagt ze na. En Jes. 57:2: Hij zal ingaan in de vrede. Zij zullen rusten op hun slaapsteden, een iegelijk die in zijn oprechtheid gewandeld heeft.
II. En deze dubbele belofte voegt de wijste der koningen bij elkander in onze tekstwoorden in haar samenhang. Alwaar hij aan de liefhebbers van ware wijsheid en oprechte godzaligheid niet alleen belooft tijdelijk en lichamelijk welvaren, zeggende vers 20,21 van ons teksthoofdstuk: Opdat gij wandelt op den weg der goeden, en houdt de paden der rechtvaardigen. Want de vromen zullen de aarde bewonen, en de oprechten zullen daarin overblijven. Maar ook geestelijke weldaden, zeggende, vers 3-6: Ja, zo gij tot het verstand

roept, uw stem verheft tot de verstandigheid; zo gij ze zoekt als zilver, en naspeurt als verborgen schatten. Dan zult gij de vreze des Heeren verstaan, en zult de kennis Gods vinden. Want de Heere geeft wijsheid; uit Zijn mond komt kennis en verstand. Ja, ook zelfs de eeuwige gelukzaligheid, zeggende in onze tekstwoorden: Hij legt weg voor de oprechten een bestendig wezen.
III. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk vertonen: Het bestendig wezen dat de Heere voor de oprechten weglegt.
IV. Twee hoofdzaken doen zich op in deze woorden:

I. De voorwerpen daar hier van gesproken wordt. De oprechten.
II. En dan hetgeen hun wordt beloofd. De Heere legt voor hen weg een bestendig wezen.

VERKLARING

I. De voorwerpen waarvan hier gesproken wordt, zijn de oprechten. In de grondtaal staat hier eigenlijk, *jeschorim, de rechtheden*. Wij moeten door deze rechtheden hier verstaan, rechte mensen, dat is, mensen die oprecht zijn. Zodat onze geëerde Nederlandse overzetters naar de mening het zeer wel, en zelfs onverbeterlijk, hebben vertaald door de oprechten.
A. Dat dezen hier nu in de grondtaal de rechtheden worden genoemd, zal zijn:
1. Omdat zij door het geloof voor zichzelf de gerechtigheid van de Messias hebben aangenomen, waarop hun Zijn volmaakte gerechtigheid is toegerekend, zodat zij in Hem volmaakt zijn, Kol. 2:10.
2. Omdat door de herstelling van des Heeren beeld in hen de verloren rechtheid ook is hersteld; wel niet tot volmaaktheid toe, maar zo nochtans, dat er in hun verstand, in hun wil, in hun hartstochten, in hun wandel en zo de gehele mens over, in al hun delen een vernieuwde rechtheid gekomen is, die wezenlijk het beeld van god is, volgens Ef. 4:24.
3. En om ook aan te tonen de algemene uitgebreidheid der oprechtheid in de oprechten; in hun gedachten, in hun woorden, in hun daden en in hun gestalten. Alsof het zoveel verschillende oprechtheden waren; immers takken van die; zodat zij in alles en van rondom oprechten zijn.
B. Laat ons op die grond nu een weinig nader met onderscheid zien, wat er tot oprechten te zijn al behoort. En dat is:
1. Dat men, van God geroepen, en zijn hart door genade veranderd en bewrocht wordende, zich ook in waarheid tot God bekeert, en in Hem gelooft tot rechtvaardigheid. Dat Abraham volgens des Heeren eis, Gen. 17:1, zo oprecht voor God was, toont Paulus zeer krachtig, Rom. 4.
2. Dat men zichzelf geheel, in alles dat men is, lichaam en ziel beide, en niet maar één van beide, aan de Heere geeft. Paulus noemt dat, Hem te verheerlijken in lichaam en in geest, welke Godes zijn, 1Kor. 6:20.
3. Dat men in alle vermogens van zijn ziel oprechtheid heeft. Wij noemen geen zwarte Moor wit omdat hij witte tanden heeft. Zij worden niet oprecht genoemd die van de oprechtheid spreken; maar die, in wie de oprechtheid, als een heilig zuurdesem, zich uitbreidt in al zijn zielsvermogens, verstand, wil, genegenheden, en wat dies meer is. Want ofschoon een oprechte maar ten dele heilig is, zo is hij nochtans zo oprecht in alle delen; want zulk een kent de ware hoedanigheden van de oprechtheid, daar de Heere lust in heeft, met een verlicht verstand. Dit stemt hij toe met een volkomen overgehaald oordeel, gelijk de dichter, Ps. 119:128: Ik heb al Uw geboden in alles voor recht gehouden. Die

schat met zijn hart de oprechtheid zeer hoog, als het allerkostelijkste; de vreze des Heeren is zo zijn schat, Jes. 33:6. Die heeft deze ook op de allerhartelijkste wijze met veel tedere genegenheid lief, Ps. 119:159: Zie aan dat ik Uw bevelen liefheb. Die vindt daarin ook een innig vermaak, Ps. 119:14: Ik ben vrolijker in de weg Uwer getuigenissen, dan alle rijkdom.

4. Dat men uitwendig en inwendig zichzelf gelijk is; dat is te zeggen, dat uiterlijk de tong, gebaren en daden, hetgeen men spreekt, vertoont en doet, een volle overeenkomst heeft met de inwendige gedachten, begrip, beoging, genegenheid en consciëntie, zo voor de Heere als voor de mensen. Zo wordt oprechtheid en waarheid zo dikwijls bij elkander gevoegd, dewijl dat is oprecht te zijn, als er waarheid is tussen het uitwendige en inwendige van de mens. Zo zei Jozua: Dient den Heere in oprechtheid en waarheid, Joz. 24:14.

5. Dat men zich schikt naar alle, en niet maar naar enige geboden Gods. Het is waar, tot de dadelijke volmaaktheid toe kan een oprechte hier in de tijd niet komen. Dat is echter in de natuur van zijn oprechtheid ingesloten, zo te doen alsof hij volmaakt kon zijn, en naar volmaaktheid te staan, te zoeken en te jagen. Zo gelijk als Paulus: Niet dat ik het alrede gekregen hen, of alrede volmaakt ben; maar ik jaag daarnaar, of ik het ook grijpen mocht, Fil. 3:12.

6. Dat men overal en onder alles altijd dezelfde is, rondom blank en eenvoudig. Zo was de oprechtheid van de apostel. Hierin, zegt hij, oefen ik mijzelven om altijd een onergerlijke consciëntie te hebben bij God en de mensen, Hand. 24:16.

7. Dat men zich in alles zoekt aan de Heere te gewennen, volgens Job 22:21. Een oprechte onderzoekt met ijver de verborgenheden van Gods Wezen, van Zijn deugden en van Zijn verbond, dewijl God degenen die Hem vrezen, Zijn wegen bekend maakt, Ps. 25:4. En hij stort Zijn hart wederom voor God uit, dat Hij het proeve, en zijn gedachten kenne, en zien zou of bij hem een schadelijke weg was, om hem te leiden op de eeuwige weg, Ps. 139:23,24. Hij spreekt met God in de gebeden, en luistert met aandacht of de Heere Zichzelf aan hem niet openbaren zal, gelijk Hij aan Abraham deed, Gen. 17:1. Hij komt bij de Heere om raad, toetredende tot de troon der genade, Hebr. 4:16. En hij keurt voor goed de raad van Hem, Die Raad, sterke God en Vader der eeuwigheid genaamd wordt, Jes. 9:5. En hij vindt zijn lust in het genieten van Gods nabijheid. Het is hem goed nabij God te wezen, met Asaf, Ps. 73:28.

8. Dat bij hetgeen men doet in de dienst van God het hart is; dat erkende David, zeggende: Ik weet mijn God, dat Gij het hart proeft, en dat Gij lust hebt aan oprechtheden, 1Kron. 29:17.

9. Dat men alles doet met een goede mening en oogmerk. David verklaart zo zijn oprechtheid: Had ik naar ongerechtigheid met mijn hart gezien, de Heere zou mij niet gehoord hebben, Ps. 66:18.

10. Dat men klein is en nederig in zijn doen, onder alles zichzelf verliest, en laag van hart is. Dat stelt Paulus tot een bewijs van zijn oprechtheid. Hij had het getuigenis van zijn consciëntie, dat hij in eenvoudigheid en oprechtheid Gods, niet in vleselijke wijsheid, maar in de genade Gods in de wereld verkeerd had, 2Kor. 1:12.

11. Dat men in hetgeen men doet, de Heere, en ook Hem alleen, de gehoorzaamheid aan Hem en Zijn eer in het oog heeft. Het doende als onder het oog van God, en met een oog op God, met liefde tot God, met vreze voor God, in gehoorzaamheid aan God, en met het oogmerk Hem te verheerlijken. Dat toont Paulus ook aan de oprechtheid eigen te zijn, zeggende: Niet met ogendienst als mensen behagende, maar met eenvoudigheid des harten, vrezende God. En al wat gij doet, doet dat van harte, als den Heere, Kol. 3:22,23.

Ziedaar vrienden, wie de oprechten zijn waarvan hier gesproken wordt. Zulke oprechten zijn de liefhebbers van ware wijsheid, welker beginsel is de vreze des Heeren. In de wereld zijn niet alleen van het begin af altijd zulke oprechten geweest, zij zijn er nu ook nog, en zij zullen er zijn tot aan het einde van de wereld, hoewel hun getal weinig is, volgens Ps. 12:2. Maar zij zijn ook altijd geweest de zalige voorwerpen van Gods liefde en zegen in de Heiland, zodat de opperste Wijsheid uitroept: De oprechten van wegen zijn den Heere een welgevallen, Spr. 11:20. En David zingt ervan: Het licht is voor den rechtvaardigen gezaaid, en vrolijkheid voor de oprechten van hart, Ps. 97:11. Geen wonder dan, dat hier ook aan hen de eeuwige zaligheid beloofd wordt.

II. Twee onderscheiden zaken vinden wij in deze belofte: Hetgeen er wordt beloofd; het is, een bestendig wezen. En dan de daad van God omtrent dat bestendig wezen; Hij legt het weg voor de oprechten.

A. De Heere legt dan weg voor deze oprechten een bestendig wezen. Het grondwoord *Touschiab* betekent eigenlijk *iets dat wezenlijk* is, *dat waarlijk is en blijft*. Het wordt vertaald door *een ding*, Job 5:12; daar Elifaz de Themaniet zegt: Hij maakt te niet de gedachten der arglistigen, dat hun handen niet één ding uitrichten. Door *wezen,* Micha 6:9; alwaar wij lezen: De stem des Heeren roept tot de stad, (want Uw Naam ziet het wezen) Door *zaak*, Job 26:3; alwaar hij zegt: Hoe hebt gij hem geraden die geen wijsheid heeft, en de zaak alzo ze is, ten volle bekend maakt.

1. Sommige uitleggers vatten dit grondwoord hier op in een spraak - kunstig gebruik, bij de letterminnaars met een Griekse naam *Synedouchë* genoemd, hetgeen uitdrukt dat men met verheffing meer zegt dan men meent. En zo zou hier door dit grondwoord terecht van onze Nederlandse overzetters door een bestendig wezen overgezet, een gedeelte daarvan dat ook iets wezenlijks is, bedoeld worden, namelijk een bondige wijsheid en kennis van die zaken die tot eeuwige zaligheid in Gods Woord geopenbaard zijn, gepaard met het zaligmakend geloof en oprechte kinderlijke vreze voor God. En zo zou Salomo (volgens hun gedachten) hier in onze tekst de personen aanwijzen waaraan God de ware zaligmakende kennis zou schenken, van welk geschenk hij in het gemeen gesproken had in vers 5 en 6 van ons teksthoofdstuk. Maar hiertegen strijdt immers dat niemand een oprechte kan zijn, of hij moet die wijsheid en kennis, tot de zaligheid nodig, al bezitten en deelachtig zijn; waarom hier zeker een andere en grote belofte hun voorgesteld wordt.

2. Andere uitleggers verstaan daarom hier door Gods Wezen, hetgeen van de oprechten in de eeuwige hemelheerlijkheid klaar zal gekend en volkomen genoten worden.

3. Doch de grootste en voortreffelijkste godgeleerden verstaan door dit bestendig wezen de eeuwige zaligheid, of het hemels gelukzalig leven. En dat waarlijk terecht, want diegenen die oprecht zijn, is te allen tijde zulk een leven beloofd en in Gods Woord toegeschreven, als bijvoorbeeld Kol. 3:3, 1Petr. 1:4. En ook zeer duidelijk, Spr. 8:21: Opdat Ik Mijn liefhebbers doe beërven dat bestendig is; en Ik zal al hun schatkameren vervullen. En met reden wordt het hemels leven een bestendig wezen genoemd:

a. Om deszelfs ware wezenlijkheid. Plato noemde daarom des mensen leven hier op aarde zelfs een bestendig wezen. Doch met hoeveel meer recht en grond mag Gods Geest het hemels eeuwig gelukzalig leven een bestendig wezen noemen? Het zal alles wezen zijn wat daarbij of omtrent is. Ja, het Wezen Zelf zal daar alleen te vinden zijn, doordien God, het ware Wezen zijnde, Die alle wezens voortgebracht heeft en ze bestendigheid geeft, daar zal zijn, en volkomen van de oprechten zal genoten worden in ziel vervrolijkende en hart vergenoegende blijdschap. Laat dan Plato het ondermaanse leven een bestendig wezen

noemen; dit eeuwig hemels leven is een bestendig wezen, dat het aardse leven zeer ver zal overtreffen en te boven gaan. Dit hemels leven is waarlijk iets wezenlijks:
1. Niet alleen in de hoop en verwachting der godzaligen; waarom Paulus tot hen zegt: Wij zijn in hope zalig geworden, Rom. 8:24.
2. En in de beginselen, die de gelovigen hier reeds op aarde bezitten, waarvan hij ook tot hen spreekt, als hij zich zo laat horen: En heeft ons mede opgewekt, en heeft ons mede gezet in de hemel in Christus Jezus, Ef. 2:6.
3. Maar voornamelijk voor diegenen welke het reeds in de hemel ondervinden, voor de zielen der volmaakte rechtvaardigen; waarom Christus zegt: Als Mozes de Heere noemt de God Abrahams, en de God Izaks, en de God Jakobs. God nu is niet een God der doden, maar der levenden; want zij leven Hem allen, Luk. 20:37,38.
b. Wordt het hemels leven een bestendig wezen genoemd, om deszelfs zakelijkheid, deftigheid en voortreffelijkheid. En waarlijk vrienden! Het hemels leven zal iets heerlijks en voortreffelijks zijn; daar zal de allervermakelijkste genieting van heil, zegen en zaligheid zijn.
1. God de Vader zal Zich daar ontdekken in Zijn heerlijkheid op het allerverrukkendst. Oprechte! Dan zult gij u over de Almachtige verlustigen, Job 22:26. Want verzadiging der vreugde is bij Zijn aangezicht, lieflijkheden zijn in Zijn rechterhand, eeuwiglijk, zingt er daarom de dichter ook van, Ps. 16:11.
2. De Heere Jezus Christus zal daar met Zijn gezaligde lievelingen verkeren op de meest vermakelijke en ziel vervrolijkende wijze. Want dan zullen zij vreugde op vreugde hebben in de Heere, Jes. 29:9; en in Hem, de Heere, zich ook verlustigen, Jes. 58:14.
3. De Heilige Geest zal daar Zijn ziel vervrolijkende gaven ook in zulk een rijke mate over hen uitstorten, dat zij te allen tijde zich zullen verblijden, van vreugde opspringen, en van blijdschap vrolijk zullen zijn, Ps. 68:4. O! vermakelijk leven.
4. Zo zal het de grootste gelukzaligheid zijn, dat bestendig wezen te bezitten. Groter geluk is er niet, noch kan er bedacht worden; want het zal een gelukzaligheid zijn die geen oog gezien, geen oor gehoord, noch in het hart des mensen opgekomen is, 1Kor. 2:9.
c. Het hemelse leven wordt een bestendig wezen genoemd, om deszelfs eeuwige duurzaamheid. Wat kan er bestendiger bedacht worden, dan datgene hetwelk tot in alle eindeloze eeuwen duurt? Hierom wordt het hemels leven in het Nieuwe Testament alleen vier en veertig maal het eeuwige leven genoemd.
1. Eeuwig en bestendig zullen dan zijn en blijven de gelovigen, zij zullen de dood niet zien in der eeuwigheid, Joh. 8:51.
2. Eeuwig en bestendig zal ook hun heerlijkheid zijn; want het wordt een gans zeer uitnemend eeuwig gewicht der heerlijkheid genoemd, 2Kor. 7:17.
3. Hun verblijfplaats zal ook bestendig en eeuwig zijn; want het is een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemel, 2Kor. 5:1. Kortom, alles wat aan, bij, omtrent of tot het geluk der oprechten behoort, zal eeuwig en een bestendig wezen zijn. Voorwaar een weergaloze en onwaardeerbare schat, die hier de oprechten beloofd wordt! Het is waar, deze heilrijke genade wordt in haar eerste beginselen wel enigszins hier op aarde aan Gods gunstgenoten al deelachtig gemaakt; maar volkomen en volmaakt zal ze aan hen geschonken worden na dit leven in de hemel. Waarom:
B. Gods daad omtrent dit bestendig wezen wordt uitgedrukt door: Hij legt dat weg voor de oprechten.

1. Hij, de Adonaï Jehovah, Heere HEERE, God van alles en boven alles, Die in Zijn eeuwig raadsbesluit dit bestendig wezen voor de oprechten verordineerd heeft. Hij, door Zijn eigen kracht en macht, en uit Zijn vrij welbehagen.
2. Legt dit voor de oprechten weg. Het grondwoord dat wij hier vinden, betekent verbergen, Joz. 2:4: Maar die vrouw had die beide mannen genomen, en zij had ze verborgen. En Ex. 2:2: En de vrouw werd zwanger, en baarde een zoon. Toen zij hem zag dat hij schoon was, zo verborg zij hem drie maanden. Het betekent ook wegleggen, iets te behouden en te bewaren tot een ander gebruik. Zo komt het voor, Hoogl. 7:13: De Dudaïm geven reuk, en aan onze deuren zijn allerlei edele vruchten, nieuwe en oude, o Mijn liefste, die heb Ik voor u weggelegd. En Ps. 31:20: O, hoe groot is Uw goed dat Gij weggelegd hebt voor degenen die U vrezen. Wanneer hier nu met dit woord wordt gezegd, dat de Heere dit bestendig wezen voor de oprechten weglegt, zo wordt daardoor te kennen gegeven:
a. De dierbare waardij van het eeuwig hemels leven. Hetgeen gering en van niet de minste waarde is, wordt niet verborgen, bewaard en voor een ander weggelegd; maar hetgeen kostelijk en van een grote prijs geschat wordt te zijn. Althans, zo is het hemels leven; daarom wordt het met nadruk een schat genoemd, Matth. 6. Het is onwaardeerbaar en oneindig van prijs; daarom zegt de opperste Wijsheid: Mijn vrucht is beter dan uitgegraven goud, en dan dicht goud; en Mijn inkomen, dan uitgelezen zilver, Spr. 8:19.
b. Door dit wegleggen wordt ook aangeduid hoe dit bestendig wezen voor natuurlijke mensen verborgen is. Hetgeen men immers weglegt en verbergt, kan geenszins van iedereen beschouwd of in zijn heerlijkheid en nut onderkend worden. Althans, zo is het met het eeuwige leven, het is voor de natuurlijke mensen weggelegd en verborgen, zij kunnen het niet beschouwen in zijn nut, heilzaamheid en dierbaarheid. Trouwens, de natuurlijke mens begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn, want zij zijn hem dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden, 1Kor. 2:14.
c. Door deze spreekwijze, Hij legt weg voor de oprechten, wordt ook geleerd dat de hemelse gelukzaligheid in Gods eeuwig raadsbesluit voor de oprechten verordineerd is; die in het begin, als zij nog in de natuurstaat zijn, voor hun krachtdadige roeping en bekering, hetzelve geenszins weten, en voor welke het dan ook alzo verborgen en weggelegd is. Immers wanneer men iemand een geschenk wil toezenden, men zal het zolang voor hem verbergen totdat de bestemde tijd daar zal gekomen zijn; dan zal men het hem aanzeggen, en daarna het geschenk overleveren. Althans, zo handelt de Heere met Zijn gunstgenoten in het geestelijke. Van alle eeuwigheid heeft Hij in Zijn raadsbesluit dit bestendig wezen voor de oprechten weggelegd; ter bestemder tijd maakt Hij dat door Zijn Woord en Geest aan hen bekend. Opdat zij zouden weten de dingen die hun van God geschonken zijn, 1Kor. 2:12. En als zij uit dit tranendal tot de eeuwigheid overkomen, dan zal Hij het hun ten volle deelachtig maken.
d. Door dit wegleggen wordt ook te verstaan gegeven, dat, ofschoon de Heere hetzelve in Zijn Woord en door Zijn Geest de oprechten heeft bekend gemaakt, dat zij een bestendig wezen zullen deelachtig worden; dat echter deszelfs groot nut, voortreffelijkheid en gelukzaligheid niet meer dan in zijn geringste delen aan hen nu nog maar bekend is, en dat het derhalve voor het grootste gedeelte voor hen ook nog verborgen en weggelegd is. En waarlijk vrienden! Zolang de oprechten aan deze kant van de eeuwigheid zijn, en in deze woestijn van de wereld omsukkelen, zo kennen zij maar ten dele, en zo zien zij maar door een spiegel in een duistere reden, 1Kor. 13:12. Geen wonder dan, dat Johannes uitriep tot de oprechten: Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat

wij zijn zullen. Maar wij weten dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen. Want wij zullen Hem zien gelijk Hij is, 1Joh. 3:2.
e. Eindelijk, door deze weglegging wordt ook te kennen gegeven, dat de oprechten waarachtig en onfeilbaar dit bestendig wezen zullen deelachtig worden, als hetgeen van de almachtige God voor hen is weggelegd en bewaard. Zo God dit bewaart, wie zou het wegroven? De satan met al zijn helse onderdanen zijn daartoe niet alleen machteloos, maar moeten zelfs in alles naar des Heeren wenk zich schikken. God daarentegen is almachtig, Die het ook voorzeker beschermen wil en zal. Daarom zegt Paulus: Ik weet Wien ik geloofd heb, en ik ben verzekerd dat Hij machtig is mijn pand bij Hem weggelegd, te bewaren tot dien dag, 2Tim. 1:12.
1. Het werkwoord staat daarom hier ook of in het tegenwoordige, of in het voorledene. Om de onbeweeglijkheid van des Heeren besluit in dezen, de belofte hier nu tegenwoordig, en de ontwijfelbare zekerheid van deze belofte aan te duiden.
2. Dat de Heere dit bestendig wezen voor de oprechten weglegt, vloeit trouwens ook uit Zijn onveranderlijk besluit, waarin Hij heeft vastgesteld de tevoren verordineerden te roepen, de geroepenen te rechtvaardigen, en de gerechtvaardigden te verheerlijken, gelijk wij lezen, Rom. 8:30. Daarenboven is het een vrucht van het borgschap van de Messias, dat Zijn gunstgenoten het eeuwige leven ontvangen. Hij had immers beloofd te sterven, opdat zij zouden leven tot in der eeuwigheid.
Ziedaar vrienden, deze stof voor uw aandacht opengelegd.

TOEPASSING

I. Hoe gelukzalig nu zijn zij, die als oprechten in de wegen des Heeren wandelen. Dat bestendig wezen, de eeuwige hemelse heerlijkheid zal het lot en deel van hun beker zijn; eeuwig zullen zij in de hoge hemelzalen voor Gods aangezicht wandelen, en daar vrede, vreugde, blijdschap en vertroosting genieten. O overgroot goed! O weergaloze toezegging!
A. Maar niemand zal dit bestendig wezen deelachtig worden, dan die oprecht zijn. Want daarvoor legt de Heere het alleen maar weg. Elk moet dan vooral en bovenal zichzelf onderzoeken voor de Heere, of hij wel in waarheid een oprechte is.
1. Wij willen u de kentekenen van een oprechte weleens voorstellen; God geve dat het mag strekken tot ontdekking.
a. Zoekt en dient gij God meer met de ziel dan met het lichaam? En zijt gij daar ook in al uw plichten bijzonder op gezet dat gij er uw hart bij vindt? Dat zijn zij die God in de geest dienen, Fil. 3:3. Zo deed koning David; hij zegt tot de Heere: Ik zoek U met mijn gehele hart, Ps. 119:10.
b. Zijt gij in het verborgen, wanneer gij alleen zijt, zoveel, ja meer godsdienstig en godzalig, en doorgaans met een sterkere ernst en aandoening, dan in het openbaar en onder het oog van mensen? Daardoor wilde Jezus dat men zich van de geveinsde farizeeën onderscheiden zou, dat men in het verborgen bad en vastte, Matth. 6:6-18.
c. Durft gij uw hart, ten opzichte van deszelfs oprechtheid, open leggen voor Hem Die het hart kent? Zo deed David, Ps. 139:23,24.
d. Leeft gij onder een heilige bekommering om u in dit grote stuk voor God immers niet te bedriegen? Die hier het allerruimste zijn, die zijn niet altijd de alleroprechtsten. Maar bekommering over de bedrieglijkheid van het hart, over aangeboren geveinsdheid, beduchtheid en arbeid over oprecht te zijn, dat is al een bewijs van oprechtheid.

2. Gij die nog vervreemd zijt van deze hoedanigheden, wees verzekerd:
a. Dat gij nog geen deel hebt aan dit bestendig wezen, de eeuwige gelukzaligheid; want God legt het alleen weg voor de oprechten, en zulken zijt gij niet.
b. Maar hoe hatelijk ook die naam is, gij kunt niet anders geteld worden dan onder de huichelaars. Al zijt gij met geen volslagen toeleg geveinsden, gij zijt het echter met de daad. En wat is dat een schrikkelijke en verfoeilijke staat voor God, en voor uzelf de allerrampzaligste. Al die weeën, die de Heere Jezus tegen de geveinsden uitgedonderd heeft, Matth. 23, die liggen op uw ziel, en die zullen u ook volgen indien gij zo blijft; dan zal uw deel zijn, in plaats van het hemels gelukzalig leven, de eeuwige rampzaligheid, Matth. 25.
B. O beklaaglijke zaak! O nare toestand! Och of dat dodelijk gevaar eens met nadruk op uw hart kwam! Dat gij er, eer het te laat zal zijn, eens door aangespoord werd om uw hart op uw wegen te zetten, en om, tot ontdekking van zelfbedrog in dezen, eens in stilheid bij uzelf te gaan neerzitten, en tussen de Heere en uw ziel uzelf eens te oordelen, eer gij geoordeeld wordt! Is er een zaak van gewicht, zo is het deze; omdat het hart nergens meer arglistig in is dan hierin, en dodelijker om het te kennen. Indien gij dan ziet uw eigen onoprechtheid; ei! rust niet voordat gij van die dodelijke ziekte genezen zijt. Och of gij er eens lust toe kreeg!
1. Eerst moet gij levendig overreed worden van de diepe bedrieglijkheid en geveinsde onoprechtheid van uw hart in de natuur, zolang het niet door genade veranderd is.
2. Dan moet gij het leren veroordelen als een onoprecht hart, om zo van uw eigen hart, dat u tot zolang zo mooi toescheen, eens een heilig afgrijzen te krijgen en te hebben.
3. Daarop moet gij uw hart de Heere aanbieden, zo bedrieglijk als het is; Hem met tranen smekende dat Hij er Zijn hand aan wil leggen, en het uit genade van die boze voorhuid der verdorvenheid wil besnijden, niet aflatende, totdat uw hart veranderd is.
II. Maar gij oprechten, vindt gij de voorgestelde kentekenen in hun grond in u? Ik weet wel, velen zullen het met geen levend hart durven vaststellen, omdat gij ook nog al vele onoprechtheden in u ontdekt, daar gij onder zucht en mee worstelt. De wortel der zaak is echter in u.
A. Laat ik u derhalve opwekken in de oprechtheid, u met Mozes' woorden toeroepende: Oprecht zult gij zijn met de Heere uw God, Deut. 18:13.
1. En moet u niet alles daartoe opwekken?
a. Het is een gestalte daar de Heere zeer veel lust in heeft; de oprechten van wegen zijn Zijn welgevallen, Spr. 11:20.
b. Oprechtheid is de volmaking van al uw deugden; al ontbreekt er wat aan de volmaaktheid, de oprechtheid maakt het goed, ze is de volmaaktheid van het Evangelie.
c. Zij maakt u ook zeer beminnelijk en aangenaam bij de mensen; niet alleen bij de godzaligen, maar dikwijls ook bij de onbekeerden. Als zij in godzaligen oprechtheid zien doorstralen, dat zal de wereld zelfs nog altijd liefhebben; en zo brengt gij door oprechtheid een glans en een goede naam op de godsvrucht, daar ze anders om uw onoprechtheid gelasterd wordt.
d. Oprechtheid geeft een wonderlijke vrijmoedigheid om in het werk van God alles openbaar, zonder vrees en vrij uit te doen dat de plicht en des Heeren wil vordert.
2. Zegt gij, langs welke weg is dit te bekomen? Langs deze, oprechten: Wanneer gij gedurig kleine gedachten van uzelf maakt. Als gij de Heere veel onder het oog hebt als uw Hartenkenner. Als gij gedurig ook een oog op uw hart houdt, om bij het opkomen van

onoprechtheid in uw hart, terstond tot de Heere om genade daartegen te roepen, en Christus als Koning in uw hart in te roepen.
B. En o! wat ligt hier ook een heerlijke troost voor u in opgesloten. Gij zult de eeuwige hemelse heerlijkheid in Gods hoge hemelzalen zeker eindeloos en eeuwig genieten. Want die oprecht wandelt en gerechtigheid werkt, die zal verkeren op de berg van Gods heiligheid, Ps. 15:1,2. Ik sluit dan met deze taal uit Ps. 37:37: Let op de vromen, en ziet naar de oprechten; want het einde van die man zal vrede zijn. AMEN.

NEGEN EN DERTIGSTE LEERREDE

SPREUKEN 18:1

Die zich afzondert, tracht naar wat begeerlijks; hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid.

INLEIDING

I**. ISRAËL** was in plaats, zeden en voorrechten van alle andere volkeren van de aardbodem afgescheiden en onderscheiden.
A. Zij woonden in een afgezonderd land. Dit voorzag Mozes, uitroepende: Israël zal zeker alleen wonen, Deut. 33:28. Zij hadden ook onderscheiden zeden, Esth. 3:8. Zo afgezonderd in zeden, genoten zij ook uitstekende voorrechten. Paulus telt er een geheel register van op, Rom. 9:15.
B. Deze voorrechten van Gods oude volk passen ook op al de ware gelovigen, en zijn hun ook in het bijzonder eigen.
1. Deze leven ook als in een eenzame plaats, afgezonderd van de wereld die in het boze ligt. Zij zijn de kudde van Gods erfenis die alleen woont, Micha 7:14. Hierom worden zij ook genoemd Gods verborgenen, Ps. 83:4.
2. Zo afgezonderd, zonderen zij zich niet minder af in zeden; zij zijn niet van de wereld, Joh. 17:16.
3. In dit afgezonderd leven genieten zij ook volheerlijke voorrechten; genade in de tijd, heerlijkheid in de eeuwigheid; alles wat in dit leven tot genoegen, in het sterfuur tot troost en in de eeuwigheid tot zaligheid gedijen kan.
II. Zulk een afgezonderde gelovige wordt er voorgedragen in de woorden van mijn tekst, alwaar Salomo hem beschrijft van zijn afzondering in plaats en zeden, met deze woorden: Die zich afzondert. Deze kent hij niet minder heerlijke voorrechten toe die aan dat afgezonderd leven vastgehecht zijn, want dit doet hij erbij: Die zich afzondert, tracht naar wat begeerlijks; hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid.
III. Deze onze tekstwoorden behelzen eigenlijk in zich: *Een aanprijzing van een godsdienstige afzondering, uit aanmerking van het heilzame en voordelige, dat zulk een afzondering vergezelt.*
De Heere gunne ons die zegen onder dit Woord, dat wij velen op zulk een afgezonderd leven mogen verlieven. Amen.
IV. Wij hebben in het verhandelen van deze woorden op twee zaken te letten.

I. Op het stuk hier aangeprezen; het is een godsdienstige afzondering, waar Salomo een gelovige omschrijft als een zie zich afzondert.
II. Op het heilzame voordeel dat zulk een afzondering vergezelt. Hij tracht naar wat begeerlijks; hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid.

VERKLARING

I. Was het zo nuttig als het gemakkelijk zijn zou, wij vonden hier een ruim veld om in de taalkunde uit te weiden.

A. Er zijn er die onze woorden in een kwade zin nemen; en dezen zijn het onder elkaar niet eens:

1. Sommigen geven er die zin aan: Die zich afzondert, dat is, zich eenzaam verbergt, die tracht of legt zich toe om zijn begeerlijkheden te vervullen; hij verzet zich tegen alle wijsheid.

2. De zeventig Griekse taalmannen vullen onze woorden zo aan: Die zich van zijn vrienden afzondert, die tracht naar voorwendsels om er zich mee te dekken; hij zal te allen tijde versmadelijk zijn.

3. Anderen achten dat Salomo ons hier een dwaze voorstelt, die hoewel hij is afgezonderd, dat is, ontbloot is van alle wijsheid, echter een vertoning maakt, als had hij een overgebogen genegenheid tot wijsheid. Uit welk beginsel werkende, hij zich vermengt, dat is, zich indringt in alle bestendige wijsheid, dat is, in zulke gezelschappen daar wijze lieden verzameld zijn.

4. Wij zien niet altijd een dringende reden om de overzetting van onze geleerde taalmannen te verlaten, maar alles pleit voor deze overzetting. De woorden in het Hebreeuws eenvoudig nagegaan, leveren het meest voegzaam deze zin uit. De toonlippen komen er ook nauwkeurig mee overeen. Dit zo met een woord genoeg zijnde.

B. Gaan wij over tot de verklaring der woorden zelf. Het grondwoord geeft een tweeërlei afzondering te kennen, een afzondering in plaats, en een afzondering in zeden.

1. Abrahams afzondering van Lot in een andere plaats der woning wordt met dit woord uitgedrukt, Gen. 13:9. Zo vinden wij het ook, 2Kon. 2:11, daar van Elia's opneming ten hemel gezegd wordt, dat een vurige wagen scheiding of een afzondering tussen hen maakte. Het geeft ook te kennen een afzondering van zeden, Esth. 3:8; daar worden de Joden niet alleen genoemd een verstrooid, maar ook een verdeeld of afgezonderd volk. Hetgeen nader verklaard wordt uit de verscheidenheid van wetten en zeden, die het Jodendom had in tegenstelling van alle heidense volkeren.

2. Uit deze betekenis van het woord zal ons de nadruk der zaken nu des te lichter blijken; want de gelovige is tot zulk een tweeërlei afzondering verplicht, in plaats en in zeden. Deze hebben een zeer nauwe betrekking op elkander, want de eerste mag in de gelovigen nooit zijn zonder de laatste; zo dikwijls hij zich in plaats afzondert, moet hij insgelijks in zeden en werkzaamheden afgezonderd zijn. Ondertussen moet de laatste wel zijn zonder de eerste; een godvruchtige moet zich zowel in het openbaar als in het eenzame, in zeden van de wereld afscheiden. Spreken wij dan van der gelovigen afzondering in plaats; en dan van der gelovigen afzondering in zeden.

a. Als wij spreken van der gelovigen afzondering in plaats:

1. Zo verstaan wij daardoor geenszins:

a. Een gehele afscheiding van de samenleving der mensen, gelijk eertijds de Anachareten en Heremieten plachten te doen, die zich in de woestijnen of holen der rotsen alleen begaven. Want zulks strijdt tegen Gods oogmerk in de schepping van de mens, tegen het voorbeeld der heiligen, ja, van Christus Zelf. Daardoor ligt men open voor vele verzoekingen van het vlees en de duivel, die dan gevaarlijk zijn, Pred. 4:9.

b. Wij keuren daardoor ook geenszins goed het kloosterleven der monniken in het pausdom, die hun kloosters gewoonlijk tot goddeloze en onreine Sodoms maken.

2. Maar door de afzondering der gelovigen in plaats verstaan wij: Een afscheiding van alle andere mensen in het eenzame, ter rechter tijd en op een rechte wijze.
a. Zulk een eenzame afzondering prees de Heiland Zijn jongeren aan, Matth. 6. Gaat, zegt Hij, in uw binnenkameren, en uw deuren gesloten hebbende, bidt uw Vader Die in het verborgen is. Hiervan maakten de heiligen ook altijd hun werk; Izak ging in het veld, Daniël in zijn huis, David was dikwijls op verschillende plaatsen in godsdienstige oefeningen werkzaam, Jezus ging alleen op de berg.
b. Doch zal deze afzondering in plaats een godsdienstig werk zijn, zo moet ze geschieden ter rechter tijd, en op de rechte wijze.
*. De rechte tijd moet zo ten opzichte van deszelfs begin, als ten aanzien van deszelfs duurzaamheid wel worden in acht genomen.
/. De rechte tijd, waarop een begin moet gemaakt worden van zulk een afzondering, kan onder geen algemene bepaling gebracht worden; de heiligen hebben zich ook aan geen tijden in het algemeen verbonden.
. In het gemeen is die tijd de beste tot zulk een afzondering, als de ziel zich het meest opgewekt vindt, en vooral als zij door de wind des Geestes wordt aangezet. Zomin als een schipper voor anker blijft liggen wanneer hij een bekwame wind krijgt om te varen, zoveel minder moet een gelovige talmen om de zeilen van zijn begeerte op te halen, als de wind des Geestes waait; dan is het tijd zich tot de Heere af te zonderen.
.. In het bijzonder dient elk op gezette tijden voor zichzelf daartoe af te zonderen, welke het beste met zijn beroep en omstandigheden overeenkomen. Daniël knielde drie tijden des daags op zijn knieën, en bad, en deed belijdenis voor zijn God, Dan. 6:11. David schikte zich 's morgens tot de Heere, Ps. 5:4, en ter middernacht stond hij op, om de Heere te loven, Ps. 119:62. Izak ging 's avonds in het veld om te bidden, Gen. 24:63.
//. Aangaande de duurzaamheid van iemands afzondering, hoelang ze duren moet, is wederom waar dat dit ook onder geen algemene bepaling kan gebracht worden, maar dat zulks dient geschikt te worden naar iemands lichamelijke of geestelijke toestand.
. Wat de lichamelijke toestand aangaat, sommigen zijn meer, anderen minder door hun tijdelijk beroep verbonden. Die de voorzienigheid Gods een meer uitgebreid beroep beschoren heeft, zijn meer dan anderen bepaald, en hebben geen vrijheid om zich zolang af te zonderen dat er hun beroep door benadeeld wordt. Dezen moeten denken, dat God te dienen is Gods wil te doen, en dat zij dan ook God dienen, wanneer zij in hetgeen waarin zij geroepen zijn bij God blijven, naar de les van Paulus, 1Kor. 7:24. Ondertussen blijvende verplicht om de tijd zoveel mogelijk is, tot dat godsdienstig werk uit te kopen, Ef. 5:16. Doch die door hun uitwendig beroep minder bepaald worden, deze worden deswegens meer verplicht om zich tot een eenzame afzondering te verledigen, en van dit voorrecht een wettig gebruikt te maken.
.. Maar ook iemands geestelijke toestand kan omtrent de duurzaamheid der afzondering geen bepaling maken. Sommigen, gelijk zij nog zwak zijn in de genade, zijn ook dikwijls maar kinderen in de kennis van Christus, van het genadewerk, van de weg des geloofs en van de waarheden met welke zij zich werkzaam moesten houden, en zij zijn buiten staat om hun tijd in het eenzame wel door te brengen. Anderen hebben te worstelen zware zielsaanvechtingen, die door de eenzaamheid dikwijls verzwaard worden. Deze beiden, om de vrucht van die afzondering niet te verliezen, moeten daartoe minder tijd nemen, en door dikwijls herhaalde pogingen de kortheid liever vergoeden. Maar die meer gevorderd zijn, en zonder zulke aanvechtingen, behoren wat meer tijd daartoe te besteden.

//. Tot de rechte wijze van de afzondering behoren ook twee dingen; dat ze uit een recht beginsel ontspruit, en tot een recht einde ingericht zijn.
. Zal de afzondering de Heere wel behagen, zij moet uit een recht beginsel voortkomen. Niet uit afkeer van mensen of enige andere onordentelijke gemoedsbewegingen. Maar uit een liefde tot God, en uit een zucht om inniger en gemeenzamer met de Heere te verkeren; gelijk twee of meer vrienden zich daartoe eenzaam afzonderen, om hun hart zo des te vrijer wederzijds in elkanders schoot uit te storten.
.. Met zulk een beginsel moet ook een goed einde gepaard gaan; men moet weten waartoe men zich afzondert. Want ook de onreine geest gaat door een dorre en eenzame plaats, zoekende rust, Luk. 11:24. En de goddelozen bedenken ook onrecht in het verborgen, Ps. 36:5. Van dezen moet zich een gelovige onderscheiden door het oogmerk dat hij heeft in de afzondering, en dit moet geen ander wezen dan om meer bekwaam te worden tot de dienst en de verheerlijking van God; gelijk Petrus, Hand. 10:9; ja, Christus Zelf met dat oogmerk Zich afzonderde, Mark. 1:35.
b. Aangaande de afzondering in zeden. Wij verstaan door een afzondering in zeden: Een van de wereld geheel onderscheiden zielswerkzaamheid.
1. Zo dikwijls een gelovige zich in een verborgen plaats afzondert, moet hij ook in zeden afgezonderd zijn; waartoe wij:
a. Vooreerst brengen een van de wereld afgescheiden zielswerkzaamheid. Die zich godsdienstig wil afzonderen, moet zijn hart van de wereld zoeken los te maken, en het voorbeeld der heiligen tot navolging voorstellen. Gelijk Abraham, die toen hij op de berg klom, de jongens en de ezel beneden aan de berg liet, om alleen God te offeren. Gelijk Jakob, die als hij zijn ziel in de gebeden tot God wilde verheffen, zijn vrouwen, kinderen en vee over de rivier liet vooruit trekken. Het is niet genoeg zich in plaats van de wereld af te zonderen, indien men de wereld in het hart heeft; die moet zowel van binnen als van buiten uitgedreven worden. Het hart moet men bovenal behoeden, Spr. 4:23.
b. Ten andere bestaat de rechte afzondering in een geheel onderscheiden zielswerkzaamheid; dat is, in een werkzame aanwending van alle zielskrachten omtrent geheel andere voorwerpen.
*. Het verstand moet zich verheffen tot heilige meditaties van God en Goddelijke zaken, met die aanhoudendheid totdat de genegenheden van de wil overgebogen worden. Hier vindt de afgezonderde ziel een ruim veld, want Gods gebod is zeer wijd, Ps. 119:96.
/. Of zij heeft te denken van de Drie-enige God en Zijn verrukkensmachtige volmaaktheden, inzonderheid zoals die in het genadeverbond zijn ten toon gespreid. Daar ontdekken zich de onnaspeurlijke rijkdommen van Gods algenoegzaamheid, de peilloze diepte van Zijn wijsheid, de onbepaalbare grenzen van Zijn mogendheid, de schitterende bliksem van Zijn heiligheid, het uitgetrokken zwaard van Zijn gerechtigheid, de onbeweeglijke vastheid van Zijn trouw en waarheid.
//. Of zij bemediteert des Vaders rommelende ingewanden van ondoorgrondelijke zondaarsliefde, om vijanden van Zijn heerlijkheid en snode weerspannelingen in gunst weer op te nemen en met Zich te verzoenen.
///. Of zij verlustigt zich in des Zoons alles overklimmende goedheid, waardoor Hij van Zijn hoge hemeltroon is neergekomen in een jammervolle wereld; daar staroogt zij op de heerlijkheden van Zijn Persoon, Namen, naturen, ambten, staten; ja, op alles waardoor Hij aan een zondaar recht beminnelijk en zalig is.
////. Dan wederom denkt de eenzame ziel aan de Heilige Geest en Zijn genadewerking. In de eerste bekering, toen Hij haar allereerst overtuigde en tot het geloof bewrocht; in de

voortgang, hoe Hij haar geleid, bestuurd en bewrocht heeft; wat al liefde, macht en wijsheid hier samenloopt.
/////. Dan daalt zij eens neer in haar eigen zelf, en staroogt op haar ellende en doemwaardigheid. Zij bedenkt haar zonden in haar gruwel en God onterende afschuwelijkheid. Dan overweegt zij eens de gronden van haar genadestaat, en blijft zij wat staan bij de rechte bewijzen die een begenadigde ziel van een natuurling onderscheiden.
//////. Of zij mediteert aan de dood, hoe zeker die eens komen zal, hoe dichtbij die mogelijk reeds is, hoe onzeker de tijd. Wordt het haar eens gegund met een verruimde gemoedsgestalte en opgehelderde bewustheid van haar genadestaat, haar zalig afscheid in het oog te krijgen, dan verlustigt zij zich in haar stille aandacht van de ziel en in verwonderingen.
///////. Of eindelijk verheft zij haar aandacht tot de lieflijke hemel, met alles wat daarin is. O, wat moet zij dan wel eens in tranen wegsmelten! En in verontwaardiging neerzijgen aan des Heeren voeten!
**. Het verstand zo werkzaam, laat de wil niet ledig; want het blijft op die waarheden starogen, totdat de wil een neiging gevoelt om er aan gelijkvormig te zijn. Zo zondert zich ook de wil in heilige werkzaamheden af, hetwelk driezins geschiedt. Door de oefening des geloofs, door de uitgangen der liefde, en door ernstige gebeden.
/. De eenzame ziel oefent haar geloof omtrent de bemediteerde waarheden, op de aanbieding van een Drie-enig algenoegzaam God, Die inwendig haar toeroept: Zoekt Mijn aangezicht. Zij geeft toestemming aan de eis, zij ledigt en stort haar hart voor de Heere uit, zij ondertekent Zijn verbond, zij houdt aan op de beloften, zij neemt de vrijheid om in erkentenis van eigen onwaardigheid zich de gerechtigheid van Jezus en het heil door Hem verworven, toe te eigenen. Daarenboven oefent zij geloof, door uit haarzelf te gaan, en in erkentenis van eigen onmacht tot God en Jezus de toevlucht te nemen.
//. Door die geloofsoefening wordt haar liefde ontstoken; daarin bestaande, dat zij in zich een vurig verlangen vindt om meer van die waarheden te ondervinden. Zij wenst dat al haar gedachten en vermogens gedurig werkzaam waren, om de grootheid der heerlijkheid die in de Drie-enige God is, en de diepte der verborgenheden in de waarheden meer te zien. Zij vindt hartelijke uitgangen naar zulk een liefde waardige God, en toont daarin dat zij niets tederder wenst dan heilig te zijn, gelijk God heilig is. Zij wenst dat God haar Goed wil zijn, en dat Hij haar daarvan krachtige verzekering wil geven.
///. Die uitgangen naar God, en die liefde tot God, laten zich ook uit door gebeden; hoe eenzamer zij is, hoe vrijmoediger zij bidt en haar zielszuchtingen uitboezemt. Ziedaar de afzondering in plaats en heilige werkzaamheden.
2. Maar dit is het nog niet alles hetgeen der gelovigen afzondering uitmaakt; de afzondering in zeden moet niet alleen in het eenzame worden geoefend, maar ook in het openbaar. Deze bestaat in een van de wereld en wereldlingen geheel onderscheiden levenswijze.
a. Een gelovige zondert zich vooreerst in het openbaar af, als hij zich van de wereld en wereldlingen afscheidt, en niet meeloopt tot derzelver uitgieting van ongerechtigheid, 1Petr. 4:4; waarop Paulus aandringt, 2Kor. 6:17: Gaat uit het midden van haar, scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan hetgeen onrein is; en Ik zal u aannemen. Dit is zichzelf onbesmet te bewaren van de wereld, waarin Jakobus toont dat de zuivere en onbesmette godsdienst gelegen is, Jak. 1:27. Wil men bijzonderheden, wij brengen er dit navolgende toe.

*. Als men zich onttrekt van alles dat men weet zonden te zijn. Als men zorgvuldig acht geeft om niet onvoorziens verrast te worden, dan houdt de bedachtzaamheid de wacht, Spr. 2:5. Als men alle gelegenheden zoekt te voorkomen die de verdorvenheid kunnen aanzetten, en ook de rok haat die van het vlees bevlekt is, Jud. Vers 23..
**. Als men niet al te gemeenzaam verkeert met wereldlingen, die toch nergens meer op uit zijn dan om tot geruststelling van zichzelf dezulken, die zich voor God en Zijn zaak verklaren, in hun ijdele gewoonten in te wikkelen. Hierom wordt een godzalige beschreven als zulk een, die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch staat op de weg der zondaars, noch zit in het gestoelte der spotters, Ps. 1:1. Maar die veeleer een gezel is dergenen die God vrezen, en van hen die Zijn bevelen bewaren, Ps. 119:63.
b. Met zulk een afscheiding van de wereld en wereldlingen gaat ten andere in de openbare afzondering gepaard een van deze geheel onderscheiden levenswijze. In alles tracht zich een godzalige van de wereld te onderscheiden.
*. In de godsdienst is hij onderscheiden; hij begint ze met God, onder verzuchtingen: Ontdek mijn ogen, dat ik aanschouwe de wonderen van Uw wet, Ps. 119:18. En wil het Woord gaarne aannemen, Hand. 2:41.
**. In zijn tijdelijk beroep zondert hij zich af van de wereld; want daar een natuurling in eigen krachten werkt, daar zoekt hij in alles op de Heere te zien, en bidt Hem om een zegen over het werk van zijn handen, Ps. 90:17.
***. In zijn samenleving met mensen zondert hij zich af van in zeden, dewijl hij allerwege wenst om in woorden en in daden stichtelijk te zijn, volgens Matth. 5:16.
****. Onder het gebruik van Gods schepselen zondert hij zich af van de wereld, dewijl hij deze niet gebruikt om zijn vlees te bezorgen tot begeerlijkheden, maar er de eer van God in tracht te bedoelen, volgens 1Kor. 10:31.
*****. Eindelijk zondert hij zich af in zijn geoorloofde uitspanningen, dewijl hij alleen maar zulke uitspanningen verkiest die hem meer tot de dienst van God kunnen bekwaam maken.
Ziedaar een die zich afzondert.
II. Die zich zo afzondert, tracht naar wat begeerlijks; hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid. Salomo brengt het voordelige dat zulk een afzondering vergezelt tot twee stukken, getuigende van zulk een, dat hij naar wat begeerlijks tracht, en dat hij zich vermengt in alle bestendige wijsheid.
A. Aangaande het eerste moeten wij de zaak, hier neergesteld, verklaren. En dan het verband aanwijzen met het voorgaande.
1. De zaak brengt ons onder het oog: Een zeker voorwerp. En een gepaste werkzaamheid omtrent het voorwerp.
a. Het voorwerp is in die woorden uitgedrukt: Wat begeerlijks.
1. Het grondwoord dat wij hier vinden, betekent somtijds de daad van begeren zelf, en wordt dan door begeerte overgezet, als in Ps. 38:10. Maar het wordt ook wel gebruikt voor een zaak die begeerlijk is, en deswege begeerd wordt. Zo vinden wij het duidelijk, Spr. 21:20: Den gansen dag begeert hij begeerlijke dingen. Het spreekt vanzelf, dat wij het hier ook in die laatste betekenis moeten opvatten. Alleen moet van het woord nog aangemerkt worden dat er in het Hebreeuws niet staat iets dat begeerlijk is, maar met een zelfstandig naamwoord, gelijk men in de scholen spreekt, begeerlijkheid; dat is naar de spreektrant der Hebreeën iets dat zeer begeerlijk is.
2. Begeerlijk zegt, naar de klank van het woord, zo iets hetgeen wegens deszelfs voortreffelijkheid en voordeligheid waardig is dat men het begeert. Begeerlijkheid of zeer begeer-

lijk, zal naar de kracht van het grondwoord dan zeggen, iets dat boven andere dingen waardig is begeerd te worden. Doch wat men er hier dan door verstaan?
a. Sommige uitleggers denken hier om de Drie-enige God. Anderen om de Messias in het bijzonder.
b. Het liefst verstaan wij er door de zaligmakende kennis der Goddelijke waarheden, vergezelschapt gaande met geestelijk licht, en met de vreze des Heeren. De samenhang van dit vers met de twee voorgaande uit hoofdstuk 17 en met het volgende tweede vers van ons teksthoofdstuk bevestigt dit. De samenbinding van onze tekstwoorden eist deze verklaring. En is ook de zaligmakende kennis der Goddelijke waarheden, vergezelschapt gaande met geestelijk licht, en met de vreze des Heeren niet wat begeerlijks? Kan dat iemand in twijfel trekken? Is dat, vanwege deszelfs voortreffelijkheid en voordeel niet waardig boven andere dingen begeerd te worden?
b. Salomo spreekt daarom hier ook van naar dit begeerlijke te trachten. In het Hebreeuws staat eigenlijk, hij zal trachten; hetwelk beduidt een aanhoudend trachten. Het grondwoord wordt ook wel door zoeken vertaald, 1Kron. 28:9. Volgens het gebruik drukt het uit, een zoeken met inspanning van alle krachten.
1. Zo wordt in dit woord iets voorondersteld en iets gesteld. Hetgeen in trachten naar iets wordt voorondersteld, is de bewustheid dat men die zaak mist. Dat men ze nodig heeft, en dat er mogelijkheid is om ze te verkrijgen. Maar nevens dit stelt het een volijverige poging om zoiets machtig te worden.
2. De zaligmakende kennis met het geestelijk licht:
a. Mist elke zondaar van nature. Want hij begrijpt niet de dingen die des Geestes Gods zijn. Zij zijn hem een dwaasheid, en hij kan ze niet verstaan, omdat ze geestelijk onderscheiden worden, 1Kor. 2:14. Echter is ze hem volstrekt nodig, dewijl het eeuwige leven er aan vastgemaakt is, Joh. 17:3. Er is ook mogelijkheid om ze te verkrijgen, dewijl Christus elk daartoe ogenzalf aanbiedt, Op. 3:18.
b. Die nu de Heilige Geest hiervan krachtdadig overtuigt, die wordt gedreven om volijverig daarnaar te trachten, onder het gebruiken van alle middelen die daartoe strekken kunnen. Dit heet te trachten naar wat begeerlijks.
2. Dit doet nu zulk een die zich afzondert. Want zo hecht Salomo het aan elkander, en merkt de afzondering aan als een middel tot verkrijging van dat begeerlijke, zeggende: Die zich afzondert, tracht naar wat begeerlijks. En waarlijk, het is zo; want:
a. Die zich eenzaam afzondert tot heilige meditaties, die komt daardoor tot kennis en licht, volgens Spr. 2:3-5.
b. Die zich afzondert tot geloofsoefeningen, aan die is ook de toezegging van licht gedaan, Jes. 33:17.
c. Die zich afzondert tot liefdesuitgangen, aan die zal Christus Zichzelf openbaren, en zo de rechte kennis schenken, Joh. 14:21.
d. Die zich afzondert in gebeden, gebruikt ook het rechte middel; want wat ook een gelovige naar Gods wil bidt, daarin wordt hij verhoord, 1Joh. 5:14.
e. Die zich door een godzalige wandel afzondert, slaat insgelijks de rechte weg in, om tot licht gebracht te worden, Micha 7:9.
B. Niet alleen is het een gepast middel om tot zaligmakende kennis en licht te geraken, maar het stelt een afgezonderde ook in het onmiddellijk bezit van alle bestendige wijsheid; hetgeen Salomo opgeeft in de volgende woorden, zeggende: Hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid. Wij moeten wederom dit gezegde op zichzelf verklaren, en dan het verband aanwijzen met het voorgaande.

1. In dit gezegde horen wij hier spreken van bestendige wijsheid; ja, van alle bestendige wijsheid. En het deelgenootschap daar aan wordt hier uitgedrukt, door zich daarin te vermengen.
a. Wij horen dan hier spreken:
1. Van bestendige wijsheid.
a. Het grondwoord *Thouschia*, hier door *bestendige wijsheid* overgezet, wordt van onze overzetters niet altijd eveneens vertaald. Somtijds zetten zij het over door *het Wezen*, Spr. 8:14. Eens door *het bestendig wezen*, spr. 2:17. Eens door *de zaak zo ze is*, Job 26:3. Tweemaal door *wijsheid*, Job 6:13, Spr. 12:16. Tweemaal door *bestendige wijsheid*, hier in onze tekst, en Spr. 7:23. Eens door *daad*, Jes. 23:24.
b. Dewijl nu dit woord zo verschillend van betekenis is, heeft de ene uitlegger het dus, de andere het zo opgevat; niet nodig dat ik het hier ophaal.
2. Wij merken aan, dat hier staat alle bestendige wijsheid; om daardoor, niet alleen het een of ander stuk van de wijsheid, maar om de ware wijsheid in zijn geheel en in al deszelfs delen daardoor te kennen te geven. Wie is de wijze man? Hij vermelde ons al de bestendige wijsheid in al deszelfs delen en uitgebreidheid. Ik voor mij zal dat niet ondernemen, ik zou er in blijven steken. Wij kunnen ze tot deze hoofdstukken brengen: Tot een gegronde kennis van zichzelf. Tot een rechte kennis van God, ook in Zijn deugden en werken. Tot de ware kennis van de Middelaar in alles. En tot de werkzame kennis van de vrije genade.
b. Het deelgenootschap aan al deze bestendige wijsheid wordt hier uitgedrukt door zich daarin te vermengen, of gelijk er eigenlijk in de grondtaal staat, hij zal zich vermengen in alle bestendige wijsheid.
1. Het woord dat wij hier in de grondtekst vinden, wordt maar driemaal in de gehele Bijbel gevonden; in onze tekst, en dan nog Spr. 17:14, 20:3; in welke beide plaatsen gesproken wordt van zich in twist te mengen. Waaruit blijkt, dat dit woord een werkzame vereniging insluit.
2. Men moet hier om geen lichamelijke vermenging of vereniging denken, maar naar de aard der zaak, daar hier van gesproken wordt, om een geestelijke vereniging.
a. Een mens vermengt en verenigt zich zo ergens mee: Door verstaan en kennen, en hoe meer hij daarvan kent, hoe nader die vereniging is. Door willen, wanneer hij iets zo werkzaam aan zijn hart gevoelt, dat hij er zijn hart mee verenigt. Door dadelijk betrachten, wanneer hij al zijn doen en laten daarnaar schikt; en hoe meer hij dat doet, hoe nauwer zijn vereniging daarmee is.
b. Dit kan de oplettende reeds doen begrijpen wat het te zeggen is, zich te vermengen in alle bestendige wijsheid. Een gelovige vermengt zich in, en verenigt zich met alle bestendige wijsheid:
*. Als hij in de kennis van zichzelf, van God, van de Middelaar en van de vrije genadeweg ingeleid wordt; welke vereniging des te meer wordt, hoe nauwkeuriger die kennis wordt.
**. Als hij in geloof en liefde naar God, naar Christus en tot de vrije genadeweg uitgaat, als Christus door het geloof in zijn hart woont, en hij in de liefde geworteld en gegrond is, Ef. 3:17. Ook als hij een weerslag van God en Christus' liefde tot hem gevoelt, en de kracht van het genadewerk aan zijn hart ondervindt. Hoe hartelijker dit gevoeld of geoefend wordt, hoe nauwer de vereniging ook is.
***. Als hij de vrije genadeweg op raakt, daarvan werkzaam gebruik maakt, en zich in zijn gedrag daarnaar schikt. Hoe meer hij dat doet, hoe nauwer zijn vereniging daarmee is.
2. Dit vermengen van zich in alle bestendige wijsheid, dat het eigen vruchtgevolg ook is van naar wat begeerlijks te trachten, waarom Salomo hier ook het er terstond op volgen

laat, eigent hij hier wederom toe aan die zich afzondert, zeggende: Die zich afzondert, tracht naar wat begeerlijks; hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid. De zaak is weer middagklaar; want:
a. Die zich afzondert tot gezette meditaties en aandacht in de ziel omtrent God en Goddelijke zaken, diens verstand vermengt zich in de kennis van zichzelf, van God, van Christus en van de vrije genadeweg, door klare bevattingen en meer licht daarin te krijgen.
b. Die zich afzondert tot geloofsoefeningen en liefdesoefeningen, onder gedurige gebeden, diens wil vermengt en verenigt zich met God en Christus, door wederzijdse omhelzingen en genietingen van God en Christus; waartoe het geloof, werkzaam door de liefde, hem opleidt.
c. Eindelijk, die zich afzondert door een God gewijde wandel in zijn gehele levensbedrijf, die vermengt en verenigt zich zo met de vrije genadeweg, dat hij Gods beeld zelfs naar buiten in zijn gedrag vertoont. En nadrukkelijk is het, dat Gods Geest in de grondtaal, gelijk wij met een woord opgemerkt hebben, niet alleen zegt, hij tracht naar wat begeerlijks, hij vermengt zich in alle bestendige wijsheid; maar in *futuro*, hij *zal* ernaar trachten, hij *zal* er zich in vermengen. Om zo te tonen:
1. Dat een gelovige daar al de dagen van zijn leven werk genoeg aan hebben zal, en dat dit zo zijn gedurige oefenschool moet blijven zolang hij aan deze kant van de eeuwigheid is.
2. Dat dit vermengen van zich in alle bestendige wijsheid ook zijn trappen heeft. In dit leven vermengt hij er zich reeds in, hoe hij meer in de kennis, liefde en genieting van God en Christus wordt ingeleid. Maar de voltooiing daarvan is eerst na dit leven te wachten.
Ziedaar toehoorders, deze dierbare stof voor uw aandacht een weinig, hoewel stamelende, geopend.

TOEPASSING

I. O! dat velen onder ons zich zo afzonderen, om zo naar wat begeerlijks te trachten, en zich te vermengen in alle bestendige wijsheid!
A. Maar helaas! Ons hedendaags Laodicees Christendom is daar zeer ver vandaan, onder uiterlijke mondbelijders weet men niets van zulk een afzondering.
1. Zijn er niet veel in het midden van deze gemeente, (ik wil uw eigen geweten wel tot rechter stellen) die zich niet eens van openbaar goddeloos leven afzonderen, maar die leven naar de eeuw van deze wereld; ja, die zich daarentegen van het burgerlijke, ik zwijg van het ware Christelijk leven, zo wijd afzonderen, dat zij het kenmerk van een zondenslaaf openbaar vertonen? Wat dunkt u, zijn dat geen openbare vijanden van hun eeuwig zielenheil?
2. Zijn er ook niet onder u, die zich in het geheel niet godsdienstig afzonderen? Die nooit bij zichzelf alleen wonen? Die de eenzaamheid verschrikkelijk is? Die geen leven hebben of niet tieren, wanneer zij niet in de wereld en met de wereld verkeren mogen?
3. Zijn er ook niet verschillenden onder u, die tot op deze huidige dag zich nooit een ogenblik met bedaardheid in een verborgen eenzaamheid hebben neergezet, om bij zichzelf ernstig te overwegen wat er toch van hun onsterfelijke ziel na de dood worden zal?
4. Zijn er ook niet onder u, die zo dikwijls als hen in de eenzaamheid de gedachte van de dood of van de eeuwigheid invalt, zich dan in allerijl tot gezelschap begeven, om het benarde hart weer tot rust te brengen, en hun kloppend geweten de mond te stoppen?
5. Gave God, dat er zelfs zulke ontaarde mondchristenen onder u niet gevonden werden, die het afgezonderd leven van een Christen voor naargeestigheid uitkrijten, ja openbaar

bespotten; en die de weinigen die zich afzonderen, door alle smadelijke bijnamen in hun voornemen zoeken te verhinderen.
6. Zijn er ook niet onder u, die zich afzonderen om kwaad te doen, die zich heimelijk als zij maar het oog van de mensen ontduiken kunnen, aan zulke zonden schuldig maken, die zij zich schamen zouden in de tegenwoordigheid van een mens?
B. Zegt gij, ik zonder mij af in het eenzame tot godsdienstige afzondering? Maar ik vraag u, doet gij het wel bestendig en op de rechte wijze? Wanneer zondert gij u zo in het eenzame af? Als er een statelijke bededag, of als er het hoogwaardig Avondmaal des Heere ophanden is? Maar als die plechtigheid voorbij is, gaat gij dan niet weer uw oude gang? Is dat geen geveinsdheid? Als gij u eenzaam afzondert, wat is dan uw bezigheid? Is het wel meer dan wat te lezen? Uw morgen- en avondgebed, hetgeen gij in uw jeugd van buiten geleerd hebt, zonder indruk van de behoefte van uw ziel of zonder eerbied op te zeggen? Of een Psalm of lied te zingen?
1. Is dat nu alles toehoorders? En bij velen van u is nog zelfs zoveel niet; waarlijk gij bedriegt u, uw bedrogen hart leidt u terzijde af.
a. Treed eens nader toe, of ik u eens mocht ontdekken.
1. Waar zijn bij u oprechte pogingen om uw ziel tot heilige meditaties te verheffen?
2. Oefent gij wel ooit verborgen geloofsoefeningen; weet gij wel iets van een inwendige zielsonderhandeling met God en Jezus?
3. Waar is uw liefde tot God en Christus, en waar zijn uw liefdesuitgangen?
4. Wanneer bidt gij met een verslagen hart, dat onder het gevoel van zijn ledigheid voor God verbrijzeld is?
5. Waarin zondert gij u in het openbaar van de wereld af? Is er wel iets aan u dat daarnaar gelijkt? Wat is er in uw godsdienst dat u van de grote hoop afzondert? Wat in het waarnemen van uw tijdelijk beroep? Wat in uw omgang met mensen? Wat in uw gebruiken van de schepselen? En wat is er in uw uitspanningen dat u van de wereld afzondert? Is er niets dat gij in de tegenwoordigheid van een alwetend God kunt of durft noemen?
b. Dan waarschuwen wij u uit Gods Naam:
1. Aan de ene kant, dat gij nog geen zaligmakende kennis of licht hebt. Mitsgaders dat gij nog zonder alle ware en bestendige wijsheid zijt. O nare toestand!
2. Aan de andere kant, dat er voor u een afzondering voor de deur staat, welker herinnering u billijk moest doen beven en sidderen. Haast, heden of morgen, immers eerlang zal uw ziel van uw lichaam afgezonderd worden. Uw lichaam zal dan voor een tijd aan de verrotting worden overgegeven; maar uw ziel zal dan, als gij zonder bekering sterft, tot de hel neergestoten worden, en dan zal het te laat voor u zijn. In de dag van het algemeen oordeel zal er nog eens een afzondering geschieden, dan zult gij bij de bokken aan Christus' linkerhand worden gezet, en dan zal er tot u gezegd worden: Wijk van Mij, gij werkers der ongerechtigheid. O, hoe verschrikkelijk zal dat zijn!
2. Och mocht dit uw hart treffen en eens gaande maken! Ach mocht u de schrik des Heeren bewegen tot bekering en geloof! Dit wens en bid ik u met mijn ganse hart toe.
II. Doch het is tijd dat ik mij tot u wend, welberaden zielen, die de vrije genade Gods niet alleen van eeuwigheid afgezonderd heeft tot voorwerpen van Zijn eeuwige liefde, maar die ook in de tijd door Zijn genade uit de boze wereld getrokken zijt, en die uzelf tot Zijn dienst statelijk hebt afgezonderd.
A. Gelukkigen, ja driemaal zaligen zijt gij, gij zondert u af, niet alleen om naar wat begeerlijks te trachten, maar zo vermengt gij u ook werkelijk in alle bestendige wijsheid; en zo verkrijgt gij zaligmakende kennis en geestelijk licht, een gegronde kennis van uzelf, een

rechte kennis van God, een ware kennis van de Middelaar Jezus, en een werkzame kennis van de vrije genadeweg.

1. O begenadigde zielen! Zinkt gij niet weg in heilige verwondering, dat God u heeft willen afzonderen? U, vertreden in uw bloed, verfoeilijk, verwerpelijk, met wie geen oog medelijden had? Krimpt gij niet weg van schaamte over dat weergaloos geluk, dat God u genade gegeven heeft om u af te zonderen? O rommelende ingewanden der barmhartigheid!

2. Maar heeft God u tot zulk een heil afgezonderd? Wat moest gij uzelf dan ook niet gezetter voor de Heere afzonderen? Hier hebben vele oprechten, zo ergens, reden om zich op het diepste voor God te schamen. Waar is uw eerste gezetheid, toen u de eenzaamheid recht verkwikkelijk was? Hoe weinig zondert gij u nu af in het eenzame? Hoe weinig zet gij u tot heilige meditaties? Hoe zwak zijn nu veeltijds de oefeningen des geloofs? Hoe weinig gebruik maakt gij van het bidden? O! hoe flauw zijn nu ook menigmaal uw liefdesbewegingen? Hoe gebrekkig is ook uw afzondering in het openbaar van de wereld? Hoe moet elk die zichzelf kent, en zijn boezem voor God uitschudt, zich hier niet schamen?

3. Ik raad u gelovigen, en wek u op: Om toch hierin uw nalatigheid op te merken en ter harte te nemen. Uzelf daasrover voor de Heere in de schuld te stellen; Jezus' bloed hierin ook tot verzoening aan te grijpen, en om opnieuw genade uit de Heere Jezus te zoeken, om met vernieuwing van ernst uw gezette afzonderingen eens weer te hervatten. Daarin naar innige gemeenschapsoefeningen met de Heere te staan; en om u in het openbaar ook meer en meer van de wereld af te zonderen.

B. Weet tot uw vertroosting, afgezonderden des Heeren, dat uw ontrouw de trouw Gods niet zal te niet doen, dat zij verre; de Heere is en blijft uw God. Hier zal Hij u bij trappen meer en meer het begeerlijke schenken, en vermengen in alle bestendige wijsheid. Doch namaals zult gij eens overgebracht worden in het volle bezit van alle gelukzaligheid, en dan eeuwig op een volmaakte wijze in alle bestendige wijsheid u verkwikken en vervrolijken. AMEN.

VEERTIGSTE LEERREDE Ter gelegenheid der bediening van des Heeren Avondmaal

HOOGLIED 1:2a

Hij kusse mij met de kussen Zijns monds.

INLEIDING

I. **EEN** gelovige ziel vindt alles dat haar vergenoegen kan in Christus. Christus is haar Deksel, Christus is haar Vermaak, ja, alles in allen, Kol. 3:11.
A. Christus is der gelovigen deksel. De lammeren, zei eens de wijze koning Salomo, zullen zijn tot uw kleding, Spr. 27:26. Maar hier is het tegendeel; Hij Die hun Herder is, bekleedt ze met Zijn wol.
1. Zo tot bedekking van de schandelijke naaktheid van hun zielen; want Zijn witte klederen zijn, opdat zij bekleed worden, en de schande hunner naaktheid niet geopenbaard wordt, Op. 3:18. Zijn gerechtigheid is als de rok van de hogepriester in het Oude Testament, ze raakt van het hoofd tot de voeten. Daarom zei een de oudvader Hieronymus: Het vlies van het onbevlekte Lam bedekt alle vlekken van onze zonden.
2. Als ook tot versiering van de mismaaktheid van hun zielen. Een kostelijk kleed van zijde of fluweel, met goud of zilver geborduurd, mag de sterfelijke lichamen aanzienlijk maken in de ogen der sterfelijke mensen; maar Christus' heiligheid is dat lange witte kleed, Op. 7:9, dat de gelovigen kostelijk doet zijn voor God; waarin de Kerk zich verheugde, Jes. 61:10, zeggende: Ik ben zeer vrolijk in den Heere; mijn geest verheugt zich in mijn God. Want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan. Het kleed van Demetrius, de koning van Macedonië, was zo bovenmate kostelijk, dat niemand van zijn navolgers het wilde dragen. De mantel van Dionysius, tiran van Cicilië, was zo heerlijk, dat ze aan de Carthagers verkocht werd voor honderd en twintig talenten. Maar dit zijn vodden in vergelijking van het kleed van Christus; dat maakt des Konings dochter geheel verheerlijkt inwendig, Ps. 45:14.
B. Christus is ook der zielen Voedsel. Andere herders leven van het vlees en bloed van hun schapen; maar o wonderlijke zaak! Hier leven de schapen van het vlees en bloed van hun Herder. De Heere Jezus geeft de gelovigen Zijn eigen vlees tot een spijs, en Zijn bloed tot drank, Joh. 6:55, om hun hongerige en dorstige zielen te voeden en te laven.
C. Christus is ook der zielen geestelijk Vermaak. Hij is de gelovigen dierbaar, 1Petr. 2:7, en al hun verlustiging. Ik heb grote lust in Zijn schaduw, en zit er onder, zegt de bruid, Hoogl. 2:3. Ja, Christus is al hun Vergenoeging; hierom wist de bruid niet genoeg te roemen Zijn voortreffelijkheden waarin zij zich vermaakte, Hoogl. 5:10,16. In Zijn genieting is daarom ook hun hoogste goed en grootste zaligheid. Zijn vrucht, zei ze daarom ook, is mijn gehemelte zoet, Hoogl. 2:2.
1. En daarom zult gij ook bevinden dat de gelovigen zich zeer bedroefd zullen vertonen, wanneer zij juist het grootste gevoel daarvan niet in zich bevinden. Hoe verlegen stelde zich de bruid aan, als zij des nachts op haar leger zocht Die haar ziel liefheeft, als zij Hem

zocht, en niet vond? Hoogl. 3:1. Daarom vroeg zij zelfs aan de wachters die in de stad omgingen, of zij niet gezien hadden Die haar ziel liefheeft, Hoogl. 3:4.
2. En hierom zullen ons de gelovigen ook menigmaal voorkomen als zeer zuchtende naar die bijzondere genieting van Jezus.
II. Althans, naar zulk een bijzondere genieting van Jezus verlangt hier de bruid in onze tekst, zeggende: Hij kusse mij met de kussen Zijns monds.
III. Salomo, in Zijn Prediker de ijdelheid van alles getoond hebbende, stelt in dit Hooglied voor, dat de enige gelukzaligheid van de Kerk en gelovigen bestaat in de innerlijke en bevindelijke gemeenschap met de Heere Jezus; en daarom voert hij met een afgebroken rede de bruid hier zo sprekende in, daarnaar op het hartelijkste wensende.
A. Na het opschrift in vers 1, is dit eerste hoofdstuk van het Hooglied vijfledig. Eerst spreekt de bruid, vers 2-7. Daarop de Bruidegom, vers 8-11. Weer de bruid, vers 12-14. Daarop weer de Bruidegom, vers 15. En ten laatste wederom de bruid, in de twee laatste verzen.
B. In het eerste spreekt de bruid; eerst tot Christus, vers 2-4, daarop tot de dochteren van Jeruzalem, vers 5, 6. En ten laatste keert zij zich wederom tot haar Bruidegom, vers 7. Van Christus begeert de bruid:
1. Gekust te worden met de kussen van Zijn mond, in onze tekst; dat zij met drie beweegredenen aandringt, in het andere gedeelte van ons tekstvers, en in het volgende derde vers.
2. Getrokken te worden, dat zij ook met een drangreden aandringt, in het eerste gedeelte van vers 4. En waarin zij toont verhoord te zijn, in het andere gedeelte van vers 4.
IV. Onze tekst behelst eigenlijk in zich: Een wens of zucht van de gelovigen, dat Christus hun Zijn liefde innig doet gevoelen, en zo kussen met de kussen van Zijn mond.
Is dat ook uw hartelijke begeerte niet, oprechten van hart? Doet dat u niet naar het Avondmaal verlangen? Wel, is dit dan geen gepaste stof bij deze gelegenheid? De Heere doe elk uwer er wat van ondervinden! Amen.
V. Tot opening van deze woorden zullen wij:

I. De letter van deze uitdrukking voor uw aandacht wat ophelderen.
II. En dan tonen wat er door begeerd of verzocht wordt van de bruid.

VERKLARING

I. In de letter hebben wij te zien: Wie er spreekt. Tot wie er gesproken wordt. Wat de zaak is die begeerd wordt.
A. Die hier spreekt en iets begeert, wordt hier niet uitdrukkelijk genoemd, maar wordt hier voorgesteld door het woordje Mij.
1. Uit dit gehele Boek is zeer klaar af te nemen dat het is de geestelijke bruid van Christus, Zijn uitverkoren Kerk, bestaande uit ware gelovigen, die God in Christus van eeuwigheid heeft liefgehad, en uitverkoren; en die Hij aan Hem heeft gegeven als Zijn eigendom. Daartoe moeten wij brengen Joh. 3:29: Die de bruid heeft, is de bruidegom. Als ik hier zeg, de uitverkoren Kerk, zo versta ik dat zo van de Kerk in het gemeen, als van ieder lid, van elke gelovige in het bijzonder. Zo vinden wij het woord Mij in het enkel getal, en Wij in het meerder getal onder en door elkaar verwisseld. Neem maar eens vers 4 van ons teksthoofdstuk: Trek mij; en wij zullen U nalopen. Want met een voorname uitlegger, daar ik anders zeer grote achting voor heb, hier te stellen dat door de bruid verbeeld wordt een zeer volmaakte gelovige ziel, die een hoge trap en mate van genade bezit, gelijk

Hellenbroek zich zo uitdrukt over deze tekst, dat kan ik zijn eerw. geenszins toestemmen. Mij dunkt dat dit duidelijk weerlegd wordt:
a. Uit vers 7 en 8 van ons teksthoofdstuk, daar de bruid zegt: Zeg mij aan, Gij Die mijn ziel liefheeft, waar Gij weidt, waar Gij de kudde legert in den middag; want waarom zou ik zijn als een die zich bedekt bij de kudden Uwer metgezellen? In welke woorden de bruid duidelijk toont dat zij niet wist waar Jezus weidde, waar Hij de kudde legerde in de middag; en dat zij vreesde zich te bedekken bij de kudde Zijner metgezellen. Is het zo met een zeer volmaakte gelovige ziel gesteld, die een hoge trap en mate van genade bezit? Immers neen. Die weet wel waar de ware Kerk is, waar Jezus weidt, waar Hij de kudde legert in de middagt. Het antwoord dat zij daarop kreeg van Christus, was: Indien gij het niet weet, o gij schoonste onder de vrouwen, zo gaat uit op de voetstappen der schapen, en weid uw geiten bij de woningen der herders. De schapen op welker voetstappen zij moest uitgaan, zijn immers meer geoefende en meer gevorderde begenadigden. Hoe kan de bruid dan in het bijzonder een zeer volmaakte gelovige ziel verbeelden, die een hoge trap en mate van genade bezit?
b. En uit de gehele inhoud van dit Hooglied ook zelf, daar wel de allerhoogste gestalten en werkzaamheden in voorkomen, dat is waar; maar tevens ook de allerlaagste en naarste ongestalten. Dan wordt de bruid zelfs verzocht om haar gedaante maar aan Jezus te vertonen, en haar stem Hem te laten horen, Hoogl. 2:14. Dan komt ze voor onder gemis, Hoogl. 3:3. Dan zoekende, en niet vindende, Hoogl. 3:2. Dan van Jezus afzwervende, tot Hem geroepen wordende, Hoogl. 4:8. Dan als zeer traag, lui en vadsig zijnde, Hoogl. 5:2,3. Dan als van Jezus afgekeerd en afgeweken, Hoogl. 6:13. Dan als zuchtende naar Jezus' voorkoming, en de ontmoeting van Hem, Hoogl. 8:1, en wat dies meer is. Hoe kan de bruid dan in het bijzonder een zeer volmaakte gelovige ziel, die een hoge trap en mate van genade bezit, verbeelden? Maar als wij vaststellen dat de Kerk in het gemeen, en elke gelovige in het bijzonder er door verbeeld wordt, dan is de verscheidenheid der gestalten zeer klaar te begrijpen en te verstaan.
2. De bruid wordt hier eerst sprekende ingevoerd. Niet, omdat de liefde van haar eerst begint, want zij heeft lief omdat Hij haar eerst heeft liefgehad. Maar omdat zij Hem reeds als haar Bruidegom had aangenomen; daaruit was nu reeds in haar ontstaan een kennis van Zijn waardij en uitnemendheid; en daarop verlangde zij naar de uitlatingen van Zijn liefde, hetwelk zij niet beter kon doen dan door deze wens: Hij kusse mij.
B. Maar van Wie wenst zij gekust te worden? Die wordt in onze overzetting uitgedrukt door het woordje Hij. (Hoewel in de grondtekst zelf niet uitgedrukt, maar daar ingewikkeld en begrepen onder het woord kussen.) Zulk een manier van spreken is doorgaans betrekkelijk op het voorgaande; doch dat heeft hier geen plaats, tenzij men door Salomo, in het eerste vers genoemd, wilde verstaan de geestelijke Salomo, dat is de Messias. Het is althans zeker, dat het in onze tekst zijn opzicht heeft op Christus, Die in vers 4 de Koning genoemd wordt, en in vers 7, Die haar ziel liefheeft. Zij noemt hier niemand uitdrukkelijk.
1. Maar zij zegt alleen: Hij kusse mij; en dat:
a. Wegens Zijn kenbaarheid, als zijnde al in het paradijs bekend gemaakt, Gen. 3:15. En daarna altijd van de gelovigen aangenomen tot hun Zielenbruidegom; zodat zij er niemand anders door verstaat dan de Messias.
b. Omdat Hij Zijns gelijke, noch Zijn weerga heeft; oordelende dat haar Bruidegom genoeg bekend was.
c. Om haar bijzondere achting voor Hem, als zijnde bij haar alleen geacht, wat anderen ook mogen denken.

d. Zij geeft er ook door te kennen haar hoogste liefde tot Hem, ermee aanwijzende dat zij zo verrukt is door de overdenking van Jezus' beminnelijkheden, dat haar tong in woorden uitberst, voordat haar gemoed betamelijke erenamen kan bedenken.
e. Zij geeft daarmee te kennen hoe gemeenzaam Christus niet alleen in de gedachten en overleggingen van haar hart was, maar dat Hij ook gewoonlijk het Onderwerp van haar gesprek was, zijnde niet gewoon van iemand bijna te spreken dan van Hem. Zodat als iemand haar maar hoort spreken zonder een persoon uitdrukkelijk te noemen, dan mag hij wel denken dat zij alweer van haar Liefste spreekt.
f. Eindelijk, zij tracht hierdoor de lezer ook aandachtiger te maken.
2. Dat de bruid in de derde persoon zegt, Hij kusse mij:
a. Is niet, om daarmee God de Vader aan te spreken, en van Hem te verzoeken dat Zijn Zoon haar kussen mag; gelijk Theodoretus en de vermaarde Coccejus dit opvatten. Ook niet, om daarmee haar gezelschap, de maagden en gezellinnen die bij haar waren, aan te spreken; alsof zij tot die van haar Bruidegom sprak, gelijk de grote Hellenbroek dit zo begrijpt.
b. Maar zij sprak zo haar Zielenvriend Christus Zelf aan.
1. Dat blijkt, omdat zij in het vervolg van ons tekstvers en in het volgende derde vers drangredenen gebruikt, bijgevolg is het een gebed of smeking. Omdat zij in die drangredenen het duidelijk bepaalt tot haar Bruidegom Zelf, zeggende: Want Uw uitnemende liefde is beter dan wijn, Uw oliën zijn goed tot reuk, Uw Naam is een olie die uitgestort wordt; daarom hebben de maagden U lief.
2. Zij spreekt haar Zielenvriend zo in de derde persoon aan, omdat haar Bruidegom toen niet bij haar was, en zij Zijn gemeenschap en liefde toen niet ondervond en gevoelde; als blijkt uit de vergelijking van onze tekst met het volgende zevende vers. Insgelijks uit eerbied en ontzag, gepaard met een heilige schaamte.
C. Haar verzoek zelf is: Hij kusse mij met de kussen Zijns monds. Hetgeen hier begeerd wordt, is kussen. En dat wel, met de kussen Zijns monds.
1. Hetgeen hier begeerd wordt, is dan kussen.
a. Wat hierdoor te allen tijde, bij alle volken te kennen gegeven wordt, is bekend. Want als hier van kussen gesproken wordt, zo wordt daarmee gezien en gezinspeeld op het kussen onder de mensen gebruikelijk.
b. Onder de mensen is het kussen in verschillende voorvallen gebruikelijk als een uitwendig teken van liefde; bijvoorbeeld: Als men iemand in zijn huis ontvangt, als men iemand laat gaan en groet, als men een verbond met iemand aangaat, als men blijde en vrolijk met iemand is, en wat dies meer is. Inzonderheid ook wanneer bruidegom en bruid elkander in liefde ontmoeten, en op een gevoelige en aandoenlijke wijze van elkanders liefde verzekeren willen, waarop hier eigenlijk gezinspeeld wordt. Gelijk deze dingen uit het Woord Gods en uit de gewoonte bekend zijn; waarom wij er ook tegenwoordig niet op zullen blijven staan.
c. Verder moet men weten dat het woord kussen op tweeërlei wijze in Gods Woord gebruikt wordt. Eigenlijk en oneigenlijk; dat is, op een lichamelijk en geestelijke wijze.
d. Daarenboven zijn er goede en kwade kussen. Goede, die van goede, in een goede gelegenheid en tot een goed oogmerk geschieden. Kwade, die van boze mensen, met een boos oogmerk gedaan worden; gelijk onder andere ook zodanig zijn de kussingen der haters, die af te bidden zijn, Spr. 27:6.
e. De zaak spreekt vanzelf, dat hier van een oneigenlijk of geestelijk kussen, met goede kussen, wordt gesproken.

2. De bruid voegt er daarom ook bij, met de kussen Zijns monds.
a. Als de bruid hier zegt, Hij kusse mij met de kussen, in het meerder getal, zo begeert zij daardoor veel, gedurig, ja onophoudelijk van haar Bruidegom gekust en in liefde ontmoet te worden.
b. Met de kussen Zijns monds, zegt zij. Men kust ook wel andere delen van het lichaam dan de mond; bijvoorbeeld de voeten, Luk. 7:38,45. Maar men kust niet dan met de mond. Wordt dit dan hier tevergeefs gedaan? Neen toehoorders, dit vergroot dit kussen, en de bruid geeft ermee te kennen dat zij met niemand gemeenschap wenst te hebben dan met haar Bruidegom, naardien zij alleen Zijn mond aan haar mond maar wenst gevoegd te hebben. Ziedaar de letter kort geopend.
II. Nu moeten wij onderzoeken op welke zaken toch de bruid in deze wens en bede ziet.
A. Vele Joodse uitleggers verstaan dit met de Chaldeeuwse uitbreider van de wetgeving.
B. Enige oude Joodse schriftuurverklaarders willen dat hier verzocht zou worden, dat niet Mozes hun zou leren, die stamelende van lippen was; maar dat de Messias, Die de Bruidegom van de Kerk is, hun Zelf leren mocht.
C. Onder de Christen uitleggers zijn er verschillenden die dit verklaren als een gebed van de gelovigen van het Oude Testament, om de komst van de Messias in het vlees. Van dit gevoelen is in oude tijden Origenes. Zo vatten het ook velen uit de Lutheranen, gelijk ook enige uitleggers onder ons.
D. Maar het komt ons zo voor, met andere grote uitleggers, dat de bruid met deze woorden van haar Bruidegom verzoekt en smeekt om de lieflijkste, vriendelijkste en gevoeligste openbaringen van Zijn liefde; dat Hij haar Zijn grote liefde die Hij haar toedraagt, wil vertonen en laten gevoelen.
1. Want de kussen van Zijn mond zijn onder vrienden altijd voorname tekenen van liefde. Zo was het tussen David en Jonathan, zo is het tussen man en vrouw, en is zo het tussen bruidegom en bruid. De bruid oordelen wij hier zelf te zijn een uitlegster van haar woorden, als zij er terstond op volgen laat in ons tekstvers: Want Uw uitnemende liefde is beter dan wijn. Zij wenst dan Zijn uitnemende liefde op het allergevoeligste te proeven.
2. Doch:
a. Dewijl de bruid, de Kerk, bestaat uit tweeërlei gelovigen, uit gelovigen die nog geen bewustheid hebben over hun staat, en uit gelovigen die immers reeds enige bewustheid over hun staat verwaardigd zijn, zo moet deze wens ook ten aanzien van beide worden verklaard.
1. Ten aanzien van de gelovigen die nog geen bewustheid hebben over hun staat, wordt ermee begeerd:
a. Dat de Heiland toch door het woord der verzoening tot hen spreke, en door de prediking van de beloften van het Evangelie ze toch verder lokken, en eens naar haar hart spreken wil, Hos. 2:13. Het is toch waarlijk een kus van Jezus' mond aan een verlegen gemaakte zondaar, als hem de lieflijke beloften van het genadeverbond met enig geestelijk licht zo mogen voorkomen dat er zijn ziel door uitgelokt en werkzaam gemaakt wordt. Nooit kan een kus zoeter zijn, dan dit voor zulk een ziel is.
b. Dat de Heere Jezus hun ook eens het hart wil verwijden, en op een levendige wijze doen inzien in de beminnelijkheid van die beloften, en dat Hij wil maken dat hun hart daaronder als open gaat en zich ontsluit; opdat zij ook eens smaken en zien mogen dat de Heere goed is, Ps. 34:9. O! dan krijgt de ziel ook een kus van Jezus' mond, daar Hij die waarheden door aan het hart drukt.

c. Dat de Heere Jezus door Zijn Heilige Geest ze meer en meer opwekke, en op de kracht, de rechte zin en bepalingen der beloften, en beschrijvingen der kinderen Gods doen letten; mitsgaders dat Hij hen meer licht en klaarheid wil geven in hun werkzaamheden, en meer met overreding wil doen inzien wat wezenlijke werkzaamheden zijn. Dan leert Hij hun een goede zin en wetenschap, daar de dichter om bad, Ps. 119:66. En dat is een kus van de kussen Zijns monds.
d. Dat Hij in hun hart wil instralen, en ze doen zien de genade welke God in hen gelegd heeft, en dat zij zo mogen ontvangen de Geest Die uit God is; opdat zij zouden weten de dingen die hun van God geschonken zijn, 1Kor. 2:12; dat ook een kus van Jezus' mond is.
e. Dat Hij door de Heilige Geest hun ook eens alle twijfelingen wil ontnemen, en meer vrijmoedigheid inboezemen, om met de hand des geloofs Hem en Zijn verdiensten aan te nemen, en zich toe te eigenen; hierom wordt de Heilige Geest de Geest des geloofs genoemd, 2Kor. 4:13. Dat is ook een kus.
f. Dat Hij hun ook eens wil doen gevoelen en bevinden, dat zij met Hem, en door Hem met God verzoend zijn; dat Hij hun Vrede is, Die deze beide één gemaakt heeft, Ef. 2:14. Dat het kussen zo is geweest en nog is een bewijs van verzoening op voorgaande vijandschap, leert het voorbeeld van Jakob en Ezau, Gen. 33:4. En de gelijkenis van de verloren zoon met zijn vader, Luk. 15:20.
2. Ten aanzien van de gelovigen, die immers reeds met enige bewustheid over hun staat verwaardigd zijn, wordt ermee begeerd:
a. De lieflijkste, vriendelijkste en gevoeligste openbaring van de liefde van de Bruidegom tot hen. Hiervan is het, dat dit kussen in ons tekstvers zelf zo terstond verklaard wordt door Zijn uitnemende liefde. En zo wenst de bruid hier ook Zijn liefde op het krachtigste te gevoelen en te smaken.
b. Het kussen met de kussen Zijns monds geeft ook te kennen een nauwe vereniging en gemeenschap tussen twee personen; hetwelk niet alleen steunt op de liefde, waarvan de kus een teken is, maar ook op de manier van het kussen. Want het kussen geschiedt alzo, dat de mond van de ene samengevoegd wordt met die van de andere; alzo dat er door die samenvoeging een vereniging geschiedt. Zo begeert dan de bruid hier ook met haar Bruidegom meer en meer verenigd te worden, en altijd verenigd te blijven; van welke onderlinge vereniging al veelmaals in Gods Woord gesproken wordt, onder verschillende gelijkenissen, als bekend is.
c. En nademaal de vereniging tussen twee personen allerklaarst vernomen wordt in een huwelijk tussen man en vrouw, zo is het dat door dit kussen met de kussen Zijns monds ook te verstaan gegeven wordt het geestelijk huwelijk tussen Christus en Zijn gemeente, waarvan Paulus onder andere spreekt, Ef. 5:31,32. Van de geestelijke ondertrouw lezen wij, Hos. 2:18,19. De Kerk hier dan wensende: Hij kusse mij met de kussen Zijns monds, wenst dan ook de voortzetting en bevestiging van dit geestelijk huwelijk door deze kussen, en om met Hem ondertrouwd te zijn in eeuwigheid.
d. Het kussen kan ons ook in gedachten brengen, gezegend te worden met grote zegeningen. Het zegenen en kussen placht eertijds samen te gaan. Als Izak zijn zoon Jakob zegende, kuste hij hem, Gen. 27:26. Als de bruid hier dan zegt: Hij kusse mij met de kussen Zijns monds, zo is er in deze wens ook opgesloten, Hij zegene mij. Immers dit is vast, dat de gelovigen met alle geestelijke zegeningen in de hemel, in Christus gezegend worden, Ef. 1:3.
e. Hiermee wordt begeerd dat Jezus door Zijn Heilige Geest onder het bidden, mediteren, alleenspraken of andere openbare of bijzondere plichten, de ziel van een die reeds met

enige bewustheid over zijn staat verwaardigd is, dadelijk verder bestralen, wonderlijk aandoen, en als sprekende tot haar zeggen wil: Ik ben uw Heil, Ps. 35:3. Waardoor de ziel dan als verrukt wordt in en over de lieflijkheden des Heeren, die zij dan op een bijzondere wijze aanschouwt en gevoelt, en voor zich op een onuitsprekelijke wijze gewaar wordt, Ps. 27:4.

f. Hiermee wordt begeerd dat de Heere die gelovigen in de grootste tegenspoeden en gevaarlijkste zwarigheden ook beschenken wil met geestelijke vrede, met geruste stilheid en kalmte van het gemoed; ja, met een onbedenkelijke vreugde des harten. Zo zegt David, Ps. 94:19: Als mijn gedachten in mij vermenigvuldigd werden, hebben Uw vertroostingen mijn ziel verkwikt.

g. Eindelijk wordt hiermee begeerd, dat de Heere Jezus die gelovigen ook nu en dan eens op een bijzondere wijze wil ontmoeten met zoete en klare beeltenissen en gelijkenissen van hemelse zaken, dat Hij de gordijnen des hemels nu en dan eens als voor hen wil open schuiven, en ze de voorvruchten van het hemelse Kanaän wil te proeven en te smaken geven. Die lust heeft hiervan breder te lezen, kan zulks vinden in de vermaarde Witsius, in zijn Huishouding over de verbonden, het derde boek, hoofdstuk 16. Ziedaar in dertien stukken uw aandacht vertoond wanneer de Heere Jezus iemand kust met de kussen Zijns monds.

b. Dit wenst de bruid hier nu met een bijzondere nadruk en in het veelvoudig getal: Hij kusse mij met de kussen Zijns monds. Om daarmee te kennen te geven:

1. Dat zij naar vele kussen van de Heere Jezus verlangde, om zo uit Zijn volheid genade voor genade te ontvangen, zoals er staat, Joh. 1:16.

2. Dat zij op allerlei wijzen en manieren van de Heere Jezus wenst gekust te worden, middellijk en onmiddellijk, ongevoeliger en gevoeliger, korter en langer.

3. Dat zij ook begeerde dikwijl en met vervolg van Hem gekust te worden. Zij is met eens of tweemaal gekust te worden niet tevreden; maar zij wenst naar kus op kus, naar gedurige en aanhoudende bewijzen en ontdekkingen van Christus' liefde aan haar hart.

4. Eindelijk, zij stelt dit zo zonder nadere bepaling voor, omdat zij de vrije bedeling van Zijn genadekussen omtrent haar geheel aan de Heere Jezus overgaf, latende het aan Hem, hoe en op welke wijze, met hoeveel en met welke soort van kussen Hij haar kussen wilde. Het zou haar genoeg zijn, en in haar oog wat groots zijn, als zij maar met kussen van Zijn mond gekust mocht worden.

Ziedaar toehoorders, deze woorden voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Hoe was het te wensen dat er maar wat velen van zulken waren die met hun hart begeerden, en met hun zielen zuchtten, om zo van de Heere Jezus met de kussen Zijns monds gekust te worden.

A. Maar helaas! De meeste van onze belijders zijn geheel anders gesteld! Hoevelen zijn er:

1. Wie het een vreemde taal is, en die niet eens weten wat men ermee zeggen wil, als men van de kussen van Jezus' mond spreekt?

2. Hoevelen zijn er ook, die met zulke geestelijke en verborgen liefdesgenietingen tussen Jezus en de ziel, en met degenen die daarop gezet zijn of ondervindelijk van spreken, openlijk de spot drijven, alsof het maar dweperij en sufferij was?

3. Althans, velen hebben voor zichzelf er niets ter wereld mee op, zij denken er niet eens om, en zoeken er niet naar. Immers zo zijn ze gesteld, die het weinig scheelt of zij aan de

gevoelige liefde van Jezus deel hebben of niet; die daar zo ijskoud omtrent zijn, dat zij ze gemakkelijk zonder enige smart kunnen missen. En die geen werk ter wereld maken van de vereniging met Hem, die daarin geen noodzakelijkheid zien.
4. Zijn er ook niet zeer velen, die, in plaats van Jezus' kussen, tevreden zijn met de kussen van de wereld en van de genietingen der zonde; en die deze duizendmaal liever hebben dan de kussen van Jezus? Welke de vermakelijkheden van de zonden tot hun enig vermaak kiezen, die zich daarin wentelen met de uiterste vergenoeging, die deze omarmen om hun kussen van verlustiging maar gedurig te genieten? En het de allersmartelijkste droefheid is die te moeten missen? Die zeer wel in hun schik zijn als de wereld hun maar toelacht. En ze met de kussen van gemak, van vermaak, van eer, van voordeel tegemoet komt, omhelst, streelt en kittelt.
B. Mensen, daar het zo mee gesteld is, wat zult gijlieden aan het Avondmaal des Heeren doen? Gij hebt immers met Jezus' kussen niets op? Of is het u om een stukje brood en dronkje wijn te doen? Is dat u zoveel waard dat gij er uw ziel door in gevaar wilt brengen? Wees uit des Heeren Naam gewaarschuwd, indien gij onwaardig dat brood eet en die drinkbeker drinkt, dat gij uzelf dan een oordeel eten en drinken zult. En daarom, ziet wat gij doet, God is Getuige dat wij u gewaarschuwd hebben.
II. Wat u belangt, gelovigen, die betuigen kunt dat uw zielen al zeer begerig zijn naar de kussen van Jezus, die daarnaar uitziet, die daarnaar wenst, die daarnaar verlangt, die daarom zucht; u roepen wij tot besturing toe:
A. Indien gij nog geen bewustheid hebt van uw staat:
1. Gaat evenwel aan het Avondmaal, misschien zal Jezus u daar nu enige bewustheid schenken. Toon Hem waar het u scheelt, en leg uw hart door voor Hem open. Geef daar uw hart aan Hem, opdat Hij u kusse, en u Zijn liefde doet gevoelen.
2. Houd uw zielsogen daar op Hem geslagen, totdat gij een kus van Zijn mond ontvangt, en Hij u bevestige. Gij die al enige bewustheid van uw staat hebt: Ga gij toch met veel vrijmoedigheid naar het Avondmaal. Toon daar aan de Heere Jezus dat gij nog meer en inniger met Hem wenst verenigd te zijn. Bied uzelf Hem daar aan, opdat Hij u kusse met de kussen Zijns monds. Kust Hem daar ook, opdat gij een volle en wederzijdse gemeenschap daar met Hem moogt oefenen. Tot allen zeggen wij nog, laat de trap en wijze onbepaald met de bruid aan de Heere Jezus over; als Hij maar u kust met de kussen Zijns monds; is dat u niet genoeg?
B. U, die Hij hier gekust heeft, zal Hij namaals ook eens eeuwig onmiddellijk kussen, en dan zult gij als de vrouw van het Lam eeuwig bij Hem in de bruiloftszaal daarboven in de hemel zijn. AMEN.

EEN EN VEERTIGSTE LEERREDE

JESAJA 40:31a

Maar die den HEERE verwachten, zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden.

INLEIDING

I. **DE** Heere handelt gans anders met de mensen, dan de vorst der duisternis en zijn suppoosten ermee handelen.
A. De list:
1. Waarvan de vorst der duisternis zich bedient tot verderf van de mens is meest deze: Hij komt bij hem dan aan boord wanneer hij hem zwak ziet, als de armoede hem drukt, een verlies verslaat, weeën des harten hem de moed doen ontzinken, de smarten hem overweldigen, de vrees hem benauwt en het gevaar hem het hart in het lijf doet trillen. Hij wacht met de Filistijnen totdat de sterkte van Simson is geweken. Hij plaagt de goede Job en valt hem op het lijf, wanneer hij hem van zijn goederen ontroofd ziet, zijn kinderen weggerukt, zijn lichaam met zweren overdekt, en zijn ziel met smart doorwond is. Hij legt er op toe, als Herodes, om Gods kinderen te kunnen doden wanneer ze nog in lage jaren zijn, of in geen staat om zich te kunnen weren; en hij slacht als Jezus' moordbeulen, die een zwakke rug en een lichaam dat door waken en lijden was afgemat, met een zwaar kruis overladen.
2. Maar gelijk dit het bedrijf van de satan is, gevolgd door zijn dienaars en suppoosten, die dan hun lust bevredigen, wanneer zij verbrokenen vertrappen, de belasten onderdrukken, afgematten verpletteren, en wankelenden neerstoten, en met zweren overdekt worden, nog meer smart aandoen.
B. O! de Heere God handelt door een tegengestelde verdraagzaamheid heel anders met Zijn volk,, Die ze dan vertroost en verkloekt. Genen gebruiken hun onmacht als een aanleiding tot hun verderf; maar de Heere neemt juist daaruit gelegenheid tot hun behoud, ten einde de glorie van Zijn almacht des te beter afschittert. Genen doen de zwakken struikelen; maar God daarentegen onderschraagt en beurt ze op. Genen verbreken de gekneusden van hart; maar God spaart en ondersteunt ze. Op dezen zal Ik zien, op de armen en verslagenen van geest, en die voor Mijn woord beeft, is Zijn woord, Jes. 66:2.
II. Een doorluchtig bewijs van deze waarheid mogen wij ook zien in de woorden van onze tegenwoordige tekst, aangemerkt in haar samenhang met dit gehele hoofdstuk.
III. Het is bij de meeste uitleggers buiten kijf:
A. Dat in het begin van dit hoofdstuk de Joodse Kerk tegen de Babylonische gevangenis en volgende rampen vertroost wordt door de belofte van de komst van de Messias en de gevolgen daarvan, namelijk de verkondiging van het Evangelie door de apostelen, de oprichting van het Genaderijk, en de toebrenging van zeer uitnemende genadegiften, vers 1-11.
B. Hierop volgt een weerlegging van de dwaasheid der afgodendienaars en beeldendienaars, vers 12-26.

C. Waarbij dan eindelijk komt een bestraffing dergenen die klaagden dat God hen niet kon noch wilde beschermen en verlossen, van vers 27 tot aan het einde van dit hoofdstuk. Welk derde of laatste deel van dit hoofdstuk zo voorgesteld wordt:
1. Dat ons eerst voorkomt een zware aanvechting van de Kerk, het volk van God, in het midden van zekere rampspoeden, vers 27: Waarom zegt gij, o Jakob, en spreekt gij, o Israël, mijn weg is voor den Heere verborgen? Zodat Hij mij niet schijnt gade te slaan, maar te laten varen en drijven; en mijn recht gaat van mijn God voorbij, zodat Hij mijn twistzaak niet twist tegen mijn bestrijders.
2. Tegen welke aanvechting en twijfelmoedigheid des Heeren volk dan vervolgens versterkt wordt:
a. Door de aanmerking van Gods almacht, wijsheid en goedheid, vers 28.
b. Door de overweging ook van Gods gewoon bedrijf en regering van Zijn volk, Die doorgaans de onmacht en zwakheid van Zijn volk gebruikt als een aanleiding om ze te versterken, vers 29: Hij geeft den moeden kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geen krachten heeft.
c. Waarbij komt een uitdrukkelijke toezegging, niet alleen van de verzwakking van hun vijanden, maar ook van hun versterking.
1. De vijanden zouden verzwakt worden; want: De jongen zullen moede en mat worden, en de jongelingen zullen gewisselijk vallen, vers 30.
2. En dan zou des Heeren volk ook de verdrukking te boven geworsteld, kracht uit zwakheid ontvangen, in onze tekst: Maar die den Heere verwachten zullen de kracht vernieuwen, zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden; zij zullen lopen, en niet moede worden, zij zullen wandelen, en niet mat worden.
IV. Welke woorden in zich behelzen: *Een nadrukkelijke belofte aan des Heeren gelovig volk van vernieuwing en vermeerdering van kracht, om daardoor bekwamer te zijn tot het verrichten van gewichtige dingen.*
O! God geve, dat zulks nu ook waarheid in en aan Zijn volk van Hem Zelf gemaakt worde! Amen.
V. In dit vers zijn twee hoofdzaken onderscheiden te verhandelen:

I. De personen aan welke deze belofte geschiedt. Die de Heere verwachten.
II. De belofte zelf, bestaande in vier bijzondere uitdrukkingen. Zij zullen de kracht vernieuwen. Zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden. Welke twee uitdrukkingen, benevens de beschrijving van de personen aan wie, wij in dit morgenuur met uw aandacht wensen te verhandelen. Zij zullen lopen en niet moede worden; zij zullen wandelen en niet mat worden. Welke twee laatste stukken wij tot onze volgende zondagmorgenbeurt in deze zelfde kerk sparen zullen, om ze dan ook uw aandacht voor te dragen.

VERKLARING

I. De personen dan aan wie de belofte geschiedt, zijn deze: Die de Heere verwachten.
A. God wordt hier voorgesteld met Zijn Naam Jehovah. Een Naam die de voornaamste volmaaktheden van God uitdrukt, en onder die ook Zijn onveranderlijkheid, zo ten aanzien van Zijn Wezen als ten aanzien van Zijn beloften. Ik de Heere word niet veranderd, daarom zijt gij, o kinderen Jakobs, niet verteerd, Mal. 3:6. Zodat de Naam Jehovah ook meebrengt dat God de Vervuller en Waarmaker van Zijn beloften is; hetgeen hier zonderling te stade komt, dewijl er gesproken wordt van Jehovah te verwachten. Maar zulk een

God is ook recht het Voorwerp van der gelovigen verwachting, hetzij men het van God Drie-enig in het gemeen verstaat, of van de Zone Gods, Vorst Messias, in het bijzonder, daar het hier ook niet ongevoeglijk op toegepast kan worden.

B. Door degenen die de Heere verwachten, worden geen anderen verstaan dan de ware gelovigen; want het geloof wordt in de Heilige Schriften verschillend uitgedrukt. Dan eens door God te zoeken, dan eens door op en naar Hem te zien, dan ook gelijk hier, door Hem te verwachten, gelijk dan het woord *Karab*, van de Zeventig wel door *betrouwen* vertaald wordt, hetwelk een daad des geloofs is. En om dit verwachten van de Heere een weinig nader te vertonen, zo moet men weten dat het veronderstelt: Dat de Heere afwezig is. Dat Zijn tegenwoordigheid wenselijk is. Dat er belofte ligt van Zijn tegenwoordigheid aan Zijn gunstvolk. En daarop volgt dan de werkzaamheid van de ziel, waardoor ze met een hartelijk verlangen de Goddelijke tegenwoordigheid tegemoet ziet.

1. Gelijk:

a. Weleer de mens, nog pralende met Gods beeld, de Goddelijke gemeenschap genoot, wanneer hij, in die vermakelijke lusthof ter woning gesteld, zich verlustigen mocht in Gods lieflijke tegenwoordigheid. Zo is hij door de zonde van dat geluk beroofd, er is een grote kloof veroorzaakt tussen God en hem, hij is vervreemd van het leven Gods, ja, zonder God in de wereld. En ofschoon de Heere nabij hem is met Zijn onderhoudende voorzienigheid, met de bewijzen van Zijn verdraagzaamheid, of ook met Zijn wrekende gerechtigheid; Hij is nochtans ver van hem met Zijn genade, als de Jehovah, de God van zaligheid. Maar gelijk de mens zo door de zonde ver van God is, zo nadert de Heere wederom tot hem met Zijn genade in de bekering, wanneer Hij zijn verstand verlicht, zijn hart of wil verandert, ja, door Zijn genade zelfs overwint en inneemt, en hem zo ontmoet als een God van zaligheid; gelijk dit op een zeer nadrukkelijke wijze voorgesteld wordt, Ez. 16:3-14. Doch niettegenstaande de Heere in dezer voege tot de zondaar nadert, en hem, om Christus' wil, tot Zijn zalige gemeenschap overbrengt, zo is Hij nochtans in verschillende opzichten nog weleens daarvan afwezig.

1. Wanneer Hij Zijn aangezicht voor hem verbergt, als Hij hem Zijn zielverkwikkende genade zo niet laat ondervinden als voorheen, als Hij hem laat worstelen met allerlei verdrukkingen, Zich houdende alsof het Hem niet eens ter harte ging; zodat hij klaagt: Zal dan de Heere in eeuwigheid verstoten? Hebben Zijn toezeggingen een einde? Heeft Hij vergeten genadig te zijn? En is dan Zijn barmhartigheid door toorn toegesloten? Waarom staat Gij van verre, en verbergt U in tijden van benauwdheid?

2. En al genieten zij hier Zijn gunstige tegenwoordigheid, zij weten echter, zolang zij in dit aardse huis van deze tabernakel wonen, dat zij nog uitwonen van de Heere, en dat zij als reizigers en vreemdelingen buiten hun vaderland zijn.

b. Maar gelijk het zeer troosteloos is van Gods gemeenschap beroofd te zijn, zo is het aan de andere zijde lieflijk voor de ziel nabij God te zijn. O! hoe heilzaam voor de ziel en verkwikkelijk is het Gods genade te ondervinden, gemeenzaam met Hem om te gaan, Zijn gunst gewaar te worden, en Zijn liefde te smaken. Dan zeggen zij met Asaf: Het is mij goed nabij God te zijn, Ps. 73:28. Ja, mogen wij wel niet zeggen: Welgelukzalig is dat volk, dat het geklank kent, dat in het licht van Zijn aangezicht wandelt, dat zich de ganse dag verheugt in Zijn Naam, Ps. 89:16. Waaruit meteen zeer licht is af te nemen, dat Gods volle gemeenschap in de hemel te bezitten een zeer wenselijke zaak zal zijn; want daar is verzadiging van vreugde voor Gods aangezicht, en lieflijkheden aan Zijn rechterhand, eeuwiglijk en altoos, Ps. 16:11.

c. En gelijk dit zulk een heuglijke zaak is, zo heeft het de Heere ook behaagd dit Zijn volk toe te zeggen door onfeilbare beloften. Zij hebben de belofte, dat God Zich hier aan hen ontdekken zal in gunst, en dat Hij na een kleine toorn hem omhelzen zal met eeuwige goedertierenheden.
2. Hieruit ontstaan dan eindelijk in de ziel de eigenlijke gestalten van het verwachten; welke deze zijn:
a. Dat een gelovige ziel de beminnelijkheid van de Goddelijke tegenwoordigheid, hier in genade en hiernamaals in heerlijkheid, beseffende, die acht als zijn algenoegzaam deel, en als zijn groot loon, dat hij hier aanvankelijk, maar hierna in volle vereniging bezitten zal. Even gelijk een dienstknecht hijgt naar de schaduw, en gelijk de dagloner verwacht zijn werkloon, om de spreekwijze van Job te bezigen, Job 7:2.
b. Als een begenadigde de belofte, daarvan gedaan, gedurig overweegt. Iets dat men verwacht, dat stelt men zich als gedurig tegenwoordig voor in zijn gedachten. Zo komt het voor, Ps. 16:3: Ik stel den Heere geduriglijk voor mij.
c. Als een vrome zijn geloof daaromtrent oefent, onder een uitgaan en wenden van zijn hart tot de Heere, en onder een uitzien naar de Heere. Evenals Micha, hoofdst. 7:7: Ik zal uitzien naar den Heere, ik zal wachten op den God mijns heils; mijn God zal mij horen.
d. Als een godzalige aan de Heere vasthoudt, en met toebetrouwen op Hem zoekt te rusten, zeggende met de dichter: Gij zijt mijn Verwachting Heere, mijn Vertrouwen van mijn jeugd aan, Ps. 71:5.
e. Als een oprechte met een hartelijk verlangen de Heere tegemoet ziet, en Zijn nabijheid gedurig begeert, met Job zeggende: Och of mijn begeerte kwame, dat God mijn verwachting gave! Job 6:8.
f. Als een kind van God de Heere vurig en ijverig zoekt, met bidden en worstelen. Een verwachter mag wel geen bepaler van God zijn, maar evenwel moet hij een bidder tot God zijn. De Heere is toch goed dengenen die Hem verwachten, de ziel die Hem zoekt, Klaagl. 3:25.
g. Eindelijk, als een godvruchtige de Heere lijdzaam vertoeft en verbeidt. Het gebeurt wel dat de Heere zo aanstonds als Hij wil, Zich niet aan hem ontdekt, als hij dan zonder ongeduld met lijdzaamheid en onderwerping naar Hem blijft uitzien. Habakuk noemt dat: Hem te verbeiden totdat Hij komt, Hab. 2:3.
II. Die zo de Heere verwachten, aan hen geschiedt deze belofte: Zij zullen de kracht vernieuwen, zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden; zij zullen lopen en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden.
A. Het eerste dan dat hun hier beloofd wordt, is: Dat zij de kracht zullen vernieuwen.
1. Elk uwer behoort te weten dat de mens, door de zonden beroofd van die geestelijke bekwaamheden daar zijn ziel mee praalde in de staat der rechtheid, door de aangeboren verdorvenheid niet alleen geneigd is tot alle kwaad, maar ook te enen male onmachtig is tot enig geestelijk goed. Alzo min een Moorman zijn huis, of een luipaard zijn vlekken kan veranderen, Jer. 13:23. Het bedenken des vleses is toch vijandschap tegen God, het onderwerpt zich de wet Gods niet, het kan ook niet, Rom. 8:7. Maar wanneer de zondaar krachtdadig bekeerd, en zijn hart door God veranderd wordt, dan ontvangt hij ook een beginsel van geestelijk leven en geestelijke werkzaamheid. Het verstand wordt dan verlicht door de Heilige Geest om God en Zijn waarheden te beschouwen; de wil overgebogen om God te beminnen, zijn ledematen werkzaam tot wapenen der gerechtigheid, en hij vaardig om het pad van Gods allerheiligste geboden te lopen. Ondertussen, ofschoon God krachtdadig in de zondaar werkt, en de zondaar zijn kracht van God ontvangt, dewijl

al onze bekwaamheid uit God is, Die in ons moet werken beide het willen en het werken naar Zijn welbehagen, Fil. 2:13; zo is echter het werk der heiligmaking terstond niet in zijn volmaaktheid in de gelovigen, maar de kennis is dikwijls klein, het geloof zwak en de gebreken menigvuldig. Waarbij dan nog komt dat de stroom der wereld en der begeerlijkheden zulk een dikwijls wegvoert. Ik zonder hier zelfs de besten niet uit, ofschoon zij waren als Simsons in krachten, Davids in genade, Petrussen in ijver en Paulussen in kennis.

2. Hieruit is nu zeer licht te bevroeden wat het is:

a. En wanneer de gelovigen gezegd worden de kracht te vernieuwen.

1. Dit geschiedt, wanneer zij meer en meer krachten krijgen; zonder dat het altijd juist hoeft te zien op een voorgaande verslapping; want het woord nieuw en vernieuwen wordt ook wel genomen voor een vermeerdering van krachten in het gemeen. Zo zei Job van zijn voorgaande voorspoedige staat: Mijn heerlijkheid was nieuw bij mij; dat is, zij verminderde niet, maar werd dagelijks meer, Job 29:20. En Paulus, Kol. 3:10: Gij hebt aangedaan den nieuwen mens, die vernieuwd wordt; dat is, die dagelijks aanwast. De gelovigen vernieuwen dan de kracht, wanneer zij voortgaan van deugd tot deugd, en van kracht tot kracht, Ps. 84:8. Als zij opwassen in de genade en kennis van de Heere Jezus Christus, 2Petr. 3:18. Als zij de heerlijkheid des Heeren met ongedekt aangezicht als in een spiegel aanschouwen, en van gedaante veranderd worden van heerlijkheid tot heerlijkheid, naar des Heeren beeld, 2Kor. 3:18. Als hun pad wordt als een schijnend licht, Spr. 4:18. Als hun geloof sterker, hun liefde vuriger en hun hoop wakkerder wordt.

2. Dan vernieuwen de begenadigden de kracht, wanneer zij uit een voorgaande verslapping en verzwakking wederom sterker, levendiger en werkzamer worden in het goede; wanneer zij gevallen zijnde wederom opstaan, gedenkende vanwaar zij uitgevallen zijn, zich bekerende, en de eerste werken doende, Op. 2:5. Dit is het dat de Kerk bad: Bekeer ons tot U, zo zullen wij bekeerd zijn, vernieuw onze dagen als vanouds, Klaagl. 5:21.

3. Dan vernieuwen de vromen ook de kracht, wanneer zij na voorgaande droefheid weer stof tot blijdschap, en daardoor als een nieuw leven en kracht krijgen.

a. Hetzij dat deze droefheid ontstond uit een inwendig gevoel van zonden, of de verberging van Gods aangezicht.

b. Hetzij uit lichamelijke verdrukkingen. Als de Heere ze daarop met Zijn genade bezoekt, naar het hart spreekt, en een aangename voorsmaak geeft van de eeuwige zaligheid. Dit nu wordt beloofd aan degenen die de Heere verwachten.

b. Hetwelk alles zijn waarheid heeft, niet alleen omtrent iedere gelovige in het bijzonder, maar ook omtrent de Kerk in het gemeen, welke de kracht vernieuwt, wanneer zij:

1. Toeneemt in wijsheid, deugd en heiligheid.

2. Wanneer zij na voorgaand verval in leer en leven wederom doorbreekt in kracht van waarheid en godzaligheid.

3. Wanneer zij ook na voorgaande vervolgingen, de kruisvaan gevoerd hebbende in spijt van hun vijanden, alle leed ontwast, en in ruimte gesteld wordt. Deze vernieuwing van krachten nu van de gelovigen en van de Kerk schijnt vergeleken te worden met iets dat in arenden plaats heeft. Want wanneer bij deze belofte nog een tweede gevoegd wordt, zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden, zo schijnt dat die woorden gelijk de arenden, tot beide worden uitgestrekt, gelijk ook in de volgende op de arend enigszins gezinspeeld wordt: Zij zullen lopen en niet moede worden, zij zullen wandelen, en niet mat worden.

a. Wij geloven niet of elk uwer zal als een verdichtsel aanmerken, hetgeen de Ouden van de vernieuwing der arenden verhalen. Zij willen dat de arend alle tien jaar zich omhoog begeeft nabij de zon, waardoor zij zeer verhit wordt; dat hij zich dan plotseling in de zee werpt, waardoor zijn veren wederom aanwassen en hij weer jeugdig wordt. Hetwelk zo geschieden zou, totdat hij honderd jaar oud is, als wanneer hij naar gewoonte na hoog gevlogen, en in de zee neergedoken, aldaar sterft.
b. Anderen hebben op het getuigenis van Aristoteles geloofd dat de arend in zijn ouderdom de bek krom wast, waardoor hij dan bezwaarlijk zijn voedsel kunnende krijgen, gewoon is zijn snavel te stoten aan een rots, dat ze afvalt, waarop hij dan weer een nieuwe verkrijgt om te kunnen roof bejagen en te eten, waardoor hij dan ook nieuwe krachten ontvangt.
c. Hieronymus, en met hem Bochart, menen dat hier op geen andere vernieuwing in de arend gezien wordt, dan op de verwisseling van zijn veren.
d. Deze twee laatste gevoelens samen parende, zegt het: Een dagelijkse vermeerdering van krachten, en een nieuwe herstelling na een voorgaand verval.
B. En gelijk zij zo de kracht zullen vernieuwen als arenden, zo zullen zij ook opvaren met vleugelen, gelijk de arenden.
1. De geleerde Bochart verstaat door deze spreekwijze niet anders dan hetgeen in het voorgaande reeds gezegd was, zij zullen de kracht vernieuwen; en dat zal daarin bestaan, dat hun vleugels zullen uitwassen, als van de arenden.
2. Doch volgens de eigenschap der woorden hebben het de onzen hier overgezet: Zij zullen opvaren met vleugelen, gelijk de arenden. Want dewijl de vleugels tot dat einde uitwassen, opdat zij daarmee zouden kunnen vliegen, zo zou de vernieuwing van deze krachten daarin bestaan, dat zij vleugels zouden krijgen, om daar op te kunnen vliegen.
a. Hier worden dan aan de gelovigen vleugels toegeschreven.
1. Welke men in overeenkomst met twee vleugels van een arend zou kunnen brengen.
a. Tot het geestelijk verstand der gelovigen, hetwelk bezig is in geestelijke overdenking, waardoor zij indringende in de binnenkameren van Gods verborgenheden, zodanig een kennis daarvan bekomen, die waarlijk een beginsel is van die volmaakte kennis waarin de zaligheid bestaat. Een kennis, welke in hen niet ledig is, die niet alleen zweeft in hun verstand, maar die ook levendig en werkzaam is, en de ziel bezig houdende in de bespiegeling Gods; zo verheft zich een kind Gods daar op, als op een vleugel naar boven.
b. Waarbij dan ook de wil komt, als de andere vleugel, die geheiligd ontbrandt in de vlammen van een zuivere liefde tot God, zich uitlatende in ijverige begeerten tot God, en zich werkzaam vertonende in geloof, liefde en hoop.
2. Of de vleugels van de gelovigen zijn het zaligmakend geloof, hemelsgezinde begeerten, geestelijke overdenkingen, waardoor de gelovigen zich van de aarde hemelwaarts verheffen, en waarop zij vliegen.
b. Ja, waarmee zij opvaren, gelijk de arenden.
1. De arenden vliegen zeer snel; bij Cicero leest men dat geen vogel sneller vliegt dan de arend; gelijk Apulejus ook haar vlucht vergelijkt bij de snelheid van de bliksem. Op deze snelheid van de vlucht van een arend zinspeelt de Heilige Schrift ook meermaals. Ziet, hij zal sneller vliegen dan een arend, Jes. 48:40. Onze vervolgers zijn sneller geweest dan de arenden des hemels, klaagde de Kerk, Klaagl. 4:19. Maar zo vliegen de gelovigen ook op hun vleugels zeer snel, ras en vaardig, als hun overdenkingen vlug, hun geloof wakker, hun begeerten ingespannen en hun gebeden ernstig en doordringende zijn. Trouwens, zij zijn niet traag in het benaarstigen, maar vurig van geest, Rom. 12:11.

2. De arenden vliegen zeer hoog; de Ouden geloofden dat de arend tot in de hemel vloog. Wanneer het lijk van een keizer verbrand werd, zo lieten zij daarvan een arend opgaan, die geloofd werd de ziel van de keizer in de hemel te brengen. Maar zo vliegen ook de gelovigen op deze vleugels naar de hoogte, hun overdenkingen verheffen zich hemelwaarts, zij zweven op de vlerken van het geloof al het zienlijke voorbij, om te stijgen in de schoot Gods, en met hun begeerten zoeken zij de dingen die boven zijn, en niet die op de aarde zijn, Kol. 3:2. Niettegenstaande zij nog met hun lichaam hier verkeren op de aarde, verkeren zij echter naar de ziel al in de hemel, daar is hun hart, gelijk daar ook hun schat is.
3. De arenden maken een groot geluid als zij vliegen; ja, volgens Aelianus zouden zij zodanig een geluid maken in het vliegen met hun vlerken, dat de draken zelfs daardoor verschrikt en op de vlucht gedreven worden. Wel is waar, dat de gelovigen daarop niet gezet zijn, om een uiterlijk geluid te veroorzaken van hetgeen zij doen; echter kunnen zij niet verhinderen dat hun wandel en gedrag, zelfs tegen hun toeleg, bekend wordt. Is er een hand vol koren in het land, de vrucht daarvan zal ruisen als de Libanon, Ps. 65:16.
4. In de vlucht der arenden is ook aanmerkelijk, dat deze zeer recht is. Maar de gelovigen beminnen ook de oprechtheid, zij hebben een afkeer van alle kromme wegen. Hun gehemelte is als goede wijn, recht uitgaande tot hun Beminde, Hoogl. 7:9.
5. Eindelijk, gelijk de arenden zeer bestendig vliegen, zonder vermoeid en afgemat te worden, zo zijn ook de gelovigen onvermoeid en bestendig.
Ziedaar vrienden, de afgelezen worden voor uw aandacht geopend.

VERVULLING

I. Een belofte, die niet alleen waarheid heeft ten aanzien van elke gelovige in het bijzonder.
II. Maar ook ten aanzien van de Kerk in het gemeen.
A. Men ziet dit in de eerste Christenkerk, in welke sommige geleerden willen dat deze profetie bijzonder haar vervulling zou hebben. Hoe stond de Kerk toen bloot voor allerlei verdrukkingen, die van Nero af tot op Diocletianus bijna twee eeuwen en een halve hebben geduurd. Geen straf of pijn vond men zo ongenadig, of men achtte dat de Christenen nog meer verdienden; bannen, geselen, onthalzen, hangen en verworgen was te gewoon; zij werden over gloeiende platen getrokken, in ijzeren stoelen boven een klein vuur gezet, op roosters gebraden, in netten gesloten en de stieren voorgeworpen, langs de stenen gesleept, van de steilten afgeworpen of tegen de rotsen verpletterd. Maar hoe zag men toen ook, dat die de Heere verwachten de kracht vernieuwden, en opvoeren met vleugelen, gelijk de arenden. Ik zwijg nu van zovele deftige kruishelden, die wachtende op de eeuwige zaligheid, hun kracht vernieuwden, en op de vleugels van het geloof uit dit tranendal ten hemel vlogen. Inzonderheid zag men het ook ten tijde van keizer Constantijn de Grote. Hoe wies toen de Kerk? Hoe was toen de Kerk een school van allerlei deugden, een huis des vredes? Een plaats des gebeds? Een godshuis? Een liefdewoning? Hoe zweefden de gelovigen toen op de vleugels van het geloof al het zienlijke voorbij, dewijl toen hun hemelsgezindheid verwonderlijk was?
B. Wanneer daarna de Kerk onder de macht van de antichrist gebracht was, de Spaanse inquisitie woedde, en allerlei middelen bedacht werden om de zuivere waarheid te onderdrukken. Hoe zag men toen ook dat de gelovigen, die de Heere verwachtten, de kracht vernieuwden, en met vleugels opvoeren, gelijk de arenden, toen God ten tijde van Luther ruimte gaf en het licht der Reformatie zo helder doorbrak?

C. En ten volle zal deze belofte aan de Kerk in het gemeen eens vervuld worden in het laatste der dagen, dat wij nog verwachten.

TOEPASSING

I. Maar toehoorders, opdat wij tot onszelf wat nader overgaan. Hoe wenselijk zou het zijn dat deze belofte ook in ons, die voorgeven de Heere te verwachten, en nu onder het Nieuwe Testament leven, ook haar vervulling mocht hebben. Maar helaas! Hoever is het daar vandaan! Zover, dat er nauwelijks een schaduw van de vervulling van deze belofte onder ons vernomen wordt.

A. Oordeel zelf, mensen, of ik in dezen de waarheid niet zeg:

1. Achten velen uwer de wereld met haar ijdelheden niet groter dan de Heere? Overwegen velen uwer niet veelmeer hoe zij de goederen of de wellusten van deze wereld zullen bekomen, dan hoe zij deel aan Gods zalige gemeenschap voor hun ziel zullen verkrijgen? Gaat uw hart niet meest uit naar het genot van de wereld? Weet gij wel iets van de Heere vurig en ijverig te zoeken met bidden en worstelen?

2. O! de meesten hebben een geheel andere verwachting; daar ik met Bildad van moet zeggen: De verwachting des huichelaars zal vergaan, van dewelke zijn hoop walgen zal, en zijn vertrouwen zal zijn een huis der spinnenkoppen, Job 8:13,14. Zo blijvende, genadeloze mensen als gij nu zijt, dan zal uw kracht meer en meer veranderen, die gij waant te hebben. En eindelijk zult gij dan neergestoten worden in de hel.

B. Gave God dat het eens op uw hart mocht zinken, en dat gij nog eens ontwaakte uit deze slaap, eer het te laat zal zijn.

II. Maar gijlieden verwacht de Heere in waarheid:

A. Die op Hem en Zijn gemeenschap zeer ver de hoogste prijs stelt. Die gedurig overweegt Gods beloften en toezeggingen; die met uw hart reis op reis naar de Heere uitgaat. Die Hem zoekt vast te houden, en met vertrouwen op Hem te rusten. Die Zijn nabijheid vurig begeert en met verlangen tegemoet ziet. Die Hem gedurig zoekt met bidden en worstelen. Eindelijk, die Hem met lijdzaamheid wenst te verbeiden.

1. Maar gelovigen, gaat eens in uw hart. Vindt gij hier ook al niet veel gebrek? Dit moesten uw gedurige gestalten wezen; maar hoe dodig en hoe dor is het in dezen menigmaal met u gesteld?

a. Geen wonder ook, dat hieruit volgt dat gij zo weinig de krachten in u vernieuwd vindt. En dat gij zo weinig kunt opvaren met vleugelen, gelijk de arenden.

b. Maar hebt gij daar lust toe, gelovigen, o! laat uw verwachten van de Heere dan zijn: Een werkzaam verwachten, onder een gebruik van alle middelen. Een biddend verwachten; want wachten en bidden moet samen gaan. Een onderwerpend verwachten, zonder te morren of te knorren.

2. Maar, zal wellicht hier nu een sukkelende ziel zeggen, dat was alles wel, indien na lang wachten dan nog maar de Heere Zich eindelijk eens vinden liet; maar ik heb nu al zolang verwacht, geen dagen, maar jaren achtereen. En het blijft voor mij nog even duister; ja, het is alsof mijn staat al hoe langer hoe duisterder wordt. Laat ik u dit weinigje maar tegemoet voeren:

a. Uw verwachting zal evenwel niet tevergeefs zijn. Zo zegt David: De verwachting der ellendige zal niet in eeuwigheid verloren zijn, Ps. 9:19. Hebt gij er zelf geen vrucht van, de Heere heeft evenwel er heerlijkheid van; Die wordt er nog meer door geheiligd. Ook zal

de Heere uw verwachting nog wel eens vervullen. Wacht op de Heere, en Hij zal u verlossen, Spr. 20:22.
b. Al schijnt het u wat lang te duren; iedere dag echter die gij verwacht, brengt u al nader aan de bezitting. Het uitstel zal het goed misschien des te voller en rijker aan u toebrengen; en zo zal uw wachten misschien wel dubbel weer vergoed worden. Hoelang heeft de Heere misschien wel naar u gewacht, eer gij bekeerd werd. Zou het u dan nu vermoeien ook wat naar Hem te wachten? Denk eens hoe weinig gij het waardig zijt, en hoe dikwijls gij het verbeurt? Zoudt gij dan niet wat wachten?
c. Ja, neem eens, uw verwachting kwam in uw gehele leven niet; met uw dood zal ze de Heere dan echter vervullen.
B. Ik sluit dan met dat goede woord Gods, uit Jes. 49:23: Zij zullen niet beschaamd worden, die den Heere verwachten. AMEN.

TWEE EN VEERTIGSTE LEERREDE

JESAJA 40:31b

Zij zullen lopen en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden.

INLEIDING

I. **HET** is in het geestelijke als in het lichamelijke, de begeerten moeten gepaard zijn met werkzaamheden.
A. Begeerten tot goede dingen zijn wel goed en prijzenswaardig, als de begeerten bijvoorbeeld gaan tot God, en men in waarheid zeggen kan: Tot Uw Naam en tot Uw gedachtenis is de begeerte onzer ziel, Jes. 26:8. Tot de Middelaar Christus, en men betuigen moet: Mijn ziel dorst naar God, naar de levende God, Ps. 42:3. En tot de gelukzaligheid, zodat men met zijn hart zegt: Och dat iemand mij vleugelen, als ener duive gave! Ik zou heen vliegen, waar ik blijven mocht, Ps. 55:7.
B. Echter zijn begeerten zonder werkzaamheden niet genoeg.
1. Want alle goed is om zichzelf begeerlijk; en hoe groter iemand dat kent en keurt, hoe meer zijn begeerten maar worden gaande gemaakt om hetzelve te genieten. Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Ps. 4:7. Kanaän was een goed en vruchtbaar land, en wanneer Jozua en Kaleb met schone vruchten daarvan kwamen en het wakker aanprezen; o! de Israëlieten wensten daarnaar. Zo is ook de hemel het tegenbeeld; wie wenst daarnaar niet? Het is bij velen als een spreekwoord geworden: Zaligheid vooral; ofschoon de meesten daar in het geheel niet om werkzaam zijn, dan alleen dat zij met Bileam wensen: Mijn ziel sterve den dood der oprechten, en mijn uiterste zij gelijk het zijne, Num. 23:10. Maar indien zij met een wens werd ingenomen, niemand zou er in de hel komen.
2. Daarbij komt, dat de zwarigheden van dit leven doorgaans de begeerten tot het goede verwakkeren.
3. Ook is er niemand of hij wenst, volgens zijn begrip en bevatting, zijn eigen beste. Gelijk niemand gaarne ellendig wil zijn, zo wenst elk om gelukkig te worden. Maar wensen alleen doet er niet toe.
C. De begeerten moeten gepaard gaan met werkzaamheden. Hetgeen Salomo zegt van het lichamelijke: De begeerte des luiaards zal hem doden; want zijn handen weigeren te werken, Spr. 21:25; dat heeft zijn waarheid ook in het geestelijke. Het is daarom: Werkt uws zelfs zaligheid met vreze en beven, Fil. 2:12. Want God wil dat iemand zal zoeken werkzaam te zijn, om Zijn beloften te erlangen. Bidt, en u zal gegeven worden; zoekt, en gij zult vinden; klopt, en u zal open gedaan worden, Matth. 7:7. De middelen zijn verordineerd tot de einden, 2Petr. 1:3. En de ijver en volstandigheid daarin wordt bekroond, Rom. 2:7.
II. Daarom vinden wij doorgaans dat het benaarstigen om in een goede koers wel voort te gaan, als een eigenschap van Gods volk overal in Zijn Woord geroemd, hun toegekend, ja, zelfs van de Heere aan hen beloofd wordt. Ik behoef immers geen omslag tot bewijs hiervan; onze afgelezen tekstwoorden zelf leveren bewijs hiervan op. Daarin wordt gesproken van zulken die de Heere verwachten, en aan hen worden deze vier dingen beloofd:

A. Dat zij de kracht zullen vernieuwen. Dat zij zullen opvaren gelijk de arenden, zoals wij voor acht weken hier gehoord hebben. Als ook, *dat zij zullen lopen en niet moede worden. Dat zij zullen wandelen en niet mat worden.* Welke twee laatste stukken wij tot dit morgenuur gespaard hebben.
B. Dewijl ik voor acht weken bij het verhandelen van het eerste gedeelte van dit vers uw aandacht de samenhang vertoond en voorgedragen heb, de tijd op welke deze belofte ziet, en wanneer de voorname inhoud van dit gehele vers met een korte omschrijving voorgesteld. Dit ga ik nu voorbij, mij haastende om terstond de verklaring te beginnen.
III. Deze twee stukken moeten wij dan nog in dit morgenuur verhandelen.

I. Zij zullen lopen, en niet moede worden.
II. Zij zullen wandelen, en niet mat worden.

VERKLARING

I. In dat eerste wordt voorgesteld de werkzaamheid en het gedrag van de rechte verwachters. Zij zullen lopen. De gestalten die zij daaronder hebben en ondervinden zullen. En niet moede worden.
A. Hun werkzaamheid dan is: Zij zullen lopen.
1. Wat lopen eigenlijk is, kan ik uw aandacht, dewijl niemand er onkundig van is, met korte woorden wel zeggen. Het is eigenlijk een snelle beweging van onze benen, waardoor wij ons schielijk en met veel vaardigheid ergens naartoe begeven. Zo lezen wij van Rebekka, dat zij zich haastte en naar de put liep, Gen. 24:20. Van Elia, dat hij zijn lendenen gordde en voor het aangezicht van Achab heenliep, 1Kon. 18:46. En van Ahimahaz staat er, dat hij Cuschi voorbij liep, 2Sam. 18:23.
2. Oneigenlijk wordt lopen genomen voor iets met haast, ijver en vurigheid te verrichten.
a. Hetzij ten kwade, spr. 1:16: Hun voeten lopen tot het boze, en zij haasten zich om bloed te storten. Hetzij ten goede, Ps. 119:32: Ik zal den weg Uwer geboden lopen, als Gij mijn hart verwijd zult hebben.
b. Hier wordt het genomen voor een ijverige betrachting van het goede, gelijk 1Kor. 9:24: Weet gijlieden niet, dat die in den loopbaan lopen, allen wel lopen, maar dat één den prijs ontvangt? Loopt alzo dat gij dien moogt verkrijgen, Gal. 5:7: Gij liept wel; wie heeft u verhinderd de waarheid gehoorzaam te zijn? En Hebr. 12:1: Daarom dan ook, alzo wij zo groot een wolk der getuigen rondom ons hebben liggende, laat ons afleggen alle last, en de zonde die ons lichtelijk omringt, en laat ons met lijdzaamheid lopen de loopbaan welke ons voorgesteld is. In het bijzonder geeft dit zeggen, zij zullen lopen, te kennen, gelijk dat ook de arenden toegeschreven wordt, dat zij gemakkelijk, met een vaste tred, snel voortgaan en onvermoeid lopen.
1. Die lichtheid en gemakkelijkheid met welke de gelovigen hun weg, en hun werk daarop, afdoen, als het wel met hen is. Iemand die zwaar beladen is kan niet lopen, maar moet slechts gaan. Doch des Heeren volk loopt, als het wel met hen is; het werk der godzaligheid zal hun dan licht en gemakkelijk zijn; wel niet zonder moeilijkheden en lastige ongemakken van buiten, maar nochtans naar binnen in de oefening van hun godzaligheid met veel gemakkelijke lichtheid. Want toch, des Heeren geboden zijn niet zwaar, 1Joh. 5:3. Het juk van de Heere Jezus is hun zacht, en Zijn last is licht, Matth. 11:30. Hierom wordt hun weg doorgaans als een weg van blijdschap en vrolijkheid beschreven. Het licht is voor

den rechtvaardigen gezaaid, en vrolijkheid voor den oprechten, Ps. 97:11. Ik ben vrolijker in den weg Uwer getuigenissen, dan over allen rijkdom.
2. Dit lopen vertoont ons ook de vaste tred van des Heeren volk in de weg van godzaligheid, voornamelijk als zij de kracht vernieuwd hebben, gelijk hier even vooraf gaat. Die lopen zal, moet telkens zijn voet wel vast zetten en gewisse treden maken. O! des Heeren volk loopt ook zo, als hun de Heere kracht geeft, en de sterkte vermenigvuldigt, gelijk er in vers 29 gezegd was. Zodat zij zeggen kunnen: De Heere HEERE is mijn Sterkte, Hij maakt mijn voeten als der hinden, Hab. 3:19. Die volgens de aantekeningen der natuurkenners van een onwrikbare vastheid in hun treden zijn. Het is dan ook van zulke gelovigen waar: Hij heeft mijn voeten op een rotssteen gesteld, Hij heeft mijn gangen vastgemaakt, Ps. 40:3.
3. Dit lopen vertoont ook de snelle voortgang van des Heeren volk op hun weg; zijnde niet alleen een wandelen, maar ook een lopen; zoals David ook zijn gedrag uitdrukt: Ik zal den weg Uwer geboden lopen, als Gij mijn hart verwijd zult hebben, Ps. 119:32. En Paulus noemt het een jagen, gelijk men in de loopbanen deed, zeggende van zichzelf: Één ding doe ik, vergetende hetgeen dat achter is, en strekkende mij tot hetgeen dat voor is, jaag ik naar het wit tot den prijs der roeping Gods, die van boven is in Christus Jezus, Fil. 3:14. Op deze voortgang het oog hebbende, zegt Salomo: Het pad des rechtvaardigen is gelijk een schijnend licht, voortgaande en lichtende tot den vollen dag toe, Spr. 4:18. En de dichter drukt het zo uit: Zij gaan kracht tot kracht, Ps. 84:8.
4. Eindelijk, dit lopen drukt hier ook zeer zoet uit de aanhoudende bestendigheid en onvermoeidheid van des Heeren volk op hun weg naar de hemel. Nooit krijgt des Heeren volk weer een afkeer van hun weg, nooit scheiden zij weer uit van de loop die zij begonnen hebben. Maar zij blijven met een voornemen des harten allen bij den Heere, Hand. 11:23. En dat het hier ook zo genomen wordt, blijkt:
B. Uit de gestalten die zij daar onder hebben en ondervinden zouden. Zij zullen lopen en niet moede worden.
1. Die een lange weg loopt, wordt vermoeid; gelijk wij lezen van de grote Zaligmaker Jezus, dat Hij vermoeid zijnde van de reis, nederzat bij een fontein, Joh. 4:6.
2. Moede te worden wordt hier geestelijk genomen voor de traagheid en de vertraging in de volbrenging van zijn plicht en werk op zijn weg. Zoals er van de goddeloze Joden staat, dat zij zeiden: Ziet, wat een vermoeidheid, Mal. 1:3.
3. Maar heel anders gaat het met degenen die de Heere verwachten, als zij de kracht vernieuwd hebben, dan zullen zij lopen en niet moede worden. Dat de natuurkenners van de arenden ook getuigen. Dat is te zeggen:
a. In het gemeen, zij zullen met een onvermoeide ijver voortgaan in de weg van godsvrucht en ware godzaligheid; het zal hun niet verdrieten, maar zij zullen, gelijk Paulus sprak, Fil. 3:14, al voortjagen. De verwachting van de Heere zal ze ijverig maken, ja zo krachtig aanzetten, dat zij onvermoeid al voortgaan en voortlopen zullen.
b. Bijzonder lopen de gelovigen zo, dat zij niet moede worden, als zij deze gestalten daaronder hebben en bevinden.
1. Als hun genegenheid niet verflauwt, hun ijver niet vertraagt en hun lust niet vermindert in en tot de oefening van godzaligheid. Even gelijk David van zichzelf getuigt, zeggende: Ik heb gehaast, en niet vertraagd Uw geboden te onderhouden, Ps. 119:80.
2. Als zij niet ongeduldig zijn op hun weg, wetende dat de Heere Die zij verwachten, toch eens zeker te Zijner tijd komen zal.
3. Als zij ook niet troosteloos heengaan, maar zelfs in hun lopen heil en voorrecht stellen.

4. Als zij onder hun lopen gesterkt worden in hun God en in Zijn belofte; even gelijk David ondervond, toen van hem geschreven werd: Hij sterkte zich in den Heere zijn God, 1Sam. 30:6.
5. Als zij de waarheid en vastheid van des Heeren toezeggingen geloven, en zo de onwankelbare belijdenis der hoop vasthouden, gelijk er staat, Hebr. 10:23.
6. Als zij zich ook verzekeren van de vervulling daarvan, en als Abraham aan de beloftenis Gods niet twijfelen door ongeloof, maar gesterkt worden in het geloof, gevende God de eer, als er staat, Rom. 4:20. Ziet, dan lopen zij zonder moede te worden.
a. Tot deze werkzaamheden en gestalten wordt des Heeren volk doorgaans in Gods Woord opgewekt, als Rom. 12:11,12: Zijt niet traag in het benaarstigen. Zijt vurig van geest. Dient den Heere. Verblijdt u in de hoop. Zijt geduldig in de verdrukkingen. Volhardt in de gebeden. En 2Petr. 1:5: En gij tot hetzelve ook alle naarstigheid toebrengende, voegt bij uw geloof deugd, en wat daar volgt.
b. Trouwens, er zijn ook verschillende redenen waarom zulk een lopen en niet moede te worden, noodzakelijk voor een godzalige is. Want een goed begin is weinig, als men niet ijverig voortgaat. Waarom de Heere Jezus ook zei: Niemand die zijn hand aan de ploeg slaat, en ziet naar hetgeen achter is, is bekwaam tot het Koninkrijk Gods, Luk. 9:62. Men kan anders geen goed einde verwachten, spr. 15:24. De onvermoeidheid bewijst de waarheid en de kracht van de genade. Daarin waren de discipelen van Christus onderscheiden van de vleselijke Kapernaieten, Joh. 6:67. Stilstaan is verachteren, Hebr. 12:15.
c. En, o wonder! De Heere Zelf belooft dat hier door Zijn genade te werken in hen die Hem verwachten, door hun kracht te vernieuwen; want daaruit vloeit het, dat zij lopen en niet moede worden. Ziedaar het eerste.
II. Doch hoe ijverig het begin mag zijn, het is weinig als men daarna trage handen en slappe knieën krijgt. Ik ontleen deze spreekwijze uit Hebr. 12:12. Als men verachtert van de genade Gods; deze spreekwijze ontleen ik uit vers 15 van hetzelfde hoofdstuk. Of als men met de Geest begonnen is, en met het vlees voleindigt, volgens Gal. 3:3. Daarom wordt er in onze tekst ook bijgevoegd: Zij zullen wandelen en niet mat worden. Waarin wederom hun werkzaamheid en gedrag wordt voorgesteld. Zij zullen wandelen. De gestalten die zij daaronder hebben en ondervinden zouden: En niet mat worden.
A. De werkzaamheid en het gedrag van des Heeren volk zou verder ook nog zijn dat zij wandelen zouden.
1. Wandelen is eigenlijk een gewillige, geschikte en voortgaande beweging, tot men komt aan een voorgestelde plaats.
2. Oneigenlijk wordt door het wandelen van des Heeren volk hier te kennen gegeven hun volharding in hun wel begonnen koers op de weg naar de hemel. *Non incepisse, sed perfecisse vertutis est, niet alleen te beginnen, maar ook te voleindigen, wordt tot de deugd vereist*. Een goed begin is wel prijzenswaardig, maar een goed einde wordt alleen gekroond. Als de rechtvaardige zich afkeert van zijn gerechtigheid, en onrecht doet, doende naar alle gruwelen die de goddeloze doet, zou die leven? Al zijn gerechtigheden die hij gedaan heeft, zullen niet gedacht worden; in zijn overtreding waardoor hij overtreden heeft, en in zijn zonden die hij gezondigd heeft, in die zal hij sterven, Ez. 18:24. Dewijl daaruit dan openbaar wordt dat hij in waarheid geen rechtvaardige was, maar alleen in inbeelding en in schijn. Het baat niet, dat men voor een tijd ijverig en driftig geweest is, men moet zijn weg volstandig ten einde brengen, en in een wel geregelde godzaligheid voortgaan tot het einde toe. Hierom wordt het volstandig gedrag van des Heeren volk bij het wandelen vergeleken, en daaron-

der uitgebracht: Zij zullen wandelen. Men schrijft van de arenden ook, dat zij in hun gang vanzelf, met een voorbeeldige tred, maar voortreden. In het bijzonder zegt dit dan:
a. Dat het volk des Heeren hartelijk, gul en gewillig zal zijn, om op de weg van godzaligheid voort te gaan. Even gelijk er in het wandelen een gewillige beweging is, alzo hebben zij uit inwendige genegenheid ook lust, ja voelen als een vanzelfsheid om op de weg van vrije genade godvruchtig voort te treden, als de Heere hun kracht vernieuwd heeft. Uw volk zal zeer gewillig zijn op den dag Uwer heirkracht, in heilige sieradiën, wordt er daarom ook gezegd, Ps. 110:3. Hoor David. Hoe lief, zegt hij, heb ik Uw wet, zij is mijn betrachting den gansen dag, Ps. 119:97.
b. Hun wandelen zegt, dat zij welgeschikt en eenparig zoeken voort te gaan, zichzelf overal, bij allen, en altijd gelijk, met voorzichtigheid als de heiligen betaamt, naar de onfeilbare regel van Gods Heilig Woord. Even gelijk er in het wandelen ook een geschikte beweging is, alzo zoeken zij ook, naar de wil Gods, zich al gedurig deze vertonende, voort te treden; niet in het wilde, maar omzichtig, de weg die naar boven leidt, om af te wijken van de hel beneden, onder het oog gedurig houdende. Daarom wordt zulk een wandelen genoemd, zijn weg wel aan te stellen, Ps. 50:15. En naar een regel wandelen, Gal. 6:16.
c. Hun wandelen zegt, dat zij ook gedurig zoeken voort te gaan, meer te vorderen en toe te nemen in de ongeveinsde godzaligheid op hun weg. Even gelijk er in het wandelen ook een gedurige voortgaande beweging is, alzo zoeken zij ook voortgang te maken, opdat hun toenemen meer openbaar mocht worden; en in dat toenemen zoeken zij ook tot het einde toe te volharden. Zulk een ziel betuigt weleens met David: Ik heb mijn hart geneigd om Uw inzettingen eeuwiglijk te doen, tot het einde toe, Ps. 119:112.
B. En dat het hier ook zo genomen moet worden, blijkt ook uit de gestalten die zij daaronder hebben en ondervinden zouden. Zij zullen wandelen en niet mat worden.
1. Een langdurige weg vermoeit niet alleen, maar maakt ook mat; dat is, zo moede dat men niet langer voort kan. Dit is eigenlijk het onderscheid tussen moede en mat, dat een moede of vermoeide, ofschoon hem de weg bang en zuur valt, echter nog voort kan gaan; maar dat een matte niet meer voort kan, maar blijven moet daar hij is. Zo lezen wij van tweehonderd mannen die met David waren, dat zij staan bleven, dewijl zij zo moede waren dat zij over de beek Bezor niet konden gaan, 1Sam. 30:10.
2. Mat te worden zegt dan hier in het geestelijke, onder of op de weg blijven staan en te blijven liggen; dat is, van achter de Heere weer af te wijken, daar men scheen Hem en Zijn partij gekozen te hebben, niet te volharden in de weg van godzaligheid tot het einde toe; maar wederom in alle ongerechtigheden zich de teugel ruim te vieren. Omdat de Joden zo deden, zei de Heere van hen: Het ganse hoofd is krank, en het ganse hart is mat, Jes. 1:5.
3. Nu, zo zou het met die de Heere verwachten niet gaan. O Neen! Zij zullen wandelen en niet mat worden. Dat wordt ook van de arenden gezegd, dat zij nooit mat worden. De gelovigen worden niet mat als zij deze gestalten hebben en ondervinden:
a. Als zij de weg van Gods zalige inzettingen, in het Evangelie zo klaar ontdekt en geopenbaard, volstandig houden; zodat zij deze Zijn wet niet vergeten, maar hun hart Zijn geboden bewaart. Zodat zij ze binden aan hun hals, en schrijven op de tafel van hun hart. Ja, dat zij Hem in al hun wegen zoeken te kennen, opdat Hij hun paden recht make, als er staat, Spr. 3:1,3,6.
b. Als zij, die zelf geen krachten hebben, gedurig tot de Heere gaan, en uit Hem kracht en sterkte halen, volgens vers 29 van ons teksthoofdstuk. Opdat zij de kracht vernieuwd hebbende, zo wandelen zouden, en niet mat worden, volgens de samenbinding van onze eigen tekst.

c. Als zij, door een zalig uiteinde aangemoedigd, al voortgaan en voortgaan, gevende het aan hun Heere over wanneer Hij hun de kroon der heerlijkheid zal gelieven op te zetten, zich ondertussen wel verzekeren dat die dag eens komen zal, en dat zij de kroon eens deelachtig zullen worden, volgens 1Kor. 9:26. Ziet, dan wandelen zij zonder mat te worden.

1. Tot deze gestalten en werkzaamheden wordt des Heeren volk ook doorgaans in Gods Woord opgewekt, als 1Kor. 15:58, Gal. 6:9, Tit. 2:7, en andere plaatsen meer.

2. Trouwens, er zijn ook verschillende redenen waarom zulk een wandelen en niet mat te worden ook noodzakelijk voor een godzalige is; want de Heere kan geen bedrog dulden. En daar het werk waarheid is, daar zal een volharden tot het einde toe zijn, Matth. 10:22. Het werk zelf eist ook een gedurige voortgang, omdat de meest gevorderde hier op aarde nog zeer ver van de volmaaktheid af is. Die niet voortwandelt, kan immers aan het einde van de weg niet komen, dat spreekt vanzelf. Het einde is ook de moeite wel dubbel waard; het loon, Matth. 20:8, de kroon, 2Tim. 4:8, en de prijs, 1Kor. 9:24, is op het einde.

3. En, o wonder! De Heere Zelf wil dat ook door Zijn genade werken in hen die Hem verwachten. Want zo luidt onze tekst: Die den Heere verwachten, zullen de kracht vernieuwen; zij zullen opvaren met vleugelen gelijk de arenden; zij zullen lopen en niet moede worden, zij zullen wandelen en niet mat worden.

a. Het is nu vanzelf klaar dat deze twee laatste stukken ook vloeien uit dat eerste; want als de Heere hun kracht vernieuwt, en doordien de Heere hun de kracht vernieuwt, lopen zij zonder moede te worden, en wandelen zonder mat te worden.

b. De vijanden van de Heere en Zijn volk zouden wel moede en mat worden, en gewis vallen, volgens vers 30 van ons teksthoofdstuk. Maar met degenen die de Heere verwachten, zou het geheel anders gaan.

VERVULLING

I. Dit gedeelte van deze belofte heeft ook niet alleen haar waarheid ten aanzien van elke gelovige in het bijzonder.

II. Maar ook ten aanzien van de Kerk in het gemeen.

A. Men zie dit in de eerste Christenkerk, in welke sommige geleerden willen, dat deze profetie bijzonder haar vervulling zou hebben, inzonderheid ten tijde van keizer Constantijn de Grote, wanneer de Heere toen na zeer zware verdrukkingen en wrede vervolgingen, de Kerk de kracht vernieuwde, zoals wij voor acht weken uw aandacht in de vervulling van het eerste gedeelte van dit vers vertoond hebben. O! wat was er toen ook een lopen zonder moede te worden, en een wandelen zonder mat te worden!

1. Men zag toen blijkbaar doorstralen:

a. Dat de gelovigen hun weg en hun werk daarop met veel gemakkelijkheid en lichtheid verrichtten. O! wat een vrolijk werk is het nu God te dienen! was toen de taal van een godvruchtige, die het laatste van de voorgaande vervolging ook beleefd had. Wat maakten zij toen een vaste tred op de weg van godzaligheid? Wat was er toen een snelle voortgang op die weg? En met welk een onvermoeidheid?

b. En dat zonder te verflauwen, zonder ongeduld en zonder tegen het werk op te zien. Zich sterkende in God, en Zijn beloften gelovende, ja, zich daarvan verzekerende.

2. Wat zag men toen ook de gelovigen hartelijk en welgeschikt toenemen op hun weg? En volstandig uit de Heere sterkte halen, en van Hem alles afwachten.

B. Ten tijde van de Reformatie is zulks andermaal in de Kerk gezien.

C. En in het laatste der dagen verwachten wij dat het nog eens heerlijker zal gezien worden.

TOEPASSING

I. Maar hoe gaat het met de meeste mensen onder ons?
A. Zijn velen van u geen naarstige lopers en wandelaars op het zondenpad, die nacht noch dag zich daarop rust geven? Maar welke vrucht zult gij hebben van die werken, waarover gij u eens zeker schamen zult? Vraag ik met Paulus, Rom. 6:21. Gij loopt op de brede weg, die ten verderve leidt. De Heere Jezus Zelf waarschuwt u, Matth. 7:13. Helaas! Wilt gij dan daarop nog voortgaan, tegen Christus' waarschuwing aan?
1. Zijn er onder u ook geen menigte stilzitters, die althans op de weg des levens niet lopen, en niet de minste moeite doen om door geloof en bekering op de rechte weg te geraken? De jongen menen het is hun tijd nog niet, volgens Pred. 9:9. Vele rijken verslijten hun dagen met hun rijkdommen te behandelen, job 21:7. Anderen hebben zoveel met hun tijdelijk werk te doen, dat zij om de zaligheid en om de eeuwigheid weinig denken. Zodat de meesten zorgeloos zijn omtrent de staat van hun ziel.
2. Zijn er ook niet onder u, die nog hun voet op het pad des levens schijnen gezet te hebben, althans die weleens voorgaven dat zij het lopen op die weg wilden beginnen, doch die lui blijven, en niet met al vorderen? Of die terstond vermoeid waren? Met de Joden, Mal. 1:13. Of die ras al genoeg gedaan hebben, volgens Matth. 5:47.
3. Eindelijk, zijn er ook niet onder u, die anders wandelen? Fil. 3:18; welker voortgang niet overeenkomt met hun begin. Die eertijds nauwgezet, maar nu los zijn? Ez. 18:24. Die eertijds godvruchtig, maar nu wereldsgezind zijn? Gal. 3:3. Die eertijds vergenoegd waren in de bijeenkomsten der oprechten, maar nu daarvan afkering zijn?
B. Wees gewaarschuwd mensen, waarmee het zo gesteld is; gijlieden zijt geen verwachters des Heeren, gijlieden zult, als vijanden van de Heere en Zijn volk, al moede en mat worden, en gewis vallen, volgens vers 30 van ons teksthoofdstuk.
C. O! dat de belofte, die de Heere hier aan Zijn volk doet, u dan nog eens uitlokte, om als wederhorigen u voor des Heeren voeten neer te werpen, en niet eerder u tevreden stellen voordat gij ook bij aanvang op de weg des levens gekomen waart. De Heere schenke daartoe Zijn genade.
II. Maar gelovigen, wat zegt gijlieden van deze toezeggingen, die wij nu deze mogen voor u verhandeld hebben? Zijn er onder u die wel zeggen zouden: O! ik bevind in mij nog al vrij wat dat naar vermoeidheid en matheid gelijkt, dat slingert mij weleens, en dat doet mij weleens vrezen of mijn werk wel in waarheid is? Hoor oprechten, die in waarheid met uw hart de weg des geloofs en der godzaligheid gekozen hebt, de Heere Zelf Getuige in dezen zijnde, laat ik u onderrichten.
A. Hier staat niet, dat die de Heere verwachten altijd zullen lopen en niet moede worden, wandelen en niet mat worden; maar volgens de samenbinding van dit vers staat hier eigenlijk dat zij zo zullen lopen en wandelen, als de Heere hun de kracht vernieuwt, dat zij dan zulks oefenen en ondervinden zullen.
B. Indien gij nu nooit iets van deze gestalten hebt ondervonden, dan hebt gij reden om te twijfelen, en dan zou ik met u twijfelen. Maar let eens oprechten, hebt gij niet weleens ondervonden dat uw hart met een grote lust bezet was naar de vrije genadeweg? En met ijver en ernst daarlangs werkzaam werd? Hebt gij ook niet weleens ondervonden dat het u heil genoeg was, en dat gij het met uw hart een voorrecht achtte, als gij maar op de rechte

weg mocht zijn? Hebt gij ook niet weleens ondervonden dat uw hart zich met die weg verenigde, en houdt gij u nu nog niet vast aan die weg? Ziedaar, dan zijn de gestalten u immers niet vreemd?
C. Tot opwekking moet ik u toeroepen: O! zoekt maar snel op deze weg voort te lopen. En volstandig daarop te wandelen.
D. Dan zult gij eens alle vermoeidheid en matheid te boven raken, en dan eeuwig zalig met de Heere zijn. AMEN.

DRIE EN VEERTIGSTE LEERREDE

JESAJA 42:3

Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken en de rokende vlaswiek, die zal Hij niet uitblussen.

INLEIDING

I. **ER** zijn twee dingen die zeer nodig omtrent de gelovigen in het werk moeten gesteld worden; met zachtmoedigheid moet er de rechte weg worden voorgedragen, en op hun tijd moeten zij ook vertroost worden.

A. Nodig hebben zij dat er met zachtmoedigheid de rechte weg wordt voorgedragen; hierom wilde de apostel ook, dat zij op elkander zouden acht nemen tot opscherping der liefde en der goede werken, Hebr. 10:24. Want zij zijn al veeltijds hardleerse discipelen, traag om iets te doen, achteloos en verzuimachtig in het volbrengen van hun plicht; en daarom is er niets dienstiger dan dat er tijdig en ontijdig aangehouden wordt met hun de rechte weg voor te stellen en onder het oog te brengen.

1. Want behalve dat de goddelozen daardoor overtuigd worden en in de schuld gesteld, zodat zij geen voorwendsel hebben, Joh. 15:22.

2. Zo worden de godzaligen daardoor ook aangespoord en uitgelokt om met volstandigheid en lijdzaamheid te lopen de loopbaan die hun voorgesteld is, Hebr. 12:1.

a. Somtijds ontvalt hun de moed in vervolgingen; en dan is het voorstellen van de rechte weg als een trompet, door welke zij tot de strijd aangemoedigd worden, om in het geloof te staan.

b. Somtijds worden zij van ketters en dwaalgeesten aangerand. En dan is het voordragen van de rechte weg een hartsterking om de waarheid standvastig aan te kleven en te belijden.

c. Somtijds zijn zij bedroefd door menigerlei verzoekingen, 1Petr. 1:6. En dan is het voordragen van de rechte weg als een tijdige regen, waardoor hun ziel verkwikt wordt.

d. Of indien zij in deze of gene fouten zich vergrepen hebben, dan is het voorstellen van de rechte weg als een kaars, waardoor hun voeten wederom gestuurd worden naar, en op de weg der gerechtigheid. Doch niet alleen is dit noodzakelijk.

B. Maar vertroostingen zijn er ook ten hoogste nodig.

1. Niet alleen vanwege de moeilijkheden van dit tegenwoordig leven, waartegen vertroostingen hun tot ondersteuning verstrekken, om onder de last der ellende niet te bezwijken, maar met blijdschap en in vertrouwen op te rijzen uit het stof.

2. Maar ook vanwege zoveel verdorvenheden en zwakheden, waarover zij meest klagen, met David, Ps. 6 en 38. En met Paulus, Rom. 7:24. Noodzakelijk zouden zij bezwijken in moedeloosheid onder de last der ongerechtigheden en verdorvenheden, tenzij de genade hun vertrouwen kwam op te richten.

C. Zo met zachtmoedigheid de rechte weg voor te dragen en de gelovigen te vertroosten, was daarom het gedurige werk der profeten en der boden Gods onder het Oude Testament. Lees maar eens Jer. 3:12-19. In nog vollere trap en mate zou dat ook het werk van

Gods knechten onder het Nieuwe Testament zijn, volgens Jes. 40:1,2. Ja, de Messias Zelf zou van beide deze stukken opzettelijk zijn werk ook maken, en daarin uitmunten; dat vindt men niet alleen voorzegd, Jes. 61:1-3.

II. Maar ook zeer duidelijk in onze tekstwoorden, in derzelver samenhang met het even voorgaande aangemerkt.

A. In het laatste van het eerste en in het voorgaande vers was van de Messias voorzegd: Hij zal het recht den heidenen voortbrengen. Hij zal niet schreeuwen noch Zijn stem verheffen, noch Zijn stem op de straat laten horen. Waarmee onder andere ook duidelijk voorzegd wordt, dat Hij met zachtmoedigheid de rechte weg zou voordragen, zelfs ook aan de heidenen.

B. Doch de gelovigen, al waren zij een zeer zwak, door veel verdorvenheden en zwakheden geslingerd, gekneusd en zeer neergebogen, zou Hij ook vertroosten; want zo luiden onze tekstwoorden: Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen.

III. Dit hoofdstuk van Jesaja:

A. Merken sommige uitleggers aan als de aanvang van een nieuwe predikatie, die in de twee volgende hoofdstukken vervolgd wordt, voornamelijk in zich behelzende, een voorzegging van de zegeningen die God zou doen ondervinden, gedeeltelijk door Cyrus, en gedeeltelijk, ja voornamelijk, door de Messias.

B. Andere uitleggers merken dit hoofdstuk en de volgende twee aan als een vervolg van dezelfde predikatie, die met het veertigste hoofdstuk van de profeet al is begonnen, voornamelijk in zich behelzende een voordragen van de rechte weg en allerkrachtigste vertroostingen, tot moedgeving en verzekering voor de moedeloze Sionieten, over en onder de uitgestelde belofte van de komst van de Messias. Dit laatste komt ons ook het meest waarschijnlijk voor, en hadden wij lust lang in de samenhang te blijven hangen, wij zouden dit als zeer waarschijnlijk met verschillende redenen uw aandacht kunnen betogen en voordragen. Doch ons liefst daarmee thans niet al te lang ophoudende, merken wij nu maar aan, dat dit hoofdstuk van Jesaja in zich behelst:

1. Een troostrijke beschrijving van Gods Knecht, de Messias, en van Zijn werkzaamheden, vers 1-7.

2. Daaruit wordt een bewijs getrokken, gelijk ook al uit het voorledene, waaruit bleek dat God machtig was nieuwe dingen, eer zij nog zijn, te voorzeggen; dat volgens vers 22 en 23 van het voorgaande hoofdstuk te bewijzen was, dat Jehovah alleen God is, vers 8,9.

3. Hierop volgen twee vermaningen, passende op dat een en ander, namelijk:

a. Om de volkeren op te wekken tot de lof van God, vers 10-17. Om de Joden te bestraffen over hun domheid en gevoelloosheid, vers 18-25.

b. De zeven eerste verzen, die een belofte en beschrijving van de Messias en Zijn werk in zich begrijpen, waartoe onze tekstwoorden behoren, leveren ons een beschrijving uit:

1. Van de Persoon van de Messias, in het eerste gedeelte van vers 1.

2. Van het werk waartoe Hij zou komen, in het laatste gedeelte van vers 1.

3. Van de manier op welke Hij dat doen zou. Hij zou dat doen met veel zachtmoedigheid, vers 2. Met volle vertroosting, op een troostvolle wijze, volgens onze voorgelezen woorden. En dat met waarheid, volgens het laatste gedeelte van ons tekstvers.

4. Van de uitkomst van Zijn werk, vers 4. Welke uitkomst nader aangetoond wordt in haar reden, zijnde Zijn Goddelijke roeping, ondersteuning en bewaring daartoe, vers 5,6, het eerste gedeelte. En dan in deszelfs heilzame gevolgen voor Joden en heidenen, in het laatste gedeelte van vers 6 en in vers 7.

IV. Zodat de voorgelezen tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen: *Een troostrijke voorzegging van de handelwijze die de Messias in Zijn werk houden zou, zullende zwakke, geslingerde, gekneusde en zeer neergebogenen niet voor het hoofd stoten of hard behandelen, maar ondersteunen en wederom oprichten.*
Is er iets dat de ziel van een zwakgelovige meer beroert en ontrust dan de bedenking van haar overgrote zwakheid en menigvuldige onvolmaaktheid? Daartegen behelst deze tekst een uitnemende vertroosting in zich.
O Heere, zegen dit woord, en laat Uw volk er merkelijk onder vertroost worden! Amen.
V. Tot opening van deze woorden moeten wij acht geven:

I. Op de Persoon daar hier van gesproken wordt, in onze tekst tweemaal uitgedrukt door het woordje Hij.
II. Op hetgeen dat hier van Hem getuigd wordt. Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen.

VERKLARING

I. Die hier in onze tekst:
A. Sprekende wordt ingevoerd, en dit derhalve zegt, is niemand anders dan God de Vader, de Eerste Persoon in de aanbiddelijke Drie-eenheid, de Vader van de Heere Jezus Christus. Dat blijkt:
1. Uit vers 27 van het voorgaande hoofdstuk, daar Hij Zich zo laat horen: Ik, de Eerste, zeg tot Sion: Ziet, ziet ze daar; en tot Jeruzalem: Ik zal een blijde boodschap geven. Zijnde Hij in die zin ook onder de drie Goddelijke Personen de Eerste.
2. Uit vers 1 van ons teksthoofdstuk: Zie Mijn Knecht, Die Ik ondersteun, Mijn Uitverkorene, in Denwelken Mijn ziel een welbehagen heeft. Ik heb Mijn Geest op Hem gegeven. Daar Hij Zich van de Messias, als Zijn Knecht, en van Zijn Geest onderscheidt.
B. De Persoon daar hier van gesproken wordt, tweemaal in onze tekst uitgedrukt onder het woordje Hij:
1. Hebben sommigen gewild, dat de profeet Jesaja zelf zou zijn; en dat er zo mee te kennen gegeven wordt, dat hij de arme en geringe met veel zachtmoedigheid en ontferming ontmoeten en behandelen zou. Was het alleen de Joden Aben Ezra en zijns gelijken die dit zo verdraaiden, wij zouden zwijgen. Maar dat Grotius hen daarin volgt, en het ook op Jesaja zelf brengt, is niet wel te verdragen. Jesaja is immers geen licht der heidenen, en een verlosser van de gevangenen geweest, zoals van Deze voorzegd wordt, vers 6,7 van ons teksthoofdstuk. Dat is van Jesaja nooit waar geweest.
2. Anderen hebben gewild dat dit hier van de koning Cyrus zou gezegd worden; en dat er dus mee zou worden aangeduid dat hij een werktuig zou zijn tot redding en verlossing van Gods arm en teder volk, uit de hand der geweldenaars, en uit die landen waarheen het door hun wreedheid vervoerd was. Niet alleen verklaren het verschillende Joodse meesters zo, maar met veel verwondering hebben wij gezien dat er ook Engelse godgeleerden zijn welke die Joodse meesters daarin navolgen. Daar immers de uitdrukkingen van vers 1,4,6 onmogelijk op Cyrus, dan met de uiterste verwringing, kunnen worden thuisgebracht.
3. Met de meeste Christenuitleggers stellen wij vast dat hier niemand anders dan van Vorst Messias wordt gesproken, en dat hier van Hem wordt gezegd dat Hij het gekrookte riet niet zal verbreken, en de rokende vlaswiek niet zal uitblussen. Onder de Joodse mees-

ters heeft Abernabel dit ook van de Messias verklaard. De Chaldeeuwse verklaarder was ook van datzelfde begrip. En het blijkt ook klaar dat dit niemand anders dan de Messias is:
a. Uit al het gezegde in de voorgaande verzen, dat op niemand dan op de Messias past.
b. Omdat alles wat hier, en in de samenhang van Deze gezegd wordt, op andere plaatsen aan de Messias duidelijk wordt toegeschreven.
c. Het blijkt ook volzeker uit Matth. 12:17-21, daar deze gehele profetie op de Messias wordt thuisgebracht, en gezegd in Hem vervuld te zijn. Hier wordt dan zeker van Vorst Messias gesproken.
II. Van de Messias wordt hier nu voorzegd: Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen. Wij horen hier spreken van het gekrookte riet en de rokende vlaswiek. En daaromtrent wordt getuigd, dat de Messias het niet zal verbreken, en die niet zal uitblussen.
A. Wij horen hier dan spreken van het gekrookte riet en de rokende vlaswiek.
1. Wat de letter van die twee uitdrukkingen of omschrijvingen aangaat.
a. Aangaande het eerste, het gekrookte riet, merken wij maar met een kort woord aan:
1. Dat het Hebreeuwse grondwoord *Kanaeb*, dat wij hier in de grondtekst vinden, zowel kan vertaald worden door *een rotting*, als door *een riet*; en dat een gekrookte rotting bij de Ouden werd aangemerkt als een zinnebeeld van zwakheid en onmacht. Daar sommige uitleggers denken dat in Jes. 36:6 duidelijk op gezinspeeld wordt, daar wij de overzetting zo lezen: Ziet, gij vertrouwt op die gebroken rietstaf, op Egypte. De eigen en rechte betekenis is echter die van een riet; een gewas in het gemeen van geen grote dikte, en door zijn holheid van niet veel sterkte. Gewoonlijk is het riet een zinnebeeld van zwakheid.
2. Het gekrookte riet, dat is, een gekneusd, gepletterd, gekreukt riet, dat wel niet geheel aan stukken gebroken, maar echter verpletterd en gekneusd is; zodat de onzen het heel wel vertalen door het gekrookte riet. Gewoonlijk is een gekrookt riet een zinnebeeld van het allerzwakste.
b. Aangaande het tweede, van de rokende vlaswiek, merken wij ook maar met een kort woord aan:
1. Dat men door de vlaswiek hier in de letter moet verstaan een lemmet, of enige samengedraaide draden van vlas, zoals men ze in een lamp of kaars doet. In deze zin komt hier de vlaswiek voor. Gewoonlijk is zulk een vlaswiek een zinnebeeld van iets onaanzienlijks.
2. De rokende vlaswiek zal zeggen, een vlaswiek die al donker wordt, die op het punt staat om uit te gaan, die nog maar even flikkert, en flikkerende rook uitwerpt. Gewoonlijk is zulk een rokende vlaswiek een zinnebeeld van een kwijnende staat.
1. Dat deze twee uitdrukkingen of omschrijvingen hier:
a. Niet eigenlijk en naar de letter moeten worden opgevat en verstaan, is vanzelf klaar. Want:
1. De waardigheid en heerlijkheid van de Persoon daar hier van geprofeteerd wordt, de Messias, eist hier om geheel wat anders te denken.
2. Wat zou deze belofte in hebben, als ze maar behelsde dat Hij een gekneusd riet niet verder verbreken, en een smeulende vlaswiek niet geheel uitblussen zou, immers niet met al?
3. Zou dat tot opbeuring van moedeloze Sionieten kunnen strekken, waartoe het niet al bijgebracht wordt? Immers neen.
4. Hij zou het recht den heidenen voortbrengen, vers 1. De manier waarop, zou ook zijn, dat Hij het gekrookte riet niet zou verbreken, en de rokende vlaswiek niet uitblussen.

Bijgevolg kunnen deze omschrijvingen niet eigenlijk en naar de letter opgevat en verstaan worden.
b. Nu is het des Heeren Geest veel eigen, en bijzonder in de profetische Schriften, van personen te spreken onder zinnebeeldige uitdrukkingen. Het is zeker dat wij er hier ook door worden opgeleid tot een zeker soort van persoon, onder die omschrijvingen ons afgebeeld.
1. Dit alleen van de Joden te verstaan waarin nog een weinig godsvrucht zou overig zijn, doch bijna door de geleden rampen uitgeblust en verdoofd, is veel te weinig en tegen de samenhang strijdende, dewijl hij op deze wijze de heidenen ook het recht zou voortbrengen, zoals uit vergelijking met vers 1 blijkt.
2. De kracht en nadruk van de spreekwijzen, mitsgaders de gehele samenhang van deze profetie, tonen vrij klaar dat men door het gekrookte riet en de rokende vlaswiek hier moet verstaan zodanige mensen, die met de komst van Christus in de wereld, voorwerpen van Zijn genade en ontferming zouden zijn, en aan wie Hij door de heilleer des Evangelies de rechte weg met zachtmoedigheid zou bekend maken. Doch die ondersteuning, opbeuring en oprichting zouden die van node hebben; bijgevolg zodanige mensen die treurig, gebogen, zwak, verlagen, kwijnend, donker, moedeloos en gebroken van hart zijn.
a. Indien wij deze twee omschrijvingen hier nu zouden willen onderscheiden, dat ook wel zijn bedenking al heeft.
*. Dan kunnen wij niet toestemmen:
/. Dat men de eerste, van het gekrookte riet, alleen betrekkelijk maakt op uiterlijke rampen en tegenspoeden naar de wereld, en zo erdoor verstaat mensen, die daardoor als gekneusd en gepletterd zijn.
//. En dat men de tweede, van de rokende vlaswiek, alleen betrekkelijk maakt op het geestelijke, op de toestand van de ziel, en dan daardoor verstaat mensen die naar binnen donker, moedeloos en kwijnende zijn. Door beide deze uitdrukkingen wordt meest en voornamelijk, zo niet geheel en alleen, op de geestelijke en zielstoestand geoogd.
**. Daarom komt ons dit nog vrij bedenkelijker voor:
/. Dat men door het gekrookte riet denkt, meest geoogd te worden op eerst beginnende en recht zoekende zielen, daar al vrij wat, ja, het wezenlijke werk des geloofs zelf bij gevonden wordt en in omgaat, en die zo in de grond en bij aanvang al waarheid des harten bezitten. Doch die daaromtrent nog zeer donker zijn, die weinig kracht hebben om door te breken, dit van zichzelf niet kunnen of durven geloven, noch zichzelf toe-eigenen; en daarom treurig, verslagen, zeer gebogen en dikwijls ook moedeloos, als een gekrookt en gekneusd riet bij zichzelf zijn, die hun hoofd en hart niet kunnen opheffen.
//. En dat dan door de rokende vlaswiek meest geoogd zou worden op zulke Christenen die weleer enig licht en ruimte over hun staat hadden, die weleer met veel ernst en kracht doorbraken, die weleer hun licht lieten schijnen voor de mensen; maar in wie alles daarna wederom aan het zakken en verflauwen geraakt is, die dor en dodig geworden zijn, en die daardoor in een geestelijk kwijnende staat en onder vervreemding gekomen, daarop ook donker geworden zijn, schijnen te zullen uitgaan, en, als een rokende vlaswiek, meer damp en stank, dan licht te hebben. Dat altijd zeker beide deze soorten van mensen onder beide deze uitdrukkingen mede ingesloten en begrepen worden, lijdt geen tegenspraak.
b. Allerliefst evenwel vatten wij beide deze zinnebeeldige uitdrukkingen tegelijk op, als met des te meerdere nadruk dezelfde personen verbeeldende en vertonende, namelijk zulken, die als het gekrookte riet en de rokende vlaswiek in hun bestaan zijn; waardoor dan dezulken worden aangeduid en te kennen gegeven:

*. Die zeer zwak, teder en onsterk zijn; of omdat het genadewerk in hen nog niet krachtdadiger doorbreekt en doorwerkt, of omdat zij door verflauwing in ernst, geloof en liefde, in kracht en sterkte wederom zeer afgenomen en verminderd zijn. Och! wat al verdorvenheid, ongelovigheid en zwakheid in de verrichting van het goede bevinden zij in zich. Is het willen nog wel enigszins bij hen, het goede te doen dat vinden zij niet, om te spreken uit Rom. 7:18. Menigmaal durven zij nauwelijks met die man uit het Evangelie uitroepen: Ik geloof Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp, Markus 9:24. Ja, zij dwalen dikwijls als verloren schapen, om te spreken uit Ps. 119:176. Ziet, zo zwak is een gekrookt riet, het kan als niet overeind en rechtop staan; en een rokende vlaswiek, er is geen kracht meer bij om te branden.
**. Dezulken, die daardoor ook zeer onvast, los en waggelende zijn; of, omdat zij nog geen doorbrekend licht hebbende noch van de Heere enigszins bevestigd zijnde, zeer geslingerd worden omtrent hun staat, dikwijls niet wetende wat ze van zichzelf moeten denken, zeggen en vaststellen. Of, omdat het werk der genade zeer veranderlijk in hen is, zodat zij niet dan maken en breken; dan komt er eens een flikkeringentje, dan schijnt alles weer dood en over te zijn. O! het is niet te zeggen hoe licht de zodanigen van de baren van tegenspoed en de winden van aanvechtingen bewogen en twijfelmoedig gemaakt worden; zodat zij bijna weleens uitroepen met de Kerk, zoals er staat Jes. 49:14: De Heere heeft mij verlaten, en de Heere heeft mijner vergeten. Of met Asaf, Ps. 77:10: Heeft God vergeten genadig te zijn? Heeft Hij Zijn barmhartigheden door toorn toegesloten? Dat is ook bijzonder de eigenschap van een gekrookt riet, en van een op het laatst brandende vlaswiek.
***. Dezulken die zeer neergebogen, gebroken, gepletterd, donker en duister zijn; of, omdat zij de Heere nog nooit met bewustheid en volle verruiming van hun ziel gevonden hebben; of, omdat de Heere thans ver van hen schijnt te zijn, en het licht van Zijn aangezicht voor hen verbergt. O! het is niet te zeggen hoe dit hun gemoed al beklemmen, neerbuigen, verpletteren, donker en duister maken kan; zodat zij met Asaf moeten zeggen, Ps. 77:3,4,11: Mijn ziel weigert getroost te worden, mijn ziel is overstelpt, ik ben verslagen, dit krenkt mij. Zo is een gekrookt riet bijkans gebroken, en een rokende vlaswiek donker en bijna uitgeblust.
****. Dezulken daar nog maar zeer weinig wezenlijk genadewerk in gevonden wordt; of, omdat zij eerst bij aanvang op de weg gekomen zijn; of, omdat zij na hun overgang weinig of niet gegroeid en toegenomen zijn. Dit maakt de zodanigen weleens zeer bekommerd, en doet zichzelf al dikwijls eens verdenken, die en die heeft dat en dat, heeft dat ondervonden en is zo toegenomen; ik daarentegen ken dat niet, ondervind dat niet en heb dat niet. Waardoor het geloof weleens zo begint te bezwijmen, dat men wel vragen zou: Hoe hebt gij geen geloof? Als er staat, Markus 4:40. Zo is er in een gekrookt riet weinig wezen, en bij een rokende vlaswiek weinig olie of smeer.
*****. Dezulken die als in een geestelijke tering zijn, veel geestelijke flauwten krijgen en dikwijls maar schijnen te zieltogen. Of wanneer het genadewerk nog eerst in zijn begin bij hen is, terstond alweer verflauwende, en telkens als in een flauwte weer neerzijgt. Of wanneer God daarna Zijn genade invloeden hun onttrekt en onthoudt; hun ziel begint dan te kwijnen en als geestelijk de tering te krijgen. Zo is een gekrookt riet neervallende, en een rokende vlaswiek kwijnende en verflauwende.
******. Dezulken die alle moed opgeven, en ten uiterste moedeloos worden; of in het begin, of in de voortgang op de weg, zeggende met de Kerk, Klaagl. 3:18: Mijn sterkte is

vergaan, en mijn hoop van den Heere. Zo is een gekrookt riet neergeslagen, en een rokende vlaswiek op het einde. Ziedaar wie gekrookte rieten en rokende vlaswieken zijn.
B. Het gedrag van de Messias omtrent de zodanigen zou zijn: Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen. Christus zou dan die herder niet gelijk zijn, die het zieke schaap de keel afsteekt; neen, Hij zal dezulken niet verbreken, die zal Hij niet uitblussen. De manier van spreken is wel verschillend; doch de zin van beide deze uitdrukkingen komt op één uit. Wij zullen dan beide deze uitdrukkingen maar wederom samen opvatten. Hier is een manier van spreken die men *Meiosis* noemt, waardoor men *minder zegt dan men meent*. Hier wordt een ontkennende manier van spreken gebruikt, en gezegd wat Hij niet doen zal, meteen ook insluitende de tegengestelde daad, namelijk de genade die Hij de zodanigen bewijzen zal. Zodat met beide deze uitdrukkingen:
1. Aan de ene kant wordt te kennen gegeven dat de Messias de gekrookte rieten en de rokende vlaswieken om hun zwakheid, onvastheid, neergebogenheid, kleinheid, flauwheid en moedeloosheid, ofschoon die dingen niet goed zijn, echter niet verwerpen zal. Hij zal het gekrookte riet niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen, zegt dan in dit opzicht in het bijzonder, dat Hij die kleinen en moedelozen:
a. Niet zal voor het hoofd stoten, afwijzen en de rug toekeren, wanneer zij tot Hem komen, en Hem om ontferming en genade aanlopen; maar dat Hij daar integendeel zo gereed voor zal zijn als voor anderen, indien zelfs niet gereder. Want dezulken nodigt Hij boven anderen, zeggende: Komt herwaarts tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven, Matth. 11:28.
b. Dat Hij de zodanigen niet fors of niet hard behandelen of bejegenen zal, zodat Hij ze met geen harde taal op het lijf zal vallen, en zo de breuk eerder vergroten dan genezen; maar dat Hij ze zal lokken, en naar hun hart spreken, als er staat, Hos. 2:13.
c. Dat Hij de zodanigen niet verder zal neerslaan, en maar geheel verloren laten gaan. O neen! De nooddruftige zal niet altijd vergeten worden, noch de verwachting der ellendigen in eeuwigheid verloren zijn, Ps. 9:19. Zie, dat willen deze twee spreekwijzen aan de ene kant.
2. Aan de andere kant, worden de gekrookte rieten en rokende vlaswieken met beide deze uitdrukkingen verzekerd van medelijden en hulp van de Messias, dat Hij het kleintje en het weinigje dat in hen is, zal versterken en vermeerderen. Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen, zegt dan in dit opzicht in het bijzonder:
a. Dat Hij het allerminste van de genade dat er in hen is, al was het nog zo klein, nog zo weinig en nog zo gering, evenwel in hen hoogachten, erkennen en aannemen zal; even gelijk er gezegd wordt, Jes. 66:2: Op dezen zal Ik zien, op den armen en verslagenen van geest, en die voor Mijn woord beeft.
b. Dat Hij met hun zwakheden en gebreken zeer veel geduld zal hebben, die met lijdzaamheid in hen verdragen, ja, dat Hij Zich zeer goedertieren naar hun zwakheden ook schikken zal. Hij zal de lammetjes in Zijn armen vergaderen, en in Zijn schoot dragen; de zogenden zal Hij zachtkens leiden, was er daarom ook al van Hem voorzegd, Jes. 40:11.
c. Dat Hij zeer veel medelijden met hun zwakheden zal hebben en vertonen, en zich op een allertederste wijze over hen ontfermen. Hij zal Zich over Zijn ellendigen ontfermen, wordt er daarom ook voorzegd, Jes. 49:13.

d. Dat Hij hen onder al die zwakheden en gebreken echter nog zal ophouden, en in het geestelijke leven behouden en bewaren. De Heere is toch nabij de gebrokenen van hart, en Hij behoudt de verslagenen van geest, Ps. 34:19.
e. Dat Hij hen op Zijn tijd vertroosten, vervrolijken en verkwikken zal. Zalig zijn toch die treuren, want zij zullen vertroost worden, Matth. 5:4.
f. Dat Hij hen wederom oprichten, en op Zijn tijd weleens merkelijk bevestigen zal. De Heere richt toch op de gebogenen, Ps. 146:8.
g. Dat Hij hen de krachten vermeerderen en hen versterken zal. Hij geeft den moeden kracht, en Hij vermenigvuldigt de sterkte dien, die geen krachten heeft, Jes. 40:29
h. Dat Hij hen genezen, redden en met allerlei zegen beschenken zal. Hij geneest de gebrokenen van harten, en Hij verbindt ze in hun smarten, Ps. 147:3.
i. Ziet, zo zal de Messias het gekrookte riet niet verbreken, en de rokende vlaswiek niet uitblussen.
1. En geen wonder dat de Messias met de zodanigen alzo handelen zou; want Hij Zelf is de verdienende Oorzaak, en ook de Auteur van dat weinigje dat er in de zodanigen is. Alzo zegt de Heere: Gelijk wanneer men most in een bos druiven vindt, men zegt: Verderft ze niet, want daar is een zegen in. Alzo zal Ik het om Mijner knechten wil doen, Jes. 65:8. Hij zou een barmhartig en getrouw Hogepriester zijn, volgens Hebr. 2:17. Dat zou het einde van Zijn komst in de wereld zijn, om der mensen zielen niet te verderven, maar om te behouden, Luk. 9:56.
2. Dit is daarom ook overal in de rol der Profeten van Hem duidelijk voorzegd; neem maar eens deze drie plaatsen voor alle: Jes. 61:1-3, Ez. 34:16, Zach. 8:7.
3. Hieruit blijkt nu immers zeer klaar, dat Jehovah alleen God is, dewijl Hij dit voorheen heeft laten voorzeggen, dat geen afgoden doen konden.
4. Dit strekt recht tot opbeuring en moedgeving voor de moedeloze Sionieten; waartoe eigenlijk deze predikatie van Jesaja ingericht was.

VERVULLING

Gelijk dit nu zo voorzegd was, evenzo is het ook vervuld. Daar de Heere Jezus meest naar heeft omgezien, daar Hij Zijn genade meest aan heeft ontdekt, dat zijn mensen geweest die men recht bij een gekrookt riet en bij een rokende vlaswiek vergelijken mag; en zodanigen ziet men dat Hij ook nooit heeft verbroken of uitgeblust. Armen van geest, treurigen, door vervolging gedrukten en gesmaden heeft Hij opgebeurd, Matth. 5:3,4,10,11. Vermoeiden en belasten riep Hij tot Zich, Matth. 11:28. Zondaren riep Hij tot het Koninkrijk Gods, Matth. 21:31. Ziet dat ook in die tollenaar, Luk. 18:13,14. In die vrouw, die een zondares was, Luk. 7:38,47. In de Kananese vrouw, Matth. 8:813. In een vallende Petrus, Luk. 22:32. In een kleingelovige Thomas, Joh. 20:24-29. Ja, het Evangelie is vol van bewijzen dat dit woord van Jezus vervuld is. En zo handelt Hij nog, dat leert de ondervinding elke begenadigde. Jezus Christus is dan zeker de Messias.

TOEPASSING

I. Dit is toch nog al menigmaal de gestalte en gesteldheid van de ware kinderen Gods, inzonderheid bij en in hun eerste overgang en bekering, dat zij als een gekrookt riet en een rokende vlaswiek zijn. En daarom is dit woord voor hen als een dronk koud water voor een vermoeide ziel, tot een zonderlinge troost en opbeuring. Er is al veeltijds dan

maar een kleine mate van genade in hen, en dat weinigje is nog vermengd met veel verdorvenheid. Het gaat met Gods kinderen in de genade gelijk met de mensen in de natuur, zij zijn niet allen even groot en sterk. Er zijn verschillende trappen in het Christendom.
A. Sommigen zijn als in de geboorte, Gal. 4:19. Anderen als nieuwgeboren kindertjes, 1Petr. 2:2. Sommigen zijn nog jong en teer, 1Kor. 3:1. Anderen zijn opgewassen tot hun jongelingschap, 1Joh. 2:13. Anderen zijn mannen in kracht, die tot de volmaaktheid voortvaren, de zinnen geoefend hebbende, tot onderscheiding beide goed en kwaad, Hebr. 5:14.
B. Daarenboven, niemand van de ware godzaligen staat zo vast geworteld, al was hij een ceder op de Libanon, of hij zal nog weleens somtijds door sterke stormen zo geschud en bewogen worden, dat hij zwaar valt; waarom de sterkste te gedenken heeft dat hij ook alras wederom een gekrookt riet en een rokende vlaswiek zou kunnen worden. De Delila der zonde kan de sterke Simsons wel verzwakken; daar de apostel op zag, als hij zei: Zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle, 1Kor. 10:12.
C. Daarenboven, de zwakste kinderen Gods zijn wel de meesten; in een stad zijn gewoonlijk meer jonge kinderen dan oude mannen; en zo zijn er in de Kerk ook meer zwakke dan sterke Christenen.
Ziet hier een troosttaal voor u, zwakke, waggelende, neergeslagen, kleine, donkere en moedeloze Christenen, die u terecht wel opbeuren en bemoedigen mag. Jezus de Immanuël stoot u niet voor het hoofd, wil u niet hard behandelen of verder neerslaan; maar u aannemen, verdragen, Zich over u ontfermen, u ophouden, vertroosten, bevestigen, de kracht vermeerderen en genezen. O zalig heil! O dierbare troosttaal voor recht benauwde zielen!
1. Doch is er een woord of belofte in de gehele Bijbel, welke jammerlijk misbruikt, en van duizenden zonder grond toegeëigend wordt, tot groot nadeel en schade van hun eigen ziel, zo is het dit ons tekstwoord. Elk mens is toch genegen zichzelf flatteren. Hier komt het vandaan, dat velen zich ook al onder die gekrookte rieten en rokende vlaswieken tellen, en zich dan ook al strelen en vleien met die goede belofte, dat zij niet verbroken en niet uitgeblust zullen worden. En ondertussen is dikwijls hun gehele werk maar bedrog. En dat zijn zodanige mensen, die menen dat zij gekrookte rieten en rokende vlaswieken zijn.
a. De een, omdat hij enige kennis heeft van zijn ellendestaat, en dat hij een verdoemelijk zondaar voor God is, dat hij erkent en toestemt.
b. De ander, omdat hij weleens gezien heeft, ja, ook al met vrij wat aandoening van zijn hart onder het oog heeft gekregen dat hij nog onbekeerd en zonder zaligmakende genade was.
c. Een derde, omdat hij deze en die zonde verfoeit, zichzelf veroordeelt, en om genade roept en bidt.
d. Een vierde, omdat hij weleens het heeft moeten uitschreeuwen, ik ga verloren, ik ga naar de hel, en dat zelfs met tranen, ontsteltenis en zeer veel aandoening.
e. Een vijfde, omdat hij zeer naar en verlegen geworden is, zodat hij zelfs naar die of die moest gaan, en het niet langer kon inhouden.
f. Een zesde, omdat hij veel werk van bidden en schreien maakt, en zelfs lang daarin aangehouden heeft. Dit, denken zij, maakt hun een gekrookt riet en rokende vlaswiek.
2. Maar arme mens, ging dit door, dan waren Ezau, Saul, Achab en Judas ook zeker zodanigen geweest. Zegt gij, die meenden het niet, die deden het maar uitwendig; maar ik meen het, het gaat mij ter harte. Ei! zou Ezau het niet gemeend hebben, als hij met tranen

plaatsen van berouw zocht? Hebr. 12:17. Saul, als hij zijn stem ophief en weende, en tot David zei: Gij zijt rechtvaardiger dan ik? 1Sam. 24:17. Judas, als hij van naarheid heenging, en zichzelf verworgde? Matth. 27:5.
a. Hebt gij wel ooit de belediging, die God door uw zonden krijgt, zo op uw hart gekregen dat het u naar God recht bedroefd maakte?
b. Heeft de verdorvenheid van uw hart u wel ooit verlegen gemaakt?
c. Heeft het u wel ooit gelovig naar Jezus uitgedreven en werkzaam gemaakt? Och! Zag gij uw zelfbedrog, en mocht dat u eens recht verbroken maken.
II. Gij, daar die dingen al in worden gevonden, en die nog maar in uw eerste overgang naar de Heere Jezus zijt; u roep ik toe uit Gods Naam: Het gekrookte riet zal Hij niet verbreken, en de rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen.
A. Gij zijt het, daar Hij met uitgestrekte armen en met een open hart naar wacht, u wil Hij hebben.
1. Zegt gij, Jezus is voor mij te groot, ik ben voor Jezus veel te onwaardig? Ik verzeker u, zulke diep onwaardigen wil Hij hebben; ga maar toe; het gekrookte riet zal Hij niet verbreken.
2. Of denkt gij, ik ben veel te zondig en te vuil voor de heilige Jezus? Heeft Hij wel ooit gezegd, die maar zo of zo zondig is, die wil Ik maar hebben? Al waart gij een moordenaar aan het kruis, Hij zou u niet afwijzen, niet verbreken, niet uitblussen.
3. Of denkt gij, ik ben nog niet genoeg verbrijzeld? Maar is de verbrijzeling niet al ruim genoeg, als ze u belet naar Jezus te gaan? Die maar komt, zal Hij niet uitwerpen, Joh. 6:37.
B. Die reeds al wat op de weg geweest zijt, hoe is het met u gesteld?
1. Zegt gij, ik ben ook al dikwijls nog zeer onvrijmoedig om tot Jezus te gaan? O! het gekrookte riet zal Hij niet verbreken.
2. Of zegt gij, ik ben donker, moedeloos en treurig? Hoort het: De rokende vlaswiek zal Hij niet uitblussen.
3. Of zegt gij, ik word dikwijls zeer geslingerd over mijn staat? O! geen nood, een waggelend riet zal Hij niet verbreken.
4. Of zegt gij, ik heb maar zeer weinig licht en leven? O! geen nood, al zijt gij maar een rokende vlaswiek, zo zal Hij u niet uitblussen.
C. Ware gelovigen, ik roep u allen hier nog toe:
1. Wees toch nederig, wees niet hoog gevoelende, maar vreest, Rom. 11:20. Spreek nooit te hoog op, met Petrus, Matth. 26:33. Och! Wat hebt gij kleine kracht! O, de sterksten worden weleens zwak! De eikenboom, in de fabel, verweet het riet zijn zwakheid; maar toen er een storm kwam werd hij ontworteld; die meest voorgeven, zijn altijd de besten niet.
2. Wees niet tevreden in uw zwakheid, al veracht de Heere uw kleinheid niet; nochtans moet gij daarin niet rusten. Hij eist meer van u; hebt gij een talent, begraaf het niet.
D. Weet het tot uw troost, gelovigen, daar ik thans mee sluit, uit Fil. 1:6: Dat Hij Die in u een goed werk begonnen heeft, dat ook voleindigen zal. AMEN.

VIER EN VEERTIGSTE LEERREDE

JESAJA 50:10 Eerste deel

Wie is er onder ulieden, die den HEERE vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort? Als hij in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des HEEREN en steune op zijn God.

INLEIDING

I. **NADRUKKELIJK** en voor begenadigden gans troostvol is de taal van de opperste Wijsheid, als Hij zegt: De Naam des Heeren is een sterke Toren; de rechtvaardige zal daarheen lopen, en in een hoog Vertrek gesteld worden, Spr. 18:10. Twee onderscheiden zaken merken wij thans maar op uit deze woorden, welke die lippen, die van melk en honingzeem druppen, daar ook zeker onder andere in bedoelden:
A. Aan de ene kant wil Hij de werkzaamheid van de vromen vertonen, die zij altijd moeten, en veeltijds ook zullen zoeken te oefenen, namelijk als zij door tegenspoeden, verdrukkingen, andere onheilen of ongestalten van buiten of van binnen overrompeld worden, gelijk immers de tegenspoeden der rechtvaardigen vele zijn, Ps. 34:20. Dat zij dan:
1. Begeren en verlangen naar de Heere, naar Zijn gemeenschap, naar Zijn genieting en naar Zijn nabijheid; zodat zij met de dichter weleens uitroepen: Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God, Ps. 42:2. Ja, ook met hem betuigen: O God, Gij zijt mijn God, ik zoek U in den dageraad, mijn ziel dorst naar U, mijn vlees verlangt naar U; in een land, dor en mat, zonder water, Ps. 63:2.
2. En dat zij daarop zich dan ook dadelijk werkzaam en aanhoudende tot de Heere begeven, met toekering van hun zielen tot Hem in de gebeden, in toevluchtneming, in verootmoediging, in opdraging, in overgeving, ja in neerwerping van zichzelf op Hem. Trouwens, hoe zouden de rechtvaardigen dit kunnen nalaten, daar voor hen zulk een dierbaar heil in steekt?
B. En dit is het andere dat wij ook uit deze woorden opmerken, namelijk dat de Naam des Heeren dan een sterke Toren voor hen is, en zij in een hoog Vertrek gesteld worden. Dat is te zeggen:
1. Dat de Heere hun daaronder dan zal doen staan en staande blijven in de genade; of gelijk de dichter van Gods volk zegt: God is in het midden van hen, zij zullen niet wankelen, God zal ze helpen, Ps. 46:6.
2. Dat de Heere het zo zal schikken en besturen door Zijn almachtige kracht, dat al die ongestalten en onheilen die hun ontmoeten, niet nadelig, maar voordelig voor hun genadestaat zijn; dewijl zij daardoor lijdzaamheid en bevinding zullen krijgen; en wanneer zij er uit gered zijn, kunnen merken dat al die dingen hun medewerken ten goede, Rom. 8:28.
3. Eindelijk, dat de Heere hen ook zal uitredden, en ze volkomen er uit bevrijden, zoals Hij Zelf belooft, Ps. 50:15. Ziet, zulk een grote zegen hebben zij van de Heere te verwachten, die tot Zijn Naam lopen!

II. Is het dan wel wonder mijn vrienden, dat Vorst Messias degenen onder Zijn volk die in duisternissen wandelen, en geen licht hebben, ook toeroept: Dat zij betrouwen op den Naam des Heeren, en steunen op hun God? Gelijk wij u in onze tekst voorlazen.
III. Vorst Messias was met de aanvang van het voorgaande hoofdstuk van onze Jesaja al sprekende ingevoerd. In dit hoofdstuk vervolgt de Heiland Zelf het woord te voeren, reden gevende, waarom de meeste Joden, met het begin van het Nieuwe Testament, buiten Gods genade en gemeenschap ongelukkig en jammerlijk rampzalig aan het omdolen en afzwerven zouden raken. Hij toont hun aan:
A. Dat Hij, de Heere, daarover van hen niet kan beschuldigd worden, als Hij zo sprekende voorkomt: Alzo zegt de Heere, waar is de scheidbrief van ulieder moeder, waarmede Ik ze weggezonden heb? Of wie is er van Mijn schuldeisers, dien Ik u verkocht heb? In het eerste deel van vers 1.
B. Maar Hij bewijst dat de schuld in henzelf is, zeggende: Ziet, om uw ongerechtigheden zijt gij verkocht, en om uw overtredingen is uw moeder weggezonden, in het laatste gedeelte van vers 1. Tonende ook:
1. Wat hun allervoornaamste overtreding was, het verwerpen van Hem, de Messias Zelf, in het eerste deel van vers 2.
2. Mitsgaders dat zulks een God tergende boosheid en gruweldaad was. Omdat zij Zijn almacht zo verachtten, op het laatste van vers 2 en vers 3. Omdat Hij ze met zoveel zoetheid en ernst gezocht had, in vers 4. En omdat Hij Zich zo gewillig aan alle smaad, spot en lijden, dat zij Hem aangedaan hadden, had overgegeven, van vers 5 tot vers 9 ingesloten. Ziet, daarom zouden zij allemaal als een kleed verouden, en de mot zou ze eten; zo besluit Hij vers 9.
3. Doch opdat de vromen onder hen hierdoor niet zouden geslingerd en in de grond geboord worden, verdeelt Gods Zoon het Jodendom in twee soorten.
a. Sommigen die nog de Heere zouden vrezen, en naar de stem Zijns Knechts horen. En Hij wil dat die, al is het dat zij in de duisternissen wandelen, en geen licht hebben, dat zij echter toch maar vertrouwen op de Naam des Heeren, en steunen op hun God; als Die hen waarlijk in de genade zal staande houden, door al hetgeen hun ontmoet, hun genadeleven vermeerderen en ze eindelijk uit alle onheilen redden, in onze tekst.
b. Daar de ongehoorzamen, die een vuur aanstaken en zich met spranken omgordden, die in de vlam van hun vuur, en in de spranken die zij ontstoken hadden, wandelden, allen in smart zouden liggen, volgens het volgende elfde vers.
IV. Zodat onze voorgelezen tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen: *Een raad die Vorst Messias geeft aan die weinigen onder de Joden, welke met het begin van het Nieuwe Testament de Heere vrezen, en naar de stem van Hem, de Knecht des Vaders, horen zouden, om toch in alle duisternissen die hun bejegenen zouden, maar te vertrouwen en te steunen op hun God, tot hun moedgeving.* Woorden die wij dubbel waardig keurden, om ze met uw aandacht eens te verhandelen; doch die wij wegens de kortheid van het bestek van onze tijd, en om uw aandacht niet teveel te vergen, in twee predikaties u zullen trachten te openen, en in hun voorname klem en kracht voor te dragen.
O Heere, geef zegen en schijnsel over het verhandelen van deze stof! Amen.
V. Wij letten in het verklaren daarvan:

I. Op de personen die hier aangemoedigd worden, zo aangesproken en uitgebracht: Wie is er onder ulieden die den Heere vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort?

II. Dan op hetgeen dat tot hun bemoediging tot hen wordt gesproken, in deze woorden: Als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op zijn God.

VERKLARING

I. De personen die hier aangemoedigd worden, komen ons voor onder een tweeërlei uitdrukking, die de Heere vreest, en die naar de stem Zijns Knechts hoort. En dat wel vraagsgewijze voorgesteld: Wie is er onder ulieden?

A. Vorst Messias, Die hier spreekt, zoals wij zo even uit de samenhang vertoonden, stelt de personen welke Hij hier bemoedigen wil, onder een tweeërlei uitdrukking voor, zeggende:

1. Die de Heere vreest.

a. Hij spreekt hier van de Jehovah, de HEERE, Die van waarachtige en godvruchtige vreze het enige Voorwerp is. Dit nu, zowel als de Naam Jehovah, de HEERE, is de Drieenige God eigen. Nochtans is het in het bijzonder God de Vader, de eerste Persoon in de aanbiddelijke Drie-eenheid, welke van de Christus hier onder deze Naam thans wordt voorgedragen, dewijl Hij Zichzelf als Zijn Knecht in de volgende uitdrukking van Hem onderscheiden zal.

b. Hij zegt: Die den Heere vreest.

1. Niet door een slaafse vrees, die eigen is aan de goddeloze en natuurlijke mensen, die knechten der zonden en slaven des duivels zijn, welke God moeten aanmerken als een vergramd Rechter; de zonde onverzoend, de wet met al zijn vloeken tegen hem gewapend, de duivel als hun tiran, de dood als hun schuldeiser, de hel als hun nare kerker; over welke alle zaken zij deswege vol angstige schrik zijn, niet durvende, zelfs met hun gedachten, ik laat staan met hun daden, tot God naderen, maar sidderen voor Hem, en nemen de vlucht van Hem tot hun eeuwig verderf. Bewijzende zo onderdanen te zijn van de boze geesten, die deze vrees met hen gemeen hebben, Jak. 2:19.

2. Maar daar Vorst Messias hier van spreekt, is die kinderlijke vreze, die Gods gunstgenoten alleen eigen is. Dezen vrezen God niet om Zijn straffen, maar om Zijn Naam, omdat Hij is de Jehovah, de grote en algenoegzame God, ja bijzonder omdat Hij is der zondaren en hun God. Deze vreze des Heeren behelst in zich:

a. Een kennis van God in de Messias, zoals Hij Zichzelf aan de boetvaardige zondaar in Zijn Woord geopenbaard heeft, namelijk dat zij Hem kennen als hun God in Christus, Die ze uit de macht der duisternis getrokken en tot Zijn gemeenschap overgebracht heeft, dat zij tegelijk verstaan de grootheid van dat geluk, van zulk een goedertieren Heere te hebben tot zijn God, en hun onwaardigheid om dat te genieten. Dat is God de eer van Zijn Naam te geven, Ps. 29:1.

b. Met de allerhoogste achting daarvoor aangedaan te zijn; zodat men de Heere wegens Zijn verhevenheid uitmuntende schat, en dat door Zijn waardigheid en beminnelijkheid in het hart een uitnemende hoogachting veroorzaakt, zodat zij al hun roem in Zijn gemeenschap stellen. In zulk een zin komt ons de vreze Gods voor, Jes. 8:13: De Heere der heirscharen zij uw Vreze. En Mal. 1:6: Ben Ik een Heere, waar is Mijn vreze?

c. Ze behelst in zich een diep ontzag voor de Goddelijke eer en majesteit te hebben. De Heere is immers die grote, die hoge, die heerlijke God in Zijn Wezen en al Zijn volmaaktheden. Wanneer nu iemand daar indruk op het hart van heeft, zal hij ook voorzeker met eerbied jegens zulk een Heere aangedaan zijn. Dit bestaat nu hierin, dat men aan die ont-

zaglijke God niet denkt dan met een heilig beven, met een tedere en aandachtige ziel; niet van Hem spreekt dan met de uiterste omzichtigheid, geen van Zijn dienstknechten ter hand vat, dan in Zijn vreze. Zo vraagt de Heere, Jer. 5:22: Zult gijlieden Mij niet vrezen? Zult gij voor Mijn aangezicht niet beven?
d. Uit dat diep ontzag vloeit een heilige bekommering, om de gunst van God niet te verliezen, en naarstige zorgvuldigheid om niet door te vloeien, tot last van Zijn allerheiligste Naam. Dit heet een wandelen in vreze, 1Petr. 1:17. Om zo te wandelen luidt ook de vermaning van Davids zoon, Spr. 23:17: Zijt te allen dage in de vreze des Heeren.
e. De Heere te vrezen, is ook uit aanmerking en bevinding van het gezegde, niet te durven nalaten hetgeen de Heere belast, noch iets bestaan te doen dat God verbiedt, maar een oprechte lust te hebben om Hem in alles volkomen te gehoorzamen, zonder het minste na te laten, zo in de geboden als in de verboden; en dat op die wijze zoals de Heere het Zelf eist, namelijk uit een heilige eerbied voor Zijn Wezen en Goddelijke bevelen, en uit een hartelijke liefde tot God. Zo zegt Salomo, Pred. 12:13: Vreest God, en houdt Zijn geboden; want dit betaamt alle mensen. En Mozes spreekt, Deut. 28:58: Van waar te nemen de woorden der wet, om te vrezen deze heerlijke en vreselijke Naam, den Heere onzen God.
f. Eindelijk, onder het vrezen van de Heere zijn ook al de godsdienstige betrachtingen, die tot verheerlijking en uitbreiding van Gods Naam en Koninkrijk strekken, opgesloten. Die deze dingen nu van harte betrachten, zijn de personen die de Heere vrezen.
2. Doch niet alleen worden de kostelijke kinderen Sions in onze tekst met deze naam voorgesteld, maar ook door een andere beschrijving worden zij van de Messias hier tevoorschijn gebracht, als Hij erbij voegt: Die naar de stem Zijns Knechts hoort.
a. Sommigen lezen de grondwoorden aldus: Wie is er onder ulieden die den Heere vreest? Dat hij hore, of laat hem horen naar de stem Zijns Knechts. Dan zou dit laatste een vereiste betrachting zijn van de godvrezende.
b. Doch de zaak komt op één uit. Hier wordt dan gesproken, van een Knecht des Heeren, van de stem van deze Knecht; en elke Sioniet wordt beschreven, dat die naar deze stem hoort.
1. Wij horen hier dan spreken:
a. Van een Knecht des Heeren.
*. Het Hebreeuwse grondwoord, hier door knecht vertaald, beduidt in ruimte zulk een die iemand ergens in enige dienst doet; en voor dat dienen dat men omtrent de Heere doet, zo door Hem in Zijn geboden te gehoorzamen, als ook in het stuk van de uiterlijke godsdienstplichten; en voor dat dienen dat mensen in verschillende opzichten doen. Zo dan is een dienaar, een knecht, die iemand ergens in dient; en zo wordt het op knechten van min of meer verachtelijke diensten gepast. Somtijds vindt men wel, dat hoge staatspersonen en aanzienlijke ambtenaren knechten worden genoemd, 1Kon. 5:1, 2Kon. 6:8, 2Kron. 24:25, en elders. Meest evenwel is het een naam van een meer verachtelijke dienst van zulken, die als geringe knechten iemand dienen.
**. Maar hier wordt er de allergrootste Ambtenaar in de hemel, een Goddelijke Ambtenaar Zelf, door aangeduid; want door deze Knecht wordt de Messias Zelf verstaan, Die bij deze profeet meermaals Gods Knecht genoemd wordt ten opzichte van het middelaarsambt, Jes. 42:1, 49:5, 52:13, 53:11. Tot welk einde Hij ook de gestalte van een dienstknecht zou aannemen, Fil. 2:6-8.
***. Hij is geen Knecht van mensen, maar Hij is , zegt de Messias Zelf in onze tekst, Zijn, dat is, Jehovah's, God des Vaders Knecht; en daarom een Knecht bij uitstek. Hoe hoger

heer, hoe hoger knechten. Geen grotere knechten dan, dan die de Heere aller heren dienen. Die zijn ook echter van verschillende rang en soort. Maar de Messias is de allergrootste, de allerheerlijkste, de alleruitnemendste Knecht. Hij is des Heeren, Zijn Knecht.
/. Niet zozeer omdat Hij een nederige en verachtelijke staat in de wereld hebben zou.
//. Maar als Middelaar. En zo is Hij Zijn Knecht geworden: Vrijwillig in en door de eeuwige vrederaad. En Hij mag billijk des Heeren Knecht genoemd worden, omdat Hij de Heere dienen zou in het verlossingswerk. Omdat Hij Hem dienen zou voor een loon, Jes. 40:10. Omdat Hij in die dienst minder zou zijn dan de Vader. Omdat de Vader daardoor eigendom op Hem zou hebben. En als zodanig recht om over Hem te gebieden. Omdat Hij Zich ook als een Knecht omtrent de Heere gedragen zou; in des Vaders livrei, met een verloochende wil, eerbiedig, gewillig, gehoorzaam, in een voldoenende gehoorzaamheid, door lijden. En een volmaakte Onderhouder van Zijn wet.
b. Hier wordt nu aan deze Knecht des Heeren, de Messias, een stem toegekend.
*. Ons Hebreeuws grondwoord hier door stem vertaald, is wel van die ruimte dat het ook betekent gebruis, gedreun, gedruis, geklank, geklap, geluid, geroep, geschrei, gerucht, geruis. In nadruk echter verstaat men door een stem een verstandig geluid, waardoor een redelijke taal uitgedrukt wordt; een stem der woorden, gelijk het Elihu noemt, Job 33:8.
**. Door de stem van de Messias moeten wij hier verstaan, de prediking van het Evangelie. Welke stem:
/. Hij onder het oude volk al heeft laten horen, voor zover Zijn Geest in de profeten geweest is, 1Petr. 1:11. Welke profeten in de Naam van de Messias gesproken hebben; en zo was dat Zijn stem.
//. Die stem wordt ook nog dagelijks gehoord uit de mond van Zijn leraars; want die u hoort, hoort Mij, zegt Hij Zelf tot hen, Luk. 10:16.
///. In het bijzonder echter menen wij dat hier op de prediking van het Evangelie voornamelijk gezien wordt, zoals Hij die stem heeft laten horen wanneer Hij in eigen Persoon heeft gepredikt, en door Zijn apostelen het Evangelie heeft laten verkondigen.
2. Elke ware Sioniet wordt hier nu omschreven als naar die stem horende. Die naar de stem Zijns Knechts hoort. Derhalve worden zodanige personen in onze tekst met deze omschrijving aangeduid:
a. Die met de oren van hun lichaam naar de prediking van het Evangelie horen. Dat is de eerste en eigenlijke betekenis van ons grondwoord, dat het gebruikt wordt voor iets met de uiterlijke oren te bevatten, de klank der woorden te ontvangen, en op het lichamelijke oorvlies door de klank der stem geteisterd te worden. Zo hoorden onze eerste ouders de stem des Heeren, wandelende in de hof, aan de wind des daags, Gen. 3:8.
b. Die de inhoud van het Evangelie ook leren verstaan, zoals het in Christus is, met betrekking op zichzelf. Dat de oren aan het lichaam zijn, dat is de aandacht, de opmerking, het verstand in de ziel; dat is het inwendige gehoor, gelijk dat andere het uitwendige. Merkt op, en hoort mijn redenen, zegt Jesaja, Jes. 28:23; daar zeker horen ook verstaan betekent.
c. Die ook de inhoud van het Evangelie geloven en voor waarheid aannemen. Zo zei David tegen Saul: Waarom hoort, dat is gelooft, gij de woorden der mensen, zeggende: Ziet, David zoekt uw kwaad? 1Sam. 24:10.
d. Eindelijk, die zich ook geheel aan het Evangelie en aan Christus onderwerpen. In die zin zei de Heere tegen Abraham: Al wat Sara u zeggen zal, hoort naar haar stem; dat is, onderwerpt u daaraan en volgt ze op, Gen. 21:12. Ziedaar de personen die naar de stem van Zijn Knecht horen! En geen wonder, dat die de Heere vrezen, ook naar Christus'

stem horen. Want zonder naar Zijn stem te horen, kunnen zij Gods wil niet weten. Christus spreekt niets dan het woord van God, Zijn Vader. Door dit horen betonen zij dat zij de Heere vrezen.
B. Dit wordt hier nu vraagsgewijze voorgesteld. Wie is er onder ulieden, die den Heere vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort? Tot een blijk dat Hij sommigen van het Joodse volk aanspreekt, niet allen, want Hij maakt onderscheid. Om te kennen te geven dat het grootste gedeelte van het volk goddeloos was. Om te vertonen dat er echter nog ook sommige godzaligen onder hen gevonden werden, die de Heere vreesden en behouden zouden worden. Christus wil dan zeggen, indien iemand onder u vroom en godzalig is, (gelijk er niog enigen, hoewel weinigen zijn) laat die niet ophouden, hoewel hij in de duisternis mocht gezeten zijn, van op de Heere te vertrouwen.
II. Want zo horen wij Hem tot bemoediging van elk der zodanigen hier zeggen: Als hij in de duisternissen wandelt, en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op zijn God. De Messias stelt hier eerst een geval vooruit: Als hij in de duisternissen wandelt, en geen licht heeft. Daarop toont Hij hun tot hun bemoediging hoe zij dan te handelen hebben: Dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op zijn God.
A. Het geval waarin deze bemoediging van node is, is in deze woorden uitgedrukt? Als hij in de duisternissen wandelt, en geen licht heeft. Zodat het geval in het gemeen wordt genoemd, als hij in de duisternissen wandelt. Dan nog nader met enige verzwaring voorgedragen, en geen licht heeft.
1. In het gemeen wordt het dan zo voorgesteld, als hij in de duisternissen wandelt. De duisternis is een ontbering van het licht. Daarin te wandelen zegt eigenlijk in het donker en duister al voort te gaan. Doch het woord duisternissen kan hier niet eigenlijk genomen worden, noch het wandelen in de duisternissen. Maar alles moet hier zeker oneigenlijk verstaan worden.
a. Het woord duisternis oneigenlijk genomen zijnde, heeft verschillende betekenissen. Het wordt genomen voor iets dat heimelijk is, Jes. 45:19, Matth. 10:27. Voor dwalingen en onwetendheid in Goddelijke zaken, 1Petr. 2:9. Voor onreinheid en ongerechtigheid, 2Kor. 6:14. Voor de dood of het graf, Job 10:22, Ps. 88:13. Voor de eeuwige straf, 2Petr. 2:17, Jud. Vers 13. Doch deze betekenissen kunnen hier in geen bedenking komen.
b. Daarom vatten wij liever de spreekwijze hier in zijn geheel op, te wandelen in de duisternissen. Dat betekent:
1. Somtijds te leven in zonden en goddeloosheid, 1Joh. 1:6, 2:11. Somtijds te leven in onwetendheid, Pred. 4:14, Joh. 8:12.
2. Doch geen van deze twee betekenissen kunnen hier ook vleien, omdat deze duisternis toegeschreven wordt aan degenen die de Heere vrezen, en naar de stem Zijns Knechts horen.
3. Door wandelen in de duisternissen wordt somtijds ook verstaan te leven in ellenden en zwarigheid; gelijk het woord duisternis zeer dikwijls voor grote ellende genomen wordt, wordt door te wandelen in de duisternissen een leven in ellende verstaan. Zo noemt het Job, Job 29:3: Toen ik bij Zijn licht de duisternis doorwandelde. Dit wordt anders genoemd, te zijn in duisternis, Jes. 49:9, te zitten in duisternis, Ps. 107:10, Jes. 42:7. In deze betekenis moeten wij het hier ook opnemen, gelijk uit de tegenstelling van het volgende vers kan opgenomen worden: Wandelt in de vlam van uw vuur; in smart zult gijlieden liggen.

4. De zwarigheden die de vromen treffen, zijn uitwendige en inwendige. De uitwendige ontstaan uit uitwendige oorzaken, als ziekten, gevangenis, verlies van goederen en wat dies meer is. De inwendige ontstaan in het gemeen uit het missen of niet gevoelen van Gods gunst en liefde, en uit het gevoelen van Zijn toorn. Wij denken, dat deze beide soorten van ellenden hier ook verstaan worden, en dat daarom ook het woord duisternissen in het meerder getal hier zal gesteld zijn.
a. Uitwendige en lichamelijke ellende, die deze godvrezenden met andere mensen zouden gemeen hebben; bijzonder voor zover zij in de verwoesting van Jeruzalem en het Joodse land leven zouden.
b. Doch niet alleen worden die uitwendige zwarigheden hier bedoeld; maar voornamelijk ook de inwendige, die de ziel zouden treffen.
*. Hetwelk blijkt, omdat die hier gezegd worden te wandelen in de duisternissen, in vers 14 genoemd worden de moeden, dat is, die in hun gemoed verslagen zijn. Omdat het zodanig een wandelen in de duisternissen is, in welke geen licht is, als erbij gevoegd wordt dat immers op de staat der ziel ziet. Uit de raad die erbij gevoegd wordt, te steunen op zijn God. Dit wandelen in de duisternissen moet dan zodanig een staat zijn, waarin men geen volle verzekering van zijn staat heeft. Uit de personen die dit toegeschreven wordt, welke zijn die de Heere vrezen, en die naar de stem Zijns Knechts horen. Het is dan wat bijzonders dat hun zou of kon wedervaren.
**. Het wandelen in de duisternissen ziet dan ook op inwendige zwarigheden en ellenden. Vooraf vaststellende dat zodanig een duisternis de vromen kan overkomen, als blijkt uit de voorbeelden van Job, Job 6:3,4, 7:14,15; van David, Ps. 6:4, 13:2,3. Opdat wij andere voorbeelden nu niet noemen. Zo worden deze bijzonderheden door deze spreekwijze, te wandelen in de duisternissen, verstaan.
/. Twijfelmoedig te zijn; want die in de duisternis wandelt, weet niet waar hij heengaat, Joh. 12:35. Dit kan een godvrezende bejegenen, dat hij twijfelt of God hem ook genadig wil zijn, en niet weet wat de Heere met hem in de zin heeft, of hij naar de hemel of naar de hel zal gaan. Behalve van Asaf, Ps. 77:8, en van Heman, Ps. 88:16, hoort men deze klacht ook van de Kerk, Klaagl. 3:18: Toen zeide ik: Mijn sterkte is vergaan, en mijn hoop van den Heere.
//. Verschrikt te zijn, of met schrik beladen te zijn. Dit is een eigenschap van de duisternis, dat die schrik aanjaagt. Zo lezen wij van de schrik der duisternis, Gen. 15:12. Alzo kan ook een godzalige, in de duisternis wandelende, ook met schrik en vrees, zo voor Gods toorn als voor de angst der hel, bevangen zijn; gelijk wij zien in Job, Job 6:4; in David, Ps. 6:4; en in Heman, die zegt: Ik draag Uw vervaarnissen, Ps. 88:16.
///. Zich aan veel dingen te stoten; dit is ook een uitwerking van de duisternis, Joh. 9:9,10. Zo ook een ziel die in de duisternis wandelt, die zal zich stoten aan alles dat ze hoort uit het Woord, of in de gezelschappen der vromen, of in de predikaties. Worden hun troostvolle beloften voorgehouden, zij zal zeggen, die zijn niet voor mij, maar voor een ander. Komt haar iets voor van Gods rechtvaardigheid, zo zal ze dat haar toepassen; hoort ze een beschrijving van een goddeloze of afvallige, zij zal denken, zulk een ben ik. En zo misduidt zij de gehele handel van God, en hetgeen het Woord Gods zegt, tot haar eigen nadeel. Zo weigert dan die ziel getroost te worden, Ps. 77:3; en daaruit ontstaan dan ook wel bijzondere zonden en misvallen, als in Asaf, Ps. 73:14,15.
////. Aanhoudendheid van dit alles; die wandelt heeft niet met een ogenblik gedaan, maar daarin is aanhouden; het wandelen heeft bij zich verschillende treden, enige uren, en wel enige dagen. Immers zo is het, als een ziel gezegd wordt te wandelen in de duisternis-

sen, dat kan lang duren. David ondervond dit, en zei daarom: Hoe lange? Ps. 6:4. En Ps. 13:23: Waarom Zoudt Gij ons zo langen tijd verlaten? De Kerk, Klaagl. 5:20: Zal dan de Heere in eeuwigheden verstoten? Ziet, dit alles is begrepen in deze spreekwijze, te wandelen in de duisternissen. Dit is in het gemeen het geval voorgesteld: Als hij wandelt in de duisternissen. Hier zullen wij ditmaal halt houden met onze verklaring. Om, zo de Heere wil en wij leven, in een volgende predikatie uw aandacht te vertonen:

2. Hoe in het bijzonder dit nog verzwaard wordt, als hier bijgedaan wordt: En geen licht heeft. Wij zullen u bij de stukken trachten te doen zien dat dit menigmaal een godzalige gebeurt, dat hij bij het wandelen in de duisternissen geen licht heeft. Wij zullen u dan ook vertonen de wijze en heilige redenen die de Heere heeft, waarom Hij de Zijnen weleens in zulk een toestand laat komen, mitsgaders dat van achteren zulks hun ook mede ten goede werkt.

B. Wij zullen u de raad van Christus aan de zodanigen hier geven, dat zij vertrouwen op den Naam des Heeren, en steunen op hun God, dan ook trachten te tonen.

En tenslotte daarbij aantonen dat diegenen aan wie de Messias hier deze raad gaf, er ook gebruik van gemaakt hebben.

TOEPASSING

I. Dit is nog weleens de gesteldheid en ongestalte van de ware kinderen Gods, die de Heere vrezen en naar de stem Zijns Knechts horen, dat zij in de duisternissen wandelen.

A. Menige oprechte is dit overkomen, en komt dit nog over enige tijd, korter of langer, na zijn eerste overgang en bekering. Voor de zodanigen is dit woord als een dronk koud water voor een vermoeide ziel, tot een zonderlinge bemoediging en opbeuring.

B. Daarenboven, niemand van de ware godzaligen staat zo in het licht, al was hij de meest verlichte onder Gods kinderen hier op aarde, of hij kan nog weleens somtijds door sterke stormen zo geschud en geslingerd worden, dat hij al vrij duister raakt en zwaar valt. Waarom elk van Gods kinderen, welke nu in het licht wandelt, te gedenken heeft dat hij ook alras wederom in vrij veel duisternissen geraken kan. Paulus zegt daarom: Zo dan, die meent te staan, zie toe dat hij niet valle, 1Kor. 10:12. Ziet hier een recht getrouwe raad voor u, begenadigden, die in de duisternissen wandelt; Jezus de Immanuël stoot u niet voor het hoofd, en wil u niet hard behandelen of verder neerslaan; maar Hij trekt Zich u en uw toestand aan, en geeft u een allerheilzaamste raad, om daar toch in de duisternissen vooral voor u gebruik van te maken. O! zalige raad voor een donkere ziel van een ware begenadigde! Doch daarvan moeten wij in het bijzonder spreken als wij het andere gedeelte van deze stof zullen verhandelen.

1. Doch is er een woord in de ganse Bijbel, hetwelk jammerlijk misbruikt en van duizenden zonder grond zich toegeëigend wordt, tot groot nadeel en schade van hun eigen ziel, zo is het ook dit tekstwoord. Elk mens is toch genegen zichzelf te flatteren. Hier komt het vandaan, dat velen zich ook al onder de vromen en godvrezenden, die in de duisternissen wandelen, tellen, en zich dan ook al strelen en vleien met deze goede en zalige raad, dat zij maar vertrouwen moeten op de Naam des Heeren, en steunen op hun God. En ondertussen is dikwijls hun gehele werk maar bedrog. En dat zijn zodanige mensen, die menen dat zij onder de godvrezenden behoren.

a. De een, omdat hij enige kennis heeft van God en zijn ellendestaat, dat hij een verdoemelijk zondaar voor God is, dat hij erkent en toestemt; en daarbij veel naar de stem van Gods Knecht, de prediking van het Evangelie hoort.

b. Een ander, omdat hij weleens gezien heeft, ja, ook al met vrij wat aandoening van zijn hart onder het oog heeft gekregen, dat hij nog onbekeerd, zonder zaligmakende genade en zonder de stem van Gods Knecht Jezus in waarheid te geloven was.
c. Een derde, omdat hij deze en die zonde verfoeit, zichzelf veroordeelt, en gedurig, ja aanhoudende, om genade roept en bidt, ja die begeert. Begeren is immers genade en het rechte werk, maakt hij zichzelf wijs.
d. Een vierde, omdat hij het weleens heeft moeten uitschreeuwen, ik ga verloren, ik ga naar de hel, en dat zelfs met tranen, ontsteltenis en zeer veel aandoening.
e. Een vijfde, omdat hij zeer naar en verlegen geworden is, zodat hij zelfs naar die of die moest gaan, het niet langer kon inhouden, en naar de stem van Gods Knecht Jezus moest vragen, en die horen.
f. Een zesde, omdat hij veel werk van bidden en schreien maakt, zelfs daarin al lang aangehouden heeft, daarbij veel leest, om maar de stem van de Heere Jezus te weten en daarnaar te horen.
Dit, denken zij, bewijst dat zij de Heere vrezen en naar de stem Zijns Knechts horen. En wie weet hoeveel duizenden dat er op deze en dergelijke klippen vastzitten, en een onherroepelijke eeuwigheid inwachten?
2. Maar arme mens! Ging dit door, dan waren Ezau, Saul, Achab en Judas ook zeker zodanigen geweest. Zegt gij, die meenden het niet, die deden het maar uitwendig; maar ik meen het, het gaat mij ter harte. Ei! zou Ezau het niet gemeend hebben, als hij met tranen een plaats des berouws zocht? Hebr. 12:17. Saul, als hij zijn stem ophief en weende, en tot David zei: Gij zijt rechtvaardiger dan ik? 1Sam. 24:17. Judas, als hij van naarheid heenging, en zichzelf verworgde? Matth. 27:5. Hebt gij wel ooit de belediging die God door uw zonde krijgt, op uw hart zo gekregen, dat het u naar God recht bedroefd maakte? Heeft de duisternis u wel ooit beschaamd en verlegen gemaakt? Heeft het u wel ooit gelovig naar Jezus uitgedreven en werkzaam gemaakt?
3. Och! Mocht ik u eens overtuigen, om nog naar behoud om te zien!
a. Gij vreest immers de Heere niet in waarheid; want gij kent God niet als uw God in Christus; gij stelt al uw roem niet alleen in Zijn gemeenschap, gij denkt niet aan en spreekt niet van God met een heilig beven, en heilige bekommering om toch nooit iets te doen waardoor Gods Naam zou kunnen gelasterd worden, hebt gij immers niet. Gij hebt ook geen oprechte lust om Hem in alles volkomen te gehoorzamen.
b. Gij hoort ook niet recht naar de stem van Zijn Knecht; want de inhoud van het Evangelie, zoals het in Christus is, verstaat gij niet. Gij gelooft dat ook niet recht, zodat het ook waarheid in u is. Gij onderwerpt u daaraan niet geheel, gelijk ook niet aan Christus.
4. Wees gewaarschuwd mensen, daar het zo mee gesteld is. Gij zijt nog in een onverzoende staat met God, wat gij u ook inbeeldt. Uw duisternis, daar gij in wandelt, is het begin van de eeuwige duisternis. Zo voortgaande, zal de duivel u eens in de hel voor eeuwig bij zich halen.
5. Och! Werd gij dan nog eens zo verschrikt en bevende, dat u alles ontviel, en dat gij als een gans ontblote u voor Christus mocht neerwerpen!
II. Gij, daar dit bij aanvang in wordt gevonden, die ontdekt, overtuigd en ten volle overreed staat dat gij alles in dezen nog mist, die daarover gevoelig geraakt, bekommerd, benauwd en verlegen zijt, gij zijt het, daar Gods Knecht, de liefderijke Jezus, met uitgestrekte armen en met een open hart naar wacht; u wil Hij hebben.

A. Zegt gij, Jezus is voor mij te groot, ik ben Jezus veel te onwaardig? Ik verzeker u, zulke diepe onwaardigen wil Hij hebben; ga maar toe, hoor naar Zijn stem, ga daar op aan, en gij zult tot licht komen.
B. Of denkt gij, ik ben veel te zondig en te vuil voor de heilige Jezus? Heeft Hij ooit gezegd, die maar zo of zo zondig is, die wil Ik maar hebben? Al waart gij een moordenaar aan het kruis, Hij zou u echter niet afwijzen; geloof dit, dit is de inhoud van Zijn stem.
C. Of denkt gij, ik ben nog niet genoeg verbrijzeld? Maar is de verbrijzeling niet al ruim groot genoeg, als ze u belet naar Jezus te gaan? Die maar komt, zal Hij niet uitwerpen, Joh. 6:37. Dit is de stem van des Heeren Knecht, hoort daarnaar.
III. Die reeds al op de weg zijt, de Heere vreest en naar de stem van Zijn Knecht hoort, hoe is het met u gesteld?
A. Zegt gij, ik ben ook nog dikwijls zeer onvrijmoedig om tot God en Jezus te gaan? Dat is een bewijs dat gij in duisternis wandelt.
B. Of zegt gij, ik ben donker, moedeloos en treurig? Dat is nog al meer een bewijs dat de duisternis u omringt.
C. Of zegt gij, ik word dikwijls zeer geslingerd over mijn staat, en ik ben dan vol schrik en vrees? Zo is het als men in de duisternissen wandelt.
D. Of zegt gij, ik stoot mij overal aan, en ga zo al voort? Ziet, zo kan het met een vrome en ware godzalige voor een tijd gesteld raken, gelijk wij in onze verklaring bewezen en getoond hebben.
1. Christus raadt de zodanigen dat zij betrouwen op de Naam des Heeren, en steunen op hun God. Doch daarvan zullen wij de volgende reis tot de zodanigen moeten spreken. Ware begenadigden, wij roepen u allen hier nog toe:
a. Wees toch nederig; zijt niet hoog gevoelende, maar vreest, Rom. 11:20. Spreekt nooit hoog op, met Petrus, Matth. 26:33. Och! Wat hebt gij kleine kracht! Die in het licht wandelt, raakt daarna ook weleens in de duisternis; die het meest voorgeven, hebben altijd het meeste licht niet.
b. Zo gij een duistere ontmoet, wees er getrouw en voorzichtig omtrent, ziende op uzelf en op hetgeen u ook zou kunnen overkomen.
c. Sta ernaar, langs de rechte weg, om veel in het licht te mogen wandelen.
2. Weet het tot uw troost begenadigden, daar ik thans mee sluit, uit Fil. 1:6: Dat Hij Die in u een goed werk begonnen heeft, dat ook voleindigen zal. AMEN.

VIJF EN VEERTIGSTE LEERREDE

JESAJA 50:10 Tweede deel

Wie is er onder ulieden, die den HEERE vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort? Als hij in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des HEEREN en steune op zijn God.

INLEIDING

I. **DE** grote Heiland Christus wordt onder andere ook genoemd Raad, of zoals men het ook overzetten kan, Raadsman, Jes. 9:5. En dat:
A. Zo ten opzichte van God Zijn Vader, als alleen wetende deszelfs eeuwige raad en voornemen, nopens de verlossing van verloren zondaren, Zach. 6:12,13. Waarom Hij, als de Eniggeborene in des Vaders schoot, de mensen die ook verklaard heeft, zoveel nodig was te weten tot zaligheid, Joh. 1:18.
B. Als ten opzichte van Zijn volk, welke Hij altijd met goede raad bijstaat, en die zij uit Zijn mond bij alle gelegenheden halen kunnen. Zodat Hij met recht zeggen kan: Raad en het Wezen zijn Mijne, Spr. 8:14. De ervaring leert dat men raad geeft en ontvangt, wanneer men in onbekende en twijfelachtige zaken verlegen is. Zo was het immers met Rehabeam, als hij om raad vragende, raad kreeg, 1Kon. 12:6. Zulk een Raadsman is Christus ook voor de Zijnen, in hun onwetendheid en verlegenheid met getrouwe raad ze altijd bijstaande. Met Zijn Woord, volgens Ps. 119:24: Ook zijn Uw getuigenissen mijn raadslieden. En met Zijn Geest, Die hun is een Geest des raads, Jes. 11:2.
II. Trouwens, wat zou het nodig zijn dit breder uit te breiden? Dat Christus de Zijnen in hun grootste verlegenheid met troostvolle raad helpen wil, om daarin niet te bezwijken, maar goede moed te houden, blijkt ontegenzeggelijk uit onze voorgelezen tekst, in welke de Christus als een getrouwe en troostrijke Raadsman de Zijnen zelfs in de droevigste voorvallen raad gevende, voorkomt. Want geen droeviger voorval kan er zijn, dan dat iemand die de Heere vreest in zulk een duisternis wandelt waarin hij geen licht heeft. En niettemin, welk een moedgevende raad, om niet te bezwijken, geeft de Christus aan de zodanigen in onze tekst, als Hij wil dat hij dan nog zal betrouwen op den Naam des Heeren, en steunen op zijn God. Want zo luiden onze voorgelezen woorden: Wie is er onder ulieden, die den HEERE vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort? Als hij in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des HEEREN en steune op zijn God.
III. Toen wij een aanvang maakten om deze woorden voor uw aandacht te verklaren, vertoonden wij dat Vorst Messias hier spreekt, als ook in welke samenhang deze woorden voorkomen.
IV. Mitsgaders dat de voorgelezen tekst eigenlijk in zich behelst: *Een raad die Vorst Messias geeft aan die weinigen onder de Joden, welke met het begin van het Nieuwe Testament de Heere vrezen, en naar de stem van Hem, de Knecht des Vaders, horen zouden, om toch in al de duisternissen die hem bejegenen zouden, maar te betrouwen op de Naam des Heeren, en te steunen op hun God, tot hun moedgeving.*

Ach Heere, doet onder de verhandeling van dit woord in genade wat aan het hart van Uw volk, en laat velen een zegen hebben! Amen.
V. Wij zeiden, dat wij in het verklaren van deze woorden te letten hadden:

I. Op de personen die hier aangemoedigd worden, zo aangesproken en uitgebracht: Wie is er onder ulieden die den Heere vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort?
II. Dan op hetgeen dat tot hun bemoediging tot hen wordt gesproken, in deze woorden: Als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op zijn God.

VERKLARING

I. Wij toonden dat in dit tweede deel van de Messias een geval vooruit gesteld wordt: Als hij in de duisternissen wandelt, en geen licht heeft. En dat Hij daarop tot hun bemoediging toont hoe elk hunner dan te handelen had, dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op zijn God.
A. Het geval toonden wij, dat in het gemeen wordt genoemd: Als hij in de duisternissen wandelt. Dan nog nader met enige verzwaring voorgedragen: En geen licht heeft.
1. Tot verklaring van het geval in het gemeen hebben wij gezegd, wat eigenlijk duisternis is, en wat eigenlijk is in de duisternissen te wandelen. Wij hebben ook vertoond dat deze uitdrukkingen hier niet eigenlijk, maar oneigenlijk moeten worden verstaan.
a. En na gezegd te hebben waarvan duisternis al een zinnebeeld is, namen wij de spreekwijze, te wandelen in de duisternissen in het geheel op. En wij verstonden daardoor, niet, te leven in zonden en goddeloosheid, noch te leven in onwetendheid in het gemeen; maar te leven in ellende en zwarigheid. Ook uitwendig en lichamelijk. Doch voornamelijk inwendig, naar de toestand van de ziel. Dat wij met vier bewijsredenen voor u staafden.
b. En daarop, na vastgesteld te hebben dat zulks de vromen overkomen kan, vertoonden wij dat een godvrezende in de duisternissen wandelt: Als hij zeer geslingerd wordt onder zij staat. Als hij met schrik voor Gods toorn en de hel bezet is. Als hij zich aan veel dingen stoot. Wanneer dit alles aanhoudende hem wat bijblijft. Zover kwamen wij toen met onze verklaring. Zonder iets meer daarvan te herhalen, vatten wij het dan hier wederom op, en vervolgen onze verklaring volgens ons opgegeven bestek. Dit wandelen in de duisternissen:
2. Wordt in het bijzonder verzwaard als hier bijgedaan wordt: En geen licht heeft. Dit wordt niet tevergeefs hier bijgedaan, maar gelijk gezegd is, tot verzwaring van het voorgaande.
a. Uit de letter van de gelijkenis hier gebruikt, kan zulks zelfs blijken. Want een mens kan in de nacht wandelen, wanneer de zon ondergegaan zijnde, duisternis de aardbodem bedekt heeft, dat hij echter in die duisternis nog enig licht heeft, of van de maan, of zo die niet schijnt van de sterren. Maar daarentegen kan het somtijds ook geheel duister zijn, dat niet de minste ster of het minste licht vernomen wordt; dat allerzwaarst is, en de meeste bekommering toebrengt.
b. Hierbij nu wordt de toestand van een godvrezende in onze tekst vergeleken, als hij zo in de duisternissen wandelt, dat hij geen licht heeft.

1. Hoewel het woord licht, oneigenlijk genomen, ook verschillende betekenissen heeft in de Bijbel, echter moet het hier in de tegengestelde betekenis van het woord duisternis genomen worden.
a. Betekende dan in de duisternis te wandelen in het gemeen te leven in ellende, zwarigheid en droefheid, zodat het woord duisternis ellende, zwarigheid en droefheid te kennen gaf; het woord licht geeft:
b. Dan hier in het gemeen te kennen voorspoed, troost en vreugde. In die betekenis komt ons het woord licht voor, Esth. 8:16: Bij de Joden was licht, en blijdschap, en vreugde, en eer. Job 18:5,6: Ja, het licht der goddelozen zal uitgeblust worden, en de vonk van zijn vuur zal niet glinsteren. Het licht zal verduisteren in zijn tent, en zijn lamp zal over hem uitgeblust worden. Ps. 97:11: Het licht is voor den rechtvaardigen gezaaid, en vrolijkheid voor den oprechten van hart. En Klaagl. 3:2: Hij heeft mij geleid en gevoerd in de duisternis, en niet in het licht. Trouwens, gelijk het licht zoet is, Pred. 10:7, zo is ook de voorspoed, troost en vreugde, die iemand heeft.
2. Geen licht te hebben zegt dan in het gemeen, zonder voorspoed, troost en vreugde te zijn.
a. Naar het uitwendige wandelt dan een godvrezende zo in de duisternissen, dat hij geen licht heeft, wanneer hem alles tegenloopt, en hij in de uiterste verlegenheid en radeloosheid gebracht wordt om te leven en te bestaan.
b. Doch wij hebben voorheen bewezen dat het hier wel niet met uitsluiting van het uitwendige, echter voornamelijk naar het inwendige, naar de toestand van de ziel moet verstaan en opgevat worden. En zo geeft de Christus daardoor dan te verstaan, dat de zielstoestand van een godvrezende zodanig kan zijn, dat hij niet alleen in de duisternissen wandelt, maar zelfs ook dat hij daarin geheel geen licht heeft. In het bijzonder is het dan zo met een godvrezende gesteld:
*. Als hij alle gezicht en gevoel van Gods gunst tot hem mist, zodat hij het licht van des Heeren aangezicht, dat een klare en blijkbare straal en openbaring van Gods gunst is, getuigende dat men Hem toebehoort, moet missen en derven. Dit licht wordt genoemd, de verzegeling des Geestes, Ef. 1:13. Daarnaar verlangde David, en daarin verheugde hij zich meer dan in alle wereldse dingen, zeggende: Verhef Gij over ons het licht Uws aanschijns, o Heere, Ps. 4:7. Het is een voorrecht wanneer Gods volk daarin mag wandelen. Zij zullen in het licht Uws aanschijns wandelen, zij zullen zich den gansen dag verheugen in Uw Naam, Ps. 89:16,17. Maar wanneer een vrome dit te enen male onttrokken wordt en missen moet, dan wandelt hij in de duisternissen en heeft geen licht. Zodanig was Jona's toestand, als hij zei: Ik ben uitgestoten voor Uw ogen, Jona 2:4. Hij kon niet één gezicht van Hem bekomen, niet één gunstige aanblik van Zijn aanschijn, niet één straal van troost; en hierop achtte hij zich verloren te zijn. Dit is Heman ook gebeurd, Ps. 88:15,16.
**. Wanneer hij geen licht heeft om zijn ontvangen genaden te zien en te onderkennen. De Heere helpt en vermeerdert het geloof van Zijn volk weleens door een gezicht van hun ontvangen genaden, zodat dikwijls, als de zon ondergegaan is, dit maanlicht nochtans zich vertoont. Wij willen zeggen, ofschoon een godvrezende de blijken en het gevoel van des Heeren gunst mist, dat echter zijn ontvangen genaden hem weleens openbaar zijn en worden, als tekenen van Gods onveranderlijke liefde; zodat de ziel daaruit weet dat er nog een zon is, die deze maan verlicht, ofschoon ze die niet ziet. Maar het gebeurt ook wel, dat een begenadigde geheel geen licht heeft om zijn ontvangen genaden te zien, en dat hij maar staroogt op zijn eigen hart, als ledig van alles. En gelijk Paulus met de scheepslieden

gebeurde in het onweer, Hand. 27:20. Zo kan het ook gebeuren dat een godzalige in de aanvechting noch zonlicht, noch maanlicht heeft; dan wandelt hij in de duisternissen en heeft geen licht. Zo was het met de Kerk gesteld, als zij klaagde dat God haar hart verstokt had, dat zij Hem niet vreesde, Jes. 63:17. Gevoelende dat hun harten zo verstokt waren, zagen zij hun ontvangen genaden niet, namelijk de vreze Gods, welke nochtans bij haar was, dewijl zij over het gebrek daarvan klaagden.

***. Als een godvrezende geen licht noch geheugen heeft van zijn voorheen geoefende werkzaamheden en ondervindingen. Want ofschoon een godzalige tegenwoordig het licht van Gods aanschijn en het gezicht van zijn ontvangen genaden mist, echter kan het sterrenlicht van zijn geheugen, van zijn tevoren meermaals geoefende werkzaamheden en genoten ondervindingen in hem nog over blijven; en zolang is hij niet geheel in de duisternis, zonder enig licht te hebben. Maar als dat hem ook ontvalt, en hij geen licht noch geheugen heeft van zijn voorheen geoefende ondervindingen, dan is hij blind, van verre niet ziende, hebbende vergeten de reiniging zijner zonden, gelijk er van een godzalige staat, 2Petr. 1:9. (Want wij menen dat in die plaats van een wedergeborene gesproken wordt, omdat de reiniging zijner zonden aan hem wordt toegeschreven) En als hier gezegd wordt, dat deze dingen niet bij hem zijn, die Petrus in vers 5 en 7 opgenoemd had, zo denken wij dat de apostel daardoor niet zeggen wil, dat hij ze nooit geoefend had, noch er iets van bezat, maar dat hij geen licht had om het te bezien, dat hij het vergeten had. *Want idem est non habere, & non uti*, zegt een der Latijnse kerkvaders over deze woorden, *de mens wordt gezegd niet te hebben hetgeen hij niet gebruiken kan,* te weten, als hij het behoort te gebruiken, (inzonderheid in dingen wiens deugd gans gelegen is in het gebruiken en in het bezigen, want dan is het al zoveel alsof hij het niet had). Nu, zulk een mens kan komen te vervallen tot zulk een blindheid, dat hij van verre niet ziet, en alzo zijn vorige werkzaamheden en ondervindingen vergeet. Zo was het ook met David, Ps. 13:2-4.

****. Als hij daarenboven geen licht heeft om zijn tegenwoordige werkzaamheden te zien en te onderkennen. Een godvrezende kan geestelijk godvruchtig en werkzaam zijn, dat hij het echter niet zien noch onderkennen kan. Hij kan het zaligmakende geloof oefenen, en dat die geloofsoefening nochtans geen licht bij zich heeft om zichzelf aan de Heere te ontdekken. Zij kan in het hart zijn in *esse & operari, in haar wezen en werkzaamheid,* dat zij daar nochtans niet is *in cognosci, in haar kennis*. De reden is, omdat gelijk de invloed van Gods gunst in de daad en het hart kan zijn, dat er echter het gevoel, het gezicht en het licht van gemist wordt. Alzo kan ook de kracht der genade in het hart werkzaam zijn, zodat er bijzondere werkzaamheden uit voortvloieien en geoefend worden, en dat er echter nochtans geen licht en daarom ook geen troost bij is. Want hoewel het waar is dat ieder redelijk mens, hebbende het vermogen om door reflexie te starogen op zijn eigen daden en werkzaamheden, welke begeerten in hem zijn, en hij ook zeggen kan wat de stof daarvan belangt, wat hij denkt, waarop hij zijn vertrouwen stelt, dat bedroefd is, en dergelijke meer. Echter kan hij evenwel geen licht hebben om te zien en te onderkennen of dat wel werkzaamheden zijn van een oprecht en ongeveinsd geloof, en of die droefheid over zonden wel een heilige, oprechte en geestelijke droefheid naar God is. De reden van dit onderscheid is, omdat, ofschoon de geest die in de mens is, weet hetgeen des mensen is, gelijk de apostel zegt, 1Kor. 2:11; dat is, zijn eigen gedachten en werkzaamheden *fysiek, op een natuurlijke wijze*, voor zoveel als die zijn de daden en werkzaamheden van een mens. Om echter daarin te onderscheiden wat de rechte deugd van die werkzaamheden is, *moraliter, zedelijk*, daarin is des mensen hart van nature arglistig, meer dan enig ding, ja dodelijk, Jer. 17:9. Zonder het bovennatuurlijke licht van Gods Geest kan ze daar niet bij. Maar

gelijk de Heilige Geest in de vromen de Schenker en Uitvoerder van die werkzaamheden is, zo wordt Hij ook aan hen van God gegeven, opdat zij zouden weten de dingen die hun van God geschonken zijn, 1Kor. 2:12. Als een godvrezende dat mist, dan wandelt hij in de duisternis, en heeft geen licht.

*****. Eindelijk, als hij daarenboven ook het licht van troost, dat in Gods Woord te vinden is en daar uit hem voorgedragen wordt, missen moet; zodat het niet de minste kracht of aandoening op zijn gemoed heeft; weigerende getroost te worden, Ps. 77:3. Dit kan zelfs zover met zulk een ziel gaan, dat zij maar weinig en nauwelijks enig werk maakt, of van het Woord Gods te onderzoeken, of van dat te horen, zich inbeeldende dat het Woord en de middelen der zaligheid haar toch geen nut toedragen, maar tot verzwaring van haar verdoemenis zullen strekken.

c. Dit is een ellendige toestand, immers voor een tijd en voor zover het tegenwoordige aangemerkt wordt, gelijk allerbest daarvan weten te oordelen die bevinding daarvan hebben gehad. Wij moeten ervan zeggen, dat deze kastijding en bezoeking, als ze tegenwoordig is, niet is een zaak van blijdschap, maar van droefheid, Hebr. 12:11. En daarom mag deze toestand van een godvrezende wel met recht beschreven worden in onze tekst, dat hij dan wandelt in de duisternissen, en geen licht heeft.

*. Maar waarom, zullen misschien sommigen uwer denken, overkomt dit een godvrezende? Waarom laat God somtijds Zijn kinderen in duisternissen wandelen, en geen licht hebben?

**. Wij moeten erkennen, dat God hierin Zijn hand heeft, dat is waar. En vooraf Zijn soevereine vrijmacht en oppermacht erkennende, Die met het Zijne doen mag gelijk Hij wil, Matth. 20:15. Zo zeggen wij, dat Hij ook heilige en goede inzichten heeft, waarom hij met Zijn kinderen weleens zo handelt, als onder andere:

/. Aan de ene kant, om hun langs die weg hun zondige verkeerdheden te ontleren, en daarvan te genezen; als:

. Van hun zondige slaperigheid. Wij vinden, Hoogl, 5:2, de bruid op het bed van geestelijke traagheid liggen, zij sliep. Maar daarop volgt, dat Christus vertrokken was, vers 6: Mijn Liefste was geweken, Hij was doorgegaan. Dit deed haar van haar bed opstaan en Hem zoeken, vers 5,6.

.. Van onmatige liefde tot de wereld, 1Joh. 2:15. Vromen kunnen met hun hart nog wel teveel aan de wereld kleven, door al te grote genegenheid daartoe. Maar als God Zijn aangezicht voor hen verbergt, dan kan de wereld ze niet helpen, dan wordt ze als niet in hun ogen.

… Van hoogmoedig en stout te zijn op hun genaden, waartoe zij somtijds wel genegen zijn. Als God ze nu in duisternissen laat wandelen en geen licht doet genieten, dan vernemen zij dat zij het allemaal van de vrije genade Gods moeten hebben, en zij zijn niet meer stout noch opgeblazen.

//. Aan de andere kant, om hun daardoor te leren:

. Dat alle troost en blijdschap der ziel van Hem alleen moet afkomen; hetwelk dan allerbest gekend wordt, als Hij die voor een tijd wegneemt.

.. Hun gemeenschap en gelijkvormigheid met Zijn Zoon, Die de duisternis van Gods verlating mede getroffen heeft, Matth. 27:46.

… Het onderscheid tussen hun staat, hier en hiernamaals, volgens 2Kor. 5:7. Ziedaar, wat al wijze redenen de Heere onder andere al heeft, waarom Hij een vrome weleens laat wandelen in de duisternissen, dat hij geen licht heeft.

B. Tot bemoediging van de zodanigen toont de Christus nu ook hoe elk hunner dan te handelen heeft, als Hij zegt: Dat hij betrouwe op den Naam des Heeren, en steune op zijn God. Wij horen hier spreken van de Naam des Heeren, en van zijn God. En de Messias wil, dat een godvrezende, in de duisternissen wandelende, en geen licht hebbende, dan daarop betrouwen en steunen zal.

1. Hier wordt dan gesproken:

a. Van de Naam des Heeren.

1. Jehovah God heeft eigenlijk (als bekend is) geen naam nodig, doordien Hij door Zijn oneindige volmaaktheden genoegzaam van alle schepselen onderscheiden is. Er is ook geen naam onder de maan bekwaam om dit onbegrijpelijke Wezen uit te drukken; van Hem mag en moet men met Agur vragen, Spr. 30:4: Hoe is Zijn Naam, zo gij het weet?

2. Nochtans vindt men iets hetgeen onder des Heeren Naam in de Bijbel voorkomt.

a. Zo zijn er in het gemeen die eretitels, bovenal die van Jehovah, waarmee God Zichzelf in Zijn eigen Woord bestempelt, en die ons enige van Zijn volmaaktheden te kennen geven.

b. Doch in het bijzonder wordt door de Naam des Heeren in de Bijbel verstaan: Of Gods eigenschappen en deugden, als Ex. 34:6,7. Of Christus Zelf, in Wiens binnenste Gods Naam is, Ex. 23:21. Of, gelijk het hier ook voornamelijk moet opgenomen worden, God Zelf, zoals Hij Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft. David toont dat, wanneer hij zegt, Ps. 9:11: Die Uw Naam kennen, zullen op U betrouwen; dat is, die U, o God, kennen; want op wie kan of mag men anders betrouwen dan op God Zelf? Ja, deze verklaring voegt Hij er Zelf ook bij, wanneer Hij vervolgens zegt: Omdat gij den Heere niet verlaten hebt, dengenen die U zoeken. Trouwens, zo wordt het zelfs ook in onze tekst verklaard door:

b. Zijn God. Aanmerkelijk is het, dat hier niet enkel staat God, maar mijn God.

1. Waarmee aan de ene kant gezien wordt op het genadeverbond. Want uit kracht daarvan is God en blijft God de God van een godvrezende, al is het dat hij in de duisternissen wandelt, en geen licht heeft. Aan de andere kant wordt hierdoor uitgedrukt de eigenschap van het ware geloof, welke God voor zijn God aanneemt.

2. Dit wil dan Christus hier zeggen: Hij verlate zich op die God, Die een genadeverbond met hem heeft opgericht, in welk genadeverbond hij staat, en uit kracht van welk genadeverbond de Heere van achter hem niet zal afkeren, om hem wel te doen, volgens Jer. 32:40. En hij zoeke maar door het geloof God voor zijn God te erkennen, al is hij duister en zonder licht.

2. Want Hij wil hier, dat een godvrezende, in de duisternissen wandelende en geen licht hebbende, dan daarop betrouwen en steunen zal.

a. Eerst eist Hij hier het betrouwen, zeggende: Dat hij betrouwe op den Naam des Heeren.

1. Het grondwoord dat wij hier in de taal des heiligdoms vinden, wordt van de Hebreeën gebruikt, wanneer zij die stilte en moedige berusting van de ziel willen uitdrukken, waardoor deze zich, ten opzichte van enige zaak of persoon waarop zij zich verlaat, van haar welstand verzekert. Het betrouwen is dus als een verlaten van zichzelf op iemands goedwilligheid, met vaste verwachting van hulp en heil.

2. Zodanige werkzaamheid en gestalte beoogt ook hier de Heiland, en kan het haast blijken dat daarin al verschillende zaken zijn opgesloten. Trapsgewijs:

a. Bestaat of liever begint dit betrouwen van het geloof. Het geloof is als de moeder en de bronader van het betrouwen. Het wordt daarom ook zo dikwijls bij elkander gevoegd, en

het een als de springbron van het ander aangemerkt, als Ef. 3:12: In Welken wij ook hebben de vrijmoedigheid en den toegang met vertrouwen, door het geloof aan Hem.
b. Dit betrouwen der godvruchtigen bestaat in een stille verlating van hun zielen op de Heere in alles, met die gerustheid dat Hij het maken zal; waardoor men alles stilletjes in des Heeren hand geeft, zichzelf en al zijn welstand aan Hem toevertrouwt, en de ganse bedeling daaromtrent aan Hem overgeeft. Dat noemt Petrus: Zijn ziel als den getrouwen Schepper aan te bevelen, 1Petr. 4:19.
c. In een verwachting van hulp, van bewaring en verlossing onder de tegenheden en ongevallen, waardoor men verwacht en betrouwt dat hem de Heere nog eens daaruit zal redden, of immers daaronder ondersteunen. Van dat betrouwen spreekt David ook, Ps. 28:7, zeggende: De Heere is mijn Sterkte en mijn Schild, op Hem heeft mijn hart vertrouwd, en ik ben geholpen.
d. In een kloekmoedigheid onder de ongevallen, zolang als zij duren; waardoor men vol van kloekmoedigheid is, en daaronder de moed niet opgeeft; even gelijk Job: Ziet, zo Hij mij doodde, zou ik niet hopen? Job 13:15. Salomo drukt dat krachtig uit: De rechtvaardige betrouwt zelfs in zijn dood, Spr. 14:32. Deze trappen van het betrouwen menen wij dat de Messias hier eist, want de verdere trappen in het betrouwen, die nog verschillende zijn, kunnen zonder licht in de duisternis niet geoefend worden; en daarom, menen wij, dat die hier ook niet geëist worden.
b. Hier voegt Hij nu bij: En steune op zijn God. Dit woord is ontleend van iemand die zwak en moede zijnde, op een staf of iets anders leunt, om hem daardoor wat te verkwikken en wat rust te scheppen. Dit past hier aardig:
1. De ziel die in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, is mat, moede en zwak. Zo betuigde David, wanneer het zo met hem gesteld was: Ik ben verzwakt, ik ben moede van zuchten, Ps. 6:3,7.
2. En God is als de Staf, op Welke een moede ziel rust en verkwikking kan ontvangen. Bijgevolg dan steunt een godvrezende op zijn God:
a. Als hij uit liefde en uit een innige zucht om maar met Hem verenigd te zijn, Hem aankleeft. Want de liefde sluit in haar natuur een begeerte in naar vereniging, en een berusten op het geliefde voorwerp. Zo wil dan hier Christus, dat een gelovige, in de duisternis zijnde en geen licht hebbende, de Heere echter in liefde maar aankleven zal, en zich op het allernauwst in liefde met Hem maar zoeken verenigd te houden.
b. Als hij zich in gemeenzaamheid met en bij de Heere zoekt te houden; want dat sluit de betekenis van het woord steunen ook klaar in. Christus wil dan hier ook dat een gelovige, als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, echter zich gemeenzaam bij de Heere houden zal, en Hem overal zoeken aan Zijn zijde te zijn, als twee die tezamen wandelen en bijeen gekomen zijn, Amos 3:3.
c. Als hij onder vermoeidheid en machteloosheid op zijn God rust. Zo hadden de koningen oudtijds wel zulken op welker hand zij leunden, 2Kon. 5:18, 7:2,17. Christus wil dan hier ook dat een godvrezende, als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, echter op zijn God onder vermoeidheid en machteloosheid maar vrijmoedig rusten zal, om daardoor krachtig te worden in de Heere, en in de sterkte Zijner macht, Ef. 6:10.
d. Als hij zich van zijn God laat dragen, om des te vaardiger en te gemakkelijker over weg te kunnen. Want als de weg wat lang is, wat ongemakkelijk, als men wat rad voort moet, of als die men volgen moet sterkere gang maakt en ons vooruit is, dan moet men zich laten dragen, of men komt er niet. De weg die de godvrezenden te wandelen hebben, is een lange en grote weg, door de veelheid van het werk dat voor hen af te doen is; ook een

ongemakkelijke weg, nu en dan ook al eens duister en zonder licht. Ondertussen moeten zij vaardig over weg, en niet traag zijn in het benaarstigen, Rom. 12:11. Christus, hun Leidsman, maakt voor hen veel te grote stappen, en nochtans moeten zij Zijn voorbeeld navolgen, en alzo wandelen gelijk Hij gewandeld heeft, 1Joh. 2:6. Hoe zullen zij dat nu goed maken? Hun God moet hen daartoe kracht bijzetten, ja zelfs dragen. Christus wil dan hier ook, dat zulk een die naar Hem hoort, als hij in duisternissen wandelt en geen licht heeft, zich van zijn God dragen laat; dan zal de weg voor hem kort worden, dan zal zijn weg niet verdrietig zijn, en hij lopen en niet moede worden, wandelen en niet mat worden, Jes. 40:31.

*. Ziet, zo eist hier de Messias, te betrouwen op den Naam des Heeren, en te steunen op zijn God. En toont zo: Dat God en Zijn Naam het enige vertrouwen en de enige steun moet zijn van degenen die Hem vrezen.

**. En dat zulken, die in de duisternissen wandelen en geen licht hebben, in zulk een toestand nog evenwel op God betrouwen en steunen moeten. En geen wonder, want:

/. Zonder dit betrouwen en steunen zou zulk een ziel te enen male moedeloos worden. Maar dit ondersteunt ze, en doet ze zeggen, Ps. 42:6,12: Wat buigt gij u neder, o mijn ziel, en wat zijt gij onrustig in mij? Hoop op God.

//. God, op Welke de ziel in zulk een voorval betrouwen en steunen moet, is machtig die duisternis in licht te veranderen, 2Kor. 4:6.

///. Dit betrouwen en steunen op God en Zijn Naam zal niet tevergeefs zijn. Want gelijk dat een algemene waarheid is, welgelukzalig is een iegelijk die op Hem vertrouwt, dat deze duisternis niet altijd zal duren, maar dat het licht eens zal voortkomen. Want dit staat vast: De Naam des Heeren is een sterke Toren, de rechtvaardige zal daarheen lopen, en in een hoog Vertrek gesteld worden, Spr. 18:10. Hieruit blijkt dan, dat een godvrezende bijzonder in duisternis op God te betrouwen en te steunen heeft.

VERVULLING

Die met het begin van het Nieuwe Testament onder de Joden de Heere vreesden, en naar de stem van Hem, de Messias, de Knecht des Heeren, hoorden, die hebben deze raad ook in acht genomen en betracht. Immers zo lezen wij van Paulus en zijn medeapostelen, dat zij wel twijfelmoedig waren, en zo onder duisternis, maar niet mismoedig, altijd nog betrouwende op de Naam des Heeren, en steunende op hun God, 2Kor. 4:8. Sommigen onder de Hebreeën schenen ook in duisternissen te zijn en geen licht te hebben; doch deze raad maakte Paulus hun smakelijk en lokte ze uit om daarvan gebruik te maken, Hebr. 12. En zodanig was het ook gesteld met sommige anderen van de verstrooilingen, aan wie Petrus zijn Brieven schreef, 2Petr. 1:9. Die hij ook gaande maakte om zo te handelen.

TOEPASSING

I. Maar dewijl Christus als een altoosdurende raad dit hier ook zegt: Wie is er onder ulieden, die den HEERE vreest, die naar de stem Zijns Knechts hoort? Als hij in de duisternis wandelt en geen licht heeft, dat hij betrouwe op den Naam des HEEREN en steune op zijn God. Dan hebben wij vooral te bezien hoe elk onzer ermee staat. De voorgaande reis hebben wij in onze toepassing getoond wie de Heere vrezen en wie niet, wie naar de stem Zijns Knechts horen en wie niet; dat zullen wij daarom nu niet weer ophalen, maar het bij het toenmaals gezegde laten. Nu voegen wij erbij:

A. Gijlieden, die de Heere niet vreest, noch naar de stem Zijns Knechts hoort, weet dit tot uw ontnuchtering:
1. De duisternis waarin gij wandelt, is u een voorbode van de buitenste duisternis, alwaar wening en knersing der tanden zijn zal, daar zult gij in geworpen worden, Matth. 8:12. En dat voor eeuwig, misschien ook onverwacht en al ras. O wee uwer!
2. En geen licht hebt, dat verzegelt u (o, zag gij het en nam gij het ter harte!) dat gij van God, het waarachtige Licht, verstoten wordt, indien gij zo voortgaat, en eeuwig bij de duivel, zijn engelen en de verdoemden in de hel zonder licht zijn en blijven moeten.
B. Vlei u hier niet mee, natuurlijke mens, dat een ware begenadigde ook in de duisternissen kan wandelen en geen licht hebben. Wie weet hoevelen er hier ook tegenwoordig zijn die zich daarmee vleiende, zoetvoerig en onbekeerlijk naar het eeuwig verderf al voortgaan. Het is zo, dat kan een ware begenadigde ook overkomen, echter is er dan nog een groot onderscheid tussen een ware begenadigde en u.
1. Een ware begenadigde, als hij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, trekt zich dat aan, neemt het ter harte als iets dat hem tegen is, en is daarover treurig, en wordt daardoor weleens onvrijmoedig en over zijn staat geschud en geslingerd. Maar gij merkt dit aan als iets dat voor u is, en zijt er niet treurig over; en vooronderstelt uw staat maar even stout en onbeschaamd.
2. Een ware begenadigde kan dan zo niet voort, hij moet gedurig als staan blijven. Maar gij kunt evenwel voort, gij bekreunt u daar niet aan.
3. Een ware begenadigde blijft ongerust, zolang hij geen licht heeft; maar gij zijt en blijft even gerust.
4. In een ware begenadigde is ondertussen nog enig werk omtrent en met Christus en God; er gaat nog wat tussen de Heere en zijn ziel om, dat merkt en gevoelt hij wel, al heeft hij er geen onderscheiden licht over. Maar in u is dit ook niet openbaar. Och! dat gij eens overreed werd, dat gij alles in dezen nog mist.
II. Gij die daarover gevoelig geraakt, benauwd en verlegen zijt, gij zijt het daar Jezus met uitgestrekte armen en een open hart naar wacht; u wil Hij hebben.
A. Zegt gij, ik weet niet hoe tot Jezus te komen, en waar ik Hem vinden zal? Komt als een goddeloze en van alles ontblote, geeft het zo op, en Hij zal zeggen: Hier ben Ik. Zegt gij, maar Hij moet eerst met een Goddelijke en almachtige kracht mij bewerken? Dat wil Hij dan doen, door uw banden los te maken, u over te zetten en tot licht te brengen. Zegt gij, hoe zal ik mijn hart aan Christus kwijt worden en Hem voor mij verkrijgen? Hij zal Zelf uw hart nemen, Zich aan u geven; en zo zult gij Hem omhelzen. Och! Dat zelfs deze dag daar eeuwig een getuige van zijn mocht!
B. Begenadigden, wie is er onder ulieden die in de duisternissen wandelt, en geen licht heeft? Gelijk een onbegenadigde veeltijds zeer gereed zichzelf daaronder telt, zo verneemt men integendeel dat een ware begenadigde menigmaal schoorvoetende is om zich daaronder te stellen en te rekenen, benauwd zijnde voor zelfbedrog in dezen.
1. Gij moogt uzelf met grond en een vol recht daar wel onder tellen, aan wie Christus Zich voorheen meermaals met licht in genade ontdekt heeft. Die voorheen meermaals met Christus in geloofsonderhandeling waart. Die ooit van de Allerhoogste Zelf op deze of gene wijze bevestigd zijt. In wie het geestelijk leven nog gevoeld wordt en werkzaam is onder donkerheid.
2. In de duisternissen te wandelen en geen licht te hebben, is anderen, en zelfs grote godzaligen voor u, ook al overkomen.
a. Het is zo, des Heeren soevereinheid in dezen moet gij ook erkennen.

b. Maar noodzaakte gij de Heere ook niet om Zijn licht u te onttrekken? Door uw geestelijke slaperigheid, lusteloosheid en traagheid? Of door nog al teveel met de wereld op te hebben en u daarmee op te houden? Of door grote gedachten van uzelf te hebben en hooggevoelende te worden? Ziet dat, en valt daarover in de schuld voor de Heere, godzaligen.
3. Maar wat nu, nu gij in het donker zijt en geen licht hebt?
a. Nu alles overhoop werpen; dan wordt gij nog donkerder, en moedeloos daarbij. Of het ongeloof maar toe te geven? Dat doorboort uw hart met nog meer smart. Of dan uw staat te willen opmaken? O! hoe verbijsterd raakt gij dan reis op reis!
b. Godzaligen, hoort naar Immanuël Jezus, Die geeft u een betere raad. Dan te betrouwen op den Naam des Heeren, en te steunen op zijn God. Zegt gij, hoe zal ik daartoe geraken? Hoe moet ik dat beginnen? Aldus: Begint van en met het geloof, zoekt eerst in het geloof weer werkzaam te raken. Trapsgewijs raakt men zo tot het betrouwen en steunen op zijn God.
C. Elk uwer, godzaligen, hetzij hij in het licht wandelt, hetzij in de duisternissen wandelt en geen licht heeft, zeg vrij met de Kerk, uit Micha 7:8: (daar ik mee sluit) Verblijd u niet over mij, o mijn vijandin; wanneer ik gevallen ben, zal ik weder opstaan. Wanneer ik in de duisternis zal gezeten zijn, zal mij de Heere een Licht zijn. AMEN.

ZES EN VEERTIGSTE LEERREDE

JESAJA 57:15

Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, die in de eeuwigheid woont en Wiens Naam heilig is: Ik woon (in) de hoogte en (in) het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is, opdat Ik levend make den geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden.

INLEIDING

I. **NAAKT** tot God, en Hij zal tot u naken, zegt de apostel Jakobus, Jak. 4:8.
A. Zulken naken in waarheid tot God:
1. Die in de oefening van de godsdienst, onder het gehoor van het Woord, onder het gebruik der Sacramenten en onder de andere godsdienstoefeningen, zich met hun zielen tot Hem wenden, dat zij zichzelf neerwerpen voor de troon van Zijn genade, en Zijn aangezicht aanhoudende en bij herhaling zoeken. Zodat zij met hun geest, die in het binnenste van hen is, Hem vroeg zoeken, Jes. 26:9.
2. Die daarbij met vurige gebeden aanhouden en steeds pleiten voor Zijn troon, dat Hij toch op hun stem wil merken, gelijk David, Ps. 5:3,4.
3. Die daarenboven in het geloof de toevlucht nemen tot Gods genade in Christus. Want ongeloof is een wijken van God, Hebr. 3:12. Maar geloven een toegaan tot God, Hebr. 10:22. Zonder welke het onmogelijk is God te behagen, Hebr. 11:6.
4. Die deze dingen oefenen onder verootmoediging en vernedering des harten voor de Heere; anders kan het geen naken tot God in waarheid zijn. De Heere heeft Zelf gezegd: Zij zullen komen met geween, en met smekingen zal Ik ze voeren, Jer. 31:9. Onboetvaardigheid en hoogmoed is de Heere de nek toe te keren. Maar het treuren met een scheuren van zijn hart, is het aangezicht naar Hem te wenden, Joël 2:12,13. Waarom eens op de vraag: Wat God in de hemel deed? Van iemand geantwoord werd: Hij is bezig hooggenvoelenden en onboetvaardigen te vernederen, maar de treurenden en nederigen vandaar tegemoet te gaan. Hetwelk Jakobus ook zo gezegd had, Jak. 4:6: God wederstaat de hovaardigen, maar de nederigen geeft Hij genade. Gelijk ook in de tollenaar gebleken is, Luk. 18:13,14.
B. Tot zodanigen zal God ook naken. De Heere naakt tot ootmoedige en zoekende zielen, wanneer Hij door Zijn Woord tot hen van vrede spreekt, Ps. 85:9; wanneer Hij ze van Zijn gemeenschap, in Christus Zijn Zoon, verzegelt en verzekert, 1Joh. 1:3. Wanneer Hij ze verzadigt met het goede van Zijn huis, met het heilige van Zijn paleis, Ps. 65:5. Wanneer Hij met Christus tot hen komt, en woning bij hen maakt, Joh. 14:23.
II. Zodat wij uit het gezegde moeten besluiten, dat Gods grootheid noch iemands geringheid, indien hij waarlijk met een vernederd hart tot God naakt, hem kan hinderen in het genieten van de gunst des Heeren. Want hoe kleiner en geringer dat hij in zijn eigen ogen is, hoe aangenamer hij in de ogen Gods zijn zal. Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont en Wiens Naam heilig is: Ik woon (in) de hoogte en (in) het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is, opdat Ik levend make

den geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden; gelijk de woorden luiden, die wij uw aandacht zo even tot een tekst voorlazen.
III. Dit ons teksthoofdstuk behelst in zich twee voorname hoofdzaken.
A. Een beschrijving van de gemene verdorven toestand der Joden in die dagen, met een bedreiging.
1. Waarin de Heere de Joden verwijt hun zorgeloosheid, die daaruit bleek en daarin bestond: Dat zij geen acht gaven op de dood van vrome en godzalige mannen, noch dat ter harte namen, vers 1,2. Dat zij de profeten des Heeren bespotten, de mond over hen wijd open sperden, en de tong lang uitstaken, vers 3,4. Dat zij afgoderij bedreven, vers 5-8; en dat zij op menselijke hulp zich verlieten, vers 9-11.
2. Waarom de Heere ze ook dreigde te straffen, vers 12 en het eerste gedeelte van vers 13.
B. Het tweede deel van dit hoofdstuk behelst een verklaring, hoe de Heere met elk hunner in het bijzonder handelen zou.
1. De boetvaardigen, niettegenstaande het algemeen bederf, zou Hij echter het aardrijk en Zijn heilige berg erfelijk laten bezitten, in het laatste gedeelte van vers 13. Hij zou de aanstoot voor hen uit de weg nemen, vers 14. Hij zou bij hen wonen, volgens onze tekstwoorden, en ze levend maken, volgens het vervolg van ons tekstvers. En dat Zijn ontfermende genade hier alleen de oorzaak van zou zijn, waaruit zulks zou voortkomen, toont Hij aan in vers 16-19.
2. Maar de goddelozen daarentegen zouden geen vrede hebben, vers 20,21.
IV. Zodat onze tekstwoorden derhalve in zich behelzen*: Een verklaring van de grote God, in welke Hij Zelf betuigt, met ogen van gunst aan te zien en door het genieten van Zijn genade, alleen maar te verkwikken verslagenen van hart; opdat de waarachtige boetvaardigen onder het volk, onder de gemene verdorven toestand, echter zouden bemoedigd en vertroost worden.* Woorden, die ons zeer gepast voorkwamen, om ze met uw aandacht thans eens te verhandelen, zo ten opzichte op de toestand van ons land, als ten opzichte van het Heilig Avondmaal, dat aanstaande zondag over twee weken onder ons staat bediend te worden. Want daarin wordt aangewezen te gestalte die er vereist wordt, om een gegronde hoop te hebben dat God ons met de ogen van Zijn gunst zal aanzien, en onze verslagen harten verkwikken door het genieten van Zijn genade.
O Heere, zegen daartoe dit woord merkelijk, om Uws Naams wil! Amen.
V. Wij zullen in de verklaring van deze stof letten:

I. Op de inhoud van de woorden zelf. En dan ten:
II. Op hun verband met de voorgaande, mitsgaders hoe ze daardoor ten volle aan des Heeren oogmerk voldoen.

VERKLARING

I. Tot opening van de inhoud der woorden zelf, hebben wij te letten: Op Degene Die hier sprekende wordt ingevoerd; het is de Hoge en de Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Diens Naam heilig is. Op hetgeen Hij van Zichzelf betuigt; Hij zegt alzo: Ik woon in de hoogte en in het heilige; en bij dien, die van een verbrijzelde en nederige geest is.
A. Belangende Degene Die hier sprekende wordt ingevoerd, het is de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is. Dat is Jehovah, de Heere, de grote God Zelf, hier met drie omschrijvingen ons voorkomende, waardoor Zijn uitne-

mendheid boven al de schepselen zeer heerlijk en krachtig wordt uitgedrukt. Welke omschrijvingen te kennen geven, Zijn waardigheid, als Hij Zich noemt de Hoge en Verhevene. Zijn eeuwige duurzaamheid, als Hij Zich noemt, Die in de eeuwigheid woont. Zijn heiligheid, als Hij erbij voegt: En Wiens Naam heilig is.

1. Gods waardigheid blijkt uit Zijn hoogheid en verhevenheid. Hij is de Hoge en Verhevene. Waarom Hij ook doorgaans de Naam draagt van Allerhoogste, gaande alle schepselen te boven.

a. In de oneindigheid van Zijn Wezen, zijnde alleen met Zijn Naam de Heere, de Allerhoogste over de ganse aarde, Ps. 68:19; hebbende de hemel tot Zijn troon, en de aarde tot de voetbank Zijner voeten, Jes. 66:1. En zijnde een God, niet alleen van verre, of nabij, maar Die hemel en aarde vervult, Jer. 23:23,24.

b. In de ondoorgrondelijkheid van Zijn verstand, Jes. 40:28. Wetende alle voorleden, tegenwoordige en toekomende dingen. Hij ziet van den hemel af, en aanschouwt van Zijn heilige en heerlijke woning, Jes. 63:15. En geen schepsel is onzichtbaar voor Hem, maar alle dingen zijn naakt en klaar geopend voor de ogen Desgenen met Welke wij te doen hebben, Hebr. 4:13. Hij ziet alle mensenkinderen, Hij formeert hun aller harten, Hij let op al hun werken, Ps. 33:13,14.

c. En in de onweerstaanbaarheid van Zijn almacht; waarom van Hem gezegd wordt: Heere, God der heirscharen, wie is grootmachtig als Gij? Ps. 89:9. Want Hij doet al wat Hem behaagt, Ps. 115:3. Ja, hij doet naar Zijn wil met het heir des hemels en met de inwoners der aarde, en er is niemand die Zijn hand afslaan, of tot Hem zeggen kan: Wat doet Gij? Dan. 4:35,36. Kortom, Hij heeft zulk een uitnemende grootheid van kracht, dat geen ding Hem te wonderlijk of onmogelijk is, Jer. 32:17. En daarom noemt Hij Zich met het allervolste recht: De Hoge en Verhevene.

2. Hierbij voegt Hij Zijn eeuwige duurzaamheid, zeggende: Die in de eeuwigheid woont. Dat is, Die nooit begonnen heeft, noch ophouden zal te zijn, zijnde van eeuwigheid tot eeuwigheid God, Ps. 90:2. De Alfa en de Omega, het Begin en het Einde, de Eerste en de Laatste, Die is, Die was, en Die komen zal, Op. 1:8. Bij Welke geen verandering is, of schaduw van omkering, Jak. 1:17. Want de onveranderlijkheid en de eeuwigheid gaan onafscheidelijk tezamen. Waarom David zei tot de Heere: Gij hebt voormaals de aarde gegrond, en de hemelen zijn het werk Uwer handen. Die zullen vergaan, maar Gij zult staande blijven, en zij zullen alle als een kleed verouden, Gij zult ze veranderen als een gewaad, en zij zullen veranderd zijn. Maar Gij zijt Dezelfde, en Uw jaren zullen niet geeindigd worden, Ps. 102:26-28.

a. Gelijk nu Gods Wezen eeuwig is; waarom Hij ook uitdrukkelijk de eeuwige God wordt genoemd, Jes. 40:28.

b. Zo is Zijn gunst tot de Zijnen insgelijks eeuwig, waaruit het voortvloeien zal dat er eeuwige blijdschap op hun hoofd zijn zal, Jes. 35:10.

c. Zijn liefde tot de Zijnen is niet minder eeuwig; welke daarom ook uitdrukkelijk een eeuwige liefde wordt genoemd, Jer. 31:3.

d. En Zijn verbond is ook eeuwig, en zo onveranderlijk als Hij Zelf; hierom wordt het ook een eeuwig verbond genoemd, Jes. 55:3. En David zegt: Hoewel mijn huis alzo niet is bij God; nochtans heeft Hij mij een eeuwig verbond gesteld, dat in alles wel geordineerd en bewaard is. Voorzeker is daarin al mijn heil, en alle lust, hoewel Hij het nog niet doet uitspruiten, 2Sam. 23:5. Zodat Hij Zich ook met het allervolste recht noemt: Die in de eeuwigheid woont.

3. Hier voegt God nu een beschrijving bij wegens Zijn heiligheid, zeggende: En Wiens Naam heilig is.
a. Wij houden ons tegenwoordig niet op met te zeggen en te onderzoeken:
1. Dat God eigenlijk geen naam nodigheeft, dewijl Hij niemand Zijns gelijke heeft; of wat de Naam Gods al betekent, en waarvoor ze al gebruikt wordt in het Bijbelwoord; dat geschiedt op andere tijden dikwijls. Hier betekent Zijn Naam, evenals Ps. 9:11, God Zelf.
2. Het zou ook buiten het bestek van deze tekst zijn, na te speuren in welke betekenissen het woord heilig al in de Bijbel gebruikt wordt; hier moet het in de allervolste zin worden opgevat.
b. Zo is in de allervolste zin des Heeren Naam, dat is, God Zelf, in Zijn Wezen en in alles wat Hem wezenlijk eigen is aangemerkt, Heilig. Waarom de serafijnen, de een tot de ander riep: Heilig, heilig, heilig is de Heere der heirscharen; de ganse aarde is van Zijn heerlijkheid vol, Jes. 6:3.
1. Hebbende niet alleen de hoogste afkerigheid van alle onheiligheid, als zijnde te rein van ogen dan dat Hij het kwade zou zien, en de kwelling kunnen aanschouwen, Hab. 1:13.
2. Maar zijnde bij uitnemendheid die heilige God, de Heere der heirscharen, Die verhoogd wordt door het recht, en Die geheiligd wordt door gerechtigheid, Jes. 5:16. Ja, Die zelfs verheerlijkt is in heiligheid, Ex. 15:11.
3. Zodat Hij Zijns gelijke niet heeft, zijnde niemand heilig gelijk de Heere. Want Hij is oorspronkelijk van Zichzelf heilig, zijnde de Heiligheid der heiligheden. Hij is onveranderlijk heilig, zelfs ook zonder schaduw van omkering in dezen, Jak. 1:17. Ja! Hij is de Fontein van alle heiligheid, Die zelfs iemand geheel en al moet heiligen, zal er in de allerbeste zelfs enige de minste heiligheid zijn, 1Thess. 5:23. Ziedaar, de Hoge en de Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is.
B. Deze Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is, zegt alzo: Ik woon in de hoogte, en in het heilige, en bij die van een verbrijzelde en nederige geest is.
1. Hij zegt alzo:
a. Het is gewoon bij de profeten, om hun rede meer klem en kracht te doen hebben, dat ze God Zelf als sprekende invoeren, even alsof de Heere Zelf onmiddellijk datgene sprak hetgeen Hij nochtans middellijk door hen bekend maakt. Evenzo handelt de profeet Jesaja hier ook.
b. Het is dan zoveel alsof hij zei: O verdrukt en door Gods oordelen verbroken Israël, denk niet dat Ik slechts deze woorden tot u spreek, om uw verslagen harten te vertroosten; maar de God des hemels en der aarde, de Verlosser en Behouder van Zijn volk, draagt Zelf zorg voor de verbrokenen van hart en verslagenen van geest onder u; Hij ziet de vromen onder u met gunstige ogen aan, wil ze beschermen en zelfs vertroosten. Denk niet, dat God in de hoogte zijnde, geen acht zou slaan op de ellende van Zijn volk; neen, Hij bestuurt en regeert ook al de benedenste dingen. Wie is gelijk de Heere onze God? Die zeer hoog woont, die zeer laag ziet, in den hemel en op de aarde, Ps. 113:5,6. Het ontbreekt Hem noch aan macht, noch aan genegenheid tot de Zijnen.
2. Doch wat belooft hier nu deze grote en heerlijke God? Hij betuigt, dat Hij niet alleen Zijn woning in de hemel heeft, zeggende: Ik woon in de hoogte, en in het heilige. Maar dat Hij ook woont bij dien die van een verslagen en nederige geest is.
a. God heeft behalve het koninkrijk der natuur, waarin Hij over alles heerst, volgens Ps. 103:19, ook tweeërlei gedeelte van Zijn bijzonder Koninkrijk, het Rijk der heerlijkheid en het Rijk der genade. Ten opzichte van het eerste zegt Hij hier: Ik woon in de hoogte en in

het heilige. Dit wordt zeer kort en zeer klaar zo verklaard, Ps. 11:4: De Heere is in het paleis Zijner heiligheid, des Heeren troon is in den hemel. Daar in de hoogte en in het heilige woont Hij:
1. Dewijl Hij daar als de Koning der koningen Zijn hof houdt.
2. Dewijl Hij daar Zijn majesteit en heerlijkheid op het luisterrijkste vertoont.
3. Dewijl Hij daar wordt opgepast van duizend maal duizenden, die Hem dienen, en van tienduizend maal tienduizenden, die voor Hem staan, Dan. 7:10.
4. Dewijl Hij Zichzelf met Zijn volzalige nabijheid daar onmiddellijk in volkomen heiligheid te genieten gunt, met verzadiging der vreugde bij Zijn aangezicht, en lieflijkheden aan Zijn rechterhand, eeuwiglijk, Ps. 16:11. Nochtans is Hij daarin zo niet opgesloten dat Hij daar niet buiten zijn zou.
b. Hij heeft ook een Genaderijk, hetwelk Hij opricht in het hart van Zijn volk, dat binnen henlieden is, gelijk de Zaligmaker zei, Luk. 17:21. Daar wordt Hij ook gezegd te wonen, dat is, te zijn met Zijn gunstige tegenwoordigheid.
1. Zijn wezenlijke tegenwoordigheid is overal. Zijn heerlijke tegenwoordigheid is in de hemel. Maar Zijn genadige tegenwoordigheid is bij de vromen.
2. Doch opdat wij deze nader kennen mogen, zo let op de beschrijving van hun personen; elk hunner wordt hier omschreven als zulk een die van een verbrijzelde en nederige geest is. En op de manier van Gods wonen bij hen, dewijl Hij zegt, dat Hij bij die ook woont.
a. De personen bij welke God, Die woont in de hoogte en in het heilige, ook gezegd wordt te wonen, zijn degenen welke van een verbrijzelde en nederige geest zijn.
*. Beide Hebreeuwse woorden, die wij hier in de grondtekst vinden, zijn van al vrij wat nadruk.
/. Het eerste woord, *Dackab,* afstammende van het wortelwoord *Dickab*, hier door *verbrijzelen* vertaald, *betekent een door plettering verwonde*, zoals het in Deut. 23:1 overgezet wordt, een recht gevoelige en dus verbrijzelde geest.
//. Het andere woord, *Schaphel*, hier door nederige vertaald, betekent een *gebogene*, gelijk het wortelwoord in Jes. 2:17 overgezet wordt, een *neergedrukte*, en dus een nederige geest.
**. Beide deze woorden bij elkander gevoegd, en in de Hebreeuwse tekst vastegemaakt aan het woord *Rouach*, geeft en wijst in volle nadruk aan, een recht *boetvaardige zondaar*, die wanhopende in zichzelf de toevlucht neem tot Gods genade in Christus. En lust het u de innerlijke gesteldheid van zulk een eens wat nader te horen?
/. Het is zulk een, die ontdekking en kennis heeft gekregen van de zonde in hem, van de God onterendheid, grootheid, veelheid en strafwaardigheid van zijn zonden; zodat hij het zich aantrekt en het ter harte neemt, dat hij zo strafwaardig voor God, en verloren in zichzelf door zijn eigen zonden geworden is. Dat plettert en als verwondt zijn geest, uitroepende met David voor de Heere, zo over zijn dadelijke als aangeboren zonden: Tegen U, U alleen heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uw ogen; opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein zijt in Uw richten. Ziet, ik ben in ongerechtigheid geboren, en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen, Ps. 51:6,7.
//. Het is zulk een, die een innige smart er over in zijn hart gevoelt, gepaard gaande met een verfoeien van zichzelf, met berouw, met verbrokenheid des harten, met een klagen en treuren daarover, zijnde zo recht gevoelig en gebogen van geest. Gelijk Job zo gesteld was, toen hij uitriep: Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as, Job 42:6. En David zo de offeranden Gods beschrijft te zijn: Een gebroken geest, een gebroken en verslagen hart, hetwelk God niet zal verachten, Ps. 51:19. En zo zelf daarover klagende en treurende voorkomt, Ps. 38:4-7.

///. Het is zulk een, die zich met schaamte en schaamroodheid voor des Heeren voeten vindt aangedaan over zijn ongerechtigheden en schulden, zodat hij met Ezra uitroept: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God; want mijn ongerechtigheden zijn vermenigvuldigd tot boven mijn hoofd, en mijn schuld is groot geworden tot aan den hemel, Ezra 9:6. Dit maakt hem zo verbrijzeld en nederig van geest, dat hij menigmaal met de tollenaar als van verre staat, en zijn ogen niet durft opslaan, maar uitroept: O God, zijt mij zondaar genadig! Luk. 18:13.
////. Het is zulk een, in welke gevonden wordt een haat tegen, walg van, en weerzin tegen de zonde; omdat zijn geest daardoor zo verbrijzeld en neergedrukt is. Zo horen wij de Heere Zelf zeggen: Dan zult gij gedenken aan uw wegen, en aan al uw handelingen, waarmede gij u verontreinigd hebt, en gij zult van uzelven een walging hebben over al uw boosheden die gij gedaan hebt, Ez. 20:43.
/////. Het is zulk een, die dat ook niet schaamt voor de Heere te belijden, uitroepende: Heere, ik ken mijn goddeloosheid, want ik heb tegen U gezondigd, Jer. 14:20. Indien de geest recht verbrijzeld en nederig is, dan belijdt men zijn zonden, als bleek in David, Ps. 32:5; en in de verloren zoon, Luk. 15:18,19.
//////. Het is zulk een, die als een verbrijzelde en nederige van geest zich reis op reis in het geloof naar God en Jezus wendt, met een honger en dorst naar Christus' gerechtigheid, volgens Matth. 5:6.
***. Dit wordt hier nu in het enkel getal uitgedrukt: Die van een verbrijzelde en nederige geest is. Om ieder der zodanigen, die zo gesteld is, in te sluiten. Of de trap van zijn verbrijzeling groter of kleiner is, zo ze maar oprecht en in waarheid is. Of hij minder of meer bewustheid heeft, indien hij maar recht geraakt en werkzaam is. Ja, al was hij zelfs de allergrootste zondaar, indien zijn geest zo waarachtig verbrijzeld en recht nederig is.
b. Bij ieder der zodanigen, zegt nu God, dat Hij ook wonen zal; want zo luidt onze tekst: Alzo zegt de Hoge en Verhevene, die in de eeuwigheid woont en Wiens Naam heilig is: Ik woon in de hoogte en in het heilige, en bij dien, die van een verbrijzelden en nederigen geest is, opdat Ik levend make den geest der nederigen, en opdat Ik levend make het hart der verbrijzelden. Waarmee de Heere belooft en betuigt:
*. Dat Hij de zodanigen nabij wil zijn; want daar men woont daar is men nabij. De Heere is nabij de gebrokene van hart, en Hij behoudt de verslagene van geest, Ps. 34:19.
**. Dat Hij op de zodanigen in gunst zal zien, gelijk men doet op de plaats daar men woont. Op dezen zal Ik zien, op den armen en verslagenen van geest, en die voor Mijn Woord beeft, is daarom ook Zijn betuiging, Jes. 66:2.
***. Dat Hij dezulken wil liefhebben, en dat Hij tot hen zal komen; gelijk men de plaats van zijn woning liefheeft, en daartoe komt. Hierom zei Jezus ook: Zo iemand Mij liefheeft, die zal Mijn woord bewaren; en Mijn Vader zal hem liefhebben, en Wij zullen tot hem komen, en zullen woning bij hem maken, joh. 14:23.
****. Dat Hij dezulken tot Zijn tempels wil maken, om daarin als in Zijn tempel te wonen. Hoor Paulus; hij zegt tot de gelovigen: Gij zijt de tempel des levenden Gods; gelijkerwijs God gezegd heeft: Ik zal in hen wonen, en Ik zal onder hen wandelen; en Ik zal hun God zijn, en zij zullen Mij een volk zijn, 2Kor. 6:16.
*****. Dat Hij dezulken zal opbouwen en bewaren, gelijk men zijn woning opbouwt en bewaart. Hij zal hun stenen gans sierlijk leggen, en ze op saffieren grondvesten, Jes. 54:11. En ze in Zijn kracht door het geloof bewaren, 1Petr. 1:5.

******. Eindelijk, dat Hij dezulken ook zal troosten en zaligen, gelijk men de zodanigen ook tracht te doen bij wie men woont. Zalig zijn toch die treuren, want zij zullen vertroost worden, Matth. 5:4.
c. En geen wonder ook, dat de Heere bij zodanigen wonen wil; want:
*. Die bidden en smeken er om, en verlangen naar deze Zijn gunst, volgens Ps. 42:2,3, 51:14. Als arme bedelaars houden zij aan, en laten zij niet af.
**. Zulken roept Hij, en nodigt Hij Zelf daartoe, Jes. 55:1,2, Matth. 11:28. En dat met belofte, om de treurigen Sions te beschikken dat hun gegeven worde sieraad voor as, vreugdeolie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor een benauwde geest, Jes. 61:3.
***. Die verheffen Zijn gunst en Zijn genade het hoogste, zeggende met David: Wat zal ik den Heere vergelden voor al Zijn weldaden aan mij bewezen? Ps. 116:12. En zo ontvangt Hij van het de eer van Zijn goedheid. Elk daarvan roept gedurig met Jakob uit: Ik ben geringer dan al deze weldadigheden, en dan al deze trouw, die Gij aan Uw knecht gedaan hebt, Gen. 32:10.
II. Deze woorden worden nu:
A. Met het Hebreeuwse woord *ki, want*, aan de voorgaande vast gemaakt, als reden gevende vanwaar dat komen zou, dat de boetvaardige, onder een gemene verdorven toestand en algemeen bederf, echter het aardrijk en Gods heiligdom erfelijk zouden blijven bezitten, als Hij in het laatste gedeelte van het voorgaande vers gezegd had, dat de aanstoot voor hen uit de weg genomen zou worden, zoals Hij in vers 14 had gezegd. Tonende zo hiermee:
1. Dat zulks niet zou voortvloeien uit het bestel van mensen, alsof die dat zo beschikken zouden; of uit de verschoning der vijanden, dat die ze met voordacht sparen zouden; of om huns zelfs wil, alsof zij dat waardig waren.
2. Maar dat zulks alleen zou voortvloeien uit de gunst Gods, en uit Zijn genadige tegenwoordigheid bij hen, zullende Hij, de almachtige, onveranderlijke en heilige God, hierin Zijn woord houden.
B. En zo voldoen deze woorden ook ten volle aan des Heeren oogmerk, hetwelk hier eigenlijk was: De waarachtig boetvaardige, onder de gemene verdorven toestand, te bemoedigen en te vertroosten. Want ziet de Hoge en Verhevene hen met ogen van gunst aan; genieten zij de genade van Hem, Die in de eeuwigheid woont; wil Hij, Wiens Naam heilig is, hun verslagen harten verkwikken; ja! wil Hij, Die in de hoogte en in het heilige woont, ook bij hen zijn? Geen nood! Het mag dan gaan zo het wil, de grote hoop mag het nog zo verderven, de Heere zal echter zorg dragen voor de ware boetvaardigen, ze gadeslaan, met Zijn genadige tegenwoordigheid begunstigen, en ze eindelijk bij Hem in de eeuwige heerlijkheid opnemen. Is dat voor hen niet bemoedigend en zeer vertroostend?
Ziedaar, deze woorden voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Merk hieruit in het voorbijgaan op, dat een verbrijzeld en nederig hart God bijzonder aangenaam is.
A. Zegt nu de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is, alzo: Ik woon in de hoogte, en in het heilige; en bij dien die van een verbrijzelde en nederige geest is. O! hoe naar en ellendig is het dan gesteld met dezulken:
1. Die geen verbrijzelde en nederige geest hebben, maar zich over hun zonden verblijden, en zich daarop verheffen en verhovaardigen. Die met verbrijzelden en nederigen van

geest spotten, en die verguizen. Die vol ijdele waan bij zichzelf rijk en verrijkt geworden zijn, Op. 3:17. Die wel schijnen van een verbrijzelde en nederige geest te zijn, maar het is alleen omdat hun goede naam of tijdelijk bestaan benadeeld is, of achteruit gaat; dat is maar een droefheid naar de wereld, die de dood werkt, 2Kor. 7:10.

2. Maar dezen zijn het die in waarheid van een verbrijzelde en nederige geest zijn, zoals in de verklaring gebleken en bewezen is. Die ontdekt zijn aan hun zonden, en dat zich aantrekken en ter harte nemen. Die innige smart over hun zonden in hun hart gevoelen, gepaard met een verfoeien van zichzelf, berouw en verbrokenheid des harten. Die daarover voor de Heere beschaamd en schaamrood zijn. Die een haat tegen, walg van, en weerzin in de zonden hebben. Die met belijdenis daarvan zich reis op reis voor God vernederen. Die met hun verbrijzelde en nederige geest hongeren en dorsten naar Christus' gerechtigheid.

B. Mensen, daar het zo niet mee gesteld is, gij zijt nog genadelozen. De Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is, waarschuwt u, dat Hij u zal straffen en het ordentelijk voor uw ogen zal stellen, Ps. 50:21. Indien gij zo sterft als gij nu zijt, zult gij eeuwig in de hel verbrijzeld worden.

C. Och! werd uw geest nu nog verbrijzeld en vernederd! Dit is volstrekt noodzakelijk; zonder dat kan niemand zalig worden. Zijn er uw zonden niet veel, strafwaardig en schandelijk genoeg toe? Met verbrijzeling en vernedering des harten moet de bekering begonnen worden. Gods Woord verzekert elk, dat treurigen over hun zonden en verbrijzelden van geest alleen maar zalig worden, Matth. 5:4. Wie weet hoeveel verdoemden in de hel thans al met een naar en ijselijk gekerm het bewenen dat hun hart hier nooit recht verbrijzeld en vernederd geworden is.

D. Is er iemand onder u die met verlegenheid vraagt, hoe moet mijn geest verbrijzeld en vernederd worden? Zo God u in waarheid bij aanvang ontdekt heeft aan uzelf, daar moet het beginnen, of al het werk is vals en onoprecht. Hoort dan tot uw onderrichting: Uw geest, uw hart moet verbrijzeld en vernederd worden, daar moet het beginnen. Het moet gepaard gaan met belijdenis van zonden en schaamte. Er moet hoe langer hoe meer een haat tegen alle zonden uit voortkomen. En het moet gepaard gaan met een vluchten uit uzelf naar Christus. Ziet, op deze wijze begint het. God doe het u zelf eens ondervinden!

II. Doch het is al meer dan tijd dat ik mij in het bijzonder tot u wend, gelovigen, die zoveel lust hebt tot de nederigheid naar de inwendige mens, die naar uw beste deel zoveel prijs stelt op de vernedering des harten. Zegt gij, ja maar:

A. Ik ben niet verbrijzeld genoeg over mijn zonden; mijn schulden drukken mij zo gevoelig niet als ik denk dat het wel behoorde; dat maakt mij weleens achterdochtig en bekommerd, of het in het geheel wel recht met mij is? De trap van verbrijzeling des geestes die er vereist wordt om met opzicht op zijn grondstaat recht vernederd te zijn, is deze, dat het tot zover gaat, dat men in waarheid erdoor buiten zichzelf naar Jezus gedreven wordt. Gaat het zover niet?

B. Of zegt gij, was ik recht nederig van geest, dan zou het meer uitwerking in mij hebben; ik zou dan daar meer blijken van geven. Het is wellicht zo: Dat gij veel reden hebt om uzelf in dezen te beschuldigen, en daarover te klagen. Schaam er u ook vrij over, en laat u dat vrij opnieuw vernederen. Maar werp daarom alles niet overhoop en weg; vele godvruchtigen hebben te allen tijde hierover ook gezucht. Zoekt liever aanhoudende bij Jezus genade, om dit ook van Hem te leren, gelijk Hij u raadt, Matth. 11:29.

C. Of denkt gij, mijn geest is al zolang verbrijzeld en vernederd geweest, en ik ondervind geen doorslaande blijken van Gods genadige tegenwoordigheid aan mijn ziel; die en die genieten dat weleens, maar ik niet; zou ik mij wel bedriegen? Hoor:
1. Zelfs een geruime tijd met een verbrijzelde en nederige gestalte des harten heen te gaan, zonder door Gods genadige tegenwoordigheid merkelijk verkwikt te worden, kan in een waar kind van God vallen. Ziet dat in David, Ps. 119:28, Asaf, Ps. 77:3, en in Heman, Ps. 88:16.
2. Tot besturing moet ik u, waarmee het zo gesteld is, zeggen: zoekt Gods wijze reden na te speuren, waarom Hij u zo laat heengaan. Ziet toe, dat gij u door het toegeven in de zonden niet meer naarheid veroorzaakt. Maar zoekt in Gods tegenwoordigheid Zelf uw rust, volgens deze raad van een godzalig dichter:

Heeft Hy u nu lust gegeven,
Droeve kermers, om voor Hem
En zyn dienst alleen te leven?
Wenscht gy maar om zyne stem
Meer te kennen? Hem te minnen
Is dat al uw vreugd en lust?
Wel verheugt uw droeve zinnen!
Stelt u op Gods trouw gerust!
's Hemels Koning heeft gezworen,
Dat Hy wil uw Vader zyn,
Laat dan vry die juich-stem hooren:
Ik ben zyn, en Hy is myn!
Uwe tranen zelfs zyn blyken,
Dat gy 't immers met Hem houd.
Liet Hy u wel ooit bezwyken,
Als gy u hebt aan Hem vertrouwd?
Band de droefheid uit uw zinnen,
En gelooft Hem op zyn Woord,
Dat Hy u eeuwig zal minnen,
Schoon gy nog geen troost-stem hoort.

D. Weet tot uw vertroosting, treurigen Sions, verbrijzelden en nederigen van geest:
1. De hoge God, de verheven Heere, zal al uw gebrek op Zijn tijd vervullen. Die in de eeuwigheid woont, zal uw verslagen harten weleens opbeuren. Hij Wiens Naam heilig is, zal u de scepter van Zijn gunst toereiken. Hij Die woont in de hoogte en in het heilige, zal hier altijd in genade bij u blijven wonen.
2. Doch daarna zal Hij u ook eens bij Zich doen wonen in de hoogte en in het heilige, om eeuwig met Hem en bij Hem in de hemel te zijn. AMEN.

ZEVEN EN VEERTIGSTE LEERREDE Ter voorbereiding voor des Heeren Avondmaal

JESAJA 61:8

Ik zal geven, dat hun werk in der waarheid zal zijn.

INLEIDING

I. **ONDER** de erenamen waarmee Christus in de Bijbel voorkomt, is ook die van de Amen, Op. 3:14. Welke Naam Hij draagt: Omdat Hij Zelf Amen, Waarheid, ja, de Waarheid Zelf is. Omdat Hij de waarheid bekend gemaakt heeft, Jes. 42:3. De Amen ten opzichte van al die schaduwen waarvan Hij het Lichaam is. Omdat in Hem al Gods beloften ja en Amen zijn, 2Kor. 1:20. Amen zeggende op Zijns Vaders wil en welbehagen; de Amen ten opzichte van de uitvoering van de op Zich genomen borgtocht. De Amen op Wiens woorden de ganse Kerk Amen zegt; tot Wie elke gelovige op Zijn aanbod en uitnodiging zegt Amen. Eindelijk, de Amen, omdat Hij de weg Gods aan Zijn volk in der waarheid leert, de waarheid zich ontdekt te zijn aan het hart van Zijn gunstvolk, hen leidt, ja, hen bevestigt in de waarheid, en ze Zelf geeft dat hun werk in der waarheid is.
II. Immers dat is de troostrijke toezegging aan Zijn volk in onze tekst, alwaar wij Hem horen zeggen: Ik zal geven, dat hun werk in der waarheid zal zijn.
III. Die hier in dit hoofdstuk spreekt, is Messias Jezus, Die de Kerk van het Nieuwe Testament gelukkig en heerlijk belooft te maken.
A. Vertonende in de eerste drie verzen welk een welgepaste Middelaar, en in het bijzonder welk een hoge Profeet Hij was en Zich zou betonen. Uit hoofde van een eeuwige zalving, en wel om die heuglijke Evengeliemare bekend te maken; hoe Hij was gezonden, om te verbinden alle gebrokenen van hart, om de gevangenen vrijheid uit te roepen en uit die banden te ontslaan; om uit te bazuinen het jaar van Gods welbehagen. Doch om het zwarte wraakvaan daarbij te laten afwaaien van dezulken die onder Zijn banier niet willen komen. En dat alles, om alle treurigen te bemoedigen en te troosten. Ja, om hun treuren met vreugdestof, hun smaad met eer te verwisselen. Opdat zij als eikenbomen der gerechtigheid, als des Heeren eigen planting, zouden groeien tot eer van de Goddelijke Landman.
A. Daarenboven zou Hij het verwoeste en verstoorde vernieuwen en herstellen, vers 4. Daartoe zou Hij als middelen ook bezigen uitlanders en vreemden, vers 5. Zo nochtans, dat de Heere, volgens vers 6, elk van Zijn kinderen ook Zijn heerlijkheid geven zou en de naam van geestelijke priesters en dienaren Gods; ja, het vermogen der heidenen zou de Kerk eten, en ook in hun heerlijkheid delen.
C. Daarenboven zou de Heere voor de dubbele schaamte en schande ze geven een ruim deel en erfelijke bezitting onder de heidenen, en zo stof van vreugde en gejuich in de Heere, volgens vers 7.
D. Daarop geeft de Heere reden waarom Hij dat rijkelijk genadedeel van het Nieuwe Testament dan aan Zijn Kerk geven zou, welke deze was: Hij was de roof in het brandoffer moede in de Levitische godsdienst. Maar integendeel, Hij had lust tot een godsdienst

in geest en in waarheid, in alles dat zedelijk en waarlijk recht was, het recht ook van het Nieuwe Testament. Daarom zou Hij geven dat hun werk in der waarheid zijn zou.
IV. Zodat deze tekst eigenlijk in zich behelst: *Een van de allergrootste genadebeloften, welke er in de ganse Bijbel staan, waarin de Heere Jezus Zelf op Zich neemt het genadewerk waarheid in hen te maken, die dat, met zichzelf, aan Hem opdragen en overgeven.*
Woorden, welke zichzelf aanprijzen. Een belofte die Gods lievelingen wel duizendmaal aan hun hart hebben gewenst bekrachtigd te zien, en welker verhandeling tot voorbereiding onder des Heeren zegen van nut zou kunnen zijn. God gunne velen uwer hieronder te zien en te bevinden dat hun werk in der waarheid is!
V. In het openen van deze woorden hebben wij te letten:

I. Op de beloofde zaak. Dat hun werk in der waarheid xal zijn.
II. Op de belofte zelf. Ik zal dat geven.

VERKLARING

I. In het eerste merken wij aan, het werk, en dan de nadere omschrijving, hun werk. En dat als een werk in der waarheid.
A. Het is jammerlijk misgetast van Hattemisten, Deurhovisten en anderen van dergelijk soort van mensen, die leren dat Gods gunstgenoten, de ware begenadigden, zichzelf in alles geheel lijdelijk hebben te beschouwen en te erkennen. Neen, daar de Heere de hand aan de ziel gelegd heeft, en in de wedergeboorte, waarin hij lijdelijk te erkennen is, een nieuw geestelijk leven heeft ingestort, kan het niet anders zijn, of zodanig een ziel moet ook onder de genade invloeden Gods werkzaam bevonden worden. Want de Heere laat diegenen die Hij onder de band des verbonds gebracht heeft, niet ledig staan, maar geeft ze werk in Zijn wijngaard, Matth. 20:1-7
1. Gods kinderen hebben:
a. Werkzaam te zijn voor en omtrent de Heere, in het lezen, horen, overdenken, betrachten van Zijn Woord, en in de dierbare gemeenschapsoefeningen met Hem.
b. Zij hebben werkzaam te zijn omtrent zichzelf, hun hart te bewaken boven alles te bewaren is, dewijl daaruit de uitgangen des levens zijn, Spr. 4:23.
c. Zij hebben werkzaam te zijn omtrent hun naasten, zij bekeerd zijnde, moeten ook hun naasten zoeken, als middelen in des Middelaars hand, te bekeren en hun broederen te versterken, door ontdekkingen en samenspraken, 1Thess. 5:4. Immers tot het een en het ander zijn zij verplicht, 1Petr. 2:9.
2. Doch wij achten het nodig dit werk wat nader te bijzonderen, in welk opzicht het in de Bijbel vertoond wordt, dat God Zijn volk te werken geeft. En als zodanig ontmoeten wij daar:
a. Een werk des geloofs, 1Thess. 1:3. Alwaar het geloof een werk genoemd wordt, ofschoon het geloof alle werken in de rechtvaardigmaking ontkent, en in dat opzicht een zondaar als een werkeloze doet komen. Echter kan het geloof een werk genoemd worden, in zoverre als de ziel daardoor werkzaam gemaakt wordt in uitgangen des harten naar de Heere, in het neerleggen van zichzelf voor de Heere, in het aankleven aan de Heere, in het aannemen, aangrijpen en omhelzen van de Heere.
b. De apostel meldt daar ook van een arbeid en een werk der liefde, dat de Heere niet zal vergeten. De liefde is toch een heerlijk en dierbaar werk, en de korte hoofdsom der wet, Matth. 22:37-40. Het zijn dierbare werkzaamheden als het hart in hoogachting, ziel ver-

kwikkende vereniging en omhelzende liefde omtrent de Heere werkzaam zijn mag, en zo uit de gestalte van het hart kan betuigen: Hartelijk lief heb ik U, o Heere mijn Sterkte! En wanneer de ziel uit liefde tot God haar hart ook uitgaande vindt tot des Heeren liefhebbers, en zo in liefde de Heere en Zijn volk, doch elk echter in hun bijzondere betrekking, zoekt te dienen.
c. Wij ontmoeten daar ook een werk der gerechtigheid, Jes. 32:14: Het werk der gerechtigheid zal vrede zijn.
d. Een werk der lijdzaamheid, Jak. 1:14: De lijdzaamheid een volmaakt werk hebbende.
e. Het werk des gebeds en der dankzegging, 2Kor. 9:11. Daar Paulus spreekt van werken van dankzegging tot God.
f. Eindelijk spreekt Paulus ook van een werk der zaligheid, Fil. 2:12: Werkt uws zelfs zaligheid.
3. Waarlijk, dit alles mag met de naam van werk bij uitstek genoemd worden:
a. In onderscheiding van alle andere werken en bedrijven der mensen, die hun arbeid besteden voor datgene dat niet verzadigen kan, Jes. 55:2.
b. In onderscheiding van hun vorige staat, dewijl de zondaar van nature geheel werkeloos is in het goede, en de Heere hem in dezen ledig vindt staan.
c. Een werk ook vanwege de beminnelijke en heerlijke hoedanigheden.
1. Het is het meest betamelijke werk, want aan God is een ziel alleszins verbonden; wat kan er dan betamelijker zijn dan zo voor de Heere en in Zijn werk bezig te zijn? Wie zou Hem toch niet vrezen? Jer. 10:7.
2. Het is het allergrootste werk. Nehemia in de tempelbouw bezig zijnde, als hij van enigen verzocht werd af te komen, zei: Ik kan niet, want ik doe een groot werk, Neh. 6:3. Doch het gemelde werk is het allergrootste daar de zaligheid en het behoud van elke onsterfelijke ziel van afhangt.
3. Het is het allerheerlijkste werk, want zulken zijn dan werkzaam in de dienst van de grote Koning, gelijk het nu veel verschilt een dienstbare te zijn van een gemeen burger of van een groot monarch; eindeloos meer heerlijkheid en luister is het in de zalige dienst van de grote Sions Heere bezig en werkzaam te zijn.
4. Het is een allerprofijtelijkst werk, daar men met Mozes wel mee, doch niet voornamelijk, op zien mag, Hebr. 11:26. Geen werk of bedrijf kan zulk een vrucht voor de werker nalaten, dan de geloofswerker; niet om, maar op zijn werk verkrijgt hij loon door des Heeren genade.
5. Het is het meest verkwikkelijke en vermakelijke werk. O, hoe vermakelijk is het God recht te dienen! Welk een ziel verkwikkende vergenoeging is er in dat werk? David was vrolijker over de weg van Gods getuigenissen, dan over alle rijkdom, Ps. 119:14.
6. Het is het lichtste en gemakkelijkste werk. Niet voor allen, o neen! Voor onherborenen is het een zwaar, een lastig, ja een ondoenlijk werk; zij roepen uit, als zij maar enig schijnwerk verrichten: Wat een vermoeidheid! Echter houdt ons gezegde steek, ziende op de herborenen, ten opzichte van hun wedergeboren deel, dewijl het onherboren deel daar menigmaal ook wel zwaar tegen op ziet. Maar het is een licht werk voor het gelovig deel, wanneer als God hetzelve met Zijn invloed verlevendigt en opwekt. O! wat gaat het zoet, als het hart zo vlot en vaardig naar Jezus vliedt, hoe gemakkelijk gaat zulk een ziel dan vanwege Zijn spreken uit? Zal ze bidden, Gods Geest bidt voor haar met onuitsprekelijke zuchtingen, Rom. 8:26. Het is toch een zekere waarheid hetgeen Jezus eens zegt: Mijn juk is zacht, en Mijn last is licht, Matth. 11:30.

7. Eindelijk, om hier niet meer bij te voegen, zeggen wij, dat het een gedurig werk is, immers zijn moet. Er mag geen dag, niet een uur van de dag voorbijgaan, of de ziel moest in een werkzame gestalte zijn om God te dienen. Ja, dat zal de hemel mede uitmaken, dat zij niet afgebroken nu en dan eens, maar altijd in des Heeren werk zullen bezig zijn.

B. Nu wordt dit werk omschreven:

1. Als hun werk.

a. Wilt gij weten van wie? In het gemeen zeggen wij het werk van des Heeren volk, die in vers 1 zijn beschreven als geestelijk zachtmoedigen, als gebrokenen van hart, die de breuk van hun hart hebben leren kennen, en handelbaar voor de Heere en Zijn volk zijn. In vers 2 als treurigen over hun zonden als zonden, over ongestalten en over verberging van des Heeren aangezicht; in vers 3, een planting des Heeren, verplant uit de natuurstaat in de genadestaat; in vers 6, geestelijke priesters en dienaars des Heeren.

b. Nu wordt het beschreven werk hun werk genoemd:

1. Niet, alsof het een vrucht van hun eigen akker was, o neen! Heel anders is de zondaar van nature gesteld, Gen. 6:5. God moet het willen en werken beide geven naar Zijn welbehagen, Fil. 2:13. Het moet uit genade gegeven worden, Fil. 1:29. Niet alsof zij dit door hun eigen vermogen verkregen hadden; het is niet door kracht noch door geweld, Zach. 4:6. Van nature is de mens tot alle goed werk ondeugende, Tit. 1:6. Ook niet alsof zij dit werk onafhankelijk verrichten, als zij maar geestelijk werkzaam willen zijn, dat zij dan zouden kunnen; o neen!

a. Want gelijk zij van God afhankelijk bestaan, zo moeten zij ook afhankelijk werkzaam zijn.

b. En Paulus zegt, Hand. 17:28: In Hem leven wij, bewegen wij ons en zijn wij, met opzicht op de invloeden in het natuurlijke leven van het schepsel; hoeveel te meer is er dan Gods invloed nodig in het geestelijke genadeleven, dat zo overdwarst en tegen gegaan wordt door vijanden van buiten en van binnen?

2. Maar het wordt hun werk genoemd, in onderscheiding van het werk der natuurlingen, die uit hun eigen begin en tot hun eigen einde in verschillend opzicht werkzaam zijn. Hun werk, omdat zij er de eigen onderwerpen van zijn; hun werk, omdat zij zelf werkzaam zijn. Want als God invloeit, zo maakt Hij de ziel werkzaam, zodat Zijn volk gelooft, bidt, leeft en zij zo werkelijk werkzaam bevonden worden. Hun werk, omdat het hun leven, hun element, hun genoeglijk werk is, werk naar hun zin, dat ze tot blijdschap is.

2. Tot zover hebben wij het werk van des Heeren volk beschouwd. Nu moesten wij zien, dat hier bijzonder in aanmerking komt wanneer hun werk in der waarheid is, en wat die belofte behelst: Hun werk zal in der waarheid zijn.

a. Waarheid is datgene dat wezen heeft, en in gedachten, woorden en daden uitgedrukt wordt. Waarheid staat tegenover de leugen, welke in wezen niets is. Zodat waarheid iets wezenlijks is. Doch het is niet nodig dit thans verder uit te breiden.

b. Dewijl wij hier eigenlijk moeten onderzoeken, welk werk in der waarheid is. Tot het werk in der waarheid worden gevorderd: Een goed en waar begin waaruit het voortkomt. Een ware en rechte wijze van verrichting. Een waar en oprecht einde in de beoging.

1. Het ware beginsel moet zijn de Geest der waarheid, Die hen in alle waarheid leidt, Joh. 14:17. De Geest der wedergeboorte, Joh. 3:3. De Geest des geloofs en der liefde, Gal. 5:22. En zo moet een ziel wiens werk in der waarheid zal zijn, een gelovige en begenadigde zijn, die het wezen der zaak in zijn binnenste bezit. Hij moet met Jezus, de waarachtige Getuige, de Amen, door het geloof verenigd zijn. Jezus moet in het oog en hart zijn, afhankelijk van Hem moet de ziel als in zichzelf machteloos, van Jezus' licht, invloed en

genade afhangen, en zo onderschrijven dat zij zonder Hem niets kan doen, Joh. 15:5. En de liefde van Christus moet hen dringen, 2Kor. 5:14.
2. Het tweede stuk dat tot dit werk in der waarheid behoort, te weten tot de manier, is begrepen in deze vier zaken:
a. Die een werk voor God in der waarheid op de rechte wijze doet, die is alzo verlegen onder de wijze en manier van hetgeen dat hij doet, als over het begin; want hij heeft een diepe indruk van Gods majesteit en heerlijkheid, en al Zijn deugden glinsteren hem zo in zijn ogen, daar hij weet hoe onbekwaam dat hij is om voor de God des hemels te verschijnen. Daarom is hij alzo bekommerd over de uitvoering van dat werk, als over het komen tot het werk.
b. Een werk is in der waarheid, als het hart daarbij gebracht wordt; want gelijk het Gods volk onvoldaan laat en smart baart als zij hun hart niet mee kunnen krijgen, en klagen, mijn hart heeft mij verlaten; zo zijn zij er innig op gezet om hartelijk werkzaam te zijn, gelijk Paulus zich zo vertoont, Rom. 1:6.
c. In een werk in der waarheid wordt er het zondige van betreurd, en het onzuivere van de werkzaamheden en plichten, en daarom zichzelf, om de onzuivere inmengselen, des doods waardig erkent, en dat in dit opzicht hun beste gerechtigheden als een wegwerpelijk kleed zijn, Jes. 64:6. Hebbende echter een vermaak om weer tot het werk te keren, met die zucht, dat hun het onzuivere en verkeerde eens uit de weg mocht zijn, terwijl hij betreurt de onboetvaardigheid en ongelovigheid van zijn werkzaamheden, en dat hij, met een woord, heilig betreurt de onheiligheid van zijn heiligste dingen.
d. Zo is het werk der waarheid daarin gelegen, dat het geschiedt op een ware wijze, dat men gemoedelijk en teder voor God dit werk zoekt te verrichten, in het verborgen, daar geen oog hem ziet en geen oor hem hoort, zowel als in het openbaar en bij het licht. Een gelovige is toch bijzonder op het verborgen leven voor de Heere gezet, om eenzaam met God om te gaan; daar leeft hij ook bij, hij zou het openbare niet alleen leven kunnen, maar om met Zijn Vader, Heere en Koning veel in het eenzame te spreken is zijn keuze, en daar zoekt hij de voortgang van zijn leven in te volttrekken; en als het de ziel gegund wordt, dan haalt zij haar hart niet weinig daar in op. O zalig eenzaam met God gemeenzaam! Dat is nu het werk in der waarheid, dat op een rechte wijze en manier geschiedt.
3. Eindelijk zeiden wij, dat een werk in der waarheid ook een goed oogmerk heeft. Dat bestaat in de bedoeling van Gods eer, en in een gezetheid op een oprechte wandel voor de Heere.
a. Het is dan een werk waarin de werkzame ziel de eer en heerlijkheid Gods in het oog heeft en in de bedoeling, om dat werk tot eer van Hem, Die de Waarheid Zelf is, te verrichten, 1Kor. 10:31. Het is met de zodanige: Niet ons, o Heere, niet ons, maar Uw Naam zij de eer, Ps. 115:1. O! daar is de zucht en de wens van een werkzame ziel toch naar, om Gods heerlijkheid maar meer ontdekt te zien, die God in Zijn schoonheid te aanschouwen, Jes. 33:17; en de Heere eer en heerlijkheid toe te brengen.
b. En dewijl de Heere lust tot waarheid in het binnenste heeft, Ps. 51:8; en de werkzame ziel in dezen het eens met de Heere geworden is, het ook wil, in al zijn doen, pogingen en betrachtingen het op oprechtheid en waarheid gezet heeft, dewijl hij nog al veel valsheid, verkeerdheid en bedrog in zich ontdekt, menigmaal vreest dat zijn werk niet goed is; dat doet hem vrezen het voor de Heere te brengen, dat doet hem weleens met David zeggen, Ps. 139:23,24: Doorgrond mij, o God, en ken mijn hart; beproef mij, en ken mijn gedachten, en ziet of bij mij een schadelijke weg is. Zulk een ziel zegt weleens: Heere, is mijn hart

oprecht voor U, ontdek het mij! Is mijn werk zonder bedrog, laat het mij ook zien, tot mijn vernedering! En leid mij zo op de eeuwige weg.
Ziedaar hoe groot dat beloofde goed is!
II. Hoe heerlijk is het nu, dat de Heere belooft dit Zelf te werken? Zeggende in ons tweede hoofddeel: Ik zal dat geven. Wij horen hier getuigen, van geven; Ik, zegt de Heere, zal dat geven.
A. Het geven vooronderstelt en stelt iets.
1. Het vooronderstelt:
a. Dat de mens:
1. Van nature niet in de waarheid, maar een huichelaar is, en met zijn mond God en zijn naasten omtrent zijn zielenstaat zoekt te misleiden; en ofschoon een natuurling al de letter der waarheid hebben mocht, dat hij van de waarheid der zaak nochtans vervreemd is.
2. Dat hij ook van zichzelf niet kan in der waarheid werkzaam worden, dewijl hij onkundig is van het werk in der waarheid, 1Kor. 2:14. Hij is ook onwillig en ongezind tot dat werk, Mal. 3:14,15, en dodelijk onmachtig, dood in zonden en misdaden, Ef. 2:1. Ja, geen schepsel, engel of mens, is in staat om het aan de mens te geven.
b. Het vooronderstelt in Gods volk, aan wie deze belofte gedaan wordt, dat het werk in hen ook nog gebrekkig, onvolmaakt en onzuiver is, en dat er nog veel bedrog en verkeerdheid onder vermengd is. Dat zij het in zichzelf onwaardig zijn, en niet verdiend hebben, Rom. 11:29.
2. Maar het stelt, dat deze belofte en het beloofde, daarin bevat: Voortreffelijk en heerlijk, beminnelijk, profijtelijk, verrijkend en vervrolijkend is, vervullende de begeerten van Gods volk; zaken die wij nu maar noemen.
B. De Gever spreekt hier van Zichzelf in de eerste Persoon: Ik zal dat geven. Die hier spreekt, is de Heere, de Jehovah, als blijkt uit het eerste gedeelte van ons tekstvers. Waarschijnlijk deze Heere, de Middelaar des verbonds, Jezus Christus, Die in de drie eerste verzen van ons teksthoofdstuk sprekende voorkomt: Ik, de Hoge en Verhevene; Ik, de Algenoegzame; Ik, de Waarachtige, de Overwinning Israëls, Die niet liegen kan, 1Sam. 15:29. Die zegt het, en wel op die manier dat des Heeren bondelingen daar staat op kunnen maken.
C. Ik zal het geven, dat hun werk in der waarheid zijn zal. Niet alsof Hij het aan Zijn volk nog bij aanvang niet gegeven had; maar Hij zou het meer geven in de gestalten van hun hart, en dadelijk bij bevinding doen gewaar worden. Vraagt gij, wanneer het de Heere geeft? Dan, om met opzicht op het vorige te spreken:
1. Wanneer de ziel gelovig werkzaam gemaakt wordt, en uit zichzelf wordt uitgedreven, en God en Christus zo het enige Al daarvan wordt.
2. Dan, als hun liefde niet gedeeld is tussen de Heere en het schepsel, maar wanneer het zo de keuze van zijn hart wordt, dat zij betuigen moet: Al gave mij iemand al het goed van zijn huis voor deze liefde, ik zou hem te enen male verachten, Hoogl. 8:7.
3. Dan, als zij op de Koninklijke middenweg mogen wandelen, en gerechtigheid oefenen, gevende Gode dat Gods is, en de naasten dat des naasten is, in gehoorzaamheid aan het Goddelijk recht.
4. Dan, als zij onder Gods hand zwijgende wordt gemaakt, en die hand toestemmen, prijzen en goedkeuren mag, en het in zoverre eens met de Heere wordt, dat zij haar wil maar wenst onder Zijn wil geheel gebogen te zien.

5. Dan, als zij door de Geest ontvonkt wordt, om in de gebeden tot God te naderen op grond van Jezus' zoenoffer en voorbidding; en wanneer zij haar gebed in de hand van de Verbondsengel geeft, en Hij ze volgens Op. 8:3,4 voor de troon doet opgaan.
6. Dan, wanneer zij hun hart van de aarde los vinden, en het hun om zaligheid en ziel heiligende gemeenschap Gods innig te doen is. Wilt gij nog meer stukken horen? De Heere geeft dat het werk in der waarheid is:
7. Dan, als Hij de ziel meer van het valse en verkeerde ontdekt, dat haar onder het oog en op het hart brengt.
8. Dan, wanneer Hij hun lust opwekt, verwakkert en ze doet toenemen in oprechtheid en waarheid.
9. Dan, wanneer zij met hun verkeerdheden en onoprechtheden tot de oprechte Getuige Jezus gaan, onder Zijn dekkleed schuilen, en de verworven Geest afsmeken, om ze in alle waarheid te leiden.
10. Dan, wanneer de Heere ze tederder en waakzamer over hun hart maakt, meer het eigen en het bedrieglijke uit hen bant.
11. Dan, wanneer de Heere Zijn beeld meer en meer in de ziel herstelt.
12. Dan, wanneer zij hartelijk betuigen kan voor de Heere dat zij lust tot waarheid in haar binnenste heeft, en geen heuglijker belofte kent dan deze is, en daar de Heere op maant en om verzoekt.
13. En terwijl de Heere hier onbepaald zegt: Ik zal geven dat hun werk in der waarheid zal zijn. En de volle vervulling hiernamaals ondervonden zal worden, kan hun de Heere dan ook mede zeggen, Ik zal eens al het onzuivere uit uw werkzaamheden wegnemen, en u geven Mij eens eeuwig en oprecht te dienen; dat u als een goed woord tot sterkte op de weg naar de hemel strekken mag.
Ziedaar, deze allergrootste belofte voor uw aandacht geopend.

TOEPASSING

I. O, wat een heerlijke en voortreffelijke belofte!
A. Overeenkomende met God, Die de Waarheid Zelf is, en Die lust tot waarheid in het binnenste heeft, Ps. 51:8. Overeenkomende met de begeerten der oprechte en ware begenadigden des Heeren, voor wie het een heuglijk en verkwikkend woord is.
B. Wenselijk was het, dat er vele zachtmoedigen, Sions treurigen, Goddelijk verplanten en geestelijke priesters, dienaars en dienaressen des Heeren gevonden werden, aan welke de Heere deze belofte gedaan heeft.
1. Doch, om bepaald bij deze stof te blijven:
a. Hoe wenselijk ware het, dat velen dat werk waren deelachtig geworden, dat de Heere hier beloofd heeft te zullen geven. Maar helaas! Er zijn er velen onder u, mijn toehoorders, ik vraag het u af in des Heeren tegenwoordigheid, elk uwer trachte het toch na te gaan, of hij in het bijzonder zo niet gesteld is. Zijn er niet velen onder u:
1. Die de leer van het Christendom misbruiken, en die achten dat er voor hen geen werk meer te doen is, maar die zorgeloos daarheen leven, tegen dat uitgedrukte woord, Fil. 2:12: Werkt uws zelfs zaligheid met vrezen en beven.
2. En welk werk hebben toch verschillenden? Is dat het werk des Heeren? Of is dat het werk des satans, der zonde en der ongerechtigheid?
a. Leeft gij niet in de zonde, als in uw element? In het lot te gebruiken, tot een schandelijk misbruik der Goddelijke voorzienigheid, en in dat maar een spel te achten? Hebben hoe-

rerij, dronkenschap en velerlei gruwelen hier de overhand niet? Werkt gij dat werk niet, dat de Heere verboden heeft te doen?
b. Och! wat zal er van u, ellendige zondaren, worden, waar het zo mee gesteld is? Want leeft gij zo in dat werk, gij zult ook in dat werk sterven en verloren gaan, indien gij zo blijft. Dat werk zal u eeuwig naar en bang vallen in de hel; gij zult u wel duizendmaal die tijd beklagen die gij zo verspild hebt.
b. Maar als wij eens letten op het bijgevoegde, dat hun werk in der waarheid zou zijn, en zo het werk beschouwen, zijn er dan niet velen van u hier zeer ver van af? Want:
1. Zijn er geen grove huichelaars onder u, die de waarheid met de schoon schijnende farizeeën door een volslagen en bestudeerde geveinsdheid verkrachten? Over welke Jezus zoveel nare weeën heeft uitgedonderd, Matth. 23.
2. Zijn er niet die zich uitwendig heel anders vertonen dan zij inwendig in hun hart zijn?
3. Zijn er ook zulken niet, die keuze van plichten maken, welke die waarnemen welke met hun natuur en genaamd fatsoen overeenkomen? Maar tegen de andere volslagen vijanden en vijandinnen zijn?
4. Zijn er ook niet verschillenden, die zichzelf tussen God en de wereld verdelen, tegen Matth. 6:24, menende wel twee heren tezamen te kunnen dienen?
5. Zijn er ook niet, die zich wonder wel weten te schikken naar tijden en gelegenheden, en die zichzelf altijd ongelijk zijn?
6. Zijn er ook niet die al het werk maar geesteloos, harteloos en zo Gode onbehaaglijk verrichten, en echter daarmee nog al ingenomen zijn?
2. Wij moeten u, de zodanigen, zeggen:
a. O! hoe ongelukkig zijt gij, dat uw werk niet in waarheid is.
b. Ja, gij zijt leugenaars, gij liegt niet alleen tegen mensen, maar zelfs Gode; gij bidt om heiligheid en begeert het niet, gij wilt zo onheilig blijven. Gij zegt en geeft voor, om mede onder Gods volk te zijn, maar gij bedriegt u jammerlijk, het is een leugen en geen waarheid. Toehoorders, nadrukkelijk zijn Johannes' woorden, 1Joh. 1:6: Indien wij zeggen dat wij gemeenschap met Hem hebben, en wij in de duisternis wandelen, zo liegen wij, en doen de waarheid niet.
c. Ja, God is Waarheid, gelijk Hij is; en haat God alle bedrog, gelijk Hij doet, Ps. 5:6; dan haat Hij u ook, en o! hoe naar is dat?
d. Wat kunt gij dan anders vermoeden, onoprechte, dan dat gij ten Avondmaal komende, uzelf daar een oordeel eten en drinken zult, volgens Paulus' uitdrukkelijke waarschuwing, 1Kor. 11:29.
d. En wat is toch uw vreugde? Is ze niet kortstondig? Ze is maar voor een ogenblik, Job 20:5. En wat zal er van uw verwachting zijn? Die zal vergaan, Job 8:13.
e. Ja, hoe naar zal het eens gaan, als God uw ziel van u zal afeisen? Job 27:8. En die tijd zal komen, dat de huichelaars beving zal aangrijpen, Jes. 33:14. En dat uw deel zal gezet worden met de geveinsden, Matth. 24:41.
3. Och! dat het de Heere eens behaagde, die de Kenner der harten is, dat woord op uw hart te drukken, u aan uzelf te ontdekken, en te overreden van de diepe bedrieglijkheid van uw hart. Dat gij daarop uw hart eens veroordelen mocht, dat voor des Heeren voeten brengen, Hem het aanbieden zo bedrieglijk als het is, Hem smekende dat Hij er toch de hand aan wil leggen, dat Hij u het eigen werk wilde ontnemen, en eens door Jezus gelovig werkzaam maken.
4. Maar weet gij wel, hoe het te begeren? Als ontbloten van het werk der waarheid, als onwaardigen, die u voor de Heere erkent waardig te zijn dat Hij u laat liggen.

a. Als zulken, die de Heere als een vrije, als een machtige Gever aan te zoeken hebben, bij Wie het werk in der waarheid te verkrijgen is.
b. En wel in het bijzonder bij de Heere Jezus, Die de Weg, de Waarheid en het Leven is, joh. 14:6. Die de waarheid verworven heeft, Die ze bezit; en wel om ze weg te geven aan zulken die het er ernstig om te doen is, die het buiten Jezus en Zijn zalige gemeenschap niet stellen kunnen.
II. Maar zo ongelukkig als natuurlingen zijn, zo gelukkig zijn de zachtmoedigen, Sions treurigen, de geestelijke priesters en dienaars en dienaressen des Heeren, die zichzelf aan de Heere verbonden en overgegeven hebben. Voorwaar een zielverkwikkend woord voor des Heeren volk! Waar zijt gij dan, kinderen van God? Och! mocht het de Heere eens behagen dat gij uw hart met die troostvolle en zielverkwikkende belofte eens mocht ophalen!
A. Komt u dit woord niet overdierbaar voor? Hebt gij niet al lang begeerd om eens te weten of uw werk wel in waarheid was? Is dat de wens van uw ziel niet? Ik twijfel er niet aan, of al Gods kinderen hebben een bijzondere zin in deze belofte. Maar mij dunkt, dat ik sommigen uwer bij zichzelf al hoor zeggen: Ja, die belofte is wel schoon en dierbaar, maar of ze mij raakt, daar hapert het mij. Raakt ze mij wel? Ben ik wel een erfgenaam daarvan? Kom, oprechten, leg uzelf eens bij het volgende neer, och de Heere geve u licht! Vrienden:
1. Kan het u vergenoegen dat gij slechts enig godsdienstig werk doet? Of vindt gij uw ziel daarop bijzonder gezet te zijn om het toch in waarheid te doen? Kan het u wel anders vergenoegen, of het moet in geloofsvereniging met de Heere Jezus zijn? Zodat het u tot geen genoegen en verruiming is zonder de Heere Jezus?
2. Kunt gij wel tevreden zijn met een lichamelijke godsdienst? Als gij uw lichaam maar voor de Heere brengt? Of zijt gij daarop gezet, dat gij God meer met uw ziel dan met uw lichaam moogt dienen? Jes. 29:13, daar wordt getuigd van een huichelachtig volk, dat hun hart ver van de Heere Jezus is, dat is te zeggen, dat zij hun hart al willens weg doen. Is het niet anders met u? Brengt gij niet graag uw hart voor de Heere? Is het u niet tot smart, als uw hart niet mee wil? Zijt gij niet in uw schik, als gij uw hart mee mocht krijgen in en onder het werk?
3. Hebt gij een hart dat genegen en werkzaam is om nauw ziende en streng te zijn omtrent al wat zonde is, en innig gezet om de Heere teder te dienen? Zoudt gij niet voor uzelf goedkeuren en omhelzen dat de nauwste nauwheid de grootste ruimte voor u zou baren? Hebt gij niet een haat tegen de zonde? Ja, zelfs tegen die zonden, die u in uw allerheiligste dingen aankleven?
4. Zijt gij niet ruim zoveel daarop gezet om God in het verborgen, als in het openbaar te dienen, daar gij meest het gezicht van mensen ontduikt, en daar het oprechten zo op gezet hebben? Meer godsdienstig daar, doorgaans sterker en met meer aandoening, dan in het openbaar en onder het oog van mensen?
5. Vindt gij uw ziel niet genegen en hartelijk begerig om in al uw werk in de Heere maar te eindigen? O! geeft gij God niet gaarne de eer? Als men het u wilde toe-eigenen, zoudt gij niet al dikwijls uitschreeuwen: Niet ons, niet ons?
6. Vindt gij geen innige bekommering over de bedrieglijkheid van uw hart, over uw aangeboren geveinsdheid; is dat niet de grootste bitterheid der ziel voor u?
7. Vindt gij u niet genegen en meermaals vrijmoedig om uw hart, met opzicht op de waarheid en oprechtheid voor die God neer te leggen, Die lust tot waarheid in het bin-

nenste heeft? Zegt gij zo niet menigmaal met David tot Hem: Doorgrond mij, o God? Ps. 139:23.
8. Wilt gij omtrent uw oprechtheid gaarne getoetst worden? Van anderen, kunnende het in liefde zonder gemelijkheid wel zeer gemakkelijk verdragen, en er wel graag aan willende, en ook van uzelf, aan de toets van Gods Woord?
9. Hebt gij geen haat en schrik voor huichelaars en geveinsden? Hoe staat gij daarbij? Zijn de oprechten van hart uw welgevallen, gelijk als ze van God zijn?
10. Hoe is uw ziel omtrent deze belofte?
a. Zoudt gij niet gaarne deze belofte in u vervuld zien? Als de Heere u eens vroeg, wat wilt gij dat Ik voor u doen zal? Zou het antwoord niet ras klaar zijn? Legt gij daartoe uw hart niet meermaals voor de Heere? Ziet gij niet bevindelijk dat gij het zelf niet in waarheid maken kunt? Dat het de Heere alleen moet doen? Zijn daar de zuchtingen en uw klachten niet om? Erkent gij niet dat het enkel vrije genade moet zijn?
b. Hoe staat het nu met dit alles? Zijt gij er vreemd van? Of ligt het zo ook op de bodem van uw hart? Gaat het zo ook om tussen God en uw ziel? Wij kunnen en mogen u dan toeroepen: Uw werk is in waarheid, het wezen en de wortel der zaak is in u, ofschoon er tot uw smart nog veel onoprechtheid onder loopt. Deze belofte ligt tot uw voordeel, gij moogt er de hand op leggen, de Heere er op manen, en die schone gift tot meerdere volmaking en uitzuivering van de Heere vragen. De Heere heeft lust in u, Ps. 51:8. Zijn ogen zien naar waarheid, Jer. 5:3. Gij hebt grond om u te verlustigen, en in de Heere uw hart met blijdschap op te halen; want vrolijkheid is er gezaaid voor de oprechten, Ps. 97:11. Waarheid is zulken goed, hoezeer het ook beneveld mag worden, dat echter niet te enen male of in de grond weggenomen kan worden.
B. Doch ondertussen is het ook zeker, dat gij nog meer waarheid in trap verkrijgen kunt; daarom, mijn vrienden, zo hebt gij ook naar waarheid in alle gevallen en betrekkingen te staan. Daartoe hebt gij nodig:
1. Om de Heere te smeken dat Hij u veel de onzuiverheden, ongerechtigheden en verkeerdheden van uw hart en daden wil ontdekken.
2. Dat gij veel tot verzoening naar de waarachtige Getuige Jezus mocht gaan, om onder Zijn waarheid en oprechtheid uw verkeerdheid en onoprechtheid toegedekt te krijgen.
3. Om Hem veel te smeken om Zijn verworven Geest, de Geest der waarheid, dat Die u in alle waarheid mag leiden, Joh. 14:17.
4. Daar in Zijn kracht en mogendheid veel naar te staan, om te leven in kleinheid van uzelf en van uw eigen onwaardigheid, om zo in uw werk nog meer waarheid voor de Heere te hebben.
5. Zoekt veel onder indruk te zijn van des Heeren alomtegenwoordigheid, alwetendheid en waarheid, om daardoor van alle bedrieglijke en valse handelingen nog meer afgeschrikt te worden.
6. Stel daar prijs op, om nauwkeurig over uw hart wacht te houden, en dat te bewaken boven alles dat te bewaren is, Spr. 4:23. Vindt gij opkomende ongerechtigheden, zucht en roept daartegen, en zoekt ze zo ten onder te brengen.
7. Zoekt u te gewennen dag bij dag aan een narekening van uw doen en laten, en van de wijze waarop gij het gedaan hebt, tot uw vernedering en bedachtzaam making.
8. Veel te denken, de Rechter staat voor de deur, wij zijn op weg naar de vierschaar, de grote gerechtsdag zal haast aanlichten, daar al het verborgene van mijn hart zal geopenbaard worden; dat zou iemand ook bedachtzamer kunnen maken.

9. Inzonderheid hebt gij veel nodig Jezus als een kracht gevend Voorbeeld van waarheid te gebruiken, veel uit een gezicht van uw dodelijke onmacht die begeerte aan de Heere te vertonen, dat Hij toch wil geven dat uw werk in der waarheid mag zijn. Zeg vrij gedurig: Heere, het is mijn lust om het in waarheid te willen hebben; ach volbreng dit goede woord in en aan mij!

C. Begenadigden, moet gij ondertussen met een ellendig en gebrekkig hart omsukkelen?

1. O! de tijd zal eens komen dat de Heere geven zal, dat al uw werk waarheid zal zijn, en dat er geen onzuiverheid meer in zal zijn. Spot de wereld al eens met uw teerheid, zij kennen het niet. Zeggen zij met Jobs vrouw: Houd gij nog aan uw oprechtheid? Job 2:9. Gij zijt reeds welgelukzalig, Ps. 119:1. Vreest gij, of gij wel zult binnen raken? Die oprecht wandelt, zal behouden worden, Spr. 28:18.

2. De dood, hoe verschrikkelijk; het graf, hoe naar, zal echter heerlijk voor u zijn, Jes. 57:2. Zijt gij hier menigmaal werkeloos, o! daar zal haast een tijd komen waarin gij altijd werkzaam zult zijn, en volgens Ps. 37:18 de erfenis voor eeuwig erlangen. AMEN.

ACHT EN VEERTIGSTE LEERREDE

JESAJA 61:10

Ik ben zeer vrolijk in den HEERE, mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan; gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap.

INLEIDING

I. **ALTIJD** mag een gelovige ziel zich verheugen in verblijden.

A. Nooit zijn er tijden in welke zij wel toeziende en de zaak in de rechte weegschaal wegende, geen genoegzame stof heeft van vreugde en dringende reden van een hartelijke blijdschap. Hiertoe strekte die vermaning van Paulus: Verblijd u in den Heere allen tijd; wederom zeg ik u: Verblijd u, Fil. 4:4. Nooit is een gelovige ziel onvoorzien van Gods zegeningen, altijd is ze beladen met Gods weldaden; geen tijd is er dat God haar niet weldoet boven haar verdiensten, dat Hij haar niet met Zijn gunst bekroont, dat Hij niet gehele stromen van zegeningen tot haar laat neervloeien. Derhalve is er ook geen tijd, of zij mag zich altijd verblijden; zoveel goederen als zij bezit, zoveel jaren als zij voleindigt, zoveel ogenblikken als zij adem haalt, zoveel gelegenheden worden haar verschaft om verheugd te zijn.

1. Zij mag zich verblijden in het midden van Gods kastijdingen, en het, met Jakobus, voor grote vreugde achten wanneer zij in velerlei verzoekingen valt, Jak. 1:2; terwijl zij daarin Gods vinger verneemt. De troostvolle inspraak van Zijn Geest ondervindt, Zijn goedertierenheid die beter is dan het leven smaakt, en Zijn Vaderlijke voorzorg gewaar wordt.

2. Zelfs mag zij zich verblijden in het midden van haar droefheid, als zij treurt vanwege haar zonden, terwijl zij met Paulus weet, dat die droefheid gewrocht wordt van Gods Geest, en een onberouwelijke bekering tot zaligheid werkt, 2Kor. 7:10.

B. Nochtans zijn er bijzondere stonden van blijdschap, tijden in welke de reden van vreugde vermeerdert en de stof van blijdschap groter wordt. De Heere doet Zijn volk weleens juichen en vrolijk zingen, ja, van vreugde opspringen in de God huns heils:

1. Wanneer Hij Zijn troostvolle beloften vervult, Zijn goedertierenheden die beter dan het leven zijn vernieuwt, het aangename licht van Zijn lieflijk aanschijn helder laat doorstralen, Zijn zegeningen als in een bundel vertoont, en de gedachtenis daarvan in hun hart opscherpt.

2. En hun in het gevoelen daarvan bevestigt. Dan wordt hun hart verwijd, dan wakkert de blijdschap in hun ziel aan, dan is het de ure van een uitnemende vreugde, dan huppelt het hart in hun binnenste, dan ontbrandt er een vuur in hun boezem, hetwelk niet kan ingehouden worden, maar met de hevigste bewegingen de lippen uitberst. Dan is het: Hoe kostelijk zijn mij, o God, Uw gedachten! Hoe machtig veel zijn haar sommen! Ps. 139:17. Dan is het: Mijn overdenking van den Heere zal zoet zijn; ik zal mij in den Heere verblijden, Ps. 104:34. Ja, wie is er onder Gods volk die dan niet met David losbreekt en zeggen moet, Ps. 57:8-11: Mijn hart is bereid, o God, mijn hart is bereid. Ik zal zingen, en psalm-

zingen. Waak op mijn eer, waak op gij luit en harp; ik zal in den dageraad opwaken. Ik zal U loven onder de volken, o Heere; ik zal U psalmzingen onder de natiën. Want Uw goedertierenheid is groot tot aan de hemelen, en Uw waarheid tot aan de bovenste wolken.
II. En om uw aandacht met geen langere voorrede op te houden; in diezelfde gelegenheid komt ons de Kerk voor in onze voorgelezen tekst.
III. De evangelische Jesaja:
A. Voerde met de aanvang van dit hoofdstuk de Messias sprekende in, met die zalige en ziel verkwikkende evangelietaal op Zijn lippen, waarin Hij aan Zijn Kerk onder zeer ziel beweeglijke uitdrukkingen verklaart het allergezegendste einde van Zijn zalving, en deszelfs allerheilzaamste gevolgen, voorgesteld in een opeenstapeling van beloften, en in een bundel van de allergrootste en dierbaarste weldaden, te Zijner tijd in Christus te erlangen, in de negen eerste verzen van dit hoofdstuk. Inderdaad voortreffelijke zaken en uitmuntende toezeggingen!
B. Die dan ook een wonderbare ontroering maken in het gemoed der heiligen; ja, hun hart wordt heet in hun binnenste, en een vuur ontbrandt in hun overdenking; dermate, dat de Kerk zich niet langer kan inhouden, zij kan haar lippen niet langer bedwingen, zij kan haar vreugde niet langer verbergen, zij is haarzelf niet langer meester, maar breekt in zulk een volle zielsverrukking uit in onze tekst: Ik ben zeer vrolijk in den HEERE, mijn ziel verheugt zich in mijn God, want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan; gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap.
IV. De profeet voert alhier in deze tekst dan: *Door een schielijke persoonsverwisseling, de profeten in het gemeen, en onze Jesaja in het bijzonder zeer eigen, de Evangeliekerk sprekende in, roemende en verheugende zich wegens de overgrote weldaden Gods in de Messias aan haar bewezen.* O hart brekende woorden! Welke wonderbare klank, onder de medewerking van Gods Geest, recht bekwaam en gepast is om de zielen van Gods volk gaande te maken en te vervoeren.
O Heere, zegen dit woord merkelijk, en vervrolijk er Uw volk onder! Amen.
V. De profeet Jesaja vertoont ons in deze woorden:

I. De blijdschap van de Evangeliekerk, nevens deszelfs groot Onderwerp, in deze woorden uitgedrukt: Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God.
II. Hij vertoont ons in het brede de reden van deze haar blijdschap, in deze woorden begrepen:
want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan; gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap.

VERKLARING

I. Belangende het eerste, daarin moeten wij wederom onderscheiden aanmerken, Wie hier zo juichende voorkomt, namelijk de Kerk, uitgedrukt door het woordje Ik. En haar grote blijdschap zelf: Ik ben zeer vrolijk, mijn ziel verheugt zich. Het Voorwerp waarin haar blijdschap berust, het is: In de Heere, in mijn God.
A. Het is dan:
1. De Kerk, welke hier met zulk een juichende toon haar stem verheft. Hetzij dat men dit opneemt van de Kerk van het Oude Testament, zich in die dierbare beloften van de Messias vervrolijkende. Of hetzij dat men het nog liever opvat, dewijl de Messias met de

aanvang van dit hoofddeel al sprekende was ingevoerd, voor de Kerk van het Nieuwe Testament. Of zoals sommigen spreken, hetgeen toch op hetzelfde uitkomt, voor de apostelen en eerste Christenen, in de eerste dagen het geestelijk Jeruzalem op aarde uitmakende, dat gezamenlijk dit nieuwe lied opheft, omdat God nu bij de komst van Zijn Zoon en deszelfs verhoging aan Zijn rechterhand, wonderen aan hen gedaan had.
2. Immers de Kerk spreekt hier als één enig man eendrachtig, en als uit één mond, als de menigte van degenen die geloofden; het was één hart en één ziel, Hand. 4:32. Ik ben zeer vrolijk in de Heere. Doch in welke tijd men het ook neemt, zo mocht de Kerk spreken; want behalve dat zij, ofschoon in plaatsen en tijden onderscheiden, nochtans in haar Hoofd altijd één en verenigd is, zo zullen wij ook bevinden dat de reden die zij hier van haar vreugde geeft, al de gelovigen in alle tijden en plaatsen gemeen zijn; waarom de profeet die alle dan ook, als uit één mond en hart sprekende invoert: Ik.
B. Ik ben zeer vrolijk in de Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God. De Kerk drukt dan uit de uitnemende grootte van haar vreugde, en dat wel zo, dat ze ook met deszelfs innige zitplaats te kennen geeft.
1. Ze zegt dan: Ik ben zeer vrolijk, of gelijk er eigenlijk in het Hebreeuws staat, vrolijk zijnde ben ik vrolijk, of in de toekomende tijd, ik zal vrolijk zijnde vrolijk zijn. Een spreekwijze die zeer gemeen is bij de Hebreeën, en daartoe dient, of om de zekerheid, of ook om de grote uitnemendheid van een zaak uit te drukken. Zo was het in Gen. 2:17: Stervende zult gij de dood sterven; dat is, zeker sterven. Zegenende zal Ik u zegenen; dat is, Mijn zegeningen over u veel en groot maken, hetwelk door Paulus, Hebr. 6:14, zo naar de letter vertaald wordt: Vermenigvuldigende zal Ik u vermenigvuldigen. Zo hier ook: Ik ben vrolijk zijnde vrolijk, om de uitnemende grootheid van haar vreugde uit te drukken.
2. Doch het is de Kerk niet genoeg met zulk een betuiging te doen van haar ongemene blijdschap en vrolijkheid, maar zij wil ook dat men weten zal uit welk een diepe bron deze oprijst; daarom vervolgt ze aldus: Mijn ziel verheugt zich in mijn God. Ze is met deze vreugde ingenomen, en daarmee tot in haar binnenste opgevuld: Mijn ziel verheugt zich.
a. Trouwens de ziel is ook de eigen zitplaats van de ware blijdschap, welke toch niet anders is dan een aangename beweging en vergenoeging van de ziel uit aanmerking van enig goed, dat zij zich vertegenwoordigt, en als het hare aanmerkt.
b. Bijzonder spruit deze geestelijke blijdschap uit aanmerking van geestelijke weldaden die de ziel aangaan; welke geestelijke vreugde bestaat in een lieflijke en aangename beweging, welke de Geest Gods in de ziel teweeg brengt, door beschouwing van die grote goederen die ze zich toe eigent door een oprecht geloof.
1. De zitplaats van deze vreugde:
a. Is dan eigenlijk de ziel.
b. In welke echter het lichaam mede deelt. Het bloed huppelt door de aderen en vloeit met aangenaamheid naar het hart, hetwelk daardoor wordt verwijd en met een lieflijke warmte vermaakt wordt. Die blijdschap openbaart zich dan in een vrolijk gezicht der ogen, in aangename trekken van het aangezicht en in een lachende mond. Ze vertoont zich in juichen en opspringen, in harpen en snarenspel, in lof- en dankzeggingen van de mond; allemaal dingen die uit de volheid van het hart tevoorschijn komen. Hiervandaan was het niet alleen de taal der heiligen: Ik zal den Heere loven te aller tijd; Zijn lof zal gedurig in mijn mond zijn, Ps. 34:2; maar ook: Mijn ziel zal zich roemen in den Heere, Ps. 34:3. Looft den Heere, mijn ziel, en al wat binnen in mij is Zijn heilige Naam, Ps. 103:1. Mijn ziel maakt groot den Heere, en mijn geest verheugt zich in God mijn Zaligmaker, Luk. 1L:46,47.

2. Zo hier ook: Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God.
a. Niet alleen om de ongeveinsdheid van haar blijdschap te kennen te geven.
b. Maar ook haar overgrote mate, als die niet alleen haar uiterlijke ledematen en bewegingen gaande maakt, maar zelfs haar ingewanden, ja, haar ziel met zodanige vreugde en vergenoeging opvult, die met geen tong of uiterlijke lippen is te melden. Zo rijk werd deze Kerk overstort met die heilige vreugdeolie, die haar de Gezalfde des Heeren, vers 2, 3 van ons teksthoofdstuk, beloofde, als Die kwam, dat hun gegeven worde sieraad voor as, vreugdeolie voor treurigheid, het gewaad des lofs voor een benauwde geest.
C. En wat wonder ook dat de Kerk zich zo uitnemend verheugde? Het is toch geen aardse voorspoed, het zijn geen dingen van dit leven, dingen die toch nietig en vergankelijk zijn, welke zij tot het Voorwerp van haar vreugde maakt, neen; zij kent de ongenoegzaamheid en ijdelheid van die zaken. Daarom is het: Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God. Zodat de Heere haar God alleen is de Oorzaak, de Fontein, het Voorwerp en de Stof van de vrolijkheid der gelovigen. Zo zegt het de Kerk:
1. Ik ben zeer vrolijk in den Heere.
a. De Jehovah namelijk:
1. Die zalige en alleen machtige Heere, die Algenoegzame, die oneindig Volmaakte, Die alle volmaaktheden in en door Zichzelf bezit; Die is, Welke Hij was, en zijn zal; Die ook wordt wat Hij is, Die Zich in der daad aan Zijn schepselen betoont te zijn Die Hij is, Die Zijn deugden daaraan bekend maakt, die getrouwe, die onveranderlijke God in het vervullen van al Zijn beloften; onveranderlijk in Zijn raad, onfeilbaar in Zijn eed en bestendig in Zijn beloften, die allemaal in Christus, die Gezalfde, ja en Amen makende.
2. Tenzij men hier door Jehovah, de Heere, de Messias Zelf liever wilde verstaan, daar wij niets op tegen hebben. Dan brengt de Naam Jehovah ons te binnen Zijn godheid, en vooral ook Zijn onveranderlijke standvastigheid, door dadelijk de beloofde heilgoederen te hebben daar gesteld.
b. In deze Heere nu zeer vrolijk te zijn:
1. Zegt, vrolijk te zijn in Hem ten opzichte tot Zijn Persoon als het Voorwerp, zoals Hij nu in het vlees verschenen was. Zo worden Sions kinderen tot blijdschap opgewekt, omdat de Leraar der gerechtigheid komen zou, Joël 2:23. Dit zegt, vrolijk te zijn in de Heere, Die nu een eeuwige verlossing had aangebracht; de zachtmoedigen dit gezien hebbende, zullen zich verblijden, lezen wij daarom in zulk een opzicht, Ps. 69:33. Dit zegt, vrolijk te zijn in Hem, Welke nu tot een Rotssteen des heils voor hen geworden was, Ps. 95:1. De Kerk is zeer vrolijk in deze Heere, Die zalfolie des Geestes aan haar had medegedeeld; zij verheugen zich, lezen wij dus, in de Naam van de Messias, Ps. 89:17.
2. Als wij aanmerken dat hier eigenlijk in het Hebreeuws staat: Ik zal vrolijk zijnde in den Heere vrolijk zijn, geeft de Kerk daarmee ook te verstaan: Dat dit een voorrecht voor haar reeds was in de beginselen. Dat zij een aanhouden, ja zelfs een toenemen in deze vrolijkheid verwachtte; zij zullen geleid worden met alle blijdschap en verheuging, staat er daarom ook, Ps. 45:16. Dat de verdrukkingen haar deze vrolijkheid niet ontnemen zouden; want zij zouden met blijdschap door het slijk der straten treden, Zach. 10:5.
2. Trouwens, hierom noemt Hem de Kerk niet alleen de Jehovah, maar ook haar God. Mij ziel verheugt zich in mijn God.
a. *Aelovah*:
1. Een woord, over welker oorsprong de taalgeleerden met elkander niet overeenstemmen.

a. Sommigen willen dat het afkomstig is van het Arabisch woord *Alah*, dat nu nog in gebruik is, en zoveel betekent als hij heeft aangebeden. Waarom bij die natie tot nog toe God genoemd wordt *Allaho*. Bijgevolg zou die naam dan zoveel zeggen als Een Die eerbiedig gediend en aangebeden moet worden.
b. Anderen leiden dit woord af van El, dat Sterkte betekent, *Een Die machtig is om grote dingen te doen;* waarbij dan de Hebreeuwse letter gevoegd zijnde, zoveel te kennen zal geven als een uitnemende, dat is, *een almachtige Sterkte*.
c. Een derde oordeelt dat deze naam zijn afkomst heeft van het woord *Alab*, dat *zweren* of *bezweren* betekent; zo zou ze, God toegepast, dan te kennen geven niet alleen hoe Hij Zich met ede aan Zijn volk verbonden heeft, maar ook Zijn recht dat Hij heeft, om de mens Zijn gemeenschap en verbond aanbiedende, te verplichten dat hij ook met Hem in dat verbond, namelijk het genadeverbond, treedt door het geloof, en Hem zweert om dat getrouw te zullen onderhouden; Die daardoor dan zijn God ook wordt.
2. Als de Kerk de Messias hier nu haar God noemt, zo erkent zij Hem hiermee voor haar Verbondsgod, Die haar door het bloed des verbonds verlost had uit de kuil zonder water, Zach. 9:11. Die haar op een heerlijke wijze tot Zijn eigendom gemaakt had. Die haar de heilgoederen van het verbond had medegedeeld. Aan Wie zij zich geheel had overgegeven, en Wie zij verplicht was met alle gehoorzaamheid te dienen.
c. Daarin verheugt zich nu de Kerk en een iedere gelovige in het bijzonder; dat gelijk Hij zegt, gij zijt Mijne, Mijn eigendom, Mijn erfdeel; dat zij ook alzo die God, die Heere mag noemen, mijn Heil, mijn Rotssteen, mijn Verlosser, mijn Borg, mijn Uithelper, mijn God, Die met al Zijn rijkdommen, met al Zijn schatten en algenoegzaaamheden de hare geworden is. Ligt daarin nu niet opgesloten een overgrote stof van vreugde voor de Kerk? Mag ze dan niet zeer vrolijk zijn, en haar ziel zich verheugen in de Heere, haar God?
II. Doch wil men nog al meer reden van haar vrolijkheid, en tegelijk krachtiger bewijzen waaruit zij verzekerd is dat deze Jehovah haar God is, zij zal vermelden van overgrote weldaden, welke deze Heere aan niemand mededeelt dan alleen aan diegenen wier Jehovah, wier God Hij zijn wil. Immers zo vervolgt de Kerk: Want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, den mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan. Gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap. Wij moeten de gezegden zelf met uw aandacht overwegen en nagaan. En dan ten tweede vertonen dat deze met het woordje *want* als reden van haar vrolijkheid, en tegelijk als krachtige bewijzen, waaruit ze verzekerd is dat deze Jehovah haar God is, hier worden opgegeven.
A. De Kerk vervolgt zo haar taal:
1. Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils. Wij vinden hier gewag gemaakt van klederen. Die omschreven worden als klederen des heils. En de Kerk zegt, dat de Heere haar daarmee bekleed had.
a. Wij horen hier dan gewag maken:
1. Van klederen. Het zinnebeeld van klederen is in Gods Woord zeer gemeen, om daardoor geestelijke dingen uit te drukken.
a. Ons grondwoord komt af van een woord dat trouweloos handelen betekent. Niet zozeer omdat onder een heerlijk kleed dikwijls iets kwaads of lelijks schuilt; maar omdat de mens, wanneer hij gezondigd had, van God bekleed werd met klederen van vellen, tot een eeuwig bewijs van zijn trouweloosheid.
b. Oudtijds waren rouwklederen onderscheiden van vreugdeklederen.

c. Hier wordt gezinspeeld, niet op een treurgewaad, maar op klederen van blijdschap, op het gewaad des lofs, gelijk er staat, vers 3.
d. Dan worden door klederen weldaden en deugden verstaan.
e. Hier worden door deze klederen uitgedrukt de genadeweldaden, welke ook deugden in zich vervatten. Hiertoe brengen wij Christus' gerechtigheid. En de daarmee verknocht gaande heiligheid, waarvan het geloof de wortel is, werkzaam zijnde door liefde en allerlei goede daden.
f. Niet onaardig kunnen deze dingen onder het zinnebeeld van een kleed, ja, van klederen worden voorgesteld. Deze zijn immers door de zonde veroorzaakt, en zo bewijzen dat de mens het verbond der werken verbroken en trouweloos gehandeld heeft. Omdat de mens bij het ontvangen van zijn klederen na de val ook de genadeweldaden ontving. Omdat zij die geestelijke naaktheid van de mens bedekken. Omdat zij de ziel een aangename verkwikking bijzetten. Omdat de ziel daardoor ook sierlijk wordt.
g. Zij worden voorgesteld onder dit zinnebeeld in het meerder getal. Niet alleen omdat de genadeweldaden verschillende zijn. De gerechtigheid van de Messias is het eerste of onderkleed; waarbij de heiligheid gevoegd is. Tot welke alle andere gemoedsgestalten een allernauwste betrekking hebben, ja, daarmee gepaard gaan.
2. Deze klederen zijn niet toe te schrijven aan de verdiensten der mensen, maar aan het heil Gods, of van de Messias; waarom ze ook nader omschreven worden als klederen des heils. De genadeweldaden worden genoemd klederen des heils. Omdat de Messias, door de verlossing voor hen te verdienen, deze klederen verworven heeft. Zijn heil is dan als de stof waaruit deze klederen gemaakt zijn. Omdat ze voortvloeien uit kracht van het genadeverbond. Omdat zij die hiermee aangedaan worden, hieruit worden vergewist dat zij aan dit grote heil deel hebben; heerlijkheid is dan de stof waaruit deze klederen gemaakt zijn!
b. O zalig geluk! Dat aan een sterveling dit heil niet alleen beschikt wordt, maar dat de Heere hem dit heil Zelf op het allervriendelijkste toepast, en hem daarmee bekleedt; want zo luidt onze tekst: Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils; of gelijk er eigenlijk in het Hebreeuws staat: Hij heeft ze mij doen aantrekken.
1. Waarmee de Kerk duidelijk erkent en belijdt: Dat zij voorheen dit heilgewaad geheel en al ontbeerde. Dat zij toen met een rampzalig gewaad bekleed was; dat zij, door vooroordelen bezet, straks niet vaardig was om het oude weg te werpen, en deze heilklederen aan te nemen en aan te doen.
2. Maar dat het de Heere was, Die haar door Zijn kracht vaardig en gewillig maakte om de slechtheden te verlaten, en zich met deze heilklederen te versieren. Zo had Hij haar daarmee bekleed.
2. Hierin bestond niet slechts haar geluk, dat zij met zulke kostelijke klederen inwendig begunstigd was, maar dat zij ook, uitwendig met heerlijkheid uitgedost, tevoorschijn kwam; waarom zij voortgaande zegt: De mantel der gerechtigheid heeft Hij mij omgedaan. De Kerk spreekt hier van een mantel, die ze nader omschrijft als de mantel der gerechtigheid. En ze betuigt, dat de Heere die had omgedaan.
a. De Kerk spreekt hier dan:
1. Van een mantel.
a. Ons grondwoord zegt eigenlijk alleropperste kleed. Wij lezen van de mantel van de hogepriester met dit woord, Ex. 28:4. De mantels werden oudtijds ook van de profeten gedragen, 2Kon. 2:13. Ze was onder Israël ook een kleed der koningen, 1Sam. 24:5.

b. De mantel is hier een zinnebeeld van de heerlijke gaven des Geestes die aan de gelovigen worden geschonken. En van de waardigheid waartoe de gelovigen verheven zijn, te weten, om te zijn geestelijke profeten, priesters en koningen.
c. Dit gezegde kan terecht bij een mantel vergeleken worden, om de heerlijkheid welke een gelovige hierdoor verkrijgt, waarom zij heerlijken gezegd worden te zijn, Ps. 16:5. Omdat zij hierdoor van alle kanten verheerlijkt worden, Jes. 15:5. Omdat haar heerlijkheid zich hierdoor ook naar buiten vertoont, Jes. 62:2.
2. Dit wordt een mantel der gerechtigheid genoemd, ten opzichte tot de eeuwige gerechtigheid, van de Messias aangebracht; want uit kracht van Zijn recht vloeit het voort dat zijn lichaam tot deze heerlijkheid gebracht wordt, Ps. 89:17. Omdat de gelovigen hierdoor verplicht worden om Messias' gerechtigheid ook aan anderen bekend te maken, Ps. 71:16. Omdat de gelovigen hierdoor recht hebben tot Gods heiligdom en Zijn verborgenheden, Ps. 15:2, 43:3.
b. Niemand echter denke dat de Kerk uit zichzelf vermogen heeft om zich daarvan te bedienen, zonder dat zij alvorens hiermee begunstigd was. Neen, zij erkent deze mantel zowel als de heilklederen voor een geschenk; want de mantel der gerechtigheid had de Heere omgedaan, gelijk wij haar zo horen vervolgen. Zij erkent hiermee, dat de Heilige Geest als een Geest der heerlijkheid op haar rustte, dat zij tot die uitnemende waardigheid verheven was, dat zij uit haarzelf geen recht daartoe had, terwijl ongerechtige dingen over haar de overhand hadden; maar dat het een geschenk van de Messias was.
3. Dat de heerlijkheid en het sieraad, hetwelk de Kerk en de gelovigen ontvangen hebben, ongemeen groot is, drukt zij er bij uit, als zij zegt: Gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap. Dewijl de sieraden van een bruidegom en van een bruid tezamen genomen zijnde, allergrootst zijn.
a. Eerst zegt de Kerk hier dan: Gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert.
1. Het grondwoord *Chatan*, hier door een *bruidegom* vertaald, zegt eigenlijk in nadruk de betrekking van diegene welke met een maagd of weduwe ondertrouwd zijnde, alles tot de voltrekking van het huwelijk in het werk stelt. Meer behoeven wij u hiervan niet te zeggen, maar wij worden hier verplicht om de gelijkheid tussen het versieren van een bruidegom en het opgesierd zijn van de Kerk door het geestelijk sieraad aan te wijzen.
2. Het woord *Peêr*, hier door priesterlijk sieraad vertaald:
a. Zegt eigenlijk een *sierlijk hoofddeksel*. Het is vertaald door hoed, Ez. 14:17. Door hoofdkroning, Jes. 3:20. Het wordt gebruikt van het sierlijke der priesterlijke mutsen, Ex. 39:28.
b. Het priesterlijk sieraad bestond eigenlijk in een rok, gordel, muts en broek.
3. *Jekahen*, staat hier in het Hebreeuws, dat de onzen vertaald hebben door zich te *versieren*. Het zegt eigenlijk *aandoen*, aantrekken, en derhalve op deze wijze zich te versieren.
4. Als de Kerk hier nu zegt, gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, zo wil zij daarmee te kennen geven, dat zij door de ontvangen genade en verkregen weldaden, gelijk een bruidegom versierd en met priesterlijk sieraad uitgedost, tevoorschijn kwam; versierd zijnde: Met een rok van geestelijke deugd-gestalten. Hebbende de liefde tot de waarheid als een gordel om de lendenen. En de hoop der heerlijkheid als een muts op haar hoofd. Zijnde met de heiligmaking als met een broek ook bekleed.
b. Doch om haar volkomen sieraad aan te duiden, voegt zij er ook bij: En als een bruid haar versiert met haar gereedschap.
1. Het grondwoord *kallab*, door *een bruid* vertaald, zegt een vrouwspersoon welke zich door toestemming aan een manspersoon tot het huwelijk met hem verbonden heeft. Meer behoeft hier ook niet gezegd te worden van deze benaming, dewijl de Kerk hier zozeer

niet bij een bruid vergeleken wordt, als wel dat zij als een bruid haar gereedschap aantrekt, en daarmee versierd is.
2. Het grondwoord *kelej*, door *gereedschap* vertaald, zegt allerlei toerusting, welke tot het een of het ander vereist wordt. Ten opzichte tot een bruid zegt ons grondwoord haar versierselen. In het letterlijke worden alhier bedoeld al de sieraden waarmee oudtijds de bruiden plegen versierd te worden onder de Hebreeën. Daaronder tellen wij kostelijk, geborduurde en gestikte klederen, Ps. 45:14. Kronen, of hoofdkroning, waarvan wij lezen, Jes. 3:20. Ringen aan de vingers, en armringen, Ez. 16:11; oorsierselen, Spr. 25:12; voorhoofdsierselen, Jes. 3:21; een keten om de hals, Hoogl. 4:6; en kostelijke schoenen, Hoogl. 7:1.
3. Wanneer de Kerk hier nu zegt: Als een bruid zich versiert met haar gereedschap, zo wil zij daarmee te kennen geven, dat zij door de ontvangen genade en verkregen weldaden, gelijk een bruid versierd en met haar gereedschap uitgedost ook tevoorschijn kwam, versierd zijnde: Met heiligheid en deszelfs betrachtingen, als met kostelijke, geborduurde en gestikte klederen, Ps. 45:15. Met heerlijkheid, van de Heere op haar gelegd, als met een kroon, Ez. 16:14. Met sierlijke gestalten, als met vinger- en armringen. Met een gehoorzamen van de stem des Heeren, als oorsiersels. Met dierlijke werkzaamheden naar buiten, als met voorhoofdsierselen. Met het geloof, als met een keten om haar hals. En met standvastigheid en bereidwilligheid, als met kostelijke schoenen. O! heerlijke en sierlijke hoedanigheden, waarmee de Kerk praalt!
c. Dit laatste maakt zij nu met *en* aan het voorgaande vast, om zo te tonen, dat zij tegelijk als een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap; en zo met het grootste sieraad daar door begenadigd was.
B. In dit alles stelt nu de Kerk de grond van haar blijdschap; waarom zij dit aan het vorige vastmaakt met het woordje *want*. Zeggende: Ik ben zeer vrolijk in den Heere, mijn ziel verheugt zich in mijn God; want Hij heeft mij bekleed met de klederen des heils, enz. En waarlijk terecht; want:
1. Dit was een onweersprekelijk bewijs van Messias' standvastige en onveranderlijke getrouwheid, Die zulks beloofd had in het profetisch Woord, gelijk uit Ps. 132:16 en vele andere plaatsen blijken kan.
2. Deze heilklederen en mantel der gerechtigheid brachten haar een allergrootst goed aan, en deden haar ver zijn van alle kwaad. Had zij dan voorheen getreurd, het paste haar thans vrolijk te zijn, dewijl haar gegeven was het gewaad des lofs voor een benauwde geest.
3. Was zij hierdoor opgesierd, gelijk een bruidegom zich met priesterlijk sieraad versiert, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap; haar was dan zulk een goed geschonken, dat de vreugde meebracht.
4. Dit waren zulke heilgoederen, welke haar in alle ongelegenheden zouden bijblijven, en veroorzaken dat geen winden van verdrukkingen, of koude wintervlagen haar schade zouden kunnen toebrengen. Zij had dan grote reden om zeer vrolijk te zijn in de Heere, en dat haar ziel zich verheugde in haar God.

VERVULLING

Lust het u nu, toehoorders, met ons over te gaan tot het Nieuwe Testament, om de vervulling van deze voorzegging in de beginselen te beschouwen? Welaan!
I. Wij vinden al vroeg in de Evangeliekerk deze waarheid bevestigd. Men zag al vroeg dat de Heere als de Verbondsgod van Zijn Kerk Zich door overgrote weldaden bekend

maakte, dewijl op het pinksterfeest de bewijzen hiervan al ongemeen waren; gelijk ook Petrus daarom zo uitdrukkelijk zei: De Heere onze God, Hand. 2:38,39.
II. Dat de Heere deze grote weldaden aan de Kerk in waarheid geschonken heeft, toont Paulus duidelijk, Rom. 14:17, 2Kor. 6:16. En Johannes, 1Joh. 2:20, Op. 1:5,6.
III. Dat de gelovigen zo opgesierd en uitgedost voor de dag kwamen, toont Petrus, 1Petr. 2:9.
IV. De ongemene blijdschap die zij daarover hadden, wordt van de schrijvers van het Nieuwe Testament ook niet verzwegen. Zo horen wij melding maken van verheuging, Hand. 2:46. De vertroostingen des Heiligen Geestes werden vermenigvuldigd, staat er, Hand. 9:31. Petrus beschrijft deze vreugde als onuitsprekelijk en heerlijk, 1Petr. 1:8. Ze is dan ook vervuld.

TOEPASSING

I. Welk een ongemene blijdschap behoorde er dan niet bij u vernomen te worden, gelovigen, aan welke deze dierbare beloften geschonken zijn?
A. Niemand echter verblijde zich door een lichtvaardige toepassing van belijders, dat gij toch niet dromen wilt deel te hebben aan die grote heilgoederen, waaraan gij zelf nog niet wenst deel te hebben!
1. De zodanigen hebben er maar alleen in waarheid recht en eigendom aan: Die hun vorige natuurstaat verlaten hebben. Die ongeveinsd en allerhartelijkst zich aan Christus overgegeven hebben. Die zich op Christus' offerande met God in het verbond ingelaten hebben. Die hun geestelijke naaktheid ziende, tot Christus kwamen, en van Hem met Zijn gerechtigheid bekleed geworden zijn.
2. Derhalve hebt gij er dan zeker nog geen deel aan, mensen:
a. Die nog in uw natuurlijke naaktheid, zonder enige gerechtigheid zijt; gij mist nog de heilklederen.
b. Die nog de ongerechtigheid vermeldt, tot God in Christus met uw hart niet nadert en uitgaat, maar nog op aarde kruipt, en bedenkt dat op aarde is; gij hebt de mantel der gerechtigheid nog niet ontvangen.
c. Die anders geen sieraad noch gemeenschap hebt dan inbeelding, letterkennis of enige uitwendige plichten; gij mist nog het priesterlijk sieraad en het rechte gereedschap. Ei mensen, roemt niet langer in iets waarvan gij nog ontbloot zijt! Voedt uw ziel niet langer met as en zelfbedrog!
3. Ja maar, zegt een doorslepen natuurling weleens:
a. In het Evangelie worden aan naakten klederen aangeboden, opdat de schande hunner naaktheid niet gezien worde. Dat is in waarheid zo; toch is niemand met deze klederen begiftigd, dan die deze heeft willen kopen; en wie zal deze willen kopen, dan die overtuigd is dat hij deze ontbeert, en ze echter ten uiterste nodig heeft om er zich mee te dekken?
b. Zegt gij, dat dit vrije genade is? Dat is zo; maar alle andere vodden worden uitgeschud, als iemand hiermee bekleed wordt.
c. Zegt gij, dat de Heere deze klederen moet aantrekken? Dat is ook waar; maar zij moeten u aangetrokken worden, en dat gaat zonder gevoel en bevinding van de mens niet toe.
B. Ongelukkige mensen, welke nog zo verdwaasd zijt dat gij een eeuwig heil versmaadt. Een eeuwig verdriet zal over u komen, indien gij buiten Christus en zonder dit heilgewaad altijd blijft.
II. Gelovigen, u roepen wij toe:

A. Juich over uw heil waarmee uw ziel bedekt is, zodat haar naaktheid niet gezien wordt. Wees vrolijk, dewijl u in plaats van het treurgewaad een mantel der gerechtigheid als het gewaad des lofs is omgedaan.

1. Laat uw ziel zich verheugen in uw God; dewijl Hij u, arme bedelaar, het gestoelte der eer doet bekleden. Dewijl Hij u, op wiens hoofd as van ellende en verontwaardiging gestrooid was, een kroon op uw hoofd doet dragen. Dewijl Hij u, welke gescheurde klederen droeg, thans versierd doet zijn in uw gewaad. Dewijl hij u, wiens klederen bezoedeld waren, thans met priesterlijk gewaad en met gestikte en geborduurde klederen vereert. Dewijl Hij u, welke niets verwachten kon dan eeuwige rouw en verdriet, geroepen heeft tot een eeuwige heerlijkheid, en hier reeds als een bruidegom en bruid met allerlei heil opsiert.

2. Waarom zijt gij hierover niet vrolijk in de Heere, gelovigen?

a. Zegt gij, och! er is in mij niets anders dan naaktheid, verkeerdheid en walgelijkheid? Wat was er in Adam, toen de Heere hem klederen van vellen maakte, en hem die aantrok? Hij was naakt en wilde zich nog met vijgenbladeren bedekken. Hoe wordt Gods volk beschreven? Ez. 16:5,6. Immers als naakt, walgelijk en vertreden op de vlakte des velds. Indien gij in uzelf van nature dacht beter te zijn, zoudt gij geheel verkeerd van uzelf oordelen.

b. Zegt gij, och! ik ben nog zo weinig als een bruidegom met priesterlijk sieraad versierd, en als een bruid zich versiert met haar gereedschap? Zeker is alles hier op aarde onvolkomen. Zag gij uw gebrek in dezen niet, dan was het zeer slecht met u gesteld. Mist gij alle bruidsgereedschap? Dat kunt en durft gij niet te zeggen.

3. Ontwaak dan uit uw treurstaat, en verblijd u in de Heere. Indien gij meer in Jezus was en bleef, zoudt gij meer vrolijk zijn. Leer het uzelf zoeken in uw blijdschap afleggen, en gij zult u meer verblijden. Leef veel in de heilklederen, met de mantel der gerechtigheid omhangen. Zoek het priesterlijk sieraad en het rechte gereedschap recht dragen.

B. De dood zal uw blijdschap niet doen ophouden, want stervende zult gij van uw Bruidegom ontvangen worden, welke u tot Zich nemen zal, opdat gij als de bruid des Lams eeuwig met Hem vreugde bedrijven, en bruiloft houden moogt. AMEN.

NEGEN EN VEERTIGSTE LEERREDE Zijne een synodale afscheidspredikatie tot Enkhuizen

Gepredikt 7 augustus 1738

JESAJA 62:6b,7

O gij die des HEEREN doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige en totdat Hij Jeruzalem stelle (tot) een lof op aarde.

INLEIDING

I. **HOE** ongeacht de Evangeliekerk in de ogen van de blinde wereld, welke geen gezicht heeft om haar luister te beschouwen, wezen mag; overvloedige eer en grote heerlijkheid is haar echter van de Heere toegebracht, die Zelf ook werktuigen voortbrengt, welke tot vermeerdering van haar glans en roem onophoudelijk werkzaam worden bevonden. Van de linkerzijde mag iemand de Kerk aanzien als zwartachtig, omdat haar de zon heeft beschenen, Hoogl. 1:6. Maar van de rechterzijde beschouwd, o! dan is ze schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, lieflijk als de dageraad, schrikkelijk als slagorden met banieren, naar de beschrijving van Hoogl. 6:10. Zodat men met geen mindere verwondering als waarheid ervan moet uitroepen: Zeer heerlijke dingen worden van u gezegd, o stad Gods! Ps. 87:3. Want:
A. Zij is zo onbeweeglijk gegrondvest op de uiterste Hoeksteen Christus, dat de poorten der hel dezelve niet zullen overweldigen, Ef. 2:23, Matth. 16:18.
B. Zij is omringd met een vurige muur van des Heeren onoverwinnelijke bescherming, Zach. 2:5.
C. Zij heeft tot een Koning over haar Gods Zoon, Ps. 2:6; die Vorst van het heir des Heeren, Die alwijs is om haar te regeren, almachtig om haar zaken te handhaven, barmhartig om alle goed haar mede te delen.
D. Zij is bevoorrecht met uitnemende vrijheden. Met de bevrijding van Gods toorn, van de vloek der wet, van de dwingelandij des duivels, van de heerschappij der zonde, van de macht des doods en van het geweld der verdoemenis. Genietende rechtvaardigheid, vrede en blijdschap, Rom. 14:17.
E. Zij is voorzien van getrouwe wachters, die voor haar welstand zorgen. Zodat, ofschoon ze bestreden wordt van de helse Filistijnen, belegerd van de goddelozen, ondermijnd van de dwaalgeesten, ze zal nooit overrompeld noch ingenomen worden; want het wakend oog en de beschermende hand van de Bewaarder Israëls Die niet slaapt noch sluimert, Ps. 121:4, is over haar. Ook waken de leraars en opzieners, om haar voor alle onraad te waarschuwen; waarom die wachters genoemd worden, Ez. 3:17, werktuigen die de Heere Zelf voortbrengt, en die tot vermeerdering van haar glans en roem onophoudelijk werkzaam worden bevonden.
II. Dit zijn alle zaken, toehoorders, welke van de Evangeliekerk wonder aardig en zoet in een profetisch tafereel al vertoond zijn geworden door de profeet Jesaja in hoofdstuk 62.

Alwaar hij die luister en heerlijkheid van de Evangeliekerk voorzegt in de vijf eerste verzen, meteen vertonende hoe de Heere Zelf getrouwe wachters op haar muren bezorgen zou, in het eerste gedeelte van vers 6. Welke tot bevordering van haar eer en glans aanhoudend werkzaam moeten worden bevonden, gelijk hij er in onze voorgelezen tekstwoorden bijvoegt: O gij die des HEEREN doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige en tot dat Hij Jeruzalem stelle (tot) een lof op aarde.

III. In dit hoofdstuk denken sommigen dat de Joodse Kerk: De vermaarde Vitringa dat de opzieners van de Christenkerk en de Christenkerk zelf bij beurtwisseling; de Chaldeeuwse uitbreider rabbi David Kimchi en de wereldkundige Hugo de Groot, dat God in het gemeen; onze kanttekenaars dat de profeet Jesaja zelf; de wijd beroemde Coccejus en de voortreffelijke Hellenbroek dat er de Messias sprekende in voorkomt. Terwijl ik dit zeer gaarne ter toets overgeef aan ieders onderzoek en oordeel, schijnt het mij echter ook in de samenhang wel zo net te blijven, dat men begrijpt dat de Messias, Die buiten alle tegenspraak het voorgaande hoofdstuk 61 begon, hier diezelfde stof wederom opvat en vervolgt, tonende volkomen Zich aan te trekken de belangen van Zijn Kerk, en derhalve ook voor Zichzelf op te nemen met alle nadruk die te bezorgen, en in eigen Persoon met alle ernst als Profeet, als Voorbidder en als Koning die te bevorderen, zeggende: Om Sions wil zal Ik niet zwijgen, en om Jeruzalems wil zal Ik niet stil zijn; totdat haar gerechtigheid voortkome als een glans, en haar heil als een fakkel die brandt, vers 1. Welke gevolgen dit hebben zou tot volmaking van de Kerk van het Nieuwe Testament, wordt in de vier volgende verzen aangetoond, namelijk: De heidenen zouden haar gerechtigheid zien, en alle koningen haar heerlijkheid; en zij zou met een nieuwe naam genoemd worden, welke des Heeren mond uitdrukkelijk noemen zou, vers 2. Zij zou een sierlijke kroon zijn in de hand des Heeren, en een Koninklijke hoed in de hand haars Gods, vers 3. Zij zou niet meer genaamd worden de verlatene, maar Mijn lust is aan haar, vers 4. Want gelijk een jongeling een jonkvrouw trouwt, alzo zouden haar kinderen haar trouwen, en gelijk de bruidegom vrolijk is over de bruid, alzo zou haar God over haar vrolijk zijn, vers 5. Tot uitvoering van zulk een groot werk, om de Evangeliekerk zo heerlijk te maken, zou de Heere ook uitnemende werktuigen verwekken: Wachters op haar muren, die gedurig al den dag en al den nacht niet zouden zwijgen, volgens het eerste gedeelte van vers 6. Door welke wachters sommigen verstaan de engelen, sommigen de koningen, anderen de leraars, omdat zij allen openbare bedieningen hebben om de welstand der Kerk te bevorderen. Wij verstaan er, met verre de meeste schriftuurverklaarders, de laatste door, welke het Vorst Messias ook behaagt als werktuigen daartoe te gebruiken. Die Hij daarom aanspreekt en tot hun plicht opwekt, in de woorden uw aandacht zo even voorgelezen, zeggende: O gij die des HEEREN doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige en totdat Hij Jeruzalem stelle (tot) een lof op aarde. Waarbij vervolgens ook beloofd wordt, dat de Heere onder hun dienst de Kerk rust en vrede geven, en haar door de bekering der heidenen vermeerderen zou, in de vijf laatste verzen van dit teksthoofdstuk.

IV. Uit het beloop van deze samenhang blijkt het vrij klaar dat onze tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen: *Een opwekking aan de leraars van het Nieuwe Testament, om toch met de prediking van het Evangelie en met hun voorbiddingen niet te zwijgen, totdat de Evangeliekerk bevestigd, en een lof op aarde is.*

Een opwekking, eerwaarde vaders en mannenbroeders, die ons allen raakt welke hier vergaderd zijn geweest tot welstand van de Kerk. En daarom zal ik tot slot van onze

handelingen daarvan tegenwoordig, onder inwachting van des Heeren bijstand, tot aandachtigheden trachten te spreken.
V. O! de Heere doe Jeruzalems verdere bevestiging en lof ons zo dierbaar zijn, dat wij daardoor ook aanhoudend gedrongen en opgewekt worden om niet stil te zwijgen met prediken en bidden, totdat wij in Jeruzalems verdere bevestiging eens zelf mede delen, en met haar een lof op aarde zijn! De Heere doe zo! Amen.
VI. In het openen van deze stof zullen wij letten:

I. Op de personen die hier aangesproken worden. O gij die des Heeren doet gedenken.
II. Op hetgeen waartoe zij opgewekt worden. Laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle tot een lof op aarde.

VERKLARING

I. De personen die hier aangesproken worden, worden genoemd: Gij die des Heeren doet gedenken. Deze spreekt de Messias hier aan met een opwekking: O gij!
A. Wij lezen, 1Kron. 16:4, dat David voor de ark des Heeren stelde sommigen uit de Levieten tot dienaars; en dat om de Heere, de God Israëls, te doen gedenken, of te vermelden, gelijk onze overzetters het aldaar vertalen, en te loven en te prijzen. Davids heerlijk Tegenbeeld, vorst Messias, die ware David, zou ook onder de dagen van het Nieuwe Testament in het heiligdom voor Hem, de ware tegenbeeldige Ark des Heeren, sommige geestelijke Levieten stellen tot dienaars, om de Heere, de God Israëls te doen gedenken, te vermelden, te loven en te prijzen. Deze geestelijke Levieten, deze dienaars, noemt hij daarom hier, gij die des Heeren doet gedenken.
1. Hier een verandering van een sprekende persoon in te stellen, alsof de Messias in het voorste gedeelte van dit vers en de profeet Jesaja zelf hier in onze tekstwoorden sprak, is niet nodig. De Messias kan hier ook wel vervolgen te spreken. Meermaals komt de Heere voor van Zichzelf in de derde Persoon sprekende; immers vooral de Messias, sprekende van de Vader, van de Heere.
2. Die Hij hier opwekt, worden van Hem genoemd, gij die des Heeren doet gedenken.
a. Het grondwoord *Hamizkirim*, is van een twijfelachtige beduidenis, zegt de grote Calvijn. Het komt af van het wortelwoord *zakar* en *Hizkir*, dat somtijds betekent *doen gedenken* of *indachtig maken*, somtijds aan *iemand te gedenken*, somtijds *vermelden*. De zeventig overzetters vertalen het *Mimnaes komenoi*, onze kanttekenaars zeggen *gewag makers* of *vermelder*s van de Heere.
b. Daar zijn er:
1. Die deze benaming menen ontleend te zijn van, en gebruikt te worden met toespeling op het ambt van sommigen in de hoven der koningen, welke men kanseliers noemt; gelijk Joah de zoon van Asaf zo genoemd wordt, de kanselier, Jes. 36:3. En Joha, de zoon van Joahaz, 2Kron. 34:8. En Josafat, de zoon van Ahilud, 2Sam. 8:16. Welker ambt het is de koningen gewichtige zaken in gedachten te brengen. En dan zou men het kunnen overzetten met Junius: *Qui commemoratis Jehovam, die de Heere indachtig maakt.*
2. Of deze benaming kan hier gebruikt worden met toespeling op het werk der Levieten in de oude dag, welke, gelijk bekend is, gedurig aan de Heere gedenken, Hem voor Zijn weldaden loven, mitsgaders Hem, Zijn Woord en vreze vermelden moesten, om daardoor des Heeren te doen gedenken.

c. Deze omschrijving past de Heere hier nu toe op diegenen welke Hij in het vorige van dit vers wachters genoemd had. Waardoor zulke leraars in de Evangeliekerk aangeduid worden, die als goede wachters waakzaam en getrouw bevonden worden. Want het zouden zulke wachters wezen die gedurig al de dag, en al de nacht niet zouden zwijgen, gelijk er in het voorste deel van dit vers bijgedaan wordt. Deze worden in onze tekst nu zo omschreven tot nadere verklaring wat voor wachters hier bedoeld worden, en wat hun werk zou zijn. En in de allervolste nadruk past ook die omschrijving op zulke leraars in de Evangeliekerk; ook in al de betekenissen van het woord, en in beide die toespelingen, zo even genoemd. Want:

1. Zij zijn des Heeren kanseliers, die als publieke voorbidders indachtig makers van God zijn, die door hun gebeden en smekingen tot Hem, Hem als indachtig maken de gedurige belangen van Jeruzalem, brengende de gemene noden en belangen van de Kerk Hem gedurig voor, zowel als de profeten onder de oude dag, met opzicht op wie er staat, Jes. 27:18: Zo zij profeten zijn, en zo des Heeren woord bij hen is, laat ze nu bij de Heere der heirscharen voorbidden, opdat de vaten die in het huis des Heeren en het huis des konings en te Jeruzalem zijn overgebleven, niet naar Babel komen.

2. Zij zijn ook met nadruk, gelijk de Levieten onder het Oude Testament:

a. Gedenkers des Heeren, die aan Hem gedurig denken. Wier studies, bezigheden, beroeping gestadig daarop uitlopen, om in de zaken Gods bezig te zijn; en die zo Hem ook hebben tot het grote Voorwerp van hun zielsgedachten; zodat rechtgeaarde leraars van het Nieuwe Testament ook menigmaal voor de Heere betuigen, hetgeen er staat, Jes. 26:8: Tot Uw Naam, en tot Uw gedachtenis is de begeerte onzer ziel.

b. En melders van des Heeren lof, die van de Heere voor Zijn weldaden, welke Hij Zijn Kerk en gunstgenoten schenkt, gedurig roemen, prijzen en loven, en in het heiligdom met dat werk de liefhebbers des Heeren gestadig voorgaan. Even gelijk de Levieten ook daartoe van Salomo in de tempel geplaatst waren met de muzikale instrumenten des Heeren, die de koning David gemaakt had, om de Heere te loven, dat Zijn weldadigheid is in eeuwigheid, 2Kron. 7:6.

c. En de verordineerde vermelders des Heeren, die wegens ambt en roeping gedurig en overal in het openbaar:

*. De Heere vermelden, van Hem en voor Hem spreken in de prediking van het Evangelie.

**. Die ook Zijn Woord in Zijn Naam spreken. Jeremia zei eens, Jer. 20:9: Ik zal Zijner niet gedenken, en niet meer in Zijn Naam spreken; maar het Woord Gods werd in zijn binnenste als een brandend vuur, zodat hij niet kon zwijgen. O! alzo min kan een rechtgeaard leraar van het Evangelie zwijgen, dat hij niet spreken zou in de Naam des Heeren.

***. En die ook met ernst de mensen trachten te overtuigen om voor de Heere en in Zijn vrees te beven; gelijk Mozes zo Israël des Heeren deed gedenken, Deut. 8. En die door alles dan, gelijk het de onzen zeer wel vertalen, des Heeren doen gedenken; want daardoor maken zij, als werktuigen in des Heeren hand, wanneer Hij zegen op hun werk geeft. Dat de Heere een Voorwerp wordt van gedenken, van de kennis van mensen en van hun allerwezenlijkste en ernstige meditaties; daar Hij tevoren onbekend was. Dat zij Zijner met een bijzondere toekering van hun hart naar Hem, in het geloof, beginnen te gedenken, als een God in Wiens gemeenschap het leven van hun ziel bestaat, en met Wie zij in de Messias verenigd moeten worden. Dat zij Zijner gedenken met aanbidding en verwondering, met roem en verheerlijking, met liefde, met vreze, met gehoorzaamheid. Dat zij de verte-

genwoordiging van God niet weer verliezen, maar dat die gestadig in hen weer verwakkerd en levendig bewaard wordt.
B. Deze spreekt hier nu de Messias aan met een opwekking: O! gij die des Heeren doet gedenken. Om hun aandacht daar des te meer naar uit te lokken. Om het gewicht en de gepastheid der zaken daardoor met te meerder ernst hun op het hart te binden. En om op deze smekende wijze ze in zoetheid te krachtiger daartoe te bewegen. Het is daarom: O! gij die des Heeren doet gedenken. Met dankbaarheid in gehoorzaamheid des Heeren te gedenken is de plicht en de praktijk van allen die God vrezen.
II. Maar daartoe openlijk uit Gods Naam de gemeente op te wekken, is een werk de leraren aanbevolen. Hierom vermaant hun de Messias tot hun plicht, zeggende: En laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle tot een lof op aarde. Waarin wij ontmoeten: De plicht daar ze toe opgewekt worden: En laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem. Dan de aanhoudendheid daarin: Totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle tot een lof op aarde.
A. De plicht daar de evangelieleraars hier van Vorst Messias toe opgewekt worden, is tweeledig. Het ziet op hun prediken: En laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En het ziet op hun voorbidden: En zwijgt niet stil voor Hem.
1. Messias zegt dan hier tot de leraars: En laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen; dat is te zeggen, laat uw stem wel terdege horen, predik het Woord, houd aan tijdig en ontijdig, weerleg, bestraf, vermaan in alle lankmoedigheid en leer; gelijk Paulus aan Timotheüs belastte, 2Tim. 4:2. Die Gods mond moeten zijn, moeten ook Gods wil bekend maken; daarom zei de Heere tot Jeremia: Spreek al wat Ik u gebieden zal, Jer. 1:17. De oude priesters die niet spraken, werden daarom van de Heere gebrandmerkt voor stomme honden, Jes. 56:10. Die wachters zijn, moeten de trompetten aan de mond steken en de bazuinen blazen als er onraad is. Zo belast God insgelijks Zijn profeten, hun stem te verheffen als een bazuin, en uit de keel te roepen, Jes. 58:5. De bazuin te blazen te Sion, en luide te roepen op de berg Zijner heiligheid, Joël 2:1. Ambassadeurs hebben hun last, waarvan ze niets mogen achterhouden. Zo ook de evangelieleraars, zodat die zwijgen, de tegensprekers van de waarheid niet weerspreken, de onwetenden van des Heeren wegen niet leren de paden die zij moeten gaan, de afdwalenden niet zoeken terecht te brengen, die het zwakke niet sterken, het kranke niet helen, het verbrokene niet verbinden, zijn trouweloze wachters en nietige herders, Ez. 34; ja, blinde leidslieden, en met een woord, valse profeten, omdat zij des Heeren werk en hun commissie of verzuimen, of bedrieglijk of traag volbrengen. Waardoor de waarheid verraden, Gods Naam veracht, veel zielen verloren, ja, de ganse gemeente ontluisterd en onteerd wordt. Hierom belast Messias nu de leraars en opzieners der Kerk niet stil te zwijgen, dat is, wel terdege hun stem te laten horen.
a. En daaronder worden hier dan begrepen al de spreekplichten van getrouwe leraars in des Heeren Kerk, en getoond dat spreken het eigen en grote werk van deze geestelijke kanseliers en Levieten zijn zou, de prediking, te weten van het Evangelie.
1. Niet stilzwijgen begrijpt dan hier het Woord van God getrouw, en daaruit zonder achter te houden de ganse raad Gods verkondigen; gelijk Paulus van zichzelf getuigt, Hand. 20:27.
2. Niet stilzwijgen in de nodige waarheden te onderwijzen, de dwalingen te weerleggen, de beloften voor te dragen, de dreigementen aan te dringen, tot de vreze Gods op te wekken, van zonden af te schrikken.

3. Niet stilzwijgen met treurigen te vertroosten, hardnekkigen te overtuigen, slapenden en zorgelozen wakker te roepen, voor nakende gevaren in de tijd en in de eeuwigheid te waarschuwen.
b. Niet stil te zwijgen, zegt ook in al de delen van hun dienst en werk te spreken:
1. Met alle vrijmoedigheid. Gij zult Mijn woorden tot hen spreken, hetzij zij het horen zullen, of dat zij het laten zullen, was de last Gods aan Ezechiël, Ez. 2:7. Micha, ofschoon daartoe aangezocht, wilde niet verzwijgen dat hem de Heere te spreken zou belasten, 1Kon. 22. De bedreigingen der Joden konden de monden der discipelen ook niet sluiten, dat ze niet meer spraken in de Naam van Jezus, Hand. 5. Paulus schaamde zich het Evangelie van Christus niet, Rom. 1:16.
2. Maar sprak *Meta Polaes Parraesias, met veel vrijmoedigheid*, 2Kor. 3:12. Welke gezouten was door het zout van een heilige voorzichtigheid.
3. Met alle ijver, gelijk Apollos, Hand. 18:25: Vurig van geest zijnde, sprak en leerde hij naarstiglijk de zaken des Heeren.
4. Met aanhoudendheid en volstandigheid. Gelijk de apostel zijn Timotheüs vermaande, 1Tim. 4:13,16. Hij die een geestelijke wachter is, mag alzo min ophouden te spreken als te waken, noch gelijk de honden door een brok hem de mond te laten stoppen; maar hij moet standvastig, onbeweeglijk, altijd overvloedig zijn in het werk des Heeren, 1Kor. 15:58. Dat is een getrouwe dienstknecht, die zo vervult de bedieningen die hij aangenomen heeft, Kol. 4:17.
2. Doch dewijl de leraars zowel bidden als preken moeten, daarom voegt er de Messias deze tweede plicht bij: En zwijgt niet stil voor Hem. Tot nog toe had hij gesproken van het ambt van leraars, maar dat zou vruchteloos en krachteloos zijn, tenzij het ondersteund en vergezelschapt werd door vurige gebeden. Daarom knoopt Messias beide deze plichten tezamen door de koppelletter *en*. En zwijgt niet stil voor Hem.
a. In het Hebreeuws staat hier *Veat Tittenou Dami* Lo, dat men kan overzetten: *En gij zult niet geven stilte voor Hem*, of: *En gij zult niet geven stilte aan Hem*. Dan vatten het:
1. Sommigen zo: Gij zult geen stilzwijgen van Hem toelaten; niet dulden dat er van Hem gezwegen wordt in de Kerk.
2. Anderen: Gij zult uzelven geen zwijgen, geen stilte geven van Hem, voor Hem, in Zijn tegenwoordigheid, tot Zijn verdediging, tot voortplanting van Zijn kennis en heerlijkheid; en zo alleszins tot nut van Hem.
3. Maar anderen vatten het liever zo: Gij zult Hem, de Heere namelijk, geen stilte, geen rust geven of toelaten, of geen tussenpozing; dat is, geen tijd, geen gelegenheid om Zijn hulp en zegen uit te stellen, door Hem met uw smekingen en gebeden geen rust te laten. Zo begrijpen het Symmachus, Theodoretus en onze zeer geleerde kanttekenaars, de vermaarde Vitringa, en wij met hen.
b. Deze spreekwijze schijnt nog ontleend te zijn van zulke voorsprekers bij een vorst, die al de dag met bidden en smeken hem lastig vallen, overdwarsen en vermoeien, ja, hem geen tijd noch rust overig laten, maar hem aanhoudend pressen, totdat hij hun verzoek inwilligt en geeft.
c. Daarenboven betekent niet stil te zwijgen somtijds ook in de Heilige Schrift, niet op te houden van bidden. Zo beloofde Samuël; de onzen zetten het daar over door, niet af te laten om voor Israël te bidden, 1Sam. 12:23. Zij moesten dan niet stilzwijgen voor Hem, maar gelijk zij zouden zijn leraars der gemeente, zo moesten zij ook zijn bidders voor de gemeente. Gods mond tot het volk, en de mond van het volk tot God. Het gebed noemden de Ouden daarom niet alleen, *Colloquium cum Deo, een samenspraak met God*, maar *ook*

Locutionem ad Deum, een spreken tot God. Al is God non vocis sed cordis auditor, geen hoorder van de stem maar van het hart, zoals Cyprianus zegt, nochtans wil Hij dat de tong de taalman zal wezen van het gemoed, zegt Lactantius. En de ijver perst doorgaans de stem uit de lippen, doende roepen en uitschreeuwen tot de Heere, ja, niet ophouden totdat men de gewenste zaak verkregen heeft. Neem mijn redenen ter ore, merk op de stem van mijn geroep, was zo de taal van de dichter, Ps. 5:2,3. En voor de Kerk riep hij tot de Heere: Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op, Ps. 51:20. Zodat Messias met deze manier van spreken, inzonderheid drie dingen wil te kennen geven:
1. Dat het heil van de Kerk komt van de Heere, Die de Bouwmeester is van dat geestelijk huis, de Heere van die wijngaard, de Landman van die akker, de Koning van dat Koninkrijk; die men daarom alleen om Zijn zegen en genade, bijstand en bescherming over de Kerk moet aanroepen.
2. Dat men Hem als moeilijk vallen moet met vurige, ernstige en gedurige gebeden, gelijk de Kananese vrouw Christus, Matth. 15. En de weduwe de onrechtvaardige rechter, Luk. 18.
3. Dat men daarin aanhouden, volharden en niet aflaten moet, totdat de Goddelijke beloften aan Zijn Kerk vervuld zijn.
B. Welke aanhoudendheid Messias nog nader uitdrukt en te kennen geven wil, als Hij er hier bijvoegt: Totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle tot een lof op aarde.
1. In deze woorden horen wij hier spreken van Jeruzalem; en in het bijzonder van Jeruzalem te bevestigen, en te stellen tot een lof op aarde. Dit wordt de Heere toegeschreven met het woordje *Hij*. En Messias wil dat bij de evangelieleraars geen stilzwijgen zal zijn, noch een stilzwijgen voor de Heere, totdat dit zal zijn geschied.
a. In deze woorden horen wij dan spreken:
1. Van Jeruzalem. Dat Jeruzalem de hoofdstad van Judea was, zal elk wel weten, die niet geheel onkundig is. Hier:
a. Verstaan er sommigen door het eigenlijk Jeruzalem, die Joodse hoofdstad, en menen dat dit vervuld is, ten dele toen Vorst Jezus in de wereld kwam, naardien Christus een gedeelte van deze voorzegging, zeggen zij, op Zichzelf toepast, Luk. 4:21. En dat het overige nog toekomende is, en vervuld zal worden als de Joden bekeerd en in hun land terug gebracht zullen worden.
b. Maar anderen menen, en wij ook met hen, dat door Jeruzalem hier verstaan moet worden de Kerk van het Nieuwe Testament, welke dikwijls Jeruzalem in de heilige Bijbelschriften wordt genoemd, en van Paulus wordt omschreven als het Jeruzalem dat boven is, Gal. 4:26. En het hemelse Jeruzalem, Hebr. 12:22. En niet zonder reden wordt de Evangeliekerk Jeruzalem genoemd; want:
*. Zien wij op die naam, Jeruzalem betekent een gezicht des vredes. In de Evangeliekerk nu wordt gezien de rechte vrede, door Jezus Christus verkregen, Kol. 1:20. En daar ziet men ook de voeten dergenen die de vrede verkondigen, Jes. 52:7, Rom. 10:17.
**. Zien wij op de plaats zelf:
/. Jeruzalem was van God verkoren boven alle andere plaatsen, Ps. 132:13. Zij was een stad die wel samen gevoegd was, Ps. 122:3. Welke sterke muren had en rondom bergen, Ps. 125:2. Daar het heiligdom Gods en de Heere Zelf was en woonde, Ps. 76:3.
//. Dit is ook alles waarheid van de Evangeliekerk, gelijk wij zeer licht tonen konden, en dat wij met verschillende andere overeenkomsten nog zouden kunnen vermeerderen. Doch dit is thans buiten ons bestek.
2. Dewijl hier in het bijzonder gesproken wordt van die Evangeliekerk:

a. Te bevestigen, *Jekoneen*, staat hier in de Hebreeuwse tekst. Dit woord *betekent iets zo op te richten dat men het tegelijk vast en bestendig maakt.* Het wordt daarom wel gebruikt voor oprichten en voor versterken en voor bevestigen. Het bevestigen van Jeruzalem sluit derhalve hoofdzakelijk drie dingen in, naar het gebruik van het grondwoord.
*. De allereerste oprichting en grondlegging van de Kerk, zoals zij allereerst plaats zou grijpen in de wereld, en de ganse aarde over onder Joden en heidenen gevestigd, gesticht en opgericht worden. Daarop ziet Jes. 9:6: Der grootheid dezer heerschappij en des vredes zal geen einde zijn op den troon Davids, en in Zijn Koninkrijk, om dat te bevestigen, en te sterken met gericht en gerechtigheid.
**. De versterking en vermeerdering van de Kerk, dat dan geschieden zou:
/. Wanneer Hij er meer en meer uit de volkeren bekeren zou, die zich tot de gemeenschap der Evangeliekerk begeven, en zich daarmee verenigen zouden, tot hun versterking. Daarop ziet de voorzegging, Jes. 2:2: En het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de berg des huizes des Heeren zal vastgesteld zijn op den top der bergen, en dat hij zal verheven worden boven de heuvelen; en tot denzelven zullen alle heidenen toevloeien.
//. Als ook, wanneer Hij Zijn Kerk van binnen door Woord en Geest, in waarheid, in godsvrucht en genaden meer en meer opsieren en vastheid geven zou; zo zou ze bevestigd worden in goedertierenheid, Jes. 16:5.
***. Het sluit ook in, die Kerk verder in haar welstand te bevestigen, vast en bestendig te maken; dat dan geschieden zou:
/. Wanneer Hij de Kerk van binnen nog al meer en meer genaden tot verzegeling schenken zou.
//. En als Hij ze van buiten ook enige staat van vastheid geven zou in de wereld, door koningen haar tot voedsterheren te schenken, door haar met vrede en zegeningen te kronen, door haar in enige staat te brengen om haarzelf te verweren tegen vervolgingen en vijanden, en door haar zo een bestendig bestaan in de wereld te geven. Zo wordt er van de Kerk van Messias gezegd, Jer. 30:20: Zijn gemeente zal voor Mijn aangezicht bevestigd worden.
b. Dit zou zelfs zover gaan, dat Hij Jeruzalem zou stellen tot een lof op aarde; dat is te zeggen, lof- en roemwaardig, en meteen ook metterdaad beroemd en vermaard; zodat mensen en volkeren van rondom en van verre tot haar lof van haar denken en spreken zouden. Dat drukt deze spreekwijze doorgaans uit; neemt thans maar een plaats voor alle, Zef. 3:19,20: Ik zal ze stellen tot een lof, en tot een naam, in het ganse land daar zij beschaamd zijn geweest. Zekerlijk Ik zal ulieden zetten tot een naam en tot een lof onder alle volkeren der aarde. Zulk een algemene lof beoogt hier ook de Messias; en daarom maar niet tot een lof, maar een lof op aarde; dat is wijd en zijd, niet in Kanaän alleen, maar over de ganse aarde, onder alle volkeren, talen en natiën. Derhalve dan wordt dit Jeruzalem gesteld tot een lof op aarde:
*. Als Hij de Kerk lofwaardig maakt; en dat doet Hij: Als Hij ze met zeer voortreffelijke weldaden en voorrechten begiftigt. Als Hij er een zonderlinge glans op legt van heerlijkheid, van geloof en van standvastigheid. Als hij ze door merkwaardige beschermingen, verlossingen en oordelen over haar vijanden, op een zonderlinge wijze toont onder Zijn oog te hebben.
//. Als dan de Kerk door dat alles ook lof krijgt. Wordende daardoor wijd en zijd kenbaar. Zodat vijanden en volkeren tot haar lof en roem moeten spreken.
b. Zij die des Heeren doen gedenken, zouden tot dit alles wel middelen en werktuigen in des Heeren hand zijn; evenwel moet de uitkomst van het werk niet aan haar, maar aan de

Heere Zelf toegekend worden. Totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle een lof op aarde, zegt Messias. Zijn Geest, Zijn arm moet er vooral bijkomen, of al hun poging is tevergeefs. 1Kor. 3: Wie is Paulus, en wie is Apollos, anders dan dienaren door welke gij geloofd hebt, en dat gelijk de Heere een iegelijk gegeven heeft? Zo is dan noch hij die plant iets, noch hij die nat maakt; maar God Die de wasdom geeft. Wij zijn Gods medearbeiders; Gods akkerwerk, Gods gebouw zijt gij.
2. Echter wil Messias, dat zij als middelen in het hunne zullen getrouw zijn, en aanhouden zolang er nog iets tot bevestiging en lof van Jeruzalem was toe te doen. Dat drukt die samenbinding uit, totdat Hij. Het is: O gij die des Heeren doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. En zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle een lof op aarde. Dit toont aan:
a. Dat de Heere onder hun prediken en bidden zeker Zijn geestelijk Jeruzalem eens zou bevestigen en tot een lof op aarde stellen.
b. Dat zij, die des Heeren doen gedenken, daartoe als middelen en werktuigen in des Heeren hand zouden moeten, en van Hem daartoe zouden gebruikt worden.
c. En dat zij aanhouden moeten met prediken en bidden, zolang de Heere nog iets te bevestigen heeft in dit Jeruzalem, en tot deszelfs lof nog iets heeft toe te doen. Bijgevolg strekt dit *totdat* zich ook door alle tijden uit, en zij moeten blijven prediken en bidden, totdat Hij Jeruzalem bevestigt, en een lof op aarde gesteld hebbende, hetzelve nog al meer en meer bevestige en een lof op aarde stelle, tot aan het einde van de wereld, en totdat de Kerk eens geheel volmaakt en tot alle top van lof opgevoerd, van de aarde in de hemel wordt overgebracht.
Ziedaar toehoorders, onze tekstwoorden voor uw aandacht geopend!

VERVULLING

I. Zo haast brak nu de tijd aan van het Nieuwe Testament, of er werden er gevonden die des Heeren deden gedenken. De apostelen en evangelisten, die overal heen reisden, herders en leraars, die door de oplegging der handen in gemeenten geordineerd werden, als uit Ef. 4:11,12 klaar blijkt, en de vermaarde kerkvaders, die in de daarop volgende tijden hebben geleefd, strekken ons tot bewijzen dat het de volgende eeuwen ook niet ontbroken heeft aan geestelijke kanseliers en Levieten, die des Heeren deden gedenken.
A. Dezen lieten ook geen stilzwijgen bij hen wezen.
1. Maar verkondigden zonder achterhouden de ganse raad Gods, en predikten het Evangelie getrouw onder alle volkeren.
2. En dat met vrijmoedigheid, ijver en aanhoudendheid, als blijkt uit Hand. 5, 18, 20. In de daar op volgende tijden hebben zij ook voor de waarheid tegen inbrekende ketterijen gestaan, en niet stil gezwegen. Zeer vele handelingen van beroemde synoden of concilies, en zeer vele schriften der kerkvaders die nog overig zijn, zijn daar bewijzen van. En er zijn geen tijden in de Kerk geweest, zelfs ook in de allerduisterste niet, of de Heere heeft hier of daar er nog verwekt die nog getrouw waren voor de waarheid, en bij welke geen stilzwijgen was.
B. Dezen zwegen ook niet stil voor Hem, maar waren ernstig en aanhoudende in het bidden, als blijkt uit Hand. 4 en 20. En hoe in de eerste Christenkerk verschillenden in hun bidden uitgemunt hebben, weten zij die in de kerkelijke geschiedenissen maar een weinig ervaren zijn.
II. Door middel van dezen heeft de Heere ook het nieuwe Jeruzalem:

A. Bevestigd. Een Kerk onder de heidenen opgericht, die er tevoren niet was, als uit Paulus' Brieven aan verschillende gemeenten blijkt. Die door de tijd ook merkelijk versterkt en vermeerderd is. En die bevestigd is geworden met de tijden van Constantijn, toen keizers en vorsten tot hun voedsterheren werden, en ze tegen hun vijanden enig vermogen kreeg.
B. Toen is ze ook een lof op aarde geworden. Zij werd bekend en uitgebreid de hele wereld over. De heiligheid, liefde en standvastigheid deed haar een naam verkrijgen, daar elk met lof van sprak. De Heere toonde ook op een wonderlijke wijze met haar te wezen. En zo is dat Jeruzalem gebleven tot onze tijden toe; wel met verwisseling, doch zo, dat het telkens weer het hoofd heeft opgestoken, en dat het is en blijft een lof op aarde. Wij verwachten ook dat de Heere dit Jeruzalem nog al verder zal bevestigen, en nog al meer tot een lof op aarde stelt, naar Zijn belofte. Waarom er dan ook nu nog geen stilzwijgen bij haar moet wezen, en zij niet stil moet zwijgen voor Hem, die des Heeren doen gedenken, maar met het prediken en bidden moeten voortgaan en aanhouden.

TOEPASSING

I. Deze tekstwoorden zijn als een ruime oceaan, waaruit vele stromen van toeëigening konden vloeien, doch die wij, binnen de engte van een korte tijd bepaald zijnde, niet zouden kunnen opvolgen. Daarom zullen wij thans, Messias' wijze van voorstel in onze tekst in acht nemende, nu maar alleen een woord van opwekking tot hen spreken die des Heeren doen gedenken, en ze toeroepen: O! laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen, en zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige en totdat Hij Jeruzalem stelle een lof op aarde.
A. Het prediken en het bidden zijn twee voortreffelijke en waardige delen van de bediening der verzoening, verordineerd als onderlinge behulpsels van elkander tot voordeel van het Jeruzalem Gods. En beide, mijn broeders, liggen tot onze last.
1. Het prediken; want zo is Messias' taal in onze tekst: O gij die des Heeren doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen. God zegt tot elk onzer als tot Ezechiël, Ez. 3:17: Mensenkind, Ik heb u tot een wachter gesteld over het huis Israëls, gij zult het woord uit Mijn mond horen, en ze van Mijnentwege waarschuwen. En als tot Paulus, Hand. 18:9: Spreekt, en zwijgt niet. Deze nood is ons opgelegd; en wee onzer, zo wij het Evangelie niet verkondigen, 1Kor. 9:16. Wij moeten dan:
a. Het Woord van God getrouw, en zonder achterhouden de ganse raad Gods het volk verkondigen. Wij moeten hun in de nodige waarheden onderwijzen. Wij moeten alle dwalingen zonder onderscheid weerleggen. Wij moeten onbekeerde en natuurlijke mensen zoeken te ontdekken en aan zichzelf bekend doen worden. Wij moeten slapenden en zorgelozen wakker zoeken te roepen. Wij moeten hardnekkigen trachten te overtuigen. Wij moeten hun de dreigementen Gods voorstellen, en met klem en kracht aandringen. Wij moeten ze waarschuwen voor de nakende gevaren in de tijd en in de eeuwigheid, of er God nog te eniger tijd bekering gave. Wij moeten ze op de allerlieflijkste en zielroerendste wijze ook tot de heilvolle Jezus zoeken te lokken. Wij moeten ze op de allervriendelijkste en hart overredende wijze ook trachten te overtuigen.
b. Bekommerde en verlegen zielen, die ontdekt zijn en met zichzelf geen raad weten. O! die moeten wij onder het oog brengen en voordragen dat zij de rechte voorwerpen zijn van Gods ontferming. Dat zij vrijheid hebben om tot de Heere Jezus te gaan; dat Hij hun roept, die vermoeid en belast zijn, Matth. 11. Dat, al waren zij nog zulke langdurige of

grote zondaars of zondaressen, dat echter de Heiland niemand voor het hoofd stoot of terug zendt, die maar in waarheid tot Hem komt, Joh. 6:37. Dewijl Hij in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken, zelfs de voornaamste. Omdat zij niet tot Hem kunnen komen, dat Hij daarom Zelf tot hen komt, tot aan hun hart, en daaraan klopt, Op. 3:20. En langs deze of dergelijke weg moeten wij de bekommerden trachten te overreden om hun hart in het geloof aan de Heere Jezus te geven, zoals Hij eist, Spr. 23:26.

c. Treurige Sions kinderen moeten wij trachten te vertroosten met de vertroostingen Gods; wij moeten hun de grote beloften des verbonds voordragen. Wij moeten ze van zonden afschrikken en tot de vreze Gods opwekken. En dit alles moeten wij doen met vrijmoedigheid, ijver en aanhoudendheid.

2. Maar dit is nog niet genoeg, wij moeten ook bidden voor de welstand van Jeruzalem, wij moeten niet alleen getrouwe verkondigers zijn van de heil- en genadeleer, maar ook ernstige en gedurige verzoekers aan de genadetroon voor de welstand van de Kerk. Wij mogen niet stilzwijgen voor Hem, maar wij moeten met gedurige biddingen en smekingen aanhouden, dat Hij wel wil doen aan Sion naar Zijn welbehagen, en dat Hij de muren van Jeruzalem wil opbouwen, Ps. 51:20. Dat Hij Jeruzalem meer en meer wil bevestigen, en tot een lof op aarde maken. Bidt zo om de vrede van Jeruzalem, Ps. 122:6, dat er vrede en alle heil mag zijn tot in lengte van dagen. Begint haar glans en heerlijkheid te dalen, dan moeten de priesters, des Heeren dienaars, wenen tussen het voorhuis en het altaar, zeggende: Spaar Uw volk, o Heere! En geef Uw erfenis niet over tot een smaadheid, Joël 2:17. En door vurige gebeden moeten wij als in de bres staan, om de muur toe te muren, Ez. 22:30. Zo deden met alle ernst en aanhoudendheid te allen tijde des Heeren dienaars. Langs deze weg, onder het gebruiken van de leraars als middelen en werktuigen, wil de Heere Zijn Kerk bevestigen, en meer en meer een lof op aarde maken.

a. Dat wij dan elk onszelf in deze voor de Heere onderzoeken, en ons gemoed eens afvragen in de tegenwoordigheid van de alwetende God, hoe wij omtrent deze stukken staan. Of wij, als die des Heeren doen gedenken, geen stilzwijgen bij ons laten zijn, maar met alle ernst en getrouwheid het Woord des Evangelies zo in des Heeren Naam prediken; en of wij niet stilzwijgen voor Hem, maar vurig en aanhoudende in de gebeden voor des Heeren troon worstelen om de welstand van Zijn Kerk. Droevig ware het zo iemand onzer:

1. In het een of ander zou zwijgen. Dat, daar de tijden ernstige betuigers en bidders vereisen, of uit inzicht van bevordering, of om voordeel, of om gunst, zijn mond tot het vleien zou voegen, gelijk de voorzeggers van Achab, 1Kon. 12.

a. Ik beken, er is een tijd van te spreken, en een tijd van te zwijgen, Pred. 3. Een ieder voorzichtige zal zwijgen in een boze tijd, Amos 5, wanneer er door spreken meer schade dan goed voor Gods Kerk te doen is, en als Gods eer, de vrede der Kerk en de waarheid van het Evangelie geen gevaar loopt door ons stilzwijgen.

b. Maar nooit moeten wij op het onteren van God en het schenden van Zijn waarheid zwijgen, dat ware een zondige en gruwelijke stilzwijgendheid, ja, een roepende zonde. Wij moeten dan onze stem verheffen, zonder iemands gunst te zoeken, of ongunst te vrezen; echter zo, dat wij altijd onze redenen intomen met de breidel van een Christelijke voorzichtigheid.

2. Niet minder droevig zou het zijn, indien wij, wiens oogmerk in het spreken moet zijn des Heeren te doen gedenken, en Hem te verheerlijken door het inwinnen van zielen voor Hem, indien wij door sierlijke redenen onszelf zouden willen doen gedenken. Hieronymus klaagde daarover in zijn tijd, dat velen bezorgden, niet hoe zij het merg der Heilige Schrif-

ten klaar konden uitdrukken, maar hoe zij de oren van het volk met bloementjes konden strelen. Daarom wenste Bernardus liever zulk een predikant te horen, onder wiens prediking het volk niet riep, maar zuchtte; niet klapte in de hand, maar sloeg op de borst; die meer tranen trok uit de ogen, dan loftuitingen van de tongen.
3. Maar allerschrikkelijkst ware het, zo wij die des Heeren moeten doen gedenken, maakten dat de Heere door ons veracht werd. Hij spreekt nooit recht die kwalijk leeft, het ware beter gezwegen dan met zijn daden te vernietigen hetgeen men zegt. Die de Kerk zullen zoeken heerlijk te maken, moeten zowel spreken met hun leven als met hun leer, of zij zullen Sions muur meer afbreken dan opbouwen. Gods eer en de welstand van de Kerk moeten zowel zijn *sinis operantis, als ze zijn sinis operis; het einde van degene die werkt, als zij het einde van het werk zijn.*
4. Het zou ook onverantwoordelijk zijn, indien wij verflauwen of ophouden met bidden. Het moet verre wezen dat wij met Gallio het ons niet zouden aantrekken hoe het de Kerk ging. Als de Mozessen niet bidden, lijdt de Kerk er onder; Aärons wierook zal niet aangenaam zijn, indien het niet met heilig vuur is aangestoken. Vergeten of vertragen wij te bidden voor de Kerk, wij behoeven ons niet in te beelden dat onze ziel zal ontkomen in het huis des konings, meer dan anderen; gelijk Mordechaï tot Esther zei, Esth. 4:13,14.
b. Maar die ruimte en vrijmoedigheid in dezen voor de Heere vinden, die met hun hart wensen, en wiens oprechte toeleg het is om voor de Heere en in Zijn werk getrouw bevonden te worden. Die roepen wij nogmaals toe: O! gij die des Heeren doet gedenken, laat geen stilzwijgen bij ulieden wezen, en zwijgt niet stil voor Hem, totdat Hij bevestige, en totdat Hij Jeruzalem stelle een lof op aarde.
1. Want het behaagt God door de dwaasheid der prediking zalig te maken die geloven, 1Kor. 1:21. Daarenboven:
a. Zo moeten de uitdelers getrouw bevonden worden, 1Kor. 4:2. Zo ontgaat men het gevaar dat door ons verzuim niemand in zijn ongerechtigheden sterft, en de Heere hun bloed van onze handen niet eist.
b. En die in dezen getrouw bevonden worden, zullen het loon niet verliezen, maar veel vrijmoedigheid hebben in de dag van Christus' toekomst.
2. Ook heeft de Heere Zich door Zijn beloften dan als schuldenaar gemaakt. Roept, zegt Hij, tot Mij, en Ik zal u antwoorden; Ik zal de gezondheid en de genezing doen rijzen, en ze openbaren overvloed van vrede en waarheid, Jer. 33:3,6. En het dient ook inzonderheid tot een middel waarop de Heere Jeruzalem wil bevestigen en stellen tot een lof op aarde.
B. Een voorrecht en zegen, gewenste toehoorders, reeds bij aanvang op een blijkbare wijze aan het Jeruzalem Gods in ons gezegend Nederland bewezen.
1. In het midden van ons heeft de Heere Zijn Kerk opgericht, vermeerderd en versterkt. Ja, ook blijkbaar bevestigd. Gelijk wij in deze dagen alhier duidelijk vernomen hebben. In onze hoge kerkvergadering is het toch gebleken dat onze hoog-gebiedende overheden zich niet onttrekken, maar ons op een bijzondere wijze in dezen begunstigd hebben, dat de Kerk Gods een bestendig bestaan in ons gezegend Nederland heeft verkregen, dat zij haar tegen haar vijanden mag en kan verweren, en dat er vrede en zegeningen in onze Noord-Hollandse kerk wordt gevonden.
2. Ja, de Heere heeft ook al bij aanvang Zijn Kerk onder ons tot een lof op aarde gemaakt:
a. Ons Noord-Hollands Jeruzalem is bevoorrecht met eer en voortreffelijke voorrechten. Wat al merkwaardige beschermingen en verlossingen zijn haar van de Heere geschonken; zodat er zelfs een glans en heerlijkheid op haar ligt.

b. Dat is zelfs wijd en zijd kenbaar geworden, zodat velen haar om hulp en onderstand aanzoeken en smeken. Ja, ook tot zover, dat vrienden en vijanden tot haar lof en roem moeten spreken.
3. Echter ontbreekt er nog al zeer veel, mijn broeders, in dit ons Noord-Holland aan de volle bevestiging van het Jeruzalem Gods, opdat het volkomen een lof op aarde zou kunnen zijn. Hier alles op te halen wat daarover te zeggen was, zou thans teveel tijd vereisen; neemt maar eens, uit alle, deze weinige stukken:
a. Er is nog zeer veel gebrek aan kennis Gods onder klein en groot. O! hoe weinigen die de kennis Gods hebben, ik zeg het onze Noord-Hollanders tot schaamte.
b. Er is ook zeer veel gebrek aan ontdekkingen; duizenden van mensen gaan daarheen geheel onbekend aan zichzelf, zij worden niet overtuigd van hun verloren staat, maar blijven zorgeloos, en gaan zo slapende naar het eeuwige verderf.
c. De bekering ontbreekt ook hooggaande, en de weg des geloofs wordt bij zeer weinigen maar recht werkzaam gekend; een stuk dat de oprechten in het land doet zuchten.
d. En eindelijk, om thans niet meer stukken op te noemen, er is in ons land ook een zeer groot gebrek aan Geest en leven. Zeer weinig wordt dat bespeurd, en de oprechten klagen in dezen ook over zichzelf.
4. Er mag dan nog wel nog geen stilzwijgen bij ulieden wezen, gij moogt dan niet stilzwijgen voor Hem, o! gij die des Heeren doet gedenken; maar met prediken en bidden moet gijlieden in alle ernst aanhouden. De Heere is getrouw, Hij zal al Zijn beloften eens volkomen waarheid maken aan Zijn Kerk, en Jeruzalem ten volle bevestigen en tot een lof op aarde stellen.
II. Ik besluit met enige bijzondere aanspraken en zegenwensen.
A. Edelmogende Heeren, afgezondenen van haar Ed. Gr. Mog. de Heeren staten van Holland en West-Friesland tot deze hoge kerkvergadering. Ik neem thans de vrijheid op een ootmoedige wijze uit onzer aller naam openlijk in het midden van de gemeente U. Ed. Mog. te betuigen, dat onze harten diep geraakt en op een gevoelige wijze aangedaan zijn over het geluk, dat ons in deze dagen heeft mogen gebeuren, om U. Ed. Mog. In het midden van onze hoge kerkvergadering te ontmoeten als andere Jehiskia's en Josia's, welke des Heeren priesters en de Levieten naar het hart spraken, hun aanmoedigden om het vervallene weer op te richten, het verkeerde uit het midden van het land weg te doen, ja, die hun hand leenden om het misbruik te stuiten aangaande zulke zaken, die anders heerlijk en tot een zegen waren, gelijk de eerste ook omtrent de koperen slang zo nadrukkelijk vertoond heeft. Door U. Ed. Mog. (wij mogen het in erkentenis van des Heeren aanbiddelijke goedertierenheid over ons, openlijk uitroepen) zijn ook onze ingewanden verkwikt geworden, U. Ed. Mog. hebben ons, die in deze dagen des Heeren priesters en Levieten zijn, naar het hart gesproken, aangemoedigd om het vervallene weer op te richten, en om het verkeerde uit het midden van het land weg te doen, ja ook onze handen gesterkt om ware het mogelijk, het misbruik te stuiten ook van de allerheiligste zaken. Wij betuigen U. Ed. Mog. plichtschuldige dankbaarheid in dezen, gelijk ook voor de liefderijke en vaderlijke bejegeningen tot ons zo heerlijk bewezen. De God van alle zegeningen breide Zijn genade en liefdevleugelen over U. Ed. Mog. uit, tot in lengte van dagen; opdat het Hof van justitie, met recht van vele godvruchtigen en verschillende staatkundigen aangemerkt als een der voornaamste zuilen in deze dagen, om Nederlands waggelende Staat te onderschragen, door het oefenen van recht en gerechtigheid zonder aanneming des persoons, nog lang mag pronken en luister ontvangen, door U. Ed. Mog. in het midden van haar te zien, en opdat West-Frieslands brave stad, dat befaamde Enkhuizen, nog

lang mag pronken in haar regering met een burgervader, die in deze dagen zo blijkbaar wat goeds voor de Kerk Gods heeft gedaan, U. Ed. Mog. nog veelmaals de burgermeesterlijke waardigheid opdragen, en in latere dagen een van uw zonen in uw plaats zetten. god schenke U. Ed. Mog. beide hier Zijn allerdierbaarste verbondszegeningen, en namaals de kronen der heerlijkheid in de volzalige eeuwigheid. Amen.

B. Hierop keert zich mijn aanspraak tot u, eerwaarde vaders en mannen broeders, welke tot deze Christelijke synode van Noord-Holland zijn afgevaardigd geweest.

1. Weleerwaarde Heeren Correspondenten, welke uit de corresponderende synoden tot ons zijn afgezonden. Wij betuigen U. Wel. Eeerw. dankzegging voor uw wijze voorlichtende adviezen, en voor uw broederlijke vriendelijkheid onder ons, vermeld vrij onze broederliefde en eensgezindheid in het zuidergedeelte van deze en in de andere provincies, en de God der liefde en des vredes zij met u, weleerwaarden, tot in lengte van dagen.

2. Weleerwaarde heren deputaten, u zijn wij ook ten hoogste verplicht voor het getrouw uitvoeren van de commissies door de Christelijke synode u veel eerwaarde, in de voorleden jaren opgedragen, gelijk ook voor de trouwe berichten en verstandige adviezen waarmee gij ons hebt voorgelicht. De goedertieren God spare u veel eerwaarde, nog lang, onder genieting van Zijn allerdierbaarste genaden en zegeningen, tot heil van Zijn Kerk.

3. Weleerwaarde heren moderators, praeses, assessor en scriba, welker loflijke besturing zeer veel heeft toegebracht, dat Jeruzalems pinnen nog dieper zijn ingestoken, en dat haar zelen nog vaster zijn geworden onder ons. Desgelijks eerwaarde Heeren en broeders, die met ons uit de Noord-Hollandse classes tot deze hoge kerkvergadering zijn afgevaardigd, laten wij onze knieën buigen voor God, en Hem danken, dat Hij ons als broeders zo lieflijk in vrede hier heeft doen samenwonen, zodat er zelfs geen hamerslag van verschil onder ons is gehoord. O! de Heere doe daar zo en zo toe, Hij bevestige meer en meer Jeruzalem onder ons, en stelle het nog blijkbaar tot een lof op aarde.

4. Eindelijk zeg ik u, o burgers en gemeente van Enkhuizen, uit onzer aller naam hartelijk dank, dat gij ons met zoveel toegenegenheid en vriendelijkheid hebt ontmoet en in uw huizen ontvangen. Velen onzer zullen nooit de beleefdheid van u vergeten, maar steeds roemen. De Heere gebiede onder u het leven, en de zegen tot in der eeuwigheid. AMEN.

VIJFTIGSTE LEERREDE

JESAJA 63:1

Wie is Deze, Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra? Deze, Die versierd is in Zijn gewaad? Die voorttrekt in Zijn grote kracht? Ik ben het, Die in gerechtigheid spreek, Die machtig ben om te verlossen.

INLEIDING

I. **WANNEER** Simeon de Zaligmaker in de armen hebbende, dankbare lofgalmen tot God had opgezonden, zo voorspelde hij ook van de nieuwgeboren Heiland, dat Hij niet alleen tot een opstanding, maar ook tot een val van velen in Israël zou zijn, Luk. 2:34. Ofschoon God hun de Wet, de Profeten en de heerlijke beloften daarin gegeven had, waaronder die van de komst van de Messias de kroon spande, welke hun met al de omstandigheden voorspeld was; ofschoon Hij daarna kwam op dezelfde wijze als de oude godsspraken voorzegd hadden; ofschoon Hij hun een Goddelijke leer voordroeg, waarvoor alle menselijke wijsheid moest verstommen; ofschoon de manier op welke Hij Zijn leer voorstelde, het menselijke te boven steeg; ja, ofschoon Hij deze bevestigde met een menigte van weergaloze wonderen, men bevond echter dat de Joden de hevigste partijen van Jezus waren. Die zich verledigd hebben tot navorsing van de oorzaak van deze zo grove dwaling, stellen deze voornamelijk geweest te zijn een vleselijke aardsgezindheid, waardoor zij, hangende aan de uiterlijke pracht, zich een Messias hebben verbeeld, Die met aardse luister zou verschijnen, Zich alleszins ontzaglijk vertonen, en hun staat, die van de Romeinen onderdrukt was, van het vijandelijk geweld ontslagen zijnde, ten top zou voeren van aards geluk. Dit was het dat hun ontschoot; want Hij kwam niet tevoorschijn als een groot Koning, maar arm en nederig. En deze uiterlijke geringheid was oorzaak dat zij zich aan Hem stootten. Maar een reden van weinig kracht, te meer alzo Hij niet altijd in die vernedering blijven zou, maar ook eens verhoogd zou worden, dewijl dit beide zeer klaar voorbeduid was. Waarom sommigen ook hun ogen niet kunnende sluiten voor zulk een helder licht, en evenwel hun hardnekkigheid willende vernissen, een tweeërlei Messias hebben versierd, de ene uit de stam van Efraïm, die in de strijd tegen Gog en Magog sneuvelen zou; de andere uit de stam van Juda, en een zoon van David, die altijd overwinnaar blijven zou. Maar de Heilige Schrift, geen messias uit de stam van Efraïm kennende, leert ons dat het dezelfde Messias zou zijn, Die vernederd en ook verhoogd zou worden, Die langs de weg van lijden zou geraken tot Zijn heerlijkheid. Hij moest in een nederige staat komen, zou Hij de zaligheid verwerven, maar ook tegelijk in een staat van verhoging, zou Hij die kunnen toepassen. Daarom wordt die tweeërlei staat doorgaans bij elkander gevoegd.

II. Immers, om uw aandacht met geen langere voorrede op te houden, zo wordt de Messias niet alleen als strijdende, maar ook als triomferende vele eeuwen voor Zijn triomf van onze profeet overheerlijk ingevoerd, alsof Hij vers uit de strijd keerde, en na het vertrappen van de gruwelijkste vijanden, nog hijgende, zwetende en rood bebloed van Zijn zo duur gekochte Kerk werd toegejuicht en verwelkomd, met deze taal in onze tekst: Wie is

Deze, Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra? Deze, Die versierd is in Zijn gewaad? Die voorttrekt in Zijn grote kracht? Ik ben het, Die in gerechtigheid spreek, Die machtig ben om te verlossen.
III. Nadat de profeet in de drie voorgaande hoofdstukken had voorzegd de luister van de Kerk van het Nieuwe Testament en deszelfs heerlijke goederen, en haar uit Gods Naam belooft dat zij een sierlijke kroon in de hand des Heeren zou zijn, ja, een koninklijke hoed in de hand huns Gods, en genoemd worden de gezochte, de stad die niet verlaten is. Zo komt de profeet uit naam van de Kerk met verwondering uit te roepen en te onderzoeken Wie toch zulks heeft verdiend, en toont dan met de woorden van de Messias dat al de voorgaande heerlijkheid is voortgevloeid uit de strijd en de overwinning van de Messias.
IV. Zodat deze tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen: *Een toejuichende uitroep, met verwondering en ontzetting, van de Kerk, over de strijd en zegepraal van Vorst Messias, Die haar, als nog bijgende, zwetende en rood bebloed van het vertrappen der vijanden, voorkomt; en van Messias Zelf op een nadrukkelijke wijze beantwoord, hier in de voorzegging voorgedragen, tot vertoning dat al de heerlijkheid van de Kerk van het Nieuwe Testament voortvloeit uit de strijd en overwinning van de Messias*. Woorden, die wegens haar hoogdravendheid van stijl en rijkdom van zin, onze betrachting dubbel waardig zijn.
O algenoegzame Heiland, ontdek Uzelf aan verschillende gemoederen, tot heil en zaligheid, onder dit woord! Amen.
V. Uit de voorgelezen woorden moeten wij deze twee zaken ontvouwen:

I. De vraag van de Kerk.
II. Het antwoord van de Messias.

VERKLARING

I. De Kerk stelt haar vraag zo voor: Wie is Deze, Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra? Deze, Die versierd is in Zijn gewaad? Die voorttrekt in Zijn grote kracht? Waarin wij wederom moeten acht geven: Op degene die het woord voert. Op de Persoon waarvan gesproken wordt. Op hetgeen van Hem wordt getuigd.
A. De geleerden zijn het niet eens over degene die hier deze redenen voert.
1. De oudvader Athanasius oordeelde dat het de woorden van de oude en rode draak, de duivel, waren; die van Christus overwonnen, beschaamd gemaakt, en als verbaasd staande over zulk een grote overwinning van de Messias, met verwondering en als uit bitterheid zegt: Wie is Deze, Die van Edom komt?
2. Enige uitleggers van grote naam zijn van gedachten dat de profeet Jesaja alhier zelf spreekt.
3. Anderen Sion en Jeruzalem, die hier als op het toneel gebracht worden om Christus' triomf over Zijn vijanden te beschouwen, die aanmerkende deze grote heerlijkheid, en het grote getal der geroepen heidenen, als met verwondering uitroepen: Wie is die Overwinnaar, Die de Idumeeërs en alle heidenen gevangen met Zich sleept naar Sion; niet door dwang, maar gelovig hun onderwerping als een aangename vrijheid aanmerkende, de ketenen waarmee deze Heere hen geboeid heeft, kussende, en Hem met vreugde gehoorzamende? Gelijk zij dan deze woorden doen samenhangen met vers 21 van het voorgaande hoofdstuk, alwaar de Messias, als Overwinnaar met een wolk van heidenen weerkeerde, Sion doet zeggen: Uw Heil, of Zaligmaker, komt. Ziet, Zijn loon is met Hem, en Zijn arbeidsloon is voor Zijn aangezicht.

4. Sommigen wederom denken dat het de woorden van de Kerk, van de profeet, en tegelijk van de engelen zijn, die door een triomflied de heerlijke hemelvaart van de Messias uitschateren, nadat Hij over duivel, dood en hel had gezegepraald.
5. Doch wij menen met voortreffelijke godgeleerden, dat de Kerk in het gemeen, en de Christenkerk na het laatste der dagen in het bijzonder sprekende wordt ingevoerd, die zich verwonderende over de grote triomf van de Messias, met een verder onderzoek naar Zijn Persoon en werk. Immers dit blijkt uit het laatste van het voorgaande hoofdstuk, daar van de Christenkerk, in het laatste der dagen bestaande uit Joden en heidenen, gesproken wordt; welke dan in onze tekstwoorden sprekende wordt ingevoerd.
B. Maar niet minder verschillen de uitleggers in de Persoon waarvan gesproken wordt.
1. Onder de Joodse schriftuurtolken vindt men bij Aben Ezra over deze plaats drieërlei gevoelen. Dat Die van Edom komt de Messias is. Dat Hij de engel Michael is. Dat Hij God Zelf is. Welke laatste de gemelde rabbijn het gevoeglijkste schijnt, zo nochtans, dat hij de vervulling van deze profetie ook tot de tijden van Messias uitstrekt.
2. Rabbi Salomo verstaat door deze plaats, Die van Edom komt, ook wel God; maar voor zover Hij strijden zou tegen de persoon.
3. Grotius past deze profetie toe op Judas de Macchabeeër, de zoon van de priester Matthatias, die beroemde hersteller van de Joodse godsdienst, wanneer deze ellendig verkracht werd door die wreedaard Antiochus Epiphanes, welke Idumea verwoest, Bozra ingenomen, en alle weerbare mannen gedood heeft, als te zien is, 1Macc. 5. Maar gevoelens te enen male ongegrond, strijdig tegen de samenhang van deze Godsspraak, behalve dat ook de werken die hier gemeld worden, al te heerlijk zijn, dan dat ze op Judas de Macchabeeër of enig bloot schepsel zouden kunnen toegepast worden.
4. Calvijn vertaalt deze profetie van God in het gemeen, Die de profeet met bloedrode klederen invoert als een Wreker van Zijn tegenpartijders, hoedanig Hij Zich zou vertoond hebben in de verlossing van Israël uit de Babylonische gevangenis. Maar die verlossing is zo bloedig niet toegegaan, ook is daarin niet gestreden tegen de Edomieten, maar tegen de Babyloniërs, die van de Perzen overwonnen zijn geworden.
5. Ons aangaande, wij verstaan hierdoor met de meeste uitleggers de Messias, de Christus, Die al deze dingen in volle nadruk toekomen; waarom niet alleen Aben Ezra en Kimchi deze profetie tot de tijden van de Messias uitstrekken, maar zelfs brengen verschillende Joodse rabbijnen uitdrukkelijk deze plaats tot de Koning Messias, in *Bereschut Rabba*, over Gen. 49:11. En wat behoeven wij getuigenissen buiten Gods Woord op te halen? Immers het getuigenis van Johannes moet ons genoeg zijn, die deze profetie niet duister op vorst Messias toepast, wanneer hij Hem zo beschrijft: En Hij was bekleed met een kleed dat met bloed geverfd was; en Zijn Naam wordt genaamd het Woord Gods. En uit Zijn mond ging een scherp zwaard, opdat Hij daarmede de heidenen slaan zou. En Hij treedt den wijnpersbak van den wijn des toorns en der gramschap des almachtigen Gods, Op. 19:13,15.
C. Zo is het dan de Messias waarover de Kerk in verwondering opgetogen vraagt: Wie is deze? Sedert:
1. Adam het verbond verbrekende zichzelf en het ganse mensdom in een diepe zwelgkolk van rampzaligheid had neergestort, was het God niet betamelijk een verbond des vredes met de zondaar op te richten zonder een Borg, Die de voorwaarden van het eerste verbond voldeed, de bedreigde straf droeg, en door een volmaakte gehoorzaamheid het recht ten leven verdiende. Zou God, Die zonder oefening van Zijn wraakvorderende gerechtigheid geen gemeenschap hebben kan met de mens die Zijn Majesteit heeft gekwetst, Zijn

beeld geschonden, en Zijn wet overtreden, echter wederom de God worden van een rampzalige zondaar, daar moest een Borg tussen beide komen. Hiertoe had de Vader Zijn Zoon verordineerd in de eeuwige vrederaad, Die daar ook de schuld van de uitverkorenen gewillig op Zich nam, en beloofde eens te zullen komen om des Vaders gerechtigheid genoeg te doen, de eis van de wet te vervullen, en al de goederen van het genadeverbond voor de uitverkoren zondaar teweeg te brengen. Wiens komst dan ook al kort na de val is beloofd in de moederbelofte, naderhand aan de patriarchen verhaald, door de profeten aan Israël verkondigd, en door de ganse tempeldienst van Levi afgeschaduwd. Hierop is het dat de Kerk ziende, met verwondering zegt: Wie is Deze? Dergelijke spreekwijze horen wij de Kerk tot tweemaal van de Messias ook gebruiken, Ps. 24:8,10: Wie is de Koning der ere? Wie is Hij, deze Koning der ere? Zo riep de Bruidegom ook van Zijn bruid: Wie is zij, die daar opkomt uit de woestijn? Hoogl. 3:6. Een spreekwijze, ook gebruikelijk bij de Grieken en Romeinen, wanneer zij van een aanzienlijk persoon spreken, en dat met verwondering: *Tis autos, wie is deze, wie is hij?* vinden wij zo menigmaal bij de Grieken. Zo zegt Virgillius: *Quid procul ille? Wie komt daar van verre aan?* Zo zegt de Kerk ook: Wie is Deze?

a. Niet dat zij onwetende was van Zijn Persoon, ambten, lijden en kruisdood; neen, al te levendig was de Messias haar door de profeten in de voorzeggingen bekend gemaakt, en in al Zijn graveerselen te klaar vertoond, dan dat zij onwetend van de Messias zou kunnen zijn.

b. Maar dat is een taal van verwondering, waardoor zij ingenomen met een grote blijdschap, en in een diepe afgrond van een heilige verbaasdheid als vervoerd zo uitroept. Trouwens dit was een wonderlijke en onbegrijpelijke zaak, waarin een afgrond van Gods gunst zich vertoonde, een hoogte en diepte, een breedte en lengte van des Konings liefde lag opgesloten, en de heldere middagzon der Goddelijke genade met heerlijke stralen blonk; dat vervulde haar ziel met blijdschap, verrukte haar hart, en maakte haar tong los, zodat zij uitroept: Wie is Deze?

2. Die zij dan nog nader aanmerkt als komende, zeggende: Wie is Deze, Die komt? Het was een heerlijke zaak voor Israël, dat God in het midden van hen kwam wonen, eerst in dat omwandelende heiligdom, en naderhand in dat prachtige tempelgevaarte. De inwoning van Gods Majesteit noemen de Joden Schechina. Wie weet niet dat deze Schechina een hogere verborgenheid heeft afgebeeld? Wat werd daardoor toch aangewezen, anders dan de Zone Gods Zelf, Die in het midden van het volk eens zou komen, wanneer Hij in Zijn aangenomen vlees als in Zijn tabernakel zou wonen, en Zijn heerlijkheid van achter dat voorhangsel doen uitschitteren? Gelijk Hij Zijn volk ook beloofd had zo eens te zullen komen; want zo wordt de Messias sprekende ingevoerd, Ps. 40:8: Ziet, Ik kom, in de rol des Boeks is van Mij geschreven.

a. Dit komen dan betekent Zijn verschijning in de menselijke natuur, tot uitwerking van de zaligheid der Zijnen.

b. Dit stelt de Kerk voor in de tegenwoordige tijd, Wie is Deze Die komt, ofschoon er nog vele eeuwen moesten voorbij lopen eer Hij kwam; waarom de Kerk nog zo menigmaal voorkomt als verlangende naar Zijn komst, als zij zuchtte: Och dat Gij de hemelen scheurdet en nederkwaamt! Och dat Gij mij als een Broeder ware, zuigende de borsten mijner moeder! Maar zo spreekt de Kerk, om te kennen te geven de gewisse zekerheid van Zijn komst. De Messias was een Borg van goede trouw; wat Hij belooft, is onfeilbaar; en wat Hij besluit is onveranderlijk. Die daarom voorgesteld wordt als een Lam dat al geslacht is voor de grondlegging der wereld; Die ook onder het Oude Testament in zeker

opzicht kon aangemerkt worden als een Hogepriester, Die door lijden geheiligd was, en op Welker borgtocht de Vader ook vele kinderen in de heerlijkheid had ingeleid, Hebr. 2:10. Terecht zegt dan de Kerk: Wie is Deze Die komt?

3. Deze beschrijft nu de Kerk nog een weinig nader, ten opzichte van Zijn staat en gewaad, als Een Die met besprenkelde klederen bezoedeld was; want, zegt zij: Wie is Deze Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra? In de Taal van Gods Geest vinden wij eigenlijk: Wie is Deze, Die gezuurdeegd is van klederen; hetwelk dan Zijn lijden en toorn over Zijn vijanden uitdrukt. De zeventig Griekse taalmannen *hebben Eruthaema bimatioôn, roodheid der klederen*. Nadat de mens gegeten heeft van de verboden vrucht, heeft men hem, overtuigd zijnde van de gruwelijkheid van zijn zonden, de strengheid der Goddelijke rechtvaardigheid, de schrikkelijkheid van Zijn gramschap en de strafheid van Zijn oordelen vervuld gezien met angst, en op allerlei wijze bedacht gevonden, hoe hij het best de vergramde Godheid bevredigen, en zijn ongerust gemoed tot bedaren zou brengen. Hiervandaan heeft men al van oude tijden af bij de volkeren vernomen het stichten van altaren, op welke zij offeranden offerden tot verzoening van de vergramde Godheid. Doch op een bijzondere wijze had dit door een Goddelijke instelling plaats onder het oude Israël, hetwelk op een schaduwachtige wijze gereinigd werd door het bloed der offerdieren, in zoverre, dat er zonder bloedstorting geen vergeving geschiedde. Dit bloed was een voorbeeld van Christus' dierbaar bloed, dat Hij sprengen en plengen zou in de arbeid van Zijn ziel, tot verzoening van al de uitverkorenen met de God des hemels.

a. Hierom komt de Messias ons hier voor met besprenkelde, met rode klederen. Zo zegt de bruid ook: Mijn Liefste is blank en rood, Hoogl. 5:10. Rood of besprenkeld, om uit te drukken Zijn bloedig lijden, hetwelk Hij ondergaan zou voor een volk hetwelk in hun bloed lag weggeworpen op het vlakke veld, Ez. 16:5,6.

b. Ook komt de Messias voor met besprenkelde of rode klederen, om uit te drukken Zijn grimmigheid en toorn omtrent Zijn wederpartijders. Want roodheid is een zinnebeeld van oorlog en wreedheid. Daarom gebruikten de Chaldeeën in de oorlog rode, besprenkelde of purperkleurige klederen. Immers zo wordt ook hun toerusting beschreven, als zij de Ninevieten zouden ten onder brengen. De schilden zijner helden zijn rood gemaakt, de kloeke mannen zijn scharlaken vervig, Nah. 2:3. Als Messias hier dan voorgesteld wordt met besprenkelde klederen, zo wordt daarmee ook te verstaan gegeven hoe Hij blakende van toorn, als een zegevierende Krijgsheld Zich begeven zou in het oorlogsperk onder de drom van Zijn en van Zijns Kerks vijanden, om met zulk een macht tegen hen te strijden, dat Hij ze al zwichtende en aarzelende voor de vonken van Zijn oorlogsbliksem het veld zouden doen ruimen, in zoverre dat het bloed al rokende, Zijn kleed en Zijn wapenrok zou besprengen en daarop als ronnen, om van alle gelovigen en van Zijn Vader als een dapper Held aangezien te worden.

4. Hetwelk alles nog nader blijken zal, als wij overwegen het volk met wie de Messias de strijd zou aangaan, hetwelk Edom en Bozra is. Wie is Deze, Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra?

a. Twee woorden die een zinspeling zijn op de rode en besprenkelde klederen van de Messias. Want Edom betekent rood, en Bozra wijnpers. Daarom staat er eigenlijk ook in de Taal van Gods Geest: Wie is Deze, Die met besprenkelde klederen komt, *Meédôm* en *Mibbangrab, als van Edom,* en *als van Bozra.*

1. Edom of Idumea, de woonplaats der nakomelingen van Ezau, was een landschap gelegen buiten de bergachtige streek Seïr aan het westen, aldus de naam dragende naar Ezau,

die Edom genoemd is geworden, Gen. 25:30. Niet alleen met zinspeling op het verkopen van zijn eerstgeboorte voor een schotel rood moes, maar ook omdat hij van nature haastig, wreed, bloeddorstig en ros was.
2. Door Bozra moeten wij hier:
a. Niet verstaan dat Bozra dat gelegen was in Moab, waarvan wij lezen, Jes. 48:24.
b. Maar dat Bozra, hetwelk de hoofdstad was van Edom, waarvan wij lezen, Amos 1:12: Daarom zal Ik een vuur zenden in Theman, dat zal de paleizen van Bozra verteren.
b. Vermits het nu de gewoonte van Gods Geest wel is, iets of iemand te benoemen met de naam van hetgeen waarmee zij een geestelijke gemeenschap hebben, vermits ook de Christus nooit gelezen wordt in het land der Edomieten geweest te zijn, zo verstaan wij hier door Edom en Bozra, die de wreedste en oudste vijanden van Gods volk geweest zijn, en de sterkte partijen van Jezus, en wel:
1. Allereerst Jeruzalem, die bloedstad, het weerspannige Israël, die wel kinderen van Jakob naar het vlees waren, maar echter ook echte Edomieten, bloeddorstigen, die wegens hun bloeddorstige aard en wraakzuchtige geest in de Heilige Bladeren doorgaans staan gebrandmerkt. Behalve dat ook de Joden ten tijde van de Messias met Edom en de Edomitische koningen een volk uitmaakten; waarom sommige heidense schrijvers in die tijd geheel Palestina Idumea noemden. Met deze weerbarstige Joden, met Jeruzalem, dat bloeddorstig Bozra, die sterke stad, en de sterkte uit haar, als overpriesters, farizeeën, ook met het gemene volk, ja, ook met de letterlijke Edomieten, de Romeinen, zou de Messias strijden.
2. Doch behalve die uiterlijke vijanden verstaan wij voornamelijk ook door Edom en Bozra de geestelijke vijanden, de duivel, dood en hel, tegen welke de Christus in het bloedig oorlogsveld verschijnen zou. Immers dat waren die grote en ontzaglijke vijanden welke de mens gevangen hielden. Want zo haast de mens het billijke juk van zijn gehoorzaamheid, die hij God als zijn wettige Heere verschuldigd was, had afgeworpen, is hij onder het juk der tirannie van de duivel gekomen, en geworden een slaaf van de zonden, een gevangene onder de wet en het offerdier des doods en der eeuwige verdoemenis. Allemaal machtige vijanden, onder wiens wrede dwingelandij wij voor eeuwig zouden hebben moeten bezwijken. Maar ziehier de grote goedheid van de Messias, Die uit loutere liefde voor de uitverkorenen de wapenen zou aangespen, en tegen deze vreselijke vijanden in het strijdperk komen, om wel Zijn bloed daar te storten, maar hen ook in hun lauw bloed te smoren. Want ofschoon de Messias zonder Zijn bloed te storten de slag niet leveren zou, zo zou Hij echter, niettegenstaande de grote menigte van Zijn vijanden, daarover triomferen, de gevangenis gevangen nemen, de satan vermorzelen, de overheden en machten uittrekken en die in het openbaar ten toon stellen, Kol. 2:15.
5. Daarom vervolgt de Kerk aldus: Deze, Die versierd is in Zijn gewaad, Die voorttrekt in Zijn grote kracht? Waarin zij Hem als een zegenrijke Overwinnaar beschrijft ten opzichte van de kostelijke sieraden van Zijn klederen, en ten opzichte van Zijn onoverwinnelijke macht.
a. Het eerste drukt zij zo uit: Deze Die versierd is in Zijn gewaad. Het is alsof zij met de vinger op Hem wees, en Hem reeds in volle heerlijkheid zag aannemen. Het is ook bij uitnemendheid: Deze; want er is ook zo geen ander dan Deze, dan de Messias, Die Ene uit duizend; Die de banier draagt boven tienduizend, Hoogl. 5:10. Deze, hoewel Hij voor een korte tijd met besprenkelde klederen ten opzichte van Zijn lijden is aangedaan, zou ook tot een teken van Zijn zegepraal heerlijk pronken met een sierlijk gewaad. Het grondwoord geeft zoveel te kennen als heerlijk, vol pronk en praal.

1. En dan menen enigen dat hier op het sieraad van de hogepriester gezien wordt, die prachtig uitgedost en rijk versierd was in zijn gewaad. Althans Christus heeft al de versierselen van een priester, al de deugden die door die klederen werden afgebeeld, en die in Hem vereist worden, om in de naam van zondaren tot God te naderen, en ze door Zijn offerande met de Vader te verzoenen. Want Hij is versierd met de gouden plaat, zijnde Zelf de Heiligheid des Heeren. Met de mantel der gerechtigheid, zijnde de Heere onze gerechtigheid. Hij heeft de Efod, de gelovigen als kostelijke stenen op Zijn hart. Hij draagt de borstlap des gerichts, hebbende al het oordeel ontvangen. Hij is versierd met de Urim en Thumim, met alle licht en volmaaktheid. Met de onderbroek, dewijl Hij de schande van Zijns volks naaktheid bedekt. Met de onderrok vol oogjes, dat is, met allerlei heil en genadegaven. Met de gordel, zijnde vaardig tot heil van Zijn volk. Zo is hij versierd, nadat Zijn Rijk eerst in bloed geverfd was, als de door lijden volmaakte Hogepriester.
2. Daarenboven is de Messias versierd in Zijn gewaad, om uit te drukken Zijn koninklijke heerlijkheid, gelijk de koningen doorgaans op het prachtigste zijn uitgedost. En Zijn zegepraal over Zijn vijanden, gelijk de overwinnaars vanouds op het kostelijkste versierd waren in hun gewaad.
b. De Kerk voegt daar bij: Die voorttrekt in Zijn grote kracht.
1. Ofschoon de Messias al Zijn vijanden volkomen overwinnen zou, die overwinning echter zou niet geschieden op een ogenblik, maar gelijk Hij die beginnen zou in Zijn dood, zo zou Hij daarin voortgaan totdat Hij volkomen daarover zegepraalt.
a. Sedert God in het paradijs vijandschap zette tussen het Zaad der vrouw en de slang met haar zaad, is de slang gedurig daarop uit geweest, of hij mogelijk kon verhinderen dat het Zaad der vrouw hem de kop niet vermorzelde. Hiertoe heeft hij allerlei wapens beproefd. Zodra was Messias door de doop tot Zijn drievoudig middelaarsambt niet ingewijd, of hij verzocht Hem in de woestijn. Werd hij met schande afgeslagen, hij trachtte Hem daarna door de farizeeën en schriftgeleerden te stuiten en ten onder te brengen.
b. Ofschoon Jezus door Zijn dood de hoogmoed van Zijn vijanden geweldig fnuiken zou, hun aard en inborst echter zou eeuwig duren. De duivel zal altijd vijand zijn van God, Christus, Zijn Evangelie en Zijn Kerk; en zo die vijandschap altijd duren, totdat al de koninkrijken onzes Heeren en va Zijn Gezalfde zullen geworden zijn, Op. 11:15.
2. Doch hoe geweldig alle vijanden zich tegen Messias aanstelden, zij konden echter de loop van Zijn overwinning niet stuiten. Hij Die de waarachtige God is, Wiens Naam Zelf is Sterke God, zou voorttrekken in Zijn kracht en door Zijn onoverwinnelijke macht ze ten onder brengen. Daarom vraagt de Kerk terecht: Die voorttrekt in Zijn grote kracht? De palen van Zijn heerschappij al verder uitzettende, totdat het Rijk des duivels te enen male zal verbroken zijn.
II. Hierop antwoordt Messias: Ik ben het Die in gerechtigheid spreek, Die machtig ben om te verlossen. Hij getuigt van Zich: Ik ben het Die in gerechtigheid spreek. En dat Hij machtig is om te verlossen.
A. Onder de erenamen waarmee Messias in de Bijbel pronkt, vinden wij:
1. Niet alleen dat Hij genoemd wordt de Heere onze gerechtigheid, Jer. 23:6; dewijl in Hem gerechtigheden en sterkten zijn; dewijl de zondaar, zal hij zalig worden, in Christus de gerechtigheid zoeken moet met verloochening van alle eigen gerechtigheid; dewijl Messias door het vervullen van het recht der wet die gerechtigheid zou aanbrengen.
2. Maar Hij wordt ook genoemd de Leraar der gerechtigheid, Joël 2:23; omdat Hij die aangebrachte gerechtigheid zou verkondigen. Het was niet alleen nodig dat de Christus de

gerechtigheid aanbracht, maar ook dat deze gerechtigheid verkondigd werd, zou de uitverkoren zondaar deze deelachtig worden. Hierom beschrijft Messias Zich als Die de gerechtigheid spreekt, of Die van, die volgens, Die in gerechtigheid spreekt.
a. Zou de mens weer geraken in de gunst Gods, daar was een gerechtigheid van een Ander nodig, de gerechtigheid van de Zone Gods. Daarvan moest de mens onderricht worden. Dit zou Messias ook doen; daarom getuigt Hij van Zich: Ik ben het Die gerechtigheid, of in gerechtigheid, spreek. Hij sprak hoe die aangebracht zou worden in het Oude Testament. Maar inzonderheid zou Hij Die gerechtigheid spreken in het Nieuwe Testament, als Hij deze zou aangebracht hebben.
b. Hij zou ook verkondigen hoe dat een gelovige uit het geloof gerechtvaardigd door Zijn gerechtigheid, ook gerechtigheid moet betrachten.
c. Ja, Hij zou ook de wrekende gerechtigheid Gods verkondigen; Zijn wederpartijders aanzeggende de oordelen en straffen die zij te verwachten hebben. Al deze gerechtigheid zou Messias verkondigen; waarom Hij van Zich getuigt: Ik ben het Die in gerechtigheid spreek.
B. Hij voegt erbij: Die machtig ben te verlossen.
1. Inderdaad, zulk een gewichtig werk is de verlossing, dat daartoe een grote macht vereist wordt. Er was wat groots te doen bij God, zou Zijn toorn uitgeblust, de eis van de wet vervuld, het geweld der vijanden vernietigd, en het recht ten leven voor de doodschuldige zondaar verdiend worden.
2. Er werd een Persoon vereist van een oneindige waardij; geen bloot schepsel was hiertoe bekwaam; Die dit verrichten zou moest met genoegzame krachten voorzien zijn. Wie is dat anders dan de Messias, Die de waarachtige God Zelf is? En alzo in staat om Zijn mensheid in het dragen van Gods toorn te onderschragen. Daarom zegt Hij in het volgende derde vers: Ik heb de pers alleen getreden, en er was niemand van de volkeren met Mij; en Ik heb ze getreden in Mijn toorn, en heb ze vertrapt in Mijn grimmigheid. En haar kracht is gesprengd op Mijn klederen, en al Mijn gewaad heb Ik bezoedeld. En vers 5: Ik zag toe, en er was niemand die hielp; en Ik ontzette Mij, en er was niemand die ondersteunde. Daarom heeft Mijn arm Mij heil beschikt, en Mijn grimmigheid heeft Mij ondersteund. Zou de Messias Zijn leven kunnen afleggen en wederom aannemen, zou Hij met één offerande in eeuwigheid volmaken die geheiligd worden, zou Hij heersen in het midden van Zijn vijanden en de Zijnen hun heerschappij ontweldigen? Er was een almachtige kracht toe van node. Kortom, God moest met Zijn vijanden verzoend worden; Zijn gerechtigheid moest ten uiterste voldaan, en tegelijk Zijn barmhartigheid op de volmaaktste wijze betoogd worden. De zondaar moest zalig gemaakt worden; erfgenamen van de hel moesten gemaakt worden burgers van de hemel; dood- en doemwaardige zondaars moest het leven worden verworven en toegebracht, en machtige vijanden moesten overwonnen worden. O, wat een machtig werk! Die dit alles verrichtte, moest Die niet machtig zijn? Heeft Messias dan geen reden om Zich te beschrijven als zulk Een Die machtig is te verlossen?
Ziedaar dit profetisch woord uw aandacht een weinig geopend.

VERVULLING

Dit is reeds aanvankelijk en in verschillende opzichten al vervuld.
I. Riep de Kerk in verwondering uit: Wie is Deze, Die van Edom komt, met besprenkelde klederen van Bozra? Wij mogen zulks nu met recht uitroepen.

A. Wij zwijgen nu: Hoe Hij van Zijn eerste komst in de wereld aan, rood van Edom gekomen is en met besprenkelde klederen van Bozra. En die bloedige besnijdenis, in de kindermoord om Zijnentwil van Herodes aangericht. En in de gedurige lasteringen waarmee Hem Zijn vijanden zochten te bekladden.
B. Bij uitnemendheid is dit bewaarheid, in de hof van Gethsémané, daar Hij de helse angsten, de last van Gods toorn, de vloek der wet, de kracht der zonden en de macht der duisternis torste. Wanneer Zijn hoofd met doornen gekroond werd, Zijn rug met roeden doorploegd en Hij op Golgotha aan het moordhout werd vastgeklonken. Was Jeruzalem toen niet recht een bloedstad en een goddeloos Bozra? Waren de Joden geen rechte afzetsels van Edom, als zij riepen: Zijn bloed kome over ons en onze kinderen?
II. Hoe is de Messias ook versierd in Zijn gewaad, wanneer Hij in het vechtperk, rokende van het vers gestorte bloed, Zijn bespringers stoot op stoot neervelde; als men Hem aan een hout genageld de geest zag geven, dacht men toen dat Hij overwonnen was, dat duivel en dood over Hem zegepraalde? Wel verre was het daar vandaan; door die dood heeft Hij de duivel overwonnen, Hij heeft de dood door de dood zelfs de doodsteek gegeven, Hij heeft die reus met Zijn eigen zwaard de kop gekloofd, zoals David Goliath deed. Men heeft Hem daarom door Zijn opstanding uit de duistere woning van het graf doorluchtig zien uitstappen, tot een onweersprekelijk bewijs van Zijn overwinning, verzekerende dat Gods gerechtigheid volkomen voldaan, de wet volbracht, de zonden verzoend en de dood overwonnen was.
III. Hij trekt ook voort in Zijn grote kracht. Dat heeft Hij gedaan:
A. In Zijn doorluchtige hemelvaart, wanneer Hij ging zitten aan Zijns Vaders rechterhand.
B. In wraak te oefenen over Zijn wederpartijders, de Joden, wanneer Hij hun stad, tempel, Staat, volk en alles verwoestte.
C. Hij heeft Zijn triomf voortgezet onder de heidenen, terwijl wereld en hel tegen Hem met zwaard en wetten woedden en raasden; de wereld werd nochtans in weinig jaren met Christus' kruisleer vervuld. Keizers en koningen bogen hun halzen gehoorzaam onder Zijn scepter, en alom in Zijn grote kracht voorttrekkende heeft Hij over de gemoederen der mensen gezegepraald. Troffen scherpe pijlen van wraak des Konings vijanden, de pijlen van Zijn liefde ook door de verstokte harten.
D. Hij is al verder voortgetrokken in Zijn grote kracht ten tijde van de gezegende Reformatie; de eeuwen van onze vaderen hebben het Evangelie zien omhelzen van roomse priesters, monniken, bisschoppen en zelfs geestelijke keurvorsten.
E. Zo zal de Messias ook verder voorttrekken in Zijn grote kracht, totdat al de vijanden eens gezet zijn tot een voetbank Zijner voeten, Ps. 110:1.
IV. Hij is het ook Die gerechtigheid en in gerechtigheid spreekt, Die machtig is te verlossen. Hij verkondigt de mensen de ware gerechtigheid, Hij zoekt ze af te trekken van alle eigen gerechtigheid waarop zij zitten, Hij wijst ze naar Zijn verdiensten, waardoor Hij het recht ten leven verwierf. Hij alleen heeft door Zijn macht de verlossing teweeg gebracht, die eer komt Hem alleen toe. Daarom wordt Hij genoemd de Koning der ere, machtig in de strijd, de Leeuw uit de stam van Juda, Die overwonnen heeft; de Sterke Die in het huis van de sterk gewapende is ingedrongen en hem zijn vaten ontroofd; ja, de grote Michaël, Die tegen de draak gestreden en deze overwonnen heeft. Zo is het dan de Heiland, Die van Edom kwam met besprenkelde klederen van Bozra, Die versierd is in Zijn gewaad, Die voorttrekt in Zijn grote kracht. Hij is het ook Die in gerechtigheid spreekt, Die machtig is te verlossen.

TOEPASSING

I. Beschouw hier nu de grote zegepraal van de Heiland. Wat behoorde elk niet in verwondering over deze machtige Held met de Kerk uit te roepen: Wie is Deze, Die van Edom komt, en zo voorts.

A. Hoe moesten de deuren van elks hart voor Hem open springen, ten einde Hij daar als Overwinnaar ook ging zitten op Zijn troon.

1. Maar helaas! waar zijn ze in het midden van ons die zo gesteld zijn?

a. Velen, ja zelfs verre de meesten kennen Deze niet Die van Edom gekomen is met besprenkelde klederen, van Bozra. Hun onkunde is zo groot, dat zij daarin voortgaande gewis zullen verloren gaan.

b. Wie van u vraagt naar Hem, maakt gezet en aanhoudend daar zijn werk van, om na te speuren Wie Deze is en wat Hij al teweeg gebracht en uitgevoerd heeft?

c. Velen, in plaats van hun hart voor Hem te openen, sluiten deze dagelijks nog meer en meer voor Hem, op allerlei wijze en alle middelen hun hart nog meer verhardende.

d. Hoevelen zijn er ook niet, die deze grote Overwinnaar kwaadaardig verwerpen, met hun hart en daden luidkeels uitroepende: Wij willen niet dat Deze Koning over ons zij?

e. Ja, hoevelen zijn er die zich tegen deze ontzaglijke Held aankanten, die tegen Hem aankomen met een opgeheven hand, en die Hem durven beoorlogen met hun gruwelijke zonde?

f. O gruwel! zijn er zelfs ook niet die het voorttrekken van Hem in Zijn grote kracht, of meer openlijk of meer heimelijk, zoeken te verhinderen, te stuiten en tegen te gaan?

g. Ja, er zijn zelfs ook zulke verwaande monsters, die hetgeen Hij in gerechtigheid spreekt, durven berispen, meesteren, veranderen of naar hun waan verbeteren.

2. Maar behalve dezen zijn er ook nog verschillende anderen die grote gedachten van zichzelf hebben, die zich bij Gods volk voegen, en zich mede voor vromen en godzaligen uitgeven.

a. De een omdat hij enige onderscheiden kennis heeft van Jezus' strijd en overwinning, en van hetgeen Hij in gerechtigheid spreekt.

b. Een ander omdat hij weleens in verwondering is aangedaan en aan het vragen geraakt, Wie Immanuël Christus is, en wat Hij al gedaan heeft.

c. Een derde omdat in zijn verbeeldingen, die weleens zeer ver kunnen gaan en al vrij wat aandoeningen op het lichaam kunnen hebben, hem deze of gene dingen van Christus voorgekomen zijn.

d. Een vierde omdat hij weleens deze en gene werkzaamheden en gestalten denkt gehad te hebben, al heeft hij Christus juist Zelf niet in het geloof aangenomen.

e. Een vijfde heeft eens op een zekere tijd zo wat bijzonders in Christus gezien, toen is er wat in hem omgegaan, dat is zijn grond, daarop gelooft hij dat hij een verloste van Jezus is.

Arme mens, durft gij het eeuwig gewicht van zaligheid op zulke dingen laten aankomen, daar het tijdgeloof nog al verder gaan kan; zo gij bedrogen uitkomt, dan zal het voor eeuwig te laat zijn.

B. Arme dwaas, kent gij uzelf dan niet, kent gij uw zwakheid en de arglistigheid van uw eigen hart niet? Weet gij niet dat gij te doen hebt met een alwetende en almachtige Held, tegen Welke gij het niet zult kunnen uithouden? Gelooft gij dan niet dat gij niets zijt, ja, minder dan niet in vergelijking met Zijn Goddelijke macht? Zal dan zulk een wormpje, zulk een miertje zich verheffen tegen zulk een grootmachtig Heere, waartegen de duivelen

uit de hel zelfs niets hebben kunnen uitrichten? Wat kan dat anders dan een kwade uitslag hebben? O! Christus is een sterke Krijgsman; als Hij toornig is, dan is Hij als een brullende leeuw die van zijn jongen beroofd is. Wat kan er dan vervaarlijker zijn dan te vallen in de handen des Almachtigen? Hij is wijs van hart en sterk van kracht; wie heeft zich tegen Hem verhard en vrede gehad?

C. Och! zondaars, mocht gij bijtijds de wapenen neerleggen en u met Hem trachten te verzoenen, u voor Zijn voeten neerwerpende, Hem om pardon en genade aanhoudend smekende.

II. Overtuigden en bekommerden, die daaromtrent enig werk hebt, en u in zulk een toestand bevindt:

A. Zegt gij, ik weet geen raad meer; Christus spreekt in gerechtigheid, hoort naar Hem, Hij wil uw Profeet wel zijn om u de rechte weg te leren en aan te wijzen.

B. Zegt gij, ik zie geen kans om in eeuwigheid terecht te raken, ik vrees dat het voor mij niet zal zijn? Christus is machtig te verlossen, zoekt het maar alleen bij Hem.

C. Zegt gij, ik kan niet tot Hem komen? Wel, Hij trekt voort in Zijn grote kracht, Hij komt Zelf tot u. O! mocht gij u maar in Zijn hand overgeven, Hij zou Zelf maken en geven dat uw werk in der waarheid is.

III. Begenadigden, gij hebt zulks ondervonden, is het niet waar? U roepen wij toe:

A. Gaat uw Overwinnaar veel met lofgalmen tegemoet. Zoekt in Zijn kracht ook uw geestelijke vijanden te overwinnen. Ik weet wel dat die strijd groot en moeilijk is; maar Christus is met u, en heeft ze reeds de doodsteek gegeven. Zij kunnen u wel kwellen, maar zullen u niet overwinnen.

B. Deze stof is vol troost voor u, begenadigden. Tegen de verdrukkingen en vervolgingen van de wereld. Tegen de bestrijdingen en verzoekingen van de duivel. Tegen de wet met haar bliksem en vervloekingen. Tegen het gevoel der zonden. Tegen de dood zelf.

C. Hij zal u eens eindelijk volkomen verlossen. AMEN.

EEN EN VIJFTIGSTE LEERREDE

JESAJA 66:2b

Maar op dezen zal Ik zien, op den arme en verslagene van geest en die voor Mijn woord beeft.

INLEIDING

I. **OPMERKENSWAARDIG** is het zeggen van Christus, Joh. 4:24: God is een Geest, en die Hem aanbidden, moeten Hem aanbidden in geest en waarheid. De Heiland stelt daar vast, dat God een Geest is. Uit deze waarheid leidt Hij af:
A. Dat Hij eigenlijk geen welgevallen heeft in enige stoffelijke tempel op zichzelf, als Zijn huis, in welke Hij dagelijks ontmoet en onthaald wordt met vlees en bloed van geslachte offerbeesten, als Zijn spijs en drank. Maar dat oudtijds Hem alleen welbehaaglijk was om de verborgen afschaduwing van de Messias; en dat bijgevolg na Zijn komst in de tempel met al zijn vleselijke omstandigheden zou hebben uitgediend. Waarom Hij in vers 11 ook gezegd had: Vrouw, gelooft Mij, dat de ure komt, wanneer gijlieden noch op dezen berg, noch te Jeruzalem den Vader zult aanbidden. Tonende in vers 26 dat Hij de Messias was, Die met haar sprak.
B. Maar integendeel dat Hij eigenlijk op zichzelf een welgevallen heeft in een geestelijke dienst van degenen die Hem aanbidden, die in geest en waarheid Hem wordt toegebracht. Gelijk Hij God is, moet ook Zijn dienst zijn, zal ze Hem recht behaaglijk zijn. En:
C. Dat Hij nu na de komst van de Messias in zulk een geestelijke dienst wel alleen maar een welbehagen heeft. Waarom Hij in vers 23 ook zei: De ure komt, en is nu, wanneer de ware aanbidders den Vader aanbidden zullen in geest en waarheid; want de Vader zoekt al zulken die Hem aanbidden. Ditzelfde allernadrukkelijkste stuk hebben de profeten, door de Geest van Christus Die in hen was, reeds lang tevoren in de oude dag ook al voorzegd en uit Gods Wezen afgeleid, Ps. 50:8-15.
II. Zo ook Jesaja in onze tekst en deszelfs samenhang. Daar hij de Heere sprekende invoert tot de vleselijke Joden, nadat niet de eerste, maar de tweede tempel verbrand was, volgens hun voorgaande klacht, Jes. 64:11; tegen die vleselijke Joden die dan leven zouden, en dagelijks verlangende zouden zijn naar de wederopbouw van de tempel, voert hij de Heere als sprekende in; Die
A. Zichzelf voor hen beschrijft als een oneindige en onafmetelijke Geest, Die de hoogste Majesteit bezit, zeggende in het eerste gedeelte van het eerste vers van ons teksthoofdstuk: De hemel is Mijn troon, en de aarde is de voetbank Mijner voeten. Opdat zij toch niet laag, aards of vleselijk van Hem denken mochten.
B. Uit deze waarheid leidt Hij nu af, dat na de komst van de Messias de tempel en de tempeldienst geheel en voor altijd zou moeten ophouden, doordien deze, zonder voorbeeldige betrekking, welke dan geheel zou ophouden, de Goddelijke en geestelijke Majesteit van God de Schepper onwaardig was, zeggende in het tweede gedeelte van 1 en het eerste gedeelte van vers 2: Waar zou dat huis zijn, dat gijlieden Mij zoudt bouwen? En

waar is de plaats Mijner rust? Want Mijn hand heeft al deze dingen gemaakt, en al deze dingen zijn geweest, spreekt de Heere.
C. Daarop verklaart Hij, dat elk die Hem in geest en waarheid aanbidt en dient, onder het Nieuwe Testament als een levende en geestelijke tempel voor Hem zou zijn, en dat Hij de zodanigen ook alleen maar met ogen van gunst zal aanzien, zeggende in onze tekst: Maar op dezen zal k zien, op de arme van geest, en die voor Mijn woord beeft.
D. Daarop verklaart Hij, dat Hij dan gediend moet worden zonder ceremoniën, alzo die dan dodelijk zullen geworden zijn, vers 4. Bindende ditzelve aan met bedreiging en belofte, vers 4,5.
E. Waarop Hij eindelijk nog een geheel register van voorzeggingen laat volgen, vers 6-24.
III. De tekstwoorden behelzen derhalve eigenlijk in zich: *Een allerplechtigste verklaring van God Zelf, waarin Hij betuigt dat Hij met ogen van gunst en met welgevallen alleen zal aanzien de arme en verslagene van geest, en die voor Zijn Woord beeft, en dat Hij elk der zodanigen onder het Nieuwe Testament tot Zijn tempel zal maken, om daarin te wonen, en dat derzelver geestelijke offeranden Hem alleen welbehaaglijk zullen zijn.*
O God, bewerk de harten van dit volk onder dit Woord! Amen.
IV. In de voorgelezen woorden ontmoeten wij twee hoofdzaken:

I. Een beschrijving van de voorwerpen van Gods genade; het zijn: De armen en verslagenen van geest, en die voor Zijn Woord beeft.
II. Gods belofte aan de zodanigen; het is: Maar op dezen zal Ik zien.

VERKLARING

I. De voorwerpen van Gods vrije genade worden beschreven, als armen en verslagenen van geest. En die voor Zijn Woord beven.
A. Eerst worden zij beschreven als armen en verslagenen van geest.
1. De Heere spreekt hier dan van de armen en verslagen van geest.
a. Armen worden eigenlijk zulke personen gezegd te zijn:
1. Of die al de voordelen van dit leven missende, nauwelijks zoveel hebben dat zij met eer door hun handen van het ene stuk brood tot het andere kunnen komen. Zulk een arme noemen de Hebreeën *Dal*, Ex. 30:15, en *Raasch*, 2Sam. 12:3. En de Grieken *Penaes*, 2Kor. 9:9, en *Penichro*s, Luk. 21:2.
2. Of armen zijn in meer volle nadruk zulken, die al de noodzakelijkheden van dit leven missen en niet met al hebben, zelfs geen schamel kleedje om hun naaktheid te bedekken, geen enkele duit om hun gierende honger en snakkende dorst tegemoet te komen, en geen penning krediet meer om daarop iets te halen. Zulke armen noemen de Grieken *Ptôchoi*, en de Hebreeën noemen zulk een arme *Ebjoôn*, Deut. 15:7; en *gnani,* Les. 23:22. Welk laatste woord hier ook in de grondtekst staat, afstammende van het wortelwoord *gnanab,* dat in alles gebrekkig en bezocht, en allerellendigste en een allerarmste te zijn zegt.
a. Wij kunnen dit hier van geen eigenlijk gezegde armen in een lichamelijke zin verstaan. Wat ook sommige papen hier voor de vrijwillige lichamelijke armoede van hun monniken uit trachten naar voren te brengen. En wat ook sommige godgeleerden uit de onzen, denkende hier om lichamelijk armen, die zodanig door Gods bezoekende hand geworden zijn, mogen zeggen.
b. Neen, men kan het hier in geen lichamelijke zin verstaan.

*. Omdat noch al de zodanigen, noch zodanige armen alleen van God in gunst worden aangezien, dat hier anders uit voort zou vloeien.
**. Omdat het bijvoegsel *Rouach*, *van geest*, een tegenstelling in zich behelst tegen armen die eigenlijk naar het lichaam zodanig zijn, en welke de armen dezer wereld genoemd worden, Jak. 2:5.
***. Omdat deze armen hier nader en verder beschreven worden als *Ounkeb Rouach, en verslagenen van geest*, dat is, die een verslagen geest over hun armoede hebben.
****. Opdat ik Matth. 5:3 en andere gelijkluidende plaatsen hier nu tot geen bewijs naar voren breng.
b. Zeker, armen en verslagenen van geest zijn die, welke een arme en verslagen geest of ziel hebben, gelijk die kort van voet gezegd wordt die een korte voet heeft, en gerust van gemoed die een gerust gemoed heeft.
2. Zullen wij nu enigszins naar waarheid beseffen wie deze armen en verslagenen van geest zijn, zo zal het volstrekt nodig zijn dat wij eens gaan vernemen waarin *subjective, onderwerpelijk* of eigenlijk hun geestelijke armoede bestaat. En dan wat dat *affective, met werkelijke aandoening* op het gemoed, ze armen en verslagenen van geest maakt.
a. Met opzicht op het eerste zijn dezen zodanigen:
1. In het gemeen, die in zichzelf van alle geestelijke goederen beroofd, en van alle noodzakelijkheden tot het eeuwige leven ontbloot zijn, zodat zij ellendig, en jammerlijk, en arm, en blind, en naakt worden bevonden, als er staat, Op. 3:17.
2. En in het bijzonder zijn in dat opzicht de armen van geest:
a. Die van een ware en genoegzame gerechtigheid, om voor God te kunnen bestaan, ontbloot zijn; hebbende in zichzelf geen gerechtigheid om tot God te naderen, noch rantsoen dat zij kunnen opbrengen tot lossing van hun ziel, volgens Jer. 30:21, Ps. 49:8,9.
b. Die daarenboven in zichzelf het beeld van God ook missen, en dewijl zij gezondigd hebben, de heerlijkheid Gods derven, Rom. 3:23.
c. Die daarbenevens ook arm naar de geest in krachten zijn, dat is, gans krachteloos en machteloos tot enig waar geestelijk goed, in zichzelf ontzet van alle geestelijke mogendheden, en zo dan onbekwaam zijn om iets goeds te denken als uit zichzelf, 2Kor. 3:5. Arme wormen, machteloos om iets goeds te verrichten.
d. Eindelijk, die ook geestelijk arm zijn in goed, en in zichzelf al dat waarachtig goed is missen; het hoogste Goed, de Heere God Zelf, daaraan hebben zij geen gemeenschap; die grote Gave, Welke niemand recht kent dan Die ze ontvangt, Jezus met Zijn gerechtigheid, die bezitten zij niet van nature. De goederen van de Heere Jezus en van Zijn verbond, die ontbreken hun; in zichzelf zijn zij arm in geloof, arm in genade, arm in ware heiligheid. En zo ontzet van alle geestelijke rijkdom, dat duurachtig goed, die bestendige gerechtigheid, Spr. 8:18. En in deze opzichten zijn alle mensen van nature armen van geest.
b. Doch of nu de mensen in het gemeen zo aangemerkt armen van geest zijn, zo worden nochtans die allen hier ter plaatse niet beoogd. Want hoewel zij zo arm zijn in zichzelf, zo mogen zij nochtans de naam van armen en verslagenen van geest niet dragen, dewijl zij zodanigen niet zijn bij zichzelf, noch in hun geest over hun armoede verslagen zijn; maar integendeel met de Laodicenzen zich verbeelden rijk en verrijkt geworden te zijn, en geen ding gebrek te hebben, Op. 3:17, omdat zij die armoede niet gevoelen, en hun geest dat niet verstaat. Een onbekeerd mens is in Gods Woord bekend met de naam van een dwaas en onvernuftig man, Ps. 92:7. Hij heet een slechte en verstandeloze, Spr. 9:4. Gelijk een mens die niet bij zijn verstand is, zijn staat niet kent, en zijn armoede niet gevoelt. Maar wanneer hij tot zichzelf komt, wordt hij eerst gewaar hoe het met hem gesteld is, en in

welk een diepe armoede hij steekt, zodat zijn geest daardoor als verslagen wordt. Evenzo is het in het geestelijke, als de zondaar met de verloren zoon tot zichzelf komt, dan gevoelt hij zijn geestelijke armoede eerst, dan wordt zijn geest daarover verslagen, en dan begint hij uit te roepen: Ik verga van honger, Luk. 15:17. Laat ons zulk een arme en verslagene van geest eens wat van nabij bezichtigen. Een arme en verslagene van geest is hier dan:

1. Zulk een, die zijn geestelijke armoede ziet en kent. Zolang een mens in de natuurstaat is, zo heeft hij geen recht besef van zijn geestelijke armoede. Hij mag door het lezen, horen preken of horen spreken tot die gedachten komen dat hij geestelijk arm is, en eens zeggen: Wie is niet arm naar de geest? Maar hij kent zijn armoede als armoede niet. Dat is maar alleen eigen aan een arme en verslagene van geest, die God aan zichzelf ontdekt en bekend gemaakt heeft; die kan in waarheid en met zijn hart, als David, zeggen: Ik ben ellendig en nooddruftig, Ps. 70:6.

2. Zulk een is ook recht geraakt door dit gezicht van zijn geestelijke armoede, zodat hij ze zowel gevoelt als ziet. Een natuurlijk mens zal ook wel zeggen, wij zijn allemaal arme zondaars; maar zijn geestelijke armoede drukt hem niet, doet hem niet beven en verslagen van geest worden; daar een rechte arme en verslagene van geest ook voor Gods Woord beeft, en een gebrokene van hart is, Ps. 34:19.

3. Zulk een heeft nu ook een gezicht gekregen aangaande alles dat buiten God en Christus is, en daar hij zich tevoren mee ophield, ja, daar hij tegen zijn geestelijke armoede hulp bij zocht; dat ziet hij nu aan met de verloren zoon, als draf, Luk. 15:16. En met David, daar hij de ziel niet bij in het leven kan behouden, Ps. 22:30. O! hoe beklaagt hij dat nu, dat hij tevoren zo dwaas was dat hij zijn geld uitwoog voor hetgeen geen brood was, en zijn arbeid voor hetgeen niet verzadigen kon, gelijk er gezegd wordt, Jes. 55:2. Dat woord dat de Heiland eens met zulk een ernst zei, Matth. 16:26: Wat baat het de mens, zo hij de gehele wereld gewint, en lijdt schade aan zijn ziel? Dat woord weegt op zijn hart, en hij oordeelt het nu ook zo. Dit doet hem met schaamte over zijn geestelijke armoede uitroepen, dat alles buiten God en Christus zijn arme ziel niet kan voldoen; ja, in dit opzicht ook maar schade en drek is, Fil. 3:8.

4. Hij is zulk een, die met een hartelijke belijdenis, uitgeperst door zulk een smartelijk gevoel over zijn geestelijke armoede, tot de Heere nadert op een allerootmoedigste wijze; hij legt zijn geestelijke armoede voor de Heere open, hij laat het horen dat het hem drukt, en dat het zijn geest verslaat; menigmaal staat hij, met de tollenaar, als van verre, en durft zijn ogen niet opslaan, maar hij roept: O God, zijt mij arme zondaar genadig, Luk. 18:13.

5. Een arme en verslagene van geest heeft ook een ontwaakt geweten. Het gemoed dat tevoren als in slaap was, doet nu recht zijn werking; dat stelt hem zijn geestelijke armoede hoe langer hoe naakter en hoe langer hoe klaarder onder de ogen, dat overreedt hem hoe langer hoe meer, dat hij van gebrek sterven en in zijn geestelijke armoede vergaan zal, indien hij zo arm blijft; dat vraagt hem op een allerontroerendste wijze, of hij in die armoede zo maar kan heengaan? Hij verfoeit zich, met Job, en heeft berouw in stof en as, Job 42:6. Inzonderheid ook daarover, dat hij niet ernstiger werkzaam is; en hij kan het niet langer dragen in deze armoede heen te gaan.

6. Nog eens, het is zulk een, die hoe langer hoe armer en meer verslagen van geest wordende onder het gebruiken van alle middelen, hijgt en haakt met een ernstig verlangen, om gemeenschap met Christus, en in Hem met God te hebben, en in die vereniging met God en Christus door het geloof alleen de rijkdom van zijn ziel te stellen, als Johannes doet, 1Joh. 1:3.

7. Eindelijk, het is zulk een, die telkens en reis op reis als een arme en verslagene van geest zich tot God en Christus wendt, in het geloof aldaar aanhoudende: Om Gods gemeenschap en deszelfs bevinding. Om Christus, om Zijn gerechtigheid en nabijheid. Om geloof. Om ware heiligheid. Om al de goederen van het genadeverbond. En om genade en kracht om zich met zijn hart geheel en in alles aan Gods Woord te onderwerpen.
B. Hierom beschrijft de Heere elk der zodanigen hier ook nog verder, als die over, op, om of voor Zijn Woord beeft.
1. De Heere spreekt hier niet van een mensen woord. Maar van Zijn Woord, zeggende: En die voor Mijn Woord beeft.
a. De Zone Gods wordt dikwijls in de Heilige Bijbelschriften het Woord des Heeren genoemd, als Ps. 33:6, en in zeer veel andere plaatsen meer. Deze is ten hoogste te duchten, zodat men wel heilig voor Hem beven moet. Nochtans moet men Deze hier door des Heeren Woord niet verstaan.
a. Maar wij moeten er hierdoor verstaan dat Woord des Heeren, dat Hij mondeling en bij geschrifte eertijds door Mozes en de profeten heeft geopenbaard, en dat Hij na de komst van de Messias door evangelisten en apostelen verder bekend maken zou. Dat is die wet die uit Sion, en dat Woord des Heeren dat uit Jeruzalem uitgaan zou, Jes. 2:3.
2. De Heere zegt hier nu van deze arme en verslagene van geest, dat die ook voor Zijn Woord beeft, wanneer Hij dit met *en* aan de vorige persoonsbeschrijving vastmaakt. Zulk een nu beeft over, op, om of voor des Heeren Woord:
a. Die dat Woord aanneemt, niet als der mensen woord, maar (gelijk het waarlijk is) als Gods Woord, volgens 2Thess. 2:13.
b. Zulk een die alles wat in dat Woord des Heeren vervat is, zelfs ook de allerhoogste, grootste en diepste verborgenheden daarin geopenbaard, in het geloof aanneemt en omhelst. De overleggingen van de verdorven rede neerwerpende, en alle hoogte die zich verheft tegen de kennis Gods neerwerpt, en alle gedachten gevangen leiden tot de gehoorzaamheid van Christus, 2Kor. 10:5.
c. Zulk een die zich aan dat Woord geheel onderwerpt, trachtende volgens deszelfs inhoud, het geloof in de Messias, Die nog sterven zou onder het Oude Testament, doch nu onder het Nieuwe Testament reeds gestorven is, en een oprechte liefde tot God en de naasten, gedurig te oefenen en te betrachten, met een volkomen afzien van de vleselijke schaduwdienst en van het aardse Jeruzalem, en met dat ganse Woord nergens in, zelfs op het allerminste tegen te staan. Die zich zo houdt aan hetgeen gehoord is, opdat hij niet te eniger tijd doorvloeie, volgens Hebr. 2:1.
d. Zulk een die het Woord van God houdt voor de hoogste rechter in alle twijfelachtige verschilzaken, en voor het enige van God gegeven richtsnoer van al zijn doen en laten; en die daarom gedurig nederig en als bevende tot dat Woord gaat, als tot zijn rechter, om daaruit een vonnis over zijn doen en laten te horen, of tot goedkeuring en bevestiging van zijn werkzaamheden, of tot veroordeling daarvan. Zodanig een rechter en richtsnoer is zeker het Woord van God. Want het Woord Gods is levend en krachtig, en scherpsnijdender dan enig tweesnijdend zwaard, en gaat door tot de verdeling der ziel en des geestes, en der samenvoegselen, en des mergs, en is een oordeler der gedachten en der overleggingen des harten, Hebr. 4:12. Onderzoekt de Schriften; want gij meent in dezelve het eeuwige leven te hebben; en die zijn het die van Mij getuigen. En meent niet dat Ik u verklagen zal bij den Vader; die u verklaagt is Mozes, op welken gij gehoopt hebt, zei Jezus daarom ook tot de Joden, Joh. 5:39,45.

e. Eindelijk, zulk een die dit Woord van God niet dan met eerbied en ontzag en een heilig beven gebruikt en benadert, hetzij hij het leest, of hoort lezen en prediken, of dat hij het zelf predikt en anderen verkondigt, die dat doet met eerbied en godvruchtigheid, Hebr. 12:28. Zo gedroegen zij zich oudtijds onder het Oude Testament; al de vromen, zij beefden voor de woorden van de God Israëls, Ezr. 4:4. En voor het gebod huns Gods, Ezr. 10:3. En hier wordt niet duister voorzegd, dat er zodanigen onder het Nieuwe Testament ook zouden gevonden worden. Ja, ingewikkeld wordt met deze woorden dit ook aanbevolen en als een plicht geboden aan elke arme en verslagene van geest, wie hij ook zijn mag, gelijk ook aan de Joden heden ten dage. En eindelijk wordt aan elk en een ieder der zodanigen hier van de Heere beloofd:

II. Maar op dezen zal Ik zien. De Heere, de Jehovah, volgens vers 1 en het vorige van ons tekstvers, Die zegt hier: En, of bij wijze van tegenstelling, maar, op dezen zal Ik zien.

A. God heeft geen vleselijke ogen, dat Hij ziet, gelijk een mens ziet, Job 10:4. Maar *metaphorice, bij gelijkenis*, spreekt de Heere hier alzo. En Hij belooft hiermee te zien op de arme en verslagene van geest, en die voor Zijn Woord beeft.

1. Niet maar met het oog van Zijn alwetendheid, waarmee Hij op alle mensen zonder onderscheid ziet. De Heere schouwt zo uit de hemel, en ziet alle mensenkinderen. Hij ziet uit van Zijn vaste woonplaats op alle inwoners der aarde. Hij formeert hun aller hart; Hij let op al hun werken, Ps. 33;13,14. Ook niet met een oog van toorn en verderving, waarmee Hij de hovaardige zondaars aanschouwt, van welke Hij zegt: En Ik zal Mijn ogen tegen hen zetten ten kwade, en niet ten goede, Amos 9:4. En in welk opzicht er ook gezegd wordt: Ziet, de ogen des Heeren HEEREN zijn tegen dit zondig koninkrijk, dat Ik het van den aardbodem verdelge, Amos 9:8.

2. Maar Hij belooft hiermee op de zodanigen te zien:

a. Met een oog van goedkeuring en welbehagen, gelijk Hij zo de offerande van een gebroken geest, van een gebroken en verslagen hart aanziet, en niet veracht, Ps. 51:19.

b. Met een oog van barmhartigheid en ontferming, vergevende de arme en verslagene van geest, en die voor Zijn Woord beeft, al zijn zonden uit loutere genade vergevende, en hem in Zijn gunst sparende; gelijk zo ons Hebreeuwse grondwoord genomen wordt, Hab. 1:13. En met welk een oog Hij de verbrokene van hart aanziet, Mal. 3:17, 1Joh. 1:9.

c. Met een oog van vertroosting; gelijk Hij zo van Zijn volk zegt: Ik zie hun wegen, en Ik zal ze genezen; en Ik zal ze geleiden, en hun vertroostingen wedergeven, namelijk hun treurigen, Jes. 57:18.

d. Met een oog van toeknikking in gunst, en van verhoring van zijn gebed; waarop gezien wordt, als er tot de Heere wordt geroepen: Zie van den hemel af, en aanschouw van Uw heilige en heerlijke woning; waar zijn Uw ijver en Uw mogendheden? Het gerommel Uws ingewands, en Uw barmhartigheden? Jes. 63:15. En daar David ook op ziet, als hij bidt: Aanschouw, verhoor mij, Heere mijn God; verlicht mijn ogen opdat ik in den dood niet ontslape, Ps. 13:4.

e. Eindelijk, een gadeslaan met een oog van Vaderlijke verzorging. In dit opzicht wordt er gezegd: Ziet, des Heeren oog is over degenen die Hem vrezen, op degenen die op Zijn goedertierenheid hopen, Ps. 33:18. Opdat wij andere plaatsen meer hier nu niet ophalen. Op al deze wijzen ziet God zo op de zodanigen, en dat wel gedurig; Zijn aangezicht aanschouwt de oprechten, Ps. 11:7. Hij onttrekt Zijn ogen niet van de rechtvaardige, Job 36:7. Waarom zij ook zalig gezegd worden te zijn, Matth. 5:3. De reden is, omdat zulk een arme en verslagen geest te hebben en te beven voor Gods Woord, een doorslaand bewijs is dat men de Geest der wedergeboorte bij aanvang reeds ontvangen heeft, en dat men het

oprecht geloof in Christus ook bij aanvang bezit, Welke de verdienende Oorzaak is van alle genade en heerlijkheid, en in Wie men alleen bij God kan aangenaam en welbehaaglijk zijn.
B. Al deze gunst en genade bewijst God derhalve met recht maar aan de arme en verslagene van geest, en die voor Zijn Woord beeft, en wel aan deze allen en aan dezen alleen; zo tegelijk daarmee te kennen gevende dat Hij onder het Nieuwe Testament alleen in zulke geestelijke tempels zou wonen, en dat zodanige geestelijke offeranden Hem dan ook maar alleen zouden aangenaam en welbehaaglijk wezen.
Ziedaar, deze woorden voor uw aandacht een weinig geopend.

TOEPASSING

I. Toehoorders, ziet hieruit in het voorbijgaan:
A. De staat en toestand van een natuurlijk mens; hij is een *gnani*, een *arme*, ontbloot van al de noodzakelijkheden tot het geestelijke en eeuwige leven. Ziet hier ook een kenmerk van de leer der waarheid, welke is de zondaar op het diepst te vernederen; dat doet hier de Heere, en in dezen volgen wij Hem in onze hervormde belijdenis.
1. Och! dat dit eens de Joden mochten opmerken en ter harte nemen, die hun ellende niet gevoelen, die uit de wet hun gerechtigheid zoeken, die het woord der rabbijnen verheffen boven het Woord Gods, die zich aan de wet van Mozes als aan een wet der werken onbevreesd onderwerpen, en die niet beven over de bedreigingen Gods over hen uitgedonderd.
2. Och! dat dit ook eens ter harte namen al die zondaren onder ons; die wel in der daad ook arm zijn, maar die dat niet gevoelen, en daarom geen armen en verslagenen van geest zijn, die ook niet beven voor Gods Woord.
3. Elk uwer onderzoeke dan zichzelf, of hij wel in waarheid een arme en verslagene is van geest, en voor Gods Woord beeft; op dezen alleen wil de Heere in gunst en genade zien.
a. Dat zijn er geen bewijzen van: Dat men naar de wereld een arme is, zoals sommigen zich dwaas inbeelden. Of dat men alleen weet dat alle mensen arme en ellendige zondaren zijn, of dat men melancholiek en naargeestig van temperament is, dat is een natuurlijke ziekte en gebrek. Of dat men lichamelijk beeft en schudt, als men van Gods Woord spreekt; dat zijn zielverblijdende grillen.
b. Maar de werkzaamheden der zodanigen zijn zekerder bewijzen, als:
1. Dat men zijn geestelijke armoede ziet en kent. Dat zijn geestelijke armoede op zijn hart weegt en klemt. Dat men bij de stukken ondervonden heeft, dat niets buiten God en Christus zijn zielsarmoede te hulp kan komen. Dat men zich voor de Heere daarover vernedert, en zijn armoede open legt. Dat men hoe langer hoe armer en verslagener van geest wordt. Dat de ziel uitgaat naar God en Christus, opdat Die haar krachtig Goud en overvloedig Zilver zijn mochten. Dat men telkens zich tot de Heere in het geloof wendt. Dat men het Bijbelwoord als het Woord Gods aanneemt. Dat men alles in het geloof omhelst dat daarin geopenbaard is. Dat men zich aan dat Woord geheel en al onderwerpt. Dat dit Woord zijn regel, richtsnoer en rechter is. En dat men met eerbied, ontzag en een beven des harten daaromtrent aangedaan is.
2. O! in hoe weinigen worden deze dingen gevonden! De meesten zijn als de Laodicenzen rijk en verrijkt geworden, Op. 3:17. En zij hebben gans weinig op met het Woord van de levende God.

B. Mensen daar het zo mee gesteld is, gij zijt arm, en gij weet het niet; de Heere ziet uw boosheid, Hij ziet op u met ogen van toorn, Hij zal u uw goddeloze begeerten niet geven, noch u verhoren, Spr. 1:24-28. En Hij zal altijd niet als een Aanschouwer Zich omtrent u gedragen, maar ook eens als een Rechter, en u dan straffen.
C. Och! dat uw ogen eens mochten open gaan, opdat gij uw geestelijke armoede zag. Wat zoudt gij verschrikt worden, als gij eens met open ogen uzelf in uw armoede mocht zien. Wat zoudt gij dan aan het bidden tot de Heere vallen. Dan zoudt gij eerst eens recht gewaar worden wat een arme en verslagene van geest is. Dan zoudt gij wel moeten beven voor Gods woord.
II. Wat u belangt, armen en verslagenen van geest, en die voor Gods Woord beeft; u roepen wij toe, komt tot de bruiloft, alle dingen zijn gereed; ja, de Meester roept u Zelf, en belast ons, Zijn dienstknechten, dat wij u dwingen moeten om in te komen. Wil ik u eens zeggen, hoe gij te komen hebt?
A. Met indruk en aandoening over uw ellende en geestelijke armoede, dat erkennende en vertonende.
B. Vindt gij enige kracht des geloofs, draagt uw arme en verslagen hart in het geloof aan de Heere Jezus op, geeft het aan Hem over, en zoekt de vervulling van uw gebrek in het geloof bij Hem.
C. Beeft voor Zijn woord, op die wijzen zoals wij in de verklaring toonden; dan zal Zijn woord dat gesproken wordt, kracht hebben op uw hart, en u tot een zegen zijn.
D. Doch wend u vooral in het geloof tot Hem, volgens Jes. 45:22. Dat gij op Hem ziet, ja, Hem als een waterstroom aanloopt; dan zal uw aangezicht niet schaamrood worden, Ps. 34:6. En dat uw ogen met vertrouwen op de Heilige Israëls zien, volgens Jes. 17:7.
1. Zo zal de Heere, Die Zijn troon heeft in de hemel: Hier op aarde op u zien, met een oog van goedkeuring, welbehagen, ontferming, vertroosting, toeknikking en Vaderlijke verzorging. Zo zullen uw offeranden Hem aangenaam zijn, volgens Ps. 21:4. Zo zal Hij bij u en in u wonen. En wanneer de tempelen van uw lichamen zullen verbroken zijn, zal hij ze na een korte tijd wederom uit het stof oprichten en onsterfelijk maken; en zo zult gij dan God zien, gelijk Hij is.
2. Ik sluit dan met die nadrukkelijke woorden tot u uit 1Joh. 3:2: Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten, dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen; want wij zullen Hem zien gelijk Hij is. AMEN.

TWEE EN VIJFTIGSTE LEERREDE

JESAJA 66:8b

Sion heeft weeën gekregen, en zij heeft haar zonen gebaard.

INLEIDING

I. **HOE** gering en ongeacht de Kerk Gods in het oog van de blinde wereld, die geen gezicht heeft om hun heerlijkheid te beschouwen, wezen mag, echter is ze bij God en Zijn volk kostelijk en dierbaar. Schoon gelijk de maan, zuiver als de zon, er uit ziende als de dageraad, schrikkelijk als slagorden met banieren, naar de beschrijving die de Bruidegom der Kerk aan haar doet, Hoogl. 6:10.
A. Die tezamen de Kerk uitmaken zijn een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterdom, een heilig volk, een verkregen volk, om te verkondigen de deugden Desgenen Die hen uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht, 1Petr. 2:9.
B. Zij is de stad des levenden Gods, van welke zeer heerlijke dingen worden gesproken, Ps. 87:3.
C. Zij is de wijnstok, de hof, en de stam die Zijn rechterhand geplant heeft, Ps. 80:16.
D. Zij is de tempel Gods, waarin Hij met Zijn Geest woont, welke heilig is, en niemand schenden mag, 1Kor. 3:16,17.
E. Zij is de zuster, de vriendin en de bruid van Christus, tot welke Zijn genegenheid is, Hoogl. 7:10. Die als een bundeltje mirre tussen haar borsten vernacht, Hoogl. 1:13. Wiens linkerhand onder haar hoofd is, en Wiens rechterhand haar omhelst, Hoogl. 2:6.
F. Zij is de moeder, die Gode veel geestelijke dingen teelt, en aller gelovigen moeder is, Gal. 4:26.
II. Waartoe zouden wij dit nu verder uitbreiden? Zulks wordt immers ook duidelijk aan de Kerk beloofd; en dan van haar voorzegd, in onze voorgelezen tekstwoorden, daar het Woord der voorzegging aldus luidt: Sion heeft weeën gekregen, en zij heeft haar zonen gebaard.
III. Dat de samenhang van dit hoofdstuk van Jesaja verschillend van de uitleggers wordt opgevat, kan elk uwer lezen bij de voortreffelijke Hellenbroek, in zijn aantekeningen over dit hoofdstuk. Wij vatten dit het liefst zo op, dat Jesaja aldaar de Heere sprekende invoert tot de vleselijke Joden, nadat, niet de eerste, maar de tweede tempel verbrand was, volgens hun voorafgaande klacht, Jes. 64:11. Tegen die vleselijke joden, die dan leven zouden, en dagelijks verlangden naar de wederopbouw van de tempel, voert hij de Heere als sprekende in, Die:
A. Zichzelf voor hen beschrijft als een oneindige en onafmetelijke Geest, Die de hoogste Majesteit bezit, zeggende in het eerste gedeelte van het eerste vers van ons teksthoofdstuk: De hemel is Mijn troon, en de aarde is de voetbank Mijner voeten. Opdat zij toch niet laag, aards of vleselijk van Hem denken mochten.
B. Uit deze waarheid leidt hij nu af dat na de komst van de Messias de tempel en de tempeldienst geheel en voor altijd zou moeten ophouden, doordien deze, zonder voorbeeldige betrekking, welke dan geheel zou ophouden, de Goddelijke en geestelijke Majesteit van

God de Schepper onwaardig was, zeggende in het tweede gedeelte van vers 1 en het eerste gedeelte van vers 2: Waar zou dat huis zijn, dat gijlieden Mij zoudt bouwen? En waar is de plaats Mijner rust? Want Mijn hand heeft al deze dingen gemaakt, en al deze dingen zijn geweest, spreekt de Heere.
C. Daarop verklaart hij, dat elk die Hem in geest en waarheid aanbidt en dient, onder het Nieuwe Testament als een levende en geestelijke tempel voor Hem zal zijn, en dat Hij de zodanigen ook alleen met ogen van gunst zal aanzien, zeggende in het tweede gedeelte van vers 2: Maar op dezen zal Ik zien, op den armen en verslagenen van geest, en die voor Mijn Woord beeft.
D. Waarbij hij aanwijst dat Hij gediend moet worden zonder ceremoniën, alzo die dan dodelijk zullen geworden zijn, zeggende, vers 3: Wie een os slacht, slaat een man; wie een lam offert, breekt een hond den hals; wie spijsoffer offert, is als die zwijnenbloed offert; wie wierook brandt ten gedenkoffer, is als die een afgod zegent. Dezen verkiezen ook hun wegen, en hun ziel heeft lust aan hun verfoeiselen.
E. Bindende dit aan:
1. Met bedreiging over de weerspannige Joden, vers 4: Ik zal ook verkiezen het loon hunner handelingen, en hun vreze zal Ik over hen doen komen, omdat Ik heb geroepen, en niemand antwoordde, Ik gesproken heb, en zij niet hoorden; maar deden dat kwaad is in Mijn ogen, en verkoren hetgeen waartoe ik geen lust heb.
2. En met een belofte aan de vromen en godzaligen, vers 5: Hoort des Heeren Woord, gij die voor Zijn Woord beeft; uw broeders, die u haten, die u verre afzonderen, om Mijns Naams wil, zeggen: Dat de Heere heerlijk worde. Doch Hij zal verschijnen tot ulieder vreugde; zij daarentegen zullen beschaamd worden.
F. Daarop belooft Hij een onverwachte aanwas der Kerk door de bekering der heidenen, vers 6,7: Er zal een stem van een groot rumoer uit de stad zijn, een stem uit den tempel, de stem des Heeren, Die Zijn vijanden de verdienste vergeldt. Eer zij barensnood hadden heeft zij gebaard, eer haar smart overkwam, zo is zij van een knechtje verlost.
G. Tonende dat dit zeer vreemd en wonderlijk, als iets ongehoords, zou vorkomen, in het eerste gedeelte van ons tekstvers: Wie heeft ooit zulks ooit gehoord? Wie heeft dergelijke gezien? Zou een land kunnen geboren worden op één enige dag? Zou een volk kunnen geboren worden op één enige reize?
H. Waarop Hij voorzegt, dat de Kerk in die tijden van verschrikking, angst en benauwdheid, nochtans schielijk en onverwacht vele geestelijke kinderen baren zal, in onze voorgelezen tekstwoorden, zeggende: Maar Sion heeft weeën gekregen, en zij heeft haar zonen gebaard.
I. Daarbij voegende, dat het onder het Nieuwe Testament voortaan zo toegaan zou, vers 9: Zou Ik de baarmoeder open breken, en niet genereren? Zegt de Heere. Zou Ik, Die genereer, voortaan toesluiten? Zegt mijn God.
K. Waarop Hij eindelijk al de liefhebbers van de Kerk tot blijdschap daarover opwekt, en nog een geheel register van voorzeggingen volgen laat, vers 10-24.
IV. Zodat de voorgelezen woorden eigenlijk in zich behelzen: *Een voorzegging van de Kerk van het Nieuwe Testament, dat zij in het begin van het Nieuwe Testament, gelijk ook voortaan vervolgens, in tijden van verschrikking, angst en benauwdheid, schielijk en onverwacht vele geestelijke kinderen baren zal.*
Mochten wij dat in deze dagen van benauwdheid ook eens vernemen en horen; alle ware liefhebbers van Sion zouden zich daarover verblijden. O God, bewerk daartoe ook harten

onder dit woord, opdat hier in Sion zo zonen en dochteren mogen geboren worden! Amen.
V. In de voorgelezen woorden ontmoeten wij twee hoofdzaken:

I. Het onderwerp waarvan hier gesproken wordt. Sion.
II. Hetgeen hier in voorzegging van Sion wordt getuigd. Zij heeft weeën gekregen. En zij heeft haar zonen gebaard.

VERKLARING

I. Hier wordt gesproken van Sion.
A. Sion is geweest een zekere hoge berg binnen Jeruzalem, zo genoemd omdat men vandaar wijd en zijd kon zien, hebbende twee spitsen of hoogten, op welke:
1. Op de ene gebouwd was de stad Davids, zijnde een sterk kasteel, daar David zijn hof hield, volgens 2Sam. 5:7.
2. Op de andere top was de tabernakel in Davids tijd, alwaar daarna ook de heerlijke tempel door Salomo gebouwd is; waarop misschien gezinspeeld wordt, Ps. 87:2, daar gezegd wordt: De Heere bemint de poorten Sions boven alle woningen Jakobs.
B. Dat nu doorgaans in de profetische Schriften door Sion, als het niet eigenlijk of letterlijk wordt genomen, wordt verstaan de Kerk Gods, wordt dikwijls gezegd en aangetoond, en behoeft daarom hier nu geen breedvoerig betoog.
1. Somtijds wordt door Sion aangeduid:
a. De Kerk in het gemeen, zo onder het Oude als onder het Nieuwe Testament. Zo vatten velen deze plaats, Ps. 76:3: In Salem is Zijn hut, en Zijn woning in Sion. Althans zo moet men verstaan, Ps. 51:20, daar David bidt: Doe wel bij Sion naar Uw welbehagen, bouw de muren van Jeruzalem op.
b. Somtijds wordt er in het bijzonder door aangeduid de eerste Christenkerk, door bekeerden uit de Joden verzameld, als de moederkerk van het Nieuwe Testament. Zo vatten velen de plaats, Ps. 110:2: De Heere zal den scepter Zijner sterkte zenden uit Sion, zeggende: Heers in het midden van Uw vijanden. Althans, zo moet men het verstaan, Jes. 1:27, daar gezegd wordt: Sion zal door recht verlost worden, en haar wederkerenden door gerechtigheid. Opdat ik van Jes. 2:3 en dergelijke plaatsen niet spreke.
c. Somtijds wordt er door aangeduid de ganse Kerk van het Nieuwe Testament, de Evangeliekerk in haar begin, voortgang en einde. Zo vatten velen met recht de plaats, Ps. 2:6: Ik toch heb Mijn Koning gezalfd over Sion, den berg Mijner heiligheid. Zo moet men het althans ook verstaan, Ps. 87:5: Van Sion zal gezegd worden: Die en die is daarin geboren; en de Allerhoogste Zelf zal ze bevestigen.
2. Nu is de vraag, hoe men dit hier moet opvatten?
a. Er ontbreken geen uitleggers die door Sion hier maar in het gemeen de Kerk verstaan. Er zijn er ook die willen dat Sion hier zou aanduiden de eerste Christenkerk, uit bekeerde Joden bestaande.
b. Doch anderen verstaan hier liever door Sion, zonder zulk een enge bepaling, de Kerk van het Nieuwe Testament, de Evangeliekerk. Bij welke wij ons voegen, om deze redenen:
1. Omdat hier duidelijk dingen voorzegd worden, die te allen tijde in de Kerk van het Nieuwe Testament evenzeer haar waarheid hebben zouden, als bijvoorbeeld: Op dezen zal Ik zien, op de arme en verslagene van geest, en die voor Mijn Woord beeft, gelijk er in

het laatste van vers 2 staat; en dat de Heere zonder ceremoniën dan moet gediend worden, ja, dat die dan dodelijk zullen zijn, volgens vers 3.
2. Omdat er reeds in het voorgaande van de bekering der heidenen geprofeteerd en gesproken is, in het voorgaande zevende en in het vorige van ons tekstvers. Insgelijks, gelijk onze kanttekenaars ook terecht aanmerken, in onze tekstwoorden zelf.
3. Omdat er niet duister in het volgende negende vers voorzegd wordt, dat het voortaan onder het Nieuwe Testament zo toegaan zou, zoals er hier in onze tekstwoorden wordt geprofeteerd.
4. Omdat het ganse vervolg van ons teksthoofdstuk tot aan het einde deszelfs ons zulke voorzeggingen opgeeft, die in de volgende dagen van het Nieuwe Testament ook stonden bewaarheid te worden. Hier wordt dan door Sion de Evangeliekerk, de Kerk van het Nieuwe Testament verstaan.
C. Deze wordt inzonderheid Sion genoemd; om andere redenen nu niet te melden:
1. Vanwege de majesteit en heerlijkheid, met welke God daarin woont; want gelijk er van Sion gezegd wordt, Ps. 132:13: De Heere heeft Sion verkoren, Hij heeft het begeerd tot Zijn woonplaats; zo vertoont God Zijn Majesteit en heerlijkheid ook in de Evangeliekerk. Waarom er ook van gezongen wordt: God is in het midden van haar, zij zal niet wankelen; God zal ze helpen in het aanbreken van de morgenstond, Ps. 46:6.
2. Vanwege de aangenaamheid van die plaats; waarom Sion beschreven wordt volkomen in schoonheid te zijn, en ervan gezongen wordt: Schoon van gelegenheid, een vreugde der ganse aarde is de berg Sion, Ps. 58:3. Maar zo is waarlijk ook de Evangeliekerk. Sommige uitleggers menen dat die eigenlijk van de dichter daar bedoeld wordt; doch dat thans daar latende, men mag althans die woorden bij overneming op de Evangeliekerk wel toepassen, die er worden uitgeroepen, Ps. 84:2,3: Hoe lieflijk zijn Uw woningen, o Heere der heirscharen! Mijn ziel is begerig, en bezwijkt ook van verlangen naar de voorhoven des Heeren; mijn hart en mijn vlees roepen uit tot den levenden God.
3. Vanwege haar onbeweeglijke vastheid; zijnde de Evangeliekerk ook als de berg Sions, die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid, Ps. 125:1. Dewijl de poorten der hel dezelve niet zullen overweldigen, Matth. 16:18. Ziedaar Sion.
II. Dit Sion nu, de Evangeliekerk:
A. Worden weeën toegeschreven; want zo staat er in onze tekst: Sion heeft weeën gekregen. Om dit wel te verstaan, moet men weten:
1. Dat de Kerk in de Schrift bij een vrouw vergeleken wordt, en dat bijzonder in deze drieërlei opzichten:
a. Tot God. Zo wordt ze genoemd Gods dochter, Ps. 45:11: Hoort o dochter, en ziet, en neigt uw oor, en vergeet het volk en uws vaders huis. Ja, een prinsendochter, Hoogl. 7:1.
b. Tot Christus, Wiens zuster en bruid ze genoemd wordt, Hoogl. 4:10. Met welke Hij Zichzelf ondertrouwd heeft, Hos. 2:18,19.
c. Tot de Christenen, die van de Kerk als van een moeder voortgebracht zijn. Want met Christus verenigd zijnde, teelt ze veel geestelijke kinderen. En zo wordt Jeruzalem dat boven is, dat vrij is, onzer aller moeder, dat is, alle gelovigen uit Joden en heidenen, genoemd, Gal. 4:26.
2. En wel bijzonder wordt Sion, de Kerk, in het Oude Testament vergeleken bij een bevruchte vrouw. Zo lezen wij, Jes. 54:1: Zingt vrolijk gij onvruchtbare, die niet gebaard hebt, maakt geschal met vrolijk gezang, en juicht, die geen barensnood gehad hebt; want de kinderen der eenzame zijn meer dan de kinderen der getrouwde, zegt de Heere.
a. Hij merkt daar de Joodse Kerk aan als de getrouwde, als diegene die de man had.

b. En de Christenkerk merkt hij aan als een onvruchtbare, die niet gebaard heeft, en die geen barensnood gehad heeft; ten aanzien van haar beginsel, eer God de heidenen tot Zijn volk aannam.
c. Maar naderhand, nadat haar Maker, Wiens Naam is Heere der heirscharen, haar Man was geworden, Jes. 54:5, heeft ze meer kinderen voortgebracht dan de Joodse Kerk. Want:
1. Gelijk een vrouw moeder wordt uit kracht van het huwelijk, alzo is de Evangeliekerk ook een moeder geworden door middel van haar huwelijk en vereniging met Christus.
2. Wanneer Christus, de Tweede Adam, haar Zijn levendmakende Geest mededeelt door en onder de bediening van het Woord, dan ontvangt deze geestelijke moeder kinderen; in welk opzicht Paulus zei, Gal. 4:19: Mijn kinderkens, die ik wederom arbeide te baren, totdat Christus een gestalte in u krijge.
3. Doch gelijk een vrouw niet terstond baart, maar haar tijd heeft dat ze kinderen ter wereld brengt; zo gaat het ook met de Kerk. Er is een tijd verordineerd voor deze nieuwe geboorte.
3. En gelijk er gewoonlijk enige weeën de vrouwen tevoren aankomen en overvallen, zo staat er ook, bij gelijkenis, in onze tekst: Sion heeft weeën gekregen.
a. De Kerk had tevoren reeds veel kinderen geteeld in de dagen van het Oude Testament, welke in een grote menigte geweest waren.
b. En gelijk de Kerk van het Oude Testament de moeder was van de Israëlieten, zo zou de Christenkerk de moeder wezen van alle ware gelovigen onder het Nieuwe Testament, welke door middel van haar Gode in Christus zouden worden geboren, als de dauw uit de baarmoeder der dageraad, Ps. 110:3.
c. En, om de gelijkheid te onderhouden, zou, gelijk God bij de geboorte der kinderen pijn gevoegd heeft, volgens de uitspraak, Gen. 3:16: Met smart zult gij kinderen baren; Sion ook weeën krijgen en hebben.
1. Dewijl nu door de weeën in het profetisch Woord altijd uitgedrukt en te kennen gegeven wordt verschrikking, angst, benauwdheid en wrede vervolging, als blijkt uit Jes. 13:8: Zij zullen verschrikt worden, smarten en weeën zullen haar aangrijpen, zij zullen bang zijn als een barende vrouw. Jes. 26:17: Gelijk een bevruchte vrouw, als zij nadert tot het baren smarten heeft, en schreeuwt in haar weeën; alzo zijn wij geweest, o Heere. Zo ook Jer. 22:23, en elders meer.
2. Zo wordt hiermee duidelijk voorzegd: Dat de Evangeliekerk ook tijden van verschrikking, angst, benauwdheid en wrede vervolgingen zou overkomen. Dat zij onder die tijden meer kinderen zou tevoorschijn brengen. Dat het zo in het begin van het Nieuwe Testament en daarna ook zijn zou.
B. Hierom wordt er ook bijgevoegd dat zij in die toestand haar zonen heeft gebaard; want zo luidt onze tekst: Sion heeft weeën gekregen, en zij heeft haar zonen gebaard.
1. Wat baren is, wanneer een vrouw een kind ter wereld brengt, is bekend. De Evangeliekerk, Sion, baarde en bracht kinderen voort. Niet door kracht van de natuur, want zo was zij in haarzelf onvruchtbaar; maar door de genade, dat is, door de bovennatuurlijke kracht en werking van de Heilige Geest.
a. Want, of het wel waarheid is dat de Heere uitwendig daartoe ook gebruikt de bediening van het Woord, de prediking van het Evangelie, als een krachtig middel ter zaligheid; in welk opzicht er staat: Dat het God behaagd heeft door de dwaasheid der prediking zalig te maken die geloven, 1Kor. 1:21; en de gelovigen gezegd worden wedergeboren te zijn, niet

uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en eeuwig blijvende Woord Gods, 1Petr. 1:23. Dewijl daardoor, als een middel, zondaren:
1. Tot zichzelf worden geroepen, aan zichzelf worden bekend gemaakt en overreed, om hun zonden en ellenden te kennen, te bekennen en te bewenen.
2. En Christus daardoor aan hen wordt bekend gemaakt als de Weg, de Waarheid en het Leven, door Wie men tot de Vader moet gaan; en zij genodigd en gelokt, om zich maar in het geloof tot Hem te wenden en Hem aan te nemen, om door Hem verlost, behouden en gezaligd te worden.
b. Echter moet de Heilige Geest Zelf door Zijn bovennatuurlijke kracht en werking dit baren teweeg brengen, en men door Hem wedergeboren worden, volgens Joh. 3:3,5. Hij moet Zelf het stenen hart wegnemen, en in deszelfs plaats een vlesen hart geven, Ez. 36:26. In welk opzicht de gelovigen ook gezegd worden niet uit den bloede, noch uit de wil des vleses, noch uit de wil des mans, maar uit God geboren te zijn, Joh. 1:13. Ziet, zo heeft Sion gebaard.
2. Maar wat baarde zij? Haar zonen, staat er in de tekst. En zij heeft haar zonen gebaard.
a. Dat onder zonen hier ook dochters mede begrepen worden, is klaar af te nemen uit Jes. 49:22, wanneer men die plaats met onze tekst vergelijkt; daar ook van de bekering der heidenen wordt geprofeteerd, en daar dochters uitdrukkelijk benevens zonen gemeld worden.
b. Haar zonen, staat hier in het meerder getal, om te kennen te geven dat zij veel geestelijke kinderen baren en voortbrengen zal. Want naar de voorzegging, Jes. 54:1, zijn de kinderen der eenzame meer dan de kinderen der getrouwden. Waarom de Heere ook zei, Jes. 54:2,3: Maak de plaats uwer tent wijd, en dat men de gordijnen uwer woningen uitbreide, en verhindert het niet, maakt uw koorden lang, en steekt uw pinnen vast in. Want gij zult uitbreken ter rechter- en ter linkerhand; en uw zaad zal de heidenen erven, en zij zullen de verwoeste steden doen bewonen.
c. Wanneer men deze woorden in haar samenhang met het voorgaande zevende, en met de vorige woorden van ons tekstvers opvat, gelijk zij opgevat moeten worden, dan zeggen zij ook, dat Sion zulk een menigte van kinderen onder de heidenen telen en baren zou. Want: Ik zal Rahab en Babel vermelden onder degenen die Mij kennen; (zegt de Heere) ziet, de Filistijn en de Tyriër, met den Moor, deze is aldaar geboren, Ps. 87:4. Velen zullen, naar het woord van de Zaligmaker, komen van oosten en westen, en zullen met Abraham en Izak en Jakob aanzitten in het Koninkrijk der hemelen, Matth. 8:11.
d. In haar ganse samenhang en onderling verband aan elkander deze tekstwoorden opgevat zijnde, dan wordt daarmee voorzegd, dat de Kerk van het Nieuwe Testament in het begin, in die tijden van verschrikking en benauwdheid, schielijk en onverwacht vele geestelijke kinderen uit de heidenen baren zal, die in de geboorte niet zullen blijven steken, maar met kracht doorbreken, in heilbegerige en werkzame begeerten, in de werkzame betrachting van het werk der bekering en van het werk des geloofs met kracht, en dat het voortaan in het vervolg onder het Nieuwe Testament ook zo toegaan zal. Dit wordt hier nu in de voorleden tijd uitgedrukt: Sion heeft weeën gekregen, en zij heeft haar zonen gebaard. Om daarmee te kennen te geven:
1. De volkomen zekerheid van deze voorzegging, die zo gewis vervuld stond te worden, alsof het reeds geschied en daar gesteld was.
2. Sommigen voegen erbij dat zulks geschiedt om de Kerk van het Nieuwe Testament te verzekeren, gelijk het in het begin van het Nieuwe Testament zo gegaan is, dat het in het vervolg ook zo gaan zou, als de Kerk weeën kreeg, dat zij dan ook zonen baren zou; en

dat daarom deze tekstwoorden met een *maar* van de voorgaande woorden zouden onderscheiden zijn.
3. Anderen merken terecht hier ook aan, dat deze woorden in de voorleden tijd staan, en met een *maar* voorgedragen worden, omdat ze in dit profetisch vertoog voorkomen als van de Heere tot de vleselijke Joden gesproken wordende onder de dagen van het Nieuwe Testament, wanneer de tweede tempel reeds verbrand was, en Sion reeds weeën had gekregen en reeds vele zonen had gebaard. En dat wel met een *maar*, om ze zo te stellen tegen, en daardoor tevens te weerspreken hun verlangen naar de wederopbouw van de tempel; als wilde de Heere zeggen, dat Zijn Kerk nu onder de heidenen uitgebreid werd, en dat Hem nu aldaar zonen in Zijn Sion werden geboren.
4. En doorgaans lezen wij zo bij de profeten van de uitbreiding van de Kerk onder de heidenen in de dagen van het Nieuwe Testament, Jes. 2:2: Het zal geschieden in het laatste der dagen, dat de berg van het huis des Heeren zal vastgesteld zijn op de top der bergen, en dat Hij zal verheven worden boven de heuvelen, en tot dezelve zullen alle heidenen toevloeien. Jes. 11:10: Het zal geschieden ten zelve dage, dat de heidenen naar de Wortel van Isaï, Die staan zal tot een Banier der volkeren, zullen vragen. Jes. 49:6: Het is te gering (zegt God de Vader tot de Messias) dat Gij Mij een Knecht zoudt zijn, om op te richten de stammen Jakobs, en om weder te brengen de bewaarden in Israël. Ik heb U ook gegeven tot een Licht der heidenen, om Mijn Heil te zijn tot aan het einde der aarde. Zo ook Jes. 60:5-7, Ps. 2:8, 72:8-11, 87:4-6, en in zeer veel andere plaatsen.

VERVULLING

I. En de uitkomst heeft in de tijden van het Nieuwe Testament deze voorzegging ook bewaarheid. Dat er in het begin van het Nieuwe Testament:
A. Tijden van verschrikking, angst, benauwdheid en wrede vervolging geweest zijn, zodat Sion, de Evangeliekerk, weeën op weeën overvielen, blijkt klaar uit Hand. 8:1,3, 9:1,2, 12:1,2. Opdat ik andere plaatsen meer nu nier opnoeme.
B. Maar hoe schielijk en onverwacht heeft de Evangeliekerk toen ook niet al een grote menigte van zonen en geestelijke kinderen gebaard.
1. Niet alleen onder de Joden en Jodengenoten, van welke wij lezen dat er op die eerste pinksterdag omtrent drieduizend zielen werden toegedaan, Hand. 2:41. In Hand. 4:4 lezen wij van omtrent vijfduizend mannen die geloofden. In Hand. 5:14 staat: En er werden er meer en meer toegedaan die den Heere geloofden, menigten beide van mannen en vrouwen.
2. Maar ook onder de heidenen, als bleek in Cornelius en allen die met hem in zijn huis het Woord Gods hoorden, op welke allen de Heilige Geest viel, Hand. 10:44. Als bleek te Antiochië, alwaar een groot getal geloofde, en zich bekeerde tot de Heere, Hand. 11:21. Te Ikonië, daar een grote menigte van beide van Joden en Grieken geloofde, Hand. 14:1. Insgelijks te Rome, Korinthe, Galatië, Efeze, Filippi, Kolosse, Thessalonica, Smyrna, Pergamus, Tyatire, Sardis, Filadelfia, Laodicea en in zeer veel andere plaatsen. Zelfs getuigt Paulus dat hij van Jeruzalem aan, en rondom tot Illyricum toe, (een plaats gelegen aan de Adriatische Zee) het Evangelie van Christus vervuld had, Rom. 15:19.
II. Is het zo daarna ook niet gegaan? Wat heeft Sion al weeën gekregen onder de toen bloedige vervolgingen der Romeinse keizers? Maar wat heeft ze toen ook niet een menigte van zonen en kinderen gebaard? Zodat het bloed der martelaren geweest is als het zaad der Kerk. En laat ik niet meer bijzonderen.

III. Wat heeft ze naderhand nog dikwijls weeën gekregen, en dan ook niet al een menigte van kinderen gebaard? Johannes zag een grote schare die niemand tellen kon, uit alle natiën, en geslachten, en volken, en talen, staande voor de troon en voor het Lam, bekleed zijnde met lange witte klederen, en palmtakken waren in hun handen, Op. 7:9. Zodat deze voorzegging ten dele reeds vervuld is, en ten volle nog verder staat vervuld te worden tot aan het einde van de wereld.

TOEPASSING

I. Wie moet zich hier niet verwonderen over de wijsheid, macht en goedheid Gods? Wij mogen wel zeggen uit Ps. 118:23: Dit is van den Heere geschied, en het is wonderlijk in onze ogen. En uitroepen, met de vorige woorden van ons tekstvers: Wie heeft ooit zulks gehoord? Wie heeft dergelijke gezien? De Joden stonden verzet, en de heidenen ten uiterste verbaasd. Maar gelijk God eens zei, Zach. 8:6: Omdat het wonderlijk is in de ogen van het overblijfsel van dit volk in deze dagen; zou het daarom ook in Mijn ogen wonderlijk zijn? Spreekt de Heere der heirscharen. Als wij eens denken aan de dagen van de Reformatie, toen het licht van de Evangeliewaarheid wederom begon door de dikke duisternis van het pausdom heen te breken, toen kwam er wel verschrikking en angst, benauwdheid en wrede vervolging, zodat Sion weeën kreeg; maar welk een schielijke verandering deed er zich toen ook op? De waarheid verspreidde zich als een bliksem, en overal werden er een menigte van zonen in Sion geboren.

A. Doch daar het meest op aankomt, elk uwer onderzoeke nu zichzelf eens voor de Heere, of hij al tot een zoon of dochter in Sion is geworden; daar zal het te genen dage op aankomen, mijn vrienden.

1. Het is uit de Bijbel zeer klaar, dat alle uiterlijk geroepenen niet in zulk een staat en toestand zijn, maar zeer verre de minste, Matth. 20:16. Hoort gij onder die weinigen? Dat zeer velen zich jammerlijk met de schijn bedriegen, Matth. 7:22,23. Hoort gij daar ook onder? Dat kan men weten, Gal. 4:6. Gaat dat u ook ter harte?

2. O! er komt een grote verandering in iemand, wanneer hij tot een zoon of dochter in Sion wordt geboren; een verandering, die met zoveel pijn, smart, gevoel, bekommering en aandoening altijd vergezelschapt gaat, dat men er niet geheel en al onkundig omtrent kan zijn, indien men ertoe verwaardigd is.

a. Er is inwendig een gehele verandering. Een ander verstand, een andere wil, andere genegenheden, als: Een walg van de zonde, liefde tot God, Christus, Sion en de ware kinderen Sions. Een lust in de wet Gods en tot Zijn vreze.

b. Er wordt van binnen ook wat ondervonden, als iemand in Sion geboren wordt. In het gemoed van zulk een komt met licht des Geestes ontdekking, niet alleen aan zichzelf, maar ook van Christus. Zulk een wordt in zich een geheel ander leven bij aanvang gewaar. Zulk een wordt werkzaam met Christus, zodat er tussen Christus en hem wat omgaat.

c. Als iemand in Sion is geboren, dan wordt het zelfs naar buiten ook enigszins aan zodanig een openbaar. Dan vertoont hij lust te hebben aan oprechtheid, aan nederigheid, aan ernst, aan volstandigheid. Dit doet hem in de gebeden daar om aanhouden. Dit doet hem zeer veel prijs op des Heeren dienst stellen. Dit doet hem telkens tot Christus opnieuw gaan, om daartoe genade en kracht uit Hem te zoeken. Wat zegt gij nu, mijn vrienden, van uzelf?

3. Waar zullen wij nu zulken vinden? Ze zijn in waarheid zeer dun gezaaid. Mensen, getuigt uw eigen geweten dit niet met mij? Moeten wij hier nu geen bittere klachten opheff-

fen over de toestand van Sion, dat is van de Kerk in onze dagen? Mag men daarover nu ook wel niet uitroepen met de treurprofeet uit Klaagl. 2:1: Hoe heeft de Heere de dochter Sions in Zijn toorn bewolkt!
a. De moeder treurt wegens onvruchtbaarheid; het is of er geen kracht meer is om te baren, de werkingen des Geestes ontbreken er in de Kerk.
b. De wegen Sions treuren, Klaagl. 1:4. De godsdienst vervalt hand over hand.
c. Elk ontaardt, men heeft geen liefde meer tot de Kerk, tot de dienst des Woords, tot heilige oefeningen; het gaat alles weg.
d. Is het daarom wel wonder, dat Christus, de Man van de Kerk, dreigt ons te verlaten, dewijl wij al lang onze eerste liefde verlaten hebben? Op. 2:4. Hij dreigt ons een scheidbrief te geven; en droevig zal het zijn als Hij ons noemen zal Lo-Ruchama en Lo-Ammi, niet meer ontfermde en niet meer Zijn volk.
e. Bijna niemand trekt zich de Kerk aan of vraagt ernaar, of ze zinkt of drijft. Wat zal het einde zijn? Wee hunner, als Ik van hen zal geweken zijn, Hos. 9:12.
B. Heeft Sion nu geen weeën gekregen, een tijd van verschrikking, angst en benauwdheid? Of wordt het nog niet recht gevoeld en ter harte genomen, zodat het niet inzinkt in het gemoed, en in waarheid weeën veroorzaakt? Dit laatste wordt vrij openbaar, omdat er geen zonen geboren worden, dat er anders op zou volgen. Och! dat er dan eens een recht gevoel, en in waarheid weeën kwamen! Och! dat er zo eens nog zonen en dochteren in ons Sion geboren werden! O! zoekt elk de eerste te zijn, en in waarheid door te breken!
II. Zijn hier ook geen ontdekte en overtuigde zielen, die verlegen zijn over zichzelf, die reeds al enige tijd daarin omgesukkeld hebben, zo als in de geboorte staan, en geen kracht hebben om door te breken?
A. Ik weet het wel:
1. Gij zijt zeer zwak, gij hebt geen krachten om door te breken, gij staat menigmaal verlegen, niet wetende waar gij beginnen zult; is het niet zo?
2. Ik heb medelijden met u, dewijl ik weet hoe gij gesteld zijt; mijn gemoed is met diepe ontferming over u bewogen.
3. Ik kan het niet ontveinzen dat ik ook al dikwijls benauwdheid, bekommering, angst en verlegenheid over ulieden heb, omdat er geen doorbreken in genade in u komt.
B. Wat is er in de weg, welke zijn de banden die dat terug houden?
1. Houdt gij u ook nog teveel met dingen buiten uzelf op, waardoor gij gedurig over uw bestaan heen raakt, en zo niet met uw bestaan aanhoudend tot Jezus kunt komen?
2. Zoekt gij het ook meer bij de schepselen, om over het genadewerk met hen te spreken, dan in het verborgen bij de Heere, om het door Zijn Geest in u gewrocht te krijgen?
3. Staat u ook het een of ander nog in de weg, dat gij uzelf wijsmaakt en opdringt eerst te moeten hebben, eer gij kunt doorbreken?
4. Of weet gij nog wat raad, dan deze nog, dan wederom gene? Geen wonder dat gij dan niet verder raakt en tot geen doorbreken komt.
C. Och! mocht gij eens van uzelf geheel af raken en los worden. Alles alleen door het geloof maar bij en in Christus zoeken. Maar met de Geest aanhouden en niet aflaten. O! hoe ras zoudt gij doorbreken, en nog wat anders in uw hart gewaar worden. De Heere doe het u, zelfs deze avond nog, eens ondervinden!
III. Maar gelovigen, die al in Sion geboren zijt, wat zegt gij?
A. Ik denk, mochten verschillenden van u mij antwoorden, zij zouden zeggen:

1. Het is zulk een grote zaak van zichzelf te geloven dat men in Sion geboren is! Het is de waarheid dat men zich dit niet licht zonder doorslaande bewijzen moet toe-eigenen, en zich niet bedriegen. Doch:
a. Wanneer men bij eigen bevinding weet wat er dan in het hart omgaat, als de Heilige Geest daar werkzaam is, en men heeft weleens in zich levensbewegingen en werkzaamheden bespeurd, dan is hier geen gevaar.
b. Indien men niet voldaan kan zijn, zonder des Geestes bewerking in zich te bevinden; maar dat men in zijn element is wanneer men dat ondervinden mag; zulk een is gewis reeds in Sion geboren.
2. Of zegt gij, ik vind geen doorbreken in de genade in mij, dat maakt wij weleens bekommerd? Is het niet uw vooroordeel door ongeloof, hetwelk u zo doet spreken? Bedenkt u wel. Weet gij niet met al van los worden van uw hart, en van een geheel losraken? Hebt gij nu niet meer geestelijk licht dan voorheen? Al is het nu dat gij in die hoge trap het doorbreken in genade in u niet ondervindt dan daar wij wel naar staat, dat is daarom geen bewijs dat gij in Sion niet geboren zijt. Velen die in Sion geboren zijn, hebben het ook in die hoge trap niet. Die het zo ondervinden, strekt het wel tot een klaarder bewijs; maar die het in zulk een trap niet geniet, is het geen bewijs dat hij er geheel van verstoken is.
B. Evenwel doet zich hier nog al stof van klachten op in de gelovigen.
1. Och! wat zijn verschillenden onder u nog maar kinderen in het verstand, daar zij in het verstand reeds behoorden volwassen te zijn.
2. Hoe weinig voortgang hebt gij nog maar gemaakt in de godzaligheid, en hoe weinig wordt uw doorbreken in de genade openbaar?
3. Welke overblijfselen van de oude Adam vertoont gij nog niet dagelijks? Het behoorde anders met u te zijn, godzaligen. Ten aanzien van de middelen die u gegund zijn, ten aanzien van de tijd die gij al in Sion geboren geweest zijt, en ten aanzien van hetgeen de Heere al aan u gedaan heeft.
c. Tot opwekking en besturing roepen wij u toe, godzaligen: Verfoei u over uw wangedrag, en belijdt ze voor de Heere. Geeft de Heere de eer van Zijn genade, en erkent Zijn wonderbare liefde daarin aan u bewezen, dat Hij u in Sion heeft doen geboren worden. Tracht van dag tot dag meer in de genade door te breken. Wil daartoe de waarheid vooral ook vasthouden, en u zeer eigen maken. Alles alleen door het geloof in en uit Christus zoeken. Met de Geest aanhouden, en trachten te voleinden.
1. Wees verzekerd gelovigen, die in Sion geboren zijt: God is uw Vader, dat is daaruit volzeker. Sion mag weeën krijgen; uw Vader zal echter wel voor u zorgen. Gij zult blijven in der eeuwigheid als zonen en dochteren des Allerhoogsten.
2. Ik sluit met de taal van Johannes, uit 1Joh. 3:2: Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods, en het is nog niet geopenbaard wat wij zijn zullen. Maar wij weten dat als Hij zal geopenbaard zijn, wij Hem zullen gelijk wezen; want wij zullen Hem zien gelijk Hij is. AMEN.

DRIE EN VIJFTIGSTE LEERREDE

JEREMIA 4:14,15

Was uw hart van uw boosheid, o Jeruzalem, opdat gij behouden wordt; hoe lang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten? Want een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraim.

INLEIDING

I. **DAAROM** zegt tot hen, alzo zegt de Heere der heirscharen: Keert weder, keert weder tot Mij, spreekt de Heere der heirscharen, zo zal Ik weder tot ulieden wederkeren, zegt de Heere der heirscharen, was de genaderijke aanspraak Gods, die Hij liet doen aan een zondig volk, Zach. 1:3. Die Hem ontmoeten in boetvaardigheid, wil Hij bejegenen met zegeningen; maar die van Hem aflopen door goddeloosheid, die wil Hij achtervolgen met Zijn straffen.

A. Hierom was de raad van Amos: Schik u o Israël, om uw God te ontmoeten, Amos 4:12. En van Zefanja: Zoekt den Heere, al gij zachtmoedigen des lands, zoekt gerechtigheid, zoekt zachtmoedigheid; misschien zult gij verborgen worden in den dag des toorns des Heeren, Zef. 2:3. Laat, zei een der Ouden, de boetvaardigheid voor heen lopen om genade bij God te zoeken, eer het vonnis haar voorkomt. Dit was de wijsheid van Abigaïl, als zij hoorde dat het kwaad ten volle bij David was besloten, zij ontmoet hem om zijn aangezicht te verzoenen, 1Sam. 25:18-35.

B. Het is een zonderlinge goedheid Gods dat Hij betuigt: Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in de dood des goddelozen; maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg, en leve, Ez. 33:11. Hij heeft geen vermaak noch behagen in het straffen van een zondig volk, maar verlangt naar hun boetvaardigheid om ze wel te doen. Hij zoekt ze te vergaderen onder Zijn vleugelen; maar als zij niet willen, wordt hun huis woest gelaten, Matth. 23:37. Die de nodigende wil Gods versmaden, zullen de wrekende wil Gods gevoelen, zegt Augustinus. Hoewel geen grimmigheid bij Hem is, Jes. 27:2, nochtans zal Hij de zonde niet ongestraft laten.

C. Hierom is er voor zondige mensen niets beter dan de zonde een scheidbrief te geven, de kwade wegen verlaten en het hart van boosheid te wassen. Dan is er hoop voor hem tot behoud. Het is geen wederkeren tot de Heere, en daarom ook niet genoeg, dat men uiterlijk treurt en zijn wangen nat maakt met tranen. Inwendig moet het hart bovenal gewassen worden, dan zou er nog kans zijn om behouden te worden.

II. Hoort dat duidelijk uit onze afgelezen tekstwoorden. De zonden van Jeruzalem waren machtig veel geworden; God kon hun zonden, zo hoog gestegen, niet meer aanzien; God begon ook onder hen Zijn straffende hand al te laten komen. Maar zolang dat uurglas van Gods lankmoedigheid nog niet was uitgelopen, was er nog kans om, indien zij tot de Heere weerkeerden, dat Hij ook tot hen weerkeren zou; want zo staat er in mijn tekst: Was uw hart van uw boosheid, o Jeruzalem, opdat gij behouden wordt; hoe lang zult gij

de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten? Want een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm.
III. De profeet is hier bezig van het begin van het hoofdstuk af, om het volk te vermanen tot afstand van hun zonden, ter oorzake van die zware straffen welke God hun zou toebrengen, waardoor hun land tot verwoesting gesteld zou worden, vers 1-13. Dewijl nu de ellenden en rampen hoe langer hoe nader kwamen, en niet alleen tot de einden van hun landpalen, maar zelfs tot in het hart van hun land begonnen door te dringen, doet Hij alweer opnieuw een ernstige vermaning aan de inwoners van Jeruzalem, om toch de boosheid en goddeloosheid uit het hart weg te doen, opdat zij nog behouden mochten worden, in onze afgelezen tekstwoorden.
IV. Zodat onze tekstwoorden dan in zich behelzen*: Een ernstige vermaning aan de inwoners van Jeruzalem, om de boosheid en goddeloosheid uit hun hart weg te doen, tot hun behoud, en om alle gedachten van ijdelheid uit hun ziel te verbannen; dewijl de ellenden en rampen hoe langer hoe nader kwamen, en niet alleen tot aan het einde van hun landpalen, maar zelfs tot in het hart van hun land begonnen door te dringen.* Gij merkt wel toehoorders, dat wij op deze biddag deze stof hebben uitgekozen ter gelegenheid van deze gans kommerlijke dagen. Ach! dat wij deze stof zo mochten betrachten, dat wij de boosheden, onder ons ook hemelhoog gestegen, mochten verlaten. Dat een ieder zich mocht bekeren!
O God, geef daartoe genade! Geef daartoe zegen! Amen.
V. Merkt tot nader verstand van deze tekstwoorden met mij aan:

I. De voorgestelde vermaning, begrepen in vers 14.
II. De drangreden door welke ze wordt aangebonden, begrepen in vers 15.

VERKLARING

I. In de vermaning ontmoeten wij: Een aanspraak, o Jeruzalem. Een vordering van een dubbele plicht; wast uw hart van boosheid, opdat gij behouden wordt. Hoe lang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnensta van u laten vernachten?
A. De aanspraak is, o Jeruzalem.
1. Jeruzalem:
a. Was de hoofdstad van het Joodse land, alwaar de koningen van Juda hun zetel hadden, alwaar God Zijn plechtige en statelijke godsdienst wilde waargenomen hebben, daar de Heere bij uitnemendheid Zijn weldadigheid had groot gemaakt. Jeruzalem was de stad voor welke God zeer veel liefde had, daar Zijn heerlijkheid woonde tussen de Cherubim, daar Hij Zijn huis, Zijn haard en vuur had.
b. Doch deze benaming wordt hier oneigenlijk gebruikt voor de inwoners van Jeruzalem en voor het ganse koninkrijk van Juda, welke allen besmet waren met vele gruwelijke zonden, en daarom hier geroepen worden om zich te wassen. Zij waren allen de afvalligsten der afvalligen, wandelende in achterklap; zij waren koper en ijzer; zij waren allemaal verdervers, Jer. 6:28. Hoe wij Jeruzalem aanmerken:
1. Nemen wij Jeruzalem op uitstekender wijze, voor het beste deel van Juda, zij moesten voorgaan.
2. Nemen wij het voor zoveel zij het ganse volk vertoonde, gelijk het hier genomen moet worden; het ganse volk moest zich bekeren, de groten voorgaan, en het gewone volk volgen, gelijk wij lezen, 1Sam. 7:3,4.

2. De uitdrukking met welke deze aanspraak geschiedt, is zeer beweeglijk. O Jeruzalem. Het strekt:
a. Tot berisping; als Ps. 81:14: Och dat Mijn volk naar Mij gehoord had, dat Israël in Mijn wegen gewandeld had!
b. Tot verwijt; als Jer. 2:31: O geslacht! Aanmerkt toch gijlieden des Heeren woord. Ben Ik Israël een woestijn geweest? Of een land van uiterste donkerheid? En:
c. Tot een ernstige wens, als Deut. 5:29: Och dat zij zulk een hart hadden om Mij te vrezen, en als Zijn geboden te allen dage te onderhouden!
B. De dubbele plicht die hier van hen gevorderd wordt, kan men zo onderscheiden dat daarin voorkomt: Een ernstige vermaning tot behoud, in deze woorden: Wast uw hart van boosheid, opdat gij behouden wordt. En een waarschuwing tegen de hinderpalen, in deze woorden: Hoe lang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten?
1. In het eerste ontmoeten wij een gevorderde plicht, wast u van boosheid. En een beweegreden, opdat gij behouden wordt.
a. In de gevorderde plicht hebben wij te letten op het voorwerp waarvan, de boosheid; en op het onderwerp, uw hart; en op de daad hier geëist, wast u. Wast uw hart van boosheid.
1. Boosheid:
a. Het grondwoord is van die kracht dat het alles betekent hetwelk tegen een rechte wil, of om het klaarder te zeggen, dat tegen de wet van een heilig God, welke alleen een uitgedrukt richtsnoer is van rechtheid, aangaat. Ja, het is van die ruimt dat het zelfs ook ellende, ramp, tegenspoed en verdriet betekent. In Ps. 34:20 en Pred. 7:14 wordt het door tegenspoed vertaald; en in Job 4:6 wordt het door verdriet vertaald.
b. Het is licht te betogen dat men hier door dat woord niet het smartelijk, maar het schandelijk kwaad der zonde moet begrijpen, dewijl er een reinigmaking omtrent gevorderd wordt. Zulk een kwaad, dat door zijn grootheid en gruwelijkheid een gewisse oorzaak is van tegenspoed en ramp; zulk een kwaad, dat bij uitnemendheid bij God verdrietelijk is, en dat een zondaar in het hoogste verdriet naar lichaam en ziel brengt.
c. Het is waar, dat zonden en straffen wel tweelingen zijn. Nochtans zijn er ook zware overtredingen daar men hier voornamelijk aan heeft te denken; waarom het zeer wel in onze spraak is overgebracht door boosheid, welke een hoger en afschuwelijker trap van zonde beduidt.
d. Aan boosheid had zich nu Jeruzalem schuldig gemaakt; een boosheid, waardoor zij God hadden verbitterd en hun eigen ziel verdriet aandeden; die ze niet alleen verdoemelijk stelde, maar waardoor zij ook geheel verontreinigd en walgelijk geworden waren in de ogen van een God Die volmaakt heilig en rein is.
e. En indien het een waarheid is dat de zonde in het gemeen een zondaar bevuilt en verfoeilijk maakt voor God, zo mag men dit bij uitnemendheid denken van die grote en grove overtredingen, met welke Jeruzalem vrij diep bezwalkt was.
2. Hieromtrent eist nu de profeet dat zij hun hart van boosheid zullen wassen. Het onderwerp dat gewassen moest worden was hun hart. Het hart betekent hier de ziel, in zich begrijpende het verstand, de wil en de grote sleep van genegenheden, in welke het kwaad der zonde zit; althans, daar is de klad allerdiepst ingetrokken. Het hart is boos en vuil van der jeugd aan, Gen. 6:5, 8:21. En vandaar verspreidt het zich door al de leden. Want uit het hart komen voort boze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valse getuigenissen, lasteringen, Matth. 15:19.
3. De geëiste daad is, wast. Wast uw hart van boosheid.

a. Wat eigenlijk wassen is, behoef ik u niet te zeggen. Het grondwoord betekent eigenlijk het zuiveren en wassen van linnen of van een kleed. Zo gebood de priester in het Oude Testament het kleed dat met melaatsheid bevlekt was, te wassen, Lev. 13:54. Het wordt hier oneigenlijk genomen, bij manier van toespeling op de Levitische wassingen, die verschillend waren, volgens Hebr. 9:10.

*. Er waren wassingen van dingen die naar de wet niet onrein waren, die wanneer zij de Heere aangeboden of in Zijn dienst gebruikt werden, moesten gewassen worden, als de offeranden, Lev. 1:9. De priesters moesten ook op bijzondere straf hun handen en voeten wassen, als zij tot het altaar naderden, Ex. 30:19,20. Zelfs ook het volk voor wie geofferd werd, tot bewijs dat God wilde geheiligd zijn van diegenen die tot Hem naderen, Lev. 10:3.

**. De wassingen van personen of dingen die naar de wet onrein waren; deze waren bijna oneindig, volgens de verschillende soorten der onreinheden. Daarop wordt hier eigenlijk gezinspeeld, dewijl er van een wassen van het hart van boosheid wordt gesproken. Dit ceremonieel wassen kenden de Joden wel, maar zij gaven in Jeremia's tijd geen acht op de betekenis, welke tweevoudig was; want daardoor werd afgebeeld het geestelijk reinigen van de vuile ziel. Zo tot rechtvaardigmaking, door het bloed van de Messias, Die komen zou, als blijkt uit Op. 1:5. Als tot heiligmaking, van de vuilheid der zonden, door de Geest van Christus, zoals Paulus toont, 1Kor. 6:11.

b. Dit wassen stelt derhalve:

*. Een vuilheid, en daarom een onwaardigheid tot God te naderen, of de toenadering Gods in gunst te genieten; gelijk de onreinheid des vleses, naar de wet der ceremoniën, iemand weerde van de heilige plaatsen en dienst; als bijvoorbeeld, het aanraken van een dood lichaam, Num. 19:11,12. Zo is hier de boosheid die onrein maakt, Ps. 51:4. En daarom van God geweerd; want die een kostelijk koningsbeeld besmet, verdient straf, Jes. 1:15.

**. Tot dit wassen wordt vereist een gezicht van zijn zonden en vuilheid, een kennis en erkentenis van zijn overtredingen, en verontreiniging daardoor veroorzaakt. Want, gelijk iemand die naar de wet der ceremoniën gereinigd en gewassen zou worden, eerst zijn vuilheid en onreinheid zien en erkennen moest, en daarop tot de priester gebracht werd; evenzo wordt dat hier ook tot dit wassen vereist. Gelijk David het daarom ook aan elkander vast maakt, zeggende, Ps. 51:4,5: Was mij wel van mijn ongerechtigheid, en reinig mij van mijn zonde. Want ik ken mijn overtredingen, en mijn zonde is steeds voor mij.

***. Daartoe wordt vereist droefheid, berouw en veroordeling; want gelijk een onreine naar de wet zijn verontreiniging smartte, het hem berouwde dat hij zich verontreinigd had, en dat veroordeelde; evenzo moet degene die zijn hart van boosheid wassen zal, smart en droefheid over zijn zonden, met berouw daarover aangedaan zijn, en ze veroordelen; gelijk David er daarom ook bijvoegt, Ps. 51:6.

****. Tot dit wassen wordt ook vereist schuldbekentenis en belijdenis van zijn overtredingen. Naar de wet der ceremoniën werd niemand ooit gewassen en gereinigd, dan nadat hij alvorens zijn zonden bekend en zijn schulden beleden had. Zo gaat het ook in dit geestelijk wassen. Hoor David; hij zegt, Ps. 32:5: Mijn zonden maak ik U bekend, en mijn ongerechtigheid bedek ik niet. Ik zeide: Ik zal belijdenis van mijn overtredingen doen voor den Heere; en Gij vergaf de ongerechtigheid mijner zonden. Sela!

*****. Dit wassen sluit ook in een genoegdoening doen der zonden; gelijk daartoe bloed gestort moest worden, als het vlees werd gereinigd, Hebr. 9:22; en men zien kan in de reiniging van de melaatse, Lev. 14:2,7. En in de reiniging op de grote verzoendag, Lev.

16:27. Zo moet hij, wiens hart gewassen zal worden, ook een schuldoffer toebrengen. En o! wat moet zijn schuldoffer zijn? In eigen persoon het te boeten? Neen, dat lijkt er niet naar; maar het bloed van de Messias, Die Zijn ziel tot een schuldoffer zou stellen, Jes. 53:10. In dat bloed moet hij zich werpen; tot die Fontein Die geopend is voor het huis van David en de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonden en tegen de onreinheid, Zach. 13:1, moet hij uitgaan en vluchten, dat zal hem reinigen van al zijn zonden, 1Joh. 1:7.
******. Eindelijk, dit wassen sluit ook in een verbetering en vernieuwing des harten, zodat het hart veranderd moet worden, gelijk het gewassen linnen veranderd en wit wordt, Ps. 51:8,9.
/. Dit wassen van zijn hart van boosheid, kan een zondaar door zijn eigen kracht en vernuft niet verrichten; want al wies hij zich met salpeter, en nam hij zich veel zeep, zo is toch zijn ongerechtigheid voor des Heeren aangezicht getekend, Jer. 2:22.
//. Maar dit wassen moet door Christus geschieden, Die harten met Zijn bloed wast, Op. 1:5. En door Zijn Geest verandert en heiligt, Ez. 36:25, 1Kor. 6:11. Evenwel is en blijft dat ook de plicht van de zondaar om zulks te doen. En het behaagt God weleens om onder het voorstellen van zulk een plicht iemand aan zichzelf te ontdekken, van zijn ellendestaat te overtuigen, Zijn reinigmakende genade mede te delen; en wanneer nu iemands hart van boosheid aanvankelijk gewassen is in de wedergeboorte:
. O! dan moet dat nog de gedurige arbeid des harten van zulk een zijn om ook van alle besmetting des vleses en des geestes gereinigd te worden, volgens 2Kor. 7:1. Meermaals wordt dit daarom ook geëist, en zondaars daartoe opgewekt, als Jes. 1:16: Wast u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor Mijn ogen weg, laat af van kwaad doen; Jes. 55:7, Jak. 4:8, en in andere plaatsen meer. En geen wonder; want de zonde maakt iemand vuil en onrein.
.. Bovenal moet het hart gewassen worden; want God ziet voornamelijk het hart aan, 1Sam. 16:7.
… Het hart moet gewassen worden van boosheid, bijzonder als God om de boosheid kastijdt; dan voort te gaan en geen berouw te hebben, is een hooggaande boosheid, Jer. 8:6. Zo staat er van Achaz, 2Kron. 28:22: Ja, ter tijd als men hem benauwde, zo maakt hij des overtredens tegen den Heere nog meer.
…. Bijzonder paste zulks ook Jeruzalem, dat volk, in welker midden de Heere Zich zo heerlijk menigmaal ontdekt had, in welker midden Hij toen nog woonde, ja, wie Hij nog zo nabij was, als zij Hem maar in waarheid aangeroepen hadden, mag ik hier zeggen, uit Deut. 4:7.
b. Doch opdat dit meer aandrang op hun gemoed zou maken, zo voegt er de profeet daarom deze krachtige beweegreden bij: Opdat gij behouden worde. Voort te gaan in de weg der zonde was de weg naar het verderf en naar de ondergang; want gelijk de boosheid bitter is, zo is zij ook oorzaak van alle ellenden; maar integendeel zalig zijn de reinen van hart, Matth. 5:8. Gelijk de profeet dit einde ook aanwijst: Opdat gij behouden worde.
1. Het is licht te denken dat, gelijk de moeilijkheden en ellenden ziel en lichaam dreigen te drukken, dat zo ook het behoud naar beide delen moet begrepen worden.
2. Behouden betekent met opzicht op beide die delen twee dingen: Of een bevrijding en bewaring voor enig toekomend kwaad der straf. Of een bescherming en redding uit een tegenwoordig kwaad, als het op iemand ligt.
a. Groot was de nood van Israël, wanneer Sanherib Jeruzalem belegerd had, 2Kron. 32; maar God verloste hen uit zijn hand.

b. En als de Heere de Zijnen al brengt in veel benauwdheid, ja, als in een vurige oven zelfs, dan is Hij nog machtig om ze te bewaren en te behouden, gelijk wij lezen in Dan. 3:26.
c. Of indien God niet altijd naar het lichaam redt uit de zwarigheden; deze belofte blijft echter altijd vast ten aanzien van de ziel. Hij behoudt derzulker ziel van het eeuwig verderf, Hij vergeeft hun de zonde, en verlost ze van alle onreinheden, Ez. 36:29.
*. Dus behouden te worden is Gods werk:
/. Die belooft het te zullen dien, Jer. 15:20: Ik ben met u, om u te behouden, en om u uit te rukken. En Jer. 42:11: Vreest niet voor het aangezicht van de koning van Babel, want Ik zal met u zijn, om u te behouden, en u van zijn hand te redden.
//. Daarom bad ook des Heeren volk, Jer. 31:7: O Heere, behoud Uw volk, het overblijfsel Israëls. En David, Ps. 119:117: Ondersteun mij, zo zal ik behouden zijn.
**. Doch de belofte van behouden te worden behoort alleen tot de boetvaardigen; want de Heere is nabij de gebrokenen van hart, en Hij behoudt de verslagenen van geest, Ps. 34:19. En hoort Hem Zelf spreken, 2Kron. 12:7: Zij hebben zich verootmoedigd, Ik zal ze niet bederven. En geen wonder; want:
/. Zulken bekennen hun onwaardigheid, en dat het de zonden zijn die God en hen van elkander scheiden, die ze waardig hebben gemaakt niet alleen de tijdelijke, maar zelfs ook de eeuwige straffen; en bidden daarom: O Heere! Straf mij niet in Uw toorn, en kastijd mij niet in Uw grimmigheid, Ps. 6:2.
//. Zulken geven God de eer van hun behoud, zeggende uit Ps. 124:16: Ten ware de Heere bij ons geweest was … Geloofd zij de Heere. Zij weten dat het heil des Heeren is, Ps. 3:9.
///. Dat is het einde dat God beoogt in Zijn oordelen; en daarom, als zij zich bekeren van hun boze wegen, dan belooft God hen te genezen, 2Kron. 7:14.
2. Hierop wijst de profeet de hinderpalen aan die hen van dit wassen des harten terug hielden, zeggende: Hoelang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten?
a. De zaak daar hier van gemeld wordt, is de gedachten hunner ijdelheid.
1. De gedachten worden somtijds breder, somtijds enger genomen.
a. Enger en eigenlijker zijn de gedachten de inwendige bewegingen van het verstand, onderscheiden van de wil; sommigen noemen die speculatieve bedenkingen en overleggingen. In die zin zei David: Gij verstaat van verre mijn gedachten, Ps. 139:2.
b. Maar breder worden daardoor verstaan al de inwendige bewegingen en werkingen van de ziel, namelijk al die redekavelingen, beraadslagingen en overleggingen van het gemoed, in tegenstelling van de uitwendige werken, Jes. 66:18: Ik ken hun werken en hun gedachten. Wij mogen het hier breed nemen voor al die bedenkingen en overleggingen die de mensen in een tijd van zwarigheid somtijds hebben. Welke hier genoemd worden:
2. Gedachten der ijdelheid. Dit is een Hebreeuwse spreekwijze, zoveel zeggende als ijdele gedachten. Dit grondwoord, hier door ijdelheid vertaald, is bij de Hebreeën van een zeer ruime betekenis. Het betekent nietige, onnutte, vluchtige, ondeugende en bedrieglijke gedachten. En wilt gij weten welke dwaze gedachten en overleggingen zij hadden?
a. Men kan daartoe brengen dat aangeboren geweefsel van ijdelheid en zondigheid, dat al van nature in aller mensen hart is van de geboorte af. Dat is dat gedichtsel der gedachten van des mensen hart, dat te allen dage van zijn jeugd aan alleen boos is, Gen. 6:5, 8:21.
b. Men kan ertoe brengen die onnoemelijke menigte van allerlei nietige, onnutte, ijdele, zondige gedachten, welke uit die grond van de aangeboren ijdelheid van het hart gedurig

opkomen, en als een zwerm het hart vervullen. Daar Salomo op ziet, Spr. 6:14: In zijn hart zijn verkeerdheden, hij smeedt te allen tijd kwaad.
c. En met bepaling tot de Joden van die tijd in het bijzonder mogen wij zeggen, verkleefdheid aan de afgoderij; zeggende tot het hout: Gij zijt mijn vader; en tot een steen: Gij hebt mij gegenereerd, Jer. 2:27.
d. Verbeelding dat hun boosheid en zondigheid zo groot niet was, zoals Jeremia en andere profeten hun wilden doen geloven.
e. Zij steunden op hun afkomst, dat zij kinderen van Abraham waren; daarom zei Johannes de Doper, Matth. 3:9: En meent niet te zeggen, wij hebben Abraham tot een vader.
f. Zij steunden ijdel op de voorrechten van hun kerk, alsof die hun een lijfwacht van veiligheid waren; vertrouwende zo op valse woorden, en zeggende: Des Heeren tempel, des Heeren tempel, des Heeren tempel zijn deze, Jer. 7:4.
g. Zij steunden op hun macht, en dachten dat Jeruzalem onoverwinnelijk was, dat zij en alle inwoners der wereld daarvan geloofden dat het een onmogelijkheid was dat de vijanden tot de poorten van Jeruzalem zouden ingaan, Klaagl. 4:12.
h. Zij meenden zij waren wijs, zij wisten het zowel als de profeten; maar bedrogen zich jammerlijk. Daarom vraagt Jeremia: Wie is de wijze man die dit verstaat? Jer. 9:12.
i. Zij steunden op de verbonden met de naburen, bijzonder met de Egyptenaren, daar zij op vertrouwden als op een gebroken rietstaf, Jes. 36:6.
j. Eindelijk, zij geloofden de valse profeten, die hun vrede, vrede toeriepen, Jer. 8:16. Daarom wilden zij naar Jeremia niet luisteren, maar dachten tegen hem, Jer. 18:18.
3. Ziet, zulke en dergelijke gedachten zijn gedachten der ijdelheid. Omdat zij los en ongegrond zijn, zonder fundament van waarheid. Zo staat er, Ps. 2:1, dat de volken ijdelheid bedenken, dat is, op valse dingen steunen. Omdat zij de mensen bedriegen; gelijk de profeten die ijdelheid zien, en leugens voorzeggen, Ez. 13:9. Omdat ze geheel geen voordeel geven aan de mensen; dat wordt in Pred. 1:23 genoemd ijdelheid der ijdelheden.
4. Het verdient zijn opmerking: Uwer ijdelheid. Uwer, die God zo verheerlijkt heeft. Uwer, die de Heere Zichzelf heeft laten aanbieden. Uwer, die gij zelf gesmeed en verzonnen hebt. Uwer, welke alles in u bederven.
b. De profeet waarschuwt ze daartegen en maant ze daarvan af, als hij hun vraagt: Hoe lang zult gij die in het binnenste van u laten vernachten?
1. Door het binnenste moeten wij hier verstaan de ziel, anders ook al veel het hart genoemd. Trouwens het waren gedachten, en men kan die niet dan in het binnenste zoeken. De gedachten hebben toch hun eigen zitplaats in des mensen ziel, welke ook de benaming van des mensen binnenste draagt. Het lichaam rekent men voor het buitenste van de mens, omdat het van buiten zichtbaar en tastbaar aan de mens is. Maar de ziel wordt des mensen binnenste genoemd, omdat dit het verborgen en onzichtbare deel is van de mens. Het binnenste van de man en het diepe hart, wordt dat genoemd, Ps. 64:7. En die benaming kan hier te meer plaats hebben om aan te tonen:
a. Dat zij met die gedachten der ijdelheid zeer diep als doortrokken waren, dat die tot in hun binnenste waren ingedrongen.
b. Dat zij die ook zeer diep in hun binnenste bedekt hielden, en als iets dat zij niet weten wilden, voor anderen zochten te verbergen.
2. Nochtans waren het gedachten die zij daar lieten vernachten. Het grondwoord wordt ook wel door herbergen vertaald, Job 41:13, Jes. 1:21. Het zegt eigenlijk, iets ergens een gezet en genoeglijk verblijf te geven, als blijkt uit Job 19:4, Hoogl. 1:13. De profeet vergelijkt dan hier der mensen hart of binnenste bij een herberg. Gedachten der ijdelheid kun-

nen weleens een intocht, een doortocht, een pleistering krijgen in het hart; maar zij mogen en zij moeten daar niet vernachten, niet een blijvende herberg ontvangen, gehouden en gelogeerd worden. Zo deden echter nu de zondige Joden, zij lieten de gedachten hunner ijdelheid in het binnenste van hen vernachten.
a. En dat drukt dan uit: De blijvende bestendigheid van deze gedachten in hen. Dat zij die gedachten binnen in hen een ongestoorde rust gunden en lieten houden, zonder deze door bekommering of berouw enigszins te ontrusten. Dat zij daarvoor zoveel liefde hadden, dat zij die met een gewillig en vriendelijk welkom ontvangen. Dat zij die met aangenaamheid koesteren, wel onthalen, en zich daarmee verlustigen en wel in hun schik waren.
b. Hier wil hun de profeet nu af hebben; en daarom vraagt hij: Hoe lang? Hoe lang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten?
*. Zo onderstelt hij dat zij het al lang gedaan hadden; dat het al een oud zeer in hen was, van de dagen van hun vaderen af, gelijk hun bij de profeten doorgaans wordt verweten.
**. Zo stelt hij vast dat het al veel te lang was; gelijk het altijd is, wanneer men de bekering tot een dan en dan uitstelt.
***. Zo wil hij ze aantonen dat het zonder uitstel hun tijd en plicht was zich van de gedachten der ijdelheid te ontdoen. En dat was het; want deze gedachten der ijdelheid waren de grootste hinderpaal van hun bekering. En de bekering was het enige middel voor hen om behouden te worden. Ondertussen was de Heere nu zolang bezig geweest om ze door alle middelen, door een schare van profeten, vroeg op zijnde om die te zenden, te laten verplichten tot bekering en tot het verlaten van hun ijdele gedachten. Dat was lang genoeg; tot hoe lang dan? En ondertussen was het oordeel nabij, en het kwam al hoe langer hoe nader.
II. Daarom voegt hij er in vers 15 bij: Want een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm. Wij zullen deze woorden zelf een weinig voor uw aandacht openen, en dan tonen hoe ze hier met het woordje *want* tot een drangrede gebruikt worden.
A. In de woorden zelf wordt gesproken, van Dan af. En van het gebergte van Efraïm. En er wordt getuigd, een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm.
1. Wij horen hier dan spreken:
a. Van Dan. Dan is eigenlijk geweest een zoon van Jakob, uit Bilha, Rachels dienstmaagd hem geboren, Gen. 30:3. Zijn nakomelingen, die zijn naam geërfd hebben, zijnde een van de stammen van Israël, hebben mede een lot gekregen in het verdelen van Kanaän, totdat het hun te klein was, waarom zij de stad Lezem, anders ook Laïs genoemd, hebben ingenomen, en die naar hun vader Dan genoemd, Joz. 19:40-47, Richt. 18:29. Zodat Dan hier betekent die stam die de zeekusten naar het noorden bewoonde, Richt. 5:17. En ook die stad die eertijds Laïs genoemd werd. Het land van Dan was de uiterste grens van Kanaän; en die stad was de eerste plaats daar men van Babel naar Jeruzalem gaande aankwam; en aldaar had Jerobeam een van zijn kalveren geplaatst, 1Kon. 12:29,30. Nevens dit Dan:
b. Wordt hier ook gesproken van Efraïm. Efraïm was de tweede zoon van Jozef, Gen. 41:52. Welke nakomelingen, die zijn naam ook geërfd hebben, ook een stam onder Israël uitgemaakt, en een lot in Kanaän ontvangen hebben, Joz. 16:4. Welk lot, vermits het op een bergachtig land gelegen was, Joz. 17:15,16,18, is het genoemd het gebergte van Efraim, Joz. 20:7. Op dit gebergte was Bethel voor een gedeelte gelegen, daar Jerobeam zijn ander kalf geplaatst had, 1Kon. 12:29,30. Deze stam grensde aan Benjamin, en was niet

ver van Jeruzalem, dat nog ten dele de grond van Benjamins erve besloeg, ofschoon ze onder Juda gerekend werd.
2. De profeet zegt hier nu: Een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm.
a. Het grondwoord, hier door ellende vertaald, heeft meer dan een betekenis. Het betekent ook ondeugd, Job 4:8, 11:11,14. En ijdelheid, Zach. 10:2, Hab. 3:7. Uit deze twijfelachtigheid is een verschillende vertaling en verklaring van dit vers geboren.
1. Sommigen maken de overzetting hier zo: Want de stem maakt een groter bekend dan Dan; vermeldt een grotere ijdelheid dan Efraïm. Die het dan hier op deze manier opvatten, dat de profeet ze beschuldigt van meer en schrikkelijker goddeloosheden, dan er te Dan en in Efraïm gepleegd waren; te weten in die plaatsen daar Jerobeam de kalveren had opgericht, met welke de kinderen Israëls zolang van de Heere hadden afgehoereerd. Het is wel waar, dat de grondtaal ook deze vertaling kan lijden.
2. Nochtans zie ik geen reden om van onze overzetting af te gaan. De onzen hebben deze woorden volgens hun meest gemene gebruik overgebracht, en niet minder krachtig van zin, en komen dan ten volle overeen met het voorgaande, daar de optocht van Nebukadnezar al is gemeld. Ja, dienen zo het krachtigste tot het oogmerk.
b. Een stem verkondigt nu van Dan af. Dat woord zegt ook een gedruis, Ez. 26:10. Een gerucht, Jer. 3:9. Hoe men het neemt, dit is de inhoud, dat er van Dan af werd verkondigd dat het land daar rondom al vernield en verwoest was, dat de trotse Nebukadnezar nu daarover naar Jeruzalem in aantocht was, en dat hij nu alreeds Dan met zijn vervaarlijke en verwoestende heirmacht was doorgetrokken.
c. Want die stem deed ook al ellende horen van het gebergte van Efraïm, dat nog zoveel nader lag; vandaar hoorde men ook al grote ellende en veel gejammer, zodat de verwoesting al tot het hart van het Joodse land begon door te dringen, en hij met zijn verdelgende wapens niet ver meer was van de poorten en muren van Jeruzalem.
B. Dit wordt hier nu met het woordje *want* aan het vorige vers vastgemaakt, als een drangreden om hun harten te wassen van boosheid, en de gedachten hunner ijdelheid niet langer in hun binnenste te laten vernachten. Want een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm. Als wilde de profeet zeggen, wij krijgen zekere tijdingen van de uiterste grenzen van ons land, dat alles daar reeds vernield en verwoest is, ja de ellende, het gejammer en de verwoesting komt hoe langer hoe nader, en begint al tot in het hart van het land door te dringen. Zult gij dan uw hart nog niet wassen van boosheid, zult gij de gedachten uwer ijdelheid dan nog niet laten varen? Het enige middel om nog behouden te worden is, uw hart te wassen door een oprecht geloof en waarachtige bekering.
Ziedaar toehoorders, deze woorden voor uw aandacht geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Deze zelfde woorden roepen wij thans u ook met Jeremia toe, o gemeente van 's Gravenhage! Wij zeggen tot u ook uit Gods Naam en last: Was uw hart van uw boosheid, o Jeruzalem, opdat gij behouden wordt; hoe lang zult gij de gedachten uwer ijdelheid in het binnenste van u laten vernachten? Want een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm.
A. Wij zijn immers ook een Jeruzalem, een plaats en staat, welke de Heere heeft gemaakt tot een toneel van Zijn zegeningen.

1. Zien wij op onze staat, de Heere heeft ons land, daar wij eertijds in een stikdonkere duisternis zaten, ook met Zijn genadewoord verwaardigd. Daar onze vaderen weleer het Woord van God op afgelegen plaatsen, hier en daar in het open veld, en dat nog met veel vrees, moesten gaan horen; daar hebben wij nu godshuizen in overvloed, in het midden van onze steden. Daar zij eertijds onder een paapse dwingelandij en consciëntiedwang zuchtten, mogen wij onze kostelijke godsdienst met veel vrijheid waarnemen, beschaduwd van gereformeerde overheden. Ja, de Heere heeft ons ook tot een vrij volk gemaakt, van het Spaanse juk ontslagen, en met allerlei zegeningen rijkelijk vervuld. Zelfs hebben wij nu ook een geruime tijd van jaren achtereen al wederom een gewenste vrede mogen genieten. En deze dierbare en onwaardeerbare panden van vrijheid en van de ware Christelijke godsdienst, met de vrede, mogen wij nu nog genieten. De Heere zij daarvoor gedankt, dat Hij Zijn lankmoedigheid en verdraagzaamheid tot hiertoe zo wonderbaarlijk over ons heeft uitgestrekt!
2. Zien wij op onze plaats, deze is ook, gelijk Jeruzalem eertijds was, uit zeer kleine en geringe beginselen opgetimmerd. God heeft ze ook met Zijn kostelijke godsdienst vereerd, en zendt Zijn profeten ook nog tot ons, die ons des Heeren woorden verkondigen en onophoudelijk toeroepen. Wij mogen ook nog door onze eigen overheden beheerst en geregeerd worden. De Heere zij daarover ook geloofd en gedankt!
B. Maar ach! Wij zijn van de Heere ook trouweloos afgegaan; ons volk heeft ook twee boosheden gedaan. God, de Springader van levend water hebben zij verlaten, om zichzelf bakken uit te houwen, gebroken bakken, die geen water houden, gelijk de profeet zegt, Jer. 2:13.
1. Immers geen boosheden zijn er te noemen, of zij hebben onder ons niet slechts hun voorbeelden, maar ook hun voorspraken; en in dat opzicht is het met ons nu erger dan met Sodom.
a. Gods dienst en dienaren te beschimpen, Zijn Woord en wegen te bespotten, Zijn dag en tijd Hem te ontstelen en in de zonden te verslijten, is nu algemeen.
b. Met een lange eeuwigheid, voor welke het hart van een mens, die zijn ziel nog niet geheel in de boosheid vereelt heeft, schrikken moet, te lachen, is nu maar kinderspel geworden.
c. En o gruwel! Een eer is het bij de wereld geworden om het geweten te verdoven, en die sterkte door verharding in de boosheid te bejagen, dat men alle gedachten van God en godsdienst heeft uitgebannen.
d. En hoe blijkbaar heeft de voorspoed en weelde ook deze boosheid in velen van ons geteeld, dat het voornaamste van hun leven in een God tergende pracht en nodeloze verkwisting bestaat?
2. Hoe droevig leert de ondervinding ook de overvloed van de gedachten der ijdelheid, dat vele mensen onder ons die met genoegen in hun boezem huisvesten? Zijn er niet zeer vele die uit het gedichtsel van hun hart oprijzen? Wat vermaken duizenden onder ons zich gedurig met nietige, onnutte, ijdele en zondige gedachten? Wat pleegt men met zijn hart al afgoderij, omtrent zichzelf en omtrent andere schepselen? Welk een sterke verbeelding is er bij velen dat hun boosheid en zondigheid zo groot niet is, als de predikanten hun wel zouden willen doen geloven? Hoevelen zijn er die ook op hun afkomst steunen, zij zijn uit gereformeerde ouders geboren, zij hebben zulk een vader en zulk een moeder gehad. Anderen steunen wederom op de voorrechten van de Kerk, zij zijn in de gereformeerde kerk geboren, gedoopt, opgevoed, hebben belijdenis gedaan, gaan ten Avondmaal, en genieten al de andere voorrechten van de Kerk. Zouden er ook wel niet zijn die zich

inbeelden dat onze Staat onoverwinnelijk is? Althans, duizenden zijn er die zich inbeelden zeer wijs te zijn, en dat zij het zo wel weten als de predikanten. Wat steunt men ook op de verbonden met de naburen? En hoe graag gelooft men diegenen die de boze dag verre stellen, en ons maar vrede, vrede toeroepen?
3. En dat is nog het allersmartelijkste en allerschadelijkste, dat verre de meeste mensen met deze en dergelijke gedachten der ijdelheid zeer diep als doortrokken zijn; dat zij die zeer zorgvuldig in hun hart bedekken en verbergen. Dat zij met veel bestendigheid in hun hart blijven. Dat zij er geen bekommering over, of berouw van krijgen, maar dat zij er zeer veel liefde voor hebben. Ja, dat zij die met aangenaamheid in hun binnenste koesteren, zich daarin verlustigen, en daarmee wel in hun schik zijn.
4. In het bijzonder is het met meest al de inwoners van het land, met allerlei staatspersonen en standspersonen zo gesteld.
a. De leraars noem ik zelfs hier in de eerste plaats. Zijn er daar niet onder die door hun los en slordig leven daarvan bewijzen geven? Die in het prediken meest zichzelf schijnen te beogen? Die alles voor hun gemeente niet over hebben? Die zelfs gedachten der ijdelheid nu en dan uiten en voortbrengen?
b. Zien wij op de overheden, hun wil ik eerbiedshalve liever het een en ander vragen, dan stellig hun iets ten laste leggen. Weren die alle ongebondenheid, en de plaatsen der ijdelheid en goddeloosheid, zoveel als in vermogen is? Ik kan voor hen antwoorden; de komedies zijn althans uit het midden van ons geweerd; wij danken God daarvoor, en bidden dat deze niet wederom onder ons opgericht mogen worden. Zijn die vrij van alle boosheid en van de gedachten der ijdelheid? Leven en gedragen zij zich als voorbeelden van hun onderdanen in het goede en in de vreze Gods? Dat de overheden en allen die in hoogheid gesteld zijn zelf oordelen, of zij in dezen ook niet schuldig staan.
c. Gaan wij over tot de rijken, zijt gijlieden ook niet schuldig aan boosheid? Verkort gij en houdt gij niet in het loon der arbeiders die voor u gearbeid hebben, zodat zij daarover tot God zuchten? Wilt gij om uw goed en grote schatten niet van een ieder zeer geëerd en ontzien worden, alsof gij goden waart? Hebt gij wel wat voor de armen over, om die in hun nood en behoeften te hulp te komen? Leeft gij niet in pracht en grote weelde, lekker etende, drinkende, uw God al veeltijds vergetende, biddende noch dankende? Wat zegt gij rijken, staat gij in dezen ook niet zeer schuldig?
d. Zien wij op de armen, is het daar ook niet deerlijk onder gesteld? Velen van hen leven alsof er geen God was, alsof zij geen onsterfelijke ziel hadden, en alsof er geen eeuwigheid te verwachten was na dit leven. De diepe onkunde heerst onder velen daarvan zo verbazende, alsof zij onder het heidendom geboren en opgevoed waren. Naar de openbare godsdienst zien zij nauwelijks om, zodat zij of nu en dan eens, of nooit onder de godsdienst komen. Zij zoeken veeltijds meer dit en dat te krijgen, zonder er naar te zien van wie en op welke wijze zij daaraan komen.
e. Gaan wij over tot de meeste uitwendige lidmaten van onze gemeenten in Nederland, daar is het ook zeer verdorven. Bij duizenden heerst de onkunde ook in een grote trap. De uitwendige godsdienst, Doop, Avondmaal, dat zijn de enige gronden van hun Christendom. Of indien zij nog iets anders hebben, het is hun burgerlijke rechtvaardigheid, deugdzaamheid, zedigheid of iets dergelijks. Maar anderen integendeel behelpen zich met huichelarij, de geveinsde te spelen, met liegen en elkander te bedriegen.
f. Gaan wij over tot diegenen die ooit overtuigd geweest zijn, die voor zichzelf enig werk aan hun gemoed gehad hebben; hoe staat het daarmee? In deze is alles wederom overgegaan, hij is weergekeerd met de hond tot zijn uitbraaksel, en is nu vijandiger dan tevoren.

Die is op iets anders dan Christus vast geraakt, hij heeft zich van de een of ander wat laten in de hand stoppen. Een derde helpt zichzelf of laat zich van een ander wat helpen, en gaat daarop voort, denkende dat het nu wel met hem is. Een vierde blijft die hij is, en schijnt het daarmee te kunnen stellen.
g. Zelfs Gods volk, de ware vromen, hebben in dezen ook schulden, en zijn, als oudtijds Jeruzalem, ook hier in alles niet vrij.
1. Wat al gelijkvormigheid met de wereld ziet men niet in deze en die van hen, zodat men er verbaasd over moet zijn?
2. Wat zijn er verschillenden van hen niet groot bij zichzelf, alsof zij overal licht, verstand en bekwaamheid toe hadden, en dat met een voorgeven en voordoen van nederigheid?
3. Zijn er onder hen ook niet, die te weinig gebruik van de openbare godsdienst maken, daar te weinig mee ophebben, althans minder dan met hun eigen werk?
4. Wat is in sommigen van hen de liefde en ernst ook weinig, kunnende zich al veel met spreken van de zaak ophouden, in plaats van ze te oefenen en te betrachten? Ei! begenadigden, zet elk uw hart op uw wegen!
II. Indien het zo met allen voortgaat, indien elk onder ons zijn weg vasthoudt, en ieder dezelfde blijft, kunnen wij dan wel behouden worden? Oordeel zelf, wij beroepen ons op uw eigen consciënties, die moeten immers in dezen dat ook oordelen. Want een stem verkondigt van Dan af, en doet ellende horen van het gebergte van Efraïm. Losse geruchten, daar wij geen volkomen zekerheid van hebben, daar spreken wij geen woord van. Horen wij niet rondom van allerlei ellende, van aardbevingen, oorlogstoerustingen, overstromingen van het water? Dreigen ons die gevaren ook niet door het naderen van onze grenzen? Horen wij geen droevige geruchten van de uiterste grenzen van ons land? Komen de ellenden ons niet hoe langer hoe nader, en dringen ze niet door tot in het hart van ons land? Als de sterfte van het rundvee, neringloosheid, een achteruit gaan en vervallen van omtrent alles? Moet daar geen verwoesting op volgen?
A. De enige weg tot redding, om behouden te worden, is deze: Dat men zijn hart wast van boosheid, en de gedachten der ijdelheid niet langer in zijn binnenste laat vernachten.
1. In het gemeen: Dat elk van ons zijn zonden en schulden toch niet bedekke, maar erkenne en voor de Heere openhartig belijde. Dat hij er zich boetvaardig over vernedert voor God. Dat hij zich als een gans schuldige, en deswegens verdoemeniswaardige, kere en wende met zijn hart tot Christus. Dat hij niet aflate noch ruste, voordat hij in het geloof Christus heeft mogen vinden, Hem voor zich aannemen, en met Zijn bloed mogen besprengd en gewassen worden. Dat hij op Christus' offerande het verbond met God make; en zo in oprechtheid afstand van zijn vorige zonden doet.
2. In het bijzonder: Dat de overheden en de leraars in dezen de anderen voorgaan. Dat elk zonder onderscheid ook tracht in dezen de eerste te zijn.
3. Allerbijzonderst, dat Gods volk, de ware begenadigden, het heilige zaad, dat het steunsel van het land is, Jes. 6:13, dat die toch:
a. Elk de plagen van zijn hart en zijn gedachten der ijdelheid, onderscheiden tracht te kennen. Zich daarover voor de Heere vernedere, en met het hart in de schuld valle, en in het geloof tot Jezus de toevlucht neme.
b. Bij Hem genade en kracht zoeke, om tegen zijn bijliggende ongerechtigheden en verdorvenheden het meeste te worstelen, en de gedachten der ijdelheid niet langer in zijn binnenste te laten vernachten; Hem als Koning ook gedurig inroepende, opdat Hij die in hem kneuze en ten onder brenge.

c. Dat die zonder ophouden bidden, dat de Heere ons behoude, dat Hij de jonge erfstadhouder, de vrouwe gouvernante, de overheden en allen die in hoogheid gesteld zijn, zegene en in alles voorspoedig make.
d. Dat die meer trachten door te breken in ongeveinsde godsvrucht en in ware heiligmaking.
B. Dan zal er nog hoop zijn dat de Heere ons behouden zal, dat Hij ons redden en verlossen zal; want God is Zijn Kerk genegen, Hij heeft ze in ons land Zelf geplant. Op het weerkeren betuigt Hij dat Hij lust heeft aan goedertierenheid. O God, was Gij onze harten van boosheid, opdat wij behouden worden! AMEN.

VIER EN VIJFTIGSTE LEERREDE

JEREMIA 31:19

Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.

INLEIDING

I. **ALVORENS** de Heere het land Kanaän aan Israël ter bezitting overgaf, sloeg Hij met hen zulke wegen in, die het tot de rechte aanvaarding en genieting van dit erfdeel bekwaam maakten.

A. Daartoe behoren voornamelijk deze twee stukken.

1. De belofte werd niet alleen lang tevoren gedaan, maar Israël moest ook door velerlei verdrukkingen in de begeerte naar de vervulling daarvan geleidelijk heftiger ontstoken worden. Vierhonderd jaar moest het vreemd zijn in een land dat het zijne niet was, en aldaar tot dienstbaarheid gedwongen, en geplaagd worden, Gen. 15:13. Nog veertig jaar moest het geleid worden door grote en vreselijke woestijnen, daar vurige slangen en schorpioenen waren, daar dorheid en geen water was, Deut. 8:15. Hoe meer er in zulk een lange tijd was verdragen, hoe grotere blijdschap en dankbaarheid zulks moest verwekken, in zulk een land gebracht te worden, dat van melk en honing vloeide.

2. Daarbij kwam nog, dat Israël van zijn onwaardigheid, om zulk een groot voorrecht boven alle andere volkeren van de aardbodem te bezitten, als de Heere door Zijn tegenwoordigheid in Kanaän onder hetzelve wilde mededelen, vooraf op menigerlei wijze overtuigd werd.

a. Het moest eerst tot het minste en verachtste volk, tot een gruwel van Egypte, tot een hard verdrukt slavendom worden.

b. Het moest het voorschrift van een dienst ontvangen, die het gestadig van zijn onreinheid overtuigde.

c. Zelfs de zonden, waarin de Heere hetzelve liet vallen, moesten aan de raad Gods dienstbaar zijn, om Israël te leren dat het geen rechtvaardigheid voor God had, en de Heere alleen de eer moest geven.

B. In deze manier van behandeling van God is een schilderij, welke afbeeldt hoedanig God in zeker opzicht altijd handelt, wanneer Hij een uitverkoren ziel in genade aanneemt. Want zulks geschiedt niet anders dan nadat Hij de zodanige een gezicht en ondervinding van zijn ellende heeft doen krijgen, en in erkentenis van zijn onwaardigheid tot deszelfs genieting, God alleen de eer doet geven.

C. Ja, daarin is ook een schilderij van die wegen, waarlangs de Heere het Joodse volk in het laatste der dagen tot Zijn zalige gemeenschap in Christus wederom bekeren en brengen zal. Zij zullen dan ook een gezicht en ondervinding van hun ellende hebben gekregen, met erkentenis van hun onwaardigheid zich voor de Heere vernederen, en Hem alleen de eer geven.

II. Volgens de inhoud van onze voorgelezen tekstwoorden, waar onder de benaming van Efraïm, zij, in voorzegging, zo sprekende en werkzaam ingevoerd worden: Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.
III. De meeste uitleggers komen genoegzaam daarin overeen, dat in het voorgaande dertigste hoofdstuk voorspeld wordt de herstelling van de breuk van Israël en Juda, en hun wederbrenging in het land van hun vaderen, vergezeld gaande met een voorzegging van de geestelijke verlossing door Christus, mitsgaders van de zegeningen en weldaden die God aan Zijn Kerk bewijzen zal, niettegenstaande hun grote ellenden, benauwdheden, breuken en wonden. Maar daarbij was hun ook in vers 23 en 24 van dat hoofdstuk aangekondigd een onweder des Heeren, en uitgaande grimmigheid op de kop der goddelozen, namelijk der ongelovigen en hardnekkigen, die het Evangelie ongehoorzaam zouden zijn; hetgeen al een geruime tijd zou duren; het zou blijven op de kop der goddelozen. De hitte van des Heeren toorn zou zich niet afwenden, totdat Hij gedaan, en totdat Hij daar gesteld zou hebben de gedachten Zijns harten, namelijk in het oordelen en straffen van die goddelozen; die niet eerder dan in het laatste der dagen tot opmerking zouden komen, en daarop lettende, tot de Heere zouden bekeerd worden. Hierop volgt in dit tegenwoordige hoofdstuk een nadere uitbreiding van het uiteinde van het vorige hoofdstuk; waarin sprekende voorkomt de Behouder van Israël in het laatste der dagen; Welke:
A. Verklaart hoedanig een genade Hij in het uiteinde der tijden zal oefenen omtrent de Joden, die zolang van de weg der waarheid waren afgedwaald, tot welker bekering de Heere ook gebruiken zou de tussenkomende dienst van de bekeerden uit de volkeren, vers 2-14.
B. Hij stelt voor de tekenen van Christus' komst in het vlees, welke de Joden dan zouden ter harte nemen, om weer te keren tot de Heere, vers 15,16.
C. Waaruit de Heere:
1. Een besluit maakt tot de wederbrenging van hen, die zolang als ballingen hadden omgezworven in een vreemd land, vers 17.
2. Daarop latende volgen een levendige vertoning van de manier en wijze op welke Efraim, dat is het Joodse volk, zich tot de Heere bekeren zal, vers 18,19. Invoege dat de Geest in dit hoofdstuk bezig is om te tonen de Hope Israëls in het laatste der dagen, en welke gronden er zijn om hun bekering te verwachten. Bijzonder wijst hij in het naast voorgaande op zulke wegen Gods, waarbij de Heere blijken doet dat Hij hetgeen buiten alle verwachting is, nochtans vervult, als daar was de bewaring van Christus voor de kindermoord, en Zijn wederbrenging uit Egypte.
a. Waarvan hij dus overgaat, vers 17: En er is verwachting voor uw nakomelingen, spreekt de Heere; want uw kinderen zullen wederkomen tot hun landpalen.
b. En welk zou toch hun gestalte zijn? Efraïm zou zich zo laten horen: Gij hebt mij getuchtigd, en ik ben getuchtigd geworden als een ongewend kalf. Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn; want Gij zijt de Heere mijn God, vers 18.
c. En ziedaar het gewrochte en de uitwerking daarvan, als Efraïm vervolgt in onze tekst: Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en zo vervolgens.
IV. Zodat onze voorgelezen tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen: *Een schone vertoning van Efraïms bekering en deszelfs uitwerkingen, zoals die onmiddellijk op de bekering volgen, en die ons zo klaar de natuur van de bekering vertonen, dat nauwelijks ergens in de Heilige Bijbelschriften een*

volmaakter model van de waarachtige bekering, bijzonder zo deze in haar beginselen gezien wordt, gevonden wordt. Woorden, die wij daarom ook niet ongevoeglijk geoordeeld hebben.
Och Heere, laten ze tot bekering mensen bewerken, en daartoe van u merkelijk gezegend worden! Amen.
V. Wij horen hier Efraïm:

I. Ten opzichte van de oorzaak aldus spreken: Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt.
II. Waarop hij dan laat volgen de uitwerkingen of gevolgen, als hij daarbij doet: Heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.

VERKLARING

I. Wat dan het eerste aangaat; wij horen Efraïm hier spreken van zijn bekering, zeggende: Ik ben bekeerd. En van de bekendmaking aan zichzelf, zeggende: Ik ben mijzelven bekend gemaakt. Wij horen hem dit met verzekering voorstellen, zeggende: zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt.
A. Efraïm betuigt hier dan:
1. Bekeerd te zijn; zeggende: Ik ben bekeerd.
a. Het woord in de Hebreeuwse grondtaal:
1. Zegt in het gemeen, rugwaarts gekeerd, terug gedreven worden. Of anders, weerkeren en daarheen zich te wenden waarvan men afgeweken is.
2. In het bijzonder wordt dit woord gebruikt ten opzichte van de geestelijke staat van de mens, om zijn bekering, of wederkering tot God uit te drukken.
b. Als de mens zichzelf recht onder het oog krijgt, zijn gedachten bedoelingen en wegen recht begint in te zien, zal hij erkennen en overtuigd staan dat hij van God afgeweken, en op glibberige paden van begeerlijkheden geraakt, in zijn verstand verduisterd, en in zijn wil onheilig is. Dat men echter zo tot Gods volzalige gemeenschap niet geraken zal; maar van weg veranderen, en de weg des levens kiezen moet, zal die overtuigde insgelijks moeten erkennen. God is het hoogste Goed, en tot deszelfs eeuwig genot was de mens geschapen en met Gods beeld verheerlijkt. Nu de mens van God en het goede is afgedwaald, moet hij noodwendig eeuwig rampzalig zijn; of indien hij eeuwig gelukzalig zal worden, dan moet hij tot God en tot het goede weerkeren. Dit was het dat de Heere Zelf door de mond van de profeet Jeremia Zijn volk tegemoet voerde: Zal men vallen, en niet weder opstaan? Zal men afkeren, en niet wederkeren? Jer. 8:4. En hiertoe strekte ook die vriendelijke vermaning, welke God door diezelfde profeet tot datzelfde volk deed, en die ook van het volk op een vriendelijke wijze beantwoord werd. De stem Gods was: Keer weder, gij afkerige kinderen; Ik zal uw afkeringen genezen. En het boetvaardige volk antwoordde: Ziet hier zijn wij, wij komen tot U, want Gij zijt de Heere onze God, Jer. 3:22.
c. Deze bekering:
1. Wordt somtijds God toegeschreven, voor zoveel deze is een werk Gods in de mens, die daardoor bekeerd wordt. In deze zin horen wij de Kerk smeken, Klaagl. 5:21: Heere, bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn; want Gij zijt de Heere mijn God.

2. Somtijds wordt ze ook de mens zelf toegeschreven, en wordt dan beschouwd als een werk van de mens door Gods genade, voor zoveel hij zich bekeert. In dit opzicht horen wij God zeggen, Hos. 14:2: Bekeer u, o Israël, tot den Heere uw God toe.
d. Waarin nu dat bekeren van de zondaar door God, en het weerkeren van dezelve tot God gelegen is; hoe zulks geschiedt en gewrocht wordt in de mens van God Zelf, Die door Zijn Geest in hem werkt de bekering ten leven, dat wordt bij andere gelegenheden breder aangetoond, ook jaarlijks over zondag 33 van de Heidelbergse Catechismus. Waarom wij tegenwoordig maar met een woord zeggen, dat de bekering, voor zoveel het een werk Gods is, betekent: Dat geestelijk genadewerk van God, waardoor Hij de uitverkoren zondaar dood in zonden en misdaden, een nieuw en geestelijk leven instortende, door middel van het Woord, vruchtbaar gemaakt door de Heilige Geest, hem van hart, leven en weg doet veranderd worden. Zodat hij een afkeer en weerzin krijgt van de zonde en van de weg des verderfs, trachtende die te vlieden en te verlaten; en integendeel een hartelijke en werkzame lust en poging in zich bevindt om Christus deelachtig te zijn, en onder Hem als zijn Leidsman, door de bewerking en invloed van Zijn Geest, God in waarheid te vrezen, en oprecht godzaligheid te betrachten.
1. Ziet, hierin bestaat kort de bekering, op welker begin het woord voerende Efraïm of Israël hier ziet. Dat ook genoegzaam af te nemen is uit de gewrochten die ze optelt, als die melding doet van het bekend maken aan zichzelf, het berouw, het kloppen op de heup, het beschaamd en schaamrood worden, hetwelk alle eerste uitwerkingen zijn van de bekering, wanneer het geloof in het hart van de zondaar wordt uitgestort, waardoor zij geopende ogen des verstands verkrijgt om het verfoeilijke van de zonde te kunnen zien, en toevlucht te nemen tot God in Christus, om genade en vergeving in Hem bij God te erlangen.
2. Tot zover was Efraïm nu ook gevorderd en door Gods almachtige hand bewrocht, dat ze gevoelig geworden was voor het beginsel der bekering, en zeggen kon: Ik ben bekeerd.
2. En ik ben mijzelven bekend gemaakt.
a. Dit:
1. Zetten sommigen over: Nadat ik ben bekend geworden. Dat is, nadat ik ben geworden een toonbeeld van de menselijke zwakheid, blindheid, onmacht en hardheid des harten. Evenwel hebben naar onze gedachten onze Nederlandse vertaalmannen de zaak het best getroffen. Want ofschoon die zaak ten volle haar waarheid hebben zal in de Joden, die wanneer zij lang genoeg als zulk een toonbeeld zullen zijn voorgesteld, ten laatste bekeerd, beschaamd en schaamrood zullen worden. Zo kan nochtans die ten toon stelling niet aangemerkt worden als de eigenlijke en werkelijke oorzaak van hun droefheid naar God en van hun heilige schaamte.
2. Waarom wij ons veel liever houden aan onze Nederlandse overzetters: Nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt.
a. En waarlijk, zolang de zondaar aan zichzelf niet bekend gemaakt wordt, zolang hij nog is in de natuurstaat, zo kent hij noch zichzelf, noch zijn ellendestaat. Hij ziet niet, en wil niet zien het vuile en verderfelijke van de zonde. Verduisterd zijnde in het verstand, door de onwetendheid die in hem is, door de verharding zijns harten, Ef. 4:18. Hij doet het kwaad met vermaak, tot zover, dat hij blijde is, en als van vreugde opspringt wanneer hij kwaad gedaan heeft. Zulk een verkeerde weet van geen schaamte. Hij heeft een hoerenvoorhoofd, en weigert schaamrood te worden.

b. Maar zo is het niet met degene die van God getrokken wordt, als met mensenzelen en touwen der liefde; die worden in en onder het beginsel van de bekering de ogen geopend, zodat hij:
*. Klaar en bevindelijk ziet zijn gruwelijke afwijking van God, de wangestalte van zijn ziel, en zijn onbetamelijkheid van al zijn doen en laten. Ja, hij ziet terug, hoe zijn ganse leven met gruweldaden is bezet geweest, en de zonden van zijn jeugd zelfs worden hem weleens van stuk tot stuk onder de ogen gesteld. Hij staat verbaasd dat hij zo gruwelijk is, en het niet eerder geweten heeft, zeggende: Wat heb ik gedaan? volgens Jer. 8:6.
**. Met gevoelige smarten wordt hij ook gewaar hoe strafschuldig en verdoemelijk hij voor God is; zodat hij moet uitroepen: Mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, als een zware last zijn zij te zwaar geworden, Ps. 38:5. En met Paulus wordt hij daarover bevende en verbaasd, Hand. 9:6.
***. Daarenboven wordt hem bij bevinding zijn onmacht ontdekt, dat hij gruwelijk, ongehoorzaam en tot alle goed werk ondeugende is, gelijk er staat, Tit. 1:6. En daarbenevens krijgt hij een gezicht van zijn natuurlijke onwilligheid en geestelijke blindheid. Dit doet hem ook wijzer onder de mensen spreken, en met de stokbewaarder vragen: Wat moet ik doen opdat ik zalig worde? Hand. 16:30.
****. Dit alles treft hem zo, en doet hem zo aan, dat hij al vele malen een eenzame plaats zoekt om daar bitter te wenen, met David, Ps. 32:5. Om aldaar te bidden, met Paulus, Hand. 9:11. En menigmaal moet hij ook in verlegenheid met de boetvaardige tollenaar uitroepen: O God, wees mij zondaar genadig! volgens Luk. 18:13. Deze bekendmaking van zich en aan zichzelf is de eigen oorzaak van het kloppen op de heup, het beschaamd en schaamrood worden.
b. En gaat altijd vergezeld met het beginsel van een oprechte bekering; waarom het ook hier met *en* daaraan wordt vastgemaakt.
B. Hiervan nu was Efraïm of Israël ten volle bij zichzelf bewust, en zegt daarom met zulk een verzekerdheid: Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt.
1. Immers konden zij daaraan niet twijfelen.
a. Dewijl zij hierdoor zo gevoelig in het hart geraakt en aangedaan waren, dat alles bij hen in beweging geraakt was.
b. Dewijl zij, zoals uit het laatste van het voorgaande vers blijkt, de Geest des gebeds en der bekering ontvangen hadden, Die ze had doen zeggen: Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn; want Gij zijt de Heere mijn God. Maar in zulk een is waarlijk het beginsel van de bekering, die in zijn hart gevoelt dat God zijn hart geneigd heeft om de bekering in oprechtheid van Hem af te smeken; want zo ooit, immers ook hier is dat woord waar: Die bidt, die ontvangt.
c. Doch daarenboven kon het ook niet anders zijn, of zij moesten door hun daden en uitwerkingen volkomen bewust zijn van de waarheid en oprechtheid van hun bekering, die God door Zijn Geest in hen had teweeg gebracht. Immers het beginsel der bekering moest in hen zijn, dewijl zij ook aan zichzelf waren bekend gemaakt, berouw hadden, en wat er meer in onze tekst volgt.
2. Dat nu Efraïm, zo bekeerd en aan zichzelf bekend gemaakt, echter in het laatste van het voorgaande vers bad: Bekeer mij, zo zal ik bekeerd zijn; dat geschiedde, omdat zij ondervonden:
a. Dat het zulk een moeilijk en allerzwaarst werk was, uit de banden en boeien der zonden geheel los te geraken.

b. Dat zijzelf geen genoegzame kracht hadden om hierin recht door te breken, en al deze banden los te maken.
c. Maar dat God met doorbrekende genade en kracht het Zelf in hen moest werken, zouden zij recht doorbreken, en alles wat hen tegen stond te boven raken. Efraïm was dan in waarheid bij aanvang bekeerd; maar zou dit werk in zijn begin niet blijven steken, maar zij doorbreken, dan moest God dat begonnen werk in hen met genade achtervolgen en Zelf voltooien. Ziedaar het eerste.
II. De uitwerkingen of gevolgen daarvan waren:
A. Zo worden ze in de tekst uitgedrukt: Heb ik berouw gehad. Heb ik op de heup geklopt. Ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden. Met deze volgende reden: Omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.
1. De eerste uitwerking daarvan was het berouw. Zekerlijk, zegt Efraïm, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad.
a. Het woord dat wij in de Taal van Gods Geest hier vinden, zegt in het bijzonder: Zulk een verandering van gemoedsgestalte, waardoor de mens zich mishaagt in datgene waarin hij tevoren vermaak en genoegen schepte.
b. Gelijk dan ook het berouw hebben, voor zoveel het een eerste uitwerking is van de bekering, voor het grootste gedeelte gelegen is in een bedroevend en smartelijk gevoel van de zonde en het gruwzame dat zich daarin opdoet, zodat hij nu daarvan een vijand en hater geworden zijnde, zich te enen male genegen vindt om dat snood en verderfelijk kwaad tegen te staan, en het tegengestelde goed te betrachten.
c. Zodat in dit berouw hebben vooraf gaat een gans smartelijk en bitter gevoel, als van een doorstoken en gewonde ziel, veroorzaakt uit een recht gezicht en gevoel van het dodelijke dat er in de zonde is, en de mens voor God dood- en doemwaardig maakt.
d. En om de natuur van dit berouw hebben wel te verstaan, zo moeten wij het voorzichtig onderscheiden van een ander, dat uit andere oorzaken voortkomt, en geenszins een uitwerking is van de waarachtige bekering. Waarom de Schrift ook gewaagt van een tweeërlei droefheid, der wereld en naar God, 2Kor. 7:10: De droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt de dood.
1. De droefheid der wereld gaat over het verliezen van de dingen der wereld, of over de zonden, als iemand van achteren gevoelt het verwijt, de gedurige kwelling en scherpe geseling van een ongeruste en wroegende consciëntie; waarom hij dan wel wenst dat hij dat kwaad nooit gedaan had. Dit berouw is zonder enig geloof, of heilzame toevlucht tot God in Christus, en zonder een waarachtige haat tegen het kwaad der zonde. Het komt alles voort uit schrik en vrees van een ontrust gemoed, dat voor de straf schrikt.
2. Maar die zich tot God in Christus oprecht bekeren, en in zich zien doorstralen die eindeloze menslievendheid, waardoor Hij Zijn eigen en geliefde Zoon niet gespaard, maar tot de kruisdood overgegeven heeft, om op een betamelijke wijze de God van zondaren te worden, die zullen met een geheel andere droefheid aangedaan, hartgrondig treuren dat zij die goede en goed doende God door hun zonden vertoornd hebben, en zich als weerstrevigen tegen Hem aangesteld hebben, waardoor zij Zijn volzalige gemeenschap en Vaderlijke gunst onwaardig geworden zijn. Zulk een droefheid is naar God, en spruit uit liefde, niet uit haat of afkeer van God. Deze droefheid naar God brengt de mens weer tot God, en doet hem in waar berouw met de verloren zoon uitroepen: Ik zal opstaan en tot mijn vader gaan, en ik zal tot hem zeggen: Vader, ik heb gezondigd tegen den Hemel en voor u, Luk. 15:18.

e. Zodat het waarachtig berouw uit een geheel andere bronader voortkomt, te weten uit liefde tot God, wetende dat Hij door de zonde onteerd is, en daarover zeer gevoelig aangedaan zijnde, smelt hij als in tranen weg; en nauwelijks zijn ogen durvende opheffen, smeekt hij om genade, niets meer vrezende dan zulk een heilige en goede God opnieuw door enige zonde te vertoornen. Zo wendt het deze nu tot de Heere met geween en met rouwklagen, Joël 2:12. En God opofferende een gebroken hart en verslagen geest, roept hij uit: Zijt mij genadig, o God, naar Uw goedertierenheid; delg mijn overtreding uit, naar de grootheid Uwer barmhartigheden, Ps. 51:3.
f. En dat de zaak zich waarlijk zo toedraagt, geeft Efraïm duidelijk te kennen, als ze dit hier tezamen voegt: Nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad; zo namelijk, dat het bekeren de grondoorzaak geweest is van dat berouw hebben, want het bekeren is voorgegaan, en het berouw hebben daarop gevolgd.
2. De tweede uitwerking wordt er zo bijgevoegd: En nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt.
a. Onder de gebaren die droefheid en grote weedom plachten te vertonen, vinden wij al van oude tijden af, niet alleen in ongewijde, maar ook in de Heilige Schriften vermeld, het slaan op de borst, het scheuren van de klederen, het wringen van de handen, het uittrekken van het hoofdhaar, en ook het kloppen op de heup. Bij welk volk deze gewoonte allereerst zijn oorsprong genomen heeft, valt zeer bezwaarlijk te bepalen, hoewel ons veel voorbeelden daarvan voorkomen bij de heidense schrijvers. Althans in het Woord van God vinden wij het gebruikt, Ez. 21:12: Schreeuwt en huilt, o mensenkind; want hetzelve zal zijn tegen Mijn volk, want het zal zijn tegen al de vorsten Israëls. Verschrikkingen zullen vanwege het zwaard bij Mijn volk zijn; daarom klopt op de heup. En hier in onze tekst wordt het nogmaals gebruikt.
b. Welke reden de Ouden gehad hebben om de droefheid van de ziel door het kloppen op de heup uit te drukken, kunnen wij niet zeker zeggen.
1. Het kan wel zijn, omdat de heup oudtijds een zinnebeeld van de sterkte van des mensen lichaam was, waarop het ganse gevaarte als rustende pleegt gehouden te worden. En omdat ook daar benevens de heup en lendenen, met elkander verwisseld, als zinnebeelden van de vruchtbaarheid en bekwaamheid tot voortteling gehouden werden. In dit opzicht kon het kloppen op de heup als een uiterlijk teken zijn van beklag over het verlies van kracht en sterkte, om van en uit zich voort te zetten.
2. Maar misschien is er nog wat anders in verborgen, immers onder Gods volk kon het ook beduiden dat zij, door de voortteling uit Adams heup of lendenen, zo zondig, ellendig en strafwaardig geworden, ermee erkenden dat het verderf uit hen zelf was.
c. Althans, wat daarvan ook zijn mag, dit is zeker, dat Efraïm hier op de heup kloppende te kennen geeft:
1. De overgrote droefheid van hun hart over al hun zonden, willende daarvan openlijk voor het oog van een ieder de blijken vertonen door het kloppen op de heup.
2. Zichzelf tegelijk beschuldigende en beklagende als de oorzaak van hun ongeval. Waarom wij ze zo horen uitroepen: En nadat ik mijzelven bekend ben gemaakt, heb ik op de heup geklopt.
2. Dat niet alleen, maar Efraïm doet er ook bij: Ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden.
a. De beschaamdheid in het gemeen, is een verlegenheid van de ziel over enige onbetamelijkheid haar of de haren aanklevende, gevestigd op de liefde tot zichzelf, doch voortkomende uit een geduchte vrees van smaad en verachting. Zodat ook de schaamte zelf van

kwaad doen afschrikt, en die misdaden die anderszins schijnen te vermaken, hatelijk doet zijn. Waarom ook de schaamte de bewaarster van de deugd pleegt bijgenaamd te worden, lerende de schande te vermijden, en niets te doen hetgeen deze veroorzaken kan. Deze beschaamdheid ondertussen is een dochter van de zonde. Zolang de mens met God in vriendschap leefde, was er geen reden van beschaming; maar toen zij Gods gebod overtraden, toen werden zij beroofd van Gods beeld, toen werden zij ontzet van hun sieraad, en toen werden zij beschaamd.

1. Er is nu een boze schaamte, die niet alleen een dochter, maar ook een straf is op de zonde, die een wroeging teweeg brengt in de consciëntie, en blijken vertoont van Gods toorn en ongenade; dat is de schaamte der goddelozen, welke David zijn vijanden toewenste, Ps. 35:4. Welke God de goddelozen bedreigd heeft, Jes. 65:13. En welke in de kinderen Gods geen plaats kan hebben, Ps. 25:3.

2. Doch er is ook nog een andere schaamte, die, ofschoon ze een gevolg van de zonde is, nochtans prijzenswaardig is, die haar beginsel heeft uit de eerbaarheid, voortkomende uit liefde tot de deugd, en die de ziel afhoudt van het kwade. Dat is die schaamte die in de goddelozen niet gevonden wordt, Jer. 6:15, Zef. 3:11; maar welke God Zijn volk aanprees, Ez. 36:32; en van welke Ezra spreekt, Ezra 9:6. Dat is ook de schaamte welke Efraïm hier bijbrengt als een gevolg van hun boetvaardigheid.

b. Wanneer nu deze schaamte haar zitplaats genomen heeft in het hart, zo pleegt zij zich ook wel in het uiterlijke te vertonen; daarom zegt Efraïm hier ook: Ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden. Gelijk ook dit schaamrood worden een onmiddellijk gevolg daarvan is; want door een gevoelige aandoening van de schaamte wordt het bloed, in een ongewone mate, door de slagaders tot het hart verzonden, en als tot het aangezicht voortgedreven, alwaar het in een blos en roodheid doorschijnt, vermits het zo schielijk door de aders vandaar niet wederom terug kan vloeien. Die roodheid, blozende op de wangen, is een bewijs van de verlegenheid der ziel. Daarom worden deze twee spreekwijzen zo dikwijls samen gepaard in de Heilige Schrift: Ik ben beschaamd en schaamrood geworden. Doch geenszins is ook te verwerpen het gevoelen van sommige godgeleerden, welke willen dat het Hebreeuwse woord in de grondtaal ook zoveel betekent als zich te verschuilen, te verbergen, te versteken. En dit komt hier dan bijzonder wel te pas. Efraïm, aan zichzelf bekend gemaakt, was zo verlegen dat het zich van schaamte wel had willen verschuilen en verbergen. Waarmee dan wordt te kennen gegeven:

1. Dat Efraïm zichzelf veroordeelde vanwege hun zonden, en met het vonnis des doods in hart en mond tot de Heere kwam.

2. Dat zij zichzelf verfoeiden, een walg van de zonden en van zichzelf hadden, Ez. 36:31.

3. Dat zij onder dit alles ook buiten zichzelf werden gedreven, om het leven buiten zichzelf in de Messias te zoeken, en onder de schaduw van Zijn vleugelen toevlucht te nemen, Ps. 36:8. Want die recht beschaamd en schaamrood is, zal het bij zichzelf niet zoeken.

B. Efraïm voegt er deze reden bij: Omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.

1. De smaadheid mijner jeugd, bepalen sommigen tot die zonden die Israël eertijds in de woestijn bedreven heeft. Doch met recht kan en mag dit uitgebreid en daaronder begrepen worden:

a. De erfzonde, waaruit alle dadelijke zonde spruit, Gen. 8:21.

b. Ook de zonde der jonkheid, Ps. 25:7. Deze tijd wordt uitgedrukt door het woord jeugd; dewijl de jeugd van mannen en vrouwen gewoonlijk de dagen van hun ongebondenheid zijn; wanneer de jaren toenemen, worden de mensen gewoonlijk bedachtzamer en matiger.

c. Men kan er ook door verstaan de ellenden die de Israëlieten, door hun buitensporigheden in vorige dagen gepleegd, over zich gehaald hadden. Zo wordt dat woord gebruikt, Jes. 25:8.
2. Zo vatten wij dit het liefst op, omdat er bij staat, die ik gedragen heb, die ik ondergaan heb, die ik gevoeld heb.
3. Dit wordt nu aan het vorige vast gemaakt met het woordje *ki,* van de onzen vertaald: *Omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.* Efraïm wil hiermee zeggen, de last van mijn vorige zonden weegt mij zwaar op het hart, en ik ben overtuigd dat al de ellenden en smaadheden die ik ondergaan heb, een rechtvaardige straf geweest zijn van mijn overtredingen, welke ik lang gepleegd heb in de tijd van mijn dartelheid, weerstrevigheid en ongehoorzaamheid aan God, Maar nadat ik bekeerd ben en mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik berouw gehad, op de heup geklopt, en ben daarover beschaamd, ja ook schaamrood geworden. Ziet, dit alles geeft Efraïm hier te kennen, als hij uitroept: Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb. Dat dit in Israël eens zal vervuld worden in het laatste der dagen, dat verwachten wij nog; het is niet alleen hier in onze tekst, maar op zeer veel plaatsen meer ook duidelijk beloofd en voorzegd, als bijvoorbeeld, Deut. 4:30, Jer. 33:20, Hos. 3:5, Zach. 12:10, Ez. 16:61.
Ziedaar, deze stof voor uw aandacht geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Dit, dat Efraïm hier van zich getuigt in voorzegging, ditzelfde moet aan elk onzer gewrocht en van ieder onzer ook ondervonden worden, of men kan niet zalig worden, volgens Hand. 26. Deze woorden van Efraïm vertonen zeer klaar de natuur van de waarachtige bekering, bijzonder zoals deze in haar beginsel ondervonden wordt. Is het nu niet billijk; ja, is het nu niet noodzakelijk dat wij dit aandringen op het gemoed, en dat elk zichzelf daarbij vergelijkt, en zo onderzoekt of hij de waarachtige bekering al deelachtig is? Ik wens immers dat ik spreek tot dezulken, welke in hun begrip en oordeel overreed zijn, dat zij zonder bekering eeuwig moeten en zullen verloren gaan. Althans, de Bijbel leert dat duidelijk, Luk. 13:3,5, en in zeer vele andere plaatsen. En daarom kan niemand vergewist zijn van zijn zaligheid, of hij moet ook vergewist zijn van zijn bekering.
A. Doch ofschoon de Bijbel dit zo duidelijk en uitdrukkelijk leert:
1. Nochtans hebben immers verre de meesten van u, toehoorders, daar geen aandoening, bekommering en verlegenheid over; is het niet zo? Gaat gij niet maar in uw leven en koers voort, zonder dit u aan te trekken, of het zo ter harte te nemen dat gij tot nadenken, staan en enige bijblijvende achterdocht omtrent uw staat geraakt? Wil ik u eens zeggen, waar u dit vandaan komt? Dit komt, van uw hardheid, waardoor uw hart onbekeerlijk is, Rom. 2:5; van uw diepe onkunde en onwetendheid, Ef. 4:18; van uw weerstaan van de Heilige Geest in Zijn ontdekkingen en overtuiging, Hand. 7:51; van uw gedurig verzuimen en versmaden van de aangeboden middelen, Matth. 22:3; van uw onmatige liefde tot de wereld en wereldse dingen, 1Joh. 2:15. Och! gave God dat uw ogen eens mochten open gaan, dat gij het zag!
2. Anderen van u, toehoorders, hebben allerlei voorwendsels, daar zij zich achter zoeken te verschuilen en te verbergen, en waardoor zij hun hart tegen de bekering verharden.

a. De een wendt zijn onmacht voor, dat zich te bekeren en aan zichzelf bekend te worden een gave Gods is, 2Tim. 2:25. Daar hun niet willen er waarachtig de eigen oorzaak van is, Matth. 23:37,38. In wie God het willen geeft, in die werkt Hij ook het werken, Fil. 2:13.
b. Een ander wendt voor dat hij alles doet wat hij kan, en gaat daar zorgeloos en gerust op heen, en zou met de jongeling wel zeggen: Wat ontbreekt mij nog? Matth. 10:20. Vertrouwende zo bij zichzelf dat hij een rechtvaardige is, Luk. 18:9.
c. Een derde wendt voor, al is hij naar buiten zo niet, dat hij het nochtans wel meent, en dat zijn hart goed is, Matth. 7:16-21, 15:18,19.
d. Een vierde zegt, ik bekeer mij wel, maar dat ik zo en zo blijf, dat is immers mijn natuur; dat wens ik dat God in mij zal dragen, en mij vergeven. Maar indien er waarachtig werk in uw hart was, dan zou dat u het meeste smarten, het diepste wonden, en daartegen het sterkste doen bidden en roepen, met David, Ps. 51:7,8,12; en met Paulus, Rom. 7:24.
e. Een vijfde wendt zijn staat en jaren voor, hij is nog zo jong; als hij wat ouder is dan zal hij zich bekeren. Maar weet dit, jongelingen en jongedochters, dat God om al deze dingen u zal doen komen voor het gericht, Pred. 11:9. Uitstel is hier afstel; wie weet hoeveel honderdduizenden dit reeds voor eeuwig in de hel beklagen, dat zij in hun jonge jeugd hun bekering uitgesteld hebben?
3. Zijn er daarenboven ook niet verschillenden onder u, toehoorders, die zichzelf in dezen jammerlijk bedriegen, zich wijs makende dat zij in de grond al bekeerd en aan zichzelf bekend gemaakt zijn, dat het met hen welgaan zal; daar zij ondertussen met een leugen in hun rechterhand, en met een ingebeelde hemel naar de hel gaan. U meen ik, toehoorders, die zulks van uzelf denkt:
a. Omdat gij enig leedwezen over uw zonden, en enige knaging daarover in uw gemoed gehad hebt. Heeft Judas dat ook niet gehad, en is hij echter niet onbekeerd gestorven? Matth. 27:3-5.
b. U ook, die zulks denkt, omdat gij ontroerd geweest zijt over de straffen die u overkwamen of nog boven het hoofd hangen. Dat had Achab ook, 1Kon. 21:27.
c. U ook, die dat van uzelf denkt, omdat gij een afkeer hebt, en aflaat van enige zonden, ja, voor enige tijd ze tegen gaat en bestrijdt, maar daarna wederom bedrijft. Dit toont Petrus, 2Petr. 2:20,21.
d. U ook, die zulks denkt, omdat gij enige goede dingend doet, gaarne hoort spreken van de waarheden, en ook al vrij wat kennis daarvan voor u hebt verkregen. Dat dit ook niet genoeg is, toont Paulus, 1Kor. 13:1,2.
e. U ook, die dat van uzelf denkt, omdat gij de tijd kunt noemen op welke gij benauwdheid over uw zonden gekregen hebt, of omdat gij eens een zware en langdurige overtuiging gehad hebt. Hebben Kaïn en Saul dat ook niet gehad?
f. U ook, die zulks denkt, omdat grote godzaligen u goedkeuren, en mede in hun gezelschap en oefening nemen. Hebben Simon en Demas dat ook niet gehad?
4. Maar dit zijn zekerder bewijzen van een waarachtige bekering, daar men staat op maken kan en mag:
a. Dat men aan zichzelf zo is bekend gemaakt, dat men klaar en bevindelijk ziet de wangestalte van zijn ziel en al zijn daden, dat men deswegens strafschuldig en verdoemelijk is voor God, mitsgaders zijn onmacht, natuurlijke onwilligheid en geestelijke blindheid; en dat dit alles zo gevoelig treft, dat hij gedurig een eenzame plaats zoekt om dat voor de Heere te belijden, Hem om genade te bidden, en tot Hem om ontferming te roepen, met David, Ps. 32:5, 51:3, 38:5.

b. Dat men een waar berouw heeft, en over zijn zonden treurt, Matth. 5:4. Dat men op de heup klopt, met zijn hart erkent, en openlijk belijdt en betuigt dat het verderf uit hemzelf is. Dat men beschaamd, ja ook schaamrood is, zichzelf veroordeelt, verfoeit, van zichzelf walgt, buiten zichzelf tot Christus wordt gedreven, en zich bij en in Hem verschuilt en verbergt.

B. Hebt gij voor uzelf nog geen kennis aan deze dingen, en durft gij het op die andere dingen, zo even genoemd, nog wagen en voortgaan? Het is een klaar bewijs:

1. Dat uw ogen nog gesloten, en dat gij nog onder de macht der duisternis en des satans zijt, 2Tim. 2:26.

2. Dat gij nog geen deel of lot hebt onder de heiligen, maar zonder zaligmakende genade en de gunst Gods, ja, zonder God in de wereld zijt, Ef. 2:12.

3. Dat gij nog ligt in uw zonden, en dat gij, zo stervende, zult verloren gaan; want er is geen vergeving zonder bekering, Ez. 18:27.

4. Dat uw eeuwige verdoemenis zal zijn uw eigen schuld, dewijl gij u weigert te bekeren, Hos. 13:9. Dat ze zal zijn rechtvaardig en gewis, omdat gij er u tegen verhardt, Ps. 95:8. Ja, dat ze eeuwig onverdraaglijk en zeer zwaar zal zijn, Mark. 9:44.

C. Och! mensen, dat dit uw hart eens raakte, en dat uw ogen eens open gingen; gij moet bekeerd worden en aan uzelf worden bekend gemaakt, of gij kunt niet behouden worden! De Heere drukke dit op uw harten!

II. Maar wat u belangt, gelovigen, die door de genade Gods voor uzelf al kennis hebt aan die dingen, en met Efraïm kunt zeggen: Zekerlijk, nadat ik bekeerd ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven ben bekend gemaakt, heb ik op de heup geklopt; ik ben beschaamd, ja, ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb.

A. Erken en roem hier de Goddelijke genade aan u, boven zoveel anderen, geschonken. Tracht meer en meer hierin door te breken, door al de beletsels heen. Bid veel dat God daartoe met kracht door Zijn Geest in u werkt. Zoekt het openlijk met uw gedrag ook te tonen dat gij waarachtig bekeerd zijt.

B. God zal u, en daarmee sluit ik uit Ps. 73:24, hier geleiden door Zijn raad, en namaals in heerlijkheid opnemen. AMEN.

VIJF EN VIJFTIGSTE LEERREDE

EZECHIËL 30:37

En Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des verbonds.

INLEIDING

I. **IN** de toorn gedenkt de Heere des ontfermens, staat er, Hab. 3:2. O! aanbiddelijke Wonderbron, vol en rijk van genade en barmhartigheid! Hij, Hij gedenkt des ontfermens in Zijn toorn, wanneer Zijn geduchte rechtvaardigheid vlekkeloos plaats ruimt voor Zijn goedertierenheid en barmhartigheden.
A. Waardoor Hij de verdiende straf der zondaren, of voor een tijd in Zijn lankmoedigheid verschuift en uitstelt, of door Zijn wonderlijke goedheid verzacht, of door Zijn bijzondere genade overdraagt op de Borg van het uitverkoren mensdom.
B. En waardoor Hij onder het wraak oefenen van Zijn grimmigheid over een zondig volk, ze geheel en al de eerste met de laatste niet verdelgt, maar nog enigen daaruit vrij bewaart van het vernielend verderf, hetzij tijdelijk of eeuwig treffende. Eist gij blijken? Door dit gedenken des ontfermens in de toorn heeft Jehovah God:
1. Uit de ganse verdorven hoop van het menselijk geslacht sommigen tot vaten der barmhartigheid voorgeschikt en afgezonderd.
2. Daardoor heeft Hij Noach in het midden van de alles overstromende en vernielende wateren van de zondvloed met de zijnen bij het leven bewaard.
3. Daardoor heeft Hij Lot met zijn twee dochters uit Sodoms verwoestende vuurvlammen gerukt, en behouden te Zoar overgebracht.
4. Eindelijk, door het gedenken des ontfermens in Zijn toorn zou Hij uit het midden van het weerbarstig en God tergend Israël, wanneer de grootste hoop van dat volk ten verderve zou vernield worden, echter ook nog enige weinigen behouden en zaligen door de Messias, op een heerlijke en uitnemende wijze.
II. Welk laatste stuk ons onder zonderling zoete en wonder aardige uitdrukkingen wordt geleerd en vertoond in de zo even afgelezen tekstwoorden.
III. Tot de profeet Ezechiël waren mannen uit de oudsten van Israël gekomen om de Heere te vragen, vers 1 van ons teksthoofdstuk. Aan welke de Heere hem belast dit te antwoorden.
A. Om ze beschaamd te maken: Dat zij geveinsd met de Heere kwamen raadplegen, vers 2,3. Dat hun vaders afgoderij in Egypte gepleegd hadden, vers 4-9. En in de woestijn, vers 10-26. En zij benevens hun vaders in het beloofde land Kanaän, vers 27-31.
B. Om hun te ontzeggen dat in de geest der oudsten van Israël was opgeklommen, als zullende geenszins gebeuren, namelijk, dat Israël onder de heidenen zou leven, voorspoedig, vrij van Jehovah's wetten, en vermengd met de volkeren, vers 32.
C. Om ze te betuigen dat Jehovah Koning van Israël zal blijven, en dat Hij dat volk weer zou brengen in hun land, dat toen in die tijd een woestijn der volkeren was, vers 33-36.

D. En om ze verder uit Gods Naam te verklaren, dat de Heere, ofschoon Hij dat volk zeer zwaar straffen en de meesten van hen in Zijn grimmigheid vernielen zou, volgens vers 38; dat, zeg ik, de Heere echter in de toorn nog des ontfermens gedenken zou, dewijl Hij onder datzelfde volk nog enige weinige uitverkorenen had, welke Hij voor Zich zou heiligen, en vervolgens zaligen zou, zeggende in onze tekstwoorden: En Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des verbonds.
IV. Zodat deze onze tekst in zich behelst*: Een verklaring van Gods genaderaad, om enige weinigen uit Israël te roepen, te heiligen en te zaligen.*
De Heere gebruike dit woord als een middel, en zegene het daartoe, opdat er sommigen onder ons ook onder geroepen, geheiligd en gezaligd worden! Amen.
V. In deze voorgelezen woorden zijn twee hoofdzaken onderscheiden te ontvouwen:

I. De Goddelijke verklaring van enige weinigen uit het Jodendom door een zaligmakende roeping uit het verderf te rukken, vervat in deze woorden: En Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan.
II. Een belofte, voor diegenen die Hij zo inwendig en zaligmakende roepen en voor Zich afzonderen zou, dan ook te heiligen, tot een God te zijn, en te bewaren in de genadestaat tot de staat der heerlijkheid, vervat in deze woorden: En Ik zal u brengen onder den band des verbonds.

VERKLARING

I. Wist de aartsvader Jakob door roeden van groen populierenhout en van hazelaar een kudde voor zich te verkrijgen, zoals wij in Gen. 30:37-41 lezen; o! de meerdere Jakob, Jakobs Heere, wil ook door een roede een kudde voor Zich afzonderen. Immers zo laat Hij door Ezechiël het Jodendom, in het eerste hoofddeel van onze tekst, aanzeggen: En Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan.
A. Degene Die hier sprekende van de profeet wordt ingevoerd, is de Heere HEERE, vers 36. Dezelfde Die in het vorige ook het woord voerde; waarom ons tekstvers aan de voorgaande met het woordje *en* wordt vastgeknoopt. Het is dan niemand anders dan de grote Zone Gods, Vorst Messias.
B. Degene tot wie Hij spreekt, is het huis Israëls, vers 30,31. Derhalve het Jodendom, de nakomelingen van vader Jakob.
C. Hetgeen er gesproken wordt, wordt niet uitgebracht *in praeterito, in de voorleden tijd*, maar *in futuro, in de toekomende tijd*; Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan.
1. Het grondwoord betekent hier:
a. Niet een koninklijke scepter of vorstelijke regeerstaf, als in Gen. 49:10. De gemene Latijnse overzetting heeft dit zo opgevat, maar daarin mis getast. Ook betekent dat woord hier niet een tuchtroede, als Spr. 10:13. Dat zou nog ruim zover van de rechte koers zijn. Het betekent hier ook geen herdersstaf, als Ps. 23:4. Dat zou hier ook gans niet wel gevat zijn.
2. Maar het grondwoord betekent hier *een vertienroede*, waarmee oudtijds, door een uit Levi's nakroost, het vee vertiend werd, om de Heere opgeofferd te worden. Want hier in deze plaats en met deze uitdrukking wordt duidelijk een toespeling gemaakt op de vertiening van het vee onder Israël, hetwelk dan onder de roede van de vertiener doorging. Ik lees er deze wet van aangetekend in Mozes' priesterboek: Aangaande al de tienden van

runderen en kleinvee, alles dat onder de roede zal doorgaan, het tiende zal den Heere heilig zijn, Lev. 27:32. Ook aangehaald, Jer. 33:13.
2. Als de Heere nu zegt, Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan:
a. Zo vergelijkt Hij het Joodse volk bij een kudde vee; dewijl het daar naar geleek: In menigte, zijnde een groot volk. In afzondering van en uit andere volkeren. In domheid, want ofschoon een os zijn bezitter kent, en een ezel de kribbe zijns heren; maar Israël heeft geen kennis, Mijn volk verstaat niet, zegt de Heere, Jes. 1:3. In afdwaling, telkens van de Heere afwijkende. En in het betamelijke nut, dat er de Heere van trekken moest.
b. En Hij verklaart dat Hij dat volk vertienen zou.
1. Niet door de tiende man van hen uit de Babylonische gevangenis weer in het beloofde land Kanaän te brengen, noch door de tiende man uit hen af te zonderen, om door een verderfelijke nederlaag en ondergang vernield te worden.
2. Maar door een tiende uit het Jodendom, met een hart veranderende genaderoeping over te brengen uit de rampzalige natuurstaat in de staat der genade en der heerlijkheid. Deze zaligmakende roeping wordt waarlijk zeer zoet en bekwaam onder deze spreekwijze in onze tekst uitgedrukt, met toespeling op de vertiening van het vee onder Israël. Want:
a. Gelijk al de kalveren en lammeren voor de vertiening met elkander tegelijk in één gemene stal waren opgesloten; zo zijn ook al de uitverkorenen voor hun krachtdadige en hart veranderende genaderoeping in dezelfde nare en ellendige natuurstaat met al de andere mensen; want zij zijn van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen, Ef. 2;3.
b. Gelijk al de kalveren en lammeren, de een al na de ander, uit de stal geroepen en gelokt werd; de besneden meesters zeggen mij, door het blaten en loeien van hun ouden of moeders, die daarom buiten aan het deurtje of venster van de stal gebracht en geplaatst werden. Zo worden ook de uitverkorenen tegelijk met zeer velen die verloren gaan, door de stem en het loeien van de moederkerk, en van de geestelijke opzieners, ik meen Gods heilgezanten en genadeboden, uiterlijk geroepen, genodigd en gelokt, om de rampzalige natuurstaat te verlaten, en Gods genade in Christus met hun ganse hart te omhelzen; en dit heeft ook al de Joden mogen gebeuren, als te zien is, Matth. 13:47,48, 22:1-14.
c. Gelijk van al het uit de stal geroepen vee maar een tiende gedeelte voor de Heere en Zijn heiligdom werd afgezonderd; zo zijn ook uit alle mensen in het gemeen, en in het bijzonder ook uit de Joden, verre het minste getal, niet juist net het tiende gedeelte, maar gelijk een tiende deel zeer weinig is van het geheel, zo ook maar zeer weinigen van de Heere in genade geëigend en door Zijn Geest aan Hem toegewijd; dat Jehovah God hier verklaart te zullen geschieden, en ons als geschied wordt betuigt en verzekert, Matth. 20:16, 22:14, Rom. 9:6,37, 11:5, en in vele andere plaatsen.
d. Gelijk het tiende met en door de vertienroede van de vertienende Leviet werd getekend. zo tekent ook de Heere Zijn uitverkorenen, boven de uitwendige roeping; en onderscheidt ze zo van alle anderen met de roede van Zijn Geest, volgens 2Kor. 1:21,22. Waar omtrent dit onderscheid echter is op te merken, dat daar het tot de tiende afgezonderd wordende vee, maar alleen uitwendig werd getekend; dat, zeg ik, daarenboven de uitverkorenen ook voornamelijk inwendig getekend en verzegeld worden door de wederbarende Geest, Ef. 4:30. Waar benevens zij ook een beginsel van een nieuw leven ontvangen, Ef. 2:5.
e. Gelijk verder het tiende van het vee met een rode kleur werd getekend, als de Hebreeuwse meesters ons eenparig verhalen; zo wordt ook aan de uitverkorenen en gelovigen, zelfs al op hun allereerste geloofsoefenende daad, de voldierbare en algenoegzame gerechtigheid van de Heere Jezus, zowel de dadelijke als de lijdelijke, toegerekend; en zij

ook als met een rode kleur getekend, door de besprenging van het bloed van Jezus Christus, zoals er staat, 1Petr. 1:2.
f. Gelijk zonder onderscheid de tienden getekend werden, of ze mannetjes of wijfjes, of ze zonder mangel of besmet waren, Lev. 27:33. Zo worden ook alle uitverkorenen zonder onderscheid van man of vrouw, van min of meer besmetting door de zonde, met de genade van een zaligmakende en hart veranderende roeping verwaardigd, volgens Gal. 3:28, 1Tim. 1:15.
g. Gelijk daarenboven het vee van de tweede vertiening niet kon of mocht gelost, of tot enig ander gebruik geschikt worden, Lev. 27:33; zo zijn de genadegiften en de roeping Gods ook onberouwelijk, zoals er staat, Rom. 11:29. Die zo een lam of schaap van de grote Heere Jezus geworden is, die zal niet verloren gaan in der eeuwigheid; niemand zal hem uit Zijn hand rukken, Joh. 10:28.
h. Eindelijk, gelijk het vee van de tweede vertiening, indien het geen gebrek of mangel had, aan de Heere geofferd werd, met besprenging van deszelfs bloed op het altaar. Zo worden ook de inwendig geroepenen aan de Heere opgeofferd, in het doden van hun oude mens, en hun bloed, hier versta ik thans door de werkzaamheden uit hun nieuw geestelijk leven voortkomende, worden de Heere toegewijd, en opgeofferd op het enige ware, tegenbeeldige Altaar Christus. En zo zijn zij tot roem van Gods vrije genade een koninklijk priesterdom, 1Petr. 2:9. Om hun lichamen te stellen tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, welke is hun redelijke godsdienst, Rom. 12:1. Als met een zoutverbond heeft de Heere hen daartoe voor Zich afgezonderd; daarom voegt Hij bij deze verklaring ook een belofte, van ze te zullen heiligen, tot een God te zijn, en ze te bewaren in het geloof en in de godzaligheid, zoals Hij in ons tweede tekstdeel erbij voegt: En Ik zal u brengen onder den band des verbonds.
II. De Heere laat niet varen de werken Zijner handen, leraart ons Israëls harpslager al biddende, Ps. 138:8. Wilt ge een bewijs? Hoor de Heere Zelf in onze tekst; Hij zegt daar tot diegenen die Hij onder de vertienroede had laten doorgaan en voor Zich afgezonderd: En Ik zal u brengen onder den band des verbonds.
A. De Heere wendt hier Zijn taal alleen tot de uitverkorenen, en reeds dan, als zij onder de verttienroede zouden doorgegaan zijn, inwendig geroepenen uit Israël, of tot degenen die uit Israël zouden bekeerd worden.
B. En Hij spreekt hier: Van de band des verbonds. Waaronder Hij hun belooft te brengen. Knopende dit met *en* aan het voorgaande.
1. De Heere spreekt hier dan van de band des verbonds.
a. Het is buiten tegenspraak dat men door het verbond hier gemeld, moet verstaan het verbond der genade, meermaals in de Heilige Schrift bij uitnemendheid, zonder enige meerdere omschrijving het verbond genoemd; want: Dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de Heere: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn, Jer. 31:33. Dat immers het genadeverbond zelf is.
b. De band van het verbond is als uit drie draden tezamen gestrengeld, die zeer nauw ineen geslagen, tezamen maar als één band des verbonds uitmaken.
1. De:
a. Eerste draad zijn de beloften Gods, welke Hij in het verbond belooft, waarmee Hij de uitverkorenen tot het verbond lokt en trekt; biedende hun aan Zijn eeuwige liefde in Christus, en belovende hun van alle kwaad te verlossen, hun tot een God te zijn, en door Zijn almacht en algenoegzaamheid hun te heiligen en te bewaren. Zo betekent de band

der koningen, Job 12:18, ook hun macht en sterkte. Dit alles belooft immers de Heere zeer duidelijk in het verbond der genade, Gen. 15:1, Jes. 54:10, Jer. 31:33, 32:37-41, en in zeer veel andere plaatsen; en verbindt Zich zo als met een band des verbonds aan de uitverkorenen, om ze dat alles uit genade in de gemeenschap van de Christus te schenken.
b. De tweede draad is de inwilliging, aanneming van de verbondsaanbieding door de inwendig geroepenen, waardoor zij zeggen en met hun hand schrijven, ik ben des Heeren, Jes. 44:5. En waardoor zij, in het geloof aan God en Christus in het verbond opdragende en overgevende, om maar alleen uit het geloof, om de gerechtigheid van de Borg, Die de enige Grondsteen is, gerechtvaardigd te worden, zichzelf ook verbinden om de goederen van God beloofd, door de gebeden in het geloof bij Hem, de Christus te zoeken, Jes. 27:16, Hab. 2:4, Rom. 3:7,8, 1Joh. 3:23. En zo is dit een band des verbonds, waarmee zij zich aan God en Christus verbinden.
c. De derde draad is de koninklijke wet der liefde, welke de wet van het genadeverbond is, daarom het verbond zelf genoemd, Deut. 4. Hiermee verbindt de Heere ze als met een band des verbonds, om langs deze regel dankbaar voor Zijn aangezicht in gerechtigheid te wandelen, en de heiligmaking in de vreze Gods na te jagen, Gen. 17:1, Gal. 6:16, en elders meer.
2. Deze stukken worden nu hier de band des verbonds genoemd, gelijk zij ook de banden, Jer. 5, en des Heeren en Zijns Gezalfden banden genoemd worden, Ps. 2:3. Dit geschiedt:
a. Omdat zij als een band liggen tussen de Heere en tussen Zijn bondsvolk.
b. Omdat al deze drie stukken tezamen genomen als een band, voor het vlees hard en moeilijk schijnen, ja, zeer vermoeiende en ondraaglijk voorkomen, Mal. 1:13, 3:15. Waarom het vlees die ook zoekt af te werpen, Ps. 2:3, Job 21:14, 2Petr. 2:19.
c. Omdat deze stukken het vlees als met een band binden en beteugelen. De mensen, die wederhorig waren, als door de band temmen en gedwee maken. En de uitverkorenen als door een band verbinden en verenigen met hun naasten, en onder elkander tot één lichaam, door hetzelfde geloof in Christus, en door de onderlinge liefde, dat de band der volmaaktheid en des vredes is, Kol. 3:14, Ef. 4:3.
2. Als de Heere nu aan deze inwendig geroepenen verder belooft dat Hij hun onder deze band des verbonds zal brengen, zeggende: En Ik zal u doen komen; of gelijk de onzen het ook zeer wel vertalen: En Ik zal u brengen onder den band des verbonds.
a. Zo belooft Hij daarmee in het gemeen dat Hij Zelf met Zijn verbondsbelofte hun zou voorkomen, lokken en trekken, en dat Hij het Zelf maken en in het werken zou, dat zij de verbondsaanbieding in het geloof inwilligen en aannemen zouden, en zich aan de verbondswet, als een regel van dankbaarheid zouden onderwerpen. Om langs deze weg de bewijzen van Zijn eeuwige en onveranderlijke liefde te smaken, en door Hem in genade bewaard te worden tot de heerlijkheid.
b. In het bijzonder belooft Hij hiermee aan de inwendig geroepenen:
1. Dat Hij hun tot een God zal zijn. Dit is toch Zijn verbond, dat Hij met hen maken zal … Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn, Jer. 31:33. Dat is God Zelf tot zijn Deel te krijgen, Klaagl. 3:24. En: Welgelukzalig is het volk wiens God de Heere is, Ps. 33:12.
2. Dat Hij hun Zijn Geest zal geven. Ik zal Mijn Geest geven in het binnenste van u, Ez. 36:27.
3. Dat Hij Zijn vriendschap aan hen zal schenken, evenals een vader aan zijn kinderen doet. Uit kracht van dit verbond werd Abraham dus een vriend Gods genoemd, Jak. 2:23.

4. Dat Hij Zijn vrede ook aan hen zal geven. De vrede uwer kinderen zal groot zijn, staat er zo in Jes. 54:13. Die vrede Gods gaat alle verstand te boven, Fil. 4:7.
5. Dat Hij Zelf de heiligmaking in hen werken en ze heiligen zal; want dit is ook Zijn eigen taal in dit verbond: Ik zal u een nieuw hart geven … En Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen, Ez. 36:26,27.
6. Dat Hij ervoor in staat, dat Hij hun in de staat der genade bewaren zal; zodat de vastheid van hun staat niet zal staan in eigen handen; want dan zouden zij er honderdmaal op een dag uitvallen; maar in de handen van hun onveranderlijke Bondsgod, Die Zelf zegt, Jer. 32:40: Ik zal een eeuwig verbond met hen maken, dat Ik van achter hen niet zal afkeren, opdat Ik hun weldoe. En Ik zal Mijn vreze in hun hart geven, dat zij van Mij niet afwijken.
7. Dat Hij hun ook telkens altijd hun zonden zal vergeven. Ik zal hun ongerechtigheid vergeven, belooft Hij daarom ook in dit verbond, Jer. 31:34. En wel zo:
a. Dat Hij al hun zonden, kleine, grote, bekende, onbekende, stoute, menigmaal herhaalde, uit zwakheid, uit verrukking, gedurig aanklevende, ook de zondigheid van hun natuur, geen uitgenomen, vergeven zal; want zo luidt Zijn eigen taal, Jer. 33:8: Ik zal ze reinigen van al hun ongerechtigheid, met welke zij tegen Mij gezondigd hebben; en Ik zal vergeven al hun ongerechtigheden. Ja zo:
b. Dat Hij ze in eeuwigheid vergeeft, en nooit wederom ophalen zal, volgens Jer. 31:34: Ik zal hun zonden niet meer gedenken. Nog eens, zelfs ook zo:
c. Dat Hij hun zonden voortaan met medelijden zal aanschouwen, gelijk een vader doet als zijn zwak kind valt, Ez. 34:31.
8. Eindelijk belooft de Heere hier ook dat Hij hen in de eeuwige zaligheid overbrengen zal. Ik geef hun het eeuwige leven, zegt daarom Christus, Joh. 10:28. Ziedaar toehoorders, wat deze belofte al in heeft, als de Heere hier zegt: Ik zal u brengen onder den band des verbonds.
3. Deze twee grote heilgoederen worden nu hier in mijn tekst aan elkander met de letter *en* vastgemaakt. En geen wonder; want:
a. Zij zijn onafscheidelijk aan elkander verbonden; want die de Heere roept, dezen rechtvaardigt Hij ook; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen verheerlijkt Hij ook, Rom. 8:29,30.
b. Daarenboven is de inwendige roeping het beginsel van al de genaden in de tijd, die daar altijd op volgen.

VERVULLING

Gelijk de Heere hier aan Israël beloofd heeft: Ik zal ulieden onder de roede doen doorgaan, en Ik zal u brengen onder den band des verbonds; alzo heeft Hij ook deze belofte vervuld aan het Joodse volk, nadat zij reeds uit de gevangenis van Babel in hun land waren weergekeerd, met de aanvang van het Nieuwe Testament, in de dagen van de Messias.
I. Toen heeft Hij ze als onder de vertienroede doen doorgaan.
A. Zij waren toen allen in de Joodse Kerk, als in een stal. De Heere Jezus heeft ze allen zonder onderscheid uit die stal gelokt, en het Evangelie gepredikt, Matth. 13:47,48, 21:1-14. Doch maar weinigen uit hen inwendig geroepen, Matth. 20:16. Het was maar een kleine kudde, Luk. 12:32. Dezen, die Hij inwendig riep, tekende Hij ook, de Heilige Geest hun daartoe belovende, Joh. 14, en daarna gevende, Hand. 2. Dezen besprengde Hij ook met Zijn bloed, 1Petr. 1:2.

B. En dat zonder onderscheid, van man of vrouw, hebbende zowel vrouwen als mannen die Hij inwendig riep, Luk. 10, Joh. 11. Zonder onderscheid ook, of ze grotere of kleinere zondaren waren, roepende ook wel een grote zondares, Luk. 7, en een tollenaar, Matth. 9, als anderen. Dezen volgden Hem, en gingen nooit weer terug, Joh. 6; maar droegen zich geheel aan Hem op, tot Zijn dienst, als blijkt uit Hand. 1 en 2.
II. Dezen heeft Hij ook onder de band des verbonds gebracht.
A. Want Hij lokte ze met beloften, Matth. 5:1-16. Hij gaf hun het geloof, Matth. 16:16,17. En deed hun de wet der liefde aannemen, 1Kor. 13.
B. En in het bijzonder toonde Hij hun God te zijn, en gaf hun Zijn Geest, Hand. 2. Hij gaf hun Zijn vriendschap en vrede, joh. 13, 14. Hij heiligde en bewaarde hen, Joh. 13:1, 17:12,17. En Hij vergaf hun de zonden en zaligde ze, 1Joh. 2:1,2, Hebr. 5. Zo heeft de Heere dan vervuld dat Hij hier beloofd had.

TOEPASSING

I. Leren wij hier dan uit in het voorbijgaan:
A. Dat het God is Die ons onderscheidt, door Zijn voorkomende genade, gelijk Paulus ook leert, 1Kor. 4:7. Dat wij ook tegen de Pelagianen staande houden. Dat de volharding der heiligen zeker is, uit kracht van Gods onveranderlijk verbond. Dat wij tegen de remonstranten ook vasthouden. En hoe God gewoonlijk met een volk handelt, aan wie Hij de genademiddelen geeft, evenals Hij omtrent en met Zijn oude volk handelde, handelt Hij ook met hen. Velen worden wel geroepen, maar weinigen zijn maar uitverkoren.
B. Toehoorders, wij allen worden ook uitwendig geroepen. Maar och, of wij ook geraakt waren onder de band des verbonds!
1. Elk onderzoeke hier zichzelf, hoe het in dezen met hem staat.
a. Zijt gij ook inwendig van de Heere geroepen? Is uw hart veranderd, en daarin als geheel omgezet; zodat hetgeen daar gij voorheen uw meeste genoegen en vermaak in vond, u nu tot een last geworden is; en gij nu uw meeste genoegen en vermaak vindt in maar voor de Heere te leven en tot Zijn dienst afgezonderd te zijn? Hieruit wordt de inwendige roeping het eerst en meest openbaar. Hoe staat het in dezen met u?
b. Hebt gij u wel met de Heere in verbondsonderhandeling ingelaten? Hebt gij de aanbieding Gods in het verbond ingewilligd, aangenomen en met uw hart er ja en Amen op gezegd, en u zo in het geloof aan God en Jezus geheel overgegeven? Wat zegt gij?
c. Is nog al uw heil en al uw lust in dat verbond? Met David, 2Sam. 23:5. Hebt gij daarom ook veel met Gods wet op? Is dat uw vermaak? En wenst gij maar gedurig dat uw wegen gericht werden om Gods inzettingen te bewaren?
2. Indien deze drie stukken in u niet gevonden worden, dan zijt gij tot nog toe niet van de Heere met de vertienroede van Zijn Geest aangeraakt, dan zijt gij nog in uw eigen ellendige natuurstaat, en dan zijt gij nog geboeid met de banden des doods en der hel.
3. Och, zag gij uw ellende eens! En raakte gij eens aan het wenen en schreien tot de Heere, met verzuchtingen dat Hij u ook eens met Zijn vertienroede wilde aanraken, en u onder de band des verbonds brengen. Deze band is een heerlijke band; elk die er onder komt is ze tot heerlijkheid. Het is een lieflijke en aangename band, want Jezus' juk is zacht en Zijn last is licht, Matth. 11:30. Het is ook een zalige band, men wordt er eeuwig door behouden.
4. Wilt gij wel doen, mensen daar het nog zo mee gesteld is, wij raden u dat gij gedurig op die plaats komt, daar de Heere met Zijn vertienroede harten raakt, dat is, onder de gena-

demiddelen, onder de prediking van Gods Woord; misschien zal het de tijd der minne ook eens worden; althans wij wensen het u van harte toe.

II. Maar tot u, gelovigen, die door Gods genade deze stukken al bij bevinding voor uzelf kent; tot u zeg ik:

A. Verblijd u dat uw namen geschreven zijn in de hemelen, Luk. 10:20. Verkondig de deugden Desgenen Die u geroepen heeft uit de duisternis tot Zijn wonderbaar licht, 1Petr. 2:9. Gij zijt toch dat volk dat Hij geformeerd heeft om Zijn lof te vertellen, Jes. 43:20. Scheid u hoe langer hoe meer af van de wereld, 2Kor. 6:17,18. En leef gedurig onder de band des verbonds door uw geloof.

B. En wees verzekerd gelovigen, uw Bondsgod zal u meer en meer afzonderen tot Zijn eer. Hij zal u liefhebben tot het einde toe, en telkens uw zonden u vergeven. Hij zal u bewaren, dat heeft Hij op Zich genomen. En hij zal u volgens Zijn verbondsbeloften ook eens opnemen in heerlijkheid, om dan eeuwig bij Hem te zijn. AMEN.

ZES EN VIJFTIGSTE LEERREDE

EZECHIËL 34:31

Gij nu, o Mijn schapen, schapen Mijner weide, gij zijt mensen; (maar) Ik ben uw God, spreekt de Heere HEERE.

INLEIDING

I. **DE** staat van het volk of de Kerk Gods hier op aarde, zelfs ook onder de dagen van het Nieuwe Testament, is wel zeer heerlijk en gelukzalig, doch echter ook onvolmaakt en veelszins gebrekkig.
A. Gelukzalig is de staat van Jehovah's keurvolk:
1. Om hun onverbrekelijke gemeenschap aan God, met hen verzoend in het bloed van Zijn Zoon, 1Joh. 1:3.
2. Om de genoegzaamheid en overvloed van de ware zaligmakende genade, die hun geschonken wordt; daarom worden zij gezegd in alles rijk geworden te zijn in Christus, 1Kor. 1:5. En dat God Zijn genade rijkelijk over hen heeft uitgegoten door Jezus Christus, hun Zaligmaker, Tit. 3:6.
3. Om de krachtdadige verdediging en bewaring Gods over hen tegen al hun vijanden, Joh. 10:28-30. Doch ofschoon zo gelukzalig:
B. Echter zijn de ware godzaligen ook nochtans in vele opzichten zeer gebrekkig; als:
1. In kennis, dewijl zij maar ten dele kennen en ten dele profeteren, en nu maar zien door een spiegel in een duistere reden, 1Kor. 13:9,12.
2. In heiligmaking, dewijl zij allen dagelijks nog in vele struikelen, Jak. 3:2. En daarom nooit kunnen zeggen dat zij niet gezondigd hebben, 1Joh. 1:10.
3. In geloof, dewijl zij nog gedurig moeten bidden: Heere, kom mijn ongelovigheid te hulp, Mark. 9:2.
4. Eindelijk, in de genieting Gods en gemeenschapsoefening met God, die gedurig gestoord en verhinderd wordt, wordende de volkomenheid en onophoudelijkheid hiervan voor de hemel bewaard.
II. In beide deze betrekkingen wordt de Kerk of het bekeerde volk van God onder het Nieuwe Testament beschreven en vertoond, in onze tegenwoordige tekst, in haar hecht verband met het vorige beschouwd zijnde.
III. Nadat God Zijn Goddelijk oordeel en gramschap met een wee had laten aankondigen, en uitdonderen over zulke herders in Israël. die zichzelf weidden, en niet de kudde die hun toevertrouwd was, in de eerste zestien verzen van ons teksthoofdstuk, zo voegt er de Heere een zware bedreiging bij over zulk kleinvee, die het overige der weiden met hun voeten vertraden, en de overgelaten wateren met hun voeten vermodderden, dat is, die de godsdienst en de genademiddelen voor anderen vruchteloos zochten te maken; die de zwakken met de zijde en met de schouder verdrongen en met hun hoornen stootten, dat is, die de zwakken klein achtten, verachtten en drukten, vers 17-21. Waarop God aan Zijn uitverkoren zwakke en onderdrukte schaapjes Zijn eigen Zoon, Vorst Messias, tot een

Herder belooft te zenden, vers 22-24. En waarop Hij dan verder een vertoog of voorzegging laat volgen hoe het met Zijn uitverkoren schapen dan vervolgens zou toegaan.
A. Aan de ene kant, zou hun staat dan gelukzalig zijn; want: De Heere zou ze door Zijn krachtdadige verdediging en bewaring doen zeker en veilig zijn in het midden van ontelbare vijanden en duizenden gevaren, vers 25,28. Zij zouden overvloed van alle zaligmakende genade hebben, vers 26,29. Zij zouden niet meer hun vijanden en onderdrukkers dienen, als oudtijds, vers 27. Maar zij zouden met God, als met een voor hen verzoend God door de Messias, gemeenschap hebben en oefenen, vers 30.
B. Maar aan de andere kant, niettegenstaande deze gelukzaligheid, zou echter hun staat nog veelszins ook gebrekkig zijn, volgens de woorden van onze tekst; alwaar hij der gelovigen gelukzaligheid wel herhaalt, hun uit Gods eigen mond belovende, dat Zijn gunst onveranderlijk tot hen blijven zal, hoe zij het ook maken mogen. Maar zo nochtans, dat hij deze onveranderlijke gunst Gods stelt tegen der gelovigen onvolmaaktheid en zondige zwakheid, vaststellende dat zij het hier op aarde gedurig bitter tegen Hem, de Heere, bederven zullen, en als mensen telkens jammerlijk zullen afdwalen en zich bezondigen, zeggende: Gij nu, o Mijn schapen, schapen Mijner weide, gij zijt mensen; (maar) Ik ben uw God, spreekt de Heere HEERE.
IV. Zodat deze tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen en vertonen: *Hoe de ware begenadigden, die des Heeren schapen zijn, nochtans maar mensen zijn, vol zonden en gebreken, doch dat de Heere echter hun Bondsgod is, en onveranderlijk in Zijn gunst blijft*. Woorden derhalve toehoorders, vol van heilzame onderwijzing en vertroosting voor zulke begenadigde zielen, die gedurig over hun zondige zwakheden en gebreken moeten klagen, en telkens moeten uitroepen, dat zij het voor de Heere verderven.
O algenoegzame God, mocht dit woord de zodanigen tot licht, besturing, zegen en vertroosting zijn! Amen.
V. Deze woorden behelzen in zich twee hoofdzaken.

I. Zij brengen de gelovigen onder het oog hoe zij hier op aarde nog levende, van de Heere aangemerkt worden, namelijk als mensen, die vol zonden en gebreken zijn, in deze woorden: Gij nu, o Mijn schapen, schapen Mijner weide, gij zijt mensen.
II. Zij stellen de gelovigen voor een uitnemende verzekering van Gods onveranderlijke gunst tot hen, zo uitgebracht: Maar Ik ben uw God, spreekt de Heere, HEERE.

VERKLARING

I. In dat eerste hoofddeel ontmoeten wij wederom onderscheiden: Een wonderzoete aanspraak aan de gelovigen. Gij nu, o Mijn schapen, schapen Mijner weide. Een getuigenis hoe de Heere ze hier op aarde nog levende, aanmerkt. Gij zijt mensen.
A. Wat aanbelangt de wonderzoete aanspraak, daarin zegt de Heere: Gij nu o Mijn schapen, schapen Mijner weide.
1. God spreekt hier met deze woorden Zijn volk aan, het huis Israëls, volgens het voorgaande dertigste vers van ons teksthoofdstuk. Dat zijn de ware gelovigen, die het Israël Gods zijn, niet naar het vlees, maar naar de Geest, Rom. 9:6-8, Gal. 3:20. Dat dezen hier alleen maar van Hem aangesproken worden, blijkt ook klaar uit hun beschrijving; want Hij noemt ze, schapen, Zijn schapen, en schapen Zijner weide.
a. De Heere noemt hier Zijn volk, de ware gelovigen, schapen.

1. Het Hebreeuwse woord, hier door schapen vertaald, wordt altijd *collective* genomen, en betekent nooit een schaap in het enkel getal, maar altijd schapen in het meerder getal; zodat de onzen het hier recht hebben overgezet door schapen.
2. Deze schapen kunnen hier geen anderen zijn dan de gelovigen. Niets is er gemener, dan dat die in het Woord onder de verbeelding van schapen voorkomen, als Ps. 95:7, Jer. 23:3, en elders meer. En met recht kunnen zij zo genoemd worden:
a. Eensdeels, om hun zondige onvolmaaktheden, welke in hen overig blijven in de staat der genade; waardoor zij:
*. Als schapen zeer geneigd zijn tot het afdwalen, en al dikwijls afdwalende en omzwervende worden bevonden; zodat een godzalige weleens moet belijden: Ik heb gedwaald als een verloren schaap, Ps. 119:176. En de gelovigen tezamen ook weleens betuigen: Wij dwaalden allen als schapen, wij keerden ons een iegelijk naar zijn weg, Jes. 53:6.
**. Dewijl zij als schapen ook bot, dom en onleerzaam voor hun grote Herder zijn; zodat Die weleens over hen klaagt, en betuigt verdriet aan hen te hebben, omdat zij Zijn wegen niet leren kennen, Ps. 95:10.
***. Dewijl zij als schapen ook dikwijls zeer onvoorzichtig zijn, gans onvoorzichtig zich in dit, en dan wederom in dat gevaar begevende, waardoor zij met Petrus weleens in de uiterste verlegenheid geraken en door een zondig middel zich trachten te redden, Matth. 26:69-74.
b. Anderdeels, om de velerlei ellende en menigvuldige zwarigheden welke zij onderhevig zijn.
*. Dan worden de gelovigen eens evenals de schapen zwak, zodat zij gesterkt; krank, zodat zij geheeld; gebroken, zodat zij verbonden; weggedreven, zodat zij wedergebracht; verloren, zodat zij gezocht moeten worden, volgens vers 4 van ons teksthoofdstuk.
**. Dan worden zij eens als schapen verstrooid, en moeten dulden dat zij het wild gedierte des velds tot spijs worden, volgens vers 5 van ons teksthoofdstuk.
***. Dan moeten zij ook eens als schapen dolen op alle bergen en op alle hoge heuvels, volgens vers 6 van ons teksthoofdstuk.
****. Daarenboven gaat de duivel gedurig om hen als een briesende leeuw, zoekende wie hij zou mogen verslinden, 1Petr. 5:8.
*****. Zij zijn dikwijls ook in groot gevaar door de valse profeten, welke in schaapsklederen tot hen komen, maar van binnen grijpende wolven zijn, Matth. 7:15.
******. En eindelijk, wat staan zij als schapen gedurig bloot voor de wolf, dat die ze grijpt, Joh. 10:12.
c. Inzonderheid mogen de gelovigen ook schapen genoemd worden, om hun prijzenswaardige hoedanigheden; de gelovigen zijn toch evenals schapen:
*. Van een zachtmoedige aard, daarom zachtmoedigen genoemd, Matth. 5:5.
**. Zij zijn ook als schapen geduldig, stil en lijdzaam onder de mishandelingen, dewijl zij hun zielen zoeken te bezitten in lijdzaamheid, Luk. 21:19.
***. Zij zijn ook als schapen oprecht, eenvoudig en onbedrieglijk; daarom pronken zij ook doorgaans met de naam van oprechten in des Heeren Woord, Job 4:7, Ps. 7:11, en elders.
****. Zij kennen ook als de schapen onderscheiden de stem van hun Herder. Mijn schapen horen Mijn stem, en zij kennen dezelve, zegt de Heere Jezus, Joh. 10:27.
*****. Zij zijn ook als schapen nuttig en profijtelijk, makende zichzelf allen zeer gaarne dienstbaar, met de apostel, 1Kor. 9:19.

******. Eindelijk, om alles niet op te halen, zij zijn ook als de schapen vruchtbaar; vervuld met vruchten der gerechtigheid, Fil. 1:11. En met opzicht op deze prijzenswaardige hoedanigheden noemt hun God ze hier voornamelijk schapen.
b. Dewijl Hij hier tot hen zegt, Mijn schapen. De gelovigen zijn de schapen van God en Christus: Omdat zij van eeuwigheid door God en Christus voorgekend zijn, al waren zij van Zijn stal niet, om echter toegebracht te worden, en met Zijn andere schapen te worden één kudde en één Herder, Joh. 10:16. Omdat Gods Zoon, als de goede Herder Zijn leven voor hen, als Zijn schapen, gesteld heeft, Joh. 10:11,15. Omdat Hij hen tot Zijn schapen geroepen en dadelijk gemaakt heeft, Joh. 10:27. Omdat de Heere Zich in hen, als in Zijn schapen, vermaakt, en al Zijn lust tot hen is, Ps. 16:3. Eindelijk, omdat zij door het geloof en de liefde zeer nauw verenigd zijn met God en Christus, en Hem volstandig volgen, Joh. 10:27.
c. Daarom noemt ze de Heere Jezus hier ook schapen Mijner weide. Zo worden de gelovigen ook genoemd, Ps. 100:3; en dat onder andere om deze redenen:
1. Omdat zij leden zijn van de ware Kerk, welke de weide genoemd wordt, vers 14,18 van ons teksthoofdstuk.
2. Omdat zij met elkander ook verenigd zijn door de banden van liefde en vrede, zodat zij tezamen als schapen in één weide vreedzaam grazen. Zij heten daarom ook vreedzamen, Matth. 5:9. Althans als het wel met hen is, dan benaarstigen zij zich om te behouden de enigheid des Geestes door den band des vredes, Ef. 4:3.
3. Inzonderheid noemt ze de Heere schapen Mijner weide, omdat zij de allerbijzonderste voorwerpen zijn van Zijn Goddelijke en herderlijke zorg; want God, in en door Christus:
a. Weidt ze als schapen Zijner weide, doende hen nederliggen in de grazige weiden van Zijn Heilig Woord. Hij voert ze zachtkens aan zeer stille wateren, onder het gebruiken der Sacramenten; hij verkwikt hun zielen door de invloeden van Zijn Heilige Geest, Ps. 23:2,3.
b. Insgelijks bezorgt hun de Heere al hetgeen zij tot zaligheid nodig hebben, zodat elke gelovige mag zingen: De Heere is mijn Herder, mij zal niets ontbreken, Ps. 23:1.
c. Daarenboven verdedigt en beveiligt Hij ze ook tegen alle vijanden, Joh. 10:28,29.
d. Eindelijk komt Hij ze ook te hulp in al hun noden. Als ze verloren zijn, zoekt Hij ze weer op; als zij weggedreven zijn, brengt Hij ze weer; als ze gebroken zijn, verbindt Hij ze; en als ze krank zijn, sterkt Hij ze, volgens vers 16 van ons teksthoofdstuk.
2. Gelijk het de gelovigen betaamt dat zij niet alleen de in hen overgebleven verdorvenheden leren kennen, maar ook dat zij hun genadestaat tot prijs van Gods vrije genade onderkennen, daarom spreekt hun de Heere hier ook zo nadrukkelijk aan, zeggende: Gij nu, o Mijn schapen. Als wilde Hij zeggen: Waarlijk, gij zijt Mijn schapen, daarvan verzeker Ik u, dat zalig voorrecht hebt gij.
B. Ofschoon nu de gelovigen zo zalig bevoorrecht zijn dat zij des Heeren schapen, schapen Zijner weide zijn, zij zijn evenwel maar mensen vol zonden, gebreken en velerlei ellende; althans, hun God merkt ze zo aan, als Hij hier in onze tekst tot hen zegt: Gij nu, o Mijn schapen, schapen Mijner weide, gij zijt mensen.
1. *Adam attem*, staat hier in de Hebreeuwse tekst, dat eigenlijk naar de letter vertaald zegt: *Een mens gij*. Het is zeker, dat deze woorden met een werkwoord moeten worden aangevuld, derhalve kan men hier lezen: Elk van u bewijst, namelijk met zijn daden en gedrag, dat hij een mens is. Of, het blijkt, namelijk uit alles wat gij doet en u ontmoet, dat elk uwer een mens is. Of, gelijk onze Nederlanders het hebben, gij zijt mensen.
2. De uitleggers vatten allen deze uitdrukking niet in dezelfde zin op.

a. Daar zijn er die willen dat in deze woorden alleen maar een verklaring zou zijn van de vorige zinnebeeldige uitdrukking, alsof de Heere hiermee alleen maar had willen te kennen geven dat Hij door die schapen geen beesten, maar redelijke mensen verstond. Doch dit was immers in het vorige, en wel duidelijk in het even voorgaande dertigste vers van ons teksthoofdstuk reeds duidelijk verklaard; de zaak sprak daarenboven daarvan.
b. Anderen willen, dat de Heere hiermee de waardigheid der gelovigen zou verheffen op deze wijze: Gij Mijn schapen zijt gelovigen, dat is, gij zijt waarlijk redelijke schepselen, gij beschouwt het hemelse, derhalve zijt gij de uitnemendste en voortreffelijkste mensen; andere mensen bij u vergeleken wordende, zijn maar als het redeloze vee. Ofschoon dit op zichzelf waarachtig is, de rechtvaardigen zijn toch voortreffelijker dan hun naasten, Spr. 12:26; nochtans menen wij dat zulks hier in deze tekst niet opgesloten ligt.
c. Maar wij stellen vast, dat de Heere met deze woorden, gij zijt mensen, Zijn gelovige schapen hier onder het oog brengt en betuigt hun zondige onvolmaaktheid, die ze hier op aarde gedurig en in alles aankleeft. In deze zin wordt dit Hebreeuwse woord *Adam* ook gebruikt, Ps. 49:13, en in verschillende andere plaatsen. zodat de Heere hiermee dan wil zeggen: Ofschoon gij Mijn schapen, schapen Mijner weide zijt, die Ik teder liefheb, nochtans zijt gij mensen, vol zonden en gebreken, die u telkens tegen Mij misgrijpt en bezondigt; dat zie Ik wel, dat weet Ik wel, als zodanigen ken Ik u.
1. En waarlijk toehoorders, de gelovigen zijn en blijven in deze zin mensen, zolang zij op aarde leven; gedurig bederven zij het wederom opnieuw tegen de Heere, telkens dwalen zij jammerlijk af, en bezondigen zich. Zodat Jakobus wel mocht schrijven: Wij struikelen allen in vele, Jak. 4:2.
2. De Heere weet dit ook wel; Hij kent ook de gelovigen als zodanigen; want Hij weet wat maaksel zij zijn, Ps. 103:14. Zeer aardig en zoet wordt dit in onze rijmpsalm zo uitgebracht: Wat de mens zij, dat bekent de Heere, Hij weet ook wel dat wij, vol van oneer, niet anders zijn dan stof en stank onrein.
3. Gelijk nu de gelovigen hun genadestaat moeten zoeken te onderkennen, om Gods genade te verheffen, alzo wil de Heere ook dat zij in gedachten en onder het oog zullen houden dat zij mensen zijn, vol zonden en gebreken, en dat zij gedurig en altijd daaraan gedenken, om recht vernederd te worden aan Zijn voeten, om ootmoedig te leren wandelen met de Heere hun God, Micha 6:8; en om de zonden en gebreken met alle ernst tegen te gaan.
II. Daartoe moet ze toch ook opwekken de verzekering van Gods onveranderlijke gunst tot hen, hetgeen ze hier zo wordt toegeroepen: Maar Ik ben uw God, spreekt de Heere HEERE. Wij ontmoeten hier: Een gegronde vertroosting, maar Ik ben uw God. Een verzekering daarvan, spreekt de Heere HEERE.
A. De gegronde vertroosting luidt: Ik uw God. Onze overzetters voegen het woordje *maar* erbij, en zetten dat daarom tussen haakjes. De Heere zegt dan hier: *Ani Elobaekem*, dat moeten wij lezen, *of Ik ben uw God*, zoals de onzen het hebben, of *Ik zal uw God zijn*, gelijk het anderen liever lezen, in vers 24 van ons teksthoofdstuk.
1. Met recht zetten onze overzetters het woordje *maar* hier vooraan, dewijl de Heere Zich in deze woorden tegen de mens over stelt. De mensen zijn zondig en veranderlijk; maar, wil de Heere zeggen, Ik uw God ben onveranderlijk. God is toch geen man dat Hij liegen zou, noch eens mensenkind dat het Hem berouwen zou. Zou Hij het zeggen, en niet doen? Of spreken, en niet bestendig maken? Num. 23:19.
2. De Heere is ook wel de God van alle mensen, als hun Schepper en Onderhouder. Hij was ook wel de God van alle Israëlieten, voor zover Hij ze van alle andere volkeren der

wereld onder de oude dag had afgezonderd. Maar hier in deze tekst noemt Hij Zich de God der gelovigen, en de God van Zijn schapen, op een allerbijzonderste wijze, dewijl Hij een verbond des vredes met hen gemaakt had, uit kracht van welke Hij hun tot een God was, volgens vers 24,25 van ons teksthoofdstuk.
3. De Heere verklaart hier nu zozeer niet dat Hij de God der gelovigen geworden was, dat ook wel de waarheid was; maar eigenlijk belooft Hij hier, dat Hij altijd onveranderlijk hun God zal zijn en blijven, als uit vergelijking van deze woorden met vers 24,25 van ons teksthoofdstuk blijkt. Zodat de Heere met deze uitdrukking ze dan belooft: In het gemeen, dat alles wat er in God is hun tot voordeel en ten goede zijn zal. Bijzonderder, dat Hij als hun God ze al de weldaden der genade en der heerlijkheid schenken zal. Maar allerbijzonderst belooft de Heere hiermee aan de gelovigen:
a. Dat Hij hun gedurig tot een Verzoening zal zijn, zodat al zijn zij zondige mensen, dat Hij nochtans hun ongerechtigheid zal vergeven, en hun zonden niet meer gedenken, gelijk Hij ook beloofd heeft, Jer. 31:24.
b. Dat Hij ze, ofschoon zij ellendige mensen zijn, die het gedurig voor Hem verderven, nochtans Zijn zaligmakende genade zo rijkelijk schenken zal, dat zij ondervinden zullen dat Hij hun God is, en nooit veranderd wordt, Mal. 3:6.
c. Dat Hij hen, die mensen zijn, vol zonden en gebreken, nochtans trapsgewijs en bij vervolg van tijd hier in dit leven aanvankelijk, en in de dood eens volkomen zal heiligen, gelijk Hij ook beloofd heeft, Jer. 32:38,40, Ez. 36:26,28.
d. Dat Hij hen, die zwakke mensen zijn, zal sterken en helpen, en ook ondersteunen met de rechterhand Zijner gerechtigheid, gelijk Hij hun beloofd heeft, Jes. 41:10.
e. Eindelijk, dat Hij ze, ofschoon zondige mensen, nochtans ook zeker het eeuwig en zalig leven in het hemels vaderland eens schenken zal. Het is toch des Vaders welbehagen hunlieden het Koninkrijk te geven, Luk. 12:32.
1. Dit goede Woord Gods behelst derhalve in zich al de goederen van het genadeverbond, en de ganse zaligheid van een uitverkoren zondaar; zodat men erover moet uitroepen: Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is; het volk dat Hij Zich ten erve verkoren heeft, Ps. 33:12.
2. En zo behelst dan dit Woord des Heeren ook een gegronde vertroosting in zich voor deze Zijn schapen, van welke Hij zo aanstonds gezegd had dat zij zondige mensen waren; alsof Hij zei: Ofschoon gij mensen zijt, die zondig, en somtijds ook al vrij ongelovig zijt; Ik zal nochtans uw God blijven, en uw ongeloof zal Mijn geloof niet te niet doen, dat zij verre, Rom. 3:3,4.
B. Omdat zwakgelovigen al veelmaals het tegendeel vrezen, zo zegt Hij hun God hier niet alleen te wezen, maar Hij bezegelt het ook tot hun verzekering, als Hij erbij voegt: Spreekt de Heere HEERE. Dit zou ook wel tot deze gehele tekst kunnen worden gebracht, maar allernaast behoort het tot deze laatste troostwoorden: Maar Ik ben uw God. Alles heeft God wel door de profeet Ezechiël gesproken hetgeen in deze zijn profetische rol vervat is, maar nochtans wordt dat hier van deze laatste uitdrukking in het bijzonder verzekerd.
1. Omdat deze in zich behelst de toezegging van zulk een zaak, waaraan de gelovigen zouden kunnen twijfelen, indien zij zagen op de zwaarte en grootte van hun zonden.
2. Opdat zij ten volle verzekerd zouden worden dat deze vertroosting Gods voor hen is, hoe onwaardig zij ook in zichzelf zijn.
3. En opdat dit des te diepere indruk in hun gemoederen zou maken, en ze des te levendiger onder het oog blijven, dewijl de Heere HEERE dit Zelf tot hen sprak.

a. En hoor eens Wie het is Die dit hier spreekt. Het is de *Adona*i, die Heere, die de grondslag en het onveranderlijke Fundament van Zijn volk Zelf is. En het is de *Jehovah*, die onveranderlijk is in al Zijn beloften.
b. Gelijk de gelovigen hier nu staat op mogen maken, dewijl Hij de onveranderlijke God is, Die hun dat hier verzekert, zo kan het trouwens ook niet anders zijn of Hij zal de God der gelovigen blijven, ofschoon zij zondige mensen zijn.
1. Want Hij heeft ze van eeuwigheid al vrijwillig liefgehad in Christus; Gods eeuwige liefde kan nu door hun zonden niet gebroken worden.
2. Daarenboven heeft Zijn Knecht David, hun Herder, Zijn ziel voor hen tot een schuldoffer gesteld, en ze met Zijn dierbaar bloed gekocht, welk bloed Hij niet tevergeefs kan uitgestort hebben. Zodat dan hun staat volzeker en onwankelbaar is.

TOEPASSING

I. Ziedaar toehoorders, hoe gelukzalig zijn de gelovigen, niettegenstaande zij zondige mensen zijn, zij zijn echter des Heeren schapen, schapen Zijner weide.
A. Al is het dat zij zich gedurig bezondigen, de Heere blijft nochtans hun God, die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat, Micha 7:18. Al is het dat zij telkens het tegen de Heere verderven, Hij blijft nochtans hun God, Die gedurig al wederom eens tot hun ziel zegt: Ik ben uw Heil, Ps. 35:3. Al is het dat zij mensen zijn, die vol zonden en gebreken zijn, Hij blijft nochtans hun God, en zal wel maken dat zij hoe langer hoe meer in Zijn inzettingen wandelen, en Zijn rechten bewaren en doen, Ez. 36:27. al is het dat zij zwakke mensen zijn, Hij zegt nochtans tot hen: Vreest niet, want Ik ben met u; zijt niet verbaasd, want Ik ben uw God, Ik sterk u, ook help Ik u, ook ondersteun Ik u met de rechterhand Mijner gerechtigheid, Jes. 41:10. En al is het dat zij zondige mensen blijven tot aan het uur van hun dood toe, Hij blijft nochtans ook hun God, die hen dan in heerlijkheid opneemt, Ps. 73:24.
B. Maar deze bemoedigende vertroostingen zijn geenszins voor alle mensen; het zijn alleen Zijn schapen, de schapen Zijner weide, die de Heere dit hier toeroept, en die Hij hiervan verzekert. Bijgevolg moet elk uwer allereerst voor zichzelf onderzoeken of hij wel in waarheid een schaap van de Heere, en een schaap Zijner weide is.
1. Deze mag met grond van zichzelf geloven:
a. Dat hij een schaap is:
1. Die gedurig tot zijn verootmoediging bevindt dat hij tot afdwalen en hinken geneigd is. Dat hij dom en onleerzaam voor zijn grote Herder is; en dat hij dikwijls zeer onvoorzichtig is.
2. Daarbenevens, dat hij telkens zwak, krank, gebroken en gekneusd is; dat hij gedurig verstrooid en dwalende raakt. Als ook dat hij onophoudelijk in gevaar is om door de helse leeuw, de valse profeten of de wolf gegrepen te worden.
3. Mitsgaders die werkzaam deze toeleg in zich bevindt, om toch zachtmoedig, lijdzaam, oprecht, profijtelijk en vruchtbaar te zijn. En die de stem van zijn Herder Christus onderscheiden kent.
b. Bijzonderder, dat hij een schaap van de Heere is. Indien hij een inwendige roeping kent, daar zijn hart onder veranderd is. Indien zijn hart door geloof en liefde aan de Heere verkleefd is. En indien hij een werkzame toeleg heeft om zijn Herder Christus in alles volstandig te volgen.

c. En allerbijzonderst dat hij een schaap van des Heeren weide is. Indien hij zich gedurig opdraagt en overgeeft aan zijn Herder Christus en Zijn bezorging. Indien hij bij Hem gedurig alles alleen zoekt. En zich maar dicht onder Zijn herdersstaf zoekt te houden.
2. Hebt gij geen kennis aan deze stukken, zijn die u vreemd, dan behoort gij zeker nog tot des Heeren schapen niet. Och! dat gij u dit aantrok, en het ter harte nam.
a. Des Heeren weide wordt alle dagen voor u nog open gezet, onder de prediking van het Evangelie, door de aanbieding van het genadeverbond.
b. Indien gij tot Zijn weide niet overgaat en inkomt, dan zult gij voor eeuwig een prooi zijn van de duivel, die helse leeuw. Och! kwam gij dan in waarheid maar terstond tot Zijn weide over, en gaf gij uw hart aan de grote Herder Christus, opdat Hij u Zelf in waarheid overbracht.
II. Maar gij, o schapen van des Heeren weide! tot wie dit woord behoort:
A. Erken gedurig Gods onuitsprekelijke genade jegens u met dankzegging, volgens Ps. 100. Houd onder uw oog dat gij zondige mensen zijt; laat u dit gedurig nederig, klein en ootmoedig voor de Heere maken. Zoek meer en meer het zondige in u verbroken te krijgen. Graaf gedurig in des Heeren weide met genoegen. En zoek maar in alles uw Herder Christus te volgen.
B. De Heere zal uw God blijven in der eeuwigheid, en u eens uit Zijn genadeweide overbrengen in Zijn weide der heerlijkheid. AMEN.

ZEVEN EN VIJFTIGSTE LEERREDE

EZECHIËL 36:31

Ik doe het niet om uwentwil, spreekt de Heere HEERE, het zij u bekend; schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen, gij huis Israëls.

INLEIDING

I. **GOD** kan nooit zoveel van mensen weer ontvangen, als Hij aan hen geeft.
A. Hij komt altijd tekort in het ontvangen, en zij aan Hem in het betalen. Zodat Hij, mag ik zo eens spreken, veel meer schade dan voordeel aan hen doet. Een heiden wist dit veel beter dan veel geveinsden onder de oude Joden, zeggende: Aan God, onze ouders en meesters, kunnen wij hun weldoen nooit betalen.
1. Van nature zijn wij allen berooide schuldenaars bij God, die Hem tienduizend talenten en meer schuldig zijn, en niet één penninkje hebben om te betalen, Matth. 18:24,25. Als wij ter wereld komen, komt Adams zonde als een erfschuld met ons, Ps. 51:7. En dat maakt ons niet alleen van nature kinderen des toorns, Ef. 2:3; maar ook verdoemelijk, Rom. 3:19. En wat brengen wij daarentegen anders mee dan naaktheid en tranen, bewijzen van onze armoede en onmacht tot betaling, en een voorbode van onze straffen.
2. En al is het dat de wedergeboren kinderen Gods door en uit de rijkdom van huns Vaders onuitputtelijke genade wel veel hebben; zo kunnen zij nochtans daarop niet roemen als op hun eigen; want zij hebben het alles van God uit loutere genade. En daarom kunnen zij er hun schuld ook niet mee betalen, maar blijven, nadat zij alles hebben gedaan dat zij doen konden, nog onnutte dienstknechten, die maar gedaan hebben hetgeen zij schuldig waren te doen, Luk. 17:10. Want gelijk zelfs David, die een voorbeeld van de Messias was, bevond, als hij op zijn goedheid zag, dat ze tot God niet raakte, Ps. 16:2, zo was hij verlegen als hij op zijn verplichting zag, wat hij de Heere zou vergelden voor al Zijn weldaden aan hem bewezen, Ps. 116:12. En als hij het alles doorzocht had, vond hij niets dan de offerande van dankbaarheid; die zij uit zijn mond niet alleen, maar ook met zijn hart en de handen Hem moet toebrengen, stellende zijn lichaam tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, Rom. 12:1.
B. Maar helaas! hoever komen allen hier tekort in het betalen van de renten van ware dankbaarheid, voor de grote hoofdsom van zoveel ontelbare weldaden naar ziel en lichaam aan hen bewezen. Zij moeten beschaamd en schaamrood staan voor God, als die zo weinig Gods weldaden beantwoord hebben met weldoen.
II. Althans met het overblijfsel van Jakob en van de ontkomenen van het huis Israëls, zou het zo ook gesteld zijn, gelijk uit de overtuigende aanspraak Gods aan hen blijkt in de woorden van onze tekst: Ik doe het niet om uwentwil, spreekt de Heere HEERE, het zij u bekend; schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen, gij huis Israëls.
III. Israël zat in Babel gevangen, en hun harpen hingen treurig aan de wilgen, wanneer de profeet Ezechiël tot hen uit Gods Naam deze gunstrijke toezegging sprak en beloofde:
A. Dat God wraak aan de vijanden en onderdrukkers van Zijn Kerk en volk doen zou, in de eerste zeven verzen van dit teksthoofdstuk.

B. Dat Hij hen zeer heerlijk herstellen, vermenigvuldigen en zegenen zou, vers 8-15.
C. Opdat evenwel niemand onder hen zou denken, indien de Heere ons gunstig is, indien Hij van harte ons zo genegen was, vanwaar komt ons dan dit alles? Waarom moeten wij dan in gevangenis sukkelen en treurig zitten? Maar opdat zij de eigenlijke reden weten zouden, om welke zij in zulk een nare toestand geraakt waren, betuigt de profeet ze uit des Heeren Naam dat God om hunner zonden wil, ter ere van Zijn heilige Naam, heeft moeten straffen en tuchtigen, van vers 16-20.
D. Doch niettegenstaande zij Gods heilige Naam ontheiligden onder de heidenen, echter belooft de Heere, o! wonder van ontferming Gods:
1. Dat Hij ze weer in hun land zou brengen, vers 21-24. En dat nog vrij wat meer is, dat Hij ze ook genadig van hun zonden reinigen, van hart veranderen en door Zijn Geest heiligen zou, vers 25-27. Ja, dat Hij, benevens deze geestelijke genadezegingen, ook allerhande lichamelijke voorspoed en welvaren aan hen zou schenken, vers 28-30.
2. Opdat zij toch maar voor God verootmoedigd zouden worden, vers 31. Niemand moest nu denken, o! zal de Heere ons redden, zal Hij ons uithelpen, zal Hij ons zoveel zegen geven, wat voor een volk moeten wij dan wel niet zijn? Foei! dewijl zulks te denken geheel onbetamelijk zijn zou, en ze van heilige schaamte voor de Heere terug zou houden, wil Hij hun daarvan anders onderrichten, zeggende in onze tekst: Ik doe het niet om uwentwil, spreekt de Heere HEERE, het zij u bekend; schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen, gij huis Israëls.
E. Waarop de Heere nog eens Zijn toezegging bevestigt, en toont dat Hij daarom van het huis Israëls verzocht zal worden, vers 33-38.
IV. Zodat onze tekstwoorden eigenlijk in zich behelzen en vertonen: *Gods onverdiende gunst aan Zijn volk, en de heilige schaamte die daaruit in hen moet geboren worden*. Waarlijk een allernadrukkelijkste stof voor des Heeren volk.
De Heere schenke er maar de bewerking van Zijn Heilige Geest bij, opdat dit woord hun hart diep mag treffen, en dat er veel heilige schaamte uit mag geboren worden. Amen.
V. Laat ons in de afgelezen woorden voornamelijk op deze drie zaken letten:

I. Op Degene Die hier sprekende wordt ingevoerd; het is, Ik, spreekt de Heere HEERE.
II. Op de personen die hier aangesproken worden. Gij huis Israëls.
III. Op hetgeen Hij tot hen zegt. Ik doe het niet om uwentwil, het zij u bekend. Schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen.

VERKLARING

I. Degene Die hier sprekende wordt ingevoerd is de Heere HEERE. Voorheen dan was Ezechiël bevolen uit de Naam van de grote God deze heilmare voort te brengen, en Gods oude volk zo aan te spreken: Ik, spreekt de Heere HEERE.
A. Met twee namen voert de grote God dan ontzaglijk dit woord *Adonai* en *Jehovah*, door *Heere HEERE* in onze overzetting uitgedrukt, of liever uitgestameld; gelijk er zo de Griekse overzetters, bij gebrek aan krachtiger woorden ook *Kurios, Kurios* voor gebruiken.
1. Het woord *Adonai* betekent het oneindig gebied van de Heere der ganse aarde, Zach. 4:14. Die is Heere van alles, boven alles, in alles; Die alles wat buiten Hem van Hem alleen is, Zichzelf altijd onderwerpt, en een volk in het bijzonder Zich tot een eigendom verkregen heeft, waarover het Hem behaagt genadig te heersen.

2. Het andere woord, *Jehovah,* onder Gods Namen uitmuntende, is een Naam Die in zijn oorsprong zijn of Wezen beduidende, het oneindig Wezen Zelf meldt, de ongeschapen Schepper. Dit is de Heere, Die wordende hetgeen Hij is, al Zijn beloften hun wezen en uitkomst wil geven in de Messias, ze zeker vervult, en hierom geen heil noch zegen Zijn volk wil weigeren.

B. Gelijk Hij nu door de mond van Zijn heilige profeten vanaf het begin der wereld gesproken heeft, Luk. 1:70, zo spreekt Hij hier ook, als met Zijn eigen stem, echter niet zonder middel, maar door de dienst van de profeet Ezechiël, hiertoe gelast en gezonden. Wie kan anders, dan Hij, toekomende dingen gewis voorspellen? Wie anders het voorzegde leveren? Wie anders dingen die niet zijn, bevelen te zijn, en roepen alsof zij waren? Geen mens die op de aardbodem leeft, geen engel daarboven weet hiertoe raad. Maar nu spreekt hier geen mensenkind, dan Ezechiël alleen; de Adonai Jehovah spreekt, aller dingen Heere, de grote God der goden. En zijnde hetgeen Hij is, Zichzelf altijd gelijk blijvende, geeft Hij onder alles wat uit en door Hem is, Zijn woorden, ook hun wezen en uitkomst, zowel harde dreigementen als minzame beloften.

1. Zijn alwetendheid kan daar niet missen; Zijn macht is niet te hinderen; Zijn raad is onveranderlijk; en Zijn Woord hierom onfeilbaar. Daarom zegt Hij ook Zelf: Ik ben de Heere Die alles doet, Die het woord Zijns knechts bevestigt, en de raad Zijner boden volbrengt, Jes. 44:14,16,25. Jehovah, Zich noemende met een Naam en eer, Die Hij aan geen anderen geven wil, stelt Hij zonderling Zijn eer hier in, dat Hij nieuwe dingen verkondigt, eer ze zullen uitspruiten, Jes. 42:8,9.

2. En hierin stelt Hij ook de eer van Zijn hoog gezag, dat alle zegeningen en weldaden van Hem zo voorspelt, hetzij welke middelen hiertoe gebruikt worden, van Zijn hand komen; dat Hij het licht zowel als de duisternis maakt, en het goede niet minder dan het kwade uit de mond des Allerhoogsten gaat, gelijk er staat, Klaagl. 3:38. Dit is Gods stem dan, en geen mensenstem: Ik, spreekt de Heere HEERE.

II. De personen die hier aangesproken worden, waren:

A. Het huis Israëls. Dat is het nageslacht van vader Jakob, het zaad en de naneven van de gezegende Israël. Thans, toen Ezechiël dit schreef in Babel, in slavernij en banden, en hun staat zo hopeloos en hulpeloos als iemand kon zijn. In hun eigen land waren zij verfoeilijk geweest voor de Heere, en zelfs waren zij in Babel door zulke grote oordelen niet verbeterd. Ziet, zulk een volk was het, die de Heere HEERE hier in onze tekst aanspreekt.

B. Hij spreekt ze buiten twijfel met deze naam, gij huis Israëls, hier aan, om hun afkomst onder het oog te brengen, als wilde Hij zeggen: De gedachtenis van uw afkomst behoort u tot nadenken te brengen en te overtuigen dat gij ontaard zijt van zulk een vrome voorvader. Een aanspraak, die een bijzondere kracht heeft op het gemoed, indien het niet geheel is afgebrand. Het is alsof men tegen een ondeugende zoon zei: Denkt welk een vrome vader gij gehad hebt, lijkt er dat wel naar? Foei! Het is een schande voor uw afkomst en geslacht, dat gij zo ondeugende zijt. Zo wil de Heere hier ook zeggen: Gij huis Israëls, gij hebt wel vrome voorvaders gehad, maar foei! het is een schande voor uw geslacht en vaders huis dat gijlieden zo ondeugende zijt. Want de Joden stelden grote roem daarin, dat zij uit zulke voorvaders gesproten waren, joh. 8:30, Rom. 9:5. Wel, nu waren zij uit de lendenen van die vrome patriarch Israël gesproten, die God vreesde, en ootmoedig voor Zijn aangezicht wandelde; zij moesten dan ook zijn voetstappen navolgen. Want een wandel van een bevoorrecht volk moet met hun voorrechten overeen komen, of anders is het tot hun schande en schaamte.

III. Dit is daarom hetgeen de Heere HEERE hier tot hen zegt: Ik doe het niet om uwentwil, het zij u bekend; schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen, gij huis Israels. Waarin wij moeten letten: Op hetgeen Hij hun toezegt en belooft, met deze woorden uitgedrukt: Ik doe het. Op de ontkenning, dat zij er de bewegende oorzaak niet toe waren, zo uitgebracht: Ik doe het niet om uwentwil, het zij u bekend. Op hetgeen hier van hen geëist wordt, het is: Schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen.

A. De weldaden die God hier aan hen belooft, worden wel niet uitdrukkelijk genoemd in onze tekst, maar uit het voorgaande vastgesteld, met de woorden: Ik doe het. Zullen wij dit enigszins in de haak vatten, wij dienen dan na te gaan op welke beloften deze uitdrukking, Ik doe het, slaat. En dan ook te onderzoeken waarom dit zo in de tegenwoordige tijd wordt voorgesteld.

1. De beloften waarop deze uitdrukking, Ik doe het, slaat; o, dat zijn wonderlijke toezeggingen Gods aan Zijn gunstgenoten. Niettegenstaande zij het slecht maakten, weinig indruk vertoonden, slordig en zondig leefden, ja, Gods heilige Naam onder de heidenen ontheiligden, zoals er in vers 21 van ons teksthoofdstuk staat. Echter belooft God aan hen wonderen te doen, en ze te zullen zegenen met lichamelijke en met geestelijke genadezegeningen.

a. De lichamelijke zegeningen, welke de God van hun vaderen belooft aan hen te zullen schenken, zijn voornamelijk deze:

1. Zei de vijand van hen: Heah! zelfs de eeuwige hoogten zijn ons ten erve geworden, ziende op het heiligdom, daar zij meester van geworden waren; waren zij als verwoest en opgeslokt, ja, op de klapachtige lippen en in opspraak van het volk gebracht, dewijl ieder smadelijk van hen sprak en ze beschimpte; waren zij zelfs een spot geworden van rondom, vers 2-4 van ons teksthoofdstuk; o, geen nood! De Heere hun God belooft dat Hij hun vijanden voor hun aangezichten eens beschaamd zal maken, zodat zij zelf hun schande zullen dragen, vers 5-7 van ons teksthoofdstuk.

2. Was hun land, als een land dat mensen opeet, en als een land dat hun volken beroofde, zodat zij als ballingen daarbuiten moesten omzwerven, vers 13; o geen nood! Ik, zegt de Heere, zal u uit de heidenen halen, en zal u uit alle landen vergaderen; en Ik zal u in uw land brengen, vers 24. Voorwaar een grote weldaad, die zover boven hun vermoeden was, als ze was buiten hun macht. Hun staat scheen wel hopeloos, maar bij God was niets onmogelijk.

3. Waren zij in hun vaderland voorheen menigmaal door zware oorlogen gedrukt, uitgeput en als verwoest geworden; o, de Heere zou ze, als Hij ze terug gebracht had, vermenigvuldigen en vruchtbaar doen zijn. Hij zou ze beter maken dan in hun begin, en zij zouden in het land wonen, dat is te zeggen, dat zij vrede zouden hebben, vers 11,28.

4. Hadden zij voortijds menigmaal onvruchtbare jaren beleefd, en honger moeten lijden; o, de Heere zou nu, als Hij ze terug gebracht had, tot het koren roepen, en dat vermenigvuldigen. Ja, Hij zou ook de vruchten van het geboomte en de inkomsten van het veld vermenigvuldigen, vers 29,30. Kortom, Hij zou hun uitwendige staat en toestand grotelijks zegenen en wonder heerlijk maken.

b. De geestelijke genadezegeningen, welke de trouw houdende Bondsgod Zijn uitverkorenen onder hen zou schenken, en die Hij ook Zelf belooft en op Zich neemt te werken, zijn voornamelijk deze drie:

1. Waren er bij hen zeer vele schulden tegen de Heere hun God, en was hun hart als een vuil vuilnisnest met allerlei drekgoden opgepropt; o, de Heere Zelf zou Zijn genadehand aan hen leggen; Hij wist wel dat zij maar verdorven brokken waren. Ik, zegt Hij daarom,

zal rein water op u sprengen, en gij zult rein worden; van al uw onreinheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen, vers 25 van ons teksthoofdstuk.
2. Hadden zij een hart dat geheel ondeugende was; o! hun God zou ook daartegen zorg dragen. Ik, zegt Hij, zal u een nieuw hart geven, en zal een nieuwe geest geven in het binnenste van u; en Ik zal het stenen hart uit uw vlees wegnemen, en zal u een vlesen hart geven, vers 26.
3. Zagen zij geen kans om godzalig en heilig voor de Heere te leven; o! ziedaar, hun Bondsgod weet er raad toe. Ik, zegt Hij, zal Mijn Geest geven in het binnenste van u; en Ik zal maken dat gij in Mijn inzettingen zult wandelen, en Mijn rechten zult bewaren en doen, vers 27.
2. Ofschoon dit alles nog toekomende was, echter wordt het hier in de tegenwoordige tijd uitgedrukt, alsof het reeds zijn vervulling had gehad, Ik doe het. Dit geschiedt om de zekerheid van deze toezegging, die God toch zo waarachtig en volzeker vervullen zou, alsof ze reeds daar gesteld was. Om te kennen te geven dat de Heere in de volgende tijden met Zijn volk telkens zo handelen zou. Opdat zij dit toch ter harte zouden nemen, en zich aantrekken, om zonder enig uitstel zich voor de Heere te verootmoedigen.
B. Doch wat was de bewegende Oorzaak van dit alles? Waren het Israëls verdiensten? Maakten zij het zo wel in Babel, dat God ze nu gebeterd ziende door de verdrukking, beloofde weer te brengen in hun land, en al deze tijdelijke en geestelijke zegeningen te schenken? O neen! Ik doe het niet om uwentwil, het zij u bekend, is hier de taal Gods tot hen.
1. Deze woorden zijn van een bijzondere nadruk, vanwege het bijgevoegde *memento*, het zij u bekend. Met deze uitdrukking wil de Heere zeggen: Weet en verstaat dit; bedenkt en overweegt het; gelooft en erkent het. Ja, laat het vrij veel beweging en aandoening op uw gemoed maken.
2. Ik doe ulieden al dit goed niet om uwentwil, omdat gijlieden zulks waardig zijt. Zou Ik u vergelden naar de vrucht uwer handelingen, dan moest Ik anders met u handelen. Zegt gij, om wiens wil deed het God de Heere dan, dewijl Hij toch zonder reden niets doet? Het blijkt uit vers 23 van ons teksthoofdstuk dat Hij dit deed om Zijn eigen eer, om Zijns groten Naams wil, om die te heiligen.
a. De mens is doorgaans groot gevoelend van zichzelf, en beeldt zich in, als hij boven anderen enig goed ontvangt, dat hij beter is dan die.
b. Van deze grond wil God Israël aftrekken; want het was een oud gebrek in hen, waartegen Mozes hun vaderen in zijn tijd ook al gewaarschuwd had, dat als God de vijanden voor hun aangezicht zou hebben uitgestoten, dat zij dan niet in hun hart moesten spreken, en zeggen: De Heere heeft mij om mijn gerechtigheid ingebracht om dit land te erven. Want Hij voegde er uitdrukkelijk bij: Niet om uw gerechtigheid, noch om de oprechtheid uws harten komt gij henen in, om hun land te erven, Deut. 9:4,5.
3. Als de Heere hier dan zegt, Ik doe het niet om uwentwil, het zij u bekend; zo wil Hij daarmee tonen dat niet alleen hun heil en verlossing van Hem was; maar ook, dat het alleen Zijn vrije genade en barmhartigheid was die Hem daartoe bewoog.
C. Geen wonder dan, dat de Heere hier ook van hen eist: Schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen. Het stuk waarover zij hier aangesproken worden, waren hun wegen. En er wordt geëist dat zij zich daarover schamen en schaamrood worden zouden.
1. Het stuk waarover zij hier dan aangesproken worden, waren hun wegen.
a. Gelijk het woord weg in de Goddelijke Schriften tot velerlei gebruik wordt overgebracht, zo is er ook, om maar alleen dat hier te pas komt te zeggen, niets gemener dan dat

de gehele levenskoers van een mens, de levensstaat, voorgaande en tegenwoordige manier van leven, met al zijn bedrijven en handelingen, met al deszelfs belangen en noodzakelijkheden, ook zijn weg genoemd wordt, Job 22:28, Ps. 119:26, Spr. 3:6, en elders. En de redenen van die benaming zijn ook haast te vinden.
1. Een weg heeft zijn begin en einde; zo ook de levensstaat van een mens, en hetgeen zij daarin bedrijven; zij worden door hun geboorte op die weg gezet, en zij gaan er van af met hun dood.
2. Op een weg is men in gedurige actie en beweging; zo dan de weg genomen zijnde voor hetgeen men er op doet, worden de bedrijven van een mens ook niet ongepast zijn weg genoemd.
3. Op een weg heeft men verschillende en zeer vele ontmoetingen, zo van vermaak als ook bijzonder van vermoeiing, ongemak en tegenspoed. Van de levensstaat van een mens is dat ook door ondervinding zeer bekend.
4. Een weg is een plaats van openbaarheid en zichtbaarheid. De dingen en gevallen die de mens in zijn levensstaat overkomen, zijn ook meest ontmoetingen die hem van buiten aankomen en openbaar zijn.
5. Op een weg heeft men ook een zeker oogmerk voor, en zij loop tot een zeker einde of plaats uit. De levensstaat en bedrijven daarin van een mens, daar heeft ook elk zijn bijzondere oogmerken in voor, en zij hebben ook een einde naar dat men zich gedragen heeft.
b. Uw wegen, zegt de Heere hier tot het huis Israëls; dat is, uw voorgaande en tegenwoordige manier van leven.
1. Israëls wegen nu, zoals uit het voorgaande vers blijkt, waren boos. Want let eens, toehoorders, zodanig was hun gedrag: Zij waren hard van aangezicht en stijf van hart, Ez. 2:4. Zodat zij weigerden met een week hart en beschaamd aangezicht zich voor de voeten van de Heere neer te werpen. Zij wilden naar des Heeren knecht, ja, naar de Heere Zelf niet horen, Ez. 3:7. Maar zij sloegen alles wat tot hen gezegd werd in de wind. Zij hadden Zijn rechten veranderd in goddeloosheid, meer dan de heidenen, en Zijn inzettingen, meer dan de landen die rondom hen waren. Want zij hadden Zijn rechten verworpen, en in Zijn inzettingen niet gewandeld, Ez. 5:6. Zij hadden zich besmet met, en schuldig gemaakt aan afgoderij, Ez. 6:3-7. Zij spotten met de oordelen Gods, Ez. 11:3. Zij hoorden naar de valse profeten en hun loze pleisteringen, en leunden zacht op hun armkussens, Ez. 13:10,18. Zij waren vol geveinsdheid, en onder schijn van als het ware God te vragen, spotten zij met God, Ez. 14:3. Zij waren vol snode ondankbaarheid, en gans trouweloos tegen God, Ez. 16:15. Zij beschuldigden de Heere van onrechtvaardigheid en wreedheid, Ez. 18:2. Zij waren meinedigen, Ez. 21. Ja, om alles maar ineen te trekken, zij bedreven gruwelijke zonden tegen de eerste en tweede tafel van Gods wet; dit deden hun profeten, priesters, vorsten en het volk, Ez. 22:25-29.
2. En gelijk het huis Israëls tevoren, toen zij nog in hun land woonden, hetzelve verontreinigden met hun wegen en hun handelingen, waarom de Heere Zijn grimmigheid over hen uitgoot, vers 17,18, zo maakten zij het nu onder de heidenen niet beter, maar zij ontheiligden aldaar Gods Naam, als er staat in vers 20 van ons teksthoofdstuk. Was het zo met het huis Israëls gesteld?
2. Geen wonder dan ook, dat zij tot schaamte geroepen worden, en dat de Heere tot hen zegt: Schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen.
a. Hetgeen hier van hen geëist wordt is schaamte.

1. In de Hebreeuwse grondtekst staat eigenlijk: Wordt beschaamd en beschaamd. Het is een Hebreeuwse manier van spreken. De Hebreeën, omdat zij in hun taal geen woord hebben waarmee zij de overgrootheid van iets kunnen uitdrukken, zijn gewoon dan tweemaal hetzelfde te zeggen, om de overgrootheid van het stuk ermee te kennen te geven. Hierom als zij willen zeggen dat een zaak zeer goed is, zeggen zij, het is goed en goed, Gen. 1:31. Zo ook hier; wordt beschaamd en beschaamd, dat is, zeer beschaamd, of, gelijk het de onzen vertalen, schaamt u en wordt schaamrood.
2. Schaamte is de dochter van de zonde. Indien er geen zonde geweest was, nooit was de schaamte geboren. Voor de val waren Adam en Eva beiden naakt, en zij schaamden zich niet, noch voor andere schepselen, noch voor God, omdat zij waren zonder zonde, en zo zonder schande, en zich niet konden schamen. Zij hadden geen andere klederen nodig dan hun kuise liefde onder elkander, hun majesteit voor de andere schepselen die zij beheersten, en Gods beeld voor God. Maar door de val werden hun beider ogen geopend, en zij zagen met schaamte dat zij naakt waren, en hechtten zij vijgenbladeren tezamen, en maakten zich schorten. Want door de zonde werden zij onrein bij zichzelf, lelijk en veracht bij de schepselen, en gruwelijk voor God. Daardoor werd het kleed van Gods evenbeeld verscheurd, en zij van hun majesteit beroofd, en zo werd hun naaktheid tot schande, en die schande tot schaamte; en dat deed ze omzien naar een deksel om hun naaktheid te bedekken. En gelijk nu de nakomelingen allen de zonden erven, zo ook de schaamte.
3. Doch de Heere heeft de dochter gesteld om de moeder te verslinden.
b. Er is onderscheiden soort van schaamte
1. Er is een zondige schaamte over het goede; en een heilige schaamte over het kwade.
2. Nog eens:
a. Er is ook een schaamte welke een straf van de zonde is, en die wordt door God:
*. De goddelozen opgelegd tot overtuiging van de rechtvaardigheid der oordelen Gods over hen, en deze gaat met schrik en vrees vergezelschapt. Zo dreigde de Heere de goddelozen: Gruwen zal ze bedekken, en over alle aangezichten zal schaamte wezen, Ez. 7:18. Zo staat er ook, Micha 3:7: De zieners zullen beschaamd worden, en de waarzeggers zullen schaamrood worden. Ja, God dreigt in het gemeen alle zondaars: Gij zult zekerlijk beschaamd en te schande worden, vanwege uw boosheid, Jer. 22:22.
**. Somtijds legt God dit ook tot kastijding Zijn kinderen op, als een verdiende smart over hun zonden. Zo moest Mirjam zeven dagen beschaamd zijn, Num. 12:14. En zo brengt het gezicht van de onvruchtbaarheid der zonde ook schaamte, Rom. 6:21.
b. Maar er is ook een schaamte die een grote deugd is, voor zoveel ze begrijpt een droefheid over de begane zonden en een haat daartegen, en een ernstig en aanhoudend zoeken van genade uit de Heere om ze te laten. Daarom hebben de vromen hun berouw, in hun vernedering over zonden, met deze woorden uitgedrukt: Ik ben beschaamd en schaamrood, Ez. 9:6. En daarom wordt ze ook hier geëist. Laat, wil God zeggen, uw hart geroerd, geraakt en ontsteld zijn door diepe droefheid over uw zonden. In het bijzonder wordt men zo beschaamd en schaamrood:
*. Als men een recht gezicht krijgt van zijn zonden, en daardoor recht aan zichzelf bekend wordt; zodat men met Efraïm moet betuigen: Zekerlijk, nadat ik aan mijzelven bekend gemaakt ben, heb ik berouw gehad, en nadat ik mijzelven bekend ben gemaakt, heb ik op de heup geklopt. Ik ben beschaamd, ja ook schaamrood geworden, omdat ik de smaadheid mijner jeugd gedragen heb, Jer. 31:19.

**. Als men zichzelf veroordeelt vanwege zijn zonden, en zo met het vonnis des doods in hart en mond tot de Heere komt; met de Kerk uitroepende: Wee mij dat wij zo gezondigd hebben, Klaagl. 5:16.
***. Als men zichzelf verfoeit vanwege zijn zonden, met een haat daartegen; gelijk Job zo zei: Daarom verfoei ik mij, en ik heb berouw in stof en as, Job 42:6.
****. Als men een walg heeft van de zonden, en daarom ook een walging krijgt van zichzelf, zoals er staat in vers 31 van ons teksthoofdstuk.
****. Als men met een heilige vrees vervaard is voor de zonde, en ertegen zoekt te waken en op zijn hoede te zijn, 2Kor. 7:11.
******. En eindelijk, als men onder dit alles ook buiten zichzelf wordt gedreven, om zijn leven buiten zichzelf in de Messias te zoeken, en onder de schaduw van Zijn vleugelen toevlucht te nemen, zoals er staat, Ps. 36:8. Want die recht beschaamd en schaamrood is, zal het bij zichzelf niet zoeken. Deze uitwerking behoorde Gods zegeningen en weldaden op hen te hebben; dit eist de Heere hier van hen, zeggende: Ik doe het niet om uwentwil, spreekt de Heere HEERE, het zij u bekend; schaamt u en wordt schaamrood van uw wegen, gij huis Israëls.

TOEPASSING

I. Mijn waarde vrienden, heeft nu de Heere in het uitwendige aan ons wel minder gedaan dan Hij hier in onze tekst omtrent het huis Israëls vaststelt? Immers neen.
A. Heeft Hij ook niet dikwijls onze vijanden en haters beschaamd gemaakt; en wanneer onze wederpartijders over ons opsprongen, en juichende uitriepen dat zij onze hoogten beklommen, en onze sterkten neergeworpen hadden, is God Zelf toen niet opgestaan om hun hoogmoed te beteugelen, en ze met schande te bedekken? Laat Spanje, laat Frankrijk spreken van vorige dagen; het is nog niet geheel vergeten wat God toen tot onze redding aan hen heeft gedaan.
1. Wonen wij niet tot deze huidige dag in dit ons gezegende vaderland, zitten wij hier niet elk als onder onze wijnstok en vijgenboom? Zonder dat God ons nog uit deze landen verstrooid heeft? Zodat wij in dit opzicht zelfs nog veel grotere zegen genieten dan het huis Israëls hier toegezegd werd.
2. Ofschoon de Heere ons ook voorheen door zware oorlogen hard gedrukt heeft, ja, wij als uitgeput en uitgemergeld zijn geworden; heeft de goede God ons echter thans niet al over de vijf jaren een gewenste vrede gegeven? Ja, daar wederom de staten en rijken in Italië met een oorlog gedreigd worden, mogen wij immers tot nog toe de vrede genieten?
3. Daar wij ook voorheen weleens schaarse tijden, duurte der levensmiddelen, en zo zeer kommervolle dagen beleefd hebben, geeft de Heere ons nu niet weer overvloed van alles? Is alles nu niet weer merkelijk in prijs gedaald?
B. De Heere doet dit ook niet om onzentwil, dat mag ieder onzer ook wel bekend zijn. Wij hebben het toch alzo stinkende voor de Heere gemaakt als het huis Israëls. Wij zijn ook stijf van aangezicht en hard van hart. Wij horen ook niet naar de Heere en naar Zijn knechten. Wij verwerpen ook Zijn rechten, en wandelen niet in Zijn inzettingen. Ja, wij staan ook schuldig aan al die ongerechtigheden en gruwelen waaraan het huis Israëls schuldig was.
1. Heeft het ons nu al beschaamd en schaamrood gemaakt van onze wegen, dat de Heere zoveel aan ons doet? En dat zo onverdiend? Ja, daar wij het tegendeel verdiend hadden? Wie is er tot zichzelf gekomen, en aan zichzelf recht bekend geworden? Wie veroordeelt

zichzelf voor de Heere? Wie verfoeit zijn vorige weg en zichzelf daarover? Wie heeft een walging aan zichzelf? Wie heeft een levendige en heilige vrees tegen de zonde? Wie vlucht buiten zichzelf naar Christus, om daar het leven te zoeken?
2. Waarlijk mijn vrienden, daartoe moet het komen, of het is te duchten dat de Heere moede zal worden met ons wel te doen. Och! dat elk daar dan zocht te geraken, zelfs de grootste en snoodste zondaars; indien zij recht beschaamd en schaamrood worden, wil de Heere Zich ook over de grootste zondaars ontfermen.
II. Wat u belangt gelovigen, heeft de Heere u, boven de uitwendige zegeningen die gij met anderen gemeen hebt, ook niet de geestelijke genadezegeningen geschonken?
A. Heeft Hij u niet besprengd met rein water, en u van uw onreinheden en drekgoden gereinigd? Zegt gij, daar sta ik voor, ik durf dit nauwelijks van mijzelf te geloven? Zijt gij niet als een geheel onreine tot Hem gekomen? Hebt gij Jezus' bloed en Geest daartoe niet gezocht? Ja, hebt gij, alles loslatende, u niet door het geloof in Christus' bloed geworpen, om alleen daardoor gereinigd te worden? Dan zijt gij gereinigd, hetzij gij het van uzelf gelooft of niet gelooft.
1. Is uw hart niet veranderd? Zegt gij, daar sta ik wederom voor, ik weet somtijds niet wat ik van mijzelf moet denken? Vindt gij nu geen andere genegenheden dan voorheen? Kan iets buiten God en Jezus u vergenoegen? Zijn de uitgangen van uw hart thans niet tot de Heere? Ziedaar, derzulker hart is gewis veranderd.
2. Vindt gij de heiligmaking in zijn allereerste beginselen ook niet in u? Ik weet wel, dat een gelovige daar veeltijds het allermeest voor staat. Maar vindt gij niet enig leven en enige werkzaamheid in uw hart? Is God en Jezus' beeld en deszelfs trekken u niet dierbaar? Is uw hart niet weleens gevoelig geraakt over uw gebrek in de heiligmaking? Wel, dat zijn bewijzen van de eerste beginselen daarvan.
B. De Heere heeft dit aan u gedaan, ook niet om uwentwil, het zij u bekend. Doch ik weet, dat elke oprechte dit dikwijls aan des Heeren voeten betuigt en erkent.
1. Maar gij moet u ook schamen en schaamrood worden van uw wegen, gij geestelijk huis Israëls. Niet alleen over uw voorgaande wegen, voor uw bekering; maar ook over uw gedrag daarna; waarin gij het gedurig tegen de Heere verderft, en met uw hart van Hem afwijkt.
2. Waarlijk, elk dient, naar zijn staat en toestand, zo beschaamd en schaamrood te worden, zullen wij verder zegen genieten. Ik sluit dan met die wens en bede tot allen, dat God elk, naar zijn staat, bij aanvang, vernieuwing of voortgang, recht beschaamd en schaamrood zal doen worden, om zich gepast voor Hem te vernederen. AMEN.

ACHT EN VIJFTIGSTE LEERREDE

Daniëls standvastigheid in het dienen van God.

DANIËL 6:11

Toen nu Daniël verstond, dat dit schrift getekend was, ging hij in zijn huis (hij nu had in zijn opperzaal open vensters tegen Jeruzalem aan) en hij knielde drie tijden des daags op zijn knieën, en hij bad en deed belijdenis voor zijn God, ganselijk gelijk hij vóór dezen gedaan had.

INLEIDING

I. **VELE** en menigvuldig zijn de gescherpte pijlen en de doordringende schichten des satans, welke hij aanlegt tot verderf van Gods gunstgenoten.
A. En onder deze kunnen met recht voor de gevaarlijkste doorgaan, die hij, of als een engel des lichts uit schijn van vriendschap en met schone beloften al strelende aan het hart brengt, of ook als een brullende leeuw onder het bulderen van vervaarlijke dreigementen op hen afschiet.
1. Hier openbaren zich de snedige en loze vonden van die prins der duisternis, die, afgericht op alle boosheid en bedrog, zeer aardig zijn rol weet te spelen, en door de bedrieglijke wereld, welke hij te hulp roept, de onnozelen met weelde en wellust kwekende, te overrompelen. Deze stelt hij dan voor als een andere Circe, die met een wonder schoon gelaat de onvoorzichtigen, gelijk het volk van Ulisses, binnen haar opgesierde poorten nodigt, die ze gebiedt op heerlijke stoelen en vergulde tronen te zitten, die hun delicate lekkernijen opdist; maar ondertussen haar smakelijk brood en lieflijke wijn met schadelijk venijn vermengt, waardoor ze van hun verstand beroofd worden.
2. Ook bespringt hij de gelovigen wel als een woedende leeuw, met vreselijke bedreigingen, die hun de grootste wreedheden daar men ooit van hoorde reppen, doen smaken, die als een jacht van onrein gedierte tot een roof op hen neerstorten, die als een bruine nevel ze overtrekken, en die als een zwarte rook uit de oven uitberstende, zich verspreidt om ze overal te bedekken.
B. Gelijk het nu:
1. De plicht is van elke gelovige zich niet te laten verlokken door deze bedrieglijke verleidingen, maar te treden in de voetstappen van Mozes, die zijn ogen niet verblindde door de stralen van een geheel Egyptisch koninkrijk, Hebr. 11:24-26; en in de voetstappen van Hem Die meerder is dan Mozes, de Heiland der wereld, Welke op het vertonen van al de koninkrijken der aarde die rijke aanbieding te enen male versmaadde, Matth. 4:8-10.
2. Alzo moet het ook de voorzichtige kloekmoedigheid der godvrezenden wezen tegen die vervaarlijke dreigementen als een belegerde stad op hun hoede te zijn, geklonken in het staal van waarheid en godsvrucht, voorzien met het schild des geloofs, zodat die vurige pijlen van hen afstuiten tot schade van de aanlegger.

II. Een doorluchtig voorbeeld verstrekt ons hier die edelmoedige Daniël, volgens de woorden die wij uw aandacht zo aanstonds tot een tekst voorlazen, in hun samenhang maar een weinig beschouwd zijnde.
III. Darius de Meder het koninkrijk van Babel ontvangen hebbende omtrent twee en zestig jaren oud zijnde, nam voor om Daniël boven zijn honderd en twintig stadhouders te verheffen, en zo over het gehele koninkrijk te stellen, volgens de vier eerste verzen van ons teksthoofdstuk. De vorsten en stadhouders werden hierover met nijdigheid tegen Daniël ontstoken, volgens vers 5, en zij bewogen de koning een bevel te geven en een gebod te tekenen dat in dertig dagen niemand iets bidden zou dan van de koning alleen, op straf van in de kuil der leeuwen te zullen geworpen worden, volgens vers 6-10. Daniël, niettegenstaande dit getekende bevel des konings en die schrikkelijke bedreiging van in de kuil der leeuwen geworpen te worden, liet zich echter daardoor van het zoeken en dienen van God niet afschrikken noch aftrekken, maar bad driemaal des daags, en deed belijdenis van zijn zonden, ganselijk gelijk hij tevoren gedaan had, volgens onze tekstwoorden. Breder hoeven wij hier de samenhang niet op te halen.
IV. Deze tekstwoorden behelzen dan eigenlijk in zich, en vertonen: *Daniëls standvastigheid in het dienen van God, niettegenstaande het vervaarlijke dreigmeent waarmee zulks verboden was.* Een voorbeeld, in welke de standvastigheid gestegen is op haar troon. Een voorbeeld, hetwelk een sterke keten uitlevert om zielen tot de oefening van zulk een godvruchtig gedrag ook te trekken. En een voorbeeld onze aandacht, en nog veelmeer onze navolging waardig.
O God, zegen het daartoe, dat verschillenden van ons tot navolging van Daniël erdoor gemaakt worden! Amen.
V. In deze tekst ontmoeten wij:
I. Hetgeen Daniël aanleiding gaf om deze zijn standvastigheid in het dienen van God te betonen. Toen nu Daniël verstond dat dit schrift getekend was.
II. Zijn standvastigheid zelf in het dienen van God, welke driezins wordt beschreven. Ten opzichte van de plaats waar; Hij ging in zijn huis (hij nu had in zijn opperzaal open vensters tegen Jeruzalem aan). Ten opzichte van de manier waarop: En hij knielde op zijn knieën, en hij bad, en deed belijdenis voor zijn God. Ten opzichte van de tijd wanneer: Drie tijden des daags, ganselijk gelijk hij voor dezen gedaan had.

VERKLARING

I. In het eerste ontmoeten wij:
A. De persoon daar hier van gesproken wordt; dat is Daniël. Hetgeen hem aanleiding gaf om zijn standvastigheid te betonen. Toen hij nu verstond dat dit schrift getekend was.
1. Daniël is een van diegenen geweest, welke door Nebukadnezar van hun zoete vrijheid waren beroofd, en in gevangenis uit Jeruzalem naar Babel weggevoerd.
2. Daniël was een jongeling uit koninklijk zaad, aan welke de natuur en de genade hun allerschoonste hadden ten koste gelegd; voorzien met alle schoonheden van lichaam en geest. Hij was van de koning van Babel verkoren om onderwezen te worden in de spraak der Chaldeeën, om te staan in des konings paleis, en op deszelfs dienst te passen, en om naderhand in aanzienlijke bedieningen gebruikt te worden.
3. Daniël was van de Hemel met een zonderling verstand boven anderen begaafd; hij was van God tot een grote tolk van Zijn geheimen gemaakt, hij openbaarde boven al de sterrenkijkers en waarzeggers dromen en gezichten, waarom hij bij die koningen in grote

achting is geweest, zijnde daarvan met voortreffelijke geschenken vereerd, en tot hoge staten verheven boven zijn medegenoten, zelfs boven de overige vorsten in Babel.
4. Daniël gedroeg zich in alles zo verstandig, voorzichtig en getrouw, dat er geen vergrijp noch misdaad in hem gevonden werd, ja, zelfs geen gelegenheid om hem daarvan te beschuldigen, volgens vers 5 van ons teksthoofdstuk.
B. Deze Daniël was het:
1. Die om zijn grote geest en wijs beleid het voorwerp werd van de allerdodelijkste haat der Babylonische vorsten, welke geweldig staatzuchtig zijnde zijn naam en faam bij de koning poogden verdacht te maken, hetwelk, dewijl hun hiertoe stof ontbrak, niet kon volvoerd worden zonder slinkse wegen van bedrog en geweld in te slaan. En ziet eens wat al wrede monsters die bitse nijd in deze mensen uit hun boezem schudt. Cicero zegt, dat de nijd de deugd vergezelt, en de goeden doorgaans vervolgt. Hij voegt er op een andere plaats bij, dat de nijd een ziekte is, welke uit eens anderen voorspoed ontstaat. Augustinus zegt: De nijd is een haat van het geluk van een ander, ten aanzien van de meerdere dat hij de mindere is, ten aanzien van de mindere dat hij niet gelijk worde, en ten aanzien van gelijken dat die niet zij gelijk hij.
2. Indien ooit de nijd met haar vuile aard zich in iemand vertoonde, zo vertoont ze zich hier in deze vorsten. Dit schrikkelijk gedrocht broedde vast, en had alrede een heilloos slag van vervloekte jongen in het hol van hun hart geworpen. Want deze stadhouders Daniël niet kunnende achterhalen in zijn hoge bediening, waarin hij zich oprecht en voorzichtig gedroeg, zo meenden zij, door dit beest opgehitst zijnde, een middel gevonden te hebben om hem te betrappen in zijn godsdienst. Zo kwamen zij dan met hopen tot de koning, verzoekende dat hij een gebod wilde ondertekenen, opdat het naar de wet der Meden en der Perzen onveranderlijk bleef, dat allen die in dertig dagen een verzoek doen zouden aan enige god of mens, behalve aan de koning alleen, in de kuil der leeuwen zou geworpen worden. Hoe kleiner gevoelen Darius door het heidendom van de Godheid had, hoe groter inbeelding hij van zichzelf opnam, waardoor hij, die zulke grote daden verrichtte, niet veel minder dan een god was, en gelovende dat de mensen die door grote daden in de wereld hun naam tot aan de sterren deden klinken, namaals goden werden, zo liet hij zeer gereed die eer zich aanleunen om dit geschrift te tekenen, en hiervan een bewijs in dit leven ontvangen, volgens het vorige van ons teksthoofdstuk. Op diezelfde wijze liet zich Alexander de Grote in het laatste wijsmaken dat hij een zoon van Jupiter was, en na hem heeft men de Romeinse keizer Caligula van die dolheid vervoerd gezien, dat hij zich voor Jupiter zelf uitgaf, en nog een trede hoger stappende zich te Rome een tempel deed bouwen. Arme hovaardij en blinde afgoderij, die vanzelf verijdelt! Waardoor diezelfde Alexander, volgens het verhaal van Plutarchus, gekwetst zijnde, en zijn bloed uit de wonde ziende spatten, moest uitroepen: Dit gelijkt het bloed van mensen, en niet van goden.
3. Toen nu Daniël verstond dat dit schrift getekend was, waarvan hij als de eerste van des konings opperste ambtenaren niet onkundig kon zijn:
II. Ging hij in zijn huis, en zo vervolgens.
A. De plaats alwaar Daniël zijn standvastigheid in het dienen van zijn God vertoonde, wordt met deze woorden aangeduid: Hij ging in zijn huis (hij nu had in zijn opperzaal open vensters tegen Jeruzalem aan).
1. Hij ging dan in zijn huis. Hetwelk zoveel schijnt te zeggen, als dat hij van het hof kwam, daar deze raad besloten en dit schrift getekend was, met opzet om daar tegen aan te gaan, en zo in zijn huis, de plaats van zijn woning ging, om zich aldaar niet maar eens,

maar gezet en aanhoudende voor de Heere te stellen, en met gebeden en smekingen in het dienen van Hem en alles te verzoeken bij Hem voort te gaan en aan te houden. O! vrienden, let in dezen op Daniël!
a. Geen vrees beklemt daarover zijn hart en tong, geen laffe doodschrik doet zijn ziel vertragen; men hoort hem hier niet roepen: Helaas! wat raad voor mij! Waar hulp gezocht? Waar het lijf geborgen; de ganse aarde is mij te nauw! Waar gevloden voor des vijands haat, die als een tijger briest en brult? Langs welke paden ontvlucht ik dit doodsgevaar?
b. Want alhoewel de man Gods buiten twijfel dit schrikkelijk bevel niet zonder ontroering van zijn ziel zal vernomen hebben; echter stond hij deze storm moedig tegen, hij week en zwichtte niet; hij ging in zijn huis.
2. Daar had hij een zeer schone gelegenheid om zijn vijanden te weerstaan; hij had in zijn opperzaal open vensters tegen Jeruzalem aan.
a. Dat:
1. De oosterse volkeren die steden en huizen bewoonden, gewoonlijk opperzalen, kamers, die in de hoogte getimmerd waren, in hun huizen hadden, is uit de Bijbel bekend. Wij lezen daar van een opperzaal die Eglon had, de koning der Moabieten, Richt. 3:20. En van een opperzaal in het huis van een weduwvrouw te Zarfath, daar Elia woonde, 1Kon. 17:19. Om andere plaatsen meer nu niet op te noemen. Zo had Daniël in zijn huis ook zijn opperzaal. In deze zijn opperzaal:
2. Had hij open vensters tegen Jeruzalem aan. Dat is, gelijk wij in onze spraak thans uitdrukken, open vensters die op Jeruzalem uitzagen, of waardoor men rechtstreeks die weg heen zag alwaar Jeruzalem lag. Dat zijn huis, opperzaal en deze open vensters zo gesteld en gelegen waren, dat men buiten zijn woning ook kon vernemen, zien en horen, wat Daniël in die opperzaal voor of in die open vensters deed en sprak, blijkt uit vers 12 van ons teksthoofdstuk, alwaar wij lezen: Toen kwamen die mannen met hopen, en zij vonden Daniël biddende en smekende voor zijn God. Deze open vensters nu had hij:
b. Tegen Jeruzalem aan.
1. Jeruzalem was de stad des groten konings, daar de Koning der koningen Zijn ontzaglijke tegenwoordigheid op een luisterrijke wijze in het heiligdom eertijds vertoonde, daar Hij gezeten was op de genadetroon, daar Hij Zich hield tussen de vleugels der Cherubim boven het verzoendeksel, en vanwaar Hij Zijn godsspraken deed klinken; daar wilde Hij oudtijds ook aangebeden zijn. Daartoe strekt ook die vermaning, Ps. 99:5: Buigt u neder voor de voetbank Zijner voeten. Alwaar door de voetbank van Gods voeten eigenlijk de ark des verbonds schijnt te moeten worden verstaan.
a. Ten dele met opzicht op de hemel, daar God bij uitnemendheid Zijn troon heeft opgericht, dewijl datgene waarop Hij Zich op de aarde openbaarde, als Zijn voetbank was.
b. Ten dele omdat God op de uitgebreide vleugelen der Cherubim scheen te zitten, de voeten op het verzoendeksel boven de ark als op een voetbank houdende. Daarheen moesten al diegenen zich keren en buigen, die de Heere wilden aanbidden.
2. Wel is waar, dat Jeruzalem met de tempel en de verbondskist toen ter tijd wanneer Daniël zich zo gedroeg, door het staal en het vuur der Chaldeeën was verdelgd, verwoest en weggeraakt. Doch het is ook waar, dat de Israëlieten, uit hun land verjaagd zijnde en in ballingschap levende, echter ook dan nog hun ogen en harten naar Jeruzalem moesten wenden, volgens het woord van Salomo, 1Kon. 8:48,49. Daar hij voor de Israëlieten, als zij in zulk een toestand geraakt zouden zijn, tot de Heere bidt: Wanneer zij zich tot U bekeren met hun ganse hart, en met hun ganse ziel in het land hunner vijanden, die ze

gevankelijk weggevoerd zullen hebben; en tot U bidden zullen naar den weg van hun land, (hetwelk Gij hun vaderen gegeven hebt) naar deze stad die Gij verkoren hebt, en naar dit huis dat ik Uw Naam gebouwd heb; hoor dan uit den hemel, de vaste plaats Uwer woning, hun gebed, en en hun smeking, en voer hun recht uit.
c. Daarom stelde Daniël zulks ook in het werk, bijzonder in dit geval. Hij had anders in zijn binnenkamer en in het verborgen zijn God wel kunnen smeken; maar hier werd een openbare belijdenis gevorderd, opdat hij voor dezen zulks gedaan hebbende, en het nu nalatende, niemand denken zou dat hij de eer der mensen liever had dan de eer Gods. Zo was hij dan voor of in die open vensters naar Jeruzalem.
B. De manier op welke Daniël zijn standvastigheid in het dienen van zijn God vertoonde, wordt ons zo beschreven: En hij knielde op zijn knieën, en hij bad, en deed belijdenis voor zijn God.
1. En hij knielde op zijn knieën.
a. Vermits in al de gebeden een zonderlinge nederigheid vereist wordt, en die nederigheid niet alleen in de ziel schuilen, maar ook met het lichaam moet worden uitgedrukt, zo is het billijk dat men zodanige gebaren gebruikt die bewijzen zijn van nederigheid. Die gebaren nu betreffen somtijds een gedeelte van het lichaam, somtijds het gehele lichaam zelf.
1. Die een gedeelte van het lichaam betreffen, geschieden onder andere of door het bedekken of door het ontdekken van het hoofd.
a. De hogepriester weleer in het heilige der heiligen gaande, had zijn hoofd met een tulband bedekt, van de Hebreeën genoemd *gnaniph* of *mignephet*. Want met een bedekt hoofd te dienen was in de Joodse godsdienst een algemeen gebruik; ook was men in het oosten oudtijds nooit gewoon het hoofd te ontdekken; welke plechtigheid tot op heden bij de Joden in hun synagogen onderhouden wordt. Een manier van de Ouden gebillijkt, als bekwaam om een diepe neerslachtige eerbied te voeden, en de oren voor enig ander storend geluid toe te stoppen.
b. Hoewel de Grieken integendeel met een bloot hoofd hun godsdienst pleegden, gelijk ook in onze tijden de ontdekking van het hoofd in de mannen voor een teken van eerbied wordt gehouden.
2. Onder de gebaren met het ganse lichaam munt vooral uit het knielen op de knieën. Daarheen leidt die vriendelijke en krachtige nodiging, Ps. 95:6: Komt, laat ons aanbidden en nederbukken, laat ons knielen voor den Heere Die ons gemaakt heeft. Hoor Ezra eens betuigen hoe hij deze manier in zijn gebed gebruikt had: En omtrent het avondoffer stond ik op uit mijn bedruktheid, als ik nu mijn kleed en mijn mantel gescheurd had; en ik boog mij op mijn knieën, en breidde mijn handen uit tot den Heere mijn God. En ik zeide: Mijn God, ik ben beschaamd en schaamrood, om mijn aangezicht tot U op te heffen, mijn God, Ezra 9:5,6. In de tempel te Jeruzalem waren de Israëlieten gewoon de godsdienst al staande bij te wonen; doch als men zou bidden, zo knielde men op zijn knieën; waarvandaan onder de Joden onder de wonderen van het eerste huis ook deze tellen, dat diegenen welke om de grote menigte in de feestelijke bijeenkomsten nauwelijks konden staan, nochtans plaats genoeg hadden om te knielen. En waarlijk, in het knielen is een meer bijzondere vertoning van ootmoed en nederigheid; want als men zichzelf door het knielen zoveel mogelijk is kleiner maakt, zo geeft men daarmee te verstaan een belijdenis van zijn kleinheid en geringheid.
b. Hetwelk Daniël ook willende betonen, zo knielde hij op zijn knieën.
2. En hij bad.

a. God almachtig, zijnde de zalige en alleen algenoegzame Heere, belooft wel Zijn gunstgenoten de allerkostelijkste en dierbaarste schatten te geven; maar Hij wil echter daarom gebeden zijn, zijnde dit de grootste eer voor de arme aardworm, dat het hem vergund wordt in een mondgesprek met de Koning des hemels te treden, en door het gebed te naderen tot Zijn genadetroon. Welk gebed eigenlijk bestaat in een godsdienstige opheffing van het hart tot God, waarin men Hem de begeerte van zijn ziel bekend maakt, opdat Hij ons deze geve.
b. Bijzonder is het gebed noodzakelijk in tijden van vervolgingen, opdat die brandende fakkel, welke alles schijnt te willen verslinden, mag voorbij gaan en in een licht van verlossing veranderen, dat zich boven de kim der vorige benauwdheid aangenaam verheft. Zo bad Daniël hier ook; en terwijl gans Babel zich toerust om die afgodsstatie te volbrengen, is de profeet gezind binnenshuis tot Gods troon te naderen, en Hem met zijn dagelijkse gebeden eerbiedig te begroeten voor zichzelf en zijn volk; ingevolge van dat patroon dat Gods Geest ons heeft nagelaten, Dan. 9. Waardig dat gij thuis komende, bij deze gelegenheid hetzelve met aandacht naleest; wij allen behoren zulks te doen. En vermits een nederige belijdenis der zonden ook een voornaam gedeelte van het gebed is:
3. Zo deed Daniël ook belijdenis voor zijn God.
a. Hij deed belijdenis beide van zijn en des volks zonden.
1. Want alhoewel het grondwoord *Jadah,* ook wel betekent *loven*, gelijk het de Zeventig doorgaans zo vertalen, en Daniël zijn God ook wel geloofd zal hebben.
2. Zo schijnt het, onzes oordeels, uit vergelijking met het zo even genoemde hoofdstuk 9, en met de staat waarin hij zich tegenwoordig bevond, veel beter dat men het hier opneemt voor een *belijden van zijn zonden*. Men belijdt zijn zonden, niet omdat God deze niet weet, maar om te betonen dat men die ook weet. En die belijdenis is hierin gelegen:
a. Dat de ziel overtuigd zijnde van de veelheid, grootheid en onverschoonlijkheid van haar misdaden, deze oprecht voor God bekent en open legt.
b. Dat ze met gevoelige indruk en aandoening des harten bekent, daardoor Zijn genade zich geheel onwaardig gemaakt, Zijn vervaarlijke toorn op haar hals gehaald, en verdiend te hebben van voor Zijn aangezicht eeuwig verstoten te worden.
c. Dat de ziel daarover zich vernedert, dat ze zucht naar een genadige vergeving in en om des Messias' wil, dat ze daarover hartelijk bedroefd is met een droefheid naar God, en dat ze die droefheid openbaart voor God met de mond en andere uiterlijke tekenen. Dat is eerst recht zijn zonden voor God belijden. Zo beleed David zijn zonden, als hij zei: Tegen U, U alleen, heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uw ogen, Ps. 51:6. Zo deed Daniël hier ook belijdenis.
b. Voor zijn God, voor zijn Verbondsgod, in tegenstelling van de Babyloniërs, die de afgod aanbaden, en nu alleen met hun verzoeken maar tot de koning naderden.
C. En dat deed hij drie tijden des daags, ganselijk gelijk hij voor dezen gedaan had.
1. Al van oude tijden af hebben de Joden dagelijks drie gezette tijden om te bidden, en David leert ons in zijn eigen voorbeeld welke die drie tijden waren, zeggende, Ps. 55: 's Avonds en 's morgens en 's middags zal ik klagen en getier maken. Vermoedelijk dezelfde tijden op welke de offeranden plachten te geschieden. Wij vinden hiervan wel geen uitgedrukte bepaling in de Goddelijke wet, doch de Joodse meesters zeggen ons in hun schriften deze inzettingen zo oud te zijn, dat zij die zelfs tot de tijden der patriarchen brengen. De Joden de dag in twaalf uren verdelende, van de opgang tot de ondergang der zon, zo begon het morgengebed, volgens de aantekening van Maimonides, van de opgang der zon tot de vierde ure van de dag, en omdat men op de sabbat of feestdagen bij het morgenof-

fer nog een andere offerande voegde, zo werd er ook nog een gebed bijgedaan, hetwelk duurde tot de zesde ure. Het middaggebed geschiedde wanneer het avondoffer geofferd werd van de negende ure tot aan de ondergang der zon. Het avondgebed begon van het begin van de nacht. Al de Israëlieten, de gehele wereld door, namen oudtijds deze bedestonden aan; maar inzonderheid waren de Esseeën zeer ijverig in hun gebeden, des morgens niets onheilig sprekende, voor en aleer zij God met hun morgengroet hadden geëerd. Zo bad Daniël ook drie tijden des daags; waarschijnlijk des morgens eer hij naar het hof ging, des middags omtrent de maaltijd, en des avonds als zijn dagwerk verricht was.

2. Ganselijk gelijk hij voor dezen gedaan had. Hij begon dan dit niet eerst op die tijd, maar hij had het reeds lang tevoren zo gedaan, doch ging echter daar nu standvastig in voort.

a. Toehoorders, denkt gij niet wel bij uzelf: O, wat is dit een grote standvastigheid in Daniël geweest! Doch ik maak mij sterk dat deze verwondering niet weinig zal vermeerderen, indien gij ons met uw gedachten navolgt in het overwegen van die aanmerkenswaardige omstandigheden, welke deze onversaagde moed van Daniël geen kleine luister bijzetten. De schoonheid der voorwerpen en de voorkoming der gelegenheden zijn zulke machtige vijanden, dat ofschoon men de moed heeft om ze tegen te staan, de macht van ze te overwinnen gewoonlijk aan de mens ontbreekt. Er waren hier vele dingen die iemand van een lastergeest dan Daniël zouden doen wankelen.

1. Aan de ene zijde genoot Daniël de gunst van de koning, welke hij stond kwijt te raken, indien hij zich niet voegde naar de inhoud van dat getekende bevel. Ziet men nu niet doorgaans in de koninklijke hoven dat elk zich behendig weet te schikken naar de genegenheid der groten, en dat de weerhaan, bij wijze van spreken, zo nauw niet luistert naar de wind, dan zij naar het behagen der vorsten, om zich in hun gunst te dringen? Daniël deed evenwel niet als het volk en de hovelingen van de koning Herodes, welke hem toeriepen: Een stem Gods, en niet eens mensen, Hand. 12:22. Noch als die Ecobolius, die zich aan het hof zo gedroeg, dat hij, wanneer een Christen keizer regeerde, een ijveraar in de Christelijke godsdienst scheen; doch als er een heiden op de troon was geklommen, zich voegde tot de heidense afgoderij. Neen, de man Gods wist wel dat de gunst der vorsten met grote moeite verkregen, met nog grotere moeite wordt bewaard; en al was het dat hij als een opperste stadhouder heersen zou over het gehele Rijk, hetwelk Darius in de zin had, zo kon hem dat evenwel niet van zijn gewone godsdienst terug houden, verzekerd zijnde dat er niets zo heerlijk noch zo schoon blinkt, dat er niets zo trots noch zo prachtig staat, hetwelk zich voor een snel verderf kan bewaren. Hij kon die hoogheid edelmoedig versmaden, zijn geest draafde niet naar de ijdele roem van deze wereld. Hij zag zulk een koning aan als een verrotting in een vleselijke schors, hij kende een hogere Koning, de grote God van de hemel en van de aarde; een Koning daar de dichter van zingt, Ps. 97:1-5: De Heere regeert, de aarde verheuge zich; dat vele eilanden zich verblijden. Rondom Hem zijn wolken, en de donkerheid en de gerichten zijn de vastheid van Zijn troon. Een vuur gaat voor Zijn aangezicht heen. en het steekt Zijn wederpartijders in brand. De bergen smelten als was voor het aanschijn des Heeren, voor het aanschijn des Heeren der ganse aarde. Het bevel van die grote Koning, waardoor Hij gebiedt dat men Hem alleen zal aanbidden, had zoveel ontzag op het gemoed van Daniël, dat hij van zichzelf niet vermogen kon om daarin nalatig te zijn.

2. Aan de andere kant was daar het schrikkelijk dreigement van een vervaarlijke dood. De dood vertoont zich aan de natuur als een verwoester, die geheel onze voornemens neerwerpt, en er ons vervaarlijk doet uitzien; bijzonder zulk een gewelddadige dood, wanneer men in de kuil der leeuwen werd geworpen. Doch Daniël gaat kloekmoedig deze dood

tegen; zou hij sterven, dan zou hij Gods Naam grootmaken onder de heidenen, en zegepralen over de dood. Niettegenstaande dan, aan de ene zijde de hoogheid waartoe Daniël geraken kon, en aan de andere zijde een vervaarlijke en afgrijselijke dood die hem dreigde; zijn standvastigheid deed hem al deze dingen over het hoofd zien om zijn God getrouw te blijven. In hem was toch een voortreffelijke geest, volgens vers 4 van ons teksthoofdstuk.
b. Zulk een geest was er ook in zijn metgezellen, Sadrach, Mesach en Abed-Nego, die zich hierin ook zeer roemwaardig, als Daniël, gedragen hebben, volgens Dan. 2. En in UIsthazanes, die zich bevond aan het hof van Sapor, op de bedreiging des konings weigerde van God goddeloos af te gaan, verkiezende liever een allerwreedste dood te sterven.

TOEPASSING

I. O schone en kostelijke voorbeelden! Wij verheffen uw gedrag, en moeten ons opgetogen vinden over de sterkte van uw geloof, de hitte van uw ijver, de kracht van uw standvastigheid en over de daden van uw edelmoedige dapperheid. Doch dit moeten wij tot onze daarbij doen, als wij onszelf bij u vergelijken:
A. Helaas! hoe schieten wij in dit alles tekort?
1. Bij wie zijn thans de ijverige gebeden, daar een aanhouden in het gebed bij gevonden wordt?
2. Wie knielt gedurig in zijn huis, in zijn opperzaal, of in enig ander vertrek voor de Heere?
3. Bij wie is dat belijden van zijn zonden voor de Allerhoogste? Met overtuiging van de veelheid, grootheid en onverschoonlijkheid van zijn misdaden? Met gevoelige indruk en aandoening des harten daarover? Met droefheid en vernedering daar over zoekende in Christus langs de weg van boetvaardigheid en geloof een genadige vergeving daarvan?
4. Wie doet zulks op gezette tijden des daags, zich gezet voor de Heere daartoe afzonderende?
5. Wie waagt en versmaadt thans zelfs de gunst van mensen, en in het bijzonder der groten van deze aarde, om maar getrouw aan de Heere en Zijn zaak te blijven?
6. Wie geeft eer, aanzien en hoogheid over, om maar aan de zijde Gods te mogen staan, en te mogen blijven staan?
7. Wie ontziet geen schade, gevaren, dreigementen, om openlijk, niet alleen met woorden, maar ook met daden, voor de eer en dienst van God uit te komen en pal te staan?
B. Wat dunkt u, mijn vrienden?
1. Moet het voorbeeld van Daniël, zo even met uw aandacht overwogen, u niet beschaamd maken, en tot nadenken brengen? Gelijkt uw gedrag zelfs wel het allerminste naar dat van Daniël? Moet gij geen blos van schaamte krijgen, en daarover geheel schaamrood worden?
2. De eerste Christenen stelden zich het voorbeeld van Daniël gedurig voor ogen, en zochten daarnaar ook hun gedrag te schikken; zelfs ook in zoverre, dat het genoegzaam een vaste en algemene gewoonte onder hen was, volgens het getuigenis van Hieronymus, dat ze des daags driemaal tot het bidden zich gezet afzonderden. Gelijkt ons hedendaags Christendom daar nu wel het allerminst naar?
3. Moeten de Turken zelfs u hier ook niet beschamen, die hun gezette stonden van het gebed hebben, sommigen vijfmaal, anderen die wat devoter zijn zevenmaal des daags, komende de laatste van deze bedestonden omtrent de middernacht, op welke tijd, in plaats van te slapen, zij hun ijver verdubbelen; en zichzelf aan deze uren zo nauw verbin-

den dat niemand dit zonder zonde zou nalaten, ook indien men in de zee was geworpen; zelfs een barende vrouw in haar smarten is daarvan niet vrij.
4. Moeten de heidenen u zelfs hier ook niet overtuigen, en onder hen de afgodische Sabeeërs, die ook alle dagen gezet driemaal hun gebeden uitstorten? Als gij elkander aanziet, als gij uzelf aanziet, waar zijn al deze dingen onder u te vinden? Inderdaad, moeten Turken en heidenen u dan niet beschamen? En zullen zij ook niet in de dag des oordeels tegen velen van u opstaan, om u onverantwoordelijk te stellen?
C. Dit diep ellendig bestaan van ons hedendaags genaamd Christendom spruit onder andere daar ook uit voort, en geeft meteen doorslaande bewijzen dat het in waarheid met verre de meesten zo gesteld is: Dat zij onverschillig zijn, en de zaken van God en Zijn dienst zich geheel niet aantrekken. Of lauw, noch koud noch heet, zodat er lust noch ernst is. Of ongevoelig, dewijl alles buiten hun hart omgaat, en ze niet zeer doet noch raakt. En dat de Geest uit de Kerk is, en alles een dor geraamte, een lichaam zonder Geest.
D. Mensen, trekt het u toch eens aan; och! wordt toch eens wakker eer het te laat is, en er geen herdoen aan zal zijn! Och! dat er maar eens één van u door wakker werd gemaakt, die aan het bidden en vallen op zijn knieën voor de Heere raakte; dan zou deze predikatie ons tot genoegzame winst zijn.
II. Dat des Heeren volk, Gods eigen kinderen, wanneer zij zichzelf bij dit voorbeeld van Daniël vergelijken, zich ook schamen en verfoeien moeten, denk ik zal niemand van u, oprechten van hart, ontkennen. Is het niet zo, kinderen van God? Moet gij het niet bekennen?
A. Dat gij dikwijls maar weinig ijver en ernst in het bidden hebt? Dat uw hart dikwijls zeer ver van een ootmoedig bestaan is? Dat gij menigmaal heengaat zonder een oog op uzelf te hebben? Dat gij vrij wat slordig omtrent uw afzondering handelt? Dat gij nog vrij wat teveel met mensengunst op hebt? Dat gij nog veel teveel opziet tegen dreigementen en gevaren?
1. Waar komt dat vandaan, kinderen van God? Daar gij in de grond waarachtig dezelfde God hebt, Die Daniël gehad heeft; dezelfde grondkeus des harten en dezelfde grondstaat? Is het niet hieruit:
a. Omdat gij zonder noodzaak teveel onder de doden omgaat? Daardoor wordt gij mede bijna zo dood als de doden.
b. Omdat gij de Geest, Die u van God geschonken is, gedurig bedroeft en uitblust, en in deszelfs opwekking en werking tegen staat.
c. Omdat gij uzelf buiten noodzaak teveel in de wereld te doen geeft, en in wereldse zaken inlaat.
d. Omdat gij het eigen nog teveel liefkoost, bemint en zoekt.
2. O! kinderen van God, zoekt voortaan dat doorluchtige voorbeeld van Daniël getrouwer na te volgen.
a. Bidt de Heere ootmoedig, geeft u daartoe geheel over. Belijdt ook uw zonden en zondig wangedrag voor God. Dat gij daardoor van het hoofd tot de voeten onrein zijt. Dat gij daardoor u alle zegeningen onwaardig, en alle roeden en plagen u waardig gemaakt hebt. Beweent daaronder ook uw zonden zelf, ze voor God betreurende, en Jezus met Zijn gerechtigheid in het geloof daartegen aangrijpende.
b. Doet dat: In het verborgen, in uw binnenkameren, maar evenwel als het de nood vereist en Gods eer zulks vordert, ook met Daniël in de opperzaal en in het openbaar. Doet dat in het verborgen met de grootste eerbied, knielende op uw knieën. Doet het op gezet-

te tijden des daags, naar dat het beste met uw gelegenheid of beroep overeenkomt; doch wilt die niet licht dan door grote nood verzuimen. Blijft hier volstandig, gans gelijk gij voorheen placht te doen.

3. Daarheen leidt het voorbeeld van Daniël, en dat hebt gij van hem hierin te leren. Ons gevaar is heden ook vrij groot. Wat zou staat en aanzien in de wereld baten, indien gij daarom ontrouw tegen God was? Al werd u de dood, ja, een gewelddadige dood gedreigd als Daniël; o! die kan u niet schaden; of God Zelf zal er zorg voor dragen en u daarvan bevrijden, zoals Daniël gebeurd is; of Hij zal u daarin een zalige verwisseling en verandering doen wedervaren tot uw eeuwig voordeel, 2Kor. 5:1.

B. Weet dit tot uw troost, kinderen van God: God zal uw gebeden verhoren, en u geven daar gij Hem om bidt, of wat beters in deszelfs plaats. Op uw belijdenis van zonden zal Hij u toeroepen: Zoon, dochter, zijt welgemoed, uw zonden zijn u vergeven. Hij zal u op Zijn tijd verheugen, meer dan gij voorheen bedroefd was. Al kwam de dood, ja een gewelddadige dood; uw Koning kan u, met Daniël, zelfs uit de kuil der leeuwen verlossen. Doch indien niet, wat een geluk evenwel dat gij door zulk een dood, met Elia als op een vurige wagen, in het nieuwe Jeruzalem daarboven in de hemel wordt ingevoerd.

C. Daar zullen uw gebeden veranderen in dankzeggingen, om deze niet op enige gezette tijden des daags, maar eeuwig zonder einde de Heere toe te brengen. Amen.

NEGEN EN VIJFTIGSTE LEERREDE

HOSEA 6:1

Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden.

INLEIDING

I. **GENADERIJK** en heilzaam is de aanspraak en belofte Gods, die Hij laat doen tot Zijn zondig volk, Zach. 1:3: Daarom zegt tot hen: Alzo zegt de Heere der heirscharen: Keert weder tot Mij, spreekt de Heere der heirscharen, zo zal Ik weder tot ulieden keren, zegt de Heere der heirscharen.

A. Al het bijzondere dat in die woorden ligt, uit en op te halen, zou ons de perken van een inleiding doen te buiten gaan.

B. Wij merken nu alleen maar op, dat de Heere met die woorden voornamelijk te kennen geeft, wanneer Hij een zondig volk bezoekt met plagen en oordelen, en als Zijn tuchtroede over hen is, dat er dan geen beter middel is om van Gods slaande hand verlost te worden, dan door een oprechte bekering weer te keren tot de Heere.

1. Die Hem ontmoeten door boetvaardigheid, wil hij bejegenen met zegeningen; maar die van Hem aflopen door goddeloosheid, die wil Hij achtervolgen met Zijn straffen. Hierom was dit de raad van God bij Amos, hoofdst. 4:12: Omdat Ik u dan dit doen zal, zo schikt u, o Israël, om uw God te ontmoeten. En van Zefanja, Zef. 2:3: Zoekt den Heere, alle gij zachtmoedigen, misschien zult gij verborgen worden in den dag des toorns des Heeren. *Currat praenitentia, ne praecurrat sententia,* zei eens een der Ouden; *laat de boetvaardigheid daarheen lopen om genade bij God te zoeken, eer haar de sententie voorkomt.* Dit was de wijsheid van Abigaïl, als zij hoorde dat het kwaad ten volle bij David besloten was, zo ontmoette zij hem om zijn aangezicht te verzoenen, 1Sam. 25:23-31. Zo deed ook Simeï, wanneer David wederkeerde, hij viel neer voor het aangezicht des konings, zeggende: Mijn heer rekene mij niet toe de misdaad, en gedenke niet wat uw knecht verkeerdelijk gedaan heeft, te dien dage als mijn heer de koning uit Jeruzalem uitging, dat het de koning zich ter harte zou nemen. Want uw knecht weet het zekerlijk, ik heb gezondigd. Doch ziet, ik ben heden gekomen, de eerste van het ganse huis van Jozef, om mijn heer de koning tegemoet te komen, 2Sam. 19:19,20.

2. Het is ook een zonderlinge goedheid van de Heere, dat Hij Zelf betuigt: Zo waarachtig als Ik leef, spreekt de Heere HEERE, zo Ik lust heb in den dood des goddelozen! Maar daarin heb Ik lust, dat de goddeloze zich bekere van zijn weg, en leve. Bekeert u van uw boze wegen; want waarom zoudt gij sterven, o huis Israëls? Ez. 33:11. Hij heeft geen vermaak noch behagen in het straffen van een zondig volk, maar verlangt naar hun boetvaardigheid om ze wederom wel te doen. Hij zoekt ze zelfs te vergaderen onder Zijn vleugelen; maar als ze niet willen, dan wordt hun huis woest gelaten, Matth. 23:37,38. Die de nodigende wil Gods versmaden, zullen meer en meer de wrekende wil Gods gevoelen, naar het woord van Augustinus. Hoewel geen grimmigheid bij Hem is, Jes. 27:4; nochtans is Hij ook te rein van ogen om het kwade ongestraft te kunnen aanschouwen, Hab. 1:13.

3. Hiervandaan is er onder alle middelen voor een zondig volk, hetwelk van God bezocht wordt met bedroefde plagen en oordelen, om wederom daarvan verlost te worden, geen beter middel dan de zonden een scheidbrief te geven, en weer te keren tot de Heere. Trouwens is dit ook het einde dat God met Zijn oordelen voor heeft. Want wanneer Gods gerichten op de aarde zijn, zo leren de inwoners der wereld gerechtigheid, Jes. 26:9. Die roepen hun tot boetvaardigheid, en deze stem heeft een doordringende kracht op het hart van Gods kinderen, die wekt ze op uit de slaap der zonden, trekt ze af van de droesem der ongerechtigheid, en doet ze zich zetten op hun wegen.
II. Ja, dit gaat zelfs zover, dat ze Gods stem de hunne maken, en elkander tot bekering opwekken en aansporen. Een schoon voorbeeld hiervan beschouwen wij in de Kerk, volgens onze voorgelezen tekst, daar de Kerk zo sprekende wordt ingevoerd: Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden.
III. In het voorgaande hoofdstuk had God bedreigd:
A. Dat Hij Efraïm zou zijn als een mot, en het huis van Juda als een verrotting, vers 12. Maar dit ging nog niet hoog genoeg om ze te bekeren, want als Efraïm zijn krankheid zag, en Juda zijn gezwel, zo toog Efraïm tot Assur, en hij zond tot de koning Jareb; maar die zal ulieden niet kunnen genezen, en het gezwel van ulieden niet helen, vers 13.
B. Hierom vervolgt God hoe Hij nog meer openbaar tegen hen zou aangaan; Hij zou niet meer zijn als een mot en verrotting alleen, maar ook als een felle leeuw, en als een jonge leeuw. Hij zou verscheuren en heengaan; wegvoeren, en er zou geen redder zijn, vers 14. Ja, Hij zou ze verlaten en van hen gaan, totdat zij zichzelven schuldig kenden en Zijn aangezicht zochten. God zou ook dat einde bereiken: Als hun bange zou zijn, zouden zij Hem vroeg zoeken, vers 15. Daarop voert nu de profeet de boetvaardige Israëlieten alhier zo sprekende in, in onze tekstwoorden: Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden.
IV. Zodat deze onze tekstwoorden derhalve eigenlijk in zich behelzen: *Een vermaning, waarmee de boetvaardige Israëlieten elkander opwekken om tot de Heere weer te keren; dat zij met deze drangrede aandringen, dewijl Hij het was Die verscheurd en geslagen had, en Hij hun dan genezen en verbinden zou.* Woorden die wij niet ongevoeglijk geoordeeld hebben, om als onze eerste vrije tekst na de bediening van het Avondmaal, met de aanvang van dit nieuw begonnen jaar, met uw aandacht te verhandelen. O! de Heere heeft onder ons nu al zoveel jaren de runderkudde verscheurd, en ons daardoor wel bitter geslagen; nu geeft Hij er zware overstromingen en watervloeden bij; men moet tot Hem weerkeren, zal Hij genezen en verbinden. O! mocht dit dan met de aanvang van het jaar het eerste werk van velen onder ons zijn; Hij is een getrouwe God; dan zou Hij genezen en verbinden.
O Heere, zegen daartoe dit woord, en bind het met kracht op veler harten, opdat het in waarheid betracht worde! Amen.
V. Twee hoofdzaken moeten wij uit deze woorden met uw aandacht overwegen.

I. De vermaning waarmee de boetvaardige Israëlieten elkander opwekken om tot de Heere weer te keren.
II. De beweegredenen waarmee zij het aandringen, welke tweeërlei is. Van de ellende die zij gevoelden, en dan van de hoop die zij op God hadden, dat Hij hun dan zou genadig zijn.

VERKLARING

I. Wat het eerste aangaat. Wij horen de boetvaardige Israëlieten hier spreken van weer te keren, en wel tot de Heere. En dan ten andere vertonen zij ook hun ijver en genegenheid, dat deze keus der ziel ook bij anderen mocht zijn, ja, van allen mocht nagekomen worden. Komt, zeggen zij, en laat ons wederkeren tot den Heere.

A. Als de boetvaardige Israëlieten hier spreken van:

1. Weder te keren tot de Heere, zo belijden zij meteen ook daarin dat zij van de Heere waren afgeweken. Dit was het ook dat God, Hos. 5:15, zei te beogen met Zijn oordelen: Dat zij zichzelven zouden schuldig kennen, en Hem dan vroeg zoeken. Gij ziet ook dat zij daarvan hier beginnen. Gelijk ook waarlijk de kennis en belijdenis van zijn zonden de eerste stap is tot de bekering. Er was:

a. Dan in hen een afkering voorgegaan, en dat wisten zij ook wel. Daarom spreken zij van weder te keren tot de Heere. Door hun zonden waren zij van God afgekeerd, waarom zij afkerige kinderen genoemd worden, Jer. 3:14. Maar die gevallen is, past het wederom op te staan; en die afgekeerd is van de Heere, dat hij tot Hem weerkeert. Daarom vroeg de Heere eens, Jer. 8:4,5: Zal men vallen, en niet weder opstaan? Zal men afkeren, en niet wederkeren? Waarom keert dan dit volk te Jeruzalem af met een altoos durende afkering? Zij houden vast aan bedrog, zij weigeren weder te keren.

1. Allen worden wij van nature geboren met de rug naar de hemel en met het aangezicht naar de hel, afgekeerd van God en gekeerd naar de zonde en verdoemenis; en daarom wordt die geestelijke verandering, waardoor het hart en de genegenheid omgezet worden, en men naar God en Christus wordt toegekeerd, genoemd een bekering, omkering en wederkering.

2. En dewijl dat Gods volk, nadat zij in waarheid bekeerd en wedergeboren zijn, nog wel wederom tot de zonden vervoerd en afgetrokken worden, en zo wederom in zoverre van God afkeren, zo wordt ook hun hartelijk berouw over die zonden, hun opstaan daaruit, en hun verandering en vernieuwing in dezen wederom ten goede, ook wel een bekeren en wederkeren tot de Heere genoemd.

b. Welk wederkeren tot de Heere:

1. Aldus vooraf stelt: Een gevoelig gezicht en een geraaktheid van het hart over de gepleegde zonden; dat is de droefheid die naar God is, en welke werkt een onberouwelijke bekering tot zaligheid, 2Kor. 7:10. Een oprecht erkennen en belijden van zijn schuld; even gelijk de verloren zoon: Vader, ik heb gezondigd tegen den Hemel en voor u, Luk. 15:18. En gelijk dit wederkeren tot de Heere vooruitstelt:

2. Zo bestaat hetzelve eigenlijk in deze twee stukken:

a. Dat men van zijn vorig gedrag, handelwijze, wegen, gezelschap en daden, geheel afstapt en afgaat, en zo van hart en weg beide geheel verandert. Die toch weerkeert tot de Heere, die wijkt en keert zich af van zijn voorgaande dwaalwegen. Dit is het dat er staat, Jes. 55:7: De goddeloze verlate zijn weg, en de ongerechtige man zijn gedachten; en hij bekere zich tot den Heere, zo zal Hij Zich zijner ontfermen; en tot onzen God, want Hij vergeeft menigvuldiglijk.

b. Dat men zich daarop, met zijn gehele hart en in het geloof, tot God en Christus wendt, in waarheid in des Heeren gemeenschap overgaat, en zo tot de Heere weerkeert. Daarom staat er, Hos. 14:2: Bekeert u, o Israël, tot den Heere uw God toe. En Jer. 4:1: Zo gij u bekeren zult, Israël, spreekt de Heere, bekeert u tot Mij.

c. Als dan de boetvaardige Israëlieten hier ook wilden wederkeren tot de Heere, zo sluit deze hun betuiging in zich:
1. In het gemeen, de keus van hun ziel om hun gehele handel en wandel te onderzoeken, om hun ganse leven te veranderen, om een geheel andere weg uit te kiezen, om het zondige en verkeerde dat er in hun gedrag was, in des Heeren kracht tegen te gaan, en zich tot de vreze Gods in alles over te geven. Dit wordt zo voorgesteld, Jes. 1:16: Wast u, reinigt u, doet de boosheid uwer handelingen van voor Mijn ogen weg, laat af van kwaad te doen, leert goed te doen.
2. In het bijzonder sluit dit zeggen van de boetvaardige Israëlieten in zich, dat zij wilden aflaten van die zonden, verkeerheden en ongerechtigheden die er onder hen waren ingeslopen, en die hun in het voorgaande door de profeet waren ten laste gelegd, van hun afgoderij, grove en subtiele, van hun hoererij, lichamelijke en geestelijke, van hun hovaardij en van ontelbare ongerechtigheden en verkeerheden meer. Lees maar eens na hetgeen er staat, Hos. 4:1,2: Hoort des Heeren woord, gij kinderen Israëls; want de Heere heeft een twist met de inwoners des lands, omdat er geen trouw, noch weldadigheid, noch kennis Gods in den lande is. Maar vloeken, en liegen, en doodslaan, en stelen, en overspel doen; zij breken door, en bloedschulden raken aan bloedschulden. Zij waren dan niet alleen in het gemeen zondaars gelijk andere mensen, maar zij stonden ook schuldig aan bijzondere zware misdaden en ongerechtigheden, die onder hen in zwang waren. De geest der hoererijen was in het midden van hen, Hos. 5:4. Hun hovaardij getuigde tegen hen in het aangezicht, vers 5. En zij handelden trouweloosslijk tegen de Heere, vers 7. Daarvan waren zij overtuigd bij zichzelf, daarom wilden zij deze dingen nalaten, zij wilden zich van deze dingen afkeren. En gelijk zij dus wilden afkeren van het kwade:
2. Zo wilden zij zich ook tot de Heere, tot Zijn ontferming en genade in Christus, en tot Zijn vreze wenden; zij wilden wederkeren tot de Heere, tot de Jehovah.
a. Over des Heeren geduchte Naam Jehovah, Die meermaals verklaard wordt, en Die wij zelfs weleens in het brede voor uw aandacht geopend hebben, breiden wij ons nu niet uit. Zij gebruiken hier deze Naam, omdat zij God hier als een genadig en ontfermend God in Christus, Die op hun berouwvol weerkeren Zijn beloften aan hen waarheid maken zou, aanmerken dat ook in de kracht van deze Naam opgesloten ligt.
b. Tot deze Jehovah, tot deze Heere wilden zij wederkeren. Gelijk ook zo meermaals de bekering genoemd wordt een wederkeren tot de Heere, of een wederkeren tot de Heere toe. En het drukt uit:
1. De oprechtheid van de bekering. Trouwens, God is ook niet tevreden met een schijnbekering, of met een vliegende gedachte en losse opzet, of met een halve bekering; maar Hij wil hebben een oprechte bekering tot Hem in Christus, en tot Zijn vreze; en geenszins tot de schepselen of tot andere ijdelheden. Als de bekering niet doordringt tot het hart, dan heeft er God geen lust in; dan betuigt God, even gelijk er staat in vers 4 van ons teksthoofdstuk: Wat zal Ik u doen, o Efraïm? Wat zal Ik u doen, o Juda? Dat is, hoe zou Ik u kunnen verschonen? Hoe zou Ik kunnen nalaten u te dreigen en te straffen? Dewijl uw weldadigheid is als een morgenwolk, en als een vroeg komende dauw, die heengaat. Zij gaven somtijds wel een schijn alsof zij zich wilden bekeren, maar die schijn verdween welhaast; zover was het daar vandaan, dat zij zich in waarheid en volkomenheid bekeerden. Doch God vordert zulk een bekering, waardoor men zich geheel tot de Heere wendt en keert. Daarom wilden de boetvaardige Israëlieten hier dan ook weerkeren tot de Heere. Daarenboven:

2. Als de boetvaardige Israëlieten zo spreken, zo geven zij ook te kennen dat zij afziende van de afgoden en van de schepselen, alleen tot hun God wilden weerkeren, en op Hem alleen vertrouwen. Zij hadden tevoren hulp gezocht bij Assur, zij hadden geleund op de gebroken rietstaf van Egypte; daarom staat er, Hos. 7:16: Zij keren zich, maar niet tot den Allerhoogsten, zij zijn als een bedrieglijke boog. Maar nu wilden zij alleen tot God wederkeren, en als een overspelige vrouw recht tot haar Man gaan, gelijk wij lezen, Hos. 2:6: Als zij tevergeefs hun boelen zouden nagelopen hebben, dat zij dan zouden zeggen: Ik zal heengaan en keren weder tot mijn vorigen man; want toen was mij beter dan nu. Ziet, dit is het dat de boetvaardige Israëlieten hier ook willen, als zij wilden wederkeren tot de Heere.

B. En gelijk zij zo wilden wederkeren tot de Heere, zo tonen zij daarbij ook hun ijver, dat zulks van allen mocht betracht worden; al waarom zij elkander ook daartoe aldus opwekken: Komt, en laat ons wederkeren tot den Heere. En inderdaad, dan gaat het ook wel, wanneer een volk ligt onder Gods tuchtroede, als dan de bekering van allen is, zodat niemand zich uitzondert uit de algemene vernedering, maar gelijk zij allen zijn afgekeerd, dat zij ook alzo wederkeren tot de Heere. Zo ging het met de uitwendige bekering der Ninevieten; als zij gehoord hadden de prediking van Jona: Nog veertig dagen, dan zal Ninevé worden omgekeerd. De lieden van Ninevé, staat er, geloofden aan God, zij riepen een vasten uit, en zij bekleedden zich met zak en as, van hun grootste af tot hun kleinste toe. De koning van zijn troon. Noch mens noch beest mocht iets smaken; maar zij moesten allen met zakken bedekt zijn, en sterk tot God roepen, en zich een iegelijk bekeren van hun boze wegen, Jona 3:4-8. Dit is het dat de Heere ook belastte, Joël 2:15-17: Blaast de bazuin te Sion, heiligt een vasten, roept een verbodsdag uit, verzamelt het volk, heiligt de gemeente, vergadert de oudsten, verzamelt de kinderkens en die de borsten zuigen. De bruidegom ga uit zijn binnenkamer, en de bruid uit haar slaapkamer. Laat de priesters, des Heeren dienaars, wenen; en laat ze zeggen: Spaar Uw volk, o Heere! Tot zulk een algemene bekering wekt zich het volk des Heeren hier ook op, elkander toeroepende: Komt, en laat ons wederkeren tot den Heere. Bijna op gelijke wijze als wij de Kerk ook horen spreken, Klaagl. 3:40: Laat ons onze wegen onderzoeken en doorzoeken, en laat ons wederkeren tot den Heere.

II. Maar hadden de boetvaardige Israëlieten wel reden om zo weer te keren? Ja toch, daarom vervolgen zij aldus: Want Hij heeft ons verscheurd, en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen, en Hij zal ons verbinden.

A. Zij tonen dan in de eerste plaats dat deze plicht moest betracht worden, en dat die geen uitstel leed, omdat de nood zulks vorderde. Want God had verscheurd en geslagen.

1. Hij, zeggen zij:

a. Heeft verscheurd. Zij blijven in dezelfde gelijkenis die God in het voorgaande hoofdstuk, vers 14, gebruikt had. Hij zou Efraïm zijn als een felle leeuw, en het huis van Juda als een jonge leeuw. Ik, Ik zal ze verscheuren.

1. Maar hier geven zij nu te kennen dat God die bedreiging had waar gemaakt; Hij had als een felle en jonge leeuw tegen hen aangegaan en ze verscheurd; dat is te zeggen, hun zeer hard aangetast met Zijn oordelen. Hun krachten en vermogens waren verminderd en verbroken; sommigen van de hunnen vernield en uitgeroeid; Hij had het hunne anderen tot een roof en prooi gegeven. En sommigen van hen ook van de vijanden laten verscheuren. Zo had Hij ze verscheurd; Hij heeft verscheurd, zeggen zij daarom.

2. Dat niet alleen, maar zij doen er ook bij: Hij heeft geslagen; dat is, bezocht met Zijn tuchtroede en plagen. Want door het slaan, een spreekmanier die zeer gemeen is in de

Heilige Bijbelschriften, wordt verbeeld die tuchtroede en plagen die de Heere brengt over een zondig volk tot hun tuchtiging; zijnde het een gelijkenis ontleend van de mensen die gewoon zijn slagen te bezigen, als middelen om iemand over iets dat niet wel gedaan is te straffen en te verbeteren. Waartoe zoudt gij meer geslagen worden? Jes. 1:5. Dit volk keert zich niet tot Dien Die het slaat, Jes. 9:12. En wat dergelijke uitdrukkingen meer zijn. Derhalve leiden ons de boetvaardige Israëlieten met deze spreekwijze, Hij heeft geslagen, tot die verdrukkingen die hun waren overkomen. Tot die rampen die hun getroffen hadden; en, tot die plagen die God over hen gebracht had.

b. Doch ook dit verdient onze opmerking, dat zij niet alleen zeggen, Hij heeft verscheurd, of Hij heeft geslagen; maar dat zij deze beide spreekwijzen gebruiken: Hij heeft verscheurd, Hij heeft geslagen. Mogelijk dat zij dit doen om uit te drukken:

1. De grootheid en zwaarheid van des Heeren oordelen, die zeer smartelijk en ten uiterste zwaar waren; even gelijk iemand die niet alleen geslagen, maar ook door een sterke hand als gedrukt, genezen, geperst en gescheurd wordt. En dan ook:

2. De veelvuldigheid en de menigte van des Heeren plagen; Hij had niet alleen verscheurd, maar ook geslagen.

2. Althans, hoe het ook zij, de boetvaardige Israëlieten merken dit aan als een reden om tot de Heere weer te keren. Komt, en laat ons wederkeren tot den Heere; want Hij heeft verscheurd, Hij heeft geslagen.

a. Trouwens, daarom verscheurt en slaat ook de Heere, opdat men tot Hem zal wederkeren. Immers is dat het grote einde, dat de Heere in Zijn kastijdingen beoogt, dat zij een voorbereiding en een middel zijn tot bekering. In hun natuur zijn ze ertoe geschikt; want zij overtuigen een volk van zonden. Zij geven ook blijken van Gods toorn en ongenoegen. Dat moet doen omzien naar de oorzaak, om met Job te zeggen: Maak mij bekend waarom Gij met mij twist. Vervolgens maken zij de wereld nauw, en het gebruik van derzelver wellusten bitter. Zij doen de zonden minder zoet zijn, en banen alzo de weg tot de bekering.

b. Ja, dit is ook het enige einde dat er God in voor heeft. Hiervandaan is dit doorgaans de raad van God, als een volk onder Zijn oordelen ligt, of als Hij het daar onder dreigt te brengen: Bekeert u toch, een iegelijk van zijn boze weg, Jer. 25:5. Dat einde van de Goddelijke oordelen wilden de boetvaardige Israëlieten hier ook betamelijk opvolgen. Had de Heere verscheurd en geslagen? Zij wilden de roede horen, en Die ze besteld had, Micha 6:9. En in plaats dat de goddelozen daardoor des te meer van God afkeren, Hem haten en van Hem wegvlieden, of zich ook daartegen verharden; zo wilden zij hier veel liever tot de Heere wederkeren. Komt, en laat ons wederkeren tot den Heere; want Hij heeft verscheurd, Hij heeft geslagen.

B. En dit zou ook de rechte weg zijn tot hun verlossing, want zulk een wederkeren tot de Heere, op Zijn slaan en verscheuren, kan niet vruchteloos zijn. Daarom doen zij erbij: Laat ons wederkeren tot den Heere, want Hij heeft verscheurd, en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen, en Hij zal ons verbinden.

1. Zo merken zij God aan als hun Geneesmeester, Die de wonden welke Hij Zelf geslagen had, wederom zou genezen, en de breuken waarmee zij onder Zijn verscheuren gebroken waren, wederom zou verbinden, Die hun zou zegenen, nadat Hij hen gekastijd had, hun breuken helen, en hun krankheid genezen. Hij zou ze genezen en verbinden. Deze twee woorden vatten wij thans maar bij elkander tegelijk op, om zonder noodzaak en belang geen tijd vruchteloos te spillen. Toen zij zich tevoren naar Assur keerden, zo was het vruchteloos; die kon ze niet genezen noch helen; maar dat Assur niet kon doen, dat zou

God doen, als zij tot Hem weerkeerden; want Hij is de Heere Die de krankheden geneest, Ps. 103:3. Hij geneest gebrokenen van harten, en Hij verbindt ze in hun smarten, Ps. 147:3. Daarom staat er ook, Jer. 30:17, dat God hun van hun plagen genezen zou. Bijzonder leert ons de Schrift, dat deze God, Die verscheurt, ook wederom geneest die Hij verscheurd heeft. Immers zo horen wij de Heere Zelf zeggen, Deut. 32:39: Ik dood en maak levend, ik versla en Ik heel. In Job 5:18 staat: Hij doet smart aan, en Hij verbindt. Hij doorwondt, en Zijn handen helen. Even gelijk er ook staat, Jes. 30:26, dat God de breuk van Zijn volk zal verbinden, en de wonden waarmee het geslagen is, genezen. Recht gelijk wij de boetvaardige Israëlieten hier ook horen zeggen: Komt, en laat ons wederkeren tot den Heere.

2. Want Hij heeft verscheurd, en Hij zal ons genezen; hij heeft geslagen, en Hij zal ons verbinden. Dit hier zo terecht ook als een drang- en beweegreden aanmerkende, om toch tot de Heere weer te keren, als zijnde de rechte weg daartoe. Ziehier nu maar met een woord:

a. Gods gewone handelwijze met Zijn Kerk. Hij mag deze verscheuren, slaan, onder verdrukkingen en zware rampen brengen; doch Hij slaat niet om te verderven, maar om te genezen. Met Zijn vijanden maakt Hij wel een voleinding, doch van Zijn volk zegt Hij: Maar met u zal Ik geen voleinding maken; maar Ik zal u kastijden met mate, Jer. 30:11. Hij mag dan gelijk een vader komen met een kastijdende hand, doch Hij houdt evenwel altijd een Vaderlijk hart. Hij valt op Zijn volk niet aan als een verderver, maar Zijn ongunst verandert ten laatste wederom in gunst. Want de Heere zal niet verstoten in eeuwigheid. Maar als Hij bedroefd heeft, zo zal Hij Zich ontfermen naar de grootheid Zijner goedertierenheden. Want Hij plaagt noch bedroeft de mensenkinderen van harte, Klaagl. 3:31-33. Als hij verscheurd heeft, zo geneest Hij wederom, en als Hij geslagen heeft, zo verbindt Hij. Zo haast komt een volk onder Zijn tuchtiging niet tot verootmoediging voor Hem, zo haast valt het Hem niet door boetvaardigheid in de roede, of Zijn toorn wordt afgekeerd, en Hij verlost Zijn volk wederom. Voor een klein ogenblik heb Ik u verlaten; maar met grote ontfermingen zal Ik u vergaderen. In een kleine toorn heb Ik Mijn aangezicht van u een ogenblik verborgen; maar met eeuwige goedertierenheid zal Ik Mij uwer ontfermen, Jes. 54:7,8.

b. Doch daarbenevens, beschouw hier ook het nut van de bekering in tijden van plagen en oordelen. Dat is de enige en ook een zekere weg tot genezing en verlossing. Dit is het dat er staat, 2Kron. 7:14: Indien Mijn volk, over welke Mijn Naam genoemd wordt, zich verootmoedigt, en bidt, en Mijn aangezicht zoekt, zich bekeert van hun boze wegen; zo zal Ik uit den hemel horen, en hun zonden vergeven, en hun land genezen. Dit is het ook dat er staat, Jer. 3:22: Keert weder, gij afkerige kinderen, Ik zal uw afkeringen genezen. En dat er staat, Jer. 4:14: Wast uw hart van boosheid, o Jeruzalem, opdat gij behouden wordt. Geen wonder dan dat de boetvaardige Israëlieten daarvan ten volle verzekerd waren, en elkander aldus opwekken: Komt, en laat ons wederkeren tot den Heere; want Hij heeft verscheurd, en Hij zal ons genezen; hij heeft geslagen, en Hij zal ons verbinden.

TOEPASSING

I. Tot nog toe hebben wij de boetvaardige Israëlieten dit elkander horen toeroepen. Dat nu is een zaak waartoe wij elkander ook wel mogen opwekken in deze tegenwoordige droevige tijdsgelegenheid, in het midden van zoveel drukkende noden en zwarigheden, die wij rechtvaardig op onze hals gehaald hebben door onze menigvuldige zonden en over-

tredingen. Ja, wanneer wij eens een vergelijking wilden maken tussen Efraïm en Juda ten tijde van de profeet Hosea en tussen ons, wij zouden dan een uitnemende grote overeenkomst tussen beide vinden. Want toch:
A. Had God Efraïm en Juda tot Zijn volk aangenomen; maar mogen wij niet zeggen dat God dit ook gedaan heeft omtrent Nederlands volk, hoewel het juist niet is met uitsluiting van alle andere volkeren, dat voormaals plaats had.
B. Had God dat volk uit veel grote gevaren verlost, en met zeer veel zegeningen bekroond; maar heeft de Heere dat ook niet gedaan omtrent Nederlands volk?
C. Hadden Juda en Efraïm zich daarop schuldig gemaakt aan allerlei snode gruwelen; maar is dit ook niet de misdaad van Nederlands volk? Ja, wij zijn ook een zondig volk, een volk van zware overtredingen, een zaad der boosdoeners en verdervende kinderen.
D. Had God uit dien hoofde dat volk met Zijn plagen en oordelen bezocht, had Hij hen verscheurd en geslagen; maar heeft God ons ook niet bezocht met Zijn plagen en oordelen? Heeft Hij ons ook niet verscheurd en geslagen? Wat is dit land niet menigmaal door duisternis beangstigd geweest? Welk een bloedige maan heeft daar niet wel gestaan aan ons firmament? O! hoeveel roeden heeft God op Nederlands rug afgegeseld, binnenlandse bewegingen, buitenlandse oorlogen, stormwinden, watervloeden, verderf van neringen en koopmanschappen, dure tijden, sterfte onder het rundvee, en wat dies meer is; zijn dat geen oordelen waarmee God ons verscheurt en slaat? Eerst bracht God dat oordeel van de sterfte onder het rundvee in Frankrijk, het land van Luik en sommige plaatsen van Duitsland, of wij ons aan anderen zouden spiegelen; maar als dat niet hielp, zo heeft het God ons Zelf ook toegezonden. En waartoe handelt God zo met ons, dan opdat wij tot inkeer zouden komen, ons schuldig kennen, Hem vroeg zoeken en weerkeren tot de Heere?
E. Doch was dit de misdaad van Efraïm en Juda, dat zij onder de oordelen van God nog even verhard bleven, dat zij in plaats van tot God weer te keren, nog verder van Hem afkeerden? Ach gave God, dat Nederlands volk zich ook daaraan niet schuldig maakte! Doch helaas! in plaats van beter te worden, is men nog niet veel erger geworden? Heeft men de zonden nog niet des te meer zien aangroeien, en de goddeloosheid de wereld overstromen? Ja, wij zijn een weerspannig volk, wij zijn leugenachtige kinderen, die des Heeren wet niet willen horen. Die daar zeggen tot de zieners: Ziet niet; en tot de schouwers: Schouwt ons niet wat recht is; spreekt tot ons zachte dingen, schouwt ons bedriegerijen, Jes. 30:9,10. Mag God niet ten opzichte van ons ook wel zeggen: Ik was verbolgen over de ongerechtigheid hunner gierigheid, en sloeg ze; Ik verborg Mij, en was verbolgen; evenwel gingen zij afkerig heen in de weg huns harten, Jes. 57:17.
F. Was de Heere Efraïm en Juda, om hun hardnekkigheid, veranderd in een jonge en felle leeuw, die bitter hard en diep verscheurde en sloeg; maar handelt God ook zo niet met ons? Onze runderkudden zijn meest te enen male verscheurd, zeer weinige zijn er maar in het land overgebleven, en nog houdt de sterfte daaronder niet op. En wat behoef ik het meer te bijzonderen, het ziet er rondom naar en donker uit. Men mag de reden van dit alles hier en daar zoeken, maar het best zullen wij doen wanneer wij die bij onszelf zoeken. Wij zelf zijn er de oorzaak van door onze onbekeerlijkheid, de schuld is onzer; en God vergeldt ons nog niet naar de werken onzer handen.
II. Hoe wenselijk ware het nu ook dat wij daardoor eens tot nadenken kwamen, dat velen zich oprecht bekeerden tot God, en met de boetvaardige Israëlieten in onze tekst tot elkander zeiden: Komt, en laat ons wederkeren tot den Heere; want Hij heeft verscheurd, en Hij zal ons genezen. Hij heeft geslagen, en Hij zal ons verbinden. Ach! vloeide er maar

bekering uit; wat was er aan gelegen! Maar in plaats van tot God weer te keren, loopt men nog al verder van Hem af. Wij bevinden dat onze boosheid ons kastijdt, en onze afkeringen ons straffen. Wij weten en zien dat het kwaad en bitter is de Heere te verlaten; en evenwel keren wij nog al af met een altoos durende afkering. Mag de Heere niet wel zeggen: Tevergeefs heb Ik uw kinderen geslagen; zij hebben de tucht niet aangenomen, Jer. 2:30. Ja, men mag wel met Jeremia zeggen: O Heere, Gij hebt ze geslagen, maar zij hebben geen pijn gevoeld; Gij hebt ze verteerd, maar zij hebben geweigerd de tucht aan te nemen; zij hebben hun aangezichten harder gemaakt dan een steenrots, en zij hebben geweigerd zich te bekeren, Jer. 5:3. Welke werking doet toch het Goddelijk oordeel op u tot bekering? Blijft men niet even lauw en harteloos in des Heeren dienst? Ziet men ergens in dezen enige verwakkering? Blijft men niet even geesteloos, dor en dood? Ziet men ergens de godzaligheid en de vreze Gods meer doorbreken? Is er iemand die er enige zonde om laat? Blijven niet al de gruwelen en uiterlijke zonden dezelfde in het land, en groeien zij er niet tegen aan?

A. Wel, welke gedachten maakt gij hiervan, toehoorders; hebt gij dan lust om met God te spotten? Zullen de oordelen Gods op de aarde zijn, en zult gij geen gerechtigheid leren? Zal de bazuin blazen, en zal het volk niet sidderen? Zal de leeuw brullen, en zult gij niet vrezen? Ach! wat zal de uitkomst van zulk een onbekeerlijk volk droevig zijn! De haren rijzen mij ten berge, wanneer ik denk hoe de Heere gewoon is te handelen met een volk dat na vele zware slagen zich nog niet laat genezen. Immers indien wij, hetgeen er in onze tekst staat, maar omkeren, zo moeten wij zeggen:

1. O! de Heere zal u dan niet genezen, noch verbinden; Hij zal u in deze tegenwoordige droevige gelegenheid laten steken en uitteren. Wie weet of het daar ook niet vandaan komt, dat de plagen nog niet ophouden? Althans, men wacht naar vrede, maar er is niets goeds; naar tijd van genezing, maar ziet, er is verschrikking, Jer. 8:15.

2. Ja wat zeg ik, in plaats van u te genezen en te verbinden, zal Hij u nog meer slaan en verscheuren. Als Zijn Vaderlijke roede niet gehoord wordt, zo zal Hij slaan met eens vijands plaag, met de kastijding van een wrede; om de grootheid uwer ongerechtigheid, omat uw zonden machtig veel zijn, Jer. 30:14. Dat gebeurt wel, als de Heere ten uiterste getergd is, dat Hij dan komt met een versmadende roede. En het is te duchten, omdat gij naar al deze dingen nog niet hoort, dat Hij nog zevenvoudig tot uw slagen zal toedoen, Lev. 26:21. Wie weet wat God ook nog met ons voor heeft, en wat dit nieuw begonnen jaar nog baren zal.

3. En daarom, och! of gij nog de tijd der genade bekende! Nu roept de Heere u nog tot bekering door Zijn verscheuren en slaan; nu is er nog een vindenstijd. Och! of gij dan eens opwaakte, Hem in de roede viel, en tot de Heere weerkeerde! Zal Hij dan zolang tevergeefs slaan, en zo afkorten zonder vrucht? O, dat gij dan eens wijs werd, en in deze dag nog bekende hetgeen tot uw vrede dient! En ziedaar, de weg is er nog toe geopend. Bekeerden en onbekeerden, oprechten en goddelozen, ieder brengt al wat toe tot des Heeren slagen, ieder moest ook wat doen om deze wederom af te keren; en dit bestaat hierin, dat elk tot de Heere weerkeert. Tot dat einde moet men:

a. Zien, dat het om zijn zonde ook is dat de Heere slaat en verscheurt. Men moet een gevoelige smart en innige droefheid over zijn zonden hebben en gevoelen, met verlegenheid en verbreking des harten. Men moet zich tot de Heere Jezus keren en wenden, en in het geloof waarachtig tot Hem komen, en Hem aangrijpen. Daarop moet men metterdaad van de zonde zich afkeren, zich aan God en Jezus overgeven, en zo tot de Heere weerkeren.

b. Zo tot de Heere weder te keren: Behoorde algemeen te zijn, van groten en kleinen, jongen en ouden, rijken en armen; elk heeft zijn weg bedorven en is van God afgekeerd. Het behoorde een wederkeren te zijn van alle zonden, verborgen en openbare. Het moet spoedig, zonder uitstel zijn; heden, terwijl gij Gods stem hoort. Het moet een oprecht en hartelijk wederkeren zijn, met het gehele hart.
B. Kinderen van god, zoekt gij hier de anderen in voor te gaan en tot voorbeelden te zijn; veler ogen zijn in dezen op u geslagen. Tot dat einde:
1. Komt er bij anderen voor uit dat uw zonden er ook oorzaken van zijn. Tracht meer en meer ontdekking te erlangen waar het u meest hapert. Vertoont en gedraagt u als ware boetvaardigen, dat men het aan u zien kan. Wekt anderen met onze tekstwoorden er ook toe op, als de boetvaardige Israëlieten.
2. Dan zou de Heere ons ook genezen en verbinden, en ons een goede vrede geven. Althans, uw zielen zouden dan verbonden, en voor eeuwig genezen worden. AMEN.

ZESTIGSTE LEERREDE

MICHA 2:13

De Doorbreker zal voor hun aangezicht optrekken; zij zullen doorbreken en door de poort gaan, en door dezelve uittrekken; en hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan, en de HEERE in hun spits.

INLEIDING

I. **ZO** wonderdadig en met zulk een almachtige kracht als God oudtijds Israël uit Egypte verloste en uitvoerde, werkt Hij ook in de waarachtige en krachtdadige bekering van de zondaar; en hij zou zulks het overblijfsel van Israël ook eens doen gewaar worden en ondervinden.

A. Dat God wonderdadig en met een almachtige kracht oudtijds Israël uit Egypte verlost en uitgevoerd heeft, is openbaar:

1. Uit hetgeen Hij door Mozes en Aäron niet alleen, maar ook door een slaande en verdervende engel onder de Egyptenaren heeft laten uitwerken, waardoor alle tegenstand en verhinderingen werden uit de weg geruimd, Ex. 12:29-33.
2. Toen zond Hij Mozes, Aäron en Mirjam voor hun aangezicht heen, gelijk er staat, Micha 6:4.
3. Daarop was er niets dat het volk verhinderde, maar zij konden alles bekomen wat zij maar begeerden, Ex. 12:35,36.
4. Hierop reisden de kinderen Israëls uit van Rameses naar Sukkoth, Egypte dus verlatende, Ex. 12:37.
5. En de Heere Zelf toog voor hun aangezicht heen, des daags in een wolkkolom, dat Hij ze op de weg leidde; en des nachts in een vuurkolom, dat Hij ze lichtte; om voort te gaan dag en nacht, Ex. 13:21.
6. Ja, de Heere Zelf streed ook voor hen. En de Engel Gods, Die voor het heir van Israël ging, vertrok, en ging achter hen. De wolkkolom vertrok ook van hun aangezicht, en stond achter hen. Alzo verloste de Heere Israël te dien dage uit de hand der Egyptenaren, Ex. 14:14-36.

B. Nu, zo wonderdadig en met zulk een almachtige kracht werkt God ook in de waarachtige en krachtdadige bekering van de zondaar.

1. Hij werpt alle tegenstand zover neer, dat de zondaar eindelijk moet uitroepen: Heere, Gij hebt mij overreed, en ik ben overreed geworden; Gij zijt mij te sterk geweest, en hebt overmocht, Jer. 20:7.
2. Hij verzorgt dat hun oren horen het woord Desgenen die achter hen is, zeggende: Dit is de weg, wandelt in dezelve, als zij zouden afwijken ter rechter- of ter linkerhand, Jes. 30:21.
3. Hij opent de blinde ogen, om de gebondenen uit te voeren uit de gevangenis, en uit het gevangenhuis diegenen die in duisternis zitten, Jes. 42:7.
4. Hij doet ze metterdaad uitgaan, en tot Hem bevende aankomen als een vogeltje uit Egypte, en als een duif uit het land van Assur, Hos. 11:11.

5. Christus, de enige Herder, gaat ze voor, weidt ze, en is Vorst in het midden van hen, Ez. 34:23,24.
6. En de Heere Zelf is ook met hen, is hun God, sterkt ze, helpt ze, ondersteunt ze, ja, doet beschaamd en te schande worden en vergaan, allen die met hen willen twisten, Jes. 41:10.
C. Zulks zou Hij het overblijfsel van Israël ook eens doen gewaar worden en ondervinden. Dat is voorzegd, Deut. 30:4: Al waren uw verdrevenen aan het einde des hemels; vandaar zal u de Heere uw God vergaderen. hos. 3:5: Daarna zullen zich de kinderen Israëls bekeren, en zoeken de Heere hun God, en David hun koning; en zij zullen vrezende komen tot den Heere, en tot Zijn goedheid, in het laatste der dagen.
II. Doch allernadrukkelijkst en allerklaarst in onze voorgelezen tekstwoorden, alwaar des Heeren Woord dus luidt: De Doorbreker zal voor hun aangezicht optrekken; zij zullen doorbreken en door de poort gaan, en door dezelve uittrekken; en hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan, en de HEERE in hun spits.
III. De Heere had door de profeet Micha:
A. In het eerste hoofdstuk en in de eerste elf verzen van het tweede hoofdstuk Samaria en Juda laten verkondigen al die vreselijke oordelen, die hun zouden overkomen, met aanwijzing van al de gruwelen die deze oordelen zouden verwekken.
B. Hierop laat hij in het voorgaande twaalfde en in ons tekstvers voorzeggen, hoe Hij het overblijfsel van Israël echter wederom tot Zijn Kerk vergaderen en herstellen zou langs de weg van een waarachtig een doorbrekende bekering door hun Koning, de Messias. En dat op deze wijze:
1. Eerst laat Hij voorzeggen dat Hij hun wederom tot Zich brengen en herstellen zou, in het voorgaande twaalfde vers.
2. Daarop laat Hij de manier aankondigen, op welke Hij een waarachtige en doorbrekende bekering in hen werken zou, in onze voorgelezen tekstwoorden.
IV. Zodat deze tekst eigenlijk in zich behelst*: De manier op welke de Heere een waarachtige en doorbrekende bekering in het overblijfsel van Israël werken zou.*
O God, werk in vele van dezen ook aldus, opdat zij mede recht doorbreken! Amen.
V. Twee hoofdzaken komen ons in deze tekst voor:

I. Hoe God een doorbrekende bekering in hen zou werken, in deze woorden: De Doorbreker zal voor hun aangezicht optrekken; zij zullen doorbreken en door de poort gaan, en door dezelve uittrekken.
II. De voorname oorzaak, waardoor dit zulk een gezegende uitslag zou hebben, in deze woorden: En hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan, en de HEERE in hun spits.

VERKLARING

I. In het eerste dienen wij te letten: Op diegenen waarvan hier gesproken wordt, in onze tekst viermaal uitgedrukt met het woordje *hun,* en eens met het woordje *zij.* En op hetgeen dat omtrent dezen getuigd wordt: De Doorbreker zal voor hun aangezicht optrekken; zij zullen doorbreken, en zo vervolgens.
A. Diegenen daar hier van gesproken wordt, in onze tekst viermaal met het woordje hun, en eens met het woordje zij, waren in het voorgaande twaalfde vers genoemd Jakob en Israëls overblijfsel, welke de Heere daar beloofd had voorzeker te verzamelen, voorzeker

te vergaderen, tezamen te zetten als schapen van Bozra, en dat ze als een kudde in het midden van hun kooi van mensen zouden deunen.
1. Dit ziet dan zeker op de Joden, het overblijfsel van Jakob en Israël.
a. Maar daarom niet op al de vleselijke Joden hoofd voor hoofd, al staat er dat de Heere ze voorzeker gans verzamelen zal.
b. Maar op al de Joden die gans verzameld zullen worden, zonder onderscheid van stam, uit de ene stam zowel als uit de andere stam. Op de menigte van dat volk, welke toegebracht zouden worden, al bleven anderen afkerig en vijandig. Eindelijk, op hen allen, die naar Gods verkiezing en genade het geloof en de godsvrucht van Jakob zouden navolgen, en zich zo zouden vertonen het ware overblijfsel van Israël te zijn.
2. Al deze Joden zijn deze *hun* en *zij* in onze tekst.
a. Niet die ten tijde van de gevankelijke wegvoering naar Assyrië en Babel leven zouden, als enigen willen.
b. Niet die ten tijde van de wederkering uit die gevangenissen er zijn zouden, als anderen gedreven hebben.
c. Zij komen nader die het tot de tijd van het Nieuwe Testament brengen, welke verzamelende verzamelen, gelijk er eigenlijk in de Hebreeuwse tekst in vers 12 staat, zo opvatten, dat het zou zien: Bij aanvang op het begin van het Nieuwe Testament. Bij voortgang op al de volgende eeuwen daarvan. Bij voltooiing op de laatste dagen van het Nieuwe Testament. En die het zo thuis brengen op de Joden die dan leven zouden.
d. Zij wijken wederom verder af die het thuis brengen op de dag van het laatste algemene oordeel.
e. Wij denken dat het eigenlijk ziet op de laatste dagen van het Nieuwe Testament, en op de Joden die er dan zijn zullen. Tot deze gedachten worden wij bepaald en daarvan overreed: Omdat zij in het voorgaande twaalfde vers genoemd worden Israëls overblijfsel. Omdat daar ook gezegd wordt, dat de Heere hun dan gans verzamelen zal; hetgeen beide in die tijd zijn volle nadruk en waarheid eerst hebben zal. Omdat er van hun doorbreken in onze tekst geprofeteerd wordt, dat dan blijkbaar geschieden zal, Hos. 3:5.
B. Van dezen wordt hier nu getuigd: De Doorbreker zal voor hun aangezicht optrekken; zij zullen doorbreken, en door de poort gaan, en door dezelve uittrekken.
1. In dat eerste horen wij spreken van een Doorbreker; en er wordt getuigd, dat Die voor hun aangezicht zal optrekken.
a. Wij horen hier dan spreken van een Doorbreker.
1. Het Hebreeuwse woord *Poretz*, dat wij hier in de grondtekst vinden, zegt eigenlijk zodanig een, *die alles open maakt*, de weg aanwijst, ze bereidt en effen maakt, de poorten open breekt en alle verhinderingen en beletselen met kracht uit de weg ruimt, dat men ze veilig begaan en daarlangs heentrekken kan. Het wordt wel doorgaans in een kwade zin genomen voor een dief of verderver; maar de samenhang bepaalt het hier tot een betere betekenis. In deze zin zet de gemene Latijnse overzetting en Hieronymus het over: *Pandens iter, Hij Die de weg opent*.
2. De Doorbreker:
a. Is hier geenszins de Assyrische koning Salmanasser met zijn legerbenden. De koning van Babel, Nebukadnezar, met zijn heirleger. De koning van Juda, Zedekia, met diegenen welke hem vergezelden. De vorsten van Juda, die geleefd hebben na de wederkering uit de Babylonische gevangenis. Elia, of Johannes de Doper, die in zijn kracht komen zou. Gelijk de ene uitlegger deze, de andere er die door verstaat.

b. Maar de Doorbreker hier is of Koning Messias Zelf, of Jehovah de Heere, van Welke Beiden in het laatste gedeelte van onze tekst wordt gesproken. Of, met toespeling op de aloude gewoonte der koningen, die, wanneer zij met een heirleger optrokken, een of meerdere doorbrekers gewoon waren voor hun aangezicht heen te zenden; gelijk de Heere als zodanig eertijd Mozes en Aäron, daarna Jozua en Zerubbabel ook gebruikt heeft; de leraars en evangeliebedienaars, die de Heere als middelen gebruiken zou om dat volk te bekeren. Of God de Heilige Geest, Die leraars en allerlei genademiddelen verzorgen en bestellen zou, daarbij die zegenen, krachtig maken en gebruiken zou, om ze krachtdadig en onwederstandelijk te bekeren.

*. Dit laatste vindt bij ons de meeste ingang, om deze reden. Omdat hier duidelijk van zodanig Een gesproken wordt die met een onwederstandelijke en alles te boven komende kracht dit uitwerken zou. Omdat deze Doorbreker in onze tekst zelf duidelijk onderscheiden wordt van Koning Messias en van God de Vader, van Welke erbij gezegd wordt: En hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan; en de Heere in hun spits. Omdat het werk, hier deze Doorbreker toegeschreven, huishoudelijk het werk van de Heilige Geest is, zoals overal in de Bijbel geleerd wordt. Omdat de Heilige Geest door de genademiddelen en leraars dat werkt, dat hier deze Doorbreker toegeschreven wordt, 2Kor. 10:4,5, 2Tim. 2:25,26. Eindelijk, omdat de Heilige Geest daartoe uitdrukkelijk beloofd is, Zach. 12:10.

**. De Heilige Geest kan en mag ook de Doorbreker genoemd worden met een vol recht. Omdat Hij zondaren en zondaressen aan zichzelf recht bekend doet worden, Joh. 15:7,8. Omdat Hij hun verder de ogen opent, dat zij Christus, de rechte Weg, onder het oog krijgen, Ef. 1:17,18. Omdat Hij hun ook het hart en de mond opent, ze biddende maakt, zodat zij aan het bidden raken, Rom. 8:26. Omdat Hij hen als bij de hand vat, op de rechte weg brengt en leidt, Joh. 16:13. Omdat Hij alle tegenstand neerwerpt, en alle vijandelijk geweld afweert, Jes. 59:19. Omdat Hij een ander leven in hen stort en brengt, Joh. 6:63. Eindelijk, omdat Hij het geloof ook krachtdadig in hen werkt, 2Kor. 4:13. Hier past dan ook op: Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden, zegt de Heere der heirscharen; gelijk er staat, Zach. 4:6.

b. Van deze Doorbreker wordt hier nu getuigd, dat Die voor hun aangezicht zal optrekken.

1. Het Hebreeuwse woord *gnalab*, hier terecht door *optrekken* vertaald, wordt in een goede en kwade zin van de Heilige Geest gebruikt.

a. Dit heeft sommige uitleggers aanleiding gegeven om het hier ook in een kwade zin op te vatten.

b. Doch volgens onze gedachten geheel verkeerd, om deze redenen: Omdat hier staat, dat Hij voor hun aangezicht, voor hen, met hen, zal optrekken. Omdat zij zelf daarop zullen doorbreken, zoals er volgt, zodat het tot hun voordeel zou zijn. Omdat deze tekst, volgens deszelfs samenhang met het voorgaande vers en deszelfs inhoud, duidelijk een belofte is.

2. Hiermee wordt dan beloofd:

a. Dat de Heilige Geest Zelf werken, daartoe genademiddelen en werktuigen verzorgen, en met kracht zegenen zou. Dat zij het in die plaats, staat en toestand waarin zij van nature en door het ongeloof onbekeerd zijn, niet langer zullen kunnen stellen noch houden, maar moeten uitroepen, elk voor zichzelf: Ik verga, Luk. 15:17. Dat Hij hun de rechte weg tot redding en behoud zal aanwijzen, onder het oog brengen, en in waarheid doen bekend worden, Jes. 30:21. Dat Hij hun gevangenis, banden, boeien en ketenen, waarmee zij

geboeid en vastgehouden worden, zodat zij de rechte weg niet kunnen overkomen, noch in waarheid geraken, zal ontdekken, doen gevoelen en daarover recht treurende maken, 2Tim. 2:25,26, Zach. 9:11, 12:10-14. Dat Hij die banden van hun gevangenis zal verbreken, en zo Zelf hun banden losmaken, Ps. 116:16. Dat Hij de weg voor hen zou openen, en bezorgen dat zij op de rechte weg geraken, Jes. 66:20. Dat Hij alle vijandelijke beletsels van Zijn genadewerk uit de weg zal ruimen, en zorg dragen dat niets ze stuiten of tegenhouden kan, Jes. 43:1-6. Eindelijk, dat Hij die genadeweg voor hen effen, betreedbaar en recht begaanbaar maken zal, ze daarop Zelf als voortredende, Gods welbehagen lerende, en geleiden, Ps. 143:10.

b. Zo zal de Doorbreker optrekken, *Liphnehem, voor hun aangezicht.* Zodat zij het bemerken en gewaar zullen worden. Zodat zij klare en doorslaande bewijzen daarvan zullen krijgen; zodat zij het ook zullen zien en zullen moeten erkennen. De vruchtgevolgen zullen trouwens ook zelf sprekende bewijzen daarvan zijn; welke deze zijn:

2. Zij zullen *doorbreken, Partzou*, staat er in de Hebreeuwse tekst.

a. Dit wordt hier niet van anderen, veel minder van de vijanden van Israëls overblijfsel, van degenen die bekeerd zullen worden, getuigd, gelijk sommigen dit zo verkeerd hebben opgevat.

b. Maar zij zelf, voor wiens aangezicht de Doorbreker zal optrekken, worden hier gezegd te zullen doorbreken. Dit kan zonder verwringing niet anders opgevat worden.

1. Zij zullen doorbreken, niet door, nu verlost zijnde, op hun vijanden aan te vallen, die overhoop te werpen, die te vernielen en daarin door te breken.

a. Lichamelijk dit zo op te vatten, gelijk sommige uitleggers doen, strijdt tegen de ganse samenhang van deze tekst. En tegen de inhoud van onze tekstwoorden zelf, en tegen het oogmerk van deze grote en nadrukkelijke beloften.

b. Geestelijk dit zo te willen verklaren, kan wel met enige schranderheid wat worden bekleed, maar in alles met bondigheid niet volkomen worden goed gemaakt.

2. Maar ten aanzien van hun eigen zelf, met betrekking op hun eigen personen wordt hier gezegd dat zij zullen doorbreken, als een vruchtgevolg in zichzelf, van het optrekken van de Doorbreker voor hun aangezicht. Zodat het deze dingen insluit en zegt: Dat zij zelf daarop hun zorgeloze staat en toestand zullen verlaten; hun vooroordelen tegen Christus en het genadewerk afleggen; hun valse gronden daar zij op zaten, loslaten en verwerpen. Niet blijven tussen beide hangen, maar met alle ernst het er op zetten; niet meer zich verschuilen, maar er openlijk voor uitkomen. alles wat hun tegenstond, verachten en onder de voet treden. Ja, zo krachtig doorwerken, dat zij alles te boven raken. Hierom wordt er ook nog bijgevoeg, als een verder vruchtgevolg van dit doorbreken:

3. En door de poort gaan.

a. Door deze poort verstaan wij:

1. Niet de poorten van Samaria, van Jeruzalem en van de andere steden van Kanaän, met sommige uitleggers. Of de stadspoorten van hun lichamelijke vijanden, met andere uitleggers.

2. Maar door deze poort, *schagnar* staat er in de Hebreeuwse tekst, in het enkel getal, verstaan wij *de macht der duisternis*, waaronder zij zolang als opgesloten, in de gevangenis gezeten en gevangen gehouden geweest waren, als zij onbekeerd waren gebleven, maar waaruit zij nu getrokken werden, Kol. 1:13. De poorten werden toch oudtijds ook als gevangenissen gebruikt, als klaar blijkt uit Jer. 20:2. Deze gevangenis wordt de poort der hel genoemd, Matth. 16:18.

b. Door deze poort zullen zij gaan. Hier wordt in de Hebreeuwse tekst het woord *gnabar* gebruikt.
1. Het kan wel zijn, gelijk een voorname uitlegger denkt, dat deze uitdrukkingen zinspelen op een *kudde schapen*, welke, als er plaats voor één open is om uit te gaan, elkander alle volgen.
2. Althans, dit sluit in en zegt, dat zij hun onbekeerde staat als een gevangenis zullen aanmerken; dat zij de opening, om daaruit te geraken, zullen zien en in acht nemen. Dat zij elkander alle volgen en als nagaan zullen. Dat zij door die poort gaan en daaruit geraken zullen.
4. Hierom wordt er ook bijgevoegd: En door dezelve uittrekken.
a. Het Hebreeuwse woord *jagnab*, dat wij hier in de grondtekst vinden, betekent eigenlijk zulk een *uittrekken,* waardoor men *weg reist*, en van de ene plaats tot de andere overgaat.
b. Zij zullen daardoor, de poort namelijk, uittrekken, zegt vervolgens:
1. Dat zij hun gevangenis en vorige staat geheel verlaten zullen. Dat zij zich haastende tot de Heere, Zijn Kerk en volk zullen vervoegen. Dat zij metterdaad tot de gemeenschap van God en Christus overkomen zullen. Dat zij als bekeerden het daar houden, en zo voortreizen zullen.
2. Beide deze uitdrukkingen worden nu met *en* aan het doorbreken vastgemaakt, als echte gevolgen daarvan. Gelijk dit alles een vrucht is van het optrekken en doorbreken voor hun aangezicht.
II. Doch de voorname oorzaak van deze grote verlossing, en waardoor dit zulk een gezegende uitslag zou hebben, moest ook nog klaarder bekend en erkend worden; ze wordt er daarom in deze woorden bijgedaan: En hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan, en de Heere in hun spits.
A. Het is wonderlijk dat sommige uitleggers deze woorden ook zelfs in een kwade zin verdraaid en opgenomen hebben.
1. Bij wie hun koning hier is, of de koningen van Israël, Hosea en Zedekia, die voor hun aangezicht heengegaan zijn in de gevangenis; of de koningen van de oude vijanden der Joden, Salmanasser en Nebukadnezar, die met hun heirlegers voor hun aangezicht gekomen, en zegepralend opgetrokken zijn.
2. Die dan, en de Heere in hun spits, dat zo verklaren:
a. Of dat Jehovah niet nu, maar eertijds in hun spits was. Of dat Hij daar was om ze streng te straffen en hard te slaan. Of dat Hij was in de spits der Assyriërs en Babyloniërs, om die te begunstigen en in alles voorspoedig te maken.
b. Doch deze verklaring strijdt regelrecht tegen de eigen en natuurlijke betekenis van deze woorden. Dan wordt de samenbinding van deze woorden met elkander en met het vorige verwrongen en verbroken. Dat strijdt duidelijk tegen het gans verzamelen en vergaderen van Israëls overblijfsel. En tegen het tezamen zetten van hen als schapen, en als een kudde in het midden van hun kooi, als waartoe dit strekken zou, volgens het voorgaande twaalfde vers. Zodat deze verklaring ongerijmd en geheel af te keuren is.
B. Maar:
1. Men kan het zo opvatten:
a. Dat men die twee namen, hun Koning en Heere, beide brengt tot, en verklaart van Vorst Messias.
1. Die zo is de grote en almachtige Koning van het gehele Al. En de meest gewenste en genaderijke Koning van Zijn Israël, dat van Hem op een allerbijzonderste wijze verzorgd, overschaduwd, geregeerd en verdedigd wordt, Ps. 2:6, Jes. 32:1, Jer. 23:5, Zach. 9:9.

2. Dat Hij tegelijk is, met de Vader en de Heilige Geest, de waarachtige, allerhoogste en onveranderlijke Jehovah, of Heere, Jes. 40:3, Jer. 23:6, en verschillende andere plaatsen.
b. Liefst evenwel vatten wij hier beide deze Namen aldus onderscheiden op.
1. Dat hun Koning hier is de beloofde en gewenste Messias, die zij, bekeerd wordende, niet alleen daarvoor met hart en mond erkennen, maar aan Wie zij zich dan ook in het geloof geheel overgeven, onderwerpen en toevertrouwen.
2. En dat de Jehovah, de Heere, hier is:
a. Of de Drie-enige God; of liever God de Vader, Die aan Messias' rechterhand is, en Die met Hem op het allernauwste is verenigd, zowel in al het werk naar buiten, als door het allernauwste zijn in elkander.
b. Indien wij het zo opvatten, dan hebben wij hier in deze tekst alle drie de Goddelijke Personen, Welke toch elk het Zijne in het verlossingswerk en bekeringswerk toebrengt. Dat is de verdeling van het huishoudelijk genadewerk der Goddelijke Personen onder elkander, en derzelver manier van werking naar buiten. Bijkans op dergelijke wijze lezen wij ook van de Heere hun God en David hun Koning, Hos. 3:5.
2. Hier wordt nu gezegd:
a. Dat deze hun Koning voor hun aangezicht, die zo doorbreken, doorgaan en uittrekken, zal heengaan. In de grondtekst staat hier wederom het woord *gnabar*, dat wij zo even ook ontmoet, en door *doorgaan* vertaald gezien hebben.
1. Dit nu van Messias' menswording te verklaren, met een voorname uitlegger, is tegen het gehele beloop en de nadruk van het zinnebeeldige in deze tekst.
2. Want hun Koning Messias wordt hier voorgedragen, voor hun aangezicht te zullen heengaan, als de Veldheer en Leidsman Die ze uitleidt, Jes. 52:12; daar gezegd wordt, en de God Israëls zal uw achtertocht wezen. Gelijk Hij oudtijds ook in de wolk- en vuurkolom de Leidsman geweest was van Israël uit Egypte, Ex. 13:21.
a. Zodat hiermee eigenlijk te kennen gegeven wordt, dat Koning Messias hun Verlosser zal zijn, Die hun vijanden verslaan en hun geweld ontnemen zal. Dat Hij ze uitrukken, los scheuren en van hun slavernij volkomen bevrijden zal. Dat Hij hun Zijn genade en gunst blijkbaar zal doen wedervaren, smaken en genieten. Dat Hij voor hen heentrekken, bij hen blijven en ze Zelf tot aan het einde toe voortreden zal.
b. Zo zal hun Koning heengaan, *Liphnehem, voor hun aangezicht*. Zodat zij het hoe langer hoe meer zullen bemerken en gewaar worden. Meer klare en doorslaande bewijzen daarvan zullen krijgen; ja, het zelfs ook zien en zullen moeten erkennen.
b. Ten laatste wordt er bijgedaan: En de Heere *Berôscham, in haar spits. Roôsch,* hier door *spits* vertaald, zegt eigenlijk boven aan, het hoogst, het hoofd, en zo de spits.
1. Hier door de spits wederom de Messias te verstaan, in Welke God de Vader zijn zou, met een zekere uitlegger, vindt bij ons geen goedkeuring.
2. Want er staat in de tekst *Berôscham, in hun spits*, dat is, in de spits, boven aan, in het hoogst, aan het hoofd, van hen die doorbreken, doorgaan en uittrekken zullen. Waarmee eigenlijk beloofd en te kennen gegeven wordt, dat God de Vader Zijn nabijheid en genadige tegenwoordigheid hun ook schenken en vereren zal. Dat Hij ze ook sterken, ondersteunen en in alles blijkbaar en krachtdadig helpen zal. Dat Hij ze ook beschutten, beveiligen en zo dekken zal, dat zij zeker en wel bewaard zullen worden. Dat Hij alle geweld en alle vijanden die hun tegenstaan, vernielen, verbreken en uitdelgen zal. Eindelijk, dat Hij ze ook tot volkomen overwinnaars maken, en de volle roem en zegepraal zal doen wegdragen.

a. Dit wordt nu met *en* wederom aan het vorige vastgemaakt. En hun Koning zal voor hun aangezicht heengaan, en de Heere in hun spits. Om daarmee te kennen te geven dat dit de voorname oorzaak van deze grote verlossing zijn zal. Geen zondaar kan toch uit die macht der duisternis, in welke elke onbekeerde en het buiten geworpen Jodendom thans is, getrokken en tot Gods zalige gemeenschap overgebracht worden, dan door de Goddelijke en almachtige kracht van Immanuël Christus en God de Vader; welke de Heilige Geest werkzaam toepassende, en de zondaar krachtdadig en onweerstaanbaar daarmee bewerkende; dan wordt dat werk zo doorbrekende in de zondaar openbaar, dat hijzelf en anderen daarover met verbaasdheid en ontzetting verwonderd staan.
b. Dit alles wordt hier eigenlijk in de Hebreeuwse grondtekst in de voorleden tijd voorgedragen.
*. Niet alleen om de zekerheid van deze zaak, naar de profetische stijl, daarmee te kennen te geven. Maar ook, omdat dit het middel en de weg zou zijn waardoor en langs welke zij geheel verzameld zouden worden, zoals er in het voorgaande vers was beloofd, zullende als geschied is het dan in het voorledene zijn. Ziedaar deze stof voor uw aandacht geopend en verklaard. Zo wordt er een waarachtige en doorbrekende bekering in de zondaar gewrocht.
**. Dat het overblijfsel van Israël zo ook nog eens bekeerd zal worden, wordt benevens in onze tekst, ook beloofd en voorzegd, Jer. 24:7, Micha 5:2, Zach. 12:8, en in zeer veel andere plaatsen. Wij verwachten daarom met de apostel Paulus nog dat alzo geheel Israël eens zal zalig worden, gelijk hij schrijft, en dat met nog een andere profetische Godsspraak bewijst, Rom. 11:26.

TOEPASSING

I. Wordt er nu zo een waarachtige en doorbrekende bekering in een zondaar gewrocht, dan moet elk onzer dit voor zichzelf ook kennen, en in waarheid ondervonden hebben, of anders is hij zeker nog onbekeerd. Wat denkt en zegt gij mens, van uzelf?
A. Zijt gij ooit aan uzelf bekend gemaakt en ontdekt geworden? Hebt gij de rechte weg om behouden te worden ooit onder het oog gekregen? Is uw hart en mond ooit open gebroken, zodat gij aanhoudend bidden moest? Bleef het bij geen gemeen werk in u? Daarom vragen wij u ook:
1. Werd uw gans verloren en afgescheiden staat van God u ook bekend? Hebt gij ontdekking gekregen van uw vooroordelen tegen Christus en het genadewerk? Zag gij de valse gronden, daar gij op vast geraakt waart en rustte? Werd het u zoveel ernst, dat het alles in u te boven ging? Heeft niets het in u kunnen verdoven, verstrooien of weer doen overgaan? Hebt gij eindelijk het niet langer kunnen verbergen, maar ervoor moeten uitkomen?
2. Zegt gij, neen? Zo staat het met mij niet, daar heb ik voor mijzelf geen kennis aan, het is met mij zo niet gesteld? Dan moeten wij u in liefde uit des Heeren Naam waarschuwen. Dat gij dan zeker nog in een zorgeloze staat en toestand zijt. Of dat uw vooroordelen tegen Christus en het genadewerk u werkeloos houden. Of dat gij gewis op deze of gene droggrond en klip zeer gevaarlijk zit voor uw ziel. Of dat gij maar tussen beide hangt, en nog op twee gedachten hinkt.
3. Zo voortgaande en zo onbekeerd stervende, zult gij nooit Gods zalige gemeenschap smaken, maar eeuwig verloren gaan, en met al de onbekeerden in de buitenste duisternis uitgeworpen worden.

B. Och! dat de Heilige Geest ons nog tot een werktuig en middel in Zijn hand gebruikte, en daartoe Zelf dit woord zegende en krachtig maakte, om u krachtdadig en in waarheid te bekeren! Lieve mensen! Mochten uw ogen maar eens open gaan, gij zoudt uw gevaar zien. De Bijbel leert en stelt u deze weg alleen maar voor om behouden te worden. De Heilige Geest wordt u nog aangeboden, en biedt Zichzelf nog onder dit Woord aan als een Doorbreker, om alles in u te werken. Och dat uw hart eens vallen en hierbij bepaald mocht raken!

II. Ontdekte en overtuigde ziel, zegt gij ja, die dingen ken ik, zo is het met mij gesteld. Maar daar blijf ik staan, ik raak niet verder, er is geen kracht om te baren, ik raak tot geen doorbreken?

A. Maar hoor! Hebt gij nog teveel met zulke dingen op die u dikwijls maar in de weg staan, en van het doorbreken terug houden? Bijvoorbeeld: Zijt gij op ontroeringen en sterke aandoeningen bovenal zeer gezet? Dat houdt u buiten bedaardheid, en laat u blijven wie gij zijt. Staat het u niet wel aan, als iemand met uw overtuiging wat op heeft? Aan dat touwtje houdt menigeen tot zijn schade te lang vast. Zijt gij niet zeer op naarheid en zware overtuiging gezet? O! menigeen raakt daardoor verbijsterd, en in een allernaarste toestand. Stelt gij u niet voor dat gij wat onmiddellijks van de Heere moet krijgen? Daar de Heilige Geest meest door middelen het doorbreken werkt. Och, dat de Heere hieromtrent uw ogen opende!

B. Maar laten wij u eens wat anders vragen, antwoordt elk voor uzelf hierop. Wordt uw staat en toestand u niet hoe langer hoe naarder en ellendiger? Ziet gij niet hoe langer hoe klaarder wat u ontbreekt, en gij nog hebben moet? Uw banden en boeien, die u terug houden, worden die u niet pijnlijker? Valt gij niet meer met uw banden voor de Heere, dat Hij ze Zelf losmake? Raakt gij niet meer met uw hart aan het roepen, dat Hij u Zelf trekke? Brengt gij uw vijandig hart nu niet meer met veroordeling tot Hem? Moet gij niet menigmaal uitroepen, het is buiten hoop? Ik moet het opgeven? Zegt gij ja, zo ellendig gaat het, en is het met mij gesteld?

C. Dan roepen wij u toe, houd maar aan, dat is de rechte weg, op deze manier begint de Doorbreker doorgaans voor iemands aangezicht op te trekken, als Hij hem zal doen doorbreken.

1. Zie, daar is Hij voor uw aangezicht, om uw banden los te maken, geeft uzelf maar aan Hem en Zijn bewerking over.

2. Zie, hier opent Hij u nu de weg, geeft het maar in Zijn handen, en Hij zal u tot en in Christus terstond overbrengen.

3. Ziedaar, zo wil Hij u gans ontbloten van alles buiten Christus; waagt het maar op Hem, en gij zult gewis doorbreken. O! de Heere doe het u, op deze dag zelfs, nog eens ondervinden!

III. Ging het niet zo, begenadigden, toen de Heere u deed doorbreken?

A. Gij zijt immers doorgebroken, toen gij alle tegenstand te boven raakte, de Heilige Geest u de ogen opende dat gij Christus zag, u als bij de hand vatten en tot Hem bracht, en gij u in het geloof aan Hem overgaf, en Hij u in genade aannam. Heugt u dat niet meer? Dat kunt gij gewis niet vergeten zijn.

B. Gij zijt ook door de poort gegaan, en de een de ander daarin gevolgd, dat gij de vorst der duisternis de dienst hebt opgezegd, en ook zelfs tegen de wereld daarvoor zijt uitgekomen, ja, nog dagelijks uitkomt. Is dat niet zo?

C. Gij zijt ook daardoor uitgetrokken, en hebt u vervoegd tot de Heere, Zijn Kerk en volk, overkomende tot de gemeenschap van God en Christus; daar houdt gij het nog, en zoekt zo uw weg maar voort te reizen. Is dat ook niet zo?
1. Is er een begenadigde die zegt, ik ben thans donker en duister, ik kan nergens in raken? Wij antwoorden, dat kan een kind van God, een bekeerde, weleens overkomen. Dezelfde Doorbreker, de Heilige Geest, moet weer voor zijn aangezicht optrekken, zal hij wederom tot licht raken. Veeltijds geschiedt dit aldus:
a. Dat hij eerst Zijn bewerking begint te merken en gewaar te worden. Daarna klare en doorslaande bewijzen daarvan krijgt; en daarop eindelijk wederom tot licht en volle ruimte komt.
b. Begenadigden, u roepen wij tot bemoediging en troost toe: Uw Koning gaat voor uw aangezicht heen, Hij zal al uw vijanden voor u verslaan, u wel uit alle gevaren uitrukken, u Zijn genade doen smaken, en u tot aan het einde toe voortreden. De Heere is met u in de spits, Hij zal u Zijn nabijheid schenken, sterken, beschutten, uw vijanden uitdelgen, en u eens een volkomen overwinning over alles geven.
2. Dan zult gij altijd storeloos bij uw Koning en de Heere zijn. AMEN.

EEN EN ZESTIGSTE LEERREDE

MICHA 7:18

Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid.

INLEIDING

I. **ONDER** de tempelsieraden, die eertijds in de tabernakel, en naderhand in de tempel gevonden werden in het heilige der heiligen, is geenszins van de minste geweest het gouden verzoendeksel boven de ark des verbonds, twee en een halve el lang en anderhalve el breed, daar God Zijn tegenwoordigheid op een luisterrijke wijze vertoonde, en daar Hij gezeten was als op een genadetroon, de gebeden van Zijn volk verhorende, en hun zonden genadig vergevende. Men kan daarvan lezen, Ex. 25:17-22. Dat dit gouden verzoendeksel van een verborgen betekenis was, en dat daarin veel grote verborgenheden lagen opgesloten, zal niemand kunnen ontkennen; althans Paulus leert ons zulks klaar, wanneer hij de Christus uitdrukkelijk het Verzoendeksel noemt, als hij zegt, dat God Zijn Zoon heeft voorgesteld tot een Verzoening (of gelijk het Griekse woord *Hilastaerion* eigenlijk betekent) tot een *Verzoendeksel*, door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die tevoren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods, Rom. 3:25. Het verzoendeksel dan verstrekte tot een doorluchtig voorbeeld van de Christus, die ware Zoensman der uitverkorenen, Die Zich daarom al vanouds op deze wijze horen liet: Verlos hem, dat hij in het verderf niet nederdale, Ik heb verzoening gevonden, Job 33:24.

A. Het verzoendeksel had die naam van bedekken en verzoenen. Dit betekende, dat Christus de zonden der uitverkorenen bedekken en verzoenen zou; door Hem toch is aan Gods gerechtigheid betaald, en de verzoening der zonden teweeg gebracht. Hiervandaan noemt Hem Johannes een Verzoening voor onze zonden, 1Joh. 2:2.

B. Het verzoendeksel werd door de hogepriester op de grote verzoendag met bloed besprengd. Dit betekende, dat Christus de zonden zou verzoenen door Zijn bloed. In Hem hebben wij de verlossing door Zijn bloed, namelijk de vergeving der misdaden, naar den rijkdom Zijner genade, zegt Paulus tot de gelovigen, Ef. 1:7.

C. Het verzoendeksel was van goud. Dat beduidde die eeuwige Geest, waardoor de Messias Zichzelf Gode onstraffelijk zou opofferen, en Zijn bloed dierbaar maken, Hebr. 9:14.

D. Eindelijk, om niet alles bij te brengen, dat God boven het verzoendeksel in een wolk verscheen, en vandaar Zich aan Israël openbaarde als een genadig God, hun gebeden horende, hun zonden vergevende. Dit beduidde, dat God zonder Christus niet wonen kan bij de mens vanwege zijn zonden, maar dat Hij om Christus en om Zijn volmaakt zoenoffer Zich in genade aan de uitverkorenen wil openbaren, hun gebeden verhoren, en hun zonden genadig vergeven. Hiervandaan dat God zo menigmaal beschreven wordt als Diegene Die de ongerechtigheid, de overtredingen en de zonden vergeeft. Zo zegt Mozes:

De Heere is lankmoedig, en groot van weldadigheid, vergevende de ongerechtigheid en de overtreding, Num. 14:18. Zo hoort men ook de Kerk zingen: Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt, Ps. 130:4.
II. En dit is het ook, toehoorders, waarover de Kerk Gods roemt, in die woorden die wij uw aandacht zo even hebben voorgelezen: Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid.
III. De Heere had door de profeet Micha:
A. In de drie eerste hoofdstukken aan Samaria en Jeruzalem laten verkondigen al die vreselijke oordelen die hun zouden overkomen, met aanwijzing van al die gruwelen die deze oordelen zouden verwekken.
B. Het vierde en vijfde hoofdstuk zijn vol van troostvolle beloften voor de ware gelovigen, welke altijd zouden blijven het voorwerp van Gods liefde.
C. In het zesde hoofdstuk vertoont God de ondankbaarheid van dat volk, en dreigt ze met verwoesting, honger, reddeloosheid en het zwaard, om hun ongerechtigheid, geweld, leugen en afgoderij.
D. Hierop wordt de Kerk in dit zevende hoofdstuk sprekende ingevoerd.
1. Haar eerste werk is, bitter te klagen over de ellenden van die tijden, in welke de goedertierenen vergaan, de goddeloosheid groot, de verwarring nabij, en alle trouw der mensen geheel verbannen was, vers 1-6.
2. Daarna beurt zij zich weer op, in God alleen, van Wie zij alle heil, redding en een volkomen verlossing, met een grote heerlijkheid en luister verwacht, vers 7-17.
3. Waarop zij eindelijk God roemt en verheft boven alle afgoden, vanwege Zijn oneindige goedertierenheid in het gemeen, in onze tekst; die Hij in het bijzonder aan Zijn volk bewijzen zou, vers 19,20.
IV. De inhoud van deze tekst is dan: *Een verheffing van God boven al de afgoden, door een vertoog van Gods oneindige goedertierenheid in het vergeven van de zonden van Zijn uitverkorenen.*
Riepen wij voorleden dinsdagavond uw aandacht toe uit Hos. 6:1*: Komt en laat ons wederkeren tot den HEERE, want Hij heeft verscheurd en Hij zal ons genezen; Hij heeft geslagen en Hij zal ons verbinden.* Om dit nu nog verder aan te binden, dat er toch een wederkeren tot de Heere mag geoefend worden, en of het God behagen mocht dat wij harten daartoe raken en gemoederen daartoe uitlokken mochten, dachten wij deze stof niet ongepast te zijn.
O Heere, overreed Zelf onder dit Woord harten met kracht, opdat er verschillenden recht gaande worden, en tot U in waarheid wederkeren! Amen.
V. In deze tekst komen ons twee hoofdzaken voor:

I. Een verheffing van God boven alle afgoden. Wij is een God gelijk Gij?
II. Een krachtig bewijs daarvan uit de Goddelijke werken. Die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid.

VERKLARING

I. Wat het eerste aangaat, dat drukt de Kerk uit in deze woorden: Wie is een God gelijk Gij? Zij spreekt daar van God; en Die verheft ze boven al de afgoden der volkeren.
A. De Kerk spreekt hier dan van God, die zalige en alleen machtige Heere, de Koning der koningen, en Heere der heren; Die alleen onsterfelijkheid heeft, en een ontoegankelijk

licht bewoont; Dewelke geen mens gezien heeft, noch zien kan, 1Tim. 6;15,16. Deze komt hier voor met de Naam *El*, een Naam die doorgaans in de Heilige Schriften aan de waarachtige God wordt toegeschreven. Over de oorsprong van deze Naam valt enig verschil onder de geleerden; doch om ons daar voor tegenwoordig niet in te laten, zo hebben, onzes bedunkens, die het best getroffen, die deze Naam afleiden van een woord dat *Sterkte* betekent, aangezien deze Naam God vertoont in Zijn grote sterkte, en in dat oneindig vermogen dat Hij heeft; waarover Hij Zelf eens zo roemde: Heft uw ogen op omhoog, en ziet Wie deze dingen geschapen heeft; Die het heir voortbrengt, Die ze alle bij name roept, vanwege de grootheid Zijner krachten, en omdat Hij sterk van vermogen is; er wordt er niet één gemist, Jes. 40:26.

B. Deze Sterke God wordt hier verheven boven al de afgoden der volkeren, wordende de zaak vraagsgewijze voorgesteld: Wie is een God gelijk Gij?

1. Niet dat dit aldus moet opgenomen worden, alsof er inderdaad sommige goden waren behalve de enige ware God; want er is maar één God. Hoor Israël, de Heere onze God is een enig Heere, Deut. 6:4. Hier geldt hetgeen Paulus zei, 1Kor. 8:4-6: Wij weten dat een afgod niets is in de wereld, en dat er geen andere god is dan Eén. Want hoewel er ook zijn die goden genaamd worden, hetzij in den hemel, hetzij op de aarde (gelijk er vele goden en vele heren zijn) nochtans hebben wij maar één God, den Vader, uit Welken alle dingen zijn, en wij tot Hem.

2. Maar de Kerk spreekt hier menselijker wijze, en naar het begrip der heidenen, die met de enige God niet tevreden zijnde, zichzelf goden verzonnen hebben, die nergens zijn. Waarom ze doorgaans in de Heilige Schriften *Elilim*, dat is *nietigheden* genoemd worden; daar de Heere hier integendeel beschreven wordt als *El*, als de *Sterke*, de waarachtige God.

a. Nochtans maakt de Kerk tussen God en de afgoden hier een tegenstelling, zo echter, dat ze God verheft boven al de afgoden; want deze vraag: Wie is een God gelijk Gij? Behelst in zich een sterke ontkenning, en zegt zoveel als, er is niemand God gelijk Gij. Neemt eens, er werden nog andere goden gevonden, nochtans zou er onder die alle niet één gevonden worden; Hij overtreft die alle, en er is niemand Hem gelijk. Hier geldt hetgeen er gezongen wordt, Ps. 89:7-9: Wie mag in den hemel tegen den Heere geschat worden? Wie is den Heere gelijk, onder de kinderen der sterken? God is grotelijks geducht in den raad der heiligen, en vreselijk boven allen die rondom Hem zijn. O Heere, God der heirscharen, wie is als Gij, grootmachtig Heere? Zo zegt de Kerk hier ook: Wie is een God gelijk Gij?

b. En inderdaad, dit is ook een loutere waarheid, dat God verheven is boven al de afgoden, die of enkel versierselen zijn van des mensen hersenen, of beelden gemaakt van hout en opgepronkt met zilver en goud. Die een mond hebben, maar spreken niet; ogen hebben, maar zien niet; oren hebben, maar horen niet; een neus hebben, maar rieken niet; handen hebben, maar tasten niet; voeten, maar gaan niet, Ps. 115:5-7. Doch Jakobs Deel is niet gelijk die; want Hij is de Formeerder van alles, Heere der heirscharen is Zijn Naam; Hij is de levende God, en een eeuwig Koning, Jer. 10:16,18. Hier geldt hetgeen er gezongen wordt, Ps. 95:3: De Heere is een groot God; ja, een groot Koning boven alle goden. Met recht mag dan de Kerk zeggen: Wie is een God gelijk Gij?

II. Dit is een waarheid die op velerhande wijzen zou kunnen bewezen worden; doch die de Kerk bijzonder bevestigt door een vertoog van de Goddelijke goedheid in het vergeven van de zonden van Zijn uitverkorenen. Want indien niemand de zonden kan vergeven dan God alleen, Mark. 2:7, zo volgt dan ook meteen, indien God de zonden vergeeft, dat Hij dan de waarachtige, de sterke God is, Die Zijns gelijke niet heeft. Trouwens, zodra

had de Kerk ook niet gezegd: Wie is een God gelijk Gij? Of zij vervolgt aldus: Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid.

A. Het eerste dan dat de Kerk bijbrengt als een bewijs dat er niemand is gelijk God, is een genadige vergeving van de ongerechtigheid en overtreding der uitverkorenen.

1. Het kwaad dan dat vergeven wordt, is de zonde. De zonde is niet anders dan een overtreding en afwijking van de heilige wet Gods, die Hij de mens heeft voorgeschreven tot een regel en richtsnoer van al zijn doen en laten. Wij moeten voor vast stellen, dat God is een soevereine Heere en Opperkoning over al Zijn schepselen. Uit kracht van dat soevereine opperrecht is Hij omtrent het redelijke schepsel, de mens, een Wetgever. Hij is die enige Wetgever Die behouden en verderven kan, Jak. 4:12. Als Wetgever heeft Hij dan ook de mens Zijn wet voorgeschreven, welke wet God ook bekrachtigd heeft, aan de ene zijde met de schoonste beloften van beloning aan al diegenen welke deze in gehoorzaamheid onderhielden, aan de andere zijde heeft God ook Zijn wet bekrachtigd met een vervaarlijke vloek, welke Hij heeft uitgedonderd over al degenen die deze kwamen te overtreden. Want zo staat er, Deut. 27:26: Vervloekt zij, die de woorden dezer wet niet zal bevestigen, doende dezelve. Een vloek zo billijk, dat elk daarvan in zijn consciëntie moet overtuigd worden. Want God wilde dat al het volk zich die vloek gewillig zou onderwerpen, en daarop zou zeggen, Amen. Door de zonde nu is het dat Gods majesteit veracht, Zijn Goddelijke regel overtreden, en Zijn goedheid getergd wordt. En de zonde is zo lelijk, dat ze niet wel onder een naam kan uitgedrukt worden. Hiervandaan komt ze ook onder verschillende benamingen voor; gelijk ze dan hier in onze tekst genoemd wordt: Ongerechtigheid en overtreding.

a. Ze wordt genoemd ongerechtigheid, omdat in de zonde de grootste ongerechtigheid gevonden wordt; die toch zondigt, die doet onrecht:

1. Aan God. Want er is niets billijker, niets betamelijker, niets rechtvaardiger, dan dat God geëerd, gediend en gevreesd wordt van het redelijke schepsel. Hier geldt Jer. 10:7: Wie zou U niet vrezen, Gij Koning der heidenen? Want het komt U toe. Maar een mens die zondigt, die onttrekt God hetgeen Hem als de Oppermajesteit, als Schepper, Heere en Wetgever toekomt. Hij doet God ongelijk, en bijgevolg is hij onrechtvaardig jegens God. Daarenboven:

2. Een mens die zondigt, die pleegt onrecht tegen zichzelf. Want indien zulk een die zichzelf het leven beneemt, zich tekort doet, en onrechtvaardig is tegen zichzelf; hoeveel te meer verongelijkt een zondaar zichzelf door de zonden; waardoor hij een moordenaar wordt van zijn ziel en lichaam; want die tegen den Heere zondigt, doet zijn ziel geweld aan; allen die Hem haten, hebben de dood lief, Spr. 8:36. Ja:

3. Een mens die zondigt, die doet ook onrecht jegens zijn naasten; want daar het recht en billijk was dat hij zijn naasten liefhad, dat hij hem tot God trachtte te brengen, en dat hij hem voorging in het goede; daar brengt hij hem door de zonden, zoveel in hem is, van God af, en is hem tot een voorganger naar de hel en eeuwige verdoemenis. Met recht dan wordt de zonde ongerechtigheid genoemd.

b. Zij wordt hier ook genoemd overtreding. Het grondwoord betekent zulk een overtreding waardoor men van Gods wet afwijkt uit trouweloosheid. Trouwens, zulk een die zondigt, die kant zich trouweloos aan tegen God, hij schudt Zijn billijk juk van de hals, hij weigert Hem onderdanigheid, en stoot Zijn wet met de voet. Geen wonder dan ook dat de mens door de zonden Gods rechtvaardige toorn, gramschap en vloek zich op de hals haalt. Want, gelijk Paulus zegt, Rom. 1:18: De toorn Gods wordt geopenbaard van den

hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid der mensen. Er is dan niet aan te twijfelen, of zulk een mens die met de schuld van zijn zonden bekneld is, is ten hoogste ongelukkig; integendeel is zulk een gelukkig die deel heeft aan de vergeving der zonden.
2. De vergeving der zonden is niet anders dan een genadige kwijtschelding van de zonden, waardoor God verklaart dat Hij de mens niet wil straffen over zijn zonden, maar dat Hij hem wil aannemen in gunst, aan hem Zijn liefde en al Zijn goederen schenken.
a. Dit schijnt in de eerste opslag wel een vreemde zaak te zijn, dat God zo de zondaar zijn zonden uit genade vergeeft.
1. Want daar is de Goddelijke waarheid, die de vloek gedreigd heeft aan de overtreder van de wet, Gen. 2:17, Gal. 3:10. Nu is het zeker dat God niet kan doen tegen Zijn waarheid.
2. Daar is de Goddelijke rechtvaardigheid, die wraak vordert van de zondaar, over de schennis begaan aan de Goddelijke majesteit. Dit is dat recht Gods, dat de heidenen zelfs weten, namelijk dat diegenen die zulke dingen doen, des doods waardig zijn, Rom. 1:32. En hoe is het te bedenken dat God Zijn rechtvaardigheid verzaken zou?
3. Ook laat het Gods heiligheid niet toe; want dan zou Hij schijnen de zondaar gelijk te zijn, gelijk God Zelf zo redekavelt, Ps. 50:21. Zijn deze dingen nu zo, gelijk ze zo zijn, hoe kan de zondaar dan nog vergeving van zijn zonden erlangen?
b. Toehoorders, dit is de eer die wij God geven moeten, dat Hij de zonden kan vergeven zonder krenking van Zijn deugden; waarom de Kerk heel wel uitriep: Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft?
1. Hij is toch de algenoegzame God, Die niet alleen algenoegzaam is voor Zichzelf, maar Die ook zulk een rijkdom van algenoegzaamheid bezit, dat Hij de Zaligheid van de zondaar worden kan, en ook worden wil. Hij is ook die alwijze God, Die een middel tot vergeving heeft weten uit te vinden, overeenkomstig Zijn Goddelijke deugden. Hij heeft een Zoon, Die de menselijke natuur kon aannemen, en Borg worden om verzoening teweeg te brengen, door het gehoorzamen van de wet, en door het lijden van een vervloekte dood.
2. En zo is het ook waarlijk met deze zaak gelegen. Uit enkele liefde tot de arme zondaar heeft God Zijn Zoon gegeven, op Hem heeft Hij de zonden der uitverkorenen gelegd, Hij heeft hun zonden gedragen, en ze alzo verlost beide van de schuld en straf der zonden. God nu, om Zijns Zoons wil, vergeeft de zonde, scheldt de zonde kwijt, neemt de zondaren in liefde aan, en handelt met hen als een liefhebbende vader met zijn beminde kinderen. Dit is de vergeving der zonden, daar de Kerk hier van spreekt, die in de Heilige Schrift onder verschillende spreekwijzen wordt voorgesteld; gelijk ook hier twee verschillende spreekwijzen voorkomen, die in de grond der zaak wel één zijn, maar echter deze daardoor klaarder vertonen.
a. De eerste is het vergeven van de ongerechtigheid, dat wij nu al verklaard hebben. Doch dit is aanmerkenswaardig, dat het Hebreeuwse grondwoord, dat wij vinden in de taal van Gods Geest, zoveel betekent als de zonden weg te nemen van de mens, en over te brengen op de Borg, opdat Die ervoor betalen zou. En zo is het ook hier, als God de zonde vergeeft, dan neemt Hij die weg van de uitverkorenen, en brengt ze over op de Messias, de Borg. Dit is het dat ons klaar betoond wordt, Jes. 53:4-6: Waarlijk, Hij heeft onze krankheden op Zich genomen, en onze smarten heeft Hij gedragen. Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is Hij verbrijzeld. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem; en door Zijn striemen is ons genezing geworden. Wij dwaalden allen als schapen, doch de Heere heeft onzer aller ongerechtigheden op Hem

doen aanlopen. En als Jezus als Borg de zonden op Zich genomen heeft, zo heeft Hij die van de zondaar weggenomen, Joh. 1:29. En zo vergeeft God dan de ongerechtigheid.
b. Hierbij komt nog een tweede spreekwijze: Die de overtreding voorbijgaat. En zo is het wederom gelegen met de vergeving der zonden, als God die vergeeft, dan gaat Hij ze voorbij; Hij ziet ze zo, dat Hij ze niet zien wil. Hij schouwt niet aan de ongerechtigheid in Jakob, ook ziet Hij niet aan de boosheid in Israël, Num. 23:21. Dat is, Hij wil om der zonden wil, geen straffen, geen vloek, geen verdoemenis over de zondaar brengen. Mogelijk dat het een gelijkenis is, ontleend van een reiziger, die hetgeen hij niet wil zien, voorbijgaat.
3. Dit nu stelt de Kerk hier voor, als een werk dat God alleen doet, en niemand anders. Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Trouwens is dit ook een werk dat de Schrift altijd God toeschrijft. Zo wordt de Heere Zelf sprekende ingevoerd, Jes. 43:25: Ik, Ik ben het, Die uw overtredingen uitdelg, om Mijnentwil, en Ik gedenkt uw zonden niet.
a. Het wordt God ook toegekend, Dan. 9, Neh. 9, Matth. 6. En geen wonder, dewijl God is die enige Wetgever, Die behouden kan en verderven, Jak. 4:12.
b. Dewijl God die Enige is tegen Wie de mensen zondigen, ook wanneer zij zich tegen de mensen hebben vergrepen. Hier geldt hetgeen David zei, Ps. 51:6: Tegen U, U alleen heb ik gezondigd, en gedaan dat kwaad is in Uw ogen; opdat Gij rechtvaardig zijt in Uw spreken, en rein zijt in Uw richten.
c. Waarbij nog komt dat de vergeving der zonden een weldaad is van het genadeverbond, die God alleen geven kan. Maar dat de vergeving der zonden een weldaad is van het genadeverbond, zulks wordt ons klaar geleerd, Jer. 31:33,34. Terecht schrijft het dan de Kerk hier ook God toe, uitroepende: Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft, en de overtredingen van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat?
4. Zodat de personen die aan deze weldaad deel hadden, hier uitgedrukt worden onder de benaming van het overblijfsel Zijner erfenis. Daardoor worden verstaan de uitverkorenen en ware gelovigen. Want zo horen wij Paulus zeggen, Rom. 8:30: Die Hij tevoren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd. En vers 33: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het Die rechtvaardig maakt! Ik zal nu niet in het brede aantonen waarom de uitverkorenen en gelovigen, al Gods erfenis, en wel het overblijfsel Zijner erfenis genoemd wordt; alleen maar met een woord. De uitverkorenen:
a. Worden Gods erfenis genoemd:
1. Omdat God ze van eeuwigheid tot Zijn erve heeft uitverkoren. Zo staat er, Ps. 33:12: Welgelukzalig is het volk wiens God de Heere is, het volk dat Hij Zich ten erve verkoren heeft. Omdat God de uitverkorenen tot Zijn erfenis aanneemt. Omdat Hij behagen in hen schept, als de voorwerpen van Zijn liefde, en Zijn kostelijke juwelen, Jes. 62:4. Omdat God Zich ook aan hen schenkt tot hun Erfenis, en wil dat zij zich aan Hem zullen overgeven, en dat zij zich in Hem zullen vermaken als in hun Erve. Zo staat er, Klaagl. 3:24: De Heere is mijn Deel, zegt mijn ziel, daarom zal ik op Hem hopen.
2. Ziet, om deze redenen komen de gelovigen hier voor onder de benaming van Gods erfenis. Gelijk ze ook de kudde Zijner erfenis worden genoemd in het voorgaande veertiende vers. En de roede Zijner erfenis, Ps. 74:2. En hier geldt hetgeen Mozes zei in zijn hoogdravend lied: Des Heeren deel is Zijn volk, Jakob is het snoer Zijner erve, Deut. 32:9.

b. Doch niet alleen worden de gelovigen hier Gods erfenis genoemd, maar ook het overblijfsel Zijner erfenis. Een overblijfsel:
1. Omdat de Heere ze ten tijde van algemene plagen en oordelen bewaart en voor Zich doet overblijven. Gelijk de landman het koren en graan wel verbrijzelt met zijn wagenrad, doch niet geheel vermorzelt of tot stof vermaalt. Zo behoudt de Heere ten tijde van algemene oordelen nog altijd een vroom overblijfsel, die het ontkomen; er blijft nog altijd een hutje over in de wijngaard, en een nachthutje in de komkommerhof, Jes. 1:8. Ook:
2. Een overblijfsel, omdat zij ten tijde van een algemene verdorvenheid overblijven, zonder zich aan al de zonden van het volk schuldig te maken. Zo was het bijzonder hier gelegen, de zonde was in die tijd zo overweldigend doorgebroken, dat groten en kleinen zich daaraan hadden schuldig gemaakt. Hiervandaan dat de Kerk in het begin van ons teksthoofdstuk in die klacht uitberstte, over hun klein getal en de algemene verdorvenheid van groten en kleinen: Ai mij! Want ik ben als wanneer de zomervruchten zijn ingezameld, als wanneer de nalezingen in den wijnoogst geschied zijn. Er is geen druif om te eten, mijn ziel begeert vroegrijpe vrucht. De goedertierene is vergaan uit het land, en er is niemand oprecht onder de mensen. Maar in deze algemene verdorvenheid vertoonden zich de vromen als dat overblijfsel dat naar de verkiezing is; zij hadden zich aan al de zonden van het verdorven volk niet schuldig gemaakt, maar waren onder de rest van het volk als lichten, schijnende in het midden van een krom en verdraaid geslacht. Evenals in de dagen van Elia die zevenduizend waren, welke hun knieën voor Baäl niet gebogen hadden, 1Kon. 19:18. Om deze redenen dan komen de uitverkorenen en gelovigen hier voor onder de benaming van het overblijfsel Zijner erfenis. En dezen komen ons voor als de voorwerpen die deel hebben aan een genadige vergeving der zonden. Daar God nu zo de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat, daar kan ook geen toorn langer plaats hebben. Hiervandaan ook:
B. Dat de Kerk vervolgens zegt: Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid.
1. De toorn Gods betekent die zuivere wil in God, waardoor Hij uit haat en afkeer van het kwade, dat wil straffen en wreken. Door de zonden brengt de mens dan over zich de toorn Gods.
2. Maar als er verzoening geschiedt, door het bloed van Christus, dan legt God Zijn toorn af. En daar God de toorn tegen de goddelozen behoudt, even gelijk er staat, Nah. 1:2: Hij behoudt den toorn Zijner vijanden; daar is het integendeel dat God omtrent de uitverkorenen Zijn toorn niet houdt in eeuwigheid.
a. Het is waar, dat het wel geschieden kan, gelijk het ook nog wel dikwijls gebeurt, dat de gelovigen in een zware misdaad vallen, of in een flauwe, lusteloze en vadsige zielstoestand. Als dat gebeurt, dan verbergt God Zijn aangezicht wel, en laat Hij Zijn ongenoegen daarover blijken; dan neemt Hij de roede van Zijn Vaderlijke kastijding wel in de hand, dan bewolkt Hij ze ook wel met Zijn toorn. Dit kan ook niet anders dan zeer hard vallen voor een ziel, die gedrukt wordt door de bewustheid van haar zonden, en ondertussen God oprecht bemint. Hiervandaan komen die tranen, die zuchten en die klachten der gelovigen. Hiervandaan dat zij uitroepen: Zal dan de Heere in eeuwigheid verstoten? Hebben Zijn toezeggingen een einde? Heeft Hij vergeten genadig te zijn? Is dan Zijn barmhartigheid door toorn toegesloten? O mijn God, waarom staat Gij van verre, en verbergt Uw aangezicht in tijden van benauwdheid? En wat dergelijke klachten meer zijn.
b. Totdat die goede hemelse Vader Zich wederom verbidden laat, tot herstelling van die allerzoetste vriendschap. Heel wel mag dan de Kerk zeggen: Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid. Dat is het dat er gezongen wordt, Ps. 103:9: Hij zal niet altoos twisten, noch

eeuwiglijk den toorn behouden. Dit is het dat de Heere Zelf ook zegt, Jes. 57:16: Ik zal niet eeuwiglijk twisten, en Ik zal niet geduriglijk verbolgen zijn; want de geest zou van voor Mijn aangezicht overstelpt worden, en de zielen die Ik gemaakt heb. Met recht zegt de Kerk dan ook: Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid.

C. En geen wonder, dewijl God lust heeft aan goedertierenheid, en genegen is om de zondaar wel te doen; daarom voegt er de Kerk voor het laatst bij: Want Hij heeft lust aan goedertierenheid.

1. Het Hebreeuwse woord *Chased*, hier door *goedertierenheid* vertaald:

a. Betekent eigenlijk een ernstige liefde en genegenheid van iemand ergens toe. In deze zin staat er, Spr. 19:22: De wens des mensen is zijn weldadigheid, of goedertierenheid; dat is, de mens heeft een ernstige liefde om zijn wensen en begeerte voldaan te krijgen.

b. Het wordt ook dikwijls God toegeschreven, als Ex. 34:6,7, Num. 14:19, en in zeer veel andere plaatsen. Diensvolgens betekent het in God Zijn krachtige wil en ernstige liefde om de mens wel te doen; en dit wordt in en door de Messias betoond en uitgevoerd. Want deze genade of goedertierenheid is door Jezus Christus geworden, Joh. 1:17. Deze goedertierenheid Gods heeft tot een voorwerp een onwaardige, aan wie God Zijn gunst bewijst en oefent.

2. Aan zulk een goedertierenheid heeft Hij, namelijk God, lust. Dat is te zeggen:

a. Hij is zeer genegen om Zich goedertieren aan onwaardige zondaars te bewijzen, en ze vrijwillig lief te hebben, zoals er staat, Hos. 14:8.

b. Hij vermaakt Zich in aan alles verbeurd hebbende zondaren Zijn goedertierenheid heerlijk te maken, Ez. 16:3-14.

c. Hij is gereed en geneigd om aan hen, die nadat zij al genade in Zijn ogen gevonden hebben, het evenwel wederom reis op reis tegen Hem verderven, telkens van Hem afwijken door overtredingen, en bijkans niets doen dan Hem maar moeite te maken met hun zonden, om die echter Zijn gunst en liefde wederom en onveranderlijk te doen wedervaren. Dit is het dat er staat, Jes. 54:10: Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.

3. Dit merkt de Kerk hier aan als een grondreden, waarom God de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat, en Zijn toorn niet houdt in eeuwigheid, wanneer zij deze laatste woorden met het woordje *want* aan de voorgaande vastmaakt, zeggende: Want Hij heeft lust aan goedertierenheid.

a. Dat dit uit loutere vrije genade, eeuwige mensenliefde en wonderbare goedertierenheid Gods alleen voortvloeit, dat Hij de ongerechtigheid vergeeft, en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat, en Zijn toorn niet houdt in eeuwigheid.

b. Dat God deswegens alle lof, prijs en eer toekomt, en men Hem als een genaderijke God, Die lust heeft aan goedertierenheid, steeds aanmerken, hoogachten, verheerlijken, en zo tot Hem komen moet. Dit alles nu brengt de Kerk bij, om God te verheffen boven al de afgoden, en om Hem over zulk een uitnemende weldaad te roemen, uitroepende: Wie is een God gelijk Gij, Die de ongerechtigheid vergeeft en de overtreding van het overblijfsel Zijner erfenis voorbijgaat? Hij houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid, want Hij heeft lust aan goedertierenheid. Geen wonder:

1. Dewijl de vergeving der zonden de grootste weldaad is die er bedacht kan worden.

a. Er is toch geen groter kwaad dan de zonde. Het zijn de zonden die de mens beroven van het Goddelijk beeld, en van al zijn heerlijkheid. Het zijn de zonden die alle uiterlijke zegeningen veranderen in vloeken. Het zijn de zonden ook die de mens hier en hiernamaals ellendig en ongelukkig maken.

b. Uit dien hoofde is er niets wenselijker voor de mens dan dat hem zijn ongerechtigheid vergeven wordt. Dan krijgt hij deel aan de Goddelijke gunst. Dan wordt hij hersteld in de Goddelijke liefde en vriendschap. En dan staat hij in de verwachting van een eeuwige gelukzaligheid. Hiervandaan hoort men David zingen: Welgelukzalig is hij, wiens overtreding vergeven, wiens zonde bedekt is. Welgelukzalig is de mens die de Heere de ongerechtigheid niet toerekent, Ps. 32:1,2.
2. Hiervandaan ook dat de gelovigen zo gezet waren op een genadige vergeving der zonden.
a. Dat ze deze op het ernstigste van God kwamen af te smeken. Zo hoort men de Kerk uitroepen, Jes. 64:8,9: Doch nu Heere, Gij zijt onze Vader; wij zijn leem, en Gij zijt onze Pottenbakker; en wij zijn allen Uwer handen werk. Heere, wees niet zozeer verbolgen, en gedenk niet eeuwiglijk der ongerechtigheid.
b. En gelijk zij zo gezet waren op de vergeving van hun zonden, zo dankten zij God ook hartelijk, wanneer zij deel hadden gekregen aan de genadige vergevingen daarvan. Ja, zij erkenden dit tot roem van Gods Naam, dat Hij zodanig een God was. Het was dan met David: Loof den Heere mijn ziel, en al wat binnen in mij is Zijn heiligen Naam. Loof den Heere mijn ziel, en vergeet geen van Zijn weldaden. Die al uw ongerechtigheid vergeeft. En met de Kerk in de tekst: Wie is een God gelijk Gij? enz.
Ziedaar, deze stof voor uw aandacht een weinig geopend en verklaard.

TOEPASSING

I. Toehoorders, zijn deze dingen nu zo, gelijk ze zo zijn, hoe wenselijk ware het dan dat elk bij zichzelf bekommerd was of hij al deel had aan de vergeving der zonden. Doch dit is een zaak die niet genoeg beklaagd kan worden, dat er zo weinigen gevonden worden die hier om denken, daar dit nochtans al de bekommering moest zijn, dat zijn zonden van God werden weggenomen. En vrinden, hoort eens met aandacht, dit is een zaak die allen aangaat, en daar elk belang bij heeft.
A. Is het niet waar, dat wij allemaal snode zondaren en zondaressen zijn? Dat wij in zonden zijn ontvangen, en in ongerechtigheid geboren? Dat wij nog dagelijks onze zonden hebben vermeerderd? Dat wij uit dien hoofde staan onder de Goddelijke toorn en vloek? Zijn al deze dingen geen waarheid? Overtuigt hiervan niet uw eigen consciëntie? Moet gij dat niet bekennen? Moet gij dat niet belijden? Hebt gij daar wel iets tegen? Kunt gij uw zonden wel ontveinzen? Zijn ze niet in het gedenkboek van Gods alwetendheid opgetekend? Zijn ze niet in uw eigen geweten met onuitwisbare letters gegraveerd?
1. Hoe is het dan mogelijk dat er nog zovelen in het midden van ons gevonden worden die zo ongevoelig in hun zonden volharden? Kom hier eens, al de zodanigen, wie gij ook zijn moogt, en hoor eens naar het woord van overtuiging dat ik uit Gods Naam tot u heb.
a. Weet gij niet dat de zonde een schrikkelijk wangedrocht is, en als een gedurige beul verstrekt, die u nimmer rusten laat, maar altijd met ijselijke vervaarnissen pijnigt?
b. Weet gij niet dat gij door de zonde Gods gunst missende, uzelf toorn vergadert als een schat, tegen de dag des toorns en der openbaring van Gods rechtvaardig oordeel? O! kende gij maar eens de schrikkelijkheid van de zonde, gij zoudt een afgrijzen ervan moeten hebben.
c. Ga nog eens verder, en denk eens aan de ure van uw dood, die u misschien sneller zal overkomen dan gij uzelf wel verbeeldt; waar zult gij dan uw toevlucht nemen, en wie zal u dan kunnen troosten?

1. Zullen de goederen en rijkdommen u dan wel kunnen troosten? Neen, die zullen dan Absaloms muildier slachten, die doorliep, wanneer zijn meester in doodsgevaar kwam.
2. Zullen uw vrienden en nabestaanden u dan wel kunnen troosten? Neen, dezen hebben de macht niet om één enige van uw zonden te verzoenen.
3. Zal u de hemel dan wel kunnen troosten? Neen, want gij zult daaruit zowel gesloten worden als eertijds Adam uit het paradijs.
4. Zal God Zelf u dan wel troosten? O neen, want Die zal dan Zijn aangezicht voor u verbergen, en niet anders dan de vervaarlijke bliksemstralen van Zijn gramschap over u uitschieten. En waarheen dan? Naar de hel, om daar met al de zielen der verdoemden eeuwig geplaagd te worden.
2. O! dat deze dingen eens ingang vonden in uw gemoed. Wij wensen dat gij eens tot inkeer zult komen, om voor de voeten van God, Die de ongerechtigheid vergeeft, neer te vallen; en terwijl de deur der genade nog niet is toegesloten, in Jezus, door geloof en bekering, de vergeving te zoeken.
B. Maar ontwaakt hier ook, al gij naamchristenen, die u al te lichtvaardig de vergeving der zonden aanmatigt, daar gij nog nooit uw ongerechtigheid en overtreding, gelijk het behoort, beweend hebt, en nog steeds daarin voortleeft. Wat is dit een grote dwaasheid, dat gij in een zaak van zulk een groot gewicht uzelf voedt met strelende dromen van een ijdele inbeelding? Onze ongerechtigheid en onze overtredingen, zegt gij, zijn ons van God vergeven.
1. Maar wanneer zijn ze u vergeven, en op welke wijze? Wat ging er tussen Jezus en uw ziel om, toen die uitspraak over u geschiedde? Wie heeft u daarvan de boodschap gebracht, en u dit bekend gemaakt? Van wie is het geschreven, en van wie ondertekend? Zegt gij, dit zijn raadsels, dit zijn verwarde en bijna onverstaanbare vragen? Wie kan daar op antwoorden? Maar eilieve! Is het zo? Zijt gij van deze dingen nog onkundig? Verstaat gij die niet, en hebt gij die niet ondervonden? En roemt gij evenwel met zoveel vertrouwen op de vergeving van uw zonden?
2. Mag ik u bidden, mijn vrienden, bedrieg uzelf niet; gij zoudt er zelf de grootste smarten van hebben. Men kan de vergeving der zonden zo licht niet verkrijgen, daar is zo licht niet aan te komen, de heilige mannen hebben er zeer veel tranen om gestort, worstelingen Gods er om geworsteld, en ze niet verkregen dan nadat zij Christus gevonden, en Hem in het geloof aangegrepen hadden. Ziet dan wel toe, dat u hetzelfde niet overkomt dat eens een kwaaddoener overkwam, wie, ik weet niet door wat voor een bedrieger, een pardonbrief in de hand gestoken werd, op welke hij onvoorzichtig leunde en afging; doch als hij het minste er aan dacht, werd hij naar de galg voortgetrokken.
II. Wat u belangt, ontdekte, overtuigde, bekommerde en verlegen zielen, ziet hier een woord voor u naar uw hart. Waarom staat gij langer te dralen, en blijft gij langer in en bij uzelf? Wat zegt gij, ik durf niet, mijn zonden en overtredingen zijn zo groot, dat en dat ontbreekt mij nog? Laat u alles ontbreken, hoe meer gij ziet en voelt te missen, hoe ontbloter gij voor de Heere zijt. Och! mocht gij uzelf eens loslaten, en u zo gij zijt maar aan Jezus overgeven, en in Zijn genadearmen neerwerpen; dan zou God ook uw ongerechtigheid vergeven. Let eens, overtuigde zielen:
A. God houdt Zijn toorn niet in eeuwigheid. O! komt dan maar met uw ledige zielen voor Zijn voeten, om Zijn ontferming te ontvangen.
B. Hij heeft lust aan goedertierenheid, en Hij wil Zich aan onwaardigen goedertieren bewijzen, en die vrijwillig liefhebben. Zijt gij geen onwaardige? Wel, blijft dan niet langer

terug. Aan alles verbeurd hebbenden wil Hij Zijn Zoon en Zijn liefde schenken; zijt gij zodanige niet? Zie, daar is dan Zijn Zoon met Zijn liefde, neemt Hem aan.
III. U aangaande, gelovigen, die waarlijk behoort tot het overblijfsel van des Heeren erfenis, en die deel hebt aan de vergeving der zonden; is dit ook geen waarheid, dat gij uzelf ook nog dagelijks te buiten gaat in zovele zonden en gebreken?
A. Hoe menigmaal rijzen er gedachten in uw ziel op, die niet overeenkomen met de Goddelijke wet? Hoe menigmaal spreekt gij woorden die van de Goddelijke geboden afwijken? Hoe menigmaal betracht gij daden, daar God niet in verheerlijkt wordt?
1. Daarvandaan komt het, dat gij dikwijls op een gemeenzame wijze tot uw Vader niet durft naderen. Dat gij niet één enige blijk van Zijn toegenegenheid moogt zien. Dat gij dikwijls een lange tijd niet één enig woord van vertroosting uit Zijn mond moogt horen. Dat gij geen gevoel van Zijn liefde in uw ziel moogt gewaar worden.
2. Gelovigen, deze dingen zo zijnde, gelijk ze zo zijn, wat is er dan overig, dan dat gij om vergeving te erlangen, zo wederkeert tot de Heere, zoals wij voorleden dinsdagavond voorstelden, en zo uzelf wendt naar God, Die de ongerechtigheid Zijner erfenis voorbijgaat, Die Zijn toorn niet houdt in eeuwigheid, maar Die lust heeft aan goedertierenheid. Tot dat einde:
a. Zoekt veel een levendig gevoel van uw ongerechtigheid en overtredingen te hebben; de zonden mogen wel benauwen.
b. Zoekt uit dit gevoelen daarvan een oprechte belijdenis voor God te doen; bedekt ze nimmermeer, dat bekwam David zeer kwalijk, gelijk hij belijdt, Ps. 32:3,4.
c. Kust Zijn roeden die Hij u om uw zonden toezendt, en onderwerpt u met nederigheid daaraan.
d. Rust niet met uw ongerechtigheid en overtredingen te betreuren, totdat gij wederom in Christus voor uw ziel in het geloof rust vindt, en recht met Hem moogt werkzaam raken. O! de Heere heeft toch lust aan goedertierenheid, daarom zal Hij ook de toorn niet behouden tot in eeuwigheid; maar u eens toeroepen: Zoon, dochter, zijt welgemoed, de zonden zijn u vergeven.
B. Alleen maar, gelovigen, als gij dat geluk geniet, dat uw zonden vergeven worden, zo erkent dit ook dankbaar, verheft God daarover, en roept vrij uit met de Kerk: Wie is een God gelijk Gij? enz. Zoekt dan ook te ontbranden in wederliefde tot God, Die u zo genadig uw zonden heeft vergeven. Vertoont u ook steeds als het overblijfsel van des Heeren erfenis, die alleen God verkoren hebt tot uw erve.
C. Tot u zal eens geroepen worden, gelovigen, daar ik thans mee sluit: Gaat in, in de vreugde uws Heeren. AMEN.

TWEE EN ZESTIGSTE LEERREDE

ZEFANJA 2:1

Doorzoekt uzelven nauw, ja, doorzoekt nauw, gij volk, dat met geen lust bevangen wordt.

INLEIDING

I. **DE** waarachtige wijsheid van het edelste der Goddelijke schepselen, de mens, bestaat in deze twee hoofdstukken, in de kennis Gods, en in de kennis van zichzelf.
A. Er is geen twijfel aan, of de kennis Gods is het voornaamste waarin de mens zichzelf oefenen moet; daarom wordt deze boven alle andere de mensenkinderen aangeprezen. Zo luidde de les van David aan zijn zoon Salomo: En gij, mijn zoon Salomo, kent den God uws vaders, en dient Hem met een volkomen hart, en met een willige ziel, 1Kron. 18:9. En Salomo had deze les zo wel onthouden, dat hij deze zijn leerlingen daarna ook heeft ingescherpt, zeggende: Kent den Heere in al uw wegen, en Hij zal uw paden recht maken, Spr. 3:6. De mens heeft in zichzelf niets waarover hij zich kan beroemen; echter geeft God hem vrijheid, zo hij door de genade Gods Hem heeft leren kennen, daarin dan te mogen roemen, zeggende: Een wijze beroeme zich niet in zijn wijsheid, en de sterke beroeme zich niet in zijn sterkheid, een rijke beroeme zich niet in zijn rijkdom. Maar die zich beroemt, beroeme zich hierin, dat hij verstaat, en Mij kent, dat Ik de Heere ben, doende weldadigheid, recht en gerechtigheid op de aarde; want in die dingen heb Ik lust, spreekt de Heere, Jer. 9:23,24. De kennis Gods is het alleredelste sieraad van des mensen verstand; ja, zo hoog verheven is deze kennis, dat indien de mens deze recht bezit, hij daar in het eeuwige leven hier aanvankelijk, en hiernamaals volmaakt deelachtig wordt. Dit is het eeuwige leven, zegt de Mond der waarheid Zelf, dat zij U kennen, den enigen waarachtigen God, en Jezus Christus, Dien Gij gezonden hebt, Joh. 17:3.
B. Doch naast de kennis Gods moet de mens ook zichzelf leren kennen. Dit is een spreuk die volgens het oordeel van de heidenen uit de hemel neergedaald was, die zo wel past geschreven te worden op de posten van onze deuren, ja, gegraveerd te worden in het binnenste van onze ziel, zoals er eertijds boven de drempel van Apollo's tempel met gouden letters geschreven stond: Kent uzelven. Of kent gij uzelven niet? Vroeg Paulus eens met een zekere soort van verontwaardiging, 2Kor. 13:5. Maar indien de mens tot kennis van zichzelf geraken zal, bijzonder tot die kennis welke hem leiden kan tot de zalige gemeenschap met God, zo is het noodzakelijk dat hij zichzelf dikwijls van nabij beschouwt, en al zijn handelingen, zo van de voorleden als van de toekomende tijd, wel naarstig onderzoekt.
II. Dit is ook de reden waarom zulk een onderzoek van de mens omtrent zijn eigen zelf ons zo menigmaal in de Heilige Schrift aanbevolen wordt. En om uw aandacht met geen lange voorrede op te houden, zulk een onderzoek wordt ook de mannen van Juda en de inwoners van Jeruzalem aanbevolen in deze tekst, daar de profeet aldus spreekt: Doorzoekt uzelven nauw, ja doorzoekt nauw, gij volk, dat met geen lust bevangen wordt.

III. Nadat de profeet Zefanja Jeruzalems verwoesting door de Chaldeeën, en zo Juda's ondergang in zijn eerste hoofdstuk voorzegd had, stelt hij in dit tweede hoofdstuk, dat tweeledig is, voor:
A. Een allernadrukkelijkste en ziel roerende vermaning, vers 1-3. Gods vreselijke en verschrikkelijke oordelen over de Filistijnen, vers 4-7. Over de Moabieten en Ammonieten, vers 8-11. En eindelijk over de Moren en Assyriërs, vers 12-15.
B. In het eerste deel van ons teksthoofdstuk, waartoe onze tekstwoorden behoren, doet hij een ziel roerende vermaning:
1. Aan het ganse volk der Joden, toen zeer verdorven en vervallen, in welke hij ze een allernoodzakelijkste plicht voorschrijft in deze tekst. Welke plicht hij aandringt, met een drangreden ontleend van de tegenwoordige en van de naderende tijd, in het tweede vers.
2. Aan de vromen in het midden van het volk, welke hij ook tot een zekere betrachting vermaant, en dat hij ook met een nadrukkelijke beweegreden aandringt, in het derde vers.
IV. Zodat de inhoud van deze tekst eigenlijk is: *Een zeer ernstige en beweeglijke vermaning van Gods knecht Zefanja tot het Joodse volk, dat zij zichzelf recht onderzoeken zouden*. Is er een nodige stof voor u, mijn vrienden, zo is het ook deze.
O Heere, doe ze harten raken, en doe er mensen door aan zichzelf recht bekend worden! Amen.
V. Om tot een klaar verstand van deze woorden te komen, zullen wij er deze drie dingen in aanmerken:

I. De persoon die spreekt.
II. De personen tot welke gesproken wordt, en hoe die aangesproken en beschreven worden. Gij volk dat met geen lust bevangen wordt.
III. De vermaning zelf van die sprekende persoon tot die aangesprokenen gedaan. Doorzoekt uzelven nauw, ja doorzoekt nauw.

VERKLARING

I. De persoon die hier spreekt, wordt wel niet uitgedrukt, nochtans kunnen wij het licht weten, indien wij maar eens terug gaan tot het begin van het eerste hoofdstuk; daar zullen wij zien dat het Zefanja is.
A. Een naam die in de Hebreeuwse taal te kennen geeft een verborgenheid des Heeren. Een naam, die met zijn persoon en eer, welke hem toen werd aangedaan, uitnemend wel overeenkwam; want God deed hem als een rechte Benjaminiet wonen tussen Zijn schouders, deed hem in een lieflijke nabijheid met Hem zeer gemeenzaam omgaan, leidde hem in Zijn allerdieptste geheimen, en deed hem zien grote verborgenheden, om die aan het volk bekend te maken.
B. Ten opzichte van zijn persoon was hij een man van aanzien, wiens:
1. Vader niet alleen, maar ook grootvader, overgrootvader en betovergrootvader opgehaald worden, wordende de laatste van die gezegd geweest te zijn Hiskia. Welke sommigen menen de koning Hiskia zelf geweest te zijn; hoewel dit andere geleerden gans onwaarschijnlijk voorkomt.
2. Dit is echter zeker, dat men door de optelling van zoveel namen achter elkander denken moet, dat Zefanja een man geweest is van groot aanzien, een uit een aanzienlijk geslacht van Juda voortgesproten. De Heere is toch geen aannemer des persoons. Gelijk Hij de armen niet verstoot om hun armoede, zo laat Hij ook de rijken niet achterblijven om

hun rijkdom, maar verkiest die beide tot Zijn eer, en heeft alzo de Zijnen ook onder de groten en edelen der wereld. Het is wel waar, dat Paulus van de roeping zegt, 1Kor. 1:26, dat er niet vele machtigen, niet vele edelen geroepen zijn; maar nochtans zijn er geroepen. Gelijk Hij dan ook hier Zefanja, uit een aanzienlijk geslacht voortgesproten, tot Zijn dienst afgezonderd, en tot de profetische bediening geroepen had.

C. Deze Zefanja heeft geleefd in dezelfde tijd als Jeremia, die doorluchtige treurprofeet, en de profetes Hulda geleefd hebben, onder de regering van de koning Josia, een godvruchtige koning wel, maar die heerste over een volk dat zeer vervallen was, door het schandelijk voorbeeld van zijn goddeloze vader Manasse, en in allerlei snode gruwelen en afgoderijen zich te buiten ging, in zoverre, dat zij niettegenstaande de koning hun op allerlei wijze zelf in het goede voorging, evenwel hardnekkig bleven, en steeds in hun zonden voortgingen; waarom zij ook heen snelden naar hun verderf, en zeker de ondergang te verwachten hadden.

II. Want dat dit volk toen zulk een goddeloos volk geweest is, kunnen wij afnemen uit de beschrijving die de profeet hier van hen doet, ze noemende een volk dat met geen lust bevangen wordt.

A. In de Hebreeuwse taal vinden wij twee woorden, *gnam* en *goijm*, die beide in onze Nederlandse taal wel door *een volk* vertaald worden; het ene woord doorgaans gebruikt wordende van een heidens volk, dat vervreemd is van het verbond Gods; het andere woord gebruikt wordende van Israël, Gods volk en bondgenoten.

1. Doorgaans worden de Israëlieten, immers die van de stam Juda, beschreven met de naam *gnam*, hetwelk te kennen geeft hun *aandeel aan het verbond Gods*. En inderdaad, die had Hij ook boven al de volkeren verkoren tot Zijn volk, Israël was het snoer Zijner erve, dat volk had Hij door dat plechtig verbond aan Horeb tot Zijn volk aangenomen. De heidenen integendeel waren vervreemd van het burgerschap Israëls, vreemdelingen van de verbonden der beloften, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld, Ef. 2:12.

2. Doch dit volk gedroeg zich nu niet als des Heren volk, zij verbraken het verbond dat de Heere met hun vaderen had opgericht; waarom de profeet ze niet meer verwaardigt des Heeren volk te noemen, maar ze hier beschrijft met de naam die van heidenen placht gebruikt te worden. Het is bekend met welk een verachting de Joden eertijds de heidenen met de naam van *gôj*, en *goijm* benoemd hebben. Als dan de profeet Israël hier ook beschrijft met de naam van goj, zo geeft hij daarmee te kennen dat het wegens hun snode gruwelen niet meer waardig was *gnam, des Heeren volk*, genoemd te worden. Bileam profeteerde eens, Num. 23:9: Ziet, dat volk zal alleen wonen, en het zal onder de heidenen niet gerekend worden. Doch dit is te verstaan, zolang als zij zich gedragen als Gods volk. Maar als dit volk God verliet, dan wilde God ze niet meer erkennen voor Zijn volk, dan zegt Hij tot hen: Lo-Ammi, gij zijt Mijn volk niet meer, Hos. 1:9. Zo zei God tot Mozes Zijn knecht, als de kinderen Israëls uit Egypteland opgetrokken zijnde, een gouden kalf gemaakt hadden, Ex. 32:7: Gaat heen, klimt af, want uw volk dat gij uit Egypteland opgevoerd hebt, heeft het verdorven. Als wilde Hij zeggen, het is niet meer Mijn volk, maar uw volk, als niet langer Israël voor Zijn volk willende erkennen. Zo spreekt de profeet hier ook als met een zekere versmading en verontwaardiging, als niet meer waardig zijnde met die schone naam van des Heeren volk genoemd te worden, om, was het mogelijk, ze daardoor nog in het hart te grijpen, om ze tot inkeer te brengen, en om hun hart week te maken. De apostel Petrus zei eens, 1Petr. 2:10: Gij die eertijds geen volk waart, maar nu Gods volk zijt. Doch de man Gods keert dat woord hier om, en zegt: Gij die eertijds

Gods volk waart, zijt zulks niet meer. En waarom toch? Waar kwam dit vandaan? De profeet geeft reden van zijn zeggen.
B. Wanneer hij daar bijdoet, dat ze met geen lust bevangen worden.
1. *Lo Niksaph*, staat hier in de Hebreeuwse tekst, hetgeen verschillend van de uitleggers wordt vertaald en verklaard.
2. Hieronymus zet dit over non amibilis, niet beminnelijk, waarin hij van verschillende uitleggers wordt gevolgd. Terwijl anderen, bijkans eveneens, het overzetten, *non desiderabilis, niet begeerlijk*, of *non amata, niet bemind*. Vattende dit op als een *adjectivum* of *participum*, als men in de scholen spreekt, doch in een lijdelijke zin. En dan zou daarmee te kennen gegeven worden dat dit volk, om hun onreinheid en de grote gedachten die zij van zichzelf hadden, geenszins meer bemind of waardig bemind te worden was, noch bij God, noch bij recht godvrezende mensen; maar dat zij integendeel *per Meiosin*, zouden het de redenaars noemen*, hatelijk en verfoeilijk* waren.
3. Grotius heeft hier *gentem nullius pudoris*, *een volk zonder alle schaamte*, zeggende dat de Chaldeeën en rabbijnen het woord *Niksaph* in die betekenis gebruiken, althans *Kasaph* betekent bij hen *beschaamd te worden en beschaamd te staan*. En dan zou dit aanduiden de onbeschaamdheid en hardnekkigheid van dit volk.
4. De zeventig Griekse overzetters hebben: Een volk dat geen lust heeft tot de heil- en genadeleer. Jonathan daar ook op ziende, heeft: Een volk dat zich niet wil bekeren tot de wet. En inderdaad, het woord *Niksaph* wijst ons op de *werkzame lust* van dat volk, welke in hen niet recht ontstoken, of waarmee zij geenszins aangedaan werden, hoe zij ook van alle kanten daartoe aangezet, en als gedrongen werden. In zulk een *werkzame zin* ontmoeten wij dit woord ook, Gen. 31:30, daar het door zeer begerig te zijn wordt vertaald. En Ps. 84:3, daar het door begerig zijn wordt overgezet. Zodat onze overzetters het zakelijk wel en recht vatten, als zij het vertalen: Gij volk dat met geen lust bevangen wordt.
a. Dewijl er nu geen voorwerp wordt bepaald waaromtrent zij zo geheel lusteloos waren, mag men billijk denken:
1. Dat zij geen lust hadden tot God en Goddelijke dingen; althans in plaats van lust te hebben aan God, hadden zij zich vergrepen aan een snode afgoderij; waarom de Heere ook in vers 4,5 betuigd had ze te zullen uitroeien.
2. Dat zij niet ingenomen waren met een liefde tot zulke zaken, waardoor zij God behagen, en hun zaligheid konden uitwerken met vrezen en beven, als ook uit vers 12 van hoofdstuk 1 blijkt.
3. Dat zij geen lust hadden om God te kennen en te dienen; als ook uit het zevende vers van hoofdstuk 3 blijkt.
4. Dat zij geen lust hadden aan de wet en aan de geboden Gods, die de Heere hun vaderen had voorgeschreven. En ofschoon er al enigen in de tempel kwamen, het was niet oprecht; zij mochten offeren; maar het was niet op een geestelijke wijze, zij zagen er de Messias niet in; zij hadden zelfs geen lust om onderwezen te worden in de geheimen van al die ceremoniën. Zij hadden ook geen lust tot de heiligmaking, noch om heilig en godzalig te leven, als ook uit vers 6 van het eerste hoofdstuk blijkt.
5. Dat zij geen lust hadden aan de dierbare en voortreffelijke beloften Gods, die hun uit Gods Naam door de profeten waren voorgedragen.
6. Dat zij geen lust hadden om die vreselijke en verschrikkelijke oordelen Gods, die in het eerste hoofdstuk bedreigd waren, en daar zij in het volgende tweede vers van ons tekst-hoofdstuk terstond weer op gewezen worden, te ontgaan; wel te verstaan, dat zij met geen

lust bevangen waren om de rechte weg in te slaan, waardoor zij die oordelen konden afwenden.
7. Maar dat zij integendeel waren opgenomen met hun eigen zelf, dat zij vol waren van een ijdele waan, min of meer dan of zij God niet van node hadden, en dat zij vervuld waren met zondige en met ijdele lusten, geheel geen lust hebbende tot iets daar zij niet wat groots in waren of schenen. Waarom de profeet ze dan ook wel terecht beschrijven mocht als een volk dat met geen lust bevangen wordt.
b. Dit nu alles bij elkander genomen, zo beschrijft ze de profeet met deze uitdrukking als een geheel indrukkeloos en een geheel zorgeloos volk, dat niettegenstaande al de bevelen, vermaningen, beloften en bedreigingen Gods, echter met geen lust bevangen werd, om dat te betrachten, of om die weg in te slaan, welke hun tegenwoordige toestand vorderde.
1. Hier evenwel ontmoet ons een zwarigheid, welker duisternis wij moeten ophelderen. Men mocht denken, hoe komt deze beschrijving van het Joodse volk door de profeet overeen met de gestalte van het volk Gods in tijden van de godsvruchtige koning Josia? Want men leest, 2Kron. 34:30-32, dat die vrome koning een wonderlijke verbetering heeft teweeg gebracht, en het wetboek gevonden hebbende, gewild heeft dat het niet alleen zou gelezen worden door hemzelf, maar ook voor het ganse volk; ja, dat hij ook een verbond maakte voor des Heeren aangezicht, om de Heere na te wandelen, en om Zijn geboden, en Zijn getuigenissen, en Zijn inzettingen met zijn ganse hart en met zijn ganse ziel te onderhouden; mitsgaders dat hij allen die te Jeruzalem en in Benjamin gevonden werden, deed staan. Gelijk er dan ook bijgedaan werd: En de inwoners van Jeruzalem deden naar het verbond Gods, de God hunner vaderen; en hij maakte allen die in Israël gevonden werden, te dienen; te dienen de Heere hun God. Al zijn dagen weken zij niet af van de Heere, de God hunner vaderen na te volgen. Indien dan die historie waarachtig is, gelijk ze waarachtig is; indien het waar is dat de profeet Zefanja geleefd heeft ten tijde van de koning Josia, gelijk het waar is; hoe kan dan de man Gods zulk een kwaad getuigenis hier geven van het Joodse volk, alsof zij Gods volk niet meer waren, en met geen lust bevangen werden?
2. Mijn waarde toehoorders, om deze zwarigheid weg te nemen, zal de onderscheiding der tijden veel doen.
a. Heel wel zou het kunnen zijn dat Zefanja dit gesproken heeft, voordat nog door het beleid van de vrome koning Josia zodanig een verbond gemaakt werd tussen God en het volk; en voordat het volk nog zichzelf op zulk eens statelijke wijze aan God verplicht had om Hem voortaan te zullen dienen. Dermate, dat de Heere Zich dan heeft willen bedienen van zulk een ernstige aanspraak, om daardoor dat grote werk der verbetering te bevorderen.
b. Het kan daarenboven ook wel zijn, dat ofschoon sommigen oprecht met God een verbond maakten, dat dezen de minsten waren; en dat de overigen, die zulks betrachtten, het maar uiterlijk gedaan hebben, en ondertussen met het hart volslagen zorgeloos en indrukkeloos bleven. In alle gevallen, zoals de profeet de Joden hier beschrijft, zo zijn zij ook in der daad geweest; en de profeet Jeremia, mitsgaders de profetes Hulda, die in dezelfde tijd geleefd hebben, hebben ook op dezelfde wijze van hen gesproken. Doch dit was een kwaad voorteken voor het Joodse volk, want zij waren met geen lust bevangen; God kon dan ook geen lust in hen hebben. Zo bereidden zij zelf de weg tot hun verderf, tot de Babylonische gevangenis; gelijk ook God gedreigd had door de profeet Jeremia en door de profetes Hulda, en daarna bevestigd is door de uitkomst, als Nebukadnezar, de koning van Babel, Jeruzalem kwam belegeren, met sterkten en schansen omzetten, aan

alle kanten nauw besloot. En eindelijk stormenderhand overrompelde, als hij de poorten verwoestte, de wallen neerstortte, hun huizen in as legde, hun maagden schond, hun vrouwen ontvoerde, haar inwoners vermoordde, hun kostelijke tempel, na omtrent vierhonderd jaar geduurzaamheid, aan de verslindende vlam tot een roof gaf, en hun koning mitsgaders de voornaamsten naar Babel gevankelijk wegvoerde.

III. Ondertussen, of dit volk nog tot inkeer mocht komen voordat dit oordeel over hen uitgevoerd werd, zo ontmoet God ze nog met deze ernstige en beweeglijke vermaning: Doorzoekt uzelven nauw, ja doorzoekt nauw. Trouwens, zo lief en aangenaam is ook de allerhoogste God de welstand van de mensen, dat Hij het hun nooit kwalijk zou laten gaan, indien zij door hun eigen zonden het verderf niet verdienden. En ofschoon Hij een zondig volk terstond zou kunnen vernielen, echter is Hij het niet gewoon aanstonds op de daad te straffen, maar Zijn oordelen nog al uit te stellen, om hun bekering af te wachten. Ja, Hij laat het ook nog getrouw waarschuwen door vriendelijke nodigingen en krachtige overtuigingen. Althans, voordat Hij Israël door de Chaldeeën in een zeventig jarige gevangenis deed wegslepen, liet Hij hun door Jeremia en door de profetes Hulda getrouw waarschuwen, en hier door Zefanja zo ernstig en zo beweeglijk toeroepen: Doorzoekt uzelven nauw, ja doorzoekt nauw.

A. Het Hebreeuwse woord *kaschash*, hetwelk wij hier vinden in de taal van Gods Geest:

1. Betekent somtijds een zeer nauwkeurige *opzameling* van al zulke dingen die te pas komen tot volbrenging van enige zaak. Zo wordt het gebruikt van *hout lezen*, Num. 15:32,33, 1Kon. 17:10,12. En van het *opzamelen van stro en stoppelen*, Ex. 5:7,12. Daar wij hetzelfde grondwoord vinden.

2. Somtijds duidt het aan zich te *bedenken*, en alles zo te *overdenken,* dat men zichzelf op het *nauwkeurigste onderzoekt* en doorzoekt. In die betekenis ontmoeten wij het Ps. 199:59, Klaagl. 3:40. Rabbi David Kimchi en verschillende andere grote taalkundigen denken dat dit de eerste en eigen betekenis van dit grondwoord is.

3. Doch dewijl het woord *kasch*, een stoppel, dat wij in Ex. 5:12 en elders meer vinden, van dit wortelwoord afkomstig is, eigenlijk zegt *uitslaan, uitdorsen*; die Ps. 119:59, Klaagl. 3:40 dan ook in die betekenis willen opgevat hebben.

4. Er zijn nog andere grote taalkundigen, die het liefst zo opvatten, dat dit *woord kaschash*, al deze drie betekenissen tegelijk in zich behelst; op deze wijze begrijpende: Gelijk tot het uitslaan of uitdorsen van het koren nodig is, dat alles zeer nauwkeurig wordt opgezameld, dat men alles op het nauwkeurigste onderzoekt en doorzoekt; zich bedenkende en alles daartoe wel overdenkende, ten laatste het uitslaat of uitdorst, als de allerzekerste weg om deszelfs waardij recht te weten; dat men alzo ook alles zeer nauwkeurig moet opzamelen, op het nauwkeurigste onderzoeken en doorzoeken, alles daartoe wel bedenkende en overdenkende, eindelijk het uitslaan of uitdorsen. Dit behaagt ons ook het best. Gelijk het dan ook zeer wel van onze Nederlandse taalmannen vertaald is door: Doorzoekt uzelven nauw.

B. De profeet:

1. Wil dan:

a. Door deze spreekwijze te kennen geven:

1. Dat zij een zeer nauwkeurige opzameling moesten doen omtrent hun zichzelf. En die opzameling bestond hierin, dat zij moesten gaan in hun eigen hart, met al deszelfs bewegingen, opwellingen, woelingen en beogingen; mitsgaders dat zij al hun handelingen en daden, zo voorleden als tegenwoordige, nauwkeurig moesten opzamelen en als bijeen brengen, opdat zij alzo overtuigd mochten worden van hun snode zonden en overtredin-

gen waarmee zij God vertoornd hadden. De mensen zijn gewoonlijk in hun eigen hart niet thuis, en daarvandaan komt het dat zij steeds Gods hoogheid, de billijkheid van Zijn wetten, de strengheid van Zijn rechtvaardigheid, de schrikkelijkheid van Zijn gramschap, de menigte van Zijn plagen, het vuur van Zijn bliksems en de zwaarte van Zijn arm vergeten. En daarvandaan komt het ook, dat men ongevoelig in zijn zonden voortgaat. Het is nodig dat de mens wederom in zijn eigen hart en in zichzelf gaat, en daar alles eens wederom opzamelt en als bijeen brengt. Dit wordt anders genoemd tot zichzelf komen; als de verloren zoon zijns vaders huis verlaten hebbende, en als zijn goed moewillig doorgebracht hebbende, zich met zwijnendraf onderhouden moest, zo staat er, dat hij wederom tot zichzelf kwam, Luk. 15:17. Dit wordt ook wel genoemd, de zaak aan zijn hart te brengen, 1Kon. 8:47.

2. Dat zij daarbij alles op het nauwkeurigste moesten bedenken en overdenken, onderzoeken en doorzoeken, dat betrekking op henzelf had. En dat onderzoek moest gaan:

a. Over hetgeen de Heere al aan hen gedaan had; zo in het natuurlijke naar het lichaam, als in het geestelijke, met betrekking tot hun ziel.

b. Over hun staat en toestand voor de Heere; of zij Hem wel in waarheid vreesden en oprecht dienden, dan of zij Zijn vreze nog verachtten en versmaadden.

c. Over al hun handelingen; niet alleen over de goede, maar ook over de kwade; daar de profeet hier eigenlijk op ziet, om daaruit te vernemen hoe zwaar zij zich tegen God bezondigd hadden.

d. Mitsgaders over de oordelen, die God hun tot waarschuwing reeds toegezonden had, en die Hij liet bedreigen over hen te zullen uitstorten.

e. Eindelijk over hun gesteldheid omtrent des Heeren oordelen; of zij daarvoor beefden, en zich in waarheid voor God verootmoedigden, dan of zij verstokt van hart bleven, en weigerden zich te vernederen. Zulk een onderzoek is ook de eerste trap tot een heilzaam berouw en oprechte boetvaardigheid.

3. Dat zij al hun stoppels, te weten hun zogenaamde godsdienstdaden en godsdienstverrichtingen, als daar waren hun lezen, bidden, tempel gaan, offeren en wat zij al meer tot betrachting van de godsdienst zonder indruk, geest of leven in het geheel of merendeels verrichtten, aan en voor des Heeren voeten eens moesten uitslaan en uitdorsen; dat is, ter toets, onderzoek en beproeving brengen, om zo te zien of er iets goeds en wezenlijks in was, dan of hun werk maar bestond in een ijdele waan, ongegrond voorgeven en vals voordoen. Om zo die stoppelen, dat harteloos en geesteloos werk, uit het midden van hen weg te doen, opdat de Heere niet genoodzaakt werd om ze met een oordeel van uitbranding weg te nemen. Ziet, zo moest dit doorzoeken toegaan en in het werk gesteld worden.

b. Doch het verdient ook onze opmerking, dat de profeet wil dat zij zichzelf zouden onderzoeken, zeggende: Doorzoekt uzelven. Nergens prijst Gods Geest die nieuwsgierige snapachtigheid der mensen aan, waardoor zij veelmeer met anderen dan met zichzelf te doen hebben, en veel van anderen spreken, meest tot oneer van hun evennaasten. God wil dat de mens zichzelf onderzoeken zal, en indien er wat te verbeteren is, dat hij bij zichzelf een aanvang zal maken; indien er wat te bestraffen is, dat hij van zichzelf zal beginnen. Doorzoekt uzelven nauw, zegt de profeet.

c. En dat ook nauw, dat is, naarstig, voorzichtig. En nauwkeurig, zodat uw onderzoek zelfs doordringt tot de meest verborgen en inwendige daden van het hart. Doorzoekt uzelven nauw.

2. En dan wordt er ook nog bijgedaan: Ja doorzoekt nauw. Eerst stond dit woord in *Hithpahel,* hier staat het nu in *Kal*, zou men in de scholen zeggen.

a. Dit brengen sommigen tot een onderzoek van anderen, als zij hun plicht gekweten hadden omtrent hun eigen zelf. Zo moesten zij ook onderzoek doen omtrent hun evennaasten, voor zoveel de liefde meebrengt, om die ook trouw te onderrichten in de weg des levens. Nooit moeten wij discipelen van Kaïn worden, die zei: Ben ik mijns broeders hoeder? Gen. 4:9.
b. Echter vatten wij die spreekwijze met anderen hier liever op voor een herhaling van het vorige, om daarmee aan te duiden:
1. Dat dit een zaak van grote aangelegenheid was. Dat zij alle ernst en ijver moesten aanwenden om zichzelf te doorzoeken. Dat zij zich moesten haasten, want dat het hoog tijd was. Dat zij daarin moesten aanhouden, indien zij hun nakend verderf wilden ontvlieden. Daarom vervolgt de profeet terstond in het tweede vers: Eer het besluit bare (want als kaf gaat de dag voorbij) terwijl de hittigheid van des Heeren toorn over ulieden nog niet komt. God had gedreigd, Zef. 1:12: Ik zal Jeruzalem met lantaarnen doorzoeken; en Ik zal bezoeking doen over de mannen die stijf geworden zijn op hun droesem, die in hun hart zeggen: De Heere doet geen goed, en Hij doet geen kwaad.
2. Nu, voordat God zo kwam, eer de Chaldeeën naderden, die met aangestoken fakkels Jeruzalem zouden doorzoeken wat er van hun gading was, zo zendt God hun nog Zijn knecht Zefanja, en laat hun zo ernstig aanzeggen: Gij mannen van Juda, gij inwoners van Jeruzalem, doorzoekt uzelven nauw, eer die dag komt, voordat gij uzelf in die staat zult bevinden, dat er voor u geen ontkoming zal overig zijn, maar dat de fiolen van de Goddelijke gramschap op een nare wijze over u zullen uitgestort worden.
3. Dit is het dan dat de profeet hier het volk nog op het hart legt. Hoe blonk hier uit de toegenegenheid van de man Gods tot dit volk, om ze te waarschuwen voor het nakende verderf, en ware het mogelijk, nog tot inkeer te doen komen? Is het niet alsof de profeet wilde zeggen: O Joden, God heeft nu al zolang tot u gezonden Zijn dienstknechten, de profeten, die hebben u op allerlei wijzen genodigd tot de Goddelijke gemeenschap, maar gij hebt die veracht, en hun nodigingen in de wind geslagen. Ik stel u nog voor het rechte middel om tot uzelf te komen, en tot inkeer te raken; maar gij wilt nog niet. Weet gij niet dat een zwaar oordeel u boven het hoofd hangt? Wilt gij u dan daarna beklagen als het te laat zal zijn? Als de Chaldeeën u zullen verwoesten? Ei! doorzoekt uzelven nauw, ja doorzoekt nauw, gij volk, dat met geen lust bevangen wordt.
Ziet, dit is de mening van de profeet in deze woorden, aangemerkt zijnde in hun samenhang met de voorgaande en volgende.

TOEPASSING

I. Laat ons nu al deze dingen ook, zoals deze gelegenheid des tijds het meebrengt, op onze gemoederen wat nader toepassen. Wij hebben hier de profeet de mannen van Jeruzalem horen aanspreken met de naam van een volk dat met geen lust bevangen wordt; waarlijk niet tot eer, maar tot schande van de Joodse natie, en als de inwendige grondoorzaak van het diepe verval dat er onder hen was. Mij aangaande, mijn lieve toehoorders, uit het innigste van mijn ziel betuig ik voor de Heere, dat gijlieden niet nauw zijt in onze ingewanden; waarom ik dan ook hetgeen in deze gemeente te prijzen is, wonder gaarne ter ere Gods en tot opwekking der vromen zou willen belijden. Maar evenwel moeten wij ook onszelf getrouw zoeken te ontlasten in onze schuldige plicht, om niemand te pluimstrijken in zijn zonden, of een spiegel voor te houden om hem te vleien.

A. Als wij dan de Nederlandse kerk in het gemeen, als wij de Haagse gemeente in het bijzonder beschouwen, hebben wij dan ook geen reden om mede te zeggen: O! gij volk, dat met geen lust bevangen wordt?
1. Dit is ook de inwendige grondoorzaak van uw naar en diep verval. Dit is immers blijkbaar; want:
a. Wie van u heeft lust tot God en Goddelijke dingen? Daar gij de daden van de wereldse mensen zo blijkbaar betracht, dan moet uw hart immers ledig zijn van een lust tot God?
b. Wie van u is met een liefde ingenomen tot zulke zaken, waardoor hij zijns zelfs zaligheid kan uitwerken met vrezen en beven? Daar gij u zonder vrees wentelt in de wellusten van deze eeuw.
c. Wie van u vertoont lust te hebben om God te kennen en te dienen, daar gij u niet wilt laten onderrichten, noch iets van uw tijd toe overgeven?
d. Wie heeft lust aan de wet, om heilig en godzalig te leven? Daar men in elk bijkans een recht portret ziet van de verdorvenheid van deze eeuw.
e. Wie heeft zoveel lust aan de beloften Gods, dat hij zijn lust aftrekt van die dingen die hem ten hoogste schadelijk zijn?
f. Wie vindt zich met lust bevangen om zich voor God te verootmoedigen, en zo de rechte weg in te slaan om Gods naderende oordelen af te wenden?
g. Moet men niet wenende zeggen, dat de mensen nu meest opgenomen zijn met zichzelf, en vertonen dat zij liefhebbers van zichzelf zijn?
h. Wat is men heden ten dage niet vol van ijdele waan, groot voordoen, en verheven inbeeldingen van zichzelf?
i. Hoe openbaar wordt het alle dagen, dat men nergens anders lust toe heeft dan daar men wat groots in zijn of schijnen kan?
j. Moet men eindelijk ook niet zeggen, dat die indrukkeloosheid en zorgeloosheid verbazend groot, en als onder ons heersende is; zijt gij dan geen volk dat met geen lust bevangen wordt?
2. Is het nu zo onder ons gesteld, wat wonder:
a. Dat God de fontein van Zijn genade als stopt, en de vloed van Zijn zegeningen stremt, en als doet opdrogen?
b. Dat Hij Zich tot onze vijand stelt in het midden van ons land, door pest onze beesten wegscheurende, die onze bezitting zijn.
c. Dat Hij het rondom ons in rep en roer stelt, het oorlogszwaard uit de schede rukkende, en ons daarmee ook dreigt.
d. Het zal nog verder gaan, gelijk het is te duchten, indien er geen verandering en bekering komt onder de inwoners van Nederland; dan lopen wij tegenwoordig het grootste gevaar: Om binnen in ons land door nog meer oordelen Gods bezocht en verzwakt te worden. En van buiten, om in een verderfelijke oorlog ook zelf ingewikkeld te worden. Om tot een prooi aan onze vijanden overgegeven te worden; en om zo van vrijheid, godsdienst en alles wat ons dierbaar is, geheel te worden beroofd.
B. Ik roep ulieden dan nu nog toe met Zefanja: Doorzoekt uzelven nauw, ja doorzoekt nauw, gij volk dat met geen lust bevangen wordt. En nu, stelt ulieder hart er toch op, van deze dag af, volgens Hagg. 2:16. Zoekt tot dat einde:
1. Alles van uzelf eens op te zamelen en bijeen te brengen.
2. Bedenk, overdenk, onderzoek en doorzoek dan eens: Wat de Heere aan u gedaan heeft, in het natuurlijke en geestelijke. Hoe uw staat en toestand tegenwoordig voor de Heere is; hoe gij al gehandeld en hoe gij u al gedragen hebt. Hoe uw hart gesteld is omtrent de

oordelen die God ons toezendt en dreigt. Of gij u waarachtig al verootmoedigt voor de Heere of niet.
3. Brengt hetzelve aan des Heeren voeten in het verborgen, opdat Hij het toetse. Gij moet elk van uw eigen zelf beginnen, of het is mis. Het is hoog tijd dat elk begint, het lijdt niet langer uitstel. O! mochten verschillenden van u daardoor eens met gevoelige smart en schaamte zien dat zij het bitter tegen de Heere verdorven hebben, dat zij Hem genoodzaakt hebben de roede tegen ons in de hand te nemen, opdat zij zich verootmoedigden, week werden en met lust bevangen mogen worden.
II. Kinderen van God, als gij uzelf ook eens bloot legt voor Gods alziend oog, moet dan de beste van u in deze dagen ook niet bekennen dat zijn hart veeltijds dot, de geestelijke spijze smakeloos, en zijn lust weinig is? De beste zelfs onder u, wat heeft die nog niet reden om te klagen over zijn lusteloosheid? De vromen hebben wel zin in de wegen des Heeren, en zij zouden deze wel altijd willen overdenken; maar als het eens op de zaak zelf aankomen zal, o! hoe koud, hoe dof, hoe loom, hoe traag, hoe lusteloos is men dan menigmaal?
A. Hier komt het vandaan, kinderen van God, dat gij des Heeren nabijheid zo gedurig moet missen, en dat gij buiten Zijn gemeenschap zoveel omzwerft. Dat Zijn zoete invloed uw ziel niet meer verkwikt en versterkt. Dat zijn er de vruchten en gevolgen van.
1. Doch hoe komt het, kinderen van God, dat uw hart niet meer uitgaat tot God? Dat gij met geen meerdere lust bevangen zijt, dat uw hart niet meer brandt van liefde tot God, om gemeenzamer met Hem om te gaan, daar het echter uw hemel en uw gelukzaligheid hier beneden op de aarde is? O! het komt daarvandaan, omdat gij nog teveel buiten de Heere Jezus werkt en woelt, omdat gij zo verstrooiende zijt in uw gedachten, die dadelijk, als gij u tot Goddelijke dingen zult begeven, van dat voorwerp afgetrokken wordt, en omdat uw hart nog zoveel kleeft aan het stof, en omdat gij nog te rijk in en bij uzelf zijt.
2. Wij roepen u ook toe, kinderen van God, doorzoekt uzelven nauw, ja doorzoekt nauw. Tracht tot dat einde:
a. De wegen die God omtrent u gehouden heeft te overdenken, wat God al aan u gedaan heeft, wat Gij al van Hem ontvangen hebt, en wat Hij u gemaakt heeft.
b. Doorzoekt ook uw eigen wegen voor God, hoe gij u gedragen hebt omtrent God, hoe ondankbaar, hoe oneerbiedig, hoe stout en hoe achteloos. Hoe omtrent uzelf, hoe hoogmoedig, hoe verwaand en hoe zondig. Hoe omtrent uw naasten, hoe haastig, hoe onvreedzaam en hoe ongemakkelijk.
c. Doorzoekt ook eens hoe het tegenwoordig met u gesteld is: Ik ben een groot monster voor de Heere. Gij zult uzelf dan schuldig kennen voor de Heere. Moogt gij u dan in waarheid verootmoedigen aan des Heeren voeten, Jezus en Zijn gerechtigheid opnieuw in het geloof weer aangrijpen; en dan ook aanhoudende bidden voor Kerk en land.
B. Dan zal God misschien op uw gebed Zijn hand nog wenden, en het land genezen. Althans, gij zult er uw ziel tot een buit uitdragen, en u eens eeuwig in en over de Almachtige verlustigen. AMEN.

DRIE EN ZESTIGSTE LEERREDE

HAGGAÏ 2:8m

En zij zullen komen (tot) den Wens aller heidenen.

INLEIDING

I. **EEN** rede op zijn pas gesproken, is als gouden appelen in zilveren gebeelde schalen, zegt Salomo, Spr. 25:11. Zodat wij op twee dingen moeten acht geven, zullen wij een aangename rede voortbrengen.
A. Dat de zaak zelf waarachtig en zoet vloeiende is; want de zoetheid der lippen zal de lering vermeerderen. Lieflijke redenen zijn een honingraat, zoet voor de ziel en een medicijn voor het gebeente, Spr. 16:21,24.
B. Dat de rede geschikt is naar de plaats, tijd en personen tot wie wij spreken; want het hart eens wijzen zal tijd en wijze weten. Een ieder voornemen heeft tijd en wijze, Pred. 8:5,6. Dit is hetgeen Salomo onder deze verheven uitdrukking bedoelt.
1. Want ofschoon gouden appelen in zichzelf van een grote waardij worden bevonden, echter is het sierlijker wanneer ze op een bekwame tijd in zilveren gebeelde schalen worden voorgesteld.
2. Zo ook een zoet vloeiende rede, ofschoon die in zichzelf ook altijd sierlijk is, echter is deze nog veel aangenamer wanneer zij op tijd en gelegenheid toegepast, en zo als met uitgegraven lofwerken versierd wordt uitgesproken. En zo moet men dan acht geven op de personen tegen wie wij spreken, gelijk Paulus deed, 1Kor. 9:20,23. Op de plaats waarin wij zijn, zoals hij ook deed, Hand. 17:23,24. En op de tijd, gelijk Joab ook deed, 2Sam. 14:12.
II. Dit vertoont zich ook in onze voorgelezen woorden, zoals ze met de voorgaande aaneengeschakeld zijn.
III. Want nadat de profeet in het eerste en tweede vers van dit hoofdstuk de tijd van deze godsspraak had aangewezen, zo merkt hij:
A. De personen aan tegen wie hij spreekt, het is, Zerubbabel, de zoon van Sealthiël, de vorst van Juda, en Jozua, de zoon van Jozadak, de hogepriester, en het overblijfsel van het volk, vers 3. En dan:
B. Spreekt hij ook van de plaats, het is: Dit huis, dat zij in haar eerste heerlijkheid gezien hadden, en hoedanig het nu was, ook zagen, vers 4. Doch:
C. Geeft hij ook te kennen de bekwame tijd, op welke hij deze belofte voortbracht; het was:
1. Wanneer Zerubbabel, Jozua en al het volk des lands sterk was, vers 5. Als de Drie-enige God, de Heere der heirscharen, met het woord in hetwelk Hij met hen een verbond gemaakt had, als ze uit Egypte uittrokken, en met Zijn Geest, staande in het midden van hen, met hen was, vers 5,6.
2. Ja, wanneer de Heere der heirscharen de hemelen, de aarde, de zee, het droge en al de heidenen zou doen beven, vers 7, en in het begin van ons tekstvers. Ziet, in zulk een zilveren gebeelde schaal brengt hij dit woord, hetwelk als een gouden appel is, voor de

dag. In zulke omstandigheden van personen, plaats en tijd, roept hij deze godsspraak uit: En zij zullen komen tot en Wens aller heidenen.
IV. Woorden, die eigenlijk in zich behelzen: Een uitmuntende belofte van de Heilvorst, van Zijn komst in het vlees, en dat, als de tweede tempel nog in wezen was, en van de komst der heidenen tot Hem, de Springbron van alle heil. Is dit thans ook niet als een gouden appel in een zilveren gebeelde schaal? Kinderen van God, dat gij maar geloofde, gij zoudt dan ook bevestigd worden! De Heere geve daartoe Zijn zegen en genade! Amen.
V. Laat ons in deze heerlijke belofte overwegen:

I. Het weergaloze Voorwerp. De Wens aller heidenen. En dan:
II. De daad der heidenen daaromtrent. Zij zouden tot die Wens komen.

VERKLARING

I. Het Voorwerp tot Wie de in zonden vervallen heidenen zouden komen:
A. Mozes en zijn wet? O neen! Want die werkt toorn, Rom. 4:15. Noch de moeder des Heeren of andere heiligen, want die weten van ons niet, en kennen ons niet, Jes. 63:16.
B. Maar het is de Wens aller heidenen. De gevoelens van Joodse en Christelijke uitleggers zijn over deze Wens aller heidenen niet eenstemmig, Wie daardoor moet worden verstaan.
1. Sommige Joodse meesters verstaan door deze Wens der heidenen het meest wenselijke der heidenen, als hun kostelijke schatten van goud, zilver en andere begeerlijke zaken, welke in hun land gevonden worden, die zij met hun komst om de heerlijkheid van de nieuwe tempel te zien, met eigen handen zouden meebrengen. En om dit hun gevoelen enige waarschijnlijkheid te geven, zo vertalen zij de grondwoorden: Met het meest wenselijke der heidenen. Willende dat er een uitlating is in het woord wens, gevolglijk dat het woord wens meer wil zeggen, en dat daardoor meer moet worden verstaan dan er wordt uitgedrukt, te weten met het meest wenselijke, in plaats van de wens. De zeventig Griekse overzetters schijnen ook daarheen te hellen, dewijl zij deze woorden vertalen: En het uitgelezenste aller heidenen zal komen. Doch dat die verklaring vals is, kan aanstonds worden gezien, als wij deze eens ter toets brengen. Want:
a. Zij loopt aan tegen het voornemen Gods alhier, hetgeen niet was een tempelbouw in uitwendige heerlijkheid. Maar de heerlijkheid van dit laatste huis zou daarin bestaan, dat de Heere des tempels Zelf in Persoon tot dit huis zou komen, en dat deze tempel zou opgesierd worden met de dierbaarste schatten van de gaven en genade des Heiligen Geestes, waarmee de Kerk van het Nieuwe Testament onder het Evangelie zou verrijkt worden. Wat komen hier dan de schatten der heidenen te pas?
b. Wat was machtiger om de gemoederen van de vrome Joden in de tempelbouw aan te moedigen, de belofte van heidense wenselijkheden, goud, zilver en kostelijke stenen, of de beminnelijkste toezegging van de vervulling der uitnemendste belofte, de hoofdbelofte, de komst van Christus in Zijn tempel? Buiten tegenspraak de laatste.
c. De grondtaal laat mede niet toe dat hier van lichamelijke schatten gesproken wordt; want er staat Wens in het enkel getal, en niet wenselijkheden in het meerder getal; waarom het ook niet voegzaam van tijdelijke goederen kan genomen worden.
2. Onder de Christelijke uitleggers zijn ook al beroemde mannen gevonden die door de Wens aller heidenen verstaan, de uitverkorenen der heidenen, zijnde bij hen de wens aller heidenen, zoveel als de gewenste heidenen, dat is, degenen die God uit alle natiën verkoren had. Om dit hun gevoelen te bevestigen, brengen zij bij, dat in het Hebreeuws staat,

zij zullen komen, in het meerder getal. Weshalve, zegt men, kan het niet van de Messias worden verstaan, maar het moet thuis gebracht worden tot degenen die God uit de heidenen beminde, en daaruit tot Hem komen zouden. Doch daartegen heeft men maar aan te merken:
a. Of, dat er is een *Enallage numeri*, (gelijk men in de scholen spreekt) dat is, dat het *veeltal*, *zij zullen komen*, gesteld wordt voor het enkel getal, Hij zal komen. Hetgeen in de Heilige Taal zeer gebruikelijk is; bijvoorbeeld Gen. 4:10, Job 15:20, 29:10.
b. Of, dat men dit werkwoord, hetgeen in het veeltal hier staat, zij zullen komen, thuis brengt op de zo even genoemde personen, te weten de heidenen, gelijk het onze Nederlandse overzetting zo opvat: En zij zullen komen tot den Wens aller heidenen. En waarlijk terecht, want het koppelwoordje *en* bevestigt zulks krachtig.
3. Zodat wij derhalve met vele grote godgeleerden oordelen, dat de Wens aller heidenen niemand anders is dan de eeuwige Zone Gods, de Heiland Christus. Zeer opmerkelijk is hier de vertaling van de gemene Latijnse overzetting, welke heeft: *Et veniet desideratus cunctis gentibus; en Hij zal komen Die begeerd is van alle heidenen.*
a. Dat de Messias deze Wens aller heidenen is, blijkt:
1. Uit het tiende vers van ons teksthoofdstuk; daar wordt gezegd: De heerlijkheid van dit laatste huis zal groter worden dan de eerste. Vergeleken met Mal. 3:1, daar die profeet uitdrukkelijk getuigt, dat die heerlijkheid zou bestaan in de komst van de Heiland en Zaligmaker, zeggende: En snellijk zal tot Zijn tempel komen die Heere, Dien gijlieden zoekt, te weten, de Engel des verbonds, aan Welke gij lust hebt.
2. Uit de zaak zelf; want tot wie zouden de heidenen in geloof anders komen, dan tot de Heiland? Die zou immers alleen in staat zijn om ze uit hun ellende te redden; en dit was ook te allen tijde aan hen beloofd, zelfs al door Noach, Gen. 9:27.
3. Op de Messias vleit ook deze naam allerbest, daartoe leiden al de omstandigheden van de tekst, zo het vorige als het volgende; en zelfs brengt de kracht van het woord zulks ook mee.
b. Dat de Messias nu wordt genoemd:
1. Een Wens, is naar de stijl der Hebreeën, Grieken en Latijnen, in welker taal de wens genomen wordt voor een persoon of zaak, die wenselijk en begeerlijk is. Voor begeerlijke en wenselijke zaken vinden wij het in de Hebreeuwse tekst, Gen. 3:6, Amos 5:11, Dan. 10:3. En voor gewenste begeerlijke personen, Ez. 23:12. De Grieken zouden zulk een uitdrukken door *Epithumetos, wenselijke, begeerlijke.* En bij de Latijnse historieschrijvers vindt men, dat Titus Vespasianus genoemd wordt de wens van zijn geslacht. En het is hier vandaan dat Cicero, willende zijn liefde en achting tot zijn huisvrouw Terentia en dochter Tulliola betonen, deze zo groet: *Valete desideria mea valete; vaarwel mijn wensen, vaarwel.* Wanneer de Heilvorst dan alhier wordt genoemd niet alleen wenselijk of begeerlijk, maar in het afgetrokkene Wens; wat geeft het hier anders te kennen dan dat Christus niet alleen wenselijk en begeerlijk was, maar de allerwenselijkste, de allerbegeerlijkste; niet dan enkel wenselijk en beminnelijk. En zo geeft deze benaming van de Messias te verstaan deszelfs waardigheid en dierbaarheid. En voorwaar, met groot recht draagt de Heiland deze eernaam:
a. Hij is de Wens in Zichzelf, terwijl Hij is de allerwenselijkste en begeerlijkste Persoon, waarvan men moet zeggen, er is niets aan Hem hetwelk niet beminnelijk is. Hij is met de Vader en de Heilige Geest de algenoegzame God, Gen. 17:1. Hij is de Middelaar Gods en der mensen; wat is Hij in dit opzicht wenselijk? 1Tim. 2:5.

*. Wenselijk zou Hij zijn in Zijn menswording, waardoor Hij zou worden vlees van ons vlees, en been van onze benen, des mensen Goël en Nabestaande, Job 19:25. Wenselijk in al Zijn gaven en genaden over de menselijke natuur uitgestort, Jes. 11:2.
**. Wenselijk in Zijn ambten, Profeet, Priester en Koning; wat waren die begeerlijk voor zondaren? In Die was een wonderlijke gepastheid naar de ellendestaat der mensen. De mensen zijn van nature stekeblind; de Heiland daarentegen zou een Licht zijn tot verlichting der heidenen, Luk. 2:32. De natuurstaat is een staat van vijandschap en vervreemding Gods; de Heiland daarentegen zou zondaren met God verzoenen, Kol. 1:20. De mens en zijn natuur is in de macht en heerschappij des duivels; doch de Heiland zou mensen daaruit verlossen en daarvan vrij maken.
***. Wenselijk zou Hij zijn in Zijn dood; daardoor zou Hij de gerechtigheid Gods voldoen, de wet vervullen, en de vloek wegnemen. En zo de Zijnen worden tot wijsheid, tot gerechtigheid, tot heiligmaking, en tot eeuwige verlossing, 1Kor. 1:30.
****. Wenselijk in Zijn opstanding; want Hij zou opgewekt worden tot rechtvaardigmaking der gelovigen, Rom. 4:25. Wenselijk in Zijn hemelvaart en zitten aan des Vaders rechterhand; zo zou Hij voor Zijn uitverkorenen plaats bereiden, Joh. 14:3; en in de hemel bij Zijn Vader hun Voorspraak zijn, Rom. 8:34.
*****. Wenselijk in Zijn onuitsprekelijke vertroostingen des Heiligen Geestes, met Welke Hij Zijn volk vertroost, verkwikt en versterkt, wanneer Hij ze gunt daarin te wandelen, Hand. 9:31. Wenselijk zou Hij zijn in al Zijn dierbare betrekkingen tot Zijn uitverkorenen. Hij zou hun Verlosser zijn, Die hun kerker zou openen, en ze door prijs en macht daaruit verlossen, 1Petr. 1:18,19. Hij zou hun Bruidegom en Man zijn, die hen uit liefde trouwen zou, Hos. 2:18. Hij zou hun Voorspraak en Woordvoerder bij de Vader zijn, 1Joh. 2:1. Hij zou hun Vriend zijn, van een tedere en onveranderlijke vriendschap, Joh. 15:15. Is de Heilvorst dan niet de Wens? Al wat wenselijk is, dat is Hij.
b. Vorst Messias is de Wens, omdat Zijn wens en begeerte zo uitermate sterk was tot behoud van al de uitverkorenen uit alle natiën. Het is waar, Hij had die niet nodig, dewijl Hij in Zichzelf volkomen gelukzalig was; en daarenboven had Hij duizendmaal duizenden van heilige engelen, die voor Zijn troon staan en Hem dienen. Maar Zijn weergaloze liefde deed Hem zeggen, dat Zijn vermakingen met de mensenkinderen waren, Spr. 8:34. Een blijk zou Hij daarvan geven, dewijl Hij de schoot van Zijn Vader verlaten, van de hemel Zijn verheven troon afstappen, en in de gelijkheid des zondigen vleses op de benedenste delen der aarde komen zou. Om zo een Zoon des mensen te zijn, opdat de uitverkorenen zonen en dochteren Gods zouden worden. O grote Wens, tot welstand der mensen!
c. De Zaligmaker is de Wens. Hij alleen kan een volk, een zondaar waarlijk wenselijk en begeerlijk bij God maken. Van Hem en uit Hem vloeit alles af, hetwelk zondaren tot hun eeuwig behoud versieren kan. Ja, door de afschitterende stralen van Hem, de Zon der gerechtigheid, worden zij schoon als de maan, zuiver als de zon, schrikkelijk als slagorden met banieren, Hoogl. 6:16.
d. De Christus mag de Wens worden gezegd, omdat Hij is een kort begrip van alle wenselijke zaken. In Hem is als in een bundeltje opgesloten al wat lieflijk, al wat begeerlijk, al wat wenselijk is. De volheid der Godheid woont in Hem, Kol. 1:19. Alles is daar bijeen; Hij is niet alleen Brood voor de hongerigen, maar ook Water voor de dorstigen; Hij is niet alleen een Kleed voor de naakten, maar ook een Genezing voor de gewonden. Al het begeerlijke en wenselijk dat men bedenken kan, komt hier tezamen en verenigt zich onder elkander.

e. De Messias is de Wens, terwijl er op alle natiën en personen een volkomen noodzakelijkheid ligt om Hem te wensen en te begeren. Jongen, ouden, rijken, armen, hogen, lagen, vrijen, dienstbaren, kunnen wel zalig worden zonder rijkdom, zonder eer, zonder vermaak, zonder gezondheid, zonder vrijheid, zonder vrienden, zonder hoge wijsheid en geleerdheid; maar geen van die allen kan ten hemel gaan zonder de Heere Jezus te begeren. Trouwens Hij is alleen de Weg buiten Welke niemand tot de Vader komt, Joh. 14:6. Gevolglijk die wil zalig worden, moet noodwendig Christus hartelijk wensen. Ziedaar toehoorders, is de Messias dan met reden de Wens niet genoemd? O genoegzame Zaligmaker!

2. Doch wiens Wens was Hij? De profeet zegt: Aller heidenen. Het grondwoord *gojim,* hier door *heidenen* vertaald, zegt nu en dan in het gemeen zonder onderscheid alle volken, van welk geslacht, taal en natie die mochten zijn, de Joden daar ingesloten. Maar in het bijzonder willen heidenen in de Heilige Taal alle zodanige volkeren in de wereld aanduiden, welke onder het Oude en Nieuwe Testament in tegenstelling met de Joden Gods volk, als gezien kan worden Ps. 2:1, 115:2. En in die laatste zin moet men het alhier opvatten, namelijk voor allerlei andere landzaten buiten het Jodendom. De Joden waren vanouds alleen Gods volk, alle andere volkeren buiten hen waren van Gods verbond uitgesloten, Num. 23:13. En zulken werden heidenen genoemd. Alhier staat niet *goj,* in het enkel getal, maar *gojim*, in het meerder getal. En dan wil het naar de aanmerking van geleerden gewoonlijk alle volken die geen Joden zijn, te kennen geven. De Messias is ook de Wens aller heidenen:

a. In zoverre Hij door Zichzelf genoegzaam was om al de ellende, al de gebreken en al de begeerten, niet alleen van de Joden, maar ook van de heidenen weg te nemen en te vervullen.

b. Vorst Messias is de Wens aller heidenen, voor zoveel Hij van de Joden ook voor hen is begeerd en gewenst. Als Noach zijn zegen over Jafet zijn zoon uitsprak, was zijn bede: God breide Jafet uit, en hij wone in Sems tenten. Dat is, dat de heidenen, nakomelingen van Jafet, eens komen mochten door de aangename prediking van het Evangelie tot de gemeenschap van Gods Kerk, onder de tenten van Sem voorgesteld, Gen. 9:27.

c. Christus is der heidenen Wens, in zoverre Die ook al onder het Oude Testament metterdaad van de heidenen is begeerd, namelijk die allen, welke zich tot des Heeren volk en Zijn Kerk voegden; gelijk Jethro, Rachab, Ruth en Job; welke laatste van iemand genoemd wordt: Een evangelisch man voor het Evangelie, een apostolisch man en leerling der apostelen, voor de apostolische onderwijzing.

d. De Messias is de Wens der heidenen, terwijl de heidenen uit de Romeinen en uit de Grieken straks, zo wanneer zij door de apostelen van Hem en Zijn Evangelie zouden horen reppen, met grote wensingen Hem begeren zouden. Mag dan de Heiland niet wel de Wens aller heidenen genoemd worden?

II. De daad der heidenen omtrent deze Wens aller heidenen zou zijn, dat zij tot Dezelve komen zouden. En zij zullen komen tot den Wens aller heidenen.

A. Dit *zullen komen,* kan men, of als een gebod, of als een verklaring, of als een belofte opvatten. Gebiedender wijze stellen zij de verplichtingen der heidenen. Verklarender wijze vertonen zij de gestalte daarvan. Maat belovender wijze (gelijk het voornamelijk verstaan moet worden) geven zij te kennen de rijkdom der genade, die de Heere onder het beleid van Zijn genadige en Vaderlijke voorzienigheid aan hen bewijzen zou.

B. Het is wel waar dat er eigenlijk in de Hebreeuwse grondtekst staat: En zij zullen komen den Wens aller heidenen. Doch onze Nederlandse vertalers hebben er terecht het woordje

tot tussen twee haakjes ingevoegd; want het woordje *tot* moet hier onder het werkwoord van komen begrepen worden; hetgeen immers in de Heilige Taal zeer gebruikelijk is, als bijvoorbeeld Hos. 4:15, daar staat: Komt gij toch niet te Gilgal, en gaat niet op naar Beth-Aven.

C. Zodat men dan in dit komen moet aanmerken de personen die komen, en dan de daad van het komen zelf.

1. De personen die komen zouden, worden hier van de profeet uitgedrukt door het woordje *zij,* zij zullen komen. Namelijk zij heidenen, waarvan hij in het even voorgaande van ons tekstvers gesproken had. Doch doordien er in het voorgaande van dit hoofdstuk ook van de Joden gesproken wordt, zo besluiten sommigen (naar ons oordeel) niet ten onrechte dat dit *zij* mede op de Joden enigszins betrekkelijk is, hetwelk het koppelwoordje *en* ook schijnt te bevestigen. En de daad van dezen zou zijn, dat zij:

2. Tot Hem komen zouden. Alwaar de profeet dan vooronderstelt dat de Heilvorst geboren zijnde, ook waarlijk aan de heidenen zou geopenbaard worden. De Heilige Bladeren spreken van een tweeërlei komen tot de Messias.

a. Van een komen tot Hem op een uitwendige wijze met de voeten van het lichaam. Zo kwamen velen tot de Heere Jezus in de dagen van Zijn omwandeling op aarde; gelijk die melaatsen, Matth. 8:2. Zelfs tollenaren en zondaren, Matth. 9:10.

b. Maar de Heilige Taal gewaagt ook van een geestelijke en inwendige komst tot Christus met de voeten der ziel, hetwelk dan zoveel is als in de Heiland te geloven; in Jes. 45:24 vinden wij het geloof in de Messias onder de spreekwijze van komen uitgedrukt: Men zal van Mij zeggen: Gewisselijk, in den Heere zijn gerechtigheden en sterkte; tot Hem zal komen. Dat is, in Hem zal men geloven, en Zijn gerechtigheid omhelzen. Zo ook Jes. 55:1,3. En in het Nieuwe Testament, Joh. 6:35, daar de Heere Jezus zegt: Ik ben het Brood des levens. Die tot Mij komt, zal geenszins hongeren, en die in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten. En vers 37: Al wat Mij de Vader geeft, zal tot Mij komen; en die tot Mij komt, dat is, die in Mij gelooft, zal Ik geenszins uitwerpen. Zo ook Matth. 11:28. Wanneer Haggaï dan voorzegt, dat de heidenen tot hun Wens zouden komen, moet men bijzonder komen op de laatste wijze.

1. Want hoewel het waar is, dat verschillenden uit de heidenen lichamelijk tot de Zaligmaker zijn gekomen, welker voeten hun personen en kostelijkheden tot Christus brachten.

2. Desniettegenstaande zijn zij inzonderheid geestelijk tot Hem gekomen met hun zielsvoeten des geloofs. En zo zegt deze hun komst tot de Messias:

a. Hun roeping en overgang uit de duisternis tot het licht, van de dode afgoden tot de kennis van de levende God, hun komst van onder de heerschappij des satans in de gemeenschap en dienst van God en Christus. In welk alles zij zouden afgaan van zichzelf, uitgaan uit de wereld, en werkzaam zijn in een overgang tot Christus. Evenals het toegaat in ergens te komen, dan verlaat men iets waarvan men afgaat, en men keert zich naar iets anders toe, Hand. 26:18, Kol. 1:13.

b. Dit komen der heidenen tot de Vorst des levens zegt ook, hun vrijwilligheid en grote begeerte in tot Hem te komen, zodat het geen gedwongen werk zou zijn, maar een gans volvaardig komen, als een vrijwillig volk, Ps. 110:3. Zij zouden als met vleugelen tot Hem vliegen; waarom er ook gevraagd wordt: Wie zijn dezen, die daar komen gevlogen als een wolk, en als duiven tot hun vensters? Jes. 61:8.

c. Eindelijk, dit komen wil zeggen, de vrucht en kracht van hun roeping, dat is, de hartelijke aanneming van het Evangelie des Koninkrijks, het dadelijk geloof in de Heiland, erkennende Hem voor de waarachtige Zone Gods, voor de enige Middelaar, waarin al hun

heil gelegen was; en dat niettegenstaande al de tegenstand en woeling der Joden, alleszins maar toeleggende om dit heilzaam werk te stremmen. Ofschoon ook het heidendom in zichzelf daartoe ongenegen en onbekwaam was, en uitermate ver van de kennis en gemeenschap des Heeren vervreemd. Zij zouden echter tot deze Wens komen, God zou zulks krachtdadig teweeg brengen. Trouwens, zij waren ook een gedeelte van die heerlijkheid welke de Heere alhier aan de Kerk belooft. Al waarom er niet gezegd wordt, dat de heidenen moeten komen tot de Zaligmaker als de Wens daarvan, maar dat zij zullen komen. En zij zullen komen tot den Wens aller heidenen. Niets zou ze daarin kunnen verhinderen, hun komst tot hun Wens zou zeker en vast gaan.

3. Laat het u geenszins verwonderen dat zulke ontaarde en van God vervreemde mensen, als de heidenen waren, om naar ziel en lichaam behouden te worden, tot de Heiland komen zouden; God was het Die ze zou bewegen en doen beven, volgens het vorige van ons tekstvers.

Die nu van God Zelf bewogen wordt, zal immers zeker komen. En deze heerlijker staat van de Kerk na de komst van de Messias in het vlees was ook waarlijk genoegzaam om de neergedrukte Joden in die tijd te vertroosten. Zodat wij dan hier dit voorname merkteken van de Messias voorzegd vinden, dat de heidenen Hem zouden wensen, en dat ze met een waarachtig geloof tot Hem komen zouden.

VERVULLING

I. Even nu als dit voorzegd was onder het Oude Testament, heeft het ook zijn vervulling bekomen in Jezus de Nazarener, zelfs ten tijde wanneer Hij geboren werd en eer Hij gestorven was. Die ooit met aandacht zijn ogen in het Evangelie geslagen heeft, moet aanstonds denken, het is mij bekend. Want in Matth. 2:11 kwamen de wijzen uit het oosten al tot Hem. En in Matth. 8:3 wordt een heidense hoofdman gevonden, die de Heere Jezus voor de zijne erkent. Wederom in Matth. 15:22 ontmoeten wij de Kananese vrouw, een heidin, en nochtans een vrouw die in Christus geloofde. O vrouw, groot is uw geloof, u geschiede gelijk gij wilt, zegt de Heiland Zelf tot haar. En wat behoeven wij meer getuigenissen uit het Evangelie op te halen? Zijn er onder ons ook niet ware gelovigen? Ik geloof ja, ofschoon het getal wellicht maar zeer klein is.

II. Wel gij dan, ware gelovigen, gij zijt het ook in welke deze Godsspraak vervuld is.

Ziedaar toehoorders, deze woorden uw aandacht zo duidelijk en klaar als het mij mogelijk was, geopend.

TOEPASSING

I. Hoe wenselijk ware het nu, dat de Wens aller heidenen onder ons allen die hier opgekomen zijn, ook wenselijk en begeerlijk was! Immers zo betaamde het, zo moest het zijn. Maar helaas! Hoever, hoever is het met de meesten hier vandaan! Die wenselijke Persoon kan een grote menigte niet bekoren, noch tot Hem komen, zij willen niet tot Hem komen, noch Hem als Koning hulde doen; en dit is de zonde van meer dan enerlei slag van uitwendige belijders.

A. Er is een soort van mensen die Hem geheel en al niet wensen, welke in hun zielen een afkeer en weerzin tegen de Heere Jezus vinden, een gekantheid des harten tegen Zijn Persoon, tegen Zijn Woord, tegen Zijn dienaars en tegen Zijn volk. In dat alles is niets wenselijks voor hen, maar het loopt aan en strijdt met hun oordeel en genegenheden. Zo

lasteren zij menigmaal hetgeen zij niet weten; zij staan de Zaligmaker in Zijn komst tot hen of anderen tegen, als Jannes en Jambres, de Egyptische tovenaars, Mozes tegenstonden, 2Tim. 3:8.

1. Maken het velen niet zo grof, zij zijn echter onder dat soort van belijders, die de Heere Jezus niet wel wensen. Het is waar, bij hen schijnt een wens te zijn naar de Wens aller heidenen, doch het zijn begeerten die van de rechte slag niet zijn. Kom, onderzoek uzelf eens, beproeft uw wensingen naar Christus, of die de oprechte begeerten tot Hem evenaren kunnen.

a. Wenst gij Hem wel boven alles? Boven al het uwe? Boven al de uwen? Boven uzelf? Kunt gij zeggen, alle dingen schade en drek te rekenen bij de uitnemendheid van Christus? Als Paulus deed, Fil. 3:8.

b. Wenst gij Hem geheel en al? Of begeert gij Hem maar half? Gij begeert Hem als Priester, om u in de hemel te brengen, en niet als Koning om in en over u te heersen. Gij begeert wel Zijn heerlijkheid, maar niet Zijn heiligheid; wel de vergeving van zonden, maar geen heiligmaking en doding van ongerechtigheid; wel Zijn troon, maar niet Zijn kruis en het lijden voor Zijn zaak. Welk een manke wensingen!

c. Zijn uw wensingen wel ernstig, heftig en vurig? Hebben ze de hoogste en diepste plaats in uw ziel? Kunt gij met de dichter betuigen: Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God. Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God. Wanneer zal ik ingaan, en voor Gods aangezicht verschijnen? Ps. 42:2,3. Wat weet gij hier van?

d. Vloeien uw begeerten wel uit een overtuigend gezicht van Zijn wenselijkheid, en uit een diep gevoelen van uw ellende voort? Zijn het wensingen zoals gewonden en kranken hebben naar de balsem en geneesheren? Of als hongerigen en dorstigen uit gevoelen van hun honger en dorst wensen naar brood en water? Of als een benauwde en vervolgde van vijanden een schuilplaats begeert? Wat zegt gij?

e. Zijn het wensingen die werkzaam zijn in het gebruik van alle middelen, ten einde gij het begeerde eens mocht machtig worden? Salomo spreekt van begeerten van de luiaard, die hem doden, omdat zijn handen weigeren te werken, Spr. 21:25. Wat voor middelen stelt gij in het werk om in uw begeerte te worden voldaan? Hoort gij veel? Bidt gij veel? Vraagt gij veel naar Hem? Snijdt gij af de ijdelheid van de wereld, de vleselijke plezieren? Verlaat gij de slechtigheden? Zegt eens, hoe staat het in dezen met u? Zijn het begeerten die een grote naarstigheid bij zich hebben? Of zijn het maar holle en ledige begeerten?

f. Zijn het standvastige en duurzame wensingen? Begeerten die niet alleen nu en dan eens tevoorschijn komen, als men in ellende is, als ons het lichamelijke ontvalt, of als men denkt dat men sterven zal? Maar zijn het wensingen die steeds wonen in uw harten, die nergens door afgezet worden, en niet willen noch kunnen gestild voor en aleer men dadelijk tot de Wens aller heidenen is gekomen; dat is, voordat men in Hem gelooft, en gemeenschap aan Hem ondervindt? Toehoorders, overweegt deze zaken als voor de Heere, beschouwt u in Zijn tegenwoordigheid, en ziet wat gij van uzelf moet oordelen.

2. Eindelijk, wat zouden veel mensen de Wens aller heidenen begeren en tot Hem komen; zij wensen al teveel de dingen welke buiten deze wenselijke Persoon Christus zijn. Zij behagen zichzelf, zij wensen de wereld, rijkdom, eer en vermaak, zij begeren hun eigen belang, en wat dies meer is.

B. O! verbaasd makende zaak! Naar de Allerwenselijkste en Begeerlijkste geen wens te hebben! Of maar een halve en gebroken en valse begeerte te hebben! Of alles te wensen buiten deze allerwaardigste Persoon, als is het maar ijdelheid, maar as, maar draf, maar

wind, maar nieten en beuzelingen! Hoe is het te begrijpen? O onzalige en dubbel dwaze belijders! Waarom doet gij twee zulke boosheden, dat gij de Heere Jezus, de Springader van levend water verlaat, en uzelf bakken uithouwt, gebroken bakken, die geen water houden? God wil Zelf dat de hemel over zulk een kwade daad geraakt zal worden: Ontzet u hierover gij hemelen, en zijt verschrikt, wordt zeer woest, spreekt de Heere, Jer. 2:12.

1. Het lust ons echter, indien het mogelijk was, uw gemoed te roeren en te bewegen, of de Heiland nog worden mocht de Wens uwer zielen. Och! mocht ik uw harten overreden, de zaak is van het uiterste belang.

2. Bedenkt eens dit volgende:

a. Is de ganse wereld met al wat er in is wel zo begeerlijk, dat ze uw liefde waardig is, en dat ze uw wensingen vervullen kan, als deze ene Wenselijke, de Wens aller heidenen? Gingen uw zielsogen eens open, dan zoudt gij uitroepen: Neen. Waarom dan Hem Die de Wenselijkste is, niet begeerd?

b. Zoudt gij Hem niet wensen? De Heere Jezus wenst u. Zal Christus nu u wensen, die geen wenselijkheid in u hebt, en zult gij geen begeerte naar Hem hebben, Die alle wenselijkheid heeft? Hoe kan het over uw hart?

c. Wat moet u al overtuigen? Het onredelijke schepsel moet u beschamen, ieder schepseltje wenst en begeert zijn behoud; en zult gij dan niet begeren de bevrijding van uw onsterfelijke zielen voor het eeuwig verderf? Zonder Christus te begeren, kunt gij in eeuwigheid van het verderf niet worden bevrijd; in Hem alleen is veiligheid, Jud. Vers 1.

d. Gij moet Hem wensen, het is volstrekt nodig dat gij tot Hem komt, dat is het ene nodige, Luk. 10:42. Och! wenste gij Hem eens recht, en kwam gij ook eens tot Hem!

II. Doch gij uitverkorene, welke deze wenselijke Zaligmaker hebt begeerd, die tot Hem in het geloof zijt gekomen. O, hoe wel hebt gij gedaan! En wat zijt gij dubbel gelukzalig!

A. Een woord of twee moet ik u in het gemeen tot opwekking voordragen:

1. Erkent de Vader, dat Hij deze Wens aller heidenen u gezonden heeft, en dat Hij u naar Hem heeft begerig gemaakt, zodat gij tot Hem zijt gekomen, en in Hem hebt geloofd. O! dankt God de Vader in dezen.

2. Laat de Zoon u dagelijks meer wenselijk worden, begeert sterker Zijn gemeenschap, wenst inniger Zijn omgang, tracht overvloediger genade van Hem te erlangen.

3. Komt veel in geloof tot Hem, legt die band en knoop des geloofs elke dag al vaster.

4. Zoekt Hem door tong en wandel in de wereld zeer wenselijk te maken, stelt Hem aan de blinde en onkundige wereld met woorden voor, en drukt Die voor hun ogen met uw leven uit, naar de les van Paulus, Fil. 1:27.

B. In het bijzonder roepen wij u toe, gelovigen:

1. Stelt u de Heiland als de Begeerlijkste in al Zijn wenselijkheden en beminnelijkheden thans voor.

2. Opent uw holle ledigheid voor Hem, schroomt niet uw behoeften en noden voor Hem te openen.

3. Laat uw begeerten omtrent Hem maar werkzaam zijn, doet uw mond maar wijd open.

4. Doch zoekt vooral in het geloof tot Hem te komen, gelovig van Hem gebruik te maken, uw hart met Hem te verenigen, en zo gelovig werkzaam te zijn. Zo zal de Heiland u hoe langer hoe meer nog begeerlijker worden; en tot u komen met de bewerking van Zijn liefde, en bekendmaking van Zijn beminnelijkheden; en zo zichzelf aan u openbaren, Joh. 14:21,22.

C. Doch ten volle zult gij eens met deze allerwenselijkste Persoon, de Wens aller heidenen, verzadigd worden, wanneer gij in heerlijkheid tot Hem zult komen; dat zal hetgeen

dat nu maar ten dele is, volmaakt worden, en dan zult gij, volgens 1Thess. 4:17, (daar ik mee sluit) altijd met den Heere wezen. AMEN.

VIER EN ZESTIGSTE LEERREDE

ZACHARIA 13:1

Te dien dage zal er een fontein geopend zijn voor het huis Davids, en voor de inwoners van Jeruzalem, tegen de zonde en tegen de onreinheid.

INLEIDING

I. **ZIEL** verrukkend zijn de woorden waarmee de apostel Paulus de gelovige Romeinen vertroost, wanneer hij, Rom. 10:12, zegt: Want Eenzelfde is Heere van allen, rijk zijnde over allen die Hem aanroepen. Waarlijk, de onuitsprekelijke menslievendheid van de Opperhemelkoning kan met geen voortreffelijker woorden uitgedrukt worden.
A. Hijzelf is Heere van allen. Niet alleen omdat alle schepselen Hem als hun Heere moeten erkennen en eren, maar voornamelijk ook, omdat Hij als een Heere, over alle mensen die Hem aanroepen, rijk is in genade en barmhartigheid. Zo verklaart het Paulus zelf, Ef. 2:4: God Die rijk is in barmhartigheid. En zo is het een tegenstelling tegen aardse heren:
1. Wanneer die giften en gaven aan anderen gedurig mededelen, zo worden hun schatkamers geleidelijk uitgeput. Maar de Springbron van de Goddelijke genade is onuitputtelijk. Ofschoon de Heere nog zo overvloedig aan allen schenkt, echter blijft Hij Heere van allen, als oneindig genoeg behoudende om allen in het toekomende ook mede te delen.
2. De heren van deze wereld zijn gewoon diegenen met vereringen te ontmoeten, van welke zij grotere, of tenminste gelijke geschenken verwachten. Maar dat is geenszins het werk van deze Heere. Hij is Heere van allen, ofschoon niemand daarvan voor het duizendste deel bekwaam is Hem iets weer te geven. Jakobus spreekt van deze roemwaardige milddadigheid Gods aldus: Indien iemand van u wijsheid ontbreekt, dat hij ze van God begere, Die een iegelijk mildelijk geeft, en niet verwijt; en zij zal hem gegeven worden, Jak. 1:5. Opdat echter de honden en zwijnen de rijkdom van Gods barmhartigheid niet met hun voeten vertreden, Matth. 7:6, zo zegt de apostel wel uitdrukkelijk:
B. Dat de Heere rijk is over allen die Hem aanroepen. De aanroeping nu wordt meermaals in de God gewijde Bladeren genomen voor de gehele dienst van God, welke het voornaamste deel daarvan is. Zo noemde de Zaligmaker de tempel het huis des gebeds, Luk. 19:46, omdat de vromen daarin hun voornaamste bijeenkomst hadden. Zodat de aanroepers des Heeren hier dan zijn diegenen die de Heere uit Zijn Heilig Woord recht kennen, oprecht liefhebben, met een waarachtig geloof omhelzen en ernstig aanbidden. Over dezen alleen en allen, is God rijk.
II. Lust het u deze waarheid door een heerlijk voorbeeld bekrachtigd te zien, zo sla uw ogen maar met aandacht op onze voorgelezen tekstwoorden. Daar wordt God aan het huis Davids en de inwoners van Jeruzalem, die de ware aanroepers des Heeren zijn, voorgesteld als een Heere van allen en rijk over allen, Die hun de grootste weldaad belooft, namelijk een geopende Fontein tegen de zonde, en tegen de onreinheid.
III. In het laatste van het vorige hoofdstuk was voorzegd, wat de gelovige en wat de ongelovige Joden ten tijde van de Zaligmaker wedervaren zou. Onder de boetvaardige Joden zou uitgestort worden de Geest der genade en der gebeden, welker vrucht zou zijn een

uitgieting van een overvloed van tranen van waar berouw, zo over de dood van de Heilvorst, als bijzonder over hun zonden, waarmee zij de Christus hadden doorstoken, vers 10 van dat voorgaande hoofdstuk. In die tijd zou er onder het ongelovig Jodendom mede niet weinig kermen worden gehoord; doch niet over hun zonden, maar over de verwoestende rampen, wanneer Jeruzalem en het ganse Joodse land tot een woestijn zou worden gemaakt, de tempel verbrand, en zij als ballingen op het rond der wereld moeten omzwerven, vers 11-14 van hoofdst. 12. Wanneer nu het onheilige Israël zich zo ongelukkig zou bevinden, en daarover gevoelig met droefheid vervuld zijn; alsdan in die tijd zou het gelovig Israël, kermende een iegelijk vanwege zijn ongerechtigheid en zonden, tegen dat alles worden getroost, dewijl hun in die dagen wordt beloofd een geopende Fontein, tot wegneming van al hun schulden en smetten, als oorzaken van deze hun smartelijke treurigheid, in onze tekstwoorden. Breder behoeven wij hier tot recht verstand van onze tekst de samenhang niet op te halen.
IV. Zodat de voorgelezen tekst eigenlijk in zich behelst: *De Heere Jezus als een geopende Fontein, Die in Zich behelst al het nodige en nuttige, dat een gelovige zondaar tot zijn eeuwig behoud behoeft.*
O Heere, laten er onder dit woord zondaars tot Christus gelokt worden! Amen.
V. Drie zaken moeten wij uit deze woorden met uw aandacht overwegen.

I. De voortreffelijke weldaad. Te dien dage zal er een Fontein geopend worden.
II. Deszelfs nut of einde. Tegen de zonde, en tegen de onreinheid.
III. De eigenaars van dat voorstel. Voor het huis Davids, en voor de inwoners van Jeruzalem.

VERKLARING

I. In de weldaad komt voor: Een Fontein; en wel een geopende Fontein. En dan, een zekere omstandigheid van tijd, wanneer die Fontein zou geopend zijn; te dien dage.
A. De profeet spreekt dan van een fontein. Een fontein is eigenlijk een onderaardse springader van een overvloedig en aangenaam water. Door deze fontein:
1. Verstaan sommige Joodse meesters een lichamelijke en eigenlijke fontein.
a. Enigen de fontein van de tempel met stromend water, waarmee de maandstondige vrouwen en andere onreinen gewassen werden.
b. Anderen een fontein welke in Messias' dagen zou geopend worden tot genezing van alle ziekten en kwalen. Doch kan lichamelijk fonteinwater de ongerechtigheid verzoenen, en de zielen der gelovigen reinigen van al hun onreinheden? Zeker neen.
2. Derhalve moet deze fontein wat hogers en geestelijks te kennen geven.
a. Verschillenden der Ouden verstaan erdoor de wateren der wijsheid en genade, welke uit Jeruzalem als uit een fontein tot alle volkeren zouden vloeien.
b. Grotius verstaat door deze fontein de vergeving der zonden zelf. Doch nooit wordt de vergeving der zonden zelf een fontein genoemd, maar wel het middel waardoor die van God vergeven worden.
c. Sommigen uit de Ouden verstaan door deze fontein alle soorten van genade, en onder die de Heilige Sacramenten, bijzonder de Heilige Doop. Doch dan zou de Doop eigenlijk de zonden moeten afwassen, hetgeen niet eigenlijk door het water van de Doop geschiedt, maar door de betekende zaak van de Doop, het bloed en de Geest van Christus.
d. Derhalve wordt door deze Fontein niemand anders aangeduid dan de Zone Gods, de Heiland en Zaligmaker Christus. Die draagt meermaals in de Heilige Bladeren deze Naam.

Neem thans maar twee plaatsen voor alle, Ps. 36:10, Hoogl. 4:15. En waarlijk, terecht wordt de Heilvorst bij een fontein vergeleken, en onder die Naam voorgesteld. Want:
1. Is een fontein een springader, welke de wateren vanzelf opgeeft, zodat ze noch door de regen, noch door de handen van mensen daarin gebracht worden, maar vanzelf uit de grond wellen en opborrelen. Nu, al wat de Zaligmaker bezit en heeft van enige volheid der genade, het is niet geput uit wat anders, noch Hem toegebracht van een ander; maar Hij heeft het altezamen van en uit Zichzelf. Hij is de Springbron, waaruit alles zijn oorsprong heeft, en tot anderen heenvloeit. Want gelijk de Vader het leven heeft in Zichzelven, alzo heeft Hij ook den Zoon gegeven het leven te hebben in Zichzelven, Joh. 5:26. En sprekende van de genadewerking, welke de Heilige Geest openbaren en verkondigen zou, zegt Hij: Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen, Joh. 16:14.
2. Bezit een fontein een volheid en overvloed van water; zo is het ook gelegen met de Heere Jezus. In Hem is een overvloed van alle heil; een volheid, daar al de gelovigen ook genade voor genade uit ontvangen, Joh. 1:16. In Hem is een volheid van leven, Spr. 8:35. Een volheid van troost en blijdschap; ja! een volheid van zaligheid, Luk. 2:30.
3. Is een fontein een levende springader, welke geen staande, maar levend of lopend water in zich behelst; nu, zulk een Fontein is ook de Heiland. Hij is in Zichzelf het Leven, Joh. 14:6; en de Fontein des levens, Ps. 36:10. De wateren die uit Hem vloeien, zijn levende wateren en levendmakende stromen, als zijnde een Put van levende wateren, Hoogl. 4:15.
4. Bezit een fontein een water dat helder, klaar en dat zuiver en reinigende is; de Heere Jezus is ook een zuivere en zuiverende Springbron. Het is al zuiver en rein dat aan Hem is; Hij mag vereerd worden met de Naam van die heldere en zuivere rivier van het water des levens, klaar als kristal, Op. 22:1. Bij deze Fontein is de allerminste onzuiverheid of onklaarheid te vinden; zelfs Zijn verdiensten en bloed zijn zo zuiver, dat de meest vuile en bemorste zondaren reinigen, en zelf even klaar blijven zonder de minste besmetting.
5. Is een fontein van een vruchtbaar makende kracht, die vloeiende over de akkers en velden, ze vruchtbaar maakt; Koning Jezus is in dit opzicht bij uitnemendheid een Fontein. Immers Hij bewatert Zijn dorre Kerk en onvruchtbare kinderen door de invloeden van Zijn Geest, waardoor zij vruchtbaar worden in alle goede werken, ja, vervult met vruchten der gerechtigheid, Fil. 2:11. O! door deze bronwateren worden de kinderen Gods als een paradijs van granaatappelen met edele vruchten, cypres met nardus, nardus en saffraan, kalmus en kaneel, met allerlei bomen van wierook, mirre en aloë, mitsgaders alle voornaamste specerijen.
6. Is een fontein van een zeer verfrissende werking, inzonderheid aan zulken welke in hete en zanderige wegen gaan, of welke vermoeide reizigers zijn; zo is de Heere Jezus in de kracht van Zijn verdiensten ook lieflijk voor verlegen en verslagen zondaren, en voor een vermoeide reiziger, welke met het kruis op de rug door de woestijn van een barre wereld ten hemel opklimt. Hij is de Zijnen als waterbeken in een dorre plaats, als de Schaduw van een zware rotssteen in een dorstig land, Jes. 32:2. Hij geeft aan Zijn versmachtende en amechtige reizigers rust en verkwikking, Matth. 11:28.
7. Is een fontein van een dorst lessende kracht; het naar God dorstend volk, hetwelk als gejaagde herten dorst naar deze Fontein en Zijn gezegende stromen, voor hetwelk, om hun dorst te laven, een gehele wereld met al haar heerlijkheid niet genoeg is. Dat vol en al hun dorst wordt verzadigd door het drinken uit de Fontein Christus. Hierdoor worden de vermoeide zielen vervuld, Jer. 31:25. Wat wonder, dat de Heiland dan tegen de Samaritaanse vrouw deze taal gebruikte: Een ieder die van dit water drinkt, zal wederom dorsten;

maar zo wie gedronken zal hebben van het water dat Ik hem geven zal, die zal in eeuwigheid niet dorsten, Joh. 4:13,14.
8. Eindelijk, is een fontein van die aard dat ze meest stroomt in de laagte, gelijk in dalen en valleien. In dit opzicht is de Christus ook recht een Fontein gelijk. Hij vloeit meest met Zijn genadewateren, niet in de harten welke groots zijn, die door hoogmoed de inbeeldingen des harten te boven gaan; maar in ootmoedige harten, in nederige zielen, die zo laag voor Hem zijn als dalen en valleien. Want alzo zegt de Hoge en Verhevene, Die in de eeuwigheid woont, en Wiens Naam heilig is: Ik woon in de hoogte en in het heilige; en bij dien, die van een verbrijzelde en nederige geest is, Jes. 57:15.
B. Doch wat zou het geweest zijn, ofschoon er een Fontein was, ofschoon die de allervoortreffelijkste was, indien Deze verzegeld en gesloten was? Opdat de profeet deze weldaad hoger ophale, spreekt hij niet alleen van een Fontein, maar van een geopende Fontein. Geen Fontein Die gesloten, maar geopend is, tot Welke men veilig en zonder enig beletsel toegang zou hebben. Nu, zodanig een geopende Fontein zou de Verlosser Israëls zijn! Te dien dage zal er een Fontein geopend zijn, zegt de profeet. Hij zou zulks zijn voor Zichzelf en voor de Zijnen. Dit zal geopend zijn:
1. Moet niet worden opgevat alsof de Zaligmaker te dien dage eerst een geopende Fontein zou worden, zonder dat Hij zulks ook al geweest is onder het Oude Testament. Neen, voorzeker is Christus ook al een geopende Fontein geweest. Want van eeuwigheid was deze Fontein al bereid; de Vader had Zijn Zoon voor de grondlegging der wereld al in de raad des vredes daartoe gezalfd, Spr. 8:23. Aanstonds na de val is deze Fontein bekend gemaakt, en enigszins geopend. En dat blijkt uit de grote moederbelofte, Gen. 3:15. Dat deze Fontein al enigszins in die dagen was geopend, bleek ook niet duister in die menigvuldige profetieën, welke de profeten van de Messias profeteerden. Dit blijkt ook uit de gemeenschap der genade, welke de gelovigen van die tijden uit de Heere Jezus als een Fontein deelachtig werden, 1Kor. 10:3,4.
2. Nochtans was deze levendmakende Springader in die dagen nog niet in volle nadruk ontsloten, immers niet zo volkomen. Toen was er de Fontein Zelf niet in Persoon, maar lag opgewonden in de zwachtels van schaduwen; toen was deze Heilbron voor ieder niet geopend, en velen hadden geen vrije toegang.
C. Dit is de reden waarom de profeet de tijd van deze opening nader aantoont, aanwijzende wanneer zulks zou voorvallen, namelijk te dien dage.
1. Te dien dage, op welke het boetvaardige volk zou wenen over hun ongerechtigheid, waarmee hetzelve de Messias had doorwond; en wel dan, wanneer de Heere als een vrucht van de offerande van Zijn Zoon, de Geest der genade en der gebeden over hen zou hebben uitgestort, Zach. 12:10.
2. Te dien dage, in welke de Heere der heirscharen uitroeien zal uit het land de namen der afgoden, dat ze niet meer gedacht zullen worden, volgens vers 2 van ons teksthoofdstuk. Deze dag is geen andere dag dan de dag van het Evangelie, wanneer de Christus in het vlees geopenbaard zou zijn, en waanneer deze Fontein alom vertoond zou worden in Zijn volle kracht te zijn geopend, en een overvloed van geestelijke genadewateren opgeven. Te dien dage, van het Nieuwe Testament, dan zou (zegt de profeet) deze Fontein geopend zijn, te weten, in Zijn volle kracht. En dat veel volkomener, dewijl er de Fontein Zelf dan zou zijn. Vrij ruimer, dewijl zij dan ook voor heidenen zou geopend zijn. O heerlijke geopende Fontein!

II. Nog beminnelijker doet Zich deze Fontein voor, wanneer wij overpeinzen Zijn voortreffelijke uitwerking, hetwelk is een wegneming van het grootste kwaad. Tegen de zonde, en tegen de onreinheid. Twee woorden van nadruk.

A. Het eerste grondwoord, tegen de zonde vertaald, wordt afgeleid van de wortel *Chattah*, hetwelk in zijn oorsprong zoveel zegt als een *afgedwaalde*, een die in zijn doen het rechte einde mist. Wanneer God de mens had geschapen, was hem voorgesteld een zeker doel als zijn einde, waarop hij in alles te starogen had; dit was niets anders dan Gods eer in alles te stellen tot zijn oogmerk, Zijn gemeenschap boven alles te zoeken, zich daarin ten volle te vergenoegen, Zijn wil en wet te houden voor de regel van zijn gedachten, woorden en werken. Hiervan af te dwalen, die weg mis te lopen, en iets anders te beogen is zonde, 1Joh. 3:4. Zo is dit woord van een ruime omtrek, in zich behelzende alle zonde, met gedachten, met woorden en met werken; zonden van dagelijkse zwakheden, en zonden die groot en moedwillig zijn, dat boosheden genoemd worden, 1Tim. 1:15.

B. Het tweede grondwoord, door onreinheid overgezet, stamt af van de wortel *Nadah, afzondering,* of iets hetwelk ver wordt weggedaan, en daarom van ieder geschuwd en veracht wordt. Of, om net te spreken, wil *Nadah* eigenlijk zeggen zulk *een zaak of persoon,* die vanwege zeszelfs *onreinheid wordt weggedaan en afgezonderd.* Hierom leest men bij Ezra, dat Kanaan door de zonden der heidense natiën besmet, voorgedragen wordt onder de naam van een onrein land, Ezra 9:11. Zo belastte Hiskia aan de Levieten, dat zij niet alleen zichzelf moesten heiligen, maar ook het huis des Heeren, en de onreinheid uit het heiligdom uitbrengen, 2Kron. 29:5. Van Jeruzalem wordt zo ook getuigd, dat het als een afgezonderde vrouw was, Klaagl. 1:17.

1. Dewijl nu de profeet alhier zulke twee opmerkelijke woorden gebruikt, zonden en onreinheid, kan de bedenking zijn wat men daardoor, of door elk daarvan te verstaan heeft?

a. Sommigen denken, dat zonden ziet op het Joodse volk; dewijl de zonde een overtreding der wet is, menen zij dat de zonde beter slaat op de Joodse natie, welke boven de wet der natuur nog hebben een geschreven wet. En die brengen dan de onreinheid tot het heidendom, hetgeen vanwege zijn zonden altijd ten uiterste onrein is geweest. En dan was het zoveel, als dat deze Fontein geopend zou zijn voor Joden en heidenen; en wel zo, dat eerst de zonden van de Joodse natie daardoor afgewassen zouden worden, en dan de onreinheid van het heidendom.

b. Anderen begrijpen, dat zonden opzicht heeft op overtredingen begaan tegen de zedelijke wet, en dat onreinheid beduidt zonden bedreven tegen de wet der schaduwen.

c. Men vindt er ook, die de zonde opvatten als een uitdrukking van grote zonden, gemoed verwoestende ongerechtigheden en roepende boosheden. En de onreinheid als een vertoog van dagelijkse struikelingen.

d. Maar onzes bedunkens, kan men deze twee benamingen alzo voegzaam aldus splitsen: Dat de zonde alhier te kennen geeft de schuld der zonde, waardoor de zondaar tot straf verbonden is, en de onreinheid de vuile smet en heerschappij der zonde. Of dat de zonde uitdrukt al de dadelijke ongerechtigheid van de mens, begaan met gedachten, woorden en werken. En dat niet alleen dagelijkse zwakheden, maar ook alle grove zonden; en de onreinheid de aangeboren erfzonde, welke van de baarmoeder af alles wat aan de ziel en aan het lichaam is, verontreinigt en bevlekt, Tit. 1:15. Uit kracht van welke de mens een onreine is, Job 14:4.

2. Wat een zegen derhalve, dat tegen deze zonden en tegen deze onreinheid zulk een Fontein zou geopend zijn! Want zo luidt de Godsspraak: Te dien dage zal er een Fontein

geopend zijn, tegen de zonden en tegen de onreinheid. Namelijk, als een volstrekt behulpmiddel tot afwassing daarvan; waarin alle uitverkorenen uit Joden en heidenen van al hun zonden en onreinheden zouden gereinigd en afgewassen worden.
III. Doch het kan niet veel troost baren, ofschoon er al een wenselijk goed is, wanneer men daarvan geen eigenaar is. Daarom wordt deze ontsloten Fontein tegen de zonden en tegen de onreinheid niet zonder toe-eigening voorgesteld, maar de deelgenoten daarvan worden ons aan de hand gegeven, voor welke deze Springader geopend zou zijn. Het zou zijn: Voor het huis Davids, en voor de inwoners van Jeruzalem. Wie David, en wat Jeruzalem was, is vrij bekend; dit hier op te halen zou thans buiten ons bestek zijn. Hier wordt gesproken van het huis Davids, en de inwoners van Jeruzalem.
A. Doch alzo David een zonderling voorbeeld van de Messias is geweest, als aan welke de Christus was beloofd, en uit welke Hij geboren zou worden; zodat de Heere Jezus meer dan eens de Naam van David gegeven wordt, als bijvoorbeeld Jes. 55:3. Ook dat Jeruzalem een afbeelding is van de ware Kerk en de gelovigen onder het Evangelie, als Gal. 4:26, Hebr. 12:22. Wat kan ons dan beter door Davids huis en de inwoners van Jeruzalem worden uitgebeeld, dan alle ware gelovigen, bestaande uit gelovige Joden en geroepen heidenen? Zo komen ze ons ook voor in vers 10 van hoofdstuk 12. En onder die alle soorten van boetvaardigen, edelen of onedelen, man of vrouw, groot of klein, sterkgelovigen of zwakgelovigen.
B. Zodat dan het huis Davids en de inwoners van Jeruzalem, om wat onderscheidener te spreken, hier zijn:
1. Diegenen welke, gelijk een rechte nakomeling van David en inwoner van Jeruzalem door de uitwendige besnijdenis van alle andere volkeren onderscheiden was, die alzo de inwendige besnijdenis des harten deelachtig zijn. Kinderen van één huis en burgers van één stad moeten immers niet alleen tot hun stamhuis en stad behoren, maar ook daarin geteeld en geboren zijn. Zo moet ook het huis Davids en de inwoners van Jeruzalem in hun stamhuis en stad en Kerk Gode geteeld en herboren zijn, Ps. 87:5.
2. Gelijk het een voordeel voor Davids kinderen en de inwoners van Jeruzalem was, des Heeren wet niet alleen onder zich te hebben, Ps. 147:19; maar dat de rechtgeaarde die ook in zijn hart geschreven had, Ps. 37:31. Zo zijn ook het huis Davids en de inwoners van Jeruzalem diegenen in welke het Woord Gods rijkelijk woont, en die de wet des Heeren in de tafelen van hun hart geschreven hebben. Immers gelijk de kinderen en inwoners tezamen bezorgd en onderhouden worden, zo worden ook Davids kinderen en de inwoners van Jeruzalem door de redelijke en onvervalste melk van Gods Woord en Geest verzorgd, dat ze niet bezwijken, maar in de godzaligheid voortvaren.
3. Eindelijk, gelijk het een wet was voor Davids huis en allen die te Jeruzalem woonden, volgens de aantekening der rabbijnen, dat ze alle dagen des morgens voor de opgang der zon in de synagoge moesten tegenwoordig zijn, om hun gebeden daar met elkander voor de Heere te brengen. Wij weten uit Gods Heilig Woord dat zij op iedere sabbat, volgens des Heeren bevel, tot Zijn heiligdom moesten naderen. Zo is dit dan ook een eigenschap van Davids huis en de inwoners van Jeruzalem, dat zij in Gods huis dagelijks verschijnen, om aldaar Zijn Woord te horen, en Zijn zegen af te bidden. Immers gelijk kinderen en inwoners tezamen wonen en opgroeien, zo woont ook Davids huis en de inwoners van Jeruzalem met elkander in Gods bedehuis. Voor niemand onder al die begenadigden zou deze Fontein gesloten zijn, maar voor elk daarvan zou ze geopend zijn.

a. En wat wonder toehoorders? Dezulken zouden de geestelijke David, de Messias, alleen erkennen voor hun Hoofd, Heere en Koning, op Wie zij vertrouwen, en onder Wiens banier zij wilden strijden, Jes. 33:22.
b. Zodanigen waren alleen in staat om gebruik van deze Fontein te maken. Zij zijn klein en laag bij zichzelf, als een vallei; deswege kunnen de stromen der Fontein tot zulken vloeien, Matth. 5:4.
c. Zulken zouden alleen deze Fontein begeren en ernaar dorsten, als vindende niets in de wijde wereld hetwelk hun onreine zielen kan heiligen en de geestelijke dorst daarvan lessen. Hierom zouden hun harten verlangen om uit deze Fontein, als de beek van Jehovah's wellust, te mogen drinken, Ps. 36:9, Matth. 5:6. In deze Godsspraak is derhalve duidelijk voorzegd:
1. Dat de Messias in het begin van het Nieuwe Testament Zelf op aarde zou komen, en als een Heilfontein Zich daar stellen.
2. Dat Hij dan als zulk een Fontein in Zijn volle kracht zou geopend worden, en als zodanig worden bekend gemaakt.
3. Dat Hij dan als zulk een Levensfontein mede vrij ruimer zou geopend worden, dan onder de oude dag.
4. Dat Hij dan alle ware boetvaardigen uit Joden en heidenen van al hun zonden en onreinheden zou wassen en reinigen.

VERVULLING

Zoals het voorzegd is, even alzo is het ook vervuld.
I. Met het begin van het Nieuwe Testament kwam de Messias in de wereld, nam de menselijke natuur aan, werd geboren uit een vrouw, en gevonden onder de wet, Gal. 4:4. Toen stelde Hij Zich als een Heilfontein daar, en toen heeft Hij door voldoening in Zijn dood voor de Zijnen een eeuwige gerechtigheid aan het licht gebracht, en een eeuwige verlossing verworven, Hebr. 9:12.
II. Daarop is deze Fontein door de rijksgeboden alom in de prediking van het Evangelie vertoond geworden in zijn volle kracht te zijn geopend, en een overvloed van geestelijke genadewateren op te geven, nadat de Heilvorst, als de geestelijke Rotssteen, door de vloek der wet, als de staf van Mozes, was geslagen en gedood; en uit Zijn gezegende zijde er bloed en water kwam vlieten, als het bloed des verbonds, en tot afwassing der zonden van Joden en heidenen, Matth. 27:28.
III. Toen is deze Levensfontein mede vrij ruimer geopend dan onder de oude dag. In het Oude Testament was die maar voor een handje volks ontsloten, alleen voor de Joodse natie, Ps. 147:19. De stromen van deze Springbron besproeiden toenmaals maar alleen de inwoners van Palestina; doch onder de dagen van het Evangelie vindt men Die open gezet voor Joden en heidenen tegelijk, Hand. 11:18. Toen zijn de wateren van deze stroom uitgeborsten in de woestijnen en wildernissen van het heidendom, waardoor het gemaakt is tot een vruchtbaar veld, naar de voorzegging uit Jes. 32:15. Iedereen vindt nu toegang tot deze Fontein, niemand behoeft van verre te staan, Op. 22:17. De kruisgezanten hebben in deze tijd deze Fontein met al zijn geestelijke kanalen van geboorte, dood, begrafenis, opstanding, hemelvaart, zitting ter rechterhand Gods en wederkomst ten oordeel, door het Heilig Evangelie alom in het rond van de wereld onder Joden en heidenen voorgesteld en afgeleid, gelijk er ook voorzegd was, Jes. 52:7.

IV. Nu worden alle ware boetvaardigen uit Joden en heidenen van al hun zonden en onreinheden in deze Fontein, en door deszelfs wateren, gewassen en gereinigd. Hoor wat Paulus daarvan zegt, 1Kor. 6:11: En dit waart gij sommigen; maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheiligd, maar gij zijt gerechtvaardig in den Naam des Heeren Jezus, en door den Geest onzes Gods. Hoor wat Johannes daarvan opgeeft: Het bloed van Jezus Christus reinigt ons van alle zonden, 1Joh. 1:7. En Op. 1:5: Die ons gewassen heeft in Zijn bloed. O! de Heere Jezus is zo bewezen de Zaligmaker te zijn! Bij Hem is bloed tot rechtvaardigmakong van de schuld der zonde, Rom. 3:24,25. In Hem en uit Hem vloeien de wateren des Heiligen Geestes tot heiligmaking van de heerschappij en onreine smet der zonden, Joh. 3:5. O dierbare genade! Ziet, zo hebben wij uw aandacht deze woorden kort geopend.

TOEPASSING

I. Zalig geluk van des Heeren volk, dat zij zulk een geopende Fontein hebben, tegen de zonde en onreinheid. Wordt er van Beër gezegd: Dit is de put van welke de Heere tot Mozes zeide: Verzamel het volk, zo zal Ik hen water geven. Toen zong Israël dit lied: Springt op gij put, zingt daarvan bij beurte; gij put dien de vorsten gegraven hebben, dien de edelen des volks gedolven hebben, door den wetgever met hun staven, Num. 21:16-18. Zeker, men moet van deze Fontein, niet gegraven van vorsten uit de mensen, maar door de Vorst der vorsten, ook zeggen: Dit is de Put van Welke de Heere zo plechtig gezegd heeft, dat Hij daarbij alleen al Zijn volk wil verzameld hebben, om hun water te geven; zingt er ook vrij met een ruim hart van bij beurte. Gelovigen, wat gaat uw Fontein alle andere fonteinen oneindig te boven?

A. Moest elk die dit hoort bij zichzelf niet achterdochtig zijn, of deze allerschoonste Fontein voor hem geopend was? Wij hebben gehoord in de verklaring dat het niet voor alle mensen zonder onderscheid is, maar alleen voor Davids huis en de inwoners van Jeruzalem.

1. Derhalve kan niemand hiervan gegrond zeker zijn, tenzij hij kan geteld worden onder de zodanigen; die zijn nu van een zonderlinge gesteldheid des harten.

a. Die zien wonder veel schoonheid en heerlijkheid in deze Fontein, en die zijn uitermate met Christus en Zijn gemeenschap ingenomen, met de bruid, Hoogl. 5:16. Hoe staat het in dezen met u?

b. Die hebben veel verlangen naar deze Fontein, en dorsten sterk om deszelfs wateren te drinken. Zulk een roept met de dichter uit: Gelijk een hert schreeuwt naar de waterstromen, alzo schreeuwt mijn ziel tot U, o God. Mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God, Ps. 42:2,3. Is uw hart ook alzo gesteld?

c. Die hebben ook veel op met de dienst van God en Zijn Zoon, de inzettingen des Heeren zijn al hun vermakingen, die zoeken ze dag en nacht te overdenken, volgens Ps. 1:2. Hoe is het in dezen met u gesteld?

d. Die zijn waarachtig en recht boetvaardig; de zonden zijn hun als een lastig pak, Ps. 38:5. Nederig belijden zij deze voor de Heere, Ps. 32:5. Zij breken van binnen hun hart, en zij maken van buiten hun ogen tot een springader van tranen, Ps. 6:7. Ja! zij gaan in het geloof tot deze Fontein, om daardoor van hun zonde en onreinheid gewassen en gereinigd te worden. Kunt gij dit ook van uzelf in waarheid voor God betuigen? Ziedaar toehoorders, zo moet het met u gesteld zijn, zult gij u kunnen verzekeren dat deze Fontein voor u, tegen uw zonden en onreinheid geopend is.

2. Maar helaas! Wat zouden velen in dezen tot het huis Davids en de rechtgeaarde inwoners van Jeruzalem behoren, daar het tegengestelde in alle omstandigheden in hun doen en laten uitblinkt. Wat is er een menigte van mensen die met deze geopende Fontein weinig ophebben? De Fontein is er wel, maar wat is Hij er ten opzichte van duizenden tevergeefs? Wat wordt die instelling Gods, waarbij Hij Zijn eigen Zoon tot zulk een voortreffelijke Fontein geschikt heeft, ondankbaar van velen met de voet geschopt? En dat doen de zodanigen:

a. Die nog nooit daarvan levende ontdekking aan zichzelf gehad hebben, dat zij Jezus met Zijn levende wateren van genade hebben, een geslacht dat in zijn ogen rein is, en daarom geen wateren nodig hebben om gereinigd te worden; mensen, die de inbeelding hebben dat zij leven, daar zij nog volstrekt dood zijn.

b. Die ook aan de andere kant nog nooit levendig zijn ingeleid in de dierbare uitnemendheid, de ziel vervullende volheid, en de alles overklimmende verkwikkelijkheid van Jezus, als de Levensbron.

c. Die ook, omdat zij noch zichzelf, noch de Fontein kennen in dat licht dat zij moesten, geheel en al buiten gebruikmaking van deze Fontein blijven.

d. En dat dan het ongeluk van de zodanigen nog vergroot, dat zij in plaats van deze geopende Fontein tegen de zonde en onreinheid, zichzelf fonteinen opwerpen en bakken uithouwen, bij welke allerhande zonde en onreinheid zelf is.

1. Als de gebroken bakken van valse gronden en nietige steunsels, daar zij zich naar de zielenstaat mee vleien, ingebeelde deugd, godsdienstigheid, geloof, bekering en wat dies meer is.

2. Mitsgaders de klevende lijmputten van een besmettende wereld, de beroerde fonteinen en verdorven springaders van zondige genoegens en vermakelijkheden. O! wat leeft de ijdele wereld op nietige vertroostingen? Wat zwemmen zij in modderige zondenpoelen, alsof zij in hun element waren? Doordien zij als kinderen der wereld de wereld nawandelen, levende als de padden en vorsen, gedurig in die stinkende moerassen en vuile wateren van de drek der zonde en onreinheden, daar zij al veel dieper en hopelozer in zitten dan Jozef in de kuil zonder water, Gen. 37.

B. Onzalige mensen, men kan u niet anders aankondigen dan dat gij geen deel noch lot hebt aan deze Fontein, noch aan deszelfs ziel reinigende en gemoed verkwikkende wateren. Geen gemeenschap hebt gij aan het bloed van de Heiland tot rechtvaardigmaking van de schuld van uw zonden; geen deel aan de wateren des Heiligen Geestes tot reiniging van uw onreinheid door de heiligmaking. O onreine zondaren en vuile zondaressen! Stelt u niet anders voor dan dat God, de heilige en rechtvaardige Rechter, u in de algemene dag des oordeels als stinkende bokken van Zijn geheiligde schapen zal afscheiden, en tot u zeggen: Gaat weg van Mij, gij vervloekte, in het eeuwige vuur, dat de duivel en zijn engelen bereid is, volgens Matth. 25:41. O nare staat!

C. Wij roepen u toe, of het u eens raken en bewegen mocht, Jer. 13:27: Wee u, Jeruzalem, zult gij niet rein worden? Hoe lange nog na dezen? Och! dat de openbaring van deze Fontein u eens recht roerde, om voor de prediking der genadewateren oren en harten te openen, ten einde gij naar de aanbieding daarvan moogt luisteren, en die in uw zielen ontvangen.

II. Maar gij, ware gelovigen en begenadigde zielen, wier zonden en onreinheden door het bloed en water van deze Fontein zijn afgewassen, en dagelijks nog meer en meer deze genade deelachtig wordt. O! wat is uw heil een weergaloos goed! Gijlieden hebt deel aan geen menselijke fontein, maar aan een Goddelijke Bron; geen springbron van wateren

voor het lichaam, maar van genadewateren voor de ziel; een Fontein die vol is. Het is er niet mee als met de springader en fontein waarvan men leest, Hos. 13:15, die uitdroogde en verdroogde. Maar deze Bron is gevuld tot aan de oevers toe, en dat altijd zonder ooit, hoeveel er uit wordt gedrenkt, in het minste te verminderen. Dit is derhalve uw verplichting:

A. Prijs de grootheid van des Vaders onbedenkelijke goedertierenheid, in zulk een gepaste Fontein het zondige mensdom voor te stellen, en roem de vrijheid van Zijn liefde, dat Hij met het overslaan van zoveel andere mensen voor u deze Fontein geopend heeft.

1. Hoe dierbaar moest deze Fontein u ook zijn? Wat moest gij een prijs daarop zetten? Hoe moest Hij van u geëerd, geliefd en gediend worden? Denkt veel aan deze kostelijke Fontein, bezoekt Die veel door heilige overdenkingen in al Zijn geestelijke kanalen; spreekt daar veel van bij uzelf en tot elkander. Komt met al uw zonden, waarin gij dagelijks weer opnieuw valt, en met al uw overgebleven onreinheden gedurig in het geloof tot Hem, om door Hem daarvan gereinigd te worden.

2. O! wat al goed overkwam u zo? Dan werd gij de kracht van de werking van deze Fontein overvloedig in u gewaar; de kracht van reiniging en heiligmaking, de kracht van Geest en leven, de kracht van sterkte en zoete vrede, Jes. 58:11. Ja, zo zult gij zelf een fontein worden. Al Gods fonteinen zullen dan binnen u zijn, Ps. 87:7. En dat tot verkwikking, vertroosting en opbouw ook van anderen, spr. 10:11.

B. Ik sluit ditmaal met Jezus' eigen woord, uit Joh. 4:14: Dat het water dat Hij u geeft, in u zal worden een fontein van water, springende tot in het eeuwige leven. AMEN.

VIJF EN ZESTIGSTE LEERREDE

MALEACHI 1:11

Maar van de opgang der zon tot haar ondergang zal Mijn Naam groot zijn onder de heidenen; en aan alle plaats zal Mijn Naam reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer; want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen, zegt de HEERE der heirscharen.

INLEIDING

I. **HOEWEL** het Oude en Nieuwe Testament in wezen één zijn of overeenstemmen, echter verschillen zij vrij veel in omstandigheden.
A. Het Oude en het Nieuwe Testament zijn in het wezen der zaken enerlei; want tot beide behoort: Dezelfde Middelaar, 1Tim. 2:5. Dezelfde weldaden van genade en heerlijkheid voor de gelovigen, Hand. 15:11. Dezelfde werkzaamheden van geloof en boetvaardigheid, Hebr. 11:8,13,14. Eindelijk, dezelfde soort van Bondzegelen, 1Kor. 10:2-4.
B. Echter verschillen het Oude en Nieuwe Testament vrij veel in omstandigheden; als:
1. In de duurzaamheid; het Oude Testament moest meer duren totdat de Messias dadelijk een eeuwige gerechtigheid zou aangebracht hebben, Dan. 9:24-27. Maar het Nieuwe Testament moet duren tot aan het einde van de wereld, Matth. 28:20.
2. In gemakkelijkheid; het juk dat zwaar om te dragen was, hetgeen de vaderen niet konden dragen, mag nu niet gelegd worden op de halzen der discipelen, Hand. 15:10.
3. In gemakkelijkheid; het juk dat zwaar om te dragen was, hetgeen de vaderen niet konden dragen, mag nu niet gelegd worden op de halzen der discipelen, Hand. 15:10.
4. Ook in de duidelijker openbaring van de Evangelieleer, die toen in windselen omzwachteld en in voorzeggingen geschiedde; maar nu in de vervulling verkondigd wordt, Rom. 1:16.
5. Eindelijk, ook in uitgebreidheid, toen alleen tot Jakob en Israël, Ps. 147:19,20; maar nu ook tot al de heidenen.
II. Van de opgang der zon tot haar ondergang. Gelijk dit zo duidelijk in onze voorgelezen tekstwoorden voorzegd is, welke aldus luiden: Maar van de opgang der zon tot haar ondergang zal Mijn Naam groot zijn onder de heidenen; en aan alle plaats zal Mijn Naam reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer; want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen, zegt de HEERE der heirscharen.
III. Ik zal, kortheidshalve, maar alleen ophalen de samenhang tussen ons tekstvers en het even voorgaande tiende vers. Op het einde van het tiende vers had de Heere betuigd, dat Hij geen lust meer had aan het priesterdoem en offerdiensten van Levi, dewijl de priesters op een zeer schandelijke wijze de dienst verontwaardigden; en tegelijk voorzegt, dat Hij de Joden zou verwerpen, en hun schaduwdienst afschaffen. Waarvan Hij nu in onze tekstwoorden reden geeft, deze met het redengevende *maar,* aan het vorige vastmakende, alsof Hij zei: Ik zal Levi's offerdienst verwerpen en afschaffen, omdat ze met en na de roeping der heidenen niet bestaan kan.

IV. Zodat onze tekst eigenlijk in zich behelst: *Een voorzegging van de uitbreiding van de Evangelieleer en de genadebedeling daarvan tot alle heidenen, mitsgaders van hun betrachtingen van dank, welke zij de Heere daarvoor zouden opofferen.*
Waarlijk geen ongepaste stof. De Heere schenke velen van u zoveel zegen, dat zij in waarheid Zijn Naam reukwerk, en een rein spijsoffer mogen toebrengen! Amen.
V. De voorzegde zaak wordt in onze tekst:

I. In het brede voorgesteld. Maar van de opgang der zon tot haar ondergang zal Mijn Naam groot zijn onder de heidenen; en aan alle plaats zal Mijn Naam reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer.
II. Dat in het kort nog eens herhaald en bevestigd wordt. Want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen, zegt de HEERE der heirscharen.

VERKLARING

I. In het meer uitgebreide voorstel of eerste hoofddeel van onze tekst ontmoeten wij: De weldaad die hier aan de heidenen beloofd wordt, van de opgang der zon tot haar ondergang zal Mijn Naam groot zijn onder de heidenen. De uitwerking daarvan in de heidenen omtrent de Heere, en aan alle plaats zal Mijn Naam reukwerk toegebracht worden, en een rein spijsoffer.
A, In dat eerste onderdeel hebben wij een beschrijving en omschrijving van de voorwerpen, genaamd de heidenen. En omschreven, van de opgang der zon tot haar ondergang; en hetgeen aan hen beloofd wordt: Mijn Naam zal groot zijn onder hen.
1. De voorwerpen omtrent welke deze voorzegging geschiedt:
a. Worden hier genoemd heidenen. Waardoor al de andere volkeren van de aardbodem in tegenstelling van de Joden aangeduid worden; al dat volk, dat, toen God Jakob Zijn woorden bekend maakte, Israël Zijn inzettingen en Zijn rechten, dat, toen alzo niet gedaan werd aan die Jehovah's rechten niet kenden, Ps. 147:19,20. Die heidenen, die zonder Christus waren, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der beloften, geen hoop hebbende, en zonder God in de wereld, Ef. 2:12.
a. Hier verder omschreven als van de opgang der zon, namelijk wonende; waardoor aangeduid wordt:
1. Dat gelijk de zon opgaat, en na de ganse aardbodem omwandeld te hebben, op diezelfde plaats weer onder gaat, aan iedere inwoner der wereld zich op zijn halfrond vertonende, dat alzo niet maar onder deze en gene heidenen, maar dat onder alle heidenen deze voorzegging bewaarheid zou worden; dewijl alle inwoners der aarde de zon bij hen zien op- en ondergaan. Anders genoemd: Van zee tot zee, en van de rivier tot aan het einde der aarde, Ps. 72:8.
2. Gelijk de zon niet op alle plaatsen tegelijk op- en ondergaat, maar vervolgens het ene uur hier en het andere uur daar, naar dat de plaatsen onder de zonnecirkel gelegen zijn; dat ook alzo deze genadebeloften niet aan alle volkeren tegelijk, maar dan hier, dan wederom elders, dan daar vervuld zou worden. Gelijk Ezechiël ook in een gezicht vertoond werd, Ez. 1:12.
3. Gelijk de zon opgaat in het oosten, voortsnellende naar het zuiden, en vandaar naar het westen; dat ook alzo de genadeleer uit het oosten voortkomen en tot het westen overgaan zou. De wet zou uit Sion uitgaan, en des Heeren Woord uit Jeruzalem, Jes. 2:3.

4. Gelijk de zon met zijn opgang, daar tevoren duisternis was, licht verschaft, maar met haar ondergang het licht wederom doet verdwijnen; dat ook alzo dit genadelicht dan komen zou daar duisternis was, maar na daar enige tijd geschenen te hebben, vandaar wederom zou verdwijnen. Dat ook voorzegd is, Jes. 49:22. Alle vier zaken die duidelijk en naar de letter in deze uitdrukking opgesloten liggen; waarom ze veelmaals in het Woord der voorzegging wordt gebezigd; onder andere ook, Ps. 50:1,2: De God der goden, de Heere spreekt, en roept de aarde, van den opgang der zon tot aan haar ondergang. Uit Sion, de volkomenheid der schoonheid, verschijnt God blinkende. Ps. 113:3: Van den opgang der zon af, tot haar nedergang, zij de Naam des Heeren geloofd, Zach. 8:7. Alzo zegt de Heere der heirscharen: Ziet, Ik zal Mijn volk verlossen uit het land der opgang, en uit het land der nedergang der zon.

2. Hetgeen nu hier aan deze beloofd wordt, is: Mijn Naam zal groot zijn onder hen.

a. Alwaar wij horen spreken van des Heeren Naam; want het is de Heere der heirscharen Die hier zegt Mijn Naam, zoals uit onze laatste tekstwoorden blijkt. Deze heeft eigenlijk geen naam nodig om Hem van anderen te onderscheiden, dewijl Hij als de waarachtige God voor Zichzelf oneindig van alle schepselen onderscheiden is. Ook is er geen naam onder de zon bekwaam om dit oneindig Wezen volkomen uit te drukken. Hoe is Zijn Naam, en hoe is de Naam Zijns Zoons, zo gij het weet? Mogen wij hier met Agur vragen, spr. 30:4. Hier verstaat de Heere door Zijn Naam Zichzelf en Zijn aanbiddelijke deugden en volmaaktheden; gelijk David zo ook eens van de Naam des Heeren sprak, zeggende: Die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen; het verklarende: Omdat Gij Heere, niet hebt verlaten degenen die U zoeken, Ps. 9:11.

b. Van deze Zijn Naam, zegt de Heere, dat Die groot zal zijn onder de heidenen. Dat de Heere waarlijk in Zichzelf groot is, behoorde een ieder ten volle bekend te zijn. David zegt: De Heere is groot en zeer te prijzen, en Zijn grootheid is ondoorgrondelijk, Ps. 145:3. Hier wordt nu gezegd, niet in de tegenwoordige tijd, Mijn Naam is groot onder de heidenen, gelijk rabbi David Kimchi deze woorden zoekt te verdraaien, en dan op die tegenwoordige tijd van het Oude Testament toe te passen; willende dat er in de tijd van Maleachi velen uit de heidenen Jodengenoten werden. Maar de Heere spreekt hier in de toekomende tijd: Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen; als niet alleen de natuur van de zaak omdat het een voorzegging is, maar ook om de volgende woorden van de tekst in de toekomende tijd vertonen. Des Heeren Naam zou dan groot zijn onder de heidenen:

1. Door de prediking en verkondiging daarvan, gepaard met de bewerking des Heiligen Geestes, waardoor zelfs onder de heidenen deze Naam des Heeren in de Messias, Zijn Goddelijke deugden en volmaaktheden klaar geopenbaard, mitsgaders uit- en inwendig bekend gemaakt zou worden. Dan zou ten volle waar worden: O Heere, onze HEERE, hoe heerlijk is Uw Naam op de ganse aarde! Ps. 8:4. Daarom wordt de Messias elders sprekende ingevoerd, als boodschappende des Heeren gerechtigheid, waarheid, heil, weldadigheid en trouw in de grote gemeente; dat is, onder de heidenen, Ps. 40:10,11. En in Jes. 40:5 wordt er daarom ook voorzegd: De heerlijkheid des Heeren zal geopenbaard worden, en alle vlees zal tegelijk zien dat het de mond des Heeren gesproken heeft.

2. Door de dadelijke vertoning van de grootheid van deze Naam, dat is, door vertoning van Gods rechtvaardigheid, heiligheid en waarheid, in de Messias als het Hoofd, en in Zijn lichaam, Zijn gemeente, meest uit de heidenen te verzamelen; in hen zeer blijkbaar te onderhouden, tegen hun vijanden te verdedigen, en te bewaren. Hoe nadrukkelijk wordt dit ook voorzegd, Ps. 50:1-5: De God der goden, de Heere spreekt, en roept de aarde, van

den opgang der zon tot aan haar ondergang. Uit Sion, de volkomenheid der schoonheid, verschijnt God blinkende. Onze God zal komen en zal niet zwijgen; een vuur voor Zijn aangezicht zal verteren, en rondom Hem zal het zeer stormen. Hij zal roepen tot den hemel van boven, en tot de aarde, om Zijn volk te richten. Verzamelt Mij Zijn gunstgenoten, die Mijn verbond maken met offerande.

3. Door een daar op volgend dadelijk erkennen van de grootheid van deze bekend gemaakte en groot vertoonde Naam des Heeren, met mond, hart en daden; daarom wordt er ook voorzegd: De ingezetenen van dorre plaatsen zullen het stof lekken. De koningen van Tarsis en de eilanden zullen geschenken aanbrengen, de koningen van Scheba en Seba zullen vereringen toevoeren. Ja, alle koningen zullen zich voor Hem nederbuigen, alle heidenen zullen Hem dienen, Ps. 72:9-11. Zij zouden van de afgoden afgaan en die verwerpen, Zach. 13:2; en Jehovah God in geest en waarheid dienen.

B. In de letter komt ons voor: Wat zij zouden toebrengen, reukwerk en een rein spijsoffer. Aan wie, Mijn Naam. En waar, aan alle plaatsen.

a. Hetgeen zij toebrengen zullen, zal zijn: Reukwerk en een rein spijsoffer.

1. Door *Miktar*, hier *reukwerk* vertaald, verstaan sommigen naar de letter alleen hetgeen op het reukaltaar gebracht en geofferd werd, in het brede beschreven, Ex. 30:34-36. Doch anderen willen, dat er alle slachtoffers en brandoffers, alle offeranden van geslachte beesten mede onder begrepen worden, dewijl het wortelwoord *Katar*, daar dit *Mitkar* van afstamt, eigenlijk betekent, *al datgene dat op het altaar komt om verbrand te worden*.

2. Door het spijsoffer wordt naar de letter aangeduid al die spijsofferanden welke in Lev. 2 en Num. 15 worden beschreven, voornamelijk bestaande uit meelbloem, zonder zuurdesem of honing, met olie en zout, of rauw, of gebakken, of gekookt, of gebraden.

3. Bij dit spijsoffer wordt nu gevoeg het woord rein, hetgeen buiten twijfel ook betrekkelijk is op het voorgaande woord *Mitkar, reukwerk*; en dat naar de letter aanduidt, uitgelezen, uitverkoren, dat is, volgens Gods wet rein en zonder mangel. In tegenstelling van de offeranden die de Levitische priesters toenmaals goddeloos offerden, namelijk verontreinigd brood, en offerbeesten die blind, kreupel en ziek waren, vers 7 en 8 van ons tekst-hoofdstuk.

b. Dit rein reukwerk en spijsoffer zou de Naam des Heeren toegebracht worden, Mijn Naam, staat er in de tekst. Derhalve zouden de heidenen dan niet meer hun afgoden offeren, noch het heir des hemels roken; maar Jehovah God alleen dienen, gelijk er ook voorzegd wordt, Zach. 13:2.

c. En dat wel, aan alle plaats. Van tevoren waren de offerdiensten bepaald en gehecht aan de tabernakel en tempel; maar dan zou aan alle plaatsen, de gehele wereld door, van de heidenen den Naam des Heeren geofferd, en een rein reukwerk en spijsoffer toegebracht worden. Dit is genoeg van de letter.

2. Om nu terstond tot de zaak zelf die hier voorzegd wordt, over te gaan:

a. Vraag ik de Joden, wat hierdoor voorzegd wordt? Zij zullen mij antwoorden: Dat het priesterdom en de offerdienst van Levi altijd duren moet, en nooit afgeschaft mag worden. Doch dit is onmogelijk, dat deze voorzegging zulks kan te kennen geven. Want:

1. Aan alle plaatsen zou deze offerdienst verricht worden; daar Levi's priesterdom aan één plaats bepaald was.

2. Dit zou van alle heidenen den Heere toegebracht worden; daar Levi's offervee en dankofferanden alleen uit Israël gegeven moesten worden; makende Levi's schaduwdienst een scheidsmuur tussen Joden en heidenen.

3. De Levitische offeranden moesten als schaduwen verdwijnen, zodra het lichaam tegenwoordig kwam, volgens Ps. 50.
b. Vraag ik het pausdom, wat hierdoor voorzegd wordt? Zij zullen mij antwoorden: De onbloedige offerande van Christus' lichaam en bloed in de mis. Doch zulks kan alzomin stand houden als de verbijsterde verklaring van de Joden. Want het woord *Mitkar* betekent een *offerande welke door het vuur op het altaar verteerd wordt*, dat immers geheel op het paapse misoffer niet past. De misouwel wordt aan God niet geofferd, maar aan de mensen gegeven. Om thans geen andere redenen meer bij te brengen.
c. Ik stel dan volgens Gods Woord vast, dat er onder het Nieuwe Testament geen eigenlijke offeranden kunnen of mogen plaats hebben; derhalve moeten deze woorden dan zeker oneigenlijk verstaan worden. Dat onder de schors van Levi's uitwendige schaduwdienst de geestelijke godsdienst opgesloten lag en afgeschaduwd werd, leren mij de apostelen overal, wanneer zij het dienen van God in geest en in waarheid beschrijven met woorden en spreekwijzen van de Levitische schaduwdienst ontleend. Trouwens, de profeten waren hun hier al voorgegaan. Zo lezen wij, Zach. 14:16: En het zal geschieden, dat alle overgebleven heidenen, die te Jeruzalem zullen gekomen zijn, die zullen van jaar tot jaar optrekken, om aan te bidden den Koning, den Heere der heirscharen, en om te vieren het feest der loofhutten. Insgelijks Ps. 69:31,32, en elders meer. Zo ook hier in onze tekst, volgens Jezus' eigen verklaring, zo het mij toeschijnt, zeggende: Vrouw, gelooft Mij, de ure komt, wanneer gijlieden noch op dezen berg, noch te Jeruzalem, den Vader zult aanbidden, Joh. 4:21. En dan wordt er met deze gehele uitdrukking, en aan alle plaatsen zal Mijn Naam reukwerk worden toegebracht, en een rein spijsoffer, voorzegd:
1. De bekering der heidenen, van de dode afgoden tot de waarachtige dient van de ware God; door de bediening van het Evangelie door de apostelen en andere leraars, de Heere als een reukwerk en rein spijsoffer toe te brengen. Zo staat er, Jes. 66:19,20: Ik zal een teken aan hen zetten, en uit hen die het ontkomen zullen zijn, zal Ik zenden tot de heidenen, naar Tarsis, Pul en Lud, de boogschutters, naar Tubal en Javan, tot de ver gelegen eilanden, die Mijn gerucht niet gehoord, noch Mijn heerlijkheid gezien hebben; en zij zullen Mijn heerlijkheid onder de heidenen verkondigen. En zij zullen al uw broeders uit alle heidenen den Heere ten spijsoffer brengen, op paarden en op wagens, en op rosbaren, en op muilen, en op snelle lopers, naar Mijn heiligen berg toe, naar Jeruzalem, zegt de Heere, gelijk als de kinderen Israëls het spijsoffer in een rein vat brengen ten huize des Heeren. En zo zal Paulus ook spreken van de offerande der heidenen door zijn bediening, Rom. 15:16.
2. De dienst die door deze bekeerde heidenen, als geestelijke priesters, de Heere toegebracht zou worden, welke rein zou zijn, dat is geestelijk, Gode betamelijk en met de huishouding van het Nieuwe Testament overeenkomende. Als namelijk:
a. Zij zouden een diepe indruk hebben van hun zondig bestaan, mitsgaders gevoelige aandoening, droefheid en smart over hun zonden; en zo de Heere een gebroken hart opofferen. De offeranden Gods zijn toch een gebroken geest; een gebroken en verslagen hart zult Gij, o God, niet verachten, Ps. 51:19.
b. Zij zouden zichzelf geheel met ziel en lichaam, en dat onbepaald, aan de Heere en tot Zijn dienst overgeven; en zo ook hun lichamen stellen tot een levende, heilige en Gode welbehaaglijke offerande, welke is hun redelijke godsdienst, Rom. 12:1.
c. Zij zouden het daar ook op toeleggen om hun oude mens, en de leden die op aarde zijn, te doden, en om zo zichzelf geheel tot een reukwerk en een rein spijsoffer de Heere op te offeren, Kol. 3:5.

d. Zij zouden de Heere vereren van hun goed, en van de eerstelingen van al hun inkomsten, zoals er staat, Spr. 3:9. Dat is, zij zouden hun goederen ook voor de Heere over hebben, tot Zijn dienst besteden, en tot aalmoezen aan de armen daarvan ook uitreiken. Want aan zodanige offeranden heeft God een welbehagen, zegt Paulus, Hebr. 13:16.
e. Zij zouden ook bereidwillig zijn om smaad, bespotting, verachting en alle tegenheden, om des Heeren Naams wil, te ondergaan, en zichzelf tot een drankoffer te offeren, zoals Paulus van zichzelf betuigt, Fil. 2:17.
f. Zij zouden des Heeren Naam ook groot maken en verheffen, met gebeden, dankzeggingen en lofpsalmen; waarom Jesaja ook zo bij voorzegging sprak: Eert den Heere in de valleien, in de eilanden der zee den Naam des Heeren, des Gods van Israël. Van het uiterste einde der aarde horen wij Psalmen, tot verheerlijking des Rechtvaardigen, Jes. 24:15,16.
*. En met reden wordt dit reukwerk en een spijsoffer genoemd; want daarin is alles op een geestelijke wijze, dat er in de offeranden onder het Oude Testament is geweest; als priesters, dat de gelovigen zelf zijn, Jes. 46:21. Een altaar, dat Christus is, Hebr. 13:10. Reukwerk, dat de gebeden en dankzeggingen zijn, Ps. 141:2. Spijsoffer, dat de bekeerde heidenen zelf zijn, Rom. 15:16. Hun harten, zijzelf met ziel en lichaam, hun goederen, ja, hun gehele redelijke godsdienst. En het Vuur is de Heilige Geest, Die Vuur genoemd wordt, Matth. 3:11. Alle rechte werkzaamheden en alle Christelijke deugden zijn vruchten van die Geest, Gal. 5:23. En daarom zei ook Paulus, dat de offeranden der heidenen door de Heilige Geest zijn geheiligd, Rom. 15:16.
**. Het zou een rein reukwerk en spijsoffer zijn. Omdat het hart der priesters in Christus' bloed zou zijn gewassen, Op. 1:5. En zo hun harten door het geloof zouden zijn gereinigd, Hand. 15:9. Omdat zij door Gods Geest ook zouden geheiligd worden, 1Kor. 6:11. En omdat die offeranden in oprechtheid zouden worden toegebracht; want oprechten worden ook reinen van hart genoemd, Matth. 5:8.
II. Deze voorzegde zaak wordt nu in het kort nog eens herhaald: Want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen. En dan ook bevestigd, met deze woorden: Zegt de Heere der heirscharen.
A. De voorzegde zaak wordt zo in het kort nog eens herhaald: Want Mijn Naam zal groot zijn onder de heidenen. Deze woorden hebben wij reeds geopend en verklaard, wanneer wij uw aandacht zo aanstonds vertoonden hoe van de opgang der zon tot haar ondergang, des Heeren Naam groot zou zijn onder de heidenen. Wij moeten derhalve hier nu maar alleen aanmerken waartoe die herhaling van deze woorden dient. Met deze herhaling toont de Heere:
1. Dat die voorzegde zaak zeker gebeuren zou, gelijk de dubbele droom van Farao ook daartoe strekte, Gen. 41:32. En het was niet zonder reden dat de Heere dit daartoe herhaalde; want het was een wonderlijke, een grote en bijna ongelooflijke zaak voor het Jodendom.
2. Daarmee toont de Heere ook, dat dit bij vervolg van tijd en van trap tot trap meer en meer vervuld zou worden. Met het begin van het Nieuwe Testament zou Zijn Naam al groot worden onder de heidenen, dat zou voortgaan van de opgang der zon tot haar ondergang; Zijn Naam zou al groter en al groter onder de heidenen worden, totdat eindelijk in het laatste der dagen op de allerluisterrijkste wijze Zijn Naam onder de heidenen groot worden zou. Naar sommiger gedachten is dit ook voorzegd, Jes. 59:19,20; althans zeker ook, zo wij denken, Zach. 14:9.

B. Dat dit nu zeker zou gebeuren, wordt hier bevestigd met het gezag en de onfeilbaarheid van de grote God Zelf: Zegt de Heere der heirscharen, voegt er daarom de profeet tot slot bij.
1. Die hier spreekt is de Heere der heirscharen. In de grondtaal staat, *Jehovah Tzebaôth*.
a. *Jehovah* betekent een *Wezen dat van Zichzelf is*, en tegelijk een *wezen Gever*. Dit is Gods eigen Naam, die aan niemand dan aan de ware God kan worden toegeschreven, Jes. 42:8. Omdat Hij niet alleen van Zichzelf is, Joh. 5:26, en het wezen aan alles geeft door schepping en onderhouding, Kol. 1:16,17, en door vervulling van Zijn beloften, Ex. 6:2.
b. *Jehovah Tzebaôth*, staat hier in de tekst. Het woord *Tzebaôth* of *Zebaôth* betekent twee zaken. Gelijk het hier vertaald is*, Heere der heirscharen*, omdat Hij alle schepselen als Zijn heirlegers gebiedt, Jer. 31:35. *Bepaler der tijden*, zo is het woord vertaald, Dan. 10:1. Want, gelijk in de oorlog de tijd wanneer iemand dienst moet doen bepaald is, zo heeft God ook alle tijden bepaald, Hand. 17:26.
2. Zegt de Heere der heirscharen, voegt er de profeet hier bij, om te tonen dat het niet zijn, maar des Heeren woorden waren. Dat hij in het spreken getrouw was, niets zeggende dan dat de Heere gezegd had. Dat deze belofte zeker zou komen; want als Jehovah vervult Hij Zijn woord. En dat Hij als een bepaler der tijden zulks op Zijn tijd zou doen.

VERVULLING

De vervulling heeft nu ook reeds deze voorzegging in verschillende opzichten al bewaarheid.
I. De heidenen is het Evangelie gepredikt; want zo ras als Christus uit de doden opgestaan was, zei Hij tot Zijn discipelen: Gaat dan henen, onderwijst al de volkeren, dezelve dopende in den Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes; lerende hun onderhouden alles wat Ik u geboden heb, Matth. 28:19. En zo is achtervolgens dit woord het Evangelie gepredikt onder de heidenen, en geloofd in de wereld, gelijk Paulus zegt, 1Tim. 3:16.
II. Gods Naam, die van de Joden veracht is, is bij en onder de bekeerde heidenen groot geworden; want wij vinden daar al een merkelijk staaltje van, Hand. 10:45,46, daar wij lezen: En de gelovigen die uit de besnijdenis waren, zovelen als er met Petrus waren gekomen, ontzetten zich dat de gave des Heiligen Geestes ook op de heidenen uitgestort werd. Want zij hoorden hen spreken met vreemde talen, en God groot maken. En Hand. 19:17-20, daar wij lezen: En dit werd allen bekend, beide Joden en Grieken die te Efeze woonden; en er viel een vrees over hen allen, en de Naam des Heeren Jezus werd groot gemaakt. En velen dergenen die geloofden, kwamen, belijdende en verkondigende hun daden. Velen ook dergenen die ijdele kunsten gepleegd hadden, brachten de boeken bijeen, en verbrandden ze in aller tegenwoordigheid; en berekenden de waarde derzelve, en bevonden vijftig duizend zilveren penningen. Alzo wies het Woord des Heeren met macht, en nam de overhand.
III. Dit is geschied van de opgang der zon tot haar ondergang; want haar geluid is over de gehele aarde uitgegaan, en haar worden tot de einden der wereld, Rom. 10:18.
IV. Aan alle plaatsen is de Naam des Heeren daarop ook reukwerk toegebracht, en een rein spijsoffer, gelijk zulks uitdrukkelijk blijkt uit Rom. 15:16, 1Kor. 1:2, Kol. 1:6, 1Tim. 2:8, en andere plaatsen.

V. Dit is bij vervolg van tijd van trap tot trap, meer en meer geschied, zodat een der oude kerkleraars in zijn tijd al zei: Er is geen geslacht van mensen, van barbaren of Grieken, daar niet in de Naam van Christus gebeden worden gedaan.
VI. En de volle vervulling van deze Godsspraak zal er dan zijn, als de volheid der heidenen zal ingegaan zijn, Rom. 11:25; dat wij nog verwachten.
Ziedaar toehoorders, deze stof voor uw aandacht geopend.

TOEPASSING

I. Ja, wijzelf in deze noordelijke gewesten zijn daarvan ook getuigen, dat deze voorzegging reeds merkelijk vervuld geworden is. Dat voorrecht genieten wij immers ook, die van nature heidenen zijn, dat het Evangelie der zaligheid onder ons gepredikt wordt, en dat Gods Naam in het midden van ons wordt groot gemaakt.
A. Zo door de Heere Zelf, Die Zich door Zijn woord in Zijn deugden en volmaaktheden gedurig aan ons voorstelt en bekend maakt. En die daarenboven ook, tot betoning van de rijkdom van Zijn genade, niet alleen de Heilige Doop onder ons laat bedienen, maar ook het Heilig Avondmaal onder ons reis op reis laat uitdelen, gelijk wij over veertien dagen hier weer wensen te doen, opdat wij de grootheid van Zijn Naam zouden erkennen. Hij laat Zijn grote Naam onder ons ook uitroepen, door herders en leraars, die Hij het Woord der verzoening in de mond legt, en Die gezanten van Christus' wege zijn, alsof God door hen bade; en die daarom ook bidden van Christus' wege: Laat u met God verzoenen, 2Kor. 5:19,20.
1. Maar ach! Dat deze voorzegging niet alleen uitwendig onder ons, maar ook inwendig in ons vervuld ware! Aan deze zaligmakende genade hebben zij alleen maar deel, die de Naam des Heeren reukwerk toebrengen, en een rein spijsoffer. En dat zijn de zodanigen:
a. Die een diepe indruk hebben van hun zondig bestaan, mitsgaders gevoelige aandoening, droefheid en smart over hun zonden, en die zo weleens de Heere een gebroken hart opofferen. Ik zeg niet, toehoorders, dat zij altijd zo gesteld zijn; maar ik wil zeggen, dat zij dit voor zichzelf kennen, en daarom weleens met een gebroken hart tot de Heere kwamen.
b. Die zichzelf geheel, met ziel en lichaam, en dat onbepaald, aan de Heere en tot Zijn dienst hebben overgegeven. En zo met hart en mond hebben gezegd, en met hun hand hebben geschreven: Ik ben des Heeren, Jes. 44:5.
c. Die daar ook prijs op stellen, om bidden, naar staan, dat hun oude mens, en de leden die op aarde zijn,maar meer mochten gedood worden, om zo zichzelf geheel tot een reukwerk en een rein spijsoffer de Heere meer op te offeren.
Ziedaar toehoorders, in dezen is bij aanvang deze voorzegging vervuld.
2. Helaas! Hoe weinigen zijn zij, in welke deze stukken gevonden worden! En nochtans gaat er een grote menigte ten Avondmaal. Maar arme mensen, indien gij de genade, het geloof en Christus mist, welk voordeel kan u dan het Avondmaal toebrengen? Zonder geloof en zonder Christus ten Avondmaal gaande, dan geniet gij daar immers niet meer dan een stukje brood en een dronkje wijn; en ondertussen blijft gij Gods genade versmaden. Wees verzekerd, indien gij Gods Naam blijft versmaden, God zal u niet meer dan de Joden sparen, maar Hij zal Zijn grote Naam aan u verheerlijken, met u te straffen, en met Zijn grimmigheid over u uit te storten, Rom. 11:21.
B. Viel dit eens op uw hart; het is tijd, meer dan tijd, om te ontwaken, en naar Gods grote Naam met uw hart te vragen, eer Hij het duister maakt, en uw voeten zich zouden stoten

aan de schemerende bergen. Nog wordt Gods Naam in het midden van ons groot gemaakt; doch wie weet hoelang?

II. Dewijl anderen Gods Naam niet groot maken, gelijk het betaamt, echter verwacht de Heere dat van u, o gelovigen, die Zijn gunst- en bondgenoten zijt, en die Hij de grootheid van Zijn Naam vertoond heeft.

A. Tracht de grootheid van Gods Naam meer en meer te kennen. Dit is toch het eeuwige leven, dat gij Hem kent, de enige en waarachtige God, en Jezus Christus, Die Hij gezonden heeft, Joh. 17:3. Stelt er wel prijs op, maar laat echter de vordering in de blote letterkennis u niet voldoen; maar staat ook naar vordering in geloofskennis, om des Heeren Naam met uw hart meer te leren kennen. Aangaande de dagen van het Nieuwe Testament is er beloofd: Dit is het verbond, dat Ik na die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de Heere: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven, en zal die in hun hart schrijven; en Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn, Jer. 31:33. En dat met dit gevolg, vers 34: En zij zullen Mij allen kennen, van hun kleinste af tot hun grootste toe, spreekt de Heere.

B. Verblijdt u ook daarover dat God Zijn Naam onder u en in u heeft willen groot maken, niet alleen door de prediking en verkondiging daarvan, gepaard met de bewerking des Heiligen Geestes, maar ook door het Heilig Avondmaal.

C. Dankt ook God voor de grootmaking van Zijn Naam onder en in u, wilt met dankverheffingen en lofpsalmen de Heere daarover loven, roemen en prijzen.

D. Brengt des Heeren Naam ook reukwerk en spijsoffer toe; dat is, tracht Hem reis op reis een gebroken hart op te offeren. Geeft uzelf geheel aan Hem en tot Zijn dienst over. Legt het daarop toe, om uw leden die op aarde zijn te doden. Vereert de Heere ook van uw goed, en van de eerstelingen van al uw inkomsten. Zijt zeer bereidwillig, om alles om des Heeren Naams wil te ondergaan. En maakt Zijn Naam gedurig met gebeden en dankzeggingen groot.

E. Doch laat uw reukwerk en spijsoffer vooral rein zijn, dat is, uit een hart voortkomen dat telkens door het geloof gereinigd wordt. Zoekt het ook geheiligd te krijgen door de Heilige Geest. En laat het in oprechtheid van uw hart de Heere toegebracht worden.

F. Tracht ook onbekeerden tot bekering te bewegen, en die de Heere als een spijsoffer mede toe te brengen.

G. Bidt de Heere toch gedurig, dat Hij deze voorzegging nog meer en meer vervulle, en dat Hij eens de volheid der heidenen wil doen ingaan, opdat Israël dan ook eens mag zalig worden.

1. Gelovigen! Is des Heeren Naam het niet waardig, dat gij Deze zo groot maakt, Die grootmaking van Zijn eer beoogt God in Zijn genade, 1Petr. 2:9. Dit alles is van u voorzegd in onze tekst, en Jes. 66:20,21. Gij hebt u daartoe aan de Heere verbonden, en Hem beloofd dat gij daarnaar zult staan. Dat zal voor u voordelig en zeer nuttig zijn.

2. Gelovigen, uw offeranden die gij in Christus de Heere toebrengt, zijn God zeer aangenaam en welbehaaglijk, 1Petr. 2:5, Op. 8:3. De Heere zal u meer en meer de grootheid van Zijn naam bekend maken.

3. Gij zult, als aangename priesters, in de hemel Gode een eeuwig lofoffer toebrengen, en daar dan zonder ophouden altijd Zijn Naam groot maken. AMEN.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL